30
Tarih

Almanya'da Devrim • Pierre Broué

1480

Pierre Broué

Almanya'da Devrim

1917 - 1923

Fransızcadan Çeviren: Şule Çiltaş

AYRINTI
TARİH

PIERRE BROUÉ
(1926-2005)

Fransa'nın Ardèche bölgesinde doğdu. Sendikacı ve Troçkist eğilimli sosyalist militan. Troçki ve Troçkizm üzerinde akademik olarak uzmanlaştı. Paris'te, bilahare Grenoble'de Siyasal İncelemeler Enstitüsü'nde ders verdi. En önemli eserleri arasında *Révolution en Allemagne 1917-1923* (1971); *Troçki* (1988); *Communistes contre Staline* (2003) sayılabilir.

Ayrıntı: 1480
Tarih Dizisi: 30

Almanya'da Devrim
Pierre Broué

Kitabın Özgün Adı
Révolution en Allemagne
1917-1923

© 1971 by Les Editions de Minuit

Fransızcadan Çeviren
Şule Çiltaş

Yayına Hazırlayan
Masis Kürkçügil

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
AnatoliaLit Agency aracılığıyla alınmıştır.

Kapak Tasarım
İnci Batuk

Dizgi
Kâni Kumanovalı

Baskı ve Cilt
Deren Matbaacılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.
Beylikdüzü OSB Mah. Orkide Cad. No: 9/Z
Merkez Köyü / Merkez Bucağı / Beylikdüzü / İstanbul
Tel.: (0212) 875 48 86-87
Fax: (0212) 875 48 88
Sertifika No.: 47881

ISBN 978-605-314-497-7
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. Dirikoçlar İş Hanı
No: 1 Kat: 5 Sirkeci – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Almanya'da Devrim

1917-1923

Pierre Broué

Tarih Dizisi

Savaş Alanı Olarak Tarih
20. yüzyılın Zorbalıklarını Yorumlamak
Enzo Traverso

İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu
Kişisel Gözlemlerden ve Otantik Kaynaklardan
Friedrich Engels

Cihan Harbine Doğru Türkiye
Kişisel Gözlemlerden ve Otantik Kaynaklardan
Parvus Efendi

Bir Yeniçerinin Hatıraları
Konstantin Mihailoviç

Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyalist Hareketler
George Haupt & Paul Dumont

Sultanlar Zamanında Hıristiyanlık ve İslam II
F. W. Hasluck

Arabistan'dan Öteye
Warwick Ball

Bizans Dünyası Cilt 1
Cécile Morrisson

Coğrafya Her Şeyden Önce Savaş Yapmaya Yarar
Yves Lacoste

Halk İstiyor
Gilbert Achcar

Zapata ve Meksika Devrimi
John Womack

Modern Dünyanın Doğuşu
Sir Christopher Alan Bayly

Tek Dünyaya Doğru
Warwick Ball

Ermeni Halkının Tarihi
Der: Gérard Dédéyan

Mısır'ın Uzun 19. Yüzyılı: Modernleşme, Merkezileşme
Özge Özkoç

Özel Görevler
İstenmedik Bir Tanığın, Bir Sovyet İstihbarat Şefinin Anıları
Pavel Sudoplatov

Komün
Tarih ve Anılar
Louise Michel

Yahudi Modernitesinin Sonu
Muhafazakâr Bir Dönüm Noktasının Tarihi
Enzo Traverso

Müslüman Kardeşler
Muhalefetten İktidara
Alison Pargeter

Romanın Sultanları
Türklerin Dünyaya Yayılışı
Warwick Ball

Rus Devrimi
Bolşevik Zaferinin Kökenleri, Aşamaları ve Anlamı
Marcel Liebman

Kürtler
Milliyetçilik ve Politika
Falih A. Cabbar & Hoşam Davud

İspanya'da Devrim ve İç Savaş
Émile Temime , Pierre Broué

Bizans Dünyası:
Bizans İmparatorluğu (641-1204)
Jean-Claude Cheynet

Kafkasya
Bir Tarih
James Forsyth

Devrimler
Der. Michael Löwy

Nazi Diktatörlüğü
Yorum Sorunları ve Perspektifleri
Ian Kershaw

İçindekiler

Kısaltmalar 7
Sunum 9
1 Savaş Alanı 13
2 1914'ten Önce Sosyal Demokrasi 22
3 Alman Sosyal Demokrasisinde Sol Kanatlar 35

Birinci Bölüm
Savaştan Zafere Goşizmin Zaferi ve Bozgunu
4 Savaş ve Sosyal Demokrasinin Krizi 49
5 Bağımsız Sosyal Demokrat Partinin Kuruluşu 73
6 Devrimci Dalga 86
7 Dünya Devriminin Problemleri 105
8 Kasım Devrimi 119
9 İktidar İkiliği 141
10 Sosyalist Hareketin Krizi 169
11 K.P.D. (S)'nin Kurulması 185
12 Ocak Ayaklanması 199

İkinci Bölüm
Komünist Bir Partinin Rolünü Tanımlama Denemesi
13 Noske Dönemi 227
14 Almanya'da İstikrar ve Dünya Devrimi 246
15 Ocak 1919'dan Sonra Komünist Parti 256
16 Goşist Muhalefet ve Bölünme 275
17 Merkezcilik Problemi 283
18 Kapp Darbesi 296
19 Yol Ayrımındaki K.P.D. (S) 323
20 Moskova ve Alman Devrimcileri 333
21 1920'nin Büyük Umutları 356
22 Alman Komünizm Anlayışı: Paul Levi 380
23 Birleşik Parti'nin İlk Adımları 388
24 İtalyan Partisinin Bölünmesi 400

25 Mart Eylemi 414
26 Bozgundan Sonraki Günler 424
27 Moskova Uzlaşması 442

Üçüncü Bölüm
Kitlelerin Fethinden Mücadelesiz Bozguna

28 Güçlükle Korunan Birlik 467
29 Yeni Bir Başlangıç 491
30 Rapallo Dönemeci 503
31 Sefalete ve Gericiliğe Karşı Birleşik Cephe'den Yana 509
32 "Komünist Kitle Partisi" 525
33 İşçi Hükümeti 542
34 Taktiğin Uygulanması 556
35 Ruhr'un İşgal Edilmesi 573
36 K.P.D.'de Kriz 583
37 Benzersiz Bir Devrim-Öncesi Durum 592
38 Cuno Hükümetinin Devrilmesi 612
39 Ayaklanma Hazırlığı 630
40 Moskova'nın Gözünden Alman Devrimi 650
41 Alman Ekimi 659
42 Yenilginin Yeni Geleceği 682

Dördüncü Bölüm
Tarihin Mahkûm Ettiği Bir Teşebbüs mü?

43 Tarih ve Politika 699
44 Bolşevizmin Alman Gövdesine Eklenmesi 708
45 Paul Levi: Kaçırılmış Fırsat mı? 727
46 Karl Radek ya da Tarzların Karmaşası 739
47 Bir Başarısızlığın Bilançosu 748

Kronoloji 759
Adı Geçen Belli Başlı Militanlar Hakkında Biyografi Notları 806
Kaynakça Notları 858
Adı Geçen İsimler Dizini 882
Adı Geçen Yazar İsimleri Dizini 892

Kısaltmalar

A.U. *Allgemeine Arbeiter-Union*, sol eğilimli "birlik yanlısı" örgüt.

D.G.B. *Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund*, merkez işçi sendikası.

f.A. *Allgemeiner freier Angestelltenbund*, çalışanların merkez sendikası.

Agit-prop. Propaganda ve ajitasyon merkez komite departmanı.

Bezirk Parti bölgesi; *Oberbezirk*'te gruplaşma, *Unterbezirk*'te alt bölüm.

L. *Bezirksleitung*, partinin bir çevrede yönetilmesi.

Comintern Komünist Enternasyonal.

M.V. *Deutscher Metallarbeitverband*, madenciler sendikası.

I.A.H. *Internationale Kommunisten Deutschlands*, uluslararası örgüt.

I.K.D *Internationale Kommunisten Deutschlands*, 1918'de I. S. D.'nin yerini alan "radikal solcuların" örgütü.

Inprekorr *Internationale Presse-Korrespondenz*, Komünist Enternasyonal'in haber bülteni.

I.S.D. *Internationale SozialistenDeutschlands*, 1918'den önce "radikal solcuların" örgütü.

I.S.R. Uluslararası Kızıl Sendika.

K.A.G. *Kommunistische Arbeitsgemeinschaft*, 1921 yazında Levi ve yandaşları tarafından örgütlenen grup.

K.A.P. (ya da K.A.P.D.) *Kommunistische Arbeiterpartei Deutschlands*, 1920'de kurulan sol komünist parti.

K.J.V.D. *Kommunistischer Jugendverband Deutschlands*, Komünist Gençlik Örgütü.

K.O. *Kampforganisation*, K.P.D. (S.)'nin mücadele grubu.

K.P.D. *Kommunistische Partei Deutschlands* 1920 Kasım'ından Aralık ayına ve 1921 Ağustos'undan itibaren komünist partinin adı.

K.P.D. (S) *Kommunistische Partei Deutschlands (Spartakusbund)* 1919 Ocak ayından 1920 Kasım'ına kadar komünist partinin adıyla "sağcı" komünistlerin örgütü.

K.P.O. (ya da K.P.D.O.) Kommunistische Partei Deutschlands (Muhalefet) 1929'dan sonra Brandler'le birlikte "sağcı" komünistlerin örgütü.

Leninbund Lenin Ligi, 1928'den sonra Urbahns'la birlikte "solcu" komünistlerin birliği.

Oberbezirk Bkz. Bezirk.

Orgburo Merkez Örgütlenme Bürosu.

Orgesch Aşırı sağcı terörist grup *Escherich Örgütü*.

Orgleiter Parti'nin Örgüt Sorumlusu.

Polburo Merkez Politik Büro.

Polleiter Komünist Parti Siyasi Sorumlusu.

Profintern Kızıl Sendika Enternasyonali.

S.A.P. (ya da S.A.P.D.) Sozialistische Arbeiterpartei Deutschlands, 1931'den itibaren solcu sosyal demokrat parti.

S.E.D. *Sozialistische Einheitspartei Deutschlands*, Doğu Almanya'da komünist ve sosyal demokrat partilerin birleşmesinden doğan parti.

S.P.D. *Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, 1922 yılına kadar sosyal-demokrat partinin adı.

Teno *Technisches Nothilfe*, acil teknik yardım, grev kırıcıların örgütü.

Unterbezirk Bkz. *Bezirk*.

U.S P.D. *Unabhangige Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, bağımsız sosyal-demokrat parti.

U.S P.D. (Linke) Bağımsız sosyal-demokrat parti (sol), K.P.D. ile birleşme kongresinde Halle Kongresi'nin bağımsız partisinin adı.

V.K.P.D. *Vereinigte Kommunistische Partei Deutschlands*, Aralık 1920'den (U.S.P.D.'yle birleşme) Ağustos 1921'e kadar (Jena Kongresi) komünist partinin adı.

V.S.P.D. *Vereinigte Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, 1922 yılında "bağımsızların" tekrar katılımının ardından sosyal-demokrat partinin adı.

Zentrale Merkez, merkezde yer alanlardan kurulu komünist parti yönetimi.

Zentralausschuss "Merkez Komite", farklı bölgelerin temsilcilerini içine alan parti yönetiminin en geniş örgütü.

Sunum

1970 yılında, Avrupa Sosyalist Birleşik-Devletleri'nin belli başlı kentlerinden biri olan Moskova Politeknik Müzesi'nin büyük amfitiyatrosunda sosyalist zafer yolunu Avrupa'da açan kızıl devrim üzerine bir tarih dersi gerçekleştirilmiştir. Profesör-mekanikçi, Sovyet Devleti'nin ilk yıllarında mücadelenin zorlu koşullarını, ülkenin kırsal yapısı ve geri kalmışlığı yüzünden yaratılan engelleri, başlangıçtaki yalnızlığını hatırlatır ve şunları ekler:

> Batı'da devrim çok gecikmiş olsaydı bu durum Rusya'yı, Avrupa proletaryasının desteğiyle Batı'ya karşı sosyalist bir saldırı savaşına sürükleyebilirdi. Bu ihtimal gerçekleşmedi zira o dönemde proletaryan devrim kendi iç gelişiminin yasaları gereği çoktan kapıya dayanmıştı[1].

Uzun bir iktidar ikiliği –özellikle Almanya'da– döneminin ardından, pek çok endüstri merkezinde iktidarın işçi konseyleri tarafından ele geçirilişi, Alman işçilerinin galip çıkacağı zorlu bir iç savaşın sinyalini verir. Fakat bu zafer kapitalist Fransa ve Polonya hükümetlerinin bir saldırısını başlatır. Devrimci propagandayla içerden yıpratılan emperyalist alaylar Alman devriminin korlarında erirken, Sovyetler Birliği'nin Kızıl Ordusu karşılık verir. Avrupa devrimi zafer kazanır ve Avrupa Sosyalist Birleşik-Devletleri kurulur. Konferans şöyle kapanacaktır:

> Yeni Sovyet Avrupası ekonomik evrimde yeni bir sayfa açmıştır. Almanya'nın endüstriyel tekniği Rus tarımıyla birleşiyordu; Avrupa bölgelerinde yeni bir ekonomik sistem çabucak gelişmeye ve büyük olanaklar yaratıp, üretici güçlerin gelişimine güçlü bir ivme kazandırarak sağlamlaşmaya başlıyordu. Politik alanda Avrupa'yı çoktan geride bırakan Sovyet Rusya, proletarya diktatörlüğünün öncü-endüstriyel ülkelerine göre ekonomik olarak geride kalmış bir ülkenin mütevazı yerini alıyordu bundan böyle[2].

Böylelikle 1922'de genç komünist yönetici Preobrajenski, bir yarım yüzyıl sonra, bu nihai mücadelenin –kendi çağdaşlarının onun ilk evrelerini yaşamakta olduğu– gelişiminin genç kuşaklara nasıl öğretile-

---

1. E. Préobrajensky, *De la Nap au socialisme*, s. 106.
2. *A.g.e.*, s. 123.

bileceğini düşünüyordu. Henüz edebi bir kurgu biçimi altında sunulu bir kestirimden başkası söz konusu değildi. Ancak bir yıl sonra Sovyet Rusya'nın belli başlı yöneticilerinden biri ve Komünist Enternasyonal'in başkanı olan Grigori Zinovyev , Rus Komünist Partisi'nin merkez organı *Pravda*'da Alman devrimi üzerine bir dizi makale kaleme alıyordu:

> Almanya'da olaylar kaderin acımasızlığıyla gerçekleşiyor. 1906'dan 1917'ye dek, Rus devrimi için on iki yıl isteyen yol, 1918'den 1923'e kadar beş yılda Alman devrimi tarafından alındı. Olaylar şu son günlerde özellikle hızlandı. Önce "koalisyon", sonra "büyük koalisyon", ardından "korniloviade", uzmanların, önemli şahsiyetlerin bakanlığı şimdi de yeniden "büyük bir koalisyona benzer" bir şey; tek kelimeyle sonu gelmez bir bakanlık kasırgası. Bunlar "yukarıda" olup bitenler tabi. Ama "aşağıda", yığınlar arasında kazan kaynıyor, kısa vadede Almanya'nın kaderini değiştirecek kavga başlıyor. Proletarya devrimi Almanya'nın kapısına dayandı; bunu görmemek için kör olmak gerek. Eli kulağındaki olaylar *dünya çapında tarihsel bir anlama* sahip olacak. Bir süre sonra herkes bu 1923 senesi sonbaharının yalnızca Almanya'nın tarihi açısından değil, bütün bir insanlık tarihi açısından bir dönemeci belirlediğini görecek. Proletarya titreyen elleriyle dünya proletarya mücadelesinin tarihinin en önemli sayfasını çeviriyor. Dünya proletarya devrim tarihinin yeni bir bölümü açılıyor[3].

Enternasyonalin başkanı şunları ekliyordu:

> Temel hakikat Alman devriminin kendini güçlü bir endüstri temelinde gerçekleştirmesidir. (...) Bu anlamda Lenin'in sözleri doğrudur: "Batı Avrupa'da ve özellikle Almanya gibi ülkelerde proleter devrimine girişmek Rusya'dan daha zor olacaktır; devam etmesi ve tamamlaması ise daha kolay." Alman proletaryası iktidarı vaktinden evvel devralmayı artık göze almaz. Proleter devrimin Almanya'daki zaferinin koşulları uzun zamandır olgunlaşmıştır. (...) Alman devrimi Rus deneyiminin yardımından bütünüyle faydalanacaktır. (...) Heyecanlı, eğitimli ve örgütlü yirmi milyon proleterin sosyalizm için nihai mücadeleye taşıyacakları olağanüstü enerjiye gelince, henüz en ufak bir fikir ileri süremeyiz[4].

Lenin ve Bolşevik partiden yoldaşları Rusya'da onların gözünde öncü bir mücadeleden başka bir şey olmayan bir devrim yönetti. Ama büyük savaş vuku bulmadı, Rus öncü birliği yalnız kaldı. Alman devrimi –o zamanın bütün devrimcileri için dönüm noktası– sonuçta inişli çıkışlı geçen beş yılın ardından başarısız oldu.

O günden beri pek çok yorumcu kendi ideolojilerinin ya da politikalarının ihtiyacına uygun olarak bundan sonuçlar çıkardı; birileri yeni Mesih Rus halkının üstün devrimci yetenekleri konusunda, birileri Alman halkının derin demokrasi duygusu –ya da tam tersine doğuştan

---

3. G. Sinowjew. (G. Zinoviev), *Probleme der Deutschen Revolution*, s. 1, 2.
4. *A.g.e.*, s. 7-11.

sıkı disiplin altına alma– konusunda ve hepsi, ileri bir toplumun bağrında, Rus Ekim Devrimi deneyimini bir batılı ülkeye aktarabileceğine inanan ütopistlerin yanılsamaları konusunda.

İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde yazan seçkin bir dilbilimci, başarısızlığa uğrayan Alman devriminin "karanlık bir zaman aralığı" olduğunu, "nedenini, savaşın fiziksel yoksunluklarının ve Reich'ın bozgunu ve çöküşünün ardından gelen fiziksel yıkımın yarattığı geçici sinirsel dengesizlik krizinde aramak gerektiğini"[5] düşünüyordu. Diğerleri de Paris Komünü'nü "kolektif bir psikoz" olarak adlandırdıkları şeyle açıklamaya yeltenmişlerdi. Ama görünüşe göre demokrasi idealine gönülden bağlı olan yazarımız, devrimin başarısızlığına daha çok politik bir açıklama getiriyordu:

> Alman örgütlü emekçisi Almanya'yı Rusya'dan ayıran temel farkı çok çabuk anladı ve bütünleyici bir komünizmin, bilimsel anlamda örgütlenmiş yüksek sanayi ülkesi olan Almanya için Rusya'da kendini gerçekleştirdiği şekilde aniden gerçekleşmesinin yaratmış olduğu amansız felaketi sezdi.[6]

Aslında Almanya'da devrimin birkaç yıl sonra dünyada Hitlercilik adı altında bir barbarlık –"örgütlü bir emekçi" tarafından bile başka hangi "felaketle" karşılaştırılabilir olduğu sorulan!– saldırısı başlatan bir karşı-devrimce ikame edilmesi ölçüsünde, bu sözler bize akılda tutulmaya değer göründü. Kitap boyunca bu karşı devrim insanlarıyla karşılaşacağız: asker meclislerinin temsilcilerini alaya alan ve yirmi yıl sonra İspanya'da Condor lejyonunu yönetecek olan Kurmay Subay Faupel, Rosa Luxemburg'un katillerinden birinin firarından sorumlu Donanma Subayı Canaris –ki yirmi yıl sonra Abwehr'i yönetecektir–, en tanınmış generallerin perde arkasında yer alan, 1932'de geçici Şansölye Binbaşı Kurt von Schleicher, aynı zamanda Adolf Hitler ve Hermann Goering, Krupp, Thyssen ve I'I. G. Farben. Almanya'da 1918-1923 yılları arasında vuku bulan çarpışma geçmişimizi şekillendirdi, hiç kuşkusuz şimdimize de etki edecektir.

Geleceğimizi de ilgilendirir. 1918'den 1923'e kadar, devrimcilerin Almanyası'nda mücadele, her gün sokak savaşı, barikat saldırısı şeklinde gerçekleşmez, yalnızca makineli tüfekle, havan topuyla, alev makinesiyle yürümez. Aynı zamanda ve bilhassa fabrikalarda, madenlerde, halk evlerinde, sendikalarda ve partilerde, mitinglerde ve komite toplantılarında, politik-ekonomik grevlerde, sokak gösterilerinde, fikir savaşlarında, kuramsal tartışmalarda kendini gösterir. Bir sınıf kavgası, öncelikle de işçi sınıfının bağrında bir kavgadır; hedefi ise Almanya'da ve dünyada dönüşüme kararlı devrimci bir partinin inşasıdır. Bu amaca götüren

---

5. H. Lichtenberger, *L'Allemagne nouvelle* (1936), s. 12.
6. *A.g.e.*, s. 11-12.

yol, ne düz çizgi halinde, ne kolay, ne de kolayca ayırt edilebilirdir. Alman devrimcileri, "solculuk" ile "oportünizm" , "bağnazlık" ile "revizyonizm", "aktivizm" ile "eylemsizlik" arasında geleceğe doğru giden yollarını çizmek, kendi olumsuz deneyimleri kadar Rus yoldaşlarının başarılı örneğine de dayanarak, kendi ülkelerinde iktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesini sağlama almanın yollarını keşfetmek için boşuna emek vereceklerdir.

Bu girişimi aydınlatmak için pek çok önemli belgeden yoksunuz: siyasi zorunluluklar onları şimdilik girişi bize yasaklanan arşivlerde uyumaya mahkûm ediyor. Çünkü bir "kitle" komünist partisinin bu başarısız doğumunun tarihinde, burada ortaya konulan meselelerin en önemsizi bile Komünist Enternasyonal tarafından ve bu Enternasyonalin içinde Rusya'da iktidardaki Bolşevik parti tarafından oynanan rolü temsil etmez.

1
Savaş Alanı

1890 yılının başında Alman işçi hareketinin panoramasını inceleyen Friedrich Engels şöyle yazıyordu:

> Bugün beş askerden biriyiz; birkaç yıl içinde üç askerden biri olacağız, 1900 yılına doğru ise, daima olağanüstü bir Prusya faktörü olarak kalan ordu, tamamen sosyalist olacak. Bu gelişme ister istemez gerçekleşecek, bir alınyazısı *diktası* gibi. Berlin hükümeti bunun yaklaştığını bizim kadar iyi görüyor ama nafile!

Aslında Marx'ın dostu, sosyalizmin zaferinin yolunda ciddi bir engel ihtimalinden başka bir şey görmüyordu: savaş.

> Bir savaş her şeyi değiştirir. (...) Savaş patlak verirse (...) tek bir şey kesindir: silahlı on beş yirmi milyon adamın, daha önce hiç olmadığı kadar, bütün Avrupa'yı yakıp yıkarak birbirini boğazladığı bu savaş, ya, şimdi bile, sosyalizmin zaferine neden olmalı ya da şeylerin eski düzenini o derece altüst edip, ardında, eski kapitalist toplumun her zamankinden daha saçma bir şekilde ortaya çıkıverdiği bir kalıntı yığını bırakmalı. Bu durumda sosyalist devrim belki on, on beş yıl gecikebilecektir ama yalnızca daha hızlı ve daha kökten bir başarının gerçekleşmesi için[1].

Bilimsel sosyalizmin Marx'la birlikte kurucusunun düşüncesine göre Almanya, burjuvazi ve proletaryanın nihai mücadelede karşı karşıya geldiği savaş alanının merkezindeydi.

İlerlemiş kapitalist bir ülke

Bu gerçekten de, kapitalist sistemin içinde, Marx ile Engels'in dünyada sosyalizmin zaferinin koşullarını bekledikleri, üretim güçlerinin, proletaryanın sayısal artışının ve yoğunlaşmasının gelişmesidir; sınıf bilincinin ve onun örgütlenmesinin gelişmesidir. XX. yüzyılın başında Almanya bu ilerlemiş ülkelerden biridir ve bu analize bakılırsa orada devrimci zafer beklentisi hem en yakın, hem de en gerçekçisidir.

---

1. F. Engels, "Sozialismus in Deutschland", *Die Neue Zeit*, 1891-1892, t. I, s. 586-587.

Almanya, XIX. yüzyılın son yıllarında ve XX. yüzyıl başında gerçek bir ekonomik dönüşüm yaşamıştır. Dönemin endüstriyel ekonomisinin temeli yeraltı kaynakları, 1913'te toplam 67.800.000 yurttaşla[2] nüfus gelişimi, endüstriyel devrim için gerekli sermaye birikimine sahip eski ticari gelişimi onu birkaç yıl içinde en ileri kapitalist ülkelere dahil etmiştir. Almanya 1913 yılında 190 milyon tonluk üretimiyle ikinci sıradaki dünya kömür üreticisidir[3]. 27 milyon tonluk yetersiz demir üretimiyle Avrupa'da ilk sıradaki dökme demir ve demir üreticisidir[4]. Kömür madenleri ve potas rezervleri –1913'te 10 milyon ton– onu kimya endüstrisi üretiminde ilk sıraya yerleştirmiştir[5]. 1890 yılından başlayarak, endüstriyel ölçekte içten yanmalı motor ve elektrik akımı gibi yeni enerji kaynaklarının işletmesine girişecek ilk Avrupa devletidir[6]. 1914 yılının arifesinde Avrupa'da elektrikli ekipman üretiminin başındadır. Bu alanda ancak Birleşik Devletlerle karşılaştırılmasını mümkün kılan endüstriyel üstünlüğü yanında, yeni teknik ve yöntemlere olan olağanüstü uyarlanma yeteneği de ortaya çıkar[7]. Hiçbir ülke endüstriyel uygulamalarla bu denli içli dışlı bilimsel bir araştırma sistemi geliştirmemiştir: teknik eğitim kurumları kadar araştırma laboratuvarlarıyla, üretimin bilimsel ilerlemesinin ve örgütlenmesinin öncüsüdür[8].

İngiliz ya da Amerikan ekonomisiyle aynı şekilde Alman ekonomisi de, gelişiminin gecikmeli yapısı onu Fransa'nın ya da Büyük Britanya'nınkine benzer bir sömürge imparatorluğundan mahrum bıraksa da, kapitalizmin emperyalist safhasının incelenmesine hizmet edebilir. 1913'te dış ticaret hacmi 22.500.000 marktır; yani Fransa'nınkinin iki katı, Büyük Britanya'nınkinin % 85'i[9]. Bütün dünyayla ticari ilişkiler içindedir ve iç pazarının bundan böyle soğuramayacağı bir üretim için yine bütün dünyada fırsatlar arar.

Sona ermemiş bir burjuva devrimi

Alman Devleti çok yeni bir oluşumdur. Uzun zaman yalnızca "Almanyalar" söz konusu olmuştur. XIX. yüzyılda Avrupa'yı alt üst eden milliyetler hareketi, 1845'te Almanya'yı ulusal bütünlüğünün devrimci gerçekleşmesinin yoluna sürüklemiş gibi görünmüştür. Fakat Alman burjuvazisinin, 1789 Fransız burjuvazisinin kendi güçlerine ne cesareti, ne güveni vardı. Demokratik hareketin aşırı solunda ortaya çıkan pro-

2. P. Renouvin, *L'Empire allemand de 1890 à 1918*, I, s. 15.
3. *A.g.e.*, s. 11.
4. *A.g.e.*, s. 12.
5. *A.g.e.*, s. 16.
6. *A.g.e.*, s. 23-24.
7. *A.g.e.*, s. 24.
8. *A.g.e.*, s. 24-25.
9. *A.g.e.*, s. 17.

leter hareket tarafından tehdit edilen o, monarşi Devletinin surlarının arkasındaki güvenliğini popüler ve demokratik serüvene tercih eder. Politik liberalizm ile ülkenin Prusya yumruğu altında birleşmesinin ona sağladığı çıkarlar arasında, seçimini yapar. Alman birliği, söylenene bakılırsa 1852-1857 yıllarında "kömür ve demir üzerinde" kurulur ve "Saint-Manchester yeni Reich'ın vaftiz babası olmuştur" fakat onu sınırların ve hukukun gerçekliğine kaydeden Bismarck tarafından yönetilen Prusya ordusudur. Böylelikle Prusya birleşmiş Almanya'yı kendi çifte yüzünün damgasını vurmuştur; politikanın "steril oyunlarından" çok kar arayışıyla soğurulan muzaffer burjuvazinin ve askeri kibir ve güçleri altmışlı yıllardan beri Avrupa'yı titreten kasklı ve botlu Junkerler olan Doğu'nun köy soylularının damgası.

Bu çifte yüz, imparatorluk Anayasası'nın karmaşıklığına işlenmiştir. Reich, üniter değil, yirmi beş Devlet'ten oluşan –maden ve metalürji kaynaklarının onda dokuzuna, nüfusun yarısından fazlasına sahip Prusya'dan 50.000 sakinli küçük prensliklere, birkaç milyonluk Bavyera, Saksonya, Württemberg ve üç "özgür kent", Hamburg, Bremen, Lübeck'e[10] kadar– federal bir Devlettir. Bu Devletlerden her biri kendi Anayasasını muhafaza etmiştir. Prusya'nın, Almanya imparatoru da olan kendi kralı vardır. Bavyera, Saksonya ve Württemberg'in kralları, Bade ülkesi ve Hessen'in grandükleri, özgür kentlerin Senatoları vardır. Hepsinin yasama meclisleri, atanmış üst kamarası, seçilmiş Avam Kamarası vardır. Seçim sistemi Devletten Devlete değişir. Württemberg genel seçim hakkını benimsemiştir, Bade ülkesi vergi dairesiyle uzlaşmış olana oy hakkı verir. Bavyera ve Hessen'de bir vergi ödenirse oy verilir. Prusya Landtag'ı, seçmenleri servetlerine göre gruplandırarak, karmaşık bir "sınıf" sistemi tarafından seçilir[11]: 1908'de, Köln'de, birinci sosyal sınıf tan 370 zengin seçmene olduğu kadar üçüncü sınıf 22.324 seçmene de seçim yetkisi verir; hatta sosis imalatçısı ve 1903'te Berlin'de 58. Kısımda birinci sınıftan tek seçmen Bay Heffte'ye tek başına sınıf kurma hakkı verir[12].

İmparatorluk hükümeti ortak işlerin ehlidir: dışişleri, ordu ve donanma, posta ve telgraf, ticaret, gümrükler, iletişim. Yürütme alanında en geniş yetkileri elinde tutan imparator, bu yetkileri ona karşı sorumlu bir imparatorluk şansölyesine devreder. Yasama gücü, Devletlerin temsilcilerinden oluşmuş Bundesrat ve seçimle gelen ulusal meclis Reichstag arasında paylaşılır[13]. Aslında kırsal seçmenleri destekleyen

10. *A.g.e.*, s. 104.
11. *A.g.e.*, II, s. 105-106.
12. Moysset'ten alınan klasik örnek, *L'Esprit public en Allemagne vingt ans après Bismarck*.
13. Renouvin, *a.g.e.*, II, s. 107.

seçim bölgelerinin ayrılması, oy kullanımının hafta içi yapılarak ücretli çalışan seçmenin göz ardı edilmesi, resmi aday pratiği, meclis ödeneğinin olmayışı seçim mantığının erimini sınırlandırır. Reichstag'ın yetkileri sınırlandırılır: yasa yapamaz, Bundestrat'la uzlaşmadan oy kullanamaz ve bir şansölyeyi –azınlık arasında kalsa bile– deviremez[14].

Ne parlamenter, ne demokratik olan bu rejim, bundan ayrı olarak, imparatorluk hükümeti içinde Prusya'nın hâkimiyetiyle karakterize edilir. Prusya Kralı imparator, imparatorluk şansölyesi Prusya başbakanıdır. Bundesrat'ın on yedi Prusyalı temsilcisi, vatandaşın şikâyeti karşısında yerel delegenin cevap verme zorunluluğu olduğu hükümetlerinin hoşuna gitmeyen her türlü önlemi durdurabilir[15]. Kendisi de sınıflar sistemine uygun olarak seçilmiş bir Landtag'tan zuhur eden bu hükümetin onayı olmadan Reich'da hiçbir şey mümkün değildir. Oysa Prusya, savaşçı bir Junker aristokrasisinin kalesi olarak kalır. Subaylar topluluğu, feodal kibrini ve kişisel olarak imparatora bağlı, kutsal bir Devlet savunusu görevinden sorumlu olduklarına inanmış teknisyen üstünlüğünü üzerinde toplayan gururlu bir savaşçılar kastıdır. Junkerler orada üst düzey yöneticilerin ezici çoğunluğunu oluşturur ve zihniyetleri askeri hiyerarşi içinde yasa gibidir. İmparatorluk bürokrasisi için de aynı şey geçerlidir. Federal memurlar çoğunlukla Prusyalıdır, otorite ve kibir anlayışlarını aldıkları askeri liderlerle aynı kalıba dökülmüşlerdir. İmparator, bütün özgürlükleri ve anayasal garantileri askıya alan ve geçek bir askeri diktatörlük kuran sıkıyönetim ilan ettiğinde bu kasta bölünmez bir yetki verir.

Sosyalist öncesi bir toplum

Aslında bu politik yapı, toplumsal evrime göre, büyük bir anakronizmdir: devrimleri dikte eden bu çelişkilerden biri. Almanya'nın toplumsal yapısı, sosyalizme hazır bir toplumun bütün özelliklerini ortaya koyar. 1871'de Almanların üçte biri kentlerde otururken, 1910'da üçte ikisi oturuyordu. Nüfus, büyük ölçüde de işçi nüfusu büyük kentlerde yoğunlaşmıştı. 1910'da 200.000'den fazla sakiniyle yirmi üç kent sayılır. Büyük Berlin 4.200.000, Hamburg 930.000, Münih ve Leipzig 600.000, Köln 500.000, Essen ve Düsseldorf 300-350.000, Bremen ve Chemnitz 250-300.000 nüfusludur[16].

Orta ve güney Almanya'da orta ve küçük ölçekli sayısız köylü işletmesi mevcuttur ama bütün topraklarda 3.300.000 tarım işçisi vardır ve büyük işletmeler –1.000 hektardan fazlasını içine alan 369'u ayrı olmak

14. *A.g.c.*, s. 107.
15. *A.g.e.*, s. 109.
16. Renouvin, *a.g.e.*, I, s. 69-70.

üzere– yüzölçümünün dörtte birini kaplar[17]. Bu ortaçağ yaşamı, kent proletaryası ile yoksul köylüler yani kırsal proletarya arasında Marksistlerce sevilen ittifak olasılığını yaratır.

Ekonominin bazı sanayi kodamanlarının ellerinde yoğunlaşması, orta burjuvazinin mülksüzleştirilmesi ve üretim araçlarının çok az insanın elinde tekelleşmesi yoluyla, onun kamulaştırılmasının koşullarını yaratmış gibi görünür. Madencilik sanayi, Gelsenkirchen'in başkanı, 1913'te kömür üretiminin %87'sini denetleyen Kuzey Ren-Vestfalya maden kömürü sendikasının lideri Kirdorf'un elindedir[18]. Fritz Thyssen'in *konzern*'i dikey bir birleşme modelidir: kömür ve demir madenlerine, yüksek fırınlara, hadde ve metalürji fabrikalarına sahiptir. Krupp 41.000'den fazlası yalnızca Essen fabrikalarında olmak üzere 70.000'den fazla işçi çalıştırır. Essen yolları, polis, yangın hizmetleri, 150 kilometre iç demir yollarıyla gerçek bir kapalı kenttir[19]. Kimya endüstrisinde Badische Anilin (BASF) Ludwigshafen'de[20] 10.000'den fazla işçi çalıştırır; üretimin geri kalanı, 1916'daki birleşmeleri I. G. Farben'in doğumuna neden olan iki şirket tarafından denetlenir[21]. Elektrikli ekipman bir taraftan Siemens firmasının, bir taraftan da, Berlin bölgesinde on fabrikada 71 000 işçi çalıştıran Rathenau'nun A. E. G.'sinin elindedir[22]. İki denizcilik şirketi, Hamburg Amerika Linie ve Norddeutscher tek başlarına ticaretin %40'ını gerçekleştirir[23]. Birleşik-Devletler hariç mali sermaye ile endüstriyel sermayenin birleşmesi hiçbir yerde bu denli derin olmamıştır: bankalar ekonomik faaliyete egemen olur ve bankacılık faaliyetinin %74'ü beş büyük Berlin kuruluşunda yoğunlaşmıştır[24].

Para babaları Kirdorf, Thyssen, Krupp, Hugenberg, Stinnes, von Siemens, Rathenau, Ballin, Helfferich'ler çok ince bir tabakanın zirvesini oluştururlar; 12.500 markın üzerindeki yıllık gelirleriyle, Sombart'la birlikte zengin burjuvazi olarak görülebilecek 200 ila 250.000 kişiyi temsil eden yaklaşık 75.000 aile reisi[25]. 650.000 aile reisi, 3.000 ila 12.000[26] marklık bir gelire sahip 2-2,5 milyon kişi demek olan orta burjuvaziyle, yönetici sınıflar olan bu üst sınıflar, nüfusun %4 ila %5'inden fazlasını oluşturmaz. Toplumsal basamağın öteki ucunda, 1907'de Sombart 8.640.000 endüstri işçisi, 1.700.000 ticaret ve nakliye ücretlisi, 2.300.000

17. *A.g.e.*, s. 71.
18. *A.g.e.*, s. 31.
19. Raphaël, *Krupp et Thyssen*, s. 211.
20. Renouvin, *a.g.e.*, s. 27.
21. Bettelheim, *L'Economie allemande sous le nazisme*, s. 67, n 2.
22. Renouvin, *a.g.e.*, I, s. 28.
23. *A.g.e.*, s. 65.
24. Renouvin, *a.g.e.*, I, s. 32-33.
25. Aktaran Vermeil, *L'Allemagne contemporaine, sociale, politique, culturelle (1890-1950)*, I, s. 92.
26. *A.g.e.*, s. 92-93.

endüstri ve ticaret küçük çalışanı olmak üzere toplamda 12 buçuk milyon kişinin sayımını yapmıştır. Terimin geniş anlamıyla proletaryanın –kadınlar ve çocuklar dahil– toplam nüfusun % 67 ila 68'ini temsil ettiği sonucuna varır[27]. Vermeil, Alman toplumu üzerine incelemesinin sonucu olarak: "II. Wilhelm Almanya'sı 1914 yılının arifesinde dörtte üçü proleterleşmiş bir ülkeydi" tespitinde bulunur[28].

Genel yaşam seviyesinin yükselmesi, ancak ve yalnızca 1908 yılına kadar, yüksek nitelikli görece ince bir işçi tabakasına, işlevi her zaman tutucu olmaktan uzak bir "işçi aristokrasisine"[29] yaramıştır çünkü sosyalist eğitimcilerin ve organizatörlerin çoğu bu saflardan çıkmıştır. Ancak Alman proletaryası sanayi devriminin başında fabrikaları dolduran kaba, sefil ve perişan bir proletarya değildir henüz. Görece eğitimli, tekniğe ve makinelere alışkın, kolektif çalışma ve sorumluluk duygusuna, örgütlenme şevkine sahip Alman proleterler modern işçilerdir. Militan bir faaliyete kendilerini adamak gibi acil çıkarlarını savunabilecek ve onları basit araçlar haline getirmek isteyen bir toplum karşısında, dayanışmalarının, kendi yaşamlarını ve kapitalist yoğunlaşma tarafından ezilmiş ve bazı nedenlerden dolayı da müttefik olabileceklerini düşündükleri küçük burjuvaların yaşamlarını dönüştürebileceğinin farkına varabilecek durumdadırlar.

Savaş ya da devrim

Politik evriminin ve yapısının kendine has özellikleri kadar gelişmiş kapitalist ülkenin getirdiği genel özellikler yüzünden de, Almanya, işçi mücadelelerine uygun bir savaş alanı inşa eder. Proletarya orada, demokratik devrimin tamamlanması ve toprak aristokrasisinin, ordunun ayrıcalıklarının ve Devlet bürokrasisinin anakronik gücünün yıkılması için mücadele edebilecek tek gücü oluşturmakla kalmaz, bizzat bu mücadele boyunca, kaçınılmaz olarak yönetici sınıfların yerini almaya aday olduğunu ve onun için bütün sömürülenler adına iktidar talep ettiğini ortaya koyar. Politik yaşamın demokratikleşmesi, genel seçim hakkının yaygınlaştırılması için mücadele, anayasal çerçevenin kırılmış olmasını gerektirir: ancak silahlı bir mücadeleyle, Devlet'in kalesi subaylar topluluğunun şiddetli bir yıkımıyla sona erebilecek bir sınıf mücadelesi buyurur. Anayasa'nın 68. Maddesi kısaca bunun özünü ifade eder; zira aynı anda İngiliz politik yapılarının evriminin

---

27. *A.g.e.*, s. 93.
28. *A.g.e.*, s. 94.
29. M. Burgelin (*Alman Toplumu*, 1871-1968), s. 91'de "bazı emekçi kategorilerinin, özellikle vasıfsız işçilerin reel yaşam seviyelerinin arttığını görmediklerinin mümkün olduğunu" yazar. 1934'ten beri hiçbir inceleme J. Kuczynski'nin çalışması, *Die Entwicklung der Lage der Arbeiterschaft*'ın önüne geçememiştir.

akla getirdiği şeyin tersine, meclis yoluyla barışçıl bir dönüşüm varsayımını dışlar. Bu bakış açısından, Alman birliğinin gerçekleşmesinin koşulları –askeri, toplumsal ve politik– ve Bismarck'ın Junkerlerin iktidarı ile iş insanlarının yayılma alanını aynı anda koruma çabası Almanya'yı önlem almaktan mahrum etmiştir. Bu önlemler öteki gelişmiş ülkelerdeki genel seçim hakkı ve parlamenter sistem temelinde politik bir örgütlenmeden ve kapitalist mülkiyetin en etkili koruması olan demokrasi ideolojisinden oluşur.

Alman emperyalizminin uluslararası durumu aynı güvensizlikten mustariptir. Kapitalist Almanya'nın endüstriyel gelişimi, dünya zenginliklerinin hemen hemen paylaşıldığı ve bu alanda, Alman emperyalizminin yüzyıl dönemecinde sömürge imparatorluklarının ayrılmış pazarlarının aldıklarından başka önlemlerin olmadığı bir dönemde kendini gösterir. Tarihçiler büyük savaşın etkenleri arasında İngiliz-Alman rekabetinin rolünün altını çizme eğilimindedir. Aslında 1890'dan başlayarak Büyük Britanya dünya hegemonyasının çöküşünün ilk işaretlerinin farkına varır. Amerika ve Almanya üretim konusunda pek çok alanda onu geride bırakır. İhracatları giderek yalnızca endüstriyel anlamda geride kalmış ülkelere yönelir ve bu alanda Alman endüstrisiyle karşı karşıya gelir. Dünyanın ikinci sırada gelen sanayi Devleti Almanya, bir serbest rekabet koşullarında üstün geleceğinden neredeyse emindir fakat bir çatışma dışında, kendisi için gerekli olabilecek sömürge imparatorluğunun oluşturulması ona yasakken, dünyanın büyük bir bölümü onun doğrudan genişlemesine kapalıdır. Bu bakımdan, donanma teşkilatı alanında İngiliz-Alman rekabetine, Britanya diplomasisinin Avrupa'da bir Alman hegemonyası kurulmasına sistematik muhalefeti olarak bakmak gerekir: mücadelenin hedefi kahramanların ihtiyaçları göz önünde tutulduğunda çok küçüktür. Kapitalizmin kendi genişleme ihtiyaçlarıyla ilgilidir ve dünyanın paylaşılmasının sona ermesi ve son gelenin yani Alman emperyalizminin birden ortaya çıkmasının söz konusu olması ölçüsünde savaş kaçınılmaz olur. Yüzyıl başından itibaren, iç savaş ve dünyasal devrim ya da emperyalist savaş alternatifler arasındadır ve Engels'in tahayyül ettiği gibi, bu alternatif dünya devrimi ya da sırası gelince devrime ve iç savaşa dönüşecektir.

Milliyetçilik ya da sosyalizm

Ancak 1912'de gerçekleştirilen sosyalist Enternasyonal kongresi, savaş durumunda sosyalist partilerin tutumunu Basel'de yine bu yönde tanımlamıştır:

> Savaş ilanı durumunda ilgili ülkelerin emekçi sınıfları, tıpkı parlamento temsilcileri gibi, Uluslararası Büro'nun koordinasyon faaliyetinin desteğiyle,

düşmanlıkların tetiklenmesini engellemek için onlara en etkili görünecek araçların -bu araçlar ki sınıf mücadelesinin az ya da çok ağırlaşmış safhasına ve genel politik duruma göre değişecektir- uygulanmaya konmasıyla bütün güçlerini seferber etmekten sorumlu olacaklardır. Savaşın onların çabalarına rağmen patlak vermesi halinde düşmanlıklara hızlıca bir son verilmesi için mücadele etmekten ve var güçleriyle savaşın neden olduğu ekonomik ve politik krizi dizginlemekten sorumlu olacaklardır; amaç, halkı yükseltmek ve dolayısıyla kapitalist sınıfın tahakkümünün ortadan kalkmasını hızlandırmaktır[30].

Her gün daha mekanize, tek biçimleşmiş, proterleşmiş ve endüstriyel proletaryanın önemli bir yere sahip olduğu bir ülkede, böylesi sosyalist, enternasyonalist, proletaryan bir pozisyon karşısında, yönetici sınıflar, ölüm tehdidi altında, ulusal topluluğun bütünleyici bir parçası olduğuna inandırarak "proletaryayı Reich'la uzlaştırmaktan"[31] (Vermeil'in ifadesi ile) sorumludur. Papaz Stöcker ve Mgr Ketteler'in "sosyal Hıristiyanlığının", Friedrich Naumann'ın "nasyonal sosyalizminin" ya da II. Wilhelm'in "sosyal politiğinin" havarileri tarafından ortaya konan çabaların anlamı orada yatar[32]. Ona bahşedildiğini görmeden önce kendi birliği için mücadele etmek zorunda kalan bir halkın coşkun ve endişeli ulus duygusuna, büyük ekonomik başarılarından ve "seçilmiş üstün" halk kültüründen gururlanmasına, dünyanın paylaşımına çok geç katıldığına ilişkin güçlü bir yoksun bırakılmışlık duygusuna dayalı milliyetçi ideolojinin işlevi budur. Eğitim, basın, propaganda bunların taşıyıcısı olacaktır.

Edmond Vermeil nasyonal sosyalizm ve Hitler antisemitizminin, proleter kitleyi enternasyonalist devrimci ideolojiden söküp almak için köklerini yönetici sınıfların çabalarına nasıl daldırdığını göstermiştir. XX. yüzyıl başından itibaren Bebel'in söylediği gibi "salakların sosyalizmi" olan antisemitizm, onlar için, büyük kapitalizmin gelişmesiyle birlikte ezilmiş ve proleterleşme tehdidi altındaki bir küçük burjuvazinin öfkesini çekmenin bir aracı olmuştu. Vermeil'in yazdıklarına bakılırsa Alman yönetici sınıflarının bu "coşmuş milliyetçilik ortamında" dünyanın fethinde ilerlemekten başka hayatta kalma şansı yoktu, proletaryayı itmektense onunla uzlaşmaktan başka yol yoktu[33].

Marksist militanlara göre Almanya'da sosyalist devrim için mücadele, dolayısıyla, öncelikle proletaryanın sınıf bilinci için mücadelesinden geçiyordu; yani bir Enternasyonalin içinde sosyalist parti olarak onun sınıf örgütlenmesinden. Oysa Engels'in iyimserliğinin, kendi

30. Lenin ve Rosa Luxemburg tarafından Stuttgart kongresine sunulan değişiklik metni (Braunthal'dan alınan metin, *Geschichte der Internationale*, I, s. 370-372).
31. Vermeil, *a.g.e.*, s. 114.
32. *A.g.e.*, s. 101-104.
33. Vermeil, *a.g.e.*, s. 114.

doğrulamasını bu yolda kazanılmış başarılarda, öncelikle de 1914'ten önce Alman sosyal demokrasisini temsil ettiği görkemli işçi binasının inşasında bulması tartışılmaz.

2
1914'ten Önce Sosyal Demokrasi

Sosyal demokratlar ile komünistler arasında, 1914 yılının Ağustos ayında tohum halinde, 1919'dan itibaren gerçekleşmiş bölünme, Enternasyonal'in tarihine çarpıtılmış bir bakış açısı getirmiştir. Büyük erimli bir bölünmenin kökenlerini geçmişte arayan pek çok yazar, politikacı ya da tarihçi bu bölünmeyi öngörülebilir bir olgu olarak ele alır. Aslında savaştan önce olaylarda ve insanların tutumunda beliren bu bölünme, henüz onların bilinçlerinde yer almıyordu. Dünya komünist hareketinin gelecekteki çekirdeği, Rus Bolşevik fraksiyonu, çarlar imparatorluğunun belli tarihsel koşullarında bir sosyal demokrat işçi partisi –aslında dönemin dilinde Marksist "devrimci"– kurarak, yalnızca Rus fraksiyonu olduğunu iddia ediyordu. 1905'te Pierre Strouvé ile anlaşmazlık içerisinde olan Lenin, kendi politikasına ilişkin ayrılıkçı yorumlara öfkeleniyordu:

> Nerede, ne zaman "oportünizm" desem bu Bebel ve Kautsky devrimciliği anlamına mı geliyor? Nerede, ne zaman bir taraftan ben, bir taraftan Bebel ve Kautsky arasında görüş ayrılıklarının ortaya çıktığı görülse, mesela ciddiyetleriyle Bebel ve Kautsky arasında baş gösterenler ayrılıklara çok az yaklaşan görüş ayrılıklarından mı bahsediyorum?[1]

1905'te Bolşevik liderin haklı öfkesi. Pek çok tartışma ve pek çok görüş ayrılıklarına rağmen 1914 yılına kadar temel olarak bu tavrı sürdürür ve Alman sosyal demokrasisine saygılarını sunmak konusunda hiçbir fırsatı kaçırmaz. Oportünistlere karşı olduklarını ama bunun gerekliliğini görmezden geldikleri ve "tasfiyeci" oldukları için partiden ihraç etmeyi düşündüğü kimselere karşı Rusya'da kurmak istediği bu "devrimci sosyal demokrasi" modelidir ona göre Alman sosyal demokrasisi.

Devrimci bir sosyal demokrasi modeli

Lenin için 1907'deki Stuttgart Kongresi'ne kadar "Marksizm'de devrimci bakış açısını her zaman destekleyen Alman sosyal demokrasisidir"[2];

1. *Œuvres*, t. IX, s. 61.
2. *A.g.e.*, t. XIII, s. 85.

ve bu açıdan, bu kongrede oportünist olarak değerlendirdiği Alman temsilcilerinin tavrını eleştiriyorsa, tamamen Kautsky tarafından yapılan eleştiriden yana olmak içindir. Savaşın arifesine kadar bu tahlili sürdürür. 6 Ağustos 1913'te August Bebel'in yaşamına ve eserine adanmış *Pravda*'daki makalesini şu satırlarla bitirir:

> Hiç kimse bu dönemin kendine has özelliklerini ya da amaçlarını August Bebel kadar canlı bir şekilde ortaya koymamıştır. Kendisi de işçi olan o, kendine sağlam sosyalist inançlara doğru bir yol açmayı, bir en iyi insan toplumu sistemi için ücretli kölelerin kitle mücadelesinin temsilcisi ve katılanı olarak örnek bir işçi liderine dönüşmeyi başarmıştı[3].

4 Nisan 1914'te, Birleşik Devletlere yolculuğu esnasında sendika lideri Legien tarafından savunulan oportünist düşünceleri ağır bir şekilde eleştirmiş ve bir kez daha Alman sosyal demokrasisinin "büyük meziyetlerini", "onun dur durak bilmez mücadelesinde şekillenmiş Marksist kuramını", "kitle örgütlenmesini, gazetelerini, sendikalarını, siyasi derneklerini" göklere çıkarmıştır[4].

Komünist Enternasyonalin çekirdek liderini ve kurucularını oluşturacak adamlar arasında belki de yalnızca Troçki, Alman sosyal-demokrasisinin sonraki alınyazısını sezmiş gibidir zira devrimin ertesinde 1905'te *Bilanço ve Düşünceler*'de şunları yazar:

> İşçi partilerinin işlevi, işçi sınıfının bilincinde devrim yapmaktı ve yapmaktır; kapitalizmin gelişmesinin toplumsal ilişkileri kökünden değiştirmesi gibi. Fakat proletarya saflarındaki ajitasyon ve örgütlenme çalışması atalet içinde. Avrupa sosyalist partileri, özellikle de içlerinden en büyüğü olan Alman sosyal demokrasisi, büyük kitlelerin sosyalizmi kucaklamasıyla aynı oranda kendi muhafazakârlıklarını geliştirmiştir; bu da bu kitleler daha örgütlü, daha disiplinli oldukça mümkün olabilmiştir. Bu nedenle, proletaryanın politik deneyimini kucaklayan örgüt olan Alman sosyal demokrasisi, kesin bir anda, işçiler ile burjuva muhafazakârlığı arasındaki açık çatışmanın gelişmesine doğrudan bir engel olabilir[5].

Aslında Alman sosyal demokrasisine yönelik II. Enternasyonalin içinden gelen eleştiriler, devrimci sosyal demokratlardan değil, Fransız sosyalistleri gibi oportünist sosyal demokratlardan kaynaklıdır. Alman liderleri, dünya sosyalist hareketinin başında onların doğrudan halefleri olan Marx ve Engels'in öğrencileri olmuştur ve kimse Bebel

---

3. *A.g.e.*, t. XIX, s. 319.
4. *A.g.e.*, t. XX, s. 267.
5. Troçki, *Bilanço ve Düşünceler*, 1905, tr. Fr., Paris, 1969, s. 462-463. Daha sonradan: "O dönemde bu bütünüyle teorik varsayımın olaylarla ne derece doğrulanabileceğini öngöremiyordum", diye yazacaktır (*Ma vie*, s. 241).

ve Kautsky gibi adamların "veraset hakkını" tartışamaz. Bebel[6], kapitalizmin yükseliş döneminde Alman işçi sınıfının örgütlenmesini temsil eder; Reichstag'ta temsilci olan bu maden işçisi, Bismarck'ın birlikleri Thiers'in askerlerine Paris Komünü savaşçılarını ezmek için yardım ettiği sırada "Saraylara Savaş" sloganını ortaya atmıştır. İki kez hapse atılıp, iki kez mahkûm edilen Bebel, XIX. yüzyılın son üçte birinde, dur durak bilmeden üye kaydeden, kadroya alan, düşüncelerini açıklayan, sağlam argümanları ve sessiz mücadeleci inancıyla işçi kalabalıklarını kendi kaderlerini ellerine almalarının gerektiğine ikna eden güçlü bir militan, sabırlı bir mimar ve anti sosyalist yasalara direncin ruhunu temsil eder. 1854 doğumlu, on dört yaş daha küçük Avusturyalı Karl Kautsky[7], bilimsel sosyalizmin entelektüel arzusunu temsil eder: uygulayıcı olan Bebel'in yanında, parti ve kitlelerin baş koydukları yolu açan ve aydınlatan teorisyen ve bilgedir. İsviçre'de, Bismarck'ın anti sosyalist acil durum yasaları zamanında Almanya'da militanların el altından dağıttığı *Sozialdemokrat*'ı kaleme almıştır. Engels'in dostu ve öğrencisi Kautsky, *Die Neue Zeit* kuram dergisinde bilimsel sosyalizmin kurucularının yazılarını takip etmiştir. Hasımları, sosyal demokrasinin papası olduğunu ve şaşmaz bir biçimde bunu savunduğunu söyler. Bu durum otoritesinin ve saygınlığının büyük olmasına bağlanır. Zeki ve çeviktir.

Yeni bir evren

Zulümler ve kovuşturmalara rağmen kırk yılda Alman sosyal demokratlar işçi sınıfını her alanda örgütlemeyi başarır; amaç, bütün biçimleriyle politik eylem, acil talepleri açısından ise boş vakitlerinin, eğitiminin ve kültürünün örgütlenmesidir. Sınıfın gerçek organizatör kadrolarını oluşturan sosyal demokrat parti adına hareket eden bu adamlardır. Bölge ya da işyerlerinde partinin önde gelenleri (*Vertrauensmänner*), sendika temsilcileri, sendika, kooperatif, kitle örgütü sorumluları, değişik başlıklarla seçilmiş olanlar. Marx ve Engels'in takipçileri Devlet içinde ve ona karşı öyle güçlü bir parti kurdular ki, Devlet içinde gerçek bir Devlet oluştu.

Alman sosyal demokrat partisi 1914'te 1.085.905 üyeden oluşur. Adayları 1912 genel seçimlerinde 4.250.000'den fazla oy almıştır. Kurduğu ve kadrosuna aldığı sendikalar iki milyon üyeden fazlasına sahiptir ve yıllık 88 milyon marklık bir geliri elinde tutar. Etrafına topladığı militanları geniş bir paralel örgütlenmeler ağı kurabilmiştir ve hangi seviyeden olursa olsun ücretlilerin neredeyse hepsini kendi bünyesine alıp, sosyal yaşamın

---

6. Auguste Bebel'in tarihsel rolüne yakışır bir biyografi henüz yazılmamıştır. Bkz. "Mémoires", *Aus meinem Leben* (3. Cilt. Berlin, 1910-1914).
7. Bkz. Karl Renner, *Karl Kautsky. Skizze zur Geschichte der geistigen und politischen Entwicklund der deutschen Arbeiterklasse*, Berlin, 1929.

bütün alanlarına yayılır: sosyalist kadın dernekleri, gençlik hareketleri, devlet üniversiteleri, kütüphaneler ve okuma grupları, boş vakit örgütleri ve açık hava hareketleri, yayınevleri, gazeteler, dergiler. Yapı, modern yönetim ve propaganda yöntemlerinden uzak, yetkili ve etkili idari ve teknik bir aygıtın katı çerçevesine dayanır. Parti, doksan gazetesinde 267 kadrolu gazeteci, 3.000 işçi ve çalışan, idareci, satış müdürü ve temsilci çalıştırır. Yöneticilerin –bilhassa yönetimi *Parteivorstand*'ın üyeleri– ve merkez büroların çoğunluğu, farklı Eyaletlerdeki sorumluların hepsi, yerel örgütlerin sekreterlerinin çoğunluğu, partinin daimi çalışanlarıdır; maaşları parti tarafından ödenir; seçilmişlerinin çoğunluğu, Reichstag'taki 110 temsilcisi, değişik Landtag'lardan 220,belediyelerden 2.886 temsilci gibi bütün zamanlarını partiye verirler. Sendika federasyonlarının, meslek sendikalarının ya da yerel kartellerin yöneticilerinin neredeyse hepsi, profesyonelleşmiş yıllardan itibaren partinin üyeleri arasındadır.

Kapitalist emperyal Almanya'da bir sınıf temelinde örgütlenmiş böyle önemli bir hareket, geleneksel tipte basit bir politik aygıtla ya da parlamenter bir demokraside "bir işçi partisi" modeliyle bir tutulamazdı. Ruth Fischer şöyle yazar:

> Alman sosyal demokratlar, geçici amaçlar için geçici olarak bir araya gelen bireyler yoluyla az ya da çok birbirine bağlı bir dernekten çok daha fazlası olan, işçi çıkarlarını savunan bir partiden çok daha fazlası olan bir tür örgütlenme gerçekleştirebildi. Alman sosyal demokrat parti bir yaşama biçimine dönüşüyor. O, politik bir aygıttan çok daha fazlası oldu: Alman işçisine, ona ait bir dünyada saygınlık ve statü kazandırıyor. Birey olarak işçi, kendi partisinde yaşıyordu, parti işçinin gündelik alışkanlıklarına işliyordu. Fikirleri, tepkileri, tavırları kendi kişiliğinin bu grupla bütünleşmesinden kaynaklanıyordu[8].

Bir evren ya da karşı-toplum olan Alman sosyal demokrasisi, kendi gelenekleri, alışkanlıkları, ritüelleri ve törenleriyle zaman zaman dindar benzerleriyle aynı hizada durmuş, politik bir tavırdan ya da bir düşünce biçiminden fazlasını ortaya koymuştur: bir çerçeve, bir yaşama ve hissetme biçimi. Temelde Bernstein ve Rosa Luxemburg tarafından temsil edilenler kadar farklı eğilimlerin, her ikisinin de köklerini daldırdığı bir örgütün bağrında bir arada bulunabilmesi böylelikle açıklanır. Lenin tarafından *Que faire?*'de geliştirilen parti kavramına karşı ateş püskürerek, Alman sosyal demokrasisinin devrimci kanadının temsilcisinin: "Sosyal demokrat parti, işçi sınıfının organizasyonlarına *bağlı* değildir, bizzat kendisi işçi sınıfının hareketi*dir*", diye yazması da böylelikle açıklanır[9].

---

8. R. Fischer, *Stalin and German Communism*, s. 4.
9. "Organisatorische Fragen der russischen Sozial-demokratie", *Die Neue Zeit*, 1903, 4.

Reformlar ya da devrim

Sonuçta işçi hareketinin etrafında örgütlendiği büyük düşünce akımları, onun örgütlenme bütününü asla etkilemeden, kuram ve strateji hakkında tartışmalar biçiminde Alman sosyal demokrasi tarihinin bütün aşamalarına kayıtlıdır. Öteki Avrupa sosyalist hareketleri kimi zaman görünüşte Bizans çekişmeleri içinde un ufak olurken, Alman sosyal demokrasisi bir partinin uyum gösterisini sunuyordu, başka yerlerdeki muadilleri rakip parti biçimini alırken burada farklı eğilimler bir arada bulunuyordu. 1875'te, Gotha Kongresi'nde gerçekleşmiş Bebel ve Liebknecht'in sosyal demokrat Marksist işçi partisi ile Ferdinand Lassalle tarafından kurulan Genel Alman Emekçileri Birliği'nin birleşmesiyle birlikte parti içindeki akımlar kendilerini ifade etmekten vazgeçmemiştir; üstelik bu akımlar içerisinde Fransız işçi hareketinin bir uzmanı, "posibilistleri", "Jules Guesde yanlılarını", "Blankicileri" ya da "Jean Allemane yanlılarını" Alman meslektaşlarından ayırt etmekte hiç güçlük çekmeyecekti. Ama aynı partide kalır, aynı havayı solurlar. Bu durum da anlaşmazlıklarına özel bir renk katmaya yeter zira uzlaşmalar yoluyla eylem adına çözüme bağlanan tartışmalar sağır diyaloglardan başka bir erime sahiptir.

Marks, Gotha programında takipçileri tarafından Lassalle yandaşlarına verilen önemli ödünlerden endişeliydi[10]. 1878'de, Bismarck genç partiyi kendi acil durum yasasının darbeleri altında ezmeye yeltendiğinde, "gerçekçi" olarak nitelendirilen ve bu şekilde dayatılan çatının kabulü yönünde bir akım ortaya çıkar. Ama Höchberg'in takipçileri Marksistler tarafından hemen mağlup edilir[11]: goşistlerin ataları olan sabırsız unsurların[12] bunu telkin ettikleri gibi, sosyal demokratlar, epey sınırlı olsa da meşru ifade olanaklarından da vazgeçmeden, baskıya rağmen partinin ilerlemesini mümkün kılan yasadışı bir propaganda, ajitasyon ve örgütlenme çalışması sürdüreceklerdir. 1891'de acil durum yasası yenilenmez ve sosyalistler bu şekilde oluşmuş yeni durum saptamasına girişirler. Seçimleri boykot etmek isteyen, sürekli bir saldırı politikasından yana bu "gençlere"[13] ve partiyi posibilizmin[14] ve sırf seçim yanlısı bir mücadelenin yoluna sokmaya çalışan Vollmar'ın sağ kanadına karşı, liderler, Erfurt Kongresi'nde[15] benimsenen programda

---

Cilt, II, s. 484-92 ve 529-35, *Leninism or Marxism?* İngilizce çevirisinden alıntı, s. 89.
10. 1875'te kaleme alınan *Gotha Programının Eleştirisi*, ilk defa 1891'de Engels tarafından yayımlanmış olmalıydı. Bkz. F. Mehring, *Geschichte der deutschen Sozialdemokratie*, II, s. 48-51.
11. *A.g.e.*, s. 577, 579-581.
12. *A.g.e.*, s. 556.
13. *A.g.e.*, s. 676-678.
14. *A.g.e.*, s. 563-564.
15. *A.g.e.*, s. 681-683.

Kautsky tarafından geliştirilen anlayışı galip getirir. Bu anlayışa göre, maksimum programından, kapitalist büyümeden uzaklaşmış sosyalist devrimden mümkün olduğunca vazgeçmeden, parti, minimum bir programın talepleri, kısmi hedefler, politik, ekonomik, sosyal reformlar için mücadele edebilir ve etmelidir, emekçilerin bilincini yükselterek işçi hareketinin politik ve ekonomik gücünü sağlamlaştırmaya çalışmalıdır. Maksimum programı –devrim ve sosyalizm– varolan kapitalist rejim çerçevesinde gerçekleştirilebilir minimum reform programından ayıran ikilik bu şekilde oluşur: on yıllar boyunca sosyal demokrasinin teori ve pratiğine egemen olacak ayrılmadır bu.

1898 yılından sonra, Erfurt Programı'nın Marksist temellerine karşı teorik çerçevede ilk ciddi saldırı, yine parti çekirdeğinden, zulüm zamanlarının yasadışı basınının örgütçüsü, Engels'in bir arkadaşından gelir: Eduard Bernstein'in "revizyonizmi". Bernstein, kapitalizmin barışçı gelişiminin geçmiş yirmi yılına dayanarak, Marks'ın, kapitalist çelişkilerin ağırlaşması ve sonucunda, onun felsefi temelleri, diyalektik materyalizm hakkındaki düşüncelerini masaya yatırır. Onun gözünde sosyalizm, ekonomik ve sosyal koşullanmalardan kurtulmuş insanların özgür seçiminin bir sonucuna, sosyal bir gereklilik yerine ahlaki bir seçeneğe dönüşmek için işçi sınıfının bilinçli mücadelesi tarafından dayatılan bu çelişkilerin diyalektik sonucu olmayı bırakır. Bernstein, modası geçmiş devrimci bir ifade şekli olarak baktığı şeyin karşısına, gerçekçi reform arayışını çıkarır; işçi sınıfı bu reformlar için geniş bir demokratik hareketin içinde burjuvazinin önemli kesimleriyle birleşebilecektir[16].

Bu şekilde başlatılan tartışma, "bernsteiniade", çok şiddetli ve çok zengin bir tartışmadır. Çabasını, Bernstein'in ekonomiden ödünç aldığı argümanların çürütülmesine yönelten Kautsky'nin yanında[17], Marksizm'in savunucuları olan "radikallerin" grubu, Rosa Luxemburg'un şahsında nitelikli bir sözcü bulur. Luxemburg, kendi Erfurt sentezi yorumunu önererek devrimci nefesi güçlendirecektir: reformlar için mücadele ancak devrimci hedeflere çıkabileceğinden ve bu açıdan yalnızca sosyal demokratlar tarafından yönlendirilebileceğinden, "reform ya da devrim" ikilemi anlamsızdır[18]. 1903 yılındaki Dresden Kongresi, en azından resmi olarak, revizyonistlerin "iktidarın zafer yoluyla kazanılması politikasını varolan düzenle yetinme politikasıyla ikame etme "girişimlerini mahkûm ederek kapanır[19].

---

16. Schorske, *German Social-Democracy 1905-1917*, s. 16-20. E. Bernstein, *Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie* (1906).
17. Schorske, *a.g.e.*, s. 19-20 ve Kautsky. *Bernstein und das sozialdemokratische Programm, Eine Antikkritik* (1899).
18. Schorske, *a.g.e.*, s. 21-22 ve Rosa Luxemburg, *Sozialreform und Revolution* (1900).
19. Schorske, *a.g.e.*, s. 23-24.

Buna rağmen tartışma izleyen seneler boyunca devam edecektir. 1905 Rus devrimi Alman sosyal demokratları için gerçek bir şok anlamına gelir: Kautsky bunu "içimizden pek çoğumuzun bunca zaman boşuna bekledikten sonra olanaksız olduğunu düşündüğü olay"[20] şeklinde tanımlar. Rus devrimi, aynı yıl işçi sınıfının içinde Ruhr bölgesi madencilerinin[21] büyük greviyle doruk noktasına ulaşan spontan ajitasyonla da denk düşecektir. Macera korkusu yüzünden, protesto hareketlerini durduran ve onları politikleştirmekten çekinen sendika kadroları ile Rosa Luxemburg'la birlikte "genel politik grevin", şimdiye dek en geride kalmış kitlelerin politik bilincinin geliştirilebileceği araçlardan birini, sosyalist hareketin en önemli silahlarından birini oluşturduğunu düşünen radikal unsurlar arasında yeni bir çatışma baş gösterir. 1905 Eylül ayında, Jena Kongresi'nde Bebel tarafından genel politik grev hakkında sunulan teklif oylanır[22]. Radikallerin, genel grevin "genel bir saçmalık" olduğunu ilan eden Legien'in arkasındaki sendikalarda siperlenen yeni revizyonistler karşısında galip geldiği görülür.

Aslında bu birkaç yıl boyunca savaş alanının yeri değişir, kongre tartışmaları da bunun aldatıcı bir yansısıdır. Gerçek savaş, parti ve sendikalar aygıtında kısık sesle sürdürülür. 1906'daki Mannheim Kongresi'nde sendika liderleri, sendika ve partiyi eşit koşullar içine yerleştiren bir teklif konusunda Bebel'in desteğini elde ederler. Zira bu teklif ortak işler konusunda iki örgüt arasında zorunlu bir istişare öngörür[23]: bizzat bu sebepten Jena Kongresi ertelenir. Radikal yayın organlarından *Leipziger Volkszeitung* şöyle yazabilecektir:

> Partide öldürdüğümüz revizyonizm, sendikalarda hiç olmadığı kadar güçlü bir şekilde dirildi[24].

Rosa Luxemburg sendika-parti çifti içindeki yeni ilişkileri karısına (partiye):

> "Ne zaman aynı fikirde olsak karar veren sen oluyorsun, ne zaman çatışsak ben[25]", diyen bir köylüye (sendikaya) atıfla özetler.

Revizyonist Eduard David destekler:

> Revizyonizmin kısa bir süre çiçeklenişi neyse ki geçip gitti (...) Parti kendini... olumlu kullanıma ve parlamenter iktidarının büyümesine adayacaktır[26].

---

20. Kautsky, *Massenstreik*, s. 109.
21. Schorske, *a.g.e.*, s. 35-37.
22. *A.g.e.*, s. 42-44.
23. *Protokoll... S.P.D.* 1905, s. 131-132.
24. *Leipziger Volkszeitung*, n.d. Schorske, *a.g.e.*, s. 52.
25. *Protokoll... S.P.D.* 1906, s. 315.
26. *Sozialistiche Monatshefte*, X (XII), ii, Schorske, *a.g.e.*, s. 53.

Sendika liderleriyle uzlaşma sağlayan sosyal demokrat parti yönetimi sırtını kesin olarak radikalizme, başka bir deyişle eski devrimci yönelimine döndü. Sonraki tartışmalar esnasında devrim sancağını ancak geçici olarak kaldıracaktır: bundan böyle o, "merkezdir"; emperyalizmin başarılarıyla beslenen ve partinin "modern" ekonomi adını verdiği şeye uyum göstermesinden kuşkulu yeni revizyonizme ve 1910'dan başlayarak, artan ekonomik güçlüklerin ve dolayısıyla da tehdit edilen emekçilerin grev hareketinin beslediği radikalizme aynı mesafededir. Bunun dışında, partinin genel seçimlerde ciddi bir bozguna uğradığı 1907'den itibaren, yöneticiler, önemli ve dayanıklı başarıları düşünmeden önce, küçük burjuva seçmenlerini kazanmanın gerektiğine, fazla devrimci ifadeler yüzünden bu kesimin gözünün korkutulduğuna inanır. Kautsky merkez yönetimin kuramcısıdır. Ama ulusal mesele ve anti militarizm hakkındaki tartışmalar, Fas olayı çerçevesinde emperyalizm hakkında tartışma, seçim reformu ve Prusya'da genel seçim hakkının kazanılmasına yönelik eylem araçları konusunda görüş alış verişleri, sağ ile merkez arasında daha sıkı bir ittifakı ve buna karşılık, giderek iç işleyiş problemlerine vurgu yapan ve 1912'de olduğu gibi "fraksiyonel" faaliyet suçlamasına yol açan bir solun katılaşmasını görünür hale getirir.

Avrupa'nın öteki ülkeleri gibi, Almanya da o zamanlar büyüme döneminden çıkar ve sınıflar arasında olduğu gibi farklı ulusal burjuvaziler arasında da anlaşmazlıkların krizi ve derinleşmesi dönemine göğüs gerer. Bir devrim ihtimali konusunda şüpheli, partinin bütünlüğünü –reformist uygulamanın bu bütünlüğü doğrulayan reformları elde edemediği– tehdit edebilecek her şeyden endişeli olan merkez, Erfurt Kongresi döneminde olduğu gibi ama epey farklı bir bağlamda, gündelik legalist pratik ile devrimci ilkelere ve bakış açısına bağlılığı sürdürerek merkezkaç eğilimleri içermeye çalışır.

Parti bürokrasisi

Max Weber ve Robert Michels[27] gibi sosyologların analizleri ve Charles Andler gibi Fransız sosyalistlerinin öfkeli saldırıları, Alman sosyal demokrasisinin biraz şematik bir tablosunu çıkarmaya katkıda bulunmuştur. Bu tablo, revizyonizmin onların kendi saflarındaki zaferini, sınırlı bir işleyiş aygıtına sıkı sıkıya tabi ve bu bakımdan sonuç olarak mücadele etmek ve dönüştürmek iddiasında olduğu Alman toplumuyla bütünleşmiş, köhnemiş ve bürokratik, koyu muhafazakâr bir örgütlenmenin zaferini açıklamayı amaçlar. Bu suçlamaların gerçek

27. *Zur Soziologie des Parteiwesens in den modernen Demokratie*, Leipzig, 1911 ve "Die deutsche Sozialdemokratie. Parteimitgliedschaft und soziale Zusammensetzung", *Archiv für Sozialwissenchaft und Sozial-politik*, XXIII, s. 471-556 (1906).

bir temeli vardır. Revizyonizme karşı mücadele döneminde radikallerin talebi üzerine güçlendirilen yürütmeye yani *Parteivorstand*'a, pratikte denetlenmeyen daimi üyeler egemen olmuştur. Temel örgütlenmelerin en ince ayrıntısına kadar her türlü faaliyetini kuşatan kadrolar hiyerarşisi, yerel ve bölgesel sekreterlikleri atayan ve maaşlarını ödeyen odur. Disiplin sıkıdır. Partinin seçilenleri ya da kitle örgütlerindeki temsilcileri de, aygıtın daimi üyelerinin yönettiği "sosyal demokrat fraksiyonlar" çerçevesinde sıkı bir denetime tabidir. Seçimlere aday tayin eden de yürütmedir, memurların ve teknisyenlerin, eğitmen ve gazetecilerin yerlerini değiştirerek profesyonellerin kariyerlerini belirler ve seçim kampanyalarını askeri manevralar şeklinde yönetir, bunlar onun büyük işleridir.

Michels için bu örgütlenme, aygıtın aşırı derecede merkezileşmesi, sıkı bir disiplinin hâkim olması 1906 yılından sonra partinin ideolojisinde muhafazakârlığın zaferini açıklar. Ancak Lenin'i Alman sosyal demokrasisini devrimci sosyal demokrasisinin modeli haline getirmeye iten aynı özelliklerdir. Bebel ve onun kuşağının militanları, ilan edilen ama Bolşevikler yüzünden hâlâ ulaşılmayan amacı onun gözünde gerçekleştirmişlerdir: profesyonel bir kadro tarafından sıkı bir şekilde yönetilen bir emekçi ordusunu içine alan disiplinli, merkezileşmiş bir kitle partisi; bu bakış açısından Alman sosyal demokrasisi, onun işleyişine alışma şansına sahip olan ender Rus göçmenler tarafından biraz kıskanç bir hayranlığın konusunu oluşturur.

Çelişki görünüşte mevcuttur. Sosyologların, özellikle de Robert Michels'in bakış açısını tartışan Carl Schorske şu uyarıda bulunur:

> Bürokrasinin kurulma amaçları-ve koşulları-muhafazakârlık anlamında bu memurların ücretli olmaları basit hakikatinden çok daha önemli güçleri temsil ediyordu[28].

Bolşevik fraksiyonunu kurmuş, sosyal demokrat bilinci ve örgütlenmeyi Rus işçi sınıfına zerk etmek için mücadele etmiş olan profesyonel devrimciler, bunu onlara Çar toplumuna uyarlanma ve bütünleşme olanağı ya da hatta arzusu vermeyen hukuksuzluk ve baskı koşullarında gerçekleştirmişti. Örgütlerini güçlü bir şekilde merkezileştirerek genel propagandalarının ilk planında yer alan devrimci amacı –görünüşe bakılırsa Almanya'da daha uzak– sürdürmüşlerdi. Tam tersine, prensipte uzun vadeli devrimci hedefini inkâr etmeyen Alman sosyal demokrasi aygıtı, seçim verimliliği ve oyların ve seçilmişlerin sayısındaki artışın araştırılması çerçevesinde, 1906 ile 1909 arasında inşa edildi; yani görece toplumsal bir sükunet ve işçi çekilmesi sırasında, iç çatışmala-

28. Schorske, *a.g.e.*, s. 127.

rın partinin seçim tesirini köreltmesinden ve onun radikal kanadının devrimci jargonunun ya da daha az desteklenen işçilerin taleplerinin, ılımlı sayılan demokrat küçük burjuvazi ve daha muhafazakâr işçi tabakalarının seçmenini korkutmasının önüne geçmek endişesiyle. Bernstein'in revizyonizmi ile sendika liderlerinin reformizmi, köklerini, sürekli ve barışçıl bir iyimser ideolojiyi besleyen ekonomik bir konjonktüre salmıştı.

Partinin doğal değişimini ve liderlerinin 1914'teki "ihanetini" *a posteriori* açıklamak amacıyla, 1907'de Grand Berlin organizasyonu için yayımlanmış bir istatistik incelemede Zinovyev 'in göstermeye çalıştığı bu olmuştur[29]. Bu tarihte "bağımsız emekçiler" olarak tanımlanmış ücretli olmayanların yüzdesinin, tahminen üyelerin toplam sayısının %9,8'i olduğunun altını çizer; bunlar arasında pansiyon ya da meyhane işletmecileri, kuaförler, zanaatkârlar, tüccarlar ve hatta küçük sanayiciler bulunur[30]: bu küçük burjuva unsurlarının ağırlığı o kadar önemlidir ki, parti, kendi dilini, kazanılacak olan bu yandaşınkine uyarlayarak, seçim çabasını onların istikametine yöneltir. Tam tersine bunun karşılığı zayıftır: parti militanlarından yalnızca %14'ü basit "emekçi" adı altında istatistiklerde yer alır ve bu da, aslında niteliksiz işçi[31] olduklarını gösterir; bunlar gerçek işçi kitlelerini oluşturur. Dolayısıyla parti üyelerinin merkezi kesin olarak nitelikli işçilerden, bir meslek sahibi ve Zinovyev 'in "işçi aristokrasisi"[32] adını verdiği ayrıcalıklı işçilerden oluşur. Saflarına kadrolu personel alır; görevleri ve ödenekleri düzenleyen, aygıt içinde terfileri ve iktidarının araçlarını –basın, fonlar, kitle örgütleri– ayarlayan, Zinovyev 'in "işçi bürokrasisi" olarak karakterize ettiği ve varlığını gizlemeye çalışan ama kendi açıkça belirlenmiş amaçları olan bir kast şeklinde tanımladığı ayrıcalıklı birkaç bin çalışanın[33] oluşturduğu aygıttır[34]. "Düzene ve barışa", sosyal *statu quo*'ya özlem duyar, partinin politikasına giderek muhafazakâr bir karakter kazandıran da bu özlemdir: bundan, bu kastın üyelerinin aslında proletaryanın saflarında burjuvazinin elçilerini oluşturduğu sonucu çıkar[35].

Carl Schorske, muhafazakârlık salgısının mekanizması hakkındaki çalışmasında, bir analize ve başka bir şekilde formüle edilse de çok benzer sonuçlara ulaşır:

---

29. G. Sinowjew (Zinoviev) *Der Krieg und die Krise des Sozialismus*, ilk basımı 1917 Petrograd.
30. *A.g.e.*, 1924, s. 548.
31. *A.g.e.*, s. 549.
32. *A.g.e.*
33. Zinoviev sayılarını yaklaşık 4.000 olarak tahmin eder. (*A.g.e.*, s. 510).
34. *A.g.e.*, s. 507.
35. *A.g.e.*, s. 532.

> Parti çalışanının her şeyden önce istediği şey, örgütteki barış ve birlikti (...) bu da eleştirinin ve değişimin doğal düşmanı anlamına geliyordu. Değişim baskısı da her zaman daha şiddetli bir biçimde soldan geldiği için, çalışan sağ ile her zaman daha çok özdeşleşiyordu[36].

Bu olgu, partinin bizzat işleyişinde ve kongrelerinin hazırlanmasında özellikle hassas bir noktadır, diye altını çizmiştir. Büyük kentlerden gelen ve genel olarak radikal olan emekçiler, açık bir biçimde daha az proleter ve devrimci örgütlenmelerin temsilcileri içinde erir. Parti örgütünün küçük yerleşimlerinin ya da köylerinin 723 üyesinin payları 49 delege iken, 1911'deki Württemberg Kongresi'nde, Stuttgart örgütünden, özellikle emekçi 8.659 üye, 43 delege tarafından temsil edilir[37]. 1912'de yine Würtemberg'te 17.000 Stuttgart ve Cannstadt militanı 90 delegeye sahiptir, proleter olmayan merkezlerden kaynaklı 5.000 başka militan ise 224[38]. Dolayısıyla Devletlerin yürütmeleri, Devletin ve yönetici sınıfların baskısına daha güçlü katlanarak yarı-kırsal örgütlerin temsilci çoğunluklarına dayanır ve yalnızca işyerine değil, seçim bölgelerine göre düzenlenmiş olan bir çerçevede işçi merkezlerinin yerel örgütlerine direnir. O zamanlar çok radikal bir madenci bölgesindeki *Dortmunder Arbeiterzeitung*'da yazan Konrad Haenisch, 1910'da dostlarından birine şöyle yazar: "madenci örgütlerinin oybirliği ve tekrarlanan güvenoylarına rağmen", onların çalışma koşulları "superbonzes" (*Oberbonzen*) adını verdiği ve ilişiği keseceği kimselerin sopası altında epey katlanılmaz hale gelmiştir: bir parti toplantısı tarafından sorumlu bir konuma seçilmiş, sendika sorumlularının doğrudan müdahalesi üzerine yerel yürütme tarafından bu görevden uzaklaştırılmıştır[39]. Onun ulusal meclisi, partinin üst organının teşkilatının incelenmesi, aynı olguyu ortaya çıkarır. 1911 yılında 8.000 üyeden –prensipte işçi merkezleri– fazla hesap edilen bölgelerden kaynaklı militanların %52'si delegelerin ancak %27'si tarafından temsil eder. Genel temsil raporu, partinin küçük örgütlerinde 57 üye için bir delegeden, büyük sanayi kentlerinde 5.700 üye için bir temsilciye değişiklik gösterir[40]: endüstri proletaryası karar mekanizmalarında temsil altındadır ve 1905 yılından sonraki kongrelerde radikallerin tekrar eden başarısızlıklarından en küçüğü bu değildir; bu durum, aygıtın kumanda kolunu elinde tutan adamlar, sıklıkla da profesyonel görevlerdeki yükselişleri gerçek bir toplumsal ilerleme anlamına gelen eski proleterler tarafından istenir ve sistemli olarak kötüye kullanılır.

---

36. Schorske, *a.g.e.*, s. 127.
37. *A.g.e.*, s. 130.
38. *A.g.e.*, s. 131.
39. *A.g.e.*, s. 134.
40. *A.g.e.*, s. 138-139.

Tarih için sosyal demokrat bürokrasisi Friedrich Ebert'in[41] şahsında cisimleşir; 1906 yılında otuz altı yaşında sekreter, 1913'te, Bebel'in ölümünün ardından parti başkanı olmuştur. Çok erkenden militan olan bu eski saraç işçisi, örgüt yetenekleriyle diğerlerinden ayrılır: önceleri Bremen şantiyelerinde vasıfsız işçi olan o, bir sosyal demokrat propaganda merkezi olan parti kantinlerinden birini yönetmiştir. 1900 yılında, Bremen'departi sekretaryasının işçi meselelerinden sorumlu bir daimi üyesidir. Etkili bir adam şöhreti elde eder. Merkez sekretaryaya seçilir seçilmez modern örgüt yöntemlerinin şampiyonu olur, tozlu odalara telefon, steno ve daktilo yerleştirir, raporları ve soruşturmaları, dosyaları ve sirküleri ikiye katlar. Schorske, onun hakkında şunları yazacaktır:

> Renksiz, soğuk, kararlı, çalışkan ve son derece pratik olan Ebert, onu, *mutatis mutandis* sosyal demokrasinin Stalin'i haline getiren bütün niteliklere sahipti[42].

Aygıtı kuran odur. Sonunda revizyonistler ona güven duyar: 1911'de başkanlık için, emektar radikal Singer'in[43] yerine geçmek amacıyla Haase'ye karşı –Bebel tarafından desteklenen– Legien ve sendika liderleri tarafından desteklenir. Yenilmesinin ardından[44], iki yıl sonra bu defa zahmetsizce Bebel'in yerini alacaktır[45]. Aygıtın öteki patronları olan vekilleri, ilk anda daha az donuk gibi görünür. İşçi kökenli Otto Braun gençliğinde Erfurt Programına karşı koyan solcu muhalefet grubuna mensuptur. Koenigsberg'te gazeteci olan o, büyük kuramsal tartışmalardan uzak durmuştur[46]. Eski dizgici Philip Scheidemann Hesse'de gazeteci olur: yetenekli ajitatör yürütmeye seçilmesi sırasında bir radikal geçinir ama o da katıldığı kongrelerin –1906-1911 arasında yalnızca üç– hiç birinde söz almadığından büyük tartışmaların uzağında kalır ve Reichstag'ta hayvancılık konusunda fraksiyonun uzmanı olur[47].

Sosyal demokrasinin genişliği ve anlamı çerçevesinde bu denli silik şahsiyetlerin oynadığı rolün önemi karşısında ilk bakışta şaşkınlığa düşeriz. Ebert, Braun, Scheidemann ve ötekiler, muhalif sınıf güçlerinin kavşak noktasında bir tür ayrıcalıklı konuma yerleşmiş bulunurlar. Almanya'nın ekonomik dönüşümü, Avrupa'da göreceli sosyal barış –yalnızca 1905'te Rus İmparatorluğu'ndaki ani devrimci gösteri yüzünden kesintiye uğramış–, sosyal mevzuat ilerlemeleri, sosyal demokrasinin

41. G. Kotowski, *Friedrich Ebert. Eine politische Biographie*, 1963.
42. *A.g.e.*, s. 124.
43. *A.g.e.*, s. 211-212.
44. Kenneth R. Collins, "The Election of Hugo Haase to the Co-Chairmans hip of the Pre-War German Social-Democracy", *International Review of Social History*, 1968, no 2, s. 174-188.
45. Schorske, *a.g.e.*, s. 280.
46. *A.g.e.*, s. 206-207.
47. *A.g.e.*, s. 207-208.

ve sendikaların fetihleri, proleterlerin işçi örgütleri ve onların kapalı evrenlerini kurmalarını mümkün kılacak toplumsal yükselme ve bireysel başarı perspektifleri Marx'ınkilerle taban tabana zıt revizyonist eğilimleri beslemiştir. Bu eğilimlerin en göze çarpanı, işçinin maddi alınyazısının "onun" kapitalistlerinin işlerinin gönencine bağlı olduğu, Alman işçi sınıfının yaşam seviyesinin yeni pazarların açılmasıyla yani Alman emperyalist genişlemesiyle koşullandırılmış göründüğü ulusal sosyalist bir hareket eğilimidir. Benzer bakış açıları, Bernstein'den sonra ama daha fazla hoyratlık ve sinizmle, bundan böyle teşvik edici idealizm ve ahlaki endişeler olmadan ve Charles Andler'in "yeni Lassallecılık" adını verdiği akımın temsilcileri tarafından geliştirilmiş ve uyarlanmıştır. Bunlar işçi sınıflarının kapitalizmin, onun sömürgeci politikasının, prensipte savunucu, gerektiğinde saldırgan olan silahlanma politikasının dayanışanları olduğunu düşünen "sosyalistlerdir"; Alman İmparatorluğu saldırgan ve savunucu bir savaşa sürüklenmiş olsaydı Alman işçileri hiçbir durumda onun bozgununu istemeyeceklerdi. Önce parti çalışanı, ardından temsilci olan eski bir oduncu Gustav Noske, Reichstag'ta sosyalistlerin "vatansız serseriler" olmadıklarını ilan ettiği zaman ve burjuva partilerinin temsilcilerini Alman proleterlere Almanya'nın askerleri olmanın hakiki gerekçelerini sunmak için iş başına davet ettiğinde, "proletaryan enternasyonalizmin" geleneksel analizinin benzer verilerinin bu ters düz oluşunu açıkça ifade eder[48]. Noske gibi adamların arkasında iş başında olan güçler kendilerini gizlemez. Bu söylemin yarattığı fırsatla Prusya Savunma Bakanı Junker von Einem, Bebel'e, partiden yoldaşı Karl Liebknecht'in anti militarist yazılarını kabul etmemesi emrini verir[49]. Böylelikle sosyal demokrat parti, Noske ve Prusyalı Bakan von Einem aracılığıyla ulusal mesele, özellikle de ulusal savunma problemi hakkındaki tartışmaya girecek, İmparatorluk Yüksek Mahkemesi de Karl Liebknecht'i on sekiz ay hapis cezasına çarptırarak son sözünü söyleyecektir[50].

48. Aktaran Schorske, *a.g.e.*, s. 77.
49. *A.g.e.*, s. 78.
50. W. Bartel, *Die Linken in der deutschen Sozialdemokratie im Kampf gegen Militarismus und Krieg*, s. 75-77.

3
Alman Sosyal Demokrasisinde Sol Kanatlar

1914'ten önce sosyal demokrasi içinden hiç kimse, yönetim karşısında olası eleştirileri ne olursa olsun, yönetimin, sınıf pozisyonlarını ve maksimum programının perspektiflerini terk etmesini desteklemeye cüret edemiyordu. Ancak solda hâlâ karmaşık ama yaygın bir memnuniyetsizliği ifade eden radikal bir bloğun oluştuğu inkâr edilemez.

Bu noktada eleştiriler 1913 kongresi sırasında özellikle fazla sayıda ve canlıdır. Bir delege, fabrikalarda pek çok işçinin, yöneticilerin "burjuva ideallerine fazla yakın olduklarını" düşündüğünü söylemeye kürsüye gelir[1]. Bir başkası şu iddiada bulunacaktır:

> Örgütlenmenin sağlamlaştırılması, merkezileşme (...) arasına bireysel olarak alınan yoldaşlar artık genel bir bakışa sahip değiller ve giderek, mekanizmanın bütününü tek başına denetleyebilecek olanın daimi üye, sekreter olduğu anlaşılıyor[2].

Savaştan önce gelen son yıllar boyunca "yönetenler" ile "yönetilenler" arasındaki derin ayrımın ve ilişkilerinin devamlı bozulmasının işaretleri zaten çoğalır. 1910 yılında, Prusya'da seçim reformu hakkındaki tartışmanın tam ortasında, *Vorwärts* ve *Die Neue Zeit* Gazeteleri Rosa Luxemburg'un kitle grevlerinden yana olan yazılarını yayımlamayı reddettiler; böylece yönetimin elinde bir sansür tesis edilmesi yolunda bir ilk adım da atılmış oldu[3]. 1912'de *Die Neue Zeit*'in yazı kurulunun yeniden örgütlenmesi vesilesiyle, Kautsky, ihtiyar radikal Franz Mehring'in elinden teorik derginin başyazarlığını almayı başardı[4]. Nihayet 1913 yılında epey vasat argümanlarla ve bilhassa Alman sosyal demokrasi pratiğinde eşi görülmemiş bir geriye dönüş uygulamasıyla, yürütme, en etkili eleştirmenlerinden biri olan Karl Radek'i ihraç etti[5].

---

1. *Protokoll... S.P.D. 1913*, s. 287.
2. *A.g.e.*, s. 246-247.
3. Schorske, *a.g.e.*, s. 182.
4. *A.g.e.*, s. 253.
5. *A.g.e.*, s. 253-256 ve sonrası.

Üstelik aynı zamanlarda "sol radikaller" (*Linksradikalen*)adı verilenlerin muhalefeti, o güne kadar sınırları içinde kaldığı sadık biçimleri terk etmeye yönelir. Partinin 1912'deki kurumlar reformu hakkındaki tartışmaları sırasında Ledebour ve radikal vekil arkadaşları gerçek bir sol fraksiyon örgütlediler; yürütmenin onları disiplini ihlal etmiş olmakla suçlaması nedensiz değildir[6]. Savaşın arifesinde, radikal sol unsurların, kaleleri kabul ettikleri örgütlenmelerin merkezinde gerçek bir yeniden gruplaşmasına şahit olunur ve Stuttgart'ın radikal patronu Westmeyer, *Schwäbische Tageblatt*'ın idaresini emanet etmek için radikal Artur Crispien'ı getirtir[7]. Nihayet 1913 Aralık ayında, açıkça solun kararlı unsurlarını bir araya getirmeye yönelik bir derginin, Julian Marchlewski, Franz Mehring ve Rosa Luxemburg'un yazdıkları *Sozialdemokratische Korrespondenz*'in ilk sayısı çıkar[8].

Parlak ama marjinal şahsiyetler.

Tarih, esasen iki ismi akılda tutmuştur; savaş sırasındaki ortak mücadelelerinin ve 1919 yılı Ocak ayının aynı gecesi vuku bulan trajik ölümlerinin sonsuza dek birbirlerine bağladığı Liebknecht ve Rosa Luxemburg. Ama aslında revizyonizme karşı savaşta, "Bernsteiniade" sırasında, Kautsky etrafında toplanan gazeteciler ve kuramcılar çevresinden yavaş yavaş kopmuş bir akımın en önemli figürlerinden yalnızca ikisidirler.

Kimilerinin daha sonra Alman Bolşevizm'inin canlı timsali haline getireceği Karl Liebknecht, parti kurucularından biri olan Wilhem Liebknecht'in oğlu, bir saray çocuğudur[9]. Avukat ve Gençlik örgütçü militanı olan o, özellikle 1905'tekiJena Kongresi sırasında sözcüsü olduğu, 1906'da Mannheim'de ilk Gençlik Kongresi'ne sunulan *Militarizm ve Anti Militarizm* üzerine meşhur raporunda gerekliliğini ve ilkelerini geliştirdiği anti militarist mücadeleyle özdeşleşir[10]. Bu raporun yayımlanmasının neden olduğu kovuşturmalar, on sekiz aylık hapis cezası, onu sosyalistlerin orduya karşı mücadelesinin simgesi ve ulusalcıların nefret ettiği şahsiyet haline getirdi. Partide, yürütmeye karşı, gençlik örgütlerinin bağımsızlığını, daha çok da devrimci mücadele için gençliğe çağrıyı savundu. Aynı zamanda Almanya'ya sığınmış bütün Doğu Avrupa göçmenlerinin koruyucusu ve savunucusudur. Bu yıllar esnasında onu tanıyan Troçki, hakkında şunları yazar:

---

6. *A.g.e.*, s. 217-219.
7. Keil, *Erlebnisse eines Sozialdemokraten*, I, s. 262.
8. İlk sayısı 27 Aralık 1913'te yayımlanan bu dergi, mütevazı boyutta haftalık bir "basın bülteniydi. P. Nettl, Rosa Luxemburg, s. 313-315.
9. Karl W. Meyer, *Karl Liebknecht: Man without a Country*, Washington, 1957.
10. Alıntıları Fransızca çeviri yayımlanacak (s. 79-93) *Militarismus und Antimilitarismus*, Karl Liebknecht, *Militarizm, savaş, devrim* içinde, 1970.

Aceleci, tutkulu, fedakâr tabiatıyla siyasi inisiyatif alıyordu, kitlelerin ve durumların anlamını biliyordu, inisiyatif konusunda eşsiz bir cüret[11].

Ancak bu nitelikler savaş öncesi sosyal demokraside pek saygınlık getirmez. Yöneticiden çok sancaktar, kuramcıdan çok ajitatör olan Liebknecht, henüz yapabilirliklerinin farkında değildir ve politik bir lider olmanın uzağındadır. Parti çalışanları ve parlamenterler –bundan böyle partinin "kamuoyu" olarak adlandırılabilecek şeye biçim verenler– saygı gereği, onların gözünde haşarı çocuk tavrına yaraşır bir küçümsemeyle davranırlar kendisine[12].

1910 yıllarında Franz Mehring[13] Berlin solcularının ilk haftalık buluşmalarının merkezinde yer alır[14]. 1846 doğumlu bu edebiyat tarihçisi ve şöhretli eleştirmen önce demokrat olmuş, ardından ancak istisna yasaları zamanında sosyal demokrata dönüşmüştür. Uzun süre *Leipziger Volkszeitung* ve *Die Neue Zeit*'ta yazan o, Rosa Luxemburg'a yaklaştığı için 1910 yılından itibaren Kautsky ile bağlarını koparmıştır. Kuşkusuz bütün solcu eleştirmenlerin en aklı başında olanı olsa da, yaşı ve entelektüel formasyonu gerçek bir eğilim ya da fraksiyon lideri olmasını kendisine yasaklar[15].

Sosyal demokrasinin ve onun sol kanadının başka bir önemli figürü de benzer bir güzergâh takip eder, o da zulüm zamanlarında bir sosyal demokrata dönüşmüştür. 1857 doğumlu Clara Zetkin[16] uzun yıllar Fransa'da göçte yaşamış, Avrupa sosyalist liderlerinin pek çoğunu tanımıştır. *Die Gleichheit* yayın organında yazılarının yayımlandığı sosyalist kadınlar örgütünün yöneticisidir. Rosa Luxemburg'a derin bir dostlukla bağlıdır ve Mehring gibi, radikal ve devrimci geleneğe sadık kalan saygın figürlerden biridir.

Ancak genel olarak saygı duyulan ve en azından isimleri parti çevresinin dışındaki kitleler içinde iyi bilinen bu şahsiyetler, bir muhalefetin bir araya gelmesinin şartlarını oluşturamaz. Aslında bu muhalefet esasen yabancı kökenli militanlar etrafında toplanacaktır.

Dünyaca tanınmış Hollandalı gök bilimci Anton Pannekoek Alman sosyal demokrat partisinde önemli bir rol oynar. 1906'da, Berlin'de partinin merkez okulunda ders vermeye çağrılan o, bir sınır dışı tehdidi yüzünden bundan vazgeçmek zorunda kalmış ama ülkeye, özellikle de

---

11. Troçki, *Hayatım*, s. 253.
12. *A.g.e.*, s. 242-254.
13. T. Höhle, *Franz Mehring. Sein Weg zum Marxismus 1869-1891* (1958); Joseph Schleifstein, *Franz Mehring. Sein marxistisches Schaffen 1891-1919* (1959).
14. Bu buluşmalar Cuma günleri Rheingold Lokantası'nda gerçekleşiyordu (Troçki, *Hayatım*, s. 249).
15. Mehring uluslararası sosyalist hareket içinde Ruslardan başka "revizyonistler" olduğunu dikkate almayı reddediyordu (*A.g.e.*).
16. Luise Dornemann, *Clara Zetkin-Ein Lebensbild*, 1957.

pek çok sene kalacağı Bremen'e yerleşmiş ve devrimci bir militan kuşağının oluşmasına katkıda bulunmuştur[17]. 1909'da *İşçi Hareketi İçinde Stratejik Ayrılıklar* adlı çalışmayı yayımlamıştır; bu eserde proletaryanın heterojenliğinin, işçi ve sosyalist hareketin merkezinde burjuvazinin ve küçük burjuvazinin etkisinin altını çizer: o güne kadar Marksistler tarafından Anglosakson işçi hareketine atfedilen incelemeyi Almanya'ya ve Alman sosyal demokrasisine uygulayacak ilklerden biridir; bu incelemeye göre ayrıcalıklı bir işçi tabakasının varlığı oportünizmin ana kaynağını oluşturabilecektir[18]. 1912'de, özellikle "Kitle Hareketi ve Devrim" makalesinde Kautsky ile fikir ayrılığına düşer, parti yönetiminin uygulamalarını, Kautsky'nin bunlara verdiği kuramsal gerekçeleri eleştirir ve ona karşı, proleter kitle eylemleriyle burjuva Devleti'nin yıkılmasının gerekliliğinin altını çizer[19]. Anti militarist bir sosyal demokrasi eyleminin gerekliliğinde ısrar eder, emperyalist dönemin, işçi sınıfının iktidar için zaruri mücadelesinin dönemi olduğu hakikatine vurgu yapar. Alman partisinde teorisyen ve eğitimci olan o, "Tribün" grubunun üyeleri olan Hollandalı yoldaşlarıyla sıkı ilişkilerini sürdürür; 1919'da bu grup, devrimci programa sahip ayrılıkçı bir hizip olan S.D.P.'i kurmak üzere resmi sosyal demokrasiyle yollarını ayırmıştır[20]. Uluslararası hareket içinde yalnızca Bolşevikler, aralarında Anton Pannekoek, Ozan Hermann Gorter ve Yazar Henriette Roland-Holst'un bulunduğu Tribün grubuna destek verir. O gün bu gündür pek çok yorumcu Lenin ve Pannekoek tarafından belirlenen çözümlemeler ve bakış açıları arasındaki yakınlıkların altını çizmiştir; bu yakınlıklar, unsurları, sosyal demokrat hareket içinde oluşmuş uluslararası sol kanadın en tipik iki kuramcısı olarak görülmelerini mümkün kılar[21].

Başka bir göçmenin, savaştan hemen önce çıkarcıların[22] kampına geçen parlak teorisyen Parvus dedikleri Helphand'ın yoldaşı Julian Karski –gerçek adıyla Marchlewski– önce Dresten'de gazeteci, ardından *Leipziger Volkszeitung*'da Marksist düşüncenin ve yöntemin yaygınlaştırıcısı ve parti yöneticilerin yanında Doğu Avrupa'da sosyal demokrat hareketin uzmanı olarak önemli bir rol oynamıştır. 1910 yıllarında, Kautsky politikasının oportünist dönüm noktasında, onun kuramsal doğrulamalarına, emperyalizm analizine, Devlet'in parlamenter fethi-

17. S. Bricianer, *Pannekoek ve İşçi Konseyleri*, s. 45-46.
18. *Die taktischen Differenzen in der Arbeiterbewegung*, Hamburg, 1909; Bricianer'de alıntılar, *a.g.e.*, s. 52-98.
19. A. Pannekoek, "Massenaktion und Revolution", Die Neue Zeit, XXX, 2, s. 541-550, 585-593, 609-619; Bricianer'de alıntılar, *a.g.e.*, s. 106-112.
20. *A.g.e.*, s. 42-43.
21. Bkz. Özellikle Heinz Schurer, "Anton Pannekoek and the Origins of Leninism", *The Slavonic and East European Review*, XLI, 97, Haziran 1913, s. 327-344.
22. Zeman, Z.A.B.ve Scharlau, *The Merchant of Revolution. The Life of Alexander I. Helphand (Parvus) 1867-1924.*

nin barışçıl ve kademeli sloganlarına o da karşı çıkar[23]. 1913'te kendi, Rosa Luxemburg ve Mehring adına bir hüküm gibi çınlayan aşağıdaki satırları yazar:

> İşte söz konusu olan: biz üçümüz, özellikle de ben-altını çizmek isterim-partinin, revizyonizmin ilk ortaya çıkışı esnasında tecrübe ettiğinden çok daha ciddi bir krize sürüklenmek üzere olduğu düşüncesindeyiz. Bu sözler abartılı gelebilir ama benim inancıma göre bu yolda devam ederse tam bir çöküş tehlikesiyle karşı karşıya kalacak. Böyle bir durumda devrimci bir parti için tek bir slogan vardır: daha güçlü ve daha acımasız özeleştiri[24].

Rosa Luxemburg

Ancak bu adamlardan hiçbiri, partinin ve sendikaların yönetiminde, Kautsky'yle birlikte yüzyıl başında Alman sosyal demokrasisinin iki teorisyeninden biri olarak ortaya çıkan yabancı kökenli cılız topal kadar saygı, zaman zaman korku ve de nefret uyandırmaz.

Rosa Luxemburg[25] 1870'te Polonya'da doğar, yoksu Yahudi bir aileden gelmektedir. Genç yaşlarında sosyalizme katılır ve 1888 yılından itibaren İsviçre'ye göç etmek zorunda kalır: başka bir Polonyalı göçmen, Tyszko denilen Leo Jogiches ile yakınlaşması da burada olur. Birlikte Polonya sosyal demokrat partisini kurmuş, yönetmiş ve 1905-1906 Rus devrimi sırasında, aylar boyunca hapis yatmalarına neden olan Varşova'da önemli bir rol oynamışlardır.

Ancak 1898'den itibaren ve 1905-1906 "Polonez" dönemi hariç, her şeyden önce Alman sosyal demokrasisi içindeki eylemleri ve büyük kuramsal tartışmalara katılmasıyla Rosa Luxemburg –"beyaz evlilik" yoluyla Alman vatandaşlığına geçmiş– yükselmiş, şöhreti artmış, dostluklar ve sağlam düşmanlıklar edinmiştir. İsmi, "bernsteiniade" ve revizyonizme karşı ve "Marksizm'in savunmasına" yönelik kuramsal mücadeleden ayrılamaz; bu vesileyle meşhur *Reform ya da Devrim*[26] kitapçığını yayımlamıştır. Yine, özellikle *Genel grev, Parti ve Sendika*[27] eseri yoluyla Alman partisinde "kitle grevi" hakkında ve ilk Rus devriminin sonuçları ve dersleri konusunda tartışma başlatan kendisidir. 1910 yılından itibaren Pannekoek, Mehring ve Karski gibi, sağlam bir kişisel dostluğu da olan Kautsky'yle arası bozulur ve onun incelemelerine, gi-

---

23. Horst Schumacher, *Sie nannten ihn Karski*, Berlin, 1964.
24. Hans Block'a mektup, 16 Aralık 1913, E. Meyer, "Zur Loslösung vom Zentrum in der Vorkriegszeit", *Die Internationale*, 1927, no 5, s. 153-158.
25. Belli başlı biyografiler: P. Frölich. *Rosa Luxemburg*, 1939, Fransızca çeviri, 1966 ve J.P. Nettl, *Rosa Luxemburg*, 2.cilt, 1966 ve kısaltılmış basım 1968, her ikisi de İngilizce, Fred Œlssner, *Rosa Luxemburg. Eine Kritische biographische Skizze*, Berlin, 1952.
26. *Sozialreform oder Revolution* (Leipzig, 1899). *Leipziger Volkszeitung*, 4-8 Nisan 1899. *Gesammelte Werke*, III, s. 35-100.
27. *Massenstreik, Partei und Gewerkschaften* (Hamburg, 1906) *Gesammelte Werke*, IV, s. 410 ve devamı.

derek revizyonist biçim alan düşüncelerine karşı kendi emperyalizm ve kitle eylemi incelemesini çıkarır. Bockenheim'daki[28] bir parti mitinginindeki konuşmasında yer alan anti militarist bir beyan yüzünden 1913'te kovuşturmaya uğrar ve 1914 yılının ilk aylarında baskının kurbanı ve partinin protesto ve savunma kampanyası çerçevesinde örgütlenmiş büyük kitle mitinglerinin hatibi olarak ortaya çıkar[29]. Bu arada pek sene boyunca, kendi bakış açısını benimsemeseler bile, öğrencileri üzerinde derin izler bırakarak Berlin'de partinin merkez okulunda ders vermiştir[30].

Enternasyonalin bütün kongrelerinin ileri gelenleri arasındadır, göçteki Polonez sosyal demokrasisinin yetkilerini büyük ölçüde elinde bulundurur ve uluslararası sosyalist büro üyesidir; buna rağmen Rosa Luxemburg Alman sosyal demokrasisi içinde bir gazete ya da dergi yoluyla dayanıklı bir platform ya da etrafını çevreleyen bir avuç dost yandaştan daha geniş istikrarlı bir topluluk kurmayı başaramamıştır. Ama yabancı kökenli bir kadına güçlükle açılan bu *a priori* düşmanca ortama kendini kabul ettirebilmiştir. Bebel'le olduğu kadar Kautsky'lerle sıkı ilişki içinde olan Wilhelm Liebknecht'le de ilişkilerini sürdürür. Parlak zekâsı, tartışmacı ve hatip tarafları yüzünden hepsinin saygısını kazanır. Sanatçı yapıdaki bu hassas kadında büyük düşünürlerin cesareti vardır, daha sonradan Lenin de ondaki "kartalı"[31] selamlayacaktır. Birlikte, Bebel'in 1907'de Stuttgart kongresinde sunulan savaş konusundaki teklifini önemli oranda değiştirmişlerdir ve savaş öncesinde uluslararası sosyal demokrat solunun en önemli iki figürü oldukları *–a posteriori–* söylenebilir.

Ancak bu iki bağımsız şahsiyet, kimi önemli kuramsal ve pratik meseleler konusunda açıkça karşı karşıya gelir. Tezlerinin merkezileşmeye zararlı bir eğilimin izlerini taşıdığını düşündüğü, "blankici" ve "jakoben" olarak nitelendirdiği *Que faire?*'in yayımlanmasının ertesinde, Rosa Luxemburg Lenin'e karşı yazmıştır:

> Sosyal demokrasinin faaliyetinin koşulları kökten farklıdır. Tarihsel olarak, proleter ordunun mücadele dersine yalnızca kendi askerlerini alabileceği ve nihai hedefinin gerçek doğasını yalnızca mücadele içinde gerçekleştirdiği diyalektik çelişkiye teslim olmuş temel sınıf mücadelesinden itibaren gelişir. Dolayısıyla örgüt, eğitim ve mücadele mekanik olarak ayrılmış unsurları ya da Blankist bir harekette olduğu gibi ayrı safhaları değil, benzer bir sürecin farklı görünümlerini oluşturur. Bir taraftan mücadelenin genel ilkelerinden bağımsız, merkez komitenin, sosyal demokrat bir örgütün üyeleri yoluyla uygulatmasının gerektiği ayrıntılı olarak hazırlanmış tam bir mücadele taktiği mevcut değildir, bir taraftan da, örgütü yaratan mücadelenin beklenmedik

28. Nettl, *a.g.e.*, s. 481.
29. *A.g.e.*, s. 482-484.
30. *A.g.e.*, s. 390-396.
31. *Œuvres*, t. XXXIII, s. 212.

olayları sosyal demokrat partinin etki alanında sonu gelmez dalgalanmalar yaratır. Sonuçta sosyal demokrat merkezcilik, ne kör bir itaate, ne de militanların parti merkezine mekanik bağımlılığına dayanacaktır. (...) Sosyal demokrat merkezcilik (...) işçi sınıfının, onun grupları ve bireyleri karşısında bilinçli ve militan ön cephesinin iradesinin otoriter yoğunlaşmasından başka bir şey olmayacaktır. Yani proletaryanın yönetici tabakasının bir öz merkeziyetçiliği, çoğunluğun kendi partisi içindeki hâkimiyeti[32].

Lenin tarafından savunulan merkeziyetçilik anlayışına güçlü bir şekilde karşı çıkar:

Sosyal demokrasi için önemli olan, gelecekteki stratejiye göre tasarlanmış hazır bir reçete öngörmek ve gerçekleştirmek değil, her koşula uygun mücadele biçimlerinin doğru politik değerlendirmesini, mücadelenin her safhasının göreceliğinin, sınıfların mücadelesinin nihai amacı açısından devrimci gerilimlerin artmasının kaçınılmazlığının anlamını parti içinde canlı tutmaktır. Ama partinin idari organizmasına Lenin'in arzu ettiği kadar olumsuz yapıda mutlak güçler atfederek böyle bir organizmaya içkin doğal muhafazakârlığı tehlikeli biçimde güçlendirmekten başka bir şey yapılmaz. Lenin tarafından savunulan aşırı merkeziyetçilik, bize yalnızca pozitif ve yaratıcı bir ruhla değil, gece bekçisinin çorak ruhuyla da sarmalanmış gibi görünüyor. Bütün kaygısı partinin faaliyetini *verimli* hale getirmektense, *denetlemeye*, hareketi geliştirmekten ziyade daraltmaya, birleştirmek yerine *durdurmaya* yönelik[33].

Meşhur tespiti zaman zaman –çok yanlış da olsa– Bolşevizm'le ayrılıklarını özetlemeye hizmet etmiştir:

Gerçek anlamda devrimci bir işçi hareketi tarafından işlenen hatalar, tarihsel olarak en iyi merkez komitenin hiç yanılmamasından çok daha verimli, çok daha değerlidir.[34]

Çabucak eskiyen bu tartışma pek çok tarihçi ya da yorumcunun[35] ona atfettiği öneme sahip olmasa da, Bolşevikleri ve onların parti anlayışlarını Rosa Luxemburg'un düşüncesinden ayıran mesafeyi ortaya koymayı mümkün kılar. Ancak Rosa Luxemburg'un sosyal demokrat partiye ve onun birliğine ulusal ve uluslararası planda bağlılığını da hatırlatmak gerekir. Aslına bakılırsa 1908'de eski dostu Henriette Roland-Holst'a yazdıklarını düşünmekten vazgeçmez:

Marksistler arasında bir bölünme–görüş ayrılıklarıyla karıştırılmamalı– kaçınılmaz. Mademki partiyi terk etmek istiyorsunuz bütün gücümle buna engel

32. *Organisatorische Fragen*, İng. Çeviri, *Leninism or Marxisme*, s. 87-88.
33. *A.g.e.*, s. 93-94.
34. *A.g.e.*, s. 108.
35. Özellikle Lenin'in kendisinin yazdığı *Que faire? On İki Yıl*'ın önsözünde (*Que faire?* J.-J. Marie tarafından sunulan ve açıklanan, 1966, s. 43-52).

olmak isterim. (...) S.D.A.P.'den istifanız basitçe sosyal demokrat hareketten de istifanız anlamına gelecektir. Bunu yapmamalısınız, aramızdan hiçbiri de yapmamalı! Örgütün dışında, kitlelerle ilişkinin dışında kalamayız. İşçi partilerinin en kötüsü hiç olmamasından yeğdir![36]

Merkezileşme ve partinin işlevi konusunda aralarındaki çatışma, Rosa Luxemburg ve Lenin'in Stuttgart kongresinde oportünizme karşı politik savaşı birlikte sürdürmelerini ya da daha sonraki kişisel ilişkilerini engellemez. Ancak Rosa Luxemburg 1910 yılından itibaren Kautsky'yle ilişkisini keser ve onu yeni bir revizyonizme neden olmakla suçlar, bu noktada hiçbir Rus sosyal demokrat tarafından, özellikle de suçlamalarını abartılı bulan Lenin tarafından desteklenmez[37]. 1913 yılında ekonomi politik öğretmenliği düşüncelerinin meyvesi, *Sermaye Birikimi* eserini yayımlar ve yalnızca Anton Pannekoek tarafından değil, genişlemiş kapitalist üretimin kapalı bir ekonomi çerçevesinde olanaksız olacağı ve ön-kapitalist ekonomilerin yağmasını gerektirebileceği tezini "temelde yanlış" bulan Lenin tarafından şiddetle eleştirilir[38]. Rosa Luxemburg hem emperyalizmin gerekliliğini, hem de onun zorunlu olarak neden olduğu kitlelerin eylemi karşısında kırılganlığını kanıtladığını düşünürken, Lenin onu devrimci eylemi nesnel bir olgu haline getirmekle ve devrimci yön olarak sosyal demokrasinin işlevini suskunlukla geçiştirmekle eleştirir. Nihayet 1914'te, uluslararası sosyalist büro, 1912'den beri "tasfiye memurları" adını verdiği Menşeviklerinkine karşı Lenin tarafından istenen ve örgütlenen Rus partisi meselesini ele aldığı zaman, tıpkı Kautsky gibi Rosa Luxemburg da Lenin'in "ayrılıkçı" politikasını mahkûm eder ve Rus sosyal demokrasisinin yeniden birleşmesini savunur[39]. 1914 yılının "başarısız kongresi" –savaşın patlak vermesi gerçekleşmesine engel olmuştur– Rus meselesi üzerine Rosa Luxemburg ve Lenin'in bir kez daha karşı karşıya gelecekleri bir tartışmaya şahit olacaktı.

Solların bölünmesi: Radek olayı

Uluslararası sosyal demokrat sol bölünmelere ilişkin olarak Almanya'da sol bölünme, "Radek olayı" olarak adlandırmanın yerinde olduğu şey çerçevesinde açıkça ortaya çıkar. Gerçek adıyla Carol Sobelsohn[40] olan Radek –"olaya" dayanarak Radek diyeceğimiz– Avusturya Galiçya'sında doğmuş Alman partisi içinde bir başıbozuk asker, daha

36. Henriette Roland-Holst Van der Schalk, *Rosa Luxemburg, Ihr Leben und Wirken*, s. 221.
37. Nettl, *a.g.e.*, I, s. 433.
38. Nettl'de özet olarak, *a.g.e.*, II, s. 532-534.
39. *A.g.e.*, II, s. 592-595.
40. H. Schurer, "Radek and the German Revolution", *Survey*, no: 53, Ekim 1964.

doğrusu bir yabancıdır. Başlangıçta Polonya P.P.S.'inde militan olan o, 1904 yılında Rosa Luxemburg ve Leo Jogiches'in Polonya sosyal demokrat partisinin saflarına katılır. Parti gazetesi *Czerwony Sztandar*'ı yönettiği Varşova'da, 1905 devriminde yer almış, tutuklanması ve firar etmesiyle birlikte Almanya'da Leipzig'e sığınmış, 1908'den itibaren orada *Leipziger Volkszeitung*'ta çalışmıştır. 1911'de Bremen'e geçip *Bremer-Bürgerzeitung*'ta çalışmaya devam edecektir. Keskin kalemiyle dikkat çeker. Yalnızca sosyal demokrasi içindeki ulusalcı eğilimlere karşı değil, merkezin barışçıl yanılsamalarına karşı da polemik içindedir: bu gencecik adam, Mayıs 1912'de Die Neue Zeit'ın sütunlarında Kautsky'ye ve onun emperyalizm tahliline karşı çıkanlardan biridir[41].

Olay 1912 yılında patlak verir: yakın ilişki içinde olduğu Thalheimer'in çağrısı üzerine, Radek, geçici olarak onun yerini almak üzere yerel radikal *Freie Volkszeitung* gazetesinin başına, Göppingen'e gider; bu gazete uzun süredir özellikle Württemberg'in revizyonist yöneticilerinin düşmanlığından kaynaklı finans güçlükleriyle mücadele içindedir.. Orada, yürütmeyi, gazeteyi ortadan kaldırma girişimlerinde revizyonistlerin suç ortağı olmakla suçlayarak ulusal çapta bir skandala neden olacaktır. O sırada Polonya sosyal demokrat partisini Luxemburg ve Jogiches'in gözünden düşürmüş, ona karşı Varşova partisi komitesinin muhalefetini desteklemiştir: 1912'de, vaktiyle partiden yoldaşlarından para, kitap ve giysi çaldığı suçlamasıyla ihraç edilir[42]. 1912 yılının Alman kongresi, Radek'in, yürütme tarafından tartışılan partiye mensupluğu meselesini çözüme bağlamadan gündeme getirmişti. 1913 yılındaki kongre ise, kardeş Polonya partisinden dışlanmasını bir kenara not eder ve prensipte bir partiden dışlananın bir kimsenin Enternasyonalin başka bir partisine katılamayacağına hükmettikten sonra, bu kuralı geriye dönük olarak Radek'e uygulama kararı verir. Rosa Luxemburg, Alman yürütmesi yanında Polonya partisinin aracısı, düşmanlık ve hatta tiksinti duyduğu Radek'e karşı savcıların yardımcısı olmuştur. Marchlewski de onunla beraberdir. Ama Pannekoek ve Bremen'den dostları hiç koşulsuz Radek'i destekler; Karl Liebknecht de, ilkeler adına, kendi oportünizmini eleştirenlere karşı politik misillemeleri devam eden bir yürütmenin "örneği olarak" kurban gibi gördüğü onu destekleyecektir. Enternasyonal düzleminde Troçki kadar Lenin de kendi taraflarından kongreye çağrı yapan Radek'in savunusuna katılırlar[43]. Savaş olayı askıya alsa da sonuçsuz bırakmayacaktır.

---

41. "Unser Kampf gegen der Imperialismus", *In der Reihen der deutschen Revolution*, s. 156-176.
42. Polonya partisinde Radek olayının ayrıntılı bir hikâyesi J.P. Nettl tarafından anlatılmıştır, *a.g.e.*, II, s. 574-577.
43. Schorske, *a.g.e.*, s. 255-256; R. Fischer, *a.g.e.*, s. 201-203; H. Schürer, *a.g.e.*, pek çok yerde; *Mein Abrechnung*'ta geçen (Bremen, 1913) Radek'in bakış açısı Rudolf Franz tarafından temsil edilir, "Der Fall Radek von 1913", *Das Forum*, IV, no: 5, Şubat 1920, s. 389-393.

Alman solunun önde gelen figürlerinin, parti içinde solcu bir muhalife karşı bir baskı girişimi biçimi altında sürdürülen ilk güç sınaması vesilesiyle böylelikle ayrılması ve daha iyisi, içlerinden bazılarının bu baskıya kılıf görevi görmeleri anlamlıydı. Bürokratik aygıt karşısında bir dayanışma "eğilimi"ne benzeyen hiçbir duygu mevcut değildi ve militanların gözünde tutarlı ve kalıcı bir grup tesis eden bir Alman solunun olmadığı iddia edilebilir.

Ne olursa olsun mevcut olan unsurlar

"Solcuların", esas olarak partinin entelektüellerinden, gazetecilerden, yazarlardan, eğitimcilerden, basında Rosa Luxemburg'un, Mehring'in ya da Marchlewski'nin çalışma arkadaşları olan Paul Lensch, Konrad Haenisch, August Thalheimer, Frölich, Heinrich Ströbel, Ernst Meyer'den ya da Rosa'nın partinin merkez okulundaki öğrencilerinden oluştukları sonucuna varmak cazip olurdu. Ama bu epey sınırlı bir bakış açısı olacaktır. Zira Bremen'den okulda sekreterlik yaptığı Berlin'e geçen Wilhelm Pieck, Stuttgart'ta Friedrich Westmeyer, Halle'de W. Koenen "parti emekçileri" adının verildiği, daimi ve profesyonelleşmiş organizatörler, aygıt üyeleridir. Bunlar işçi militanlar, sendikaların yöneticileri ve kadroları, daha önce şu ya da bu vesileyle kongreler esnasında ya da "vahşi" grevler[44] nedeniyle yaptıkları gibi, 1914 yılının ilk aylarında sendika yöneticilerine hayatı zindan eden parti militanlarıdır; bu "vahşi" grevler giderek çoğalmış, 1913'te ve 1914 yılının ilk aylarında da yaygınlaşmıştır. Bochum'lu madenci Heinrich Teuber, Chemnitz'li duvarcıların lideri Fritz Heckert, Stuttgart'tan çelik işçilerinin lideri Robert Dissmann, Ruhr bölgesinde Hagen'den Josef Ernst ya da Remscheid'dan Otto Brass ve Berlinli tornacı Richard Müller bu işçi militanlar arasındadır.

Savaşın arifesinde bu solcu radikal militanlar sağlam konumlar edinir: bazı sanayi merkezlerinde yalnızca militanlar arasında bir çoğunluk değil yerel aygıt ve her yerde, basın locaları, sınıfta olduğu gibi partide de geniş bir kesim ve Rosa Luxemburg tarafından ona karşı yoğun kovuşturmaların ardından 1914'te girişilen turnenin başarısının ortaya koyduğu gibi büyük bir saygınlık[45]. Belki de aynı zamanda, özerk gelişime engel olmak için çabalarını hükümetinkiyle birleştiren parti aygıtına resmi olarak bağımlı olsun olmasın, genç sosyalist gruplar üzerinde büyük etkilere sahiplerdir. Liebknecht tarafından başlatılan ve onun canlandırmaya çalıştığı antimilitarist duygular yoluyla canlandırılan bu mücadelede, pek çoğu Berlin okulunda Rosa Luxemburg'un

44. Nettl, *a.g.e.*, II, s. 478.
45. *Rosa Luxemburg gegen den deutschen Militarismus*, Berlin-Est, 1960.

öğrencileri de olan genç insanlardan oluşmuşlardır: Şimdilik İsviçre'ye göç eden Willi Münzenberg, Walter Stoecker, Edwin Hoernle, Jacob Walcher, Wilhelm Koenen, Paul Frölich, Georg Schumann ve diğerleri.

1914'te bu militanlar, kitle grevlerine yönelik propagandada, emperyalizmin ve silahlanma yarışının ithamında, Kautsky tarafından ortaya atılan barışçıl silahsızlanma sloganının eleştirisinde, o kadar birleşmeseler de, birbirlerine yakınlaşırlar. Ekonomik grevler selinde, savaşa karşı, Rosa Luxemburg'u savunmak için ve baskıya karşı işçi gösterileri mitinglerinde ilk saflarda yer alırlar. Fakat sosyalist militan mücadelelerinin ortak temelini kesin olarak oluşturan şey, sosyalist devrimin emperyalizme ve savaşa karşı tek çözüm olduğuna, kitlelerin kendiliğinden eyleminin, politikada, Rosa Luxemburg'un yazacağı gibi, Alman sosyal demokrat partisinin temsil ettiği "gerçekten demokratik bir partide" tek kesin gücü inşa ettiğine olan derin inançlarıdır[46].

Kendi partilerinin otoriter örgütlenmesiyle senelerdir savaş içinde olan solcu Alman radikalleri aslında sonunda –Lenin'in tersine–, merkezileşmede, "kitlelerin radikalleşmesine" ve sonucunda da devrimci bir eylemin gelişmesine başlıca engeli gördüler. Revizyonizmin parti saflarında özellikle de partinin başında ilerlemesinin farkında, muhafazakâr yapıdaki sendika bürokratlarının yönetici organizmalarda sahip olduğu ağırlığın bilincinde ama emperyalist dönemin devrimci yapısına inanmış, yöneticilerin oportünizminin ve onların yöntemlerinin otoriterizminin iflah olmaz eleştirmenleri olan onlar, Rosa Luxemburg gibi, organizasyon konusunda hiçbir reçetenin olmadığını düşünürler:

> Oportünist dalgalanmalar olasılığına karşı önceden önlem almak olanaklı değildir; kuşkusuz hareketin kendisi, yalnızca Marksist doktrinin silahlarını kullanarak ve oportünizmin pratikte somut bir biçim almasıyla bunları aşabilir[47].

Bu temel eylem anlayışı, parti ile sınıf hareketi arasında yaptıkları özdeşleştirme, içinde– bürokratik aşırılıklarına rağmen– daima sosyal demokrat, devrimci işçi hareketinin ifadesini gördükleri örgüte derin bağlılıkları, onları fraksiyon şeklinde örgütlenmeyi tasarlamayı vazgeçmeye götürür. Resmi olmayan bir biçimde ya da yaklaşık sınırlarda olsa bile, Alman sosyal demokrasisinin devrimci ya da onları Bolşeviklerle birleştiren uluslararası bir eğiliminin oluşum olasılığını ve parti ya da Enternasyonal olsun sosyalist evrendeki her türlü bölünmeyi es geçerler.

Şimdiye kadar bir emek varsayımı olarak herkesingöz ardı ettiği, ister Landauer gibi anarşist militanlar, ister Franz Pfemfert gibi bir

---

46. Netll, *a.g.e.*, II, s. 479.
47. "Organisatorische Fragen", aktarılan çeviri, s. 15.

gazeteci olsun, işçi hareketine[48] uzak duran herkesin yalnızca gerektiğinde parmakla işaret ettiği tam da bu meseledir ve bu meseleyi önce Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi sonra Alman sosyal demokrat parti yöneticilerinin ve Enternasyonal'in büyük partilerinin karşılıklı olarak kendi ülkelerinde ulusal savunmaya katılımı gündeme getirecektir. 8 Ekim 1913'te, eski dostu Victor Adler'e aşağıdaki satırları yazan Kautsky haksız değildir:

> Burada belli bir rahatsızlık, yeni yolların tereddütlü bir araştırması, kendini gösteren bazı şeyler var (...); Rosa'nın yandaşları bile neyi bilecekleri sorusuna cevap veremiyor[49].

48. 1911'den başlayarak haftalık *Die Aktion*'u çıkaran yazar Franz Pfempert, Rosa Luxemburg etrafındaki solcuları destekler ama "yeni bir işçi partisinden" yana olduğunu ifade eder (Block, *Syndikalismus und Linkskommunismus von 1918-1923*, s. 47).
49. Victor Adler'den alıntı, *Briefwechsel mit August Bebel und Karl Kautsky*, s. 582.

Birinci Bölüm
Savaştan Zafere
Goşizmin Zaferi ve Bozgunu

4
Savaş ve Sosyal Demokrasinin Krizi

31 Temmuz 1919'da uluslararası sosyalist büro savaşa karşı çağrı yapıyor ve Jean Jaurès, Raoul Villain'in silahından çıkan kurşunlarla can veriyordu. 1 Ağustos'ta Alman hükümeti Rusya'ya savaş ve acil durum ilan ediyordu. 2 Ağustos'ta, sosyal demokrat parti yönetimi, Reichstag'a, Şansölye Bethmann Hollweg tarafından talep edilen askeri ödeneğin oylanması çerçevesinde seçilenlerin tutumunu belirlemek üzere bir araya geliyordu.

Yöneticiler derinden ayrılmışlardı: ihtiyar revizyonist David ve parti sekreteri Scheidemann askeri ödeneklerin[1] oylanmasından yana dururken, Haase ve Ledebour partinin ilke pozisyonlarına uygun muhalif bir oy talep ediyordu. Tartışmaların ardından karar ertesi güne kalıyordu. Reichstag'taki sosyal demokrat fraksiyonunun toplantısına ilk saldırı sağdan gelir: David, Rus otokrasisinin Alman özgürlükleri üzerinde baskı yaptığı tehdidini savurur, partinin yasaklaması tehlikesinin, muhalif oy durumunda, böyle bir hareketin hâkim olan savaşçı heyecan atmosferindeki eriminin altını çizer. Bu kadar önemli bir meselede oylama disiplinini kabul etmemeye kararlı olduğunu ilan eder[2].

Ödeme oylamasına muhalif olanlar aynı kararlılığı göstermekten uzaktır. Fraksiyon 14'e karşı 78 oyla askeri ödenekleri oylamaya karar verdiği sırada, aralarında Haase, Ledebour, Liebknecht, Otto Rühle'nin bulunduğu on dört muhalif, ertesi gün disipline uymayı kabul ederler. Daha iyisi, 4 Ağustos tarihli Reichstag oturumunda parti başkanı ve fraksiyonun sözcüsü Hugo Haase'dir ve şansölyeye, yani savaş politikasına sosyal demokratların oybirliği desteğini verir. Bu eylemi, özgürlüğe ve kültüre âşık, çar despotizminin tehdit ettiği bir halkın ulusal savunma kaygısı olarak açıklar ve Almanya'nın güvenliğinin silah yoluyla sağlanmasının ardından, mücadele edenlerin halklar arasında dostluğu garanti altına alan daimi bir barışa en kısa sürede ulaşabileceği umduğunu ifade eder. Ödemeler oylanır, savaş onaylanır; aynı anda sosyal

1. Liebknecht, *Klassenkampf...*, s. 14.
2. *A.g.e.*, s. 55, 87.

demokrat parti Enternasyonal'e, sosyalizme ve barışa bağlı olduğunu ilan edecektir. Dünya tarihinin bir sayfası çevrilmiş olacaktır[3].

4 Ağustos'un anlamı ve sonuçları

4 Ağustos oylamasının, önceki yıllar boyunca sosyal demokrat politik faaliyetinin gelişmesinin mantıksal bir sonucu olduğunu kanıtlamak *a posteriori* kolaydır. Ancak haber, bilgi sahibi pek çok çağdaşı şaşkın bırakır: haberi veren *Vorwärts* karşısında şüphe eden Lenin, bir an için bunun Alman genel kurmay[4] tarafından yapılan hatalı bir tahmin olduğunu düşünür. On günden az bir zaman önce, daha Temmuz ayında parti bir manifestoda ciddi ciddi şunları ifade etmişti:

> Almanya'nın bilinçli proletaryası insanlık ve uygarlık adına, savaş kışkırtıcılarına karşı canlı bir protesto yükseltiyor. (...) Tek bir Alman askerinin bir damla kanı Avusturya yönetici grubunun iktidar susuzluğuna ve emperyalist kâr iştahına kurban edilmemeli[5].

30 Temmuz'da, görünüşte kaçınılmaz olaylar dizisi karşısında, yürütme, "faydasız çabalardan" ve "tamamlanmış görevden" dem vurarak vazgeçmişti fakat tehdit altındaki medeniyet için mücadele etmenin savaş borazanını her şeye rağmen ağzına almamıştı[6].

Sosyal demokrat yöneticilerin gerçek gerekçeleri –ifade edilmiş olsun olmasın– ve bu önemli hafta boyunca özel düşünceleri konusundaki belgeler bugün hâlâ noksandır. Scheidemann, Berlin'in şoven gösterilerinin boyutundan epey etkilenmiş olduğunu itiraf etmiştir[7]. Ebert'in bir mektubu ve notları, savaşın ve Rus işçi hareketinin yavaş yavaş yeniden diriltilmesinin "Rosa grubunun" planlarını yeniden canlandıracağı korkusunu ortaya koyar[8]. Aslında korku egemen duyguymuş gibi görünür. 30 Temmuz akşam saatlerinden itibaren Ebert ve Otto Braun parti kasasıyla İsviçre'ye gitmişti[9]. Sıkı yönetim yasasının uygulanmasıyla askeri yetkililer diktatörce güçleri ellerinde bulunduruyorlardı: sabırla kurulan devasa yapıyı bir gecede ortadan kaldırabilir, toplumsal kazanımları iptal edebilir, örgütleri yıkabilir, basını susturabilir, militanları ve liderleri yakalayabilir, on yıllık bütün sosyal demokrat eylem, propaganda sonuçlarını bir kalemde çizebilirlerdi. Basın tarafından uygulanan korkunç haber baskısı, oluşmuş otoriteler, Devlet aygıtı, temel

---

3. *Illustrierte Geschichte*, s. 99 ve Scheidemann, *Memorien*, I, s. 257-258.
4. Troçki, *Hayatım*, s. 276.
5. Aktaran C. Grünberg, *Die Internationale und der Weltkrieg*, t. I, s. 51.
6. *A.g.e.*, s. 63-64.
7. Scheidemann, *Memoiren*, I, s. 235.
8. Ebert, *Schriften*, I, s. 309. Ayrıca D. K.. Buse "Ebert and the Coming of World War I: A Month from his Diary". *International Review of Social History*, 1968, no: 3, s. 430-448.
9. Scheidemann, *a.g.e.*, I, s. 245.

şovence duyguların kaba bir biçimde ortaya çıkması geridöndürülemez bir akım yaratıyor gibi görünüyordu ve pek çok militan geriye dönmeyi düşünmeden bu akımın içinde yitip gitmek istemişti; yalnızlığa ya da akıntıya karşı mücadeleye alışkın olmayan onlar acımasız baskı ve hukuksuzluğa hiç alışkın değildi. Konrad Haenisch birkaç saat içinde sol radikallerin ilk saflarında mücadele yıllarını inkâr eder ve "iki ruh arasındaki bir çatışmayı" böylelikle çözdüğüne güvencevererek yurtseverler kampına katılır[10]. Bu olgu ne yeni, ne de benzersizdir: Carl Schorske bu konuda bir diğer 4 Ağustos'u hatırlatır; Fransa soylular sınıfının "kendi sosyal örgütlenme ilkelerinden vazgeçerek" ayrıcalıklarını terk ettikleri o 1789 gecesinden[11].

Aslında bu 1914 Ağustos ayında yeni bir dönem başlıyordu. Bundan böyle ne Alman sosyal demokratlarıyla ne de Fransız sosyalistleriyle, emperyalistler arasındaki çelişkiler silahlı çatışmaya sevk ettiği sırada, en azından acilen sosyalizme doğru barışçıl bir yola girmek mümkündü. Bu yeni durum, hayal bile edemedikleri olayların eşiğinde erimini kestiremedikleri seçimlerle karşı karşıya kalan, rutinleri bozulmuş yöneticilerde şüphe, tereddüt, endişe yaratıyordu. Hükümet gerisini getiriyordu. Temmuz'un son günlerinde İçişleri Bakanlığı, korkacak bir şey olmadığı, vatanın bütün evlatlarına, özellikle de onlara ihtiyaç duyduğu teminatını vererek sendika liderlerini rahatlatmaya çalışmıştı[12]. Sağcı sosyal demokratların ağzıyla konuşan Alman burjuvazisi, örgütlenmelerin ayakta kalması, daha da iyisi resmileşmeleri, dış tehditler karşısında "bir iç barışın" sürdürülmesi için rollerinin ve gerekliliklerinin kabul edilmesiyle cezp edici bir çıkış yolu sunuyordu. Bir kez daha ama daha ikna edici argümanlarla, yönetici sınıflar işçi yöneticilerine bir rol biçiyordu; bu rol de, emekçiler ve patronlar için ortak ulusal bir çıkarın varlığının tanınmasıyla ve işçi sınıfının ve onun partisinin ulusal toplulukla ve Alman vatanıyla yeniden bütünleşmesiyle doğrulanmıştı.

2 Ağustos'tan itibaren sendikalar, işverenlerle, grev ve *lokavtları* kaldıran, bütün toplu sözleşmeleri düşmanlıkların süresi içinuzatan bir anlaşmaya varır[13]. 3 Ağustos'ta, David ve Scheidemann etrafında, ne olursa olsun askeri ödenekleri oylamaya kararlı, sendika yöneticilerinin desteğinden emin otuz kadar temsilci bir araya gelir[14]. Savaş sonrasında idari "yeni bir yönelim" vaatleri, rollerini oynadıkları takdirde işçi örgütlenmelerine karşı hiçbir önlemin alınmayacağı güvenceleri, yeni siyasi kariyerleri görüşme olasılıkları durumda etkili olacaktır. Karasız-

10. Aktaran E. Prager, *Geschichte der U.S.P.D.*, s. 34.
11. Schorske, *a.g.e.*, s. 290.
12. Umbreit, *Die deutschen Gewertschaften im Weltkrieg*, s. 21.
13. *A.g.e.*, s. 21-30.
14. Grünberg, *a.g.e.*, I, s. 73.

lar sağda birleşir. Askeri ödeneklere ve savaşa karşı oy vermek isteyen solcu ön dört vekile gelince, üniter ideolojinin etkisi, parti bağlılığı ve milliyetçiliği o denli güçlüdür ki, aralarından hiçbiri işi fraksiyon disiplinini bozmaya vardırmaz. Haase ve Liebknecht de çoğunluk tarafından alınan karara uyar; bu çoğunluğun bazı üyeleri karar onlara ters gelirse bu disipline uymayacaklarını daha önce ifade etmişlerdir..

"Partiye" boyun eğen bu adamların sandığından daha keskin bir dönemeç söz konusuydu. Sosyal demokratlar savaşa giriyor ve onu destekliyordu. İlkelere, emekçilerin uluslararası dayanışmasına, barışa, sosyalizme bağlılık iddiaları, savaşın tamamen savunmaya yönelik yapısının teminatı, olası her türlü ilhakın sonuna kadar reddi, sonradan, adına şarapnel, bomba, mermi, boğucu gazlar ve emperyalist hedefler denen bir gerçeklik karşısında sudan hitabi önlemler olarak ortaya çıkıyordu. Yakında sosyal demokrat yöneticiler askeri ve politik liderler kadar "ilhakçı" olacaktır. Alman işçilerine, II. Wilhelm'in ordusunun çarlığa ve Britanya emperyalizmine karşı savaşarak sosyaliz ihtimallerini savunduğunu ve gelecekteki zaferini sağlama bağladığını açıklayacaklardır. Fransa'da sosyalistler, sosyalizm ihtimallerini sağlamak için önce Alman militarizmi ve Pan Cermenist emperyalizmle hesabını görmek gerektiğini iddia eder. Enternasyonal 4 Ağustos 1914'te ölür.

İlk dirençler

Kimsenin aklından olayın önemini ve dönüm noktasının boyutunu tartışmak geçmemiştir. Ama anlaşmazlıklar bunların nedenlerini incelemek söz konusu olduğunda başlar.

Liderlerin "ihanetinin" komünist tezi adını verdiği şeye cephe alan Franz Borkenau, o sırada Almanya'da ve başka yerlerde, partizan inançların sınırlarından yükselen "yurtseverlik dalgasının" gücünü ortaya koymaya adamıştır kendini. Orada, modern dünyada politik tutkuların sınıf çatışmalarıyla ulusal çatışmalarla olduğundan daha az alevlendiğinin kanıtını görür. Almanya'daki durumdan bahsederek şöyle söyler:

> Liderler tam olarak kitlelerin istediği şeyi yaptı ve başka türlü davranmış olsalardı kitlelerin herhangi bir desteğini göremeyeceklerdi. (...) Devrimci proletaryanın bir mit olduğu ortaya çıktı[15].

Bu noktada onun tezi, Kautsky'nin 1914'te ve izleyen yıllarda ortaya attığı tezi neredeyse tam olarak sürdürür[16]. Fakat derinlemesine bir inceleme bunun kırılganlığını ortaya koyar. Aslında Alman sosyal demokrasinin durumunda Kautsky ve Barkenau'nun "kitlelerin kayıt-

15. Borkenau, *World Communism*, s. 58.
16. *Krieg und Sozialismus*.

sızlığı" dediği şey tartışılmazdır: askeri ödenekleri oylama kararı, parti üyesi olsun olmasın işçiler tarafından hiçbir açık dirençle karşılaşmaz. Hiçbir hareket, hiçbir grev, hiçbir gösteri, seferberlik kararlarının hiçbir kitlesel reddi, hiçbir askeri isyan söz konusu değildir.. Ancak bu gözlemler açıklaması mümkün olan bir iddiadan çok, yalnızca bir tespittir.

Aslında Barkenau'nun burada "kitleler" olarak adlandırdığı şeyin çok sayıda insan olduğu açıktır ve bunların mücadele etme ya da teslim olma iradeleri, duyguları ve tepkileri bir grup, bir örgüt aracılığıyla ancak kolektif olarak ifade edilir. 4 Ağustos 1914'ten önce sosyal demokrat parti bu örgüttü, Alman işçilerinin örgütüydü. 4 Ağustos 1914'te bu partinin ve sendikaların yöneticileri, "kitleler" yerine ve onları yoklamaksızın, kendi örgütlerinin denetimini onların elinden alan uzun bir pratiğin sonucu olarak savaş politikasını kabul etmeye ve desteklemeye karar verdiler. Bundan sonra kitleler böyle kararlara nerede ve ne zaman karşı çıkabileceklerdi? 4 Ağustos 1914'ten hemen sonra başta Lenin olmak üzere devrimcilerin sorduğu soru bu oldu.

Alman işçi sınıfının savaş karşısındaki tutumu, aslında her türlü baskının dışında toplanan genel kurul meclislerinde açık bir tartışma yoluyla belirlenmemişti. Bunu iki düzlemde gerçekleştirmiştir: tepede; sıkıyönetim tehdidi altında, yöneticiler arasındaki konseylerde ve tabanda bireysel olarak; bir seferberlik dönemi karşısında, savaş konseyi tehdidi altında her türlü grev ya da gösterinin parti ve sendika gibi hükümet tarafından da yasaklanması çerçevesinde,. Tutuklama ve üstünkörü yargılama karşısında savaşa muhalif olduğunu ifade eden sosyalist işçi, yalnızca kendi örgütünün desteğinden yoksun olmakla kalmaz, örgütünü sınıf hasmıyla aynı tarafta bulur. Aslında "kitlelerin" tavrı sorusu "liderlerinkinden" bağımsız olarak sorulamaz.

1915'te Kautsky'nin argümanlarına cevap veren Lenin, problemi sanki "kitleler" savaşa "cevap olarak" "yirmi dört saatte" devrim yapmak, sosyalizmi kurmak zorundaymış gibi ve sanki bunu yapmayarak "alçaklık ve ihanetlerini" kanıtlamışlar gibi sormanın saçma olduğunun altını çizer:

> Devrimler *krizlerden* ve objektif olarak olgunlaşmış (partilerin ve sınıfların iradesinden bağımsız) tarihsel dönemeçlerden *doğar*; kitleler bir örgüt olmadan tek irradeden yoksundur; merkezileşmiş Devletlerin, güçlü, terörist askeri örgüte karşı mücadelesi uzun soluklu bir iştir. Kitleler kritik anlarda liderlerinin ihaneti karşısında hiçbir şey *yapamıyorlardı*; bu arada "bir avuç" lider, ödeneklere karşı *mükemmelen oy verebiliyor* ve vermek zorundayken, "sivil barışa" ve savaşın haklılaştırılmasına karşı müdahale edebiliyor, hükümetler*inin* bozgunundan yana olabiliyor, uluslararası bir aygıt yaratabiliyor (...), illegal bir literatür örgütleyebiliyordu[17].

17. Œuvres , t, XXI, s. 246.

Bu bakış açısından sınıfların işbirliğine, dış savaş amacıyla iç barışa direnç anlamlıdır. Başka bir deyişle proleter bir sınıf mücadelesi görüşünün sürdürülmesinin, 1914 Almanya'sında, radikallerin gerçek sorumluluklarını yerine getirdiği, aygıtın kısımlarını ya da basındaki pozisyonları elinde bulundurduğu yerde, bir örgütün ya da bir örgüt partisinin, militanların ve bir "kitle" partisinin ulusal makamların şoven politikasına muhalefetini ifade edebileceği yerde ifadesini bulması önemlidir. Thalheimer'in *Volksfreund*'u yönettiği Brunswick'te, Westmeyer'in Stuttgart'ta parti örgütünü ve Crispien'in *Schwäbische Tageblatt*'ı denetlediği Württemberg'te ve yine büyük radikal gazeteler, *Leipziger Volkszeitung*, *Bremer Bürgerzeitung* ve hatta aralıklarla *Vorwärts* çevresinde ve aracılığıyla durumun bu olması gibi[18]. Savaşa karşı proleter bir müdahaleyi ifade eden ilk yasadışı yayının partinin bir örgütünden, Berlin Niederbarnim bölgesinden kaynaklanması tesadüfi değildir; tıpkı üç militanın aynı anda bilgiye, bağlantı olanaklarına, teknik üretim araçlarına dolayısıyla bir örgüt embriyonuna sahip olmasının tesadüfi olmadığı gibi. Gerçekten de 1914 Aralık ayından başlayarak *Vorwärts* yazarı Paul Schwenk, Cilt işçisi Otto Gäbel, Niederbarnim örgütünde sekreter ve Berlin sosyalist kadınlar sorumlusu Martha Arendsee, daha sınırlı bir militan çevresinde kutsal birlik politikasının hasımlarının tezlerini tanıtan teksir makinasıyla çoğaltılan belgeler ve materyaller yayımlar[19].

Rosa Luxemburg'un eski mücadele yoldaşı Julian Marchlewski, militanların saflarında bir sarsıntıya neden olma, partinin önde gelen kişileri tarafından imzalanan bir manifesto yayımlayarak ve dağıtarak uykuda olduğunu düşündüğü spontan bir direnişe örgütlü bir biçim verme olanağına onun nasıl da bir an için inandığını anlatmıştır. Ama Rosa Luxemburg'a karşı Leo Jogiches'in desteklediği gibi, "denizdeki şişe" tekniği örgütlü eylemin yerini almaya hizmet edemezdi. Öngörülen metni hazırlamak üzere Rosa Luxemburg'un evine davet edilen onlarca militandan ancak yedisi icabet edecekti, bunlardan yalnızca ikisi, Franz Mehring ve Paul Lensch ulusal çapta tanınmıştı. Lensch zaten hiçbir şey imzalamak istemiyordu, daha sonra da partinin yönelimine katılacaktı[20]. Liebknecht'e gelince, Reichstag'ta, onu hemen kırmak için disipline boyun eğmeyi kabul etmemişti. Buna rağmen Rosa Luxemburg inat etti: yeni bir toplantı düzenlemeye karar verildi ve bunun için üç yüz telgraftan fazlası gönderildi; yalnızca Clara Zetkin mırın kırın etmeden cevap verdi. Pes etmek gerekti[21].

---

18. *III. Gesch.*, kronoloji, s. 515-518, basına karşı zulümlerin hikâyesi.
19. *Unter den roten Fahne*,Martha Arendsee'nin Anıları, s. 75-81; Paul Schwenk, "Lenin, Mehring und das Niederbarnimer Referentenmaterial", *BzG*, 1960, no: 1, s. 158-163.
20. Marchlewski'nin Anıları, *Bulletin communiste*, no: 3, 20 Ocak 1921, s. 40-45.
21. *Die Revolution*, no 2, 1924, aktaran G. Badia, "Savaşın İlk Aylarında Alman Sosyal Demokrat Solunun Tavrı", *Le Mouvement social*, no: 49, s. 84.

Alman devrimcileri tamamen parçalanmış bir halde bulunuyordu. Bunun dışında, hâlâ kendileri gibi gördükleri bir partide, kendilerine karşı Devlet'in ve polisinkini ikiye katlayan bir baskıya katlanmak zorunda kalacaklarını da öğreneceklerdi. 1 Ağustos'ta ilan edilen her türlü gösteri ve kamu gösterisinin yasaklanması, savaşa karşı olanlara kendilerini siyasi olarak ifade etmeyi yasaklayan bir çerçeve çiziyordu. Parti yürütmesi bu sıkıyönetim halini bizzat partiye de yayacaktı. Bu noktada Karl Liebknecht'in deneyimi kendi için olduğu kadar Alman solunun geleceği için de belirleyici oldu. Ağustos ayının başında, parti içinde muhalefetin ifade olanaklarının değişmeden kalmış olduğuna ve politik bir iç tartışma yoluyla bir iyileşmeyi gerçekleştirmenin mümkün olduğuna inanıyordu. Bu inançla, yürütmeye ilhakçı propagandaya karşı bir miting düzenlemeyi salık veriyordu; böylelikle hâlâ yanlış 4 Ağustos adımı olarak gördüğü şeyin düzeltilmesinin çıkış noktasının gerçekleşeceğini sanıyordu[22]. Yürütme bunu reddetti.

Ağustos sonunda işgal altındaki Belçika'ya gider ve Alman ordusu tarafından işlenen zalimlikleri öğrenir. 3 Eylül'de, 3 Ağustos'ta uzlaşmış parlamento grubundan bahseden bir Bremen gazetesini protesto eder[23]. 21 Eylül'de politikacı dostlarının davet ettiği Stuttgart'a gider: askeri yetkililer planlanan kamu toplantısını yasaklar ama o, 4 Ağustos'taki oyu yüzünden onu eleştiren militanlarla uzun bir tartışmaya girer. Onlara Reichstag fraksiyonu içindeki uyuşmazlıkları, ödeneklere karşı olan bir muhalefetin varlığını ifade eder ve hatasını kabullenir:

> Eleştirileriniz kesinlikle doğrulandı. (...)Reichstag'ın ortasında kendi "Hayır'ımı" haykırma(lıydım) () (...) Ciddi bir hata işledim[24].

Bu bilgileri herkesle paylaştığı için yürütme tarafından uyarı almıştır[25]. 10 Ekim'de, "her yoldaşa (...) hatta en yüksek makamlara karşı tavır alma" izni veren partinin demokratik yapısından bahsederek cevap verir[26]. 17 Ekim'de savaştan öncesine dayanan olaylar yüzünden askeri mahkeme tarafından ona karşı bir soruşturma açılır. 10 Kasım'da revizyonist Winnig'in yönettiği yapı sendikasının organı ihracını ister. Carl Schorske şöyle yazacaktır:

> Partinin Devletle ilişkilerinin değişmesi, muhalefetinin denetim altında tutulmasını, işçi hareketinin içinde "iç barışı" sürdürmeyi gerektiriyordu[27].

---

22. G. Badia, *a.g.e.*
23. *A.g.e.*, s. 85-86.
24. *Dokumente und Materialen*, I, s. 35, no: 5.
25. *Klassenkampf...*, s. 17. Scheidemann'ın 7 Ekim 1914 tarihli mektubu, *a.g.e.*, s. 23.
26. Liebknecht'in mektubu, 10 Ekim 1914, *a.g.e.*, s. 24.
27. Schorske, *a.g.e.*, s. 297.

Askeri yetkililer ve parti aygıtı güçlerini bu doğrultuda birleştirir. Zaten 5 Ağustos'ta yürütme, kongrenin gün belirtilmeksizin ve savaş süresince ertelenmesine karar vermiş; böylelikle bu istisnai durumda başka bütün bölgelerde üstlendiği yetkileri kendine ayırmıştı[28]. Askeri yetkililer 21 Eylül Stuttgart, 4 Kasım München-Gladbac, 24 Kasım Leipzig, 29 Altona militan toplantılarını yasaklar ama başka yerlerde genel kurulların toplanmasını redderek engelleyen sekreterler olur: Hamburg'ta dört bölgede tek bir genel kurul toplantısı gerçekleşmiştir çünkü radikal unsurlar onu yasal makamlardan bezip kendileri toplamıştır[29]. Radikal gazetelere bu çifte baskı yüzünden susturulur: *Rheinischen Zeitung* 11 Eylül'de iki gün askıya alınır, Bochum *Volksblatt* 20'sinde, *Echo vom Rheinfall* ve *Dantziger Zeitung* 25'inde yasaklanır[30]. Pek çok yazarı –Cünow, Däumig, Hilferding– yürütmeyle uzlaşmazlığını[31] ifade eden *Vorwärts*, 21 Eylül'de üç gün, 28'inde süresiz olarak askıya alınır[32]. Askeri yetkililer, parti adına, gazetenin bundan böyle "sınıf mücadelesinden" bahsetmeyeceği sözünü alan Haase ve Richard Fischer'in bir girişiminin ardından ancak 1 Ekim'de çıkmasına izin verir[33]. Kasım ayında *Schwäbische Tageblatt*'tan Crispien ve Walcher'in etrafındaki radikal yazar grubunu uzaklaştıran Württemberg yürütmesidir ve yönetimi revizyonist Keil'e bırakır[34].

Muhaliflerin en uyanıklarının ağızlarını tıkamak amacıyla her yöntemin kullanılacağı aşikârdır, onlara asla tabana hitap etme şansı bırakılmayacaktır. Dolayısıyla olanak buldukça kendilerini açık açık ifade ederek harekete geçmeyi tasarlamak zorunda kalırlar. Bu durum disiplini kırmak anlamına gelir. Partiyi evrenleri ve yaşama nedenleri olarak gören bu militanlar için buna karar vermek acılıdır: kendilerinin bir parçasını çiğniyor hissederler, kimi zaman da sağlıkları fena halde bozulur[35]. Son yanılsamalarının çöküşü karşısında hareketin önemi yüzünden sinirleri sarsılmış ama bunu sosyalist ideali terk etmeyenlere borçlu olduğunun bilincindeki Liebknecht, kesin bir adım atmaya karar verir: ona muhalefetini ifade etmenin tek bir yolu kalacaktır, bu da askeri ödeneklere karşı oy vermesi, partinin kararına karşı oy vermesidir[36]. 1 Aralığı 2'sine bağlayan gece, Ledebour'un evindeki dramatik bir tartışma sırasında, ne pahasına olursa olsun bu etkileyici eyleme karar vermek

28. Grünberg, *a.g.e.*, s. 41.
29. *III. Gesch.*, s. 515.
30. Schorske, *a.g.e.*, s. 298.
31. *III. Gesch.*, s. 515.
32. Prager, *a.g.e.*, s. 30-32.
33. *III. Gesch.*, *s.* 515.
34. Keil, *Erlebnisse*, I, s. 306-317.
35. Bütün muhalefet liderleri, Haase'den Rosa Luxemburg'a, Clara Zetkin'den Mehring'e kadar bu dönemde ciddi sağlık sorunları yaşar.
36. 3 Aralık tarihli mektup, *Klassenkampf*., s. 41.

gerektiğini öteki muhalif vekillerin hiçbirine ikna etmeyi başaramaz[37]. 3 Aralık'ta, Reichstag'ta ödeneklere karşı tek başına oy kullanır. Böylelikle kendi şahsını ve saygın ismini, muhalefetin sembolü ve onun dağınık güçlerinin odak noktası haline getirir.

Bölünme, bundan böyle iş başındadır. Bu tarihsel kararı izleyen aylar boyunca 4 Ağustos dönemecinin karşıtlarının tereddütlerinin habercisi olabilecek denli karışık koşullarda kesin olarak ortadan kalkmadan önce seneler gerekecektir.

Bolşeviklerin tavrı.

Lenin ve göçmen Bolşevik yöneticiler 4 Ağustos'un sonuçları konusunda net bir tavır benimseyecek ilk kimselerdir. Aslında 24 Ağustos'a yakın zamanlarda, Lenin, sonraki yıllarda Bolşevik çizgiyi temsil edecek şeyin özünü ifade eden "Devrimci Sosyal Demokrasinin Görevleri" üzerine metnin taslağını kaleme alır[38].

Ona göre savaşın "burjuva, hanedana ait, emperyalist" yapısı şüphe uyandırmaz. Sosyal demokrasinin yöneticilerinin tavrı, "sosyalizmin saf ve basit bir ihanetidir"[39]. Başka tavırlar benimseyerek savaşı engelleme olanağına sahip olduklarından değil, emperyalist savaş karşısında proletaryanın sınıf konumunu terk ettikleri için:

> İşçi partileri (...) hükümetlerin suça yönelik tavrına karşı değillerdi ama işçi sınıfını, konumlarını, emperyalist hükümetlerin konumuna göre *almaya* çağırdılar. Enternasyonalin liderleri savaş ödeneklerini oylayarak, "ülkelerinin" burjuvazisinin şoven parolaları sürdürerek, savaşı haklı gösterip savunarak, muharip ülkelerin burjuva bakanlıklarına girerek vs sosyalizme ihanet etti. Sosyalizm böylelikle kendini onursuz buluyorsa bunun sorumluluğu her şeyden önce II. Enternasyonalin en güçlü ve en etkili partisi olan Alman sosyal demokratlara aittir[40].

Enternasyonalin belli başlı partilerinin yöneticilerinin emperyalist burjuvazinin tavrını alışının büyük bir tarihsel önemi vardır: Enternasyonalin "ideolojik ve politik iflası" demektir[41]. Lenin gerçek nedeni hiç tereddütsüz ortaya koyar:

> Bu iflasın gerçek nedeni Enternasyonalin içindeki küçük burjuva oportünizminin ağırlığıdır; bunun yapısına ve yarattığı tehlikeye bütün ülkelerin proletaryasının önde gelen temsilcileri tarafından uzun zamandır işaret edilmiştir[42]

37. *A.g.e.*, s. 89.
38. *Œuvres*, XXI, s. 9-12.
39. *A.g.e.*, s. 9-10.
40. *A.g.e.*, s. 23-24.
41. *A.g.e.*, s. 10.
42. *A.g.e.*

Ona göre, savaştan önce reformizmin, sınıf işbirliğinin, pasifizmin, meşruluk ve parlamenter perspektif kaygısının farklı biçimleri altında zuhur eden oportünist akım, savaş karşısında şoven bir ideoloji tarafından esinlenen bir tavrın benimsenmesinde en yüksek noktasına ulaşmıştır; aslında bu şoven ideoloji, işçi aristokrasisi ve parti ve sendikaların profesyonellerinin bürokrasisi, proletaryanın ayrıcalıklı tabakalarının baskısından kaynaklanır:

> Oportünizm, onlarca yıl boyunca, kapitalizmin gelişim döneminin özellikleri yoluyla üretilmiştir ; bu süreçte ayrıcalıklı bir işçi tabakasının görece barışçıl ve rahat yaşama biçimi, onları "zenginleştiriyor", sermayenin karından pay veriyor, sıkıntılarını, acılarını gideriyor ve kitlenin yıkıntıya ve sefalete mahkûm devrimci eğilimlerinin yönünü değiştiriyordu. Emperyalist savaş, bu durumun doğrudan uzatılması ve taçlandırılmasıdır çünkü emperyalist ulusların *ayrıcalıkları* için, sömürgelerin bu uluslar arasında paylaşılması için, öteki ülkelerden geçen kendi hâkimiyetleri için yapılan bir savaştır[43].

Emperyalist savaşın patlak vermesi sırasında oportünist yöneticilerin burjuvazinin kampına geçmesi, dolayısıyla devrimci sosyal demokratların tavrının derin bir revizyonunu içerir. Aslında proletaryanın ve devrimci beklentilerin bakış açısından emperyalist savaş, derin tarihsel bir anlama sahiptir:

> Avrupa'da sosyalizm görece barışçıl ve sıkı ulusal çerçeveyle sınırlı bir çevreden kaynaklanır. 1914-1915 savaşının ardından devrimci eylemlerin evresine girmiştir ve oportünizmle tam bir kopuş, onun işçi partilerinden ihracı tartışılmaz bir biçimde gündemdedir[44].

Avrupa savaşı kendi içinde "yeni bir dönemin başlangıcının izini taşır"[45]; bu dönemde proletaryanın tarihsel görevi iktidar ve sosyalizm için mücadele olur:

> Günümüz emperyalist savaşının iç savaşa dönüşmesi, Paris Komünü deneyimiyle öğretilen, 1912'de Basel çözüm önerisiyle ortaya konan ve son derece gelişmiş burjuva ülkeleri arasındaki emperyalist savaşın koşullarından kaynaklanan tek doğru paroladır[46].

Bu yeni bakış açısında, geçmişte olduğu gibi, birlik adına, işçi partileri içinde oportünist kanadın varlığını normal olarak görmek söz konusu olamayacaktı. Sosyal demokrat partilerin yöneticilerinin, kendi savunuları için, işçi örgütlerinin olası bir çözülmesi yüzünden tartışılan maddi çıkarlardan bahsettiğinin altını çizen Lenin şunları iddia eder:

---

43. *A.g.e.*, s. 248.
44. *A.g.e.*, s. 255-256.
45. *A.g.e.*, s. 95.
46. *A.g.e.*, s. 28.

Meşruiyetçilik yüzünden lekelenen on binlerce yönetici, çalışan ve ayrıcalıklı işçi, sosyal demokrat proletaryanın sayısız ordusunu örgütsüzleştirmiştir[47].

Dolayısıyla problem, "sosyalist devrim için mücadelesinde proletaryanın daima en güçlü silahı olan"[48] işçi sınıfının birliği problemi değil, sınıfa yabancı unsurun yani oportünizmin bertaraf edilmesini gerektiren onun devrimci birliğinin problemidir:

Proletaryanın üzerinde, 1914'te Enternasyonalin utancının ve bozgununun başlıca, en önemli ve temel nedeni olan burjuvazi ya da küçük burjuvazinin etkisini görmemek için kör olmak gerekir[49].

1914 Eylül ayından itibaren Bolşeviklerin merkez komitesi II. Enternasyonalin bozgunu karşısında yeni bir III. Enternasyonal kararı verir:

"Sosyalist mücadele için proleter mücadelenin birliği, şimdi,1914'ten sonra, işçi partilerinin oportünist partilerden kesinlikle ayrılmasını gerektirir"[50]. Oportünizminmağlup ettiği II. Enternasyonal ölmüştür. Oportünizme ölüm! Yalnızca "döneklerden" değil, oportünizmden de kurtulan yaşasın III. Enternasyonal! II. Enternasyonal uzun bir "barışçıl" dönem boyunca proleter kitlelerin örgütlenmesinin yararlı bir hazırlık çalışmasını kendi adına tamamlamıştır; bu barışçıl dönem en zalim kapitalist köleliğin ve en hızlı– XIX. yüzyılın son üçte biri ile XX. yüzyılın başı –kapitalist ilerlemenin dönemidir. Kapitalist hükümetlere karşı devrimci saldırı amacıyla ve politik iktidar ve sosyalizmin zaferi için bütün ülkelerin burjuvazisine karşı iç savaş adına proletaryanın güçlerini örgütlemek III. Enternasyonal'e düşüyor![51]

Ama Bolşeviklerin tecridi neredeyse tamamen gerçekleşmiştir: 1914'te partilerin devrimci bir Enternasyonal şeklinde inşası için dayatılan bölünmeyi uluslararası ölçekte sürdürmek için yeterli kuvvet yoktur. Lenin *Sosyalizm ve Savaş*'ta şunları yazar:

Uluslararası Marksist bir örgüt kurmak için farklı ülkelerde bağımsız Marksist partiler kurma iradesinin olması gerekir. En eski ve en güçlü işçi hareketinin ülkesi olan Almanya belirleyici bir öneme sahiptir. Yakın gelecek yeni bir Marksist Enternasyonal kurmak için koşulların olgunlaşıp olgunlaşmadığını gösterecektir. Eğer evetse partimiz oportünizmden ve şovenizmden arıtılmış III. Enternasyonale memnuniyetle katılacaktır. Aksi takdirde bu durum, bu arıtmanın az ya da çok uzun bir evrim gerektirmesi anlamına gelecektir. Bu durumda partimiz, devrimci Marksizm'in alanına yerleşen bir uluslararası işçi birliğinin temeli farklı ülkelerde atılana dek eski Enternasyonalin içinde aşırı muhalefet oluşturacaktır[52].

47. *A.g.e.*, s. 128.
48. *A.g.e.*, s. 105.
49. *A.g.e.*, s. 128.
50. *A.g.e.*, s. 108.
51. *A.g.e.*, s. 35.
52. *A.g.e.*, s. 342.

Uluslararası planda bu eylem gereksinimlerine bağlı olarak Lenin ve Bolşevikler, uluslararası hareketin merkezindeki müttefiklerinin zayıf grubunu genişletmeye çalışır. Orada, savaş ilanı sırasında ülkesine kavuşan Pannekoek'le birlikte *De Tribune*'ün etrafına toplanmış Hollandalılar, *Bremer-Bürgerzeitung*'a katkıda bulunan ve Radek ve Pannekoek'le[53] ilişkili militanlar, *Lichtstrahlen*'i[54] çıkaran ve yine Radek ve Bremenli gençlerle ilişkili Julian Borchardt'ın etrafında yer alan Berlinli küçük bir grup vardır. Lenin, Radek'le yazışmalarının gösterdiği gibi[55], olası bir devrimci grubun, sonuçta gerçekleşmeyecek *Stern* grubunun oluşmasına fazla umut bağlayacaktır. Bu farklı unsurlarla, Pannekoek'in temsilini üstleneceği ve içinde, işçi hareketinin merkezinde oportünizmin toplumsal kökenlerinin ilginç bir incelemesini yayımlayacağı uluslararası bir dergiyi, *Vorbote*'yi çıkarmaya çalışacaktır[56]. Ancak, Temmuz 1915 tarihinde Hollandalı Wijnkoop'a gönderdiği bir mektupta Lenin, Alman sosyal demokrasisinin içindeki bir bölünme için en uygun anın belki de henüz gelmediğini ortaya koyar: oportünizmle tam bir kopmayı gerçekleştirmek için daha iyi mücadele etmek gerekir[57]. Aynı zamanda Radek'i Almanların "ideolojik bir tavır alması"[58], "açık, eksiksiz ve belli bir *Prinzipienerklärung*" konusunda sıkıştırır[59].

> Hollandalılar, artı biz, artı solcu Almanlar şimdi sıfırlar ama, bu önemli değil; daha sonra sıfır değil çok önemli olacaklar![60]

Lenin ve onun Avrupa sosyal demokrasisi içindeki müttefikleri aynı inançla Eylül 1915'te Zimmerwald Konferansı'na katılır ve "Zimmerwald solunun" çekirdeğini oluştururlar. *Lichtstrahlen*'de bu konferans hakkında bilgi veren Radek, "Enternasyonalin yenilenmesine doğru bir ilk adımın" atıldığını, çok sayıda katılımcının tavrının barış konusundaki belirsizliklerine rağmen, bunu destekleyen devrimci militanların "eski Enternasyonalin yıkıntıları üzerinde bir mücadele örgütü kurmanın olanaksızlığı fikrinden yola çıkarak bunu gerçekleştirdiklerini" yazar[61].

---

53. Bock, *a.g.e.*, s. 66-72.
54. *A.g.e.*, s. 72-77.
55. *Œuvres*, t. XXXVI, s. 330-337.
56. "Zur Einführung", *Vorbote*, no: 1, Ocak 1916, s. 1-4, "Der Imperialismus und die Aufgaben des Proletariats", *a.g.e.*, Bricianer'in özet ve bölümler aktardığı s. 7-9, *a.g.e.*, s. 121-128.
57. *Œuvres*, t. XXXV, s. 393.
58. *A.g.e.*, XXXVI, s. 333.
59. *A.g.e.*, s. 336.
60. *A.g.e.*, s. 331.
61. Radek, "Der erste Schritt", *Lichtstrahlen*, 3 Ekim 1915, s.s. 3-5.

Baskı ve radikalleşme

Liebknecht 7 Şubat 1915'te, yaşına rağmen, bir kara birliğinde seferber edilir[62]: endişe yaratan bir asker olarak etkisinden korkulduğu için bir birlikten ötekine transfer edilir; ancak hareket özgürlüğünden edildiği için parti yöneticileri için daha az tehlike arz eder. Yine de bu durum Mayıs 1915'te, Lenin'in mükemmel bir devrimci formül olarak selamlayacağı, meşhur, "Asıl düşman kendi ülkemizdedir"[63] formülünü ortaya atan bildiriyi kaleme almasını engellemez[64]. Birkaç gün sonra, 18 Şubat'ta, cezasını çekmek için yakalanan Rosa Luxemburg olur[65]. Gazeteler ve gazeteciler darbe üstüne darbe alır: Şubat'ta Koenigsberg *Volkszeitung*'in üç hafta boyunca askıya alınması; Mart'ta Magdeburg *Volksstimme*'nin; Remscheid'de *Bergische Arbeitsstimme* ve *Sozialdemokratische Zeitung*'un yasaklanması; Mayıs'ta *Freie Presse*'in eski bir yazarının tutuklanması[66]. Baskılar bununla da kalmaz: Nisan 1916'da *Lichtstrahlen*[67] yasaklanır ve aynı yılın 17 Ekim'inde askeri yetkililer parti yürütmesine bıraktıkları *Vorwärts*'a el koyar[68].

Sosyal demokrat yönetimi genel olarak "iç barış" politikasında yardımcı kuvvet rolü oynar. Büyük sanayi ve genelkurmay bir savaş ekonomisinin örgütlenmesinde ele ele hareket edecek, bunun ağırlığına katlanmaksa emekçilere düşecektir. Enflasyon kamu harcamalarını finans eder. Maaşlar bloke edilmiş kalırken[69], gıda maddelerinin fiyatı ilk iki yılda %50 artar. Sendika yöneticisi Winnig şunları iddia etmeye kadar gidecektir:

> Ulusal bağımsızlık ve bütün bir halkın ekonomi ruhu, ücretlilerin geçici çıkarlarının üzerindedir[70].

Daha sonra maaşların tümü, kalifiye işçilerinki bile, tayına bağlama ve özellikle kıtlık yüzünden ciddi tehdit altında bir "asgari gıda" yardımına döner. Ekmek, 1 Şubat 1915'tan itibaren karneye bağlanır; sonra sıra yağa, ete ve patatese gelir. 1915-1916 kışı korkunç "şalgam kışıdır": tayın kartları, dükkânlar tedarik ederse, haftada 1,5 kilo ekmek, 2,5 kilo patates, 80 gram tereyağı, 250 gram et, 180 gram şeker ve bir yarım yumurta "hakkı" verir; bu da gerekli kalori miktarının üçte biri demektir[71]. İşçiler, askerler ve denizciler, sivil halk açlık çeker ama eski

62. *III. Gesch*, s. 515.
63. *Doc. U. Mat.*, içindeki metin, II/1, s. 162-166.
64. *Œuvres*, t. XXI, s. 337-338.
65. *Vorwärts*, 20 Şubat 1915.
66. *III. Gesch.*, s. 515.
67. Bock, *a.g.e.*, s. 73.
68. *Doc. U. Mat.*, II/1, s. 490.
69. III. Gesch., s. 123-126.
70. III. Gesch., s. 113.
71. III. Gesch., s. 125. Andre Sayous'nun makalesi, "1914-1918 Yıllarında Almanya'nın

radikal Paul Lensch, tayına bağlamanın "savaş sosyalizminin"[72] bir önlemi olduğunu yazacaktır. Kar paylarına gelince, düzenli olarak artar[73].

Kim olursa olsun epey uzun bir zamandır savaş, dosdoğru Paris'e götüren canlı ve keyifli bir sefer değildir artık. Çamura ve soğuğa gömülü siper savaşı, hamasi tezahüratları boğar. Dolup taşmış hastaneler, sakat kalmış gençler, giderek uzayan şehit ya da kayıp listeleri, 1914'te sosyal demokrat yöneticiler tarafından sürdürülen yanılsamaların sonuna gelindiğinin habercisidir: her cephede çürüyen milyonlarca Alman genci için ne "yeni bir yönelim", ne de hatta gelecekten söz edilemeyecektir. Baskının boyunduruğu her gün daha bir güçlenmese, belki de barış arzusu kitleler içinde ifade edilebilecektir: 28 Mayıs 1915'te binden fazla kadın Reichstag'ın önünde[74] barış için gösteri yapar. 2 Aralık 1916'da Reichstag seferberlik yasasını, işçiyi işletmeye bağlayan *Hilfsdienstgesetz*'i kabul eder. On yedi-altmış yaş arasında seferber olmayan her insan, önceki işvereninden alınan bir çalışma belgesi ya da bir belgeyle otoritelerin karşısına çıkmak zorundadır: ikinci bir durumda iki hafta içinde otomatik olarak bir işletmeye atanır, ret ya da ayrılma durumunda ise bir yıl hapis cezasına kadar giden bir mahkûmiyet cezasıyla karşı karşıya kalacaktır[75].

Alman proleterlere kazanımlarından, yöneticilerinin, savaş aracılığıyla ve baskıya rağmen giderek daha sık ifade edilen öfkelerini savunmaya davet ettiği , o özgürlüklerden başka bir şey kalmaz. 1915 Kasım ayında Stuttgart'ta olaylar patlak verir, kadınlar hayat pahalılığına karşı yürür[76]; o sırada Leipzig'te, polis, et fiyatlarına karşı gösteri girişimlerini bastırır[77]. 2 Şubat'ta Berlin'de, boş dükkânların önünde olaylar çıkar[78]. 1 Mayıs 1916'da *Enternasyonal* grubu emperyalist savaşa karşı bir gösteri çağrısı yapar[79]: binlerce işçi ve genç Postdam Meydanı'nda söz alan Liebknecht'in etrafını sarar[80]. Tutuklanır ama tebliğ günü, 28 Haziran'da, savaş fabrikalarının 55.000 işçisi Berlin'de greve başlar[81], Brunswick'li emekçiler de aynını yapacaktır[82]; o sırada Bremen'deki işçiler sokak gösterilerine başlamıştır[83]. Temmuz ayında, Ruhr Bölgesi

---

Ekonomik Tükenişi"nde tayın meselesi konusunda kapsamlı bir çalışma bulunacaktır, Revue historique, Ocak-Mart 1940, s. 66-75.
72. III. Gesch., s. 113.
73. *A.g.e.*, s. 123-124.
74. *Dok.u. Mat.*, II/1, s. 167-168.
75. *III. Gesch.*, s. 128.
76. *A.g.e.*, s. 516.
77. *A.g.e.*
78. *A.g.e.*
79. *Dok.u. Mat.*içindeki metin, II/1, s. 373-375.
80. *A.g.e.*, s. 376-378.
81. Erwin Winkler, "Die Berliner Obleutebwegung im Jahre 1916", *ZfG*, 1968, no: 11, s. 1427; Bartel, *a.g.e.*, s. 323.
82. Bartel, *a.g.e.*, s. 323-324.
83. *A.g.e.*

Borbeck'te madenciler ücretleri yüzünden iş bırakır ve onların eylemlerinin benzeri yaz boyunca Ruhr Bölgesi'nin değişik yerlerinde tekrar edilir[84]. 16 Ağustos'ta Essen'de bir grup işçi "Yaşasın Liebknecht!" sloganıyla yürür[85]. Hamburg'ta gerçek açlık ayaklanmaları baş gösterir[86]. Baskı yeniden kendini gösterecektir: Karski 28 Haziran'da, Ernst Meyer 3 Ağustos'ta, Franz Mehring 15'inde tutuklanır; Liebknecht ilk seansta iki buçuk yıl kale cezasına çarptırılır; daha sonra bu ceza dört buçuk yıla çevrilecektir[87].

Artık toplumsal çelişkilerin ağırlaştığını gizlemek mümkün değildir: askeri ve politik liderler kutsal birliği göklere çıkarmadıklarından, "ajitatörlere" cephe alır. Aslından "kitlelerin" muhalefeti, henüz eksik ama ona kendini ifade etme ve harekete geçme izni veren örgütleri cesaretlendirmiş, zaman zaman da bu örgütlere neden olmuştur. Sosyalist hareket, Ağustos 1914 aptallığının ardından şiddetli kasılmalarla yeniden doğar. Kautsky, Victor Adler'e mektubunda şunları söyler:

> Aşırılıkçılık, eğitimsiz kitlelerin gündelik ihtiyaçlarına tekabül ediyor. (...)Liebknecht bugün siperlerdeki en popüler adamdır[88].

Sol muhalefetler

Solcu radikaller olan Alman devrimcilerinin örgütlenme çabaları, yavaş yavaş somutlaşmaya başlar. 4 Ağustos'un ertesinde Rosa Luxemburg'un etrafında toplanan küçük bir arkadaş grubu varlık gösterir ve gelişir. Başlangıçta Rosa Luxemburg'tan başka, onun Polonya sosyal demokrasisinden eski yoldaşları olan Karl Liebknecht, Leo Jogiches ve Julian Marchlewski, yakın dostları Franz Mehring ve Clara Zetkin, 1913'ten beri avukatlığını yapan Paul Levi, *Vorwärts*'tan gazeteciler Ernst Meyer ve Ströbel, Liebknecht tarafından dahil edilen Berlin'li militanlar, aygıttaki insan ilişkileri ile tanınan, Berlin'de partinin ikinci sekreterliğini yapan Wilhelm Pieck, Paul Lange ve Hermann-Käthe Duncker çifti yer alacaktır[89]. Doğu Avrupa kökenli militanların varlığına rağmen bu grubun yalnızca sınırlı bir gizli eylem deneyimi vardır. Bütün üyeleri tanınır ve yakından takip edilir. Duncker'ler teknik aygıtlarının hizmetlerini sunan Niederbarnim parti çevresinin yöneticileriyle temasa geçtiğinden, ancak aylar sonra gerçekten gizli bir propagandaya girişeceklerdir[90]. İlk metin Marchlewski tarafından kaleme alınır: Haenisch'e

84. *III. Gesch.*, s. 312.
85. *A.g.e.*, s. 331.
86. *A.g.e.*, s. 516.
87. *III. Gesch.*, s. 516.
88. 8 Ağustos 1916 tarihli mektup, V. Adler, *a.g.e.*, s. 630.
89. Bartel, *a.g.e.*, s. 190-191. Wohlgemuth, *a.g.e.*, s. 64-65.
90. Not 1.

karşı bir tartışma makalesidir bu[91]; Niederbarnim'in militanlar, Clara Zetkin'in dosyasından çıkan adreslere gönderilmeden önce, içlerinin birinin evinde, gece vakti teksirle çoğaltmışlardır,.

Grup şimdilik çifte bir hedef izler. Öncelikle Alman sosyal demokratların, yöneticilerinin şoven politikasıyla uyum içinde olduklarını dışarıyı ikna edecek sessizliği bozmak ister. Aynı zamanda örgütlenmek gerekir. Liebknecht, Luxemburg, Mehring ve Zetkin, revizyonist Südekum ve Richard Fischer'in yaptığı şoven beyanları kınadıklarını bildirmek için İsviçre sosyalist gazetelerine seslenirler[92]. Liebknecht, Luxemburg ve Mehring Londra *Lobour Leader* gazetesine yeni yıl mesajları yazar: son mesaj, barış için ve ilhaklara karşı mücadelenin sınıf mücadelesinden ayrı düşünülemeyeceğini ve bu mücadelenin, "isterlerse yöneticilerle, hiçbir şey yapmazlarsa onlarsız, direnirlerse onlara karşı" Almanya'da sürdürüleceğini ilan eder[93]. Bir süre sonra Niederbarnim'in teksir makinesi, parti içinde Liebknecht'in savaş ödeneklerini oylamaya karşı söyleminin metnini yaymaya hizmet eder[94]. Aralık sonundan itibaren Hugo Eberlein bir ilk örgüt taslağı hazırlar: her işyerinden güvenilir bir adamı, muhalefetin yazılarının yayım merkeziyle bağlantı için her yerleşimden bir sorumluyu içeren parti içi bir ağdır bu. 1915'in ortalarına doğru üç yüz bölgeden fazlasıyla temas halindedir[95]. 5 Ocak 1915'te, emin militanlara bir örgüt bildirisi gönderen merkez grubun başka bir militanı Artur Crispien'dir: birkaç gün içinde Dresden, Duisburg, Münih, Dantzig'den ve Westmeyer ve Dissmann gibi etkili militanlardan cevap alır[96]. İlk toplantı Berlin'de, 5 Mayıs'ta Wilhelm Pieck'in evinde gerçekleşir: örgüt çalışması, parti içinde inşa edilen gizli ağın en iyi şekilde bölümlenmesini mümkün kılan bir bölgelere ayrılma taslağının hazırlanabilmesi için yeterince ilerlemiştir[97].

Bu çok tanınmış militanlar tarafından sürdürülen gizli mücadelede ilerleme ve sert darbeler arka arkaya gelir. Şubat 1915'te çağrısı geri çevrilen Rosa Luxemburg, iki ay hapse mahkûm edilir. Buna rağmen hapisten, Mehring'le birlikte yönettiği ve grubun yayımlanmasına karar verdiği *Die Internationale* dergisinin ilk sayısına katkıda bulunur. Ruhr bölgesinden bir parti gazetesinin matbaalarında basılan dergi, Nisan

---

91. Horst Schumacher, *Sie nannten ihn Karski*, s. 134, no: 107 bu makaleyi Mehring'e ayıran Paul Schwenk'in hatasını kanıtlamıştır.
92. *Dok.u. Mat.*, II/1, s. 31.
93. *Dok.u. Mat.*, s. 77.
94. *Klassenkampf...*, s. 17, *Dok.u. Mat.*, s. 64.
95. *I.M.L.-Z.P.A., Wilhelm. Pieck. Mappe, Dokumente du K.P.D. 1914.* 1929, N. L. 36/2, G. Badia'da önemli bölümler, *Le Spartakisme*, pp. 326-337.
96. I.M.L., Moskova. Arşiv, Fonds 210, Karl Liebknecht, no: 836, aktaran Wohlgemuth, *a.g.e.*, s. 98.
97. Bartel, *a.g.e.*, s. 222 ve *I.M.L.-Z.P.A.*, N.L. 36/2 mevcuttu: Pieck,Liebknecht, Mehring, Käthe ve Hermann Duncker, Geithner, Rühle, Paul Levi, Crispien, Berten, Merkel ve Gäbel.

ayında Clara Zetkin, Thalheimer, Ströbel, Käthe Duncker, Paul Lange ve Liebknecht'in katkılarıyla yayımlanır. Ama yayımlanır yayımlanmaz yasaklanır[98]. Aynı anda Württemberg'li militan Jakop Walcher yakalanır ve bölücü ilan yayımlamaktan hapse atılır: mahkûmiyetinin sonuçları, politik çizgisinin partisininkiyle çelişkili olduğunu ortaya koyar[99]. 1915 zor bir senedir. Clara Zetkin uluslararası Bern kadınlar konferansı dönüşünde tutuklanır[100]. Ekim'de salıverilse de, sağlığı bozulduğundan artık eyleme pek o kadar katılamaz[101]. Stuttgart'ta, içlerinde Friedrich Westmeyer ve genç Hans Tittel'in bulunduğu yedi militan tutuklanır ve hapse atılır[102]. Berlin'de Wilhelm Pieck, Saksonyalı duvar ustası Fritz Globig'in[103] canlandırdığı genç emekçilerle temasa geçmiştir ama o da Reichstag önünde kadınların düzenlediği gösterinin ardından tutuklanır[104]. Sonbaharda sıra önce Ernst Meyer'e[105], sonra Eberlein'e[106] gelir. Westmeyer yaşına rağmen sonunda seferber edilir, cepheye yakın bir hapishanede de ölecektir[107].

Göçmenler arasındaki politik faaliyetler ve İsviçre işçi hareketi, Alman hareketini yakından etkiler: ilk uluslararası gruplaşmalar bu ülkede biçim alır. Uzun yıllardan beri İsviçre Sosyalist Gençliği'nin sekreterliğini yapan Willi Münzenberg, Bremen'le ve Saksonya'yla olduğu gibi Almanya'yla da ilişkilerini sürdürmüştür ve savaşın başında Renli-Walter Stoecker'le çalışır[108]. 1915 Paskalyasında Bern'de gerçekleştirilen gençlik konferansında on ülke temsil edilir ve Stuttgart, Göppingen ve Karlsruhe'den Alman gruplar delegeler gönderir. Bir Bolşevik tarafından sunulan çözüm, on üçe karşı ancak üç oy alır. Ama konferans Viyana bürosuyla bağlarını koparmaya karar verir ve uluslararası sekreter olarak Münzenberg'le birlikte, bağımsız gençlik Enternasyonalini ilan eder[109]. 1 Eylül 1915'te dergisi *Jugend-Internationale*'ın ilk sayısı, Hoernle, Liebknecht, Kollontai, Karl Radek'in makaleleriyle yayımlanır. Liebknecht, Franz Mehring, Paul Frölich, Georg Schumann Almanya'daki baskısına katkıda bulunacaklardır[110]. Uluslararası sosyalist Zimmerwald kongresi sırasında, savaşa karşı olanlar, barışçıl eğilimli merkez çoğunluk

98. Wohlgemuth'un, *Die Internationale*'nin bu sayısının fotoğrag basımına giriş yazısı, Berlin-Est, 1965.
99. *III. Gesch*, s. 142.
100. Bartel, *a.g.e.*, s. 250; *III. Gesch.*, s. 516.
101. *III. Gesch.*, s. 142.
102. *Dok.u. Mat.*, II/1, s. 201-206.
103. *Unter der roten Fahne*, s.92.
104. 28 Mayıs 1915 (*III. Gesch.*, s. 515).
105. 18 Eylül 1915 (*A.g.e.*).
106. 13 Ekim 1915 (*A.g.e.*).
107. *A.g.e.*, s. 142.
108. Münzenberg, *Die Dritte Front*, s. 43.
109. *A.g.e.*, s. 156-165.
110. *A.g.e.*, s. 204-207.

ile Bolşevik tezlere bel bağlayan bir sol arasında aynı şekilde bölünür. Mevcut Almanlardan dördü, bir taraftan Adolf Hoffman ile Ledebour, bir taraftan da *Enternasyonal* grubu temsil eden Ernst Meyer ve Thalheimer çoğunlukla birlikte oy verir; yalnızca *Lichtstrahlen*'in yazarı Borchhardt, Lenin'le birlikte "Zimmerwald soluna"[111] katılır.

1915 Haziran'ında 750'den fazla tanınmış militan, gazete yazarı, sendika idarecisi ve sorumlusu, politikası yüzünden yürütmeye bir protesto göndermiştir[112]. Çağrı, Liebknecht'in evinde ve onun tarafından, Ernst Meyer, Ströbel, Marchlewski, H. Duncker, Mehring, Laukant, Laufenberg ve Ledebour eşliğinde kaleme alınır[113]. 1 Ocak 1916'da *Enternasyonal* grubu Liebknecht'in evinde bir toplantı yapar: on iki temsilci[114] eylemlerinin temeli olarak Rosa Luxemburg tarafından "sosyal demokrasinin krizi" üzerine hapishanede yazılan metni kabul ederler. "İç barışın" barışçıl yanılsamalar olarak şiddetli bir eleştirisi olan bu metin, barışın, ancak proletaryanın devrimci bir eyleminden sonuçlanacağını iddia eder[115]. 19 Mart'ta Berlin'den on yeni temsilcinin katılımıyla yine Berlin'de çok daha büyük bir konferans gerçekleşir[116]. Örgütlenmekte olan merkezci muhalefet karşısında çok net bir tavır alır ve aslında sonradan "Spartaküs" adını alan grubun başlangıcını belirler.

Lenin *Enternasyonal* grubunun metinlerini, özellikle de Rosa Luxemburg tarafından hapishanede yazılan "Junius" bildirisini sıkı bir eleştiriye tabi tutar. Temel ayrılık, Almanların hedef olarak iç savaşa değil barışa yoğunlaşmalarında yatar. Lenin Junis'a, kendi adına, savaşın devrimler dönemini başlattığını düşünmesine karşın, savaş öncesine bir geri dönüşe ve sınıf mücadelesinin bir burjuva demokrasisi çerçevesinde cereyan etmesine odaklı, geçmişe bakarak yapılan bir analiz olmakla karşı çıkar[117]. Savaşın tam ortasında sınıf mücadelesine çağrı yapmak, aslında yine de geniş kapsamlı devrimci bir eylem teşkil eder; Liebknecht'ten sonra, baş düşmanın kendi ülkesinde olduğunu iddia eden Spartaküs grubu, uluslararası sosyalist hareket içinde yavaş yavaş oluşan devrimci kanatta yerini alır.

---

111. W. Bartel, *a.g.e.*, s. 237.
112. *Dok.u. Mat* içindeki metin, II/1, s. 169-173.
113. İmzacılar arasında geleceğin bağımsız liderleri Crispien, Robert Dissmann, Ledebour gibi, bazı komünist yöneticiler de yer alır: Brandler, Brass, Däumig, Eberlein, Heckert, Lange, Merges, Paul Neumann, Rühle, Thalheimer, Walcher.
114. K. Duncker, Eberlein, Knief, Liebknecht, Lindau, Mehring, Meyer, Minster, Rühle, Schumann, August ve Bertha Thalheimer (*III. Gesch.*, s. 135). Ayrıca Bartel, *a.g.e.*, s. 270-275 ve Wohlgemuth, *a.g.e.*, s. 167-171.
115. *Dok.u. Mat*, II/1, s. 279-282.
116. Bu, 1948'de bu konferansı duyuran bir katılımcının, Ohlhoff'un aldığı notların bulunmasıdır. Ulla Plener, "Die Märzkonferenz der Spartakusgruppe, ein Markstein auf dem Wege Zur Gründung der K.P.D.", BzG, 1961, no: 4, s. 812-841.
117. "Junius'un kitapçığı hakkında", *Œuvres*, t. XXII, s. 328-343.

Zaten konferanstan birkaç gün sonra, Otto Rühle *Vorwärts*'ta sosyal demokrasinin bölünmesinden yana[118] ses getiren bir makale yazar[119], ki şimdiye kadar yalnızca Borchardt gazetesi –yayımı durdurulan– bunun savunucusu olmuştur.. Gençleri bağımsız bir temelde örgütlemeye yeltenen militanların, mesela Fritz Globig ve Berlin'deki yoldaşlarının yolu her durumda gençlik örgütlerinin bölünmesine çıkar[120]. Paskalya 'da, bir doğa dostu örgütlenmesi adı altında, Jena yakınlarında bir handa Muhalif Gençler Ulusal Kongresi düzenlerler. Liebknecht, Rühle, Hoernle, Schumann katılanlar arasındadır ve konferans Liebknecht'in yazdığı tezleri benimser[121]. Devrimciler, Bremen'de *Arbeiterpolitik*, Stuttgart'ta[122] *Sozialdemoktrat*gibi yasal gazetelerini çıkarmayı başarmıştır, arada sırada yasadışı belgeler –*Spartaküs Mektupları* gibi–, Duisburg ve Hamburg'ta lse *Der Kampf*'ı yayımlarlar[123].

Ancak muhalefet büyüdüğü ölçüde ilk problemlerini de yaşar: parlamenter grup içinde giderek kalabalık ve aktif olan merkezci muhaliflerle ve özellikle kendi bakış açılarına ilişkin olarak yaşadıkları problemler. Bazıları yeni bir parti ilan etmeye, sosyal demokrasiyle bütün bağları koparmaya kadar götürmek isteyecektir işi. Rosa Luxemburg onlarla mücadele eder: ona göre, mümkün olduğunca uzun süre partide kalmak, bir hizip oluşturmaktan kaçınmak, emekçileri mücadelenin içine sokmak gerekir[124]. Ocak ayında, Bremen'den Knief, Rühle ve Lindau bölünmeden yana karar almışlardır[125]. 1 Mayıs 1916 manifestosu Rosa Luxemburg'un kitleler içinde eylem anlayışına cevap vermiştir: Liebknecht tarafından yazılan bildiri, genç militanlarca[126] basılır ve dağıtılır; bu da belli bir örgütlenme seviyesini gösterir. 28 Haziran'daki grev, bu çizginin bir teyidi gibidir: devrimcilerin aralarına alamadığı emekçiler, savaşın tam ortasında, revizyonistlerin barış zamanında olanaksız olarak değerlendirdiği bu politik grevi yürütür. Ancak organizatörü Leo Jogiches'in ve İsviçre'ye giden ve orada temaslarda bulunan[127] Paul Levi'nin çabalarına rağmen, bundan böyle "Spartaküs" adı verilen grup, sayısal olarak zayıf kalır ve örgütlenme açısından Liebknecht'in saygınlığının ona kazandırdığı sempatiden faydalanmayı başaramaz[128].

---

118. "Zur Parteispaltung", *Vorwärts*, 12 Ocak 1916; *Dok.u. Mat.*, II/1, s. 301-307.
119. Bock, *a.g.e.*, s. 74.
120. *Unter der roten Fahne*, s. 103.
121. *III. Gesch.*, s. 131; Bartel, *a.g.e.*, s. 307.
122. Walcher, Hoernle, Crispian ve Rück onu yönetir (*III. Gesch.*, s. 143.)
123. *A.g.e.*
124. Frölich, *a.g.e.*, s. 277; Wohlgemuth, *a.g.e.*, s. 186.
125. Globig, ... *aber verbunden sind wir mächtig*, s. 138; I.M.L., Moskova, K.P.D.tarihöncesi fonlar, no: 1 138, aktaran Wohlgemuth, *a.g.e.*, s. 169.
126. *Unter der roten Fahne*, s. 101-102.
127. Beradt, *a.g.e.*, s. 17., İsviçre'de geçirdiği vaktin militan hedefinden bahsederek sağcı suçlayıcılarına karşı Levi'yi savunmanın yararlı olduğuna inanır.
128. Mahkûmiyetinden sonra daha da büyüyen bir saygınlık.

Heckert ve Chemnitz'deki Brandler gibi, üyelerinin bazıları, sendika sorumlulukları nedeniyle gerçek bir etkiye sahiptir[129]: grubun kendisi, tutuklamaların ve seferberliklerin her an kırdığı belirsiz ilişkileriyle epey gevşek bir ağ olarak kalır.

Aslında pek çok örgütlenme vardır. Berlin'de, *Lichtstrahlen* grubu "uluslararası Almanya sosyalistleri" (I.S.D.) olarak örgütlenir ama baskı, ardından da en önemli yöneticisi Borchardt'ın evrimi, gelişeceğine güvenenleri –öncelikle de Lenin'i– hayal kırıklığına uğratır[130].

Kuzeybatıda pek çok grup, İsviçre'de Radek'le ilişkilerini koparmadan *Die Internationale*'le bağlantılı olarak örgütlenmeye başlamıştır. Hamburg'da, savaştan önce merkezci, Tarihçi Laufenberg, savaşa karşı tavır almıştır. Birleşik Devletler I.W.W.'nin kıdemlilerinden Fritz Wolffheim, eski militanlar Rudolf Lindau, Wilhelm Düwell, Paul Frölich ile birlikte aktif gizli bir küçük grubu canlandırır[131]. Sosyalist, anti militarist ve enternasyonalist bir temelde kurulan bir "özgür gençlik" organizasyonu da boş vakit ve açık hava faaliyetleri adı altında ajitasyon ve propagandalar gerçekleştirir: kaçak sorumluların desteğiyle büyük oranda genç emekçi toplar ama kaçaklarla ilişki kurmaz[132]. Radikallerin etkisinin her zaman büyük olduğu –Pieck sekreter olmuştur ve Pannekoek orada altı yıl kalmıştır– Bremen'de, partinin eski kurucusu, yeni eğitmeni ve *Bremer-Bürgerzeitung*'un yazarı olan Johann Knief, genç emekçiler arasında büyük bir etkiye sahiptir. Parti kadroları kişisel olarak Radek'e bağlıdır; düzenli bir yazışma aracılığıyla onların üzerinde büyük etki uyandırmaya devam eder. Knief, parti içinde haftalık bir tartışma grubu oluşturmayı ve orada, İsviçre basınında yayımlanan Radek'in, Lenin'in ve Troçki'nin makalelerini dağıtarak devrimci tezleri savunmayı başarmıştır[133]. Liman işçileri arasında belli bir etkiye sahip olan gizli bir genç militanlar grubunu kurabilmiştir. Takipçilerinden biri, genç gazeteci Eildermann, Dresden ve Stuttgart gençlik örgütleriyle, hatta örgütleyicisi Bremenli bir ayakkabıcı Carl Jannack olan 75. Piyade birliğinden bir grup askerle sıkı ilişkiler sürdürür[134]. 1915 sonbaharında, bir izin sırasında Jannack, yoldaşlarının bölünmeden ve devrimci bir partinin kurulmasından yana olduklarını Knief'e ifade eder[135]. Eildermann, 1916'daki Jena Konferansı'nda Bremen temsilcisidir[136]. Bremenli devrimciler aynı yıl *Bremer-Bürgerzeitung*'u yöneten

129. S. Beckert "Die Linken in Chemnitz im Kampf gegen den Opportunismus für die Herausbildung einer revolutionären Partei", *BzG*, 1967, no: 1, s. 109.
130. Bu umutlar konusunda, *Œuvres*, p. XXXVI, s. 336-337.
131. *Vorwärts und nicht vergessen*, s. 253.
132. *A.g.e.*, s. 235.
133. *Vorwärts und...*, s. 142.
134. *A.g.e.*, s. 143.
135. *A.g.e.*, s. 144.
136. *A.g.e.*, s. 147.

ekiple kesin olarak koptuklarından, bir süre sonra yayımlayacakları yeni bir yasal haftalık gazeteyi, *Arbeirterpolitik*'i satın almak için tersane işçileri arasında bir imza kampanyası başlatır[137]. Onların sorumluları *Die Internationale*'nin toplantılarına katılır, Borchardt ve I.S.D.'yle, Radek aracılığıyla da Zimmerwald soluyla teması sürdürürler. 1916 Paskalyası sırasında Berlin'den gelen Ernst Meyer'i kabul eder ve kendisiyle uzun bir tartışmaya girişirler[138].

Berlin'de parti içinde doğan Niederbarnim militanlarının eylemi, yerini çabucak yeni bir muhalefete, sendikaların içinde doğmuş, Berlin fabrikalarında nöbeti devralan "devrimci temsilcilerin", sosyal demokrat partinin meşhur "güvenilir adamlarının" muhalefetine bırakır[139]. Onlara kendi izini vurup bu özel tabiatı veren savaştır. Aslında "iç savaş" ilan edilir edilmez Berlin metal sendikasının (D.M.V.) pek çok sorumlusu, tornacılar kolunun yöneticisi, sosyal demokrat Richard Müller'in etrafında bir araya gelir; amaç, sendika ve fabrikalarda, savaş politikasından yana reformist yöneticiler olan Oscar Cohen ve Siering'i bertaraf edip işverenlere karşı mücadeleyi örgütlemektir. Dinleyicileri o kadar çok sayıdadır ki, Mart 1916'da Berlin'de sendika başına seçilmesini engelleyen Müller'in kendi inadı olur[140].

Sonradan Richard Müller bu fırsatı kaçırdığına üzülecek ama grup şimdilik sendika çarklarında yarı-gizli bir eylemi, doğrudan sorumluluk almaya yeğleyecektir. Varlığı,1918'de pek çokları için şaşkınlık yaratacak ilk çekirdek, bir komplo ortamında hareket eder ve sendikanın işyerleri ve değişik mesleklerdeki güvenilir adamları arasından düzenli olarak emin üyeler toplar. Üyelerini anahtar pozisyonlarda tutmaya çalışan ağ, yasal tornacılar sendikası görüntüsünden faydalanarak, aygıt içinde iyi örgütlenmiş ama fabrika ve atölyelerin işçi bakış açısıyla da sıkı ilişkiler sürdürerek her yerde eleştiri özgürlüğü dayatan bir temsilciler meclisini denetlemekte başarılı olur; bu meclis ne parti ne sendika ama her ikisinde de gizli bir grup, *sui generis* örgüttür. Devrimci temsilcilerin yönetici çevresi de demek olan bu ağ, pek çok kere işçilerin Devlet'e ve parti aygıtına direnç iradesini ifade etmeyi, taleplerini ve mücadele iradelerini eyleme geçirmeyi başaracaktır. Bu ana çekirdek, "baş" asla elli kadar militandan fazla değil gibi görünür[141] ama bütün işyerlerine yerleşmiş, temsilci birliklerine kenetlenmiş ve disiplinli küçük bir falanj

---

137. *A.g.e.*, s. 148.
138. *A.g.e.*, s. 169.
139. W. Tormin, *Zwischen Rätediktatur und sozialer Demokratie*, s. 40-44; P. Von Œrtzen, *Betriebsräte* in der November revolution, s. 71-78; Erich Winkler, "Die Berliner Obleutebewegung im Jahre 1916", *ZfG*, 1968, no: 11, s. 1422-1435. Ayrıca Richard Müller'in anıları, Vom Kaiserreich zur Republik.
140. R. Müller, *Vom Kaiserreich zur Republik*, s. 59-60.
141. P. Von Œrtzen, *a.g.e.*, s. 74, Tormin tarafından ortaya atılan 80 ila 100 rakamına ikna edici argümanlarla karşı çıkar, *a.g.e.*, s. 42.

olan tornacılar sayesinde doğrudan etki edecekleri birkaç yüz adamla birlikte onlarca ve sonradan da yüzlerce bin Berlinli işçiyi harekete geçirebilecek, onlara özlemlerine cevap veren eylem girişimleri konusunda kendilerini ifade etme izni vereceklerdir.

Onları işe alan iş yerleri savaş yüzünden tam zamanlı olarak çalıştığından, görece yüksek maaşlı uzmanlar olan bu metalürji işçileri, sosyal demokrasinin ve savaş öncesi sendika hareketinin kuşkusuz en iyi kazanımlarıydı. 1914'te bilinmeyen onlar, savaş sona erdiğinde Berlinli işçilerin sözü dinlenir yöneticileri ve görece genç oluşlarına rağmen devrimci sosyalist hareketin kadroları olacaktır. Önde gelen yöneticilerinden Richard Müller, Ledebour'a bağlıdır ve merkezci muhalefeti benimser; bu da onu, onların saflarında, muhalefetin rakip eğilimleri arasında tartışmaların yaşanmasını engellemeye götürür[142]. İçlerinden en az üçü, Bruno Peters, Otto Franke, Hermann Grothe Spartaküs grubunun üyesi olacak ya da zaten üyesidirler[143]. 1919-1920 arasında çoğunluğu komünist olacak ötekiler, Paul Eckert, Paul Wegmann, Richard Nowakoswski, Hans Pfeiffer, Paul Neumann, Heinrich Malzahn, Neuendorf, Otto Tost, Paul Scholze, Fritz Winguth, Richard Schöttler, Paul Weyer, Anton Grylewicz gibi, bunlara yakın dururlar[144]. Çevreleri, bir genç emekçiler birliğini yöneten Ottomar Geschke gibi fabrika dışında çalışan militanlarla genişler[145]. 55.000 Berlinli metal işçisi tarafından Liebknecht'in katılımıyla yürütülen Haziran 1916'daki dayanışma grevini örgütleyen, sık sık bireysel seferberlikler ve terhislerle yenilenen bu çevredir[146].

Legal örgütlerin militanları arasında güven ilişkisine dayanan esnek ağ, bu devrimci temsilciler çevresi Berlinli emekçilerin yönetilmesi görevine adaydır aslında; pek çok kere, siyasi özerklik yönünde ya da ayrılıkçı sendika halinde oluşma hırsı olmaksızın sosyal demokrat partide ya da sendikalarda bu emekçilerle zaferle mücadele eder.

Bölünmeye karşı devrimciler

Almanya'da devrimci muhalefetin pozisyonu, dolayısıyla Bolşeviklerin beklentilerine cevap vermekten uzaktır. Kendine ait basını zaman

142. R. Müller, *a.g.e.*, s. 66.
143. Von Œrtzen, *a.g.e.*, s. 73., Vorwärts und... içinde ilk militanların anıları, s. 269-349. Grothe için H. Weber, *Der Gründungsparteitag* içindeki biyografisi, s. 317.
144. Bkz. Ekteki biyografi.
145. Von Œrtzen, Paul Scholze'un Spartakist grubunun üyesi olduğunu da ifade eder, *a.g.e.*, hiçbir metin doğrulamasa da bu durum mümkün olabilir. 1919 Ocak ayında ne olursa olsun K.P.D.(S.)'ye katılmaz. J. S. Drabkin, Franke, Schöttler, Nowakowski ve Hans Pfeiffer'i "devrimci delegelerin içinde iş başındaki devrimci güçler" olarak görür. (*Die Novemberrevolution*, s. 448).
146. E. Winkler, *a.g.e.*, s. 1429-1430. Devrimci delegeler grubu bütün bir savaş boyunca polise karşı duyarsız kalmış gibi görünür: bununla beraber Leo Stern tarafından yayımlanan belgelerde haklarında hiçbir bilgi yoktur.

zuman Radek, Buharin hatta Lenin'in makalelerini yayımlayan küçük Bremen grubu, hiç kuşkusuz Lenin'in II. Enternasyonal'in bozgunu ve bir yenisini kurmanın gerekliliği hakkındaki tespitlerini bütünüyle kabul etmeye hazırdır. Aynı zamanda II.'nin bozgununu ilan eden *Enternasyonal* grubu, III.'nün tarihsel gerekliliğini kabul eder ama bunu bir bölünme aracılığıyla hazırlamaktan kaçınır:

> Bir öncekinin bozgunundan sonra doğmak zorunda olan yeni Enternasyonal, bunu ancak en önemli ülkelerin proleter kitlelerinin sınıf mücadeleleri yoluyla yapabilir. (...) Tabandan doğmalıdır. (...) Bozgunu, yalnızca zayıflığını -uzun zamandır varolan- ortaya koyan Alman sosyal demokrasisi, bir gün eğer proleter kitleleri tarihsel misyonuna uygun olarak yönetmek istiyorsa tam bir iç değişiklik geçirmelidir. Aktif devrimci bir güce dönüşmesi, basit program ve manifestolarla, mekanik bir disiplin ya da hükümsüz örgütlenme biçimleriyle değil, yalnızca sınıf bilincinin ve kitleler içindeki kararlı hareketin yayılmasıyla elde edilebilir (...) bu da parti bürokratik sisteminin, görevli üyelerin kitlelerin aracı olduğu demokratik bir sisteme dönüşmesini varsayar[147].

Aslında Rosa Luxemburg için II. Enternasyonalin bozgunu, Lenin'in örgütlenme düşüncesine katkıda bulunmayan dersler içerir. Rosa Luxemburg şunları yazar:

> Hiç kuşkusuz bu güçlü bir örgütlenme, Alman sosyal demokrasisinin bu kadar göklere çıkarılan bir disiplinidir; bir avuç parlamenterin dört milyon insandan oluşan bu organizmaya yirmi dört saatte çark etme ve saldırısı örgütün varoluş gerekçesi olan kaleyi ele geçirme emrini verebilmesine izin vermiştir., . (...) En iyiler eğitim, örgütlenme, meşhur disiplin oldukça (...) en etkilisi de bugün Alman sosyal demokrasisinin savaş çabasıdır[148].

Devrimcilerin bir parti ve bir Enternasyonal olarak örgütlenmesinin gerekliliğine inanan Luxemburg, bununla birlikte bu tarihsel görevin herhangi bir koşulda ve bilhassa tek bir kitle eylemi yokken mümkün olabileceğine inanmaz:

> İnsanlar kendi tarihlerini kendi istekleriyle yapmaz ama kendileri yapar. Proletaryanın faaliyeti, toplumsal evrim yoluyla ulaşılan olgunluk seviyesine bağlıdır ama toplumsal evrim proletaryadan daha ileri gitmez, onun ürünü ve sonucu olduğu kadar motoru ve nedenidir. Onun kendi eylemi Tarih'in belirleyici bir faktörüdür. Tarihsel evrimin üzerinden atlayamazsak, bu evrimi hızlandırıp yavaşlatamayız. (...) Sosyalist proletaryanın zaferi Tarih'in demirden yasalarına acılar ve gecikmeler dolu bir önceki evrimin binlerce evresine bağlıdır. Ama eğer Tarih'in biriktirdiği bütün bir maddi koşullar

147. *Spartakusbriefe* (1958), s. 137-139.
148. "Die Wiederaufbau der Internationale", R. Luxemburg, *Ausgewählte Reden und Schriffen*, II, s. 521.

kitlesinden kıvılcım yani büyük kitlelerin bilinçli iradesi sıçramazsa asla zafer kazanılamayacaktır[149].

Böylelikle *Die Internationale* grubunun devrimcileri Bolşeviklerinkinden epey farklı bir bakış açısını paylaşır: onlar için partiyi kendi üyeleriyle yeniden fethetmek için eski evi yenilemek, Ebert ve Scheidemann'ları oradan atmak, bunu yapmak için de, kitlelerin kaçınılmaz ayaklanmasını beklerken, propagandalarıyla, onu aydınlatmaya hatta analiz etmeye katkıda bulunmak söz konusudur. Ama Bolşeviklerin vaaz ettiği ve onlardan etkilenmiş bazı unsurların Almanya'da vaaz etmeye başladığı acil, "mekanik" bölünme onlara kötünün kötüsü bir reçete gibi görünür. Jogiches bunun devrimcileri "partideki en iyi yoldaşlarından" koparmaya, onları güçsüz bırakmaya[150] sürükleyeceğini yazar, Rosa Luxemburg ise partiyi terk etmeyi önerenler hakkında şunları söyler:

> Küçük hiziplerden ya da küçük birliklerden çıkmak her zaman mümkündür ve eğer orada kalmak istemiyorsak yeni hizipler ya da yeni birlikler kurmak da. Ama bütün bir proleter kitlesini burjuvazinin en ağır ve en tehlikeli boyunduruğundan basit bir "çıkış" yoluyla kurtarmak istemek sorumsuz bir düşten başka bir şey değildir...[151].

Aslında böyle bir girişim ona göre kötülüğün kökenine saldırmak demek değildi: proletaryanın özgürleşmesi, "parlamenter sersemlikten" ve boş "üyelik kartı" inancından kurtulmaktan geçer:

> Bugün sosyal demokrasi adı verilen örgütlü çürümüşlüğün tasfiyesi, bir ya da pek çok grubun kişisel kararına bağlı özel bir mesele değildir. Dünya savaşının sonucu olarak kaçınılmaz bir şekilde üretilecektir[152].

Aslında Ağustos 1914 kararlarının ortaya koyduğu gibi, sosyal demokrat parti yalnızca " sınıf hareketi" değil, sınıf düşmanı kampı bir araya getirebilen bir aygıttı, 1917 yılının olayları, partinin düzeltilmesinin ya da reform beklentilerinin beyhudeliğini ortaya koymuş olacaktı. Sosyal demokrasinin bölünmesi, kuşkusuz kısmen "kitlelerin itiş gücünün" sonucu olarak ama bilhassa aygıtın girişimiyle gerçekleşecektir. Üstelik devrimciler ve reformistler arasında değil, ne bunu bekleyen ne de bunu hazırlayan devrimcilerin saflarını bir kez daha karışıtırarak reformistlerin ortasında vuku bulacaktır.

---

149. "Die Krise der Sozialdemokratie", *a.g.e.*, s. 269.
150. Bu konuda özellikle bkz. Leo Jogiches'in Heckert ve Brandler'e mektubu, Eylül 1916, aktaran H. Wohlgemuth, *Die Entstehung der K.P.D.*, s. 193.
151. "Offene Brief an Gesinnungsfreuunde", Gracchus, Der Kampf, Duisburg, no: 31, 6 Ocak 1917, *Dok.u. Mat*, II/1, s. 525.
152. *A.g.e.*

5
Bağımsız Sosyal Demokrat Partinin Kuruluşu

Lichtstrahlen'in adamı Borchardt dışında, *Enternasyonal* adına öteki iki Alman sosyal demokrat, Bertha Thalheimer ve Ernst Meyer Zimmerwald konferansına katılmış, Lenin'in "merkezci" olarak nitelendirdiği çoğunluğun tezlerini desteklemişlerdi. Her ikisi de Reichstag'ta vekil olan Georg Ledebourg ve Adolf Hoffman, savaştan önce revizyonist ve reformistlere karşı polemiklerde sık sıksözcülüğünüyaptıklarıradikal solun önde gelen figürlerindendi. Franz Borkenau'nun, savaşın tamamen yeni temeller üzerinde gruplaşmalara neden olduğu inancının tersine[1], eski muhalifler 1914 Ağustosunun ertesinde bazı bireysel ayrılmalar sonrasında yeniden ortaya çıkıyorlardı: 3 Ağustos'ta askeri ödeneklere karşı oy kullanılmasını destekleyen on dört delege, radikal blokla aynı çizgideydi; Erfurt programına bağlılıklarını ve dolayısıyla prensipte sosyalistlerin her türlü resmi işbirliğini dışlayan burjuva Devletine düşmanlıklarını ortaya koyuyorlardı.

Ama savaş yüzünden ağırlaşmış çelişkilerin derinliği, Liebknecht tarafından üstlenilen girişimler yeni problemler ortaya çıkarıyor ve eski sol bloğun hiç tasarlayamadığı bakış açılarına neden oluyordu. Liebknecht parti disiplini önünde eğilmeyi reddederek, kitlelerin girişimine bir çağrı yaparak radikal bloğu ateşlemeye çalışıyordu. Zaten:

> "Şimdi gereken dışarıda bir ajitasyon ve açıklamadır; yoksa ortalama bir tavırda bir uzlaşma arayışı değil"[2], derken bunun bilincindeydi.

Muhalefetin diğer vekillerinin tepkisi yalnızca sert olabilirdi. 1 Aralığı 2 Aralık 1914'e bağlayan geceden itibaren Liebknecht, bundan böyle merkezci adı verilecek olanlardan ayrılır, tartışma, eski radikaller arasında ortalığı kasıp kavurur. Ledebour ve Adolf Hoffmann gibi Haase ve dostları için de Liebknecht, sorumsuz hizip olarak davranır, yürütmeye, gerekli iç tartışmaları çarpıtmaktan başka bir şeye yaramayan bir yaptırım bahanesi verir. Buna karşı Liebknecht, yürütmenin

1. Borkenau, *a.g.e.*, s. 61.
2. Klassenkampf... s. 51-52.

kararları önünde eğilerek sadık kalmak isteyen muhaliflerin bunun suç ortakları olduğunu söyleyerek cevap verir. Bu tehlikeyi merkezciler kabul eder: onlar için parti, parti olarak kalır, yanılgılarından –yeni "ilhakçı" hatalarla ağırlaştırılmış 4 Ağustos oylaması bunlardan biridir– kurtulmuştur: onun iyileştirilmesi isteniyorsa eğer, politik mücadele partide, tüzüklerine ve geleneklerine saygı içinde sürdürülmelidir.

Sadık bir muhalefet.

Yürütme bu durumu mükemmelen anlar. Skandal çıkarmamaya kararlı bu muhalifleri şimdilik korumaya ihtiyaç duyar. Onları, Liebknecht ve yandaşlarını uzaklaştırmak, birliğin sabotajcıları, "partinin düşmanları" gibi göstermek için kullanabilir. Aslında sadık bir muhalefetin varlığı Liebknecht'in suçlamasına bir yalanlamadır;buna göre, disiplinsiz eylemi kendi muhalefetini ifade etmenin eşsiz bir aracı olur.. Yürütme 3 Şubat 1915'te, oy disiplinini bilinçli olarak uygulamayan vekillere oy verme sırasında çekimser kalma izni vererek belli bir açık muhalefet biçimine izin verir[3]. İzleyen 20 Mart tarihli Reichstag oturumunda, Vekil Otto Rühle, Liebknecht'e katılır ve askeri ödeneklere karşı oy kullanır; bu arada Haase'nin dostları oydan önce salonu terk eder[4].

Çoğunluk, savaşın yurtsever yapısına, ulusal savunmayı sağlamak için iç barışın gerekliliğine vurgu yaparken, merkezci azınlıklar sosyal demokratların barış iradesinde, onurlu bir uzlaşma ve ilhaksız, yaptırımsız bir barış arayışı arzularında, demokratik özgürlüklere bağlılıklarında ısrar ederler. Liebknecht ve dostları bu oyunu oynamayı reddeder ve Kautsky'nin savaş öncesi "genel silahsızlanma" tezinin bir devamı, çoğunluğun savaş politikasının basit bir solcu paravanı olarak analiz ettikleri "ilhaksız barış" tezini eleştirirler.

Olaylar onları haklı çıkarmış gibi görünür. 1915'ten itibaren savaşın yerleştiği, Alman yöneticilerinin bir ilhak programlarının olduğu ve sosyal demokrat yürütmenin bunu yadsımadığı artık aşikârdır. Demokratik hakları ihlal, polis baskısı, işçi koşullarının bozulması bütün muhaliflerin işini kolaylaştırır, merkezciler eleştirilerini sertleştirecek, ilk defa bunu açıkça ifade edeceklerdir. Mart ayında Haase ve Stadthagen sıkıyönetime, sansüre ve iç politikanın işçi karşıtı yapısına saldırmak için Reichstag'ta söz alır. Ledebour, işgal edilmiş bölgelerde ulusal azınlıklara baskıyı itham eder[5]. Haase, hükümet politikasını sınıflar arasında bir gedik açmakla suçlar. Giderek büyüyen bir yankı yaratan bu eleştiriler, savaş politikası çerçevesinde de yer alır: Haase tarafından

3. Prager. Geschichte der U.S.P.D., s. 53-54.
4. *A.g.e.*, s. 60.
5. Schorske, *a.g.e.*, s. 303.

desteklenen tez, vatan savunucularının moralini bozmakla tehdit eden istismarları düzeltmek gerektiğidir[6].

Üç ay sonra, hükümetin yürütme tarafından desteklenen ilhakçı hedeflerinin açıkça ilanı karşısında –ve Liebknecht'in ciddi bir protesto gerçekleştirmesinden kaçınmak için– merkezciler 9 Haziran 1915 protestosunun ardından bir adım daha atmaya karar verir[7]; bu protestonun metni Liebknecht, Ströbel, Marchlewski, Ernst Meyer ve ötekiler tarafından hazırlanmıştır[8]. Bernstein, Haase ve Kautsky kendileri adına *Leipziger Volkszeitung*'ta "Zamanın Görevleri" başlıklı gerçek bir sadık muhalefet manifestosu yayımlar[9]. 1914 Ağustosunda parti tarafından alınan tavrı eleştirmekte tamamen çekimser kalan bu üçlü, aslında, Almanya'nın güvenliği sağlandığı ve sınırları korunduğuna göre, şimdiye kadar yabana atılmış ama her zamankinden daha güncel olan sosyal demokrat programın bu kısmına, ilhaksız bir barış yoluyla 1914'ten önceki *statü quo*'ya geri dönüşle mücadeleye vurgu yapma vaktinin geldiğini ifade ederler. Metin, sınıf mücadelesine her türlü anıştırmadan kaçınır ama partinin Bethmann-Hollweg hükümetine güvenini reddetmek zorunda olduğunu ifade eder; partiye barış için bir kampanya girişimi üstlenmeyi önerir. Önerilerin masumluğuna rağmen hükümet endişelenir: ne olursa olsun bu üç adam savaş öncesinin bütün bir sosyal demokrat hareketini temsil eder. *Leipziger Volkszeitung* yayıma ara vermiştir[10]. Yürütmeye gelince ödün vermiş gibi görünür: 15 Aralıkta Scheidemann, şansölyeyi ilhak programı konusunda sorgular[11]. Müdahalesinin tonu, Bethmann-Hollweg'in cevabının içeriği, merkezcilere bir komedinin söz konusu olduğu, yürütmenin bu programı zaten onayladığı duygusunu verir. Ne olursa olsun disiplinin kırılmasını haklı çıkarmak için söyledikleri şeydir: 29 Aralık 1915'te askeri ödenekler oylaması sırasında yirmi iki sosyal demokrat vekil oy kullanmamak için oturumu terk eder ama yirmisi kalır ve karşı oy kullanır[12].

Yürütme ile sadık muhalefet arasında ilk ciddi gedik açılır. Bu muhalefet 29 Aralık'ta bir bildiri yayımlar ve Reichstag'a muhalif vekillerin tavrını haklı bulur; şöyle ki, sınırlar bundan böyle güvenlikte olduğundan, parti geleneğine uygun olarak, bir barış politikası sürdürmek için

6. Stenographische Berichte der Verhandlungen des deutschen Reichstages, CCCVI, s. 46. Prager, *a.g.e.*, s. 56-57 ulusalcı bölümleri aydınlatmaz.
7. IV. Bölüm, not 112.
8. Dok.u. Mat., II/1, s. 169, no: 1.
9. "Das Gebot der Stunde", Leipziger Volkszeitung, 19 Haziran 1915; Prager, *a.g.e.*, s. 72-74.
10. Bartel, *a.g.e.*, s. 240, no: 1.
11. Scheidemann, Der Zusammenbruch, s. 30-32; Stenographische Berichte.., CCCVI, s. 443.
12. Preger, *a.g.e.*, s. 78-88.

bu hükümete güvenmek söz konusu olamayacaktır[13]. Yürütme buna 12 Ocak'ta Liebknecht'in parlamenter gruptan ihraç edilmesiyle karşılık verir, öteki asileri de açıkça tehdit eder[14]. Oysa parti saflarında giderek artan bir memnuniyetsizlik göze çarpmaya başlar: Grand Berlin'den *Zentralvorstand* 17 oya karşı 41 oyla azınlığın beyanını onaylar, Ledebour Berlin 6. bölge partisinin 320 sorumlusu tarafından büyük bir çoğunluğa bunu onaylatır. Benzer oylar Leipzig, Halle, Bremen'de de ortaya çıkar[15]: aygıtın bir kısmı sadık muhalefete katılmış gibi görünür. İşçi sınıfının merkezindeki kitlesinin istediği budur. Avukatlık mesleği yüzünden baskı gerçeğiyle içli dışlı olan Haase, bundan böyle kamu özgürlükleri meselesi hakkında hiçbir şekilde ödün vermemeye karar verir[16]: 24 Mart 1916'da Reichstag'ta sıkıyönetime karşı zehir zemberek bir konuşma yapar ve azınlık onunla birlikte sıkıyönetimin uzatılmasına karşı oy kullanır[17]. Karşılık gecikmez: fraksiyon 33'e karşı 58 oyla onları ihraç eder[18].

Partinin bölünmesine doğru.

Otuz üç dışlanmış vekil Reichstag'ta bir "sosyal demokrat çalışma kolektifi" (*Sozialdemokratische Arbeitsgemeinschaft*[19]) oluşturur: parlamenter grubun bölünmesi gerçekleştirilmiştir. Prensipte hep tek bir parti vardır ama aslında iki parlamenter grup ve üç eğilimdir söz konusu olan.

Devrimciler ve barış yanlıları pek de anlaşır görünmez: 1915 Aralığından itibaren Liebknecht, şu anda kolektifi oluşturan vekiller tarafından dışarıda tutulur[20]. Neukölln'de gerçekleştirilen bir toplantı esnasında 1 Mayıs için dostlarıyla hazırladığı gösteriye katılmayı reddederler[21]. Bremen'de, Haase grubunun üyesi vekil Henke, *Arbeiterpolitik*'i[22] kurmaya çalışan Knief ve Frölich'le kopar. Spartaküs'ün ilk mektupları, merkezcilere karşı şiddetli saldırılar içerir. Bundan böyle, her ikisi de partideki desteklerini genişletmeye çalışan iki muhalefet rekabet edecektir[23].

---

13. *A.g.e.*, s. 87
14. *A.g.e.*, s. 90.
15. *A.g.e.*, s. 91.
16. Schorske, *a.g.e.*, s. 309.
17. Prager, *a.g.e.*, s. 94-95.
18. *A.g.e.*, s. 95-96.
19. Prager'de deklarasyon metni, *a.g.e.*, s. 96.
20. Klassenkampf..., s. 90-92; "Die Dezembermänner von 1915", Spartakusbriefe, s. 86-91.
21. Spartakusbriefe, s. 165-166.
22. Unter den roten Fahne, s. 90-91.
23. Kautsky 7 Ağustos 1916'da Adler'e: "Spartaküs grubunun bize yönelik tehdidi büyük. (...) Fraksiyonun solu, umut ettiğim üzere, bir yıl önce kendi özerkliğini ilan ederek ortaya çıkmış olsaydı Spartaküs grubu hçbir önem kazanamayacaktı" (Briefwechsel..., s. 361).

Yürütmenin girişimleri onları yaklaştıracaktır. Mart ayından itibaren aslında yürütme şiddetli bir örgütleri yeniden ele geçirme kampanyası başlatır: Eylül ayında partinin birliği temalı bir konferansın düzenlenmesiyle kampanya doruk noktasına ulaşır. Ekimde askeri yetkililer Hilferding çevresindeki merkezcilerin kalesi, *Vorwärts*'a el koyar ve onu, aslında Hermann Müller'in yönetiminde ana yayın organı olan yürütmeye bağlarlar[24]. Muhalefete yakınlık duyan partinin Berlinli işçileri, bir korsanlık ve sosyal demokrat yöneticilerin sosyalist idealden kopmasının sembolü olarak baktıkları bu durumu unutmaz. Reichstag iş gücü seferberliği hakkında yasayı tartıştığı zaman, Haase bunu "ikinci anti sosyalist yasa"[25] olarak nitelendirir. Onun grubu bunu oylayan çoğunlukçu vekilleri ve "proletaryanın zincirlerini dövmeye yardım etmeyi"[26] kabul eden sendika yöneticilerini suçlar. "Şalgam kışının" tam ortasında bu yasanın benimsenmesi, karşıt toplumsal güçlerin –yürütmenin aracılığıyla hareket eden yönetici sınıflar, muhalifleri direniş iradelerini ifade etmeye zorlayan emekçi sınıflar– baskısı altında birbirini yiyen partinin krizini doruk noktasına taşır. Yürütme kendini politikasının sonuçlarıyla yüz yüze bulur: ülkeye yüklenen sıkıyönetimi partiye dayatmaktan başka yol yoktur. Sadık muhalefet kendini savunmalı ve ölüm cezası altında sadık olmayı bırakmalıdır.

Haase, Ledebour ve yoldaşlarının "kolektif sosyal demokrat" girişimi Berlin'de, 7 Ocak 1917'de toplanır, ulusal bir muhalefetler toplantısıdır. Azınlıkların savunusu için alınacak önlemlere, ihraç tehdidi altındaki militanların korunmasına, onların el koyulma tehlikesiyle karşı karşıya organlarının korunmasına yoğunlaşmak söz konusudur[27]. Bütün akımlar temsil edilir[28]. Kimse bölünme inisiyatifi almayı önermez. Spartakistler adına Ernst Meyer, yürütmeye üyelik aidatı ödemeyi reddetmeyi önerir, bunu zaten Stuttgart ve Bremen[29] örgütleri yapmaktadır. Vekillerin çoğunluğu büyük bir ayrılma tehlikesi olarak değerlendirdikleri bu yolda ona katılmayı reddeder. Konferansın tek sonucu, muhalefetler arasında, etkilerini "parti tüzükleri çerçevesinde[30]" geliştirmek amacıyla "kalıcı ilişkiler" kurmaya yönelik bir çözümün oylanmasıdır; bir Spartakist çözüm önerisine 34, Borchardt'ın metnine 6'ya karşı, 111 oyla oylanmıştır[31]

On gün sonra yürütmenin cevabı, bu önlemlerin anlamsızlığını ortaya koyar. Aslında 16 Ocak'ta, muhalefetin kendisinin "fraksiyonel" olarak

---

24. Prager, *a.g.e.*, s. 116-119.
25. Stenegraphische Berichte..., CCCVIII, s. 2290-2294.
26. Protokoll über die Verhandlungen des Gründungsparteitages der U.S.P..., "Bericht", s. 88.
27. *A.g.e.*, s. 97-98; Prager, *a.g.e.*, s. 124.
28. 157 delegeden 35 Spartakist (Prager, *a.g.e.*, s. 125).
29. Protokoll U.S.P., s. 99; Prager, *a.g.e.*, s. 125-126.
30. Prager, *a.g.e.*, s. 126-127.
31. *A.g.e.*, s. 126.

baktığı bu konferansı düzenleyerek "parti dışında" kaldığını ilan eder. Yerel örgütlere, en kısa sürede partiden atılmaları gereken "sabotajcılara" karşı –tüzükleri hiçe sayarak– gerekli bütün önlemleri almaları emrini verir[32]. Temizlik hızla sürdürülür: yürütme taraftarlarının yönetici organizmalarda çoğunlukta olduğu yerlerde, azınlıklar dışarıda bırakılır. Muhaliflerin kumanda kollarını ellerinde bulundurdukları yerlerde, yürütme yerel örgütü bütünüyle dışlar ve güvenilir adamlara bıraktığı bir yenisinin oluşturulmasına başlar[33]: doksan bir yerel örgüt böylece dışlanır; bu da Berlin, Leipzig, Bremen ve Brunswick'teki militanların ezici çoğunluğu demektir[34]. Muhalefet, yürütmenin, tartışma ya da itiraz hakkı olmaksızın ona dayattığı sonuçlarla yüz yüze kalır: daha karar bile vermeden bölünmüş bir haldedir ve Paskalya 'da Gotha'da gerçekleştirilen yeni bir konferans sırasında Almanya bağımsız sosyal demokrat parti (U.S.P.D.) şeklinde kurulma kararı alır.

Bağımsız sosyal demokrat partinin kurulması.

Sosyal demokrat parti, böylelikle, savaşın en kritik anında, muhalefet liderlerinin neredeyse tamamı tarafından ifade edilen iradeye karşı bölünür. Ne bazı yöneticilerin ayrılması, ne de yerel örgütlerin çekilmesi söz konusudur. Parti yukarıdan aşağıya ikiye ayrılır. Yaklaşık 170.000 militan eski evde kalır, oysa yeni parti bunun 120.000 olduğunu iddia eder[35]. Yeni partidekiler arasında savaş öncesi bütün eğilimlerden en tanınmış yöneticiler, Liebknecht ve Luxemburg, Haase ve Ledebour, Kautsky ve Hilferding ve hatta Bernstein vardır. Muhalifler tarafından ne istenen ne de hazırlıklı olunan bölünme, işçi öfkesinin yükselmesinin ve savaş politikasının hizmetindeki yürütmenin her türlü direnci kırma kararlılığının çifte baskısından kaynaklanıyordu. Bölünmeden kaçınma açık hedefiyle seneler boyunca mücadele eden yeni partinin yöneticileri, paradoksal bir biçimde bölünme yanlısı bir partinin başında bulunuyordu.

Spartaküs militanlarının bağımsız partinin saflarındaki varlığı, merkezcilere ve sadık muhaliflere karşı sürdürülen bir mücadelenin sonrasında ortaya çıktığı ölçüde, daha az şaşırtıcı değildi. 1915 Aralık ayından başlayarak bütün metinler tam bir politik açıklığın, merkezcilerle kesin ayrım çizgisinin gerekliliğine vurgu yapıyordu. *Vorwärts*'ın

32. Prager, *a.g.e.*, s. 129-130, Protokoll des S.P.D. Parteitages, 1917, s. 36.
33. Prager, *a.g.e.*, s. 130-131.
34. *A.g.e.*, s. 131.
35. III. Gesch., s. 148. Ossip K.Fflechtheim, Die K.P.D. in der Weimarer Republik. s. 109 başka bir tahminde bulunur; bu da S.P.D.'ye 248.000, U.S.P.D.'ye 100.000 üye atfeden Drahn'ınkidir. Ebert'e göre U.S.P.D.'nin Berlin'de 14.000 üyesi –S.P.D.'deki 12.000'e karşılık– bulunduğunu not eder.

yankı uyandıran bir makalesinde Otto Rühle, bölünmeden, farklılıkların gerçekliğiyle ilişkili olan, merkezci ve devrimcileri[36] aynı eylemde bir araya getirmeyen bir bölünmeden yana tavır almıştı; bu da ona Lenin'in onayını getirecekti[37].

1916 Mart'ında, barışçıl azınlık tarafından Reichstag'da "sosyal demokrat çalışma kolektifinin" kuruluşunu göklere çıkaran Spartakistler, şunları yazarak politikalarını tam anlamıyla ortaya koymuşlardı:

> Talimat, ayrılma ya da birlik, eski ya da yeni parti değil, partinin tabandan, kitlelerin isyanıyla yeniden kazanılmasıdır; bu kitleler örgütlenmeleri ve onların yollarını ele almalıdır[38].

Ocak 1917 tarihli muhalefet toplantısında Ernst Meyer şu görüşleri geliştirmiş ve açıklamıştır:

> Muhalefet, çoğunluğun politikasıyla yalnızca kalemle ve eylemlerle mücadele etmek için değil, kitleleri sosyal demokrasi kisvesi altında uygulanan emperyalist politikadan korumak için ve partiyi, proleter anti militarist sınıf politikası için istihdam alanı olarak kullanmak amacıyla aracılık etmek için de partide kalacaktır. (...) Yürütmeye karşı sınıf mücadelesini sürdürebileceğimiz müddetçe partide kalacağız. Engelleneceğimiz zaman kalmak istemeyiz. Ama bölünmeden yana değiliz[39].

Oysa sonuçta yürütmenin kararlılığı bölünmeyi yaratırken Spartakistler tarafından korkulan gelişmeyi başlatır. Aralarından pek çoğu, merkezcilerle de kopma zamanının geldiğini düşünür. Zaten 1 Aralık 1916 tarihli konferansta Hamburg'dan Rudolf Lindau tarafından desteklenen Bremen delegesi Johann Knief, muhalefetin kendini bağımsız bir partinin oluşturulması amacına vermesini istemişti[40]. Birkaç hafta sonra Bremen militanları artık yürütmeye üyelik ücreti ödememeye ve özerk biçimde çalışmaya karar verir[41]. Karl Radek *Arbeiterpolitik*'in sütunlarında, merkezcilerle kesin bir kopmadan geçen devrimci bir partinin oluşturulması tezini savunur:

> Merkezcilerle birlikte bir parti kurmak fikri tehlikeli bir ütopyadır: Koşullar uygun olsun olmasın, radikal solcular tarihsel görevlerini yerine getirmek isterlerse kendi partilerini kurmalıdırlar[42].

---

36. *Vorwärts*, 12 Ocak 1916; Dok.u. Mat, II/1, s. 301-305.
37. "Fransa'da Muhalefetin Görevleri, Yoldaş Safarov'a mektup, Œuvres, t. XXII, s. 131-136.
38. "Nüchterne Prüfung und scharfe Entscheidung", Dok.u. Mat., II/1, s. 328-333.
39. E. Meyer, Spartaküs im Kriege, s. 14.
40. F. Globig, ... aber verbunden sind wir mächtig, s. 138.
41. Unter der roten Fahne, s. 90.
42. "Unterm eigenen Banner", Arbeiterpolitik, 1917, no: 8 ve 9, In den Reihen der Deutschen Revolution, s. 411.

Pek çok Spartakist aynı şekilde düşünür: Heckert'in ve Chemnitz'teki dostlarının[43], ayrıca Jogiches'in ikna etmeyi başardığı Württemberg'li militanların başlangıçtaki durumu budur. Şubat 1917'de, *Arbeiterpolitik*'e, *Enternasyonal* grubunun militan niteliğini ortaya koyan baş harfleriyle imzalanmış bir makale gönderen Paul Levi'nin düşüncesi de aynı şekildedir; bu mektupta merkezcilerle açık bir kopmadan yana olduğunu ifade eder[44].

Aslında her şey *Die Internationale*'dekilerin ne arzu ettikleri ne de öngördükleri yeni bir durumda alacakları karara bağlıdır. Bremenli radikal solcular bunu kabul eder:

> Radikal solcular büyük bir kararla karşı karşıya. En büyük sorumluluk, ona getirdiğimiz eleştirilere rağmen, en aktif ve en kalabalık grubu, gelecekteki radikal sol partinin çekirdeğini yine onda gördüğümüz *Enternasyonal* grubunun ellerinde. Onsuz-bunu açıkça itiraf edelim-biz ve I.S.D. öngörülebilir bir sürede hareket edebilecek bir parti kuramayız. Radikal solcuların mücadelesinin, küçük bir ordu değilse de, kendilerine ait bir sancakta, düzenli bir cephe halinde sürmesi *Enternasyonal* grubuna bağlıdır; geçmişte ortaya çıkan ve mücadelesi bir açıklama faktörü olan işçi hareketinin içindeki muhalefetler, karışıklık içinde ve mümkün olduğunca ağır bir şekilde, uzun sürede düzene girse bile[45].

Ama Spartakist yöneticiler karar vermemiştir. Yetkililerin, her türlü yöntemle seslerini kısmaya kararlı olduklarına inanmış olan onlar, yasal bir parti şeklini almazlarsa kitlelerden uzaklaşmış olmaktan korkar. İçlerinden bazılarının, özellikle de Württemberg'li militanların –Jogiches'in, grubun bir hizip şeklinde hızlıca bozulabilecek bağımsız bir partinin oluşumuna açıkça karşı olduğunu hatırlatmak üzere kendilerine yazdığı– çekincelerine rağmen bağımsız partiye katılmaya karar verirler[46]. Bu çekinceler, Duisburg'lu bir militan olan Rosi Wolfstein'in merkezcilere karşı derin güvensizliğini ilan ettiği partinin kuruluş kongresinde de ifade edilir[47]. Grup adına Fritz Rück, yeni partinin, içinde tam bir özgürlük hareketini muhafaza etmesi niyetini ifade eder, "makamlara" karşı temel örgütlerin en geniş özerkliği için mücadelenin gerekliliğini ortaya koyar ve yalnızca söze dayalı değil, eyleme dayalı "devrimci bir politikadan" yana olduğunu söyler[48]. Spartakist kararının en açık sonucu, devrimci azınlığı –Borchardt I.S.D.'si ve Bremen

---

43. S. Beckert, "Die Linken in Chemnitz im Kampf gegen den Opportunismus für die Herausbildung einer neuen, revolutionären Partei", BzG, no: 1, 1967, s. 109 ve devamı.
44. "Wir und die andern" P. L., Arbeiterpolitik, no: 9, 1917.
45. Arbeiterpolitik, no: 10, 10 Mart 1917.
46. III. Gesch. İçindeki mektubundan parçalar, s. 147-148.
47. Leipziger Volkszeitung, 15 Nisan 1917.
48. Protokoll U.S.P., 1917, s. 19-23. Spartakist hatip, Radek'in savaş öncesi yazılarından övgüyle bahsederken farklı reflekslere neden olur (s. 62-67).

militanları uzak durduğuna göre[49]– ikiye bölmek ve bağımsız partiye, savaşa karşı cesur mücadelesinin Karl Liebknecht'e getirdiği büyük saygınlığı kazandırmaktır.

İlk bakışta merkezcilerin sağ kanadı olarak bakılan Kautsky, Bernstein ya da Wurm gibi adamların bağımsız sosyal demokrat partiye katılması daha az şaşırtıcı değildi. Onlara göre, aslolanın, bundan ayrı olarak, ciddi devrimci sorunlardan kaçmanın tek biçimi olan bir uzlaşma barışından yana mücadele etmek olduğu biliniyordu. Bu mücadele eski sosyal demokrat parti tarafından sürdürülürse eğer, o zaman sonuca ulaşma şansının olduğuna ikna olmuşlardı; ilk toplu ihraçlardan sonra bile yeni partinin oluşumuna kesin olarak karşı çıkmışlardı: onlarla birlikte pek çok merkezci Gotha'da bir parti ilan etmekten kaçınmak ve "muhalefet örgütü" etiketiyle yetinmek isteyecekti; ki bu da, eski partinin kurtarılması perspektifini korumak ve yandaş devrimcilere yeni bir parti ve yeni bir Enternasyonal yolunu kapatmak çifte avantajını sağlayacaktı. Sonuç olarak Kautsky ve Bernstein, dostlarının istişaresinin ardından ancak Spartakistleri dengelemek ve onların etkilerini sınırlandırmaya katkıda bulunmak için katılmaya karar vermiş gibi görünür[50].

Kongreye katılanlar karşısında Kautsky ve eski revizyonistler Bernstein ve Eisner, Haase'nin yanında, yeni örgüt için eski ismin sürdürülmesini savunacaklardır. Kautsky partinin "devam ettiğini" söyler: aslında ona göre, programına ihanet ederek ve misyonunu yüz üstü bırakarak onu terk eden "hükümet yanlısı sosyalistlerdi"[51]. Ona göre bir geri çekilme pozisyonu olan şey, hiç kuşkusuz delegelerin ezici çoğunluğunun gerçek duygusuydu.. Kongrede sözü geçen Haase, bundan böyle 1914 Ağustosunun hatası olarak gördüğü şeyi düzeltmiş olan ve asla terk etmek zorunda kalmayacağı çizgiyi, "sınıf mücadelesini azim ve şevkle yönetme birliğini" sürdüren yeni bir parti istiyordu[52]. Bu anlamda diriltmek istediği eski partiydi, yani politik kompozisyonu ve çatışma eğilimlerinde 1914'ten önceki parti: devrimci Liebknecht ve Rosa Luxemburg, revizyonist Bernstein'in yanında yer alıyordu. Ledebour, Spartakistlere ve onların "nihilizmine" karşı şiddetli eleştirileriyle –hatta saldırganlığıyla– fark edilir. Ulusal savunma ilkesini destekler, görüşmelerin başlaması için hükümete yönelik yaygın olarak baskı yapılmasını uygun görür. Kongrede üzerinde tartışılmış kendi barış anlayışını –epey Wilsoncu bir anlayış– sergiler: özerklik, tahkim mahkemeleri, genel silahsızlanma, gizli diplomasinin yasaklanması[53].

---

49. Dok.u. Mat., II/1, s. 605.içinde Bremen ve Hamburg deklarasyonu.
50. Schorske, *a.g.e.*, s. 314-315.
51. Protokoll U.S.P. 1917, s. 49.
52. *A.g.e.*, s. 39-49.
53. Protokoll U.S.P. s. 56.

Yeni parti üyelerinin ezici çoğunluğu, kuruluş kongresinde delegelerin hislerini paylaşır: demokrasi ve sosyalizm için aynı anda mücadele etmek, başka bir deyişle çoğunlukta olanlar tarafından ayakaltında ezilmiş geleneksel sosyal demokrasi bayrağını kaldırmak, minimum program ile devrimci hedefi yeniden uzlaştırmak gerekir. Eski Erfurt programının[54] Gotha Kongresi tarafından yeniden görkemli bir şekilde benimsenmesi, partinin kurulmasına bütün anlamını verir: eski sosyal demokrat partiyi, onun eski mücadele yöntemlerini, muhalefet ve işbirliği reddi geleneğini ve aynı zamanda, hep arzulanan ama ulaşılmaz bir hedef olarak bakılan proleter devrime karşı şüpheciliğini canlandırmak söz konusudur.

Partinin, savaştan önce olduğu şekildeki dirilişi tek bir noktada olmayacak, aygıtın yapısını merkezileşmesini, işlevini de içine alacaktır. Delegelerin çoğunluğu, bunun her türlü kötülüğün kaynaklandığı eski partinin örgütlenme biçimi olduğuna ikna olmuşlardır. Aynı şekilde "eylem komitesi" (*Aktionausschuss*) adını almış yönetim organizmalarının[55] danışman sıfatlı üyeleri olan daimi üyelerin yetkisini sınırlandırmaya karar verirler. Yerel ya da bölgesel örgüt sekreterleri bundan böyle ulusal yönetim tarafından değil, onları doğrudan istihdam eden temsilci tarafından işe alınacak ve ücreti ödenecektir[56]. Bu temsilcinin parti kuruluşlarında ve özellikle basınında mülkiyet hakkı yoktur[57]. Ulusal yönetim, her türlü önemli karar için başvurulmak zorunda olunan farklı bölgelerden [58] seçilmiş bir konsey (*Beirat*) eşliğinde bulunur.

Carl Schorske'nin belirttiği gibi, merkezciler yenilik çabalarına varıncaya kadar geçmişe saplanıp kalmışlardı. Örgütlenme meselelerini yalnızca savaş öncesinin son yılları esnasında tecrübe ettikleri terimler çerçevesinde tasarlıyor, oportünist bakış açılı bürokratik bir aygıtın doğuşunu önlemeye çalışıyorlardı; oysa o sırada ciddi bir baskının ve gerçek bir merkezileştirmenin muhtemelen gerekli olduğu devrimci bir durumun olgunlaşması gündemdeydi.. Ama Spartakistler merkezileştirmeye muhalefetlerinde daha ileri gidiyor, daimi üyelerin sayısını ve merkezin finans kaynaklarını maksimum düzeyde indirmeyi önermekle kalmayıp, bölgesel ve özellikle yerel örgütlenmeler için tam bir ifade ve eylem özgürlüğü talep ediyorlardı[59]. Sözcülerinden biri olan genç Fritz Rück açık seçik şunu ifade ediyordu: "Kendi politikamızı izlemekte özgür olmak istiyoruz"[60].

---

54. *A.g.e.*, s. 47.
55. *A.g.e.*, s. 48.
56. *A.g.e.*
57. *A.g.e.*
58. Örgüt projesi Wilhelm Dittmann tarafından sunulmuştu. Yönetim, Dittmann, Haase, Hofer, Laukant, Ledebour, Wengels ve Luise Zietz'ten oluşuyordu. Ernst Meyer yenilmişti. *Beirat*'taDissmann, Paul Dittmann, Fleissner, Grütz, Henke, Sepp Œrter ve Schnellbacher vardı. (Prager, *a.g.e.*, s. 154).
59. *A.g.e.*, s. 24-26, 29.
60. *A.g.e.*, s. 22.

Bu koşullarda, izleyen yıl Liebknecht'in bahsedeceği nedenler yüzünden Spartakistlerin bağımsız partiye katılmasını açıklamak kuşkusuz mümkündür: "onu daha ileri götürmek için, onu daha yakından takip etmek için, en iyi unsurlara erişmek için"[61] ve bir eğilim gereği, tüm ağırlığıyla kendini açıkça ifade edemeyen insanlar için daha katlanılır çalışma alanı olduğundan. Bu açıklamalar problemlerin ancak bir kısmına cevap verebilir; Spartakistlerin yeni partideki tavrı, bürokratik merkezileşmeye karşı mücadele içinde hazırlanmış olan ve örgüte çok az yer veren onların devrimin doğası anlayışlarıyla açıklanır; uluslararası planda Bolşeviklerle, ulusal planda Bremenli radikal solcularla ayrılmalarının kökenleri bu anlayışta yatar. Spartakistler kitlelerin, eylemlerinin akışına uygun örgütlenme biçimlerini kendiliğinden bulacaklarına ve partinin işlevinin eylem için onları aydınlatmak ve teşvik etmek olduğuna inanmış olmasalardı, kuşkusuz kendi örgütlerini yaratmış ya da en azından bağımsız sosyal demokrat parti içinde kendi fraksiyonlarını sağlamca örgütlemiş –yapmadıkları şey– olacaklardı.

Bağımsız sosyal demokrat partinin Gotha'da temsil ettiği yapıları yorumlayan Carl Schorske şöyle yazar:

> Bağımsızlar, devrimin spontan kitle eylemlerinin, eşsiz ve etkileyici bir güç şeklinde birleşmesinin saplayabileceği her türlü örgüt enstrümanından böylelikle yoksun kalmışlardı. Dünün deneyimi ve hüsranı bugünün devrimci yöneticilerinin gözünü kör etmişti[62].

Sol kanatta bölünme

Radikal solcular Spartakistlerin yeni partiye katılma kararına şiddetle karşı koymuştu. Bremen'de Şubat ayında gerçekleştirilen bir toplantıda Knief, fikirler ve örgüt planında merkezcilerle olduğu gibi "sosyal yurtseverlerle" de tam bir kopma çözümü sunmuştu. Şöyle yazıyordu:

> Partinin sosyal yurtsever birimlerince gerçekleştirilen bölünme, sosyal yurtseverlere karşı, sendikaların ve kooperatiflerin içinde parti merkezine karşı kesinlikle en zorlu mücadeleyi gerektirir; arkasından bütün radikal sol unsurların acilen bir işçi partisinde toplanmasını ve nihayet Zimmerwald ve Kienthal'ın eserinin devamı için uluslararası bir sosyalist işçi sınıfının bir araya gelmesinin hazırlığını gerektirir[63].

Mart başında Bremen, Hamburg, Hannover, Rüstringen radikal sol grupları merkezle kopuştan ve bağımsız bir radikal sol partinin kurul-

---

61. Bericht über den Gründungsparteitag der K.P.D., s. 4.
62. Schorske, *a.g.e.*, s. 321.
63. Arbeiterpolitik, no: 8, 24 Şubat 1917, Dok.u. Mat., I/1, s. 571.

masından yana karar kılarlar[64]. Kendi tavrını işçi hareketinin bütün "liderlerini" elemenin gerektiğiyle doğrulayan Borchardt gibi[65].

Gotha kongresinin ertesinde Bremen ve Hamburg grupları bağımsız bir devrimci örgütlenmenin kurulmasına bir çağrı yapar[66]. *Arbeiterpolitik* Temmuz ayında şunları ilan eder:

> *Enternasyonal* grup öldü. (...) Almanya'nın uluslararası yeni sosyalist partisinin sağlam temeli oradadır. Bir yoldaş grubu yeni partiyi oluşturmak adına ilk önlemleri almak için bir eylem komitesi olarak bir araya gelmiştir[67].

Sonuçta Ağustos ayında Bremen, Berlin, Frankfurt am Main, Rüstringen, Moers, Neustadt delegelerinin huzurunda, Berlin'de, "uluslararası sosyalist bir parti"[68] kurmak için bir radikal sol gruplar konferansı gerçekleştirilir. Konferans tarafından benimsenen çözüm, ilk defa, işçi hareketinin "partiler" ve "sendikalar" şeklinde ayrılmasına karşı mücadelenin gerekliliğine vurgu yapar ve "işçi birlikleri" (*Einheitsorganisationen*) örgütlenmesinde karar kılar; radikal solcuların o güne kadar takipçileri gibi göründüğü Bolşeviklerinkinden derinden farklı bir konumdur bu: zaten aynı anda Julian Borchardt bir bildiride Almanya'da bir devrimin mutlak olanaksızlığını iddia eder[69]. Daha sonra vekil Otto Rühle, "uluslararası sosyalistleri" Dresden ve onu takip eden Pirna militanlarıyla birleştirir.

Sosyal demokrat bölünmenin ve bağımsız partinin kurulmasının ilk sonuçları dolayısıyla başka bir ayrılmadır –devrimci solunkinin– ve aşırı bir karışıklıktır. Yine de olumlu unsurlar ortaya çıkar. İsviçre'de son dönemde Bolşeviklerin göçmen Alman devrimciler üzerindeki etkisi önemli ölçüde artar. Bir taraftan, Willi Münzenberg yönetimindeki *Jugend-Internationale* Bolşevik tezlerin Almanya'ya kadar taşınmasına vasıta olur ve Spartakist ya da radikal olsun, birçok gençlik militanı onun aracılığıyla Lenin'den etkilenir[70]. Bir taraftan, Radek tarafından o dönemde onu "gerçek bir Bolşevik"[71] olarak gören Lenin'e yaklaştırılan Paul Levi, Zinovyev 'in daveti üzerine Alman temsilci sıfatıyla "Zimmerwald solunun"[72] bürosuna girmeyi kabul etmiştir. Lenin 1917 Nisanında Rusya'ya doğru uzun yolculuğuna çıktığında, Levi, Alman imparatorluk hükümetinin onayıyla örgütlenmiş bu yolculuğa teminat

64. Arbeiterpolitik, no: 10, 10 Mart 1917, *a.g.e.*, s. 573.
65. *A.g.e.*, s. 578.
66. Arbeiterpolitik, no: 18, 5 Mayıs 1917, Dok.u. Mat., I/1, s. 605.
67. Arbeiterpolitik, no: 30, 28 Temmuz 1917.
68. Wohlgemuth, Die Enstehung der K.P.D., s. 219, bu konferansın daha önce hiç zikredilemiş ilk raporunu verir.
69. J. Borchardt, Revolutionshoffnung! (2. Baskı, 1917)
70. W. Münzenberg, Die Dritte Front, s. 197-204.
71. Œuvres, t. XXXII, s. 549.
72. H. Guilbeaux'ya göre Olten konferansında, Du Kremlin au Cherche-Midi, s. 106.

veren enternasyonalistlerin manifestosunu –Paul Hartstein takma adıyla– imzalayacak ilklerden olur; bu manifesto "Rus devrimcilerin (...) ancak devrim için çalışmak amacıyla Rusya'ya dönmek istediklerini" ve "bu eylemle bütün ülkelerin, özellikle de Almanya ve Avusturya'nın proletaryasına, hükümetlere karşı devrimci mücadelesine başlamasında yardım edeceklerini" taahhüt eder[73]. Levi hemen sonra Almanya'ya geri döner ve Frankfurt bağımsız *Sozialdemokrat*'la birlikte çalışarak –Hartlaub mahlasıyla– Spartakist grubunun başında önemli bir rol oynar[74]. Karl Radek Lenin'le aynı zamanda İsviçre'den ayrılır. Vorovski ve Hanecki'yle birlikte Stockholm'de bekleyecektir. Birlikte, Almanya'da Rusya'dan gelen haberleri ve Bolşevik tezleri yayımlayacak iki gazetenin, *Bote der Russischen Revolution* ve *Russische Korrespondenz-Prawda*'nın çıkarılmasını örgütlerler[75].

73. "7 Nisan 1917'de Berne'de gerçekleştirilen enternasyonalistlerin bildirisi", Demain, no: 13, Mayıs 1917.
74. Ch. Beradt, Paul Levi, s. 18.
75. H. Schurer, "Radek and the German Revolution", Survey, no: 53, Ekim 1964, s. 65.

6
Devrimci Dalga

1917 yılı, Birinci Dünya Savaşı'nın dönüm noktasına damgasını vurur. Rus devrimi, muharip ülkelerin tümünü sarsan krizin en dikkat çekici tezahürüdür. Almanya'da öncelikle bağımsız sosyal demokrat partinin oluşumu ve işçi bölünmesiyle kendini gösterir: Şubat sonrası gelen bu devrim, meselenin Lenin ve Rosa Luxemburg tarafından kuram şeklinde ortaya konmasından beri, Almanya'da devrimci bir partinin ve yeni bir Enternasyonalin kurulması işini ilk defa somut olarak gözler önüne serer.

1917 başlarının dönüm noktası

1916 çarpışmaları çok pahalıya mal olmuştur. Şubat ayından Aralık ayına kadar 240.000 Alman askeri, genelkurmay beklenen kararı elde edemeden, Verdun'da can verir[1]. Aralık ayının sonunda İtilaf birlikleri karşı saldırıya geçer. Alman generalleri zafer için gerekli olduğunu düşündükleri araçları ister. Başkomutan Hindenburg, levazım subayı Ludendorff'la birlikte sivil yöneticilere denizaltı –tarafsızların bakışını Almanya'ya karşı kışkırttığı için tehlikeli silah– savaşını dayatacaktır[2]. İtilaf'ın direnişinin hızlı çöküşüne neden olsaydı denizaltı savaşı etkili olabilecekti: oysa Ocak ayında başlar ve başarısız olacağı Nisan'dan itibaren aşikâr olur. Kış korkunç geçer: erzaklar kilerlerde donar[3]. Patates hasadı 1916'da savaş öncesinin ortalama 46 tonuna karşılık 23 milyondur ve 6 milyon ton da piyasaya[4] ulaşamaz: karaborsa gönenir ve vurguncuların zenginliği işçi mahalleleri ve düzenli aralıklarla cehennemden çıkan benzi atmış izinli askerler için onur kırıcıdır. Köylülerin memnuniyetsizliği, Reichstag'da muhalefetin tutumuyla flört eden Katolik Merkezin bir tereddüt valsiyle kendini göstermeye başlar.

---

1. Badia, Çağdaş Almanya'nınTarihi, I, s. 67, no: 1.
2. *A.g.e.*, s. 68.
3. *A.g.e.*, s. 69.
4. Sayous, *a.g.e.*

Şubat Rus devrimi bu koşullarda olağanüstü bir yankı uyandıracaktır. İlk bakışta askeri zafer şanslarını artırmış görünür çünkü pratik olarak hasımlarından birini yenmiştir. Revizyonist David'in ilan ettiği şey budur; devrimin ancak otokratik bir iktidarın –kuşkusuz Alman savaş çabasının hak ettiği– çökmesinin ardından mümkün olabileceğinin altını çizer[5]. Ama olay yalnızca görünüşte fanatiklerin bakış açısına yarar. Sansür Rusya'dan gelen haberlerin özünü gizlese de, bütün Almanlar sonradan, en azından yaklaşık olarak, savaş propagandası tarafından uzun süre bir numaralı düşman olarak temsil edilen Çar otokrasisinin bir halk devrimiyle yıkıldığını öğrenir: savaş hedefleri problemi yeniden ortaya serilir. Petrograd Sovyet'inin –hedefin yakın olduğunu göstermek isteyen savaş kışkırtıcıları tarafından gözler önüne serilen– barışa çağrısı, Alman emperyalizminin hedeflerinin Ebert ve Scheidemann'ın sergiledikleri şekilde olmadığını gösterir. Özellikle Rus işçi ve köylülerinin eylemi –yanlış tanınmış olsa da– örnek bir değere sahiptir. Muzaffer bir devrim mümkündür, Rusya'dan başka yerde katliamların sonunu temsil edebilir. İçişleri Bakanı, Bakanlıklar Konseyi'nde "Rus devriminin sarhoş edici etkisinden" bahseder ve Müsteşar Helfferich, sendika yöneticileriyle görüşmeleriyle ilgili olarak, onlar için, "yiyecek sağlama güçlüklerinin yarattığı kamusal ajitasyonun ve Rusya'daki devrim hareketinin, hükümetin önüne geçemeyeceği bir fırtınaya neden olabileceğini" ifade eder[6].

İşçi hareketinde devrim, politik bir billurlaşmaya neden olur: buna karşı tavır, bir kriter oluşturur. Reichstag'da Haase hükümeti sorgular: "Şansölye, Alman kitlelerinin Rusça konuşma noktasına gelmesini mi arzu etmektedir?" Ledebour da Gotha'da merkezcilerin bu tavrını yorumlar[7]:

> Biz, muhalefetten sosyal demokratlar Doğu'da olup bitenleri görmezden gelmedik. Durumu, hükümete ve burjuva partilerine bundan ders çıkarma vaktinin geldiğini göstermek için kullandık. (...) Bu böyle devam ederse, kaçınılmaz olarak bizim aramızda, Almanya'da da, Rusya'daki gibi olaylar cereyan edecektir[8].

Spartakist Fritz Heckert "Alman proletaryasının Rus devriminden dersler çıkarmak ve kendi kaderini eline akmak zorunda olduğunu"[9] ifade eder; ancak Clara Zetkin kongreye yazdığı bir mektupta:

> "Kongremiz önünde Rus halkının eylemi altın harflerle kaydediliyor; bu öyle bir eylem ki, ateşli ruhu ve enerjisi, savaş zamanında uluslararası

5. Stenographische Berichte..., CCCXI, s. 3980.
6. Aktaran Badia, *a.g.e.*, no: 4, s. 70-71.
7. Stenographische Berichte..., CCCLX, s. 2888.
8. Protokoll..., U.S.P. 1917, s. 60.
9. *A.g.e.*, s. 67.

sosyalizmin bayrağını yücelere ve lekesiz bir şekilde kaldırabilen bir sosyal demokrasinin idaresinde, genç proletarya tarafından oluşturulmuştur. Umarım müzakereleriniz ve kararlarınız yüzyılın bu teşvik edici olayına yaraşır olacaktır! Bütün zamanların ve bütün halkların tarih öğretmenliğine başlayalım: Devrim!"[10], diyecektir.

Emekçilerin tepkileri devrimcilere hak vermiş gibi görünür: sendika yöneticileri gibi imparatorluk yetkilileri de ellerinden geldiğince durumun onlara tehlikeli görünmesini engellemeye çalışıyordu. Emniyet Müdürlüğü'nün Berlin Ordu Komutanına 23 Şubat tarihli bir raporu şunları söyler:

Şu anda, fabrikalarda ön ayak olur görünen madenciler sendikasının neredeyse bütün sendikalı militanları, politik olarak muhalefet üyeleri, büyük oranda da "grevlerle savaşa son vermek" sözünü slogan yapan Spartaküs grubunun üyeleridir.

Aynı vesileyle sendika aygıtının sorumlularının tavrını da belirtir:

Aşırılık yanlısı sendika militanlarının gücü karşısında, sendika yöneticileri Cohen ve Siering güçsüz ve boyun eğmeye mecburdur zira durumları ve yeniden seçilmeleri tehlikededir. Dolayısıyla şimdi Siering, farklı toplantılar sırasında ajitasyon yaparak tamamen aşırılıkçılar yönünde hareket ediyor (...), bu da ona aşırılıkçıların güvenini getiriyor[11].

Hazırlanan güç sınamasında imparatorluk yetkililerinin bel bağladığı bu sendika yöneticileridir ve Müsteşar Wahnschaffe 24 Şubat'ta Ludendorft'a şöyle yazar:

Sanayi işçileri olmadan savaş kazanılamaz. Oysa kimsenin-tersine-onlar üzerinde sendika yöneticileri kadar etkisi yoktur. Bu yöneticiler olmadan ve *daha çok* onlara karşı yapılacak hiçbir şey yoktur[12].

Nisan 1917 grevleri

Gizli örgütler, koşulları şimdi onlara olgunlaşmış görünen bir kitle eylemine hazırlanır. Nisan ayının ilk günlerinde, Berlin'de, Spartaküs militanları, çarlık rejimini yıkmayı ve "demokratik bir cumhuriyet" kurmayı başarabilen Rus proleterleri örneğinden yola çıkarak bir kitle protestosuna çağıran bir bildiri yayımlar[13]. Leipzig'de tıpkısının aynısı bir bildiri, Rus devrimini yüceltir ve "Kendi Kaderinizi Elinize Alın! Birleşirseniz İktidar Sizindir!"[14], diye sona erer. Hamburg, Magdeburg,

10. *A.g.e.*, s. 50.
11. Dok.u. Mat., II/1, s. 554-556.
12. *A.g.e.*, s. 559.
13. *A.g.e.*, s. 630-633.
14. Klaus Mammach, Der Einfluss der russischen Februarrevolution und der Grosse So-

Bremen, Nürnberg'de iş bırakmalar gerçekleşir. Berlin'de devrimci temsilciler, bir ilk kitle seferberliğine ve sonraki aşamada, eylem platformunun ve angaje emekçiler cephesinin genişletilmesinin koşullarına izin veren bir eylem anının geldiğini düşünür: 15 Nisan'da yiyecek sağlamanın iyileştirilmesi amacıyla bir grev kararı almak için Berlin'de bir araya gelmiş maden sendikasının bir toplantısını kullanmaya karar verirler[15]. Yapılanlardan gizlice haberdar olan düzen güçleri, 13'ünde, resmi tornacılar sendikasının yöneticisi, devrimci demircilerin gizli örgütleyicisi Richard Müller'i yakalatır[16]. Haber ancak toplantı günü işçilerden öğrenilecektir.

Bu tarihte zaten Leipzig'de bir hareket başlamıştır. 12 Nisan'da kadınlar Belediye önünde gerçekleştirilen bir gösteride ekmek talep etmiş ve polis on altı göstericiyi tutuklamıştır. 13'ünde Saksonya hükümeti kaçınılmaz kısıtlama önlemlerinin sükûnetle kabul edilmesine çağrı yapar. Ama 14'ünde 500'den fazla işçi yiyecek tedarikinde bir iyileştirme talep etmek için Belediye'ye doğru yürür: kabul edilir ve önlemlerin alınacağı sözü alırlar[17].

15'i sabahı haftalık 1.350 gram olan ekmek istihkakının 450 grama indirildiği duyurulur: haber, deniz altı savaşının parlak sonuçlarını göklere çıkaran basın bültenleriyle duyurulur[18]. Metal işçileri bir araya toplandığı zaman eyleme geçme kararı alır: Cohen ve Siering onlardan önce davranmakta tereddüt etmez ve yiyecek tedarikinde bir iyileştirme için ertesi gün, yani 16'sı için grev teklif ederler[19]. Devrimci delegeler hızlı davranır. Dolayısıyla yöneticilerin girişimini onaylar ama bundan ayrı olarak Richard Müller'in salıverilmesine kadar eylemin takip edilmesini isterler. Cohen, bu denli güç bir eylemin yönetiminin sorumluluğunu tek başına sırtlanamayacağını ileri sürer: kendisiyle birlikte görüşmelerde yer alacak bir grev komitesinin seçilmesini ister ve elde eder[20].

16'sında *Vorwärts*, grevi mahkûm etmeden, bir ajitasyonun, kendini belli eden "barış politikasına" sürükleyeceği tehlikesine karşı uyarıda bulunur. "Rusya'dakilere benzer olayların ortaya koyduğu delice umut", sosyal demokrat gazeteye göre, "yüzbinlerce insanın savaş alanlarında hayatına mal olması" tehlikesini doğurur[21]. Ancak bütün fabrikalarda genel meclisler toplanır. Sabah saat 9'da 300 işyeri grevdedir, sendikalar toplamda denetim altına alınmış 200.000 grevcinin olduğunu ilan

---

zialistischen Oktoberrevolution auf die deutsche Arbeiterklasse, s. 25.
15. R. Müller, Vom Kaiserreich zur Republik, s. 80-81.
16. *A.g.e.*, s. 82.
17. Mammach, *a.g.e.*, s.24.
18. Müller, *a.g.e.*, s. 79.
19. Mammach, *a.g.e.*, s. 35; R. Müller, *a.g.e.*, s. 82.
20. Müller, *a.g.e.*, s. 83; Scheele, Revolutionäre Ereignisse und Probleme in Deutschland während der Periode der Grossen Sozialistischen Oktoberrovolution 1917-1918, s. 33.
21. *Vorwärts*, 16 Nisan 1917.

eder, aslında gerçek rakam 300.000 civarındadır[22]. Sokaklar, sıklıkla politik, farklı sloganlarla aynı anda bir araya gelen kortejlerle dolup taşar. Seçilmiş komite, sendikalar lokalinde toplanır, sınırlı bir komisyon atar. Metal sendikalarının ve yöneticilerinin genel komisyonunu temsil eden Alwin Körsten, Cohen ve Siering'in yanında iş yerlerinden sekiz delege yer alır; bunlardan en azından ikisi, Schwartzkopf'tan Otto Tost ve D.W.M.'den Franz Fischer gizli devrimci grubun üyesidir[23]. Oluşturdukları heyet, yiyecek tedarik temsilcisi Michaelis tarafından hemen kabul edilir. Kendisi, sendikaların temsil edileceği bir belediye yiyecek tedarik komitesinin kurulmasının sözünü verir. İşçi delegeler, hiçbir yaptırımın dayatılamayacağı garantisini ve Richard Müller'in salıverilmesini ister: temsilci o zaman onları askeri yetkililere gönderir. Görüşme beş saat sürecektir[24].

Leipzig'de olaylar benzer bir yönelim alır. 16'sı sabahı neredeyse bütün işyerlerine, greve karar vermek üzere işçileri kahvaltı saatinde toplanmaya çağıran bildiriler dağıtılır[25]. Bütün sabah fabrikalarda süren ajitasyon, fabrika sorumlularının bir inisiyatif almasına karar verir: metal sendikası Leipzig-Stotteritz'de, Brauereigarten'de bir toplantıya çağırır. İş bırakma öğle üzeri epey kapsamlıdır; 3'te 10.000'den fazla işçi metalcilerin yöneticisi Arthur Lieberasch'ın konuşmasını dinlemek üzere toplanır; kendisi, 14'ündeki gösterinin, sorumlulara, işçilere kendi taleplerini ifade etme olanağını vermek gerektiğini gösterdiğini söyler. Ama ertesi gün iş başı yapmayı önerdiğinde bir protesto dalgasına neden olur[26]. Sonuçta karışıklık içinde bir çözüm benimsenir; buna göre yiyecek istihkakının arttırılması ve kömür ödeneği talep edilir ama politik düzene ait altı talep de –önemli olarak– sıralanır: hükümetin ilhaksız barış lehinde bir beyanı, sansürün ve sıkıyönetimin ortadan kaldırılması, işçi seferberliği hakkındaki yasaya son verilmesi, siyasi tutukluların salıverilmesi, evrensel oy hakkının her seviyede seçimlere dahil edilmesi[27]. Toplantı, çözümün, metal sendikasının iki, bağımsız sosyal demokrat partinin üç temsilcisini içeren ve alkışlarla seçilen bir komisyon tarafından Berlin'de şansölyenin kendi eline teslim edilmesine karar verir. O sırada Vorgarten'de başka bir toplantı gerçekleşir: bir işçi Rus devrimini göklere çıkarır, gerçekleşen gösterinin, Almanya'da da bir örneğini sergilemenin mümkün olduğunun kanıtı olduğunu ifade eder[28]. Akşam, sendika yöneticileri, otoriteleri, harekete "anarşist" bir

22. RevolutionäreEreignisse, s. 24.
23. *A.g.e.*, s. 37.
24. *A.g.e.*, s. 39.
25. Mammach, *a.g.e.*, s. 25.
26. *A.g.e.*, s. 26.
27. *A.g.e.*, s. 27.
28. *A.g.e.*, s. 28.

karakter kazandırabilecek ve denetimi onların elinden alacak askeri bir müdahaleden kaçınmak zorunda olduklarına ikna etmeye çalışır[29]. Grev komitesi Berlin'de Richard Müller'in serbest bırakılmasına kadar eyleme devam etme kararını sürdürür[30].

17'sinde atmosfer giderek gerilir. Sosyal demokrat yöneticiler Bauer ve Scheidemann, Helfferich ve General Groener'i, talepleri politik alana ait olsa da Leipzig grevcilerinin heyetini kabul etmeleri gerektiğine ikna etmeye çalışır: bu heyeti kabul etmek ve onu yatıştırmak hiçbir şeye mal olmayacakken, reddetmek "faydasız kan" akıtacaktır[31]. Spartakistler, işçileri Leipzig grevcilerinin taleplerini kendi hesaplarına sürdürmeye ve mücadeleyi bu platforma taşımaya davet ettikleri bildiriler dağıtır[32]. Kommandantur'a yalnızca Körsten, Cohen ve Siering kabul edilir. Müller'in yakında salıverilmiş olacağı teminatıyla dönerler[33]. Komitede canlı bir tartışma alevlenir: çoğunlukla bağımsız parti üyesi sayısız delege, Leipzig'in siyasi taleplerinin tekrar ele alındığını görmek isteyecektir. Cohen, amaçlarına ulaştığından greve son vermek gerektiğini, devam etmenin sonuçları yeniden tartışma konusu yapmak tehlikesiyle karşı karşıya bırakacağını, zaten komitenin başka yetkisi olmadığını, yeni bir grev platformuna karar vermek için yeni bir genel meclis gerekeceğini, nihayet, ilkeler adına, sendikaların politik tavır almasına kişisel olarak karşı olduğunu söyler. Sonunda kıl payı galip gelir: meclis Leipzig'in politik taleplerini benimsemeyi reddeder ve 18'i sabahı için iş başı yapma sloganı ortaya atmaya karar verir[34]. Kabul edildiği Berlin'den geri dönen Leipzig grevciler heyeti benzer bir pozisyon elde eder. Grev, prensip olarak, sona ermiştir.

Aslında yeniden başlamak zordur. 17'sinden itibaren Berlin bağımsız sosyal demokrat vekilleri fabrika toplantılarına katılır, Leipzig programı için mücadeleye devam etmeye çağırır. Epey tanınmış ihtiyar Adolf Hoffmann, Knorr-Bremse Fabrikasının işçileri önünde Rus devrimi örneğini yüceltir[35]. Ertesi gün Haase ile birlikte D.W.M. emekçilerinin bir toplantısına katılır ve Siering orada nafile bir yeniden başlama övgüsü yapar: "Birlik içinde başlamış bir hareketi bölünerek bitirmek gerekmez". Öteki bağımsız vekiller, Vogtherr, Dittmann, Büchner grevin sürmesinden yanadır[36]. Sonuçta devam edecek olan, hareketin kendi liderlerince "ihanete uğramasını" itham eden 50.000 işçiden fazlasıdır[37]. Fabrika toplantıları-

29. *A.g.e.*, s. 29.
30. RevolutionäreEreignisse, s. 40-41.
31. Scheidemann, Der Zusammenbruch, s. 65.
32. Revolutionäre Ereignisse, s. 44-45.
33. *A.g.e.*, s. 45.
34. *A.g.e.*, s. 49 ve R. Müller, *a.g.e.*, s.83.
35. Revolutionäre Ereignisse, s. 49.
36. *A.g.e.*, s. 52.
37. R. Müller, *a.g.e.*, s. 83

nın pek çoğunda bağımsız sosyal demokrat parti temsilcileriyle birlikte "Leipzig'de olduğu gibi" –böylelikle efsaneler doğar– "işçi konseyleri" seçilmesinin sloganı atılır[38]. D.W.M. grevcileri, devrimci temsilciler Franz Fischer ve Bruno Peters'in yönettiği bir grev komitesi seçer[39]. Beş saatlik tartışmanın ardından Knorr-Bremse grevcileri Karl Liebknecht'in serbest bırakılması taleplerini ilk sıraya koyacaklardır. Devrimci Paul Scholze'nin yönettiği ve bütün iş yerlerinde işçi konseylerinin seçilmesi için çağrı yapan bir işçi konseyi seçerler[40]. Ancak hareketi izleyen bir emekçi azınlığıdır ve "yeniden alev alıştan"[41] korkan Scheidemann'ın uyarılarına rağmen, askeri otorite, grevdeki iş yerlerinin personelini askerileştirerek, yöneticileri, özellikle de Peters, Fischer, Scholze'yi yakalayarak müdahale eder[42]. Bir süre sonra düzen sağlanır ve işbaşı yapılır.

Birkaç gün sonra silahlanma bölüm şefi General Groener işçilere bir çağrı yapar:

> Mareşal Hindenburg'un mektubunu tekrar tekrar okuyunuz, en kötü düşmanlarınızı tanıyacaksınız. Orada, Champagne'da, Aisne üzerinde Arras yakınlarında değiller, Londra'da değiller. (...) En kötü düşmanlarımız bizim içimizdedir (...): grevci ajitatörler. (...) Ordularımız düşmanla burun burunayken grev yapan bir köpektir[43].

27 Nisan tarihli *Vorwärts*'ta sendikalar ona katılır:

> Grevlerden kaçınılmalıdır (...); yalnızca Almanya'nın direniş kapasitesinde bir artış bizi hızlı bir barışa ulaştırabilir[44].

Buna rağmen işçi tepkisi farklı olacak ve üç yıl sonra aşağıdaki kısmı hatırlatan Richard Müller, kuşkusuz bir parça özlemle şöyle yazacaktır:

> Devrimci delegeler ve savaşa karşı mücadele eden herkes, propagandaları sayesinde yalnızca Groener'in çağrısının onlar için yaptığı işi başarabiliyordu[45].

Bir aşama kaydedilmiş, kitleler ilk savaşlarını vermişti. Savaşın sona ermesi için parlamenter bir koalisyon amacıyla aynı anda müzakerelerini sürdüren bağımsız sosyal demokratlar büyük bir saygınlık kazanmıştı. Giderek genişleyen tabakaların gözüne, içinde gerçekleşeceği koşullar yüzünden devrimci bir barış için verilen kitle mücadelesinin şampiyonları olarak görünüyorlardı.

---

38. Revolutionäre Ereignisse, s. 53.
39. *A.g.e.*, s. 59.
40. *A.g.e.*, s. 60.
41. Mammach, *a.g.e.*, s. 39.
42. *A.g.e.*, s. 40.
43. Afiş, Dok.u. Mat., II/1, s. 629.
44. *Vorwärts*, 27 Nisan 1917, Dok.u. Mat., II/1, s. 626-628 içinde.
45. R. Müller, *a.g.e.*, s. 85.

Denizcilerin devrimci örgütlenmesi

Tam olarak savaş donanmasında kendiliğinden doğan devrimci bir ajitasyon, bir istikamet bulmak için yönünü bağımsız sosyal demokratlara dönecektir.

Savaş gemilerini aktif ajitasyon odakları haline getirmek için bütün koşullar yerine getirilmişti. Mürettebat, nitelikli işçilerden, genellikle de mücadele deneyimine ve bir sınıf bilincine sahip demircilerden oluşuyordu. Gemileri iskeleye çeken savaş koşulları, liman ve tersane denizcileri ve işçileri arasında sıkı ilişkiler kurmaya, gemilerde kitap, bildiri, gazete ve fikir alışverişine, tartışmaların örgütlenmesine izin veriyordu. Yaşam koşulları, proleterlerin sınırlı bir alana yoğunlaşması, geliştirdikleri cesaret ve kolektif ruh nitelikleri, bilhassa gerici bir subay teşkilatı tarafından dayatılan saçma disiplin uygulamalarını hafifletmeyi başaramadıkları bir eylemsizlik çerçevesinde, denizcilere ve şoförlere alıştırılan ağır maddi koşulları daha da dayanılmaz hale getiriyordu[46].

1914'ten itibaren filoda radikal basının, özellikle *Leipziger Volkszeitung*'un küçük okur grupları vardı[47]. 1915'te, dağınık sosyalist grupların bir araya gelmesiyle merkez bir filo örgütlenmesi kurma ihtiyacından belli belirsiz olsa da bahsedildiği doğrudur[48]. Uyuklayan hareket 1916-1917 kışının ardından, işçi kökenli ve sosyal demokrat eğilimli genç astsubay, denizci ve şoförlerin barışa ulaşmak için izlenecek yol örneğini gördüğü özellikle Rus devriminin etkisiyle canlanır. *Friedrich-der-Grosse* zırhlısında küçük bir grup, kazan dairesinde ya da mühimmat deposunda düzenli olarak toplanır: Şoför Willy Sachse ve denizci Max Reichpietsch, Marx ve Bebel'in bildirilerini okur, yorumlar, okutur ve Erfurt Programını elden ele dolaştırırlar[49]. Wilhelmshaven'de başka gemilerin denizcileriyle karada temas kurarlar[50]. 1917 Haziranı'nda bütün savaş gemilerinde yiyecek tedarikini denetlemekten sorumlu ve mürettebattan temsilcileri içeren "gemi kileri komisyonları" kurumundan haberdar oldukları zaman, ortaya çıkan fırsatı yakalar ve gizli bir örgütün, Asker ve Denizciler Birliği'nin kurulması işini üstlenirler[51].

Delegelerin faaliyeti için fabrikalardaki işçiler gibi, gemi kileri komisyonlarının faaliyetini kullanarak birkaç haftada filonun bütününü kaplayan çok esnek bir güvenilir adamlar ağı oluşturmayı başarırlar; bu filo önce *Friedrich-der-Grosse*, ardından *Prinz-Regent-Luitpold* zırhlısında oluşturulmuş ve bağlantısı karada gerçekleştirilen gizli komitelerce

46. Zeisler, Revolutionäre Ereignisse..., s. 187-189.
47. Bernhard, *A.g.e.*, s. 96.
48. *A.g.e.*, s. 97-98.
49. *A.g.e.*, s. 104.
50. *A.g.e.*, s. 105.
51. *A.g.e.*, s. 106-107.

yönetilir. Girişimin politik takdimcisi Max Reichpietsch kendi niyetini yoldaşlarından gizlemez:

> Gemi kileri komisyonlarının denizci konseylerinin Rus örneğine göre inşasında ilk adım demek olduğunu herkese açıklamalıyız[52].

Faaliyetleri arasında zırhlıda başarıyla sonuçlanan bir açlık grevi yer alır[53] ve Reichpietsch, kendiörgütünün barış için savaş filosunda bir kitle hareketi başlatmaya hazır olduğunu düşünür. Ama daha uzağa gitmeden, görüş ve bir birlikte mücadele planı beklediği partiyle, bağımsız sosyal demokrat partiyle temas kurmanın gerekli olduğunu da görmezden gelmez[54]. Haziran ortasında bir izin esnasında Berlin'de parti yöneticileri Dittmann, parti merkezinde karşılaştığı Luise Zietz, daha sonra Haase, Vogtherr ve onu Reichstag'ta karşılayan yine Dittmann'la bir araya gelir[55].

Reichpietsch ve yoldaşları tarafından girişilen çalışma, bir örgüt, bir gizlilik, mükemmel bir iş bölümü, önemli kaynaklar ve büyük önlemler gerektirdiğinden son derece tehlikeliydi. Yardım ve talimat beklediği ihtiyar sosyal demokrat parlamenterlerin bu koşullarla ilgili en ufak bir fikri yoktu. Kuşkusuz Luise Zietz: "Bu denizciler karşısında utanç duymalıyız: bizi geride bıraktılar"[56], diye haykırmıştı ama reformist ve seçim propagandasından yana uygulamanın alışılmış bakış açısının üzerine ötekilerden daha fazla çıkmayı başaramamıştı. Dittmann, sıkıyönetime karşı konuşmasının yer aldığı bildirileri denizcilere ücretsiz olarak dağıtmadığına pişman olur: bu durum partinin mali işler sorumlusu tarafından uygun görülmemiştir. Reichpietsch'e gemilerde parti çevreleri oluşturmaya çalışmasını önermez: askerler tüzük gereği aidat ödemediklerinden, resmi üyeliklerinin bir faydası yoktur[57]. Yine de en ufak politik faaliyetleri savaş konseyinden geçmesi gereken bu gençler tarafından doldurulmak ve geri gönderilmek üzere üyelik bildirilerini ona teslim eder[58]! Denizciler çevresinin oluşumundan yana değilse de, limanlarda kendilerini yasal ve kamusal faaliyetlere veren çevrelere katılmalarını uygun görür ve Reichpietsch'ten, Wilhelmshaven'de parti kurma işini üstlenmesini ister[59]. Denizciler genel olarak ulusal liderlerle iletişimi koparmamalı ama bunun mümkün olduğu yerlerde yerel örgütlerle birlikte hareket etmelidir. Kuşkusuz Dittmann, Reichpietsch'e

52. Aktaran A. Schreiner, Zur Geschichte der deutschen Aussenpolitik, t. I, s. 400.
53. Bernhard, Revolutionäre Ereignisse, s. 106-107.
54. *A.g.e.*, s. 113.
55. *A.g.e.*, s. 114.
56. *A.g.e.*, s. 117.
57. *A.g.e.*, s. 115-116.
58. *A.g.e.*, s. 117.
59. *A.g.e.*

girişimin tehlikelerini açıklar ama ne olursa olsun partinin karadaki resmi faaliyetlerinde kendi adıyla görünmeyi tercih ettiğini de ekler[60]. Haase ve Dittmann Reichpietsch'e Stockholm'de gerçekleşecek uluslararası sosyalist konferanstan politik perspektifler açısından söz eder ve savaş filosundaki bir barış hareketinin barış taraflısı sosyalistlerin pozisyonunu güçlendirebileceğini ortaya koyarlar[61]. Ona tek kelimeyle, öngördüğü eylem imkânları konusunda şüpheci olsalar da, onu bundan caydırmanın söz konusu olmayacağını söylerler. Bununla birlikte denizcilerin hareketinin koştuğu ve çok az sorumlu sivillerle temaslarının sayısını düşüncesizce genişleterek arttırmaya katkıda bulundukları gerçek tehlikeler konusunda bir an bile açıklamada bulunmazlar.

Reichpietsch ona teklif edileni kabul eder. Eylem arzusuyla yanıp kavrulan o, yoldaşlarına, görüştüğü vekillerin devrimci bir barış mücadelesi fikrine sahip, donanmanın genel grevinin orada oynayacağı kesin role inanmış oldukları teminatını vererek gemisine geri döner[62]. Örgüt, *Prinz-Regent*'te, Beckers ve Köbis tarafından yönetilen, Kiel'de demirlemiş gemilerde Birliğin örgütlenmesi işini üstlenen bir komitenin oluşturulmasıyla genişler[63]. 25 Temmuz 1917'de bir merkez yönetim, gizli *Flottenzentrale* kurulur: 5.000 fazla denizci onun yetkisi altında toplanır[64]. Reichpietsch, yoldaşları karşısında düşüncelerini şöyle özetler: Stockholm'de bağımsız vekillere argüman sağlamak amacıyla filoda bir hareket örgütlemek gerek ve eğer konferanstan bir şey çıkmazsa devrimci denizciler: "askerlere slogan atacaklar": "Haydi, Rusların yaptığı gibi zincirleri kıralım!" ve ekler: "Herkes yapmak zorunda olduğu şeyi bilir[65]". Olaylar büyür zira denizciler güçlerinin bilincindedir, örgütleriyle gurur duyar ve bekledikleri destekten emindirler: 19 Temmuz'da *Prinz-Regent-Luitpold*'da açlıkgrevi, 20'sinde *Pillau*'dan izinsiz büyük çıkış, 1 Ağustos'ta 49 adamla *Prinz-Regent-Luitpold*'dan izinsiz çıkış ve nihayet 2 Ağustos'ta *Prinz-Regent* mürettebatının 400 üyesinin "büyük karaya çıkışı"[66]. Bu defa baskı aygıtı işlemeye hazırdır: her şeyi bilir. "Elebaşları" tutuklanır. 26 Ağustos'ta bir savaş konseyi beş ölüme mahkûmiyet ilan eder. 5 Eylül'de Alwin Köbis ve Max Reichpietsch kurşuna dizilir[67].

Birkaç hafta sonra Lenin, bu devrimci hareketin "dünya devriminin büyüme krizine damgasını vurduğunu"[68] ve "büyük bir dönemecin dünya çapında inkâr edilemez semptomlarından birini, *bir devrim*

60. *A.g.e.*
61. *A.g.e.*
62. *A.g.e.*, s. 124-125.
63. *A.g.e.*, s. 126.
64. *A.g.e.*, s. 135.
65. *A.g.e.*, s. 140.
66. Ch. Vidil, *Alman Donanmasının İsyanları*, s. 104.
67. *A.g.e.*, s. 111.
68. Œuvres, t. XXVI, s. 185.

arifesi semptomunu"[69] oluşturduğunu yazar. Aslında Almanya'da sonraki trajedi, bu dramda, birleşmiş genç emekçilerin eylem arzusu ile sorumlulukları yüzünden ezilmiş, insanlığın geleceğini ilgilendiren problemlerin üyelik aidatları, yerel kısımlar ve parlamento meclislerindeki konuşmalar yoluyla çözüme bağlanacağına inanmış "liderlerin" yetersizliği arasındaki karşıtlıkta yer alır.

Ekim Devrimi'nin geleceği

Rusya'nın devrimci denizcileri Alman kardeşlerinden daha başarılıdır. Muzaffer Ekim Devrimi, günün problemlerine başka türlü cevap verebilecek, yeni gruplaşmaları yönetebilecektir. Bağımsız parti yönetimi 12 Kasım tarihli *Leipziger Volkszeitung*'ta bunu selamlar:

> Rusya'da proletarya siyasi iktidarı ele geçirdi; bu durum dünya açısından önemli bir olay. Proletaryanın onun karşısında günümüzdeki kadar önemli bir görevi olmamıştır[70].

14 Kasım'da aynı gazetede şunlar okunur:

> Biz Alman proleterleri bu dakikalarda mücadelede bütün kalbimizle Rus yoldaşlarımızla birlikteyiz. Bizim davamız için de savaşıyorlar. İnsanlığın öncüleri, barışın öncüleri onlardır[71].

Aslında bağımsız sosyal demokratlar devrim ve yeni Sovyet iktidarı karşısında benimseyecekleri tavır konusunda derinden ayrılmışlardır. 12'sinde yönetim, işçileri Rus örneğini izlemeye ve "ilhaksız bir barış arzularını ortaya koymaya hazırlanmaya"[72] çağırır. Ama 15 Kasım'dan itibaren *Leipziger Volkszeitung*'ta, Karl Kautsky soruyu sorar: "Bu durum nasıl sona erecek?" ve şöyle cevaplar: "Toplumsal ve politik ayrışmayla, yani kaosla"[73]. 30 Kasım'da Clara Zetkin, emekçilerin organları olan sovyetlere Devlet iktidarını[74] vermiş olan devrimin anlamını açıklar ama 24 Aralık'ta Bernstein Bolşevik diktatörlüğüne[75] şiddetle saldırır ve 17'sinden başlayarak Menşevik Stein, *Leipziger Volkszeitung*'ta yeni devrimci rejime karşı sert bir iddianame kaleme alır[76].

Bolşevikler için Rusya'daki devrimin zaferi, ancak dünya ölçüsünde bir devrimin ilk aşamasından başka bir şey değildir. Meşhur 26 Aralık 1917 kararnamesi bunu hatırlatır: Lenin ve Troçki'nin kaleme aldığı bu

---

69. *A.g.e.*, s. 71.
70. *Leipziger Volkszeitung*, 12 Kasım 1917.
71. *A.g.e.*, 14 Kasım 1971.
72. *A.g.e.*, 12 Kasım 1917.
73. *A.g.e.*, 15 Kasım 1917.
74. *A.g.e.*, 30 Kasım 1917, kadın eki.
75. *A.g.e.*, 24 Aralık 1917.
76. *A.g.e.*, 17, 27 Aralık 1917.

kararname "para dahil bütün imkânlarıyla bütün ülkelerin işçi hareketinin uluslararası sol kanadına desteğini sunmaya"[77] karar verir. 26 Kasım'da Brest-Litovsk'ta Alman-Rus barış görüşmeleri başlar başlamaz Bolşevikler Alman askerleri ve emekçileri yönünde sistemli bir propaganda başlatmıştır ve bu propagandanın kaçınılmaz bir devrim patlamasını hızlandıracağını düşünürler. Karl Radek Dışişleri Bakanlığı'nda bir basın bürosu yönetir: esir kamplarında toplanan sosyal demokrat militanlardan yardım görüp, bilhassa havayoluyla, Sovyet hükümetinin barışa çağrısının yer aldığı yüzbinlerce bildirinin dağıtılmasını örgütler ve yarım milyon tiraja ulaşan ve cephe boyunca dağıtılan *Die Fackel* (Meşale) gazetesini çıkarır[78]. Alman askeri liderler basit ve dolambaçsız bir dilde kaleme alınan bu propagandadan ve şimdiye kadar iyi muhafaza edilen birlikler arasında yarattığı karışıklıklardan çabucak endişelenir[79]. Tavırları sertleşir, ateşkes görüşmeleri sırasında dostluk için verilen olanaklar üzerinde durur, çabucak sonuca ulaşmaya ve Bolşeviklerin barış ihtiyaçlarından mümkün olduğunca faydalanmaya çalışırlar. 10 Ocak'ta General Hoffmann Rus delegelere, Bolşevik yöneticilerin içinde barışa dair büyük bir tartışmaya ve partide ilk ciddi krize neden olacak ültimatomun koşullarını bildirir[80]. Ancak Troçki, Brest görüşmelerini, Rus emekçilerin muharip ülkelerden, özellikle de ittifak devletlerinden kardeşlerini yardımlarına çağırdığı bir platform olarak kullanabilmiştir[81]. Çağrı duyulur: 14 Ocak'ta Budapeşte'de[82] Csepel Manfred Weiss mühimmat fabrikasında grev patlak verir, birkaç gün içinde de Avusturya ve Macaristan'ın bütün işyerlerine yayılır[83].

Bu alanda abartıdan biraz şüphelenen Franz Borkenau'nun "şimdiye dek modern dünyanın tanıdığı proleter kökenli en büyük devrimci hareket", "merkez güçleri temellerine kadar sarsacak" bir hareket olarak adlandırdığı şey böylelikle başlar[84].

Ocak 1918 grevleri

Ekim ayından başlayarak Almanya'da işçilerin direnişi devam eder. Brest görüşmelerine ilişkin bilgiler, ortamı canlandırır. Pek çok militan hapishaneden yazan Liebknecht gibi düşünür:

---

77. 26 Aralık 1917 Kararnamesi, Sobranié Uzakonenii i Rasporiajenii Rabotchego i Krestianskogo Praviteltsva, 1917, no: 8, s. 119; Bunyan ve Fischer'e göre, The Bolschevick Revolution 1917-1918, s. 285.
78. Ruth Fischer, *a.g.e.*, s. 30-31.
79. E. H. Carr, The Bolshevic Revolution, III, s. 31.
80. *A.g.e.*, s. 31-32.
81. *A.g.e.*, s. 29-31.
82. Borkenau, World Communism, s. 91.
83. *A.g.e.*, s. 91-92.
84. *A.g.e.*, s. 92.

> Brest, Rus delegeleri sayesinde sesi uzaklardan duyulan devrimci bir kürsüye dönüşüyor. Avrupa'nın merkez güçlerini itham etmiştir, Almanya'nın hırsızlığını, yalanını, hilesini ve ikiyüzlülüğünü ortaya çıkarmıştır. Alman çoğunluğunun barış politikasına, ikiyüzlü olduğu kadar kötümser olan bu politikaya ezici bir hüküm getirmiştir[85].

Spartaküs, Ocak ayının ilk iki haftasında genel greve çağıran, ayrılmış barışın genel barışa doğru bir adım teşkil edeceği yanılsamasını itham eden bir bildiri yayımlar[86]. Ay ortasına doğru devrimci delegeler, bağımsız sosyal demokrat parti yönetimi ve bu partinin Reichstag ve Landtag'daki vekilleri bir araya gelir. Richard Müller Berlinli işçi sınıfındaki durum hakkında bir rapor sunar: politik taleplere dayanan bir genel grev başlatma olasılığını düşünür, işçilerin bunu yapmaya hazır olduğunu ama bağımsız sosyal demokrat parti tarafından çağrılmış olmayı beklediklerini ifade eder[87]. Katılımcılar bölünür ve zaman zaman şiddetli bir şekilde çatışır. Ströbel'in sözcülüğünü yaptığı bir azınlık, Müller'in, aslında tamamen edilgen olan işçilerin ruh hali konusunda yanıldığını ifade ederek her türlü eylemin karşısında yer alır. Haase ile birlikte çoğunluk ise, barışı dayatmak için genel grevin gerekli olduğunu düşünür ama partiyi yasaklama tehlikesine koşmayı reddeder; çoğunluğa göre, Müller tarafından salık verilen eyleme çağrı yapsaydı bu durumun gerçekleşmesine ramak kalmıştı. Bu tereddütler, parti yapmayı reddederse kişisel olarak bir çağrı imzalamaya hazır olduklarını söyleyen Ledebour ve Adolf Hoffmann'ın hoşuna gitmez[88]. Sonuç olarak bir uzlaşmaya varılır: Haase tarafından kaleme alınan ve üç günlük bir greve[89] çağıran bir metin parti olarak değil, vekiller olarak imzalanmış ve işyerlerine bildiri olarak dağıtılmış olacaktır[90]. Ancak vekiller hâlâ tereddüt eder: iki gün sonra fraksiyon metni değiştirir ve parti militanları sloganı sözlü olarak yaymaya devam etseler de, greve ilişkin her türlü anıştırmayı çıkarır[91]. Bildiriyi Spartakistler tarafından gizlice bastırmak için nafile görüşmelerin ardından, sonunda metin, 10 Ocak 1918'de yayımlanır. Özellikle şunları ifade edecektir:

> Emekçi sınıf iradesini ortaya koymazsa Alman halkının kitleleri yönetici sınıfın eylemlerini onaylar görünebilir. (...) sizin için halkların kendi kendilerine sahip çıkma hakkı temelinde ilhaksız ve karşılıksız bir barış için sesinizi yükseltme zamanı geldi. Söz sizde[92].

---

85. Politische Aufzeichnungen aus seinem Nachlass, s. 51-52.
86. Dok.u. Mat., II/2, s. 67-70.
87. R. Müller, *a.g.e.*, s. 101.
88. *A.g.e.*, s. 101.
89. Bu açıklama, grevler hakkında genel olarak Jogiches'e atfedilen bir Spartakist raporu tarafından yapılmıştır (Dok.u. Mat., II/2, s. 132).
90. R. Müller, *a.g.e.*, s. 102.
91. Dok.u. Mat., II/2, s. 132.
92. R. Müller, *a.g.e.*, s. 102.

Bu arada devrimci delegeler çevresi grev hazırlığına geçer; bu grev fikri Orta Avrupa grevleri hakkında haberlerin dolaştığı fabrikalarda iyi karşılanır. Başlangıç 28 Ocak Pazartesi olarak belirlenir ve her türlü önleyici baskıdan kaçınmak amacıyla bu tarih açıklanmaz[93]. Ancak hareketin başlamasından önceki hafta Avusturya Macaristan'daki grev dalgası ve "Rus örneğine göre seçilmiş "Viyana işçi konseyi" hakkında bilgiler veren bir Spartakist bildirisi şunları ilan eder: "28 Ocak Pazartesi genel grevin başlangıcıdır!"[94]. İşçileri, ne pahasına olursa olsun konseylere seçmemeyi önerdiği "fanatik" çoğunluğa karşı uyarır:

> Kuzu kılığına girmiş bu kurtlar hareket adına Prusya polisinden daha ciddi bir tehlike yaratıyorlar[95].

27 Ocak Pazar günü, bu ortamda, Berlin tornacıları genel kurulu gerçekleşir. Alkış ya da tezahürat olmadan, Richard Müller'in önerisi üzerine, kurul oybirliğiyle, ertesi gün iş başı saatinde grevi başlatmaya ve delege seçecek kurulların alanda hazır bulunmasına karar verir. Daha sonra bu delegeler sendikalar evinde toplanacak ve grev yönetimini tayin edeceklerdir: 1917 Nisan'ının dersi unutulmamıştır[96]. 28'i sabahı Berlin'de 400.000 grevci bir araya toplanır ve belirlenen kurullar, tornacıların ve devrimci delegelerin ezici çoğunlukla girdiği bütün fabrikalarda yerlerini alır. Öğleye doğru, uygun görüldüğü üzere, fabrikalarda seçilen 414 delege bir araya gelir. Richard Müller onlara yedi başlıktan oluşan bir program sunar; bu da 1917'deki Leipzig grevcilerinin taleplerine yakındır: Brest'te Rus delegeler tarafından tanımlandığı şekilde, halkların kendi kendilerine sahip çıkma hakkı temelinde ilhaksız ve karşılıksız bir barış, emekçilerin barış müzakerelerinde temsili, yiyecek tedarikinde iyileştirme, sıkıyönetimin kaldırılması, ifade ve toplantı özgürlüğünün iyileştirilmesi, kadınların ve çocukların emeğini koruyan yasalar, işyerlerinin askersizleştirilmesi, siyasi tutuklulara özgürlük, genel seçim hakkının verilmesinden başlayarak ve Prusya Landtag'ı için yirmi yıla denk, Devlet'in her düzeyde demokratikleştirilmesi[97]. Daha sonra kurul on bir üyeden oluşan bir eylem komitesi seçer, bunların hepsi de devrimci delegelerin grubundandır: 1917 Nisan grevi sırasında görevleri sebebiyle zaten tanıdık Scholze ve Tost, Eckert, Neuendorf, Blumental, Malzahn, Kraatz, Zimmermann, Tirpitz, Cläre Casper ve

93. *A.g.e.*
94. Dok.u. Mat., s. 71.
95. *A.g.e.*, s. 73.
96. R. Müller, *a.g.e.*, s. 102.
97. *A.g.e.*, Paul Blumenthal, "Die A.E.G. Arbeiter demonstrieren für Karl Liebknecht" içinde Hennigsdorf A.E.G. grevinin başlangıcının hikâyesi". 1918. Erinnerungen von Veteranen der deutschen Gewerkschaftsbewegung an die Novemberrevolution (1914-1920), s. 73-74.

elbette Richard Müller[98]. Kurul, bağımsız sosyal demokrat partiyi, temsilcilerinden üçünü eylem komitesine göndermeye davet etmeye karar verir[99]. O sırada bir Spartakist aynı daveti çoğunlukçulara yapmayı önerir; ona göre bunun nedeni onların "maskelerini düşürmektir"[100]. Önce iki çoğunluk oyuyla reddedilen öneri, hareketin "bölücü" olarak sunulup itham edilmesinden korkan Richard Müller'in müdahalesiyle[101] sonuçta benimsenir.

Eylem komitesi acilen toplanır. On bir seçilen dışında, bağımsızlar tarafından görevlendirilen Haase, Ledebour ve Dittmann'ı, çoğunlukçular tarafından görevlendirilen Ebert, Scheidemann ve Braun'u içerir. Richard Müller başkanlık eder. Ebert, partilerin temsilcileri ile grevdeki işçiler arasından seçilenler arasında eşitlik talep etmek ve benimsenen taleplerin bazılarının kabul edilmez olduğunu bildirmek için derhal söz alır. On biri, gerçekleşen oylamalara itiraz edilmesine karşı çıkar ama toplantı, polisin sendikalar evine doğru yürüdüğü –yalan– haberiyle aniden kesintiye uğrar. Panik anı geçtikten sonra, üç çoğunluk vekilinin alanı terk ettiği görülür[102]. Akşam, ordu komutanı fabrikalarda toplantıları ve grev komitelerinin seçilmesini yasaklar. Grevcilerin sayısı 500.000'e ulaşır[103].

29'unda ikinci eylem komitesi toplantısı gerçekleşir. Bu arada Scheidemann, temaslar kurduğunu ve İçişleri Müsteşarı'nın, grevcilerin temsilcilerinin hiçbir yasal temsiliyeti olmadığından yalnızca parlamenterleri içeren bir heyeti kabul etmeye hazır olduğunu bildirir. Yiyecek tedariki konusunda harekete önemli tatminler sağlayabilecek bu görüşmeleri başlatmanın gerekliliğinde ısrar eder. Eylem komitesi çoğunluğu görüşmeyi kabul eder ama müsteşarın koşullarını reddeder: kendisiyle görüşmek üzere Scholze, Müller, Haase ve Scheidemann'ı tayin eder. Bu heyet uzun süre bakanlıkta ayakta beklerken bir ara Scheidemann'ı koridorlarda kaybeder[104]. Sonuçta iki vekil müsteşar tarafından değil, bir yönetici tarafından kabul edilir. Usanç içindeki Scholze ve Richard Müller bekleme odasında kalır. Heyetin edindiği

98. Jogiches haklarında şöyle yazar: "Kendi alanlarında etkili (...) muhalefetin sendikacıları (daimi üyeler değil) on erkek ve bir kadın işçi. Politik tavırları: çoğunlukla U.S.P. ama net değil. Aslında bunlar politikacı olmadan önce sendikacılardır; aralarında Liebknecht için grevden iki, bizim düşüncemizden de bir kişi (muhtemelen Paul Scholze) vardır. Dok.u. Mat., s. 133.
99. Bağımsızlara, Jogiches'in dediği gibi "Ledebourski'ye" davet, metal işçilerinin daimi üyesi, çoğunlukçu bir sorumlunun, üniter bir eylem talep eden çoğunluk yönetiminin bir bildirisiyle gelen Wuschek'in "başında bulunmak" amacıyla yapılmıştır (*A.g.e.*, s. 133).
100. Richard Müller, *a.g.e.*, s. 103.
101. Jogiches şöyle belirtir: "Bizin eğilimimizden hir kafa karıştırıcı" (*A.g.e.*).
102. Richard Müller, *a.g.e.*, s. 104.
103. Richard Müller, *a.g.e.*, s. 105.
104. *A.g.e.*

tek bilgi, eylem komitesinin faaliyetinin yasadışı ilan edildiği ve suç mahkemesinde yargılanabileceğidir[105].

30'unda *Vorwärts* yasaklanır, bu durum onun için değerli bir adımdır ona yepyeni bir saygınlık kazandırır: yetkililer onu 300.000 grevcinin olduğunu ilan ederek "yalan haberler yaymakla" suçlar. Pek çok yerde grevciler ile polisler arasında çatışmalar çıkar. Eylem komitesi bir bilgi bildirisi ortaya atar ve geniş çaplı eyleme çağırır:

> Hareket o kadar geniş çaplı olmalıdır ki, hükümet haklı taleplerimize boyun eğsin[106].

31'i için sokak yürüyüşlerine ve Treptow Parkı'nda bir açık hava gösterisine çağrı yapar.

30'unu 31'ine bağlayan gece askeri yetkililer sıkıyönetimin yeniden uygulanmasını ve askeri mahkemelerin tesisini ilan eden büyük kırmızı afişler astırır. Beş bin astsubay başkent polisini güçlendirmeye çağrılır. Sabah, grevci işçiler ile grevci olmayan tramvay işçileri arasında ilk olaylar patlak verir. Bir iç savaş kokusu duyulur[107]. Jogiches şöyle söyler:

> Devrimci bir soluk, kesin bir hazırlık gibi; ama yalnızca eyleme geçmeyi biliyorduk. Polisle her çatışmanın ardından: 'Yoldaşlar, yarın silahlarla geliyoruz' sesi duyuluyordu[108].

Tramvaylar sabote edilir[109], ilk tutuklamalar gerçekleşir. Treptow Parkı'ndaki gösteride Ebert, askeri yetkililerin yasaklamasına rağmen söz alır:

> Emekçilerin görevi, cephedeki kardeşlerini ve babalarını desteklemek ve onlara en iyi silahları sağlamaktır (...) İngiliz ve Fransız emekçilerin cephedeki kardeşleri için çalışma saatleri sırasında yaptığı gibi. (...) Zafer, bütün Almanların en değerli yeminidir[110].

Yuhalanıp "sarı işçi" ve "hain" muamelesi gören Ebert, yalnızca hak iddiası taraflarını tanımak istediği grevcilerin taleplerinin dayanışma ruhu taşıdığını ifade eder.

Polis onu tutuklamaya kalkışmaz ama yıkıcılığa teşvikle "suçüstü yakalayıp", beş yıl kale cezasına çarptıracağı Dittmann'ı ele geçirir[111]. Öğleden sonra Scheidemann ve Ebert eylem komitesine, şansölyenin kabul etmeye hazır olduğu sendika yöneticileri aracılığıyla görüşme-

105. *A.g.e.*, s. 106.
106. *A.g.e.*, s. 106-107.
107. R. Müller, *a.g.e.*, s. 106-107.
108. Dokt. Mat., s. 134.
109. *A.g.e.*
110. Aktaran K. Brammer, Der Prozess des Reichspräsidente, s. 68-69.
111. R. Müller, *a.g.e.*, s. 107.

lere başlamayı önerir[112]. Eylem komitesi üyeleri yönünü kaybetmiştir. Jogiches'nin belirttiği gibi "bu devrimci enerjiyle ne yapacaklarını"[113] bilemezler. Görüşmeyle kendilerine kurulan tuzağı hissederler ama yalnızca grevcilerin delegelerinin grevciler adına pazarlık yapabileceklerini iddia etmekle yetinirler[114]. Hükümet kendi kozunu öne sürer: 1 Şubat'ta askeri yetkililer, 4'ünde işbaşı yapmayacak fabrikaları askerileştireceğini ilan eder[115]. Eylem komitesinde çoğunlukçu vekiller çabucak işbaşı yapmakta ısrar eder: işçiler için büyük tehlikeler bulunduğunu çünkü askeri yetkililerin baskıyı devralmaya hazırlandığını söylerler; greve devam etmek en kötü politikayı yapmak demektir. Şansölyenin yeni bir grevciler temsilcisi toplantısına izin vermesi için bir kez daha –bu kez Haase'yle uzlaşarak– aracı olurlar. Şansölye, vekillerin bu toplantıdan sonra hemen işbaşı yapma kararı aldıkları taktirde izin vereceğini söyler[116].

Eylem komitesinde yalnız kalan devrimci delegeler Haase ve Scheidemann'ın önerdiği yola girmeyi ve sendika yöneticilerinin arabuluculuğunu oybirliğiyle reddeder. Ama sonuçta hareket kötü örgütlenmiştir ve eylem komitesi, baskı konusu hariç her türlü bilgiden mahrum grevci kitlesiyle ilişkilerini keser[117]. Spartakistler işi, grev konusunda silahlı mücadeleye kadar gidebilecek bir sertleşmeye vardırır[118] ama Berlinli grevciler Reich'a çekilir, askerler disiplin altına alınır, askeri birlik ile işçiler arasında olası bir dostluğa dair hiçbir gösterge yoktur. Richard Müller ve yoldaşları için tek bir çıkış vardır: görüşme yapmaksızın greve son vermek, bozgunu kabul edip geri çekilmek. Yaptıkları da bu olur: eylem komitesi 3 Şubat tarihi için işbaşı emri verir[119].

Grevin geleceği.

Birkaç yıl sonra, onu savaşın ortasında vatana ihanet etmekle suçlayan bir milliyetçiye karşı davada, 1918 Ocak grevinden bahsederken, Ebert kendi görevini şöyle ifade ediyordu:

> Berlin mühimmat fabrikalarında radikal yönetim üstünlük elde etmişti. Radikallerin, korkutarak iş bırakmaya zorladığı partimizin katılımcıları, yürütmeye, üyelerini grev yönetimine yollamasını istemeye geldi. (...) Buna mümkün olduğunca çabuk bir son vermek ve böylelikle ülkeyi felaketten kurtarmak kesin niyetiyle grev yönetimine girdim[120].

---

112. *A.g.e.*
113. Dok.u. Mat., s. 134.
114. R. Müller, *a.g.e.*, s. 107.
115. *A.g.e.*, s. 108.
116. *A.g.e.*, s. 109.
117. Dok.u. Mat., s. 135.
118. R. Müller, *a.g.e.*, s. 110.
119. *A.g.e.*, s. 110.
120. Brammer, *a.g.e.*, s. 21.

Sosyal demokrat yöneticiler, 1917 Nisanı'nda Cohen ve Siering'in manevrasını etkin bir şekilde ama daha büyük ölçekte yenileyerek, bütün bir proletaryanın gözüne gerçekten grev kırıcıları olarak görünmeden, amaçlarına ulaşmışlardı. İşbaşından itibaren sosyal demokrat basın, Bolşeviklere karşı yürütülen bir polemik yoluyla, kendi politikasına Almanya'da, Rus örneğinden esinlenmiş aşırılığı mahkûm ederek avukatlığını yaptığı temkini haklı çıkarabilecek akılcı ve "milli" bir kılıf uydurmaya çalışır. Otto Braun *Vorwärts*'ta, Bolşeviklerin bir Alman devrimine olan umutlarının hiçbir şeye dayanmadığını, Alman proletaryasının şiddet kullanımını kesin olarak reddettiğini yine Bolşeviklere açıkça ifade eder[121].

Bu devrim devrimci azınlık için öğreticidir. Richard Müller proleterler arasındaki egemen duygudan şöyle bahsedecektir: "Bize silah gerek. Orduda propaganda yapmamız gerek. Tek çıkış devrimdir"[122]. Spartakistler bildirilerinde eylem komitesinin deneyiminden dersler çıkarır. Onlar adına Jogiches şöyle yazar:

> Bütün sendika grevleri için uygun görülen şemayı uygulamak arzusuyla, parlamenter kretinizm ve özellikle kitlelere olan güvensizlik yüzünden ama aynı zamanda-ki önemsiz bir neden değildir-bağımsızların başlangıçtan itibaren grevi basit bir protesto hareketi olarak düşünmesinden, komite, vekillerin etkisiyle, her türlü müzakereyi geri çevirmek ve kitlelerin enerjisini en değişik şekillerde boşaltmak yerine hükümetle müzakereye başlamakla yetindi[123].

Spartakistler mücadelelerin yönetiminin seçilmiş işçi kurullarına bırakılmak ve devrimcilerin kendi davaları için askerler kazanmak zorunda olduğunun altını çizer: Berlin garnizonunun birliklerine yönelik özel bir bildiri yayımlarlar[124]. Vardıkları sonuç –"Kararlılıkla Rusça konuşmalıyız!"– pek çok işçi militan tarafından paylaşılır[125]. Ardından Rus devriminin sloganını yaygınlaştırmaya çalışırlar: "İşçi ve asker konseyleri"[126].

Spartakistler hareket esnasında her biri 20.000 ila 100.000 nüsha arasında sekiz bildiri basmışlardır; bu da yasadışı bir organizasyon için gerçek bir performans anlamına gelir[127]. Ancak yeterince örgütlenmediklerinin ya da net bir yönelim içinde olmadıklarının bilincindedirler. Jogiches şöyle yazar:

---

121. *Vorwärts*, 15 Şubat 1918.
122. R. Müller, *a.g.e.*, s. 110.
123. Dok.u. Mat., II/2, s. 134.
124. Bartel içinde bölümler, Revolutionäre Ereignisse..., s. 168; Jogiches'in raporuna eklenmişti ama Dokumente und Materialen'de yer almaz.
125. Dok.u. Mat., II/2, s. 99.
126. *A.g.e.*, s. 137-138.
127. *A.g.e.*, s. 136.

Delegeler arasında (...) bir yandaş kalabalığımız var görünüyordu. Yalnızca dağınık, bir eylem planından yoksun ve kalabalık içinde yitmiş durumdaydılar. Bunun dışında çoğu zaman kendilerini açık bir şekilde göremiyorlardı[128].

Emekçiler deneyimden dersler çıkarıp, güçlerini yenileyinceye kadar, bozgunun bedelini acilen ödemek gerekir. Yaklaşık 50.000 Berlinli işçi, hemen hemen on grevciden biri, özel görevlerinin iptal edildiğini ve seferber edildiklerini öğrenir: içlerinde "elebaşları" ve öncelikle Richard Müller vardır[129]. Polis devrimcilerin peşine düşer ve Mart'ta Neukölln'de gizlenen Jogiches'i yakalamayı başarır[130]. Bu yakalamayla birlikte Spartakist örgütünün başı kesilmiş olur. Hükümet istediği gibi davranır. 18 Şubat'ta Alman ordusu doğu cephesine saldırıya geçer ve ezici galibiyetleri, Bolşevik hükümetine, Rusya'yı canlı kuvvetlerinden yoksun bırakan ve iç savaş koşullarını hazırlayan *dikta*'yı dayatmasına izin verir[131]. Çoğunlukçu sosyal demokratlar Reichstag'ta Brest-Litovsk antlaşması oylanırken çekimser kalır[132]. Generaller, Ukrayna buğdayıyla garanti altına alınan yiyecek tedarikiyle zaferin hemen yakında olduğu sözünü verir[133]. Batıya saldırı 21 Mart'ta başlayacaktır. Mart ile Kasım arasında, savaş geride 192.447 ölü, 421.340 kayıp ve tutsak, 860.287 yaralı, ayrıca 1917'dekine göre 300.000 sivil ölü bırakacak, çocuk ölüm oranı ise ikiye katlanacaktır[134].

128. *A.g.e.*, s. 135.
129. Léo Stern, *a.g.e.*, II, s. 448.
130. *A.g.e.*, IV, s. 1363 ve 1365. Aynı zamanda yoldaşlarından ikisi, en yakın çalışma arkadaşlarından Willi Budich ve Willi Leow tutuklanır; bunlar Berlin'de garnizon askerlerinin yararına devrimci propaganda yönetirler.
131. E. H. Carr, The Bolshevik Revolution, III, s. 48 ve sonrası.
132. Verhandlungen... des Reichstages, 22 Mart 1918, s. 573.
133. Ludendorff, aktaran Bartel, Revolutionäre Ereignisse, s. 180.
134. *A.g.e.*, s. 183.

7
Dünya Devriminin Problemleri

4 Ağustos 1914 tarihi, dünya sosyalist hareketine yönelik temel strateji ve yöntem problemleri ortaya çıkarmıştı. Rus devrimi bu problemleri bütün keskinliğiyle ortaya koyar. Almanya'da savaşın ilk üç yılı esnasında "devrimci parti" ya da "iktidar mücadelesi" problemleri yalnızca kuramsal alana bağlı gibi görünür. Bolşevik beklentilerini Ekim zaferiyle doğrulanması, bu problemleri somut ve acil görevler olarak gündeme alır. Devam eden savaş koşullarında yine de her şey güç bir enformasyon ve kuramsal tartışmalar yoluyla yeniden başlayacaktır.

1917'den önceki bölünme problemi

Rosa Luxemburg tarafından hazırlanan ve 1 Ocak 1916 *Die Internationale* konferansınca benimsenen tezlerin en önemli noktası, II. Enternasyonal'in iflasının analizinin sonucu olan 12 numaralı tezde ifade edilmişti:

> Belli başlı ülkelerin sosyalist partilerinin resmi temsilcileri tarafından emekçi sınıflarının-onları proleter Enternasyonalin temelinden emperyalist burjuva politikasını temeline kaydırmak amacıyla-amaçlarına ve çıkarlarına karşı gerçekleştirilen ihanet yüzünden, sosyalizm adına, bütün ülkelerde emperyalizme karşı devrimci sınıf mücadelesine yol göstermek ve birleştirmek görevini üstlenebilecek yeni bir Enternasyonal yaratmak hayati bir ihtiyaçtır[1].

Lenin, "Junius" kitapçığındaki eleştirisinde, kurulacak Enternasyonalin unsurlarını mücadele içinde toplamak amacıyla, her ülkede merkezci ve sosyal-barışçı yönetimlerle kopma kararına eşlik etmezse bu önemli tezin her türlü pratik edimden yoksun kalacağının altını çizecekti.

Arbeiterpolitik'te sosyalist hareketin bölünmesinin devrimciler tarafından örgütlenmesinden yana kuramsal argümanlar geliştirecek ilklerden biri Radek'tir[2]. Farklı sosyal demokrat partilerin makamlarının savaşın ilan edilmesinden başlayarak "bir sosyal emperyalizmle" özdeşleştiği tes-

---

1. I.M.L.-Z.P.A. DF V/14. Dok.u. Mat., II/1, s. 281.
2. "Einheit oder Spaltung" Arbeiterpolitik, no: 4, 8 ve 10, 1916. In der Reihen der deutschen Revolution, s. 336-338.

pitinden yola çıkar. Sosyal-emperyalist yöneticilerin arkasındaki sosyalist hareketin birliğinin emperyalizmle birliği anlamına geldiği bölünme lehine basit argümanın bazı devrimciler tarafından akılda tutulmadığını –özellikle Rosa Luxemburg hedeflenir– gözlemler; bunlardan bazıları savaşın devamının partinin bir bütün olarak ayağa kalkmasına neden olacağını düşünürken, ötekiler, bir bütün olarakkitlelerin yöneticilerin ihanetinin bilincine varmasından önce örgütlenmiş bir bölünmenin etkisiz olacağı ve devrimcilerin yalnızlaşmasına götüreceği kanaatindedir.

Alman sosyalist hareketinin en sağlam mitlerinden birini kalbinden yakalayarak, işçi birliğinin kendi içinde bir iyilik ya da bölünmelerin zorunlu olarak bir kötülük olmadığının altını çizer. Aslında işçi hareketinin tarihi, ne şanstan, ne de tarihin herhangi bir fantezisinden değil, karşıt toplumsal güçlerin baskısından sonuçlanan uzun bir bölünmeler dizisinin tarihidir. Reformcu hareketin, Lassalle zamanının Alman hareketinin ve I. Enternasyonalin arka arkaya bölünmesinin belli başlı taraflarını gözden geçirdikten sonra:

> "1. İşçi hareketinin içindeki farklı yönelimler, köklerini daima temellerinin toplumsal farklılıklarında –bölünmeye götüren farklılıklar– bulmuştur. 2.Bu bölünmeler asla kısa bir zamanda aşılamamıştır, birleşme süreci her zaman uzun bir mücadele süreci olmuştur"[3], sonucuna varır.

Çağdaş sosyal demokrasi krizi için de aynı şey geçerlidir. Aslında "4 Ağustos politikası", Londra, Petersburg, Paris ya da Viyana'da zorunlu olarak ortak köklere sahip olduğundan, uluslararası bir olgudur. Bu kökler –mesela Alman "sosyalizminin", "işçi sendikalarının"– kendi emperyalizmlerine karşı –geleneksel konumlarında yer almalarını açıklayan– bir "işçi aristokrasisinin" varlığı ve işçi hareketi üzerindeki baskısında aranmalıdır:

> Alman endüstrisinin hızlı gelişimi dolayısıyla, Devlet sigorta sistemlerinin ya da sendikaların görece emin yaşam koşulları sunduğu, görece yüksek maaşlar elde eden, yani burjuva kültüründe yer alan Alman işçi sınıfının üst tabakası, neredeyse on beş yıldır revizyonistlerin ve sendika yöneticilerinin ağzıyla zincirlerinden fazlasını kaybedeceklerini her zaman açıkça ifade etmiştir[4].

Revizyonizm alanındaki belli başlı güçler aslında bu küçük burjuvazi hattında yer alabilecek sendika yöneticileri kadar, özellikle güneyli küçük burjuvazi unsurları da değildir. Kazanılmış ayrıcalıklara bağlı olan onlar, politik haklarını ve ekonomik taleplerini savunmak için her türlü büyük kitlesel emekçi hareketini örgütleme girişimine karşıdırlar:

---

3. *A.g.e.*, s. 315.
4. *A.g.e.*, s. 317.

> Romantik devrimcilere karşı protestolarını böyle eylemlerin sözüm ona olanaksızlığına dayandırıyorlardı ama aslında ifade ettikleri şey, işçi aristokrasisinin onların kazanımlarını tehlikeye attığını görmek korkusuydu[5].

Revizyonistler ve sendika yöneticileri aynı bakış açısıyla Alman burjuvazisinin sömürge politikasına destek vermişti.

Dolayısıyla 4 Ağustos politikasının, Almanya, Büyük Britanya, Fransa gibi işçi aristokrasisinin görece önemli bir gelişimine şahit olan ülkelerde, işçi hareketinin içinde üstün gelmesi tesadüf değildir. İşçi aristokrasisinin çok ince bir tabaka oluşturduğu İtalya ya da Rusya gibi ülkelerde bile, tamamen reformist terimlerle düşünen ve bu nedenle burjuvalarıyla birlikte yürüyen nitelikli bir işçi çekirdeğine dayanan "sosyal yurtsever" grupların oluştuğu görülmüştür. Bütün bunları devrimciler zaten savaştan önce biliyor ama kapsamını hafife alıyorlardı:

> Bu politikanın, sınıf çatışmalarının ağır baskısı altında dağılan yöneticilerin yanılsamalarına bağlı olduğunu sanmıştık. Deneyim, yanıldığımızı gösterdi. Öncelikle bu politika yalnızca yöneticilerin politikası değildi: arkasında, yöneticilerden başka bir şey istemeyen bütün bir emekçi kategorisi vardı. Üstelik bugün, bu liderlerin arkasında kitleler olmadığını, kitleler olsa da, bunun nedeninin yeterinde aydınlanmış olmadıklarına bağlı olduğunu açıklamak istemek ölümcül bir yanılsama anlamına gelecek.. *Bölünme, işçi kitlelerinin kendi içinden geçer*[6].

Bazıları gibi bundan, savaşın daha sonradan sosyal-emperyalistleri rüyalarından uyandıracağı sonucunu çıkarmak yanlıştır; olayların seyri devrimcilere gerekçe verdiğinden, bütün bir sınıfın kendi birliğini çabucak mücadelede görmesi için işçi birliğini muhafaza etmenin gerekli olduğu sonucunun yanlış olduğu gibi. Zira emperyalizmin işçi aristokrasisinin ayrıcalıklarını giderek kendi elleriyle yıkmaya ve böylelikle reformizmin temellerini zayıflatmaya yöneleceği doğru olsa da, toplumsal bir tabakaya demirlemiş bir ideoloji bir on yıl içinde dağılamaz.

Üstelik burjuvazi hemen, kendi alanını korumak ve devam ettirmek için sosyal-yurtsever yöneticileri, işçi aristokrasisinin sözcülerini kullanmakta kararlıdır: "sosyalistler" bakan olacak, burjuva Devlet aygıtında mevkiler elde edecek, küçük tavizlerle, birleşmiş devrimci mücadeleyi sürdürmeye engel olmak için işçi sınıfını bölmeye çalışacaklardır. Devrimci militanlar sosyal-emperyalist yöneticilere karşı mücadeleyi sürdürmek için parti içinde kalsalar da, proleter mücadelenin öncü rollerinden vazgeçerler:

---

5. *A.g.e.*, s. 318.
6. *A.g.e.*, s. 320.

> Partinin resmi birliği zarar görmemiş olsa da, sosyal-emperyalistler partiye ve onun politikasına egemen olsa da, ya sınıf düşmanına karşı yıllardır süren mücadeleden vazgeçmeli ya da emperyalist makamların talimatlarını hesaba katmadan onu sürdürmeliyiz. İlk durumda, dış düşmana karşı mücadeleyi bırakır ve sosyal-emperyalistleri eleştirmekle yetinirsek bu eleştiri bütün anlamını yitirir: bu eleştiri sendika hareketinde, Reichstag'ta gerçekleştirmek zorunda kalacağımız şey yüzünden, işçi kitlelerine eleştirimizin haklı olduğu inancını verecek eylemsizlik yüzünden çizilip iptal edilecek. Öteki durumda, sosyal-emperyalistler bizi partiden çabucak ihraç edecek ve partideki hiçbir çoğunluk, onun politikasını temel ilkelerin bir ihaneti olarak mahkûm eden bir azınlığı uzun vadede hoş göremeyeceğinden, bu grubun, bütün eylemlerini engellemesine daha az katlanacak ve kitleleri ona karşı harekete geçmeye çağıracaktır[7].

Devrimcilerin bir kongrenin ardından çoğunluğu elde ettiklerini farz etsek bile, parti saflarında, aslında sınıf düşmanları olan oportünistleri koruma riskini alamayacaklar, dolayısıyla da onları desteklemeye devam edecek emekçilerinkiyle birlikte –bu olacaktır– kendi saflarından oportünistleri atmak zorunda kalacaklardır: "Nereye dönsek bölünme olacaktır"[8]. Bu yüzden Radek'e göre bunu bilinçli olarak hazırlamak gerekir: bölünme emperyalist savaşa, burjuvaziye ve işçi hareketinin aracılarına karşı mücadeleyi örgütlemenin tek yolunu oluşturur. Örgütlenmeile ilgili olayların içinde ne kadar erken yer alırsa –bölünme 1914'ten itibaren zihinlerdedir–, hasarları daha hızlı tamir edecek, işçi sınıfının devrimci birliğini yeniden daha hızlı şekillendirecektir.

Benzer bir kuramsal araştırma çabası Julian Marchlewski'yi, sosyal demokrat parti tarafından benimsenen barış konusundaki tezlerin eleştirisi vesilesiyle, oportünist akımın Devlet meselesine yaklaşımını incelemeye ve onda bir sınıfın iktidarının aracını gören Marx ve Engels'inkiyle karşılaştırmaya götürür. O sıradaki incelemeleri *Devlet ve Devrim*'i hazırlayan Lenin'le aynı yolda ilerleyerek:

> Proleterler Devlet'e karşı mücadele yürütmelidir, Devlet'teki sınıf egemenliğini kırmadan insanların özgürlüğü ve eşitliği temelinde yer alan ideallerini gerçekleştiremezler[9], iddiasında bulunur.

Alman devrimcilerinin bir kısmı böylelikle, ancak zayıf bağlantılarının bulunduğu ve hiçbir ortak örgütlerinin bulunmadığı Bolşeviklere yaklaşıyorlardı. Rus devrimi onların tezlerine tutarlılık ve ağırlık kazandıracaktı.

---

7. *A.g.e.*, s. 323-324.
8. *A.g.e.*, s. 325.
9. "Barış Meselesi Hakkında Tezler", Spartakus im Kriege, s. 58.

Rus devriminin etkisi

1917 yılından itibaren Rus devriminin Alman işçi hareketine etkisi fark edilir;bu etki, yalnızca Alman devrimcilerinin teorik ya da pratik tavır alışları aracılığıyla değil, geniş işçi kitlelerinin yönelimi ve onların saflarında Rusya "sovyetlerinin" Almanca çevirisi "işçi konseyleri" sloganı gibi bir sloganın başarısı aracılığıyla olur. Bu yakınlaşmalar elbette devrimci patlamaları hazırlayan yeraltı hareketlerinin işaretidir –bu bakış açısından da 1917 Rusya'sı hiç de dünyanın dışında değildi. Ama mesele, Alman emekçilerinin ve özellikle devrimci grupların militanlarının, bu Avrupa savaşında ve sansüre rağmen, Rus devrimiyle nasıl tanışabildiğini bilmektir. Onlarla her açıdan uzlaşmış olmaktan uzak duran devrimcilerin gönlünü kazanmak amacıyla ve özellikle ilk görevlerinin –Spartakistlerin o zamana kadar reddettiği– yeni bir parti kurmakolduğuna onları ikna etmek için, Bolşeviklerin iktidara geldikten sonraki çabalarını da hatırlatmak gerekir.

Farklı Avrupa ülkeleriyle olası ilişkiler olmadığından, Bolşevikler Rus toprağında içlerinde 165.000 asker ve 2.000 Alman subay bulunan yaklaşık iki milyon tutsağın bulunmasının teşkil ettiği şansı savsaklamaz[10]. Özellikle Şubat devriminden sonra zemin buna uygundur: tutsaklar arasında pek çoğu, sempatileri yalnızca işçi ve köylülere, amacı emperyalist savaşa son vermek olan işçi partililerin işçi ve köylülerine ulaşan sosyal demokrat militanlardır: ne Menşevikler, ne kutsal birlik politikaları yüzünden az ya da çok felç olan devrimci sosyalistler, savaş tutsakları arasında Bolşeviklerinkiyle karşılaştırılabilir bir propaganda sürdürmeyi başaramaz.

Zaten Şubat devriminden önce Rusya'da kimi yerlerde gizli sosyal demokrat militan çevreleri oluşmuştu[11]. Pek çok Alman tutsak Bolşeviklere katıldığından devrimin ertesinde gelişirler[12]. Ama Ekim'den sonra her şey daha büyük çapta cereyan eder ve Bolşevikler, eylemleri ve propagandalarının onlara sağladığı sempatileri örgütlemeye çalışırlar. Alman birlikleri yararına, bütün bir cephede "dostluk"[13] için geniş bir ajitasyon kampanyası da başlatacaklardır. Ayaklanmanın ertesinde geri dönen Radek'in etkisiyle propaganda, ajitasyon ve örgütlenme, Alman dilini kullananlardan başlayıp her türlü uyruktan tutsaklar arasında sistemli bir şekilde sürdürülür: 1917 Aralık ayından itibaren, Alman dilinde ana enstrüman olan *Die Fackel*[14] gazetesi yayımlanır. Uluslara-

10. Rudolf Dix, "Deutsche Internationalisten bei der Errichtung und Verteidigung der Sowjetmacht", BzG, 8 Jq, 1966, no: 3, s. 495.
11. *A.g.e.*, s. 485.
12. *A.g.e.*, s. 496.
13. K.L.Seleznev, "Bolchevitskaja agitacija i revolutsionnoe dvijenie v Germanskoj Armii na vostoshnoe fronte v 1918 g.", Nojabr'skaja Revoljucija..., s. 271-328.
14. *A.g.e.*, s. 276-277.

rası savaş tutsakları federasyonunun kurulması, daha sonra 1918'de Moskova'da bir konferans sırasında "Rus (Bolşevik) komünist partisinin Alman grubu"nun oluşturulması, yabancı komünist çekirdeğinin inşası için bu çabanın ilk sonucunu somutlaştırır[15]. Brest Barış Anlaşması'nın imzalanması ona bütün anlamını verdiği gibi bu üye toplama çalışmasına son verir çünkü Rus komünistlerden etkilenen pek çok tutsak onların ülkelerinin yolunu tutar; bizzat birlikler devrimci virüsü sık sık gerilere ve öteki cephelere taşıyacaklardır[16].

Radek'in etrafında, Rusya'da Alman dilini kullanan komünistlerin ilk çekirdeğinin kadrosunun oluşturan insanlar ortaya çıkar: Hamburg'tan Rothkegel ve Bremen'den Josef Böhm, eski sendika yöneticisi[17] Avusturyalı Karl Tomann, sosyal demokrat militan Hermann Osterloh[18], genç bir gazeteci, barışçıl bir hareketin öncülerinden, Sovyet hükümetinin Volga Almanları cumhuriyetinin bir temsilcisi yaptığı Ernst Reuter[19]. Bunlara bir de, Alman göçmeni bir ailenin çocuğu, 1916'dan itibaren Bolşevik olan demiryolu işçisi Nicolas Krebs eklenir[20]. Alman ordusu tarafından işgal edilmiş bölgelerdeki askeri-siyasi mücadeleleri, kendi birliğiyle Ukraynalı taraftarlara katılan eğitmen ve teğmen Wilhelm Zaisser gibi başka üyelere neden olur[21].

Alman devrimci hareketiyle ilişkiler, Brest-Litovsk barış imzasının ardından Sovyet hükümeti ile Almanya arasındaki diplomatik ilişkilerin düzelmesiyle birlikte kolaylaşmıştır. Bizzat Buharin zaman zaman elçilikte konaklar[22]. Elçi Joffé, görevinin anlamına vakıf, deneyimli ihtiyar bir devrimci militandır. ZatenBrest-Litovsk'ta Kont Czernin'e hoş bir şekilde: "Umarım ülkenizde de daha sonradan bir devrim başlatabileceğiz"[23], diyecektir. 1918 Nisan ayında Berlin'e gelir gelmez, imparatora belgelerini vermeyi reddederek ve ilk resepsiyonuna, tutuklular da dahil, belli başlı bağımsız ya da devrimci yöneticileri davet ederek dikkat çeken hareketlerde bulunmuştur[24]. Alman devrimciler için bilgi satın alarak, para sağlayarak, tavsiyeler vererek her alanda dikkate

---

15. R. Dix, *a.g.e.*, s. 495. Radek'e hiçbir anıştırmanın olmadığını not edelim.
16. Davidovitch, Revoljutsionnii Krisis 1923 g. V. Germanii i Gamburskoe vostanie, s. 133-134, Bolşevik propaganda tarafından döndüğünde komünist olacak yedek subay Ernst Schneller üzerinde uygulanan etkiden bahseder.
17. R. Dix, *a.g.e.*, s. 495.
18. Brandt ve Lowenthal, Ernst Reuter. Ein Leben für die Freiheit, s. 109-129.
19. Sonradan K.P.D. (S.)'de tanınacak ve burada 1921 senesinde birkaç ay sekreterlik yapacaktır. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 112.
20. O dönemde Krebs, isimini Rakov olarak Ruslaştırmışlı; sonradan Almanya'da Félix Wolf takma adıyla mücadele edecekti.
21. Ruhr mücadeleleri esnasında askeri lider, İspanya'da General Gomez olacaktır. Nadiren anılan 1918 dönemi hakkında bkz. André Marty, Karadeniz'in İsyanı, s. 72.
22. Özellikle 1918 Ekim ayının sonunda orada kalacaktır (Leo Stern, *a.g.e.*, IV, s. 1661).
23. O. Czernin, Im Weltkriege, aktaran E. H. Carr, *a.g.e.*, III, s. 71.
24. *A.g.e.*, s. 76.

değer bir faaliyet gerçekleştirir[25]. Yanında kaçaklık tecrübesi olan başka bir militan[26], Zimmerwald solunun sacayaklarından biri olan, Lenin'in İsviçre'deki eski yoldaşı Polonyalı Mieczislaw Bronski vardır[27].

Elçilik, diplomatik dokunulmazlık yoluyla Petrograd'la hızlı bir bağlantı sağlayan, komplo faaliyetlerini ve yarı kaçak ya da kaçak Almanlar ile muzaffer Rus devrimcileri arasında doğrudan politik teması destekleyen önemli kaynaklara, döneme has maddi araçlara sahip bir ajans kurar[28]. Bu ajans farklı servislerde ve kendi telgraf ajansı *Rosta*'da Alman militanları kullanır ve onlara eylem fırsatları vererek yasal olarak gizler: sosyal demokrat parti basın bürosu eski sorumlusu ve bağımsız yönetici Emil Eichhorn'nun, *Vorwärts*'ta eski gazetecive Spartakist yönetici Ernst Meyer[29] ve başka bir militan Eugen Léviné'nin durumu gibi. Bağımsız yöneticilerden biri olan Oscar Cohn elçilik avukatıdır ve bütün finansal eylemleri konusunda güvenilirdir[30]. Elçilik, ülke yöneticilerinin birkaç hafta sonra itham edeceği maddi propaganda kanalı olmasa da, bir sığınma yurdu, aydınlanma merkezi ve haber ajansıdır[31]. Almanya ile Rusya arasındaki ilişkilerin doğasının değişmesi, Almanya'daki durum hakkında bir raporun gizli *Spartaküs Mektupları*'nda verilen rapordan çok daha eksiksiz olmasıyla kendini gösterir; bu rapor Petrograd'ta Bolşevik partinin Alman seksiyonunun yayın organı *Weltrevolution*'da yayımlanmıştır.[32]

Bolşeviklerin çabaları

Bolşevikler, Almanya'nın Avrupa devriminin referans noktasını oluşturduğu inancındadır. Onların gözünde Rus devrimi, Almanya'da kesin ve yaklaşan bir savaş alanı bulacak dünya devriminin ilk aşamasından başka bir şey değildir. 1918 senesi boyunca müttefiklerden ayrı barışın ve Brest-Litovsk Antlaşması meselesinin etrafındaki tartışmanın arka

25. L. Fischer, Men and Politics, s. 31.
26. Carr, *a.g.e.*, s. 135.
27. Alman polis raporları, Alman hareketinde etkin diplomatik personelin öteki üyeleri arasında Sagorski'yi zikreder; kendisi, bağımsız yöneticilerden bütün basın işleriyle ilgilenen-büyük temizlik sırasında ortadan kaybolmadan önce, 1936'da İspanya'da S.S.C.B. elçisi olacaktır-Marcel Rosenberg'le ve gençlik örgütleriyle ilişkilerden sorumlu Bayan Markowski'yle temasları üstlenir. Yine aynı kaynaklara göre, Joffé, "ekonomi danışmanı" olarak Karski-Marchlewski'yi yanına nafile getirtmeye çalışır; sonuçta yalnızca ülkesine geri iadesini elde edebilecektir ("Oberkommando in den D.Z.A. Potsdam, Reichskanzlei no: 517", s. 95-96, Léo Stern içinde, *a.g.e.*, s. 1365).
28. Joffé (Izvestija, 6 Aralık 1918), ayaklanma hazırlığına yardım etmek için Barth'a yüz binlerce Mark teslim ettiğini söyler.
29. Bkz. Ekteki biyografi.
30. E.H.Carr, *a.g.e.*, s. 77.
31. Mesela Liebknecht'in salıverilmesiyle birlikte Moskova'da Bolşeviklerle politik olarak uzlaşmış olduğu bilinir.
32. Krivoguz, "Spartak" i obrazovanie Kommunistitcheskoj partii Germanii, s. 136.

planını oluşturacak olan Alman devriminin "gecikmesi" ve onun perspektifi Bolşevik hükümetinin dış politikasının sınırlarını çizer.

Zaten Şubat devriminden itibaren pratik –onların Almanlarla ilişkisi, bir Alman örgütlenmesinin kurulması– problemler ilk kaygıları haline gelir. Lenin, Rusya'ya yolculuğu sırasında, Stockholm'de kalan Vorovski, Hanecki ve Radek'e yurtdışındaki merkez komite bürosunu yönetme sorumluluğunu vermiştir. Bu büronun ilk görevlerinden biri, Almanya'da, Rusya hakkında haberler ve Bolşevik tartışmalarının yer aldığı *Russische Korrespondenz-Prawda*'yı yayımlamak olacaktır[33]. Gelir gelmez partiye sunduğu tezlerde Lenin, Liebknecht ve devrimcilerin eylemine saygılarını sunar, "solcu enternasyonalistleri", "gerçek enternasyonalistler", "devrimci enternasyonalist kitlelerin temsilcileri ve dürüstleri" Münzenberg, Radek ve Hartstein'i anar. Şöyle yazacaktır:

> Gecikmeden *yeni* bir Enternasyonal, devrimci ve proleter bir Enternasyonal kurmak tam olarak şimdi ve tam olarak bize düşüyor; daha açıkçası, onun çoktan kurulduğu ve harekete geçtiğini yüksek sesle ilan etmekten korkmamalıyız[34].

Sovyet tarihçi Krivoguz'a göre, yalnızca 1917 yazında Almanya'ya gizlice 60.000'den fazla bildiri sokulmuştu[35]. İsviçre'de Münzenberg'in etrafında toplanan Enternasyonal gençlik militanları, Lenin'in gitmeden önce onlara bıraktığı "Devrimci Proletaryanın Askeri Programı" üzerine mektubunun Almanya'da gizlice yayımlanmasını özellikle sağlarlar[36]. *Devlet ve Devrim*'in Almanya'ya binlerce nüsha halinde sokulması Stockholm ve İsviçre aracılığıyla gerçekleşir[37]. Lenin, 1917 Ağustos ayının sonunda, merkez komite bürosunu, yurtdışında uluslararası bir sol konferans örgütlemek için mümkün olan her şeyi yapması için sıkıştırıyordu:

> Bolşevikler, P.S.D., Hollandalılar, *Arbeiterpolitik*, *Demain*; işte şimdiden yeterli bir çekirdek. (...) Bolşeviklerin ve onların kongrelerinin çözümleri (...), aynı partinin program projesi; emperyalizm problemlerine net cevapları tüm dünyaya sunmak ve sosyal-şovenleri ve Kautsky'cileri suçlamak için işte şimdiden yeterli (*Vorbote*, *Tribune*, *Arbeiterpolitik* vs katılımıyla) bir *ideolojik temel*[38].

Aslında en önemli politik savaşın merkezcilere ve özellikle Kautsky'e karşı yöneltilmek zorunda olduğunu bilir ve gerçekte hasmını daha

---

33. W. Imig, "Zur Hilfe Lenins für die deutschen Linken", BzG, 1963, no: 5/6, s. 810.ve devamı.
34. Œuvres, t. XXIV, s. 75.
35. Krivoguz, *a.g.e.*, s. 63.
36. Imig, *a.g.e.*, s. 809-810.
37. *A.g.e.*, s. 814-855.
38. Œuvres, t. XXXV, s. 328.

tehlikeli bulur zira onların politikalarını savunurken ve bütün çabaları Bolşevizm yolundaki Alman proletaryasını engellemeye yönelikken "sosyal şovenlerle" resmi olarak kopmuştur. Lenin 1918'de böyle bir manzarada –esasen Alman devrimci militanları ikna etmek için– *Proleter Devrim ve Dönek Kautsky* kitapçığını kaleme alır ve orada model olarak Bolşevik devrimi önerir:

> Bolşeviklerin yöntemi doğruydu; tek enternasyonalist yöntemdi (...) çünkü *bütün ülkelerde* devrimin gelişmesi, desteği ve uyanışı için tek bir ülkede gerçekleştirilebilir olanı en yüksek seviyede gerçekleştiriyordu. Bu strateji büyük bir başarıyla doğrulandı zira Bolşevizm (...) dünya Bolşevizmine dönüştü; pratikte sosyal şovenizm ve sosyal barışçılıktan somut bir şekilde ayrılan bir fikir, bir kuram, bir program, bir strateji verdi. (...) bütün ülkelerin proletaryan kitleleri, Bolşevizm'in savaşın ve emperyalizmin dehşetinden kaçmak için izlenecek doğru yolu gösterdiğini, *Bolşevizm'in herkes için bir strateji modeli* olduğunu her gün daha net bir şekilde fark ediyor[39].

Ekim başında Almanya'nın durumunun onun kitapçığının kaydettiğinden çok daha hızlı olgunlaştığının farkına vararak on sayfalık bir özet kaleme alır, bunu Çiçerin'e gönderir ve Almanya'da mümkün olduğunca çabuk yayımlatılması –İsviçre'nin aracılığıyla gerçekleştirilecektir[40]– ricasında bulunur. Kitapçıkla aynı ismi taşıyan metin, şu uyarıyla sona erer:

> Avrupa için en büyük mutsuzluk, onun için en büyük tehlike devrimci partinin *olmamasıdır*. Scheidemann'lar gibi hainlerin partileri vardır (...) ya da Kautsky gibi köle ruhların. Devrimci parti mevcut değildir. Kuşkusuz kitlelerin güçlü bir devrimci hareketi bu hatayı düzeltebilir ama bu hata büyük bir mutsuzluk ve büyük bir tehlike olarak kalıyor. Bu yüzden bütün yolları kullanarak Kautsky gibi döneklerin maskesini düşürmeli, *bütün* ülkelerde olduğu gibi, gerçekten enternasyonalist devrimci proleter *grupları* böylelikle desteklemeliyiz. Proletarya hainlerden ve döneklerden çabucak vazgeçecek, kendi liderlerini çıkaracağı bu grupları izleyecektir[41].

Alman devrimcilerinin cevabı

Alman devrimciler Şubat'tan itibaren Rus devrimini coşkuyla selamladılar. Onlar için bu devrim bir model ve bir teşvik anlamına gelir çünkü işçi kitlelerin eyleminin dirilmesi, savaşın tam ortasında burjuvaziye karşı mücadele, kavganın ve hatta zaferin mümkün olduğunun çarpıcı bir onayıdır. Clara Zetkin bağımsız partinin kuruluş kongresindeki mesajında "gururlandıran"[42], Rosa Luxemburg hapishaneden, üzerinde

39. Œuvres, t. XXXVIII, s. 302-304.
40. Imig, *a.g.e.*, s. 818.
41. Œuvres, t. XXXVIII, s. 122. Makale, *Pravda*'da 11 Ekim 1918 tarihinde yayımlanmıştı.
42. Protokoll..., U.S.P. 1917, s. 50.

"bir hayat iksiri"[43] tesiri yapan bu "olağanüstü olaylardan" bahseder. Rus devriminin eleştirisine adadığı yayımlanmamış uzun elyazmasında şunları yazacaktır:

> Lenin'ler ve Troçki'ler dostlarıyla birlikte kendi örnekleriyle dünya proletaryasının önüne geçen *ilklerden* olmuşlardır; Ulrich de Hutten'le birlikte şimdiye kadar *tek başlarına* şöyle haykırmışlardır: "Buna cüret ettim". Aslolan ve Bolşeviklerin politikasından geriye kalan budur[44].

Bu alanda Bremen'den solunun Spartakistleri ile radikalleri hiç çekincesiz uzlaşır. *Arbeiterpolitik*'in yazarları, 17 Kasım'dan itibaren işçi ve iktidardaki asker konseylerini coşkuyla selamlamışlardır[45]; 15 Aralık'ta Johann Knief, Rus devriminin neden bu kadar çabuk ilerlediğini ve galip geldiğini orada açıklar:

> Sadece ve sadece, sosyalizmin bayrağını açan ve sosyal devrimin damgası altında mücadele eden aşırı solcu özerk bir partinin başlangıçtan itibaren Rusya'da var olmasındandı[46].

Ona göre Bolşeviklerin zaferi, Spartakistleri hatalarına ve devrimci bir partinin inşası yoluna girmek için bağımsız partinin merkezcileriyle kesin olarak kopmalarının gerekliliğine ikna edebilecek kesin argümanı verir.

Bu argümanların yankısı –Rus örneği ve Lenin'in baskısı en azları değildir– Spartakist saflarına düşer. "Kıdemli" olarak 3 Haziran 1918'de Bolşeviklere bir "Açık Mektup" gönderen Franz Mehring olur; bu mektupta onların politikalarıyla dayanışma içinde olduklarını ifade eder. Savaştan önce sosyal demokrasiyi yeniden inşa etme ve "sınanmış eski stratejiyi" kullanma beklentisini –bağımsız partininki– ve "gerici ütopya" nitelendirmesini şiddetle eleştirir. "Yeni bir Enternasyonalin inşasından" yanadır ve bir özeleştiri yapar:

> Tek bir noktada yanıldık: bağımsız partinin kurulmasının ertesinde (...) örgüt konusunda tam olarak onu daha ileri götürme umuduna kapıldığımız zaman. Bu umudu terk etmeliydik[47].

Aynı temaları, 10 Haziran 1918 tarihinden itibaren *Leipziger Volkszeitung*'da yayımlanmış "Bolşevikler ve Biz" başlıklı bir makale

---

43. R. Luxemburg, Briefe an Freunde, s. 157.
44. Die Russische Revolution (Paul Levi'nin önsözü) (1.basım 1922), s. 119.
45. *Arbeiterpolitik*'in başyazısı, no: 46, 17 Kasım 1917, Dok.u. Mat., II/2, s. 15-18.
46. "Eine dringende Notwendigkeit", *Arbeiterpolitik*, no: 50, 15 Aralık 1917, *a.g.e.*, s. 43-47.
47. Mitteilungs-Blatt des Verbandes der sozialdemokratischen Wahlvereine Berlins und Umgegend içinde yayımlanan mektup, no: 16, 21 Temmuz 1918, Dok.u. Mat'ta tekrar edilen, II/2, s. 158-162.

dizisinde uzun uzadıya geliştirir. Marks'ın Paris Komünü hakkındaki tespitlerine göndermelerde bulunarak Bolşeviklerin eyleminin bu perspektifte yer aldığını göstermeye çalışır; zira proletarya diktatörlüğü Rusya'da sovyetlerin iktidarının biçimi altında gerçekleşmiştir ve iktidarın emekçiler tarafından ele geçirilmesinin araçları olan işçi konseyleri tarafından Almanya'da da gerçekleştirilebilir ve gerçekleştirilmek zorundadır. Bu dünya devrimi perspektifinde, Bolşevik partinin etrafında yeni bir Enternasyonal'in kurulmasının gerekliliği sorusunu sorar[48]. Clara Zetkin aynı gazetenin kadın ekinde konseylerin iktidarı temasını, Almanya'da proleter devrimin almak zorunda olduğu "sovyetik" biçimi geliştirir[49].

Ama Spartakist grubunun en sorumlu unsurlarından bazılarının bu önemli evrimi, organizasyon konusunda karşılaştırılabilir bir kapsamın kararlarıyla ifade edilmez. Sovyet Tarihçi Krivoguz gibi: "aslında örgütlenme konusunda Spartaküs Birliği ile U.S.P.D. arasındaki kopma, 1918 yazında tamamlandı"[50], sonucuna ulaşmak için çok iyimser olmak gerekir. Temel neden hiç kuşkusuz Rosa Luxemburg'un kendisi tarafından Bolşeviklerin politikasına karşı ortaya attığı çekincelerde yatar: terör politikasının ve sosyalizmi tanıyan öteki eğilimlerin eziyetinin eleştirisi, ona göre kapitalist bir tehlike yaratan Bolşeviklerin tarım politikasının eleştirisi, özellikle Sovyet Rusya'nın dış politikasının, savaştan çıkışı ve Alman devriminin patlamasını geciktirme tehlikesi arz eden onun Brest-Litovsk barışını kabulünün eleştirisi[51]. Spartaküs'ün sondan bir önceki mektubu olan "Rus Trajedisi", görünüşte Alman öncü birliğine, tek başına ve bir biçimde erken doğmuş olan Rus devriminin görece kısa bir sürede yıkılmaya aday olduğu fikrini yaydığı duygusunu ifade eder. Tanıtım notunda şunlar yazacaktır:

> Bu korkular, Bolşeviklerin öznel tavırlarından değil, nesnel durumlarından kaynaklanır. Bu maddeyi yalnızca sonuç niyetine yayımlıyoruz: Alman devrimi olmadan Rus devrimi için kurtuluş yoktur, bu dünya savaşında sosyalizm için umut yoktur. Yalnızca *tek bir* çözüm vardır: Alman proletaryasının topyekûn başkaldırısı[52].

---

48. *Leipziger Volkszeitung*, 31 Mayıs, 1 ve 10 Haziran 1918.
49. *Leipziger Volkszeitung*, Frauen-Beilage, no: 30, 9 Ağustos 1918.
50. *A.g.e.*, s. 105.
51. Rosa Luxemburg 1918 Ağustos ya da Eylül ayında, Brest-Litovsk'ta Bolşeviklerin politikasına karşı bir "Spartaküs Mektubu" olmaya aday şiddetli bir saldırı kaleme almıştı. Levi, Lévine ve Ernst Meyer uzlaşarak bu mektubu yayımlamayı reddeder (Die Rote Fahne, 15 Ocak 1922). Paul Levi Breslau'da hapisliği sırasında onu ziyaret eder ve kendisini de bunu yayımlamaktan vazgeçmeye ikna etmeyi başarır. Yola çıktığı sırada Rosa Luxemburg ona Rus Devrimi üzerine el yazmasını teslim eder ve şunları söyler: "Bu kitapçığı sizin için yazdım ve yalnızca sizi ikna edebilseydim çalışmam kifayetsiz olmayacaktı" (Paul Levi'nin Die russische Revolution'a giriş yazısı, s. 1-2).
52. Spartakusbriefe, *a.g.e.*, s. 453.

Devrimcilerden daha hızlı devrim

Oysa devrim, devrimciler rutinlerini bozmadan, baskının mengenesini gevşetmeden ve pratikte, Rusya'da ve dünyanın geri kalanında üç mücadele yılının onlara dikte ettiği sonuçları çıkarmadan önce gerçekleşecektir. Üstelik esasen askeri bozgundan kaynaklanacaktır. 18 Temmuz'la birlikte, genelkurmay, Foch'un saldırısıyla ve batı cephesine tankların müdahalesiyle savunmaya zorlanan Alman ordusunun galip gelmekten başka akla yatkın şansının olmadığını bilir. Bizzat Ludendorff savaşa son vermek gerektiği inancındadır[53]. Yönetici çevrelerin bu farkındalığı ek bir kararla, rejim aygıtını demokratikleştirme kararıyla at başı gider: aslında bir "parlamentolaşma", politik partilerin temsilcilerine, askeri bozgunun kaçınılmaz kıldığı kararların sorumluluğunu paylaştırmaya izin verecektir[54]. Merkez partinin çoğunluk ve Katolik sosyal demokratları, İtilaf'la, Başkan Wilson'un "on dört maddesi" temelinde müzakere edebilecek bir ulusal birlik hükümetine katılımlarının perspektifini açar: bu durum 4 Ekim'de yeni şansölye, Prens Maximilian von Baden'in oluşturacağı hükümete sandalyesiz[55] bakanlar olarak Katolik Vekil Mathias Erzberger ve Philip Scheidemann'ın girmesiyle gerçekleşmiş olacaktır: çoğunlukçu sosyal demokrat parti, prensin, yıkıcılığa son siper olarak bir "demokratikleşmeye", bir "parlamentolaşmaya" gidileceği vaadine bel bağlar.

Aslında yönetici çevreler için yıkıcılık en önemli tehdittir. Doğunun silahının, devrimci virüsün kemirdiği savaşın devamı için faydasız olduğu ortaya çıkmıştır. Bu evrim, *dikta*'nın imzalanmasının ertesinde Luckau Hapishanesi'nden Liebknecht tarafından yapılan tahmini doğrular:

> Bugün galip gelenler için bu ekimlerin arkasından hangi ürün yeşerecek göreceğiz[56].

İmparator, "çok sayıda firar, itaatsizlikler, izinli asker trenlerindeki kızıl bayraklar konusunda" ona ulaşan raporlardan korkmuştur[57]. Bir birlikleri, onları elde tutma vakti demek olan bir güvenlik kordonuyla ayırmak gerekir[58]. Polis raporları işçilerin, sivil nüfusun geniş tabakalarının giderek büyüyen hoşnutsuzluğundan ve Rus devriminin yarattığı saygınlıktan bahseder.

Oysa devrimcilerin örgütü, politik tespitlerin ve bakış açılarının yürekliliğinin altında kalır ve onları, ne 1918 yılı boyunca gelişen devrimci

53. Badia, *a.g.e.*, s. 93.
54. *A.g.e.*, s. 95; Drabkin, Novemberrevolution 1918, s. 76.
55. Drabkin, *a.g.e.*, s. 82-83.
56. Die Aktion, no: 29, 19 Temmuz 1919, s. 484.
57. Kaiser Wilhelm II, Ereignisse und Gestalten aus den Jahren 1917-1918, aktaran Badia, *a.g.e.*, s. 81.
58. Badia, *a.g.e.*, s. 81.

mayalanmadan, ne Rusların Nisan ayından itibaren onlara verdiği mali ve teknik yardımdan faydalandırmaz. Bremen devrimcileri şantiyelerde ya da ne olursa olsun sağlam bir şekilde yerleştirildikleri liman şirketlerinde tek bir militandan fazlasına sahip değildir[59]. Berlin'de, Charlottenburg, Berlin-Moabit ve Spandau'ya kadar yayılan 6. Bölgenin Spartakist grubu ancak yedi üyeden oluşur[60]. Spartakist yönetim, Ocak grevlerini izleyen tutuklamalar yüzünden, Leo Jogiches'in, Heckert ve başka pek çoklarının tutuklanmaları yüzündendağıtılmıştır[61]. Polis tarafından izlenen Wilhelm Pieck Hollanda'ya geçmiştir. Grubun merkez faaliyeti –*Mektupların* ve bildirilerin yayımlanması– İsviçre'den[62] gelen Paul Levi ve Ernst Meyer etrafında toplanan bazı kimselere dayanır: sancaktarlardan geriye kalan Clara Zetkin ve Franz Mehring, ağır kaçakyaşam sürdürmenin fiziksel gücünden yoksundur. Bu durum, olayların gidişatından endişelenen ve 5 Eylül 1918 tarihinde Ernst Meyer tarafından Lenin'e gönderilen mektubun ortaya koyduğu gibi, 1918 senesi için önemli olaylar beklemeyen yöneticilerin halet-i-ruhiyesine ağır gelir:

> Almanya'da devrimci hareketin işaretlerini bizim kadar sabırsızlıkla beklemek zorunda kaldınız ve hâlâ bekliyorsunuz. Neyse ki bütün dostlarım açıkça daha iyimser. Bununla birlikte ne şimdi, ne de yakın gelecekte henüz önemli eylemler bekleyemeyiz. Ama kış için daha geniş çaplı projelerimiz var ve buradaki genel durum eylemimizi destekliyor[63].

Hakikat, devrimcilerin olaylar üzerinde hiçbir etkiye sahip olmadıkları duygusunu taşımalarından ibrettir.

Devrimci gençliğin örgütlenmesi yine de onlar için bir umut gerekçesidir. Aslında 1918 ilkbaharı sırasında şoven politikaya karşı tepki olarak doğmuş Berlinli iki örgütün birleşmesi gerçekleşir; Max Köhler'in Fritz Globig'in –her ikisi de Spartakist olduğundan– yerini aldığı *Berliner Jugendbildungverein* ve bağımsız sosyal demokratlar tarafından örgütlenen ve Münzenberg'le sıkı ilişki içindeki Walter Stoecker'in yönettiği *Vereinigung Arbeiterjugend*[64]. 5 Mayıs 1918'de bu şekilde oluşturulan Gençlik Birliği, Karl Marx'ın doğumunun 100. Yılı nedeniyle Stolpe yakınlarında 2.000'den fazla katılımcının[65] gerçekleştirdiği yasadışı bir toplantıda bir araya gelebilmiştir. Berlinli yeni örgüt, dünya ölçeğinde

---

59. E. Kolb, Arbeiterräte in der deutschen Innenpolitik, s. 79.
60. Grubun sorumlusuyla görüşme, Karl Retzlaw, H. Weber, Der Gründungsparteitag der K.P.D., s. 20-21, n. 41.
61. Vorwärts und..., s. 468-469.
62. Paul Frölich, *a.g.e.*, s. 297, "Leo Jogiches ölümünden itibaren örgütün yönetimini üstlendiğini (Levi)" yazar. Levi'nin öfkeli bir hasmından gelen ama tarihsel çalışmaların nesnelliğinden kuşkulu bu tanıklığı akılda tutabiliriz.
63. I.M.L., Moskova, Fonds 19, Dok.u. Mat., II/2, s. 195.
64. Fritz Globig, ... aber verbunden sind wir mächtig, s. 232-233.
65. Unter der roten Fahne, s. 106 ve *a.g.e.*

birleştirici bir unsur oluşturur: yaz boyunca bütün ülkelerde, farklı radikal grupların gençlik örgütlerinin birleşmesi için gizli toplantılar düzenlenir; bu grupların hepsi Enternasyonal'e bağlıdır ve İsviçre'den Münzenberg tarafından yönetilir. Saflarında Ernst Däumig'in etkisinin hissedildiği bağımsız sosyal demokrat gençler, Bolşeviklerden yana tavır alır ve onlar da konseylerin devrimi talimatını yaygınlaştırır[66].

Berlin'in devrimci delegeleri, Ocak grevlerinin ertesinde baskıdan çok sıkıntı çekmişlerdir. Her sorumlu, her türlü olasılığa karşı olası bir vekil seçer. Richard Müller, büyük hatip niteliklerine sahip ama palavracı ve kibirli olduğu çabucak ortaya çıkacak, eğitimli bir demirci olan Emil Barth'ı[67] seçmekle hayırlı bir iş yapmamıştır. Aslında, bu andan itibaren küçük gruplarının siyasi yapısı, bağımsız Berlin partisinin belli başlı iki yöneticisi –hiçbiri fabrika işçisi olmayan– tarafından oluşturulmuştur: biri, Spartakistlerin büyük hasmı Georg Ledebour, öteki, garnizon içinde devrimci propaganda örgütleme ve ayaklanma amacıyla silahlı müfrezeler oluşturma görevi verilen, Fransız yabancı Lejyonu'nun[68] eski bir astsubayı, gazeteci Ernst Däumig'dir. Çalışma, Eylül ayında neredeyse başlamıştır ve bağlantılar kışlalardaki, birkaç düzine silah bulunan ekipmanlardaki bazı kişisel ilişkilere, indirgenir[69]. Ancak son dakikada, Berlinli devrimci delegelerin çevresinden iki militanın, Cläre Derfert-Casper ve Arthur Schöttler'in çabaları sayesinde Berlinli devrimciler Suhl bölgesi cephaneliklerinin işçileri aracılığıyla silah sağlar[70].

Böylelikle savaş boyunca, devrim yoluyla barış için ya da barış için mücadele yoluyla devrim için mücadele etseler de, Alman devrimciler 1914'te kendilerinden alınan şeyi, kitlelerin ihtiyaçlarına ve özlemlerine cevap verebilecek, sloganları birleştirecek, eylemi merkezileştirecek eksiksiz bir örgüt inşa etmeyi başaramamış –hatta kendi çoğunluklarında aramamıştır. Barış ve devrim onlardan önce davranacaktır.

66. Unter der roten Fahne, s. 107.
67. R. Müller, *a.g.e.*, s. 126.
68. *A.g.e.*, s. 127.
69. *A.g.e.*
70. Cläre Derfert-Casper Vorwärts und... içinde, s. 296 ve devamı ve 1918. Erinnerungen von Veteranen, s. 333; *a.g.e.*, s. 409-410, Hermann Grothe'nin Anıları.

8
Kasım Devrimi

İlk bakışta Kasım'ın ilk günlerinde Reich'te patlayan devrim, Rosa Luxemburg'un beklentisini ve görüşlerini onaylar gibi görünür. İşçi kitleleri, yöneticilerine rağmen ve genellikle onlara karşı, yönlerini devrimci eyleme çevirir; bunu yaparken de her türlü birleştirici slogan ve sonucunda da her türlü yönelimden yoksun, olayların gerisinde kalmış devrimci örgütlerden neredeyse bağımsız hareket ederler. Bu aynı zamanda, Spartakistlerin gizli propagandası yoluyla aylardır yapılan çağrılara uygun olarak, devrimin Devlet iktidarının yeni bir örgütlenme biçimine, sovyet tipte işçi ve asker konseylerinin "işçi" Devletine yöneldiğini gösterir: "konseyler" talimatı, binlerce insan tarafından kullanılan maddi bir güce dönüşür.

Yöneticiler ve askeri bozgun

Alman yöneticiler kasırganın geldiğini hissetmişlerdir. 8 Ağustos'ta batı cephesindeki Montdidier başarısızlığı, her türlü askeri galibiyetin boş olduğunun, liderlerin bundan böyle "bir şans oyununa"[1] dönüşen savaşın gidişatına tesir edemediklerinin bir göstergesidir. Ağustos ortasında imparator, şansölyesi Hertling'le, ordu liderleri Hindenburg ve Ludendorf ve Avusturya imparatoruyla görüşmüştür: barış istemek için en uygun zamanı kollamanın gerekliliği konusunda hepsi hemfikirdir ve Müsteşar Hintze, Alman hükümetinin *statu quo ante*'ye[2] geri dönüş temelinde anlaşma yapmak arzusunuBaşkan Wilson'a bildirir.

Durum Eylül ayında, Avusturya-Macaristan ve Bulgar müttefikler tarafından tutulan cephelerde ağırlaşır. Askeri liderler daha baskıcı olur: 29 Eylül'de Hindenburg ve Ludendorff, doğu cephesindeki durumun kritik olduğunu şansölyeye bildirir ve müzakerenin olası en sağlam temelde mümkün olabilmesi için genişletilmiş bir hükümet görme arzularını ifade ederler[3]. Aslında Bakan Hintze'le birlikte, "yukarıdan bir devrim

1. Badia, *a.g.e.*, t. I, s. 93.
2. *A.g.e.*, s. 94.
3. *A.g.e.*, s. 94-95.

yoluyla aşağıda bir alt üst oluşun önüne geçmenin gerekli olduğunu"[4] düşünürler. Amaç, Reichstag'ta varolan ve özellikle sosyal demokrat bakanları içine alan çoğunluğa uygun bir hükümet oluşturmaktır.

Şansölye Hertling istifa eder ve II. Wilhelm, onun yerini almak üzere, liberal şöhrete sahip, ilerici aristokrat Prens Maximilian von Baden'e başvurur. Prens, kendi vekillerini acil bir müzakere politikasını desteklemeye kararlı partilerin vekilleri arasından seçer: sosyal demokrat parti, Bauer ve Scheidemann'ı tayin eder[5]. 4 Ekim'de Maximilian von Baden hükümeti Başkan Wilson'a "on dört maddelik" bir ateşkesin imzasını sunar. 8 Kasım'da Müttefiklere ateşkes imzalamakla yükümlü bir heyet gönderir: askeri liderler –özellikle Ludendorff– şimdiden "kabul edilemez" olan şartlardan bahseder ve "politikacıların" üstlendiği barış sorumluluğunu reddetmeye yeltenirler. Ancak bunu engellemek için hiçbir girişimde bulunmazlar: devrimci tehdit onların gözünde çok somuttur ve aslında her şey büyük ölçüde, şimdilik bütün güçlerini barışçıl bir geçiş lehine kullanan sosyal demokrat partiye bağlıdır. *Vorvärts*, "Rus çözümlerinin" Almanya'da uygulanılamaz olduğunu göstermek için kampanya sürdürür:

> Rus devrimi demokrasiyi umursamamış, yerine, işçi ve asker konseylerinin diktatörlüğünü getirmiştir. Sosyal demokrat parti Almanya için Bolşevik kuramı ve yöntemi tümden reddeder ve demokrasiden yana karar kılar[6].

Yine 4 Kasım'da, Ebert, Müsteşar Wahnschaffe'a, sendikaların işçileri yatıştırmak için bütün yetkilerini kullandığı güvencesini vermek için telefon eder[7].

İlk çatırdamalar.

Daha Eylül ayında, artan bir radikalleşmenin işaretleri çoğalıyordu. Haase, Dittmann, Hilferding bağımsız partinin konferansında "proletarya diktatörlüğü" sloganını reddettirmekte güçlük çeker ve "Bolşevik devrime romantik düşkünlüğü[8] itham etmeye çabalamak zorunda kalırlar. Kautsky, *Vorvärts*'la aynı temaları geliştirir[9]. Haase, olup bitenler hakkında hiçbir fikrinin olmadığını Däumig'e itiraf eder[10]. Lenin, Sparatküs'e : "Zamanın geldiğini"[11] yazar ve Alman devrimine yardım etmek için olası bütün yolların incelenmesini önerir.

---

4. Aktaran, F. Payer, Von Bethmann-Hollweg bis Ebert. Erinnerungen und Bilder, s. 82.
5. Sosyal demokrat yönetim içindeki tartışmalar, Hermann Müller, Die Novemberrevolution, s. 10-11.
6. *Vorvärts*, 21 Ekim 1918: "Diktatörlük ya da Demokrasi".
7. Max von Baden, Erinnerungen und Dokumente, s. 571.
8. Tormin, Zwischen Räte diktatur und sozialer Demokratie, s. 32.
9. Die Diktatur des Proletariats kitapçığı içinde.
10. E. Barth, Aus der Werkstatt der deutschen Revolution, s. 35.
11. 18 Ekim 1918 tarihli mektup, Dok.u. Mat., II/2, s. 255.

7 Ekim'de Berlin'de Bremen komünist delegelerinin katıldığı bir Spartaküs konferansı gerçekleşir. Bu konferansta Almanya'nın durumu, "Alman burjuvazisinin 1848 devriminde çözmekte başarısız olduğu bütün problemlerin yeni bir şekilde ortaya konulduğu devrimci bir durum" olarak ele alınır. Rus devrimiyle gelen devrim dayanışmasını ilan eder ve sivil ya da askeri olsun, bütün savaş karşıtları için affı ve iş gücü yasasının ve sıkıyönetimin ortadan kaldırılmasını içeren acil bir program hazırlar. Eylem programı, her türlü savaş kredisinin kaldırılmasını, bankaların, madenlerin ve fabrikaların ele geçirilmesini, çalışma vaktinin azaltılmasını, düşük ücretlerin arttırılmasını, büyük ve orta ölçekte kırsal topraklara el konmasını, askerlere örgütlenme ve toplantı hakkı verilmesini, askerlik yasasının kaldırılmasını ve askerler tarafından seçilen temsilcilere disiplinle ilgili görevler verilmesini, askeri mahkemelerin ortadan kaldırılmasını ve mahkûm edilenlerin derhal serbest bırakılmasını, ölüm cezasının ve askeri ya da siyasi "suçlar" yüzünden zorunlu çalışmanın ortadan kaldırılmasını, emekçilerin temsilcilerine yiyecek tedariki araçlarının sağlanmasını, *Länder*'lerin ortadan kaldırılmasını ve krallık ve prenslik hanedanlıklarının azlini içerir. Bu programın gerçekleştirilmesi için "henüz mevcut olmadıkları her yerde işçi ve asker konseylerinin kurulması"[12] için bir çağrı yapar. Devrimciler, devrimin yaklaşmasıyla yönetime adaymış duygusuna kapılır.

Sosyal demokrat bakanlar tehlikenin farkındadır ve kabine kurulu olarak müdahaleleri de bu tema etrafında konuşulur[13]. Politik tutuklular için affın çabucak karara bağlanmasında ısrar ederler[14]. Özellikle, tutuklu olmasının kendisine bir şehitlik halesi sağladığı Liebknecht'in serbest bırakılmasının gerektiğini düşünürler: işçi düşüncesi, ona bir demokratikleşme arzusunun kanıtı sunularak, yeni yöneticilere ikna etmek isteniyorsa tehlikeli ama gerekli bir önlem. Scheidemann, ordu yöneticilerinin direnişine rağmen, sonunda meslektaşlarını ikna eder ve 21 Ekim'de Spartakist yöneticinin serbest bırakılmasına karar verilir[15]. İzleyen günlerde, bazıları yıllardır tutuklu bulunan yüzlerce militan özgürlüğüne kavuşur.

22 Ekim akşamı Alwin Körsten başkanlığında gerçekleşen Berlin sendika sorumlularının bir toplantısında, gündem hakkında konuşma fırsatı elde eden metal işçisi Paul Eckert, bomba etkisi yapan haberi ortaya atar: Karl Liebknecht serbest bırakılmıştır, 23 Ekim saat 17'de Berlin'e gelecektir[16]. Delegelerin çoğunluğu Enternasyonal'i söyleye-

12. Dok.u. Mat., II/2, s. 228-243.
13. Die Regierung des Prinzen Max von Baden, passim içindeki tartışmalar.
14. *A.g.e.*, 6 Ekim tarihli oturum, s. 88, 10 Ekim s. 129, 12 Ekim tarihli oturum s. 129, 167.
15. *A.g.e.*, s. 305 ve Max von Baden, *a.g.e.*, s.476.
16. Otto Franke'ye göre, *Vorwärts und...*, s. 273-274.

rek sevincini ifade ederken, polis müdahale eder[17]. Ertesi gün, geniş güvenlik önlemleriyle sıkıca yönlendirilen binlerce kişi, tutuklunun salıverilmesini bekler ve ona kahramanca bir karşılama yapar. Eyleme susamış olan Liebknecht, Potsdam İstasyonu'ndan çıkar çıkmaz kendini çarpışmanın içine atar: iki yıl önce tutuklandığı meydanda kalabalığa karşı konuşma yapar, Rus devrimi örneğini yüceltir, Alman proleter devrimine çağrı yapar[18]. Aynı akşam Sovyet Elçisi Joffé onun onuruna göz alıcı bir resepsiyon verir, Liebknecht'in cevap verdiği, Lenin'in bir kutlama telgrafını okur. Öteki Alman militanlar Walcher, Haase, Barth, Globig, Otto Rühle söz alırlar[19]. O tarihte farklı devrimci karargâhlardan geriye kalan çok sayıda insan, Liebknecht'in, kahramanı ve sembolü olduğu devrimci hareketi birleştirebileceğini düşünür.

Ancak paradoksal olarak Liebknecht tek başınadır. Kaybedecek zamanı olmadığını, devrimin fazla geciktiğini düşünür ama ona bir karargâh değil bir sancak getirebileceğini de bilir. Spartakist dostları bu rolü oynayamaz. Kuşkusuz Otto Franke devrimci delegelerin küçük grubuna iyice yerleşmiştir[20]. Aylardır işbaşında olan Levi, Bremenli radikallerle ilişki kurar[21] ve Wilhelm Pieck, militan çalışmalarını sürdürmek için Hollanda'dan dönmüştür[22]. Ama bunlar hâlâ –görevlerinin kesinleşeceği ve elli kişiden fazla olmadıkları en azından Berlin'de– birliksiz liderlerdir[23].

Fabrikalardaki birliklerin gerçek öncüsü, Liebknecht'in arasının bozulduğu merkezcilerin idaresindeki bağımsız sosyal demokrat parti saflarında ve özellikle fabrikaların devrimci temsilcilerinin çekirdeğinde örgütlenmiştir. Üstelik doğrudan bir ilişki problemi kendini gösterir.

Bağımsız yöneticiler inisiyatif alır; sürüklendikleri geride kalmış olma tehlikesinin bilinciyle hem Liebknecht'i denetlemek, hem de onun saygınlığını kendilerinin yararına kullanmak istiyorlardı: onu parti yönetimine atamayı teklif ederler[24]. Teklif pek çok açıdan caziptir: bağımsız partide çok sayıda militan vardır, önemli ifade araçlarına sahiptir ama Liebknecht, ilkesiz bir uzlaşmaya hazır değildir: kendisine garanti verilmesini, merkezci yönetimin geçmişteki savsaklamaları mahkûm edeceği bir kongrenin toplanmasını, Spartakistlerin son yıllarda haklı

17. *A.g.e.*
18. Unter der roten Fahne, s. 108.
19. *A.g.e.*, s. 110.
20. *Vorwärts und...*, s. 270-273.
21. Ch. Beradt, Paul Levi, s. 18.
22. *Vorwärts und...*, 26 Ekim'de geri döndüğünü belirttiğis. 30.
23. Radek, November..., s. 132.
24. Liebknecht'in Not Defteri: III. Gesch.içindeki bölümler, s. 203 ve Pieck, Corr. Int., no: 136, 14 Kasım 1928, s. 1507. J.S. Drabkin'e göre, *a.g.e.*, s. 102-103. Moskova I. M. L. Karl Liebknecht Fonu, sonunda el yazısıyla "Tagebuch von K. Liebknecht?" notu geçen bir daktilo kopyası (Eski kaynaklar 210, liste 1, Akte no: 1397, f. 1) içerir. Bunların Illustrierte Geschichte'de yayımlanmış bölümler olduğunu belirtir.

olduklarının kabul edilmesini ister: yönetimde bir rehine olmak tehlikesini bertaraf etmek ister. Fakat yöneticiler, neredeyse politik bir intihar sayılabilecek böyle bir imtiyazdan yana değildir; yalnızca çıkış noktalarının Spartaküs'ünküne yaklaştığını kabul eden bir niyet beyannamesi kaleme almayı kabul ederler. Bu atamaya sıcak bakmayan Liebknecht'in gözünde bu yeterli değildir ama her seferinde önemli bir karar almaya çabaladığı bağımsız yürütmeye davet edilmeyi kabul eder[25].

Artık yönünü, kendisine bir kadro, başkentin bütün fabrikalarına yayılmış bir ağ, kısacası devrimci bir eylem aracı sağlayacak devrimci delegelere dönmekten başka bir şey kalmaz. Bu açıdan hiçbir güçlükle karşılaşmaz: 26'sında geçici bir işçi konseyi halinde ortaya çıkmaya karar veren bu çekirdek, üç Spartakist seçer: Liebknecht, Pieck ve Ernst Meyer[26]. Bu doğaçtan devrimci yönetim, Maximilian von Baden hükümetinin barış müzakerelerinin uzatılmasını reddetmesi ve ulusal savunmaya çağrı yapması durumunda acilen eyleme geçmenin gerekliliği konusunda durum ve görüş tartışmaları başlatır[27]. Fakat Liebknecht, tamamen pasif bulduğu aslında hasmının inisiyatifine boyun eğmiş bu tespitten memnun değildir. Kitlelerin, hükümetin bir provokasyonu olmadığı müddetçe çarpışmaya hazır olmadıklarını iddia eden delegeleri izlemeyi reddeder. Bunun tam tersi kanıtını, neredeyse ülkenin her yerinde gerçekleşen girişimlerde ve kongreleri 26 ve 27'sinde Berlin'de yapılan gençlerin mücadelelerinde görür. 26'sı akşamı Hamburg'da 2.000 gösterici, 27'sinde Friedrichshafen'de bunun iki katı toplanmıştır. 27'si akşamı, *Andreas Festsäle*'de söz aldığı bağımsız bir mitingden çıkarken arkasında kent merkezine doğru polisle çatışan yüzlerce genci ve işçiyi sürükler[28]. En mücadeleci müfrezelerden güç alarak bu tarz eylemlerle kitlelerin seferberliği gerçekleştirilecektir.

Devrimci delegelerin yöneticilerini buna ikna etmeye çalışır: 28 Ekim gün boyunca Däumig ve Barth'la uzun bir tartışmaya girişir. Ona göre her durumda, hatta hükümet "ulusal savunma" adına savaşı uzatmaya yeltenmese bile, devrimcilerin görevi, onlara güçlerinin farkına vardıracak, bilinç seviyelerini ve kazanma arzularını yükseltecek mitinglerle ve gösterilerle kitlelerin seferberliğini hazırlamaktır. Däumig ve Barth tereddüt eder, Liebknecht'i kendi arzularını hakikat sanmakla suçlamaya hazırlardır ama sokak gösterilerini kesin olarak reddedip, mitinglerin örgütlenmesine razı olurlar[29]. Tüm üyelerin hazır bulunduğu akşam toplantısında Wilhelm Pieck bir bildiri yayınlama önerisini kabul ettirir;

25. III. Gesch., s. 203. 29 Kasım tarihli *Vorwärts*, Liebknecht ile ona göre ancak karışıklıkta yer alabilen bağımsızlar arasındaki ilişkilere bir makale ayırır.
26. *A.g.e.* ve Pieck, *a.g.e.*, s. 1507.
27. *A.g.e.*
28. III. Gesch. II, s. 87.
29. III. Gesch., s. 203.

bu bildiri işçileri, onlara ulaşmak üzere olan saflara katılma çağrılarını reddetmeye davet eder[30]. Liebknecht sistemli olarak mitingler ve sokak gösterileri örgütleme önerisini tekrar eder ve başlangıç olarak onları 3 Kasım gününe odaklamayı teklif eder. Däumig, Barth, Richard Müller öneriyi tartışır: bunu benimsemenin vaktinden önce kesin savaşa girişmek tehlikesiyle yüz yüze gelmek demek olduğunu düşünürler. Devrimciler mutlaka saldırmak zorunda olduklarını iddia eder ve içlerinden biri[31] "devrimci jimnastik" dediği Liebknecht'in planıyla dalga geçer.

Aslında geçici konsey içindeki hasımları, o sırada açık eyleme aynı şekilde düşman bağımsız sosyal demokrat parti yöneticilerinin geliştirdikleri argümanları sürdürmekten başka bir şey yapmaz. Liebknecht nafile onları ikna etmeye çalışır: kitlelerin hareketi, der, ancak sokakta gelişme şansı bulur ve yöneticilerin görevi mümkün olduğunca bu kitlelere yol göstermektir. Henüz elverişsiz bir güç dengesinin arkasına sığınanların aslında zorunlu mücadeleden kaçtıklarını ekler zira durum, ancak çarpışmaya atıldıkları andan itibaren devrimciler için uygun hale gelecektir: askerler disipline özellikle uyacak, karşılarında ciddi bir devrimci perspektif bulunmadıkça subaylarının emirlerini uygulayacaklardır; işçiler yalnızca sokakta ve üniformalı proleterlerle dostluk yoluyla maddi bakımdan üstün ama pratikte işçi sınıfının birleşik eylemi karşısında dezavantajlı olan silahlı kuvvetlerin üstesinden gelebilir[32].

2 Kasım'da bağımsız yöneticilerin ve devrimci delegelerin ortak bir toplantısı gerçekleştirilir. Ledebour buraya, bir ayaklanma için birliğiyle birlikte devrimci kurmayın emrine verildiğini kendisine söyleyen 2. Muhafız alayından bir subayı, Teğmen Waltz'ı davet eder[33]. Çoğunluk, kendi silahlı ve maddi gücünü onlara katan bu yeni geleni coşkuyla karşılar ve bir ayaklanma zaferini akla yatkın bulur. "Lindner" takma adlı Waltz, gelecekteki ayaklanmanın askeri ve stratejik teknik hazırlıklarında Däumig'e yardımcı olur[34]. Ancak fabrikaların temsilcilerinin raporları karamsardır. Ağın denetlediği 120.000 işçiden en fazla 75.000'i onlara göre grev ve gösterilerle yöneticilerin ilk çağrısına karşılık vermeye hazırdır[35]. Genel grev evresinden geçmeksizin bir ayaklanma eylemi tasarlanabilir mi? Sorumlular bu soruda da bölünürler.

Richard Müller tarafından canla başla desteklenen Haase, 11 Kasım'ı silahlı isyan tarihi olarak belirlemeyi ve acilen bunun hazırlıklarına girişmeyi önerir. Ledebour bu önerinin bir kaçışı ve harekete geçmeyi

30. *A.g.e.*
31. *A.g.e.*, 24. Notta geçen Liebknecht'in not defterinin orijinalini izleyen Drabkin (*a.g.e.*, s. 104), Barth'ın söz konusu olduğunu belirtir.
32. III. Gesch., s. 203.
33. *A.g.e.*
34. Hermann Müller, *a.g.e.*, s. 94.
35. Pieck, *a.g.e.*, s. 1507.

reddetmeyi örtmekten başka bir şeye yaramayacağını söyler: ona göre ayaklanma tarihi hemen ertesi gün, 4 Kasım olarak belirlenmelidir. Pieck'in tanıklığına bakılırsa, elçilikteki Ruslarla bu meseleyi tartışmaya gelen Liebknecht, hepsiyle mücadele eder. Aslında hazırlıksız ve kitlelerin seferberliği olmaksızın girişilecek silahlı ayaklanmaya yönelik her türlü öneriyi kesin olarak reddeder. Ona göre bir genel grev sloganı ortaya atmak, grevcilerle birlikte acil barış için silahlı gösterilerin örgütlenmesine, sıkıyönetimin kaldırılmasına, sosyalist cumhuriyetin ve işçi ve asker konseyleri hükümetinin ilan edilmesine karar vermek gerekir. Yalnızca genel grev sırasında "eylem, ayaklanmaya varıncaya kadar giderek cesur önlemlerle yükseltilebilir"[36], diye de ekler. Oylamada Ledebour önergesi 19'a karşı 22 ve Liebknecht'inki 5'e karşı oyla 46 reddedilir. Geriye, aslında bir bekle gör kararı anlamına gelen Haase önergesi kalır[37].

Bu son tartışmanın sonucu Liebknecht için ağır bir başarısızlık anlamına gelir. Spartakist yöneticinin devrimci delegelerin genelkurmayına müdahalesi, ne fabrikaların temsilcilerinin çoğunluğunun tereddütlerinin, ne de bilhassa bağımsız yöneticilerin çekincelerinin ya da düşmanlığının sonunu getirememiştir. Devrimcilerin örgütlenmesi ve eyleme geçmesi yolunda hiçbir ilerleme gerçekleştirilemediği gibi, psikolojik olarak Liebknecht, temsilciler aracılığıyla bağımsız sosyal demokrat partiyi sıkıştıran çelişkilerin tutsağı olmuş gibi görünür.

Buna rağmen durum her yerde aynı değildir. Stuttgart'ta Spartakistler bağımsız partide güçlü konumlar alırlar zira içlerinden biri, Württemberg'te parti yürütmesine başkanlık eden Fritz Rück'tür ve yerel gazete *Der Sozialdemokrat*'ı ellerinde bulundururlar. Eylül ayından itibaren beş üyeden oluşan –bunlardan biri Thalheimer ve Rück'ün kendisidir– gizli bir eylem komitesinin aracılığıyla bir fabrika delegeler ağını bile denetleyeceklerdir[38]. Rück kendi "Günlüğünde" şöyle yazar:

> Kitleleri harekete geçirmek söz konusu. Bu da ancak fabrikalardan başlayarak gerçekleşebilir. Politik anlamda ne denli sevilmez olursak olalım bağımsız partiye resmi katılım bizi serbest bırakıyor ve fabrikalarda yasal bir parti örgütlenmesi çalışması adı altında güvenilir adamlardan oluşmuş bir sistem kurmamızı mümkün kılıyor[39].

7 Ekim'deki Spartakist kongresine katılır. 16'sında geri dönüşünün ardından ayaklanma görevlerini belirlemek üzere gizlice kırk fabrika delegesini toplar[40]. Ertesi gün, Rück, sansür kararlarını hiçe

36. *A.g.e.* ve III. Gesch., s. 203.
37. *A.g.e.*
38. Kolb, Arbeiterräte in den deutschen Innenpolitik, s. 63.
39. "Bir Spartakist'in Günlüğü", III. Gesch., s. 182.
40. III. Gesch., s. 82.

saydığından,*Sozialdemokrat*'a on beş gün ara verilir. Ama grubun gizli bir gazetesi vardır. 30'unda, bağımsız partinin yerel meclisi bir işçi ve asker konseyleri ön parlamentosu merkez toplantısı için bir manifesto ortaya atmaya ve bir sokak gösterisi düzenlemeye karar verir. 30'unu 31'ine bağlayan gece Daimler fabrikasının gece ekipleri, onları gizlice kendi işçi konseylerini seçmeye çağıran Rück'ü dinlemek üzere genel meclis halinde toplanır. 2 Kasım'da, Berlin'de devrimci delegelerin tartışmalarına katılan Stuttgart eylem komitesinin iki üyesi, ayaklanmanın 4'ünde olacağı bilgisiyle çıkagelir[41]. 2'sini 3'üne bağlayan gece el ilanları basılır. Daimler fabrikasında seçilen işçi konseyi öteki şirketlerin delegelerine açılır, 4'ü için genel grev kararı verilir. 4'ünde grev gerçekleşir. Daimler işçi konseyinin genişletilmesiyle oluşturulmuş yerel işçi konseyi kendi bürosunu kurar, Rück'ü başkanlığa seçer, 500 işçiye bir temsilci temelinde bütün fabrikalarda işçi konseyleri seçim örgütlenmesine ve acilen bir gazetenin, Almanya'da bir konseyler cumhuriyetinin kurulmasından yana olan *Die Rote Fahne*'nin (Kızıl Bayrak) yayımlanmasına karar verir[42].

Fakat Stuttgart'ta bu şekilde doğmuş hareket, Berlinli devrimciler bekleme kararı aldıklarından yalnız kalır. Büyük gösterilerin gerçekleştiği kentin öncüsü Stuttgart işçi konseyi, tehlikeli bir şekilde son sürat ilerler zira hükümet ve Land'ın meşru yetkilileri yerinden kıpırdamaz. Friedrichshafen'de, Daimler fabrikasından gelen propagandadan etkilenen Zeppelin fabrikasının işçileri kendi işçi konseylerini kurduklarından, Thalheimer ve Rück eylemin koordinasyonu için oraya gider. Yolda yakalanırlar[43]. Sözcülerinden olan Stuttgart konseyinin üyeleri bir kargaşa anının ardından tutuklanacaktır. İlk öncü mücadele kısa sürer. Polis her yerde karşılık verir gibidir. Bütün büyük kentlerde Ocak grevleri esnasında eylemleri nedeniyle takip edilen militanları yakalar. 5 Kasım'da Prusya polisi diplomatik bir valizde bol miktarda propaganda materyali bulduğundan Reich hükümeti Joffé ve Berlin elçiliğindeki Ruslara Almanya'yı terk etmek için altı saat verir[44]. Dünün Rus devrimiyle yarının Alman devrimi arasındaki kesin bağlantıları koparmak için sembolik bir önlem mi? Ne olursa olsun çok gecikmiş bir önlemdir bu çünkü bu tarihte devrim takvimi Kiel denizcilerinin eylemiyle çoktan belirlenmiştir.

---

41. Kolb, *a.g.e.*, s. 63, III. Gesch., s. 182.
42. Kolb, *a.g.e.*, s. 64. 4 Kasım tarihli Stuttgart işçi konseyinin kararlarının raporu, 5 Kasım 1918 Die Rote Fahne içinde, Dok.u. Mat., II/2, s. 285-286.
43. Kolb, *a.g.e.*, s. 65.
44. Die Regierung des Prinzen Max von Baden, s. 541-545. 7 Kasım tarihli Berliner Tageblatt'a göre ele geçirilen propaganda materyali içinde, Moskova'da 7 Kasım tarihinde yapılan bir konuşmanın metni olan Radek'in Der Zusammenbruch des Imperialismus und die Aufgabe der Internationalen Arbeiterklasse başlıklı bir kitapçığı ve önceki günlerde Stuttgart Daimler Fabrikası'nda dağıtılan bir bildiri metni yer alıyordu.

Kiel'den gelen bir dalga.

28 Ekim'de Wilhelmshaven'e çekilen donanma ekiplerinde ajitasyon başlamıştır. Limandan ayrılma emri endişeli söylentilere neden olur: genelkurmay Kuzey Denizi'nde umutsuz bir çarpışma hazırlığındadır. Gemide pek çok gösteri gerçekleştirilir: bine yakın insan tutuklanır ve gemiden indirilir, beş gemi Kiel'e yönlendirilir[45].

Tutukluların akıbeti hakkındaki endişeler eyleme neden olur: denizciler 1917 isyancılarının kaderini anımsar ve işçilerden destek bekler. 1 Kasım'da Kiel sendikalar evinde toplanır, 2 Kasım'da bir miting yapma kararı alırlar[46]. 2'sinde sendikalar evi polis tarafından gözlenir ve denizciler talim alanında toplanır. Bunlardan, bağımsız parti üyesi, 1917'de beş ay hapis cezasına çarptırılan Karl Artelt, ertesi gün için bir sokak gösterisi düzenlemeyi önerir: denizciler bildirilerle bu gösteriye davet edilir[47]. 3'ünde, garnizonun mevcudu düşünüldüğünde sayıları az olsa da binlerce denizci ve asker vardır. Gösteri yasaklanır ve devriyeler kentte cirit atar. Bir sendika sorumlusunun sükûnete davetine rağmen denizciler sokak gösterilerine devam eder. Bir devriye ateşi, arkasında dokuz ölü, yirmi dokuz yaralı bırakacaktır. Kiev garnizonundaki adamları harekete geçirecek şok gerçekleşir zira bundan böyle denizciler geri adım atamaz[48].

Gece boyunca gemilerde toplanırlar. Bir torpido botunda Alman devriminin ilk donanma konseyini seçtirme girişimini üstlenen yine Artelt'tir. Sabahın erken saatlerinde kendini 20.000 adam tarafından tayin edilen bir komitenin başında bulur. Subaylar heyecanlıdır. Üssü yöneten Amiral Souchon, Artelt'in, yoldaşları adına bütün taleplerini karşılar: selamlamanın kaldırılması, askerlik hizmetinin hafifletilmesi, izinlerin arttırılması, tutukluların serbest bırakılması. Akşam saatlerinde bütün bir garnizon bir "asker konseyleri" ağı şeklinde örgütlenir, savaş gemilerinde kızıl bayraklar dalgalanır, pek çok subay onların adamları tarafından tutuklanır. Karada, bağımsız sosyal demokratlar ve çoğunluk önce hep birlikte genel greve, ardından donanma konseyiyle birleşecek bir işçi konseyinin atanmasına çağrı yapmışlardır. Hükümet tarafından Kiel valisi olarak atanan sosyal demokrat Gustav Noske, denizcileri rahatlatmak ve yangını söndürmek için yeni işçi ve asker konseyinin yetkisini kabul etmekte sabırsızlanır[49]. 6 Kasım'da sükûnet geri gelmiş gibidir.

Ancak Kiel isyanı işi kızıştırır. Misilleme korkusu, denizcileri, hareketi her yerde genişletmeye iter. Cuxhaven'de, bağımsız bir militan ve

45. Kolb, *a.g.e.*, s. 71.
46. *Vorwärts und...*, s. 91.
47. *A.g.e.*, s. 92.
48. *A.g.e.*, s. 72-73.
49. H. Müller, *a.g.e.*, s. 26; Noske, Von Kiel bis Kapp, s. 8-24.

donanmada seferber işçi olan Karl Baier, Kiel'de olup bitenleri öğrenmesinin ardından kendi etrafındaki küçük bir sorumlular ağını uyarır. Denizciler 6 Kasım akşamı sendikalar evinde toplanır, fabrikalarda işçilerin aynını yaptığı sırada, Berlin'deki Ocak grevini örgütleyenlerden biri olan Kraatz'ın başkanlık ettiği bir işçi konseyinin atanmasını hazırlayarak bir askerler konseyi seçerler. Yeni işçi ve askerler konseyi onlara Wilhelm Düwel'i gönderen Hamburg'dan takviye ister[50]. Ertesi gün 7 Kasım'da, Wilhelmshaven'de, savaştan önce Chemnitz'te partinin daimi üyesi olan Şoför Bernhard Kuhnt tarafından örgütlenen bir gösteri, genel grevi başlatır: aynı akşam işçiler ve denizciler sosyal demokratların çoğunlukta olduğu ve Kuhnt'un başkanlık ettiği bir konsey seçer[51]. Bremen'de devrimci militanların neredeyse tamamı hapiste ya da ordudadır ve hamle dışarıdan gelecektir. 4'ünde bağımsız milletvekili Henke'nin konuşma yaptığı bir kitle mitingi, ateşkesi, imparatorun tahttan feragat etmesini, sıkıyönetimin kaldırılmasını talep eder[52]. Ama sonraki günler sakin geçer. Bununla birlikte 6'sında ani bir olay, tutuklu denizcileri taşıyan bir treni istasyonda tutar: kente ve şantiyelere dağılır, emekçileri yardımlarına çağırırlar[53]. Bağımsız yöneticilerin idareyi ele aldığı spontan bir gösteri düzenlenir: hapishanelerin kapıları açıldıktan sonra bağımsız Frasunkiewicz, işçi ve asker konseylerinin seçilmesi için bir çağrı yapar, "sosyalist cumhuriyet" sloganı attırır ancak miting karar almadan dağılır[54]. 7 Kasım'da Weser Nehri şantiyelerinden başlayan grev yaygınlaşır ve bütün fabrikalarda işçi konseyleri seçilir. İşçilerin ve askerlerin yerel merkez konseyi 9'unda tayin edilecektir[55].

5'i akşamı Hamburg'da bağımsız partinin uzun zamandır beklenen bir mitingi gerçekleştirilir. Dittmann, Kiel'de tutuklananların salıverilmesi için bir gösteri düzenlemeyi isteyen denizcilerin başında yer alır ve işçi konseylerin seçilmesinden yana bir Wilhelm Düwell önerisini ertelettirir[56]. Gece, yenilgiyi kabul etmeyen bir deniz onbaşısı Friedrich Zeller, yirmi denizciden oluşan bir müfreze örgütler ve rıhtımlara destek aramaya gider. Geceyarısı sendikalar evine yerleşen ve gün ortasında büyük bir gösteriye çağrı yapan yüz kadar kişidirler[57]. Bazı militanların –özellikle Gençlik Sorumlusu, Hamburg'a gizlice geri dönen firari Friedrich Peter'in– etkisiyle eylem sabah saatlerinde örgütlenir, sendikalar evinde başında Zeller ve yerel bağımsız yönetici Kallweit'in bulunduğu geçici

50. *Vorwärts und...*, s. 108-122.
51. Kolb, *a.g.e.*, s. 78.
52. III. Gesch., s. 116.
53. *A.g.e.*, s. 116-117.
54. Kolb, *a.g.e.*, s. 79.
55. III. Gesch., II, s. 117.
56. Kolb, *a.g.e.*, s. 77.
57. *A.g.e.*

bir işçi konseyi oluşturulur[58]. Devrimin bu doğaçtan genelkurmayı bütün kışlaları işgal etmek için müfrezeler ortaya atar: Peter bunlardan birinin önündeki yaylım ateşinde can verir[59]. Hedeflenen anda 40.000'den fazla gösterici bir araya toplanır. Bağımsız bir yönetici, siyasi iktidarın işçi ve asker konseylerince ele geçirilmesini alkışlatır. Radikal solcu Fritz Wolffheim konseylerin cumhuriyet sloganını ve Wilhelm Düwell, alanı yöneten generalin azlini ve fabrikaların değişimini onaylatır[60]. Akşam saatlerinde solcu radikal Heinrich Laufenberg'in yönettiği işçi ve askerler konseyi hayata geçirilir[61]. O sırada silahlı bir denizci grubunun başındaki Paul Frölich binaları ve *Hamburger Echo* gazetesinin matbaasını işgal etmiştir; burada, yine *Die Rote Fahne*[62] adlı Hamburg işçi ve askerler konseyi gazetesinin ilk sayısını çıkarıp şunları ifade eder:

> Alman devriminin, dünya devriminin başlangıcı işte budur! Selam olsun dünya devriminin en güçlü eylemine! Yaşasın sosyalizm! Yaşasın Alman emekçilerinin Cumhuriyeti! Yaşasın dünya Bolşevizm'i![63].

Giderek yayılan bir devrim.

Kıyı kentlerinden başlayan hareket karşı konulmaz bir şekilde yayılır. 6'sında, Düsseldorf'ta bir istasyonda durdurulan bir mahkûm treni etrafında çatışma çıkar; alanda ise işçi ve askerler konseyi oluşmaktadır[64].

Bavyera'da hareket denizciler tarafından değil, bağımsız parti saflarında çalışan devrimci bir grup tarafından başlatılmıştır. Savaş karşıtlığı dolayısıyla radikal olan eski revizyonist Eisner, Münih'te, yüz kadar işçi ve entelektüelin katıldığı bir tartışma çevresi örgütlemiştir. Bavyera'da bağımsız partinin ilk katılanları onlar arasından seçilir. 1918 yazında 400'den fazla olmasalar da Krupp fabrikasının çalışanları arasında belli bir etkiye sahip, başka girişimlerde sağlam bir sorumlu adamlar ağı kurabilmiş, iyi eğitilmiş kadrolardır[65]. Ayrıca Kör Gandorfer'in hayata geçirdiği Köylü Birliği'nin toplumcu kanadıyla sıkı ilişkileri vardır[66]. Eisner kitlelerin barışa susamışlığını sistemli olarak kullanarak devrimi hazırlamıştır. 7 Kasım'da Münih sokaklarında barış adına bir gösteriyi yönetirken genel grev ve kışla saldırısı kararı da aldırır. Kral kaçar ve Eisner, Bavyera cumhuriyetinin asker ve işçilerinin konseyinin başkanı olur[67].

---

58. III. Gesch., II, s. 113.
59. *A.g.e.*, s. 191.
60. *A.g.e.*, s. 193.
61. Kolb, *a.g.e.*, s. 77.
62. *Vorwärts und...*, s. 251.
63. III. Gesch., s. 192.
64. *Vorwärts und...*, s. 472-477.
65. Kolb, *a.g.e.*, s. 67.
66. *A.g.e.*, s. 68.
67. *A.g.e.*, s. 69-70.

Halle'de, 6 Kasım'da isyancı denizcilerin başında trenden inen kentin işçi militanlarıdır[68]. 14. Avcı birliğinin askerlerini ayaklandırır ve onlarla birlikte öteki kışlalara baskın yaparlar. Bağımsız, eski yerel militan Denizci Karl Meseberg, sonradan bağımsızlar tarafından canlandırılan bir delegeler ağının eyleminden doğan işçi konseyiyle birleşecek askerler konseyini yönetir: bağımsız Otto Kilian işçi ve askerler konseyinin başkanıdır[69]. Erfurt'ta Kiel isyancılarıyla bir dayanışma grevi 7 Kasım'daki fabrika toplantılarını ve aynı gün, bir merkez mitinginin ardından bir yerel merkez konseyinin seçilmesini mümkün kılar[70]. Hanau'da gün içinde gerçekleştirilen bir işçi gösterisi polis güçleriyle karşı karşıya gelir: aynı gün Spartakist Schnellbacher'in başkanlık ettiği bir işçi ve askerler konseyi atanır[71]. 7 Kasım'da Brunswick'te dışarıdan gelen denizciler bir gösteri düzenler ve hapishanelerin kapılarının açılmasını sağlar; bu sırada grevci işçiler bir işçi konseyi atar. 8 Kasım'da prens tahttan feragat etmiştir ve işçi ve askerler konseyinin başkanı Spartakist August Merges, Brunswick sosyalist cumhuriyetinin başkanı unvanını alır[72].

Leipzig'de küçük bir Spartakist grubu –yaklaşık yirmi beş militan– 7 Kasım'da genel grev başlatma girişimini üstlenecek bir bağımsızlar meclisini nafile oluşturmaya çalışır[73]. Ama limanlardan gelen denizciler o gün ilk sokak gösterilerini düzenler ve askerleri ayaklanmaya çağırır. 8'inde kışlalara baskın yapılır, bir işçi ve askerler konseyi ilan edilir[74]. Chemnitz'de neredeyse her şey düzen içinde olup biter: Fritz Heckert 8 Kasım'da geri döner; yönettiği yapı sendikası ve dolayısıyla idarecisi olduğu bağımsız parti aracılığıyla aynı anda grevi ve içinde çoğunlukçu sosyal demokratların yer aldığı bir işçi ve askerler konseyini örgütlemeyi başarır; 9 Kasım'da da bu konseyin başkanı olmuştur[75].

Bu belirleyici günlerde Berlinli devrimci yöneticiler hep tereddüt ederler. 4'ünde, Kiel olayları ilan edilir edilmez delegeler kendi gruplarını toplar. Liebnecht ve Pieck eylemin başlangıcını 8 ya da 9 Kasım olarak belirlemeyi önerir. Ama çoğunluk maaş günlerinde bir grev sloganı ortaya atmayı reddeder. Taşraya temsilci göndermekle ve Pieck'i Kiel olayları hakkında bir bildiri kaleme almakla görevlendirmekle yetinirler. 6'sındaki yeni toplantıda Däumig'i nafile ikna etmeye çalışan Liebnecht, ayaklanmanın öne alınması ve sokak gösterileriyle hazırlanması için

68. *Vorwärts und...*, s. 367.
69. III. Gesch. II, s. 135.
70. *Vorwärts und...*, s. 426-427.
71. F. Schnellbacher, Hanau in der Revolution, s. 13. Aktaran III. Gesch., II, s. 128-129.
72. III. Gesch. II, s. 130.
73. *Vorwärts und...*, s. 406.
74. *A.g.e.*, s. 407-408.
75. *A.g.e.*, s. 469-470.

yeniden ısrar eder. Oylamada bir kez daha yenilir. Ayaklanma tarihi en erken 11 Kasım Pazartesi günü olarak belirlenir.

7'sinde, bağımsız sosyal demokrat parti merkezinde, bu partinin yürütmesi, devrimci delegelerin yöneticileri ve pek çok taşra kentinin temsilcisiyle bir araya gelir. Remscheid'den Otto Brass ve Dittmann önceki gün alınan kararları hararetle eleştirir çünkü durum onlar için hâlâ olgunlaşmamıştır. Haase daha da temkinlidir; devrime inanmaz, Kiel isyanının "aceleci bir patlama" olduğunu, Noske'ye sosyal demokrat partiler arasındaki "birliği" tehlikeye atacak hiçbir şey yapmayacağının sözünü verdiğini söyler. Liebnecht bir kez daha, bu kez Düsseldorf delegesinin desteğini de alarak önerilerini yineler ama ton yükselmiştir ve "devrim üreticilerinin adi mekanizması" ithamında diretir.. Däumig, Barth, Richard Müller bir kez daha ona kafa tutar. 11'i için ayaklanma kararı alınmıştır. Böylelikle bağımsız yürütmenin bir kamu duyurusuyla bunu üstlenmesi ve büyük günden önce hiçbir eyleme geçilmemesi kararı alınır[76].

Çoğunlukçu sosyal demokratlar gelecek fırtınayı herkesten daha iyi hisseder. 23 Ekim'den itibaren, bakanları, II. Wilhelm'in tahttan indirilmesini ister[77]. 31 Ekim'de Scheidemann ve Ebert, 3 Kasım'da[78] parti ve sendikalardan oluşan ortak bir heyet Kaiser'in istifasını sağlamak için şansölyeye ısrar eder. Konrad Haenisch özel bir mektupta bu tavrı açıklar:

> Giderek daha tehditkâr bir şekilde yükselen ve kaos anlamına gelen Bolşevik devrimine karşı mücadele söz konusudur. İmparatorluk meselesi Bolşevik tehlikesi meselesiyle sıkı sıkıya ilişkilidir. Ülkeyi kurtarmak için imparatoru feda etmek gerekir. Bunun da herhangi bir cumhuriyetçi dogmatizmle hiç ilgisi yoktur[79].

Sonuçta sosyal demokrat parti hükümete bir ültimatom gönderir: imparator 8 Kasım'da tahttan el çekmezse artık hiçbir şeyin sorumluluğunu almayacaktır[80].

8'i sabahı Otto Franke ve Liebnecht birlikte durum değerlendirmesi yapar. Zaman geçtiği için endişelidirler. Sabırsızlanan ve başka başka eylemlere katılma tehlikesi yaratan işçileri zapt etmek giderek güçleşir. Üstelik polis, komploculari yakından takip eder ve hareketin önünü kesmenin yollarını araştırır. Nihayet bu rüzgara kapılan çoğunlukçu parti ayaklanmayı döndürmeye ve yeni bir biçim vermeye hazırlanır.

---

76. Pieck, *a.g.e.*, s. 1507.
77. Scheidemann. Memorien. II. s. 262.
78. Max von Baden, Erinnerungen und Dokumente, s. 539 ve 591.
79. Aktaran Kolb, *a.g.e.*, s. 32.
80. Hermann Müller, *a.g.e.*, s. 45.

Bundan böyle en küçük kayıp zaman devrimciler için hatırı sayılır bir tehlike arz eder. Liebnecht, Dittmann'ı buna ikna etmeye çalışır[81].

Delegeler her zamanki yerlerinde belirlenen zamanda buluştuklarında askeri uzmanları Lindner'in –Teğmen Waltz– tutuklandığını öğrenirler. O zaman oturumlarını Reichstag binalarına aktarmaya karar verirler[82]. Yolda, ayaklanma planlarını havlusunda saklayan Däumig tutuklanır: ona eşlik eden Luise Zietz kaçmayı başarır ve uyarıda bulunur. Bundan böyle geri çekilmek söz konusu olamaz zira polis herkesi tutuklayabilir. Ancak arabulucu olarak Kiel'e giden Haase hariç, bağımsız yöneticiler ağırdan alır. Liebnecht olmadığından kararı çıkaran Barth olur: imparatorluk rejimini devirmek ve bir konseyler cumhuriyeti kurmak için ayaklanmaya davet eden bir bildiri yazmaya ve dağıtmaya karar verilir. Bu bildiri on imza taşıyacaktır: Liebnecht ve Pieck, Haase, Ledebour ve Brühl ve ayrıca devrimci delegeler Barth, Franke, Eckert, Wegmann ve Neuendorf[83].

Liebnecht orada değildir çünkü Spartakist dostlarıyla birlikte bağımsızları ve delegeleri bir oldubitti karşısında bırakmaya ve onların ağırdan almalarına engel olmaya karar vermiştir: Ernst Meyer eşliğinde ve Spartaküs Birliği adına, işçileri konseyler iktidarı ve dünya devrimi adına proletaryanın mücadelesinde Rus proletaryasıyla birleşmek için mücadeleye davet eden ve yine kendi imzasını taşıyacak başka bir bildiri kaleme almak üzeredir[84]. Baskının, müttefiklerini dönüşü olmayan bir yola sürüklediğinden habersizdir.

Akşam saatlerinde sosyal demokrat partinin işyerlerindeki güvenilir adamları sorumlulara raporlarını sunar: bütün fabrikalarda işçilerin 9 Kasım'da eyleme geçmeye hazır olduğunu ve bundan böyle onları zapt etmeye çalışmanın söz konusu olmayacağını bildirmekte hem fikirdirler[85]. Mücadeleye çağrılar, ne olursa olsun çarpışmaya kararlı insanlara ulaşacaktır.

Artık devrim başlatılır. Bunu isteyenler ve hazırlamaya çalışanlar, bunu arzulayan ama inanmayan ve olmasını dileyenler, bunu istemeyenler ve son ana kadar savaşmış olanlar eylemin ortasında bir araya gelir. 8'ini 9'una bağlayan gece Almanya'nın bütün bölgelerine ulaşan haberler bunu doğrular. İşçi ve asker konseyleri tayin edilir. Hapishanelere baskın yapılır. Dünya devriminin sembolü kızıl bayrak kamu binalarında dalgalanır.

---

81. III. Gesch., s. 204.
82. Pieck, *a.g.e.*, s. 1507.
83. *A.g.e.*, s. 1508. Emil Barth, Aus der Werkstatt der deutschen Revolution içindeki metin, s. 53.
84. Pieck, *a.g.e.*, s. 1508. Dok.u. Mat., II/2, s. 324-325 içindeki metin.
85. Hermann Müller, *a.g.e.*, s. 45.

Berlin, 9 Kasım.

Gün ağarır ağarmaz ayaklanmaya çağıran bildiriler bütün iş yerlerine dağıtılır. İşçiler her yerde bir araya gelir ve bütün sanayi mahallelerinden başkentin merkezine doğru yürüyüşe geçerler. E. O. Volkmann sıklıkla zikredilen bir alıntıda şunları söyler:

> Marx ve dostunun yaşamları boyunca bütün kalpleriyle arzuladıkları gün nihayet geldi. Devrim, imparatorluğun başkentine doğru ilerliyor. İşçi taburlarının kararlı ve uyumlu adımları sokakları inletiyor: kuzeydeki ve doğudaki işçi mahallelerinden gelip, imparatorluk gücünün simgesi, merkeze doğru ilerliyorlar. Bunlar öncelikle, çocukların ve kadınların önünden giden Barth'ın tabancalı ve el bombalı saldırı birlikleri. Arkasından sayıları on binleri bulan kitleler geliyor: radikaller, bağımsızlar, çoğunluk sosyalistler, karmakarışık[86].

Vorwärts'ın sabah baskısı kuşkusuz "tedbirsiz eylemlere"[87] karşı uyarır ama çoğunlukçu sosyal demokratlar, karşı konulamaz olduğunu bildikleri bir hareketin içine atılmaktan sakınır. Sabah erken saatlerde yine Ebert'in etrafında toplanan sorumlular kararlıdır: kitleler bağımsızları izler, çoğunluğun etkisinden tamamen uzaklaşır[88]. Ne pahasına olursa olsun kaçınmak gereken şey, garnizonun direnmesi ve sokak çatışmalarının olmasıdır; o zaman en kötüsü yani kanlı bir devrim olabilecek, iktidar da aşırılıkçıların eline geçebilecektir. Oysa adamların bırakıldığı kışlalarda olaylar patlak verir. Naumburg avcı birliğinden bir subay kendini *Vorwärts*'a tanıtır: adamlarının kalabalığa ateş açmaya hazır olduğunu söyler[89]. Çoğunlukçular her durumda bundan kaçınmak ister. Otto Wels, uyarılara rağmen İskender kışlasına gelir, bir arabanın tepesinden adamlara konuşma yapar ve onları halkın üzerine ateş açmamaya, tam tersine bu barışçıl devrimde kendisiyle birlikte yürümeye ikna eder[90]. Garnizonun diğer alayları avcı birliklerini izler. Bir ordu subayı, teğmen Colin Ross, Ebert'e başkomutanın ateş etmeme emri verdiğini bildirir[91]. *Vorwärts* özel bir bildiri yayımlar: "Ateş açılmayacak"[92]. Aslında yalnızda bir kışladan ateş açılacak, göstericilerden dört kişi ölecektir; bunlardan biri Berlin Gençlik Spartakist sorumlusu, Schwartzkopff'ta işçi, Erich Habersaath'tır[93]. Bu olaya rağmen sonuçta her şey yolunda gider ve fabrikalarda yenilmiş

86. E.O. Volkmann, Alman Devrimi, s. 35-36. Cläire Derfert Casper kendi anılarında daha muhtemel başka bir düzenden bahseder: "Önde silahlı adamlar, ardından silahsız olanlar ve nihayet kadınlar", III. Gesch., II, s. 149.
87. *Vorwärts*, 9 Kasım. Birkaç saat sonra gazetenin eki genel greve çağrı yapacaktır.
88. Hermann Müller, *a.g.e.*, s. 46.
89. *A.g.e.*, s. 47-48.
90. *A.g.e.*, s. 48.
91. *A.g.e.*, s. 49.
92. *A.g.e.*, s. 48.
93. III. Gesch., s. 206.

çoğunlukçu sosyal demokratlar kışlalarda kaybettiği zemini yeniden kazanır: gazetenin eski yazarlarının yönettiği bir işçi sütunu *Vorwärts*'ı ele geçirmeye –bu hadisenin anısı hâlâ canlıdır– yeltendiği zaman, iki saattir devrime katılmış Naumburg avcı birlikleri tarafından kurulan silahlı desteklerle karşı karşıya gelir[94]...

Sorumlu sosyal demokratların toplantısı, Ebert'in önerisi üzerine, bağımsızlara idari sorumlulukların paylaşılmasını teklif etmenin gerektiğini doğrulamıştır[95]. Ama Ebert, Scheidemann, Otto Braun saatlerce bağımsız yönetimin bir toplantı –sonuçta gerçekleşmeyen– yapmasını bekler[96]. Mevcut bağımsız yöneticiler arasında Dittmann, çoğunluğun önerisini kabul etmeye hazırdır ama Ledebour buna şiddetle karşı çıkar[97]. Uzlaşmaya varamadan bu meseleyi tartışan devrimci delegeler çevresini anında haberdar eder. Barth'ın etrafında kendiliğinden oluşan bir savaş konseyi görev dağılımı yapar: Liebknecht Saray'a yürüyen göstericiler birliğine katılır, tanınmış Adolf Hoffmann işçilerin başına, Belediyeye ulaştığında Eichhorn Emniyete yönelir[98].

Vorwärts'ta sonradan adına "işçi ve askerler konseyi" denecek bir eylem komitesi oluşturulur. Aralarına Ebert, Otto Braun, Wels ve Eugen Ernst'in katıldığı, hepsi parti üyesi on bir fabrika işçisidir bunlar[99]. *Vorwärts*'ın öğlen sayısında sosyal bir cumhuriyetin kurulması için genel greve ve ayaklanmaya çağrı yapan bu "konsey"dir[100]. Sosyal demokratlar bildirilerini sihirli sözlerle imzalar: "işçi konseyi", "asker konseyi", "halk konseyi"...

Bağımsızlar uzun süre çoğunlukçuların önerilerini tartışır: öğle üzeri Ebert, Scheidemann, Otto Braun ve sendika yöneticisi Heller, II. Wilhelm'in tahttan el çektiğini onlara bildirme görevini üstlenen Maximilian von Baden tarafından kabul edildiğinde daha kesin karar vermemişlerdir[101]. Ebert imparatorluk rejiminin gelecekteki alınyazısı konusunda bazı kaygılar taşır ama Anayasa çerçevesinde Reich'ın şansölyesi görevini üstlenmeyi kabul eder. Acilen sükûnete ve disipline bir çağrı yapıp düzenin sağlanmasını ister[102]. Saat 13'te bağımsızları yeni durumdan haberdar eder ve idari sorumlulukların paylaşılması önerisini tekrarlar. Liebknecht'in hükümete girmesini kabul etmeye hazır olup olmadığını ona soran Oscar Cohn gibi, partisinin kimseyi

94. Hermann Müller, *a.g.e.*, s. 49.
95. *A.g.e.*, s. 50.
96. III. Gesch., s. 208.
97. H. Müller, s. 50 ve Pieck, *a.g.e.*, s. 1058.
98. *A.g.e.*, s. 1058.
99. Hermann Müller, *a.g.e.*, s. 59.
100. Dok.u. Mat., II/2, s. 330.
101. H. Müller, *a.g.e.*, s. 51.
102. Dok.u. Mat., II/2, s. 333.

veto etmeyeceği cevabını verir. Bağımsızlar saat 6'da cevap verecekleri sözünü vererek tartışmalarını sürdürür[103].

Muzaffer, coşkun kalabalık bu esnada Berlin sokaklarında ilerler, bayraklarını sallar, sloganlar atar, şarkılar söyler ve ona bir hedef belirleyen liderlerinin arkasından gider. Emniyet Müdürlüğü'ne yerleşmiş avcı birlikleri Eichhorn'un yönettiği adamların karşısında savaşmadan teslim olup silahlarını savaşçılara verir. Altı yüz siyasi tutuklu salıverilir ve Emil Eichhorn, görevi devraldığı emniyetin bürosuna yerleşir[104]. Saat 13'ten itibaren silahlı asker ve işçi saldırıları altındaki Moabit Hapishanesi kapılarını açmak ve sivil ya da askeri pek çok siyasi tutukluyu salıvermek zorunda kalmıştır; içlerinden biri Spartaküs'ü örgütleyenlerden Leo Jogiches'tir. Bazı subaylar Prusya Devlet Üniversitesi ve Kütüphanesi önünde direnmeye yeltenir. Kalabalık onları dikkate almaz ve Reichstag binaları zahmetsizce ele geçirilir[105]. On binlerce Berlinli bina önüne yığılır: Scheidemann balkondan onları sükûnete davet etmeye çalışır, ardından yaygaracılara izin verir ve Cumhuriyeti ilan etme kararı alır –Ebert'in ona şiddetle karşı çıktığı yarı devrimci girişim[106]. Az sonra imparatorluk sarayında, bir arabanın üzerinden daha önce kalabalığa nutuk çeken Liebknecht alkışlar arasında "Alman sosyalist cumhuriyetini" ilan ettirir. Ardından Hohenzollern konutunun balkonuna çıkıp şunları söyler:

> Avrupa'yı mezarlığa çeviren kapitalizmin egemenliği bundan böyle yıkılmıştır. Rus kardeşlerimize hatırlatırız. Giderken bize, 'bir ay içinde bizim gibi yapmazsanız sizinle bozuşuruz' demişlerdi. Dört gün çekmemiştir. Geçmiş geçmişte kaldığı için görevimizin sona erdiğini düşünmemeliyiz. İşçi ve asker hükümeti kurmak, yeni bir proleter Devlet, Alman kardeşlerimiz ve bütün dünyadaki kardeşlerimiz için bir barış, mutluluk ve özgürlük Devleti yaratmak için bütün güçlerimizi birleştirmeliyiz. Onlara el uzatıyor ve dünya devrimini tamamlamaya davet ediyoruz. Özgür Alman sosyalist cumhuriyetinin ve Alman devriminin gerçekleştiğini görmeyi bizden isteyenler el kaldırsın![107].

Bütün eller kalkar.

Devrimci yöneticiler tartışmalarına devam eder. Çoğunlukçularla her türlü işbirliğini reddetmeye kararlı olan Ledebour, önceleri arkasında bir çoğunluğu toplar gibidir. Ama kısa bir süre sonra bazıları kendiliğinden örgütlenen, bazıları, eski çoğunlukçu yenilerde asker Max Cohen-Reuss'un yönettiğinin benzeri, çoğunlukçular tarafından

---

103. H. Müller, *a.g.e.*, s. 52.
104. E. Eichhorn, Meine Tätigkeit im Berliner Polizeipräsidium und mein Anteil an den Januar-Ereignissen, s. 8.
105. III. Gesch., II, s. 152.
106. H. Müller, *a.g.e.*, s. 53. Scheidemann, Memoiren, II, s. 313.
107. Vossische Zeitung, 10 Kasım 1918;III. Gesch., s. 209-210.

örgütlenen büyük kalabalıklar şeklindeki ilk asker delegasyonları ortaya çıkar. Hepsi acilen devrimi, barışı, kardeşliği savunmak üzere sosyalistlerin birleşmesini, hükümetle ittifaklarını talep eder. Özellikle işçilerin oluşturduğu öteki delegasyonlar, Alman devriminin barış iradesinin teminatı olarak Liebknecht'in hükümete girmesini talep eder. Liebknecht öğleden sonra geldiğinde, Ledebour'un önerdiği gibi, bağımsızlar için çoğunlukçularla her türlü işbirliğini kesin olarak reddetmenin olanaksız olduğunu düşünür; zira bu durum anlaşılmama ve kitlelere, arzu ettikleri birliğin düşmanı gibi görünme tehlikesi taşır[108]. Richard Müller ve Däumig tarafından desteklenen o, altı koşulun ortaya konmasını sağlar: Alman sosyalist cumhuriyetinin ilan edilmesi, yasama, yürütme ve yargı gücünün işçi ve askerlerin seçtiği temsilcilere iade edilmesi, burjuva bakanların reddi, bağımsızların gereken zamanlarda ateşkes antlaşmalarına sınırlı katılımı, tamamen siyasi bir kabineye tabi teknik bakanlıklar, sosyalist partilerin kabine içinde eşit temsiliyeti[109]. Yalnızca Ledebour, bu koşullarda bile katılmaya karşı olduğunu ifade eder[110].

Nihayet akşam sekizde bağımsız yöneticilerin cevabı çoğunlukçulara iletilir: bu arada bunlar, ateşkes imzalamakla yükümlü heyetin ancak hükümetin oluşturulmasından sonra ayrılacağını bildirerek yeni bir girişime yeltenmişti. Saat dokuzda çoğunlukçuların cevabı bağımsızlara ulaşır. Ebert'in partisinin yöneticileri yalnızca son iki koşula onay verir ve önceki dördünü reddeder. Onlara göre sadece genel seçim hakkıyla seçilmiş kurucu bir meclis Alman rejiminin doğası konusunda karar verir ve geçici hükümet onun toplanmasına ve seçilmesine kadar yerinde kalmalıdır. Özellikle her türlü "sınıf diktatörlüğüne" olan düşmanlıklarını ilan eder, burjuva partilerinin hükümete katılmasını isterler[111]. Hep Haase'den mahrum, derin bir şekilde ayrılmış bağımsız yöneticiler, kesin kararlarını ertesi güne bırakır[112]. Akşam Berlin'de, gün içinde işgal edilen büyük gazetelerin binalarında basılan aşırı solcu iki gazete çıkar: bağımsız *Die Internationale* ve Spartakist yayın organı *Die Rote Fahne*[113].

Saat onda, içlerinde yüzlerce direnişçi işçi temsilcisinin bulunduğu devrimci delegeler Reichstag'ın büyük oturum salonlarından birinde, Barth'ın başkanlığında bir araya gelir[114]. Kendini geçici olarak başkentin işçi ve askerler konseyi sayan meclis, ertesi gün 10 Kasım saat 10'da fabrika ve kışlalardaki toplantılara çağrı yapmaya karar verir; yeni devrimci hükümeti tayin etmek için saat 17'de Busch panayır meydanında

108. Pieck, *a.g.e.*, s. 1058.
109. III. Gesch., s. 210: *Vorwärts*, 10 Kasım 1918.
110. Pieck, *a.g.e.*, s. 1058.
111. Hermann Müller, *a.g.e.*, s. 57; *Vorwärts*, 10 Kasım 1919.
112. *A.g.e.*, s. 58.
113. Pieck, *a.g.e.*, s. 1058.
114. *A.g.e.* ve H. Müller, *a.g.e.*, s. 58.

genel kurula temsilciler –1000 işçiye bir, her tabura bir kişi şeklinde– seçilecektir[115]. Bu kararın, gün içinde elde ettikleri pozisyonları tehdit edebileceği çoğunlukçu sosyal demokratlar şimdilik hiçbir karşı çıkış sergilemez ama bu kesin savaşı geceye havale edeceklerdir.

Ebert hükümetinin kurulması

9'undaWels'in rolü önemli olmuştur. Büyük ölçüde doğaçlama olan onun eylemi, çoğunlukçu sosyal demokratların Berlin garnizonunda gerekli destekler bulmasını mümkün kılmıştı aslında. Böylelikle akşam saatlerinde içlerinde Teğmen Colin Ross'un bulunduğu bir grup subay, düzenin sağlanmasına katkıda bulunmaları ve yeni hükümeti desteklemeleri için bir çağrıya imza atar[116]. Şimdi çoğunlukçular için bu desteği sistemli olarak örgütlemek ve Busch panayırındaki genel meclis için kullanmak söz konusudur.

Wels 9'unu 10'una bağlayan gece, "*Vorwärts* politikasını destekleyen birliklere" seslendiği 40.000 nüshalık bir bildiri kaleme alır ve bastırır[117]. Ebert tarafından başkentin ordu komutanı olarak atanır[118] ve Albay Reinhard, bütün birlik komutanlarına güvenilir adamlarının kışlalara serbestçe girebileceği emrini verir[119]. Wels'in adamlarının eylem teması *Vorwärts*'ta büyük puntolarla verilir: "KARDEŞ KATİLİ MÜCADELEYE HAYIR"[120].

Haase gece yarısı gelir. Önce katılmayı reddetmeye meyilliyken, yürütme saat 10'da toplandığı ve bağımsız partinin, bütün sosyalistlerin önceki günün koşullarını bütünüyle yerine getirerek uzlaşmasına engel olmaması için ısrar ettiği zaman fikir değiştirir. Ne Liebknecht, ne hazırlıkla, fabrika toplantıları ya da meclisleriyle meşgul devrimci temsilcilerin yöneticileri hazırdır ama bütün bunlardan haberdar edilen Liebknecht, eğer bağımsız parti koşullarından cayarsa hükümete katılmayacağını bildirir[121]. Bununla birlikle müzakereler onsuz devam eder ve sonuçta saat 13: 30'da iki sosyal demokrat parti temsilcisi bir metin üzerinde anlaşır:

> Kabine, eşit haklarla halkın temsilcileri olan sadece sosyal demokratlardan oluşmaktadır. Bu durum, tek başına politikayı belirleyecek olan kabinenin teknik yardımcıları, bakanlıklara uyarlanamaz. Her bakanlık sosyal demokrat partilerin iki üyesi tarafından denetlenmektedir. Bu denetleyiciler eşit yetkilere sahiptir. Politik iktidar işçi ve asker konseylerinin elindedir ve son-

115. H. Müller, *a.g.e.*, s. 58.
116. H. Müller içindeki metin, s. 61.
117. *A.g.e.*, s. 62.
118. *A.g.e.*, s. 82.
119. Kolb, *a.g.e.*, s. 117, no: 6.
120. *Vorwärts*, 10 Kasım 1918.
121. III. Gesch., s. 211.

radan Reich'in bütününü temsil eden bir toplantıya çağrılacaklardır. Kurucu meclis meselesi şu anda devrimin kurduğu düzenin sağlamlaştırılmasından önce ortaya atılmayacak, sonraki tartışmaların konusunu oluşturacaktır[122].

İki partinin yöneticisi isimler konusunda da anlaşır: önceki gün çoğunlukçular tarafından tayin edilen Ebert, Scheidemann ve Landsberg'e, bağımsızlar adına Dittmann, Haase ve Barth katılacaktır[123].

Wels, Busch panayır meydanındaki toplantıyı hazırlamak için partisinin işyerlerindeki sorumlularını ve askerlerin temsilcilerini saat 14'te *Vorwärts*'ta toplar, önemli olan varılan anlaşmayı onaylamaktır. Tek başına işçi iktidarı yandaşlarına karşı "bütün bir halkın" haklarını savunmak ve bir ulusal meclisin seçilmesini talep etmek gerektiğini askerlere açıklar[124]. Yanındaki temsilcilerden biri olan Richard Fischer asker kalabalığının içinde eski partililerden birinin oğlunu tanır: asker Brutus Molkenbuhr bu şekilde çoğunlukçu askerlerin lideri olacaktır[125].

Toplantı epey bir gecikmeyle açılır. 1.500 temsilciden fazlası salonu doldurur, işçiler yukarıda, kürsüyü çeviren askerler aşağıdadır[126]. Atmosfer gergindir, sık sık konuşmacının sözü kesilir, silahlar sallanır, boğaz boğaza gelinir. Neredeyse namevcut polis güçleri pek çok kişinin içeriye izinsiz girmesine izin vermiştir: sık sık kavgalar patlak verir, karşılıklı silah çekilmesinden kaygı duyulur. "İşçi konseyinin" temsilcisi olarak başkanlık eden Barth'tır: belki bir ön müzakerenin konusunu oluşturacak olan bir büro oluşturulması fikrini kolayca onaylattırır: Teğmen Waltz Başkan Yardımcısı, Brutus Molkenbuhr sekreterdir. Daha sonra durumu açıklaması için sözü Ebert'e bırakır:

> Kapitalistler ve İttifak'ın emperyalistleri tarafından dayatılan ateşkes koşulları çok ağır ama katliama son vermek için bunları kabul etmek gerekiyor[127].

İki sosyalist partinin hiçbir burjuva bakana yer vermeksizin hep birlikte eşit temsiliyetli bir hükümet kurmak için anlaştıklarını delegelere ilan eder. Aynı görüşü paylaşan ve anlaşmayı onaylayan Haase onun yerini alır.

Oldukça sakin ama içe dokunur görünen Liebknecht kolay taraf değildir: askerlerin ezici çoğunluğu ona karşıdır, konuşmasını gürültü-

---

122. *A.g.e.*, s. 210-211.
123. H. Müller, *a.g.e.*, s. 65.
124. *A.g.e.*, s. 69.
125. *A.g.e.*, s. 70.
126. Burada, Vossische Zeitung'ta verilen hikâyeyi takip ettik (11 Kasım 1918) ve H. Müller tarafından anlatılanlarla karşılaştırdık (*a.g.e.*, s. 70-72 ve R. Müller, s. 36-37). Berlin I.M.L.'de bu toplantının bir steno raporu mevcuttur. ("I.M.L.-Z.P.A., no: 11/18. Informationsstelle der Reichsregierung. 45 f."). Bu hareketten bölümler J.S. Drabkin tarafından zikredilir, *a.g.e.*, s. 165-167.
127. Vossische Zeitung, 11 Kasım 1918.

lerle, küfürlerle keser, çoğunlukçulara karşı atağa geçtiği zaman "Birlik! Birlik" diye bağırarak silahlarıyla onu tehdit ederler. Liebknecht birlik yanılsamalarına karşı onları uyarır, çoğunlukçuların, "bugün devrimle beraber hareket eden, daha önceki günlerde düşman olan bu insanların" genelkurmayla işbirliğini hatırlatır, askerleri işçilere karşı kullanmayı amaçlayan kurnazlıkları ele verir ve "Karşı devrim çoktan iş başında, çoktan eyleme geçmiş, içimize yerleşmiş durumda!"[128], diye tekrar eder.

Berlin konseyleri yürütme komitesinin seçimi, belirsiz bir savaşa neden olur. Barth öncelikle, on sekiz üye, dokuz asker ve dokuz işçiden oluşan bir meclis bürosunun seçilmesini önerir. Richard Müller, ayaklanmayı hazırlayan çekirdek üyeleri ve belli başlı delegeler yanında, Barth, Ledebour, Liebknecht ve Rosa Luxemburg'u içine alan devrimci delegeler tarafından hazırlanan bir liste sunar. Ama askerler hiç durmadan yaygaraya devam eder. O zaman sosyal demokrat delege Büchel, iki işçi partisinin eşit temsil edilmesini talep eder. Ebert de onu destekler; Barth ve Richard Müller, onun önerisini tartışır. Askerler silahlarıyla tehdit eder ve "Eşitlik!" diye bağırır. Ebert, Büchel'in önerisini çekmiş gibi görünür. Ama bir matbaa işçisi eşit bir hükümet oluşturulmadığı müddetçe hiçbir gazetenin çıkmayacağını söyler. Bir asker temsilcisi eğer eşitlik bir uzlaşmaya neden olmazsa kendi asker yürütmelerini oluşturacaklarını bildirir. Aslında işçi temsili için eşitlik talebi aşırıdır zira sosyal demokratlar fabrikalarda bağımsızlarınkiyle karşılaştırılabilir bir temsile sahip olmaktan uzaktır. Ayrıca sosyal demokratlar dahil oy birliği ile anlaşmış büro, bir uzlaşma önerisi formüle eder: işçileri temsil etmek için dokuz bağımsız ve üç çoğunlukçu. Fakat Wels'in adamları tarafından etrafı sarılan askerler engel çıkarmaya devam eder. Barth sonunda boyun eğer ve onların taleplerine uygun bir öneri çıkarır: çoğunlukçu sosyal demokrat ya da onlardan etkilenen bir düzine asker delegeden ve altısı "çoğunlukçu", altısı bağımsız bir düzine bağımsızdan oluşan bir yürütme. Altı bağımsız listesinde yer almak üzere adı Pieck ve Rosa Luxemburg'unki gibi önde giden Liebknecht, öfkeyle reddeder, en temel demokrasinin bu kaba ihlaline karşı çıkar, gürültücü bir azınlık bir oylama yoluyla çoğunluğun kendini ifade etmesine engel olmuştur. Sonuçta devrimci delegeler çekirdeğinin altı üyesi, işçi delegelerinin "bağımsız" fraksiyonunun temsilcileri –bunlar Barth, Richard Müller, Ledebour, Eckert, Wegmann ve Neuendorf'tur– olarak adaylığı üstlenmeyi kabul eder. Kısa bir oturum arasının ardından seçilmişler adına Richard Müller, daha önce karşılıklı taraflarca tayin edilen halkın altı temsilcisinin listesinin onaylanmasını toplantıya önerir ve oturum sona erer[129].

---

128. Aktaran Drabkin, *a.g.e.*, s. 166.
129. *A.g.e.* ve Drabkin, *a.g.e.*, s. 165-167.

Böylelikle Alman devriminin ikinci günü, sosyal demokratların –onu engellemek için her şeyi yapan– tartışmasız bir zafer kazanmasına şahit olmuştur: Maximilian von Baden'in lütfuyla –ki kendisi de iki sosyal demokrat partinin genelkurmayının lütfuyla halkın temsilcisi olmuştur– Reich'ın şansölyesi olan liderleri Ebert, pozisyonunun başkentin ilk konseyler meclisi tarafından onaylandığına şahit olurken a hem meşru hükümetin hem de devrimci hükümetin lideri de olur.

Devrimin ikinci gününde devrimcilerin bozgununun boyutunu ne olursa olsun abartmak gerekmez: bu bozgun yeni başlamıştır. En azından sevinç gösterilerinin gerçekleştiği Moskova'da düşünülen budur. Radek sonradan:

> "On binlerce işçi vahşi çığlıklar atıyordu. Hiç böyle bir şey görmemiştim. İşçiler ve kızıl askerler gece geç saatlerde hâlâ sokaklardaydı. Dünya devrimi gelmiş, yalnızlığımız son bulmuştu"[130] diyecektir.

130. Krasnaja Nov, no: 10, 1926, s. 140. Almanca çeviri., "November. Eine kleine Seite aus meinen Erinnerungen", Archiv fir Sozialgeschichte, II, 1962, s. 121. (Sonraki referanslar: Radek, Kasım...)

9
İktidar İkiliği

Genel olarak batılı tarihçiler Kasım 1918 Alman devriminin gerçek bir devrim olmadığı düşüncesini benimsemişlerdir. Alman konseylerinin eyleminin, onların anlık çözümlerinin, tereddütlerinin ve nihayet kifayetsizliklerinin önemli olmadığının altını çizerler. Bunları Rus başarılarıyla karşılaştırarak Alman konseylerinin, gerçek anlamda Sovyet (konsey) değil, geçici organizmalar, gelgeç bir hevesten, az buçuk romantik bir modadan kaynaklanan ara formlar oldukları sonucunu çıkarırlar[1]. R.D.A.'daki resmi yorumlar, bugün bazı tarihçileri benzer pozisyonlarda yer almaya götürür: 1918'de Bolşevikler ve Spartakistler Almanya'da işçi ve asker konseylerinin gelişmesinde Alman devriminin proleter yapısının kanıtını gördüğü zaman, bir Doğu Almanya uzmanı kamusal bir tartışma esnasında, Alman konseylerinin başlangıçtan itibaren aralarından bazıları için "burjuvazinin iktidar organları" olduğunu iddia edebilecektir[2].

Birileri için, bir Sovyet devriminin, bir konseyler piramidi üzerinde yükselmiş bir Devlet aygıtının ilerlemiş bir ülkede ütopya demek olduğunu göstermek söz konusuyken, birileri içinse, hiçbir devrimin "Marksist-Leninist tipte bir partinin "katı idaresi" olmaksızın proleter bir karakter kazanamayacağını kanıtlamak gerekir. İkisi de partizan olan bu tezler bazı gerçekleri aydınlatır: 1918 Alman Sovyetlerinde Rusya'da Bolşeviklerin sürdürdüğü ve Şubat ve Ekim ayları arasında Sovyetleri ve onların otoritelerini sağlamlaştırmalarını ve iktidar mücadelesine dahil etmek için çoğunluğu kazanmayı mümkün kılan sabırla kotarılmış planlı eylemi başaramamıştır.

Ama Kasım 1918 Alman konseyleri ile Kasım 1917 Rus Sovyetleri arasında bir karşılaştırmaya girişmek yanlış olacaktır. 1917 Şubat Sovyetlerini, her ikisi de, iktidar üzerine büyük politik tartışma gözler önüne serilmeden önce, büyük ölçüde kendiliğinden oluşan bir eylem-

---

1. Bu tezden yana olanlar, kendi kanıtlamalarına daha uygun olan özellikle Münih konseylerini temel alırlar.
2. W. Kleen, "Über die Rolle der Räte in der Novemberrevolution", ZfG, no: 2, s. 326-330.

den kaynaklanan birincilere yaklaştırmak gerekir. Alman devrimcileri örgütlerinin zayıflığına rağmen konseylerin oluşturulmasında Sovyetlerinkinde Bolşeviklerin oynadığından daha önemli bir rol oynarlar. Burjuvazi, İttifak ülkelerinde olduğu kadar Almanya'da da yanılmamıştır.

Aslında 9 Kasım'ın ertesinde Alman Sovyet devriminin ihtimali Şubat ayındaki Rus Sovyet devrimi ihtimalinden daha ciddi bir şekilde ortaya çıkar. Kuşkusuz bütün işçi merkezlerinde konseyler çoğunlukçuların ve bağımsızların çifte etkisi altında paylaşılmıştır. Fakat Şubat ayında Rusya'da Menşevikler ve s.r. Petrograd Sovyeti de dahil her yerde çoğunluktu. Tam tersine Almanya'da devrimciler, sol bağımsızlar, I. K. D. Ya da Spartakistler, proletarya diktatörlüğü taraftarları bazı en önemli konseyleri yönetir: Berlin'de Richard Müller, Münih'te Kurt Eisner, Stuttgart'ta Rück, Chemnitz'de Heckert, Leipzig'de Lipinski, Brunswick'te Merges, Hamburg'ta Laufenberg, otoritesi bütün bölgelerde kendini gösteren işçi ve asker konseylerini yönetir. Geri kalana gelince, görünüşe bakılırsa Alman konseylerinin bu fırtınalı doğumunda ancak Sovyetlerinkinde olduğu ya da 1936'da İspanya komiteleri ya da *consejos*'larında olacağı kadar karışıklık olmuştur.

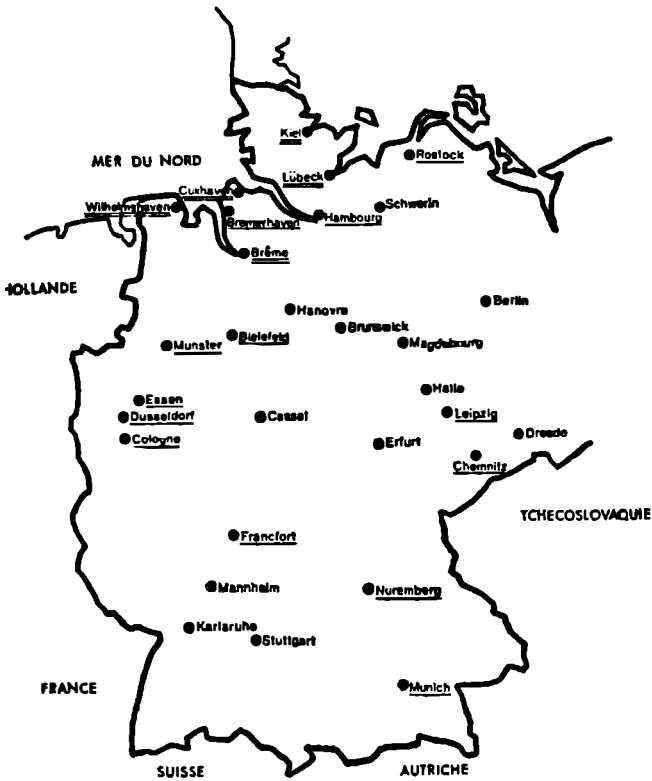
İşçi ve asker konseyleri

Kasım 1918 Alman konseyleri ile Şubat 1917 sovyetleri arasındaki en önemli fark, eski işçi partileri ve sendikaların orada işgal ettikleri yerde yatar. Bu fark öncellikle, Almanya'da politika ve sendika aygıtları işçi yaşamının daimi ve belirleyici bir faktörüyken, ülkelerdeki farklı geleneklerle –Rusya'daki sovyetleri mükemmel bir organizasyon haline getiren– ifade edilir.

Köln'de, içlerinde Doktor Konrad Adenauer'in[3] yer aldığı burjuva partilerinin temsilcilerinin bulunduğu bir komite (Wohlfartsausschuss) yaratma girişiminden sonra, sosyal demokrat partilerin yerel yöneticileri 8'indeki ortak bir toplantı sırasında nihayet bir işçi konseyi oluşturur: öğleden sonraki bir mitingte bunu alkışlarla onaylatırlar[4].

9'unda, Cassel'de, sendikalar ile iki işçi parti arasındaki müzakerelerin ardından konsey ve komitesi oluşturulur. 13'ünde işçi ve askerler arasında seçilmiş 600 delegelik bir meclis tarafından "onaylanır"[5]. 9'unda Wroclaw'da sosyal demokrat parti ve Katolik Merkez, bağımsızları, kendileriyle birlikte bir "halk komitesi" kurmaya teşvik eder, sosyal demokrat Paul Löbe başkanlık edeceği bu komite, 13'ünde 30.000 kişinin katıldığı bir mitingle "seçilir"[6]. Benzer bir prosedür Merkez'in temsilcilerini ve

3. Tormin, *a.g.e.*, s. 59.
4. Kolb, *a.g.e.*, s. 83 ve 92.
5. *A.g.e.*, s. 92.
6. *A.g.e.*

Bremen: 7 Kasım'dan önce konseyin iktidarı ele geçirdiği kent.
Rostock: 7 ve 8 Kasım'da konseyin iktidarı ele geçirdiği kent.
Stuttgart: 9 ve 10 Kasım'da konseyin iktidarı ele geçirdiği kent.

Harita 1.-İşçi ve asker konseyleri ve Kasım 1918'de belli başlı Alman kentlerinde politik iktidar.

Duisburg, Recklinghausen ve operasyonun sosyal demokrat Severing tarafından yönetildiği Bielefeld'deki Hıristiyan sendikalarını içine alan işçi konseyleriyle sonuçlanır[7].

Genel olarak bu prosedürler istisnai olarak kalır, devrimci hareketin, siyasetçilerin ya da aygıt adamlarının girişimleri tarafından biçim verildiği hatta önüne geçildiği yerde yararlıdır. Kuşkusuz devrimci ideoloji

7. *A.g.e.*, s. 91-92.

içinde anlaşılmaz olan konsey fikri, önceden hazırlanmış kötü seçimler ya da el kaldırılarak verilen oylarla yetinen demokratik bir gerekliliği içerir. Emekçiler çoğu zaman seçilmiş bir konsey ister. "Demokrasi prensiplerine" sadık sosyal demokratlar o zaman bölgelere göre, toprak esasına göre seçimler vaaz eder: "oy" evrenseldir ve politik aygıtlar gibi önemli kişiler, olağan seçimlerde olduğu gibi, sınıf konumları yüzünden tanınmış adaylar karşısında galip gelirler. Bölgelere göre geçici konsey tarafından örgütlenen seçimlerin, "işçi" kurulunda 50 kişiden 47 seçilmişi, "asker" kurulunda 50 kişiden 40 seçilmişi sosyal demokratlara verdiği Dresden'de olduğu gibi[8]. Sosyal demokrat sendikacı Neuring'in yönettiği Dresden işçi ve askerler konseyi, bundan böyle en muhafazakârlarından biri olacaktır[9].

Seçimler neredeyse bütün iş yerlerinde, oy hakkının üretim birimleri temelinde örgütlendiği proletarya diktatörlüğü ilkesine uygun olarak gerçekleşir. Berlin'de işçiler, büyük iş yerlerinde 1000 oy kullanan için bir delege, başka yerlerde fraksiyon başına 1.000 için bir delege seçerler[10]. Frankfurt am Main'de sayı, 400 için bir[11], Hamburg ve Leipzig'de 600 için 1[12], Stuttgart'ta 300 için 1[13], Bremen'de 180 için 1'dir[14].

Çoğunlukçu sosyal demokratlar pek çok bölgede iş yerlerindeki seçimleri boykot etmeye çağırırlar. Brunswick'te, oylamanın sonucu ne olursa olsun, her şeyden önce yürütmede ortak temsiliyet sözünü isterler. Reddedilir, dolayısıyla da temsil edilmezler: 5.454 seçmen geçici konsey tarafından yapılan elli kişilik bir listeden yirmi beş isim seçmek zorunda kalacaktır[15]. Buna karşın Stuttgart'ta, ilk geçici konsey üyelerinin tutuklanmasından sonra, seçimlerde, bağımsızlara karşı 90, 300 delegeden 155 delegeyle mutlak çoğunluğu elde ederler. Çoğunlukçu örgütün bölünmeden beri mevcut olmadığı Leipzig'de neredeyse bütün seçilmişler bağımsız partiye aittir. Sol radikaller Bremen'deki Weser şantiyelerinde çoğunlukçulara karşı 13 ve bağımsızlara karşı 9, 24 seçilmişe sahiptir: çoğunlukçular merkezde yer alır. Ama Hamburg'ta ancak öteki gruplar onlara yürütmede temsil edilecekleri sözünü verdikleri zaman katılmayı kabul ederler[16].

Sosyal demokrat yöneticiler ve sendika sorumluları ne zaman bir çoğunluk, işyeri seçimlerinde onlara karşı ortaya çıksa, yerel yürütmede ortak bir temsiliyet elde etmek için Berlin'de 9 Kasım tarihli birlik ve

8. *A.g.e.*, s. 96.
9. III. Gesch., s. 381.
10. Drabkin, *a.g.e.*, s. 159, no: 2.
11. Kolb, *a.g.e.*, s. 94-95.
12. *A.g.e.*, s. 94.
13. *A.g.e.*, s. 94-95.
14. *A.g.e.*, s. 94.
15. Kolb, *a.g.e.*, s. 95.
16. *A.g.e.*, s. 95-96.

uzlaşmadan dem vururlar. Oysa gereksinimleri seçilmişlerin kalıcı endişesiyle –parti ve sendika temsilcilerinin konseylerine katılım yoluyla otoritelerini güçlendirmek gibi– örtüşür. Leipzig yürütmesi, 10 işi ve 10 askerden ayrı olarak, bağımsız sosyal demokrat partinin 3 temsilcisini içerir. Hamburg'unki 18 seçilmişe sahiptir, her kuruldan 9 ve 12 örgüt temsilcisi, her politik örgütten 3, çoğunlukçular, bağımsızlar ve sol radikaller ve yerel sendikalar birliğinden 3[17]. Çoğu zaman olaylar Berlin'de olup bittiği gibi geçer: bağımsızlar, kendi zararlarına, orantılı temsilden vazgeçer ve konseyde çoğunluğa sahip olsalar bile yürütmede eşitliği kabul ederler: Frankfurt am Main, Dortmund, Erfurt ve sanayi kentlerinin çoğunluğunda olduğu gibi. Ancak hükümet yanlısı sosyal demokratların bulunmadığı ya da çekindikleri yerde çoğunluğa sahip oldukları yürütmeler oluştururlar: Bremen, Leipzig, Halle, Düsseldrof'ta olduğu gibi. Buna karşın çoğunluklar güçlü oldukları zaman eşitlikten kaygı duymazlar: Stuttgart'ta bağımsızlar yürütmede toplam 15 kişiden yalnızca 4 kişidir.

Atölyeden bölgeye doğru giden konseyler piramidinde sosyal demokrat partinin ve sendika aygıtının etkisi aşağıdan yukarıya artacaktır. Konseylerin kurulmasını izleyen haftalarda da, çoğunlukta ve eşit oldukları konseylerin basit ilave oyunu yoluyla çoğunluğu daima ellerinde bulundurdukları bölgesel konseyler oluşturmaya çalışırlar.

Bu koşullarda Kasım konseylerinin girişim sayısının Anayasa çerçevesini ya da resmi duyurular seviyesini aşmamasında ve çoğunlukçuların "sovyet karşıtı" çizgisi ile bağımsızların "tereddüt valsi" arasında gidip gelmekle yetinmesinde şaşılacak bir şey yoktur. Bununla birlikte bazı önlemler tamamen "sovyet tarzda" açık bir yeni tipte Devlet kurmak isteği ortaya çıkar. Bazı konseyler varolan kurumları ortadan kaldırır: Chemnitz, Leipzig, Gotha'da belediye meclislerinin, Hamburg, Bremen, Koenigsberg'te geleneksel kurumlar olan Senato ve Burjuvazinin feshedildiği ilan edilir[18]. Öteki konseyler, kendi bürolarından üst düzey memurları ya da geleneksel olarak seçilmişleri ihraç etmekle yetinerek hiçbir şey söylemeden aynı şekilde hareket ederler. Bremen konseyi daha ileri gider ve Senato'nun eski durumuna kavuşturulması ya da Ulusal Meclis'in seçilmesi lehinde her türlü gösteri ve toplantıyı yasaklar[19]. Spartakistlerin hâkim olduğu Neukölln konseyi eski organizmaların her türlü faaliyetini yasaklamış, polis gücünü feshetmiştir ve bu Berlin banliyösü, basına göre, proletarya diktatörlüğünün sınama

17. *A.g.e.*
18. Marion Einhorn, "Zur Rolle der Räte im November und Dezemer 1918", ZfG, 1956, no: 3, s. 548; Hamburg hakkında, Comfort, Revolutionary Hamburg, s. 46. Önlem bir süre sonra kaldırılacaktır, *a.g.e.*, s. 48.
19. III. Gesch. II, s. 195.

ortamıdır[20]. Oysa Britz, Mariendorf, Tempelhof'da durum benzerdir ve bu iktidar örgütlenmesi biçiminin yaygınlaştırılması için 18 Kasım'da Niederbarnim bölgesinin işçi ve asker konseylerinin bir konferansından bahsedilir[21]. 20 Kasım'da Ruhr'da bütün eski Devlet organizmalarının feshedilmesi ve bütün iktidarın konseylerin eline bırakılması için bağımsız Otto Bras'ın bir çözümünü benimseyen Basse-Rhénanie ve batı Vestfalya konseylerinin bir konferansı gerçekleştirilir. Konseyler için bir eylem programı görevlerini tayin eder: polisin silahsızlandırılması, bir güvenlik gücünün oluşturulması, bir kızıl muhafızın örgütlenmesi, adaletin ve yiyecek tedarikinin denetlenmesi vs.[22]. Devrimci bağımsızların ve Spartakistlerin konseyde çoğunluğu ellerinde tuttuğu Düsseldorf, Gelsenkirchen, Hamborn, Mülheim, Solingen, Essen'de gerçekleştirilir ya da en azından ciddiyetle girişilir[23]...Gotha işçi ve askerler konseyi Landtag'ı fesheder ve bir Land hükümeti kurar[24].

Belki de en önemli olan şey –ikinci bir iktidar yaratma isteğinden daha anlamlı– konseylerin genellikle kendi ordu ya da polis güçlerini oluşturmasıdır[25]: Frankfurt am Main ve Hildenburghausen'de[26] işçi muhafızları, Düsseldorf'ta[27] gönüllü işçiler, Hamburg'ta[28] güvenlik gücü ve sıklıkla, çekirdeği isyancı denizciler tarafından oluşturulan kızıl muhafızlar: Bremen'de Astsubay Lunsmann[29] idaresinde, Halle'de eski subay Fritz Ferchlandt ve "kızıl denizci" Karl Meseberg'in[30] yönettiği "güvenlik birliği", Brunswick'te bin üyelik bir muhafız[31].

Nihayet devrimcilerin canlandırdığı konseylerde, yürütmeler, sorumlular ya da mali işlerle, kamu güvenliğiyle, yiyecek tedarikiyle, iş problemleriyle yükümlü komisyonlarla idari görevlere uyarlanmış yapılanmalar görünümündedir. Üstlendikleri iktidar, bizzat "sovyet" iktidarının karakteristiği gereği yasama ve yürütme kadar hukuki, bütün alanlardan kaynaklanır: 3 Aralık'ta *Rheinisch-Westfälischer Zeitung*'un, birkaç gün sonra Essen[32] işçi ve askerler konseyi tarafından *Essener Allgemeine Zeitung*'un ele geçirilmesi ve yasaklanması, Hanau konseyi[33] tarafından sanayicilere dayatılan bütün işten çıkarmaların ve sekiz

20. Vossische Zeitung, 4 Aralık.
21. III. Gesch. II, s. 193.
22. *A.g.e.*, s. 195.
23. *A.g.e.*, s. 196.
24. *A.g.e.*, s. 198.
25. H. Œckel, Die revolutionäre Volkswehr 1918-1919.
26. M. Einhorn, *a.g.e.*, s. 549.
27. Vorwärts und..., s. 48.
28. Kolb, *a.g.e.*, s. 295 ve Comfort, *a.g.e.*, s. 53.
29. III. Gesch., s. 239.
30. Vorwärts und..., s. 368.
31. Kolb, *a.g.e.*, s. 294.
32. III. Gesch., II, s. 196.
33. *A.g.e.*, s. 194.

saatlik iş gününün iptali, Mülheim'inkiyle[34] karara bağlanan maaşların %80 arttırılması, basın departmanı ve askeri idare propagandasının Leipzig konseyi[35] aracılığıyla ele geçirilmesi. Daha bilinçli olan siyasetçiler yanılmaz ve Hermann Müller Neukölln cumhuriyeti konusunda "Sovyet Rusya tarzı bir sınıf diktatörlüğü" gerçekleştirmeye çalışmakta olduğunu yazacaktır[36].

Bütün Almanya'da konseylerin faaliyetine katılan devrimciler, ikinci iktidar için mücadelenin başındadır. Kasımın ilk günlerinde beklenmedik bir şekilde tek bir zıt örnekle karşılaşılır; birkaç gün boyunca bütün işçi partilerinin –bağımsız Spartakist dahil– meşru bir otorite tarafından donatılmış geçici bir organizmanın merkezinde birlikte çalıştığı Württemberg örneğidir bu; yani devrimin ertesinde bir Landtag'ı olan Württemberg'in "geçici hükümeti". Aslında orada iki Spartakist militan, mali işlerden sorumlu August Thalheimer ve savaş sorumlusu Albert Schreiner yer alır[37]; birincisi hapisten daha yeni salıverilmişti. Ama Spartakist merkez şiddetli bir tepki gösterir ve Leo Logiches imzalı bir mektup, idari sorumlulukları verili koşulları çoğunluklarla paylaşmanın ciddi bir hata olacağını Württemberglilere açıklar[38]. Thalheimer anında istifa eder ardından Schreiner'inki gelir[39].

Partiler ve konseyler.

Kimsenin ne onların teşkilatlarına karşı çıkmaya, ne de otoritelerini tartışmaya yeltendiği konseyler hareketinin hızı ve canlı oluşu anlamlıdır. Burjuva partilerinin temsilcileri, sosyal demokratların korumasının onlara küçük bir yer ayırdığı her yerde mutludur[40]. Yüksek komuta, asker konseylerinin varlığını kabul eder. Spa karargâhında Yarbay Faupel onların delegelerini kabul eder, batı birliklerinin tahliyesi görevinin öneminden bahseder, subaylarla işbirliği yapmaları önerisinde bulunur[41]. İmparatorluk yetkilileri, hükümet, polis, adalet, askeri erkan neredeyse her yerde otoritelerini tanıdığını ilan eder.

Bununla birlikte işçi ve asker konseylerinin iktidara karşı ilk girişimlerinden biri "yurttaş konseyleri" oluşturulmasından ibaret olacak,

34. *A.g.e.*, s. 196.
35. *A.g.e.*, s. 198.
36. Hermann Müller, *a.g.e.*, s. 141-142.
37. Kreuz-Zeitung, 11 Kasım 1918 ve bu olayın bir yorumu için, Drabkin, Nojabr'skaja Revoljucija v Germanii, s. 374-376.
38. 11 Kasım tarihli ve Thalheimer'e gönderilen bu mektup, bütün olarak ilk defa Drabkin tarafından bir önceki notta geçen kolektif eserde yayımlanmıştır, s. 377-378.
39. Keil, Erlebnisse, II, s. 107.
40. Cologne'un durumunda bunu daha önce gördük; orada Belediye Başkanı Konrad Adenauer, Wohlfartsausschuss Başkanı olarakönemli bir rol oynar; Wroclaw'da konseye seçilmiş 100 kişiden 34'ü burjuva partilerine mensuptur. (Drabkin, *a.g.e.*, s. 226).
41. J. W. Wheeler-Bennett, The Nemesis of Power, s. 26.

bunlar da zaman zaman mesleki konseyler şeklinde –doktor, avukat, hâkim hatta proleter ya da papaz– farklılaşacaktır[42]. Mesela Köln'de, *Kölnische Zeitung* burjuvazinin yeni iktidarı[43] desteklemeye hazır olduğunu iddia ettiği zaman kentin tanıdık pek çok işyeri sahibi, amacı yurttaş konseyleri oluşturmak olan *Hansabund*'u kurar[44]. Bu çağrıyı onaylayan *Deutsche Zeitung* "konseylerin" yeterli olmadığını ama "tek taraflı" işçi muhafızları karşısında "sivil muhafızlar" oluşturmak gerektiğini yazar[45].

Aslında burjuva partileri ve yetkililer, konseyleri, hiçbir anayasal referansa sahip olmayan eski otoritelere geçici bir meşruiyet veren geçişi sağlayan fiili bir iktidar olarak kabul eder: amaç, durumu değiştirmek için bunu kullanmaktır. Sosyal demokratların açıkça ifade ettikleri bakış açıları budur. Onlar için, imparatorluk rejiminin kısa düşüş döneminde konseylerin yalnızca devrimci bir anlamı vardır. Ama bundan böyle işlevleri, ele geçirdikleri bu iktidarı muhafaza etmek değildir zira nüfusun ancak bir bölümünü temsil ederler; tıpkı 13'ünden itibaren *Vorwärts*'ın Stampfer imzasıyla açıkladığı gibi:

> Yendik ama yalnızca kendimiz için yenmedik, bütün bir halk için yendik! İşte bu yüzden sloganımız: 'Bütün iktidar Sovyetlere' değil, 'Bütün iktidar bütün halka!'dır[46].

Bu bakış açısına göre bundan böyle konseylerin işlevi, ancak "demokratik" olabilen yani kurucu iktidara sahip olacak ve tek başına "halkın" iradesini ifade edebilecek bir Ulusal Meclis'in genel seçim hakkına dayanan yeni bir meşruiyet oluşturmaktır.

Ellerinde bulundurdukları iktidarı konseylerin elinden alacak ve demokratik bir Meclis oluşturacak bir kurucu Meclis'in hızla toplanması mücadelesi alanında, sosyal demokrasi, eski politik güçlerin ve arkalarından mülk sahibi sınıfların tümünü bir araya getiren bir koalisyonun öncüsü olur. Devrime karşı koymak, düzeni ve mülkiyeti savunmak için otoritelerin ya da siyasetçilerin tümünün bu "demokratik" harekette erimesinin hızına kapılınır. Muhafazakârlar ve gericiler bir gecede cumhuriyetçi ve demokrat olduklarını, şimdiye kadar umurlarında bile olmayan bir "halk egemenliği"nin yandaşları olduklarını ilan eder. *Kreuz-Zeitung* eski manşeti: "Önce Tanrı, Önce Kral Önce Vatan"ı birden ortadan kaldırır ve genel seçim hakkı talep eder[47]. Katolik Merkez adını "Hıristiyan demokrat halk partisi" olarak değiştirir, muhafazakârlar

---

42. Drabkin, *a.g.e.*, s. 225, Bonn'da işçi ve asker konseyi, yurttaşlarınkiyle birleşecektir (Kölnische Zeitung, 12 Kasım 1918, akşam baskısı).
43. Kölnische Zeitung, 12 Kasım 1918 (sabah baskısı).
44. Drabkin, *a.g.e.*, s. 224.
45. *DeutscheZeitung*, 13 Kasım 1918.
46. *Vorwärts*, 13 Kasım 1918.
47. Drapkin, *a.g.e.*, s. 296. No: 307.

genel seçim hakkını, parlamenter hükümeti, basın ve fikir özgürlüğünü programına kaydeden "ulusal-Alman halk partisi" etrafında toplanır. Eski "ilericiler" ile eski "ulusal-liberal"lerin bir kısmının kaynaşması "Alman demokrat partisini" doğurur. Ulusal liberallerin geri kalanı Gustav Stresemann'ın başkanlığında ve Stinnes, Vögler, Röchling ve öteki kodamanların desteğiyle "Alman halk partisini" ortaya atar. Junkerler ve burjuvalar, önemli olan öncelikle konseyleri bertaraf etmek olduğundan demokrasi cilasıyla kaplanırlar[48].

Bu mesele konusunda hükümet içinde önemli bir ayrılık yoktur: Maximilian von Baden ve Ebert anlaşmıştı ve 10 Kasım bildirgesi bir Meclis'in seçilmesini öngörüyordu. Halkın bağımsız komiserleri teknik engeller çıkaracak, uygun tarihleri tartışacak, seçim kampanyasını "hazırlamak" için zaman isteyecekler fakat konseyler sistemine ve proletarya diktatörlüğüne karşı parlamenter cumhuriyeti seçeceklerdir[49]. Ancak oy birliği bu noktada onların partilerinde söz konusu olmaz; solun unsurları –Berlin'deki parti sorumluları ve devrimci delegeler– aylardır konseylerin iktidarı için partilerinde mücadele eder ve en azından bu durumda Spartakistlerle uzlaşır..

Aslında bir Kurucu daveti programına ideolojik olarak tutarlı tek tutarlı muhalefet Spartaküs'ten gelir. Rosa Luxemburg *Die Rote Fahne*'de bunu açıkça ifade eder:

> Bugün diktatörlük ile demokrasi arasında bir seçim yapmak söz konusu değildir. Tarihin gündeme aldığı soru: *burjuva* demokrasisi mi yoksa *sosyalist* demokrasisi midir? Zira proletarya diktatörlüğü terimin sosyalist anlamıyla demokrasinin kendisidir. Proletarya diktatörlüğü kapitalizmin aracılarının iddia etmeye cüret ettiği gibi bombalar, darbeler, isyan, "anarşi" anlamına gelmez; sosyalizmin inşası için ve proletaryanın devrimci çoğunluğunun duygularına ve sosyalist demokrasi ruhuyla, arzularına uygun olarak, kapitalist sınıfın ortadan kaldırılması amacıyla politik iktidarın bütün araçlarının kullanılmasıdır. Proletaryanın çoğunluğunun bilinçli arzusu ve bilinçli eylemi olmadan sosyalizm olmaz. Bu bilinci bilemek ve bu eylemi örgütlemek için bir sınıf organı gerekir: Köylerin ve Kentlerin Proletaryalarının Parlamentosu[50].

Ama devrimciler bu ilke tavrının anlamı ve pratik sonuçları konusunda ayrılır. Kuşkusuz hepsi, Rosa Luxemburg'un kuruluş kongresinde ifade edeceği gibi, Rus sovyetleri gibi işçi ve asker konseylerinin, "dünya devriminin parolasını", "şimdiki devrimin A.B.C.'sini" ve 1918 devrimini onun önüne geçen burjuva devrimlerinden ayıran çizgiyi oluşturduğunu düşünür[51]. Fakat çoğunluğu oluşturmadıkları konseylerin içinde dev-

48. *A.g.e.*, s. 293-296.
49. Kolb, *a.g.e.*, s. 157 ve sonrası.
50. Die Rote Fahne, 20 Kasım 1918.
51. Der Gründungsparteitag der K.P.D., Protokoll u. Materialen, s. 183.

rimcilerin görevlerini belirlemek söz konusu olur olmaz anlaşmazlıklar başlar. Dresden'de, 16 Kasım'dan başlayarak Otto Rühle'nin arkasındaki sol radikaller hep birlikte kentin işçi ve askerler konseyinden istifalarını verir zira bir seçilmiş sosyal demokratlar ve bağımsızlar koalisyonu karşısında azınlıkta oldukları, özetle "karşı devrimci" olarak nitelendiklerine göre, orada yerlerinin olmadığını düşünürler[52]. Bu gösterişli hareketle Rosa Luxemburg'un:

> Burjuva Devletini tabandan çökertmeliyiz, kamusal, yasamayı ilgilendiren ve idari güçlerin artık ayrılmaması ama karışması için harekete geçerek ve onları işçi ve asker konseylerinin eline bırakarak[53]

dediği zaman çizeceği perspektifin yanlış olduğunu iddia ederler.

Alman işçi ve asker konseylerinin tarihsel dramı ve zayıflığı, onları canlandırmak ve sağlamlaştırmak için kendi iktidar mücadelelerinde ilerleyen gerçek bir "konseyler partisinin" olmamasında yatar; bu da Bolşevik partisinin Şubat ve Ekim ayları arasında olduğunu bildiği şeydir. "Kurucu ya da konseyler" olsun, kesin mesele hakkında sağcı bağımsız yöneticiler Haase, Dittmann ve ötekiler, az buçuk görüş ayrılıklarıyla çoğunlukçu sosyal demokratların tavrını benimser. Ayrı olarak örgütlenen sol bağımsızlar toptan Spartakist yöneticilerin anlayışını paylaşır. Spartakistlerin kendisi, kitlelerin kesin fethi anlayışına odaklı yönetici çekirdek ile ikna olmaktan vazgeçen sabırsızlar arasında bölünür. Bu karışıklık ve konseylerdeki çoğunluk için ve bizzat konseylerin kendi iktidarı için istikrarlı bir mücadele sürdüren devrimci bir örgütün olmayışı, alanı, kendi içlerindeki konsey düşmanlarına bırakır.

Hamburg'ta, dağılmalarının ilan edilmesinden birkaç gün sonra, işçi ve askerler konseyi idari organizmalar biçimi altında Burjuvaziyi ve Senatoyu yeniden kurar[54]. Aynı kentte, eski subay Frederick Baumann, Senatör Petersen'den işçi ve askerler konseyinin içindeki aşırılıkçılarla mücadele görevini alır: askerler konseyinin aracılığıyla birkaç gün sonra oraya girer, "radikalleri yavaş yavaş askeri ve güvenlik alanındaki bütün denetim pozisyonlarından uzaklaştırarak" çoğunlukçularla çıkar ortaklığına girişir[55]. Konseyi korumaya yönelik kızıl muhafızın yönetimini üstlenmeyi bile başarır[56]. Merkez hükümetin sürekliliği yüzünden kademeli olarak yeniledikleri eski yetkililerle işbirliğine sürüklenmiş, finansal ihtiyaçları yüzünden çaresiz, kendini içinden yiyip tüketmiş konseyler, sonradan, Rosa Luxemburg'un yazacağı gibi, "9

52. Dok.u. Mat, içindeki metin, II/2, s. 403-404.
53. Der Gründungsparteitag..., s. 99.
54. Comfort, Revolutionary Hamburg, s. 47.
55. *A.g.e.*, s. 52.
56. *A.g.e.*, s. 53.

Kasım'da kazanılan devrimci pozisyonların büyük bir bölümünü... elden kaçırmışlardır"[57]. Direndikleri yerde bunu uzun zaman sürdüremezler. 6 Kasım'da Neukölln'de ilan edilen "konseyler iktidarı" 11'inde Berlin konseyler yürütmesi tarafından iptal edilir[58]. Prusya hükümeti 16'sında –Berlin'de ilk Alman "sovyetleri" kongresinin açıldığı gün– Neukölln'de yasal otoriteleri yeniden kurar[59].

Bu tarihte ve yenilgilerine rağmen Alman burjuvazisi hiç kuşkusuz 1917'nin başındaki Rus burjuvazisinden çok daha güçlüdür. Ender nitelikte bir enstrümana, subaylar topluluğuna ve bilhassa esnek ve deneyimli bir aygıtın tam desteğine sahiptir; bu aygıt, bizzat konseylerin merkezindeki karşı devrimci pozisyonlara sonunda egemen olmayı başarıp 10 Kasım'daki uyarısında Liebknecht'e hak vererek "kaosa" karşı "düzen" ve "diktatörlüğe" karşı "özgürlük" adını verdiği şeyi etkin bir şekilde savunacak sosyal demokrasi aygıtıdır. Nihayet, tehditkâr gölgesi Alman devriminin bütün bu dönemine yayılan İtilaf ordularının sağlam desteğinden yararlanır.

Burjuvazinin hükümeti.

10 Kasım'da Busch panayır alanında gerçekleştirilen işçi ve asker konseylerinin delegelerinin meclisi, iktidarı, birkaç saattir Reich kabinesini oluşturan altı "halk komiserine" teslim etmişti. Böylelikle Berlin "sovyeti" tarafından halk komiserleri konseyinin başkanlığı verilen Friedrich Ebert, zaten o günden beri Maximilian von Baden tarafından tayin edilen Reich'ın şansölyesiydi. Bu yüzden ikili iktidar tek bir zirveyle, işçiler için Sovyet tarzı, Devlet aygıtının, yönetici sınıfların, ordunun ve temsilcisi Erzberger'in 8 Kasım'dan beri Bolşevizm'e karşı mücadele etmenin maddi araçlarını ona bırakmasını istediği İtilaf'ın karşısında burjuva ve meşru çift yüzlü bir hükümetle son buluyordu[60].

Groener ile Ebert arasında 9'unu 10'una bağlayan gece telefonda yapılan anlaşmanın yorumuna resmi olarak ulaşamasak bile, bugün artık Şansölye Ebert ile ordu yöneticileri arasında o Kasım günlerinde varılan anlaşma konusunda tartışılmayacaktır[61]. Mareşal Hindenburg 10 Kasım'dan itibaren, "Almanya'da terörist Bolşevizm'in yayılmasından kaçınmak" için şansölyeyle birlikte çalışmaya karar verdiğini genelkurmaya telgrafla bildirir[62]. Anlaşmanın büyük ihtimalle kilit ismi olan

57. "Program Üzerine Söylem", Der Gründungsparteitag, s. 184.
58. H. Müller, *a.g.e.*, s. 142.
59. H. Müller, *a.g.e.*, s. 219.
60. Badia, *a.g.e.*, I, s. 119.
61. Lothar Berthold ve Helmut Neef, Militarismus und Opportunismus gegen die Novemberrevolution ve yorumları, s. 23-24, E. O. Volkmann tarafından aktarılan telefon konuşması hakkında.
62. Dok.u. Mat., II/2, s. 357.

General Groener, birkaç yıl sonra sağın eleştirileri karşısında şunları söyleyerek kendini savunacaktır:

> Subay birlikleri ancak Bolşevizm'e karşı mücadeleye giren bir hükümetle işbirliğine girebilirdi. Ebert buna karar vermişti... Bolşevizm'e karşı müttefiktik (...). Ordunun yardımıyla bir hükümet iktidarı kurmak için kitleler üzerinde yeterli etkiye sahip olan başka parti yoktu[63].

Devlet aygıtı ve bürokrasi aynı şekilde varlığını sürdürür ve Ebert'in yetkisi altında işlemeye devam eder. Zaten 9 Kasım'da bütün memurlardan görevlerinin başında kalmalarını ister[64]. 13'ünde bir halk komiserleri konseyi duyurusu, İmparatorluk Anayasası'nın prenslerin oluşturduğu ikinci yasama meclisi– Bundesrat'ın, "yasalara ve Reich'ın kararnamelerine göre gelecekte ona düşen görevleri de yerine getirmeye yetkili" olacağını ilan eder[65]. Bütün idari personel, imparatorluk rejimi zamanlarından dikkatle seçilen üst düzey memurların hepsi yerinde kalır. Burjuva bakanları, halk komiserlerinin yetkisi ve iki partinin temsilcileriyle birlikte konseylerin yürütmesine seçilenlerin kuramsal denetimi altında, bakanlık görevlerini muhafaza eder; General Scheüch Savunma'da, Doktor Solf Dışişleri'nde, Merkez'den Schiffer Maliye'dedir ve Demokrat Hugo Preuss İçişleri Bakanı olarak kalır[66]. Ebert 9'u ile 10'u arasında devlet kademelerindeki kilit noktalara kendi adamlarını yerleştirmiştir: Kançılarya başkanı dostu Baake'dır[67] ve Danışman Simons, başka bir halk komiserinin uzmanlığını gerektiren bir mesele söz konusu olsa bile kendisine önemli görünen ne varsa şansölyeye bildirmek üzere yazışmalardan haberdar olmaktan sorumludur[68].

Burjuvazinin ekonomik gücü bozulmadan muhafaza edilir. Hiç kuşkusuz 12 Kasım'dan başlayarak yeni rejimin –sıkıyönetimin kaldırılması, ifade özgürlüğü ve sansüre son verilmesi, siyasi hükümlülere af, kadınlar için oy hakkı, yirmi yaşında seçilebilirlik– temellerini atan halkın temsilcilerinin birinci duyurusu, belli sayıda önemli önlemler alır: çalışma saatinin düzenlenmesi ve korunması, iş gününün sekiz saatle sınırlandırılması, sosyal güvenlik sistemlerinin yaygınlaştırılması, işsizlik ödeneklerinin oluşturulması, işçi lojmanlarının kurulması[69]. Ama aslında bunlar işçi hareketinin yarattığı korkuyla benimsenen sosyal yönetim ve mülkiyetin korunması önlemlerinden başka bir şey değildir. Bu o kadar doğrudur ki, 15 Kasım'dan başlayarak en yetkili

63. Groener, Lebenserinnerungen, s. 467.
64. Vorwärts, 10 Kasım 1918.
65. Vorwärts, 14 Kasım 1918.
66. Vorwärts, 15 Kasım 1918.
67. Kolb, *a.g.e.*, s. 122.
68. *A.g.e.*, s. 123.
69. Dok.u. Mat., II/2, s. 365-366.

işveren temsilcileri, Hugo Stinnes, Vögler, Hugenberg, Rathenau, Siemens sendikalarla bir anlaşma imzalar; bundan böyle "bir emek birliği" oluşturarak şimdiye dek inatla reddedilen bütün talepleri kabul ederler: ücret indirimine gidilmeden sekiz saatlik iş günü, çalışma koşullarının toplu sözleşmeler çerçevesinde belirlenmesi, sendikaların işyerlerindeki temsiliyetinin kabul edilmesi ve işverenlerin "sendika-evlerini" desteklemekten vazgeçmesi, elli işçiden fazla mevcutlu iş yerlerinde toplu sözleşmelerin uygulanırlığını gözlemlemekle yükümlü işyeri komiteleri seçilmesi, her seviyeden, eşit katılımlı hakemli çözüm komiteleri kurulması[70]. Burjuva bir yorumcunun söyleyeceği gibi, anlaşma büyük bir değere sahipti: "Şiddet kullanarak sosyal sistemimizi bütün devirme girişimlerine karşı güçlü bir siper oluşturmuştur"[71]. Bütün partilerin, sendikaların ve işveren örgütlerinin temsilcileriyle birlikte bir kamulaştırma komisyonu kurulur[72]: mal sahipleri için zaman kazanmaktan başka hiçbir şeyle sonuçlanmayacaktır.

Büyük kapitalistlerin mülkiyet savunusu yaygın bir buyruk değildir; sosyal demokratlar "kamulaştırmadan" bahsederken kapitalist rejimi savunurlar. Devrimci işçilere karşı büyük enformasyon girişimlerini korumak için "basın özgürlüğünden" dem vurduklarında da onu savunurlar, tıpkı Spartakistler tarafından işgal edilen *Berliner Lokalanzeiger*'in durumunda olduğu gibi[73]. Buna karşın kapitalistler, yalnızca politik programlarını sergilemek için değil, onlar için kaçınılmaz olan iç savaşı psikolojik ve maddi olarak hazırlamak için de mülklerini, araçlarını, sermayelerini serbestçe kullanırlar. Rusya'da eski savaş hükümlüsü Eduard Stadtler'in "Bolşevik karşıtı bir merkez" kurmak için hatırı sayılır fon aktarımlarından –bir kısmı Deutsche Bank'ın yöneticisi Helfferich tarafından sağlanan– yararlanması bu şekilde olmuştur; Stadtler bu fonu Spartakistlere, "Bolşevik terörüne", kaosa, Yahudilere ve "Kanlı Rosa'ya"[74] ölüm çağrılarının yer aldığı yüzbinlerce nüsha bildiri ve broşür basmak için kullanacaktır. Stadtler tarafından kurulan "genel sekreterlik", daha etkili bir örgüte, kendi istihbarat servisini kuran ve kurucusunun ifadesine göre "antikomünist bir casusluk karşıtı faaliyet" gerçekleştiren "Bolşevik Karşıtı Birliğe" paravanlık eder.[75].

---

70. Dok.u. Mat., içindeki metin, II/2, s. 393-396.
71. Leibrock, Die Volkswirtschaftliche Bedeutung der deutschen Arbeitergeberverbände, s. 65, aktaran Badia, *a.g.e.*, s. 114.
72. Komisyon arşivlerine giren Drabkin, onun üyeleri, Kautsky, Hilferding, Cunow, sendikacılar Hué ve Umbreit'i, akademisyenleri ve elektrik patronu Walter Rathenau'yu sıralar, *a.g.e.*, s. 313.
73. Bölüm X.
74. Drabkin, *a.g.e.*, s. 482, her biri 10.000 ila 100.000 arasından basılan Antispartakus broşür dizisinden özellikle bahseder.
75. *A.g.e.*, s. 482. Drabkin, Stadtler tarafından hedefleri arasında "nasyonal sosyalizm" teriminin kullanıldığına işaret eder (*A.g.e.*, no: 11)

Kasım ayından başlayarak ve sosyal demokratlar ve onları destekleyen güçlerce koro halinde söylenen "basın özgürlüğü" sloganı sayesinde enformasyon işçi karşıtı güçlerin elinde kalır. Hatırı sayılır fonlarla desteklenen *Vossische Zeitung, Berliner Tageblatt, Kreuz-Zeitung* ve ötekiler yayınlanmaya devam ederken, emekçilerin katkılarından başka güvenceleri olmayan devrimci işçi örgütleri, susmak ya da kendi ağırlığıyla onları ezen koalisyon karşısında oldukça kifayetsiz araçlarla kendilerini ifade etmek zorundadır. Hükümetle uzlaşmış "özgür" basın, konseylerin Berlin yürütmesinin duyurularını ya da çözümlerini sansürlemekte sakınca görmez. Basın ajansları da özel mülkiyet olarak kalır ve Ebert kendi oğlunu hükümetin yarı resmi haber ajansının başına geçirir[76]. Bu koşullarda gazetelerin neredeyse tamamı, yani "enformasyon" namına ne varsa, Kasım'ın ortasından başlayarak Kurucunun hükümet taraflı toplanması hattını desteklemekle kalmaz, işçi ve asker konseylerinin sistemli bir karalama kampanyası düzenler.

Berlin Yürütme Konseyi.

Kasım'da konseylerle çevrilmiş halk komiserleri konseyi, devrimin ilk ayında, teklifsizce yürütme (*Vollzugstrat*) denilen Berlin işçi ve askerler konseyine karşı etkin bir mücadeleyi desteklemek zorunda kalacaktır. Bu iktidar çatışmalarının çağdaş bir tarihçisi[77], Busch sirk meydanında askerlerin baskısı altındaki devrimcilerin bozgunundan doğmuş, kendisi de Ebert'in partisinin sosyal demokrat bir çoğunluğundan oluşmuş bu organizmanın, izleyen haftalar boyunca, sonuçta kendini, konseyler iktidarını kurmak ve halk komiserlerinin burjuva yanlısı hattının karşısına radikal yönelimli bir taslak çıkarmak üzere devrimcilerin çabalarını somutlaştırırken bulması paradoksunun altını çizmiştir.

Yürütme konseyi komiserlerin konseyinden tamamen farklı bir ortamda toplanır. Komiserler konseyi bazı direnç girişimlerine rağmen idari birimlerden adamlar ve yönetimin dişlileri tarafından hızlıca "sindirildikleri" bakanlıklara yerleşmişlerken, yürütme konseyi, devrimin kalbine, Prusya Landtag'ı binasına yerleşir. Sokağın baskılarına, başkanı Richard Müller'in[78] ifadesine göre "duvarlardaki devrim yazılarına" sürekli olarak maruz kalan o, devrimci delegelerin çekirdeği olan en aktif

76. Kolb, *a.g.e.*, s. 183.
77. Henry Egon Friedlander, "Conflit of Revolutionary Authority": Provisional Government Berlin Soviet, Kasım-Aralık 1918", International Review of Social History, VII, 1962, no: 2, s. 163-176. Başka bir genel çalışma, Sovyet Tarihçi S.I. Lenzner, "Ispolnitel'nii Komitet Berlinskikh Rabotchikh i Soldatchikh Sovetov (10 nojabrja. 16 dekabrja 1918 g.) Nojabr'skaja Revoljutsiya ve Germanii, s. 98-139, 1960.
78. Allgemeine Kongress der Arbeiter-und Soldatenräte Deutschlands von 16.bis 21. Dezember 1918, col. 149.

üyelerinin onu Alman devriminin "Petrograt sovyetine"[79] dönüştürmek hırsını ve onu kendileri gibi gördüklerinden her an ona başvuran Berlinli emekçilerin güvenini yansıtır. Atmosfer o denli devrimcidir ki, bu durumu tamamlayan en ılımlı sosyal demokratlar çalışma arkadaşları ya da işçi delegasyonları tarafından hiç istemedikleri kadar işin içine çekilirler[80].

Yürütme konseyi başlangıçta çoğunlukçu sosyal demokrat ya da sempatizan bir çoğunluktan oluşur: "eşitlik" yalnızca askerlerin seçilmişleri için geçerlidir. Kesin olmayan seçilenler oldukça çabuk bir şekilde emin militanlarca ikame edilir: 13 Kasım'dan itibaren çekirdek istikrarlı kalır[81]. Başkanlar Richard Müller –Berlinli işçilere ayrıcalık– ve askerler için iki gün sonra Kaptan von Beerfelde'nin yerini alan Brutus Molkenbuhr'dur[82]. Sosyal demokrat fraksiyonun liderleri, askerlerin temsilcisi, sonradan gelen Max-Cohen-Reuss, en önemlisi de "işçi" delege Hermann Müller'dir[83]. Devrimci fraksiyonun liderleri ise Ledebour ve Däumig. Onların arkasında, devrimci delegelerin çekirdeği, 1917 ve 1918 grevlerinin yöneticileri Eckert, Neuendorf, Wegmann. Farklı sorumluluklar üstlenen onların etrafında Berlin proleter çevresinden tanınan devrimci çelik işçi liderleri, bundan böyle delegeler çevresini yöneten Paul Scholze, Nowakowski, Paul Neumann, Heinrich Malzahn, konsey sekreterliğini yöneten Max Urich bulunur[84]. Sosyal demokrat delegeler ya partinin daimi üyeleri ya da Gutav Heller ve çabucak sola çark edecek Oscar Rusch gibi sendika sorumlularıdır[85]. Askerlerin delegeleri başka bir türe aittir. İlginç bir burjuva figürü, Reichstag'ın başkanı seçilmiş ulusalcı-liberal bir iş insanının oğlu, savaş karşıtlığı yüzünden[86] devrimci olmuş Hans Paasche hariç, politik olarak sosyal demokrasiye bağlıdırlar. Aslında az politikleşmiş olan onların aralarında durumu kötüye kullanan bazı saf ikbal avcıları da vardır, denetim bahanesiyle dostlarını ve arkadaşlarını bakanlıklara yerleştirir, sorumsuzlukları yüzünden her şeyin düzenli işleyişine engel

79. H. Müller, *a.g.e.*, s. 104.
80. Friedlander, *a.g.e.*, s. 173.
81. İşçilerin bağımsız delegeleri, işçiler Barth, Ledebour, Däumig, Eckert, Neuendorf, Wegmann, Richard Müller'dir (Lenzner, *a.g.e.*, s. 101); işilerin "çoğunlukçu" delegeleri, Hermann Müller, Buchel, Hirt, Heller, Julich, Maynz ve Oscar Rusch'tur. Askerlerin delegeleri von Beerfelde, Molkenbuhr, Gerhardt, Paasche, Waltz, Bergmann, Portner, Strobel, Lidtke, Hertel, Lemper, Köller, Eckmann ve Guntzel'dir (*a.g.e.*, s. 102).
82. H. Müller, *a.g.e.*, s. 92. Von Beerfelde özellikle Savaş Bakanını tutuklatmak isteyecekti.
83. H. Müller, *a.g.e.*, s. 91.
84. Brandt Lowenthal, *a.g.e.*, s. 120.
85. Konseyler kongresinden sonra U.S.P.D.'ye katılmak için S.P.D.'yi terk eder (Der Zentralrat.., s. 44).
86. H. Müller, *a.g.e.*, s. 99.

olurlar[87]. Aralarında, asker konseylerinde Ebert'in ve Wels'in ajanı olan, Aralık'ta ihraç edilecek, monarşi yanlısı unsurlarla ilişkilere inanmış ve sonradan Hitler'in[88] hesabına jeopolitika uzmanı olacak Colin Ross gibi eski maceracılar, gerici bir gazetede[89] yalnızca kendi adıyla değil, konsey üyesi namıyla da imzalanan antisemit bir makalenin yazarı Otto Strobel, Hermann Müller'in belirttiği gibi, belki de "Alman devriminin mareşali"[90] olma hayali kurarken Kasım ayının sonunda tutuklanması esnasında "masaya oturarak" ayaklanma planını ve Däumig'i yakalamanın yolunu polislere verdiği ortaya çıkacak Komutan Waltz vardır. Bu bireysel durumların neden olduğu olaylar, yürütme konseyinin değerli zamanını alır. Böylelikle Richard Müller tarafından fazla uzatmadan görevden uzaklaştırılan Waltz, asker konseylerinin yanında hafifletici nedenlere karşı çıkıp, ilan etmeli –"aptallıkların" sorumluluğunu tek başına üstlenerek– ve dolayısıyla garnizon konseylerinin delegelerine kendi lehine iki gece oturumu dayatacak bir azınlığı toplamayı başarma cesaretini göstermiştir[91].

İyi niyetine, Berlinli işçilerin faydalandığı inancına rağmen, yürütme konseyi kendi çalışmasını örgütlemekte ve hatta kendi aygıtını yaratmakta yetersizdir. Aynı anda Reich kabinesini ve Prusya hükümetini gözlemlemeyi ve denetlemeyi, Berlin konseylerini politik bakımdan canlandırmayı ve ülkenin on bin konseyine merkez görevi görmeyi, iş anlaşmazlıklarını çözümlemeyi, olaylara devrimci bir yönelim vermeyi iddia eden yürütme konseyi, hızla karışıklığa batar; bütün talepleri ona yönelten ve aynı zamanda onu kaynaklarından mahrum eden yönetimin sabotajı yoluyla olduğu gibi, hükümetin ve bürokrasinin düşmanlığı yoluyla da sürdürülen bir karışıklıktır bu. Tartışmaları delegasyonlar tarafından sürekli kesilir. Başkanlarının, zamanlarını hiç okumadan imzalamakla geçirdikleri yazışmalara gömülür[92]. Yerine getireceğini iddia ettiği muhtelif görevler arasında seçim yapamayacak ve Hermann Müller'in ciddi uyarısını işitmeyecektir:

> Tarih'e, büyük Fransız devriminin Halk Kurtuluş Komitesi'yle aynı isimle geçme arzusu duyan bir organizma, bir iş bölümü hizmetine dönüşmekten sakınmalıdır[93].

---

87. *A.g.e.*, s. 92-93, 97-98; R. Müller, t. II, s. 53, 154-156.
88. H. Müller, *a.g.e.*, s. 96-97; R. Coper, Colin Ross'un, "her ortamda iyi karşılanan" "yüksek sınıftan bir casus" olduğunu söyler, Failure of a Revolution, s. 114.
89. H. Müller, *a.g.e.*, s. 97; "An das deutsche Volk vom Gelehrten bis zum Arbeiter", başlıklı makale Deutscher Tageszeitung içinde, 13 Aralık 1918'de yayımlanır.
90. H. Müller. *a.g.e.*, s.93.
91. *A.g.e.*, s. 93-97; Freiheit ve Vorwärts, 29 Kasım; Die Rote Fahne, 30 Kasım 1918.
92. Friedlander, *a.g.e.*, s. 174.
93. H. Müller, *a.g.e.*, s. 111.

İktidarların çatışması.

Yürütme konseyi 10 Kasım akşamı göreve gelir gelmez Eckert'in önerisi üzerine "emekçi halka" yönelik bir duyuru kaleme alır:

> Artık eski Almanya yok... (...) Almanya sosyalist bir cumhuriyet oldu. Siyasi iktidarı ellerinde tutanlar işçi ve asker konseyleridir[94].

Aynı gün seçilmiş hükümet, ateşkesi sonuçlandırmak görevini üstlenir. Öteki görevler ekonominin sosyalist dönüşümü ve barışın emekçiler birliği tarafından sağlanmasıdır. Çağrı, Rus emekçiler tarafından verilen örneği selamlar, devrimci iktidarın, savaş yılları boyunca yakıp yıkılan şeyi bir günde eski haline getiremeyeceğini ama tekrar kurmakta tek başına olduğunu hatırlatır. Muhtemel bir Ulusal Meclis daveti sözü etmez.

Vorwärts yürütmenin bu çağrısını yayımlamaz. Ama hükümet programı Ulusal Meclis toplantısı için bir oylama biçimine anıştırmada bulunur ve Stampfer'in arka arkaya iki makalesi aynı yönde ifadeler taşır: hükümet, yalnızca işçi ve askerlerden değil, "bütün bir halktan" doğmalıdır[95]. Yürütme 11'inde, içinde kendi yetkilerini tanımladığı bir bildiri yayımladığı için görüş ayrılıkları ortaya çıkar:

> Reich'ın bütün yerel ve bölgesel yetkilileri ve askeri yetkililer iş görmeye devam ediyor. Bu otoritelerden kaynaklanan bütün emirler yürütme konseyi adına alınacaktır[96].

Bu durum, halk komiserleri konseyinin iktidarına karşı bir saldırı olması yanında, önce ayakta kalmak, ardından mücadele etmek için konseylerin yürütmesinin otoritesine sığınacak olan Devlet aygıtının kurtarılması girişimine istemsizce verilen bir destektir de.

Diğerleri arasında başka bir mesele de yürütmenin bir baskı gücüne sahip olup olmayacağını bilmektir. Däumig 12 Kasım'da onu, çoğunlukçu sosyal demokratlar kendi lehine oy kullandıkları için 1'e karşı 21 oyla kabul ettiği bir kızıl muhafızın oluşturulması çözümüne razı eder[97]. Ertesi günkü basın, bir uygulama başlangıcı anlamına gelen yürütmenin bir çağrısını yayımlar:

> Yardımınıza ihtiyacımız var. Sosyalist eğitimli, politik olarak örgütlenmiş, askeri bir formasyona sahip iki bin yurttaş ve emekçi, devrim muhafızlığını üstlenmelidir[98]

94. Vossische Zeitung, 11 Kasım 1918.
95. *Vorwärts*, 13 ve 14 Kasım 1918.
96. Vossische Zeitung, 12 Kasım 1918.
97. H. Müller, *a.g.e.*, s. 128; R. Müller, *a.g.e.*, s. 82 ve sonrası.
98. Deutsche Tageszeitung, 13 Kasım 1918.

Adaylar aynı gün sendikalar evinde kendilerini takdim etmeye çağrılır. Ama üye olarak kaydedilmeyeceklerdir. Sağ muhalefet Colin Ross aracılığıyla anında tepki gösterir. İskender Muhafızı bölüğü kışlasında toplanan bir asker konseyleri delege meclisi, devrimin savunusu adına kızıl muhafız projesini destekleyen sosyal demokrat Rusch'u yuhalar. Askerler, sivilleri silahlandırma kararında onlara karşı bir düşmanlık eylemi görür. Muhafızın piyade bölüğünün temsilcisi, askerlerin, vatana ait olduklarından hiçbir partiye mensup olmadıklarını ifade eder. Meclis, bir kızıl muhafız kurulması tasarısını mahkûm eder[99]. Yürütme, sabahın ikisinde yayımladığı bir açıklamada, sosyalist cumhuriyete bağlılıklarını bildiren Berlin birliklerinin aynı zamanda bir kızıl muhafızın kurulmasına karşı olduğunu bildirir: dolayısıyla "geçici olarak" bundan vazgeçer[100].

Yürütmenin bu önemli mesele konusundaki başarısızlığı ve hızla geri çekilmesi, avantajlarını ilerleten hasımlarını cesaretlendirir. 14 Kasım öğle sonrasında bir askerler meclisi bu konuyu tartışmak üzere Reichstag'a çağrılır. Ebert, bir kızıl muhafız oluşturmanın söz konusu olamayacağını ve yürütmenin bu tasarıdan kesinlikle vazgeçeceğini açıklamak üzeresöz alır:

"İşçi ve asker, memur ve burjuva hükümetin arkasındadır ve korkacak hiçbir şeyimiz yok"[101].

Onun ardından kentin yeni kumandanı Wels, disipline çağrı yapar. Hükümet temsilcileri ücret meselesini ortaya atan askerlere, bu soruyu yürütme komitesine sormak zorunda oldukları cevabını verir. Meclis, askerler komitesinin düşmanlığını onaylar ve bir kızıl muhafız önerisinde bulunarak "haklarını aşmış" olduğu için yürütmeyi de mahkûm eder.

16'sında güvenlik ve kamu düzeni meselesi, bu kez hükümet organlarında, ele alınır. Barth tarafından konsey kabinesine sunulan bu mesele, öğleden sonra Ebert, Barth, yürütme temsilcileri ve ilgili bakanlarca tartışılır. Barth, bir hafta gibi kısa bir zamanda 3.000'i Eichhorn'un güvenlik gücüne, 3.000'i kentin komutanının emrine, 4.000'i istasyonları korumak ve terhis olanları dağıtmak için 10.000 adamın askere alınması gerektiğini bildirir[102]. Wels ertesi gün 17 Kasım'da,13 ila 15.000 adam içerecek ve gönüllülere çağrı yoluyla istihdam edilecek "cumhuriyetçi bir savunma birliği" kurulacağını ilan eder[103]: gönüllüler üşüşür ama buna bir de, düzenin sağlanmasından sorumlu bu birliği finanse etmeye yönelik burjuva çevrelerinden kaynaklı bağışlar eklenir[104]. Yürütme çifte bir bozgun yaşar: hükümet, kendi çıkarına, bir kenara iteceği bir

99. 8 Uhr-Abendblatt, 13 Kasım 1918, Coper, *a.g.e.*, s. 114.
100. Vossische Zeitung, 14 Kasım 191.
101. Berliner Lokalanzeiger, 15 Kasım 1918.
102. Drabkin, *a.g.e.*, s. 233.
103. A.g.e; *Vorwärts*, 18 Kasım 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 415.
104. Drabkin, *a.g.e.*, s. 233.

ordu gücü örgütlemiş ve saygınlığına ağır bir darbe indirmiştir. Sonraki günlerde Eichhorn'un kendi birliklerinde bir artırma talep etmesi boşuna olacaktır: haftalar sonra nihayet, Wegmann'ın teklif ettiği gibi, 13 Kasım'da kızıl muhafız için hazırlanan listelerden seçilen askerler gelir[105]: o tarihte Wels'in birlikleri kesinlikle en önemli güçtür.

16 Kasım'da Däumig, politik bakış açılarına ilişkin olarak yürütmeye yeniden saldırıya geçer. Devrimin eski hükümet sistemini yıktığı ama başka herhangi birini kuramadığı tespitinde bulunarak net önlemlerden ve "burjuva-demokratik" bir cumhuriyet ile "sosyalist" bir cumhuriyet arasında kesin bir tercihten yana olduğunu bildirir. Yürütmenin denetiminden kaçmaya yönelen hükümet faaliyetine karşı çıkarak bakanlar atar ve bildiriler yayımlar, konseyler tarafından seçilen yürütme adına yasama ve yürütme gücü talep eder. "Emekçileri devrimin meyvelerinden etmeye" yönelik bir girişim olarak "bir Kurucu Meclis'i mümkün olduğunca çabuk toplamak amaçlı Alman burjuvazisinin teşebbüslerini mahkûm eden" bir çözüm sunar ve "proleter demokrasi ilkelerine uygun yeni bir Anayasayı incelemek" zorunda olacak, Reich'ın tümünü temsil eden bir merkez konseyin acilen toplanmasını önerir. Yürütmenin, hükümetin bir Kurucu toplama tasarısını destekleyerek, aynı anda kendi ve konseylerin ölüm kararını imzalamasının önüne geçer[106].

Däumig çözüm önerisine Colin Ross ve Hermann Müller tarafından acilen şiddetle karşı çıkılır. Müller, Däumig'in bakış açısının "halkın çoğunluğuna karşı bir proletarya sınıfı diktatörlüğü" kurmayı amaçladığından "antidemokratik" olduğunu beyan eder ve "Burada, Rusya'da var olduğu şekliyle bir diktatörlüğe doğru gidemeyiz" der[107]. Konseylerin varlığının geçici yapısının altını çizerek bir değişikliğe gitmeyi önerir ve Kurucu ne kadar çabuk toplanırsa ülkenin başında o kadar çabuk sosyalist bir çoğunluk olacağının altını çizer. Bu argümanlar kendi partisinin bütün üyelerini ikna etmeyecektir: Däumig çözümü, askerlerin delegesi Hans Paasche ve iki sosyal demokrat işçi delegesi Büchel ve Jülich kendi lehine oy kullandığından 10'a karşı 12 oyla kıl payı reddedilir[108]. O zaman Hermann Müller, merkez konseyin benimsemek zorunda kalacağı gelecekteki Anayasa konusunda bir ekleme yaparak kendi hesabına Däumig önerisini devam ettirir:

> Bu Anayasa merkez konsey tarafından toplanan bir Kurucu Meclis'e bağımlı olacaktır[109].

---

105. *A.g.e.*, s. 234.
106. I.M.L.-Z.P.A., no: II/1, f. 10 sq. Aktaran Drabkin, s. 237; R. Müller, Vom Kaiserreich, II, s. 82 ve devamı, *a.g.e.*, s. 127-128.
107. I.M.L.-Z.P.A., no: II/1, ff. 14, 31, Aktaran Drabkin, *a.g.e.*, s. 239.
108. *A.g.e.*, f. 32, Aktaran Drabkin, *a.g.e.*, s. 240.
109. H. Müller, *a.g.e.*, s. 128.

Barth'ın tavır değiştirdiği karmaşık bir tartışmanın ardından yeni çözümün metni 7'ye karşı 9 oyla kabul edilir[110]. Yürütme kendi ve iktidar organları olarak konseylerin tasfiyesinin yolunu açmış ve konseyler iktidarından yana Richard Müller gibi bir adam bir uzlaşma benimsemek inancıyla onların tasfiyeleri için oy kullanmıştır[111]. Çoğunlukçular hiç gecikmeden karışıklıktan faydalanır. Landsberg, bu tartışmanın gerçekleştiği gün verdiği bir mülakatta, hükümetin, Kurucu'nun toplanması konusunda daha önceden bir karar aldığından emin olduğunu açıklar[112]. Ertesi gün *Vorwärts*, kabinenin seçimler için 2 Şubat tarihini daha önce saptadığını bildirir[113]. 18'inde *Freiheit*, açıkça bağımsız bakanlar adına, habere karşı çıkar ve yalanlar[114] fakat 19'unda bağımsız sosyal demokrat parti organı, 17'sinde tartışılan Kurucu meselesinin, henüz hiçbir tarih belirlenmese de prensipte tam anlamıyla çözüme bağlandığını itiraf etmek zorunda kalır[115]. Bu arada zaten iki gündür, başta *Vorwärts* olmak üzere sosyal demokrat basın, Kurucu Meclis'in hemen toplanması için adam akıllı bir kampanyaya atılır.

16'sında yaptığı hatayı –Richard Müller sonradan onu "komik duruma düşüren"[116] "karmaşık" bir tavır alıştan bahsedecektir– anlayan yürütme, yönünü kendi temsilcilerine, 10'unda atanan ve 18'inde yeniden Busch panayır meydanına çağırdığı işçi ve asker konseyleri delegelerine dönerek kayıp zemini telafi etmeye çalışır.

Richard Müller meclisin önünde yürütmenin bir faaliyet raporunu sunar, konseylerin rolüne ve Kurucu'nun acilen toplanmasının ortaya çıkarabileceği tehlikelere vurgu yaparak 16'sındaki çözümünü açıklamaya çalışır:

> Kurucu Meclis'i şimdi toplarsak, bu, işçi ve asker konseylerinin ölüm fermanı demek olacaktır. Kendi kendilerini yok edeceklerdir. Bunu yapmamalılar. Gerekirse şiddet kullanarak iktidarımızı sağlama bağlamalıyız. Ulusal Meclis taraftarı kim olursa olsun bize mücadele dayatır. Açıkça söylüyorum: devrim için hayatımı tehlikeye attım ve yeniden başlamaya hazırım. Ulusal Meclis burjuvazinin saltanatına, mücadeleye doğru yol alıyor; Ulusal Meclis'e giden yol, benim cesedimden geçer. Bunları ifade ederken, yürütme üyelerinin bir kısmının ve devrimin hazırlığına katılan bütün emekçilerin benim gibi düşündüklerini biliyor, emekçilerin çoğunluğunun yanımda olduğundan şüphe etmiyorum[117].

---

110. I.M.L.-Z.P.A., no: II/1, f. 32, Aktaran Drabkin, *a.g.e.*, s. 240.
111. Drabkin, *a.g.e.*, s. 241.
112. Vossische Zeitung, 16 Kasım 1918.
113. *Vorwärts*, 17 Kasım 1918.
114. *Freiheit*, 18 Kasım 1918.
115. *Freiheit*, 19 Kasım 1918.
116. R. Müller, Vom Kaiserreich, II, s. 83.
117. I.M.L.-Z.P.A., no: II/1. "Protokolle der Versammlungen der Arbeiter-und Soldatenräte Gross-Berlin", Cilt 1, f. 11. Bu rapar Drabkin tarafından bolca zikredilmiştir, *a.g.e.*, s. 241-

Herman Müller güven verici bir şekilde araya girer: çoğunlukçu sosyal demokratlar da sosyal bir cumhuriyet talep eder ama iki işçi partisinden hiçbiri Kurucu'nun toplanması ilkesini reddetmediğinden mesele böyle bir toplantıda çözüme bağlanamaz. Bu durum onu korkutmaz: kendi adına Alman halkına ve oylarıyla kendini ifade etme iradesine güven duymaktadır[118]. Haase, devrimci fetihlerin, proleterlerin çoğunluğu oluşturduğu bir ülkede genel seçim hakkından korkması gerekmediğini söyler ve ve Rusya'ya anıştırma yaparak, "yabancı örneklerden" kaynaklanan "yanlış" kanılara karşı uyarır[119]. Sosyal demokrat Kaliski, demokrasisiz bir devrimin yeni bir savaşa yol açacağını söyler[120]. Ledebour, şu anda iktidarı elinde tutan proletaryanın onu yitirmek konusunda en küçük risk almamalıdır, diye cevap verir. Gerçek bir demokrasinin kapitalist bir sistem yoluyla gerçekleştirilebilir olduğu fikrine kaşı çıkar: öncelikle kapitalizmin temellerini çökertmek gerekir[121]. Liebknecht, hasımlarını suçladığı gibi, bir "birlik" aleyhtarı olduğunu şiddetle inkâr eder: açıkça birlikten yanadır ve "Ne istiyoruz?" sorusuna cevap verir. Devrimi takip etmek, sosyalizmi kurmak isteyenlerle birleşmeye çağırır zira karşı devrim, güçlü ve silahlanmış bir şekilde iş başındadır. Emekçileri, iktidarlarını savunmaya, "hainlerin" kendi aralarında faaliyette olduğuna ve işçi sınıfının özgürleşmesinin ancak kendi eyleminden kaynaklanacağını unutmamaya davet eder. Net tavır almanın gerekliliğinde ısrar ettiği zaman özellikle alkış alır, üstü örtülü bir şekilde yürütmedeki karışıklığı eleştirir[122].

Richard Müller tarafından sunulan faaliyet raporunun başka bir noktasına saldırmak için bundan başka bazı delegeler müdahale eder. Aslında 15 Kasım'da eş başkanlar olarak Müller ve Molkenbuhr, emekçilerin ekonomik çıkarlarının temsilini sendika örgütlerine bıraktıkları bir bildiri imzaladılar[123]. Aynı gün, çoğunlukçu Körsten'in yönettiği Berlin yerel sendikalar komisyonu işyerlerindeki bütün eylem komitelerinin dağıtılmasına ve onların yeniden seçilmesine karar verdi[124]; böylelikle bu girişim, işçi komitelerinin girişimlerine karşı mücadele içindeki işverenlerin, onların faaliyetleri üzerinde sendika yöneticilerinden daha fazla istemediği bir denetim uygulamasını sağlar[125]. Birçok fabrika delegesi "dört yıl boyunca onlara ihanet eden" bizzat emekçilerin temsilinin tekelini bu şekilde elinde bulundurduğu için yürütmeyi

244, 20 Kasım 1918 tarihli *Vorwärts*'ta yayımlanan raporu tamamlayan bölümler.
118. *Vorwärts*, 20 Kasım 1918.
119. *A.g.e.*ve Drabkin, s. 243.
120. Drabkin, *a.g.e.*, s. 243.
121. *Vorwärts*, 20 Kasım 1918.
122. Drabkin, *a.g.e.*, s. 243-244.
123. *A.g.e.*, s. 235-236.
124. Dok.u. Mat., II/2, s. 401-402.
125. Drabkin, *a.g.e.*, s. 236.

eleştirir[126]. Richard Müller de meselenin gözden geçirileceği sözünü vermek zorunda kalır[127].

Tartışmanın sonuç kısmı, yani onun cevabı bütünüyle soldan gelen eleştirilere odaklanır:

> Yürütmede yer aldığım müddetçe Kurucu'nun, Ulusal Meclis'in ancak devrimin fetihleri için hiçbir tehlike yaratmayacağı zaman ortaya çıkmasına çalışacağım (...) Yürütmeden ne istediğimizi biliyor, devrimin fetihlerinin yitmemesine gayret ediyoruz. Yoldaş Haase hükümetin önden gitmek zorunda olduğunu söylediği zaman, (...) biz yürütmenin onu ileri götüreceğini düşünün ve son zamanlarda ortaya çıktığı gibi, onun nasıl yönlendireceğimizi iyi biliriz[128].

Sonuç olarak 16'sındaki çözüm meclisin oyuna sunulmaz, öteki metinlerle yürütmeye gönderilir. Hükümet telgraf şirketi Wolff'a yasak getirdiğinden yayımlanamayacaktır da[129]. *Berliner Tageblatt*, Busch panayır meydanındaki toplantıda sorulan soruyu şöyle özetler:

> Kurucu Meclis meselesiyle birlikte, çözüme bağlamanın gerektiği Almanya'yı kimin yönettiği meselesi de ortaya çıkmış oluyor. (...) Yüksek makamlar hükümetin mi yoksa işçi ve asker konseylerinin mi elinde?[130]

Burjuva ve sosyal demokrat basın soruyu bu şekilde soruyorsa eğer, burjuvazinin onu kendi iktidarı yani hükümet lehine çözme gücü olduğunu hissetmeye başlamasındadır. Kargaşa içinde bir savunma savaşı vermeye mahkûm edilen yürütme, günden güne pozisyon kaybedip, adım adım geri çekilir. 18'de şansölyelikte konseylerin ortak bir oturumu gerçekleşir[131]. Ebert, bir Berlin temsilcisinden başka bir şey olmadığını düşündüğü yürütmenin taleplerine ve hükümetin otoritesi konusunda onun yetki aşımına derhal karşı çıkar; bu durum yürütmenin sosyal demokrat üyeleri tarafından bile protestolara neden olur. Dittmann bütün Almanya için merkez konseyin çabucak seçilmesini teklif eder[132]. Çoğunlukçu Landsberg, halkın temsilcileri konseyinin ve kabinenin, onları atayan ve iptal da edebilen konseylerin yürütmesinin yetkilerini elinde tuttuklarını kabul eder ama anarşiyle sonuçlanacak bir "karşı-hükümet" kurmak cezasıyla yürütme iktidarı alanına hiçbir müdahalede bulunulmamasını destekler[133]. Däumig kabinenin savunu-

126. *A.g.e.*, s. 236-237.
127. *A.g.e.*, s. 237.
128. I.M.L.-Z.P.A., no: II/2 "Protokolle...", s. 44, aktaran Drabkin, *a.g.e.*, s. 244.
129. *A.g.e.*, s. 244.
130. Berliner Tageblatt, 19 Kasım 1918.
131. Kolb, *a.g.e.*, s. 134 ve Drabkin, *a.g.e.*, s. 245-249: Potsdam'da Reich'ın merkez arşivlerinde bulunan resmi raporun özeti (Reichskanzlei, no: 2482, ff. 28).
132. Drabkin, *a.g.e.*, s. 246.
133. *A.g.e.*, s. 246-247.

cularının da benimsediği "mutlakiyetçi" anlayışa karşı çıkar ve yürütme için mevcut denetleme iktidarı talep eder[134]. Ebert, Ulusal Meclis konusunda toplantı için bir tarihin belirlendiğini yalanlar[135]. Bağımsız bakanlar bir uzlaşma için çaba gösterir: sonunda, iki organizmanın yetkilerini, halkın temsilcileri konseyinin oy birliği ile aldığı kararların hemen uygulanabilir olduğunu ve yürütme komitesinin müdahalesinin yalnızca anlaşmazlık durumunda mümkün olduğunu tespit eden bir anlaşma temelinde sınırlandırmadan sorumlu bir komisyon tayin edilir[136]. 23 Kasım'da, komisyon çalışmalarının sonucu olan bir yürütme bildirisi "ilk geçiş dönemi" için yeni anayasal düzeni belirler: iktidar işçi ve asker konseylerine aittir; bu konseylerin Reich adına görevleri, ülkenin tümünde geçerli bir merkez konsey seçilmesine kadar Berlin yürütmesi tarafından garanti altına alınmıştır ama yürütme gücü halk komiserleri konseyine verilir[137].

Dolayısıyla yürütme, 23 Kasım'da farklı bölgelerin ve orduların temsilcileriyle genişler ve çoğunlukçu sosyal demokrat çoğunluk olarak yirmi beş yeni üye sayılır. Bunlar arasında savaş malullerini temsil eden genç Kurt Schumacher, Cuxhaven'den denizci Karl Baier ve Spandau'dan asker Lon Lojewski ve arada sırada uğrayan Sakson Fritz Heckert gibi bazı devrimciler vardır[138]. Ama girişim çok geç gelir: sosyal demokrat ve burjuva basın, hep gizli kalan sermayeye düşmanlığı Berlin yürütmesine karşı kullanmasını zaten bilir; diktatörlüğü arzuladığı ve evrensel oy hakkına karşı koymaya çalıştığı görüntüsündedir[139]; daha önce Paris Komününe karşı başarıyla kullanılan bu temalar yeniden ortaya çıkar. Yürütmeye karşı elden ne gelirse yapılır[140]. İtilaf'ın onu tanımadığı, onun yetkisini tanımanın bir ateşkes sonu anlamına geldiği söylenir[141]. Resmi haber ajansı işçi konseyleri için 800 milyon mark harcandığından bahseder ve bu meblağ yürütme tarafından harcanan 1.800 milyona dönüşür[142]. Buna karşın basın, sayman Max Maynz'ın raporu hakkında hiçbir bilgi vermez[143].

Bakan-başkanların Reich konferansı, 25 Kasım'da Ulusal Meclis'in toplanmasından yana karar verir[144]. Çoğunlukçular ile bağımsızlar arasındaki pazarlıkların ardından halkın temsilcileri konseyi, Mec-

134. *A.g.e.*, s. 247.
135. *A.g.e.*
136. *A.g.e.*
137. Dok.u. Mat., II/2, s. 549.
138. H. Müller, *a.g.e.*, s. 105-106.
139. Friedlander, *a.g.e.*, s. 168.
140. Bkz. Kolb'un VII. Bölümü, *a.g.e.*, "Die Diskreditierung der Arbeiterräte durch die Presse".
141. Friedlander, *a.g.e.*, s. 168.
142. *A.g.e.* ve Kolb, *a.g.e.*, s. 191.
143. Friedlander, *a.g.e.*, s. 169.
144. Kolb, *a.g.e.*, s. 132.

lis'teki seçimlerin tarihini 16 Şubat 1919 olarak belirler[145]; oysa yürütme, 23 Kasım'da, Reich konseylerinin delegelerinin tümünün 16 Aralık'ta Berlin'de toplanmasına karar verir[146]. Bu kongrenin hazırlığı, Berlin yürütmesine ve onun radikal yöneticilerine karşı tekrarlanan bir basın kampanyasıyla denk düşer: *Vorwärts*, Richard Müller'in 18 Kasım'daki konuşmasına göndermede bulunarak "Leichenmüller'e", "ceset-Müller'e", "seyyar cesede" ya da "I. Richard'a" ve "öteki yakanın junkerlerine" hiddetlenir[147]. 6 Kasım'da monarşist unsurlar tarafından ve açıkça yürütme konseyine karşı yöneltilen darbenin, "sinagogu", Prusya Landtag'ının genel karargâhı olarak nitelendirerek klasik anti-semit argümanını sürdürmesine şaşılacak hiçbir şey yoktur[148].

Yeni bir merkez konsey seçmek ve böylelikle konseyler iktidarı meselesini çözmek zorunda olan konseyler kongresinin arifesinde, Berlin yürütme konseyi uzun bir zamandır zaten yeniktir. Halk komiserleri konseyi, sovyetlerin pan-Rus kongresinin temsilcileri, davet ettiği Rusları, Buharin'i, Joffé'yi, Racovski, Ignatov ve Radek'i sınırdan uzaklaştırmakta sakınca görmeyebilir[149]. Rosa Luxemburg "devrimin lahiti" adını verdiği ve "idari kripto-kapitalist kliğin savaş arabasının beşinci tekerleği" dediği bu devrimci organizmanın kitabesini yazacaktır:

> Açık olan kitlelerin, yürütme konseyinde, işçi ve asker konseylerinde buluşuyor olmalarıydı. Oysa proleter devrimin organı olan onların organı tam bir kifayetsizlik durumuna indirgendi; iktidar burjuvazinin eline geçmek için onun elinden kayıp gitti. Hiçbir politik iktidar organı, bazı hatalar işlemiş olmadıkça kendi isteğiyle iktidarın elinden kaçmasına izin vermez. Ebert-Scheidemann oyununu mümkün kılan yürütme konseyinin pasifliği hatta tembelliğidir[150].

Bu ağır bir hükümdürama kimse buna karşı çıkamayacaktır. Alman devriminin "Petrograt sovyeti" kesin olarak yenilmiştir, başkanı Richard Müller onu kendince "*Mädchen für alles*", devrimin "her işe bakan uşağı" olarak nitelendirerek kendini de gömecektir[151].

Konseyler kongresi.

İşçi ve asker konseyleri kongresi, devrimcilerin altı haftada uğradığı politik başarısızlığın boyutunu ifade eder. Oraya, 405'i işçi konseyleri,

145. *A.g.e.*, s. 133.
146. Dok.u. Mat., II/2, s. 462-464.
147. "Der lebende Leichnam", *Vorwärts*, 5 Aralık ve "I. Richard Wilhelms Ersatz", *a.g.e.*, 18 Aralık 1918.
148. R. Müller, *a.g.e.*, II, s. 157-158; H. Müller, *a.g.e.*, s. 109.
149. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 112; Scheidemann, Der Zusammenbruch, s. 227.
150. Die Rote Fahne, 11 Aralık 1918.
151. Aktaran H. Müller, *a.g.e.*, s. 111.

84'ü asker konseyleri tarafından gönderilen 489 delege katılır[152]. Toplamda, 71 entelektüele ve 164 "profesyonele", gazeteciye, vekile, parti ya da sendikaların daimi üyelerine karşılık yalnızca 179 işçi ve çalışan vardır[153]: aygıtın temsilcileri işçilerinkini geniş ölçüde geride bırakır. Sosyal demokratlar 288 delegeyle mutlak çoğunluğu ellerinde tutarlar; 90'ı bağımsızlara –en tanınmışları Heckert ve Léviné olan yalnızca 10'u Spartakist'tir– karşı, 11'i Hamburg'lu Laufenberg'in etrafında "birleşmiş devrimci", 25'i demokrat ve 75'i partisizdir[154]. Çoğunluk önce Ebert'in önerilerini benimser. Açılış günü kurucu Meclis toplantısının ana hatlarını çizen *Vorwärts*, Spartakistlerle rahat rahat dalga geçmekte ve onlara, konseyler için iktidar taleplerine uygun olarak, konseylerin iktidardan vazgeçme kararını kabul edip etmeyeceklerini sormakta beis görmez[155].

Ne Karl Liebknecht, ne Rosa Luxemburg delegedir: seçilebilirlik Berlin'de işyerlerinde çalışan kişiler listesinde ya da ordu gücünde yer alanlara tahsis edilmiştir. Gizli oylamayla onları davet etme prezidyum önerisi anında reddedilir[156]; Württembergli bir üye tarafından birkaç saat sonra yeniden ele alınan bu öneri, şiddetli tartışmalardan sonra geri çekilecektir[157]. Artık Spartakistlere kongreyi dışardan etkilemekten başka bir şey kalmaz; bu da öngördükleri, kongre açılır açılmaz yaptıkları, gösteriler ve gösterici heyetleri örgütleyerek yeniden başlayacakları şeydir.

Kongrenin açıldığı gün devrimci delegelerle anlaşarak büyük bir miting düzenlerler; bu mitingin arkasından bir yürüyüş ve onların çağrıları üzerine toplanan 250.000 Berlinli emekçi adına bir heyetin gönderilmesi gelir. Salona alınan devrimci delege Paul Weyer göstericilerin taleplerini okur: üniter bir sosyalist cumhuriyetin ilan edilmesi, işçi ve asker konseylerine yetki verilmesi, hükümet gücünün merkez konsey tarafından seçilen bir yürütme tarafından uygulanması, Ebert'in halk komiserleri konseyinin azli, karşı devrimcileri temizleme ve silahsızlandırma önlemleri, proletaryanın silahlandırılması, dünya devrimi görevini gerçekleştirmek için bütün dünya proleterlerine kendi konseylerini kurma çağrısı[158]. Fakat kongre korkusuzdur. Oturum başkanı Leinert, söz konusu taleplerden haberdar olduğunu, neticede kararlarında bunları hesaba katacağını bildirir; göstericiler kalabalığı Berlin sokaklarında yürüyüşlerini sürdürürken, Richard Müller heyetin gelmesiyle ara verilen görüşmeleri yapar. 18 Aralık'ta, yine Spartakistlerin girişimiyle,

152. Allgemeine Kongress der Arbeiter-und Soldatenräte Deutschlands vom 16. bis 21. dezember 1918, s. 189 ve devamı. III. Gesch., s. 249.
153. *A.g.e.*, s. 250.
154. *A.g.e.*, s. 249-250.
155. *Vorwärts*, 16 Aralık 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 621.
156. Allgemeine Kongress, col. 12.
157. *A.g.e.*, s. 53-58.
158. Allgemeine Kongress, col. 19.

on yedi birliğe ait bir askerler heyeti, Dorrenbach yönetiminde, ordu ve disipline ilişkin taleplerini sıralamaya gelecektir: bu kez çok açık bir şekilde düşmanca karşılanırlar ve çoğunluk oturum salonunu terk etmek tehtidinde bulunur[159]. 18'inde, bu kez Berlinli grevcilerin yeni bir gösterisi olacaktır[160]. Spartakistler ve onların devrimci delegelerden oluşan müttefikleri, topladıkları kalabalığa rağmen, tereddütlü ya da isteksiz bir toplantıyı etkileyebilecek olan –belki de Fransız Devrimi örneğine göre düşündükleri– o "günleri" örgütlemeyi başaramaz. Zira olan olmuştur ve ilk konseyler kongresi neredeyse Ebert ve dostlarının öngördükleri gibi cereyan edecektir.

Aslında tek sürpriz, askerlerin, sosyal demokrat dahil delegelerine dayatmak istediği, zor talepler meselesi konusunda geçekleşir; o sırada Ebert genelkurmayda gizlice bu sorunların kongrede ele alınmasını engellemeyi üstlenir. Ancak sosyal demokrat Lamp'I tarafından önerilen bir uzlaşma olan "yedi Hamburg maddesinin" benimsenmesi, genelkurmayın hükümete karşı savurduğu tehditlerin ve sonuç olarak, önceki haftalarda ordunun dağılmasıyla başlayan büyük Aralık krizinin merkezinde yer alacaktır[161].

Gerisi ve özellikle iktidarın, konseylerin ve Kurucu Meclis'in doğası meselesi konusundaki kongre tartışmaları, parlamenter olmasa da akademik bir görünüm kazanır. Max Cohen-Reuss evrensel oy hakkıyla seçilen Kurucunun acilen toplanması tezini savunur: ona göre Erfurt Programı'ndan çok önceden başlayarak Almanya'da sonuçsuzca talep edildiğinden, bu seçim biçimi sosyalizmin büyük bir zaferini inşa eder. Sosyalistlerin buna ihtiyaçları vardır zira güçlü bir burjuvazi, tartışılmaz bir merkezi iktidar ve İttifak karşısında onlara özgür seçimle gelen bir hükümet gerekmektedir. Cohen seçim sonuçları konusunda yanılmaz: Kurucu sosyalist bir çoğunluğa sahip olacağından, onun seçimi Almanya'da sosyalist rejimin yerleşmesine doğru giden en kısa yolu oluşturur. Sosyal demokratlar "saf, berrak ve iyi sosyalist evrenlerinin" "Bolşevik deformasyonlar yüzünden baltalanmasını ve güvenilmez duruma düşürülmesini" engellemeye kararlıdırlar. Ona göre sosyalizm bütün halk tarafından seçilen sosyalist bir hükümet yoluyla gerçekleşmiş olacaktır. Konseyler Kurucuyu toplayarak olağanüstü görevlerine son verecek ve üretimde önemli bir rol oynayarak sosyal yaşamdaki doğal yerlerini elde edeceklerdir[162].

Daümig karşı rapor sunar. Cohen'in metninin benimsenmesinin konseylerin ölüm fermanı olacağının altını çizer. Rusya ve Alman-

159. *A.g.e.*, col. 123.
160. *A.g.e.*, col. 144.
161. Bölüm XII.
162. Allgemeine Kongress, col. 209 ve sonrası.

ya'daki ortaya çıkışları ve gelişimlerini hatırlatarak, "modern devrimin örgütlenme biçimini", demokrasinin proleter biçimini inşa ettiklerini beyan eder. Çoğunlukçular bütün yolları kullanarak onları ortadan kaldırmaya çalışır, diktatörlükle eş anlamlı, gerçek bir korkuluk olarak temsil ederler. Ama konseyler diktatörlüğü, kırsal Rusya'nın tersine, zorunlu olarak işçi çoğunluğunun diktatörlüğü olacağından, Rus deneyimi Almanya'da zorunlu olarak yinelenmeyecektir. Daümig, Cohen tarafından vaaz edilen yukarıdan sosyalizmin karşısına, işyerlerindeki işçi faaliyetinden doğmuş ve ona göre bir inanç eylemi yoluyla er ya da geç kendini kabul ettirecek bir konseyler sistemi şeklinde son bulacak aşağıdan sosyalizmi çıkarır[163].

Tartışma hiçbir yeni argüman getirmez. Aslında tartışmalı tek problem, bağımsızların, sosyalistler hâlâ burjuva etkisi altındaki "kitleleri aydınlatma vakti" bulsun diye, mümkün olduğunca geciktirmek istedikleri Kurucunun toplanma tarihi konusundaki problemdir. Sonunda üç öneri birbiriyle çakışır. Bir Geyer-Laufenberg önerisi 16 Mart tarihini önerir ve 50 oy alır. Halk komiserleri konseyinde karara varılan bir uzlaşmadan doğan Ebert-Haase önerisi ise bundan biraz fazlasını. Max Cohen'in 19 Ocak tarihini belirleme önerisi 50'ye karşı 400 oyla kabul edilir[164]. Bağımsız delegelerin neredeyse yarısı Haase'yi izlemiş ve diğerleri Ledebour'la birlikte muhalefete katılırken, Däumig'e ve ötekilerse Richard Müller'e oy vermiştir. Ertesi gün, konseylerin yasama ve yürütme konusunda yüksek makamların temelinde yer aldığını ve yeni bir Anayasa'nın benimsenmesinden önce ikinci bir kongrenin gerektiğini iddia eden bir Daümig önerisi, 98'e karşı 344 oyla reddedilir[165].

Konseyler kongresi "konseyler iktidarına" tamamen karşı olduğunu ifade ediyordu ve Daümig haklı olarak alaylı bir şekilde onu "intihar kulübü" olarak nitelendirebiliyordu[166]. Ebert'in çoğunlukçuları, hasımlarının alanında ses getiren bir zafer elde ettikten sonra, bu zaferi, prensipte merkez konseye düşen yetkiye yalnızca halkın temsilcileri yararına el koyan Lündemann yasa değişikliğini oylayarak tamamlıyordu[167]. Deneyimli ve eğitimli Richard Müller ve öteki devrimci delegelerin sözcüleri, bağımsız delegelerin çoğunluğuna, bundan böyle bu iktidarsız merkez konseyi boykot etmenin gerektiğini ikna etmeyi başarır[168]: Sovyet iktidarı, kararlı hasımlar olduklarını ifade eden adamlarda cisimleştiği andan itibaren yalnızca gülünçtü.

---

163. *A.g.e.*, col. 226.
164. Tormin'göre, *a.g.e.*, s. 99.
165. Allgemeine Kongress, col. 300.
166. *A.g.e.*, col. 227.
167. *A.g.e.*, col. 292.
168. R. Müller, *a.g.e.*, II, s. 223; Prager, *a.g.e.*, s. 185; Freiheit, 22 Aralık 1918.

Devrimciler bütün Almanya'da mitingler, gösteriler örgütler, konseyler kongresi kararına karşı çözümleri ve protestoları oylarlar. 21 Aralık'ta, Berlin'de, devrimci delegeleri temsilen Pieck, Liebknecht, Duncker, Paul Scholze kararlara karşı mücadeleye, Ebert-Scheidemann hükümetine karşı amansız kavgaya çağırır[169]. Bununla birlikte hâlâ sorulmayıp çözüme kavuşturulmayan soru,; mücadele, konseylerin yeniden seçilmesiyle ve onların içindeki çoğunluğun kazanılmasıyla uzun vadede devam etmeli mi yoksa devrimciler gerçek konseylere kayıtsız kalarak Kurucu Meclis'in toplanmasına karşı bir aydan fazla bir zaman önce giriştikleri mücadeleyi sürdürmeliler mi?– başka bir deyişle konseylerin istemediği bir konseyler iktidarı için acilen mücadele etmeliler mi? Sorusudur.

Seçimlere ve görüş ayrılıklarına kadar bu soru Almanya'nın politik yaşamına egemen olmuştur, Alman komünist hareketinin tümünün uzun vadede onların izlerini taşımasına neden olacaktır.

169. Die Rote Fahne içindeki rapor, 22 Aralık 1918.

10
Sosyalist Hareketin Krizi

Rosa Luxemburg tarafından Berlin yürütme konseyinin faaliyeti hakkında ifade edilen sert yargı tarihçiyi doyurmaz: devrimcilerin bakış açısından bu bozgunun tek sorumluluğunu Richard Müller'e ve dostlarına yüklemek imkânsızdır. Radikallerin yürütmedeki güçsüzlüğü, Rosa Luxemburg'un tanımladığı şekildeki bu "iktidar organının" saf propagandacı faaliyeti aşmaktaki yetersizliği, yalnızca Berlin konseylerinin seçilmişlerinin gerçeği değildir ve olamaz. Aynı özellikler öteki devrimci grupların faaliyetinde de bulunur; konseylerin iktidarından yana olanların konseyler kongresinde zayıf temsili, ilk etkilerinin tartışılmaz bir şekilde azalması ve bu belirleyici dönemde kitlelerin hareketinin kalbine girme yeteneksizlikleri birer kanıttır.

Bağımsız partide Spartaküs.

Spartakistler için problem yeni değildir. Rosa Luxemburg'un 1916'da özerk bir örgütlenme kurmaya can atan kendi grubuna karşı sürdürdüğü politik mücadele, sosyal demokrat parti içinde örgütlenen geniş kitlelerden bağını koparmış, ilk başta bir "hizip" adını verdiği şeyin oluşmasını engelleme çabaları hatırlardadır. 1917'de, devrimcilerin bağımsız sosyal demokrat parti karşısında alacağı tavır konusunda ayrıldıkları da unutulmaz: Württemberglilerin direnişine rağmen Spartakistlerin büyük bir kısmı yeni partiye girerken, Bremen, Hamburg ve Berlin'den sol radikaller onlara katılmayı reddediyordu.

1918 yazı boyunca, devrimin arifesinde, bu ayrılıklar silinmiş gibi görünüyordu. Bu partinin kuramcısı Kautsky'nin "demokrasi" için ve "Bolşevizm'e" karşı tavır almasından sonra pek çok militan için bağımsız partiye girme deneyimi daha az olumlu görünüyordu. Daha önce gördüğümüz gibi Franz Mehring bu girişin bir hata olduğunu yazmıştı ve İsviçre'de Bolşevizme katılan ve Bremen militanlarına yakın duran Paul Levi'nin geri dönüşüyle bağımsız bir devrimci partinin kurulmasının perspektifleri ortaya çıkmıştır. Ortak Ekim konferansı Spartaküs ile

bağımsız parti arasında bundan böyle kaçınılmaz bir kopuşun ardından gerçekleşecek bir birleşmeyi ilan eder gibi görünür.

Oysa olaylar bu beklentiye cevap vermez. Salıverilmesiyle birlikte Liebknecht, bağımsızların sözcülerinden biri olarak ortaya çıkmayı ve onların yürütme toplantılarına katılmayı kabul eder. Tavrının gerekçesi basittir: Spartakistlerin işyerlerinde –kesin mücadelenin verildiği yerler– bir müdahale gücü oluşturmadıklarına dikkat çeker. Dolayısıyla Pieck'le birlikte aslında Berlinli işçi sınıfının yönetimini oluşturan çekirdekle, çoğunluğu bağımsız parti üyesi, devrimci delegelerin çekirdeğiyle birleşmeyi tercih eder. Richard Müller ve Däumig yanında kitleler içinde harekete geçmek için Wegmann, Eckert, Neuendorf, Nowakowski'lerdense onların aralarında bir destek arar. Bu adamların Rus devrimine ve devrimci programa olan sempatisi aşikârdır.

10 Kasım'da Richard Müller ve von Beerfelde imzalı Berlin komiteleri yürütmesinin bir emriyle birlikte, Hermann Duncker yönetiminde bir grup silahlı Spartakist militanı büyük *Berliner Lokalanzeiger* gazetesi matbaasını ele geçirir[1]. Bir süre sonra Berlin'e gelen Rosa Luxemburg bu girişimi şiddetle eleştirir: bir gazetenin yayımlanması grubun sahip olmadığı güçleri ve onun onaylamadığı bir yönelimi varsayar[2]. 11'i akşamı, Berlin'de Excelsior Oteli'nde hazır bulunan Spartakist sorumlular ayaküstü bir toplantı yapar ve bir program çizerler[3]. Jogiches'in Thalheimer'e mektubu[4] o sıradaki analizlerini anlamamızı mümkün kılar. Onlar için devrim, şimdiye kadar bir askeri isyan seviyesini geçememiştir: asker talepleri üzerine, asker olmaktan usanmış askerler tarafından girişilen bu devrim, esasen onlar tarafından sürdürülmüş ve "toplumsal içerik" ikinci plana atılmıştır. Kuşkusuz böylelikle orduda karşı devrimin ileri kuvvetini kırmaya katkıda bulunmuş olması faydalıdır; ama devrim, "hükümet sosyalistleriyle" birlikte, yine bu sosyalistlerin işçi sınıfının önemli bir fraksiyonunun güvenini ellerinde tutmalarından çok daha önemli bir varlığa sahiptir. Devrimcilerin rolü, kitleleri ajitasyonları ve propagandalarıyla aydınlatmak, onları mücadelelere, özellikle de grevlere teşvik ederek gerçek sosyal demokrasi deneyiminin farkına varmalarına yardımcı olmaktır; bu mücadeleler, yiyecek tedariki, işsizlik ve "savaşın kaçınılmaz sonucu olan gerçek ekonomik kaos" meselelerine ilişkin ekonomik yapıdaki mücadeledir.

---

1. Bu bölüm hakkında, "Protestschreiben der Vereinigung Grossstädtischer Zeitungsverleger vom 15. November 1918 gegen die Drucklegung der "Roten Fahne" in der Druckerei des "Berliner Lokal-Anzeigers", Dok.u. Mat., II/2, s. 389-392.
2. Paul Frölich, Rosa Luxemburg, s. 325.
3. H. Duncker, 1918, Erinnerungen von Veteranen..., s. 21; Pieck. Vorwärts und..., s. 49. Drabkin'e göre (*a.g.e.*, s. 197) Eberlein, Lange, Levi, Mehring, Meyer ve Thalheimer mevcuttur.
4. J.S. Drabkin Nojabr'skaja Revoljucika v Germanii, s. 377-378.

Çoğunlukçu sosyal demokratlarla her türlü işbirliği, kitlelerin deneyimini yalnızca zorlaştıracaktır:

> Tarihsel açıdan tek kelimeyle ifade edecek olursak, başa geçmek zorunda kalacağımız an, devrimin başında değil sonunda yer alır[5].

Bu analiz temelinde, Rosa Luxemburg, öncelikle duygudaşlık yaratmak ve militan kazanmak amacıyla ama oradaki çoğunluğu ele geçirmek için Spartakistlerin mümkün olduğunca uzun süre bağımsız partide kalmaları düşüncesini savunur. Bu görüş üstün gelir: Spartaküs Birliği'ne dönüşmüş olan grup, bağımsız sosyal demokrat parti içinde propaganda grubu olarak kalır.

Ancak bu grup bir örgütlenme embriyonu görünümündedir ve bir çalışma planı hazırlar[6]. Liebknecht, Rosa Luxemburg, Mehring, Jogiches, Ernst Meyer, Hermann ve Käthe Duncker, Wilhelm Pieck, Paul Levi, Paul Lange'yi, Stuttgart'tan çağrılan Thalheimer'i ve Dantzig'ten getirtilen Eberlein'i[7] içine alan bir merkez (*Zentrale*) tayin edilir. Yine Stuttgart'tan getirtilecek Fritz Rück tarafından desteklenen Liebknecht, Rosa Luxemburg, Thalheimer, Levi, Lange kendilerini *Die Rote Fahne*'nin yönetiminde bulurlar. Jogiches örgütlenme, Eberlein finans meselelerini, Wilhelm Pieck Berlin Birliği'nin kurulmasının sorumluluğunu üstlenir. Duncker'ler gençlerle birlikte çalışma sorumluluğunu alırken, Karl Schulz askerler arasında propaganda örgütlemek zorundadır. Nihayet Ernst Meyer bir basın bürosunun idaresini alır[8]. Rosa Luxemburg tarafından çizilen planda bir dizi yayın çıkarmak –kuramsal bir dergi, gençler ve kadınlara yönelik süreli yayınlar, askerler için bir ajitasyon dergisi ve bir basın yazışma bülteni– uygun görülmektedir[9].

Bunların hiçbiri belirlenen tarihlerde gerçekleşmeyecektir. Sonraki günlerde grup kuvvetleri *Die Rote Fahne* gazetesini savunmak için tam bir mücadeleye girişir. *Lokalanzeiger*'in mal sahipleri şikâyetçi olmuş, von Beerfelde istifa etmiş ve Spartakistler matbaayı terk etmek zorunda kalmışlardır[10]. Pahalıya mal olan başka bir matbaada hazırlanan *Die Rote Fahne* ancak 18 Kasım'da çıkacaktır. Baskı ve 50 feniklik[11] "ajitasyon kartlarının" satışı, katkı bağışı olmadığından gerekli kaynakları karşılamaya yetmez. İşçi ve asker konseylerinin ülkedeki ilk varlık ve faaliyet haftası esnasında, aslında büyük çaplı bir Spartakist propaganda olmamıştır.

---

5. *A.g.e.*, s. 378.
6. Vorwärts und..., s. 51-52.
7. *A.g.e.*, s. 52.
8. H. Weber, Der Gründungsparteitag..., s. 29.
9. Vorwärts und..., s. 52-53.
10. *A.g.e.*, s. 50. Aynı zamanda 15 Kasım tarihli *Berliner Lokalanzeiger*, 17 Kasım Kölnische Zeitung ve 18 Kasım 1918 Die Rote Fahne.
11. H. Weber, *a.g.e.*, s. 30.

Ancak Liebknecht 20 Kasım'da konseyler konusunda yazdığı zaman devrimcileri ne kadar büyük bir görevin beklediğine dair merkezin görüşünü ifade eder:

> Seçilmiş emekçiler genellikle eksik bilgilendirilmiş, zayıf bir sınıf bilincine sahip hatta tereddütlü ve enerjisizler; öyle ki neredeyse hiçbir devrimci özelliğe sahip değiller (konseyler) ya da eski rejimin unsurlarına karşı politik mücadeleleri zar zor gözle görülür[12].

Kitleler ve partiler.

Devrimci dönemler boyunca, politik yaşama uyanan giderek artan yüz binlerce bireyle birlikte, geniş kitlelerin yönelim değişikliği karmaşık ve özellikle hiç doğrusal olmayan bir süreç yoluyla gerçekleşir: kimi zaman sadece birkaç haftada yoğunlaşan deneyimleri, onları kullanmaya can atan politik organizasyonlar adına hızlı refleksler ve bilhassa analizde bir berraklık gerektirir. Oysa 1918 Almanya'sında işçi partilerin pozisyonu ve onlardan yana esen rüzgarlar, karışıklığın daha çok artmasına katkıda bulunur.

Prensipte sosyalizmi tanıyan iki politik işçi örgütlenmesi Kasım ve Aralık ayında Alman emekçilerine kendini sunar: artık olmadığı yerde bile "çoğunlukçu" adı verilmeye devam edilen eski sosyal demokrat parti ve bağımsız sosyal demokrat parti. Her ikisi de hükümette, her ikisi de yürütme konseyindedir, her ikisi de sosyalizmi ve onları iktidara taşıyan Kasım devrimini tanır. Aralarındaki farklılıklar ilk bakışta göze çarpmaz: kabinenin neredeyse bütün kararları oybirliği ile alınır ve *Freiheit* çok az bir farkla *Vorwärts*'ınkine çok benzer bir dil kullanır.

Buna karşın durum, resmi tavır alışlarla yetinilmediği, bu partilerin içindeki gerçek eğilimler ve özellikle uygulamada şu ya da bu temsilcilerinin davranış farklılıkları incelendiği andan itibaren karmaşıklaşır. Bağımsız partinin içinde öncelikli olarak kendi gazetesine ve kendi politikasına sahip olan Spartakist Birliği vardır: 10 Kasım'dan itibaren, Liebknecht'in, Ebert-Scheidemann-Haase hükümetine girmeyi reddetmesi, Spartaküs'ü *de facto* bir üçüncü yön, diğer ikisi tarafından izlenen çizgiye her durumda resmi bir muhalefet haline getirmiştir. Aslında eğilimler çok daha fazladır. Gerçekten de sosyal demokrat partinin içinde gerçek bir sağın, genelkurmaya müttefik ve konseylerin tasfiyesi için bilinçli olarak mücadele eden Ebert-Scheidemann sağının yanında bir burjuva cumhuriyetinin ortaya çıktığını ve "bolşevizme" karşı İttifak'la bir yakınlaşmayı görmek gerekir. Bu yakınlaşmadan kasıt, kuşkusuz örgütsüz ama varlığını bilseler böyle bir ittifakın inanılmaz olacağını düşünen ve iyi niyetle Cohen-Reuss gibi insanların geliştirdiği barışçıl

12. Die Rote Fahne, 20 Kasım 1918.

sosyalist düşüncelere inanan pek çok sosyal demokrat parti üyesinden oluşmuş bir sol demektir: bu sol, izleyen haftalar esnasında pek çok militan ve hatta sorumlular tarafından daha çok sağın belirlediği bir politikaya gösterilen düşmanlıkta, Noske ile Freikorpslar arasındaki yakınlaşmada şiddetle kendini gösterecektir[13].

Bağımsız sosyal-demokrat parti içinde, esasen yönetici çekirdekten oluşmuş ve sözcüleri Haase ve Dittmann olan "sağ", gerçekte sosyal demokrat "sola" çok yakındır: aslında parlamenter bir demokrasi arzu eder ama onu iktidarın "bir kısmını" elinde tutan işçi konseylerinin kurumsallaşmış varlığıyla uzlaştırma hayali kurar. Aynı şekilde sosyal demokrat sol da Ebert'in ve sağın politikasını içerirken zaman zaman ayrıldıkları noktalara dikkat çeker, seçimlerin tarihi ya da genelkurmayla ilişkiler gibi önemsiz ayrıntılarda olduğu gibi, en azından lafızda onu sertçe eleştirir. Däumig ve Ledebour'la ve Richard Müller etrafındaki devrimci delegeler çevresiyle birlikte bağımsızların solu, halkın temsilcileri konseyine ya da Berlin yürütmesine karşı kuşkusuz bir Liebknecht'in uzlaşmaz tavrına sahip değildir ama radikalizmin savaş öncesi devrimci tavır alışlarını sürdürür, buna bir de somut perspektif olarak konseylerin iktidar talebini ekler; açıkça bu durum onu Rus devriminin ve onun takipçilerinin koşulsuz savunucuları alanına iter.

Spartaküs'ün yöneticileri parti içinde sağa karşı şiddetli mücadele ve konseylerin iktidarının sağlamlaştırılması için ve Ulusal Meclis'in toplanması düşüncesine karşı bağımsız solla uzlaşırlar. Fakat militanların çoğunun zaten sırt çevirdiği geleneksel sendikaların içinde militancılığa onun kadar bağlı değillerdir. Nihayet onlara dayatıldığı takdirde seçimlere katılmayı tasarlasalar da, bu noktada Birliğin militanlarının çoğunluğunun rızası yoktur. Aslında I.K.D.'ye katılan devrimci örgütlerin saflarında olduğu gibi, Spartaküs saflarında da, giderek, Arthur Rosenberg'in "ütopyacı akım" adını verdiği –bizim "goşist" demeyi tercih ettiğimiz– eğilim ortaya çıkar. Bu eğilim, "sosyal-hainler" ve onların suç ortaklarıyla –epey geniş bir kavram– her türlü ortak çalışmayı bütünüyle reddeder ve politik iktidarın en fazla birkaç haftalık bir zaman zarfında silahlı emekçilerin silahlarının erimi içinde olduğunu düşünür.

Arthur Rosenberg'le birlikte Alman işçi hareketinin partilerin örgütlenme biçimlerinden ve savaş zamanından kalma eğilimlerden yeterince çabuk kopamadığına ya da kendini gerçek farklılıklara bakarak yeniden yapılandıramadığına üzülebiliriz. Haase ve Dittmann'ın "demokratik" kanadı, reformist sosyal demokrat bir partinin merkezinde Ebert sağı karşısında belki etkili bir denge oluşturabilecek ve Liebknecht'ten geçip Ledebour'dan solculara kadar uzanan "devrimci bir sosyal demokrasi",

13. Bkz. XII. Bölüm.

en azından belli bir ölçüde örgütlenme çabalarını ve konseylerin iktidar taraftarlarının mücadelelerini koordone edebilecektir. Ama devrimci unsurların, hâlâ zaman varken bu berraklığı ortaya çıkaramadıkları bir gerçektir.

Her halukârda, Kasım devriminin ertesinde işçi öncüsünü oluşturmuş olan şeyin önemli bir parçası eski partiye sırtını dönmüş ve sınıfın örgütleyici kadroları sıklıkla bağımsız sosyal demokrat partiye katılmıştı. Pek çok büyük sanayi merkezinde büyük işyerlerindeki işçilere baskın etki uygulayanın bu bağımsız sosyal demokrat parti olduğu doğrudur. Savaş sırasında politik çatışmalardan kaynaklanan kinler, sosyal-demokrat parti tarafından kendi muhalefetine karşı yönlendirilen genelkurmayın destek politikasının –mesela *Vorwärts*'ın ele geçirilmesinin– anısı, işçilerin gözünde bir birleşmeyi imkânsız kılar. Bu birleşme, işçilerin yöneticilerinin, istemedikleri sovyet tipte bir devrim manzarası karşısında, bunu açıkça ifade etmeye cesaret etmeseler de giderek daha çok düşündükleri bir birleşmedir. Böylelikle işçi kadrolarının büyük çoğunluğu, politikası Ebert'in politikasından pek de farklı olmayan ama en azından görünürde o da Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un partisi olan Haase'nin partisinin tabiri caizse tutsakları olarak kalır.

Buna karşın milyonlarca kişi, şimdiye kadar politik faaliyetin dışında kalan işçiler, terhis olmuş askerler, savaş ve bozgun yüzünden ağır bir şekilde sarsılmış küçük burjuvazi, ülkenin demokratik olarak yeniden örgütlenmesine ve yaşam koşullarının acil bir iyileştirilmesine özlem duyan her toplumsal katmandan gençler yüzlerini sosyal demokrat partiye döner. Devrimin iktidara taşıdığı ve kitlelere yalnızca yarının barışını, demokrasisini ve sosyalizmini değil, yeni acılar, devrim ya da iç savaş olmaksızın bunları elde etmeyi vaat eden bu parti olduğuna göre, en geniş kitlelerin gözünde devrimi temsil eder. Burjuva partilerinin ve güçlerinin sosyal demokrat parti tarafından ifade edilen programa görünürdeki katılımı, bu kadar resmi açıklamanın yarattığı dostluk ortamı, bir güven, birlik ve neredeyse fikir birliği iklimine neden olur. Demokratik olmasını arzu ettikleri bir sosyalizme özlem duyan bu geniş tabakalar için devrimciler, fitneci gibi görülür. Onların gözünde, yaygaraları, şiddetleri ve "aşırılıkları", liderlere karşı yönelttikleri hakaretleri ve "ihanet" suçlamaları yüzünden devrimin sağlamlaştırılması için gerekli olan birliği tehlikeye atan ve devrimi zayıflatan bizzat kendileridir. Çoğunlukçu sosyal demokratlar, tıpkı Kasım ayında askerlerin delegeleri için yaptıkları gibi, propagandalarının "bölücü" olarak gösterdiği Spartakistlere karşı, yönettikleri ve örgütledikleri daha az politikleşmiş ve deneyimsiz kitlelerin bu birlik arzusunu kullanır.

Öncü ya da aktif azınlık

Devrimci azınlık, ölümcül bir fikir birliğine yapışıp kalma tehlikesine koşma duygusu içinde olduğu müddetçe radikalleşir. Oluşumunun süreci tamamen kendiliğinden gelişse de, bir kısım, Spartaküs etrafında toplanır: sosyal demokrat ya da sendika bürokrasisinin kudretinin her türlü birlik biçimini dinlemez kıldığı işçi unsurları, "genelkurmayın sosyalistlerinde" bir numaralı düşmanı gören barış yanlısı militanlar, ordu gücünden başka bir şeye inanmayan gençler, bürokratik aygıtlarda devrimin zaferine en büyük engeli gören bütün bir isyancı, asi savaşçı ve tasfiyeci tabakası. Hepsi Rus devriminden büyülenmiştir: pek haberdar olmadıkları uzun Bolşevik deneyimi, onlar için yalnızca silahlı ayaklanmayla, emperyalist ve militarist şiddet karşısında her derde deva ilaç gibi görülen devrimci şiddetin kullanımıyla özetlenir. Sonradan Paul Levi, Enternasyonal'in 2. Kongresi için Moskova'da toplanan dünyanın farklı partilerinin delegelerine Spartakist Birliğin kimlerden kurulu olduğunu açıklamaya çalışacaktır:

> Devrimci gelişme esnasında Almanya'nın bütün bölgelerinde, çoğu zaman açık politik bir fikre sahip olmayan, genellikle Karl Liebneknecht'in adından etkilenen gruplar (...), daha önceden bir politik planda örgütlenmeyen gençler[14].

Spartaküs'ü tehdit eden tehlike, onu korkutan büyük partilerin çabası kadar kendi birliklerinin ve özellikle onların öncüsü olanların girişimlerinin sonuçları yolluyla ona dayatılabilecek bu tecritte yatar; yalnızca kitle örgütlerinden değil, işçi sınıfından ve onun geleneklerinden kopmuş unsurların, kendilerine düşen görevin, işlevi sabırla açıklamak olan bir öncünün değil, etkin bir azınlığın görevi olduğuna inanmış sabırsız ve deneyimsiz gençlerin girişimlerinin sonuçları bu tecrit tehlikesini yaratır..

9 Kasım'dan sonra Jogiches'in Thalheimer'e yazdığı gibi, Rosa Luxemburg, isyanı sosyal devrime dönüştürmenin gerektiğinin fakat bunun da kendi sınıf taleplerinden başlayarak işçi sınıfıyla ve onun en derin tabakalarıyla kavgaya tutuşmak anlamına geldiğinin bilincindedir. Bundan dolayı işçilerin kendi ekonomik talepleri konusundaki bir eyleminin başlangıcını umut ve heyecanla selamlar; bu eylem, Kasım ayının sonunda neredeyse her yerde patlak veren grevler aracılığıyla kendini gösterir:

> Kaygı ve endişeyle devrimden uzaklaştırmaya çalıştığımız iç savaş, uzaklaşsın istemiyor. Zira iç savaş, sınıfların mücadelesinin öteki adından başka bir şey

14. 2. Kongre raporu, Levi Arşivi, P. 124/8, s. 3.

değildir ve parlamenter bir çoğunluğun kararlarıyla sosyalizme ulaşılabileceği fikri, yalnızca gülünç bir küçük burjuva yanılsamasıdır[15].

İşçilerin sermayenin çalışanları olarak ekonomik talepleri için sınıf eylemi, aslında emekçileri, iktidardaki partilere karşı kendi adlarına besledikleri yanılsamaları hızlı bir şekilde yok etmeye sevk edebilecek yollardan biridir. Aslında halkın temsilcilerinin hükümeti işçi taleplerinden korkar ve grevleri önlemeye çalışır: kabinede çalışmaya ilişkin meselelerini üstlenen Barth, "devrimi bir ücretler hareketine indirgememeleri" konusunda işçileri uyarır[16].

Devrimcilerin sendikalar içinde etkili olma mücadeleleri, bu perspektifte, aşırı bir önem kazanır: sosyal demokrat hareketin en muhafazakâr, en karşı devrimci unsurlarının sendika aygıtına etkisi büyüktür ve bu etki, zayıf bir şekilde politikleşmiş ama maddi koşullarının savunulmasıyla son derece ilgili milyonlarca işçinin katılımıyla daha da güçlenir. Örgütler ile yönetimlerini birbirine karıştıran Spartakist militanların ve I.K.D.'den devrimcilerin çoğunluğu, kin ve küçümsemeyle, burjuvazinin temsilcilikleri ya da eskimiş örgütlenme biçimleri olarak "sendikaları" mahkûm eder ve bilinçli emekçileri onların dışında örgütlenmeye davet ederler. Yerel grupların orada burada ortaya attığı sendikalardan ayrılma sloganları karşısında, merkezin eski Spartakist çekirdeği, "sendikaları tasfiye etmenin" gerekli olduğunda birleşirken, karar vermekte tereddüt eder. Bu tereddütler ona pahalıya mal olacaktır: sosyal demokrat parti, sendikalar –pek çok devrimci militanın artık onunla içeriden tartışmaya çalışmadığı– kanalıyla yeni işçi tabakalarının kazanılmasına ve çoğunluğun yeniden kazanılmasına girişir.

Spartaküs'ün bağımsızlardan kopması

İki güç arasındaki mücadele, konseylerin iktidarından yana olanlar ile bir meclis taraftarı olanlar arasında bir ayrım çizgisi, bir süre sonra, yöneticilerinin zamana bırakma çabalarına rağmen, bağımsız sosyal demokrat partinin tam kalbine bir çizgi çeker. 18 Kasım'da, Busch panayır meydanında, Haase Kurucu prensibinden yana olduğunu ifade ederken onu vaktinden önce toplamaktan kaçınmanın gerektiğinde de ısrar etmiştir[17]. Hilferding, *Freiheit*'te, yönetimin demokratikleştirilmesini ve Meclis'in toplanmasından önce ekonominin toplumsallaşmasını gerçekleştirmenin gerekli olduğunu açıklar[18]. Bağımsız yürütme 27 Kasım'da, Kurucu'nun ancak "teknik ve politik koşullar yerine getirilir

15. Die Rote Fahne, 27 Kasım 1918.
16. *A.g.e.*, 28 Kasım 1918.
17. Vorwärts, 20 Kasım 1918.
18. *Freiheit*, 18 Kasım 1918.

ve aydınlanmış halkın iradesi orada gerçekten ifade edilirse" toplanması gerektiğini duyurduğu bir bildiri yayımlar[19].

29 Kasım tarihli *Die Rote Fahne*'de, Rosa Luxemburg, partinin tavrını sıkı bir eleştiriden geçirdikten sonra, eksiksiz bir açıklama yapmanın gerektiğinde ısrar eder ve ona göre bu önemli meseleyi sonuçlandırabilecek tek çözüm olan olağanüstü bir kongrenin toplanmasını ister[20].O gün bu gündür iç çatışma, bağımsız partinin militanlarının bütün ilgisini ve gücünü emer. Seçimlerin tarihini 16 Şubat olarak belirlemek konusunda, Ebert karşısında Haase ve çalışma arkadaşlarının son teslimiyeti, önceki tartışmalara yeni bir yön kazandırır. Bir olağanüstü kongreden yana olanların tavrını güçlendirirken, bu kongrenin tek bir toplantısı kendileri için bir ret anlamına geleceğinden, artık ne pahasına olursa olsun onu istemeyenleri kıpırdayamaz duruma getirir. Bu toplantı sola dönüş, Haase yönetiminin bertaraf edilmesi anlamına gelecekti. *Die Rote Fahne*, eleştirisinin alevini bağımsız parti yönetimine sıçratır ve militanları kongreyi dayatmaları için seferber etmeye çalışır: aslında Spartakistler, parti solunun bütün güçlerini bir araya toplamakla uğraştıkları bir mücadele sırasında yönetimi ele geçirebilirler. Yönetim, gerçekte politik bir tercihin ifadesi olan teknik argümanlara başvurarak reddinde ısrar eder: ona göre, kongrenin toplanması seçim kampanyasının ciddiyetle hazırlanmasına engel olabilecektir: Spartalistler partinin eylemini sabote etmekle suçlanır.

Neredeyse karşılıklı rızayla, oldukça çabuk bir şekilde bölünmeye gidiliyor duygusu yerleşir. 8 Aralıkta', *Freiheit*'te Ströbel, 12'sinde *Der Sozialist*'te Breitscheid, partinin iki kanadı arasındaki ayrılıkların aşılmaz olduğunu ifade ederler. 12 Aralık'ta Stuttgart bağımsız sosyal demokrat parti genel meclisi, işçi ve asker konseylerinin yeniden seçilmesinden ve konseyler iktidarından yana olduğunu bildirir[21]. Berlin, Spartakistlere daha fazla umut verir: militanları, devrimci delegelerle sıkı ilişki içinde çalışır ve pek çok kere büyük işyerlerinin sayıları binlerle ifade edilen emekçileri Spartakist miting ve gösterilerini desteklemiş, onların konuşmacıları olan Liebknecht, Paul Levi ve Pieck'i alkışlamıştır. 14 Aralık'ta bağımsız partide neredeyse bir iç savaş ilanı söz konusudur: *Die Rote Fahne* bir program tasarısı yayımlar: Levi ve Rosa Luxemburg'un[22] ortak eserleri "Spartakist Birliği Ne İstiyor?"Bu arada *Freiheit*, "Alman Devrimi İçin Bir Alman Taktiği" başlığıyla Bolşeviklere ve Spartakistlere saldırır ve Kurucu'nun toplanmasını zamanın devrimci görevi sayacaktır[23]

---

19. *Freiheit*, 27 Kasım 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 494-496.
20. *Die Rote Fahne*, 29 Kasım 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 497-500.
21. *Die Rote Fahne*, 15 Aralık 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 595-596.
22. *Die Rote Fahne*, 14 Aralık 1918. Levi'nin bu eserin yazılmasına katılması konusunda bkz., Ch. Beradt, *a.g.e.*, s. 24.
23. *Freiheit*, 14 Aralık 1918.

Konseyler kongresi toplantısının arifesinde, 15 Aralık'ta, olağanüstü kongre önerisi konusunda karar almaya çağrılan bağımsız sosyal demokrat partinin Berlin kongresi gerçekleşir. Tartışma, politik meselelerin tümüne yoğunlaşır. Yürütme adına Haase, Ebert-Scheidemann'la işbirliği politikasını savunur, Kurucu'nun toplanması konusunda hükümet kararını haklı gösterir. Ülkenin çoğunluğu bugün Ebert'in arkasında olduğu için ve konseylerin, genel seçim hakkıyla seçilmiş bir meclisin yanında, Anayasa'da yerlerini alacakları yeni bir sosyal düzen kurmak amacıyla demokrasi oyununu oynamak gerektiğinden, delegeleri mantıklı olmaya davet eder. Ona göre Spartakistlerin önerileri Rusya'da Bolşevikler tarafından ortaya atılan sloganların kötü bir taklidinden başka bir şey değildir; oysa durum derinden farklıdır, zira öncelikli olarak Almanya ilerlemiş bir ülkedir ve ikinci olarak uluslararası durum Almanya'da temsili bir meclisin seçilmesini gerektirir. Spartakistleri, kendi kampanyalarıyla karşı devrimcilerin değirmenine su taşımakla suçlar; karşı devrimciler onları, diktatörlük ve terör hayaletini öne sürerek küçük burjuvaziyi korkutmak için kullanmıştır. Spartaküs taraftarlarını, partinin geri kalanıyla görüş ayrılıklarına neden olan sonuçlar çıkarmaya ve artık yerlerinin olmadığı bir örgütü terk etmeye davet eder[24].

Rosa Luxemburg, Ebert hükümetinin eylemine karşı şiddetli bir iddianame olan karşı-rapor sunar. Ona göre, Haase, kitlelerin Ebert'in arkasında olduğunu söylediğinde haksız değildir. Ama söylemediği, bağımsızlar onu desteklediği ve Haase bu hükümetin bir üyesi olduğu için kitlelerin onun arkasında olduğudur. Haase ve yoldaşları Ebert'ten kopmalı, hükümetten ayrılmalıdır; hiç şüphesiz kitleler o zaman Ebert'in arkasında hangi güçlerin gizlendiğini –üstelik giderek daha kötü– görmeye ve anlamaya başlayacaklardır. Haase'nin demokrasiye olan inancı konusunu ironiyle ele alan Rosa Luxemburg şunları söyler:

> Mesele demokrasi ilkesiyse, o zaman önce kendi partimiz için söz konusu olsun! Dahası, kitlelerin hâlâ bu partiyi isteyip istemediklerini dile getirmeleri için önce kongreyi toplayalım![25].

Liebknecht ve Eberlein onu destekler, Hilferding ve Ströbel Haase'nin tavrını savunur. Son oylamada, partinin en önemli görevinin seçimlerin hazırlanması olduğunun altını çizen bir Hilferding önerisi, Luxemburg'un bir olağanüstü kongre önerisiyle çatışır. İlk öneri, 185'e karşı 485 oyla galip gelir[26]. Böylelikle sol, kalesi olarak gördüğü yerde yenilir. *Freiheit*"Nihayet Bir Netlik!" başlığı atar. Önemli bağımsız gazeteler olayı selamlar.

---

24. *Freiheit*, 16 Aralık 1918.
25. *Freiheit*, 16 Aralık: Dok.u. Mat., II/2, s. 603-606.
26. *A.g.e.*

Bağımsız parti pratik olarak paçalanmıştır. Haase, Dittmann, Hilferding Ebert'in yanındadır., Kırk kadarı ilk gün Liebknecht'in etrafında "fraksiyon halinde" birleşmeyi kabul eden bağımsız taşra delegeleri Brass, Curt Geyer, Wilhelm Koenen, Berlinli delegeler çevresinin devrimcileriyle, birlikte hareket eder[27]. Bağımsız sosyal demokrat parti fraksiyonu neredeyse bütün oylarda göze çarpacak kadar eşit iki parti halinde bölünür. Kongrenin sonunda Richard Müller tarafından getirilen yürütme konseyini boykot etme kararı, bağımsız bakanlar için savunulamaz bir durum yaratır.

21'inde, devrimci delegeler başkentin büyük işyerlerinin sorumlularıyla bir araya gelir. Neredeyse oy birliği ile toplanan bu meclis, Aralık ayının sonundan önce olağanüstü bir kongrenin toplanmasını, Haase'nin ve hükümetteki çalışma arkadaşlarının istifasını, antiparlamenter bir seçim kampanyasının gerçekleştirilmesini talep eder. Barth'ın kabine içindeki politikasını açıkça mahkûm eder; ona güven duymadığını, bu meclisi temsil etme hakkını reddettiğini duyurur[28]. Kuşkusuz devrimci delegeler aynı toplantı esnasında beş üyeden oluşan bir eylem komitesi seçerler; başkanlığını Paul Scholze'nin yaptığı bu komitede solcu bağımsızlar Ledebour ile Däumig, Spartakistler Liebknecht ve Pieck bir arada bulunur[29]. Gündemdeki mesele elbette, hem Spartaküs'e, hem de birçok bağımsız unsura neden olan devrimci delegelere dayanan yeni bir partinin doğmasıdır.

Zaten 16 Aralık'ta Reichstag önündeki gösteride, devrimci delegelerin en etkili isimlerinden biri, demirci Richard Nowakowski, göstericileri, "bağımsız sosyal demokrat parti ve Spartakist Birliği adına"[30] selamlamıştı. Spartakistler, bağımsız partiyi kesin olarak terk etme ve yeni bir parti kurma meselesiyle yüz yüze geldiklerinde, devrimci delegelerin yönetici çekirdeğini ve onun aracılığıyla, Berlin proletaryasının öncüsünü, fabrikalarda işçi sınıfının örgütleyicileri ve yöneticilerini kendileriyle birlikte sürükleyebilir. Hızlanırlar; Wilhelm Pieck 22 Aralık'ta, Birlik adına, ay sonunda gerçekleştirilecek bir kongrenin üç günde toplanmasını istemek için bağımsız sosyal demokrat partiye yazar[31]. Cevap önceden bilindiğinden, nihayet sorulan, devrimin başlangıcından en az iki ay sonra devrimci bir partinin kurulmasıdır.

---

27. III. Gesch., II, s. 246.
28. Die Rote Fahne, 23 Aralık 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 645.
29. Vorwärts und..., s. 61; pek çok yazardan sonra Pieck, bu toplantıyı, hiçbir belgenin onaylamadığı 18'i olarak belirler.
30. Die Rote Fahne, 17 Aralık 1918.
31. Die Rote Fahne, 24 Aralık 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 646-647.

Birbirine yaklaşan ve uzaklaşan eğilimler.

Burjuvazinin gözünde bu parti çoktan mevcuttur. Basın, aşırılıkçı grupların hepsini "Spartakist" olarak damgalar ve "intikam almaya hazır adamlar" olarak göstermeye çalıştığı onlar arasında pek de ayrım yapmaz. Aslında ne Rus devrimi, ne de Kasım devrimi savaştan önce ve savaş esnasında Almanya'da proleter devrimi gereğince hazırlama ve sürdürme biçimi konusunda çatışan grupları birbirine yaklaştırmayı tam olarak başaramamıştır.

"Sol radikaller" -Bremen halkı ve Berlin'de bu isim altında tanımlanan grup- bir birleşme eğilimine damgasını vurmuştur. Bremen'de 23 Kasım'da gerçekleştirilen bir toplantı, yeni bir örgütün kurulmasına karar verir: "Almanya uluslararası komünistleri" (I.K.D.)[32]. Özellikle şantiyelerde ve liman işçileri arasında yerel olarak etkili olan onlar, devrimcilerin bağımsız sosyal demokrat partiye katılmasına daima karşı olmuşlardır ve olayların dikkat çekecek derecede onay aldığını düşünürler: Bremen'den en önemli hasımları Alfred Henke, hükümetin sözcüsü olduğuna göre, Haase'nin büyük limandaki en sağlam destekçisi değil midir? Buna karşın, Almanya ölçeğinde, tek başlarına yeni bir devrimci partinin embriyonunu oluşturmak için yeterli güce sahip olmadıklarının bilincindedirler. 1917'de olduğu gibi, Spartaküs'e karşı eleştirmeli bir destek tavrını sürdürür, merkezcilerden kesin bir kopma yoluyla devrimcilerin bağımsız bir örgütlenmesi yönünde her türlü girişimi kendi adlarına desteklemeye kararlı olduklarını ifade ederler[33]. Oy birliğiyle ve Johann Knief'in bir raporunun ardından, hem Rus devrimine bağlılıklarını hem de "kirli gömleği fırlatıp atmak", geçmişten ve gözden düşmüş etiketlerden kurtulmak kararlılıklarını ortaya koyan "komünist" adını alırar. Konseyler iktidarının genişlemesi ve derinleştirilmesi, Alman komünist gruplarının federasyon haline getirilmesi için mücadele ederler. Politik anlamda tarihçilerin sıklıkla karıştıracakları kadar birbirlerine benzeyen, onların yakınları, Hamburglu sol radikaller o zaman I.K.D.'ye katılır; tıpkı genç yazar Werner Möller'in teşvik ettiği Berlinli Borchardt grubunun geri kalanı gibi.

Spartaküs giderek örgütlenir. Birliğin 11 Kasım'dan başlayarak bir aygıt embriyonu, yayınları, pek çok kere taşınmak zorunda kalacağı ofisleri, kendi sattığı kartpostalları vardır. Berlin dışında, devrimden önce yerleştiği yerlere uygun düşen bölgeler olan, Bavyera'da, Brunswick'te, Chemnitz, Dresden, Leipzig'te, Ruhr'ta, Yukarı Silezya'da, Doğu Prusya, Stuttgart, Türingiya, Hanau'da, "Essen-Ruhr komünist işçi partisinin (Spartaküs Birliği'nin üyeleri)" oluştuğu Ruhr bölgesinde neredeyse

32. Der Kommunist, Bremen, 28 Kasım 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 456-458.
33. *A.g.e.*, s. 456.

bütün önemli merkezlerle ilişkilerini sürdürür[34]. Kasım ayından başlayarak yeni temaslar kurmuş, Beuthen, Brandebourg, Erfurt, Frankfurt, Kiel, Münih, Nuremberg ve Solingen'de gruplar oluşturmuştur[35]. Ancak örgütlenme planı konusunda "grup" olarak kalır, yani küçük bir politikacı çekirdeğinin çevresinde oldukça gevşek bir ağ. Spartakistler hiçbir yerde örgütlü bir fraksiyon oluşturamaz, hiçbir yerde fraksiyonlarını kurmak için ya da hatta ister işçi konseylerinde[36], ister çalışmalarının, hem *Die Rote Fahne*'nin propagandasına, hem de en göze çarpan militanlarının faaliyetine dayandığı bağımsız sosyal demokrat parti merkezinde örgütlü bir eğilimi kurmak için sistemli bir çalışma sürdüremez. Buna karşın, kendi devrimci ajitasyon ve kitleleri harekete geçirme anlayışına sadık olan Birlik, aydınlatmak ve kendiliğinden eylemi esinlenmek istediği geniş emekçiler tabakasını seferber etmeye çalışır ve bu amaçla mitingler ve kitle gösterilerini ikiye katlar.

Çoğunlukçuların askerler ve konseyleri üzerindeki neredeyse ayrıcalıklı etkisini dengelemek için, Birlik, 15 Kasım'da Kızıl Askerler Birliği'ni kurmuştur; bu Birlik, o zamana kadar gençler arasındaki çalışmalarda uzmanlaşmış Karl Schulz, Peter Maslowski, Willi Budich gibi militanların girişimiyle gerçekleşir[37]. Haftada üç kez özel bir gazete –*Der Rote Soldat*– çıkarır[38]. İflah olmaz ajitatör Liebknecht, devrimci fikirlerin yankı bulabileceği her yerde söz alır. İnce *Der Rote Soldat*'ınbütün sütunları toplantılar, mitingler, gösteriler için, asker, işçi, firari, izinli yürüyüşleri için davetlere ve çağrılara tahsis edilmiştir. Oysa Spartakist çekirdeğin, denetlemeye ne gücünün, ne de arzusunun olduğu bu gösteriler, sürükledikleri şüpheli unsurlar için genellikle şiddet ve yarasız hatta zararlı olaylar vesilesidir. Sorumlular, hareketlerinin vermek istediği imaj yüzünden, Spartakizmi tanıyan sanayi proletaryasına genellikle yabancı bu unsurların yersiz hevesinin yarattığı tehlikeyi anlar. Rosa Luxemburg, *Die Rote Fahne*'de başkentte kalabalık yaratan gözden düşmüş kimselerin girişimlerinin yarattığı tehlikeyi kabul eder:

> Tamamen bilinçli olarak ve ne yaptıklarını çok iyi bilerek sosyalist amaçlarımızı çarpıtıyor ve kitleleri yanlış yola saptırarak lümpen-proleter bir serüvene sürüklemeye çalışıyorlar[39].

I.K.D.'nin komünistleri, kaygılarını, "devrimci sabırsızlık" olarak baktıkları inisiyatifler önünde de dile getirir ve Ebert hükümetini,

---

34. III. Gesch. II, s. 284.
35. *A.g.e.*, s. 283.
36. Bkz. Liebknecht'in Aralık ayı başında örgütlenme konusunda Radek'e verdiği cevaplar, Radek, November.., s. 132.
37. Die Rote Fahne, 18 Kasım 1918; B. Gross, Willi Münzenberg, s. 89.
38. Der Rote Soldat, no: 1, 23 Kasım 1918.
39. Die Rote Fahne, 18 Kasım 1918.

konseylerdeki çoğunluğa dayanmayan bir devrimciler hükümetiyle ikame etmeyi düşünmenin söz konusu olamayacağını ifade ederler[40].

Bu endişeler, akışı tersine çevirmeyecektir. Önce Spartakist gösterilerinin bulduğu yankı, ardından sürüklediği binlerce insan, katılanlara olduğu kadar yöneticilere de güçlerinin asılsız olduğu duygusunu verir. Liebknecht, kendisini alkışlayan kalabalıklar yüzünden sokağın efendisi olduğu duygusuna kapılabilecektir; oysa gerçek bir örgütlenme olmadığı için, özellikle kitlelerinden ve onların çığlıklarından başları dönen kendi birliklerinin bile efendisi değildir. Savaştan çıkan bu sabırsız ve sert adamlar için ne konferanslar, ne de "kuram" dersleri yapmak söz konusudur: açık, kesin, heyecan verici sloganlar gerekir, eylem gerekir. Üstelik bütün Spartakist mitinglerinde konuşmacılar Ebert hükümetini eleştirir, burjuvaziyle olan gizli kapaklı ilişkilerini ele verir, devrilmesi için çağrıda bulunurlar. Onları dinleyen kalabalıklar kendi içlerinde radikalleşir ve harekete geçme arzuları, devrimcilerin konseylere olan etkileri azaldıkça ve onları takip etmiyorlarsa görmezden gelmeye de hazır oldukları ölçüde artar.

Sosyal demokratlar ve askeri liderler, Spartakistlerin ılımlı emekçi kitleleri karşısındaki "şiddetlerini" itham etmelerini mümkün kılan olayları sistemli bir şekilde kışkırtmaya çalışarak bu durumu kullanırlar. 21 Kasım'da Liebknecht, Rosa Luxemburg ve Paul Levi'nin[41] söz aldığı aynı anda üç mitingin gerçekleşmesinin ardından, katılanlar emniyet müdürlüğü önünde bir gösteri için bir araya toplanır: askerler bir arabadan ateş açar[42]. 6 Aralık'ta arkasında on dört ölü ve içlerinden biri Budich olmak üzere çok sayıda yaralı bırakan Kızıl Askerler Birliğine ateş açan Wels'in adamlarıdır[43]. 7 Aralık ertesindeki protesto gösterisinden sonra bir grup asker *Die Rote Fahne*'yi işgal eder, Liebknecht'i tutuklar ve götürmeye kalkışır[44]. Spartakist bildiriler ve *Die Rote Fahne*, "Kanlı Wels"'e karşı kızıp köpürür, göstericiler her zamankinden daha kalabalık ve görünüşe göre daha kararlıdır: 8 Aralık'ta[45] 150.000, konseyler[46] kongresinin açılış günü olan 16'sında 250.000'den fazla. Bu açılış gününde Paul Levi'nin konuşması, kararlılığa, soğukkanlılığa ve sükunete bir çağrı niteliğindedir: kongre tarihsel misyonundan vazgeçip, Kurucu Meclis'i toplarsa konseyler iktidarına bağlı emekçiler bu rejimi de eskisini yıktıkları gibi yıkacaktır[47]. Ama onun ardından Liebknecht,

---

40. Der Kommunist, Dresde, no: 5, 1918, Dok.u. Mat., II/2, s. 614-615.
41. Die Rote Fahne, 22 Kasım 1918; Dok.u. Mat., içindeki çözüm, II/2, s. 444.
42. Die Rote Fahne, 22 Kasım 1918.
43. Die Rote Fahne, 7 ve 8 Aralık 1981; III. Gesch., ss: 242-245; III. Gesch., II, s. 235; Berliner Arbeiterveteranen, s. 30.
44. Die Rote Fahne, 8 Aralık 1918; III. Gesch., s. 246.
45. Die Rote Fahne, 9 Aralık 1918.
46. *A.g.e.*, 17 Aralık 1918; Dok. u. Mat., II/2, s. 622-625.
47. *A.g.e.*, s. 623.

"Ebert-Scheidemann hükümetinin ilk sırada yerini aldığı" "karşı devrimci inlerin" temizlenmesine çağrı yaptığı zaman bir alkış seli yaratır[48].

Ordu ile Berlinli emekçiler arasında "Kanlı Noel"[49] olayları patlak verdiğinde, kendi girişimleriyle *Vorwärts*[50] binasına baskın yapan Spartakist unsurlardır; orada *Kızıl Vorwärts* imzasıyla Ebert'i devirmeye ve yerini "gerçek sosyalistlerin yani komünistlerin"[51] almasına çağıran bildiriler basacaklar, "Büyük Berlin'in Devrimci İşçi ve Askerleri" imzasıyla da hükümete gerçek bir ültimatom göndereceklerdir[52]. Aslında başkentin aralıksız bir gösteri, kavga ve isyan silsilesi yaşadığı bu Aralık günleri esnasında, Spartakistlerin eyleminden iki farklı politik çizgi doğar. Bir taraftan Rosa Luxemburg *Die Rote Fahne*'de merkezin pozisyonunu geliştirir; buna göre Ebert'in arkasında yer alan yönetici sınıflar geçici olarak galip gelmiştir; bu da emekçilerin, kitleleri seferber etmek için onu bir kürsü olarak kullanarak seçim kampanyası savaşı vermek zorunda oldukları anlamına gelir[53]; bir taraftan da, konseyler kongresi kararlarının ertesinde, Kızıl Askerler Birliği, seçimlere karşı önleyici bir eylemin mücadelesinden, hükümetin devrilmesine yönelik bir mücadeleden başka bir anlamı olmayan bir mücadeleye davet eder[54].

Kurucu meselesi konusunda Rosa Luxemburg'un görüşlerini paylaşan Leo Logiches ve Paul Levi, Spartaküs Birliği içinde açıkça azınlıktadır; hiçbir oylama, karşılıklı akımların gücünü ölçmeye izin vermese de, seçimlerin boykot edilmesinden yana solcu akım kolayca galip gelir. Durum, seçimler çerçevesinde bundan böyle kaçınılmaz bir kampanyaya katılmaktan yana olan Johann Knief'in, başlarında Paul Frölich ve Félix Schmidt'in bulunduğu boykot taraftarları yüzünden bunalmış halde olduğu I.K.D. içinde de aynıdır[55]. Üstelik aynı görüş ayrılıklarıyla devrimci delegeler çevresinde de karşılaşılır: birkaç gün sonra, sadece 16'ya karşı 26 oyla oldubittinin kabulünden ve sonuç olarak seçimlere, seçim kazanma karşıtı bir mücadele biçimi altında katılmaktan yana karar verecektir[56].

Fabrika temsilcileri arasında serüvenlerden ve solcu girişimlerden kaçınma kaygısı en net biçimde ortaya çıkar. 26 Aralık'ta devrimci delegelerden ve büyük girişimlerin sorumlularından oluşan bir genel meclis,

---

48. *A.g.e.*, s. 624.
49. Bkz. XII. Bölüm.
50. Dok. u. Mat., içindeki bildiri, II/2, s. 660-662. Ledebour davasında, E. Meyer, bu girişimi öğrenen Luxemburg ve Liebknecht'in öfkesinden bahsedecektir. Ledebour Prozess, s. 516.
51. *A.g.e.*, s. 663-664.
52. *A.g.e.*, s. 665.
53. "Die Wahlen zur Nationalversammlung", Die Rote Fahne, 23 Aralık 1918, Dok.u. Mat., II/2, s. 648-650.
54. Bildiri, *a.g.e.*, s. 642-644.
55. Vorwärts und..., s. 175-176.
56. Bericht über der Gründungsparteitag, s. 47.

Noel olaylarının bilançosunu ortaya koyar. Bu meclis, 1916'da askeri yöneticiler tarafından proleterlerden çalınan *Vorwärts*'ı devam ettirmek isteyen devrimci işçilerin kinini anladığını ifade eder ve benimsenen çözüm, *Vorwärts*'ı işgal edenlerin girişiminin yersiz olduğunu ve binanın tahliye edilmesinden yana karar verdiğini duyurur. Bu karar, Scholze, Nowakowski ve Paul Weyer tarafından imzalanıp, *Die Rote Fahne*'ne yayımlanır[57]: ayrılıklar açık ve bildiktir: konseyler kongresi tarafından karar verilen Kurucu'da seçimlere karşı tavır meselesi devrimci harekette yeni bölünmelere neden olur.

57. Die Rote Fahne, 17 Aralık 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 666-667. Wilhelm Pieck, a. g.y., s. 61'de, Ernst Däumig'ten esinlenen bu çözümün, Spartakistlere karşı yöneltilen bir operasyon olduğunu belirtir. Aslında goşist girişimlere karşı yöneltilmişti, Spartakistler de onun tekeline sahip değildi ama tam tersine merkezin belirlediği çizgide, özellikte 14 Aralık'ta Die Rote Fahne'de yayımlanan program tasarısındaydı.

11
K.P.D. (S)'nin Kurulması

Alman komünist partisinin kurulması, devrimci öncünün içindeki bu politik karmaşa atmosferinde gerçekleşir. Hazırlıkları, Berlin konseyler kongresinde Sovyetleri temsil etmek üzere Moskova tarafından gönderilen üç delegenin Berlin'e gelmesiyle çakışır: sınırda saklanan onlar, gizlice geçmeyi başarmışlardır[1]. Doğacak olan partide önemli bir rol oynamaya aday bu adamlar üç kişidir. Önde gelenlerden biri Karl Radek'tir; diğer ikisi, "Rakov" ve "Félix Wolf" da denilen, aynı zamanda Rusya'daki devrimci harekete kazanılan Krebs ve Reuter-Friesland'dır.

Bu temsilcilerin seçilmesi kuşkusuz şaşılacak bir durum değildir. Félix Wolf Almanya'yı tanımaz. Friesland da hem eski Spartakist çekirdeğe, hem de savaştan önce mesafeli durduğu radikal harekete yabancıdır. Buna karşın Radek, bütün bir Alman sol tarihine yakından bağlıdır ama bu da onun varlığını bazılarının gözünde tavsiye edilemez yapar. Elbette her zaman Bremen komünistlerine bağlıdır fakat kendisi, Rosa Luxemburg ve Jogiches arasında, Polonya sosyal demokrasisinin bağrındaki farklardan doğmuş, savaşın arifesinde "Radek" olayından beslenmiş sağlam bir kişisel düşmanlık söz konusudur. Ancak savaş sırasında İsviçre'de Levi'yle ilişki kurmasının avantajına sahiptir: Rosa Luxemburg'un bir "komisyon temsilcisinin"[2] gönderilmesi karşısında şiddetli öfkesini yatıştırıp, Radek'i karşılayan, yanına alan ve eşlik eden kendisidir[3]. Dahası, kim olursa olsun Moskova'dan gelen temsilcilerin, onlar için Rus devrimini yöneten Bolşevik partinin sorumluları olduğunu ve bu basit olgunun, ona Alman devrimcilerinin gözünde büyük bir otorite kazandırdığını kabul etmek gerekir. Karl Radek Alman devrimcileriyle karşılaşmasına ilişkin olarak ayrıntılı ve etkili bir hikâye kaleme almıştır[4]: ilk anlardaki bir rahatsızlığın dışında, geçmişte kalmış tartışmaların anıları, zamanın görevlerine ve Rusya'daki –dostu

---

1. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 113; Radek, Kasım..., s. 128-132. Savaş tutsaklarının ve Alman seksiyonunun yöneticilerinden biri olan Hermann Osterloh, delegasyonun üyesiydi ama Almanya'ya giremedi (Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 122).
2. Ch. Beradt, Paul Levi, s. 43.
3. Radek, Kasım..., s. 132-133.
4. Radek, *a.g.e.*, s. 133-134.

Djerzinski'nin Çeka'nın başında bulunması Rosa Luxemburg'u şaşırtır– durum konusunda bir görüş alışverişinin ardından mevcut Alman politik meselelerine etki etmez görünür, tartışma, Kurucu'nun toplanması konusunda alınacak tavır ve bir komünist partinin kurulmasının zaruriyetine yoğunlaşır[5].

Ön görüşmeler

İlk engeller Spartakistlerden değil, I.K.D.'nin "komünistleri"nden gelir. Bunlar, bağımsızlar konusunda 1917'deki anlaşmazlıkları ve özellikle, Spartakistler son Kasım ayında bu partide kalmaya karar verdikleri zaman yaşadıkları hayal kırıklığını unutmamışlardır. I.K.D.'nin konferansında benimsenen kararlara rağmen Johann Knief, Spartaküs'le birleşmeye karşıdır. Bremen yolculuğu yapan Radek'e bunu açıkça ifade eder[6]. Ebert-Haase hükümetinin kitlelerin hareketiyle yutulmakta gecikmeyeceğini, en olası versiyonun, "devrimci sabırsızlık" adını verdiği şeyden doğmuş, konsey taraftarlarını ve gerçek komünistleri gözden düşürme tehlikesi yaratabilecek daha sola yakın bir Ledebour-Liebknecht-Luxemburg hükümetinin kurulması olduğunu düşünür. Gerçek devrimcilerin vaktinin–kendi ve onlarınkinin– ancak bu hükümetin sona ermesinden sonra geleceğini düşünür. Ayrıca Almanya'da bir Bolşevik partisinin kurulmasından yanaysa da, böyle bir partinin Bolşevizm ruhuna yabancı olduklarını düşündüğü Rosa Luxemburg'u ve yandaşlarını içermesinin olanaksız olduğu kanaatindedir. Bundan başka Almanya'da proleter devrimin ancak geniş bir kitle hareketi temelinde kazanılabileceğini, bir LeoLogiches'inSpartakistlerden oluşmuş bir partide kurması için yettiği sıkı merkezcilikten korkulması gerektiğini Radek'e açıklar. İki adam arasında sert bir tartışma yaşansa da uzlaşmayla son bulur: Knief, Bolşeviklerin sözcüsü eski dostu Radek'le devrimci partinin merkezileşmesi meselesi konusunda karşı karşıya gelmektense kişisel konumunu işin içine karıştırmaktan ve kendini ortaya koymaktan çekinecektir[7].

I.K.D.'nin ikinci konferansı 15-17 Kasım arasında, Bremen ve Hamburg, Renanya, Saksonya, Bavyera, Württemberg ve Berlin delegeleri, Borchardt'ın grubunun geri kalanı, en azından lideri, Knief'in dostları ve taraftarları, Frölich, Laufenberg, Otto Rühle ile birlikte Berlin'de kesin olarak toplanır. Delegelerin çoğunluğu, Spartakistlerin bağımsızlarla gelecekteki kopuşunun, birleşmiş bir partinin kurulması için en önemli ayrımı ve esas engeli ortadan kaldıracağını kabul eder[8]. Knief,

5. *A.g.e.*, s. 134.
6. *A.g.e.*, s. 135.
7. *A.g.e.*, s. 135.
8. Benimsenen çözüm için, Der Kommunist, Bremen, no: 5, 1918; Dok.u. Mat., II/2, s. 609-613.

devrimcilerin Kurucu adına seçim kampanyasına katılmasını önermek için araya girer ama azınlıktadır. O sırada birleşme kongresinde delege olmayı reddetme fırsatını yakalar. Seçilecek birleşmiş yönetimde Bremen komünistlerini temsil etmek görevini üstlenen, boykot taraftarı Paul Frölich olur[9]. Radek, ona göre fazla geciken bir birleşmeden yana olan argümanlarını belagatla geliştirir[10]. Spartakistler ile Bremen komünistlerini birbirinden ayıran sendika meseleleri gibi bazı temel meseleler ele alınmamış gibi görünür.

Zaten Spartakist yönetim de bölünmüştür. Rosa Luxemburg ve Leo Jogiches başlangıçta "komünistlerle" birleşmeye karşıymış, hatta Jogiches sonuna kadar var gücüyle mücadele etmiş gibi görünür. Aslında Spartakistler vaktinden evvel koparsa orada kalma tehlikesi arz eden solun bütün unsurlarını bu vesileyle kendisiyle birlikte sürüklemek için bir sonraki kongreye kadar bağımsız partide kalmak gerektiğini düşünür. Clara Zetkin 1921'de bu konu hakkında şunları söyler:

> Kısa bir süre önce yoldaş Luxemburg'la görüşmüştüm. Kendisi ve daha da kararlı bir şekilde yoldaş Jogiches, bağımsız sosyal demokrat parti kongresiyle birlikte ondan kopmak ve komünist parti olarak kurulmak zorunda olduğumuzu düşünüyorlardı[11].

Clara Zetkin kuruluş kongresinde hazır bulunmaz; durumdan haberdar edilmemiş olduğuna da yemin eder[12]. Fritz Heckert'e göre alınan kararı öğrendiğinde: "Ahmaklar" diye bağıracaktır[13]. Ama orada bile, Radek'in, kendi arkasından 1917 Ekim galiplerinin saygınlığıyla birlikte, müdahalesi belirleyici olur ve Rosa Luxemburg kopmak için bağımsız kongreyi beklemenin gerekmediğine inanmıştır. Bununla birlikte yeni partinin benimseyeceği etiket konusunda önemli ayrımlar ortaya koyar. Bu noktadaki tanıklığı Levi'ninkiyle doğrulanan Eberlein, kendi düşüncesini şu ifadelerle özetler:

> Rus Komünist Parti'si Enternasyonal'de henüz tek başınadır. II. Enternasyonalin partileri onunla acımasızca mücadele edecek. Komünistlerin görevi, yeni bir devrimci Enternasyonal kurmak amacıyla batı Avrupa'nın sosyalist partilerini II. Enternasyonal'den söküp atmaktır. Rus komünist partisi tek başına asla bu amaca ulaşamayacaktır. Onunla, özellikle Fransız, İngiliz ve Amerikan olmak üzere Batı'nın sosyalist partileri arasındaki uçurum derindir: Doğu Avrupa devrimcileri ile Batı'nın hâlâ reformist sosyalistleri arasında birleşme çizgisini çekmek bize, Alman devrimcilere düşer; bu sosyalistlerin reformizmle olan kopuşunu hızlandırmak bize düşer. Göre-

9. Vorwärts und..., s. 176.
10. III. Gesch., s. 264; Jogiches de hazır bulunuyordu.
11. Protokoll des Dritten Kongresses der K.I.i s. 668.
12. *A.g.e.*, s. 669.
13. *A.g.e.*, s. 541.

vimizi "sosyalist parti" olarak en iyi şekilde gerçekleştireceğiz. Kendimizi bir "komünist parti" olarak sunuyorsak da, Ruslarla olan sıkı ilişkilerimiz Batı'daki işimizi zorlaştıracak[14].

Sonuç olarak merkez, 3'e karşı –Paul Levi çekimser kaldığından– 4 oyla Rosa Luxemburg'un yeni partiye "sosyalist" adını verme önerisini reddeder[15]. 29 Aralık 1918'de –Ebert hükümetindeki bağımsızların istifasıyla aynı gün– Spartaküs Birliği konferansı, 3'e karşı 80 oyla, komünist bir parti kurmak için bağımsız sosyal demokrat partiyi terk etme önerisini kabul eder[16]. Spartaküs ile I.K.D.'nin birleşmesi, Alman komünist partisinin kurulması gerçekleşir: geriye, solun hangi bağımsız unsurlarının ona katılacağını ve bu 1918 yılının sonunda ortaya çıkan meseleler karşısında hangi tavrı alacağını bilmek kalır.

24 Aralık 1918'de, Münzenberg'in Gençlik Enternasyonali'ndeki duruşunu yorumlayan Johann Knief, bu duruşun "komünistlerin zihnine" henüz girmediğini yazar[17]. Esas çatışma ona göre Spartakistler ile komünistler arasına yerleşir. Ancak kuruluş kongresi, yeni partide Spartakist zihniyet –Rosa Luxemburg– karşısında olduğu kadar, kendini ifade ettiği şekilde komünist zihniyet karşısında da galip gelenin aslında bu solcular olduğunu gösterecektir: zira solcu akımın öncüleri, hem Berlinli Schröder ve Wendel gibi Spartaküs , hem de Otto Rühle, Frölich ya da Werner Möller gibi I.K.D. kaynaklıdır.

K.P.D. (S)'nin kuruluş kongresinde goşistlerin zaferi

Kongre, 30 Aralık 1918'de Berlin'de toplanır. 83 Spartaküs delegesine I.K.D.'den 29 delege katılır. Başkent, Noel'deki şiddetli olaylar yüzünden hâlâ kargaşa içindedir. Bağımsız bakanların istifası, kitlelerin radikalleşmesinde yeni bir aşamanın habercisi gibi görünür. Paul Levi daha sonradan atmosferi şu ifadelerle tasvir edecektir:

> Berlin'in havası (...) devrimci gerilim taşıyordu (...) Yakın geleceğin büyük yeni gösterilere ve yeni eylemlere gebe olabileceği duygusu içinde olmayan kimse yoktu. (...) Bize yalnızca eylemde, eylem yoluyla ve eylem için katılan şimdiye kadar örgütsüz bu kitleleri temsil eden delegeler, kolayca öngörülebilir yeni bir eylemin zaferle değil, geri tepmeyle sonuçlanabileceğini kesinlikle anlamıyorlardı. Bu geri tepmenin gerçekleşebileceği durumda bir esnekliğe izin verecek bir taktiği izlemeyi rüyalarında bile göremiyorlardı[18].

---

14. "Spartakus und die Dritte Internationale", Inprekorr, no: 28, 29 Şubat 1924, s. 306-307.
15. *A.g.e.*, s. 307.
16. H. Duncker, 1918 içinde. Erinnerungen von Veteranen, s. 23-24. Üç karşı oy, Jogiches, Werner Hirsch ve Mülheim'den bir delege, Meister, muhtemelen Minster'in oylarıdır (W. Hirsch, Rie Rote Fahne, 30 Aralık 1928).
17. Der Kommunist, Bremen, 24 Aralık 1918, aktaran Babette Gross, *a.g.e.*, s. 88.
18. Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi raporu, Levi Arşivi, P 124/8, s. 4.

İlk rapor Liebknecht tarafından sunulur: "U.S.P.'nin krizi" ve yeni bir partinin örgütlenmesi için alınacak karar söz konusudur. Ton, serttir. Yandaşlar kitlesinde olduğu kadar yöneticiler arasında da sayısız revizyonistin bulunduğunu hatırlattığı, merkezci muhalefeti bırakmış politikayı yeniden ele alır ve kendi faaliyetini "parlamenter kretinizmden" vazgeçmiş şeklinde nitelendirir. Kasım ayaklanmasının hazırlanmasına egemen olan "çocuksu ve mekanik" anlayışı eleştirir: "Kitle eyleminin saygın anlamını idrak edememek, bürokratik, parlamenter ve diğer faaliyetlerin abartılması"[19]. Geçmişte Spartakistlerin bağımsız parti içinde tam bir eylem özgürlüğünden faydalandığını hatırlatarak şunları ekler:

> Mümkün olabilecek her şeyi kendi hamlelerimizle ileri götürmek amacıyla, geçerli unsurları geliştirmek ve onları bir araya getirmek için (...), mümkün olan en önemli devrimci güçleri kazanmak ve onları üniter bir proleter partide toplamak için U.S.P.'ye katıldık. (...) Bu bir Sisifos çalışmasıydı[20].

9 Kasım'dan beri Ebert-Scheidemann'ın "asma yaprağı" ve örtüsü olan bağımsızları eleştirdikten ve yürütmenin parti kongresinin toplanmasını reddettiğini hatırlattıktan sonra, bağımsız partinin can çekişmekte olduğu, onunla kopmaya hazır olmayan yandaş kitlesinin de, çoğunlukçuların cephesine dönmek üzere olduğu tespitinde bulunur. Dolayısıyla acil ve açık bir kopmadan, yeni bir partinin kurulmasından yanadır ve buna yönelik bir çözüm önerir[21]. Kısa bir tartışmanın ardından "Almanya Komünist İşçi Partisi" ve hazırlık komisyonunca önerilen "Almanya Devrimci Komünist Partisi" yerine, "Almanya Komünist Partisi (Spartaküs)" ismi tercih edilir[22].

O sırada Rus sovyetleri adına Radek müdahale eder. Kendi çiğliği çerçevesinde Rusya'nın durumunu tespit ettikten sonra, ne olursa olsun doğru zamanda, en ağır dünyasal kriz evresinde doğmuş zayıf bir partiyi bekleyen zorlukları işaret etmeye çalışır. Bunu Enternasyonalin düşüncesine bağlayarak şöyle bitirir:

> Alman sosyal demokrasisi ölüdür. O, bütün işçi dünyasında otoriteydi. Artık otorite yok, Enternasyonal'in hiçbir seksiyonu bundan böyle Almancada sahip olduğu anlamı almayacak. Enternasyonal, herkesin neden mücadele ettiğini bileceği ve kendi yolunda ilerleyeceği, bununla birlikte ötekilerle aynı yolda bulunacak bir işçi sınıfı birliği olacaktır[23].

---

19. Der Gründungsparteitag der K.P.D. Protokoll und Materialen, s. 52-55. Ocak günlerini takip eden baskı esnasında oturum sekreterleri tarafından hazırlanan, epey eksik Bericht über den Gründungsparteitag'tan çok, Levi'nin arşivlerinde bulunan stenografiye göre Hermann Weber tarafından hazırlanan bu metne referans yapıyoruz.
20. *A.g.e.*, s. 56.
21. *A.g.e.*, s. 63-65.
22. *A.g.e.*, s. 66.
23. *A.g.e.*, s. 86. Enternasyonal'in bu tuhaf betimlemesinin, Lenin'in arzu ettiği "sosyalist

30 Aralık öğleden sonra Kurucu'daki seçimler meselesi hakkında merkezin raporunu sunmak Paul Levi'ye düşer. Görünüşte delegelerin tümünün uzlaştığı bir noktayı açıklamakla işe başlar: Alman burjuvazisi ve temsilcileri tarafından Kurucu'ya verilen görev. Şunları haykırır:

> Proletarya zaferinin yolu ancak Ulusal Meclis'in kadavrası üzerinden geçebilir!

Ama hemen arkasından ekler:

> "Bütün bunlara rağmen bizi Ulusal Meclis'teki seçimlerin uzağında tutmamanızı öneriyoruz"[24].

Bu andan itibaren onun raporu gürültü patırtılar ve şiddetli protestolarla kesilecektir. Parlamento'da komünist seçilmişlerin varlığının, eski sosyal demokrat uygulamanın tersine, devrimci mücadelecilere nasıl yardımcı olabileceğini ortaya koymaya çalışır ve Kurucu Meclis'teki –onu dağıtmadan önce– seçimlere katılan Rusların örneğini zikreder. Ona "Bunu yapalım", diye haykırırlar.

> "Bugün bütün Almanya'nın, devrimin, yoldaşın inandığı kadar ilerlemiş bir evresinde olduğunu nereden çıkarıyorsunuz?"[25] diye cevap verir.

Emekçilerin Berlin, Ren Vestfalya ve Yukarı Silezya'daki Meclis'i gerçekten de devirebileceğini düşünür. Ama bu bölgeler bütün Almanya demek değildir. Devrimcilerin onların aleyhine dönen bir boykotu örgütlemeye kesinlikle gücü yoktur. Kesintilerle olsa da devam eder:

> Mesele çok ciddi. Durumu şöyle görüyoruz: bu mesele hakkındaki karar, hareketimizin geleceğinde aylarca etkili olabilir. (...) Bu yüzden durumun şöyle olduğunu düşünün: Ulusal Meclis toplanacak. Toplanacak ve siz buna engel olamayacaksınız. Aylar boyunca bütün bir Alman politik hayatına egemen olacak. Bütün gözlerin ona odaklanmasına engel olamayacaksınız, en iyi yandaşlarınızın bile yönlerini tayin etmek, bilgilenmek ve ileriyi görmek için Ulusal Meclis'te ne olup bittiğini öğrenmeye çalışmasına engel olamayacaksınız. O, Alman proleterlerinin vicdanında yer alacak siz de bu hakikat karşısında dışarıda kalmak, dışarıdan çalışmak mı isteyeceksiniz? Yoldaşlarım Ulusal Meclis'i dağıtmak istiyorsunuz. Ulusal Meclis Schilda gibi bir bölgede toplanırsa ne diyeceksiniz?[26].

Kurucunun, küçük bir kente yerleşmesi durumunda kendi kendini mahkûm edebileceği ihtimaline karşı biri yeniden araya girerek onun

---

devrimin dünyasal partisiyle" uzaktan yakından ilgisi yoktur. Radek daha sonradan çok değişik tanımlar getirecektir.

24. *A.g.e.*, s. 90.

25. *A.g.e.*, s. 93.

26. *A.g.e.*, s. 95. Aslında Berlin'deki işçi baskısından kaçınmak için Weimar'da toplanması gerektiği bilinir.

sözünü keser. Bu müdahaleyle Levi, hiçbir toplumsal gücün, özellikle de Alman burjuvazisi gibi hatırı sayılır bir gücün asla kendi kendini mahkûm etmeyeceğini ve komünistlerin –burjuvazinin intiharına inanmayan– görevinin, gerektiği her yerde, devrim için ve proleterlerin devrim adına bir araya gelmesi için mücadele etmek olduğunu söyler. Genç Spartakist hatip hiç kuşkusuz büyük bir hitabet ustalığı sergiler. Ama delegelerin çoğunluğu "iktidarın sokaklarda olduğuna" ikna olmuştur ve bu konuda en küçük tereddüt lafzını kaldıramazlar.

Levi'nin raporu ne olursa olsun kongreyi eşitsizce ikiye bölen şiddetli bir tartışmaya neden olur. Rosa Luxemburg çoğunluğun "aşırılıkçılığı" karşısında üzüntüsünü, "ciddiyeti, sükûneti ve yerinde düşünceyi savsaklama" eğilimini itiraf eder. Sırası geldiğinde Rusların deneyiminden bahsederek, 1917 Ekim devriminin 1905'te başladığını, Alman devriminin daha yeni başladığını hatırlatarak, konseylerinin iktidarını geliştirmek için yeterince zamanı olmayan Alman kitlelerinin Kurucu Meclis'i devirmek konusunda olgunlaşmadığını ifade eder. Boykot taraftarlarının argümanlarındaki derin çelişkileri ortaya çıkarır; onlar kitlelerin bilincindeki seçim sonuçlarından korkar ve tutunmasına engel olmak için bunların yeterince bilinçli olduklarını düşünürler[27]. Käthe Duncker çoğunluğa "henüz açmamış bir goncayı zorla açtırmak" isteyen delegelerden bahseder[28]. Heckert radikallerin ve goşistlerin savaş sırasındaki çekinceleriyle dalga geçer ve komünistlerin, en güçlü oldukları yerde bile, hâlâ azınlıkta olduklarının, emekçilerin çoğunluğunun Ebert ve Scheidemann'ı takip ettiğinin altını çizer. Yalnızca Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un isimlerini içine alan, bütün Almanya adına tek bir listeyle seçimlere katılmayı önerir[29]. Liebknecht tereddütlerini –herkesin bildiği– gizlemez ama merkeze göre daha disiplinli olan o, kitlelerin savaşa karşı seferberliği için Reichstag'taki kendi rolünden uzun uzadıya bahseder. Kesintiye uğramadıkları zaman bütün bu müdahaleler delegeler tarafından soğuk karşılanır.

Buna karşın, proletaryanın Kurucu'yla birlikte "yeni bir kadavrayı" başına bela etmeyeceğini, "gizli anlaşmaların ve oportünizmin" işini bitirmek gerektiğini ifade eden Otto Rühle gibi en goşist hatipleri delicesine alkışlarlar. Parlamenter kürsünün kullanılması konusunda Levi'nin argümanlarını çürütmek istediğinden:

> "Şimdi başka kürsülerimiz var. Sokaklar, fethettiğimiz ve üstümüze ateş etseler bile terk etmeyeceğimiz en görkemli kürsü"[30], diyecektir.

---

27. *A.g.e.*, s. 99-104.
28. *A.g.e.*, s. 113.
29. *A.g.e.*, s. 113-117.
30. *A.g.e.*, s. 98. 10 Ocak 1919'da, Rühle, Dresden'de bir sokak gösterisine çağrı yapacak, bu gösteri sosyal demokrat gazetenin binası önünde 12 ölü, 52 yaralıyla sonuçlanacak bir

Seçimlere katılım, "sokakta iktidar" taraftarı için devrimden feragat anlamına gelecekti. Levi'nin önerilerine karşı, kısa vadeli bir isyan düşüncesi ortaya atar:

> Meclis Schilda'ya gitseydi yeni hükümet olarak Berlin'de kurulmak zorunda kalacaktık. Hâlâ on dört günümüz var[31].

Pek çok müdahale aynı şekildedir. Léviné, boykot yapmaya katılmak için çok zayıf olduklarını düşündüğü Spartakistlerin, güçlerini konseyler[32] lehine ajitasyonda birleştirmek zorunda olduklarını söylemek için araya girdiğinde, diğerleri de temiz elleri muhafaza etmenin gerekliliğinden, kitlelerin olası idrak eksikliğinden dem vurur, önerilen katılımdaki keskin dönemeci hatta oportünizme düşüşü ifşa ederler. Tartışmanın sonunda, kongre Levi'nin önerisini reddeder ve 23'e karşı 62 oyla, onun Otto Rühle'nin karşısına çıkardığını kabul eder: komünist parti seçimlere katılmayacaktır[33].

Sol radikalleri tatmin eden bu oylamanın ardından, tartışmanın bu noktasında I.K.D. adına Karl Becker kendi grubunun yeni partiye katılma kararını ilan eder[34]. Kongrenin birinci günü, goşist kanadın önemli bir zaferiyle sonuçlanacaktır.

İkinci gün Lange, "ekonomik mücadeleler" hakkında bir rapor sunar. Levi'den daha ihtiyatlı olan o, merkezin sözcüsü olarak fabrika komitelerini işveren otoritelerinin basit uzantıları haline getirme konusunda sendika bürokratlarının ve onların çabalarının muhafazakâr rolünü ele verirken, devrimcilerin geleneksel sendikaların merkezindeki varlığı ve militan faaliyeti hakkında bir görüş bildirmekten kaçınır[35]. Pek çok delege bundan dolayı onu kınayacaktır. Berlin'den Rieger, komünist partiye ve sendikal bir örgüte aidiyeti bağdaşmaz bulur[36]. Paul Frölich sendikaları içerden fethetmenin olanaksız olduğunu, "Sendikalardan Çıkalım!" sloganını ortaya atmak, parti ile sendika sınırını tamamen ortadan kaldırarak iş yerlerinde "işçi birlikleri" kurmaya çalışmak gerektiğini ifade eder[37]. Heckert onun argümanlarına karşı çıkar, sendikalara geniş kitle katılımının, onların rolünü fabrika komitelerininkiyle karıştırmamak gerektiğinin altını çizer, sendikalardan çıkmak sloganının tehlikelerine karşı uyarır[38]. Rosa Luxemburg "işçi birlikleri" konusunda Frölich'in

---

silahlı saldırıyla karşılanacaktır. Rühle yakalanır, olaylar yatışınca da salıverilir (Drabkin, *a.g.e.*, s. 521-522).
31. *A.g.e.*
32. *A.g.e.*, s. 109-113.
33. *A.g.e.*, s. 135.
34. *A.g.e.*, s. 135-136.
35. *A.g.e.*, s. 138-149.
36. *A.g.e.*, s. 159.
37. *A.g.e.*, s. 152-154.
38. *A.g.e.*, s. 160-162.

tutumunu eleştirir; onu, proleter güçleri yeni biçimlerle –işçi konseyleri, fabrika konseyleri– bir araya getirmek yerine iki eski biçimi –parti ve sendika– birbirine eklemeye çalışmakla suçlar. "Sendikalardan Çıkalım!" sloganından pek de hoşnut olmadığından "tasfiyelerinin" gündeme getirilmesinden yanadır[39]. Bu meselenin komisyonda geri çevrilmesini öneren kendisidir: bir önceki günden daha az tutkulu olan kongre ona uyar[40].

Ertesi gün, her şeye rağmen çoğunluğun solcu yöneliminin açık bir mahkûmiyeti anlamına gelen program hakkındaki konuşması sırasında ve sonra, kongre onu uzun uzun alkışlayacaktır. Aslında onun için komünist partinin kurulması, hem sosyalist programın yeni temeller üzerinde yükselmesi, hem de *Komünist Manifesto*'da[41] "Marx ve Engels tarafından dokunan kumaşa devam edilmesi" anlamına gelir.

> "Gerçek Marksizm, onu tahrif etmeye çalışanlara karşı mücadele eder; bir köstebek gibi kapitalist toplumun temellerini zayıflatır ve onun sayesinde Alman proletaryasının önemli bir parçası, bugün sancağımız, devrimci fırtınanın sancağı altında ilerliyor; karşı devrimin hâlâ çok güçlü gibi göründüğü diğer tarafta bile yandaşlarımız, gelecekteki mücadele kardeşlerimiz var"[42], diye haykırır Luxemburg.

İnsanlık, barbarlığa düşme ya da insanlığın ayakta kalması için tarihsel zorunluluk olan sosyalizm tarafından kurtulma seçeneği karşısındadır. Almanya'daki durumu bu çerçevede analiz etmelidir:

> 9 Kasım'da yetersizlikler ve acizlikler içinde bir devrim gerçekleştirildi (...): dörtte üçü için yeni bir prensibin zaferinden çok varolan emperyalizmin çöküşü[43].

"Ona acilen proleter sosyalist devrimin özel kaşesini yapıştıran bu devrimin anahtar kelimesi" işçi ve asker konseylerinin ortaya çıkmasına rağmen, devrimin ilk evresi yanılsamalarla, proletaryanın ve askerlerin [44]"sosyalizmin sancağı altında birlik" konusundaki yanılsamalarıyla, bu şekilde kullanılan "sosyalizmin", sınıfların mücadelesini etkili bir şekilde frenleyebileceği Ebert yanılsamasıyla karakterize edilir[45]. 6 ve 24 Aralık yaylım ateşi her iki tarafın yanılsamalarını dağıtmıştır:

> En büyük kazanç proletaryanın yanılsamalarından kurtulabilmesidir zira devrime yanılsamalar kadar zarar veren başka hiçbir şey olmadığı gibi, açık ve net hakikatten daha çok faydası olan hiçbir şey yoktur[46].

---

39. *A.g.e.*, s. 162-164.
40. *A.g.e.*, s. 165.
41. *A.g.e.*, s. 172.
42. *A.g.e.*, s. 180.
43. *A.g.e.*, s. 182-183.
44. *A.g.e.*, s. 185.
45. *A.g.e.*, s. 184.
46. *A.g.e.*, s. 186.

Rosa Luxemburg'a göre devrimin ikinci evresi grevlerin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla başlamıştır:

> Grevler (...) giderek devrimin merkezi ve temeli haline geliyor. Dolayısıyla bu bir ekonomik devrim ve bu nedenle sosyalist oluyor. Sosyalizm mücadelesi ancak kitlelerle, kapitalizme karşı göğüs göğüse çarpışma içinde, her proleterin patronuna karşı olduğu her işyerinde sürdürülebilir. Bu yüzden sadece bir sosyalist devrim söz konusu olacaktır[47].

Scheidemann hükümeti bu ikinci safha sırasında ortadan kalkacaktır. Rosa Luxemburg da delegelerin açıkça beslendiği yanılsamaya karşı bir panzehir olarak düşündüğü bu fikirde ısrar eder:

> Devrimin ilk safhasının hatasını, 9 Kasım'ınkini devam ettirmeye ve tekrar etmeye, kapitalist hükümeti devirmenin ve sosyalist bir devrim yapmak için yerine bir başkasını getirmenin yettiğine inanmaya hakkımız yok. (...) İşçi ve asker konseylerine Ebert- Scheidemann hükümetinin ya da başka bir benzerinin son eylem olacağı şekilde bir iktidar vermeliyiz[48].

Rapor, bir darbeyle Ebert hükümetini devirmek hayali kuranlara karşı bir uyarıyla son bulur:

> Başlangıçta, özlü sözün söylediği gibi, eylem vardı ve eylem, işçi ve asker konseylerinin kendilerini bütün Almanya'da tek güç olmaya aday hissetmesi ve olmayı öğretmesidir. Eserimizi taçlandırmak zorunda olan alt üst oluş için olgunlaşması amacıyla zemini zayıflatmanın tek biçimi budur. (...) Tarih bize, merkezdeki resmi iktidarı devirmenin ve yerine birkaç düzine adam getirmenin yettiği burjuva devrimleri sırasında olduğundan daha az kolay bir görev veriyor. (...) Politik iktidarı yukarıdan değil, aşağıdan fethetmeliyiz. (...) Bu eserin beklediği zamanın geldiği müjdesini vermiyorum. İçimizden hangisi hesap yapıyor, kim tek bir yaşamın onu başarıyla sonuçlandırmaya yettiği kaygısını duyuyor? Önemli olan yalnızca yapmak zorunda olduğumuz şeyi açıkça ve kesin olarak bilmektir[49].

Kongre, bir süre sonra *Die Rote Fahne*'de yayımlanan ve:

> "Spartaküs Birliği Ebert- Scheidemann rnadını doldurduğu zaman şimdiki yöneticilerin yerine iktidara gelmeyi kabul etmeyecektir. (...) Spartaküs iktidarı ele geçirirse bu bütün Almanya'da proleter kitlelerin büyük çoğunluğunun açık, tartışılmaz iradesi şeklinde gerçekleşecektir; yoksa Birlik tarafından yayılan mücadele perspektiflerine, amaçlarına ve yöntemlerine bilinçli bağlılıkları şeklinde değil. (...) Spartaküs'ün zaferi devrimin başında değil sonunda yer alır"[50], ifadeleriyle açıkça belirtilen program tasarısını benimser.

---

47. *A.g.e.*, s. 189.
48. *A.g.e.*, s. 196-197.
49. *A.g.e.*, s. 198-199.
50. *A.g.e.*, s. 301.

Kuruluş kongresinin kapsamı.

Sayısız tanık, kongrenin ertesinde Leo Jogiches tarafından ifade edilen keder ve kötümserlikten bahsetmiştir. Onun gözünde Kurucu'daki seçimlere katılmama kararı, partinin kurulmasının, topladığı unsurlarla birlikte, vakitsiz olduğunun açık bir kanıtını ortaya koyar[51]. Rosa Luxemburg'un onayıyla, Clara Zetkin'den, bağımsız partinin gelecek kongresinde kendini ifade etmeden önce komünist partiye katılmamasını ister[52]. Onun karşısında gerçek bir partiye sahip olmadığı duygusunu savunamasa da Karl Radek belki daha az kötümserdir. "Kongre", diye yazacaktır bir süre sonra, "akut bir şekilde partinin gençliğini ve deneyimsizliğini ortaya koydu"[53]. Kongreye egemen olan duygu, Rus devrimiyle tam bir dayanışmanın teyit edilmesiydi; bu da savsaklanır olamazdı. Ama kitlelerle ilişkiler çok zayıftı. Yalnızca Liebknecht kesinlikle iyimserdir: onun için gençlik Spartaküs'le birliktedir ve güç dengesinin, bağımsızların hükümeti terk etmeye zorlanacakları andan itibaren çabucak değişeceği inancı içindedir[54].

Kongrenin, benzer bir hareketle, Levi tarafından ifade edilen merkezin seçimlere katılma önerisini reddedebilmesi ve Rosa Luxemburg tarafından sunulan programı benimseyebilmesi, tartışılmaz bir politik mantıksızlık gösterisiydi. Ayrıca kongreye hâkim olan goşist akım, görünüşe göre yeni merkezdeki hegemonyasını sağlama almaya da çalışmamıştı: dizginleri elinde tutan, hasta Mehring'den daha az ve eski I.K.D.'yi temsil eden Frölich'ten daha fazla eski Spartakist ekibiydi[55]. Kuşkusuz Spartaküs'ün eskileri, partiyi, bazı oylarının ön ayak olduğu serüven yollarında tutmak konusunda yeterli bir otoriteden faydalanacaklarını sanıyorlardı. Görünüşe göre hiçbir şey, Rosenberg'in hatırlattığı gibi, aslında tutsakları oldukları goşist çoğunluktan kaçmalarına izin verebilecek bir bölünmenin ayartıcılığına kapıldıklarını düşünmemizi mümkün kılmaz[56].

Yeni partinin yapısı son derece gevşektir; her durumda bağımsız sosyal demokrat partinin yapısına Bolşevik partinin yapısından çok daha yakındır. Bunun kanıtı, ilk günlerin politik tartışmalarından sonra üyelik kartları ve aidatlardan bahsetme işini çok ağır bulan Eberlein tarafından sunulan örgüt raporuyla ortaya konur. Örgütü yerel gruplar

51. Frölich, *a.g.e.*, s. 345.
52. Protokoll III..., s. 668.
53. Radek, Kasım..., s. 136.
54. *A.g.e.*
55. Merkeze seçilenler: Hermann Duncker, Käte Duncker, Eberlein, Frölich, Lange, Jogiches, Levi, Liebknecht, Luxemburg, Meyer, Pieck, Thalheimer (Bericht, s. 45). Levi'nin belgelerinde olmayan ilgili bölüm, Der Gründungsparteitag'ta yeniden geçer, s. 261-262. Dolayısıyla Bricianer, Paul Levi'nin, "seçimle kabul edildiğinden" 1919 ilkbaharında merkezin üyesi olduğunu söylediğinde yanılır.
56. Rosenberg, *a.g.e.*, s. 322.

ve işyerlerine dayandırdığından sosyal demokrasinin seçim kazanma yanlısı geleneğiyle kopuk olan bu rapor, radikallerin merkezileşmeye olan eski düşmanlığının izini de taşır:

> Küçük kentlerin merkeze bağlanması eski sistemine son vermek, farklı yerel örgütler ve girişimlerin tam bir özerkliğe sahip olmaları gerektiğini düşünüyoruz. Faaliyetlerinde özerk olmalı ve her zaman yukarıdan aşağıya emredilmiş olan şeyi beklememeliler. (...) Merkez esas olarak manevi ve politik bir yön üstlenmekve dışarıda olup biten şeyi özetlemek görevini üstleniyor[57].

Rapor pek tartışılmaz: Ernst Meyer ile Karl Becker arasındaki görüş alışverişleri ve kısa bir tartışma, en fazla iki grubun bu alandaki hazırlıksızlığını ve anlayışlarının tutarsızlığını ortaya koyar. Yeni partinin örgütlenme temelleri, incelenmesi ve karara bağlanması için sonraki kongreye bırakılır. Bir merkezin seçilmesi, o merkezi otomatikman ülke ölçeğinde gerçek bir partinin yönetimi haline getirmez.

Ancak 31 Aralık kararlarının en ağır sonucu, kongre esnasında cereyan eden Berlinli devrimci delegelerle görüşmelerin başarısızlığında yatar. Buna rağmen bahis önemliydi: Liebknecht bu adamların "Berlin proletaryasının en iyi ve en aktiflerini" oluşturduğunu, "bağımsız sosyal demokrat partinin kadrolarını oluşturan ileri gelenlerin kat be kat üstünde olduklarını"[58] ve onlarla gerçekleştirdiği çalışmanın "parti faaliyetinin en mutlu bölümü" anlamını taşıdığını söyler[59].

Tartışmalar, Liebknecht tarafından yönetilen Spartakist bir heyet ile Däumig, Ledebour, Richard Müller, Nowakowski, Eckert, Scholze ile birlikte çekirdek bir devrimci delegeler heyeti arasında gerçekleşir[60]. Delegelerin, temsilcilerine, vekillerine açıklamalarda bulunma ve onları yoklama izni vermek için bu tartışmalar pek çok kez kesintiye uğrar. Spartakistler görüşmelerin sonucundan umutlu görünür: resmi olarak her zaman bağımsız parti üyeleri olan bu militanların Spartakistlere yakın olduğu ve aslında politik çizgisi ve kendi disipliniyle özerk bir grup oluşturdukları bilinir. Ama onların politik danışmanları ve gerçek yöneticileri olan Däumig ve Ledebour –ki onun için gerçek bir düşmanlığa dönüşen– güvensizliklerini asla gizlememişlerdir. Her ikisi de, onların gözünde asıl problemin Kurucu'daki seçimlere katılma problemi olduğunu söyleyerek saldırıya geçer. Ama ilk engel, devrimci delegelerin program ve örgüt konusundaki kongre komisyonlarına aralarından beşinin katılmasını teklif etmesiyle baş gösterir: Berlinli militanların temsili bu şekilde arttırılmış olacaktı ama kongre bu düşün-

57. Der Gründungsparteitag..., s. 248.
58. *A.g.e.*, s. 276.
59. *A.g.e.*, s. 277.
60. *A.g.e.*, s. 270.

ceyi kabul etmeye hazır değildi[61]. Richard Müller, ortak bir çalışmaya devam etmenin, "eski darbeci taktiğinin", sokak gösterilerine devam etmenin v.s Spartaküs tarafından terk edilmesine bağlı olduğunu kaba bir şekilde ifade ederek tartışmayı yeniden alevlendirir. Liebknecht, Richard Müller'in bu olayda *Vorwärts*'ın sözcülüğünü yaptığı cevabını verir[62]. Hiç kuşkusuz Noel olayları, *Vorwärts rouge*'un hikâyesi delegelere ağır gelir. Spartakistler tarafından savunulan fikirlere duydukları sempatiye rağmen, ortak çalışma haftalarından sonra Liebknecht'e olan bağlılıklarına rağmen, fabrika temsilcileri, böyle eylemler esinleyen ve Spartakistçiliği destekleyen maceracı unsurlara düşmandır. Arthur Rosenberg şunları yazar:

> Däumig, Ledebour ve Richard Müller gerçekten komünist bir siyaset yapmak istiyor ama halkın Spartakist olarak belirlediği tipe bulaşmak istemiyorlardı[63].

Ledebour kararlı bir düşman yüzü gösterdiğinden ve Däumig her zaman kardeşçe ve yakın olduğundan, içlerinden Liebknecht'in tam olarak aynı tutuma sahip olmadıklarının altını çizdiği bu üç delegedense, ortalama delege için kuşkusuz daha geçerli bir formüldür bu[64].

Ne olursa olsun devrimci delegeler tarafından ortaya konan koşullar bu derin güvensizliği ifade eder: seçimlerin boykot edilmesi kararından vazgeçilmesini, program komisyonunun eşit taraflı bir temele göre kurulmasını, "sokak taktiğinin" ortaklaşa hazırlanmış kesin tanımını, temsilcilerinin basın ve bildiri yazım kurullarına girmesini, nihayet yeni partinin isminde Spartaküs'e referansın ortadan kalkmasını talep ederler[65]. Kuşkusuz bu koşullar eski bir Bolşeviğin tereddütsüz kabul edebileceği ve eski bir Spartakistin söyleyecek pek bir şey bulamayacağı koşullardır. Ama kongre katılımcılarının çoğunluğu için kabul edilemezdirler; çoğunluğun bu müzakerelere karşı ironik tavrı Radek'e en endişe vericisi görünen belirtilerden biridir[66].

Liebknecht ve komünist delegasyon, görüşmelerin başarısız oluşunu bir yana kaydetmek üzere kongreye açıklamalarda bulunmak ve onu yoklamak ihtiyacı bile duymamıştır: bu önemli mesele konusunda, aslında başlangıçtan beri delegelerle birleşmeye düşman olan kongrede hiçbir tartışma olmamıştır[67].

---

61. *A.g.e.*, s. 271.
62. *A.g.e.*, s. 271.
63. Rosenberg, *a.g.e.*, s. 323.
64. Der Gründungsparteitag..., s. 275.
65. *A.g.e.*, s. 273.
66. Radek, Kasım... s. 136.
67. Dolayısıyla Bricianer, Liebknecht'in "çoğunluğun bağımsızların ve solcu sendika çalışanlarının bazı liderleriyle beyhude müzakereleri *gizilice* sürdürme niyetine karşı" ayak dirediğini yazma yetkisi olduğunu düşünür (*a.g.e.*, s. 142. Altını çizen biziz).

Alman komünistlerinin en önemli başarısızlığı kuşkusuz burada yatar. 1919 Almanya'sında gerçek bir komünist partinin kurulması, Berlin proletaryasına güvenen bu işçi delegelerinin katılımı olmadan güçlükle tasarlanabilirdi; bu işçi delegeler savaş sırasındaki ve devrim günlerindeki mücadeleleri yönetmişti. Yalnızca birkaç kişi, Paul Eckert, Fritz Winguth, Paul Weyer çekirdeğin ve esinlediği binlerce militanın sırtını döneceği K.P.D. (S)'ye katılacak ve gerçek bir bölücü operasyon olarak baktıkları şeye diş bileyeceklerdir[68]. Devrimci bir işçi partisinin eski ve kaçınılmaz kadroları olan işçi sınıfının bu örgütçü militanlarıyla ilişkisini kesmiş Spartakist yöneticiler –ve kuşkusuz bunun farkındaydılar– işyerlerindeki emekçilerin derin hareketine etki etmemişlerdi. Diğer taraftan politikacılardan yoksun ya da daha çok bağımsız solun tereddütlerinin peşinden sürüklenen Berlin fabrikalarının olağanüstü mücadelecileri, rütbelerini ve yetkilerini elde ettikleri savaş durumundan çok daha karmaşık bir durumun icaplarına saplanıp kalmışlardı. Birbirlerine yakın oldukları kadar düşman da olan iki grup arasında, bundan başka, bütün politik grupları aşan goşist zihniyet yüzünden önemli ölçüde artmış infilak halinde bir saf dışı bırakma ve solla bir rekabet tehlikesi ortaya çıkıyordu. Kitlelerin uzağında, henüz doğmuş komünist parti, harekete geçmeden önce güçsüzlüğe mahkûm olmuştu. Ocak olayları ve Liebknecht ile Rosa Luxemburg'un katledilişi gerçekleştirilmişti. Kesin eylem başlamak üzereydi.

Ancak, kapsamını ve yapısını henüz bilmediği kongrenin toplandığını öğrenen Lenin, 12 Ocak'ta "Avrupa ve Amerika İşçilerine Mektup"'ta sevinerek şöyle yazıyordu:

> Bütün dünyada tanınmış bu ünlü liderler, Liebknecht, Rosa Luxemburg, Clara Zetkin, Franz Mehring'in temsil ettiği işçi sınıfının bu sadık yandaşları tarafından yönetilen Alman Spartaküs Birliği, Scheidemann gibi sosyalistlerle bütün ilişkisini kesin olarak kopardığında, (...) Spartaküs Birliği Alman komünist partisi adını aldığında, işte o zaman gerçekten proleter, gerçekten enternasyonal, gerçekten devrimci *komünist Enternasyonalin*, III. Enternasyonalin kuruması bir *hakikate* dönüşür. Bu kuruluş resmen benimsenmiş değildi ama aslında III. Enternasyonal şu andan itibaren mevcuttur[69].

---

68. Berlin'deki I.M.L.-Z.P.A. arşivleri, müzakerelerin kopmasından sonra 1 Ocak tarihli delegeler toplantısının protokolünü içerir (D. Do *VI*/Mappe 54). Drabkin (*a.g.e.*, s. 461-462, no: 6) tartışmaları özetler: Ledebour, Wegmann, Eckert ve Däumig, seçimelere gidecek yeni bir partinin yeni bir devrimci partinin kurulmasından yanadır; nihayet çoğunluk U.S.P.D.'de kalmaktan yana karar vermiştir.

69. Œuvres, t. XXVIII, s. 451. Yazımı 21 Ocak'ta, Lenin'in iki Alman liderinin katledildiğinden haberdar olduğu bu tarihte biten metin, 24 Ocak 1919'da Pravda'da yayımlanır.

12
Ocak Ayaklanması

Rosa Luxemburg'a vakfettiği biyografide Paul Frölich, onun, kuruluş kongresinin ertesinde Leo Jogiches'in endişelerini ve kötümserliğini paylaşmadığını anlatır:

> Bir yeni-doğanın ağlamak zorunda olduğunu düşünüyordu ve genç komünist partinin hatalar yaparak kendine bir yol açabilmesi inancından bahsetti zira çekirdeği, Alman proletaryasının en iyisi sayıyordu[1].

Aslında Jogiches'in kötümserliği yoldaşının iyimserliği kadar yerindeydi. Durum, çelişkili taraflar ortaya koyuyordu. Yeni partinin zayıflıklarına rağmen, devrimcilerin, konseylerdeki bozgununa rağmen Birliğin goşistlerinin kendi meşreplerince ifade ettikleri derin bir dip dalgası Berlinli işçi militanları radikalleştirmek ve Kasım yanılsamalarını dağıtmak üzereydi. Özellikle konseyler kongresinden itibaren Ebert hükümetinin durumu her gün daha da istikrarsızlaşıyordu: ordu, subayların elleri arasında kayarak dağılıyor, açıkça karşı devrimci olan işyerleri kitleleri giderek orduyla karşı karşıya getiriyor, bağımsızları, iyi uzlaştırıcılar olarak şimdiye kadar korumaya çalıştıkları koalisyonu kırmaya zorluyorlardı. Zaman, devrim lehine çalışıyordu.

Ajite bir Aralık ayı.

Aralık ayından başlayarak grev hareketini yorumlayan Rosa Luxemburg, ünlü makalesi "Acheron Faaliyete Geçti"'yi yazmıştı[2]. İşçilerin ekonomik mücadelesi, Kasım devriminin demokratik ve şimdiye kadar tamamen politik olan maskesini sıyırdığından, pek aydınlanmamış kitlelerin karşısına sınıf konusunda gündem olan problemleri çıkarır. 8 Aralık'ta Mülheim işçi ve askerler konseyi tarafından Fritz Thyssen, Stinnes ve başka bazı kapitalist yöneticilerin tutuklanması pek çokları için açık bir işarettir[3].

---

1. P. Frölich, Rosa Luxemburg, s. 345.
2. Die Rote Fahne, 27 Kasım 1918.
3. Dok.u. Mat., II/2, s. 563, no: 1.

Öteki radikalleşme işareti, ordunun dağılması ve hükümet ile bir taraftan genelkurmay, bir taraftan da asker konseyleri arasındaki ayrılıktır; halkın temsilcileri konseyinin yetkisinin temelini tartışmaya açar, geleneksel Devlet aygıtını ve yönetici sınıfları ordularından mahrum bırakır.

1 Aralık'ta yüksek komuta, ordu içindeki ilk politik bozgununun Ems'te gerçekleştiğini kabul eder. Aslında büyük karargâh, kendi politik programını kabul ettirmek istediği cephe askerleri konseyleri kongresini orada toplamıştır. Bu program kurucu Meclis'in hemen toplanması, konseylerin iktidarının ortadan kaldırılması ve subayların yetkisinin yerleştirilmesi, sivillerin subayların denetiminde silahsızlandırılmasıdır. Fakat beklenmedik bir şekilde kongrede hazır bulunan Barth, kısmen mevzuya döner: delegeler Berlin yürütmesine temsilciler göndermeye karar verir, hizmet dışındaki saygı belirtilerinin ortadan kaldırılmasını ve asker konseylerinin yeniden seçilmesini talep ederek yıkıcı kararlar benimserler[4].

Yüksek komuta endişelenir zira Ems kongresinin kararı asker konseylerinin ondan uzaklaşmak üzere olduğunu ortaya koyar. Karşı devrimci kampında büyüyen kaygı 6 Aralık girişimlerini esinler; bizzat bu girişimler Berlinli kitlelerin ve onların Ebert hükümetine karşı artan düşmanlıklarının radikalleşmesinin güçlü faktörüdür. Berlin garnizonundan bir birlik –teorik olarak Wels'in emrinde– 5 Aralık'ta şansölyeliğe yürür ve Astsubay Suppe'nin, askerlerin bağlılığını ve onların "gericiliğe" ve "terörizme" karşı mücadeleye desteğini ilan ettiği Ebert'i alkışlar. Ebert, hükümet adına teşekkür eder[5]. Ertesi gün saat 16'ya doğru Astsubay Fischer idaresinde silahlı bir grup asker konseylerin yürütme lokalini işgal eder ve üyelerini tutuklar. Astsubay Spiero tarafından yönetilen başka bir birlik şansölyeliğe gelir ve Ebert'i Cumhurbaşkanı atamak niyetlerini bildirir[6]. Nihayet akşam saatlerinde garnizonun askerleri, Kızıl Askerler Birliği'nin bir gösterisine ateş açar[7].

Bir konuşmanın yönünü şaşırmasına yettiği, istikrarsız birliklerden adamlarla yetersiz bir şekilde sürdürülen operasyon, hiç kuşkusuz kendi içinde büyük bir anlam ifade etmez. Ama belli bir zihniyetin belirtisidir. Ertesi gün Liebknecht'in *Die Rote Fahne*'nin kendi binasında tutuklanmasını takip eden operasyon[8], sonraki günlerdeki tepkinin genişlemesiyle beliren bir endişeyi ortaya çıkarır: 8 Aralık'ta yüz binlerce gösterici ve emekçiler tarafından örgütlenen karşı eylemler[9]. Eichhorn tarafından

4. Vorwärts, 2 Aralık 1918; Barth, *a.g.e.*, s. 80-81; III. Gesch., II, s. 228.
5. Vorwärts, 6 Aralık 1918.
6. Vorwärts, 7 Aralık 1918.
7. Die Rote Fahne, 7 Aralık 1918; Wrobel, Der Sieg der Arbeiter und Matrosen..., s. 30.
8. Die Rote Fahne, 8 Aralık 1918.
9. Wrobel, *a.g.e.*, s. 30, tanıklara bakarak, Unter den Linden Meydanı'nda Neukölln emek-

sürdürülen soruşturmanın sonuçları endişeyi arttırır ve şüpheleri Ebert'in çevresine yöneltir: Wels'in himayesinin birkaç günlüğüne "halkın donanma bölüğü"nün başına getirdiği yalnızca Kont Wolff-Metternich değil, o dönemde istifa eden Colin Ross ve Ebert'in özel sekreteri Moser de uzlaşmış görünür[10]. Şimdiye kadar zayıflıkla suçlanan hükümetin çoğunlukçuları suç ortaklığından şüphelenmeye başlar.

Oysa o sırada Ebert, sabırsızlanan askeri liderlerin baskısına boyun eğer ve bunu gizlemeye çalışarak onların isteklerinin bir kısmına razı gelir. Böylelikle, 8 Aralık tarihli bir mektup aracılığıyla Hindenburg'un acil bir müdahalesi üzerine, cepheden gelen ve subayları tarafından elde tutulan on bölükle başkente girmeyi kabul eder[11]. Liderleri General Lequis bir mücadele programı çizmiştir: sivillerin silahsızlandırılması, güvenli olmayan bölgelerin denetlenmesi, "yetki görevlerini yasadışı bir şekilde uygulayan" herkesin acil infazı[12]. Ama Ebert Berlin'de kaynağı belirsiz olabilecek mücadelelerin patlak vermesine karşı çıkar ve Binbaşı von Schleicher, askerlerin şimdilik, silahsızlandırma sonraki bir tarihe ertelendiğinden, "psikolojik bir şok" bekledikleri muntazam bir resmigeçitle yetinecekleri bir anlaşma hazırlar[13]. Birliklerin görkemli girişi, Ebert'e, Alman ordusunun "düşman tarafından mağlup edilmediği"ni[14] duyurduğu bir konuşma fırsatı verir: devrimciler tarafından "arkadan bıçaklanmak" efsanesinin ağır teminatı. Ama generaller planlarını uygulamaktan çabucak vazgeçmek zorunda kalır zira birlikler onlardan uzaklaşır. General Goener sonradan şu açıklamayı yapacaktır:

> Birlikler evlerine dönmeyi o kadar arzu ediyorlardı ki, bu on bölükle hiçbir şey yapılamazdı. Berlin'i Bolşevik unsurlardan arıtmaktan ve silahların teslim edilmesi emrini vermekten ibaret program gerçekleşemiyordu[15].

Cepheden düzenli olarak geri dönen ordu, aslında ne yorgunluğa ne de özellikle Berlin'in iç bölgelerindeki atmosfere katlanabilir, üstelik General Lequis de "Spartakistlerin olağanüstü propagandalarının etkisinin hissedildiğini" bile itiraf edecektir[16]. Benoist-Méchin şunları yazar:

> Bölükler Berlin'e gelir gelmez dağılıp çöküyor. (...) Salgın gibi teker teker kazanılan alaylar devrime katılıyor[17].

çilerince Bristol Oteli'ne karşı gerçekleştirilen eylemden bahseder.
10. Soruşturmanın özeti (temel esasları günlük basında ve Eichhorn'da bulunan, *a.g.e.*) R. Coper, Failure of a Revolution, s. 154-156.
11. General Groener'in Münih davasındaki tanıklığı, G. Ritter ve S. Miller, Die deutsche Revolution, s. 125.
12. Berthold ve Neef'te geçen metin, Militarismus und Opportunismus, s. 165.
13. Wheeler Bennett, *a.g.e.*, s. 31.
14. Vorwärts, 11 Aralık 1918.
15. Aktaran G. Badia, Spartakistler, s. 171.
16. Vossische Zeitung, 25 Aralık 1918.
17. Benoist-Méchin, Alman Ordusunun Tarihi, I, s. 101.

Ordunun sokak mücadelelerinde kullanılabileceği çok açıktır; başka bir araç bulmak gerekecektir.

Ordu etrafında çarpışmalar.

Ebert'a karşı ayrıca saygılı konseyler kongresi tarafından orduyla ilgili olarak alınan kararlar, delegelerin eksik yansıttığı geniş emekçi kitlelerinin duygusunu ortaya koyar: demokratik bir sosyalizm istedikleri için Ebert'in politikasını desteklediklerini zaman bile, onlara tamamen antidemokratik bir güç gibi görünen subaylar birliğiyle işbirliğinde onu takip etmeye hazır değillerdir.

İçlerinden Dorrenbach'ın[18] sözcülüğünü yaptığı Berlin garnizonundan askerlerin bir gösterisine boyun eğen kongre, Hamburg'tan sosyal demokrat Lamp'l tarafından sunulan bir çözümü oylar. Ebert'e rağmen benimsenen "yedi Hamburg maddesi" geleneksel ordunun gerçek bir ölüm kararı anlamına gelir. Rütbe işaretlerinin, üniforma taşımanın ve hizmet ve yükümlülükler dışında disiplinin kalkması, subayların askerler tarafından seçilmesi ve asker konseyleri tarafından komutanın teslimi[19]. Kendi gözlemcisi Binbaşı von Harbou tarafından uyarılan Hindenburg, Alman ordusunu katletmeyi kabul etmeyeceğini ve kongre kararını uygulamaya koymayı reddedeceğini Ebert'e bildirir. Kararın uygulanmayacağını duyurduğu bir genelge çıkarır[20].

20 Aralık'ta mareşalin iki elçisi, General Groener ve Binbaşı von Schleicher, Ebert ve Landsberg'le buluşur, ardından halk komiserleriyle birlikte merkez konseyi ikna etmeye çalışırlar[21]. Terhise engel olmamanın ve kesin kararları Kurucu'ya bırakmanın gerekliliğinde ısrar ederler. Daha 28 Aralık'ta, Haase, komiserler konseyi ile merkez konseyin ortak bir oturumunda, Ebert'in teslim oluşuna ve kongre kararlarının uygulanmazlığına karşı çıkacaktır[22]. Bu esnada, bir askeri darbenin hazırlanmakta olduğuna dair söylentilerin at koşturduğu Berlin'de ajitasyon büyür.

Çatışma, halk donanma bölüğüne (*Volksmarine-division*) dönüşen denizci birliği konusunda yaşanacaktır[23]. Kasım başında Kiel'den gelen ilk gruba, Cuxhaven'den gelen bir destek birliği eklenir. Arka arkaya Otto Tost, Kont Wolff-Metternich ve Fritz Radtke'nin komuta ettiği birlik, onu, Sarayın ahırları Marstall 'a yerleştiren Wels tarafından polis gücü olarak kullanılmış ve "denetlenemeyenler" tarafından tutulan şatonun

18. Allgemeine Kongress., col. 123.
19. *A.g.e.*, col. 181.
20. Groener, Lebenserinnerungen, s. 475.
21. *A.g.e.*, H. Müller, *a.g.e.*, s. 184. Der Zentralrat, s. 44-45.
22. *A.g.e.*, s. 78, no: 38.
23. K. Wrobel, Der Sieg der Arbeiter und Matrosen im Dezember 1918, denizcilere en uygun versiyonu içerir. Ama öteki versiyonlar da bunan pek ayrı sayılmaz.

ele geçirilmesi bu polis gücüne bırakılmıştır[24]. İlişkiler Aralık ayında bozulur: muhtemelen Liebknecht'e yakın, eski Teğmen Dorrenbach'ın etkisindeki denizciler radikalleşir ve bölük, Spartakistler ile 21 Aralık tarihli Kızıl Askerler Birliği'nin geçit törenine katılır[25]. Prusya maliye bakanı bölük mevcudunun artmasını protesto eder ve şatodan ve Marstall'dan ayrılmasını ister[26]. Halk komiserleri mevcudun 3.000'den 600'e indirilmesini, denizciler ise işten çıkarılanların cumhuriyetçi savunma güçlerine katılmasını ister[27]. Wels kısa kesmek adına, mevcutlar kararlaştırılan sayıya indirilmedikçe aylıkların ödenmeyeceği uyarısında bulunur[28]. Başkent garnizonlarının asker konseyleri ise bölük mevcudunun arttırılmasını talep eder[29].

Denizcilere göre, Wels, liderleri Radtke'yi Lequis'nin birliklerini kendilerine karşı kullanmakla tehdit ettiğinden, görüşmeler epey gergin bir atmosferde geçer[30]. Nihayet 21 Aralık'ta bir anlaşmaya varılır; buna göre denizciler binaları boşaltma ve anahtarları Wels'e teslim etme sözü verir. Buna karşılık olarak Wels, maaşlarını ödeyecektir[31]. 23 Aralık'ta Saray'ı boşaltan denizciler anahtarları Barth'a teslim eder[32]. Barth'tan maaşları ödemesini isteyen Wels, bunu Ebert'e havale eder. Denizciler şansölyeliğe gelir, Ebert'i bulamaz ama öfkelerine engel olamazlar: kapıları kapatır, telefon santraline engel olur ve paralarını istemek için Kommandantur'a yürürler[33].

Yol boyunca ateşe maruz kalır ama karşılık verirler; daha sonra Wels güçlerine ait zırhlı bir araç tarafından yaylım ateşine tutulurlar: üç ölü, çok sayıda yaralı. Kendilerine tuzak kurulduğuna ikna olup Wels'i ve işbirlikçilerinden ikisini rehin alır ve Marstall'a kapatırlar. Dorrenbach onları şansölyeliği tahliye etmeye ikna etmeyi başarır. Fakat bu arada Ebert yüksek komutayı yardıma çağırmıştır ve Lequis'nin birlikleri sükûneti sağlamak ve donanma bölüğünü dağıtmak üzere çok sıkı emirlerle ilerlemektedir: akşam vakti şansölyeliği işgal ederler[34]. Bir silahlı çatışmadan korkulabilir ama Barth ve sonra Ebert denizcilerin ve askerlerin arasına girer. Sonunda denizciler Marstall'a geri çekilmeyi kabul eder[35]. Sabah saat 3'te, Wels hariç rehineleri serbest bırakırlar. Ama Muhafız Süvari Birliği'nden Kaptan Pabst'a rehineleri kurtarmak

24. H. Müller, *a.g.e.*, s. 254.
25. *A.g.e.*, s. 264; H. Müller, *a.g.e.*, s. 227.
26. III. Gesch., s. 255; H. Müller, *a.g.e.*, s. 227.
27. H. Müller, *a.g.e.*, s. 227.
28. *A.g.e.*, III. Gesch., s. 255.
29. H. Müller, *a.g.e.*, s. 226 içindeki çözüm.
30. III. Gesch., s. 255.
31. H. Müller, *a.g.e.*, s. 266.
32. III. Gesch., s. 255; H. Müller, *a.g.e.*, s. 228.
33. H. Müller, *a.g.e.*, s. 256 ve 228.
34. III. Gesch., s. 256; H. Müller, *a.g.e.*, s. 229.
35. III. Gesch., s. 256; Ebert'inki konusunda Barth ve H. Müller'in rolünde ısrar eder.

için saldırı emri verilmiştir. Sabah saat 7'de, kuşatılmış Marstall'ın bombardımanı başlar ve iki saat boyunca devam eder[36].

Bombardıman gürültüsü mahallelere biriken ve merkeze doğru yürüyen Berlinli işçileri korkutmuşur. Amaca ulaştığını sanan Kaptan Pabst'ın denizcilere yirmi dakikalık bir ateşkes izni verdiği sırada kalabalık tarafından arkadan saldırıya uğrar. Benoist-Méchin şunları yazacaktır:

> Kitle, deprem dalgası gibi ilerliyor ve General Lequis tarafından şok birliklerini savunmak amacıyla yerleştirilen asker setiyle burun buruna geliyor. Askerlere, halka karşı subaylarla işbirliği yapmaya utanmıyor musunuz?, diye soruyoruz. Askerler tereddüt içinde ve çabucak dağılıyorlar. Birileri silahını fırlatıyor, birilerinin silahları göstericiler tarafından elinden alınıyor. Göz açıp kapayana kadar set yıkılıyor ve kalabalık Marstall'ın önünde dikilen Muhafız Süvarilerinin arkasından yuh çekerek hızlanıyor[37].

Eichhorn'un adamlarının linçten güç bela kurtaracakları subaylar için bir felakettir bu. Hükümet, denizcilerin maaşını ödemek zorunda kalmayıp Lequis birliğini Berlin'den çekecektir de. Wels Kommandantur'u terk eder ve yerini Anton Fischer'e bırakır[38].

Ebert, olayın en büyük mağdurudur. Berlinli emekçilerin gözüne askerlerin suç ortağı olarak görünür. Bağımsız bakanlar kabinede boyun eğmeyi reddeder. Onlardan "hainlerden" ve "karşı devrimin öncülerinden" kopmalarını isteyen ve en azından açıklama bekleyen kendi birlikleri tarafından acele ettirilirler. Mesele hallolma yolundayken Marstall'a saldırı emrini kim vermiştir? Sosyal demokratlar, doğuda, Baltık ülkelerinde anti Bolşevik bir haçlı seferine katılan Winnig'in girişimlerini onaylarlar mı? Ebert ve çalışma arkadaşlarının yedi Hamburg maddesini uygulamaya niyeti var mı, yok mudur? Merkez[39] konseyde sorulan bu sorulara, bağımsızlar kifayetsiz cevaplarla karşılık verir. Ayrıca 24 Aralık olayları için çoğunlukçu meslektaşları tarafından üstlenilen sorumluluğu desteklemeyi reddederek, 29'unda, Prusya hükümetindeki yoldaşlarının hemen taklit ettiği Haase, Barth ve Dittmann'ın[40] istifasına karar verirler[41].

Bu hareket, Rosa Luxemburg'un on beş gün önce bunu Haase'den istediği zaman beklediği yankıyı yarattı. Berlinli işçi kitlelerinin radikalleşmesinin sonucu olan bağımsız temsilcilerin istifası, aynı zamanda bunun hızlanmasının bir etkenidir. Ama bu istifa çoğunlukçuları askeri liderlere biraz daha bağımlılığa sürükler.

---

36. III. Gesch., s. 258; H. Müller, *a.g.e.*, s. 230.
37. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, t. I, s. 118.
38. H. Müller, *a.g.e.*, s. 232.
39. Der Zentralrat, s. 85-86, 89-94.
40. Freiheit, 29 Aralık 1918.
41. Der Zentralrat, s. 185-186.

İç savaşa doğru.

Haase ve çalışma arkadaşlarının ayrılması, Ebert'in elinden, en azından Berlin'de, şimdiye kadar onun için değerli olan bir güvenceyi alır. 29 Aralık'ta Noel'de öldürülen denizcilerin cenazesine eşlik eden kalabalık, büyük bir pankart açar:

> Denizcilerin katili Ebert, Landsberg ve Scheidemann'dır![42].

Ancak aynı gün sosyal demokrat parti[43], "Kahrolsun Spartakist Birliği'nin Kanlı Diktatörlüğü!"[44] sloganıyla görünürde çok daha kalabalık bir karşı gösteri örgütler. Her iki taraf da iş savaşa hazırlanır.

Berlinli işçilerin radikalleşme süreci derin ama özellikle çelişkilidir. Gerçek bir dövüş olmadan muzaffer çıkan Kasım devrimi, birlik mitini desteklemiş, basit olduğu yanılsaması yaratmıştı. Başkentin işçileri iki ay içinde eş zamanlı olarak güçlerinin ve güçsüzlüklerinin bilincine varmıştır. Sağlam olduğuna inandıkları fetihler, güçlerinin nerede yattığını anladıkları o kesin anda onlardan uzaklaşır. 6 Aralık'tan itibaren sokaklarda yüzbinlerce insanla dirsek dirseğe olmanın coşturucu etkisini öğrenmeye başlamışlardır. 16 Aralık'ta konseyler kongresi önünde gösteri yapmak için Spartakistlerin çağrısına cevap vermekte bu kadar kalabalıklarsa –organizatörler bile buna şaşırmıştır–, güçlerini sınadıklarından, "ihanetten" başka türlü açıklayamadıkları bir geri çekilmenin önüne geçmek için bu gücü belli belirsiz kullanmaya yeltendiklerindendir. Temmuz 1917'de yine benzer bir durumda, Petrograt işçileri ve askerleri, "sovyetlerin yenilenmesi yolunu bulmadan önce (...) onları doğrudan eylem yöntemiyle iradelerine boyun eğdirmeyi denerler"[45].

Bu dönemde bağımsızların ve hatta *Die Rote Fahne*'nin seçim kampanyasına katılma çağrıları, elinde toplar, tüfekler ve el bombaları bulunduran ama artık sokak mücadelelerinde yenilmez olmadığı bilinen bir hasıma karşı savaşmanın gülünç bir yolu gibi görünür. Berlinli işçiler, Noel günlerinden sonra, Almanya'nın geri kalanından kaygı duymaksızın, acil devrimci şiddetin karşı devrimci şiddete karşı tek etkili silah olduğu yaygın inancıyla hamle yapmaya hazırlanır. En azından bir noktada Spartakist yöneticilerin analiziyle hem fikirdirler: devrim tehlikededir ve mücadele etmek gerekir.

Bu savaşın yolları ve araçları büyük kalabalıkların gözüne ne olursa olsun karanlık görünür. Zira bir işçi ayaklanması örgütlü bir askeri güce pek de bel bağlayamaz. Spartaküs ve onun Kızıl Askerler Birliği,

---

42. R. Müller, Bürgerkrieg, s. 20.
43. Iler durumda Heckert'in kongrede ifade ettiği şey budur (Protokoll.., s. 116): gösterici lerin sayısını 160.000 olarak hesap eder.
44. R. Müller, *a.g.e.*, s. 21.
45. Troçki, Rus Devrimi'nin Tarihi, t, III, s. 101.

ne yönetebilecekleri, ne de yönlendirebilecekleri bir kızıl muhafızın oluşturulması için çağrı yapar. Birliğin, pek kalabalık olmasa da, kendi birimleri, Eichhorn'un kendi güvenlik güçleri vardır. Spartaküs von Lojevski'den esinlenen Spandau garnizonu, kendini devrimci bir birlik olarak görür ve görülür. Liebknecht'e bağlı olan Dorrenbach, kendilerini "Spartakist" hatta sempatizan hissetmekten uzak Halkın Bölüğü denizcileri üzerinde tartışılmaz bir yetkiye sahiptir[46]. Her durumda bu birimler dağınık ve karışıktır, bir genelkurmaydan yoksundur, büyük işyerlerinin işçileriyle sıkı ilişkiler kurmaktan acizdir. Sonuç olarak Berlin'in silahlı proletaryası proleter bir ordu değil, dürtüleri ve tutkularıyla ve de aktif azınlıkların eyleminin erdemine inanan özerk müfrezeleriyle bir kalabalıktır. Bu bakış açısından *Vorwarts*'ın ardı ardına işgal edilmesi pek çok polemiğe neden olmuştur. "Denetlenemeyen" unsurların hatta provakatörlerin rolü yadsınamasa da her şeyi açıklamaz: bu tarz müdahaleler yalnızca uygun bir ortamda, yalnızca yeni devrimci dilin göstericilerin –duygularına tercüman olduğu için– kalbine dokunmayı bildiği özellikle sabırsız bir kalabalığın bağrında etkili olur ve işitilir.

Hükümet koalisyonunun ortaya çıkması, birlik mitinin yok olup gitmesi, konseylerin, kendi kongrelerinin ortasında intihar etmesi Berlinli işçilere silahlarından ve politik çaresini bulamadıkları akut bir yakın tehlike duygusundan başka bir şey bırakmaz. Berlin'de 1918 Aralığında, tıpkı Temmuz 1917'de Petrograt'ta olduğu gibi, radikalleşmiş kitleler, silahlı mücadelede, artık kendilerini yanıltmasını istemedikleri politik argümanların gordion düğümünü çözecek kestirme bir yol görürler. Ama Berlin'de ne onlara politik mücadele perspektifi açmak, ne de, ilk silahlı gösterilerin başarısızlığından ve bunların gözle görülür sonuçlarından sonra, onları gerekli bir geri çekilmeye ulaştırmak için Bolşevik parti yoktur.

Devrimci yöneticiler kararsızdır: devrimci delegeler *Vorwarts*'ın işgalini kınar ama K.P.D.(S)'nin kongrecileri Paul Levi ve Rosa Luxemburg'un tahlilini reddetmiştir. Yönetmek zorunda olanlar, arayanlara çelişkili göstergeler ve kendi görüş ayrılıklarının gösterisini sunarlar. Bu etkenin kitlelerin ilerleme iradelerine çok ağır etkisi olur. Troçki'nin not ettiği gibi:

> Yöneticilerin kararsızlığı kitleleri en fazla güçsüz bırakan şeydir. Kısır bir beklenti onları kendilerine açılmayan kapıları giderek daha fazla inatla zorlamaya itiyor[47].

---

46. Die Rote Fahne onları proletaryan devrimin sağlam destekleri, bölüğün temsilcileri olarak gördüğünden, Vorwärts'ta "Spartaküsle hiçbir alakalarının olmadığını" söylerler (Bock, *a.g.e.*, s. 112).
47. *A.g.e.*, t. III, s. 24.

Oysa o sırada karşı devrim tam olarak eksik olan şeyi, güç dengesini çözümleyebilecek bir yönetimi, bir aracı, eğitimli ve disiplinli bir birliği devrimcilerde bulur. Artık lideri Aralık kasırgasıyla yaka paça edilen Ebert değil, partisinin bir üyesi, uzun yıllardır subaylar birliğinin güveninden faydalanan sosyal demokrat vekil Gustav Noske'dir; bu zat istifa eden bağımsızların yerini almak üzere Rudolf Wissel ve Paul Löbe'yle birlikte hükümete girer[48]. Kararlı bir adamdır. "Aramızdan biri cellat görevini görmeli"[49], diyecektir.

Düzeni sağlamak için geleneksel orduya güvenmek söz konusu değildir: zaten Lequis'nin talihsizliğinden beri mevcut değildir. Ancak bu ufalanmayı öngören subaylar, haftalardır yüksek nitelikli birlikleri felaketten kurtarmaya çalışır. 6 Aralık'ta General Sixte von Arnim'in karargâhında gerçekleşen bir toplantının ardından, bir bölük generali Maercker, kendi birliğinin içinde, doğuda Bolşevizme karşı mücadele etmek için kurulanlara benzer bir "gönüllü avcı freikorps"'u kurmuştur[50]. Maercker tarafından oluşturulan örgütlü, silahlı ve bu amaç için yetiştirilmiş birlikler, iç savaşa yöneliktir. Eğitimli gönüllü askerlerden kurulu bu adamlar, özel görevler için hazırlanırlar:

> İstasyonların ve ulaştırma komisyonlarının işgali, malzeme ve mühimmat depolarının korunması, limanların güvenliği, kamu binalarının savunulması, sokakların ve meydanların temizliği, evlere baskın[51].

"Ulusal Meclis kesin bir hükümet kurana kadar Şansölye Ebert'in geçici hükümetine" girerken özel bir yemin ederler[52]. 24 Aralık'ta Berlin'de Marstall çatışmasının patlak verdiği sırada General Maercker, Berlin yakınlarında ama onun kalabalığından uzak, Zossen kampına yerleşmiş 4.000 gönüllüye sahiptir. 4 Ocak'ta General Lüttwitz-Lequis'nin yerini alan– tarafından davet edilen Ebert ve Noske, "gerçek asker" oldukları için hayretle baktıkları bu adamları hep birlikte teftiş ederler. Noske Ebert'e eğilir ve "Sakin ol: şimdi tekerleğin döneceğini göreceksin!", der[53].

Bu tarihte General Lüttwitz Berlin etrafında 80.000 adamdan fazlasına sahiptir[54]: hiç kuşkusuz liderleri onları başkentte kullanmayı düşünür[55]. Belki de zaman devrim lehine işler: onun bilinçli hasımları

---

48. Başkan Wilson'un resmi temsilcisi Dresel, Noske'nin, darbeyi ya da zaten beklediği karışıklıkları bastırabilecekatik bir adam olduğunu yazar (aktaran Drabkin, *a.g.e.*, s. 442). Aynı yazar, freikorpsların oluşması ile İttifak'la yakınlaşma ve özellikle Baltık ülkelerinde Bolşeviklere karşı askeri mücadele dış politikası arasındaki ilişkinin (s. 423-442) altını çizer.
49. Noske, *a.g.e.*, s. 68.
50. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s., t. I, s. 142.
51. *A.g.e.*, s. 143.
52. Maercker, Vom Kaiserheer zur Reichswehr, s. 53.
53. *A.g.e.*, s. 64.
54. Drabkin, *a.g.e.*, s. 480.
55. General Groener, daha sonradan, Noske'nin, 29 Aralık'ta, "birlikleri Spartakistlere

için bunun araçlarına sahipken ona izin vermemek ve kesin bir şekilde engellemek söz konusudur.

Eichhorn olayı

Güç sınamasına bahane olacak, iki taraftan da el konan Eichhorn olayıdır. Eski sosyal demokrat militan, kıdemli radikal, bağımsız sosyal demokrat parti kurucularından, Kasım devriminin emniyet müdürü –zaman zaman 1848 anısına "Alman Caussidière" olarak geçen– olan o, çoğunlukçular için devrilecek adamlardan biridir. Hükümet koalisyonunu yıkmadan ondan kurtulmak mümkün olmadığından şimdiye kadar emniyet müdürlüğündeki varlığına katlanabilmişlerdir. Ama bağımsızların istifası bu noktada istedikleri gibi davranmalarına izin verir. Homojen yönetim olarak yürütme kadrolarına kendi adamalarını yerleştirmek isterler. Baskıya kararlı olan onlar, bir şekilde devrimcilere sempatisi olduğu bilinen bir adamın emniyet müdürü olmasını kaldıramazlar.

Bununla birlikte ihtiyatla hareket ederler. 29 Aralık'ta, sorumluları Anton Fischer, Eichhorn'un işbirlikçileriyle temas kurar ve yönettiği birliklere katılmayı kabul etmeleri durumunda onlara bazı gizli tekliflerde bulunur[56]. 1 Ocak'ta *Vorwarts* saldırıya geçerve *Rosta*'nın çalışanı olarak "Rus altını" almakla ve yasadışı silah satın almak, gıda ürünleri çalmakla suçladığı Eichhorn'a karşı gerçek bir karalama kampanyası başlatır. Sosyal demokrat gazete Eichhorn'un görevdeki varlığının "kamu güvenliği için bir tehlike" yarattığını ilan eder[57]. 3'ünde Prusya İç İşleri Bakanlığı'na çağrılan Eichhorn, sosyal demokrat Bakan Hirsch'in işbirlikçisi özel danışman Doyé tarafından, silahlı soyguna varıncaya kadar en kötü eylemlerle suçlandığını öğrenir. 4'ünde Prusya kabinesinde Hirsch'in önerisi üzerine azledilir ve yerini sosyal demokrat Ernst alır[58]. Ama bunda Berlin'in bütün solcu örgütleri, Spartakistler ve devrimci delegeler aracılığıyla I.K.D.'deki bağımsızlar tarafından desteklenen o, boyun eğmeyi reddeder[59].

Eichhorn'un tavrını ve onun görevinden ayrılma reddini anlamaya çalışan Arthur Rosenberg, bunu mantıklı bir şekilde açıklamanın imkânsızlığını görür ve onun "kaprislerinden" bahseder[60]. Bağımsız bakanların istifasından sonra bağımsız Eichhorn'un emniyet müdürlüğünden istifası mantıklıdır: böyle bir görevin, çoğunlukçulara

---

karşı yönlendirmesi" için Ebert'e çağrı yaptığını ifade etmek zorunda kalacaktı (Dolchstossprozess, s. 225).
56. III. Gesch., s. 260.
57. *Vorwarts*, 1 Ocak 1919.
58. Kolb, *a.g.e.*, s. 226-227.
59. Eichhorn'un kendi açıklamaları, Ueber die Januarereignisse, s. 60 ve devamı.
60. Rosenberg, *a.g.e.*, s. 325.

düşmanlığı, devrimcilere sempatisi aşikâr bir adamın elinde kalması akıl alır değildi. Bağımsızlar bu kilit görevin öneminden bahsetmek zorunda da değillerdi: böyle bir mantıkla bakanlarının istifasını talep etmeyeceklerdi.

Aslında mesele, Rosenberg'in baktığı hukuki planda yer almaz. Yerini Ernst'e bırakmayı reddeden Eichhorn, Berlinli emekçilerin duygularına karşılık verir; o ve son haftalarda güvenilir militanlar tarafından desteklenen birliği, bu emekçiler için, en azından hükümetin iyiliğinden faydalanan karşı devrimci işyerlerine karşı son güvencelerinden birini oluşturur. Azlinin haberi, çözüm önerileri, grevler, gösterilerle ifade edilen bir öfke patlamasına neden olur[61].

4'ü akşamı toplanan devrimci delegeler bir kez olsun aynı görüştedir: geri çekilme epey uzun sürmüştür, bir ara verme vaktidir. Bir genel grev sloganı ortaya atmayı öneren komünist merkezin düşündüğü de budur. Rosa Luxemburg ısrar eder: basit bir protesto grevinin ötesine geçmek söz konusu değildir ve Ebert'in nereye kadar gidebileceğini ve Almanya'nın öteki bölgelerinin işçilerinin nasıl tepki vereceğini bilmek gerekir[62]. Bir buçuk yıl sonra komünist bir katılımcı:

> "4 Ocak akşamı K.P.D.'nin merkezi Eichhorn'a karşı alınan önlemin yarattığı durumu tartıştı. Bu konuda tam bir fikir birliği vardı. Katılanların hepsi hükümete yönelmenin saçma olacağını düşünüyordu: proletarya tarafından desteklenen bir hükümet on dört günden fazla yaşayamayacaktı. Bu yüzden merkezin üyeleri, bu dönemin hükümetinin devrilmesi için zorunlu olabilecek her türlü slogandan kaçınılması gerektiğinde hem fikirdi. Sloganlarımız şu yönde belirlenmeliydi: Eichhorn'un azlinin iptali, karşı devrimci birliklerin (Suppe'nin muhafızları, vs) silahsızlandırılması, proletaryanın silahlandırılması. Bu sloganlardan hiçbiri hükümetin devrilmesini içermiyordu; bu hükümetin proletaryanın bağrında hâlâ önemli bir partiye sahip olması bağlamında proletaryanın silahlanması sloganı bile. Hepimiz yukarıdakinde hemfikirdik: sloganlardaki bu minimum, maksimum enerjiyle savunulmalı, güçlü bir devrimci irade eyleminin sonucu olmalıydı. (...) Gösteri sloganlarımızı bu yönde hazırladık"[63] diyecektir.

Aslında açıklanmamış ve muhtemelen düşünülmemiş bazı anlaşmazlıklar söz konusudur. Liebknecht, toplantı dışında yoldaşlarından birine içini açar:

> Hükümetimiz henüz imkânsız, bu doğru ama devrimci delegeler tarafından desteklenen bir Ledebour hükümeti bundan böyle mümkün[64].

---

61. III. Gesch., II, s. 308.
62. R. Müller, Bürgerkrieg, s. 30.
63. Die Rote Fahne, 5 Eylül 1920. Muhtemelen Levi, ne olursa olsun kendi bakış açısını ortaya koyan bu makalenin yazarıdır.
64. Radek, Kasım..., s. 137.

Rosa Luxemburg, görünürdeki bazı nedenlere bakarak, Berlin'de Ebert hükümetinin devrilmesi tasarlanabiliyorsa böyle bir girişimin mantıksız olduğunu zira taşranın bunu takip etmeye hazır olmadığını düşünür. Koşullar, bu görüş ayrılığını ağırlaştırmaya katkıda bulunacaktır.

Ne olursa olsun bu zor zaman yüzünden devrimci kurmaylar arasında uzlaşma gerçekleştirilir olmaktan uzaktır. 5'i sabahı, Berlin sosyal bağımsız partisi, devrimci delegeler ve komünist parti, saat 14'te Zafer Geçidinde bir gösteriye çağıran ortak bir bildiri dağıtırlar:

> Söz konusu olan özgürlüğünüz, geleceğinizdir! Söz konusu olan devrimin alın yazısıdır! Yaşasın uluslararası devrimci sosyalizm![65].

Berlinli örgütler bir gösteriye çağırır, başka bir şeye değil. Bildirilerinin işaret ettiği gibi, yalnızca "Kasım günlerinin devrimci ateşinin henüz sönmediğini göstermek"[66] ve yaklaşan bir çarpışma için tavır almak söz konusudur: kitlelerin, yapılacak olan şeylere rehberlik edecek olan bir gösteriye çağrısıdır[67].

Ama protesto, organizatörlerin kendisini bile şaşırtacak bir boyuta ulaşır: başkentin merkezi yüzbinlerce gösterici tarafından işgal edilir; Zafer Geçidinden, Emniyet Müdürlüğü'nün balkonundan Ledebour, Liebknecht, Däumig ve Eichhorn'un bir araya toplanan emekçilerin gücünü yücelttiği, iradelerinin bu görkemli gösterisini kutladığı Aleksander Meydanı'na kadar. Eichhorn haykırır: "Devrim görevimi üstlendim ve onu devrime kadar bırakmayacağım!"[68].

Bir yıl sonra daha önce zikrettiğimiz komünist yönetici, bu gösteriyi hatırlatarak şunları yazacaktır:

> O gün Berlin'de yaşadığımız belki de Tarih'te görülmemiş en büyük proleter kitle eylemiydi. Rusya'da bu boyutta başka kitle eylemleri olduğunu sanmıyoruz. Roland'dan Zafer Geçidine kadar her yeri proleterler tutmuştu. Epey uzağa, Tiergarten'e kadar uzuyordu. Silahlarını getirmiş, kızıl bayraklarını dalgalandırıyorlardı. Her şeyi yapmaya, canlarını vermeye bile hazırlardı. Hiç kimse gibi Ludendorff'un da görmediği iki yüz bin adamlık bir ordu[69].

Gösteriyi düzenleyenler için göstericilerin sayısı, onların azmi, mücadele arzuları yeni bir faktördür. Kasım devriminin ruhu ölmediği gibi hiç bu denli uzun ömürlü olmamıştı. Büyük Berlinli kitleler mücadele etmek istiyor, gösterilerinin yarını olmayan bir hareket olarak kalmasını anlamıyorlardı.

---

65. Bildirinin Dok.u. Mat içindeki tam metni, II/2, s. 9-10.
66. *A.g.e.*, s. 10.
67. Ledebour'un açıklaması, Ledebour-Prozesi, s. 44 ve sonrası.
68. Die Rote Fahne, 6 Ocak 1919.
69. *A.g.e.*, 5 Eylül 1920.

Ayaklanma yolunda bir adım.

Komünist tanık anlatımına devam ediyor:

O sırada akıl almaz bir şey gerçekleşti. Kitleler, sabah sabah 9'dan itibaren soğuğun ve sisin içinde, oradaydı. Liderleri de bir yerlerde konuşup tartışıyordu. Artan sise rağmen kitleler beklemeye devam ediyordu. Ama liderler konuşup tartışıyordu. Öğle vakti açlığın ve soğuğun eşliğinde geldi çattı. Ve liderler konuşup tartışıyordu. Kitleler heyecanlıydı ve heyecanlarını bastıracak bir eylem, bir söz istiyorlardı. Kimse bir şey bilmiyordu. Liderler konuşup tartışıyordu. Sis, alacakaranlıkla birlikte daha da artıyordu. Kitleler hüzünle evlerine döneceklerdi: büyük bir şey yapmak istemiş ama hiçbir şey yapamamışlardı. Ve liderler konuşup tartışıyordu. Marstall'da konuşup tartışmışlar, Emniyet Müdürlüğü'nde devam etmişler ve hâlâ konuşup tartışıyorlardı. Dışarıda, boşaltılmış Aleksander Meydanını, ellerinde ağır ya da hafif makineli tüfekleriyle proleterler dolduruyordu. İçerideyse liderler hâlâ konuşup tartışıyorlardı. Emniyet Müdürlüğü'nde toplar hedef almış, bütün köşeleri denizciler tutmuştu ve dışarıya bakan bütün odalarda bir asker, denizci, proleter kaynaşması vardı. Ve içeride liderler toplanmış, konuşup tartışıyorlardı. Bütün akşam toplanmış, bütün gece toplanmış ve konuşup tartışıyorlardı. Ertesi sabah, tan vaktinde de şuydu buydu derken yine konuşup tartışıyorlardı. Gruplar çıkıp yeniden Siegesallee'ye geliyor ve liderler yine toplanıyor, yine konuşup tartışıyorlardı. Konuşup tartışıyorlar, konuşup tartışıyorlar, konuşup tartışıyorlardı[70].

Orada, bağımsız sosyal demokrat partinin Berlinli yöneticileri Ledebour, Däumig, Eichhorn'un yardımcısı, Grylewicz, devrimci delegeler, Scholze ve diğerleri, komünist merkezin iki üyesi Karl Liebknecht ve Wilhelm Pieck vardır[71]. Aslında tartıştıkları mesele karmaşıktır. Hepsi, Eichhorn olayında kendi paylarındaki azalmanın Berlinli işçiler için ağır bir hayal kırıklığı yaratacağı, anlaşılmayacağı, cesaretsizliğe ve eylemsizliğe neden olacağı duygusunu taşır. Kısmen mücadele edemeyeceklerini ve savaşın olması halinde onun belirleyici olacağını da göz önünde bulundururlar. Aralarından pek çoğu en iyi savunmanın saldırıda yattığını düşünür. Düzen güçlerinin saflarında dalgalanmalar yaşandığı, Fischer'in, adamlarına Emniyet Müdürlüğünü ortadan kaldırma emri verdiği zaman boyun eğmeyi reddettikleri de konuşulur.

Komünist merkez önceki akşamdan beri toplanmamıştır; o esnada Eichhorn'un azlinin iptalinin, karşı devrimci birliklerin silahsızlandırılmasının hatta proletaryanın silahlandırılmasının gerçekleşebileceğini ve gerçekleşmek zorunda olduğunu düşünmekte hem hemfikirdi. Hepsi, Ebert hükümetinin devrilmesi için bir savaşa neden olma tehlikesi taşıyan sloganlar ortaya atmanın yanlış olacağını düşünüyordu. Ama

70. *A.g.e.*
71. Sonraki tartışmaların eksiksiz bir anlatısı R. Müller, Bürgerkrieg içinde yer alır, s. 30 ve devamı.

o zamandır devasa kitle gösterisi söz konusuydu, Liebknecht ve Pieck de haklı olarak durumun evrildiğini tahmin ediyordu.

Mevcut öteki sorumlular arasında[72] pek çokları, ancak askeri güç dengeleri bakımından ele aldıkları mesele olan iktidarı ele geçirmek için az bir zamanın yeteceğini düşünür. Devrimciler kesin sonuca götürecek bir savaşa girişmek için yeterince örgütlenmişler midir? Dorrenbach'ın düşüncesi budur. Marstall'da konuşlanan bölüğün denizcileri, üzerinde büyük etkiye sahip, yetenekli bir kışkırtıcı olan o, denizcilerin, Ebert hükümetini devirmek amacıyla işçilerin yanında savaşmak için tek bir işaret beklediklerini iddia eder. Elindeki bilgilere göre, Berlin garnizonunun en büyük kısmının benzer eğilimler içinde bulunduğunu da ekler. Nihayet, Spandau'da konaklayan ve elinde iki bin makineli tüfek ve yirmi savaş topu bulunduran binlerce adamın başkente yürümeye -ilerlemek gerekir- hazır oldukları kesin bilgisine sahip olduğunu söyler. Ledebour ikna olur, Liebknecht terazinin bir kefesine saygınlığının ağırlığını koyar: onlar için artık Eichhorn'un azline karşı çıkmak yetmez, mümkün olduğuna göre, iktidar için mücadeleye girişmek gerekir[73].

Alışılmadık Ledebour-Liebknecht ittifakı kesindir. Meclis, bir asker delege olan Albrecht'in uyarısını hesaba katmaz; kendisi yalnızca Dorrenbach'ın Berlin garnizonunun zihniyeti konusundaki değerlendirmesini değil, denizcilerin eğilimlerine ilişkin yargılarını da tartışacaktır[74]. Başkanlık eden Richard Müller, Liebknecht gibi, kitlelerin devrimci yola girdiğini düşünür ama Berlin'de, en iyi durumda, ülkenin geri kalanından kopmuş bir öncü birliğin, yalnızca başkentte, zaferle sonuçlanacak bir saldırıyı başlatma anının geldiğinden emin değildir[75]. Däumig onu destekler: ona göre, geçici bir Berlin Komünü yoluyla sadece birkaç günlüğüne zafer kazanmak değil, kesin olarak ve ülke çapında muzaffer olmak söz konusudur. Bu kez de Richard Müller ve Däumig azınlıkta kalır ve oylamada ancak altı oy alırlar[76]. Böylelikle Meclis neredeyse oybirliğiyle hükümetin devrilmesi sınamasına girişmeye karar verir. Bu amaçla, hareketi yönetmeyi, gerekli olduğunda, konseylerin yeniden seçilmesi ve yeni bir kongrenin toplanması sırasında kendine geçici devrimci hükümet payesi vermeyi üstlenen elli iki üyelik bir "devrimci komite" tayin eder. Başında, üç müttefik eğilimi -Ledebour, Liebknecht, Paul Scholze- temsilen eşit haklarla donatılmış

72. Devrimci ve sol bağımsız delegeler. İçlerinden Anton Grykewicz gibi bazılarının devrimci delege, Berlin'de U.S.P.D.'nin ikinci başkanı ve Eichhorn'un vekili şeklinde çok titri vardır. Weber, Die Wandlung, II, s. 145.
73. III. Gesch., s. 274; Müller, Bürgerkrieg, s. 30-38, 46.
74. *A.g.e.* ve H. Müller, *a.g.e.*, s. 252.
75. *A.g.e.*, s. 253.
76. R. Ve H. Müller, Däumig, R. Müller, Eckert, Neuendorf, Rusch ve Malzahn'ı zikreder.

üç başkan bulunur[77]. Hantal ve güçsüzlüğe mahkûm bir oluşumdur bu. Däumig pek çok kez bu macerayı kınar, sorumluluk paylaşmayı reddeder ve salonu terk eder.

O sırada, sonuçları kesin olsa da tam olarak açıklığa kavuşturulamamış bir olay gerçekleşir: özerk bir biçimde hareket eden silahlı bir grup işçi, bir kez daha *Vorwärts* binasını ele geçirir[78]. Başka gruplar da mücadeleyi kızıştırmak için gece boyunca belli başlı basın yayın kurumlarını[79] işgal eder. Aslında bu adamların bu tarz komando eylemleriyle kapitalist basının kamulaştırılması meselesini çözebileceklerini düşünmüş olmaları çok az ihtimaldir. Ledebour bu girişimler konusunda sonradan şunları söyleyecektir: "Bu kitle eylemi bizi bir oldubitti karşısında bıraktı"[80]. Ama aynı anda kendisi de Berlinli işçileri daha geniş çaplı bir oldubitti karşısında bırakmak üzereydi.

Hükümetin devrilmesi için mücadele.

Bu olaylar başkentin sokaklarında cereyan ettiği sırada ağır devrimci komite canla başla hazırlık çalışmalarına girişir. Çalışmasının bilançosu yetersizdir ve 6 Ocak Pazartesi saat 11'de yeni bir gösteri çağrısında bulunur[81]: kitlesel bir işçi katılımı genel greve çağrı yapmayı gerektirebilecektir. Ardından iktidarın alınması sırasında ortaya çıkaracağı bir ilan –şimdilik daktilo edilmiş– kaleme alır:

> Ebert-Scheidemann hükümeti katlanılmaz hale geldi. Devrimci (bağımsız sosyal demokrat parti ve komünist parti) işçi ve askerleri temsilen aşağıda imzası olan devrimci komite, onun görevden alındığını ilan eder. Aşağıda imzası olan devrimci komite idari işleri geçici olarak üstlenecektir.
> Yoldaşlar! Emekçiler!
> Devrimci komitenin kararları etrafında safları sıklaştırın!
> İmza: Liebknecht, Ledebour, Scholze[82].

---

77. III. Gesch., s. 275; Ledebour Prozess, s. 53.
78. III. Gesch., s. 280-281, bu girişimin, sonradan provokatör olduğu ilan edilen Alfred Rolan isimli bir kahvehane garsonunun Emniyet Müdürlüğü önündeki gösterisi sırasında gerçekleştiğini belirtir. Olay, Prusya Landtag'ının soruşturmasıyla, Ledebour davasındaki pek çok tanıklıkla doğrulanmış, Richard Müller tarafından üstlenilmiştir (Drabkin, *a.g.e.*, s. 486, no: 23). Ama hiç de provokatör olmayan goşist unsurların ilk andan itibaren bu işgale katıldıkları tartışma götürmez; en tanınmışları yazar Werner Möller'dir; K.P.D.(S.) kurulmadan önce Berlin I.K.D. yöneticilerinden biri olmuş, M. Bock tarafından (*a.g.e.*, s. 435) başkentteki goşist faaliyetin liderlerinden biri olarak tanımlanmıştır.
79. Büxenstein, Scherle, Mosse, Ullstein basın kuruluşları ve Wolff telgraf ajansı söz konusuydu. Mosse'yi işgal edenlerin başında Drach isimli biri vardı ve Drabkin'in zikrettiği (*a.g.e.*, s. 486, no: 23) Eisner'in bir telgrafı (I.M.L.-Z.P.A. No: 8/28, f. 184 ve 8/29, s. 41 ve sonrası) onun Ludendorff'un bir casusu olduğunu belirtiyordu.
80. Ledebour-Prozess, s. 62.
81. Çağrı, Büyük Berlin U.S.P.D. merkez yürütmesinin ve K.P.D. (S.) merkezinin devrimci delegelerince devrimci komite adına imzalanır (Freiheit, 6 Ocak 1919; Dok.u. Mat., II/3, s. 11).
82. III. Gesch., s. 272 içinde orijinalin fotoğraf baskısı. Liebknecht, Ledebour yerine imzalamıştı.

Ama bu çağrı gün yüzüne çıkmaz. Devrimci komitenin ayakları altındaki toprak çoktan kaymaya başlar. Marstall denizcileri, isteklerinin tersine,[83] angaje oldukları bir işyerine karşı çıkar ve kendilerine danışmadan onlardan faydalanan Dorrenbach'ı suçlarlar[84]. Devrimci komiteyi, konuşlandıkları Marstall'ı terk etmeye zorlar[85] ve içlerinde şafak vakti özel önlemle tutuklanan Anton Fischer'in bulunduğu tutsaklarını serbest bırakırlar[86]. Denizci Lemmgen tarafından yönetilen üç yüz adamlık bir müfreze, devrimci komitenin emri üzerine savunma bakanlığını işgal edecektir: müsteşar yazılı bir emir istediğinden müfreze lideri bunu talep eder ve bunu rapor etmeden önce bir uyku çeker. Beklemekten yorgun düşen adamları dağılır. 6'sı, önceki günün yanılsamalarını dağıtır[87]. Komünist tanığımız şunları yazacaktır:

> Bu kitleler iktidarı ele geçirmeye hazır değildi; kendi inisiyatiflerinin tersine adamlar onların kafalarına girmiş olmalılardı ve ilk devrimci faaliyetleri liderlerin Emniyet Müdürlüğü'nde konuşup tartışmalarına son vermek oldu[88].

Yüzbinlerce grevciye rağmen toplamda mücadeleye kararlı iki binden az adam vardır; komünistlerin ve bağımsızların güçlendirmeye ve denetlemeye geldiği Eichhorn'un birlikleri, gazeteleri ve matbaaları -*Vorwärts*'inkileri- işgal eden müfrezeler, Eugen Léviné, Werner Möller, Otto Bras ve Neukölln konsey başkanı Haberland[89]. Berlinli işçi kitlesi greve, hatta gösteriye hazırdır ama silahlı mücadeleye değil.

6 Ocak akşamından itibaren hareketin gerilemekte, iktidarın ele geçirilebileceği fikrinin de büyük bir hata olduğu gözle görünür olur. Merkez konseyler komitesi ve onun Berlin yürütmesi Eichhorn'un azlini onaylamıştır[90]. Freikorpsların genelkurmayına yerleşen Noske, kendi karşı saldırısını hazırlar. Komünist merkezde bu kriz anlamına gelir. Rosa Luxemburg'un ısrarları üzerine eylemin başından beri gizlenen Radek, Duncker'in aracılığıyla, merkeze bir mesaj göndererek işbaşı yapmaya ve işçi konseylerinin yeniden seçilmesi için acilen bir kampanya başlatmaya çağrı yapmak ister[91]. Rosa Luxemburg ona, bağımsızların teslim olmaya hazır olduğu ve komünistlerin, kendisinin de gerekli gördüğü bir geri çekilmenin sinyalini vererek onların işini

83. Freiheit, 10 Ocak; Dok.u. Mat., III/2, s. 136.
84. Ledebour-Prozess, s. 189-194; Waldman, Spartacist Uprising, s. 176.
85. R. Müller, *a.g.e.*, s. 87.
86. III. Gesch., s. 280.
87. III. Gesch., s. 276; Ledebour-Prozess, s. 278 ve devamı; Drabkin, *a.g.e.*, s. 488, no: 28.
88. Die Rote Fahne, 5 Eylül 1920.
89. III. Gesch.. s. 281; Drabkin, *a.g.e.*, s. 495.
90. Malzahn olmadığından, karşı oy kullanmış olan yalnızca Däumig ve Richard Müller. Dok.u. Mat., II/3, s. 15.
91. Radek, Kasım..., s. 137-138.

kolaylaştırmak zorunda olmadıkları cevabını verir[92]. Jogiches, merkezin, emir almadan ve 5'i akşamından itibaren tamamen parti disiplini dışında hareket eden Liebknecht ve Pieck'i reddetmesini isteyecektir ama merkez mücadelenin tam ortasında vuku bulacak ve anlaşılmama tehlikesi taşıyacak bir ret karşısında tereddüt eder[93]. Bağımsızlar daha az bölünmemiştir ve ulusal yürütme Oscar Cohn ve Luise Zietz'i, Berlinlileri ve özellikle Ledebour'u devrimci komitenin 10'a karşı 51 oyla çözdüğü şeyi görüşmenin gerektiğine ikna etmeye çalışmaya gönderir[94].

Müzakereler, 6'sını 7'sine bağlayan gece başlar. Bağımsızların tarafında bir ateşkes arzusu vardır; onun bir maddesi devrimciler tarafından işgal edilen binaların tahliyesine açıklık getirecektir. Hükümet, koşulsuz tahliyeyi her türlü uzlaşmaya bir başlangıç haline getirir[95]. Aslında onun durumu, işçi öncüsü saflarındaki geri çekilme ve yönsüzlükle, açıkça yeniden doğan güvenle saatler içinde düzelir. 5'ini 6'sına bağlayan gece sosyal demokrat yürütme tarafından ortaya atılan bir bildiri –*Extra-Blatt-Vorwärts*– "Spartaküs Birliği'nin silahlı çetelerini", "Alman işçilerini cinayet, kanlı iç savaş, anarşi ve açlıkla" tehdit eden kaçık ve caniler" olarak göstererek niyetlerini ortaya serer[96]. 6'sından itibaren polis yetkilerini General von Lüttwitz'e bıraktıran Noske, freikorpsların müdahalesini hazırlar[97]. Şansölyeliğin önünde, "Liebknecht ve Rosa Luxemburg diktatörlüğü" kurma girişimlerini itham eden ve bütün vatandaşları yardıma çağıran Ebert'in kendisi ve Scheidemann tarafından nutuk çekilen hatırı sayılır bir kalabalık vardır[98]. Birkaç saat sonra Reichstag binasında "sosyal demokrat" bir ordu birliği kurulmaya başlar: 8'inde her biri altı bölüklük iki alay, *Vorwärts*'ın gazetecisi Kuttner ve Savunma Bakanı Albay Grampthow'la birlikte Reichstag'ta örgütlenmiştir[99]. Aynı gün bakanlar, bakanlıkların dışında bir araya gelir ve mücadele önlemleri alır. Başkomutan olarak atanan Noske, freikorpsları Lichterfeld bölgesinde toplamaya karar verir[100]. 8 Ocak akşamı, herkes kendi düşünce ve isteğinde ayak dirediğinden müzakereler kesilir.

O zaman hükümet Berlin halkına şiddete karşı şiddetle savaşmak ve "baskı ve anarşiye bir son vermek" niyetini bildiren bir çağrı ortaya atar[101]. Devrimci taraf olan Liebknecht, içlerinde oğlu Wilhelm'in

92. *A.g.e.*, s. 138.
93. III. Gesch., s. 283; Paul Levi, Was ist das Verbrechen?, s. 33-34.
94. III. Gesch., s. 284; H. Müller, *a.g.e.*, s. 262.
95. *A.g.e.*
96. H. Müller, *a.g.e.*, s. 254-255.
97. Noske, Von Kiel bis Kapp, s. 69 ve devamı.
98. I.M.L.-Z. P.A., no: 8/28, aktaran Drabkin, *a.g.e.*, s. 490.
99. *A.g.e.*, s. 490, no: 35.
100. *A.g.e.*, s. 91.
101. Drabkin'in bahsettiği bildiri, *a.g.e.*, s. 496; Reichsanzeiger, no: 7, 9 Ocak 1919.

bulunduğu *Vorwärts*'ı işgal edenleri ziyaret eder ve onların karşısında bağımsız yöneticilerin ihanetini itham eder[102]. 9'unda devrimci delegeler, K.P.D.(S.)'nin ve bağımsızların Berlin yürütmesinin temsilcileri hükümetin ilanına bir çağrıyla karşılık verir: "Genel Grev İçin Ayaklanın! Silah Başına!":

> Durum ortadadır. (...) İşçi sınıfının bütün geleceği, bütün bir sosyal devrim söz konusudur! Scheidemann-Ebert kendi yandaşlarını ve burjuvaları siz proleterlere karşı savaşmaya çağırıyor. (...) Seçenek yok! Sonuna kadar mücadele etmek gerek! (...) Genel grev için ayaklanın! Dışarı, son savaş için, zaferin savaşı için sokağa![103].

Kızıl Askerler Birliği silahlı emekçileri mücadele etmek için sokaklara çağırır[104].

Kendi çoğunlukları içinde Berlinli emekçiler, aynı şekilde sosyalizm isteyen iki kamp arasında patlak vermek üzere olan bu iç savaşa ne katılmaya, ne de boyun eğmeye hazırdır. Fabrikalarda sürekli savaşın acilen durdurulmasına, "kardeş kavgasının" son bulmasına yönelik toplantılar düzenlenir; bütün sosyalist akımların "birliği" talep edilir ve alkışlanır. 9'u sabahı Schwartzkopff ve A.E.G.'nin emekçileriyle Humboldthain'de gerçekleştirilen bir miting şu sloganı ortaya atar:

> Proleterler, liderlerinizle değilse bile onları aşarak birleşin![105]

Bu göstericilerden kurulu bir heyet, Max Cohen'in onların endişelerini ifade ettiği merkez konseye gelir; bu yüzden Başkan Leinert tarafından hemen paylanır.[106]. Sağcı bağımsızlar ve çoğunlukçu sosyal demokratlar, farklı nedenlerden dolayı, aşırılıkçı maceracıları daha iyi itham edebilmek için bu yatıştırma arzusundan faydalanır. Ama hareket kendiliğinden büyük bir boyut kazanmıştır ve sosyal demokratlar tarafından can hıraş talep edilen müzakereler 9 Ocak akşamı yeniden başlar: Hermann Müller'in yönettiği bir hükümet heyetiyle 11'ine kadar devam edecektir[107].

Ama bu arada zaman, her ne olursa olsun saldırmaya kararlı hükümet lehine işler. 8'inden başlayarak onun birlikleri Anhalt İstasyonunu ve önceki günden beri işgal edilen demiryolları yönetim binasını ele geçirmiştir. 9'unda Reich'ın matbaasını yeniden işgal eder ve *Vorwärts* binasını kuşatırlar. Orada Brutus Molkenbuhr, operasyondan sorumlu

---

102. F. Zikelsky, Mein Gewehr in meiner Hand, s. 144-145.
103. Dok.u. Mat., II/3, s. 33-34.
104. Aktaran Drabkin, *a.g.e.*, s. 498.
105. Aktaran Drabkin, *a.g.e.*, s. 499.
106. Der Zentralrat, s. 287-288.
107. III. Gesch., s. 284; H. Müller, *a.g.e.*, s. 262 vs.

subaya emirlerin güç kazanmak için yerinde olduklarını teyit eder[108]. 10'unda Savunma alayları ayaklanmanın bir kalesi olan Spandau'ya saldırıya geçer ve arkalarındaki baskı güçlerini tehdit ederler: işçi konseyi başkanı askerler konseyi eyleminde ölmüştür, *Leipziger Volkszeitung*'un eski yazarı Spartakist Max von Lojevski tutuklanır ve gözaltındaki arkadaşlarıyla birlikte öldürülür[109]. 10'unu 11'ine bağlayan gece, müzakereler ilerlerken, görüşmecilerden biri olan Georg Ledebour, Spartakist yönetici Ernst Meyer gibi tutuklanır[110]. 11'i sabahı Binbaşı von Stephani'nin yönettiği birlikler *Vorwärts*'ın binasını bombalamaya başlar[111]. İki saat sonra içeride kuşatılanlar beyaz bayrak çeker ve üyeleri tutuklanacak olan bir heyet gönderirler. Subay, koşulsuz teslim olmaları için işgalcilere on dakika verir. İçlerinde Werner Möller ve gazeteci Fernbach'ın bulunduğu pek çok tutuklu alanda infaz edilir. Daha sonra akşam vakitlerinde askerler Wolff Ajansın binasını ve en son işgal edilen matbaaları ele geçirir. Nihayet 12'sinde hâlâ yaklaşık üç yüz isyancının bulunduğu Emniyet Müdürlüğü'ne saldırı başlatırlar, bu isyancıların lideri komünist Justus Braun pek çok yoldaşıyla birlikte öldürülür[112].

Noske'nin adamlarının acımasız saldırısı, kardeş katili mücadelelere son vermek için hareketin işyerlerine sıçraması, son toplantısı 9'unda gerçekleşmiş görünen devrimci komitenin vasat yönetiminin düzenini bozmaya yol açmıştır. K.P.D.(S.)'nin merkezi de tam anlamıyla alt üst olur. Vaktini bağımsız yöneticilerle geçiren Liebknecht'le günlerdir temas kurmamıştır. Birbirlerine akıl danışan Levi ve Radek, yönetimdeki felci, kendini dayatan açık kararlar karşısında onun kifayetsizliğini tespit ederler. 9'unda, geri çekilmeyi, işgal edilmiş binaların tahliyesini önermek amacıyla hep birlikte işçi toplantılarına müdahale etmeyi tasarlarlar; bu, onlara, tehdit eden baskıyı püskürtmenin tek yolu gibi görünür. Ama birlikler harekete geçtiği için çok geç olduğunu öğrendiklerinde bu tasarıdan –Liebknecht ve Pieck'inkiler kadar kişisel bir girişim– vazgeçerler[113]. 9 Ocak'ta Radek merkeze hitaben, Levi'nin götüreceği bir mektup yazar:

> *Spartaküs Birliği Ne İstiyor?* adlı program broşürünüzde işçi sınıfının büyük çoğunluğunu arkanıza alırsanız iktidarı ele geçirmek istediğinizi bildiriyorsunuz. Tamamen doğru bu bakış açısının temeli, işçi hükümetinin, proletaryanın kitle örgütlenmesi olmaksızın tasarlanamaz olduğu basit gerçeğinde yatıyor. Bugün göz önüne alınacak tek kitle örgütlerinin, işçi ve asker konseylerinin yalnızca kâğıt üzerinde bir etkisi vardır. Bu sebeple onlara

108. III. Gesch., s. 285.
109. *A.g.e.*, s. 285-286.
110. *A.g.e.*, s. 286.
111. *A.g.e.*, s. 288.
112. *A.g.e.*, s. 288-290.
113. Radek, Kasım..., s. 138.

egemen olan mücadele partisi, komünist parti değil, sosyal vatanseverler ya da bağımsızlardır. Böyle bir durumda iktidarın proletarya tarafından olası bir ele geçirilmesini düşünmek kesinlikle söz konusu değildir. Hükümet bir darbenin ardından ellerimizin arasından kaysaydı taşrayla bağınızı koparmış ve birkaç saatte silip süpürülmüş olurdunuz[114].

Dolayısıyla parti temsilcilerinin onayıyla üstlenilen girişimi ağır bir hata olarak değerlendirir:

Bu durumda, Emniyet Müdürlüğüne karşı sosyal-vatansever hükümetin saldırısına karşılık olarak, devrimci delegeler tarafından Cumartesi günü kararlaştırılan eylem, bir protesto eyleminin yapısına bürünmemeliydi. Hükümet politikası yoluyla çileden çıkmış, politik deneyimsizliklerinin Reich'ın tümündeki güç dengelerini kavrayamaz hale getirdiği devrimci delegeler tarafından kötü yönetilen proleter öncü, kendi ivmesi içinde, protesto hareketini iktidar mücadelesine çevirmiştir. Bu durum Ebert ve Scheidemann'a, Berlin hareketine, bütün bir hareketi zayıflatabilecek bir darbe vermesi iznini verir[115].

Temmuz 1917 Bolşevik örneğinden destek alan Radek, komünist yöneticilerin sorumluluklarını almalarından, kitleler önünde bir geri çekilme çağrısı inisiyatifinden yana karar verir:

Bu felaketi frenleyebilecek ve engelleyebilecek tek güç sizsiniz: komünist parti. Bu mücadelenin umutsuz olduğunu bilmek konusunda yeterince kavrayışlısınız: bunu bildiğinizi üyeleriniz yoldaş Levi ve Duncker bana söylediler. (...) Hiçbir şey daha zayıf olanın üstün bir güç karşısında geri çekilmesinin önüne geçemez. Temmuz 1917'de bugün sizin olduğunuzdan çok daha güçlü olduğumuz zaman bütün gücümüzle kitleleri elimizde tuttuk ve bunu başaramadığımızdan, inanılmaz çabalar pahasına bu kitleleri umutsuz bir savaşın dışına, geri çekilmeye doğru götürdük[116].

Radek'in tespitinin, karşı devrimci girişimlere karşı kendini savunmaya kararlı fakat devrimci yöneticilerin tutarsız politikası ve farklı işçi partilerini karşı karşıya getiren iç savaş yüzünden yönünü şaşırmış Berlinli emekçiler arasında oldukça yaygın derin bir duyguya karşılık geldiği tartışılmaz. Bu mektubu merkeze gönderdiği aynı gün, A.E.G., Schwarzkopff ve öteki fabrikaların 40.000 işçisi Humboldthain'de bir araya gelir ve benimsenen maddeler konusunda bir kampanya örgütlemekle yükümlü sekiz üyelik (her partiden iki ve devrimci delegelerden iki)[117] bir komisyon seçer; bu maddeler: şimdiki yöneticilerin geri çe-

114. Aktaran III. Gesch., s. 282. Radek bu mektup konusunda Alman polisi tarafından uzun uzadıya sorgulanmıştır. Orjinali, Illustrierte Geschichte'nin yazılması için kullanılan ama Nazizmin altında kaybolan Thomas'ın arşivlerinde yer alıyordu.
115. *A.g.e.*
116. *A.g.e.*
117. Der Zentralrat, s. 277.

kilmesi, "uzlaşmamış" yöneticilerin yerleştirilmesi, büyük karargâhın feshedilmesi, rütbelerin ortadan kaldırılması, ordunun terhis edilmesidir[118]. Ertesi gün 15.000 Spandau işçisi, halk komiserlerinin geri çekilmesini, çoğunlukçu, bağımsız ve komünist üç partinin temsilcilerinden eşit olarak oluşmuş her seviyeden komiteler gerçekleştirilmesini, işçi ve askerler konseyinin yeniden seçilmesini talep eder[119]. İzleyen günlerde bu anlamda çözümler ikiye katlanır. Bu çözümler Ebert ve Scheidemann'ın geri çekilmesini, Emniyet Müdürlüğü'ne başka bir bağımsızın atanmasını, üç işçi partisinden oluşan bir hükümetin oluşturulmasını talep eder[120]. Pek çok sosyal demokrat militanın bu duruma katılması, birlik duygusunun derinliğini, Berlinli işçi kitlesinin ona kardeş katili bir kavga gibi görünen şeye düşmanlığını gösterir. Merkez tarafından benimsenen Radek'in tavrı, komünist partiye, bu kavgaların devam etmesinin doğrudan ya da dolaylı sorumlusu olarak görünmeme, bağımsızları ve perişan devrimci delegeleri zaruri bir geri çekilmeye sürükleme ve genelkurmayın bilinçli müttefikleri, aşırı sola baskı yapma rüyası görenleri sosyal demokrat partiye hapsetme izni verebilmişti. Ama Rosa Luxemburg da dahil Spartakist yöneticiler durumu başka türlü değerlendireceklerdir: devrimci delegeler ve sol bağımsızlarla sola bir tür vaat vererek, direnci ve *Vorwärts*'ın işgalinin sürdürülmesini bir onur meselesi yapacak ve bağımsızlara, birlik özleminden kendi çıkarları için faydalanma izni vereceklerdir; ama bu birlik özleminden en sonunda tek başlarına faydalanacak çoğunlukçular olacaktır çünkü bu koşullarda bir işçi ittifakının oluşmasına bir tek komünistlerin düşman olduğuna inandırmayı başaracaklardır. Yarı angaje ayaklanma eylemine sonuna kadar bağlı olan onlar, , silahsız çoğunlukçu sosyal demokrat partideki Ebert'in hasımlarını, görünürde bir yedek çözümü olmayan bir baskı politikası karşısında savunmasız bırakacaklardır.[121].

Levi, merkezde devam eden tartışmada Radek'in düşüncesini savunur; Jogiches daha ileri gider, *Die Rote Fahne*'de Liebknecht ve Pieck'in eyleminin kamusal reddini talep eder. Rosa Luxemburg onun duygularını –Paul Levi'ye bakılırsa, bundan böyle Liebknecht'le[122] çalışmasının mümkün olamayacağını söylemiştir– paylaşsa da bu kamusal ret gerçekleşmez. Sadece 10 Ocak'ta, K.P.D.(S.)'nin merkezi adına Wilhelm

118. *A.g.e.*, s. 295.
119. Der Zentralrat, s. 296.
120. Benimsenen çözümler konusunda bkz. Leinert'in raporları, *A.g.e.*, s. 308-326.
121. Pek çok kereler askeri girişimler karşısında endişesini ifade eden Max Cohen, merkez konseyde, liderlerinin freikorpslarla ittifakı karşısında Ebert'in partisinin emekçilerinin çekincelerini ifade eder. Brutus Molkenbuhr'un kendisi, 15 Ocak tarihli yürütmenin raporunu zikrederek (I.M.L.-Z.P.A., II/5, ff. 12-17) Noske ve müttefiklerine (Drabkin, *a.g.e.*, s. 509) karşı şiddetli bir suçlama gerçekleştirecektir.
122. Paul Levi, Was ist das Verbrechen?, s. 33-34.

Pieck, devrimci delegelere ve eylem komitesine bu komitenin K.P.D.(S.) temsilcilerinin geri çekildiğini bildiren bir mektup gönderir. Mektup, kavganın devam etmesi gerektiğini ima ettiğinden "cesaret kırıcı, düzen bozucu, felce uğratan müzakerelere katılmış" olmak gibi, "tereddütlerini ve kararsızlıkları"nı da devrimci delegelerin yüzüne vurur[123]. Muhtemelen bu tartışmanın sonunda Rosa Luxemburg, *Die Rote Fahne* için, bağımsızlara karşı gerçek bir suçlamada bulunur:

> U.S.P.bir kez daha karşı devrimin kurtarıcı meleği rolüne soyundu. Haase-Dittmann elbette Ebert hükümetinden istifa etti ama sokakta hükümettekiyle aynı politikayı sürdürüyorlar. Scheidemann'lara paravanlık ediyorlar (...). Her şeyden önce, gelecek haftalar U.S.P.'nin, bozulmasıyla devrimi zehirleyen bu çürüyen cesedin tasfiyesine ayrılmalıdır[124].

8'inde şöyle yazıyordu:

> Almanya şimdiye kadar klasik örgüt toprağıydı, diyelim ki orada örgüt fanatizmi vardı, bu gözler önüne seriliyordu. Her şey örgüte, ruha, amaçlara, hareketin eylem kapasitesine adanmalıydı. Ve bugün ne görüyoruz? Bunca övülen bu "örgüt yeteneği" devrimin belirleyici anlarında acınası bir fiyasko yaratıyor[125].

11'inde şunları belirtir:

> Yönsüzlük, Berlinli işçi sınıfını örgütlemekle yükümlü bir merkezin olmayışı fazla uzun süremez. Devrim davası ilerlemeliyse, proletaryanın zaferi ve sosyalizmler bir rüyadan başka bir şey olmak zorundaysa, devrimci işçilerin, kitlelerin mücadeleci enerjisine kılavuzluk edebilecek ve kullanabilecek yönetici organizmalar kurmaları gerekir[126].

Böylelikle, bu devrimci kavga günlerinin etkisiyle Rosa Luxemburg, şimdiye kadar mücadele ettiği devrimci partinin anlayışına yaklaşmış gibi görünür[127]. Son makalesinde "Spartakist haftanın" bir bilançosunu yapmaya yeltenecektir[128]. Ona göre hiç kuşkusuz, "devrimci proletaryanın kesin bir zaferini", Ebert-Scheidemann'ın düşmesini ve "sosyalist diktatörlüğün kurulmasını" beklemek imkânsızdı. Bunun nedeni devrimin olgunlaşmamasında, devrimci odaklar –"ortak eylem, Berlinli

123. Die Rote Fahne, 13 Ocak 1918, Dok.u. Mat., II/3, s. 41-42.
124. Die Rote Fahne, 11 Ocak 1918, *A.g.e.*, s. 47-49.
125. Die Rote Fahne, 6 Ocak 1918, Dok.u. Mat., II/2, s. 23-26.
126. Die Rote Fahne, 11 Ocak 1918, *A.g.e.*, s. 47-51.
127. Badia (Spartakistler, s. 261) şöyle yazar: "Ne var ki Rosa Luxemburg, devrimin başında, iradesini kitlelere dayatarak eyleme rehberlik eden ve onu yöneten bir örgütün gerekliliğini hissetmiştir. Buradaki, işçi sınıfı partisinin leninist anlayışına doğru bir adım değil midir?" Hem Rosa Luxemburg'un düşüncesine, hem de iradesini kitlelere "dayatan" bir partinin "leninist" denilen anlayışına ilişkin olarak onu takip etmek zordur.
128. Die Rote Fahne, 14 Ocak 1918. Dok.u. Mat., II/3, s. 71/75.

işçi sınıfının acı sözlerine ve sert karşılıklarına tamamen başka bir etki kazandırabilecektir"– arasında koordinasyon eksikliğinde, "ekonomik mücadelelerin onların başlangıç döneminde olmasında" yatar. Bu koşullarda geçen haftanın bir "hata" oluşturup oluşturmadığını sormak gerekir. Rosa Luxemburg böyle düşünmez zira emekçilerin kışkırtıldığı kanaatindedir:

> Ebert-Scheidemann'ın şiddetli provokasyonu karşısında devrimci işçiler silahlara sarılmaya zorlanmışlardı. Karşı devrimin ileri doğru yeni bir adıma teşvik edildiği düşünülmesin, devrimci proletarya safları ve Alman devriminin Enternasyonal içinde yararlandığı saygınlık sarsılmasın isteniyorsa, devrim için bütün enerjisiyle saldırıyı hemen geri püskürtmek bir onur meselesiydi; [129].

Sonuç olarak bunlar, "kendini dayatan görev ile devrimin şimdiki aşamasında, Rosa Luxemburg'a göre, mücadelenin resmi olarak bir bozgunla bitebileceğini açıklayan" ön koşulların –çelişkiyi sonlandırabilecek– olmayışı arasındaki çelişkidir. Ama tarih, sosyalizm yolunun "bozgunlarla döşendiğini", bu bozgunların ders çıkarmayı bileni zafere ulaştırdığını öğretir:

> Yönetim başarısız oldu. Ama yeni bir yönetim, kitlelerden kaynaklı, kitlelerin seçtiği bir yönetim kurulabilir ve kurulmalıdır. (...) Kitleleler görevlerinin üstesinden gelebilecek yetenektedir. Bu "bozgunu", uluslararası sosyalizmin gururu ve gücünü oluşturan tarihsel bozgunlar dizisinde bir zincir halkası haline getirmişlerdir. Zaferin bu bozgun toprağında çiçek açacağının nedeni budur[130].

Bu imana rağmen Rosa Luxemburg'un makalesine verdiği "Tarikat Berlin'de Hüküm Sürüyor" ismi durumu bütün hoyratlığıyla özetliyordu. Komünist parti yönetimi, patlak vermesine katkıda bulunduğu, engellemek ya da durdurmak için hiçbir şey yapmadığı bir hareketin yıkılmasının önüne geçememişti. Kuşkusuz uzun zaman generallerin müttefik yöneticilerine karşı sınıf cephesinin birliği için bir mücadele fırsatı vermişti. Liebknecht ve devrimci delegelerin çoğunluğu tarafından düşüncesizce girişilen goşist faaliyetin bedelini ağır ödeyecekti –birkaç gün önce Spartaküs'ü "darbeci taktiğinden" ötürü eleştiren yine bunlardı.

---

129. Die Rote Fahne, 14 Ocak 1919. Dok.u. Mat., II/3, s. 73.
130. *A.g.e.*, s. 75.

Çifte cinayet.

Aslında freikorpslar kafa avlamaya kararlıdır ve faal olarak devrimci yöneticilerin peşindedirler. Dorrenbach, Emil Eichhorn, Paul Scholze, başkenti terk etmeyi başarır[131] ama Rosa Luxemburg ve Liebknecht orada kalır. Noske'nin birlikleri *Vorwärts* binasına saldırı emri vermişken Rosa Luxemburg hâlâ *Die Rote Fahne*'de çalışmaya devam etmektedir ve Levi, hayatının tehlikede olduğunu ve gizlenmesi gerektiğini onu ikna etmekte epey güçlük çeker. Liebknecht de aynı bilinçsizlik içinde olsa da, Rosa ve kendisinin parti adına söz aldığı bir toplantı için önlem alınmasında ısrar eder. Nihayet her ikisi de saklanmayı kabul eder ama baskının işçileri ezdiği Berlin'i terk etmeyi reddederler[132]. 12 ve 13 Ocak'ta önce Neukölln yakınlarına, sonra da Wilmersdorf'ta bir sempatizanın evine sığınırlar. Rosa Luxemburg orada, Liebknecht'in devrimci komitenin meşhur metninin altına kendi imzasını attığını *Vorwärts*'tan öğrenir[133]. Ona, "Karl, bu bizim programımız mı?"[134] diyecektir. Bir sessizlik olur.

Wilhelm Pieck'in 15 Ocak akşamı onlara sahte belgeler getirdiği, yine aynı evde yakalanırlar. Üçü de muhafız bölüğünün karargâhının yerleştiği merkeze, Eden Oteli'ne nakledilir ve Komutan Pabst tarafından sorgulanır. Geceyarısı önce Liebknecht, ardından Rosa Luxemburg Moabit'te hapsedilmek üzere nezaret altında oteli terk eder. 16'sında iki komünist yöneticinin tutuklandığını sabah baskısında duyuran tek gazete *Vorwärts*'tır. Bir yorum yazısında, "güce karşı düzeni, insan yaşamını ve hukuku" savunmayı bilen galiplerin "cömertliğine" sevinir[135].

Ancak öğle baskısı büyük puntolarla Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un ölüm haberini duyurur; ilki bir kaçma girişimi sırasında vurulmuş, diğeri Moabit'e nakli sırasında arabasını durduran kimliği belirsiz kimseler tarafından linç edilmiştir. Muhafız bölüğünün bir açıklaması şimdilik tek haber kaynağını oluşturan ayrıntıları verir. Meçhul biri tarafından başına darbe alan Liebknecht Eden Oteline geldiğinde yaralıdır; bir boşluktan faydalanarak Tiergarten Parkı'na kaçmak ister, uyarıların ardından vurulacaktır. Rosa Luxemburg'a gelince, Eden Oteli çıkışında

131. Rosenberg, *a.g.e.*, s. 331; Badia, Spartakistler, s. 249.
132. Radek, Kasım..., s. 138. Merkez konsey 15'inde Max Cohen'den Liebknecht'in yaşlı baldızının ve Rosa Luxemburg'ta kalan genç bir kızın yakalandığını öğrenecektir (Der Zentralrat, s. 415-416).
133. Metnin bir kopyası 14 Ocak'ta *Vorwärts* tarafından yayımlanır.
134. Paul Levi şöyle yazacaktır: "Orada olanlardan hiçbiri Rosa Luxemburg'un "Geçici Hükümet, Ledebour, Liebknecht, Scholze" imzalı belgeyi Liebknecht'e sunduğu sahneyi asla unutmayacaktır" (Rosa Luxemburg und Karl Liebknecht zum Gedächtnis", Der Klassenkampf, no: 2, 15 Ocak 1929, s. 34). Rosi Wolfstein, J.P.Nett'le burada zikredilen düşünceyi eklemiştir (*a.g.e.*, II, s. 767).
135. *Vorwärts*, 16 Ocak 1919 (sabah baskısı).

kalabalık tarafından bayıltılana kadar dövülmüş, bilinçsiz halde sürüklenmiştir; muhafızların elinden alınıp öldürülecektir. Liebknecht'in cesedi morgtadır, Rosa Luxemburg'unki bulunamamıştır[136].

Gerçek yavaş yavaş gün yüzüne çıkar: ilk sorgulamaları sırasında büyük olasılıkla sert müdahale ettikten sonra tutukluları öldüren askerlerdir. İlk önce çıkan Liebknecht, Asker Runge tarafından ensesine bir dipçik darbesi almış, onu Tiergarten'e götürecek olan bir arabaya kanlar içinde atılmış, orada da kendi muhafızı tarafından öldürülmüştü. Bütün bu operasyonu yöneten Üsteğmen von Pflugk-Hartung'tu. Daha sonra kadavra, "kimliği belirsiz" ceset olarak Zoo Karakolu'na bırakıldı. Zaten çok kötü bir durumda olan Rosa Luxemburg Runge tarafından benzer koşullarda dövülmüş, baygın halde götürülüp, öldürülmüştü. Taşlarla ağırlık verilen bedeni, ancak aylar sonra onu geri verecek kanala atılmıştı. Operasyonu yöneten Teğmen Vogel'di[137].

Birkaç ay sonra, Mayıs 1919'da savaş konseyi Runge'ye iki, Vogel'i iki buçuk yıl, von Pflugk-Hartung'a beraat verecekti[138]. Vogel, hâkimlerinden birinin, Üsteğmen Canaris'nin suç ortaklığı sayesinde kurtulacak[139] ve yurtdışına gidecektir.

Bu çifte cinayetin sonuçları saymakla bitmez. Kuşkusuz soruşturmaya büyük emek harcayan Jogiches ve Levi'nin çabalarına rağmen hiçbir sosyal demokrat yönetici doğrudan sorumluluk alamaz. Buna karşın ahlaki sorumlulukları ezici boyuttadır: iki gün önce *Vorwärts*, "ölüler arasında bir ölü, tek bir ölü olmayacak Karl, Rosa ve ortaklarına"[140] karşı gerçek bir cinayet çağrısı yayımlamıştı ve katliamı gerçekleştiren Noske ve sosyal-demokrat bakanlar tarafından toplanan, silahlandırılan ve sonuç olarak gizlenen bu adamlardır. Scheidemann: "Kendi terörist taktiklerinin kurbanı oldukları ortada"[141] diyecektir. Alman sosyal demokratlar ile komünistler arasına bundan böyle Liebknecht ile Rosa Luxemburg'un kanı girmiştir.

Genç komünist parti aynı anda hem en iyi siyasetçisinden, hem de en saygın liderinden olmuştur. Rosa Luxemburg ve Liebknecht, bütün Alman işçileri arasında tanınmış, uluslararası hareketlerde saygı görmüşlerdi. Rusya dışındaki bütün komünistler içinde Bolşevik yöneticilerle eşitçe tartışacak, kendileriyle birlikte kurulacak Enternasyonal'de

136. E. Hannover-Drück ve H. Hannover, Der Mord an Rosa Luxemburg und Karl Liebknecht, s. 35-45 içindeki basın alıntıları.
137. *A.g.e.*, s. 45-48.
138. *A.g.e.*, s. 116; dava dosyası, s. 59-120.
139. III. Gesch., s. 305. 1917'de devrimci denizcilerin baskı altına alınmasında önemli bir rol oynayan bu subay, III. Reich günlerinde Abwehr'in lideri olacaktır.
140. *Vorwärts*, 13 Ocak 1919, "Das Leichenhaus" şiirinin kopyası, III. Gesch., s. 331.
141. Scheidemann, Memoiren, II, s. 348.

onların otoritelerini dengeleyecek bir ağırlık oluşturacak çaptalardı. Üstelik, Runge'nin ifadeleri ve özellikle Komutan Plabst'ın söyledikleri, sonuçları tartışılır olmaya devam eden partinin bir soruşturmasını gerektirecek korkunç şüpheleri katiller tarafından bağışlanan Pieck'e yüklemeye yönelecektir[142].

Bu iki cinayet çoğunlukçular ile devrimciler arasında bir gedik açmakla kalmaz, pek çok devrimciyi tek hatalarının fazla oyalanmış olmak olduğuna ikna eder. Alman komünistlerden ayrı müfrezelere, hatalarını başka yerde aramalarına inanmaları için birkaç ay zalim bir deneyim gerekecektir.

142. Nollau, The Communist International, s. 332. Plabst'ın yazara, 30 Kasım 1959 tarihli bir ifadesiyle; E. Wollenberg (Der Apparat, s. 76-78), soruşturmanın sorumlusu Hans Kippenberger'in Moskova davaları sırasında bu vesileyle Pieck'e karşı toplanan bilgilerin hayatına mal olacağı versiyonun kaynaklarından biridir.

İkinci Bölüm

Komünist Bir Partinin Rolünü Tanımlama Denemesi

13
Noske Dönemi

Berlin'deki Ocak kavgaları devrimin ilk safhasını, Rosa Luxemburg'un dediği gibi, demokratik yanılsamalar safhasını ya da eğer tercih edilirse, sosyalizme barışçıl bir şekilde geçişe olan inancınkini sona erdirir. İki aylık sosyal demokrat hükümet emekçilerin problemlerine hiçbir çözüm getirememiş, onların umutlarını gerçekleştirememiştir. Kuşkusuz barış gelir. Buna rağmen Almanya'nın bütün kentlerinde ölüm vardır. Savaşın en sert döneminde olduğu gibi açlık ve soğuk vardır. Genel seçim hakkı tek başına hiçbir ekonomik güçlüğü alt edememiştir. Savaş yıllarının gerilimiyle tükenmiş, bozgun ve devrim sarsıntılarıyla kırıp geçirilmiş makine çökecek gibi görünür. Fabrikalar kapanır, işsizlik artar: Berlin'de Ocak ayında 180.000, Mart'ta 500.000 işsiz vardır. Satın alınması gerekli ama ödemesi yapılamaz olan yiyecekleri taşıyacak ne yük gemisi, ne de tren vardır. Karaborsa, kaçakçıları zenginleştirerek ama bütün sosyal tabakaların ahlakını bozarak ilerlemeye devam eder. Hiçbir parçası dirilemeyecek bir dünya çökmektedir. Onun yerini kim alacaktır?

İşçi sınıfı elinde tuttuğuna inandığı bir zaferi kaçırdığına şahit olmuştur. Tanınmış liderleri olanların arkasından bazıları bizzat en kötü düşmanlarını parmakla gösterir. Vaatler ve basit bir geleceğe olan inanç çağı yitip gider. Yeniden savaştayızdır –başka bir savaş biçiminde– ya buna katlanılır ya da sürdürülür. Emekçiler arasında artık özgürlük ağaçlarına* ya da kucaklaşmalara inanılmaz. Artık ya hiçbir şeye inanılmaz ya da ele silah alınır. Kendi cehennemlerini yaşayan bu işçi savaşçıların en vahşileri işverenlere, subaylar birliğine ve iç savaşı meslek olarak seçen bu meslekten askerlere, itaat etmek ya da savaşmaktan başka bir şey bilmeyen bu umutsuz adamlara, kendileri de dört savaş yılının ürünü olan bu "lanetlenmişlere" karşı dikilir.

Tablonun bir yüzü bu şekildedir. Öteki yüzü, işçi mücadelelerinin Ocak ayından başlayarak yapı değiştirmesidir: daha az gösteri ve yürüyüş ama daha sert grevler. Daha az politik slogan ama temel ekonomik

---

* Fransız Devrimi döneminden başlayarak yaşam, süreklilik, gelişme, güç ve iktidarı sembolize eder. (ç.n.)

talepler. Emekçiler, ya baskıya hâlâ karşı durmak istedikleri için ya da onları silahsızlandırmaya yeltendiklerinden orada burada elde silah mücadele etmeye devam eder. Ancak devrimci saldırı birlikleri, günden güne, haftadan haftaya bozgunun ve hayal kırıklığının ağırlığı altında erir; tek bir merkez tarafından yönetilen ve koordine edilen birlikte mücadelenin, mülk sahibi sınıfların belirleyiciliğine tek başına son verebileceğine olan bilinç yükselse bile, saldırılar yayılır. Ama komünist parti, müdahalesinin belirli olabileceği ve hızlı bir yapılanmanın bütün unsurlarını bulabileceği bir durumda neredeyse ortalarda yoktur.

Rosa Luxemburg ve Liebknecht'in katledilmesi aldığı tek darbe değildir. Franz Mehring çifte cinayetten sonra ancak birkaç hafta hayatta kalır; bozulmuş sağlığı şoka direnemez[1]. Aynı anda, savaş yıllarından itibaren verem hastası olan Johann Knief yatağa düşer; uzun süre belli etmeden ıstırap çektikten sonra Nisan ayında ölecektir[2]. Polisler tarafından aranan Radek, 12 Şubat'ta yakalanır, günlerce hayatından endişe edilir, en sonunda bir hücrede koruma altına alınması sağlanır ve Ruslarla bir tartışma başlatabilecek adam olarak saygınlığı korunur[3]. Bir kez daha örgütün kalıntılarını bir araya toplamaya çalışan Leo Jogiches, iki buçuk aydan fazla bir zaman kendisini izleyen polisten kaçar. Ancak Mart'ta yakalanır ve o da "kaçma girişimi" bahanesiyle öldürülür[4]. Ocak ayında *Vorwärts* binasını savunanların katliamından kurtulan, organizatör ve hatip, her yerde hazır ve nazır Eugen Léviné, merkez tarafından Bavyera'ya gönderilir ve Münih konseyler cumhuriyetinin yıkılmasından sonra yakalanır, ölüme mahkûm edilir ve kurşuna dizilir[5].

Bu askeri ve politik mücadeleleri yönetmek, freikorpslara karşı savaşmak, emekçiler arasındaki çoğunlukçu partiyi ve sendika yöneticilerini ele vermek için merkezileşmiş ya da homojen örgüt değil, yalnızca bireyler, gruplar hatta eğilimler vardır. Komünist saflarında sayılmayan yeni bir mücadeleler yönelimi ortaya çıkar. Berlinli devrimci delegelerin çabaları, genelde sendika kadrolarının ve bağımsız sosyaldemokrat parti üyelerinin kendileri gibi, öteki sanayi bölgelerinde başka militanların gerçekleştirdiği çabalarla devralınmış ve genişlemiştir. Aralık ayındaki konseyler kongresi sırasında, temaslar, geniş öncü işçi kesimlerinin yakından tanıdığı yöneticiler olan Ruhr bölgesi maden sendikasından Otto Brass, Halle'den Wilhelm Koenen gibi adamlarla Berlinliler etrafında sıkılaştırılır[6]. Ruhr bölgesinde ve Almanya'nın

1. 29 Ocak 1919'da ölür (III. Gesch., s. 519).
2. Bock (*a.g.e.*, s. 432), bir apandisit operasyonundan sonra 6 Nisan 19192da öldüğünü belirtir.
3. Radek, Kasım.... passim.
4. III. Gesch., s. 367.
5. 4'ünde mahkûm edilip, 6 Haziran 1919'da infaz edilecektir (III. Gesch., s. 396).
6. *Vorwärts und...*, s. 397.

merkezinde işçi konseyleri başlangıçtan beri ülkenin geri kalanından daha az politik bir yapıya ama belki de aynı zamanda daha geniş bir temele sahip olmuştur. Ne olursa olsun işçi faaliyetinin merkezindeki rollerini muhafaza etmişlerdir ve ekonomik taleplerin çıkış noktası onlardır. Devrimin ikinci evresi sırasında önce greve, ardından silahlı mücadeleye sosyal-demokrat dahil yüz binlerce işçiyi sürükleyecek olan kamulaştırma mücadelesidir.

Ocak dalgası.

Batı Alman tarihçi Eberhard Kolb, Ocak ayını "komünist darbeler" ayı olarak tanımlar[7]. Bu çok yaygın ama tartışılır bir iddiadır. Bütün Amanya'da Ocak darbeleri, Berlin ayaklanmasının bunlardan biri olduğu kabul edilirse gerçek darbeleri oluştururlar. Aslında çoğu zaman devrimci militanların eylemi Berlin'inkiyle benzer karakterler ortaya koyar: genellikle bir savunma refleksinden esinlenmiş, sınırlı ve yarı angaje saldırı anlamına gelen bu eylem, komplodan çok öfke gösterisine dayanır ve sıklıkla silahlı gösterilerle, sosyal demokrat ya da gerici gazetelerin işgal girişimleriyle özetlenir. Kâh Berlinli devrimcileri desteklemeye, kâh onları sarsan baskıyı protesto etmeye girişen bu eylem, genelde yerel sosyal demokrat yetkililerin eylemiyle ve olağan polis gücünün ya da burjuva milislerinin tek bir müdahalesiyle kırılıp yön değiştirir.

9 Ocak'ta Dresden'de sosyal demokrat gazete binalarına yönelen devrimci bir gösteri polis tarafından dağıtılır. 10'unda, bu sefer daha güçlü yeni bir gösteri olur, polis ateş açar ve on beş kişi hayatını kaybeder[8]. İki gün sonra K.P.D. (S.)'nin bütün eylemleri yasaklanır[9]. 10'unda, Stuttgart'ta silahlı gösteri, *Neue Tageblatt* binalarının işgal edilmesi ve devrimci yayın yapılması gündemdedir: askerler konseyince seçilmiş, sosyal demokratlar tarafından polisin başına getirilen Teğmen Halın, Württemberg'li bütün komünist yöneticileri, Edwin Hoernle, Fritz Rück, Willi Münzenberg, Albert Schreiner'i "komplo" yüzünden tutuklatır[10]. Leipzig'de komünistler, işsiz göstericilerin başına geçmiş, bildiri basmak için bir gazetenin matbaasını işgal etmiştir. Büyük çoğunluğu bağımsız işçi ve askerler konseyi onların eylemlerini kınar ve matbaayı tahliye eder[11]. Duisburg'ta işçi ve askerler konseyi başkanı komünist Rogg, sosyal demokrat bir gazetenin ele geçirilmesine izin vermiş ve gizlemiştir: konsey tarafından reddedilir ve azledilir[12].

---

7. Kolb, *a.g.e.*, s. 315.
8. *A.g.e.*, s. 315-316.
9. *A.g.e.*, s. 316.
10. III. Gesch., s. 376; Kolb, *a.g.e.*, s. 315.
11. *A.g.e.*, s. 299; *Vorwärts und...*, s. 411.
12. Kolb, *a.g.e.*, s. 315.

Başka yerlerde de en azından geçici olarak oyun berabere biter. Hamburg'ta, 9 Ocak'ta devrimcilerin bir gösterisi *Hamburger Echo*'nun yağmalanmasıyla son bulur. Ertesi gün, güçlü bir sosyal demokrat karşı-gösteri gerçekleştiği sırada, polis birimleri yerel konsey başkanı Laufenberg'i tutuklar ve salıverilmesi için işçi milisinin müdahalesi gerekir. 11'inde iki gösteri arasında çatışma ve sosyal demokrat göstericiler ile "kızıl" milisler arasında Belediye önünde meydan savaşı olur. Laufenberg, konseyin genel seçim hakkıyla gelecek yeniden seçimini vaat etmek zorunda kalır[13]. Halle'de kampların her biri galibiyete yakın gibi görünür. Ordu, kışlaları yeniden işgal etmiş, işçi ve askerler konseyi Meseberg'in kızıl denizcileri etrafında örgütlenen bir milis tarafından korunmaya alınmıştır. Karşılıklı silah atışı olağandır. 12'sinde askerler "Kızıl Kommandantur"a saldırıya yeltenir ama geri püskürtülürler. 16'sında Meseberg'i yakalarlar ama kızıl muhafızı yöneten Ferchlant'ın makineli tüfeklerinin tehdidi altında ertesi gün serbest bırakmak zorunda kalırlar[14].

İktidarın devrimci unsurlar tarafından ele geçirilmesi yalnızca Düsseldorf ve Bremen'de gerçekleşir. Düsseldorf'ta 9'unu 10 Ocağa bağlayan gece ilk adımı atan, stratejik noktaları işgal eden, belli başlı karşı devrimcileri yakalayan, "güvenlik alayı" denilen işçi milisidir. Konsey, Bağımsız Karl Schmidt tarafından yönetilen beş üyelik bir yürütme seçer, bu esnada Komünist Seidel polisi ele alır[15]. Bremen'de işçi konseyi 6 Ocak'ta yeniden seçilmiştir. Bağımsızlar 8.520 oy ve 58 seçilmiş, sosyal demokratlar 14.680 oy, 113 seçilmiş, komünistler 7.190 oy ve 57 seçilmişe sahiptir. Dolayısıyla bağımsızlar ve komünistler az farkla mutlak çoğunluğu elinde bulundurur. Sosyal demokratlar oturuma katılmayı reddeder[16]. Bir sokak gösterisinin bitiminde, yöneticiler arasındaki ateşli tartışmalardan sonra, Bağımsız Frasunkiewicz, Bremen topraklarında konseyler cumhuriyetini ilan eder. Dördü komünist, dokuz halk komiserinden oluşan bir yürütme atanır[17]. 14'ünden itibaren işçi milisi, askerler konseyi tarafından desteklenen bir darbe girişimini bastırmak için müdahale etmek zorunda kalır. Yeni devrimci hükümet, 19'unda, Kurucu'da seçimlerin gerçekleşmesine izin verir ama ordu müdahalesi tehditleri karşısında tavrını sertleştirir: Komünist Breitmeyer polisin başına geçer[18], konsey, komünistler Jannack ve Karl Becker'i, desteklerini istemek üzere Leipzig ve Hamburg'un devrimci yetkilileriyle temas kur-

13. *Vorwärts und...*, s. 259; Comfort, *a.g.e.*, s. 54.
14. *Vorwärts und...*, s. 370-371.
15. *A.g.e.*, s. 484.
16. *A.g.e.*, s. 198.
17. *A.g.e.*, s. 199.
18. *A.g.e.*, s. 202.

maya gönderir[19]. Ruhr bölgesindeki madencilerin, freikorpslar Bremen'e saldırırlarsa grev yapacaklarını öğrenen Noske, risk almaya karar verir: Gerstenberg bölüğü kırk sekiz saat içinde geride yüzlerce ölü bırakarak kenti alır. 4'ü akşamı Noske'nin birliği Bremen'e hâkim olur[20].

Ruhr bölgesi madencileri greve gidiyor.

Aslında birkaç günde, Bremen ile ajitasyonun Kasım ayından beri büyümeyi sürdürdüğü, grev ve olayların ikiye katlandığı Ruhr bölgesi arasında bağlantı kurulabilirdi. Aralık ayının sonunda devrimci, sol ya da komünist bağımsız unsurlar pek çok kentte, özellikle de Hamborn, Mülheim, Oberhausen'de çoğunluğu ele geçirmiştir[21]. İşçi milisler neredeyse her yerde örgütlenir ve onlarla ilk çatışma, Komutan Lichtschlag'ın freikorpsunu geri çekilmeye mecbur bırakarak 9 Ocak'ta Hagen önünde gerçekleşir[22].

Bu noktada, işçi ajitasyonunun merkezinde yer alan kamulaştırma meselesidir. Konseyler kongresi kömür madenlerinden başlayarak buna çabucak girişileceğine karar vermiştir. 11'inde Essen işçi ve askerler konseyi, işveren sendikasının binalarını işgal etmeye ve oraya kendi denetleme komisyonlarını yerleştirmeye oy birliğiyle karar verir: onun için 10'unda kararlaştırdığı kamulaştırmanın somut uygulama önlemleri söz konusudur[23]. Birileri, kamulaştırma istekleri eski bir talep olduğundan, ötekiler, ajitasyon doruğuna ulaştığı ve seçimlerin yapılması bu meselede işçi çoğunlukla karşı karşıya gelirlerse tehlikeye girebileceğinden, sosyal demokratlar bütün bölgede hareketi takip eder. 13'ünde, Essen konseyinin girişimini onaylayan ve madenlerin kamulaştırılmasını hazırlamakla yükümlü bir komisyon tayin eden bölgesel bir işçi ve askerler konseyleri kongresi Essen'de gerçekleşir[24]. Bu, üç sosyal demokrat, üç bağımsız ve üç komünist içeren "dokuzlar komisyonudur"[25]. Üç partinin temsilcileri ortak bir çağrıda, madenler patronların elinden alınacağına göre, nerede olursa olsun bütün grevcileri iş başı yapmaya çağırır[26]. Komünist Hammer'in önerisi üzerine, bütün maden kuyularında, kömür yatağı boyunca konseyler piramidi kurmak için işçi temsilcilerinin seçilmesine karar verilir[27].

19. *A.g.e.*, s. 184.
20. *Vorwärts*, 5 Ocak 1919.
21. III. Gesch., s. 314-315.
22. *A.g.e.*, s. 115.
23. Von Œrtzen, *a.g.e.*, s. 213.
24. Spethmann, *a.g.e.*, s. 149 ve devamı; III. Gesch., s. 313 ve devamı.
25. *A.g.e.*, Von Œrtzen, *a.g.e.*, s. 113; "dokuzlar komisyonunun" kamulaştırma çağrısı, Dok.u. mat., II/3, s. 56-58.
26. Dok.u. mat., II/3, s. 59.
27. III. Gesch., s. 317.

Ebert hükümeti madencilerin taleplerini kabul ettiğini bildirir, üst düzey yetkili Röhrig, saygın iş insanı Vögler ve sendikacı Hué'yi Rhénanie-Westphalie'ya Reich'ın komiserleri olarak atar[28]. Ne Hué, ne de Limbertz her şeyden önce bu hayati sektörde işçi ajitasyonunu yatıştırmak söz konusu olduğunu gizler[29] ve 19'unda Kurucu Meclis'teki seçimler bütün Ruhr bölgesinde normal olarak gerçekleşir.

Noske 19'unda Meclis tarafından geçici olarak orduyu, Reichswehr'i örgütleyen bir yönetmeliği onaylattırır: komutanlık onu savaş bakanı olarak atamıştır, yedi Hamburg maddesi yürürlükten kaldırılmış, konseylerin iktidarı iptal edilmiş, subaylarınki iyileştirilmiştir[30]. Aynı zamanda karşı saldırıyı ve konseylerin tasfiyesini hazırlamıştır[31]. 27'si akşamı, Bremen'den gönderilen genç bir komünist eğitmen olan Jörn'ün yönettiği Wilhelmshaven konseyleri seçkin bir birlik olan Kaptan Ehrhardt'ın donanma tugayı tarafından ortadan kaldırılmıştır[32]. Gerstenberg bölüğü –3.000 adamlık freikorps– Bremen yönünde ilerlemeye başlar[33]. Kıyı yolunda heyecan doruktadır ve bütün konseylerde çoğunlukçu sosyal demokrat temsilciler protestolara katılır: Hamburg sosyal-demokrat gazetesi, o sıradaki tehlikeyi bildirerek kendi yürütmesine karşı tavır alır:

> Prusya militarizmi –verdiği destekle– bütün devrimin soluğunu kesebilecek olan iktidarı ele geçirmek üzere[34].

Hamburg konseyinin yürütmesi seferberliği –proletaryanın silahlanması dahil– ve Bremen'in "her türlü askeri yollarla" desteklenmesini güçlü bir çoğunlukla oya sunar[35]. Gerstenberg'in birlikleri 3'ünde Bremen'dedir; 5'inde işçi milislerinin silahsızlandırılmasını tamamlamışlardır. 9'unda düşme sırası Bremerhaven'indir[36]. Hamburg sosyal demokrat partisi direnmekten vazgeçer. Ama Bremen konseyler cumhuriyeti tasfiye edilir edilmez bütün Ruhr bölgesi yeniden harekete geçer.

Konseylerin 6 Şubattaki yerel toplantısı Karski'ye –K.P.D. (S.) merkezinin Ruhr bölgesine gönderdiği– dokuzlar komisyonuna danışmanlık görevi verir[37]. 7'sinde, Munster yakınlarında mevkilenen 7. Ordu birliği askerler konseyi, kömür kodamanlarının Noske'yle bir anlaşmaya vardıkları ve maden bölgesinin yeniden "fethedilmesi" için General von Watter tarafından hatırı sayılır meblağlar aktarıldığı söylentilerinden

28. *A.g.e.*, s. 318.
29. Bkz. Konuşmalarından alıntılar, *a.g.e.*, s. 318.
30. G. Ritter ve S. Miller, *a.g.e.*, s. 188-190.
31. Noske, *a.g.e.*, s. 78-79.
32. III. Gesch., s. 341.
33. *A.g.e.*, s. 342.
34. Hamburger Echo, 31 Ocak 1919, aktaran Comfort, *a.g.e.*, s. 70.
35. *A.g.e.*, s. 70.
36. *A.g.e.*, s. 345-346.
37. III. Gesch., s. 320.

telaşa kapılır. 19 Ocak yönetmeliğini tanımamaya ve bölgede üst otorite ilan etmeye karar verir[38]. Noske'nin emri üzerine von Watter, Lichtschlag freikorpsunu Munster'e yollar[39]. Askerler konseyinin üyeleri tutuklanır ve yeni bir konsey "seçilir". Daha sonra freikorps Hervest-Dorten'e yürür; orada ileri gelenlerden biri katledilir ve 15'inde, savunmacıların tarafından geride otuz altı ölü bırakacak kısa bir çatışmanın adından ele geçirilir[40]. En küçük bir ihtimal olmaksızın cinayetle suçlanan işçi konseyi başkanı Komünist Fest, askerler tarafından öldürülür[41]. Bu arada 14'ünde Essen'deki yeni bir bölgesel toplantı, General von Watter'in birlikleri maden bölgesinden çekilmezse genel grev başlatacakları tehdidinde bulunmuştur[42]. Fest cinayeti ve Lichtschlag eylemi olayları hızlandırır. Mülheim'de acilen bir araya gelen en radikal konseylerin delegelerinin bir toplantısı, 16'sı için genel grev ilanı yapar[43].

Limbertz tarafından yönetilen sosyal demokratlar 19 Şubat'taki Essen toplantısına karşı saldırıda bulunur. Her türlü tartışmadan önce Mülheim toplantısının reddedilmesini talep ederler. Yenilip salonu terk ederler[44]. 28'i sosyal demokrat olmak üzere geriye kalan 170 delege, birlikler geri çekilene kadar genel grevden yana oy kullanır. Aynı gün Elberfeld'de on dokuz, Essen'de iki ölüm olayı yaşanır[45]. 20'sinde bütün bölgede, Gelsenkirchen, Bochum, yetmiş iki kişinin öldüğü Bottrop'ta mücadeleler olur[46]. Durum çok karışıktır. Sosyal demokratların son dakika değişikliği, birliklerin müdahalesi, baskıya, şaşkınlık yaratma önceliği verir. 20'sinde 183.000 grevci varken, 22'sinde ancak 142.000 vardır. Bölgesel konsey yöneticileri, özellikle de Bağımsız Baade, işçi milislerinin silahsızlandırılmasıyla ve iş başı yapmakla yetineceğini ilan eden General von Watter'in önerilerini kabul etmekte daha sakin davranır. Munster'de gerçekleştirilen müzakereler, grevin sona ermesinin ilan edilmesi ve ateşkesle biter. Kırk sekiz saat sonra General von Watter işçilerle bağlantıyı koparıp bunu ilan eder ve Lichtschlag freikorpsu yeniden saldırıya geçer[47]. Ruhr bölgesi işçilerinin hamlesi şimdilik kırılmıştır.

Dalga başka yerlere yayılır. 21 Şubat'ta Bavyera konseylerinin bağımsız yöneticisi Kurt Eisner genç bir subay tarafından katledilir[48]. Haberi

38. *A.g.e.*
39. *A.g.e.*, s. 321.
40. *A.g.e.*, s. 320-321.
41. *A.g.e.*, s. 322.
42. *A.g.e.*, s. 321-322.
43. *A.g.e.*
44. *A.g.e.*, s. 322-323.
45. *A.g.e.*, s. 323.
46. *A.g.e.*, s. 324.
47. *A.g.e.*, s. 326.
48. *A.g.e.*, s. 326.

öğrenen bağımsız Hermann, Remmele ve Komünist Stolzenburg'un yönettiği Mannheim işçi ve askerler konseyi, konseyler cumhuriyetini ilan eder[49]. Leipzig'te konsey çoğunluğu sol bağımsızların eline geçer ve Curt Geyer başkanlıkta Seger'in yerini alır[50]. Ayrıca özellikle 24 Şubat'ta Orta Almanya'da genel grev patlak verir.

Genel grev

Aralık ayından başlayarak Orta Almanya'nın sol bağımsızları, Koenen, Bernhard Düwell, Richard Müller'le birlikte Berlinliler, Otto Brass'la Ruhr bölgesinden adamlar faaliyetlerini koordine etmeye yeltendiler[51]. Aslında bu amaca ulaşamayacaklar ve sağlam bir devrimci örgütlenme olmadığından öngörülen birlik hareketini gerçekleştiremeyeceklerdir.

Orta Almanya hareketi, örgütlenme çabalarıyla ve yöneticilerinin, sol bağımsızlar WilhelmKoenen ve Bernhard Düwell'in açık inatçılığıyla yine de dikkate değerdir. Bölgenin önemli işçi birliklerinin hepsini, demiryolu çalışanlarını, kimyasal sanayi işçilerini ve Wilhelm Koenen'in kardeşi Bernhard'ın işçi konseyine başkanlık ettiği Leuna işçilerini olmak üzere, madenciler çekirdeği etrafında toplamayı başarırlar. Ocak ayında bölgesel bir geçici işçi konseyi örgütleyebilmişler, bu konsey, 17'sinde, Halle bölgesi madenlerinin işletilmesini kendi denetimi altına almaya karar vermiştir.[52] 27'sindeki konsey seçimleri bütün madenlerde gerçekleşmiştir. 29'unda bir bölge konseyleri toplantısı gerçekleşir ve Wilhelm Koenen orada kamulaştırma konusunda bir rapor sunar[53]. Böylelikle onlar için Ruhr bölgesi emekçileri ile Orta Almanya'nınkiler arasında birleşme hazırlanır.

Eylemin sinyali –genel grev–, konseyler kongresince verilmiş olmalıydı; bu kongrenin toplanması başlangıçta Şubat ayı olarak belirlenmişti ve böyle ulusal çapta bir hareket için gereken yetkiye tek başına sahip olabilecekti[54]. Ama onun sosyal demokratların baskısı altında geri çevrilmesi, Ruhr'da freikorpsların ve General von Watter'in girişimleri bu planı değiştirecektir. Üstelik Ruhr'daki grevin bitiminde, Essen toplantısının temsilcileri müzakereye hazırlandığı sırada, Halle'de bir araya gelen Orta Almanya konseylerinin delegeleri, 24 Şubat'tan başlayarak genel grev sloganı atar ve Berlinli işçileri kendilerine katılmaya davet ederler[55]. Bütün önemli işyerlerinin emekçileri ve küçük girişimlerde çalışan çok sayıda işçi tarafından kararlaştırılan toplantının bir yarısı

49. Vorwärts und..., s. 515-518, 536.
50. Kolb, *a.g.e.*, s. 299.
51. *A.g.e.*, s. 125.
52. Von Œrtzen, *a.g.e.*, s. 136.
53. *A.g.e.*, 136-137.
54. *A.g.e.*, s. 86, no: 2.
55. III. Gesch., s. 373.

bağımsızlardan oluşur, komünist ve çoğunlukçular geri kalanı eşit olarak paylaşırlar[56]. Asıl amaç "tabandan kamulaştırma", "işyerinin demokratikleştirilmesi"dir[57]. Grev, 24'ünden itibaren Halle bölgesinde neredeyse her yerdedir, 25'inde de Saksonya'ya yayılır[58]: Leipzig'te, yoklanan emekçiler 5.320'ye karşılık 34.012 oy vermiştir[59]. "Sınırlı beşler komitesinin" başındaki Curt Geyer, stratejik noktalara "konseyler cumhuriyetini" ve "grevi" savunmaya hazır işçi milisler yerleştirmiştir[60]. 26 Şubat'ta sosyal demokratlar ve burjuva unsurlar, bir "karşı grevle" karşılık verir: memurlar, doktorlar, esnaf arka arkaya iş bırakır[61]. O sırada Noske, giderek büyüyen grev hareketini kalbinden yaralamak için, General Maercker'e, Halle'de düzeni sağlaması emri verir[62]:Grand Berlin işçi konseyindeki seçim sonuçları, aslında grevin, bağımsızların ve komünistlerin çoğunluğu ellerinde tuttukları başkentte yayılması tehlikesi arz ettiğini ortaya koyar[63]. Maercker'in3.500 avcı eri 1 Mart sabahında Halle'dedir. Dağılma tehdidi altında ve kalabalıkta silahsız bir şekilde acilen istila edilip kışlalara sığınır[64]. Ertesi gün, bir istihbarat faaliyeti sırada sokak ortasında teşhis edilen bir subay, kalabalık tarafından linç edilir. Maercker, direnmeye kalkan kim olursa olsun hemen oracıkta öldürme emri verir[65]. Wilhelm Koenen geceyarısı bir kaçırılma eyleminden kıl payı kurtulur[66]. Karl Meseberg daha şanslı değildir: avcı birlikleri tarafından yakalanır ve ortadan yok olur. Cesedi 19'unda bulunacaktır: o da bir "kaçma girişimi" sonucunda vurulmuştur. 5 Marttan itibaren grev güç durumdadır ve 7'sinde sona erer[67].

Oysa bu tarihte hareket Berlin'de daha yeni başlamıştır. Zaten 21 Şubat'ta *Die Rote Fahne*'de yayımlanan bir çağrıda K.P.D. (S.)'nin merkezi, işçileri, freikorpsların Ruhr bölgesine müdahalesine karşı çıktıklarını ifade etmek üzere fabrikalarda, mitinglerde ve eğer mümkünse gösterilerde bir araya toplanmaya davet etmişti[68]. 27 Şubat'ta Spandau Devlet teşebbüslerinin işçileri, Orta Almanya işçileriyle bir dayanışma grevine çağırıyordu; bu grevin amacı, ücret artışından askeri liderleri yargılayacak devrimci bir mahkemenin kurulmasına ve fabrika konseylerinin acilen toplanmasına kadar giden bir asgari talepler progra-

56. III. Gesch., s. 373.
57. *A.g.e.*, Von Œrtzen, *a.g.e.*, s. 143.
58. Dok.u. Mat., II/3, s. 200 içinde Leipzig konseylerinin çözümü.
59. *A.g.e.*, s. 201.
60. Kolb, *a.g.e.*, s. 299.
61. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 226.
62. *A.g.e.*, s. 226-227.
63. III. Gesch., s. 359.
64. *A.g.e.*, s. 376, Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 227.
65. *A.g.e.*, s. 228-229.
66. Vorwärts und..., s. 402-403.
67. III. Gesch., s. 377.
68. Die Rote Fahne, 21 Şubat 1918; Dok.u. Mat., II/3, s. 181-182.

mıydı[69]. 28'inde Berlin işçi konseyleri genel meclisi toplanır. Bu meclis, üç partinin üyeleri olan, Hennigsdorf[70] A.E.G. işçilerinin temsilcilerini içine alan bir delegasyonun baskısıyla, Orta ve Kuzey Almanya'nın grevcileriyle bir dayanışma genel grevi olasılığını tartışmaya başlar ama bu kez sosyal demokratların baskısıyla çabucak kesintiye uğrar[71]. Ayrılmadan önce yeni bir yürütme konseyi seçer; bağımsızlar 305, çoğunlukçular 271, K.P.D. (S.) 99 ve demokratlar 95 oy alır: yedi bağımsız, yedi sosyalist, iki komünist ve bir demokrat yürütme konseyine seçilir[72]. Bağımsızların ve komünistlerin çoğunluğu oluşturduğu yeni yürütme, kendini genel grev problemi karşısında bulur ve hiç kuşkusuz eğer sosyal demokratlar buna aldırmazlarsa çözülme şansı da yoktur. Sosyal demokratlar öneriler yoluyla olduğu kadar uyarılarla da Berlinli işçi sınıfının eyleme geçmesine engel olmaya çalışır: 1 Mart'ta ulusal Meclis'teki sosyal demokrat fraksiyon kamulaştırmayı gerektiren bir öneri sunar; hükümet, 3'ünde bu yönde bir tasarı hazırlar. Berlinli işçi konseylerinin çoğunlukçu temsilcileri 2'sinde Weimar'a bir heyet gönderir ve 3'ünde *Vorwärts*'ta genel greve karşı uyarıda bulunurlar[73].

3 Mart'ta *Die Rote Fahne*'de, K.P.D. (S.)'in merkezinin, onun Büyük Berlin işçi ve asker konseylerindeki fraksiyonunun, büyük şirketlerin ve Büyük Berlin bölgesi yönetiminin komünist delegelerinin imzasıyla bir çağrı yayımlanır[74]:

> Vakit geldi. Ölüler yeniden ayaklanıyor![75].

Geçen ayların bilançosunu yaparak şöyle yazacaktır:

> Ebert-Scheidemann-Noske devrimin ölümcül düşmanlarıdır...(...) Devrim çoğunlukçu sosyal demokrasinin mezarına ancak önden yürüyebilir[76].

Bu bakış açısıyla Berlinli işçileri, bütün fabrikalarda konseylerin yeniden seçilmesi, karşıdevrim çetelerinin silahsızlandırılması, toplantı özgürlüğünün getirilmesi, bir kızıl muhafız oluşturulması, işgal edilmiş bütün sanayi bölgelerinden birliklerin geri çekilmesi, siyasi tutukluların salıverilmesi, Liebknecht ve Luxemburg'un katillerinin yakalanması, askeri yöneticilerin "devrime ihanet etmiş" çoğunlukçu yöneticilerin ve Ocak katliamlarının suç ortaklarının yargı önüne çıkarılması, acil barış

69. Die Rote Fahne, 1 Mart 1919; Dok.u. Mat., II/3, s. 202.
70. *A.g.e.*, s. 204.
71. III. Gesch., s. 359, lokal bir balo için boşaltığından,toplantının saat üçte sona erdiğini belirtir.
72. *A.g.e.*, fabrikalardaki seçimler rekabetçi listelerle ve Kasım'da olduğu gibi "anlaşma" ve "eşitliğe" dayanmadan vuku bulmuştu.
73. III. Gesch., s. 359.
74. Die Rote Fahne, 3 Mart 1919; Dok.u. Mat., II/3, s. 282-286.
75. *A.g.e.*, s. 282.
76. *A.g.e.*, s. 283-284.

ve sovyetlerin cumhuriyetiyle diplomatik ilişkilerin yeniden başlaması sloganlarıyla genel greve çağırır. Komünist sorumlular emekçilerin yanında bir araya gelmek için ısrar eder, onların grevlerini örgütler, fabrikalarda gerekli tartışmaları sürdürürler:

> Yeni çatışmalara girmeye izin vermeyin! Noske, tekrar kan dökülmesi için bunu bekliyor![77].

Aynı gün, başkentin büyük şirketlerinin, özellikle Lichtenberg'ten Knorr-Bremse'nin işçilerinin pek çok genel meclisi bu yönde çözümleri oylar. Berlin konseyinin meclisiyle aynı gün toplanan diğerleri arasında Siemens, Spandau, Schwarzkopp heyetleri, hep birlikte genel grev başlatılmasını istemeye gitmeye karar verir. Meclise baskıları gözle görünürdür: genel grev kararı, neredeyse sosyal demokrat delegelerin tamamını ardından sürükleyerek, geniş bir çoğunluğun katılımıyla alınır[78]. Benimsenen karar, konseylerin tanınmasını, yedi Hamburg maddesinin uygulanmasını, siyasi tutukluların, öncelikle de Ledebour'un salıverilmesini, sıkıyönetimin kaldırılmasını, freikorpsların dağılmasını, Sovyet hükümetiyle siyasi ve ekonomik ilişkilerin yeniden başlatılmasını talep eder[79]. Yürütme konseyi, kendi sorumluluğu altında yayımlanan bir enformasyon organı hariç, grevin bütün gazetelere yayılmasına karar verir[80].

Ancak ertesi günle birlikte komünist temsilciler grev komisyonu işini gören konseyden çekilir. Aslında onların protestolarına rağmen, Richard Müller demokrasiye saygı adına çoğunlukçu –grevi oylayan– delegeler hareketinin yönetimine katılım ilkesini savunmuştur. 4'ünde komünist fraksiyon adına konuşan Herfurt[81] şunları söyler:

> Genel grev, S.P.D. tarafından yönetilen hükümete ve onun politikasına karşı yönlendiriliyor. Bu politikanın temsilcilerini grev yönetimine almak, genel greve ve devrime ihanet etmek demektir. Bu ihanetin sonuçları, devrimci basın yayım yapmazken, neredeyse bütün karşı-devrim basınının, özellikle de *Vorwärts*'ın yayım yaptığı bugün ortadadır. Almanya komünist partisi, ne biçimde olursa olsun, bu ihanetin sorumluluğunu almayı reddediyor. Protestosunu daha güçlü bir şekilde ortaya koymak için kendi üyelerini yürütme konseyinden çekiyor[82].

---

77. *A.g.e.*, s. 285. Noske, 1 Mart'ı 2'sine bağlayan gece geri dönmüştü (Noske, *a.g.e.*, s. 101).
78. III. Gesch., s. 360.
79. Dok.u. Mat., s. 389.
80. III. Gesch., s. 360. İlk sayı, 4 Mart tarihinde Mitteilungsblatt des Vollzugsrats der Arbeiter und Soldatenräte Gross-Berlins.
81. O dönemde, Berlin'de K.P.D.'nin goşist yöneticilerinden biri. Reichswehr'in hizmetin de provokatör olarak ortaya çıkmadan önce muhalefete, ardından goşist K.A.P.D.'ye ve Laufenberg Komünistler Birliği'ne geçecektir (Freiheit, 25 Mart 1921).
82. Dok.u. Mat., s. 291.

Grevin ilan ediliş tarihi olan 3 Mart'tan itibaren Prusya hükümeti "Büyük Berlin'in çalışan nüfusunu bir azınlığın terörist girişimlerinden ve açlıktan korumak amacıyla" sıkıyönetim ilan etmiştir[83]. Askeri ve sivil yetkilerle donatılmış Noske, yeni gazetelerin yayımlanması gibi bütün halka açık toplantıları, bütün yürüyüş ve gösterileri yasaklar, her türlü ihlale silahla karşılık verilmesini ve askeri mahkemelerden geçmesini öngörür[84]. 3'ünü 4 Mart'a başlayan gece, Berlin'in birçok mahallesinde polisle işçiler arasında olaylar patlak verir[85]. Devrimcilerin ve grevcilerin provakatörlerin işi olduğunu söyleyecekleri pek çok mağaza yağmalanır[86]. Sabah saatin dördünde, bahanesi elinde hazır olan Noske, freikorpslara Berlin'e yürüme emri verir[87].

4'ünde, öğle üzerine doğru Emniyet Müdürlüğü'nün yanı başındaki Aleksander Meydanı'na devasa bir kalabalık toplanır: Spandau olaylarının haberleri ulaştığında öfke çabucak yükselir: freikorpslar makineli silah deposunu koruyan askerlerin elinden silahlarını almış ve karşılıklı ateş açılmıştır[88]. Von Lüttwitz'e ait bir freikorps müfrezesi kalabalığa girmeye yeltenir: onu yöneten subay tartaklanır, meydanı terk etmeleri için kalabalığa ateş açan tanklar devreye girer; bu, "korkunç bir katliamdır"[89]. Yürütme konseyinde, grevciler adına Richard Müller, kargaşa yaratanlardan ve yağmacılardan kopar. Komünist parti bir bildiriyle hareketi şaşırtma ve "askeri darbe" yoluna sürükleme girişimlerine karşı uyarıda bulunur[90].

5 Mart'ta, freikorpsların Lehrt Garı'nda bir donanma bölüğü müfrezesine müdahalesinin ardından durum daha da ciddileşir. Denizcilerden oluşan bir heyet Emniyet'e gelir, bir garanti olarak gördüğü binanın korunmasını ister. Von Lüttwitz reddeder. Parlamenterlerden biri olan Rudolf Klöppel çıkarken sırtına aldığı bir kurşunla öldürülür. Olay önemlidir: denizciler çoğunluk olarak freikorpslara sırtını döner ve bazıları kendi hesaplarına kalabalığa silah dağıttığından silahlı mücadeleye girişir[91]. 6'sında von Lüttwitz'in birlikleri, tanklar, makineli silahlar ve toplar Marstall'a ve donanma bölüğü binasına saldırı başlatır[92]. Komünist parti bir bildiriyle, silahlı çatışmaların, denizcilerin

---

83. Noske, *a.g.e.*, s. 103.
84. *A.g.e.*, s. 104.
85. III. Gesch., s. 361. Noske "saldırıya uğramış otuz iki polis karakolundan" sözetmeye kadar gidecektir (*a.g.e.*, s. 105).
86. Benoist-Méchin, bu yağmaları "şüpheli unsurlara" isnat eder ama "provokatörlerin" müdahalesine çok az ihtimal verir (s. 234). III. Gesch., s. 362 içindeki karşı tez.
87. Noske, *a.g.e.*, s. 106.
88. III. Gesch., s. 363.
89. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, I, s. 236.
90. Dok.u. Mat., II/3, s. 292.
91. III. Gesch., s. 362; Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 237.
92. *A.g.e.*, s. 237-239.

ve Ocak ayında emekçileri sırtından vuran bazı cumhuriyetçi savunma birliklerinin işi olduğunun altını çizer:

> Biz sosyalizm için, kapitalizme karşı savaşıyoruz ve onların liderleri, kendi askeri kadroları için bozuştukları işverenlerine karşı mücadele ediyor. Bizi onlardan ayıran bu ve daha fazlasıdır. (...) Onlar ve bizim aramızda hiçbir siyasi dayanışma yoktur[93].

İşçi konseyi meclisi aynı gün fırtınalı tartışmalara sahne olur. Bağımsızlar, su, gaz, elektirik tedarikine yayarak grevi sertleştirmeyi önerir. Sosyal demokrat delegeler buna şiddetle karşı çıkar: ama meclisi azınlık olarak terk eder, grev komitesinden istifa eder, grevin durdurulmasına yönelik bildiri ve afişlerle dağıttıkları bir çağrı ortaya atarlar[94]. Çoğunlukçuların egemen olduğu Berlin sendikalar komisyonu benzer yönde tavır alır. "Maceracı" olarak değerlendirdikleri bir önlemi karşılıklı olarak ifşa eder, bunun yalnızca işçi mahallelerini etkileyeceğini ve grevi rağbet görmez kılacağını söylerler. Çoğunluk azalır. Richard Müller'e gelince, grev komitesinden istifa eder[95]. Von Lüttwitz'in birliklerinin cevabı gecikmez: burjuva mahallelerini besleyen merkezleri işgal eder ve grev kırıcıların örgütü, *Technische Nothilfe*[96] aracılığıyla bu merkezleri desteklerler. Grev, sosyal demokratların kopmaları kadar Noske yüzünden de mağlup olur. 7'sinde, konseyler genel meclisi beş şartla işbaşı yapmaktan yana olduklarını bildirir: greve bağlı olaylar yüzünden yaptırım yapılmaması, grev eylemleri yüzünden tutuklananların salıverilmesi, askerlerin işgal ettiği fabrikaların tahliye edilmesi, Berlin freikorpslarının geri çekilmesi, sıkıyönetimin kaldırılması, askeri mahkemelerin feshi[97].

8'i sabahı çatışmalar neredeyse her yerde sona ermiştir: denizciler ve başına buyruk işçiler, bir süre çatılardan ateş açtıkları başkentin merkezinden atılmışlardır. Bozgunu kabul eden grev komitesi, Noske'yle başarısız müzakerelerin ardından koşulsuz işbaşı yapma sloganı ortaya atar[98]. Düzenin tam olarak sağlanmadığı son bölge Lichtenberg'inkidir ve garnizonundan çoktandır alarm sesleri gelmektedir. 9 Mart öğle üzerine

---

93. III. Gesch., s. 362 içinde zikredilen bildiri, Noske'de de geçer, *a.g.e.*, s. 110. Sovyet Tarihçi V.F. Chelike (s. 187), Berlin'deki Mart günleri sırasında K.P.D.(S.) merkezi ile Paul Levi'nin tavrını Münih komünistlerinin-Paul Levi'nin "darbeciler" olarak baktığı- tavrıyla bir tutar ama zikrettiği metinler başka bildik bütün metinlerle karşılaştırılınca ikna edici olmaktan uzaktır ("Natchalo Martovskikh boev 1919 v Berline", Nojabr'skaja Revoljutsija, s. 169-198). Komünist fraksiyonun temsilcisinin, grev komitesinde yer almayı reddeden Goşist Herfurt'un Reichswehr'in hizmetinde olduğunu hatırlayalım (bkz. Not 21), Sovyet tarihçi bunu gözden kaçırmışa benzer.
94. III. Gesch., s. 364.
95. *A.g.e.*
96. Coper, *a.g.e.*, s. 241.
97. Dok.u. Mat., II/3, s. 302-303.
98. III. Gesch., s.364.

doğru, *Berliner Zeitung am Mittag*'ın Berlin postasınaüst düzey askeri bir yetkili tarafından Lichtenberg polis idaresinin saldırıya uğradığı ve yetmiş kişinin katledildiği haberi verilir. Yazı işleri müdürü böyle bir haberi yayımlamakta tereddüt ettiğinden haberi doğrulayan ve gerekirse özel bir baskıyla acilen basılmasını isteyen İçişleri Bakanlığı'nın belli başlı yetkililerinden biri olan Danışman Doyé'den ikinci bir telefon alır. Gerçek, beş polisin sokak çatışması sırasında ölü bulunduğudur[99]. Ama Noske çıkan ve muhtemelen iyi hazırlanmış olan fırsatı yakalar; Berlin duvarlarına aşağıdaki uyarıyı yazdırır:

> Bizimle savaşan Spartakistlerin hoyratlığı ve vahşiliği beni aşağıdaki emri vermeye mecbur bıraktı: hükümete karşı savaşta eline silah alan kim olursa olsun derhal kurşuna dizilecektir[100].

10 Mart akşamı ve ertesinde, basın, "katillere" karşı zincirinden boşanır. *Vorwärts*bu kararın "Lichtenberg vahşetine mümkün olan tek cevap"[101] olduğunu ilan eder. Atlı muhafız, bir gündemde, evinde silah bulunan herkesi anında kurşuna dizeceğini ilan eder[102]. Bu şekilde yönetilen bu kanlı haftanın tek gerçek katliamı başlar ve Lichtenberg'in uydurma katliamını itham edenler tarafından gerçekleştirilir.. Noske anılarında 1.200 sivil kurbandan bahsedecektir[103]; devrimciler ise gerçek sayının, yüzlercesi yargılanmadan infaz edilmiş 3.000'e yakın insan olduğunu düşünür[104]. Sözümona "Lichtenberg katliamı"nın maalesef aslı, kendi birliklerini aradıkları sırada aniden yakalanan yirmi dokuz denizcinin kurşuna dizilmesidir[105]. Sorumlusu Teğmen Marloh, onları "zeki hallerinden" dolayı, Albay Reinhard'tan "gerekirse yüz elli kadarını" kurşuna dizme emri aldıktan sonra, birkaç yüz esir arasından seçmiştir.[106]. Noske şöyle yazacaktır:

> Böyle kederli bir olay ancak kana doymuş bir ortamda gerçekleşebilirdi[107].

İsimsiz kurbanlar arasında, 10 Mart'ta yakalanan ve Polis Şefi Tamschik tarafından "kaçma girişimi" yüzünden öldürülen Leo Jogiches de bulunmaktadır[108].

99. III. Gesch., s. 365; Benoist-Méchin, *a.g.e.*, I, s. 241.
100. Noske, *a.g.e.*, s. 120, kurbanların sayısı on kat arttırıldığından "söylentinin" kaynağının orası olduğunu söyler.
101. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 242. Noske, *a.g.e.*, s. 109 cümlenin yalnızca ikinci kısmını alıntılar.
102. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 242.
103. Noske, *a.g.e.*, s. 110.
104. III. Gesch., s. 367. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 247 sivil yaralıların sayısını 10.000 olarak belirtir.
105. III. Gesch., s. 369.
106. *A.g.e.*, s. 369-371. Komüncülerin, General Galliffet'nin emri üzerine infaz edilmesi bölümüyle benzerlik çarpıcıdır.
107. Noske, *a.g.e.*, s. 110.
108. III. Gesch., s. 367.

Son odakların tasfiyesi

Orta Almanya greve başlamışken Ruhr bölgesi işbaşı yapmıştı. Orta Almanya işçileri fabrika ve madenlere geri döndükleri zaman grev Berlin'de başlıyordu. Başkentte son çatışmalar sona erdiğinde Ruhr bölgesi yeniden ayaklanır.

Mart başından itibaren, seçimlerden hemen sonra dokuzlar komisyonunu terk eden sosyal demokratlar, bu komisyona ve özellikle Karski'ye karşı şiddetli bir kampanya başlatır[109]. Karski, millileştirme ilkesinin kazanıldığı sırada greve çağrı yaptığından, komisyonu, Bolşevik çıkarları adına taş kömürü ocaklarına sabotaj yapmaya yöneltmekle suçlanmıştır[110]. Aynı zamanda burjuva muhafızları ve freikorpslar en sert küçük işçi gruplarını azaltmaya çalışır[111]. Ama Mart ayı boyunca maden ve metalürji sanayiinde hararet yükselir[112]. Maden işçileri sendikası, 30 Mart'ta Essen'e çağrılan konseyler konferansına katılacakları atmakla tehdit eder[113]. 195 maden kuyusunu temsilen 475 delege, sekiz muhalife karşı ve sendika örgütü tarafından Ocak hareketinin ihaneti göz önünde bulundurularak yeni bir örgütü, Maden İşçileri Genel Birliğini kurmaya karar verir. Oy birliğiyle, Mart ayındaki Berlin grevininkiyle aynı taleplere dayanarak 1 Nisan'da maden işçileri grevine karar verirler[114]. İçlerinden biri Teuber olmak üzere beş bağımsız ve dört komünistten oluşan dokuz üyelik bir merkez konsey seçerler[115]. Genel grev Nisan ayı boyunca Ruhr bölgesine yayılacak ve Rudolf Coper'in söylediği gibi, "basit ve kanlı bir baskının" izini taşıyacaktır[116]. 7 Nisan'da sosyal demokrat Severing Reich'ın komseri olarak atanır[117]. 9'unda Lichtschlag, dokuzları Essen'de yakalatır[118]. Maden işçileri sendikasının bütün toplantılarında canlı bir muhalefet ortaya çıkar, "çoğunlukçu" sendikaya göre grevcilerin sayısı 1 Nisan'da 158.592'den 10'unda 307.205'e yükselerek artış gösterir. 15'inde freikorpslar, grevin yeni gizli yönetiminin toplandığı salona silahlı saldırıda bulunur, kaçan delegelerin üzerine ateş açar, ötekileri tutuklar. Düsseldorf'ta kırk beş ölü vardır, açlık isyanlarının bastırıldığı Dortmund ve Bochum'da Hagen ve Remscheid'e karşı baskınlar olur. Korkunç bir şekilde etkilenen halkın direnişi zayıflar: 20 Nisan'da grevci maden işçilerinin sayısı yalnızca128.776'dır ve hareket yavaş yavaş

109. Horst Schumacher, Sie nannten ihn Karski, s. 171-172; 4 Nisan tarihli *Vorwärtz*, "Rus Bolşevik Dr. Karski"'den bahsedecektir.
110. III. Gesch., s. 327.
111. *A.g.e.*, s. 328-329.
112. *A.g.e.*, s. 327.
113. III. Gesch., s. 29-31.
114. Dok.u. Mat., II/3, s. 343-344.
115. III. Gesch., s. 329.
116. Coper, *a.g.e.*, s. 243.
117. III. Gesch., s. 331.
118. III. Gesch., s. 332.

ölür[119]. Mayıs başında Hugenberg, Vögler, Krupp ve Thyssen'in düzeni yeniden Ruhr bölgesine egemen olur.

Bu düzen yakında bütün Almanya'ya egemen olacaktır. 6 Nisan'da sosyalist hükümet Magdebourg'ta bağımsız yönetici Alwin Brandes ve yoldaşlarından ikisini yakalatmıştır. Kasım ayındaki Kiel isyancılarının lideri Artelt'in yönettiği "muhafız alayı", iki rehini, Bakan Landsberg ve General von Kleist'i yakalayarak cevap verir[120]. General Maercker'in birlikleri 10'unda işgal ettikleri kente yürür; geride yedi ölü bırakarak bir işçi gösterisini dağıtır[121], rehineleri serbest bırakır, milislerin silahlarını ellerinden alır ve bağımsız yöneticileri yakalarlar[122].

Ancak 12'sinde, alanda üç tabur bırakarak toparlanır, Brunswick yönüne ilerlerler; orada Bağımsız Sepp Œrter'in liderliğindeki konsey, sağlam milislere sahiptir ve bir demiryolu işçileri grevi başlatır[123]. Kaptan Ehrhardt'ın donanma tugayı tarafından desteklenen avcı birlikleri, 17'si sabahı saldırı başlatır ve kent direnmeden düşer[124]. Belli başlı devrimci yöneticiler yakalanır ama Ocak günlerinin ertesinde Brunswick'e sığınan Eichhorn ve Dorrenbach freikorpslardan ikinci defa kaçmayı başarır[125].

Kısa bir zaman sonra işçi Saksonya'nın sırası gelecektir. 12 Nisan'da Dresden'de bir savaş malulleri gösterisi şiddete dönüşür: Saksonya hükümetinin savaş bakanı, kentin eski işçi ve askerler konseyi başkanı Neuring, tek bir komünisti içeren bir heyetle onların taleplerini tartışmayı reddeder. Linç edilip Elbe'ye atılır[126]. Noske sıkıyönetim ilan eder[127]. General Maercker, Magdebourg'tan 1.500 adamla Yarbay Faupel'i gönderir ama o, kararlı bir şekilde Dresden'de kalmakla yetinir zira mevcudunun yetersiz olduğunu düşünür[128]. Onun gelişi Leipzig'li yöneticilerin sertleşmesine neden olur: Curt Geyer ve partiden yoldaşı sendikacı Arthur Lieberasch'ın canlandırdığı bir "beşler komisyonu"nun güçlü desteğiyle, ilk saldırıda genel grevin ilan edilmesini öngören bir direniş hazırlığına girişirler[129]. 60.000 silahlı işçi milis tarafından korunduğu söylenen Leipzig son derece sakindir[130]. *Die Rote Fahne* ve K.P.D.(S.)'nin merkezi orada bir sığınak aramıştır. 10'unda, "beşler", tehlikenin uzaklaştığını düşünerek uyarı önlemlerinin kaldırıldığını ilan eder. Sonraki gece Maercker'in avcı birlikleri baskın yapıp genel

119. *A.g.e.*, s. 333.
120. *A.g.e.*, s. 378. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 283.
121. *A.g.e.*, s. 286-287.
122. III. Gesch., s. 380.
123. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 290; Kolb, *a.g.e.*, s. 294-295.
124. III. Gesch., s. 381; Noske, *a.g.e.*, s. 127-129.
125. III. Gesch., s. 381.
126. III. Gesch., s. 382; Noske, *a.g.e.*, s. 144-145.
127. Noske, *a.g.e.*, s. 145.
128. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 342.
129. Leipzig U.S.P.D.'nin direnişe çağrısı, Dok. u. Mat., II/3, s. 395-398 içinde.
130. Kolb, *a.g.e.*, s. 300.

protesto grevini zorla kırdıkları kenti işgal eder[131]. 19 Mayıs'ta hızla Eisenach'ı ele geçirir[132] ve orada Dorrenbach'ı yakalamayı başarırlar; o da Jogiches'le aynı koşullarda ve aynı gardiyan tarafından Moabit Hapishanesinde öldürülecektir[133]. Daha sonra, işçi konseyinin bağımsız Petzold etkisinde yönettiği Erfurt'u boyun eğdireceklerdir[134].

Ancak bu tarihte faaliyetlerinin merkezi Bavyera'ya kaymıştır. Kurt Eisner'in katledilişi, sosyal demokrat Hoffmann'ın hükümeti himayesinde son derece karışık bir dönemi başlatmıştı. 7 Nisan'da, Münih'te, içinde bağımsızların, anarşistlerin hatta çoğunlukçu Bakan Schneppenhorst'un yer aldığı tuhaf bir koalisyon tarafından konseyler cumhuriyeti ilan edilir. Bu ilginç girişime tatmin edici hiçbir açıklama verilememiştir, provokasyon tezi de tam anlamıyla göz ardı edilemez. Eugen Léviné'nin[135] cesur girişimiyle yakın zamanda yeniden örgütlenen Münih komünistleri, eşitsiz bir savaştan başka hiçbir perspektif yaratmayan ve freikorpsların müdahalesine yerinde bir bahane verecek bu "maskaralığı", bu "sözde konseyler cumhuriyetini" itham eder.

Bu koşullarda, manzara, komünistlerin Bavyera başkentinin fabrika konseylerindeki çoğunluğu kendilerine sağlaması olgusuyla temelde değişmemişken, 13 Nisan'da Münih'te[136] karşı-devrimci bir darbe girişimine cevap olarak komünistlerin neden Münih'teki konseyler iktidarını kendi hesaplarına savunduklarını anlamak güçtür. Léviné tarafından yönetilen bir yürütme komitesi, umutsuz bir savunmanın örgütlenmesini ele alır[137]. Ozan Ernst Toller'in yönettiği bir Bavyera "kızıl ordu" başarısı, Hoffmann hükümetini freikorpslara çağrı yapmaya ikna eder. Son ana kadar darbenin etkilerini düzeltmeye yeltendikleri tartışmalar yüzünden birbiriyle didişen Münihli devrimciler, içlerinde Denizci Ehrhardt'ın taburunun sivrildiği General von Oven'in adamlarına karşı kıyasıya mücadele edecektir. Askerler alev makinesiyle son direniş adacıklarını da temizler[138].

Son saatlerde monarşist komploculaın infazı ve kızıl ordunun genç komünist komutanı Rudolf Egelhofer'in emri üzerine kentin yüzlerce ileri geleninin rehine olarak yakalanması, bu yeni "Komünarlar"ın yap-

131. III. Gesch., s. 382.
132. *A.g.e.*, s. 382-383.
133. *A.g.e.*, s. 368.
134. Mitchell, Revolution in Bavaria, s. 305-307.
135. *A.g.e.*, s. 309. 18 Mart'ta, Levi tarafından yönetilen merkez, askeri bir müdahaleye her türlü bahaneden kesinlikle kaçınmak gerektiğini yazmıştı (merkezin mektubu, *a.g.e.*, s. 308). Léviné 5 Mart'ta Münih'e gelmiş, partiyi, fabrika hücreleri temelinde yeniden örgütleyerek ve ondan önce, anarşistlerle Max Levien yönetiminde sürdürülen anarşistlerle sıkı işbirliğine son vererek, ıslah etmişt (*A.g.e.*, s. 308).
136. Mitchell, *a.g.e.*, s. 318-320; Beyer, Von der Novemberrevolution zur Räterepublik in München, s. 93-97.
137. Beyer, *a.g.e.*, s. 97-102.
138. III. Gesch., s. 396; Benoist-Méchin, *a.g.e.*, I, s. 335-337.

tığı kitlesel rehine infazları efsanesini beslemeye yarayacak ve burada, Berlin'deki "Lichtenberg katliamıyla" aynı rolü oynayacaktır. Landauer dövülerek öldürüldüğünden, içlerinde Egelhofer ve Gandorfer'in bulunduğu Bavyeralı yüzlerce devrimci yargısız infaz edilir. Bolşevik ajanı olarak gösterilen Léviné'ye gelince, bir askeri mahkeme tarafından yargılanır, ölüme mahkûm olur ve kurşuna dizilir[139]. Hâkimler karşısında, meşhur, "Biz öteki komünistler, hepimiz tecilli ölüleriz!" sözünü söyler[140].

Seneler boyunca büyük basının ve sağın propagandası, Münih devrimini, ceza hukuku suçlarının zincirinden boşandığı ve muhafazakârlığın kalesi Münih'in nazizmin beşiği olacağı büyük gecenin korkuluğu haline getirecektir.

7 Kasım 1918'de başlamış Alman devrimi Münih konseyler cumhuriyetiyle birlikte yavaş yavaş sönüyor gibi görünür. Aslında bütün bu savaş sonrası devrimci dalga, mağlup olmuş ülkelerin topraklarından öteye geçmeksizin kabarır. Onunla birlikte, bu dönemde iktidarın ele geçirilmesinin kolay oluşundan beslenen yanılsamalar ortadan kaybolur.

21 Mart 1919'da Béla Kun'la Macaristan sovyet cumhuriyetinin barışçıl ilanı, Avrupa devriminin giderek yayılabileceğini işaret etme anı gibi görünmüştü. Sosyal demokratların konseyler için iktidar talep etmeyi reddettiği ve "Ulusal Mecis"'e[141] katıldığı işçi konseyleriyle kaplanmış olan Avusturya'da, komünist parti, Mart ve Mayıs ayları arasında 10.000'den 50.000 üyeye yükselerek dev adımlarla ilerlemektedir[142]; bir Slovak sovyet cumhuriyeti ilan edilir[143]. Ama Yvon Bourdet şöyle yazacaktır:

> Avusturyalı sosyalistler iktidarı ele geçirmeyi reddetmekle sosyal devrim zincirini kırıyorlardı; başka türlü hareket etmiş olsalardı, üç proleter cumhuriyet karşılıklı güçlenecek ve bütün Avrupa'ya yayılabilecek karşı konulamaz bir devrimci hamleye neden olabileceklerdi[144].

Ne Avusturyalı, ne de Macar komünistler bu verili gerçeği anlayacak durumdadır.. Béla Kun-Rus komünistlerinin Macar sosyal demokratlarla gerçekleşmiş birleşmesini başına kalkacakları– Viyana'da tarihin akışını değiştirmeye yeltenir. Mayıs ortasında onun temsilcisi, Alman goşistleri gibi gayretli acemi Ernst Bettelheim, önemli kaynaklarla donatılmış olduğunu ve komünist Enternasyonal adına hareket ettiğini iddia ederek Viyana'ya gelir. 26 Mayıs'ta, genişletilmiş merkez komite-

---

139. Mitchell, *a.g.e.*, s. 330-331; Beyer, *a.g.e.*, s. 136-138.
140. Die Aktion, 1919, s. 485. Mahkeme önündeki konuşması, Die Münchner Rätepublick içinde de geçer, tanıklıklar ve yorumlar, Tankred Dorst, s. 157-167. Burada s. 167.
141 Yvon Bourdet ve Max Adler'in sunumu, Demokrasi ve işçi konseyleri, s. 33-35.
142. L. Laurat, "Avusturya Komünist Partisi", Komintern Tarihine Katkılar, s. 77.
143. *A.g.e.*
144. Yvon Bourdet, *a.g.e.*, s. 32.

den, iktidarı ele geçirme hazırlığı ile yükümlü üç üyelik bir "yönetim" elde eder. Onun esinlediği "devrimci askerler komitesi", ayaklanmayı, işçi milislerin mevcudunun toptan azaltılması için ateşkes komisyonu tarafından belirlenen tarih, 15 Haziran olarak belirler[145]. Ama 13'ünde komplo rüzgarına kapılan sosyal demokrat yöneticiler kendi koruyucu önlemlerine başlar. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı olan Otto Bauer, Müttefiklerin, işsizlikten korkan silahlı milis birliklerinin ayaklanmasına neden olacak, milislerin kısmen silahsızlandırılması hükmünden vazgeçmelerini sağlar[146]. Viyana işçi konseyi –komünistlerin, onda biri gibi bir azınlık oluşturdukları– Friedrich Adler'in girişimiyle öngörülen ayaklanmayı mahkûm eder ve aynı akşam Bettelheim'e rağmen komünist yönetim onu erteler[147]. Béla Kun'un "her şey hazır" telgrafı ve "bir ölüm kalım meselesi"nin söz konusu olması boşunadır[148]. Komünist yöneticiler öngörülen ayaklanma alanında büyük bir gösteri düzenlemeye kararlıdır. Ama 14'ünü 15'ine bağlayan gece bütün ülkede yüzlerce komünist militanın yakalanması, geride yirmi ölü yüzlerce yaralı bırakan 15'indeki bu gösteriyi isyana çevirir[149].

Viyana bozgunu "Budapeşte Komünü"nü mahkûm eder. Ekonomik alanda aşılmaz güçlüklerle boğuşan, deneyimsiz, köylülerin savaş komünizmi önlemlerine muhalefeti dolayısıyla ve dış desteklerinden emin bir karşı-devrim yüzünden soluğu tıkanmış, genelkurmaylarına varıncaya kadar ajanları olan müttefik ordular tarafından yakından takip edilen Béla Kun hükümeti, Budapeşte sovyetinin ellerinde 1 Ağustos'ta nihayet istifa eder. Birkaç gün sonra Roma askerleri Amiral Horthy hükümetinin yerleştiği Macaristan başkentine girer ve beyaz terör başlar[150].

Düzen, bütün merkez Avrupa'da yeniden hâkim olur. Alman, Avusturyalı ve Macar devrimleri ile Rus devrimi arasında bağlantı kurulamamıştır. Ancak bütün Avrupa'da –özellikle de Almanya'da– savaş sırasında başlamış ve gecikmesi pek çoklarına bu kanlı bozgunun en önemli nedenlerinden biri olarak görünen devrimlerin örgütlenmesi devam eder.

---

145. Laurat, *a.g.e.*, s. 77.
146. *A.g.e.*, s. 78; Bourdet, *a.g.e.*, s. 34.
147. Laurat, *a.g.e.*, s. 78-81; Bourdet; *a.g.e.*, s. 35.
148. Aktaran O. Bauer, Die Osterreichische Revolution, s. 140-142 ve E. Bettelheim, Der Kampf, 1919, s. 646-649. Julius Braunthal, Geschichte der Internationale, II, s. 162.
149. Laurat, *a.g.e.*, s. 78-81; Bourdet, *a.g.e.*, s. 35. "Bettelheimerei" adını vereceğimiz şey, Die Rote Fahne'de 30 Ekim tarihinden başlayarak Arnold Struthahn'ın-aslında Karl Radek- şiddetli bir eleştirisine maruz kalır; bu "darbeci" ve komünizme yabancı "yarı-Blankici" anlayışa karşı saldırılarını geliştirecektir, "Die Lehren eines Putschversuches" başlığıyla, Die Kommunistische Internationale'in 9. Sayısı içinde.
150. Borkenau, *a.g.e.*, s. 130-133.

14
Almanya'da İstikrar ve Dünya Devrimi

Almanya'da, silah atışları ve alev makineleriyle devrimin ilk evresi düzene girerken Komünist Enternasyonal şekilleniyordu. Aslında Kasım devriminin hemen ertesinde Bolşevikler bunun temellerini atmaya çalışıyordu. Alman komünist partisinin kurulması, onlar için, varlığının gerekli ve yeterli şartını oluşturuyor[1], ilan edilmesi ise gerçekleştirilecek ilk somut görevdi. Bununla birlikte yazışmaların ve şahısların dolaşımı için gereken süreler, bu resmi kuruluşu, Alman partisinin gerçek kurucularının katlinin ertesine bırakmıştı.

Aralık ayında, avukat ve Spartaks Birliği'nin üyesi Edouard Fuchs, Rosa Luxemburg'un Lenin'e yazdığı bir mektubun taşıyıcısı olarak Moskova'ya gelir[2]. Birkaç gün sonra Lenin, komünist Enternasyonal'in kuruluş kongresi olarak ilan edilecek uluslararası sosyalist konferans toplantısı ile sonuçlanan ilk girişimleri üstlenir[3]. Ancak alınacak yol dikenlidir. Yeni bir Enternasyonal'in tarihsel gerekliliği fikrine sahip olan Rosa Luxemburg, aslında zamanın henüz gelmediğini düşünüyordu. Eberlein'in tanıklığına bakılırsa, K.P.D.(S.)'nin kuruluş kongresinden iki gün önce her türlü acil ilana karşı olduğunu ifade etmişti:

> Harekete geçebilecek yeni bir devrimci Enternasyonal'in varlığı, batı Avrupa'daki pek çok devrimci partiye bağlıydı. (...) Batı'da tek bir komünist parti varken yeni bir Enternasyonal'in kurulması, yalnızca devrimci bir Enternasyonal fikrini zayıflatabilir[4].

Leo Jogiches tarafından Rosa Luxemburg'un katledilişinden sonra savunulan bu bakış açısı, Ocak ayının başında uluslararası Moskova konferansı için Bolşevik partinin davetine verilecek cevaba yoğunlaştığı

---

1. Bkz. VIII. Bölüm.
2. Ruth Stoljarowa, "Der Aufruf Zum 1. Kongress der K.I.", ZfG, no: 11, 1968, s. 1397. 20 Aralık 1918 tarihli mektubun metni, 2 Şubat 1919'da Pravda'da yayımlanmıştı.
3. 27 ya da 28 Aralık tarihli Çiçerin'e mektubu; Lenin'in Eserleri'nin Rusça 5. Baskısının 227-230'uncu sayfası, 50. Cilt; A. Reisberg, BzG, no: 5, 1965, s. 838-842.
4. Eberlein, "Spartakus und die III. Internationale", Inprekorr, no: 28, 29 Şubat 1924, s. 307.

zaman merkezde üstün gelir[5]. Merkezin oraya katılmak için gönderdiği temsilciler[6], yeni Enternasyonal'in kurulmasına karşı oy kullanma vekaleti ve Ernst Meyer'e[7] inanacak olursak, Alman partisinin muhalefetine rağmen ilan edilirse kongreyi terk etme talimatı alırlar. İletişim güçlüklerini ve genç partinin yönetimine ağır gelen görevleri göz önünde bulunduran Eberlein sonuçta tek başına Moskova'ya gidecek ve orada Max Abert takma adıyla konferans çalışmalarına katılıp, partisinin vakitsiz bulduğu bir kuruluşa karşı tavır alacaktır[8]. Şöyle anlatır:

> Rus yoldaşlar Troçki, Buharin ve özellikle Rakovski beni acil bir devrimin gerekliliğine ikna etmeye çalıştı. (...) En sonunda Lenin, eğer Alman partisi muhalefetini sürdürürse, Enternasyonal'in ertelenebileceği kararını verdi[9].

Görünüşe göre bir tesadüf bu durumu değiştirecekti. Açılıştan sonra gelen ve Orta Avrupa'da devrimci yükselişini anlatan Avusturyalı komünist Steinhardt'ın öfkeli bir müdahalesi, Rakovski'nin tutkulu bir çağrısı, belki Leo Jogiches'in katlinin haberi ve özellikle bu ateşli toplantının baskısı kesin oylama sırasında çekimserlikle yetinen Eberlein'i yatıştırmayı başarır[10]. Komünist Enternasyonal kurulur. Başkanı Zinovyev, merkezi Moskova'dır; şimdilik erimini kimsenin kestiremediği iki durum zira herkes Troçki'yle aynı şeyi düşünür:

> Bugün Moskova III. Enternasyonal'in merkeziyse, yarın –buna kesinlikle inanıyoruz– bu merkez batıya, Berlin, Paris ve Londra'ya doğru kayacaktır. Rus proletaryası, dünyanın işçi sınıfının temsilcilerini Kremlin'in siperlerinde sevinçle karşıladıysa, kendi temsilcilerini Batı Avrupa başkentlerinden birindeki komünist Enternasyonal'in 2. Kongresine çok daha büyük bir sevinçle yollayacaktır. Zira Berlin ya da Paris'teki uluslararası bir komünist kongre, Avrupa'da ve muhtemelen bütün dünyadaki proleter devrimin tam bir zaferi anlamına gelecektir[11].

Dünyadaki devrimci militanların çoğunluğu için olduğu kadar Bolşevik militanlar için de Alman devrimi 1919'un ilk ayları esnasında ölmemiştir ve bütün gücüyle yeniden ortaya çıkacaktır. Tek problem zamandır.

---

5. Weber, Der Deutsche Kommunismus, s. 198, no: 54.
6. Bildik versiyona göre bu delegeler Eberlein ve Léviné olmak üzere iki kişiydi. Léviné'nin dul eşinin bir ifadesine göre, Léviné Moskova'ya delege olarak değil, Rosta'nın temsilcisi olarak gitmek zorundaydı (Weber, Die Wandlung, I, s. 30).
7. Bericht 5..., s. 27.
8. Der I. Kongress der K.I., s. 76.
9. Eberlein, *a.g.e.*, s. 307.
10. Der I. Kongress, s. 134.
11. Izvestija, 1 Mayıs 1919.

Radek'in takdiri

Bütün Bolşevik yöneticiler içinden Karl Radek, kısmen tanık olduğu Alman devriminin ilk evresi konusunda doğrudan bir bilgiye sahip olacak tek kişidir. Tutukluluk uygulaması esnekleştirildiğinden, 11 Mart'ta kendi hücresinden, o dönemde Sovyet Rusya'da seyahatte olan yazar Alfons Paquet'yle mektuplaşır. Ocak ayaklanmasına karşı olduğunu söyledikten sonra –"Arkamızdan işçi sınıfının çoğunluğunu sürüklemezsek siyasi iktidarın ele geçirilmesi mümkün değildir"[12]– Alman devrimi sırasında onu en fazla ilgilendiren şeyin bu olduğunda ısrar eder. Kitleler içgüdüsel olarak işçi konseylerinin örgütlenmesine, tamamen sovyet tarzı oluşumlara yönelmiştir. Bu olgu o denli dikkat çekicidir ki, konseyler lehine derinlemesine tek bir gerçek propaganda sürdürülmemiştir. Ona göre bu durumda devrimin bozgunu kitlelerin kendisine değil, örgütlenme eksikliği yüzünden kitlelerin mücadele etmek zorunda kaldığı koşullara atfedilebilir:

> Almanya'da büyük bir devrimci parti yok: komünistler öncelikle bir yön, yoksa 1917'de Rusya'da bizim olduğumuz gibi geleneği olan bir parti değil[13].

Rus devrimiyle karşılaştırma, devam etmekte olan Alman devriminin özel problemlerini kendi anlamıyla daha iyi kavramaya izin verir:

> Asla, saçma biçimde bu denli kan ve bu denli servetin sarf edildiği Ocak ayınınki ya da bugününki gibi mücadeleler vermemiz gerekmedi; kitleler üzerinde otoritemiz vardı, onları elimizde tutuyorduk. Alman komünistleri onları henüz ellerinde tutamıyor; bu durum yaylım ateşleri ve öfke demektir. Bizimle birlikte kuruluşlarından bu yana ya da devrimin kendisinden doğmuş devrimci kitle örgütlerimiz, sendikalarımız vardı. Örgütlenme dehası timsali, Alman işçi sınıfının gururu Alman sendikaları, bir politik çöküş ile ekonomik gelişim döneminde doğmuştu; dolayısıyla reformistlerdi. Örgütün gücü devrim esnasında oluşturulmadı ve bu güç, yeni örgütlere neden olmadan önce, güçlerini kaotik biçimde dağıtıyor. Daha kötüsü, Alman işçi sınıfının devraldığı örgütler burjuvazinin tarafında yer alması ve karşı devrimin temelini oluşturmasıdır. İşte bu yüzden devrim vahşi, dizginlenemez bir unsurdur. Üstelik şu da var: iktidara, barış için mücadele yoluyla yürüdük ve ordu bizimle birlikteydi; burjuvazi, Almanya'da yaptığı gibi, paralı askerlerin desteğiyle saldırıya geçemiyordu. Dahası sonuç olarak Almanya'da burjuvazi Rusya'da olmadığı kadar güçlüdür[14].

Bu durum, onun gözünde devrimin Almanya'da galip gelme şansının olmadığı değil, oradaki mücadelenin daha uzun olacağı anlamına gelir:

---

12. Mektubun tamamı, Alfons Paquet'nin Der Geist der russischen Revolution, VII adlı eserinin girişinde yer almaktadır.
13. *A.g.e.*, s. VIII.
14. *A.g.e.*, s. VII-IX.

> Almanya'da iç savaş Rusya'da olduğundan çok daha acımasız ve yıkıcı olacak. Beni, bunu nasıl bir kederle yazdığımı bilecek kadar iyi tanıyorsunuz[15].

Umut, devrimci dalganın galip ülkelerde kaçınılmaz yükselişiyle tekrar canlanacak olan dünya devrimi perspektifinde yatar:

> Kimse İtilaf ülkelerinde olayların ne şekilde cereyan edeceğini bilemez. Bu arada Alman ve Rus işçi sınıfları yan yana bulunacaklardır-üstelik Ekim ayında düşündüğüm gibi İtilaf'a karşı bir savaş için değil zira İtilaf artık savaş yapamaz, devriminde buna ihtiyacı yoktur. (...) Almanya'da cesur bir işçi hükümetinin ortaya çıkmasıyla birlikte, bugün farklı sonuçlara ulaştıracak bu örgütlenme gelenekleri yüzünden düzensizliklerin üstesinden çabucak gelinecektir[16].
> Bu manzara, bu bitmek bilmeyen ve net bir açıklaması olmayan bu kanama karşısında beni ele geçiren duyguyu aşmayı mümkün kılıyor[17].

Weimar cumhuriyeti.

Aslında Alman cumhuriyeti 1919'un ilk altı ayında, Noske'nin freikorpslarının turu esnasında biçim almıştır. Ama Weimar cumhuriyetinin kesin olarak oluşturulması, Kasım devriminin uzantısı, milyonlarca Alman emekçinin tazyikinin bir meyvesidir. Buna birleşmiş ve demokratik bir Almanya için Ebert ve Noske'ye inananlar da eklenebilir.

Aslında Kasım devriminin ilk sonucuna XIX. yüzyıl ortasındaki başarısız burjuva devriminin tamamlanması olarak bakılabilir. Zira Weimar Anayasası Reich'ın birliğini "kurtarmakla" yetinmez: bunun yazılmasına ön ayak olan adam, Hugo Preuss'un ifadesine göre: bu Anayasa "onu kutsar, güçlendirir ve sağlamlaştırır"[18]. Almanya'yı üniter, özerkleşmiş, yetkilileri yerel işler konusunda uzman daha sınırlı sayıda ülkelerden oluşmuş (*Länder*) bir Devlet haline getirir. Reich hükümeti, iç ve dış politikayı, finansı, postayı, deniz ve demiryollarını kendine ayrılmış bulur.

Burjuva devriminin tamamlanması, politik yaşamın örgütlenmesinde de hissedilir. Anayasa şu şekilde sıraladığı temel hakları garanti eder: yasa önünde eşitlik, kişilerin ve meskenlerin dokunulmazlığı, iletişim ve telefon konuşmalarının gizliliği, düşünce, inanç özgürlüğü, basın ve toplantı özgürlüğü, azınlıkların temsil edilmesi, genel seçim hakkı.

Yasama gücü iki meclis arasında paylaşılır. Reichsrat, genel seçim hakkıyla seçilmiş kendileri de Landtag'tan kaynaklı hükümetleri tarafın-

---

15. *A.g.e.*, s. IX.
16. *A.g.e.*, s. X.
17. *A.g.e.*, s. XI. Bu mektup Noske'nin Mart grevine karşı baskısının Berlin proletaryasına yöneldiği sırada yazılmıştır.
18. Aktaran P. Benaerts, L'Unité allemande, s. 158.

dan tayin edilen *Länder*'in delegelerinden oluşur. Yetkileri, geciktirici bir vetoya indirgenmiştir. Bir ekonomik konsey olan *Reichswirtschaftsrat*, ekonomik ve sosyal alanda inisiyatif aldığı yasa tasarılarını inceler: orada, işçi ve çalışan sendika örgütleri, işveren birlikleriyle aynı başlıkta temsil edilir. Sosyal demokratlar onun teşkilatında yeni demokrasinin toplumsal yapısının kanıtını görür. Yasama alanında baskın gelen, her durumda Reichstag'tır. Dört yıllığına, genel seçim hakkıyla, ulusal planda oy sayısının dağılımıyla orantılı bir temsil sistemine göre kadın erkek en az yirmi yaşındaki vatandaşlar tarafından seçilir. Bakanlar ve şansölye onun karşısında sorumludur.

Ama cumhurbaşkanının yetkisi gözle görünür derecededir. Reichstag gibi, yedi yıllığına Alman seçmenlerin tümü tarafından seçilir ve tekrar seçilebilir. Şansölyeyi ve şansölyenin önerisi üzerine değişik bakanları atayan odur. Yasaları ilan eder ama gerekli gördüğü takdirde ve seçmenlerin onda biri bunu talep ediyorsa bir referandum isteyebilir. Diplomasinin, bürokrasinin ve ordunun lideridir. Anayasa'nın 48. Maddesi ona gerçek bir diktatörlük uygulama olanağı verir ve aslında imparatorluğun asıl varisidir: sıkıyönetime karar verebilir, özel mahkemeler kurabilir, Reich'ın güvenliğine ilişkin olarak faydalı gördüğü bütün önlemleri alabilir ve Reichstag'ı feshedebilir. Aslında yönetici sınıflar ve onların öncüsü olan ordu, güvenliklerini başkanlık kurumuna teslim etmişlerdir: son kertede bütün demokratik düzenlemeler, her türlü devrimci girişimi, hatta anayasal çerçevede endişe verici bütün demokratik değişimi kırmak için Devlet'e yeterli gücü veren 48. madde karşısında ikincil hükümlerdir. Böylelikle Noske'nin freikorpslarının turu, Berlin'de Mart ayındaki bastırma, daha sonra Hitler diktatörlüğünün kurulması, savunucularının o dönemde "dünyanın en demokratik Anayasası" olarak sunduğu çerçevede yer alır.

Hükümet koalisyonu

1918'den beri rolleri bunu gerektirdiğinden, çoğunlukçu sosyal demokratlar, çoğunluğu ellerinde tuttuklarını söyledikleri bu mecliste, politik yaşamın içindedirler. Aslında sosyal demokrat parti 30.000.000 oy kullanıcıdan 15.500.000'iyle 10 Ocak'ta koltukların yalnızca %39'unu elde etti. Ama sağcı ortakları için bu kadar karışık bir durumda onları iktidarın sorumluluklarından uzaklaştırmak söz konusu olmayacaktı. Kendi paylarına "sorumlulukları yerine getirmeye" devam etmeye karar verirler; bu durum da burjuva partileriyle parlamenter koalisyonlar anlamına gelir. Burjuva partileri zaten iyi niyet gösterir zira Friedrich Ebert 328 oy kullanıcıdan 277 oyla cumhurbaşkanı seçilir. İlk şansölyenin yerini bırakacağı Philip Scheidemann, ardından parti yoldaşları Bauer olacaktır. Sosyal demokrat bakanlar bu kabinede azınlıktadır

ama Noske bu iki şansölyenin idaresinde kesin savaş bakanlığını muhafaza eder.

Bütün burjuva güçleri katkıda bulunmaz. Aşırı sağda, Helfferich'in arkasında, Deutsche Bank'ın Alman milliyetçileri ve Krupp şirketlerinin idarecisi Hugenberg büyük mali kaynakları ve güçlü bir basını elinde bulundurur. Popülistler aynı muhafazakârlığı, aynı milliyetçiliği, aynı Yahudi karşıtlığını sergiler ama İttifak ülkeleriyle iyi iş ilişkileri olasılığının ortaya çıkmasından daha kaygılı görünürler. Başlarında öteki kodamanlar, *konzern*'i* her yere yayılan Hugo Stinnes, Hanse Birliği'nin başkanı, bankacı Riesser, Hamburg-Amerika Linie'nin başındaki Ballin'in varisi bankacı Cuno ve Saksonya Sanayicileri Birliği eski genel sekreteri Gustav Stresemann vardır. Onlar da büyük enformasyon ve propaganda araçlarını ellerinde bulundurur.

Scheidemann ve Bauer kabinelerinin parlamenter çoğunluğu demokratlardan başlar; bunların yandaşları, iş insanları, Melchior ve Dornburg gibi bankacılar ve iki büyük elektrik kralının temsilcileri, A.E.G.'den Walter Rathenau ve Karl Friedrich von Siemens tarafından yönlendirilse de büyük ölçüde küçük burjuvazi içindendir. Hıristiyan Halk Partisi'ne dönüşen Merkez, Kilise partisi olarak kalır, sınıf işbirliğinin ve özellikle Hıristiyan sendikalar aracılığıyla patronlar ile işçiler arasında "çıkar ortaklığının" propagandacısı olur. Onların Köln *Germania, Völkische Zeitung* gazeteleri, emekçilerin arasında dahil, bütün sosyal sınıflarda okunur. Yöneticileri, orta burjuvaziden gelen adamlar, Mathias Erzberger, Josef Wirth, Fehrenbach'tır.

Yeni koalisyon ciddi zorluklarla karşılaşmak zorunda kalır. Almanya'nın dünya pazarındaki yeri, ablukanın sonunda Müttefikler tarafından işgal edilmiştir. Savaş sırasında son derece gerilmiş ekonomik organizma tükenmiş, düşmanlıkların sonu, yıkımların boyutunu gözler önüne sermiştir. Artık sanayinin çabasını destekleyecek askeri siparişler yoktur; terhis edilenler de işsiz kalabalığını arttırır. Alet edevatlar yorgundur. Sermayeler kaçmaya başlamıştır, bütçe harcamaları ezici boyuttadır. Servet yığınağı dev boyutlara ulaşır: Thyssen ve Krupp'ların serveti savaş sırasında beşe katlanmıştır; Stinnes'inki otuz milyon marktan bir milyar marka yükselmiştir. Aslında büyük sermayenin "baronları" Almanya'nın efendileridir ve boyun eğmekten başka çaresi olmayan parlamenter bir koalisyona kendi koşullarını dikte ederler. Çok geçmeden Kasım devriminin ertesinde benimsenen toplumsal önlemler, yükselen enflasyonla şiddetle eleştirilmiş, büyüyen işsizlikle ortadan kaldırılmıştır. Alman halkı savaşın ağır bedelini öder ve görevin zorlukları şimdi herkesin gözü önündeyken bile devrim gündemdedir.

* Değişik sanayi alanlarındaki şirketlerin ortak adı. (ç.n.)

Yalnızca ertelenen bir devrim

Alman devrimi Bolşevikler için de yalnızca ertelenmiştir. Her zaman, önceki yıl Lenin'in sovyetlerin Pan Rus kongresi önünde haykırdığı gibi düşünürler:

> Yalnızca zayıf ve geri kalmış bir halk değiliz, özel yeteneklerine ya da tarihsel bir yazgıya bağlı olarak değil, tarihsel koşulların rastlaşması nedeniyle uluslararası sosyalist devrimin sancağını kaldırma onurunu üstlenmeyi bilen bir halkız da. Yoldaşlar, bu sancağın zayıf ellerde olduğunu ve ilerlemiş ülkelerin işçileri yardım etmeye gelmezse geri kalmış ülkelerin işçilerinin onu koruyamayacağını biliyorum ve pek çok kez söyledim. Gerçekleştirdiğimiz sosyalist dönüşümler pek çok bakımdan zayıf ve yetersiz ama "Ruslar yapmak gereken şeye doğru yoldan başlamadı" diyecek olan Batı Avrupa'nın işçilerine kılavuzluk edecekler[19].

Lenin'in bakış açısının 1919'da Paul Levi tarafından yapılan tahlile yakın olması ilginçtir. İşçilerin çoğunluğunun pasifliğine rağmen Almanya'da proleter bir öncünün derinlemesine radikalleşmesi tespitinde bulunan o, dünya devrimini taşıyan koşulların gücünün altını çizer:

> Devrim için bu kadar yeteneksiz ve ona Alman proletaryası kadar az meyilli bir proletaryayı sarsılmaz bir güçle devrime iten nesnel koşullardır[20].

İlk Alman dalgasından bir bilanço çıkararak:

> "Dünya devriminin alınyazısının belirleneceği yer Almanya'dır; bunun nedeni de Alman proletaryasının hayali bir üstünlüğü değil, 9 Kasım devriminden sonra bile, Alman burjuvazisinin, örgütlenme yeteneği, gücü ve vahşiliği yüzünden eskisi kadar tehlikeli kalması (...) sosyal demokrasinin yeni ve baştan çıkarıcı giysilerini giyerek daha da tehlikeli olmasıdır. (...) Alman militarizmi ve Alman burjuvazisinin dünya devrimi adına oluşturdukları tehdit nedeniyle bugün bile Almanya'yı dünya devriminin kalbi, kendi alınyazısına kendinin karar vereceği toprak olarak düşüneceğiz"[21], der.

Troçki, 1919 ilkbaharında *Pravda*'daki bir makalesinde, Bolşeviklerin bundan böyle Alman devriminin "gecikmesi" olarak adlandırdığı şeyi yine de açıklamaya yeltenir. Rus devrimiyle benzerliği bir tarafa bırakarak, ilk dalganın başarısızlığının belirleyici faktörünün sosyal demokrasi tarafından oynanan rol olduğunun altını çizer:

> Tarih bir kez daha diyalektik çelişkilerinden birini ortaya koymuştur: bu durum tam olarak, Alman işçi sınıfı önceki dönemde kendine yeten bir örgütün kurulması için enerjisinin büyük bir kısmını harcadığı (...) yeni

19. Œuvres, t. XXVII, p. 193.
20. "Almanya'da Devrim'in İlerleyişi", Revue communiste, no: 2, Nisan 1920, s. 142.
21. *A.g.e.*

bir dönem, iktidara açılan devrimci mücadeleye doğru bir geçiş dönemi açıldığında ise Alman işçi sınıfının örgütlenme alanında kendini kesinlikle savunmasız bulduğu için gerçekleşmiştir[22].

Radek için olduğu gibi onun için de Alman devriminin gerçek özelliklerini açıklayan, Bolşevik partiyle karşılaştırılır bir komünist partinin olmayışıdır:

İşçi sınıfı yalnızca iktidar için mücadele etmekle yükümlü değildir, aynı zamanda kendi örgütlenmesini kurmalı ve gelecekteki liderlerini mücadeleye katmalıdır. Bu eğitim çalışmasının devrimci dönem koşullarında hararetli bir şekilde gerçekleştiği doğrudur ama tamamlanması için yine de zamana ihtiyaç vardır. Otoritesi işçi kitleleri tarafından evrensel olarak kabul edilmiş bir savaş idaresiyle birlikte, merkezileşmiş devrimci bir parti olmadığından, mücadelenin lider çekirdekleri, eylemde deneyimli, proletaryan hareketin farklı merkezleri ve bölgeleri aracılığıyla sınamadan geçmiş yöneticiler olmadığından, sokaklarda patlayan bu hareket, ister istemez kesintili ve kaotik olur, güçlükle ilerler. (...) Patlayan bu grevler, bu ayaklanmalar ve sokak çatışmaları şu günlerde, eski partinin boyunduruğundan kurtulmuş Alman proletaryasının açık olası tek seferberlik biçimini ve verili koşullarda, yeni liderleri eğitmenin ve yeni bir parti kurmanın tek yolunu oluşturur[23].

Ama önemli olan bu yapının sıfırdan başlamamasıdır, diye altını çizer: tarihsel kazanım, proleter gelenek, sosyal demokrat hareketin Marksist izi devam eder. Son kertede yeni partinin temelleri onlara dayanacaktır:

Alman işçilerinin politik ve kültürel seviyesi, gelenekleri ve örgütlenme kapasiteleri benzersizdir . (...) On binlerce işçi kadrosu (...) uyanmak ve boyunu göstermek üzeredir[24].

Yarının muzaffer devriminin birlikleri, ilerlemiş işçi kitleleri komünistler tarafından bağımsız sosyal demokrat partinin merkezine kazanılacaktır; Troçki bu konuda:

Bağımsız Kautsky-Haase partisinin tarihsel misyonu hükümet partisi saflarına tereddüt sokmaktan ve korkmuş, umutsuz ya da öfkeli unsurlarına bir sığınak sunmaktan ibaretse, o zaman *tam aksine* Spartakist silah kardeşlerimizin bu denli kahramanca bir rol oynamakta olduğu fırtınalı hareket, ötekiler arasında, bağımsız partinin solunun aralıksız yıkımına neden olma etkisine sahip olacaktır; bu solun en iyi ve en adanmış unsurları ise komünist harekete sürüklenmiştir[25].

22. Pravda, 23 Nisan 1919; The First Five Years of the C.I., I, s. 45.
23. *A.g.e.*, s. 46.
24. *A.g.e.*, s. 47.
25. *A.g.e.*

Devrimin zaferi, bu yeniden fethin sonundadır:

> Yerlerde sürüklenen ama inatçı, hep yeniden ortaya çıkan devrim, seferber edilmiş ve mücadele için güçlerini ortaya koymuş olduğundan, sınıf düşmanına en son ölümcül darbeyi indireceği kritik ana yaklaşıyor[26].

İşçi sınıfında derin hareketler.

Bu dönemde Alman işçi sınıfı içindeki fikir aktarımlarının boyutunu ölçmeyi mümkün kılan unsurlardan biri, 19 Ocak tarihli genel seçimlerin sonucunda yatar.

İlk saptama, K.P.D. (S.)'nin kuruluş kongresi tarafından karar verilen solcu boykotun tamamen başarısız olmasıdır. Yaklaşık üçte ikisinin ilk defa oy kullandığı ve %54'ü kadın olmak üzere 1912'dekinden iki buçuk kat fazla, 36 milyon civarında seçmen vardır: oysa seçmenlerin %83'ünden fazlası seçimlere katılır –sonraki dönemlerde olduğu gibi, önceki yoklamalar sırasında elde edilenden daha yüksek bir yüzde[27].

İkinci tespit, Kurucu Meclis'in toplanması kampanyaları sırasında Ebert taraftarları tarafından seçimlerden önce alınan tahminin tutmamasıdır: iki "sosyalist" parti 13.800.000 oyla, kendi paylarına 16.500.000 oy elde eden birleşmiş burjuva partilerinden daha az oya sahiptir. Bu seçimlerin, pek çok bakımdan hayal kırıklığı yaratan "sosyalist" hükümetten aylar sonra yapıldığı doğrudur. Ama burjuva partilerinin zaferinin gerçek nedenleri, Kasım ve Aralık ayında Kurucu'ya karşı olanların ifade ettikleriyle aynıdır. Büyük kapitalist şirketler 1908'den beri oluşturdukları "seçim fonlarına" cömertçe katkıda bulunmuşlardır. Tek başlarına dört büyük banka, Deutsche Bank, Dresdner Bank, Darmstädter Bank ve Disconto-Gesellschaft farklı partilerin seçim fonlarına en az otuz milyon mark aktarmıştır[28]. Bunun dışında seçimler sıkıyönetim rejimi altında bir baskı atmosferinde gerçekleşir, Noske de anılarında seçimlerin yapıldığı Pazar gününün anlamlı manzarasından, alandaki makineli tüfek düzenekleriyle Neukölln işçi banliyösünden ve sokaklarda doğrultulmuş silahlarıyla dolaşan askeri devriyelerden bahseder[29].

Savaştan önceki seçim sonuçlarıyla karşılaştırılırsa eğer, olumsuz koşullara rağmen 19 Ocak seçiminin sola güçlü bir itilişi ifade ettiği söylenebilir: iki sosyal demokrat parti oyların yüzde 46'sını elde eder; oysa 1912'de birleşmiş sosyal-demokrat parti en iyi ihtimalle bunun yüzde 34, 8'ini elde etmiştir. Daha da ilginç olanı bölgelere göre karşılaştırmadır.

---

26. *A.g.e.*
27. Drabkin, *a.g.e.*, s. 543.
28. *A.g.e.*, s. 539.
29. Noske, Von Kiel bis Kapp, s. 75.

Bu alanda, seçim istatistiklerinin dikkatli gözlemcisi M. Drabkin'in yaptığı ilk tespit, 1912 seçimlerine kıyasla, en az sanayileşmiş kırsal bölgelerde çoğunlukçu sosyal demokrat parti tarafından gerçekleştirilen şaşırtıcı ilerlemedir: Doğu Prusya'da yüzde 14,8'e karşı yüzde 50,1; Batı Prusya'da yüzde 9,7'ye karşı yüzde 34,2; Pomeranya'da yüzde 24'e karşı yüzde 41. İkinci olarak, en önemli sanayi bölgelerinin bazılarında Ebert sosyal demokrasisi ağır kayıplar verir. S.P.D.'nin 1912'de oyların yüzde 42,6'sına sahip olduğu Halle-Merseburg bölgesinde, bağımsızlar yüzde 44,1'e gerilediğinden Ocak 1919'da bunun ancak yüzde 16, 3'ünü elde eder. Leipzig'te 1912'de yüzde 55 sosyal demokrat oyu, çoğunlukçular için yüzde 20,7; bağımsızlar için yüzde 38,6 olur. Düsseldorf'ta oranlar 1912'de yüzde 34,6'ya karşılık yüzde 42 ve 1919'da yüzde 22,5; Türingiya'da ilgili rakamlar yüzde 47,5; yüzde 34,6 ve yüzde 22, 5'tir. Bu sanayi bölgelerinde sosyal demokrat oyların toplamı mutlak çoğunluğu geçer ama işçi oylarının en büyük kısmını toplayan sıklıkla bağımsız partidir. Bu bakış açısından, sosyal demokrat partinin 1912'de oyların yüzde 75,3'ünü elde ettiği ve bağımsızlar bunun yüzde 27,6'sına sahip olurken yalnızca 36,4'ünü elde ettiği Berlin'deki seçim sonuçları özellikle anlamlıdır. İşçi mahalleleri Wedding ve Friedrichshain'de aynı parti aşağı yukarı aynı oylara sahip olur. Kırsal bölgelerde ilerleme halinde, sanayi bölgelerinde hız kaybeden ve bağımsızlar tarafından ciddi olarak rekabet edilen S.P.D.'nin oylarının çifte hareketinin altını çizen M. Drabkin, bu durumdan S.P.D.'nin küçük burjuva seçmenlerinin artan etkisi sonucunu çıkarır[30].

Bu açıklama akla yatkın olsa da işçi sınıfının bir kısmı, özellikle küçük kentlerde Ebert'in arkasında durur. Büyük sanayi merkezlerinde bağımsızlar, onun hasmının en sağlam pozisyonlarından bazılarını elde ederek işçi çoğunluklarından adaylarının etrafında toplanmaya başlar. Kimsenin geçici bir istikrar yapısını muhafaza ettiğinden kuşku duymadığı bu dönemde, g tam bir kriz içindeki komünist partinin görünüşe göre yarış dışı kaldığı önemli bir gerçektir.

30. Drabkin, *a.g.e.*, s. 546-547.

15
Ocak 1919'dan Sonra Komünist Parti

Ocak "ayaklanmasının" baskısı, Alman komünist partisine sert bir darbe indirmiştir. İzleyen aylarda militanları, düzensiz ve bir merkeze sahip olmadan bütün cephelerde, bütün mücadelelerde ön saflarda yer alır: K.P.D.(S.)'nin ilan edilmesine rağmen Alman işçi sınıfı hâlâ devrimci bir partiye değil, Ocak'ta seçilmiş bir yönetimin türdeşleştirmeyi başaramadığı her yere dağılmış müfrezelere sahiptir.

Paul Levi

Merkez, Mart'ın ilk günlerinde yeniden oluşturulur. Ocak ayının büyük ölümlerinin mirasını devralan adam Paul Levi, harekette görece yeni olsa da itiraza neden olmaz. Spartaküs'ün kurucularından daha genç bir kuşaktan –yalnızca otuz altı yaşındadır– olan o, Hechingen'li bir bankacının oğludur. Savaştan önce Frankfurt'ta avukatlık yapar, çok erkenden komünist partiye üye olur ve belediye danışmanı seçilir. Ama Eylül 1913'te Rosa Luxemburg'la –Bockenheim konuşması[1] hakkındaki davada savunmasını üstlendiği– tanışmasının ardından gerçek anlamda militan olur. Onu, kutsal birliği reddeden devrimcilerin sınırlı çevresiyle tanıştıran Rosa Luxemburg'tur. Seferber edilir, 4 Ağustos akşamı doğan grubun ilk muhataplarından biri olur ve orduya karşı sert tavrıyla bilinir[2]. Hâlâ askerliği devam eden o, 5 Mart 1915'te Berlin'de Pieck'in evinde gerçekleşen toplantıdaki on iki delegeden biri olacaktır[3]. 1916 yılının sonunda çürüğe çıkarıldığından İsviçre'ye gider. Enternasyonalist göçmen çevrelerinde kendisi için yapılan karşılama, Alman devrimci hareketinin önemli bir şahsiyeti olarak görüldüğünü ortaya koyar. Yalnızca sosyal şovenlere karşı değil, merkezcilere karşı da şiddetli bir düşmanlık besler, bu da aslında Bolşevikler açısından

1. Beradt, Paul Levi, s. 12-15.
2. Vosges'te bir bölge birimine sığınıp birliğinin "disiplin" koşullarına karşı uzun bir açlık grevi yapar (*A.g.e.*, s. 17).
3. Bartel, *a.g.e.*, s. 222.

ilginç bir durumdur[4]. Bir mektubunda, sonradan "goşist"[5] olarak adlandırılacak ondaki bazı eğilimlere üzülen Lenin, yıllar sonra komünizmle kesin olarak kopmasının ardından şunları yazacaktır:

> Onu 1915 ya da 1916'da İsviçre'de Radek'in aracılığıyla tanıdım. Levi zaten o zaman Bolşevikti[6].

Aslında onu Lenin veZinovyev 'e yaklaştıran Radek'tir. 1916 Aralık ayında Guilbeaux ve Sokolnikov'la birlikte yüksek tirajlı dergi, *La nouvelle International*'i yayımlayacak "uluslararası sosyalist grubun" kurucularından biridir[7]. Paul Hartstein adını alır ve Zinovyev'in önerisi üzerine, bu isimle 1 Şubat'ta Olten Konferansı'nda Zimmerwald solunun bürosuna girer[8]. Alman işçi sınıfının kanunsuzu Radek kadar, her zaman Almanya'yla bir köprü kurmak isteyen Lenin için de değerli bir temastır bu. *Arbeiterpolitik'in*[9] sütunlarında bölünme ve merkezcilerden kopmaktan yana olduğuna göre, 1917 tartışmasında Levi'nin Bolşeviklerin bir müttefiki olduğu ortaya çıkar. Lenin'in ayrılması için enternasyonalcilerin manifestosunu imzalar ve Spartaküs'ün mektuplarını yazanlardan biri, grubun bir lideri olduğu Almanya'ya geri döner.

Kasım devriminden sonra merkezin üyesi olan o, *Die Rote Fahne*'nin yazarı ve Spartakistlerin en iyi hatiplerinden biridir. Radek'i karşılayan –Davos'taki[10] işbirliği ve yoldaşlık aylarının onu bağladığı– ve Bolşeviklerin temsilcisi ile Spartakist yöneticileri arasında temasların yeniden başlamasını kolaylaştıran odur[11]. Kuruluş kongresinde Ulusal Meclis konusunda rapor sunma sevimsiz görevinin verildiği görülür –bu da onu, kendisini bir vekil koltuğu kapmakla suçlayan goşistlerin favori hedefi haline getirecektir. Ocak ayında Radek'le teması sürdürür ve merkezi, Liebknecht ve Pieck'in maceracı politikasını açıkça mahkûm etmek zorunda olduğuna ikna etmeye çalışır[12]. Pieck, Eberlein, Jogiches gibi tutuklanan o, bir sorgulama sırasında öğrendiği Luxemburg ve Liebknecht'in katledilmesinden birkaç saat sonra özgürlüğüne ka-

---

4. Guilbeaux, Kremlin'den Chervhe-Midi'ye, s. 106.
5. Œuvres, t. XXXV, s. 271.
6. *A.g.e.*, t, XXXII, s. 549.
7. Guilbeaux, *a.g.e.*, s. 108; Gankin ve Fisher, The Bolsheviks and The World War, s. 565. İlk sayısı Loriot'nun "Üçüncü Enternasyonal'e Doğru" adlı bir başyazısını içeriyordu (La Nouvelle Internationale, no: 1, 1 Mayıs 1917).
8. Guilbeaux, *a.g.e.*, s. 127; katılımı konusunda, Münzenberg'in tanıklığı, aktaran Gankin ve Fisher, *a.g.e.*, s. 538.
9. Bölüm V.
10. Ch. Beradt'ın aktardığı özel bir mektuba göre (*a.g.e.*, s. 19), Levi ve Radek birlikte kalıyor, Rus devrimin başladığını öğrendiklerinde köyde bulunuyorlardı. Rusça öğrenmeye başlayan Levi, Radek'in, karısına: "Revoljucija v Rossi" dediğini duydu.
11. Radek, Kasım..., s. 132-133, Levi hepsini dahil ettiği için tanıktır.
12. Bölüm IX.

vuşmayı başarır[13]. Sonraki günlerde Jogiches'le birlikte çifte cinayet konusundaki soruşturmanın sacayaklarından biri ve onun ölümüyle, tek olası vekilidir. Sözde "Lichtenberg katliamı" ertesinde, freikorpslar tarafından ölüsünü getirene 20.000 mark ödül konmuştur[14].

Parti içinde büyük burjuva yaşam tarzından dolayı eleştirilir –kapısını açan hizmetçiler[15], ince zevkleri, yeşim taşı koleksiyonu[16], eski Mısır tarihine olan ilgisi, metinlerde okuduğu ve yeri geldiğinde ezberden aktardığı eski bilimsel yayınlar, Gracchus Kardeşlerden Catilina'ya kadar Roma tarihine gönderme yapma sevdası ve elbette çapkınlığı[17], belli bir entelektüel kibir, büyüklenme ve alınganlık halleri, resmiyet. Ancak küçük parti için bu dramatik anlarda önemli olan zekâsı ve kültürü, ahlaki cesareti, sorumluluk duygusudur. Yasadışı görevlerin sorumluluğunu bir yük gibi taşır ama bu işleri başkalarından daha iyi yerine getirir. Otoritesi ve faaliyeti bunu dayatır: parti yönetimi Mart ayından itibaren onun elindedir[18].

Ocak eylemine büyük bir hata olarak bakanlar arasındadır. Bu konuda, parti vatanseverliğiyle, olayın sorumluluğunu bir tek Ledebour'a yükleyerek yazan muhtemelen odur:

> Ledebour, proletarya diktatörlüğünün neredeyse bütün koşullarının yerine getirilmediği bir bağlamda iktidarı ele geçirmek istiyordu zira proletarya kısmen Scheidemann'ın, kısmen Haase'nin ve kısmen de... Ledebour'un arkasındaydı. Böyle bir durumda devrimci bir eyleme erişilmez –bir elin beş parmağı kadar kesin bir biçimde– bir amaç atfetmeye darbecilik adı veriyoruz[19].

Merkezin, kanlı Berlin haftasından sonra sığındığı Leipzig'den Lenin'e, 27 Mart tarihinde, İsviçre'den Paul Hartstein takma adıyla imzalanan bir mektup yazdığı zaman yasadışı partinin yönetimini daha yeni üstlenmiştir[20]. Bu mektupta durumu, proletaryanın hiddetini ve

---

13. P. Levi, "Rosa Luxemburg und Karl Liebknecht zum Gedächtnis", Der Klassenkampf, no: 2, 15 Ocak 1919, s. 33.
14. Protokoll des III. Kongresses (Zetkin), s. 296.
15. Ypsilon, Stalintern, s. 44.
16. Radek, Soll die V.K.P.D..., s. 105.
17. H. Gruber, "Paul Levi and the Comintern", Survey, no: 53, Ekim 1964, s. 70, cenaze merasiminde, "içlerinden pek çoğu dulluk sıklığı içindeki kürk mantolu kadınların" varlığından behseder ve "Levi'nin, cinsel yaşamının tehlikeye düşürdüğü polisiye bir romanın devrimci kahramanı olduğuna (Heinz Pol, Entweder oder?, Bremen, 1929)" işaret eder (*A.g.e.*, s. 85, no: 24).
18. Levi'nin K.P.D.'yle kopmasından sonra Radek, eylemini aza indirmeyi dener. Soll die V.K.P.D.içinde merkezde önemli bir rol oynadığını çünkü Jogiches'in, bir yabancı sıfatıyla kendini gizlemek zorunda kaldığını ve Mart ayından sonra "onaylı teorisyen" Thalheimer'in hatip olmadığını (s. 101) açıklar. Bununla birlikte Jogiches'in ölümünden sonra "yönetimin sorumluluğunu" üstlenmediğini ve bunu muhafaza etmeye... ikna olmak zorunda kaldığını kabul eder (s. 101-102).
19. Die Rote Fahne, 15 Ocak ve 5 Eylül 1920.
20. Levi Arşivleri, P 55/4; P. Levi, Zwischen Spartakus und Sozialdemokratie, s. 19-22.

güçsüzlüğünü, beyaz muhafızların devrimci hareketi ortadan kaldırma soğuk arzusunu ve özellikle bu hareketin kendi gerçeğinin koştuğu tehlikeleri anlatır:

> Her koşulda, hükümet için bir insan kaybına neden olmamaları için halkı engellemek konusunda elimizden ne gelirse yapıyoruz. (...) Almanya'da bir sendika akımı mevcut (...): insanlarımızın bu tip çılgınlıklar yapmasının önüne geçmek genellikle güç. Bilhassa örgütümüzün içinde belli bir yerden kaynaklı gerçek darbe girişimleri söz konusu[21].

Son aylarda bağımsız parti tarafından gerçekleştirilen ilerlemelerden Lenin'i bilgilendirir ama bağımsız parti liderlerinin, Rusların, Rus devrimine olan sempatilerini açıkça ifade eden bağımsızların dalaverelerine kanmalarından korkarmış gibi, Ebert'le suç ortaklığının ayrıntıları üzerinde durur ve Bolşeviklerin, Kautsky'nin ve bağımsız partinin politikasını açıkça mahkûm etmesi arzusunu dile getirir.

İki gün önce, Macar konseyler cumhuriyetinin Budapeşte'de ilan edildiğinin duyurulmasıyla, Berlin ayaklanmasıyla üstü örtülü bir karşılaştırma yaparken endişelerini ifade ediyordu:

> Burjuva demokrasisinin konseyler hükümeti ile ikame edildiği yeni Macar devrimi, Macar proletaryasının burjuvaziye ve Macar soylular sınıfına karşı muzafferane bir şekilde vereceği bir savaşın acil bedeli değildir. Proletarya ile devrilmek zorunda olan burjuvazi arasındaki göğüs göğüse bir mücadelenin sonucu değildir. Macar burjuvazisinin *hakkından geldiği*-başka sözcük yoktur-şeyin basit sonucudur. Utanca ve alçalmaya gömülmüştür ve geriye kalan şey proletaryadır[22].

Konseyler diktatörlüğünü kabul ettiğini bildiren komünistler ile sosyal demokratlar arasında Budapeşte'de gerçekleştirilen birleşme ona uğursuz görünür:

> Devrimimizin başında "bütün sosyalistlerin birliği" de gerçekleşmiştir. Ebert ve Scheidemann'ın Alman proletaryasına ihanet ettikleri gibi Macar proletaryasına ihanet eden süprüntüler, şimdi konseyler cumhuriyeti ve proletarya diktatörlüğü için heyecanlanıyor. Bu durum bugünden başlayarak Macar devrimini bekleyen bir tehlikedir ve biz onu, Alman hareketinin lehine olduğu kadar Macar kardeşlerimizin lehine de itham etmeliyiz[23].

Léviné tarafından yönetilen Münih komünistlerinin, bunu gerçekleştirdikleri koşullarda, verilen talimatlara aykırı bir şekilde, eşsiz çatısını

---

21. *A.g.e.*, s. 20.
22. Hanau Freiheit, 24 Mart 1919, aktaran Levi, "Die Lehren des Ungarischen Revolution" içinde, Die Internationale, no: 24, 24 Haziran 1920, s. 32.
23. *A.g.e.*, s. 33.

oluşturdukları bir konseyler hükümeti kurmak kararını da onaylamaz. İsviçreli komünistlere şöyle yazacaktır:

> Münihli yoldaşlarımızın iki defa yanıldıklarını düşünüyoruz; öncelikle, kendilerini başlangıçta dalga geçtikleri bu konseyler cumhuriyetini savunmaya bıraktıklarından (...) ardından bu savunma eyleminin hiç gereği yokken saldırgan bir eyleme dönüşmesine izin verdiklerinden; zira yardımı önlemekle yetinmeyip ülkenin geri kalanından en ufak bir kaygı duymaksızın konseyler diktatörlüğüne geçmişlerdir[24].

Bir süre sonra genel bir değerlendirme yapar:

> Proletaryanın bazı saldırı birliklerinin, proletaryanın görevi olan tarihsel görevi yerine getirebileceğine inanmak bir hataydı. Berlin ve Leipzig, Halle ve Erfurt, Bremen ve Münih aslında bu darbeciliği ortaya koydular ve kentin ve kırın proletarya sınıfının bütününün politik iktidarı tek başına ele geçirebileceğini gösterdiler[25].

Partinin gerçekleştirdiği deneyim, onu, Aralık 1918'deki kuruluş koşullarının onun gelişimini ciddi şekilde engellediği sonucuna götürür. Bundan böyle Spartakistler bağımsız [26] partiye katılan yüz binlerce işçiden kopmuş ama deneyimsizlikleri, ciddiyetsizlikleri ve sabırsızlıkları yüzünden 1919 bozgunlarından ve hukuksuzluğun, gerçek bir işçi öncüsünün komünizme katılmasının önüne geçtiği partinin hüzünlü durumundan sorumlu tuttuğu maceracı, goşist, "darbeci" unsurlarla senli benli olmuştur. Kendi kendine çabucak kuruluş kongresinin hatasını nasıl düzelteceği, anarşist ya da sendikacı unsurları nasıl temizleyeceği, emekçilerle nasıl yeniden temas kuracağı sorusunu sorar.

Heinrich Brandler

Levi genç partide düşüncesi konusunda yalnız değildir: merkezden kurtulanlar, belki, goşist hasımlarına karşıne olursa olsun merkeze bağlı olan Paul Frölich hariç, onunla birliktedir[27]. Aralık ayında Rosa Luxemburg ve Jogiches'le varılan anlaşmalara uygun olarak kopmak ve K.P.D.(S.)'ye katılmak üzere bağımsız Mart kongresini bekleyen Clara Zetkin'in tam desteğini alır[28]. Görünüşe göre en kalabalık yerel

---

24. Le Phare, no: 1, 1 Eylül 1919, s. 29-30.
25. "Reinigung", Die Internationale, no 15/16, 1 Kasım 1919, s. 283.
26. Bağımsız seçilenlerin hepsinin, devrimci delegeler çevresinden kaynaklı sol bağımsızlar olduğu Berlin işçi konseyi içinde, Eylül ayında Buharin'e gönderilmiş, polis tarafından ele geçirilmiş ve Deutsche Allgemeine Zeitung'a göre 25 Ekim 1919 tarihli Freiheit içinde yeniden basılmış "Markovski" imzalı bir raporun işaret ettiği gibi, komünistlerin saldırılarının ve hakaretlerinin hedefidirler. Hiç kuşkusuz söz konusu olan, daha önce IV. bölümde zikredilen Bayan Markovskidir.
27. Eylül ayında "Sendikacı Hastalığı" üzerine bir broşür yayımlar (Freiheit'e göre, 20 Kasım 1919).
28. Protokol des III. Weltkongresses, s. 668.

Chemnitz örgütünün desteğini de sahiptir. Aslında bu Saksonya işçi kentindeki bağımsız parti militanları 3'e karşı 1.000 oyla Ocak ayında yönetimle kopmaya ve her ikisi de eski Spartakist olan yerel yöneticileri, Fritz Heckert ve Brandler'in arkasında komünist partiye katılmaya karar vermişlerdir. Mart ayında bağımsız yürütme Chemnitz'te yerel bir örgüt kurmaya başladığı zaman komünist parti zaten 10.000'den fazla militan hesap ediliyordu[29]. Öteki merkezlerde olduğu gibi küçük bir eylemci azınlık değil, işçi sınıfı içinde –özellikle yapı sendikasında– önemli sorumluluklar üstlenen makul bir kitle partisidir. Chemnitz'teki parti organı *Der Kämpfer* "macera" olarak adlandırdığı şeye tavır alır ve acilen eyleme geçmiş bir işçi birliği politikasını savunur. Temmuz ayında şöyle yazar:

> Darbeler, isyanlar, ayaklanmalar hiçbir şeye yaramaz; tam tersine karşı devrime yardım eder. Net bir hedef bilinciyle, tekparça halinde, henüz politik eylem yeteneğine sahip olmayan işçi sınıfının bir araya gelmesi için çalışmak; işte zor ama izlenecek yegâne yol budur[30].

Heinrich Brandler, Chemnitzli komünistlerin lideridir: otuz sekiz yaşındaki bu duvar ustası, sosyal demokrat partinin ve sendika hareketinin emektarıdır; Kasım 1918'den itibaren bir kitle komünist örgütünün işçi konseylerinin merkezinde eylem deneyimi gerçekleştirecek tek kişidir. Partinin ütopyacı kanadının goşistleriyle açık muhalefet halinde, mücadele yoluyla sınıf birliği arayışının Spartakist geleneğine sadık olan o, işçi konseylerinin işçi sınıfını birleştirme aracı oldukları gibi nihai amaçları komünizme ulaşma aracı olduklarını da yazar:

> Bu işçi sınıfı birliği, öncelikle iktidarın kendisi için verilecek muzaffer mücadelenin sonucu olacaktır. Olacaktır, verilmiş değildir. Terimin en geniş anlamıyla proleter sınıfın bu birliğinin gerçekleşmesi, toplumsal devrimin zaferine bağlı bir iştir. Bu birliğe ulaşmanın bir yolu konseyler oluşturmaktır. Hiçbir örgütlenme, ne politik parti, ne sendika, ne tüketim kooperatifi bütün bir sınıfın birliğini kendi içinde gerçekleştirecek güçte değildir. Bugün bu örgütlerin büyük bir önemi, olağanüstü tarihsel bir işlevi vardır. (...) *Her türlü politik iktidar* için, kapitalist toplumsal düzenin tamamen değişmesi için mücadelede *yeterli değillerdir* çünkü sınıfın bir kısmından fazlasını ille de bir araya getiremezler. Konseyler farklı olacaktır. (...) Konseylerin örgütlenmesi kapitalist üretim biçiminin kendisi kadar geniştir. Sömürülen proleterlerin sonuncusu, konseylerin örgütlenmesi yoluyla bütün bir harekete zahmetsizce dahil olur ve katılır[31].

---

29. Walter Berthold, "Die Kämpfe der Chemnitzer Arbeiter gegen die militaristische Reaktion im August 1919", BzG, No: 1, 1962, s. 127.
30. *Der Kämpfer*, 5 Temmuz 1919.
31. Kommunistische Zeitfragen, Chemnitz, no: 1, s.d. (1919), aktaran Tjaden, Struktur und Funktion der K.P.D., s. 6.

Sovyetlerin Bolşevik teorisinin temeli de olan bu kilit meselenin anlaşılması, devrimin gerilemesinin farkına varılmasıyla at başı gider. Goşistler ile Levi taraftarları arasındaki ilk çatışma, Frankfurt am Main'de, 16-17 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşen K.P.D.(S.)'nin gizli toplantısında cereyan eder[32]. Hapisten çıktığından beri "partinin rahipleri" adını verdiği kişilere karşı savaş veren Willi Münzenberg, partinin eylem alanının fabrikalardaki devrimci konseyler olmak zorunda olduğu tezini geliştirir, "parlamenter sistemin" yani seçimlere ve Parlamento'ya katılımın kesin olarak mahkûm edilmesini talep eder. Ona karşı Levi, merkezin düşüncesini ifade eder, durumun ve güç ilişkilerinin farklı bir tespitiyle de onu haklı çıkarır:

> Görünüşe bakılırsa devrim ölü bir noktaya vardı, öyle ki tükendiğinden bahsedilebilir. Bir dönemin, 9 Kasım'da başlayan ve devrimin bozgununa götüren bir dönemin sonundayız. (...) Devrimin un ufak olduğu bir evreye girdik, bundan böyle de büyük kitle hareketleri beklentisinde olamayacağız[33].

Radek

Yine Ağustos ayında Karl Radek'in tutukluluğu esnetildiğinden, Paul Levi, yasallaşması aylar sürecek bir temas kurmayı başarabilecektir. İki adam yıllardır tanışır, "Ocak ayaklanması" konusunda aynı bakış açısını paylaşır, goşizme karşı aynı düşmanlığı beslerler. Destek Levi için önemlidir zira Radek Bolşevik partinin aracısıdır ve ona öneriler vermekle kalmaz, manevi destek de olur. Radek'e gelince, Almanya'da geçen aylar boyunca Alman devrimcileri bekleyen görevin önemini anlayabilmiştir. Daha yeni Alfons Paquet'ye Bolşeviklerin yolunun Alman komünistlerinin izlemek zorunda oldukları yolla karşılaştırıldığında güllerle donatıldığını yazmıştır[34]. Akşamdan sabaha zafer beklemez.

> Dünya devrimi, bir bozgundan fazlasının beklenemeyeceği çok ağır bir süreçtir. Proletaryanın her ülkede kendi diktatörlüğünü kurmaya ve kesin olarak galip gelmeden önce pek çok defa çöktüğünü görmeye mecbur olduğundan hiç şüphem yok[35].

İki adam uzun tartışmalar yapar, bolca yazışır. Radek sendikalarda çalışmanın öneminde ısrar eder; milyonlarca emekçi sendikalarda bir araya gelmektedir ve şimdiye kadar komünistler sistemli olarak onlara sırtını dönmüştür. Ona göre partinin, bu noktada kuruluş kongresinin

---

32. Levi Arşivler'de korunan protokol, P 55/9.
33. *A.g.e.*, Ch. Beradt içinde, *a.g.e.*, s. 32; B. Gross da aynı şekilde kullanmıştır, *a.g.e.*, s. 100-101.
34. Paquet, *a.g.e.*, p. VIII.
35. Zur Taktik des Kommünismus: Ein Schreiben an den Oktoberparteitag de K.P.D. 1919, s. 5, hapishanede yazılan metin (Radek, Kasım..., s. 156).

çoğunluğunun hatası olan hatayı anlaması hayatidir. Levi, Radek'in düşüncesinin doğru olduğunu kabul eder ama militanları sendikaları terk etmemeye çağırmayı kabul etse de, oradan ayrılanları geri döndürmek, dışarıda tutulanları dahil etmek için mücadele etmeyi ve "Herkes sendikalara" sloganını haykırmayı reddeder[36]. Bavyera deneyiminin tartışması onları aynı şekilde ayırır. Levi, Léviné'yi, partiyi kaybettiğini bildiği bir savaşa sürüklemesinden dolayı eleştirir; Radek, Léviné'nin yapacak başka hiçbir şeyi olmadığını düşünür zira komünistler, işçiler sınıf düşmanlarına karşı savaştıkları zaman hep işçilerle birlikte olmak zorundadır[37]. Nihayet Levi parti yönetimini bırakmak ister. Örgütün goşist unsurlarının güvensizliği ve düşmanlığının ağırlığı altında bu görevi sürdürmenin kendi gücünün çok üzerinde olduğunu söyler[38]. Radek görevinin başında kalması için onu ikna etmeye çalışır: hatta onun geri çekilmesinin, devrim esnasında bir liderin bu yüzden kurşuna dizileceği bir döneklik, bir eylem anlamına geleceğini kendisine yazar[39].

Bu tartışmalardan, Radek'in kaleminden, Almanya'da komünizm tarihinde önemli bir yere sahip olan bir kitapçık ortaya çıkar. Yazımı, Lehrerstrasse Hapishanesi'ndeki hücresinde Kasım 1919'da sona eren *Dünya Devriminin Gelişmesi ve Proletarya Diktatörlüğü Mücadelesinde Komünist Partilerin Yöntemi*[40], Rusya'daki devrimin zaferini mümkün kılan tespitlerin Batı Avrupa'ya ilk uyarlanma girişimini oluşturur. Siyasi tutuklu Radek, işe, dünya devriminin beklentisinin temelinin komünistlerin buna sahip olması arzusunda değil, emperyalizmin büyüyen nesnel çelişkilerinde yattığını, dolayısıyla gelişiminin eğilimleri gibi dünyanın politik ve ekonomik durumunun bir tespitinden kaynaklandığını hatırlatmakla başlar[41]. Burjuvazinin proletaryaya kendi diktatörlüğünü dayatmasını buyurduğu aşılmaz çelişkilerine bağlı olarak, burjuvazi, kitlelerin demokrasi yanılsamalarını dağıtmaya ve yalnızca proletarya diktatörlüğünün, "emekçi halkın çoğunluğunun diktatörlüğünün"[42] kendi diktatörlüğüne son verebileceği fikrini kitlelere nüfuz ettirmeye katkıda bulunacaktır.

Bu tespite bağlı olarak komünist partiler kısa bir kampanyaya değil, tam tersine, savunmanın, saldırının yerini aldığı ve elinin altındaki silahların hiçbirini ihmal etmemesinin gerektiği uzun bir savaşa odaklı bir yöntem ve bir strateji önermelidir[43]. Radek'in görüşüne göre, acil

36. Soll die V.K.P.D., s. 102.
37. Radek, Soll die V.K.P.D., s. 102.
38. *A.g.e.*, s. 101.
39. *A.g.e.*, s. 103.
40. R. Radek, Die Entwicklung der Weltrevolution und die Taktik der Kommunistischen Parteien im Kampf und die Diktatur des Proletariats, Berlin 1919.
41. *A.g.e.*, s. 5-10.
42. *A.g.e.*, s. 12.
43. *A.g.e.*, s. 15.

bir zafer yanılsaması Rus devriminin derslerinin kötü bir yorumundan kaynaklanır; benzer bir tarihsel çerçevede bu devrimin sonuçları Avrupa devriminin sonuçlarıyla tam olarak aynı değildir. Öncelikle savaş –Rusya'da proletaryanın yanında köylüleri de seferber etmiştir– sona erdiğinden ve batı köylüsü Rus köylüsüyle benzer türdeşlikle olmadığından[44]. Sonra Rus burjuvazisi genç, zayıf, yabancı sermayeye sıkı sıkıya bağımlı olduğundan ve Avrupa burjuvazisi eski, ekonomik yoğunlaşma temelinde iyi örgütlenmiş, onlarca yıllık iktidar uygulaması ve Rus tecrübesi ile donanımlıyken, iktidarı ilk defa Mart 1917'de, savaş koşullarında, orduyla paylaşmak zorunda kalarak elde ettiğinden[45]. Savaşın tam ortasında kendi devrimini yöneten Rus proletaryası, silahlı saldırı partisidir. Batı proletaryasına gelince, burjuvazi özel birliklerini silahlandırırken, terhisle birlikte silahlarını bırakmak ve ilk saldırıda teslim olmak zorunda kalmıştır[46]. Sonuç olarak gelişmiş ülkelerde kapitalizmin kendi krizini aşma kapasitesindeki yanılsamalar, özellikle işçi aristokrasisinin ayrıcalıklı sınıfı arasında daha büyüktür: sonunda bu sınıf proletaryaya katılsa da gelecekteki büyük proleter mücadeleler reformist bir karaktere sahip olacaktır. Dolayısıyla kitlelerin bilincinin dönüşüm süreci de uzun olacaktır[47].

Ekonomik ve politik mücadele meselesini bu tespite dayanarak ele almak gerekir. Her ikisi de riskli "sendikacı" ya da "darbeci" şaşırtmacalarına düşme tehlikesine koşmaksızın birini diğerinden ayırmamalıdır. Bu iki alanda kısmi mücadeleleri bıkıp usanmadan sürdürmek gerekir zira savaşın kaderi ancak, "bu mücadelelerde bir araya gelmiş, devrimci arzuyla dolu" proletarya, iktidar organını burjuva azınlığının elinden zaferle çekip alacağı zaman belirlenmiş olacaktır[48].

Bu uzun mücadelede tek öncelikli başarı –ya da küçücük bir zafer– koşulu, sonuç ya da nihai hedefe bağlı olarak mücadelelerin değişik etaplarının verili durumlarını çözümleyecek komünist partilerin varlığıdır. "Sendikacılar", kitlelerin kendi mücadelelerini yönettiğini söylediklerinde lafla yetinirler: aslında bu mücadeleyi kitleler yönetir ama deneyimlerine ve onlara önerilen sloganlara bağlı olarak. Deneyimlerden tek başına dersler çıkarabilen ve açık sloganlar öneren komünist partisidir:

> Komünist parti, kavgalar sırasındaki molalar arasında özgür tartışmalar gerçekleştiren bir partidir; mücadele ateşi ortamında bir tartışma kulübü değil, bir yönetimdir. Proleter devrimin karargâhıdır ve emir veremez yalnızca ikna edebilir[49].

---

44. *A.g.e.*, s. 15-16.
45. *A.g.e.*, s. 17.
46. *A.g.e.*
47. *A.g.e.*, s. 17-18.
48. *A.g.e.*, s. 20.
49. *A.g.e.*, s. 22.

Rusya dışında komünist partiler bütün görevlerini idrak etmek konusunda hâlâ çok tecrübesizdir. İlk görevleri, güçlerinin ve müdahale araçlarının bir dökümünü yapmaktan ibarettir. Öncelikle Almanya'da altı milyon emekçiden fazlasını örgütleyen ve karşı devrimciler[50] tarafından yönetilen kitle sendikalarının varlığını, daha sonra, her ikisi de üstünlükleriyle, 80.000'den fazla üyeye sahip olmayan yasadışı bir komünist partiyi ezen sosyal demokrat partinin ve bağımsız bir sosyal demokrat partinin gücünü dikkate almak zorundadırlar.

Bu gerçek güç ilişkileri tespitinden yola çıkan Radek, goşistlerle polemiğe girer; goşistlerin, komünistler arasında örgütlenmeyen en azından emekçilerinin –ezici çoğunluk– bir kısmıyla nasıl kazanabilecekleri konusunda bir fikri yoktur:

> Bir tarafta küçük komünist partilerin, bir tarafta karşı devrimcilerin bulunduğu ve aralarında, dünya devrimi örgütlerimizi oluşturacağımız rüzgârın estiği çocuksu anlayışın komünizm yöntemiyle hiçbir ilgisi yoktur. Çocuksu bir komünist bağnazlıktan kaynaklanır[51].

Komünist partiler vaizler mezhebi olarak davranmaktan kaçınmalı, kısmi mücadelelere katılarak kendi örgütlerini, kendi programlarını ve kendi yöntemlerini kurabilmelidirler. Genel olarak propagandacı bir temelden yola çıkan onlar, başka bir çocuksu ayartıcılığa, "yolun sonunda gerçekleştirilmesi gerekeni o başında gerçekleştirmeye"[52] çalışan darbeciliğin ayartıcılığına direnmelidirler; bu durum onları seçimleri boykot etmeye, sonuç olarak da mücadelelerini küçük bir azınlığın duygularına indirgemeye götüren bir bağnazlıktır[53]. Ancak –ve bu kesinlikle Levi'yle tartışmanın bir yansımasıdır– darbecilik ve bağnazlıkla haklı olarak mücadele eden komünistler abartmamalı, pasifliğe düşmemelidir, ödevleri her zaman kitleleri harekete geçirmeye çalışmaktır. Radek, bu konuda merkeze karşı kesin bir eleştiride bulunur:

> Noske'nin Münih'e karşı beyaz muhafızlarını seferber ettiği sırada, Alman proletaryası, Münih konseyler cumhuriyetini genel bir ayaklanma ve bu ayaklanmanın hedeflerine katılım yoluyla muzaffer olmaya yardım etmek için hâlâ çok zayıftı. Ama mücadeleler sırasında devrimci partiler hareketin içinde mitingler, gösteriler ve grevlerle Münih'le dayanışmasını göstermiş olsaydı, belki hükümete kan banyosundan vazgeçmek konusunda baskı yapabilecekti. (...) Komünist parti, gelecekteki büyük kargaşayı bekleme partisi değil[54], proletaryanın eylemlerinin güçlenmesinin, radikalleşmesinin partisidir[55].

---

50. *A.g.e.*, s. 23.
51. *A.g.e.*, s. 25.
52. *A.g.e.*, s. 28.
53. *A.g.e.*, s. 30.
54. 1921'de Radek, Levi'ye karşı meşhur yergisinde "beklenti partisi" formülünü sürdürecektir. Soll die Partei des Wartens sein?
55. Radek, Die Entwicklung, s. 30-31.

Bu temel prensip adına goşistler tarafından ortaya atılan sendikalardan çıkış sloganını mahkûm eder: sendikaları terk etmek, kitlelerden kopmak, uzaklaşmak, henüz komünist olmayan ama onların yaşam şartlarını savunmak için mücadele etmek isteyen proleterleri eyleme kazanmaktan vazgeçerek, bile isteye mezhep rolü ile yetinmek demektir[56]. Komünist partiler için mesele, bir "ölüm kalım meselesidir": her türlü ayrılıkçı girişim, terimin tam anlamıyla komünizmin çıkarlarıyla çelişir[57]. Üstelik Radek proleter kitlelerin "eğitiminin" gerekliliği üzerinde durur, fabrika konseylerinin ve "üretimde işçi denetimi" sloganının başat rolünde ısrar eder; yalnızca bunlar kitleleri eğitebilecek ve onları iktidar uygulamasına hazırlayabilecektir[58].

Radek, izleyen yıl boyunca komünist stratejinin merkezinde yer alacak problemi ve aynı zamanda yoğun bir iç politik savaşın hedefini, sosyalizmin "tereddütlü" unsurlarının, başka bir deyişle merkezci partilerin –Almanya'da bağımsız partinin– amaçlarını ortaya koyar:

> Sol unsurları Merkez'le bölünmeye teşvik etmenin değil, merkezi ve yerel örgütlerin sağcı liderlerini kovmak konusunda bu unsurlara yardım etmenin ve proletaryanın iki komünist ordusunun birleşmesiyle büyük bir komünist parti kurmanın söz konusu olduğunu düşünüyoruz. Komünist parti kendi saflarındaki anarko-sendikacı unsurları alt etmeyi, *sağlam ve politik olarak aktif bir gidişat* yakalamayı başarsaydı, her somut politik eylemde bağımsız partiye, ya devrimci işçi kitlelerinin açık ihtiyaçları için girişilen eylemlere katılma ya da etkisini yitirme seçeneği bırakmayı başarsaydı, U.S.P.'nin bağımsız işçi kitleleri pratikte K.P.D.'yle bir blok oluşturmaya zorlanmış olacaktı. U.S.P.'nin sağcı liderleri uzun vadede oraya katılamayacak, partiden kovulmak zorunda kalacak ya da tam bir çaresizliğe mahkûm olacaklardı. Ama (...) böyle bir gelişme, K.P.D. kendi anlayışının berraklığı için mücadele eder ve Alman işçi hareketinin manevi birleşme noktasına dönüşürse mümkün olacaktır. Başarısız olursa, kuruluş kongresi yoluyla kararlaştırılan strateji uygulanamayacak: öteki partilerin bölünmesine yol açmayacak; bölünmeleri ve çöküşü bizzat kendisi yaşayacak[59].

Üstelik Lehrerstrasse'nin mahkûmu, bağımsız partinin "solcu" militanlarına sesleniyormuş gibi, kitapçığını, "eski Enternasyonal'in *bütün devrimci eğilimlerini* bir araya toplama"[60] amaçlı komünist Enternasyonal'i güçlendirmeye ve Rus devrimini savunmaya bir çağrıyla bitirir:

---

56. *A.g.e.*, s. 32-36.
57. *A.g.e.*, s. 37.
58. *A.g.e.*, s. 45-49.
59. *A.g.e.*, s. 56.
60. *A.g.e.*, s. 64.

"Kıtasal düşünün!" diyordu, İngiliz emperyalistlerine Joë Chambelain. Komünist Enternasyonal'in proletaryaya çağrısı ise "Kıtasal ve yüzyıllarla düşünün!" şeklindedir[61].

Bu metne dayanarak, Lenin'in goşizm hakkındaki kitapçığıyla uluslararası planda doruk noktasına ulaşacak tartışmaya girişecektir. Almanya'da Bolşeviklerin bakış açısının ifadesi olarak görülür. Aslında Moskova'dan dönen Bronski, Radek'le birlikte "ilk dalganın başarısız olduğunu", şimdi "kitleleri ikinciye hazırlamak"[62] gerektiğini düşünse de, Moskova'da bulunan Buharin aynı fikirde değildir ve Almanya'da iktidarın, daima bir sonraki ayaklanma savaşının bitiminde olduğunu düşünür[63]. Böyle düşünürken de yalnız değildir: aslında Avrupa'da 1919 bozgunlarından Levi ve Radek'inkilerin tamamen tersi sonuçlar çıkaran komünistler fazla sayıdadır. Üstelik öncelikle de bizzat Almanya'da, K.P.D.(S.) içinde beklenmiş olduğu gibi.

K.P.D.(S.)'nin goşistleri

İzole eylemlerin giderek başarısız olduğu ortaya çıktıkça, en öfkeli komünist militanlar kendilerini sorgulamaya başlar: onlar için, kendi devrimci sabırsızlıklarını haklı çıkaran "kitlelerin mücadeleciliği" kaybolmuştur. Sosyal demokrat liderlerin ihanetini ele vermenin emekçi kitlesinde eylem susuzluğunu uyandırmakta yetersiz olduğu çabucak ortaya çıkar. İktidarın ellerinin altında olduğuna inanan bu adamlar, hem kitlelerin uyuşukluğunu aşmalarını, hem de bu uyuşukluğa rağmen devrim yapmalarını mümkün kılan kısa yollar, yeni çözümler araştırmaya koyulur.

Militanların büyük çoğunluğu bu goşist akım içinde yer alır; partinin kuruluş kongresi sırasında bizzat bu akım galip gelmiştir. Ocak olayları oportünistlerin, çoğunlukçu liderlerin ve sendikaların kararlılığını ve kinlerini daha da güçlendirmekten başka bir şeye yaramaz. Bu akım, eski Saksonya vekili Otto Rühle ya da Bremenli Karl Becker, Hamburglu Wolffheim ve Laufenberg gibi, yalnızca I.K.D.'nin sorumluları tarafından ifade edilmez. İsviçre'de büyük ölçüde Lenin'in etkisi altında yetişmiş Willi Münzenberg gibi adamları, Brunswick'ten Merges gibi eski Spartakistleri ve Berlin komünist örgütünün liderleri Wendel ve Karl Schröder'i de peşinden sürükler. Hepsi, aynı sabırsızlığı, aynı hiddeti gösterir, çılgın bir yeni eylem yolları arayışına girerler. Bütün hepsi "gizli anlaşmaları", "burjuva parlamentolarına" katılımı reddeder

---

61. *A.g.e.*, s. 66.
62. Radek, Kasım..., s. 156.
63. *A.g.e.*, s. 162. "Solcu komünistlerin" lideri Buharin, 1918'de Brest-Litovsk "ayrılmış barış" meselesinde en azından 1921'e kadar goşist bakış açısını destekler. Ancak daha sonra "sağın" lideri olacaktır.

ve sınıf silahı olarak seçimlerin boykot edilmesini ve kitleleri demokrasi yanılsamasından kurtarmanın yolu olarak boykot lehine propagandayı vaaz ederler[64]. Hepsi, korporatist ve reformist sendikaların kapitalizmin "bekçi köpeklerine" dönüştüğünü, emekçilerin kendiliğinden mücadelesine engel olmaya hizmet ettiklerini ve devrimcilerin, sınıf bilincine ve devrimci mücadeleye engel olduklarından onları ortadan kaldırmak için mücadele etmek zorunda olduklarını düşünür. Hepsi "kitleleri", "liderlerle", "anında eylemi" onların gözünde "zorunlu olarak bürokratik" örgütlenmeyle karşı karşıya getirir. Hepsi, kuruluş kongresinde benimsenen federalist örgütlenme biçiminden ve yerel grupların özerkliğini, bağımsızlığını ve militanların "temel" politik girişimini ifade etmek ve merkezin lider rolünü tartışmak için yasadışı koşullardan faydalanır[65].

Hamburg'ta eski I.W.W.'den (Dünya Sanayi İşçileri) Fritz Wolffheim'in etkisiyle, Bock'un "birlikçi" –genel olarak kullanılan "sendikacı" terimi yerine tercih edilen– olarak nitelendirdiği akım gelişir[66]. Ana fikir, örgütlerin geleneksel ayrılmasına ve parti ile sendika arasında iş bölümüne son vermenin gerekliliğidir: "birlikler" tek işçi örgütleri olmalı, temeli, en yüksek endüstri birimi girişim ve örgüt olan ekonomik ve politik fonksiyonları birleştirmelidir. 1919 Şubat'ından itibaren Hamburg komünist gazetesi *Kommunnistische Arbeiter-Zeitung* böyle bir "devrimci girişim örgütlenmesi"nden yana olduğunu açıklar. Birlikler lehine kampanya, geleneksel sendikaların sistemli olarak itham edilmesiyle ve böyle "birlikleri" doğuran ayrılıkçı girişimlerin desteklenmesiyle at başı gider. Wolffheim kuramsal olarak bu politikayı haklı gösterir. Ona göre sendikalar, kapitalizmin tarihsel gelişim evresine karşılık gelmiş ve sınıfın, onun ekonomik talepleri etrafında toplanmasını mümkün kılmışlardır ama kapitalizmin yıkılma evresinde, bundan böyle devrim yolunda ortadan kaldırılacak engelleri oluştururlar[67]. Hamburg komünistleri sendikaların dağıtılmasını ve kaynaklarının işsizlere dağıtılma-

64. Bkz. 11 Eylül tarihli Freiheit'te yayımlanan K.P.D.(S.)'nin Berlinli militanlarının çözümü: bağımsız gazete bunun, merkezin karşı olduğu K.P.D.(S.)'nin gerçek görüşü olduğunu açıklar.
65. Merkezin, örgütlenme meseleleri hakkında Komünist Enternasyonal yürütmesine bir raporu (I.M.L.-Z.P.A., 3/1-16, s. 2-3, aktaran Mujbegovic, Kommunisticka Partija Nemacke 1918-1923, s. 166-167, no: 5), komünist saflarda gerçek anlamda örgütlenmeye ilgi yokluğunun altını çizer: "Temmuz 1919'da partinin Almanya'da 100.000 üyesi vardı ve içlerinden yalnızca küçük bir kısmı gerçekten komünistti. Bize işçileri getiren öncelikli olarak Noske rejiminegenel düşmanlıktı. Böyle bir temelde partinin sağlamlaştırılması imkânsızdı. Örgütler işlemedi, aidatlar ödenmedi. Böylesi bir durum yalnızca partimizin yasadışılık koşullarıyla değil, Alman işçi saflarında epey yaygın olan hükümetin birkaç hafta ya da birkaç aydan fazla ayakta kalamayacağı ve bu durumdan konseyler diktatörlüğüne yalnızca bir adım kaldığı fikriyle de açıklanır. Yoldaşların örgüt içindeki yoğun çalışmaya faydasız olarak baktığını tespit etmemizi mümkün kılan durumun bu kötü yorumudur. Örgüt çalışmasına yönelik bu tiksintiyi bertaraf etmek ancak aşamalı olarak mümkün olmuştur.
66. Bock, *a.g.e.*, s. 124.
67. *A.g.e.*, s. 130.

sını önerir; Ağustos ayında Hamburg K.P.D.(S.)'nin bölge örgütlenmesi partiye ve bir sendikaya üyeliğin bağdaşmazlığını beyan eder[68].

Aslında onlar için her iki geleneksel biçim oportünistlerle birlikte iflas etmiştir: bundan böyle, reformist partiler ile korporatist sendikalar arasında dağılmış ve her yerde "lider" otoritesine boyun eğen proletaryanın bölünmesini aşmak gerekir; bunun için de, emekçileri "tabanda", kendi işyerlerinde, fabrikalar temelindeki bu "birliklerde" bir araya getirmek gerekir; bu şekilde bu fabrikalarda sendikal eylem ile politik eylem arasında her türlü ayrım silinecek ve onun tek temel programı, sosyalizme katılımın yegâne gücü olarak işçi konseyleri diktatörlüğü fikrinin kabulünde yatacaktır. Kendileri de "birlik" yanlısı olan ve içlerinden Karl Becker'in sözcülüklerini[69] yaptığı Bremenli militanlar, Berlinden Karl Schröder ve Wendel komünist partinin gerekliliğini tekrardan sorgulamaz; onların gözünde tam tersine komünist parti birlikleri oluşturmak, desteklemek, yaymak zorundadır. 7 Ekim'de, Berlin konseyler meclisinde, K.P.D.(S.) fraksiyonu Rasch'ın ağzından, bağımsızlardan, sendikaların "devrimcileştirilmesinin" karşısına devrimci fabrika örgütlerinin kurulması düşüncesini çıkarmalarını ister ve eğer bu düşüncesi kabul edilmezse oturumu terk edeceğini bildirir. Çoğunlukçu sosyal demokratların aylardır sırt çevirdiği bu mecliste, resmi sendikaların "ihanetini" ve A.A.U.'nun[70] başarısını hatırlatan Berinli komünistlerin kararlılığı karşısında, sol bağımsızlar Richard Müller, Malzahn, Neumann, Däumig'in bütün çabaları boşunadır.

Aslında kendi devrimci Marksizm versiyonlarını eleştiren, bir acımasız başarısızlıklar yılının ardından umutsuzca başarıyı zorlamaya çalışan komünist partinin pek çok militanı, sloganlar ve "yeni" olarak nitelendirdiği bir pratik aracılığıyla anarşist ve sendikal akımlara çok yakın eğilimlerle karşılaşır basit bir şekilde; bu akımlara karşı Marksizm, başlangıçta işçi hareketinin içinde kendini kabul ettirmiş ama bürokrasiler karşısında bozgunun ve güçsüzlüğün ağırlığıyla tekrardan doğmuşlardır. Paul Levi bu kuramların "işçi hareketinin şafağına doğru bir geriye dönüşü" oluşturduklarını düşünür[71].

Kötülüğün yayıldığı inancı içinde, öncelikle, ancak kâğıt üzerinde varolan bir örgütün iplerini yeniden ele almaya çalışır: ülkenin yirmi iki bölgeye ayrıldığı 1919 Nisan konferansının konusu budur; her bir

---

68. *A.g.e.*, s. 126-127.
69. *A.g.e.*, s. 130.
70. Bu tartışmanın tutanağı, 8 Ekim 1919 tarihli Freiheit'te yayımlanmıştır. Däumig, devrimciler için sendikalarda mücadele etmenin gerekliliği hakkında, Radek'in yetkisinden bahsettiği zaman, komünistler tarafından, "Radek'in Almanya hakkında hiçbir şey bilmediği" karşılığını alır! Komünist Peters, yoldaşlarından toplantıdan ayrılırken "sorumsuz" görünmemelerini ister. Birkaç gün sonra merkezin bir bildirisi, Berlinli komünistlerin tavrını ve politik tutumunu resmen reddeder (aktaran Freiheit, 13 Ekim).
71. Levi Arşivler, P 24/8, f. 8.

bölge, çoğunluğu hâlâ bağımsız saflarına dağılmış olan "bütün komünist unsurları bir araya toplamak", "yoldaşlar arasında örgüt bağları kurmak", "yerel gruplar örgütlemek" misyonuna sahip bir sekreterlik tarafından yönetilir[72].

Ama 1919 Ağustos[73] konferansının tartışmaları ona daha radikal bir şekilde hareket etmenin gerektiğini gösterir: goşist unsurları merkezin otoritesi altında bir disiplini kabul etmeye zorlama araçlarına kesinlikle sahip olmadığından, bölünmede karar kılar. Onun için önemli olan, partiyi Marksizm yoluna sokmaktır; bu da öncelikle kuruluş kongresinde alınan kararların düzeltilmesini içerir. Aslolan, ne kadar indirgenmiş olursa olsun, Marksist temeller üzerinde kurulmuş bir örgütlenmeye sahip olmaktır. Merkezin başında kendi pozisyonunu kullanmakta kararlı olan o, gerekirse partiyi iyileştirmek için militanların çoğunluğunu dışlamaktan yanadır ve bunun için harekete geçer. Üstelik bu ruh hali içinde, 20 Ekim 1919'dan başlayarak, her gün yer ve sığınak değiştirerek Heidelberg bölgesinde gerçekleşen 2.toplantıyıhazırlar.

Kuruluş kongresinde olduğu gibi 1919'un ilk aylarının deneyimiyle de yetişmiştir ve öncelikle yerel grupların temsil biçimini değiştirmeye çalışır; bunların sayısal olarak en önemlileri –Chemnitz'inki gibi onu destekleyen bunlardır– temsilin altında kalmıştır zira kuruluş kongresinde, 250 üyeden fazlasına sahip olsa da, hiçbir grup üç delegeden fazlasına sahip değildir, [74]. Yönetimin "merkez" rolünü ciddiye alarak, 1. Kongre'ninkinden etkin bir şekilde daha merkezci bir anlayışa bağlı olan girişimler üstlenir[75]. Goşistlerin ve en maceracı unsurların sığınağı haline gelmiş, parti içinde ve çevresinde gerçek bir "kızıl muhafız" olan Kızıl Askerler Birliği'nin dağıtılmasını sağlaması bu şekilde olur[76]. Bu önlem görünüşte acil bir protestoya neden olmaz ama hukuksuzluğun zor koşullarına kapalı kaldığından sonradan hasımları tarafından, onun Noske hükümetine verdiği bir iyi niyet jesti ve teslim olma yolunda bir ilk adım olarak itham edilir.

Heidelberg Kongresi

Paul Levi, kongre başlar başlamaz, komünist ilkelerin hatırlatılması, bir politik durum tespiti ve "sendikacılar" olarak tanımladığı Hamburglu

72. Merkezin, örgütlenme meseleleri konusunda Komünist Enternasyonal yürütmesine raporu, I.M.L.-Z.P.A., 3/1-16, s. 1, aktaran Véra Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 165, no: 1.
73. Levi Arşivler, P 55/9.
74. Bkz. 1919 ilkbaharında H. Weber, Der Gründungsparteitag, s. 304-309 içinde kaleme alınan tüzük tasarısı hakkındaki metin ve bu noktadaki uyarılar, s. 305.
75. Eberlein, Bericht 3..., s. 41; Die Rote Fahne, 28 Aralık 1921; M. Bock (*a.g.e.*, s. 139 ve devamı) Mart-Ağustos 1919 arasında pek çok kereler kesin örnek vermeden Paul Levi'nin merkezileştirme "önlemleri" ya da "politikası"ndan bahseder.
76. Aslında bu Kampforganisationen'lerin komünist unsurları, önce muhalefetin, ardından K.A.P.D.'nin destek noktalarından birine dönüşecektir (Bock, *a.g.e.*, s. 419-420).

gençlerin tezlerine karşı bir suçlama sayılabilecek bir raporda saldırıya geçer. Merkez, bir tartışmayla ve partinin eylem temellerinin prensiplerinin kabul edilmesiyle başlamayı, ardından parlamenter sistem ve sendika meselesi konusunda sunduğu tezler aracılığıyla tartışmadaki özel noktaları incelemeyi önerir. İlkeler hakkındaki tezler, devrimin "izole bir darbeden" ibaret olmadığının, "henüz tam anlamıyla ne görevinin, ne de gücünün bilincinde olan" bir sınıf tarafından sürdürülen acımasız bir mücadelenin sonucu, "inişli çıkışlı ve gelgitli bir süreç" olduğunun altını çizer[77]. Açıkça bu bilinci geliştirme amacı içindeki komünistler, bu amaca ulaşmak için seçimlere katılım ve özellikle sendikaların merkezinde militancılık dahil, bütün yolları kullanmayı kendine görev edinmiştir. "Kitle hareketlerinin temelde özel bir örgütlenme biçimine neden olabileceğine, devrimin de bir örgütlenme biçimi meselesi olduğuna" inanan "işçi birlikleri" yandaşlarını "ütopyacı küçük burjuvalar" olarak itham ederler[78].

İlk tartışma merkezin taktiğini ortaya koyar: hasımları bölünür. Parlamenter sisteme ve sendikalara düşmanlıklarında birleşmiş olan onlar, ilkeler konusunda, özellikle de komünist partinin rolü konusunda çok daha önemli görüş farklılıklarıyla ayrılmışlardır. Wolffheim de, öncelikle Parlamenter sistemi ve sendikaları, sonrasında da yalnızca ilkeleri tartışmayı önererek, gündemde bir değişiklikle durumu tersine çevirmeye yeltenir. Levi, basit argümanlarla gündemi savunur. İlkeler üzerinde tartışma ve uzlaşma ön koşulları oluşturur, öteki meseleler de bu koşullar temelinde netlikte hale yola koyulabilecektir. Kongre, 19'a karşı 23 oyla merkez tarafından önerilen gündemi devam ettirir[79]. 18'e karşı 24 oyla merkezin üyelerine seçme hakkı vermeye karar verir[80].

Goşistler hazırlıksız yakalanır. Eski adetler, örgütün baskının darbeleri altında ufalanması, kuruluş kongresinde seçilmiş ve bu kongrede olduğu kadar partinin kendisinde de aslında azınlıkta olan militanlardan oluşmuş bu merkezin kendileri için oluşturduğu tehlikeyi görmezden gelmelerine neden olmuştu. Oysa hedefinin, en kararlı hasımlarını dışlamak olduğu açıktır. Laufenberg tartışmanın politik olduğunu inkâr eder, Levi'nin yalnızca bir bölünmeye yol açmak çin sendikacılık korkuluğunu salladığını söyler: bu bölünme, sol bağımsızlar ile parlamento yanlısı bir politikayı yaklaştırmayı mümkün kılmak için ona göre gereklidir. Levi'nin tezlerinin, bunları bildikleri takdirde parti militanlarınca en ufak bir benimsenme şanslarının olmayacağını ifade

77. Bericht 2..., s. 61.
78. *A.g.e.*, s. 30.
79. *A.g.e.* Bu karar, Levi'nin tezlerinin benimsenmesini önceden sağlar ama raporunun sunumundan sonra edinildiğinden, delegeler tarafından bile bile alındığı açıktır.
80. *A.g.e.*, s. 31.

eder[81]. Bu arada Wolffheim, merkezin Hamburg örgütüyle hiç tartışmaya girmeye çalışmadığından şikâyet eder: ondan, finans alanından başka eleştiri almadığını söyler; politik uzlaşmazlıkların da olduğunu daha yeni keşfetmiştir[82]. Aslında bu hatiplerin yerini aldığı aynı zemin, Levi tarafından hazırlanan darbenin başarılı olduğunu gösterir. Öteki delegeler arasında Schnellbacher, partinin yeniden "Marks ile Bakunin" arasındaki eski tartışmayla karşı karşıya kaldığını ifade eder[83]. Seçimlere katılmaya karşı olanların saflarında yer alan Münzenberg, merkezin "fazla propagandacı faaliyeti" adını verdiği şeyi şiddetle eleştirir ama "parlamentarizm karşıtlığını" bir ilke meselesi yapmaz; özellikle de, Hamburg tarafından savunulan partinin "federalist" anlayışına karşı çıkar:

> Almanya'da yalıtılmış mücadelelerin federalist yapısı, federalizmin tehlikelerini açık bir şekilde ortaya koymuştur[84].

Arka arkaya oya sunulan ilkeler ve yöntem hakkındaki tezler kabul edilir, eylem araçları olarak pasif direniş ve sabotaj 23'e karşı 25 oyla kıl payı reddedilir. İlkelere –netlik ve tutarlılık açısından bir gereklilik olarak Levi tarafından sunulan– karşı çıkanların dışlanması, 20'ye karşı 21 oyla kabul edilir. Sonuç olarak bütün tezler 18'e karşı 31 oyla kabul edilir[85]. Muhalefet delegeleri, Laufenberg, Wolffheim, Rühle, Schröder, Wendel, Becker ve ötekiler kongreye geri dönmeyeceklerdir: aynı akşam, bir tartışmanın ardından, muhalefet Wolffheim ve Laufenberg'in yeni bir partinin acilen kurulması önerisini reddeder[86]. Her şeye rağmen bölünmenin sesi duyulur olur.

Levi'ye, "tampon grup" adını verdikleri ve Willi Münzenberg ve Georg Schumann'ın canlandırdığı grubun muhalefetini aşmak kalır. Yöntem ve ilkeler konusundaki tezleri bütünüyle kabul eden ve partinin Marksist ve Bolşevik anlayışına bağlılıklarını bildiren Münzenberg ve Schumann, seçimlere katılmaya muhalefet etmeye devam eder[87]. Ama delegeler Levi tarafından sunulan tezleri ve katılım ilkesini kesin olarak kabul eder[88]. Sendika meselesi konusunda sonradan oylanan tezler, komünistlerin, işçi kitlelerini devrimci bilincin gelişmesine en önemli engeli oluşturan sendika bürokrasisinden uzaklaştırmak amacıyla sendikaların içinde mücadele ettiklerini ortaya koyar: komünist militanların

---

81. *A.g.e.*, s. 33-35.
82. *A.g.e.*, 35-38.
83. *A.g.e.*, s. 35
84. *A.g.e.*, s. 44.
85. Bütün bu oylar, *a.g.e.*, s. 42; tezlerin metni, s. 60-62.
86. *A.g.e.*, s. 44 (Schnellbacher).
87. *A.g.e.*, s. 48.
88. *A.g.e.*, s. 51; metin s. 62-64.

görevi, her zaman ve devrim için mücadeleci kazanabilecekleri sürece sendikalarda kalmaktır[89].

Paul Levi, 2. Kongre'nin, kuruluş kongresinde alınan tavırlardan en zararlı olanları tekrar tartışmasını sağlayarak K.P.D. (S.)'nin ayağa kalkması mücadelesinin ilk turunu kazanmıştır: bütün militanlara yönelik bir mesajında açıkladığı şey budur[90].

Bölünmeye doğru Radek ve Lenin

Hücresinden parti kongresine gönderdiği bir mektupta Radek, bütün önemli noktalar hakkında açık bir şekilde Paul Levi'nin, onların tartışmalarının içeriğini de yansıtan tezlerinden yana tavır almıştı; partinin merkezileşmesi konusunda olduğu kadar, seçimlere katılım ve sendikalarda militancılık konusunda da Rus devriminin en önemli dersleri olarak baktığı şeyleri açıklar[91]. Buna karşın kongre arifesinde, 1919 Ağustosu'ndan beri Berlin'e göçmüş bir Avusturyalı militan olan Elfriede Friedländer[92] tarafından hapishaneye getirilen Bronski'nin bir mektubu sayesinde, Levi'nin, ilkeler konusundaki tezlere karşı olanları dışlamak niyeti olduğunu öğrendiğine çok şaşırmıştır. Bir son dakika mektubuyla Levi'yi aslında bölünme anlamına gelen bir önlem almaya kadar gitmekten caydırmak için yine Bronski'nin elçisinden yararlanır. Levi bu mesajı hesaba katmayacaktır[93].

Heidelberg'in tezlerinin bazı "oportünist ifadeler"[94] içerdiğini çok sonradan yazacak olan Radek, hiç kuşkusuz hazırlanmakta olan bölünmenin aldığı biçime o kadar duyarlıdır ki, pek çok eski yoldaşı ve başta Karl Becker olmak üzere Bremenli taraftarlar ve hatta Hamburg'ta kızıl komünist Zaks –Gladniev-Fritz Sturm adıyla mücadele eden– Heidelberg'de reddedilen muhalefet örgütlerinin saflarında yer alır zira K.P.D. (S.)'ye karşı Wolffheim ve Laufenberg ile dayanışma içindedirler. Laufenberg ve grubuna karşı mücadeleyi en iyi temellerde örgütlemek ve komünist hareket içinde kısmen de olsa guruları olarak baktığı[95] militanları korumak amacıyla onlarla teması sürdürdüğünü yazacaktır.

Bolşeviklere gelince, Heidelberg tezlerinin kendi politik çizgilerinde olduğunu kabul etseler de; hiç çekincesiz destek vermekte kararsız-

89. *A.g.e.*, s. 64-67.
90. Levi Arşivler, P 19/2, 28 Kasım 1919.
91. K. Radek, Zur Taktik der Kommunismus, ein Schreiben an den Oktober-Parteitag der K.P.D.
92. Paul Friedländer'in karısı, Avusturya Sosyalist Gençlik yöneticisi Elfriede Eisler, Avusturya Komünist Partisi'nin kurulmasına katkıda bulunmuştu. Temmuz 1919'da yönetimden uzaklaştırılmış, Ağustos ayında Berlin'e yerleşmek ve bunda böyle Ruth Fischer adıyla-annesinden aldığı-mücadele etmek zorunda kalmıştı.
93. Radek, Kasım...,s. 157 ve sonrası.
94. Radek, Soll die V.K.P.D..., s. 104.
95. Radek, Soll die V.K.P.D..., s. 104.

dırlar. Ama bölünmeyi açıkça reddederler. Haberi radyodan öğrenen Lenin, 18 Ekim'de, birbiriyle çarpışan goşist muhalefetin bir gençlik ve deneyimsizlik sergilediğini, her türlü ciddi tartışmadan önce onu dışlamaktansa onunla politik tartışmaya girmenin tercih edilir olduğunu söylemek için Alman merkezine seslenir. Kongrenin hangi koşullarda gerçekleştiğinden habersiz olan o:

> Eğer bölünme kaçınılmazsa bunu ağırlaştırmaya çalışmamanız, Enternasyonal'in yürütme komitesinin hakemliğine başvurmanız, "goşistleri" tezlerle ve bir kitapçık içinde görüş ayrılıklarını açıklamaya zorlamanız gerekir[96], diyerek biçim konusunda kendini fazlasıyla ihtiyatla ifade eder.

Temelde uzlaştığını teyit ederken Alman liderlerinden, Alman komünistlerinin birliğini yeniden kurmak amacıyla güçlerini iyi kullanmalarını ister: aralarında en küçük bir görüşme olmasa da şu halde Radek'le aynı konumdadır. Ama kendi adına Levi, sonuna kadar gitmeye kararlıdır.

96. Œuvres, t. XXX, s. 83.

16
Goşist Muhalefet ve Bölünme

Heidelberg kongresinin geleceği Levi ve Merkeze pek de parlak görünmez. Bolşeviklerin tavrı, Radek'in açıkça karşı çıktığı ayrılıkçı tutumlarını yeniden gözden geçirmeye açık kapı bırakmakla kalmaz, parti militanlarının çoğunluğunun goşist önderlerine sadık kaldığı da aşikârdır. Aslında muhalefet, ona karşı kullanılan bürokratik yöntemleri ve merkezin, bütün muhalefet edenleri partiden atma kararlılığını itham ettiği zaman bir yankı bulur. Bu iç krizin gerçekleştiği gizlilik koşulları aslında suçlamayı inandırıcı hale getirir; buna göre Levi'nin amacı, bağımsız sosyal demokratlarla seçim kazanma yanlısı bir ittifakı sonuçlandırmak ve goşistleri bu yakınlaşma için ödenen bedelin dışında tutmaktır.

Bölük pörçük bir parti

Heidelberg kongresinin arifesinde, kendi savaşında muhalefeti destekleyen, Chemnitz dışında, en büyük bölgelerdir. Sıkıca birbirlerine sarınır ve güçlü çoğunluklarla kongrede onaylanan tezleri reddederler: böylelikle Essen'de yaklaşık 2.000 kişiden yalnızca 43 militan merkezin tezlerini onaylar[1]. Merkez, muhalefetin kaleleri Hamburg'ta, Bremen'de, Dresten'de kongrenin kararlarının onaylanmasına boyun eğdirmek ve yerel militanların reddedilmesini sağlamak amacıyla militanları doğrudan davet etme girişimini üstlenir: sonuç felaket olmasa da vasattır[2]. Mesela Ruth Fischer'e inanacak olursak, Heidelberg kongresinin arifesinde 12.000 militan hesap edilen Berlin-Brandenburg bölgesinde Wilhelm Pieck tarafından sunulan rapora göre yalnızca 36 kişi temsil edilir[3]. Bölünme, 4 Ocak'ta gerçekleşen ve bölge liderlerinin, kongrenin kararlarını tanımayı reddetmeye çağırdığı bir konferansla Berlin'de onaylanmıştır[4]. Aylar süren mücadelelerden sonra, 1920 Mart'ında,

1. Bock, *a.g.e.*, s. 227.
2. *A.g.e.*, s. 226.
3. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 119.
4. Freiheit, 6 Ocak 1920.

merkez tarafından denetlenen bölge 800 militandan fazla etmeyecektir[5]. 4 ve 5 Ocak tarihli merkez komite, Heidelberg kongresi kararlarının ne olursa olsun uygulanması için adım atacak, bütün bölgelerin ve örgütlerin tamamen ihraç edilmesine girişecektir. Bu bölge ve örgüt toplantıları tezleri kabul etmeyi ve muhalefet delegelerinin dışlanmasını reddetmiştir. Şubat 1920'den başlayarak Kuzey, Kuzeydoğu, Batı Saksonya, Berlin-Brandenburg bölgeleri partiden dışlanır; Türingiya, Elberfeld-Barmen'inkiler gibi öteki örgütler de böyle olma yolundadır[6]. Merkeze –"parti" ile "muhalefet" arasındaki sınır, netliğini yitirmiştir– sadık kalan militanlar yine de en iyi yapıdakiler değildir. Şubat 1920 tarihli Karlsruhe kongresinde Ruhr bölgesinden gelen Heinrich Brandler şunları ifade ederken tereddüt etmez:

> Henüz bir partimiz yok. (...) Kuzey-Ren-Vestfalya'da varolan şey hiçbir şeyimiz olmamasından daha kötü. (...) Yakın zamanda komünist partiyi kurmak mümkün olmayacak. (...) Orada yapılan şey ismimizi ve partimizi gözden düşürdü. (...) Bundan çıkan sonuç, adamlarımızın emekçiler arasında en küçük bir otoritesinin olmadığıdır[7].

Eberlein aynı tartışma sırasında bu değerlendirmeye karşı çıkar ama Bremen, Hamburg, Hannover, Dresden, Magdeburg gibi merkezlerde artık merkez tarafından denetlenen örgütler olmadığını ve pek çok yerel grubun onunla bütün ilişkilerini kopardığını ortaya koyar[8].

Aslında, militanların sayısının Heidelberg'ten itibaren 4.600'den 5.300'e[9] yükseldiği Stuttgart ve Chemnitz –14.000'den 16.000'e[10]– dışında Alman komünist partisi birbirinden ayrılmış küçük gruplar biçiminde yerleşmiştir.

Ulusal Bolşevizm.

Merkez her şeye rağmen, muhalefetin içinde vuku bulan gelişmelerle ve özellikle, kongre sırasında ve sonra Levi'yi hedefleri haline getiren Wolffheim ve Laufenberg'in gürültü koparan tavırlarıyla yoluna devam eder.

Ekim 1918'den başlayarak iki Hamburglu sorumlu, kendi yerel örgütlerinde, devrimin, Sovyet Rusya'yla mutabık olarak, İttifak'ın emperyalistlerine karşı devrimci halk savaşına zorunlu dönüşümü tezini savunmuştu. Mayıs 1919'da, dünya emperyalizmi karşısında bir teslimiyet olarak bakılan Versay Antlaşması'nın Alman hükümeti

5. Bericht 2..., s. 38; K.P.D.taraftarları bu rakamı abartılı bulur.
6. *A.g.e.*, s. 7, 32.
7. *A.g.e.*, s. 16-17.
8. *A.g.e.*, s. 33-36.
9. Bericht 3..., s. 37.
10. *A.g.e.*, s. 35.

tarafından imzalanması olasılığına karşı şiddetle tavır almışlardı[11]. Ancak Heidelberg kongresinden önceki dönemde bu düşüncede ısrar etmez, hem seçimlere ve sendikalara –"birlikler" lehine– katılıma karşı, hem de partinin merkezileşmesine karşı savaşırlar: Levi, Heidelberg'te onlara saldırır ve onları "sendikacılık" yapmakla suçlar ama "devrimci savaş"tan yana tavırlarına hiçbir anıştırmada bulunmaz.

Oysa Heidelberg kongresinin hemen ertesinde Hamburglu militanlar, muhalefeti kendi arkalarına almaya ve onu yeni bir tür ulusalcılığa sürüklemeye çalışır. Hamburg komünist organı *Kommunistische Arbeiterzeitung* muhalefet örgütlerinin bir araya gelmesi için bir çağrı yapar:

> Proletarya diktatörlüğünün, bir partinin liderlerinin diktatörlüğü değil, işçi sınıfının diktatörlüğü olması gerektiğini ve ayrıca, devrimci kitle eylemlerinin bir lider grubu tarafından yukarıdan buyrulamayacağını, kitlelerin kendi iradelerinden kaynaklanması, en geniş demokrasi temelinde, devrimci proleterlerin örgütlenmesi çerçevesinde devrimci kitle örgütlerinde toplanma yoluyla hazırlanmış olması gerektiğini düşünen Alman komünist partisinin bütün parti örgütleri Hamburg parti örgütüyle temasa geçmeye davetlidir[12].

13 Kasım'da, *Kommunistische Arbeiterzeitung* gazetesinin bir ekinde, Hamburg bölgesi Wolffheim ve Laufenberg'in kaleminden bir metin yayımlar: "Devrimci halk savaşı ya da karşı devrimci iç savaş –Alman proletaryasına ilk komünist sesleniş"[13]. Burada, Alman ulusunun "proterleştirilme" ve İttifak'a karşı devrimci bir savaş için Rus devrimiyle bir ulus-proleter ittifakının gerekliliği tezini savunurlar. Tezleri, ikinci bir eleştiri olan "Spartaküsçülüğe karşı komünizm"[14] ile sarihleşir; bu eleştiride da "iç barışın" –burjuvazi ulusu kurtarmak için proletaryanın lider rolünü kabul etmek zorunda olduğundan– gerekliliği hakkında bir incelemeyi Paul Levi'ye karşı öfkeli saldırıları birleştirirler; "Alman devriminin Yehuda'sı" muamelesi ettiklerine göre Yahudi düşmanlığı karşısında bile geri çekilmeyen, 1918'de teslimci politikası yüzünden "Alman cephesini yaralamış" olmaktan suçladıkları Levi'ye[15].

Wolffheim ve Laufenberg, 1919'un son, 1920'nin ilk aylarında en değerli parçalarını oluşturdukları muhalefet örgütünün iştirakçısı olarak kalır;muhalefetin –onları destekleyecek tek sorumlunun Friedrich Wendel'in olduğu– içinde eleştirilen, Enternasyonal'in ve K.P.D.(S.)'nin[16]

---

11. Bock, *a.g.e.*, s. 275.
12. Aktaran Bock, *a.g.e.*, s. 225.
13. Hamburg'ta, 1919'da Revolutionärer Volkskrieg oder Konterrevolutionärer Bürgerkrieg.
14. Hamburg'ta, 1920'de Kommunismus gegen Spartakismus başlığıyla kitapçık olarak yayımlanmıştır.
15. *A.g.e.*, s. 3-4, aktaran Bock, *a.g.e.*, s. 277.
16. Radek ve Thalheimer, Gegen den National-bolschewismus, Berlin, 1920.

teorileri için "ulusal-Bolşevizm" tabirini uyduran Radek'tir- yöneticileri tarafından şiddetle saldırıya uğrayan onlardır.

Pannekoek'in kuramsal açıklama girişimi

Wolffheim ve Laufenberg'in sol komünist muhalefetin sözcüsü olarak saygınlıklarının yitmeye başladığı sırada, Alman goşistler, Hollandalı komünistler Gorter ve Pannekoek'in desteğini alır. Aslında Kasım 1918'in sonundan itibaren Hermann Gorter Berlin'e gelmiş, "devrimci girişim örgütlerinin" kuramcısı ve Şubat 1920'de, Almanya ölçeğinde ilk "birlikçi" birleşme girişimi olan *Allgemeine Arbeiter-Union*'un olası ilk esinleyicilerinden biri olan özellikle Karl Schröder'i etkileyerek, goşist unsurlarla işbirliğinde bulunmuştur[17].

Anton Pannekoek aynı dönemde Almanya'ya döner, eski yoldaşlarına, Bremen ve Berlinli öğrencilerine katılır, I.K.D.'nin ve K.P.D.(S.)'nin goşist yerel örgütlerinin basın organlarıyla birlikte çalışır[18]. Heidelberg kongresinden hemen sonra, Bremen *Kommunist* Gazetesi'nin "Yöntem ve Örgüt Konusunda Ayrılıklar" adlı bir dizi makalesinde ve özellikle K. Horner müstear adıyla yayımlanmış "Dünya Devrimi ve Komünist Yöntem"[19] başlıklı incelemesinde merkez ile goşistler arasındaki görüş ayrılıklarının kuramsal açıklanması işine girişir. Kısa süre sonra 1919 yılındaki sabırsızlıklarını unutan goşistlerin çoğunluğu, esasen Radek'e yöneltilmiş bir polemikte, Alman merkezinin oportünizmini ve Enternasyonal'in ve Rus partisinin yöneticilerinin benzer eğilimlerini itham etmek için Pannekoek'in tespitine katılacaktır.

Aslında Pannekoek, Alman devriminin ilk aylarından, bu dönemde goşistlerin tespitine ters bir sonuç çıkarır: gerçekte Alman deneyimi onun için, "Batı Avrupa'daki devrimi ister istemez uzun zaman alacak bir süreç haline getirecek *güçlerin doğasını*" gözler önüne serer[20]. Levi'nin Ağustos 1919'da Frankfurt konferansından itibaren ifade ettiği gibi, Almanya'nın bundan böyle bir durgunluk dönemine girdiğini düşünerek şöyle yazar:

> İki eğilim ortaya çıkıyor. (...) Biri (...) zihinleri radikalleştirmek, söz ve eylemle aydınlatmak ve bu amaçla, büyük bir istekleyeni ilkeleri eski fikirlerin karşısına çıkarmaya çalışıyor. Pek hevesli olmadığı ortaya çıkan kitleleri pratik faaliyete taşıma isteklisi olan öteki, onları mümkün olduğunca şoke etmekten kaçınmaya çalışıyor ve ayıran şeyden ziyade birleştiren şeyi gözler önüne seriyor. İlki, açık ve net bir bölünme yaratmak istiyor, ikincisi bir-

17. Boc, *a.g.e.*, s. 429.
18. *A.g.e.*, s. 436-437.
19. "Weltrevolution und Kommunistische Taktik", Kommunismus, no: 28/29, 1 Ağustos 1920, s. 976-1018; Bricianer, *a.g.e.*, s. 163-201 içinde geniş alıntılar.
20. Bricianer, *a.g.e.*, s. 166.

leştirmeyi hedefliyor; "radikal" eğilim adı ilkine, "oportünizminki" ikinciye uygun düşüyor. (...) Hiç kuşkusuz oportünizm komünist Enternasyonal içinde kendine has bir önem kazanacaktır[21].

Yeni oportünizmin ana fikri ona, büyük ya da küçük bir partinin tek başına devrimi gerçekleştirebileceği fikri olabilirmiş gibi görünür:

Küçük bir radikal parti gibi, büyük bir kitle partisi ya da farklı partilerden oluşan bir koalisyon bir devrimi başarıyla gerçekleştiremeyecektir. O, kitlelerin işidir, kendiliğinden patlak verir. (...) Komünistleri sosyal demokratlardan ayıran şey, birincilerin, sayesinde yeni ilkeler (sovyetlerin sistemi ve diktatörlük) öne sürdüğü uzlaşmazlıktır. III. Enternasyonal'deki oportünizm mümkün olduğunca sıklıkla II. Enternasyonal tarafından miras bırakılan mücadele biçimlerini ve yöntemlerini kullanır. Rus devriminin, parlamenter sistemi sovyetlerin sistemiyle ikame etmesinden ve sendika hareketini fabrikalar temelinde kurmasından sonra, Avrupa'da bu modeli izleyecek bazı eğilimler –birinciler– doğdu. Almanya komünist partisi Ulusal Meclis'te seçimleri boykot etti ve sendikaların, doğrudan ya da kademe kademe, örgütlü ortaya çıkışı fikrini yaydı. Ama 1919'da devrim gerilemeye ve durgunlaşmaya başladığı sırada, parti yönetimi parlamenter sisteme dönerek ve birliklere karşı eski örgütleri destekleyerek yeni bir strateji seçti[22].

Alman burjuvazisinin 1918-1919 devrimi karşısındaki zaferinin nedeni, ona göre "gizli bir faktörde", "burjuvazinin proletarya karşısındaki ruhani gücünde" yatar:

Kitleler burjuva düşünce biçimine hâlâ bütünüyle boyun eğmiş bulunduklarından, burjuvazi hâkimiyetinin çökmesinden sonra onu kendi elleriyle yeniden kurdular[23].

Alman örneği, burjuva üretim biçiminin ve yüksek bir kültürün yüzyıllardır var olduğu bir ülkede proleter devrimin problemlerini anlamayı mümkün kılar:

Burjuva kavramlarının hegemonyası adı altında burada belirttiğimiz somut güçlerin iş başında olduğunu göster(ir): "demokrasi" tipinin soyut formüllerinin yüceltilmesi; sosyalizmin parlamenter liderler ve sosyalist bir hükümet sayesinde gerçekleşmesi gibi, düşünce alışkanlıklarının ve program noktalarının gücü; proletaryanın kendine güvensizliği (...) ama daha da fazlası partiye, örgüte, on yıllardır mücadeleyi, devrimci amaçları temsil eden liderlere inanç[24].

"Aktif azınlık" tezini reddeden, iktidarın devrimcilerin elinin altında olduğu yanılsamasından uzaklaşan Pannekoek, daimi bir sınıf

21. *A.g.e.*, s. 167.
22. *A.g.e.*, s. 168-169.
23. *A.g.e.*, s. 171.
24. *A.g.e.*, s. 174.

iktidarının temellerini proletaryanın içinde geliştirmenin söz konusu olduğunu düşünür. Uzun ve güç bir görevdir bu; devrimcileri, ilerlemiş ülkelerde devrim konusunda yalnızca Marx'ın değil, Bolşeviklerin de düşüncelerini dikkate almaya zorlar:

> Yeni bir komünist evrenin merkezini oluşturmaya çağrılan ülkeler, aslında, burjuvazinin ideolojik pis kokularıyla zehirlenmemiş kitlelerin, sanayileşmenin başlamasıyla birlikte eski itaatkar pasifliğinden çıktığı, kendi içlerinde bir ortaklık duygusunun, komünist bir ruhun uyandığı bu yeni ülkelerdir; kapitalizmden miras kalan en modern teknikleri geleneksel üretim biçimlerinin yenilenmesinin hizmetine sunmak için gereken ham maddelerin var olduğu, baskının, kaçınılmaz bir biçimde mücadeleye ve savaşmaya neden olduğu ama aşırı güçlü ve bu yenilenmeyi engelleyebilecek bir burjuvazinin olmadığı ülkeler[25].

Şimdilik kötümser ama gelecekten umutlu özgün bir tespittir bu; şimdiye kadar kendini muhalefetteymiş gibi gösteren goşist ideolojiyle tek ortak yanı, liderlerin rolünü tanıyan ve burjuva parlamentolarında ve reformist sendikalarda bir devrimci çalışma olasılığını kabul eden partilerin oluşmasına düşman gibi görünür. Pannekoek'in düşüncesi Laufenberg'in tahminin tam tersidir; Laufenberg, Kasım ayında Heidelberg kongresi hakkında açıklamalarda bulunmuş ve iktidar probleminin gelecek kış çözülmüş olması gerekiyormuş gibi harekete geçmeyi reddettiği için merkezi "kitlelere inançsızlıkla" suçlamıştır[26].

Ancak muhalefetin çelişkilerinin esası bu değildir; muhalefet, Rus devrimine ve komünist partilerin rolüne bakarak, daha somut bir şekilde de, resmi partiye ve Enternasyonal'e katılıma bakarak yerini almak zorundadır.

Krizdeki muhalefet

Kısmen Pannekoek, muhtemelen de Bremenli eski yoldaşlarına bütün ağırlığıyla nüfuz eden Radek'in etkisiyle, kısmen de ulusalcı tezlere tepkinin etkisiyle, muhalefetin içinde arabulucu denilebilecek bir akım gelişir. Hamburglu liderlerin çağrısının hemen ertesinde, Bremenli sorumlular, açık bir şekilde mahkûm edecekleri ulusal-Bolşevik akıma tepki gösterdiler ve muhalefetin tümü için bir "enformasyon bürosu" kurdular[27]. 23 Aralık 1919'da, gücünü 8.000 üyesinden alan, muhalefetin Bremen komünist örgütü tarafından desteklenen bu büro, bölünmeden kaçınmak için düşünülüp taşınılmış bir girişim çağrısı ortaya atar. Aslında Ocak ayının sonunda partinin yeni bir konferansının

25. *A.g.e.*, s. 194.
26. Aktaran Bock, *a.g.e.*, s. 146.
27. Bock, *a.g.e.*, s. 225.

gerçekleşmesinden yanadır; bu konferansta, Heidelberg'te kabul edilen tezlere karşı tutumu ne olursa olsun bütün örgütler temsil edilecektir; bununla birlikte, merkez adına, her türlü bölücü tipte önlemden, dışlamalardan ya da başka şeylerden acilen vazgeçme girişimiyle başlamış ve Heidelberg'te zamansızca kesintiye uğramış tartışmanın ivedilikle devam etmesi taraftarıdır[28].

1920 Şubat ayında A.A.U.'nun kuruluşu sırasında Bremen militanları adına azınlıktaki "Marksist" bakış açısını temsil eden Karl Becker'dir: bu şekilde oluşturulmuş birliğin komünist partinin yerini almasını dikkate almayı reddeder ve birlikleri basitçe daha demokratik bir "sanayi sendikası"[29] biçimi olarak görmeye devam eder. Ay sonunda, komünist partinin 3. Kongresi, Bremen bölgesinden çıkarılan örgüt aracılığıyla Heidelberg tezlerinde değişiklik yapma önerilerini inceler[30]: Wolffheim ve Laufenberg'in yargılarını açık bir şekilde mahkûm eden Bremenli komünistler, bölünmeye hazır olmadıklarını da ifade eder. *Kommunistiche Arbeiterzeitung*'un sorumlularından biri olan Karl Eulert, aynı kongrede gazetenin yazı kurulunun ve çok sayıda Hamburg militanının partinin birliğine bağlı olduğunu söyleyecektir[31].

Franz Pfemfert de "K.P.D.(S)'nin iflasını" ilan eder ve sendikacılık aracılığıyla anarşizme kayan Otto Rühle'ye yaklaşır; Rühle, "otorite karşıtı komünizm" adı altında "proleter" olarak değerlendirdiği federalizmi, disiplinin reddedilmesini, kendiliğindenlik kültünü, özü itibariyle "burjuva" olan disiplinin, merkeziyetçiliğin, örgütün karşısına çıkarır ve "lidersiz, Devlet'siz, tahakkümsüz bir sosyalizmden" yanadır[32].

Bu koşullarda, merkezin, Karlsruhe kongresinde çok sağlam bir konum elde ettiği anlaşılır. Muhalefetin sağlıklı unsurlarını[33] partiye geri kazanmanın önüne geçmekten başka bir şeye yaramayan dışlamaların bundan böyle faydasız olduğunu düşünen Walcher'in endişelerine rağmen, kongre, Heidelberg kararlarını onaylar ve "Wolffheim ve Laufenberg'in ulusalcı-küçük burjuva" grubuyla her türlü ilişkiyi kesmedikleri müddetçe, Bremenli komünistlerle tartışmayı reddeder[34]. Goşist muhalefetin dağılması yakın görünür ve merkez, Enternasyonal'in yürütmesinin ona uyguladığı artan baskıya güvenebilir; Enternasyonal yürütmesi onun temsilcilerini Moskova'da doğrudan bir tartışmaya

28. *A.g.e.*, s. 226.
29. *A.g.e.*, s. 190.
30. *A.g.e.*, s. 226.; Bericht 3..., s. 7.
31. Bericht 3..., s. 22-23.
32. Aktaran Erich Eisner, Gegen die Bürger im Marxpelz. Die antiautoritären "Linken" in der Arbeiterbewegung, s. 23-24.
33. Bericht 3..., s. 17.
34. *A.g.e.*, s. 7.

davet etmiştir[35]. Yalnızca merkezdeki adamlara karşı ortak bir muhalefette ve derinden farklı tespitler yoluyla desteklenen ilkesel tavırlarda birleşmiş muhalefet, kendi saflarında açık bir kopma anlamına gelecek bir açıklamaya karar veremez gibi görünür. Henüz yeni bir parti örgütleyemez durumdadır.

35. 7 Şubat 1920 tarihli mektupla (Bericht 3.., s. 14).

17
Merkezcilik Problemi

K.P.D.(S.)'nin parçalanması ve içinde çırpındığı hukuksuzluk koşulları, 1918'den başlayarak sosyal demokrat siyaset deneyimi gerçekleştiren emekçilerin, Rus örneği onların aklını çeldiği zaman bile, ondan pek de cezp edilmediklerini ortaya koyar. Paul Levi 1920'de Moskova'da şu açıklamayı yapar:

> Yüz binlercesi vaktiyle muktedir sosyal demokrasiyi terk eden kitleler, bütün bu dönem boyunca yasal kalan bağımsız sosyal demokrat parti ile yine aynı dönemde yasadışı olan ve zaman zaman politika sahnesinin tamamen uzağında kalan komünist parti arasında seçim yapmıştı. Bu koşullarda, bağımsız sosyal demokrat partinin devrimci kitlelerin büyük örgütüne dönüşmesinin zorunlu olması kaçınılmazdır[1].

Aslında Brandler ve Heckert'in Ocak 1919'da bağımsız işçilerin neredeyse tamamını K.P.D.(S.)'ye çekmeyi başarabildiği yalnızca Chemnitz hariç, savaş, Rus devrimi, Kasım devrimi ve sonrasında yaşananlar yoluyla devrime kazandırılmış gençlerin önemli kısmı gibi, eski devrimci sosyal demokratların, eski radikallerin kitlesi Haase ve Dittman'ın partisinde kalmışlardır o gün bu gündür on binlerce ve yüz binlercesi bu partiye katılmıştır. Bağımsız parti devrim sırasında yüz bin üyeyken Mart 1919'da 300.000 üyeyi aşar[2].

Komünizm için yeni şans

Şaşkınlığına ve yöneticilerini her türlü meselede karşı karşıya getiren görüş ayrılıklarına rağmen bağımsız sosyal demokrat parti 1919 yılı boyunca gerçek bir öncü işçi çoğunluğuna ulaşmıştır. Militanları, özellikle sendikalarda sağlam konumlar elde eder, sınıf işbirliği düşmanlarının bir araya toplanmasına katkıda bulunurlar. 30 Haziran 5 Temmuz 1919 tarihleri arasında Nuremberg'teki 10. Sendikalar kongresinde, iki bağımsız militan, Robert Dissmann ve Richard Müller, işveren-emekçi

1. Levi Arşivler, P 124/8, s. 2.
2. Bock, *a.g.e.*, s. 88.

çalışma kolektifleriyle kopma, istişare politikasının ve sınıf işbirliğinin terki, bir sınıf mücadelesi sendikacılığına geri dönüş talebinde bulunan bir muhalefetin sözcüleridir[3]. Seçilen yönetime güvenoyunda 179 delege –genel komisyonda 445'e karşı–, oryantasyon tartışmasının sonunda 181-420'ye karşı –, – toplamayı başarmışlardır[4]. Stuttgart metal işçileri sendikasının kongresinde, eşi görülmemiş bir şekilde, çoğunluğu devirmeyi başaran aynı bağımsız militanlar tarafından yönetilen bir muhalefettir; bunu yaparken 129'a karşı 194 oyla seçim yönetiminin politikasını mahkûm ettirirler ve işverenlerle birlikte bütün "iş kolektifi" örgütlerinin sendika temsilcilerinin istifasıyla acilen somutlaşmak zorunda olan bir sınıf mücadelesi yönelimi için çoğunluğu toplarlar[5]. Metal işçileri sendikası bir kez Dissmann'ın ve Berlinli eski devrimci delegelerin neredeyse tümünü toplayan bir ekibin eline geçtikten sonra[6], çoğunlukçuların reformist politikasıyla bağını koparan ve yeniden bağımsızlara katılan bütün bir sendika hareketi kesimidir. Berlin'de çoğunlukçular metal işçileri sendikasının yönetimini kaybeder ve onların yerini kentin sendika kartelinin denetimini bir anda ele geçiren bağımsızlar Oscar Rusch ve Otto Tost alır[7]. Yayın organı *Graphischer Block*'un 1 Eylül 1919'dan itibaren sendikalardaki bütün sol muhalefetin de yayın organına dönüştüğü matbaa sanayi sendikası da aynı şekildedir. Halle'de yerel kartelin yürütmesi Mayıs ayından itibaren sol bağımsız Bovitsky tarafından devralınır, yerel çalışma sekreterliği ise partiden ve eğilimden yoldaşı Lemke tarafından[8]. Demir çelik işçileri arasında Dissman, Richard Müller, Rusch, Tost, Niederkirchner, Malzahn, Neumann'ın, matbaacılar arasında Böttcher'in, maden işçileri arasında Teuber'in sendika pozisyonları o kadar sağlamdır ki, sol konusunda komünistler tarafından tartışılmazlar[9]. Aslında 1918 Kasım ayından itibaren bu komünistler, ya ilkesel olarak ya da buradan dışlandıkları için sendikaları terk etmişlerdir. Mart 1919'da Essen'de kurulan Ruhr maden işçileri birliği gibi pek çok "birlik" örgütlenmesine katılmışlardır[10]. Geleneksel sendikalarda –orada kaldıklarında– K.P.D.(S.)'nin militanlarının sendika

3. Protokoll der Verhandlungen des 10. Kongresses der Gewerkschaften Deutschlands; Dissmann, s. 327-342 ve Richard Müller'in s. 434-452 müdahalesi.
4. *A.g.e.*, s. 404-502.
5. Die Vierzehnte ordentliche Generalversammlung des Deutschen Metallarbeitverbandes in Stuttgart 1919, s. 19, 182.
6. Sendika örgütlerine sırtını dönen eski devrimci delegeler arasında yalnızca ve çok sonradan, sonunda 1924'te ihraç edilecek olan "birlikçi" militan, K.P.D.(S.)'ye geçmiş Paul Weyer sayılabilir (Bock, *a.g.e.*, s. 185, 187).
7. Freiheit, 19 Ekim 1919; F. Opel, Der Deutsche Metallarbeiterverband, s. 85.
8. Halle Volksstimme.
9. İstisna olarak kendisi de devrimci delegeler çevresinden gelen ve K.P.D.(S.) üyesi olan Fritz Winguth'un Temmuz 1919'dan başlayarak metal sendikasında sorumluluk aldığını kaydedelim (Weber, Der Gründungsparteitag, s. 335).
10. III. Gesch., s. 329.

sorumluluklarının uzağında kalmaları da ender değildir: Bremen metal işçilerinin tartışmalı yöneticisi olarak, metal işçileri sendikasının ulusal yönetimine seçilen Sepp Miller'in "sosyal-hainlerle" "aynı masada oturmayı" reddettiğinden orada yer almayı reddetmesi gibi[11].

Levi, bağımsızların sendika çalışmalarında elde ettikleri sonuçlardan etkilenmiştir. Bu durumun, önderleri dışlayan darbeci unsurların, bağımsız partinin belli başlı solcu yöneticilerini K.P.D.(S.)'nin uzağında tutan sorumsuzluğu olduğunu düşünür ve o gün bu gündür[12] onlara katılan işçi kitlelerinin, komünist parti yasadışı olduğu[13] ve maceracılığı onları korkutmaktan başka bir şeye yaramadığı için[14] kendilerine yanaştığı kanaatindedir. Komünist partinin sol bağımsızları ve onların kitle temellerini fethetme yeteneğinin, Almanya'da komünizmin gelişmesi, dolayısıyla da proleter devrimin zaferi şansına bağlı olduğuna ikna olmuştur. Alman hareketinin tarihsel gelişiminin ona gözündeki bu "sapması" böylelikle düzeltilecektir: savaştan önce devrimci bir çekirdek oluşturulamaması, K.P.D.(S.)'nin, Ocak 1919'un en kötü koşullarında, gelişmiş emekçiler kitlesiyle onun bağını koparan goşist bir yönelime dayandırılması [15].

Bağımsız solun doğuşu

Ancak bağımsız sosyal demokrat parti içinde açıkça komünizme yönelmiş solcu bir akımın yapılanması için belli bir zamana ihtiyaç vardır; bu akım için komünist Enternasyonal'in tavrı, her durumda reddettikleri Alman komünistlerinin pratiği karşısında bir teminat ve bir karşılık oluşturur. İkinci kongreden sonra, Mayıs 1919'da, beklendiği gibi Clara Zetkin kopmuş ve K.P.D.(S.)'ye katılmıştır[16]. Yönetimin sözcüsü Haase'ye karşı, başta devrimci delegeler olmak üzere Berlinlilerin grubu, Däumig ve Richard Müller'in arkasından, yöneticilerin "oportünizmi" ve "reformizmini" itham eder. Fikirleri o kadar yankı uyandırır ki, Kurucu'nun başlangıçları, sağ için, iyi bir propaganda teması oluşturmaz: Noske'nin adamlarının yarattığı baskı ortamında, daha bir ay önce, yönetici grup tarafından[17] açıkça ifade edilen "sosyalist yeniden birleşme" perspektifi çekici gücünü yitirir. Bununla birlikte sol, esin vericileri gibi kafası karışık kalır. Däumig, sovyet örgütlenme

11. Vorwärts und nicht vergessen (Sepp Miller), s. 210.
12. Ditmann'a göre (Freiheit, 2 Aralık 1919) Mart ile Aralık 1919 arasında katılımcıların sayısı 300.000'den 750.000'e yükselmişti.
13. Levi Arşivler, P 124/8, s. 2.
14. Berlin konseyinin genel kurullarında (özellikle Freiheit, 8 Ekim 1919) bunlar Malzahn, Eckert gibi adamlardır. K.P.D.(S.)'nin üyelerine karşı sendikalarda çalışma konusunda Bolşevik tavrını savunan Neumann, Däumig.
15. Levi Arşivler, P 124/8, s. 2-3.
16. C. Zetkin, Ausgewählte Reden, Cilt II, Giriş, s. XIII.
17. Bkz. Özellikle R. Hilferding, "Die Einigung des Proletariats", Freiheit, 9 Şubat 1919.

şemasından fazlasıyla etkilenmiş, eski parlamenter demokrasi sisteminin karşısına çıkardığı ve "konseyler sistemi"[18] adını verdiği şeyden uzun uzadıya bahsettiği bir karşı rapor sunar. En azından bu noktada konseyler iktidarının komünist sloganıyla hiçbir ayrılık ortaya koymaz ama komünistlerin "darbeci taktiği" adını verdiği şeyle derin uyuşmazlığının altını çizer. Delegeleri, kitlelerin bir radikalleşme sürecinde bu bakış açısından ortaya koydukları tehlikeye karşı dikkatli olmaya davet eder: bağımsız parti konseylerden yana karar vermezse, komünist parti kendi soluna yayılacaktır[19].

Son karar bir uzlaşmadan kaynaklanır ve Eugen Prager'in[20] altını çizdiği gibi, bundan böyle parti içinde aynı anda çatışan iki eğilimi yansıtır. Aslında bu uzlaşmanın onun eski Erfurt Programı temelinde inşa edildiğini hatırlatır ve en son devrimci deneyimlerin ışığında, emekçileri fabrikalarda "toplayan", proletaryaya "işyerlerinde, belediyelerde, Devlet'te özyönetim" hakkı veren ve "ekonominin dönüşümünü hazırlayan" "konseyler sisteminden" yana olduğunu belirtir[21]. Partinin hedefinin, proletarya "halkın büyük çoğunluğunun temsilcisi" (*Vertreter der grossen Volksmehrheit*) olduğundan, "proletarya diktatörlüğü" olduğunu bildirir. Bu amaca ulaşmak için "parlamenter sistem dahil", politik ya da ekonomik hiçbir mücadele aracını dışlamaz ve "düşünülmeden girişilen şiddeti" kınar[22]. Nihayet, "işçi Enternasyonalinin, uluslararası Zimmerwald ve Kienthal konferansları ruhunda, sosyalist devrimci bir politika temelinde yeniden imarını" savunur[23]. Partinin sağı 2. Kongreden fazla zarar görmeden kurtulur: onun elini kolunu bağlamayan ve kendi politikasını sürdürmesine izin veren bir uzlaşma temelinde yönünü muhafaza eder. Bir merkezci partinin tipik çözümü olan son çözüm, gerçek anlaşmazlıkları ortaya çıkarır: böylece 159 oy alan Haase'den sonra, 104 oyla acilen parti başkanlığına seçilen Däumig, bu sorumluluğu onunla paylaşmayı reddeder ve görevi, yerini Crispien'e devreden kongreye geri iade eder[24]. İzleyen aylarda, sağın, solun artan baskılarına direnişi, parti basınının büyük kısmının "uzlaşmayı" savunma isteksizliği, nihayet uluslararası ilişkilerin yeniden başlaması görüş ayrılıklarını arttıracaktır.

Aslında Mart kongresinin çözüm önerisi bağımsız partinin, Kautsky'nin şampiyonu olduğu Enternasyonalin "yeniden imarına" başlayacağı temeldir; üstelik, II. Enternasyonal'in, partilerin karşılıklı affını alarak, 1914'ten önceki temelinde kurulmasından başka bir şey

18. Raporunun ve cevabının metni, E. Däumig, Das Rätesystem, 1919, s. 37 içinde.
19. *A.g.e.*, s. 15.
20. Prager, *a.g.e.*, s. 194.
21. *A.g.e.*, s. 193.
22. *A.g.e.*
23. *A.g.e.*, s. 194.
24. *A.g.e.*, s. 195.

değildir. Şubat ayında, Bern'de, Haase ve Kautsky liderliğindeki parti delegasyonu, "diktatörlüğü", yani bolşevizmi zımnen mahkûm eden bir çözümü çoğunlukla birlikte oya sunmuştu[25]. Ağustos ayında, Luzern'de, bağımsız delegeler komünistlere açık kapı bırakmak isteyen azınlık içinde yer alır; ama kendi kongrelerinin "proletarya diktatörlüğüne" katılmasına rağmen şiddet yöntemlerini bir kez daha mahkûm ederler[26]. Esasen bu iki konferansın başarısızlığı, gerçek uluslararası örgütleri çabucak iyileştirme ve hatta gerekliliklerinde anlaşma yeteneksizlikleri, "kurucuların" çabalarını zayıf düşürür ve yine Luzern konferansında, Kautsky, III. Enternasyonal'e katılımın pek çok partizan kazandırmakta olduğunu kabul etmek zorunda kalır[27].

Aslında bağımsız militanlar kitlesi, ülkelerindeki sosyal demokratların varlığını, "Noske'nin sosyalistlerini" hoş gören bir Enternasyonal'e katılımı kayıtsızlıkla karşılayamaz. Bundan başka, komünist Enternasyonal'in ilan edilmesi –solunkiler dahil bağımsız liderlerin en azından "zamansız" olduğu konusunda fikir birliğinde oldukları– onlar üzerinde tartışılmaz bir çekim yaratır: bu Enternasyonal muzaffer Ekim'in saygınlığından yararlanır ve militanları, Rusları yalnız bırakma girişimine benzeyen her şeye karşı kışkırtma duygusu hâkimdir. Buna benzer etkenler örgütlü eğilim olarak harekete geçmeye başlayan bir sol kanadı güçlendirmeye katkıda bulunur[28]. Kasım deneyiminin ve izleyen tepki aylarının sert bir devrimci çizgiyi, ciddi bir örgütlenmeyi, gerçek bir mücadele partileri Enternasyonalinin inşasını dayattığı bu adamlardan yeni bir yönetici kuşak ortaya çıkar. Däumig, Richard Müller, Adolf Hoffmann'ların –Ledebour'un, Bolşevizm karşıtlığıyla ayrıldığı– eski Berlin çekirdeğine, şimdi daha genç adamlar, genellikle savaş ve devrim sırasında aktif olan Gençlik kollarının eskileri ve partide savaş öncesi geleneklerin ve ruh halinin etkisine aynı derecede maruz kalmayanlar katılır: hepsi konsey örgütleyicisi ve devrimci komite destekçileri olan Wilhelm Koenen, Anton Grylewicz, Bernhard Düwell, Stoecker, Curt Geyer, Böttcher, Remmele. Onlar için, kendi bağnazlıklarıyla beslenen bir krize saplanıp kalmış komünist partiyle kaynaşma sorusu tek başına sorulmaz[29], ama komünist Enternasyonal ile ilişkiler meselesine büyük bir önem verirler.

---

25. Braunthal, *a.g.e.*, II, s. 168-173.
26. *A.g.e.*, s. 174-176; Hulse, *a.g.e.*, s. 96.
27. Freiheit, 20 Ağustos 1919.
28. Prager, *a.g.e.*, s. 202, bu örgütün başlangıcını 1919'un ilk ayları olarak belirler. Radek (Kasım..., s. 162) 1919'un sonunda, Rusya'ya gidişinin arifesinde Däumig'le uzun bir tartışmaya giriştiğini ve onun partisinin bölünmesinden yana olduğunu belirtir.
29. Curt Geyer daha 1920 yılının başında şöyle yazar: "U.S.P.D.'nin solunun partiler arasında bir birleşmeye ihtiyacı yoktur. U.S.P.D. Almanya'da kitlelerin devrimci partisidir." ("Nach dem Parteitag", Das Forum, no: 4, Ocak 1920, s. 268).

Soru, 9 -10 Eylül 1919'da Jena konferansında sorulur. Partinin, II. Enternasyonali diriltmeye çalışacak Cenevre konferansına gitmesi gerekli mi, değil midir? Zaten solun ilerleyişi ortadadır. Yetenekli Wilhelm Herzog'un yönettiği *Hamburger Volkszeitung* ya da hatta *Gothaer Volksblatt* gibi etkili gazeteler, III. Enternasyonal'e katılımdan ve K.P.D.(S.) ile birleşmeden yana tavır alırlar; tıpkı Halle ve Zella-Mehlis'teki militan genel kurulları ve neredeyse her yerde giderek kararlı azınlıklar gibi[30]. Yeni güç dengeleri, tartışmaların akışıyla kendini açıkça gösterir. Yönetimin bakış açısını –sağ kanadınkini– ortaya koyan Hilferding, bu defa, daha sene başında arzuladığı sosyal demokrat partiyle yeniden birleşmeye karşı çıkar. Yeniden oluşturulma yolundaki II. Enternasyonale katılmaya da karşı çıkar. Ama sovyet rejimi kadar bile hayatta kalma şansının olmadığını düşündüğü III. Enternasyonale katılmak konusunda da aynı düşünceler içindedir: yola çıkmış bir gemiye binilmez; mucize eseri gelişmesi halinde tamamen Rus komünistlerin etkisi altına girecektir. Dolayısıyla çıkardığı sonuç merkezci bir yola işaret eder:

> Parti yönetimi bütün sol gruplarla temas kurmaya karar vermiştir; amaç, bir uzlaşma aramak için onlarla birlikte Bolşeviklere yönelmektir. (...) Zaman bize yardım edecek ve devrimci bir araç olabilecek bir Enternasyonali kurmanın mümkün olacağı anı getirecektir[31].

Yöntem hayalidir: III. Enternasyonali dikkate almamak, öteki sol partilerle uluslararası bir bloğu tamamlamak ve ancak bundan sonra Bolşeviklere yönelmek aslında durumu bağımsız parti lehine çevirecekti. Gerçekten de gelecek kongre Hilferding'i izlemek zorunda olsaydı, bağımsız parti, Luzern'in ertesinde İsviçre sosyalist partisi tarafından başlatılan girişimin en önemli enstrümanını, Enternasyonalin, sosyal-şovenizmin platonik bir şekilde mahkûm edilmesinin ardından, 1914 öncesinin temelinde "inşasını" kazanacaktı; bu da, komünist hasımları tarafından "ikinci buçuk Enternasyonal" olarak nitelendirilen Viyana Sosyalist Partileri Birliği'nin "merkezci" çözümüydü.

Sol adına Walter Stoecker, III. Enternasyonal'e katılım meselesinin tartışılmasını ve incelenmesini ister. Ona göre dünya işçi hareketinin her şeyden önce açıklığa ihtiyacı vardır ve Hilferding ona, aslında yalnızca gelecekte karşılıklı af temelinde genel bir uzlaşmanın imkânlarını korumaya çalışan belirsiz bir çözüm önerir. Oysa Ağustos 1914'te II. Enternasyonal'in iflasının en büyük dersi, "dünya kapitalizmine karşı savaşı üstlenip yönetebilecek", "tamamen yeni temeller üzerinde", "açık devrimci temeller üzerinde kurulan bir Enternasyonal'in" gerekli oluşu-

30. Horst Naumann "Dokumente zum 45 Jahrestag der Gründung der K.I.", BzG, no: 9, 1964, s. 285-297.
31. Freiheit, 11 Eylül 1919.

dur. Moskova'da yeni bir Enternasyonal'in kurulması, zamansız olarak değerlendirilsin ya da değerlendirilmesin bir hakikattir. Rus devriminin savunulmasının devrimcilerin mevcut birinci görevi olduğunu ekler:

> Bütün yolları kullanarak ve bütün gücümüzle, taktiklerinin bazı taraflarını kafamızda evirip çevirsek de kardeşlerimizin ve Rus yoldaşlarımızın yanında olmak görevimizdir. Bizimki gibi bir milyon üyelik bir parti, hiç kuşkusuz Ruslar için hatırı sayılır bir manevi destek anlamına gelecektir. Üstelik böyle bir destek kendi çıkarımızadır zira Rus konseyler cumhuriyetinin düşüşü bütün Avrupa'da tehlikeli bir tepki dalgasına neden olacaktır[32].

Eylül ayındaki Jena Konferansı ile Aralık 1919'daki Leipzig Kongresi arasında, sol, yeni ilerlemeler kaydeder[33]. Genel meclislerin ve grup konferanslarının birçoğu, III. Enternasyonal'e katılımı ve parlamenter rejime karşı proletarya diktatörlüğünü destekler. Bu eğilim kongrede önemli sonuçlar elde eder. Öncelikle, "çoğunluğun zorunlu kazanımına" referansın partinin eylem programından kaldırılması; iktidarın, seçim çoğunluğunun kazanılmasının ertesine kadar ele geçirilmesini reddetmek için sağ kanat tarafından başvurulan bir bahanedir bu. Sonra metin, "proletarya diktatörlüğünün" ancak "konseyler sistemi" temeline dayanabileceğini ve parlamenter tipte bir eylemin her durumda temel eylem yolunun gerekliliklerine, kitlelerin eylemine bağlı olmak zorunda olduğunu belirtir. Bu noktada, Rusya'da iç savaşın özel koşulları yüzünden affedilir olan Sovyet rejimi ve terörün mahkûm edilmesi konusundaki çekinceler, sağda, Bolşeviklerin öfkesine neden olacak bir taviz yaratır[34].

Uluslararası üyelik konusundaki tartışmanın sonuçları net değildir. Kongre, 54'e karşı 227 oyla II. Enternasyonal ile[35] yollarını ayırmaya karar verdikten sonra, 111'e karşı 170 oyla Walter Stoecker'in III. Enternasyonal'e katılım önerisini reddeder[36]. Sonuçta yeniden, 54'e karşı 227 oyla[37], Hilferding'in tavrı ile Stoecker'inki arasında bir uzlaşma çözümünü benimser: partinin, devrimin ve sosyalizmin temel problemleri konusunda komünist Enternasyonal'le uzlaşmış olduğunu hatırlattıktan sonra, şimdi III. Enternasyonal'e katılan partiler dışında "öteki ülkelerin sosyal-devrimci partilerini" bir araya getirecek, harekete geçme yeteneğine sahip devrimci bir Enternasyonal'in kurulmasına çağrı yapar. Bu sosyal devrimci partilerin çekimser kalması halinde, bağımsız

32. Freiheit, 11 Eylül 1919; Stoecker, Die proletarische Internationale, s. 23.
33. Anton Grylewicz, U.S.P.D.'nin Berlin örgütünün başına geçmeden önce birkaç ay oraya vekalet eder (Weber, Die Wandlung, II, s. 145).
34. Prager, *a.g.e.*, s. 209-211.
35. U.S.P.D. Protokoll..., s. 399.
36. *A.g.e.*, s. 39-40; oyların sonucu, s. 399. Onerge, Brass, Koenen, Rosenfeld, Toni Sender tarafından da imzalanmıştır.
37. *A.g.e.*, s. 399.

parti, "Moskova Enternasyonali'ne" katılması için müzakerelere tek başına girişmek zorunda kalacaktır[38].

Önemli bir dönemeçtir bu. Bunun kapsamını ortaya koymak ve Alman komünistlere onlardan istediği şeyi belirtmek için bir kez daha müdahale eden Radek olur[39]. Aslında ona göre Leipzig kongresi "bağımsız işçi kitlelerinin oportünist yöneticileri karşısında bir zaferini"[40] ama sağlamlaştırmanın gerektiği bir zaferi oluşturur. Zira bağımsız parti aslında -yalnızca resmi biçimde de değil- sadece bir mücadele partisi olursa Enternasyonal'de yerini alacaktır. Bu dönüşüm de kısmen K.P.D.(S.)'ye bağlıdır. Radek şöyle açıklar:

> Komünist parti ancak kendi krizini aştığı ölçüde bağımsız emekçilerin kendi partilerinin krizini aşmalarına ve böylelikle Alman devrimci proletaryasının yeniden birleşmesinin temelini inşa etmelerine yardım edebilecektir[41].

Bağımsız partiye, Leipzig kongresi gerçekleşmemiş ve bağımsızlar hâlâ 1919'daki konumlarındaymış gibi davranmaya devam eden komünist partinin ve basının tepkilerini de düzeltmek gerekir. Bazı komünistler, Alman proletaryası güçlerini devrimci bir temelde birleştirmeden önce galip gelmiş olmayacakken, bölünmeyi daimi bir ilke boyutunda yükseltmeye devam eder. Almanya'da, henüz belirlemenin mümkün olmadığı somut bir biçimde gündemde olan yalnızca bu görevdir. Bu temel hedef karşısında komünistlerin taktiği, Radek'e göre, bundan böyle iki olgunun tanınmasından itibaren belirlenmelidir:

> 1-bağımsız parti kitlelerinin komünist olması; 2-onlarınyönetimleri içinde içtenlikle devrimci yola girmek isteyen bir sol kanadın bulunması[42].

Aslında K.P.D.(S.) saflarında ortaya çıkan çekincelere rağmen, bağımsız sosyal demokrat partinin III. Enternasyonal'e katılımı meselesi aracılığıyla sorulmaya başlayan, komünistler ile solcu bağımsızlar arasında birleşme sorusudur. Böyle bir bakış açısı, Reichstag'ın merdivenlerinde aşırı sağcı[43] bir militan tarafından katledilen Hugo Haase ile birlikte en sözü geçer yöneticisini yitiren bu partinin sağı için ölümcül bir tehlike oluşturur. Acımasız yöntemlerini kınarken reformist inançlarını paylaştıkları "Noske'nin sosyalistleriyle" yeniden bir araya

---

38. *A.g.e.*, s. 534-535. Önerge, Hilferding ile Ledebour arasında bir uzlaşmadan kaynaklanıyordu.
39. Arnold Struthahn, "Der Parteitag der Unabhängigen", Die Intrnationale, no: 19/20, 2 Şubat 1920, s. 22-32.
40. *A.g.e.*, s. 25.
41. *A.g.e.*, s. 32.
42. *A.g.e.*
43. Prager, *a.g.e.*, s. 205-206. 8 Ekim'de saldırıya uğramış, uzun süren bir ıstırabın ardından 7 Kasım'da ölmüştür (Freiheit, 8 Ekim, 8 Kasım 1919).

gelmenin olanaksızlığı ile Moskova yolunda farkına vardıkları tehlikeler arasında sıkışıp kalmış bağımsız yöneticiler, Dittmann, Crispien, Hilferding savunmaya zorlanır. Spartakist "maceracılarının" hayaleti, bölünme korkuluğunu asarlar, Curt Geyer ve Stoecker'i, Levi'yle sıkı ilişki içinde çalışmak ve kendi partilerindeki komünist yanlısı bir fraksiyonun örgütleyicileri ve K.P.D.(S.)'nin ajanları olmakla suçlarlar[44]. Kendi kadrolarının belirleyici kesimini, Legien'de sendikal muhalefeti canlandıran militanları, "Moskova'ya üyeliğin" Spartaküs'ün ardından onları sendikal ayrılma ve hatta sendikaların ortadan kalkması yoluna sürükleyeceğe ikna etmeye çalışırlar: bu bakış açısından çok sayıda komünist militanın uygulaması –Heidelberg kongresinin "sendika meselesi" konusundaki tezleri tarafından daha yeni mahkûm edilse de– onlara güçlü bir argüman sağlar[45].

Aslında "soldan" bile, sayısız bağımsız militan, komünist Enternasyonal'e katılım taraftarları, partilerini zayıflatabilecek bir bölünme arzulamıyorlardı: bir Bernstein'i çoğunlukçu sosyal demokrasiye götüren ve pek çok sağcı unsuru Leipzig'teki yönetimden uzaklaştıran normal evrimin, resmi ihraç önlemlerinin, her zaman bir bölünme anlamına geldiği toptan budama tehlikesi yaratmaksızın, kabul edilse de edilmese de, en sonunda Kautsky ve takipçilerini engelleyeceğini düşünürler. Bolşeviklerin açıkladığı komünist örgütlenmenin merkezileşme prensipleri konusundaki çekinceleri de ifade eder, Alman radikal geleneğine uygun olarak parti üzerinde bürokratik bir aygıtın diktatörlüğü tehlikesine, hatta sendikaların parti karşısında bağımsızlığının korunmasına ilişkin bütün argümanlara hassas kalırlar. Kişisel ve politik hırslarla, Levi'nin çabalarına rağmen, komünist yöneticiler ile bağımsız solun yöneticilerini karşı karşıya getirirler: aslında bağımsız solun yöneticileri, partilerini bir kitle partisi, K.P.D.(S.)'yi de bir hizip haline getiren tarihin, 1918 yılındaki bölünme sırasında onlara geçmişe dönük bir gerekçe verdiğini düşünürler[46].

Lenin'le bir tartışma taslağı

Bütün bu problemler 1919'un sonunda ve 1920'nin başında, Lenin ile Alman komünistler arasındaki politik bir tartışma –dolaylı, uzaktan ama açık– yoluyla ele alınacaktır. 10 Ekim 1919'da kaleme alınan

---

44. Prager, *a.g.e.*, s. 208 bağımsız "partinin içindeki komünist hücrelerden" bahsetmeye kadar gider.
45. Bu noktada, Geyer ve Stoecker'e karşı onların Paul Levi'yle ilişkileri hakkında yöneltilen şiddetli saldırıların eşliğinde, partinin iç durumu konusunda Lepzig kongresine sunulan raporun metal işçileri sendikasının yöneticisi Robert Dissmann'a bırakılması anlamlıdır (Prager, *a.g.e.*, s. 207-208).
46. Ernst Däumig, 1920 yazında Enternasyonal'in 2. kongresi kürsüsünde bu argümanları geliştirecektir (Protokoll des..., II, s. 271).

"İtalyan, Fransız ve Alman Komünistlere Selam" adlı metninde Lenin, Alman devrimci hareketi ve özellikle K.P.D.(S.)'nin bölünmesi ve bağımsızlarla ilişkiler için gerekli olduğunu düşündüğü bazı meseleleri ele almıştı aslında.

Bu metinde, Berlin *Die Rote Fahne* Gazetesi'nin –merkezinki– "kahraman mücadelesine" "çekincesiz hayranlığını" ilan eder ve komünist saflarda bölünmeye sevinen sosyal-şovenlere ve merkezcilere çatar. Onun için, bir hızla büyüme ve şiddetli zulüm bağlamında komünistler arasındaki görüş ayrılıkları basitçe bir büyüme krizi yaratır:

> Komünistler arasındaki görüş ayrılıkları (...) giderek büyüyen bir kitle hareketinin temsilcileri arasındaki görüş ayrılıklarıdır. Bir kaya kadar sağlam, önemli ve ortak bir temele, proleter devrimin tanınmasının, burjuva demokrasi yanılsamalarına ve burjuva demokratik parlamenter sistemine karşı mücadelenin, proletarya diktatörlüğünün ve sovyetlerin iktidarının kabul edilmesinin temeline dayanan ayrılıklardır[47].

Fraksiyonun ve Bolşevik partinin içinde geçmişteki ayrılıkları hatırlatarak, bütün Alman komünistleri bölünmenin gerekli olmadığına ve esasen merkezin muhalefet karşısında haklı olduğuna ikna etmeye de çalışır:

> Marksizmin fikirlerini ve onun pratik çizgisini (kapalı, merkezileşmiş siyasi parti) sendikacılığın fikirleri ve uygulaması için terk etmek ağır bir hata (...) olacaktır. Parti, işçilerin olduğu, onlara hitap edilebildiği, işçi kitlesine etki edilebildiği her yerde burjuva parlamentosuna, gerici sendikalara, Scheidemann'lar tarafından sakatlanmış, hadım edilmiş "fabrika konseylerine" katılmaya çalışmalıdır[48].

Lenin, komünistlerin bu ilke prensibinin karşısına, sol kanadın özellikle saldırdığı, bağımsızların zorlama birliğini çıkarır:

> Bu sol kanat, ilkelere bakılmaksızın, korkak bir şekilde küçük burjuvazinin parlamento seçimleri konusundaki eski önyargılarını, proletarya diktatörlüğünün, sovyetlerin iktidarının proleter devriminin komünist kabulüyle birleştirir[49].

Lenin'in bu tavır alışı, Alman komünist yöneticileri için rahatsız edicidir: bir taraftan, goşist kanatlarına karşı yürüttükleri bölünmenin yeni bir mahkûm edilişidir; bir taraftan da kendilerine çekmek istedikleri bağımsız sol kanadı ezer. Crispien'ın ağzından bu tespiti inceden inceye sürdüren bağımsız parti yönetimi tarafından acilen kullanılır. August Thalheimer Lenin'in "Selam"ını, 1 Eylül 1919 tarihli Enternasyonal'in

47. Œuvres, t. XXX, s. 49-50.
48. *A.g.e.*, s. 56.
49. *A.g.e.*, s. 48.

yürütmesinin notlarını ve kendi yorumlarını içeren bir broşürde buna cevap vermeye çalışır[50].

Lenin'in kendisi Almanya hakkında yetersiz bilgilere sahip olduğunu kabul ettiğine ve ona görebu mektup yeni bir durum yaratan Leipzig kongresinden önce yazılmış olduğuna göre, öncelikle Lenin'in mektubunun, bağımsız partinin sol kanadı üzerinde kesin bir yargı taşıyabilmesini tartışır. K.P.D.(S.)'nin bağımsız partinin sol kanadındaki yerine de açıklık getirir:

> Kitlelerle birlikte yollarını şaşırdılar, kitlelerle birlikte geliştiler, yine onlarla gelişecek ve yine onlarla giderek daha çok yanılacaklar. Hataları ve zayıflıkları karşısında tavrımız, önceden de olduğu gibi, dürüst ve acımasız bir eleştiri olacaktır. Ama ahlaki ve entelektüel açıdan onları sosyalizme ihanet edenlerle, Alman işçi hareketinin bütünüyle parlamento yanlısı durgunluğu döneminin fosilleriyle aynı kefeye koymayı düşünmüyoruz[51].

Alman komünistlerinin, Däumig, Koenen, Stoecker ve öteki sol yöneticileri, partilerinin sağ kanadını oluşturan Kautsky, Hilferding, Crispien'lerle karıştırmayacaklarını Lenin'e açıklayan Thalheimer, goşistlerle ortaya çıkan bölünme konusundaki değerlendirmesini tartışmaya girişir: Alman komünistleri, bütünüyle taktiğe ilişkin meselelerin komünist bir partide bölünmeye neden olmaması gerektiğini ve bu bakış açısından, Alman partisinin, çoğunluğun goşist kararlarının onun bütünlüğünü tehdit etmediği kuruluş kongresi sırasında buna örneklik ettiğini de düşünürler. Bununla birlikte Heidelberg kongresinde taktik meseleleri değil, tamamen farklı bir hedefin söz konusu olduğunu ifade eder:

> Aslında bilhassa Hamburg etkisindeki bu taktik meseleler, partinin kendi temelini inkâr eden tavır alışlara götürüyordu. Partinin bir propaganda şirketine dönüştürülmesi, ardından işyeri örgütlerinin kitle içinde çözülmesinin hazırlanması ve yine bu örgütlerde bu sene boyunca parti tarafından kazanılan açık politik içeriğin bir karmaşa sisinde yeniden çözülmesi partiyi ölüme sürüklüyordu. Pek çok yoldaş bu tehlikeyi sezememişti. Fazla geç olmadan en etkili yollarla bununla ilgilenmek merkezin göreviydi[52].

Lenin'le birlikte, Heidelberg'in çözülmesinin Alman partisi için bir geri çekilme yarattığını düşünmekten uzak duran Thalheimer, tam tersine onun bir örnek olduğunu ifade eder:

---

50. Der Weg der Revolution, 1920, Thalheimer'in cevabı bir özet ve Crispien'in yorumlarından alıntılar içerir. Berlinli goşistler, Lenin'in bağımsız sola karşı saldırılarına geniş bir tanıtım ayırmışlardı: bkz. Kruger'in bir Berlin konseyler meclisine müdahalesi (Freiheit, 20 Aralık 1919).
51. *A.g.e.*, s. 18.
52. *A.g.e.*, s. 19.

> Yalnızca Alman devriminin eşsiz bakış açısından anlamlı olmakla kalmaz, Alman partisinin batı ülkelerinin işçi sınıfı adına bir biçimde ona yöneltilecek taktik soruları (sayesinde) aydınlatabileceği ilk adımı oluşturur[53].

Otorite argümanını, Rus örneğinin evrensel değerini incelikle ama kararlı bir şekilde reddeder:

> Almanya'nın tarihsel ortamı, batı ülkelerininkine Rusya'nınkinden daha yakındır. Taktik konusunda Alman deneyimleri bu nedenle Batılılar için özel bir değere sahip olacaktır[54].

Goşistlerle bölünme, bağımsız sosyal demokrat partinin sol kanadını kazanma arzusu, tarihsel çerçevesi epey farklı olan Rusya'ya bakarak komünist partinin kurulması için özgün bir yol çizer. Üstelik bu noktada, muzaffer Rus devrimini tattıktan sonra mağlup Alman devrimini yaşayan Karl Radek, bu çifte deneyimin ilk derslerine açıklık getirir ve şu satırları yazarak Thalheimer'in goşistlere karşı gösterisini besler:

> Proletaryanın çoğunluğu iktidarı ele geçirmeye hazır olmadan önce komünist parti galip gelemez. Ama proletaryanın çoğunluğu-proletarya diktatörlüğünün gerekliliğini hâlâ kabul etmediği gerçeğinden ayrı olarak– proletaryanın çıkarlarına keskin bir şekilde etki eden somut gündelik meselelerde bu tarz kısmi eylemlere hazır olursa, önemli proleter eylemlere, gösterilere, kitle grevlerine başlanabilir[55].

Chemnitz'te, mücadelede işçi birliğinin seferber edici değerini tecrübe eden ve goşist sabırsızlıkla savaşan Brandler ise, "ya hep ya hiç" ikileminden uzak duran bir devrimci yol arayışındadır. Almanya'da özellikle olumsuz goşist deneyimlerin bilançosu, emekçilerin anın zihniyetine uyarlanmış ama kesin bir politik deneyim gerçekleştirmelerine, başka bir deyişle onları aşama aşama komünizme kazanmaya elverişli sloganlar aramayı esinler ona. İlk fabrika konseyleri kongresinde, daha sonradan "geçiş" sloganları olarak adlandırılacak şeyin gerekliliğini ifade eder:

> Kendi istediğimiz gibi adamlarla devrim yapamayız. Devrimi kendileri nasılsa öyle adamlarla yapmalı ya da ya da en azından başlamalıyız. İnsanlar bizzat devrim sırasında değişmeye başlar. (...) Mesele (...) onlara güçleri ölçüsünde görevler teklif etmektir. Buna çok önem veriyorum: aşamaların hedefini belirlemeliyiz. Nihai sosyalist amacın anlamına vakıf olmak şimdi hiçbir şeye yaramaz. Bilmemiz gereken 'bu amaca yaklaşmak için bugün ya da yarın ne yapmamız gerektiğidir'[56].

---

53. *A.g.e.*
54. *A.g.e.*
55. Radek, "Die Entwicklung der deutschen Revolution und die Aufgaben der K.P.", Kommunistische Räte-Korrespondenz, no: 21-22, 20 Kasım 1919.
56. Tjaden tarafından aktarılan konuşma, Struktur und Funktion der K.P.O., s. 10.

Alman komünist partisi böyle bir politikayı uygulamak için ne goşistlere ve onların "onur eylemlerine" ne de sendikalılar kitlesi ile onları yöneten –bağımsız emekçiler kitlesi ve Crispien'ler– bürokratları karıştıranlara yönelmelidir. Reformist ve oportünist yöneticiler tarafından hâlâ aldatılan kitlelere yönelmek istiyorsa, sendikalı kitlelerine yayılmak ve bağımsızların sol kanadını kazanmak istiyorsa öncelikle goşist akımlarla arasına mesafe koyması gerekir. Bu yüzden Thalheimer, Lenin'in Hildelberg'te tüketilen bölünmeyi tekrardan ele alma önerisini reddeder. Bu bölünmenin zaruri bir cerrahi müdahale yarattığını düşünür. Ama gerçek bir komünist partide –K.P.D.(S.)'nin şimdi dönüşebileceği– taktik konusunda görüş ayrılıklarına yer olduğunu da ona ifade eder.

Bununla birlikte K.P.D.(S.)'nin Alman devriminin zaferine doğru giden yolu ona daha yavaş, daha zahmetli, ayırt etmesi Bolşevik partininkinden –hem eski, hem de zengin bir deneyimi olduğunu seve seve kabul ettiği– daha güçmüş gibi görünür:

> Bu iki yolun ve birleşmiş iki partinin deneyimlerinin, Batı'nin işçi partilerinin olumlu gelişimi için değerli oldukları zaten ortaya çıkmıştır. Komünist Rusya ve komünist Almanya politik pratikte olduğu gibi taktik konusunda da büyük görevleri birlikte kararlaştırmalıdırlar[57].

Böylelikle, devrimi yapmak için kitlelerin nasıl kazanılabileceği sorusu konusunda Rus ve Alman komünistleri arasındaki bu ilk uzaktan kamu tartışması, bir eşitlik temelinde gerçekleşir. Ancak kısa bir süre sonra Almanya'da sınıfların mücadelesinin seyri yeni problemler ortaya çıkaracaktır: kuşkusuz komünistler ile öteki işçi partilerinde ve sendikalarda örgütlenen emekçiler arasındaki ilişkileri ama aynı zamanda Alman komünistler ile Rus komünistler arasındaki ilişkileri ilgilendiren problemlerdir bunlar.

57. Der Weg der Revolution, s. 20.

18
Kapp Darbesi

Cumhuriyetçi bir rejimin kurulması, imparatorluk Almanya'sının yapılarında temelde hiçbir şeyi değiştirmemişti. Büyük kapitalistler, toprak sahipleri, generaller için bu rejim kötünün iyisini, en azından emekçiler uyanmadıkça geçici bir çözümü oluşturuyordu. İşçiler için genel olarak acımasız bir hayal kırıklığı yaratıyordu: ekmek, barış ve özgürlük bekledikleri devrimden bir yıldan az bir süre sonra, ekmek pahalı, özgürlük güvencesiz ve barış bir *dikta*'ydı.

Bu politik sorun, Engels kuşağı Marksistlerinin savaştan önce ortaya koydukları çerçevede kendini gösterir ;savaşın ve savaş sonrasının acıları bu sorunu keskinleştirecektir. Aslında ulusalcılık, mülk sahibi sınıfların her zamankinden daha fazla başvurduğu en önemli ideolojik silahı olarak kalır. Savaşın bir bozgunla bitmiş olması, barış koşullarının kazananlar tarafından dikte edilmesi, Almanya'yı bitiren bütün kötülükleri kapitalistlere, yabancı emperyalistlere ve "yenilmemiş muzaffer orduyu" "sırtından bıçaklayan" onların suç ortaklarına –Spartakistler ve diğerleri– yüklemeyi mümkün kılar.

Versay Antlaşması

Versay Antlaşması'nın koşulları, bu tema çerçevesindeki propagandaya esaslı bir katkı yapar. Müttefikler arasındaki müzakereler uzun sürmüştür: aralarında tek bir ortak hedef vardır: ister iç yıkılma, ister Sovyetlerin cumhuriyetinin tehdidi olsun, Almanya'da Bolşevizme karşı bir siper oluşturmak. Gerisi için hedefleri çelişkilidir ve Ruhr bölgesinde ve Avrupa hegemonyası için Fransız emelleri, Avrupa'da Fransız hırslarını dengeleyebilecek ödeme gücü olan bir Almanya için İngiliz-Amerikalı koalisyonuyla karşı karşıya gelir.

Müttefikler arasında uzlaşılmış antlaşma, Almanya'da kökünü kazıdığını iddia ettiği ulusalcı ve Pan-Cermenist akımları güçlendirmeye katkıda bulunacaktır. Almanya bütün sömürgelerini yitirir, savaştan önce toprağının sekizde, nüfusunun onda birinden olur. Silahlı kuvvetleri, karada bir savaş karşısında yetersiz ama iç savaşta benzersiz

100.000 adama indirgenmiştir. Müttefikler on beş yıllığına Renanya'yı ve Almanya'yı onlara açan üç askeri hareket noktasını işgal etmişlerdir; bu arada güney ve doğu sınırları tahkim edilmiş durumdadır. Donanmanın bir kısmı gibi, yurtdışındaki Alman varlıklarına da el konmuştur. Almanya, öngörülen tazminatların kesin bedeli konusunda müttefik kararına kadar, ayni ve nakti ödemeye zorlanır. Nihayet savaş politikalarının sorumluları ve belli başlı "savaş suçluları", uluslararası mahkemelerce yargılanmak üzere müttefik otoritelere teslim edilmelidir.

Enternasyonal kadar Alman komünistleri için de Versay Antlaşması savaşla aynı nitelikte bir eylem, "emperyalist bir hırsızlıktır". Bir fasıla, İtilaf ülkelerinde devrimin gecikmesi anlamına gelir; ama dünya devrimi için emperyalist savaşa olduğu kadar emperyalist barışa da mücadele cevabından başka bir şey değildir. Kendi cephelerinde ulusalcılar, anlaşmanın küçültücü bulduklarını taraflarında, Ruhr bölgesindeki Fransız emellerinde, Almanya'yı bölmeyi hedefleyen "ayrılıkçı" eğilimlerin cesaretlendirilmesinde, aşağılayıcı teslimler ve tazminatlarda, yabancı işgalinde, "kara utanç" adını verdikleri Afrika birliklerinin Fransız ordusu tarafından kullanılmasında ısrar eder. Ulusal aşağılamanın, onlara bakılırsa "bir zenci halk" muamelesi gören Almanya'nın "sömürgeleşmesinin" altını çizer ve Müttefikler tarafından istenen savaş sorumlularının teslim olmasının Alman onuruyla bağdaşmaz olduğunu ilan ederler.

Alman nüfusunun bütün tabakalarında geniş yankı bulan bu argümanların ağırlığı altında kalan pek çok politikacı, antlaşmanın kabul edilemez olduğunu düşünür: içlerinde Reichstag'taki oylamanın arifesinde istifa eden ve yerini partiden yoldaşı Bauer'e bırakan Scheidemann vardır. Noske, antlaşmanın imzalanmasının savunuculuğunu yapar, ulusal direniş amaçlı askeri bir diktatörlük kurmaya yönelik Kaptan Pabst'ın açılımlarını reddeder[1].

Aslında genel olarak subaylar birliği teslim olmaktan başka çıkışın olmadığını bilir. Belki "onur adına" bir hareket beklerler. General Groener, antlaşmanın düşmanın koşullarında imzalanmasını mümkün kılmak için görevine devam eder ama sonradan, bir birlik kaygısıyla, Hindenburg'u örnek alarak çekilir[2]. General von Seeckt yönetiminde bir barış zamanı ordu örgütlenme komisyonu kurulur[3].

Kapp-von Lüttwitz darbesi

Subaylar, "savaş suçlularının" iadesi müttefik talebinin yarattığı tehdide özellikle duyarlıdır: 26 Temmuz 1919'dan başlayarak[4], Noske'nin

1. **Noske**, *a.g.e.*, s. 200.
2. **Wheeler-Bennet**, *a.g.e.*, s. 60.
3. **Lüttwitz**, **Im Kampf gegen die Novemberrevolution**, s. 86.
4. **Wheeler-Bennet**, *a.g.e.*, s. 71-72.

kayıtsız şartsız onları desteklediği hükümete bunu bildirmişlerdir. Ama bu gerekliliğin neden olduğu hoşnutsuzluk ve kaygı dalgası bir süre sonra freikorpsların geri dönüşüyle devralınacaktır; freikorpslar 1919'dan itibaren Baltık ülkelerinde kızıl orduya karşı savaşmış ve onların nöbeti devraldıklarından emin olan Müttefikleri geri dönmeyi talep etmişlerdir. Giderek darbeyi düşünen askerlerin ilk sırasında, Berlin birliklerinin komutanı, kendisine Hindenburg'un varisi, geleneklerin ve ordunun onurunun koruyucusu olarak bakılan General von Lüttwitz bulunur[5].

Freikorpsların akıbeti tek neden değildir: barış antlaşmasıyla dayatılan mevcutların indirilmesi, bütün rütbelerden askerleri endişelendirir. Özel timler çözülürse kadroların büyük bir kısmının alın yazısı aynı şekilde çözüme kavuşturulacaktır. Berlin kapılarına[6], Doberitz'e yerleşmiş Ehrhardt gemisi kaptanının deniz tugayı sınamadan geçirilecektir: aslında General von Lüttwitz, kendi komutanına "bu kadar şiddetli bir fırtına döneminde böyle bir birliği kırmaya" izin vermeyeceği teminatını verir[7]. "Bolşevik tehlike" karşısında hükümetin "zayıflığını" suçlar, açıkça darbeden bahseder; Berlin Polis Şefi Albay Arens de, sağın parlamenter liderleriyle bir toplantıya götürerek onu caydırmaya çalışır[8]. Meclis'in çözülmesi ve Cumhurbaşkanı'nın yeniden seçilmesinden yana kampanya sürdüren sağın bu parlamenter liderleri, projelerinin tedbirsizliği konusunda onu ikna etmeyi başaramaz: general yalnızca taburlarının gücüne inanır ve öncelikli olarak politikacıları temizlerse seçimlerin çok daha iyi olacağını düşünür. Böylelikle, en önemli liderleri kendisiyle birlikte Ehrhardt, Ludendorff ve Wolfgang Kapp adlı bir siville bir komploya girişir; Wolfgang Kapp, Junker'lerin ve imparatorluk üst düzey memurlarının temsilcisi, Prusya'da tarım yöneticisidir[9]. Muhataplarının fazla göz ardı edemeyeceği ama bütün kilit pozisyonlardaki suç ortaklığından faydalanan tehlikeli, zamansız ya da çok gecikmiş bir girişimdir bu[10].

12'sinde toplanan kabine konseyi durumu inceler ve gereken kararı 15'indeki toplantısına erteler[11]. Ama aynı gün Noske, Kaptan Pabst gibi, en göze çarpan faaliyetlerde suç ortaklığı yapanlara karşı bazı tutuklama kararları çıkarır[12]. Onların siperlerine itilen General von Lüttwitz, Doberitz kampına katılır. Kamptaki duruma hâkim olmak için Noske

5. Bir portresi için bkz., *a.g.e.*, s. 61-62.
6. Noske, *a.g.e.*, s. 203.
7. Volkmann, *a.g.e.*, s. 273.
8. Erger, Der Kapp Lüttwitz Putsch, s. 117.
9. Kapp ile von Lüttwitz'in ilk karşılaşması 21 Ağustos 1919'da gerçekleşmişti (von Lüttwitz, *a.g.e.*, s.. 97).
10. Emniyet Müdürü Ernst biliyordu (Erger, *a.g.e.*, s. 133) ve Kapp 11'inde, kendi hükümetinde içişleri sekreteri yapmak zorunda kaldığı, polisten sorumlu meşhur hükümet danışmanı Doyé'yle bir görüşme yapmıştı (*A.g.e.*, s. 133).
11. Erger, *a.g.e.*, s. 133.
12. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, II, s. 86.

tarafından görevlendirilen kıdemli subay geldiğini bildirmek amacıyla telefon eder ve her şeyin süt liman olduğuna teminat vererek geri döner[13]. Aynı gün Kaptan Ehrhardt'ın tugayı başkente doğru yola çıkar.

İsyancılar Ebert'in istifasını ve yeni bir başkanın seçilmesini, Reichstag'ın ve yeni seçimlerin feshedilmesini ve bu arada, savunma bakanlığında bir generalin eşlik ettiği bir teknisyenler bürosu oluşturulmasını isteyen bir ültimatom ortaya atar[14]. Komployа karışmayan askeri liderleri saat 1.30'da bürosuna davet eden Noske, elde silah direnmenin söz konusu olmadığı sonucunda uzlaşır[15]. Saat 3'te toplanan bakanlar konseyi, biri Şansölye yardımcısı Schiffer olmak üzere üyelerinden yalnızca ikisini bırakarak sonunda başkenti tahliye etmeye karar verir[16]: şafaktan önce hükümetin neredeyse tamamı ve iki yüz vekilden fazlası, General Maercker'in yanında koruma bulacaklarını düşündükleri Dresden yolunu tutmuşlardır[17].

Ehrhardt'ın adamları sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, kamu binalarına imparatorluk sancağı çekerek Berlin'i işgal eder. Şansölyeliğe yerleşen Kapp, ilk kararlarını resmen duyurur, sıkıyönetim ilan eder, bütün gazeteleri askıya alır, General von Lüttwitz'i başkomutan olarak atar. Öğle üzeri bütün karargâhların, Berlin askeri bölgesinin bütün polis gücünün onun teşebbüsüne katıldığı söylenebilir[18].General Maercker'in tavrından endişelenen hükümet üyeleri bu kez Stuttgart'a doğru yola devam etmişler, orada General Bergmann'a güvenebileceklerini düşünmüşlerdir[19]. 13 Mart akşamı, darbe kan akmadan başarılı olmuş gibi görünür zira hiçbir yerde ne ordu ne de polis direnç göstermemiş gibidir, Kuzey'in ve Doğu'nun yetkilileri, yeni hükümeti tanır.

Darbenin ezilmesi

Hükümet kaçarken direniş de örgütlenir. Legien, sabah saatlerinden itibaren genel sendikalar komisyonunu toplar: saat 11'de bu komisyon genel grev kararı alır[20]. Alanda kalacak ender sosyal-demokratlardan biri olan Wels'e gelince, sosyal demokrat –kuşkusuz danışmadığı[21]– bakanların imzalarının yer aldığı ve karşı-devrime karşı ve cumhuriyetin savunulması için birlik teması altında genel greve çağrı yapan bir afiş yazdırır ve bastırır[22]. Bağımsız sosyal demokrat parti "özgürlük için,

13. Erger, *a.g.e.*, s. 136.
14. *A.g.e.*, s. 140.
15. *A.g.e.*, s. 141-143.
16. *A.g.e.*, s. 149.
17. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 93.
18. *A.g.e.*, s. 97-98.
19. *A.g.e.*, s. 97.
20. Varain, Freie Gewerkschaften, Sozialdemokratie und Staat, s. 173.
21. Otto Braun, Von Weimar zu Hitler, s. 94.
22. III. Gesch., s. 469 içinde tıpkıbasım.

devrimci sosyalizm için, askeri diktatörlüğe ve monarşinin iyileştirilmesine karşı" işçileri de genel greve çağırır[23]. Legien'in girişimiyle, bütün işçi örgütlerinden başlayarak oluşturulacak ve yetkisi, tek başına genel komisyonunkini aşacak bir merkez grev komitesinin kurulması için görüşmeler başlar. Ama bağımsızlar hiçbir durumda "Ebert-Noske hükümetini" savunmanın söz konusu olmadığını belirtmişlerken, çoğunlukçu Wels ve yoldaşları, onlar için önemli olanın "cumhuriyetin hükümetini" savunmak söz konusu olduğundan anlaşma gerçekleşmez[24]. Dolayısıyla Berlin'de iki "merkez grev komitesi" olacaktır; biri A.D.G.B., A.f.A. sendikaları ve sosyal demokrat parti gibi Memurlar Birliği'yle birlikte Legien'in etrafındadır, diğeri, Berlin sendikalarının yöneticileri Rusch ve yoldaşları ile K.P.D.(S.)'nin sonradan katılacağı bağımsız partinin[25] yöneticilerini bir araya toplar[26].

Mücadele adımını atan Legien'dir. 13 Mart şafak vakti, kaçmayı reddetmiş, sosyal demokrat yöneticilerin tavrını eleştirmiş, bütün yetkisini, bütün bürokrat ağırlığını genel grev lehine işin içine katmıştır. Genel grevin eski hasmı, ihtiyatlı reformist, revizyonistlerin patriği, sınıf işbirliği on yıllarının temsilcisi olan o, saklanmaya ve darbenin bozgununu sağlama almak için, komünistlerle dahil, ilişki kurmaya karar verir. Zaten kitlelere o sırada komünist yöneticilerin olduğundan daha yakın olduğu ortaya çıkar. Aslında K.P.D.(S.)'nin merkezi, Levi hapiste olduğundan, goşist eğilimli ve Jakob Walcher'in[27] muhalefetine karşı Berlinli sorumlular Frieslang ve Budich'in baskısıyla, bir çağrı ortaya atar. *Die Rote Fahne*'nin 14 Mart tarihinde yayımladığı bu çağrı muhtemelen Bronski tarafından kaleme alınmıştır: iktidar için gelecekteki mücadele dışında askeri darbeye şimdilik olası bir cevabın olmadığı inancını ifade eder:

> Emekçiler bu koşulda genel greve mi gitmelidirler? Daha dün Ebert-Noske tarafından silahlandırılan, en kötü koşullarda ise silahsız bırakılan işçi sınıfı harekete geçemez durumdadır. Görevimizin açık konuşmak olduğuna inanıyoruz. İşçi sınıfı kendi belirlediği koşullarda ve araçlarla askeri diktatörlüğe karşı mücadeleye girişecektir. Bu koşullar henüz bir araya gelmemiştir[28].

---

23. *A.g.e.*, s. 468-469.
24. Varain, *a.g.e.*, s. 173; Wels'e göre (aktaran Erger, *a.g.e.*, s. 196) bağımsızlar çoğunlukçularla ortak bir eylemi reddediyordu çünkü bunlar olup bitenlerin gerçek sorumlularıydılar.
25. Aslında yalnızca ikincisi merkez grev yönetimi adını alır (Erger, *a.g.e.*, s. 197).
26. K.P.D.(S.), "bağımsız" grev komitesini "işçi konseylerinin" acilen yapılandırılmasından yana olmamakla suçladığını açıklayacaktır (III. Gesch., s. 496). Sadece 17 Mart'ta K.P.D.(S.)'nin dört temsilcisi Pieck, Walcher, Lange ve Thalheimer bu merkez komiteye girecek ve ancak dört gün kalacaktır (Naumann ve Voigtländer, "Zum Problem einer Arbeiterregierung nach dem Kapp-Putsch". BzG, no: 3, 1963, s. 469, no: 32).
27. Ruth Fischer, *a.g.e.*, s. 126; Bericht 4..., s. 43.
28. Die Rote Fahne, 14 Mart 1920, III. Gesch., s. 467-468.

Ama Alman işçileri bu çağrıyı edilgenliğe yormadılar. Yine bir Pazar gününe rastlayan 14 Mart'la birlikte hareketin etkisini ve hacmini ölçmek mümkün olur. Trenler arka arkaya durur. Berlin'de akşam saat beşte ne tramvay, ne su, ne gaz, ne elektrik vardır. Neredeyse her yerde askerler ile işçiler arasında çatışmalar yaşanır. Bir gün önce de tepkiler olmuştur: Chemnitz'te, Brandler'in yönettiği komünistlerin girişimiyle sendikaları ve bütün işçi partilerini içine alan bir eylem komitesinin oluşturulması. Söz konusu komite, birlikler olmadığından önce davranır, bir işçi milisi olan *Arbeiterwehr*'i kurar; bu milis istasyonu, postaneyi, belediyeyi işgal edecektir. Leipzig'te işçi partileri arasında görüşmelere başlanır ama komünistler, genel greve çağrı yapmak için başka örgütler tarafından hazırlanan metni imzalamayı reddederler. İlk şiddetli olaylar 13'ünü 14'üne bağlayan gece, Dortmund'ta polis ile işçi göstericiler arasında gerçekleşir[29]. Ruhr'ta ilk çatışmalar 14'ünde başlar. General von Watter, birliklerine, işçilerin silahlandığı Hagen'e yürüme emri verir: sosyaldemokratlar ve bağımsızlar genel greve ortak çağrı yapar[30]. Leipzig'te freikorpsların adamları bir işçi gösterisine ateş açar: yirmi iki ölüye rağmen mücadeleler devam eder[31]. Chemnitz'te işçi örgütleri 3.000 adamdan oluşan bir işçi milisinin acilen kurulmasına karar verir[32]. Berlin'de başlangıçtaki hatasının bilincine varan K.P.D.(S.)'nin merkezi, yeni bir çağrı kaleme alır; ancak bu çağrı "proletaryanın silahlanması" sloganını kendine mal etmediğinden, mücadelenin ilerlemesinin gerisinde kalır:

> Genel grev için! Kahrolsun askeri diktatörlük! Bütün yetki işçi konseylerine! (...) Komünistler konseylerin içinde proletarya diktatörlüğü için, konseyler cumhuriyeti için mücadele edecek! Emekçiler sokaklarda değil, her gün işyerlerinizde bir araya gelin! Beyaz Muhafızların kışkırtmalarına izin vermeyin![33].

Aslında 15 Mart'tan itibaren Kapp-Lüttwitz hükümeti tamamen felce uğrar. Belçikalı sosyalist Louis De Brouckère şöyle yazar:

> Genel grev ... korkunç ve sessiz gücüyle şimdi onları kıskıvrak yakalıyor[34].

İktidarın tek bir afiş bastıramadığı Berlin'de her şey ölmüştür. Üstelik, Lichtsclag freikorpsunun harekete geçtiği Ruhr bölgesinde silahlı işçi müfrezeleri tarafından hemen saldırıya uğramıştır[35]. Leipzig'te, Frankfurt'ta, Halle'de ve Kiel'de aynı şekilde mücadele edilir. Wilhelmshaven denizcileri ayaklanır, Amiral von Leventzow ve dört yüz subayı

---

29. III. Gesch., s. 495.
30. *A.g.e.*, s. 496.
31. *A.g.e.*, s. 489.
32. H. Brandler, Die Aktion gegen den Kapp-Putsch in Westsachsen. s. 7.
33. 15 Mart tahihinde bildiri şeklinde yayımlanmıştır, III. Gesch., s. 468.
34. De Brouckère, Almanya'da Karşı-devrim, s. 46, aktaran Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 100.
35. III. Gesch., s. 496.

tutuklar[36]. Chemnitz'te, yine komünistlerin liderliğinde işçi partilerinin temsilcilerinden oluşmuş bir eylem komitesi, işçileri, işyeri işçi konseylerine delegelerini seçmeye çağırır[37]. Birkaç saat sonra nispi taraf seçimi için 75.000 delege tarafından tayin edilen bu delegeler, sırayla kentin işçi konseyini seçerler: on komunist, dokuz sosyal-demokrat, bir bağımsız ve bir demokrat[38]. Heinrich Brandler bu devrimci organizmanın üç başkanından biridir; yetkisi ve saygınlığı, baskı güçlerinin silahsız ya da etkisiz, işçilerin ise silahlı olduğu bütün bir sanayi bölgesine yayılmıştır[39]. Birkaç ay sonra gururla şunları yazacaktır:

> Chemnitz'te genel grev, burjuvazinin silahsızlandırılması, işçilerin silahlandırılması, politik işçi konseylerinin acilen seçilmesi sloganlarını ortaya atacak ilk parti olduk. Komünist partinin gücü sayesinde bu sloganları hayata geçirecek de biziz[40].

Ancak Chemnitz komünistlerinin girişimlerinin, darbecilere karşı sağlam bir işçi direniş cephesinin oluşturulmasını mümkün kılar göründüğü tam olarak aynı bölgede yeni bir tehlike ortaya çıkar. Bir K.P.D.(S.) militanı olan Max Hoelz, 1919 senesi boyunca Falkenstein bölgesinde işsizlerin şiddetli gösterilerinin örgütleyicisi olmuştur. Yakalanma tehdidi baş gösterdiğinde gizlenmiş, muhalefetten aktivist unsurlarla bağlantıya geçmiş ve genel bir işsizlikle kasıp kavrulan bu sefil Erzgebirge-Vogtland bölgesinde bir tür "kent gerillası" olan silahlı müfrezeler örgütlemiştir; bunlar işsiz çeteleri ya da polise ve zaman zaman fabrika kasalarına, bankalara, işveren acentelerine saldıran genç gruplardan oluşur[41]. Krizle kırılan bu bölgede, başından geçen üç tutuklama ve üç firar girişiminden sonra, modern zamanların Robin Hood'u olarak görülür[42]. Kapp ayaklanması haberini alır almaz saldırıya geçer, Plauen Hapishanesi'nin kapılarını açtırır, "kızıl ordu" adını verdiği gerilla birliklerini kabaca örgütler ve Reichswehr'e saldırmaya başlar; onun tek başına kalmış müfrezelerine baskınlar yapar, kendi birliklerini desteklemek ve işçi mahallelerinin sakinlerine dikkat çekecek biçimde yiyecek sağlamak için mağaza ve banka yağmalar, [43]. "Aktivist" eylem anlayışı, kitle eylemlerini komando eylemleriyle ikame etme biçimi, işçi

---

36. *A.g.e.*, s. 481; Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 101.
37. Brandler, *a.g.e.*, s. 7-8.
38. *A.g.e.*, s. 21. Delegeler 691 komünist, 603 sosyal demokrat, 100 bağımsız ve 95 demokrat içeriyordu.
39. Brandler, *a.g.e.*, s. 1, işçi konseyi tarafından, işçi milislerince sarılan Teknik Okul hariç olmak üzere, kentin etrafında elli kilometrelik bir etkinlik alanında uygulanan bir denetimden bahseder.
40. *A.g.e.*, s.1.
41. Max Hoelz, Vom Weissen-Kreuz zur Roten Fahne, s. 51-65.
42. Brandler, *a.g.e.*, s. 56.
43. Hoelz, *a.g.e.*, s. 85-112.

nüfusunun bir kısmında yarattığı korku, Brandler'in ve onu serüvenci olarak mahkûm eden, bazı girişimlerini kışkırtıcı bulan Chemnitz komünistlerinin endişelerine neden olur[44].

Ruhr bölgesinde benzer ama daha kalabalık işçi kitlelerini sürükleyen bir olgu, "kızıl ordu" adı verilecek şeyi ortaya çıkarır: bağımsız militanlardan madenci Stemmer ve demirci Josef Ernst liderliğinde Hagen'de kurulan bir eylem komitesi "askeri bir komite" oluşturur: bikaç saat içinde silahlı 2.000 emekçi, işçilerin freikorpslarla kapıştığı Wetter üzerine yürür[45].

16 Mart'ta, birliklerin askeri üstünlüğünün ezici gibi göründüğü belki başkent dışında, bütün Almanya'da mücadele ediliyor ya da buna hazırlanılıyor görüntüsü hâkimdir. Ruhr bölgesi işçilerinin kızıl ordusu Dortmund'a yürür[46]. Freikorpslar ve Reichswehr elde bulunan işçi müfrezelerine karşı Leipzig merkezini tutar[47]. Kottbus'ta Binbaşı Buchrucker, üzerinde silah taşıyan her sivili yakalandığı anda kurşuna dizme emri verir[48]. Chemnitz'teki gibi bir eylem komitesinin oluşturulduğu Stettin'de, darbe yanlıları ile karşıtları arasında garnizonda çatışma çıkar[49]. Paul Levi haftalardır tutuklu bulunduğu Berlin cezaevinden merkeze epey öfkeli bir mektup yazar: merkezin edilgenliğini, girişim eksikliğini ve darbeye karşı mücadele yoluyla devrimcilere sunulan olanaklar karşısındaki körlüğünü eleştirir[50]. Zaten Berlin hariç bütün ülkede komünist sorumlular onun gibi tepki vermişlerdir. Ruhr bölgesi militanları proletaryanın silahlandırılması ve burjuva demokrasisinden yana olanların dışarıda bırakılacağı işçi konseylerinin acilen seçilmesi için çağrı yapmışlardır[51]. 13'ünde, merkez tarafından hazırlanan talimatları getiren postalar her yerde soğuk bir şekilde karşılanır ve emirler çiğnenir[52]. Komünistler, neredeyse her seferinde merkezin talimatlarına hesaba katmadan genel greve çağrı yapmışlar ve örgütlenmesine katılmışlardır. Muhalefetten pek çok grup –özellikle Hamburg'tan– "sosyalhainlerle"[53] ortak eylemin reddedilmesiyle doğrulanan beklegörcü bir tavır benimsemiştir: ne Berlin'de ne de Rühle'nin etrafında[54] Dresten'de goşistler etkili olur. Buna karşın Almanya'nın farklı bölgelerinden mu-

44. Brandler, *a.g.e.*, s. 54-60.
45. III. Gesch..., s. 496.
46. III. Gesch..., s. 497.
47. *A.g.e.*, s. 489.
48. *A.g.e.*, s. 477.
49. *A.g.e.*, s. 479.
50. Bkz. XIX.Bölüm.
51. Essen bölgesinin bildirisi, 13 Mart, III. Gesch., s. 494.
52. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 126.
53. III. Gesch..., s. 481.
54. Brandler, *a.g.e.*, s. 4-5.

halefet militanları, Hamburg'tan Appel, Dresden'den[55] Karl Plattner Ruhr bölgesinin işçi mücadelecilerine katılacaktır.

Kapp Berlin'de güç durumdadır, Bauer hükümetini temsil eden şansölye yardımcısı Schiffer'le görüşür. Ortak çıkarda General Groener'in Başkan Ebert ile bir arabuluculuk girişimini kabul eder. Ama Ebert acele etmez[56]. Genel greve karşı savaşan Kapp, aslında, Benoist-Méchin'in ifadesine göre "insani gücü aşan problemlere" karşı mücadele eder[57]. Hükümeti sanki havada asılı kalmıştır. Başkentte giderek ekmek ve et sıkıntısı baş gösterir. Reichsbank'ın yöneticisi, Kapp'ın ondan istediği on milyon markı ödemeyi reddeder[58]. 16 Mart saat 13'te, Kapp, "saat 16'dan itibaren grevin elebaşlarını ve grev gözcüsü işçileri kurşuna dizme" emri verir[59]. Bu defa iç savaş başlatma tehlikesi arz eden bir önlem karşısında endişelenen büyük işverenlerdir; bir heyetin başında bulunan Ernst von Borsig, Kapp'ı güç kullanmaktan vazgeçmenin gerekliliğine ikna eder:

> İşçi sınıfı içinde öylesine büyük bir birlik söz konusu ki, iş bırakan milyonlarca işçiden liderlerini ayırt etmek imkânsız[60].

Ruhr bölgesinin işçileri sabah saat altıda Dortmund'u yeniden ele geçirmişlerdir. 16'sını 17'sine bağlayan gece, Berlin'de bir öncü alay ayaklanır ve subaylarını hapse atar. Özgürlüklerini sağlamak için darbenin ileri kolu, Ehrhardt donanma tugayına müdahale etmek gerekir[61]. Darbeciler ayak direrse iç savaş ve onlar karşısında olduğu kadar hükümet karşısında da muhtemel bir işçi zaferi kaçınılmazdır; darbeci ya da "tarafsız" olsun, ordu bundan böyle emin olmayı bıraktığına göre hükümetin eylem temeli ve imkânları an be an sınırlanır.

17 Mart'ta bozgununun farkına varan Kapp, kaçmayı tercih eder[62]. Ondan daha politik subaylar tarafından maceraya son vermesi için sıkıştırılan General von Lüttwitz de, Şansölye Schiffer'e kendi izah mektubunu kaleme alma görevini bırakarak birkaç saat sonra Kapp'ı takip eder[63]. Çoktandır artık kendi birliklerinin sorumluluğunu üstlenmeyen yardımcıları, komutanın, darbeyi tehlikeye atmayacak bir bir generale verilmesini ister: bu kudretli adam von Seeckt olacaktır[64].

---

55. Bock, *a.g.e.*, bu iki militanın biyografisi, s. 427-438.
56. Erger, *a.g.e.*, s. 249-254.
57. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 102.
58. Erger, *a.g.e.*, s. 211.
59. *A.g.e.*, s. 205.
60. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 103, n. 2; Erger, *a.g.e.*, s. 205-206.
61. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 103.
62. Erger, *a.g.e.*, s. 265-266.
63. *A.g.e.*, s. 277-278.
64. *A.g.e.*, s. 277.

Darbe, toplamda yüz saatten fazla sürmemiş, işçi tepkisi, öncelikle de genel grev tarafından adam akıllı yıkılmıştır.

Ama sonuçları devam eder. Aslında aynı gün Berlin'de ilk silahlı çatışmalar patlak verir: Neukölln'de karşılıklı ateş atışı, Kottbus yakınlarında işçilerin barikat çalışması[65]. Nuremberg'te, bir işçi gösterisine ateş açan Reichswehr, geride yirmi iki ölü bırakır ve gerçek bir ayaklanmaya neden olur[66]. Suhl'da, işçi milisleri Reichswehr'in bir eğitim merkezini ele geçirir ve hatırı sayılır bir silah ve mühimmat stoğuna el koyar[67]. Dortmund'ta, sosyal-demokratlar tarafından denetlenen polis, freikorpslara karşı "kızıl ordu" tarafında yer alır[68]. Genel grev her yerde devam eder. Bundan böyle mesele, Krapp'ın acil firarının onu yakalamaya izin verip vermeyeceğini ya da Kapp'çıların körü körüne neden olduğu devrimci dalganın yeni bir iç savaşa sürükleyip sürüklemeyeceğini bilmektir[69].

Aslında bu defa Almanya, bir seçilmiş işçi konseyleri ağı –Chemnitz ve Ruhr hariç– ile donatılmış olmasa da, partiler ve işçi sendikaları tarafından oluşturulmuş, darbecilere karşı mücadelenin ve savunmanın örgütlenmesinin gerçek devrimci iktidarların rolünü oynamaya sevk ettiği sıkı bir yürütme ya da eylem komiteleri ağına (*Vollzugsräte*) sahiptir; bunu yaparken de, pratikte ve bizzat genel grev sırasında iktidar ve daha acil olarak da hükümet meselesini masaya yatırır[70].

İşçi hükümeti sorunu

Aslında darbenin politik sonuçları çok daha derindir. İşçi konseylerinin ya da işçi milislerinin kurulmadığı yerlerde bile, emekçilerin silah almadan grev emrine uymakla yetindiği yerlerde bile sarsıntı ciddi boyuttadır. Milyonlarca Alman için askeri liderlerin girişimi aslında sosyal-demokrat idarenin bozgununa işaret eder: görevini yaparken onlar tarafından yüzüstü bırakılan "sosyalist general" Noske, tamamen gözden düşmüş ve politik kariyeri sona ermiştir.

Üstelik, sosyal demokrat çoğunluklu hükümetin haberi olmadan patlak veren bir genel grev tarafından ve bir bakıma ona rağmen dar-

---

65. III. Gesch., s. 475.
66. *A.g.e.*, s. 482.
67. *A.g.e.*, s. 484.
68. *A.g.e.*, s. 497.
69. Sağda ifade edilen korkularda, gerçek korkuyla, "zehirlenme" girişimini hesaba katmak güçtür. 17 Mart tarihli Wollf Telgraf Ajansı'nın bir mesajı (aktaran Erwin Könnemann, "Zum Problem der Bildung einer Arbeiterregierung nach dem Kapp-Putsch" BzG, 1963, no: 6, s. 904-921) dolaşımda olan ve yarı resmi tutulan bir hükümet listesinden bahseder: Şansölye olarak Däumig, Dışişlerinde Paul Levi, İçişlerinde Curt Geyer. Telgraf şöyle sona erer: "Hiç şüphe yok: yalnızca bir tek düşman, Bolşevizm vardır".
70. V. Mujbegoviç, *a.g.e.*, s. 210; Kurt Finker, "Neue Wege und Erkenntnisse bei der Erforschung des Kampfes der deutschen Arbeiter gegen den Kapp-Putsch", BzG, no: 4, 1961, s. 909-910.

becileri yenen bu işçilerdir. Şimdiye kadar birbirlerine karşı çıkan farklı partilerin militanları mücadelede birleşir: savaş öncesinden beri ilk defa sınıf düşmanına karşı yan yana savaşırlar. Sendika liderlerinin saygınlığı artar: Legien, Noske ve Ebert firar ettiği sırada bir genel grev çağrısı yapıyordu; bundan böyle onlardan politik sorumluluk almaları beklenir.

Sosyal-demokrat parti saflarına kargaşa hâkim olur. Başkan Otto Wels 30 Mart'ta meseleyi şöyle ortaya koyar:

> Parti, gericiliğe karşı ortak mücadele yüzünden sürüklenmiş bulunduğu kaostan nasıl çıkabilir?[71]

Çok sayıda yerleşimde militanlar ve hatta sosyal demokrat örgütler, ulusal idarelerininkine aykırı çözümler konusunda komünistler ve bağımsızlarla birlikte hareket etmişlerdir. Mesela Elberfeld'te bir S.P.D. yöneticisi, bağımsızların ve K.P.D.(S.)'nin temsilcileriyle "proletarya diktatörlüğü" için mücadeleye bir çağrı metnini imzalamaya kadar gider[72]. *Vorwärts* şunları yazarken Alman işçilerinin neredeyse tamamının duygularını ifade eder:

> Hükümet elden geçirilmelidir. Sağ konusunda değil, solunda. Bize militarist ve ulusalcı gericiliğe karşı hiç çekinmeden mücadele etmeye kararlı ve kendi soluna mümkün olduğunca uzak emekçilerin güvenini kazanmayı bilen bir hükümet gerekiyor[73].

Oysa Kapp'ın firarından hemen önce, işçi sınıfının uyanışı karşısında Reichswehr ile hükümet partileri arasındaki cephenin güçlendirilmeye çalışıldığı doğrudur. Şansölye Yardımcısı Schiffer ve General von Seeckt hükümet adına sükunete dönüş ve "Bolşevizme karşı" ulusal birlik için bir çağrı ortaya atarlar[74]. Sosyal demokrat parti çelişkili eğilimler arasında parçalanır ama bir ölçüde bağımsız sosyal demokrat partinin –özellikle sağcı yöneticilerinin çoğunlukçu sosyal demokratların teslim olma politikalarından yana durduğu yerleşimlerde– durumu da budur[75]. Militanlar –parti basını da bu tepkiye geniş bir biçimde yer verir, sınıfın üniter bir şekilde dirsek dirseğe greve itilmesini ve idari planda onun teminat gereksinimini ifade ederler. Tam tersine aygıt ve parlamenter grup, parlamenter koalisyonun iyileştirilmesini tercih eder; zira parlamenter grup, fesatçı liderlerin firar etmesinin ardından

---

71. Protokoll der Suzungdes SPD-Parteiausschusses vom 30, und 31-3-1920, s. 4, aktaran Erger, *a.g.e.*, s. 291.
72. Erger, *a.g.e.*, s. 291.
73. *Vorwärts*, özel basım, 18 Mart 1920.
74. *A.g.e.*
75. Mesela 18 Mart'ta bağımsız yönetici Richard Lipinski'nin sivil ve askeri yetkililerle, gerçek bir askeri ve politik teslim anlamına gelen bir "ateşkes antlaşması" imzaladığı Leipzig'te: bkz. Brandler'in, Brandler, *a.g.e.*, s. 48-49 içindeki yorumlarının tam metni.

"halkın grevinin" devamının "cumhuriyetçi cephe"nin[76] birliği için bir tehdit oluşturduğunu ifade ettiği bir çağrı ortaya atar. Ayrıca Schiffer ile Prusya İçişleri Bakanı, sosyal demokrat Hirsch'in birlikte imzaladığı bir ilan , polis ve Reichswehr'in bütün görevlerini yaptıkları ve hiçbir zaman darbenin suç ortakları olmadıkları garantisini verir[77]. Bu "af", hükümetin 19 Mart'ta olağanüstü hal ilan etmesi amacıyla düzenin yeniden sağlanması için gereklidir[78].

Genel grevden kurtulan hükümet, işçilere karşı darbecilerle savaşmayı reddeden generalleri kullanacak mıdır? Ebert ve Noske iktidarı koruyacak ve işçiler yalnızca onları orada tutmak için mi mücadele edeceklerdir? Bunun politik cevabı parti ve işçi sendikalarının yöneticilerinin büyük bir kısmına bağlıdır.

Emekçiler, girişilen bu mücadelede önemli bir koza, grevlerine sahiptir. Legien bunun bilincindedir. 17 Mart'tan itibaren bağımsızların yürütme komitesine başvurur ve onlardan genel sendikalar komisyonunun bir toplantısına temsilciler göndermelerini ister,[79]. Yürütme, Legien'in, işçi partilerinin ve sendikaların temsilcilerinden oluşan bir "işçi hükümetinin" oluşturulmasını önerdiği Hilferding ve Koenen'e yetki vermiştir. Bundan böyle Almanya'da sendikalara karşı hiçbir hükümetin mümkün olmadığını, istisnai bir durumda sendikaların onların sorumluluklarını almaya hazır olduğunu açıklayarak önerisini haklı çıkarır. Ne bağımsız partinin temsilcileri, ne K.P.D.(S.)'yi temsil ettiği bu toplantıya aynı şekilde davet edilen demiryolu işçisi Geschke, partilerinin sorumlu örgütlerine danışmadan önce cevap veremezler: yaptıkları da bu olur[80]. Bağımsız yürütme toplantısı sırasında Wilhelm Koenen ve Hilferding, Legien'in teklifinin kabul edilmesinden, bir işçi hükümeti kurmak için müzakerelerin başlamasından yana karar verirler. Parti başkanı ve onun sağ kanadının yöneticisi olan Crispien, "işçi katilleriyle" aynı masada oturmayacağını ve "işçi sınıfına ihanet eden" genel komisyon üyeleriyle hiçbir tartışmanın mümkün olmayacağını söyler. Sol kanadın lideri Däumig de ona ayak uydurur ve eğer yürütme bu türden müzakerelere girişirse görevinden ve hatta partiden istifa edeceğini ifade eder. Koenen ve Hilferding yoldaşları arasında pek yankı bulmazlar: solun öteki yöneticileri olan Stoecker ve Rosenfeld, Koenen'in aldığı tavra şaşırır ve basit bir şekilde yürütmenin, grevdeki milyonlarca emekçi tarafından anlaşılmama tehlikesi içeren acımasız

76. Aktaran Erger, *a.g.e.*, s. 293 ve III. Gesch., s. 471.
77. *Vorwärts*, 20 Mart 1920. Aktaran III. Gesch., s. 471.
78. III. Gesch.. s. 471.
79. W. Koenen, "Zur Frage der Möglichkeit einer Arbeiterregierung nach dem Kapp-Putsch", BzG, no: 12, s. 347.
80. *A.g.e.*, s. 348.

bir reddedişle karşılık vermemesini ister. Oylamada Crispien ve Däumig tarafından önerilen kesin ret, büyük oranda üstün gelir[81].

Ama Legien yine de partiyi terk etmez. Ertesi gün 18 Mart'ta, grevle karşılık verilen darbe mağlup olduğuna göre, grevi sona erdirmekte ısrar eden aygıta yakın sosyal demokrat unsurların baskısına rağmen, işçi sınıfına hükümetin teşkili ve politikası için yeterli teminatlar verilmedikçe genel konsey tarafından grevin uzatılmasına karar verilir. Sendika yöneticileri ile hükümet temsilcileri arasında sert tartışmalar yaşanır. Legien, eğer gerekli görürse, Bauer hükümetinin başkente geri dönüşüne zor kullanarak karşı çıkacak bir "işçi hükümetini" bizzat kendisinin kurmakta tereddüt etmeyeceğini –bu girişimin bir iç savaş anlamına geldiğinin bilincinde olsa bile– muhataplarına bildirir[82]. Bir dizi mutlak önkoşul ortaya atar: Noske'nin ve iki Prusya Bakanı Heine ve Œser'in Reich hükümetinden istifası, kilit noktalardaki sendika yöneticilerinin hükümete girmesi, darbecilere ve suç ortaklarına karşı sıkı baskı, polisin ve ordunun kökten temizlenmesi. Sendikaların ve iki sosyal demokrat partinin temsilcileriyle bir işçi hükümeti kurmanın acil bir olasılığının mevcut olduğunu tekrar eder.

Sendikaların idaresi, genel greve çağırma kararıyla, sosyal demokrat parti yöneticilerine açık muhalefetiyle, bu partinin içinde, aygıtına varıncaya kadar yürütmeyi ve parlamenter grubu ziyadesiyle sarsan eşi görülmemiş bir kriz yaratmıştır. Ama belirleyici olan bağımsızların tavrıdır. Oysa onlar için mesele basit değildir. Däumig, Koenen'e karşı çıktığından parti ikiye bölünmüştür. Crispien'le birlikte sağın bir kısmı, yeni bir yürütme heyetinin tartışmayı sürdürme arzusunu kendisine bildirmek için Legien'in peşine düştüğü 17 Mart akşamından başlayarak ilk tepkisinden vazgeçer. Ancak Däumig hafife alınamaz: partinin, proletarya diktatörlüğünden ve işçi konseyleri iktidarından yana olması koşuluyla "işçi" denilen bir hükümeti desteklemesini kabul edebileceğini bildirir[83]. Berlin'de sendikaları denetleyen aynı eğilimdeki yoldaşlarının muhalefetine rağmen galip gelir. Onunla birlikte sol çoğunluk, Legien tarafından önerilen işçi hükümetinin, "Noske rejimi" adını verdiği şeyin yeni bir tekrarından, 1918 Ebert-Haase hükümetinin yeni baskısından başka bir şeyi temsil edemeyeceği kanaatindedir[84]. Sağa gelince, sonuçta kendini, hükümette onu solun çürük bir bahanesi haline getiren bir konjonktürde, solun eleştirileri ve bir bölünme

81. *A.g.e.*
82. Sendika yöneticileri ile Bauer Hükümetinin temsilcileri arasındaki görüşmelerin protokolü, Erwin Könnemann tarafından yayımlanan Maliye Bakanı Südekum'un oturum notları, BzG, no: 2, 1966, s. 273.
83. Bericht 4..., s. 38.
84. Freiheit, 24 Mart 1920.

tehdidi altında böyle bir girişimin tehlikelerine göre belirler[85]. Legien vazgeçmek zorunda kalır.

Bununla birlikte işbaşı koşullarını hükümete sunmak ona kalır. 19'u sabahı, uzun görüşmeler sonunda hükümet temsilcileri, ciddiyetle, Legien tarafından dikte edilen ve "dokuz sendika maddesi" adının verileceği koşulları yerine getirmeye girişir:

1- Gelecekteki hükümet tarafından ülkenin ekonomik ve toplumsal imarında sendika örgütlerinin işlevinin tanınması.
2- İsyancıların ve onların suç ortaklarının silahsızlandırılması ve acilen cezalandırılması.
3- İdare ve işyerlerinin bütün karşı-devrimcilerden acilen temizlenmesi, sendika ya da politika faaliyetleri yüzünden azledilen ya da işten çıkarılan bütün ücretlilerin acilen tekrardan işe alınması.
4- Demokratik bir temel uyarınca ve sendikalarla işbirliğiyle bir Devlet reformu.
5- Yürürlükte olan toplumsal yasaların tümden uygulanması ve daha ilerici yeni yasaların benimsenmesi.
6- Ekonominin kamulaştırılması hazırlık önlemlerinin acilen alınması, kamulaştırma komisyonunun toplanması, kömür ve potas madenlerinin acilen kamulaştırılması.
7- Yiyecek tedariki amacıyla erzak talebi.
8- Karşı devrimci bütün silahlı oluşumların feshedilmesi ve darbe sırasında Reichswehr'in ve polisin sadık birimleri etkilenmediğinden sendika örgütleri temelinde savunma birliklerinin oluşturulması.
9- Noske ve Heine'nin ayrılması[86].

20 Mart'ta, bu temellerde, A.D.G.B. ve A.f.A. işbaşı yapmaya çağırmaya karar verir[87]. Bakanların ve parlamenterlerin çoğu başkentin yolunu tutar. Ama ne bağımsız parti, ne de Büyük Berlin grev komitesi olur der, genelde 21'i Pazar günü için toplanan grevci meclislerini beklerken karar biçimsel olarak kalır.

Oysa grevcilerle anlaşma gerçekleşmiş sayılmaz. Pek çok meclis merkezlerin aldığı karara karşı tavır alır zira hükümetin, işçilerin hiçbir garantisinin olmadığı vaatlerde bulunmakla yetindiği ve iş bırakmanın ona karşılıksız çek vermekle aynı şey demek olduğu sonucunu çıkarır[88]. Üstelik "hükümet" birliklerinin Berlin banliyölerine girişi, silahlı işçi-

85. Prager, *a.g.e.*, s. 218.
86. Könnemann, *a.g.e.*, s. 910, no: 19.
87. *A.g.e.*, s. 910.
88. III. Gesch., s. 472.

lerle yaşanan birçok şiddet olaylarına, ateş açmalara, tutuklamalara yol açmıştır[89]. Büyük Berlin grev komitesinde Reichswehr tarafından sıkıştırılan Ruhr bölgesi işçilerinin yardım çağrısını taşıyan bir elçi ortaya çıkar. Pek çok bağımsız işçi tarafından takip edilen K.P.D.(S.)'nin temsilcileri, grevin durdurulmasına karşı tavır alır: Pieck ve Walcher, Ruhr bölgesi işçilerini korumak, güvenliklerini garanti altına alana kadar, yani proletaryanın silahlandırılmasına kadar harekete devam etmek gerektiğini açıklarlar. Nihayet işçi hükümeti meselesi ilk defa açıkça ortaya konur.Däumig, ona göre tek hedefi bağımsızları yeniden parlamenter oyuna almak ve zayıflamış koalisyonda sola bir kalkan sağlamak olan Legien'in dolaplarını ve onun "operasyon hükümetini" itham eder[90]. Komünist temsilciler bu meselede vekalet sahibi değildir: Legien'in önerilerinin içeriğini oturum sırasında öğrendiklerini[91] ve ancak kişisel olarak konuşabileceklerini söylerler. Walcher, sendikaların önerdiği şekildeki bir işçi hükümetinin "Ebert ve Haase'ye karşı sosyalist bir hükümet" olacağının ve Däumig'in talep ettiği şeyin tersine"proletarya diktatörlüğünün tanınmasını" –onun varlığı aracılığıyla işçi hareketi için ileriye doğru bir adım, bir fetih gerçekleştirmek için– resmi olarak ilan etmeye hiç de ihtiyaç duymayacağının altını çizer. Sendika delegelerine dönüp şunları söyleyecektir:

> Taahhütlerinizi ciddiye alıyorsanız, işçileri silahlandırıp karşı devrimi silahsızlandırmayı gerçekten istiyorsanız, idareyi bütün karşı devrimci unsurlardan temizlemeyi gerçekten istiyorsanız, o zaman bu iç savaş anlamına gelir. Bu durumda hükümeti desteklemekle kalmayıp, mücadeleyi de yakından takip etmemiz pek doğaldır. Aksi halde, programınıza ihanet eder, emekçileri sırtından vurursanız, o zaman biz de-bu durumda sizin saflarınızdan gelenler tarafından takip edileceğimizi umuyoruz-mücadeleye daha kararlı, çekincesiz ve emrimizdeki bütün araçlarla girişeceğiz[92].

Çalkantılı bir oturumun bitiminde, K.P.D.(S.) delegelerinin desteğiyle, özellikle 8.maddeyi, işçilerin "cumhuriyetçi savunma[93]" güçleriyle bütünleşmesini ilgilendiren garantileri elde etmeden önce grevi sona erdirmemeye çağrı yapmaya karar verilir. Toplantının hemen sonunda iki sosyal demokrat parti ile sendika delegeleri arasında müzakereler başlar. Çoğunlukçu sosyal demokrat liderler için komünistler ile bağımsızlar arasında tartışmalar başlatmak ve genel grevin sona ermesini

89. Özellikle Henningsdorf'ta (III. Gesch., s. 476).
90. Bericht 4..., s. 38.
91. E. Könnemann (*a.g.e.*, s. 918, no: 41), Koenen'e göre, 17'sindeki toplantıda hazır bulunan Berlin goşist yönetiminin üyesi Gescheke'nin, merkezi, Legien'in önerilerinden haberdar etmemişti.
92. J. Walcher, "Die Zentrale der K.P.D.(S.) und der Kapp Putsch", Die Kommunistiche Internationale, no: 1, 1926, s. 406.
93. Freiheit, 24 Mart 1920.

sağlamak hayati önem arz eder. Sosyal-demokrat fraksiyon adına Bauer, dört koşula uymayı taahhüt eder: Berlin birliklerinin Spree hattına geri çekilmesi, sıkıyönetimin kaldırılması, özellikle Ruhr bölgesindeki silahlı emekçilere karşı hiçbir saldırı önlemi almama girişimi, Prusya'da emekçilerin sendika denetimi altında "güvenlik gruplarına" alınması[94].

Genel grevin durdurulması hakkındaki gerçek karar bağımsızların elindedir ve belki komünist baskı solu sertleştirebilecektir. Ama K.P.D.(S.)'nin merkezi krizin tam ortasındadır. Militanlar için –onlar için yeni– bir işçi hükümetinin muhtemel inşası[95] meselesi konusunda partinin tavrını açıklayan 22 Mart 1920 tarihli 42 sayılı beyanname yayınlandığı sırada, merkez, 21-22 Mart tarihlerine yayılan fırtınalı bir toplantının ardından, merkez komitedeki dört temsilcisini reddetmeye karar verir; bunun nedeni ise, bir aldatmaca olarak düşündüğü, işbaşı yapmayı işçilerin "cumhuriyetçi" oluşumlara katılımına bağlayarak bir önceki günün kararı lehine oy vermeleri ve bir "işçi hükümeti" lehine tavır almalarıdır. Bundan ayrı olarak merkez, zayıf bir çoğunlukla merkez grev komitesine yönelik bir bildiri metnini oya sunar:

> K.P.D. merkezi, özellikle emekçilerin, memurların ve silahlı çalışanların güvenilir cumhuriyetçi ya da askeri oluşumlara alınmaları talebi hakkında olduğu gibi pek çok noktada 21 Mart tarihli Büyük Berlin merkez grev komitesinin bildirisinde ifade edilen talepleri kabul etmediğini ilan eder. Ayrıca, sendikalar ile U.S.P.D. arasında bir koalisyon hükümeti kurma önerisini desteklemediğini de bildirir[96].

Bu beyan öğle saatlerinde grev komitesinde okunacaktır. Birkaç saat sonra, Däumig, Stoecker, Koenen, Rosenfeld ve Curt Geyer'in karşı çıkmasına rağmen bağımsız sosyal demokrat parti yönetimi sosyal demokratların yeni ödünlerinden memnun olduğunu ilan eder[97]. A.D.G.B. için Legien, A.f.A. için Aufhäuser, sosyal demokrat parti için Juchacz ve U.S.P.D. için Crispien imzalı, 22'si akşamı kaleme alınan bir metin, yeni ödünlere ve hükümet vaatlerine bağlı olarak işbaşı yapmaya çağrı yapar[98]. Däumig'in tavrını benimseyen Berlin sendikalar yönetimi, bir "kesintiden" yana ve grevin "durmasına" karşı olduğunu ifade eder ve imzalamayı reddeder[99].

23'ü sabahı toplanan K.P.D.(S.) merkezi bir teslim olma adını verdiği şeyi itham eder ve işçileri freikorpsların, Reichswehr'in, paramiliter

94. Sozialdemokratische Korrespondenz, 1920, no: 5, s. 45.
95. Die Internationale, no: 1, 1920, s. 18; M. J. Braun, Die Lebren des Kapp Putsches, s. 30-32.
96. Bericht 4..., s. 39.
97. Naumann ve Voigtländer, "Zum Problem einer Arbeiterregierung nach dem Kapp-Putsc", BzG, 1963, no: 3, s. 470.
98. *Vorwärts*, 24 Mart 1920; III. Gesch., s. 473.
99. Die Rote Fahne, 26 Mart 1920.

burjuva oluşumlarının silahsızlandırılması, proletaryanın silahlandırılması, işçi siyasi tutukluların salıverilmesi, işçi konseyleri iktidarı için greve devam etmeye davet eder[100]. Ancak işbaşı başlar. Bunun dışında, hükümet, bir önceki günkü tavrının tersine, bu noktada Walcher ve Pieck'e hak vererek işçi hükümeti meselesi konusunda yeni bir tavır alır[101]. Kapp darbesinin burjuvazi ile sosyal demokrasi arasındaki koalisyonun kopması anlamına geldiğinin, dolayısıyla askeri diktatörlüğe karşı mücadelenin, "emekçilerin politik iktidarını burjuvazinin ezilmesine kadar genişletilmesi" amacını taşıdığının altını çizerek, proletarya diktatörlüğünün kurulmasının kitleler tarafından desteklenen güçlü bir komünist partiyi gerektirdiğini hatırlatır ve şöyle belirtir:

> Proletaryanın elinin altında hiçbir yeterli askeri gücün bulunmadığı, çoğunlukçu sosyal demokrat partinin memurlar, çalışanlar ve öteki emekçi tabakaları üzerinde hâlâ büyük bir etkisinin olduğu, bağımsız sosyal demokrat partinin arkasında kent işçilerinin çoğunluğunun yer aldığı mücadelenin şimdiki etabı, proletarya diktatörlüğünün sağlam temellerinin henüz mevcut olmadığını kanıtlar. Proletarya kitlelerinin derin tabakalarının komünist öğretiyi kabul etmeleri için politik özgürlüğün neredeyse mutlak olacağı özel bir durum yaratmak ve burjuvazinin kendi kapitalist diktatörlüğünü uygulamasının önüne geçmek gerekir[102].

Bu tespite bağlı olarak, merkez, bir işçi hükümetinin oluşturulmasının arzu edilir olduğunu bildirir:

> K.P.D., sosyalist bir hükümetin en küçük bir burjuva ve kapitalist unsur olmadan kurulmasının proleter kitlelerin cesur ve kararlı eylemine son derece uygun koşullar yaratacağını ve politik ve toplumsal diktatörlüklerini gerçekleştirmek için ihtiyaç duydukları olgunluğa ulaşmalarına izin vereceğini düşünüyor. Parti, faaliyetinin, hükümet işçi sınıfına kendi politik eylem özgürlüğünü sağlayan teminatlara kastetmedikçe, bütün araçlarla burjuva karşı devrimiyle savaştıkça ve işçi sınıfının toplumsal örgütünün güçlendirilmesine engel olmadıkça özverili bir muhalefet yapısını muhafaza edeceğini beyan ediyor. Partimizin faaliyetinin "özverili bir muhalefet yapısını muhafaza edeceğini" belirtirken, partimizin devrimci bir darbe hazırlamayacağını ama fikirleri lehinde politik bir propaganda temelinde tam bir eylem özgürlüğünü muhafaza edeceğini kastediyoruz[103].

Solun ve bağımsız partinin içindeki güç dengelerini değiştirebilecek –ama çok geç– ve ancak 26 Mart'ta tanınacak önemli bir tavır alıştır bu. O tarihte durum çok değişmiştir. 22'si sabahında, grevin durdu-

---

100. *A.g.e.*
101. Yeni çoğunluk, V. Mujbegoviç'e göre (*a.g.e.*, s. 203) Pieck, Lange, Walcher, Thalheimer ve Paul Levi'den oluşur.
102. Die Rote Fahne, 26 Mart 1920.
103. *A.g.e.*, Bericht 4..., s. 29.

rulmasının ertesinde silahlı güçler ile işçiler arasında ilk çatışmalara ilişkin haberler eşliğinde parti ile sendikalar arasında müzakereler yeniden başlamıştır ve yöneticiler yeniden, *Sozialdemokratratische Parteikorrespondenz*'in yazdığı gibi "tamamen sosyalist bir hükümet ya da işçi hükümeti" kurma olasılığını inceler[104]. 17 Mart'taki tavırlarını düzelten bağımsızlar, öncelikli olarak proletarya diktatörlüğü lehine bir hükümet beyanı istemezler[105].

Aynı gün, Malzahn'ın başkanlığında Büyük Berlin fabrika konseyleri meclisi toplanır. Däumig orada greve "ara verilmesini" savunur, Pieck de devamını getirir. Däumig işçi hükümetine karşı olduğunu hatırlatırken, tam tersine Pieck partisinin tavrını açıklar:

> Durum, bir konseyler cumhuriyeti için olgunlaşmış değildir ama tam bir işçi hükümeti için öyledir. Devrimci işçiler olarak hararetle tam bir işçi hükümeti istiyoruz. (...) Bağımsız sosyal demokrat parti işçi hükümetini reddetti ve böylelikle uygun bir politik zeminde proletaryanın çıkarlarını kavrayamadı. (...) İşçi hükümeti gelecek, konseyler cumhuriyetine giden başka yol yoktur[106].

Karmakarışık bir tartışmanın ardından[107] Däumig'in önergesi geniş bir çoğunlukla oylanır. Grevin sona ermesine karar verilir ama işçi hükümeti olmayacaktır. İzleyen müzakerelerde, Crispien, K.P.D.(S.)'nin merkezinin ve bağımsız yürütmenin iki noktada mükemmelen uzlaştığının altını nafile çizer: hiçbir durumda bir koalisyon hükümetine girmeyeceklerdir ve şimdilik, "tam bir işçi hükümet epey mümkünken"[108], bir "konseyler diktatörlüğü" söz konusu değildir. Müzakereler son bulmaz.

23'ünde, yürütme, bir işçi hükümeti için olası uzlaşma temeli olarak önerdiği sekiz maddelik bir program oluşturmuştur: 24'ünde yayımlanır[109]. 25'inde *Vorwärts*, ona göre çoğunlukçular tarafından istenen bir işçi hükümetinin burjuva partileri Reichstag'ı desteklemeyi kabul etmiş olurlarsa mümkün olabileceğini, koalisyonun bağımsızlara doğru bir genişlemesinden başka anlam ifade etmeyeceğini açıklar. Sosyal demokrat partinin "aynı amaçları başka bir isim altında gerçekleştiren bir hükümet kurmak için" sorumluluk alacağı sonucuna varır[110].

---

104. *Sozialdemokratratische Parteikorrespondenz*, 1920, no: 5, s. 45.
105. Krüger, Die Diktatür oder Volksherrschaft, s. 30, aktaran Könnemann, *a.g.e.*, s. 911; Franz Krüger S.P.D.'nin Berlin bölgesi başkanıydı.
106. Freiheit, 24 Mart 1920.
107. Berlin K.P.D.(S.) adına Rasch ve Krause-aralarında tartışarak-buna dahil olur, Pieck de "iki K.P.D.'nin mevcudiyetini" bir yana kaydeder (*A.g.e.*).
108. Südekum'un notlarına göre, gerçekleşmiş konuşmaların tutanağı, BzG, no: 2, 1966, s. 278. Crispien'in, burjuva partilerine, onları dışlayan bir hükümetin oluşturulmasını kabul ettirme önerisini not edelim: Bu hükümete Hıristiyan sendikacıları kabul ederek onlara dolaylı yoldan bir temsil önermek!
109. Freiheit, 24 Mart 1920.
110. *Vorwärts*, 25 Mart 1920.

Sosyal demokrat gazete burada aslında daha önceki bir tavrını sergilemekten başka bir şey yapmaz. Pozisyonunu önemli ölçüde güçlendiren grevin sonuyla birlikte Berlin'e dönen Ebert, koalisyonun genişlemesi çerçevesinde görüşmelere başlamıştır. Işadamı Cuno'nun kabineye girişine Legien'in vetosu ve onun Şansölye Yardımcısı Schiffer'i bertaraf etmeyi görme arzusu, operasyonun başarısızlığına ve Bauer kabinesinin istifasına sürükler[111]. Parlamento oyunu kuralına göre işler ve Ebert 26'sında Legien'e Şansölye ve yeni kabineyi kurma görevini takdim eder: genel komisyon reddetmesine karar verir. Komisyona göre özellikle basının eleştiri ateşi altında –tekrar ortaya çıkan– bir önceki haftanınkine benzemeyen koşullarda bu idari görevi tek başına üstlenemez ve sendika yöneticilerinin gizli "hükümet karşıtı" rolünü günü gününe şiddetle itham eder[112]. Küçük bir değişiklik yapmanın yolu açıktır ve sonuçta aynı gün başvurduğu sosyal demokrat Hermann Müller olur[113]. 27'sinde Reichswehr'de Noske'nin yerine demokrat Gessler'le birlikte bakanlık kurulur. Benzer tipte bir hükümet Prusya'da da oluşturulmuştur. Berlin fabrika konseyleri meclisi esnasında "yalnızca emekçilerin güvenini kazanmış tamamen sosyalist bir hükümetin durumu çözebileceğini"[114] beyan eden Däumig'in çark etmesi için artık çok geçtir: fırsat kaçar.

K.P.D.(S.)'nin merkezinin "sadık muhalefet beyanı"nın tek sonucu partide neden olduğu fırtınada yatar; 8'e karşı 12 oyla onu reddeden ve kendini aşağıdaki satırlarla ifade eden merkez komiteyle başlayacaktır:

> K.P.D. üyelerinin görevi, şimdiki güç dengelerinin devrimci yollarla değiştirilmesi amacıyla bütün enerjilerini yönlendirmektir. Olası bir idari birleşim meselesi, proletaryanın kendi silahlanması ve işçi konseylerinin kurulması mücadelesi düşünüldüğünde ikincil bir önem arz eder[115].

Bu arada sosyalistlerin ve komünistlerin hükümet meselesi konusundaki tereddütleri, Ruhr bölgesi olaylarının çok daha netleştireceği reel güç dengesinin değiştirilmesine pek de katkı yapmamıştır.

Reichswehr'in rövanşı

Darbenin ertesinde Ruhr bölgesi silahlı mücadelenin ve işçi iktidarının örgütlenmesinin ileri karakolu olmuştur: bir işçi konseyleri ve eylem komiteleri ağı, orada, yerel olarak iktidarı ele geçirmiştir ve gerçek bir devrimci askeri idare olan Hagen eylem komitesi silahlı yüz bin kadar işçiye sahiptir. olan. 18 Mart'tan başlayarak işçi birlikleri

111. Könnemann, *a.g.e.*, s. 912.
112. Varain, *a.g.e.*, s. 179.
113. Könnemann, *a.g.c.*, s. 915.
114. Freiheit, 28 Mart 1920.
115. Bericht 4..., s. 28.

saldırıya geçer, Reichswehr dağılan birliklerini toplar: bu birliklerden biri Düsseldorf işçilerine 4.000 tüfek, 1.000 makineli tüfek, top, havan topları ve mühimmat verir[116]. İşçiler sonraki hafta ustalar gibi görünür.

Aslında bu tarihten itibaren, ülkenin geri kalanındaki yoldaşlarına göre sivrilen Ruhr bölgesi işçileri tehlikeli bir şekilde yalnızlaştırılmışlardır. Sosyal demokrat, bağımsız hatta komünist olsun, işbaşı yapılması ve bir "işçi hükümeti" kurulmasına yönelik müzakerelerin başarısızlığı yüzünden yaratılan durumu ister istemez kabul etmişlerdir. Berlin grev komitesinde, Ruhr bölgesinin elçileri, 21 Mart'ta Wilhelm Düwell, 23'ünde Graul, bölgedeki durumu, yiyecek sıkıntısının yarattığı tehlikeyi anlatmışlardır. 23 Mart'tan itibaren merkez Wilhelm Pieck'i alana göndermiştir[117]. Bölünme derindir: çoğunlukçular ve bağımsızlardan oluşan Hagen komitesi, iki komünisti, Triebel ve Charpentier'yi kendine katmıştır ama partileri, bunun için görevlendirilmedikleri halde görüşmeleri başlatmayı kabul ettikleri için onları reddeder[118]. Essen'de, komünistlerin esin verdiği yürütme komitesi, Hagen komitesinin –bu komite müzakere yoluna girdiği zaman– dışına çıkmayı düşünür.

18'inde Hagen eylem komitesi silahsız işçileri işbaşı yapmaya çağırır. 20'sinde Reichswehr'le ve von Lüttwitz'le bağlantısını kesmek için 16 Mart'ı bekleyen onun lideri General von Watter'e taleplerini bildirir: Reichswehr'in silahsızlandırılması, sanayi bölgesinin tamamen tahliye edilmesi, işçi örgütleri tarafından denetlenen bir milisin oluşturulması: bu arada "düzen, silahlı işçi oluşumları tarafından sağlanacaktır"[119]. Bauer telgrafla, von Watter ve birlikleri darbeden yana olmadıkları için, bu şartların kabul edilir olmadığını bildirir[120]. Bakanlar Giesberts ve Braun, "sendikaların dokuz maddesi" temelinde bir anlaşma görüşmesi için Reich'ın hükümet temsilcisi Severing'i desteklemeye gelir[121]. 23 Mart'ta, Bielefeld'te görüşmeler başlar; geniş bir toplantıda belli başlı kentlerin konseylerinin temsilcileri, bazı belediye başkanları, içlerinde Charpentier ve Triebel'in yer aldığı parti ve işçi sendikalarının temsilcileri, Hagen eylem komitesinin iki komünist üyesi bir araya gelmiştir. Sınırlı bir komisyon, 24'ünde, nihayet bütün katılanlar tarafından onaylanan bir

116. III. Gesch., s. 500.
117. Die Kommunistische Internationale no: 15'te aynı adla yayımlanan makaleden ziyade, burada, Levi arşivler içinde, aynı adlı "Die Stellung der K.P.D. Zum Abbruch der bewaffneten Kämpfen im Rheinische-Westfälischen Industriegebiet"te geçen elyazmasını kullanmayı tercih ettik; bu elyazmasında gazete kupürleri basım için kullanılmıştır. Bu metin, f. 1, Düwell'in 21 Mart'ta gelişinin 13 Mart'tan itibaren Ruhr ile Berlin arasında ilk teması oluşturduğunu belirtir.
118. *A.g.e.*, f. 2.
119. III. Gesch., s. 500; Benoist-Méchin içindeki metin, *a.g.e.*, II, s. 116.
120. III. Gesch., s. 500.
121. Severing, Im Wetter-und Watterwinkel, s. 176. Bakanlar, Hollanda hükümetinin, devrimcilerin egemen olduğu bir Ruhr'un "gereksinimlerini karşılamamaya" karar verdiği bilgisiyle gelirler.

metin hazırlar[122]. Hükümet temsilcileri bu metinde sendikaların temsilcileriyle uzlaşmış olduklarını doğrular, askeri yetkililer ile işçi temsilcileri arasında uzlaşmanın uygulanması için geçici bir işbirliği teminatı verirler: Josef Ernst, Severing ve General von Watter'in yardımcısıdır[123]. İlk aşamada, işçilerin, onları polisin yardımcı kuvvetleri olarak kabul edecek yetkililer tarafından denetlenen, sınırlı sayıdaki silahlı birlikleri muhafaza edeceği beklenir; silahların büyük kısmı teslim edilecektir. Her durumda kavgalar acilen son bulmalıdır[124].

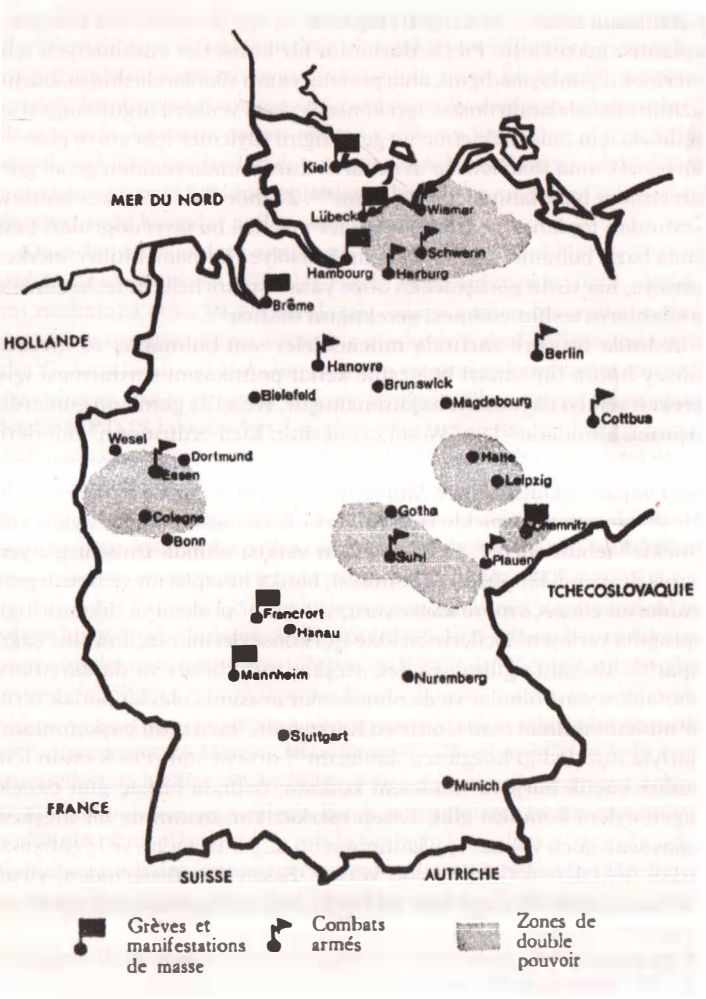
Oysa bu anlaşmalara uyulmaz. Onların imzalandıklarını Essen'e geldiği sırada öğrenen Wilhelm Pieck, buna rağmen işçilere, silahlarını muhafaza etme ve geçici olarak onlara verilen bir milisi sağlam bir şekilde örgütleme izni veren bir ateşkesin kabul edilmesinde ısrar eder[125]. Ama katılmadıkları bir anlaşma yüzünden kendilerini sorumlu hissetmeyen Essen yürütme konseyi üyelerini ikna etmeyi başaramaz. Üstelik K.P.D.(S.) tarafından denetlenen bu komitenin, muhalefet komünistlerinin yönettiği Duisburg ve Mülheim komitelerinin solundakiler ve anarşistlerin etkisinin gözle görünür olduğu güçlü yerel işçi birliklerinin militanları, imza veren "hainleri" itham eder ve mücadeleye devam etmeye çağırır. Aslında bir yığın rakip devrimci otorite , altı yedi "askeri kumanda" vardır ve birbirleriyle yarışırlar[126]. 24 Mart'ta Essen yürütme konseyi, Josef Ernst ve işçilerin kışlaya saldırdığı Wesel "cephesinden" bir delege huzurunda toplanır. Mülheim temsilcileri baştan her türlü ateşkesi reddeder ama mühimmat ihtiyacını itiraf eder. Konsey anlaşmaları tanımayı reddeder, bunun üzerine Hagen komitesi onun feshedildiğini bildirir ve mücadeleleri askıya alma emrini yineler; etkisiz bir karardır bu[127]. Ertesi gün 25 Mart'ta, yine Essen'de, "kızıl ordu"nun belli başlı yöneticileriyle birlikte, Ruhr bölgesinin yetmiş işçi konseyinin delegelerinin bir toplantısı gerçekleşir. Pieck, anlaşmaların hiçbir garanti vermediğinin altını çizmek ve bu arada işçilerin kavgalara neden olmadan silahlarını muhafaza etmesini önermek için müdahale eder. Meclis, on bağımsız, bir çoğunlukçu, dört komünistten kurulu bir merkez konsey seçer. Pieck: "Cepheden yoldaşları mücadeleye son vermenin daha iyi olduğuna ikna etmeyi başaramadık"[128], diyecektir. Buna rağmen iki gün sonra Essen merkez konseyi, askeri liderlerin düşüncesine karşı ve genel durum göz önüne alınarak, hükümetten ateşkes görüşmelerinin

122. *A.g.e.*, s. 177.
123. III. Gesch., s. 503.
124. Anlaşmaların metni, *A.g.e.*, s. 501-503 ve Severing, *a.g.e.*, s. 178-179.
125. Komünist Enternasyonal, no: 15, col. 3 364.
126. III. Gesch., s. 500.
127. *A.g.e.*, s. 503; "Die Stellung der K.P.D.", s. 7.
128. *A.g.e.*, Bu süre zarfında, Levi Berlin'de Däumig'le birlikte fabrika konseyleri genel meclisini sendikalara başvurmaya ikna etmeyi başaracaktır; amaç, sendikaların yeniden genel grev sloganı ortaya atmalarıdır (Freiheit, 28 Mart 1920): nafile girişim.

başlamasını ister[129]. Ertesi gün Hagen'de üç işçi partisinin bir delegeler toplantısı gerçekleşir. Pieck, durumun bir konseyler cumhuriyeti için yeterince olgunlaşmadığını, ama proletaryanın silahlandırılması, burjuvazinin silahsızlandırılması, işçi konseylerinin yeniden örgütlenmesi ve seçilmesi için mücadele etmenin gerektiğini söylemek için araya girer[130]. Görüşmek ama Reichswehr'in saldırısı durumunda yeniden genel grev ilan etmeye hazırlanmak kararı alınır[131]. 28'inde Essen merkez konseyi tarafından toplanan yeni bir konseyler meclisi, bu tavrı doğrular: Levi orada hazır bulunur[132]. Ama aynı gün Şansölye Hermann Müller, merkez konseye, her türlü görüşmeden önce yasadışı otoritelerin feshedilmesi ve silahların teslim edilmesi gerektiğini bildirir[133].

Aslında bu süre zarfında mücadeleler son bulmamış ve merkez konsey bütün bir sanayi bölgesine kendi politikasını sürdürmesi için gereken yetkiyi dayatmayı başaramamıştır. Wesel'de garnizon günlerdir kuşatma altındadır[134] ve "Wesel cephesinin kızıl ordusunun" liderleri, merkez konseyin "maceracı" olarak nitelendirdiği ateşli mücadeleye çağrı yapar[135]. Duisburg ve Mülheim'de "birlikçi" unsurlar sanayi kuruluşlarını sabote etmekle ve birliklerin ilerlemesi halinde "aygıtı yok etmekle" tehdit eder[136]. Goşist Wild'ın yetkisi altında Duisburg'a yerleşmiş devrimci bir yürütme komitesi, banka hesaplarını ve bütün gıda ürünlerini ele geçirmeye karar verir, yalnızca "proletarya diktatörlüğü toprağına yerleşen" işçilerle birlikte işçi konseylerinin seçilmesine çağrı yapar[137]. Muhalif eğilimli işçiler, ateşkes taraftarları ya da karşıtları, sabotajdan yana olanlar ya da olmayanlar arasında olaylar patlak verir. Bir muhalif militan olan Gottfried Karrusseit, "kızıl ordu başkomutanı" sıfatıyla imzaladığı bozguncu ilanlarını[138] ortaya atar: Pieck onun için "kuduz küçük burjuva" ifadesini kullanır. Aslında birkaç gün önceki Hagen eylem komitesi gibi, Essen merkez konseyinin de bir ateşkesi sağlayacak gücü yoktur. İşçi kampının bu dağılmasından ve iç çatışmalardan faydalanan General von Watter, Essen yöneticilerinden, yirmi dört saat içinde dört ağır top, on hafif silah, iki yüz makineli tüfek, on

129. III. Gesch., s. 503.
130. "Die Stellung der K.P.D.", f. 7.
131. *A.g.e.*, f. 8.
132. *A.g.e.*, f. 11.
133. Severing, *a.g.e.*, s. 186.
134. *A.g.e.*, s. 184.
135. "Die Stellung der K.P.D.", f. 10.
136. K.P.D.'nin 4. Kongresinde, Levi, sabotaja çağrıların sorumlulara karşı azınlıklar kitlesini kışkırttığını ve direnişi kırdığını söyleyecektir (Bericht 4..., s. 21-22).
137. Karrusseit'in 9.
138. Severing, *a.g.e.*, s. 181-182 içlerinden birini yayımlar ve iki önemli uygulama ilan eden başka bir bildiriden bahseder. Ruth Fischer, *a.g.e.*, s. 133, Severing'i anmadan aynı metni zikreder ve Karrusseit'in, aslında bu tarihte henüz kurulmamış olan "K.A.P.D. üyesi" olduğunu yazar; bu da Karrusseit'in muhalefet üyesi olduğu anlamına gelir. M. Bock onun göreviyle ilgili hiçbir anıştırmada bulunmaz.

altı havan topu, yirmi bin tüfek, dört yüz top mermisi, altı yüz havan topu mermisi ve yüz bin fişeği kendisine teslim etmelerini ister. Silah ve mühimmatlar belirtilen sürede kendisine teslim edilmezse, işçi liderlerinin birliklerini silahsızlandırmayı reddettiği ve anlaşmayı hiçe

saydığı kabul edilecektir[139]. Essen konseyi bu kışkırtıcı ültimatoma genel grev çağrısıyla cevap verir.[140]

30 Mart'ta Essen konseyinin delegeleri, içlerinde Pieck ve Paul Levi'nin bulunduğu, bütün sendikaların ve işçi partilerin liderlerinin bir araya geldiği bir toplantıya katıldıkları Berlin'dedir: oybirliğiyle, Müller hükümetinden Bielefeld anlaşmasına uyulması ve askerlerin zarar verecek konumdan uzaklaştırılması için önlem alınmasını istemeye karar verirler. Biri Paul Levi olmak üzere temsilcilerinden beşi, Şansölye Hermann Müller tarafından kabul edilir ve ondan General von Watter'in geri çağrılmasını isterler[141]. Girişim boşunadır: Şansölye anlaşmaların tek taraflı olarak ihlal edildiği cevabını verir, yağmalardan, banka hesaplarına el konmasından ve "düzenin sağlandığını" haklı göstermek için sabotaj tehditlerinden bahseder[142]. Essen'e geri dönen Pieck, büyük bir karışıklıkla karşılaşır, merkez konsey üyelerinin çoğunluğu Severing'le görüşmek için Münster'e gitmiş ve neredeyse hepsi yolda birlikler tarafından tutuklanmıştır[143]. Bununla birlikte 1 Nisan'da Essen'de, 94 konseyin 259 temsilcisiyle yeni bir sanayi bölgesi genel konseyler meclisi toplanır[144]. Pieck, bağımsız Œttinghaus ve Mülheim'in temsilcisi Nickel, orada Berlin'de olup bitenlerin farkına varır ve meclis, ateşkes koşullarına ilişkin bir tavır belirler. Bu meclis konseyler ağının savunulması ve geliştirilmesi için bir çağrı ortaya atar[145]. 3 Nisan'da von Watter'in birlikleri ilerlemeye başlar. Yöneticiler arasındaki kaos ve kargaşa her türlü savunma koordinasyon arzusunu felç ettiğinden, tek tük direnişle karşılaşırlar[146]. Birliklerin, havzanın bu yeniden işgali sırasındaki tavrı o derecededir ki, Severing'in bile öfkesine neden olur[147]. Daha sonra askeri mahkemeler, aslında yükümlülük ya da savaş önlemleriyken suçla ve kanunsuzlukla itham edilen işçi militanları ağır hapis cezalarına çarptıracaktır. Darbenin genel grevle ezilmesinden bir ay sonra, darbecilerin suç ortakları Ruhr bölgesinde bunun rövanşını alır[148].

---

139. Severing içindeki metin, *a.g.e.*, s. 187.
140. *A.g.e.*, s. 187-188.
141. "Die Stellung der K.P.D.", s. 13.
142. *A.g.e.*, s. 14.
143. *A.g.e.*, s. 14.
144. *A.g.e.*, s. 16; 36 delege sosyal-demokratlara, 113'ü bağımsız partiye ve 109'u K.P.D.S.'ye aitti.
145. *A.g.e.*, s. 20.
146. Tanıklığı şüpheli olan Severing (*a.g.e.*), bu anlaşmazlıklardan örnekler verir: bağımsız, Hagen komitesinin öncüsü, Mülheim'e görüşüp tartışmaya gelen Josef Ernst, yerel yöneticilerin kendisine söz verdiği uygulamadan kıl payı kurtulur; Dortmund'da Brass, Komünist Meinberg'in müdahalesiyle benzer bir kaderden kurtulur (s. 184-186); kızıl ordunun bir bildirisi, müzakerelerin bütün taraftarlarını kurşuna dizmeye çağırır (s. 198).
147. *A.g.e.*, s. 208 ve sonrası.
148. *A.g.e.*, s. 210 ve sonrası; III. Gesch., s. 508. Birkaç gün sonra, yabancı basına Ruhr'da

Aslında bu 1920 Mart ayının olayları büyük bir erime sahiptir. Hiç kuşkusuz Reichswehr bir kez daha düzeni sağlamıştır ama bu defa işçi hareketindeki kriz son noktasındaymış gibi görünür. Merkezin tereddütleri, isteksizlikleri ve çark edişleri, K.P.D.(S.)'nin, bu olaydan herhangi bir fayda sağlamasına izin vermemiştir. Bununla birlikte sosyal demokrat partiler içinde hâlâ devam eden krizi harlamaya çalışacaktır.

26 Mart'ta Paul Levi, fabrika konseyleri genel meclisi önünde, sosyal demokrat işçilere ya da sosyal demokrasiden etkilenen, sendika kadrolarına ve üyelerine şöyle sesleniyordu:

> Kapp-Lütwittz'in kendi darbelerini yaptığı ve Spartaküs'ün daha önce hiç yapmadığı şekilde Ebert-Bauer rejimini tehlikeye attığı sırada, onlara karşı silahla mücadele etmek istenirken silahlı mücadeleye çağırmaya cesaret edilememiştir. Bu nasıl mümkün olabilir?
> Bunu yine Alman cumhuriyetini kuran güçlere bırakmak gerekliydi, proletaryaya bırakmak gerekliydi ve onun eline silah vermek gerekliydi. Bu pekâlâ mümkündü (Protestolar) evet pekâlâ mümkündü (Greve Ara Vermeye hayır!), tıpkı proletaryayı genel greve çağırmanın, silah başına çağırmanın mümkün olması gibi. Kuzey-Ren-Westfalya'da proletaryanın kendi güçlerine dayanan bir ordu örgütlemesinin mümkün olması gibi, hükümetin başka yerlerdeki proletaryayı silahlandırmanın mümkün olması gibi. Ama bunu istemedi bile zira proleter güçler sayesinde Kapp-Lütwittz darbesini püskürttüğü sırada, proletaryaya nihai hedefine ulaşma izni veren aracı da vereceğini ve şöyle diyeceğini de biliyordu: "Cumhuriyeti savunmaya hazırız, bu savunmayı üstlenmeye hazırız ama bize Ebert ve Bauer'in tahtını yenilemek yetmez!". Ebert-Bauer hükümetinin bu kararı almak istemediğini söylüyorum: ona eski tarifler kalmıştır, karşılaştığında Berlin'den Dresden'e kaçtığı bu güçlerle uzlaşmaya çalışmak kalmıştır. Bu durumda "yeni bir tehlikeden" bahsetmenin tamamen yanlış olacağını düşünüyorum zira bu, ilk günden beri tehdit eden ve şimdi kritik bir evreyeulaşan tek ve eski bir tehlikedir; güç dengeleri bu kadar sıkıyken Devlet'i, her şeyden önce orada olan Devlet'i hangi gücün ele geçireceğini bilme meselesinin kısa sürede çözülmüş olmasının gerektiği bir evre![49]

Parti solunun bölünmesi

Darbe ve sonrasında, darbenin kendisinin komünist parti politikasından daha önemsiz ilk sonuçlarından biri, onu doğrudan etkiler: muhalefetin ayrılıkçı bir komünist parti kurma kararıdır. Darbenin ilk saatlerinde merkezin çekimserliği, Brandler'in Chemnitz[150] surlarında

---

üstlenilen askeri mevcutlar konusunda bilgi verdiğinden dolayı "yüksek ihanet"le suçlanacak olan Otto Brass tarafından (Freiheit, 15 Nisan 1920) Reichstag'a çok canlı bir rapor sunulur.

149. Levi arşivler, P 60/6.

150. R. Fischer (*a.g.e.*, s. 216), darbe sırasında Chemnitz komünistlerinin "edilgenliğinden" sorumlu tutulduğu için Brandler'in parti içindeki şöhretinin kötü olduğunu söyler. Aslında goşistlerin tavrı yalnızca burada yatar. "Darbeden sonraki" davası sırasında

üniter ve savunmaya dönük politikası, merkezin bir "işçi hükümeti" düşüncesi karşısındaki tereddütleri, merkezin yöneticilerinin Bielefeld anlaşmalarına destek vermesi ve Ruhr bölgesinde sürdürülen maceracı eylemlerin onlar tarafından mahkûm edilmesi aktivist dalgayı yeniden güçlendirir, goşist özlemleri canlandırır, merkezin politikasının "oportünizmi" konusunda onların tespitlerini doğrular görünür. Şimdiye dek tam bir çözülme içinde olan muhalefet, bundan yeni bir güç kazanır.

Berlinli militanların, özellikle de Hermann Gorter'in önerdiği Karl Schröder'in girişimiyle, 4-5 Nisan'da Alman komünist muhalefetinin bir toplantısı gerçekleşir; bu toplantıya, dönemin zor koşullarında Berlin'den on bir ve belli başlı grupların Hamburg, Berlin, Dresden militanının eşbaşkanlığında, Brandebourg, Kuzey, Kuzeybatı, Türingiya, Batı ve Doğu Saksonya'nın farklı bölgelerinden yirmi dört delege katılır. Delegeler, parti üyelerinin yarısından fazlası demek olan 38.000 militanı temsil ettiklerini iddia eder[151]. Pfemfert ve Otto Rühle'nin[152] muhalefetine rağmen, toplantı, Almanya İşçi Komünist Partisi'nin (K.A.P.D.) kuruluşunu ilan eder; bu parti, burjuva parlamentolarındaki ve reformist sendikalardaki militan çalışmayı oportünist ilan ederek ve "Levi merkezinin" "ihanetini" beyan ederek kendini komünist Enternasyonal üyesi olarak tanımlar[153]. Proletarya diktatörlüğünden yana olan yeni parti, kuruluş kongresinde benimsediği tezlerde, komünist partiyi "proletaryanın önderi ve silahı" şeklinde nitelendirirken, ona oportünizmle mücadele etme ve "büyük kitlelerin yüzeysel ve açık muhalefeti pahasına olsa bile" proletaryanın sınıf bilincini geliştirme rolünü bahşeder. Burjuvazinin, demokrasi ideolojisini en önemli savunma aracı olarak elinde bulundurduğu bu Batı Avrupa'da kendini komünist parti modeli olarak ortaya koyar. İktidarın fethedilmesi için hazırlık mücadelelerinin örgütlenmesi amacıyla "devrimci fabrika konseylerinin" ve işyeri "birliklerinin" kurulması ve geliştirilmesini vaaz eder. Alman emekçilerine çağrısı şunların altını çizer:

> K.A.P.D. geleneksel bir parti değildir. Bir liderler partisi değildir. Asıl çalışması her türlü yönetim karşısında proletaryanın özgürleşmesini desteklemekten ibarettir. (...) Proletaryanın her türlü hain ve karşı devrimci politika karşısında herhangi bir liderden kurtuluşu, onun özgürlüğünün en hakiki yoludur[154].

Brandler'in meşruiyetçi tutumundan bahseden R. Fischer'in bir hatasını kaydedelim; bu durum, Mart eyleminden sonra 6 Haziran 1921 tarihinde ona açılan davayla belirgin bir karışıklık yaratır; bkz. XXV. Bölüm.

151. Bock, *a.g.e.*, s. 228.

152. *A.g.e.*, s. 283. Bu iki adam birbirine düşmandı, bölünmeye değil, bizzat "parti" kavramına.

153. Programm der K.A.P.D., s. 3.

154. "Alman Proletaryasına Çağrı", Bock, *a.g.e.*, s. 406.

K.A.P.D.'nin doğuşundan on gün sonra gerçekleşen K.P.D.(S.)'nin dördüncü kongresi, ona tartışma zamanı bırakmaz. Komünist yöneticiler, Pannekoek'in kuramsal düşüncelerine dayanan ama Rühle ve Pfemfert gibi Wolffheim ve Laufenberg'i de saflarına katan –muhalefetin en iyi unsurları, Becker'le birlikte Bremenli komünistlerin katılmayı reddettiği– bir örgütün doğmasına şahit olan olayın önemsiz olduğuna ikna olmuş görünürler. Aslında gözlerini başka bir tarafa çevirirler. 6 Haziran 1921'de gerçekleşecek genel seçimler, darbe ve ertesinde politik ve sosyal ilişkilerin alt üst oluşunun siyasi sonuçları konusunda onlara ipuçları verecektir. Burjuva partileri, işçi partilerindeki 11.000.000 oya karşı 15.000.000 oy toplar. Her iki tarafta aşırılar güçlenir. Açıkça solda duran populistler ve ulusalcı-liberallerin her biri bir milyondan fazla oy alırken, merkez 2.500.000'den fazla, demokratlar 3.300.00 oy kaybeder. Öte taraftan sosyal demokrat parti büyük kaybedendir; yalnızca 6.000.000 oy toplar ve Ocak 1919'daki 11.900.000 oya ve 165 vekile karşı 102 vekille geri döner. En önemli hakikat, 2.300.000'den 5.000.000 oya ve eski çoğunlukçu partiyi neredeyse egale ederek, dahası neredeyse bütün sanayi merkezlerinde onu geride bırakarak 22'den 84 vekile yükselen bağımsız sosyal demokrat partinin oylarının artmasıdır. Komünistler genel seçimlere ilk katılımlarından en mütevazı sonuçları elde ederler: 589.000 oy ve Clara Zetkin ve Paul Levi'nin bulunduğu dört vekil.

İşçi seçmen kitlesi ilk defa kımıldamıştır: oylamanın sonucu emekçilerin açıkça sosyal demokrasiden ayrıldığını ortaya koyar. Ama bunun nedeni bağımsız sosyal demokratları yeniden bir araya toplamaktır. Sonuçta merkezin yöneticileri için kendi sollarında goşist K.A.P.D. partisinin doğmasından çok daha önemli bir derstir bu.

19
Yol Ayrımındaki K.P.D. (S)

Kapp'ın darbesinin ve onu ezen genel grevin ertesinde Alman Komünist Parti'si, 14-15 Nisan 1920 tarihleri arasında, gizlice 4. kongresini gerçekleştirir: kendi sorumluluk payının da yer aldığı şaşırtıcı bir durum değişikliğidir bu. "Kappiade" sırasında Alman partisinin politikası, yalnızca Almanya'da değil, bütün Enternasyonal'de tutkulu tartışmalara konu olacaktır.

Herkes tarafından kabul edilen bir eleştiri

Bir hakikat ortadadır: merkez, darbenin ilk saatlerinde, 13 Mart'ta işçi sınıfının burjuva cumhuriyetini darbecilere karşı savunmak için kılını kıpırdatmayacağını ilan ederek büyük bir hata yapmıştır. Tövbesiz goşizmi ince ayrımlara meyletmeyen Béla Kun bile, Mart olaylarının çözümlemesinde "demokratik karşı-devrim" olarak adlandırdığı şey ile "anti demokratik karşı-devrim" arasındaki bir karşıtlığı ortaya çıkarır; böylelikle de, ilkinin, ikincisini yıkmak için genel grev ve proletarya inisiyatifine çağrı gibi "devrimci silahlara" başvurabildiği açıklamasında bulunur[1].

Merkezi ilk suçlayan Levi'nin kendisi olmuştur. 13 Mart'tan beri Lehrerstrasse Hapishanesi'nde tutuklu bulunmaktadır. Darbeden ve yoldaşlarının aldığı tavırdan hücresinde haberdar olur. Hiç gecikmeden, yine hücresinden merkeze hitaben bir mektup yazar[2]; burada 13 Mart'ın ilanının "bir suç", "Alman proletaryasının en büyük eylemini sırtından bıçaklamak"[3] demek olduğunu söylemekte tereddüt etmez:

> Aylardır beklediğimiz fırsatın nihayet verildiğini düşündüğüm zaman sükûnetimi koruyamıyorum. Sağ, büyük bir aptallık etti ve 1918'de olduğu gibi partimize bir lider rolü sağlamak için durumdan faydalanmak yerine bu çocukça alay! (...) Partinin böyle bir darbeden kendini nasıl kurtarabileceği hakkında hiçbir fikrim yok[4].

---

1. Béla Kun, " Die Ereignise in Deutschland", Kommunismus, 1920, no: 11, s. 316-323, no: 12/13, s. 345-351, no: 14, s. 403-411, no: 15, s. 438-444.
2. Die Kommunistische Internationale, no: 12, 30 Temmuz 1920, col. 2 145-2 148.
3. *A.g.e.*, col. 2 143.
4. *A.g.e.*, col. 2 144.

Ona göre, komünistlere, bütün bir sınıfın sürdürebileceği ve onaylayabileceği üç talimat benimsetilmişti: proletaryanın silahlanması, koşulsuz teslim olana kadar darbecilere karşı mücadele, onların yöneticilerinin ve suç ortaklarının hemen yakalanması:

> K.P.D., bu üç talimatla birlikte, greve, bugün onda olmayan bir perspektif kazandırmış olacaktı. Bir süre sonra bu talimatlarla birlikte, komünist parti merkezinin, kendi tespitinin temeline yerleştirdiği şeyin doğruluğuna şahit olacaktı; şöyle ki, sosyal demokratlar eyleme sonuna kadar katılmayacak ya da en azından katılamayacaktı. O zaman –ama yalnızca o zaman– davalarına kimin ihanet ettiğini, başarısızlıklarının sorumluluğunun kime ait olduğunu kitlelere ifşa etme vakti gelecekti. O zaman-ama yalnızca o zaman-kitleler talimatlarımızı yerine getirdiklerinde ve onların "liderleri" onları sonuna kadar idare etmeyi reddetmiş ve onlara ihanet etmiş olduklarında olayların seyri konseylerin yönetimine ötekileri itmiş olacaktı: konseyler, konseyler kongresi, konseyler cumhuriyeti, demokratik cumhuriyetin ortadan kalkması. (...) Ve sonra, böylesi bir gelişmeden altı ay sonra konseyler cumhuriyetine sahip olacaktık[5].

Hiç kimse bu sert değerlendirmeyi tartışmayı aklından geçirmez, 13 Mart çağrısının mimarları bile. Bunu istisnai bir ciddiyet eksikliği olarak gören başta[6] Zinovyev olmak üzere Enternasyonal'in yöneticileri, Paul Levi'nin mektubunun Enternasyonal'in dergisinde eksiksiz olarak yayımlanması için ısrar ederler; dergi, Kapp darbesi sırasında ve sonra, K.P.D. (S.)'nin politikası hakkında geniş bir tartışma başlatır. Bu yayım Levi'nin otoritesini arttırırken merkezden yoldaşlarınınkini biraz sarsacaktır.

Gerçekten de Paul Levi'nin tavrı yine de yeterli değildir. Hatayı ele verir –hüneri de bunu yerinde yapmış olmaktır– ama bunu açıklamaz. Kimileri de bu hatanın "kökenleri" adını verdikleri şeyi keşfetmeye çalışacaklardır. Mesela Béla Kun, Radek'in batı ülkelerinde devrimin ritmi çözümlemesine –onların gözünde darbe ve işçi tepkisiyle, işçi sınıfının hızlandırılmış radikalleşmesiyle yalanlanmış– karşı çıkar; uzun vadeli bir perspektife odaklanan Alman Komünist Partisi bu ritim değişikliğiyle şaşkınlığa uğramıştır[7]. Ama Radek günah keçisi görevi görmeye uygun değildir. Levi'nin makalesinin ardından Enternasyonal'in dergisinin[8] aynı sayısında yayımlanan uzun bir "eleştiri denemesinde", merkezin 13 Mart çağrısını "bağışlanamaz bir hata" olarak nitelendirir. Levi gibi kendisi için de, "komünist parti mücadeleyi daha da derinleştirmek ve onu ilerletmek için kendini onun dalgalarına bırakmak ve ona güvenmek

---

5. *A.g.e.*, col. 2 145-1 146.
6. Levi tarafından hiç yalanlanmamış hikâye, Was ist das Verbrechen?, s. 32-33.
7. "Die Ereignisse...", s. 317.
8. "Die K.P.D.während der Kapptage-Eine kritische Untersuchung". Die Kommunistische Internationale, no: 12, 30 Temmuz 1920, col. 2 153-2 162.

zorundaydı"[9]. Bunu yapmaya neden razı olmadığını anlamaya çalışmak gerekir. Oysa ona göre neden, merkezin bizzat içinde, Alman yöneticilerinin zihniyetinde, gündelik politik uygulamalarında, nesnel durumun dönüm noktalarını anlayamamalarında yatar. 1919'da darbeci ve onları bastıran goşist eğilimler tarafından partide ortaya atılan problemleri ve bu eğilimlere karşı merkezin sürdürdüğü doğru mücadeleyi hatırlatır. Ama onun için, yeni bir sapmanın kaynağında yer alan, sistemli hale gelen bu darbecilik karşıtlığı, edilgenliğe eğilim, eylemin bir reddidir.

> Onlardaki darbecilik karşıtlığı, bir tür dinginciliğe sevk etmiştir: Almanya'da politik iktidarı-deneysel olarak 1919'da yerleşmiş-fethetme imkânsızlığından, Mart 1920'de genel olarak eylemin imkânsızlığı sonucunu çıkardılar, geçen yıl zaten yanlış olan sonucu![10]

Enternasyonal'in yürütmesinin bakış açısından konuşarak, şöyle yazar:

> Moskova'nın Alman Komünist Partisi'ne somut direktifler vermesi mümkün değildir ve her zaman kendi çizgisini belirlemenin kendisine düştüğünü düşünüyoruz. Fakat Moskova yürütme komitesinin geçen yıl, Alman hareketinde darbecilere karşı mücadele edenlerin haklı olduklarını anladığı gibi, bugün onun için, darbe karşıtı kuramcı politikanın bir engelden başka bir şey olmadığı aşikâr hale gelmiştir[11].

K.P.D.(S)'nin 4. kongresi pek de 13 Mart yanılgısına kadar gitmez. Bu durumu eleştiren Walcher bunun sorumluluğunu Berlin bölgesinin yöneticilerine yükler ve bu bağlamda Budich ve Friesland'nın müdahalelerinden bahseder[12]. Thalheimer suçsuz olduğu savunusu yapar ve yanlış bir şekilde Berlinlilere yönelme sorumluluğunu da reddeder. Merkez ile partinin geri kalanı arasındaki ilişkilerin yetersizliğini hatırlatarak, partinin, yöneticilerine akıl danışılan tek bölgesi olan Berlin'de zayıf kaldığının altını çizerek, aslında 13 Mart deklarasyonunda onların bakış açısının üstün geldiğini kabul eder ama bunun "darbeci hatalarının" yinelendiğini görme korkusunu da ifade ettiğini belirtir. "Bu engellerle mücadele ettim ama bunları çabucak ortadan kaldırmak imkânsızdı"[13], güvencesini verir. Berlin bölgesi sorumlusu Ernst Friesland'a gelince, bu meselede susar[14]; böylelikle biyografi yazarlarının, onun goşizmiyle, "tek başına kalmış goşist edilgenliğiyle" açıklamaya yeltenecekleri bir sorumluluğu, "üstü örtülü bir şekilde kabul eder"[15].

---

9. *A.g.e.*, col. 2 153.
10. *A.g.e.*, s. 2 154.
11. *A.g.e.*, col. 2 155-2 156.
12. Bericht 4..., s. 43.
13. *A.g.e.*, s. 32-33.
14. Onun müdahalesi, *a.g.e.*, s. 45-46.
15. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 135.

Her halükârda kongrenin, mesela Brandler ve Chemnitz'in komünistleri tarafından darbeye karşı uygulanan politika aracılığıyla ortaya atılan meselelerle pek ilgilenmediğini fark etmek ilginçtir[16]. Brandler, darbeye karşı eylem broşürünün[17] girişinde, komünistlerin her şeyden önce emekçilerin cephesinin birliğini gerçekleştirmeye çalışmaları, dolayısıyla da üniter bir sol kanat yaratarak sosyal-demokrat parti merkezindeki krizi derinleştirmeleri gerektiğinin altını çizerken, bu noktada kongre –ve Brandler'in kendisi– sessiz kalır.

Yarı açık bir tartışma

İç çelişkiler –darbeciliğin doğuşu ve onların hasımlarının "oportünist" eğilimi– başka bir tartışma yoluyla daha açık bir şekilde gün yüzüne çıkmıştır; Legien'in girişimleri ve olası "tam bir sosyalist hükümet" karşısında merkezin "sadık muhalefet deklarasyonu" tarafından ortaya atılan "işçi hükümeti" talimatıyla ilgili olan tartışmadır bu.

Ne Walcher, ne de Pieck bağımsızların böyle bir hükümete girmeyi kabul ettiklerini görme arzularını gizlememişti. Birkaç hafta sonra sosyal demokrat parti ile merkezin ve demokrat partinin müttefikleri arasında parlamenter bir koalisyon hükümetinin kurulması, pişmanlık uyandırır. Zaten merkez komitenin güçlü bir azınlığı, "burjuva koalisyonundan kesin olarak vazgeçecek, işçilerin silahlanmasına katkıda bulunacak, burjuvazinin silahsızlanması için güçlü bir mücadeleye girişecek bir işçi hükümetinin" arzu edilir olacağını düşünmektedir; bunun yolu da, kendi devrimci işçi konseylerinin etrafında bir araya toplanmış işçi sınıfına dayanarak, nihai amaca götüren uzun ve zahmetli yolu kısaltabilemek ve kolaylaştırabilmektir[18]. Pieck ve Walcher'in ve de sadık muhalefet bildirisini kaleme alanların tavrına esin veren benzer bir anlayıştır bu. Komünist hareketin tarihinde ilk kez parlamenter tipte bir hükümetle bir kopuş anlamına gelen ve henüz proletarya diktatörlüğü, konseyler hükümeti olmayan idari bir geçişbiçimi ortaya konmuştur.

Enternasyonal'de olduğu gibi Alman partisi içinde pek çok sorumlu gerçek bir sapkınlığın söz konusu olduğunu düşünürler. Béla Kun, "tam bir işçi" hükümetine inancın, Mart 1920'de Alman hareketinde kendini gösteren üç demokratik yanılsamanın ilkini oluşturduğunu yazar: ona göre, en iyi durumda burjuva demokrasisinin bir krizinin meyvesi olabilecek şeyin desteği, tamamen basit bir şekilde "gerici bir ütopyadan" yana tavır almak anlamına gelir[19]. Konuşmacılar, benzer

16. Arbeitereinheit siegt über Militaristen, 1960, Brandler'in adını bile zikretmez.
17. Brandler, *a.g.e.*, s. 3-6.
18. Brandler tarafından merkez komiteye sunulan çözüm, Internationale communiste, no: 10, col. 1643.
19. "Die Ereignisse", s. 410.

iddiaları sürdürmek için 4. kongrede arka arkaya söz alır. Eulert, böyle bir hükümetin ancak "gerici ve işçi karşıtı" olabileceğini düşünür[20]. Edwin Hoernle "proletaryanın itibarını zedelemekten" başka bir şeye yaramayacağını söyler[21]. Clara Zetkin, bağımsızlara konseyler iktidarı için mücadele etmemek için iyi bir bahane vereceği kanaatindedir[22]. Az çok kafası karışmış durumdaki hepsi, Legien tarafından önerilen "işçi hükümetinin", 1918'deki Ebert-Haase hükümetinden temelden farklı olabileceğini düşünür.

Ama Alman ve uluslararası basında devam eden tartışma, daha derin ayrımlar olduğunu ortaya koyar. En şiddetli saldırılardan biri[23], "koalisyon hükümetinden, konseyler cumhuriyetine giden yolun sosyalist bir hükümetten geçtiği"[24] varsayımının onun için tam anlamıyla anti-diyalektik olduğunu düşünen Paul Frölich'ten gelir. Ona göre "sözüm ona sosyalist bir hükümet" yalnızca parlamenter çerçevede sosyal demokrat ile bağımsız yöneticiler arasındaki bir uzlaşma temelinde kurulabilecektir[25]. Biçimde çok daha ılımlı olan Ernst Meyer, yürütmeye yönelik açık bir mektupta, "proletarya diktatörlüğü ile burjuvazininki arasında aracı bir biçimin" varlığı varsayımının bile ona "inanılması güç"[26] geldiğini iddia ederken, komünist partinin misyonuna ve görevine cevap vermeyen sadık muhalefet bildirisini de mahkûm eder[27].

Radek'in müdahalesi daha az sert değildir. Ona göre merkezin 13 Mart'taki tavır alışı ile onun sadık muhalefet bildirisi arasında bir bağ vardır. Bu bildiriyi ve hükümet lehine olan bu tavrı benimseyen parti yöneticileri, tarihsel devrimci yönetici misyonlarını terk etmiş, "kılı kırk yaranlar ve mücadeleden vazgeçenler gibi" davranmışlardır[28]. Komünizme doğru ilerleyen sol bağımsızlar, sosyalist olduğu iddia edilen bir hükümette sağ sosyal demokratlarla ittifak kurmak istemeyen devrimci proletaryanın sağlıklı reflekslerini –reddederek– ifade ederlerken, komünist merkezin yöneticileri, onları bu uzlaşmayı kabul etmeye yöneltmek için ellerinden ne gelirse yapmış, tarihsel misyonlarının proletaryayı bir kez daha aldatmak olduğunu onlara kanıtlamışlardır. Zira onun için sadık muhalefet bildirisi, önceden karşı devrimcileri silahsızlandırmadan, devrimci bir hükümet kurma olasılığı konusunda

20. Bericht 4..., s. 35.
21. *A.g.e.*, s. 45.
22. *A.g.e.*, s. 37.
23. P. Frölich, "Die Kappiade und die Haltung der Partei", Die Internationale, no: 24, 24 Haziran 1920, s. 19-31.
24. *A.g.e.*, s. 28.
25. *A.g.e.*
26. "Offene Schreiben an der Exekutivekomitee", Die Kommunistische Internationale, col. 2 145-2 148.
27. *A.g.e.*, col. 2 148.
28. "Kritische Untersuchung", col. 2 158.

yanılsamalar yaratarak kitleleri yanıltmıştır. İşçi sınıfını çarpışmaya ve aslında ona karşı yönelmiş bir hükümeti "elde kılıç" karşılamaya çağırmanın gerekli olduğu bir zamanda devrimci şiddetten vazgeçiş olarak yorumlanmıştır[29]. Karar kesindir; komünist merkezin bir kısmı sosyal demokratların "parlamenter kretinizminin" yerine, "hükümet kretinizmini" getirmiştir"[30].

Bu savcılar karşısında sadık muhalefet savunucuları, çekingen gibi görünür. Mesela Pieck bir şekilde parti tehlikeye atmış olduğunu şiddetle reddeder ve tek amacının bağımsızların maskesini düşürmek olduğunu iddia eder; zira aslında bağımsızların reddi burjuva demokrasisinin alanında yer alır, Crispien ve Ebert'e de serbest alan bırakır. Kongrede, bağımsızların kendi parti çıkarlarını devrimci hareketin çıkarının önünde tutarak büyük bir korkaklık sergilediklerini tekrar eder ve proletarya diktatörlüğünün gerçek taraftarları oldukları için komünistlerin hiçbir durumda böyle bir hükümete katılamayacağını iddia eder[31]. Tam tersine, bir işçi hükümetinin, ayaklanmaya kadar giden ve işçi konseyleri oluşturan bir kitle hareketi temelinde arzu edilir ve mümkün olabileceğini düşünen Brandler, kongreye, yayımlandığı sırada bildirinin kitlelerin hareketini engellediğini söylemekle yetinir[32]. Thalheimer ne huysuzluk eder, ne de karşı saldırıya geçer. Ona göre bildiri kitleler tarafından sorulan bir soruya cevap verir. Komünistlerin kitlelere dogmatik bir şekilde cevap vermeleri gerekmez, deneyimlerini gerçekleştirmekte onlara yardım etmelidirler. Oysa onlar için bağımsızlar hâlâ "boş bir defter yaprağıdır" ve işçi hükümetinin deneyimi yanılsamalarından kurtulmakta onlara yardımcı olmuştur[33]. Frölich'e cevap vererek[34], onu "çocuksu bir hastalığa yakalanmış" olmakla, 1919'un, Berlin'deki Ocak olaylarının, Bavyera devriminin derslerini savsaklamakla ve şimdilik komünistlere sorulan eşsiz problemin, kendi partilerinin –nihai zafer için gerekli bu devrimci parti– kurulması problemi olduğunu gözden kaçırmakla suçlar[35]. Bunlar Bronski'nin –M.J. Braun– "kominist bir parti" olmadığı için bağımsız partinin, Legien'in tekliflerini kabul ederek kendi ilke tavrının pratik sonuçlarını ortaya koyma görevi olduğunu yazdığı zaman beceriksizce geliştirdiği aynı temalardır[36]. Kornilov isyanı ile Kapp darbesi arasında bir paralellik kurarak, merkeze karşı solun eleştirilerinin temelinin, işçi sınıfının içinden geçmek zorunda olduğu

29. *A.g.e.*, col. 2 159.
30. *A.g.e.*, col. 2 160.
31. Bericht 4..., s. 37-40.
32. *A.g.e.*, s. 55.
33. *A.g.e.*, s. 33-34.
34. A. Thalheimer, "Ein Rückfall von Kinderkrankheit", Die Internationale, no: 25, 24 Temmuz 1920, s. 7-19.
35. *A.g.e.*, s. 12-13.
36. M. J. Braun, *a.g.e.*, s. 20.

mücadelenin güzergâhını kestirmek ama gerekli deneyimlere sahip olmaksızın bunu yapmak" iradesinde yattığını ifade eder[37].

Paul Levi'nin tavrı

Paul Levi'nin tavrı görünüşte daha etkilidir. Kendi içinde ve her türlü bağlamın dışında anlaşılan sadık muhalefet bildirisi konusunda karara varamaz: ona göre ilk hata, merkezin 13 Mart'taki çekimserliği ve edilgenliğinin aslında komünist partiyi olaylara her türlü reel etkiden mahrum bırakmış olmasıdır. Ona göre bağımsızlar, komünistlerin bu büyük hatalarından güç ve fırsat çıkarır ve bu durumda merkez, emekçilere iş başı yaptıktan sonra ulaşan ve komünistler için kaçırılan şansları açıklama vesilesinden başka bir şey olmayan bu bildirinin ötesine pek de geçemez[38]. Meseleyi bu çerçevede ortaya koyan Levi, 23 Mart bildirisi, hiçbir sorumluluk almadığı ve ilk kınayıcılarından olduğu 13 Mart bildirisinin sonucu olarak göründüğünden daha rahat bir tavır alıyordu.

Ama bu ihtiyat, saldırılardan kaçınmasına izin vermeyecektir. Aslında Kapp darbesini izleyen haftalar boyunca ona karşı bir saldırının ana hatları belirginleşir. "Kappiade" hakkındaki makalesinde Paul Frölich, doğrudan bunu ortaya koyarak, Spartaküs programında geçen bir cümleye dayanarak yaptığı yoruma karşı çıkar; bu yoruma göre komünistler iktidarı ancak "işçi sınıfının büyük çoğunluğunun iradesinin açıkça ifade edilmiş temelinde"[39] ele geçirmiş olabileceklerdir. Ayrıca son bölümde isim vererek Levi'yi ve "partinin yüksek bürokrasisi" olarak adlandırdığı şeyi –K.A.P.D.'ninkini anımsatan bir üslupla– eleştirir[40]. Radek'e gelince, 1919 Bavyera ve Macar devrimlerinin dersleri hakkında ve yine onun adını vermeden, Kapp darbesi sırasında partinin tavrına istinaden yaptığı eleştiri hakkında Levi'ye karşı polemik başlatacaktır. Aslında bütün Alman okurları için, Radek'in, "dinginciliğe" dönüştüğüne dair teminat verdiği "darbecilik karşıtlığı" eğilimi en açık bir şekilde Levi'de cisimleşir. Şüpheye mahal vermemek için –mademki sonunda Levi 13 Mart hatasını kabullenmemiştir– Radek'in eleştirisi "komünist posibilizm" olarak adlandırdığı şeye şiddetli bir saldırıyla son bulur[41]. Merkeze mektubunda Levi tarafından çizilen perspektifleri dolaylı olarak yalanlayan Radek, bu komünist posibilizmin biçimlerinden birinin –darbeciliğin öteki yüzünden başka bir şey olmayan–, devrimin akışında burjuva demokrasisi ile çok az olası olarak baktığı proletaryan

37. *A.g.e.*, s. 23.
38. Bericht 4..., s. 48-49.
39. Frölich, *a.g.e.*, s. 27.
40. *A.g.e.*, s. 31.
41. Radek, "Kritische Untersuchung"..., col. 2 161.

diktatörlüğü arasındaki "aşamaları" öngören perspektifleri çizmekten ibaret olduğunun altını çizer; bu da onun, adını söylemeye cesaret edemeyen bir oportünizm olarak gördüğü gidişattır: onun gözünde en büyük tehlike, Alman partisinin "komünizm sancağı altında merkezci bir politikayı" üstlenmemesidir ve her şey Levi'yi böyle bir politikanın muhtemel sözcüsü olarak kabul ettiğine işarettir[42].

Böylelikle Enternasyonal'de olduğu gibi Alman partisinin içinde aynı anda iki kavga sürdürülür. Sadık muhalefet bildirisi problemindense işçi hükümeti problemi etrafında, dogmatik savcılar ile revizyonizm suçlamasını hafifleten ve reddeden koşulları ortaya koymakta ihtiyatlı ve dikkatli avukatların çarpıştığı, güçlükle ifade edilen ve yüzeysel olarak ele alınan kuramsal tartışma. Aynı zamanda, Radek'in ve takipçilerinin Levi'ye ve onun merkezdeki ekibine karşı giderek açık, doğrudan, saldırgan mücadelesi. Şimdilik hiçbiri çözülmeyecektir. Aslında teorik tartışma, Lenin'in Mayıs ayında *Komünizmin Çocuksu Hastalığı* adı altında kaleme aldığı bir ekin müdahalesiyle sekteye uğramıştır. Lenin, "burjuvazinin diktatörlüğü olmayan burjuva demokrasisi" ya da "sosyal-hainler hükümeti" yerine "sosyalist hükümet" ifadesinin kullanılması hakkında yanlış olarak değerlendirdiği söyleyişleri şiddetle eleştirir ve sadık muhalefet bildirisinin, "temelde doğru bir taktikten", "temel sonuçları ve pratik sonucu bakımından son derece doğru bir taktikten" kaynaklandığını iddia eder[43]. Birkaç hafta sonra Béla Kun tarafından *Kommunismus*'ta kaleme alınan merkezin eleştirisini okuyan Lenin, bu konuda Kun'un, "Marksizm'in özünü, onun yaşayan ruhunu: somut bir durumun somut analizini" unuttuğunu söyler ve ekler:

> Kentlerin işçilerinin çoğunluğu, Kautskyciler uğruna Scheidemann taraftarlarını terk ettiler ve Kautskyci parti merkezinde (doğru devrimci taktiğe göre "bağımsız") sağ kanattan sol kanada, yani aslında komünizme geçmeye devam ediyorlarsa, durum buysa, *bu işçilere* karşı geçiş ve gizli uzlaşma önlemlerini göz önünde bulundurmayı atlamak mümkün müdür? Bolşevikler geçici hükümeti (de Lvov, Milioukov, Kerenski ve ötekiler) hiç koşulsuz devirmenin olanaksız olduğunu zira sovyetlerin işçilerinin hâlâ onlardan yana durduğunu, öncelikle çoğunluğun ve bu işçilerin büyük bir kısmının *düşüncesinde bir değişiklik yaratmak* gerektiğini söyledikleri zaman, Nisan ve Mayıs 1917'de temelde bu uzlaşma politikasını sürdüren Bolşeviklerin deneyimini savsaklamak, suskunlukla geçiştirmek mümkün müdür? Bana bu mümkün değilmiş gibi geliyor[44].

Lenin'in hükmü yarı açık tartışmayı resmen kapatmaya yetmişti: doğru ama kötü ifade edilmiş bir uzlaşma pozisyonu sayılan sadık

---

42. *A.g.e.*
43. Œuvres, t. XXXI, s. 107.
44. *A.g.e.*, s. 168.

muhalefet bildirisi, geriye, uluslararası komünist hareketin, koşulların ona henüz sunduğu işçi hükümeti meselesini hiçbir şekilde çözmemesi kalıyordu.

Bir kitle komünist partisine doğru

Gidişat konusunda ayrılmış olan tartışmanın bütün başkahramanları, özde, Almanya'da, sınıf mücadelesine doğrudan müdahale edebilecek, kendi çözümlerini ortaya atarak sorumluluk alabilecek, tek kelimeyle lider bir rol üstlenebilecek komünist bir parti kurmanın gerekliliğinde hemfikirdi. Paul Frölich'in argümanlarını çürüten Thalheimer, bundan böyle iki sorunun somut olarak Alman komünist partisine yöneltilmiş olduğu hakikatini belirtiyordu: yeterince güçlü ve kaynaşmış bir komünist parti nasıl kurulur –"bağımsız partiyle ilişkilerimiz meselesi"– ve "bu yeterince güçlü ve devrimci partinin eylemi, dışarıda kalan proleter kitlelerinin ve küçük burjuvazinin kitlelerinin eylemiyle nasıl birleştirilir"[45]. Uzun süre sorulacak iki sorudur bunlar.

Aslında bütün komünistlerin Kapp darbesinin ertesinde buluştuğu bir noktadır: politik yaşam canlanmıştır, komünistlerin gerileme dönemi geçmişte kalır ve işçi sınıfının içinde çok arzuladıkları lider rolünü elde etmek için başarıyla mücadele etmek onlar adına yeniden mümkün olur. Levi 4. kongrede, önceki dönemin olayları aracılığıyla başlatılan tartışmalardan çok, Alman işçi kitlelerinin içinde derinlemesine cereyan eden harekete ilişkin bir açıklama yapmaya çabalayarak, müdahalelerini bu meseleye yoğunlaştırır:

> Proletarya bu on sekiz ay boyunca, eski yönetiminin vicdanından az ya da çok ayrılmış, az çok açık bir biçimde de komünizme yönelmiştir. Ama (...) proletaryanın içinde böyle bir hareket, artık sosyalist çoğunluk değil, bağımsız ya da komünist olduğunu keşfeden bir proletaryanın güzel bir sabaha uyanması şeklinde kendini gösterebilir. (...) Proletarya içinde kendi hissiyatının değiştiğinin farkına varmasına neden olacak belli bir olayın gerçekleşmesi gerekir[46].

Oysa partinin değerli müdahalesi –dolayısıyla onun için doğru bir çözümlemenin ve kusursuz bir disiplinin mümkün olabilmesinin gerekliliği– tam da bu noktaya gerçekleşir. Levi için en önemli hakikat, bağımsız partinin merkezinde, sol liderlerini ileri doğru götüren bir işçi öncüsünün varlığıdır. Bu öncü, komünizme kazandırılmalıdır:

> Bizim için, devrimci mücadeleleri sürdürecek birliği oluşturanın bağımsız partinin sol kanadı olduğu kesinlikle açık olmalıdır. (...) Bağımsız partinin

45. "Ein Rückfall", *a.g.e.*, s. 13.
46. Bericht 4..., s. 23.

kitlelerine komünistlermiş gibi seslenmemiz gerektiğini bilmeliyiz. (...) Bağımsız sosyal demokrat partinin kitleleri canları ve kanlarıyla bize aittir. Onlara ve onlar aracılığıyla proleter kitlelere darbe indirmek saçma olacaktır[47].

Seneler boyunca Levi'nin amansız hasmı olan Ruth Fischer, daha sonra bu tanıyı şunları yazarak onaylayacaktır:

Kapp darbesi bağımsız partide yeni hamlelerle gelişti. Von Lüttwitz, Seeckt, Watter, Ehrhardt ile birlikte iki yıllık denetimin ardından, işçiler, bu insanların güzel formüllerle silahsızlandırılmayacağını ikna olmuşlardı. Sosyal demokrat hükümetin, restorasyonun, gizli ya da aşikâr, tekrardan silahlanmasına karşı harekete geçtiğini görme umudunu tümden yitirmişlerdi. Bu 1920 ilkbaharında onlarda egemen olan duygu şuydu: "Son derece örgütlenmiş freikorpslara ve onların ordu müttefiklerine karşı mücadele edebilen bir örgütlenmeye ihtiyacımız var"[48].

Bu örgütlenme, Komünist Enternasyonal ya da daha ziyade Bolşevik parti onlara bunun modelini öneriyorlardı. Ancak komünistlere göre bu fetih çabası esnasında pek çok önyargıyı ve merkezciliğe karşı mücadele yılları boyunca edinilen alışkanlıkları kırmak, pek çok çekinceyi aşmak, hazır formülleri unutmak gerekiyordu. Her halükârda 4. kongrede Levi, hedefi, partinin temelini oluşturan işçilerin fethini, bağımsız sol kanadın motorunu açıkça formüle edecek tek Alman lider gibi görünür. Ernst Meyer solun komünizme doğru ilerleyebileceğini inkâr etmez ama komünistlerin sola "sert bir darbe indirmeleri" koşuluyla bunda başarılı olabileceğini iddia eder[49]. Eulert-Thaelmann'ın epey proleter bir solun liderlerinden biri olduğu Hamburg'tan– ve Brandler, Mart olayları esnasında bağımsız partide "sol" görmediklerini[50], Friesland ise bu sözümona solun "devrimci irade yoksunu" olduğunu ifade ederler[51]. Müdahalalerin büyük çoğunluğu, eski Spartakistlerdeki hafif aristokratik küçümseme tavrını, aynı zamanda da bağımsız partinin "kitlelerine" karşı naiflikle bağdaşık bir bağnazlığı açığa çıkarır. Karşılık doğruymuş gibi görünür: bağımsız işçiler, Alman komünistleri, onların kavgalarını, tereddütlerini, küçücük örgütlenmelerini, Berlin darbecileri karşısında onlara edilgenliği öğütleyen dogmatizmi pek de dikkate almaz.

47. *A.g.e.*, s. 51.
48. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 134.
49. Bericht 4..., s. 42.
50. *A.g.e.*, s. 34-54.
51. *A.g.e.*, s. 46.

20
Moskova ve Alman Devrimcileri

Böylelikle, Alman merkezinin yöneticileri Kasım 1918'den itibaren, özellikle de kuruluş kongresi sırasında işlenen hataların sonuçlarının üstesinden gelir gelmez, 1920'nin ilk ayları ve bilhassa Kapp-Lüttwitz darbesinin yarattığı durum, genç komünist partisinin daha ciddi bir zayıflığını, ani durum değişikliklerine uyarlanma güçlüğünü ortaya koyar. Başka bir taraftan, gizlilikle yürütülen 4. kongre tartışmaları Paul Levi'nin merkezdeki göreli yalnızlığını gözler önüne serer ve Alman devrimcilerinin –sol bağımsızlar, komünistler, işçi komünistler– birleşmesinin yoluna geçmişte kalmış tartışma kalıntılarıyla, kişisel çatışmaların canlandırılmasıyla çıkarılan engellerin altını çizer. Ancak yaklaşık altı ay kadar sonra bağımsız sosyal demokrat parti Komünist Enternasyonal'e girmeye karar vererek K.P.D.(S) ve U.S.P.D. arasında kaynaşmanın koşullarını yaratır.

Bolşevikler, Enternasyonal ve Almanya

Komünist Enternasyonal'in varlığı ve eylemi bu gelişim içinde belirleyici bir faktör oluşturmuştur: solcu yöneticileriyle birlikte bağımsız işçilerin kitlesi Spartaküs'e değil, o dönemde yandaş ya da hasımların söylediği gibi daha basitçe "Moskova'ya" yönelir.

Bolşevikler için güçlü bir Enternasyonal'in yaratılması bir ölüm kalım meselesiydi. 1920 yılının ortalarında, Avrupa'da 1917'den beri verilen devrimci mücadeleleri ve onların düş kırıklığı yaratan sonuçlarını hatırlatan Nicolay Buharin şöyle yazıyordu:

> Bütün bunlar, uluslararası devrimin zaferi gerçekleşmeden Rus devriminin kesin zafer kazanmasının mümkün olmadığını ortaya koyar. Sosyalizmin zaferi, eti sakatlanıp kanı emilen dünya için tek kurtuluştur. Ama Avrupa'da proleter devrim olmadan Rus sosyalist proletaryasının kalıcı bir zafer kazanması imkânsızdır. (...) Devrimler, Tarih'in lokomotifidir. Geri kalmış Rusya'da yalnızca proletarya bu lokomotife binebilir ve onun yeri doldurulamaz sürücüsü olabilir. Ama her zaman burjuvazi tarafından belirlenen sınırlarda kalamaz: sosyalizme ve iktidara gelmeye çalışır. Rusya'da ortaya konan

> problem, ulus duvarları arasında çözülemeyecektir. İşçi sınıfı orada ancak uluslararası işçi devriminin saldırısıyla zorlanacak bir surla karşı karşıyadır[1].

Rusların Komünist Enternasyonal'i kurma çabalarını bu incelemenin ışığında anlamak gerekir. Buharin şöyle bitirir:

> Proletarya bunun bilincine vardıkça ve yalnızca niyet olarak değil, aslında devrimci bir güç olarak uluslararası sosyalizmin sınıf örgütlenmesinin etrafında birleştikçe dünyayı dönüştürebilir[2].

İlk bakışta koşullar, Bolşevikler ve Spartakistler tarafından ortaklaşa bir Enternasyonal kurulmasına pek de uygun değildi. Lenin ve Rosa Luxemburg önemli meselelerde, partinin rolü ve doğası, ardından da bölünmenin gerekliliği konusunda açıkça çatışmışlardı. Aslında yalnızca Rus devrimi iki eğilimi birbirine yaklaştırmıştı. 1917'de –ve gerçekten Alman olmayan Radek ayrı tutulursa– Lenin, Levi'ye ya da bazı Bremen unsurlarına etkisi olabilmişse de Bolşevizme tek bir Alman militan kazanamamıştı. Spartakist ve Bolşevik yöneticileri birbirine yaklaştıran, Rus devriminin çekim gücü, Bolşeviklerin kendi mücadelelerine getirdiği saygınlık, sınıf düşmanına duyulan ortak nefret yani tek kelimeyle tespitlerin bir noktada birleşmesinden çok nesnel durumdu.

Hiç kuşkusuz kuruluş kongresinde Alman Bolşevik heyetini, Alman hareketinin kendisine yabancı iki militana ve Spartakistler arasında Radek kadar tartışılan bir şahsiyete indirgemiş olan koşullar, kendi aralarındaki ilk doğrudan ilişkilere de etki edebilmiştir. Bundan ayrı olarak Bremen militanları bu dönemde komünizm ile Spartaküsçülük arasındaki görüş ayrılıklarının –Wolffheim ve Laufenberg'in sistemleştirmeye çalışacakları– altını çiziyorsa ya da Knief gibi bir adam –kuşkusuz Bolşeviklere en yakın Alman militan– kendini bile isteye K.P.D.(S)'nin kurulmasının dışında tutuyorsa bu bir tesadüf olamaz. Aynı şekilde Sparatakü's'ün içinde yeni partinin isminde geçen "komünist" sözcüğünün benimsenmesine düşman bir azınlığın varlığı ve Moskova'da merkezin delegelerine verdiği III. Enternasyonal'in kurulmasına kesinlikle itiraz etme emri çekinceler ortaya koyuyor ama karşılıklı güvensizliğin izlerini taşıyan zor ilişkileri ortaya koyan belli bir rahatsızlığa da katkıda bulunuyordu. Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un trajik ölümü, bundan böyle onlara bahşedilen aziz halesi, eylemlerinin Bolşevikler tarafından politik bir eleştirisini müşkül kılıyordu. Nihayet ve özellikle Rus partisinin ya da Enternasyonal'in basınında ya da Lenin'in 1918-19 yılları arasındaki yazılarında Alman işçi hareketine ayrılan ender satırların

---

1. Buharin, "Sınıfların Mücadelesi ve Rus Devrimi", Revue communiste, no: 11, Ocak 1921, s. 385-386.
2. *A.g.e.*, s. 386.

okunması, kesin bilgilerin ve düzenli politik ilişkilerin olmayışını, tespitleri, perspektifleri ve çözümleri homojenleştirmenin gerekli koşulu olabilecek politik açıklamaya çok az uygun bir bağlamı ortaya çıkarır.

Enternasyonal'in ilk yürütmesinde hiçbir Alman militan yoktur. 1. kongrenin arifesinde Edouard Fuchs, kongrenin kendisi için Eberlein, izleyen aylar boyunca ise Ernst Meyer, Petrograd'ta ya da Moskova'da kısa sürelerle kalmaktan başka bir şey yapmazlar. Enternasyonal'in resmi üyesi olan K.P.D. (S.), pratikte bundan bağımsızdır çünkü Bolşeviklere bağlı militanlar ya da Almanya'da temas halinde oldukları partilerinin üyeleri–Radek, Bronski, Zaks-Gladniev– de Ruslarla bütün ilişkilerini kesmişlerdir. İlk ciddi ve düzenli ilişki ancak 1919 sonbaharından itibaren kurulmuştur: bu tarihte Berlin'e, gerçek kimliğinin gizemini çözemediğimiz için tarihin "Yoldaş Thomas" olarak tanıdığı yürütmeden bir temsilci gelir[3]. Bu adam 1917-18 yıllarında Bern Rus heyetinde çalışmış ve Kasım 1918'de oradan kovulmuştur. Rusya'ya geri dönüp, sovyetlerin yürütmesine bağlı olan "propaganda seksiyonuna" atanan o, kuruluş kongresinin hazırlığına katılmış, bu da kendisini onun bürosuna kadar götürmüştür. Petrograd'ta *Komünist Enternasyonal*'in yazarı olarak, James Gordon mahlasıyla Almanya üzerine bir makale yayımlamıştır. 1919 yazının başında Komünist Enternasyonal'in bir batı Avrupa sekreterliğini çalışır duruma getirmek amacıyla Berlin'e gitmekle görevlendirilir; daha sonradan bunu kısaca şöyle açıklayacaktır:

> Komünist Enternasyonal faaliyeti Batı'da, öncelikli olarak da Almanya'da örgütlenmeliydi. Üstelik gizli çalışmaya alışkın eski militanların desteği olmaksızın örgütlenemeyecekti. Onları Moskova'dan göndermek gerekiyordu[4].

Önemli bir "savaş hazinesiyle"[5] donanmış olan Enternasyonal'in temsilcisi, sonbahar sonunda, olaylı bir yolculuğun ardından Berlin'e ulaşır. Radek'le[6] ve K.P.D. (S.)'nin merkeziyle hemen temasa geçer. Hamburg'ta ve Leipzig'te yayınevleri kurmayı başarır; bunlardan biri Almanca *Die Kommunistische Internationale*'i yayımlayacaktır. Frankfurt am Main'de kendi girişimiyle, Thalheimer tarafından hazırlanan Heidelberg kongresininkine benzer "tezleri" onaylayan bir batı komünist partileri ve grupları toplantısı gerçekleşir. Alman militanlardan oluşmuş ya da K.P.D. (S.)'ye bağlı Radek, Thalheimer, Bronski, Münzenberg ve

---

3. Muhtemelen o, E. H. Carr'ın (*a.g.e.*, III, s. 135) haksız yere yazdığı gibi "Bavyeralı bir komünist" olmayan Reich'ti. Bkz. Boris Nicolaïevsky'ye Enternasyonal'in ilk yıllarından ve Komintern'in Tarihi'ne Katkılar" içinde (s. 1-28) kendi faaliyetinden bahsettiği hikâye. Warren Lerner, Karl Radek. The Last Internationalist, s. 196, Thomas'a aslında Rubinstein dendiğini söyler.
4. *A.g.e.*, s. 12.
5. *A.g.e.*, s. 13.
6. *A.g.e.*, Thomas, Radek'in, onlarla temas kurduğunda hâlâ tutuklu olduğunu yazdığı (Kasım..., s. 158) zaman, serbest olduğunu söyler.

Edouard Fuchs ile birlikte,Radek'le işbirliği içinde daha önce bir "Batı Avrupa bürosu" kurmuştu[7].

Bu büroya Komünist Enternasyonal'in yürütmesinin ortaya çıkışı olarak bakmak zordur: Bolşevik partisinden gönderilen Bronski'nin Almanya'da partinin en anti goşist unsurlarıyla özdeşleşmesi gibi, Batı Avrupa sekreterliği de goşist unsurlara karşı açıkça tavır alır, hatta 1919 yılının sonunda hazırladığı tezlerde, dünya devriminin Enternasyonali'nin "kuruluşuna" çağrı yaptığına göre, yürütmenin ve kuruluş kongresinin tavrından ayrılmış gibi görünür[8]. Thomas'ın Berlin'e gelmesi, yürütmenin Almanya'da olup biten şeyden birkaç hafta içinde haberdar olmasını ve yasadışı geçişler örgütlemesini mümkün kılacak Berlin ile Moskova arasında ciddi gizli ilişkilerin kurumasına yarar.

Hiç kuşkusuz Rus etkisi, bizzat Almanya'da bazı militanlarla doğrudan temaslarla kendini hissettirir: Radek'in muhalefetten kesin olarak kurtarmaya ve K.P.D.(S.)'ye[9] kavuşturmaya geldiği Bremenli dostlarıyla temaslar, Thomas'ın, Berlin'de Rusların güveninden yararlanan bazı dostlarıyla, özellikle Ernst Reuter-Friesland'la[10] kurduğu temaslar; işte bu isimlerin muhalefetten Berlinli yöneticilerle –özellikle de Schröder'le– ilişkileri, yürütmenin planlarını Heidelberg kongresinin ertesinde muhalefet ile merkez arasındaki bir yakınlaşmayla destekler. Lenin ve Thalheimer arasında uzaktan yürüyen açık tartışma, Spartakistler ile Bolşevikler arasında dönemin ilişkilerinin etkilerinin bir yüzünden başka bir şey değildir. Bu ilişkiler önemsizdir ve güçlükle ilerler: Kapp darbesinin ertesinde kabataslak ifadelerle kaleme alınmış Enternasyonal'in bir manifestosu, genel grevin darbeciler karşısında zaferini ve Alman kızıl ordusunun doğuşunu aynı anda selamlar[11]: 25 Mart'ta Mosova'da yayımlanan bu manifesto, Almanya'da bu tarihte baskın çıkan kesin durum düşünüldüğünde yürütmenin cehaletinin açıklayıcısıdır.

Kapp darbesi, K.P.D. (S.)'nin merkezi tarafından bu vesileyle işlenen hatalar, yürütme üyelerinin zihniyetinde bir dönemece işaret edecektir: Alman partisinin işlerine müdahale etmek, onlar için kaçınılmaz politik bir zorunluluğa dönüşür. Daha önce gördüğümüz gibi ilk gerçek müdahale, Alman partisindeki en tartışmalı meselenin ortasında, merkezin olası bir işçi hükümeti karşısında sadık muhalefet bildirisi konusunda, gerçekleşmiştir. Bu müdahale, yürütmenin ve onun "küçük bürosunun" içindeki önemli anlaşmazlıkları gün ışığına çıkarır. Buharin, Béla Khun

---

7. *A.g.e.*, s. 15.
8. Kommunistitcheskii Internatsional, no: 7-8, Kasım/Aralık 1919, col. 1 099-1 102.
9. Karl Becker, aralarındaki bağı koparduğu K.A.P.D.'nin kuruluşunun ertesinde K.P.D.(S.)'nin 4. Kongresi'nde mevcuttur.
10. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 131.
11. Pravda, 25 Mart 1920.

ve Clara Zetkin gibi Radek tarafından da karşı çıkılan sadık muhalefet bildirisi, sonunda Lenin tarafından desteklenir.

Lenin'in tavır alışı ve tartışmanın tümünü Enternasyonal'in gelecek kongresine erteleme önerisiyle çabucak kesintiye uğrayan bu ilk tartışma, uluslararası komünist hareket içindeki bütün büyük tartışmalarda ortaya çıkacak karakteristikler arz eder: referans olarak Marx'tan, hatta Lenin'den alıntılara, Rus tarihinin şu ya da bu anında Bolşeviklerin politikasından alınan örneklere başvurmak ve 1917 yılının olaylarıyla sürekli bir karşılaştırma yapmak, baş aktörlerin favori silahları arasında yer alır. Lenin'in kendisi örnek verir: Rus deneyimi onun gözünde, 1920'de goşizim üzerine, dolayısıyla da partilerin ve Enternasyonal'in inşasının yöntemi üzerine girişilen tartışmada önemli bir kozdur.

Goşistlerle uluslararası çatışma

Temel tartışma ancak uluslararası olabilir. Goşist akımın büyük bir enerjiyle kendini göstermesi ve bir Komünist Parti'nin solunda ilk bölünmenin, 1920 Nisan ayında K.A.P.D.'nin doğmasıyla sonuçlanacak bölünmenin gerçekleşmesi hiç kuşkusuz Almanya'da olur. Ama goşist eğilim tam anlamıyla Alman olmaktan uzaktır ve bütün bir batı komünist hareketi onun etkisi altındadır. Hollanda komünist partisinin merkezinde akımın belli başlı kuramcıları, "tribünist" grubun eski önderleri, Henriette Roland-Holst, Hermann Gorter ve uluslararası tartışmaya önemli katkılarda bulunacak Anton Pannekoek bulunur.

İngiliz Goşist Sylvia Pankhurtst bu alanda ilk ilişkilere neden olur. Temmuz 1919'da British Socialist Workers Federation adına, parlamenter planda devrimcilerin her türlü eylemine karşı çıkan örgütü için desteğini istemek amacıyla Lenin'e yazar. Yanlış anlaşılma –dönemin koşullarında sıradan– aşikârdır. Lenin'in cevabı epey politiktir, aynı zamanda yararsız tartışmalardan kaçınma kaygısının izini taşır: devrimcileri, seçimler ve komünistlerin burjuva parlamentolarına katılımı karşısında aldıkları tavra göre bir araya getiren iki İngiliz komünist partisinin geçici olarak kurulmasını salık verir[12]. Aynı zamanda bir yürütme bülteni Enternasyonal'de tartışmayı başlatır[13]. Bir sağırlar diyaloğuna girmekten ya da ilkeler hakkında yanlış bir tartışmadan kaygı duyan yürütme, ona göre tartışmanın sürdürülmek zorunda olduğu çerçeveyi hatırlatmakla işe başlar: 1917 Rus Ekim devrimi, işçi hareketinin içinde yeni bir ayrım çizgisi çizmiştir. Komünistlerin "evrensel ve birleştirici" programı aslında "proletarya diktatörlüğü için

12. 28 Ağustos 1919 tarihli mektup, Œuvres, t. XXIX, s. 566-572.
13. "Der Parlamentarismus und der Kampf für die Sowjet", Manifest, Richtlinien, Beschlüsse des ersten Kongress, s. 139-146, s. 139-146. Zinoviev'in imzasını taşıyan genelge 1 Eylül 1919 tarihlidir.

mücadelenin Sovyet iktidarının biçimi altında tanınmasını" içerir. Bu koşullarda, burjuva parlamentosunun komünistler tarafından kullanılması hakkındaki tartışma, parlamenter sistem lehine politik bir seçimin ifadesi olan parlamenter sistem ile devrimcilerin kürsüler olarak kullandıkları seçilmiş meclislere katılımı arasındaki bir karışıklığın sonucu olarak, belirsizdir. Seçimlere katılmak mutlak bir kural olarak görülmüş olamaz. Ama prensip olarak buna karşı çıkmak söz konusu olamayacaktır. Bülten: "Bu ikinci meselede ayrılacak nokta yoktur"[14], iddiasında bulunur.

Oysa o döneme doğru komünist Rutgers, Moskova'da aldığı komünist Enternasyonal'in batı Avrupa sekreterliğini kurmak göreviyle Amsterdam'a gelir; bu sekreterlik aynı zamanda Amerika'yla ilişkilerden sorumlu olacaktır[15]. Rutgers'in görevi, Thomas'a verilen görevi de içine alır; bu da iletişimin güçlüğü, batı Avrupa'da en iyisinden bir antenin varlığını sağlama almanın gerekliliği göz önüne alınırsa hiç de olağanüstü değildir[16]. Ancak sonuç, güçlü goşist eğilimli Hollandalı komünistler tarafından canlandırılan Amsterdam bürosu ile K.P.D. (S.)'den esinlenen Berlin sekreterliği arasında, ciddi bir tartışma olacaktır. Aslında 3 Şubat 1920'de, Hollanda partisinin temsilcilerinin, değişik İngiliz gruplarının, Amerikalı Louis Fraina'nın, Meksika'dan dönen Rus Borodine'in, Endonezya'dan, Çin'den, Macaristan'dan resmen görevlendirilmeyen yaklaşık yirmi kadar temsilcinin katılımıyla Amsterdam'daRutgers tarafından toplanan uluslararası bir konferans gerçekleşir[17]. Ne K.P.D. (S.)'den, ne de Berlin sekreterliğinden hiçbir temsilci yoktur: Clara Zetkin'e bakılırsa konferansın başlamasından önce, 31 Ocak'ta haberdar edilmişlerdir[18]. Konferans dört gün boyunca devam eder, ardından ara vermek zorunda kalır: polis, tartışmaları kaydeden bir ajan bulundurduğundan, yabancı delegeler tutuklanır ve sınır dışı edilir[19].

Konferans devam etmeyecektir. O sırada Paul Frölich, Münzenberg ve İsviçreli bir temsilciyle gelen Clara Zetkin, kesinlikle her şeyden haberdar olan Hollanda polisi tarafından karşılanır; Zetkin, Rutgers ve ötekilerin yanında bu denli kötü hazırlanmış bu "temsiliyetsiz konferansı" öfkeyle protesto eder[20]. K.P.D. (S.)'nin başka ciddi hoşnutsuzluk nedenleri vardır: konferans, sendika meselesinde, Alman muhalefetinin tezlerine çok yakın tezler benimsemiş, üstelik Hollanda Komünist Parti Temsilcisi

14. *A.g.e.*, s. 146.
15. Le Phare, no: 8, 1 Nisan 1920, s. 387; Hulse, The Forming of the C.I., s. 153.
16. Bericht 3..., s. 78-79.
17. Hulse, *a.g.e.*, s. 154.
18. Bericht 3..., s. 79.
19. Hulse, *a.g.e.*, s. 155.
20. Bericht 3.., s. 81.

Wijnkoop, şöhretli goşist Henriette Roland-Holst ve kendi partisinde goşistlerin tarafında yer alan Rutgers olmak üzere, hepsi Hollandalı üç üyelik bir büro seçmiştir[21]. Dolayısıyla Almanlar uzaklaştırıldıklarını ve Berlin sekreterliğinin engellenmeye çalışıldığını düşünürler; delegelerin, Heidelberg kongresinde K.P.D.(S.) tarafından benimsenen kararlardan haberdar olmadıklarının altını çizerler[22]. Her durumda konferansın sonuçları önemsizdir ve kıta için bir alt-büro örgütlenmesini Amerikan Komünist Partisi'ne bırakma kararıyla ve üç ay içinde yeni bir konferans düzenleme girişimiyle özetlenebilir[23]. Amsterdam bürosunun faaliyetinin durumun berraklaşmasına pek de katkı yapmadığını kabul etmek gerekir. Şubat ayında Karlsruhe'de gerçekleşen K.P.D.(S.)'nin 3. kongresi, onların faaliyetlerini ve girişimlerini protesto eder[24]. Sonradan Amsterdam bürosu, Kapp darbesi dönemi boyunca açıkça K.P.D.(S.) politikası aleyhinde karar alacak ve K.A.P.D.'den yana yer alacaktır[25]. Nisan ayında bir yürütme kararı onun görevine son verir:

> Hollandalı yoldaşlarla görüş ayrılıklarının çabucak çözüleceğine ikna olduk. II. Enternasyonal'in tersine, görüş ayrılıklarımızı gizlemiyoruz ve bulanık ifadelerden kaçınıyoruz. Hollanda bürosu pek çok mesele hakkında (sendika, parlamento) yürütme bürosununkinden farklı bir tavır benimsemiştir. Yürütme komitesini, uluslararası Amsterdam konferansı toplanmadan önce görüş ayrılıklarından haberdar etmemiştir. Sonuç olarak yürütme komitesi, Amsterdam bürosunun görevinin geçerliliğini yitirdiğini ilan ediyor ve onu görevden alıyor. Hollanda bürosunun sorumlulukları, batı Avrupa sekreterliğine naklediliyor[26].

Ama aynı dönemde dünya komünist hareketinde Amsterdam bürosu tarafından yaratılan goşist akımın başka işaretleri yavaş yavaş belirmeye başlar. Onun belli başlı merkezlerinden biri, 1920 yılının başından beri Güneydoğu Avrupa için Enternasyonal'in yayın organı niteliğinde Viyana'da yayımlanan *Kommunismus* dergisi etrafında birleşmiş olacaktır. Hollanda komünist partisi gibi Avusturya komünist partisi de, kendi ülkesinin işçi sınıfında, 1919 yılı esnasında, bilhassa "Betttelheimerei" sırasındaki tavrının ortaya koyduğu gibi, belirgin dar kafalı eğilimli epey izole bir akımı temsil eder[27]. Üstelik 1919 devriminin bozgununun ardından Avusturya'ya yerleşmiş Macar göçmenlerin oluşturduğu küçük bir gruptan, özellikle de şiddetli bir fraksiyonel muhalefetin Béla Kun'un karşısına çıkardığı, eğitimli eski halk komiseri György Lukacs'tan güçlü

21. Hulse, *a.g.e.*, s. 156.
22. Bericht 3.., s. 79.
23. *A.g.e.*, s. 82.
24. *A.g.e.*, s. 84-85.
25. Die Rote Fahne, 22 Nisan 1920.
26. Le Phare, Mayıs-Haziran 1920, s. 484-485.
27. Bkz. X. Bölüm.

bir şekilde esinlenmiştir[28]. Goşist akımın, gerek Gorter ve Pannekoek'in yazılarıyla, gerek K.A.P.D. ve İngiliz goşist gruplar tarafından savunulmuş tutumlar aracılığıyla batı Avrupa'da ifade edildiği sırada, iki adam onun lehine müdahale eder. Parlamenter sistem[29] meselesini ele alan Lukacs, bu meselenin ilkelere değil, taktiğe bağlı olması bakış açısını –Lenin'inki– tartışır. Ona göre problem, güç dengesinin tam olarak ne demek olduğunu bilmektir. İşçi sınıfı savunmada olduğu bir durumda, ona göre, kendini güçlendirmek için parlamenter sistemin araçlarını kullanmalıdır. Buna karşın işçi sınıfı saldırıya geçtiği zaman, görevi, kendi sınıf örgütlenmelerini, Sovyetleri (konseyleri) kurmaktır ve bu koşullarda seçimlere katılım, somut bir devrimci perspektiften vazgeçiş görünümünü alır ve yolu oportünizme açar[30]. Konu, Avrupa'ya has durumda seçimlere katılıma üstü kapalı bir karşı çıkış ve yürütmeye karşı bir tavır alıştır[31].

Béla Kun mesele konusunda düşüncelerini ifade ederek benzer eğilimleri ustalıkla ortaya koyar[32]. "Sendikacı boykotu" olarak nitelendirdiği şeye karşı, (partinin) seçimlere katılabilmesi, ajitasyonunun ve eyleminin mümkün olduğunca çok sayıda proleter oy kazanmayı amaçlaması denli geniş bir devrimci ajitasyon" olarak tanımladığı "aktif boykottan" yana tavır alır[33].

O sırada İtalyan Bordiga da, İtalyan solunun temellerini oluşturacak olan sendikacılık karşıtı ve parlamenter sistem karşıtı temaları kendi *Il Soviet* dergisinde geliştirmeye başlar[34]. Brüksel'de Van Overstraeten'in etrafında toplanani İlk Belçika komünist örgütlenmesi de aynı düşünceleri geliştirir[35].

Goşizme karşı Lenin

Lenin, yürütme ile Amsterdam bürosu arasındaki çatışmayı başlattığı için goşizm hakkındaki kitapçığı, *Komünizmin Çocuksu Hastalığı: Goşizm*'i, yazmaya başlamıştır. Bu metinle birlikte, tartışma, bir uluslararası açık fikir tartışması biçimini almak üzere Almanya'yı terk eder. Lenin'in niyeti, doğmakta olan komünist partilerin Bolşevik deneyiminden faydalanmasını mümkün kılmaktır. Onun için Bolşevizm, saldırı

28. Borkenau, *a.g.e.*, s. 175 ve devamı.
29. "Die parlamentarische Frage", Kommunismus, no: 6, 1 Mart 1920, s. 161-172.
30. *A.g.e.*, s. 164-169.
31. Aslında Lukacs, Komünizmin Çocuksu Hastalığı'nda Lenin tarafından savunulan fikirlere-eser henüz yayımlanmadığı için bu fikirlerden haberdar olmadan-karşı polemik yaratır. Lenin (Œuvres, t. XXI, s. 167) şöyle söyleyecektir: "G.L.'nin bu makalesi son derece goşist ve son derece kötüdür. Onun Marksizmi tamamen sözde kalmış"
32. "Die Durchführung" Kommunismus, no: 18, 8 Mayıs, s. 549-555.
33. *A.g.e.*, s. 552.
34. Bkz. Bordiga'nın Komünist Enternasyonal'e mektupları (10 Kasım 1919 ve 11 Ocak 1920) Rivista Storica del Socialismo, 1966, no: 27, s. 183-188.
35. Le Phare, 1 Mart 1920, s. 334-335.

sanatı kadar savunma sanatının da bütünsel devrimci deneyiminin bir hülasasıdır. Bunu ne olursa olsun bir model haline getirmek istemeyen Lenin şunları söyleyecektir:

> Deneyim, proleter devrimin belli başlı bazı meselelerine ilişkin olarak, *bütün* ülkelerin Rus devriminin geçtiği yerden geçeceğini ortaya koymuştur[36].

Oysa Rus devriminin hamlesiyle büyümekte olan uluslararası devrimci hareket, Bolşevizmin ancak oportünizme karşı mücadelesinin tarihini bilir. Lenin'in "küçük burjuva devrimci ruhu"[37] adını verdiği şeye karşı sürdürmek zorunda olduğu mücadeleyi henüz bilmez.

Aslında goşistler devrimci bir partinin gerekliliğini inkâr eder, "kitleleri" sürekli olarak ya "liderleri" ya da "yöneticileriyle" karşı karşıya getirirler. Bu durum Lenin için devrimci hareket adına gerçek bir tehlike yaratan bir ayrımdır. Zira aslında sınıfın içinde, "liderleri, burjuvazinin tarafına geçmekten hiç vazgeçmeyen", "oportünist, küçük burjuva bir işçi aristokrasisi" mevcuttur: bu "liderler" gerçekte "kitlelerden", yani geniş emekçi tabakalarından, en düşük ücretli işçi çoğunluğundan bütünüyle kopmuşlardır. Devrimcilerin görevi, "kitleleri" bu "liderlerden" koparmak için çalışmaktır[38]. Ama ancak şu durumu kabul ederlerse başarılı olabilirler:

> Sosyalizmin kurulmasına, hayali olandan yola çıkarak değil, bu etkiyi özel olarak oluşturmuş olacağımız insan malzemesiyle değil kapitalizmin mirasıyla girişmeliyiz[39].

Sendika liderlerinin devrime karşı burjuvaziye destek oldukları tespitini ileri süren goşistler, devrimcileri, sendikaları terk etmeye ve yıkılmaları için mücadeleye etmeye çağırır. Oysa aslında gerici "liderler" reformist sendikaların içinde ve onların aracılığıyla "kitleler" üzerindeki etkilerini muhafaza ederler. Dolayısıyla komünistlerin görevi, tam tersine, "kitlelerin" yönetimini reformist "liderlerin" elinden almak için sendikaların içinde militanlık etmektir:

> Gerici sendikaların içinde eylemden vazgeçmek, işçi kitlelerini, işçi aristokrasisinin gerici liderlerinin, burjuvalaşmış işçilerin etkisine terk etmektir[40].

Lenin, "milyonlarca işçi ilk defa olmak üzere örgütsüzlük durumundan temel biçimlere, en basit ve en erişilir örgütlenme biçimlerine, yani sendikal örgütlenmeye geçtikleri zaman", kazanmak zorunda olan ve

---

36. Œuvres, t. XXXI, s. 25.
37. *A.g.e.*, s. 26.
38. *A.g.e.*, s. 37.
39. *A.g.e.*, s. 45.
40. *A.g.e.*, s. 48.

kazanabileceği bir alanda savaş vermemenin kabul edilemez olduğunu düşünür. Komünistlerin görevi, "öteki emekçileri, *kendi aralarında* çalışmayı öğrenmeye ve onlardan ayrılmamaya ikna etmektir"[41]. Goşistler, proleterleri bile isteye karşı-devrimci olmakla suçlar: bunun nedeni "onların arzularını nesnel bir gerçeklik" sanmalarıdır[42].

> Devrimci bir yöntem yalnızca devrimci duyguya dayanamaz[43].

Komünistler Parlamento'yu dağıtma gücüne sahip olmadıkça, yani emekçilerin çoğunluğunu Parlamento'nun bir aldatmaca olduğuna ikna etmeyi başarmadıkça, görevleri, onun maskesini düşürmek için orada bulunmak, aldatılmış emekçileri şu ya da bu yöntemle aydınlatmak amacıyla onu kullanmaktır. Lenin, Alman Komünist Partisi Kasım devriminin ertesinde gelişim göstermemişse, diğerleri arasında bunun nedeninin, 1919 Ocak ayında Ulusal Meclis'teki seçimleri boykot etme ve militanlarının reformist sendikaları terk etmesine izin verme hatasını işlemiş olması olduğunu düşünür.

> Saf proletarya, proletaryanın alt proletaryaya geçişini gerçekleştiren tiplerle dolu kitleyle çevrilmiş olmasaydı, kapitalizm, kapitalizm olmayacaktı. (...) Proletaryanın öncüsü için, onun bilinçli kısmı için, komünist partinin uzlaşmalara, anlaşmalara başvurmasının mutlak gerekliliği bundan ileri gelmektedir. (...) Önemli olan proletarya saflarında genel bilinç, devrimci düşünce, mücadele ve zafer kapasitesini alçaltmak değil, yükseltmek yöntemini kullanmayı *bilmek*tir[44].

Kısaca, goşizmin, komünizmin "çocuksu bir hastalığı" olduğunu, bu hastalığın batı Avrupa'da ilerlemesinin tesadüfî olmadığını düşünür:

> Pek çok batı Avrupa ülkesinde devrimci duygunun bugün, uzun süre boşu boşuna sabırsızlıkla beklenen bir "yenilik", bir "ender görülürlük" olduğu söylenebilir. Belki de bu yüzden duyguya bu kadar kolaylıkla boyun eğilir[45].

Mesele o kadar önemlidir ki, batı Avrupa'da devrimcilerin görevi daha güçtür:

> 1917'nin somut, son derece kendine has durumu nedeniyle, sosyalist devrimi Rusya'da *başlatmak* kolay oldu; oysa öteki Avrupa ülkelerinde onu *devam ettirmek* ve sona erdirmek onun için daha güç olacaktır[46].

Batı Avrupa komünistleri, daha önce Çernişevski'nin yazdığı gibi,

---

41. *A.g.e.*, s. 49.
42. *A.g.e.*, s. 53.
43. *A.g.e.*, s. 59.
44. *A.g.e.*, s. 70.
45. *A.g.e.*, s. 59.
46. *A.g.e.*

"politik eylemin Nevski perspektifinin bir kaldırım taşı olmadığını" kesinlikle anlamalıdırlar.

> Ne olursa olsun bu hakikatin özümsenmesini, işçi sınıfına sadık sol komünistlerin, Batı Avrupa ve Amerika devrimcilerinin gecikmiş Ruslara olduğu kadar pahalıya patlamayacağı şekilde gerçekleştirmek gerekir[47].

Alman muhalefetinin tezlerine, işçi militanları komünizme doğru ilerlemekte olan bağımsız sosyal demokrat partiye göndermelerin sıklığı, Lenin'in kaygısının boyutunu ortaya koyar: Alman komünist hareketinin goşizminin, bütün işçi unsurlarının –ki bu unsurların bir azınlığı iki komünist partinin içinde, büyük çoğunluğu ise bağımsız sosyal demokrat partide bulunur– devrimci bir partide birleşmesine engel olmasının önüne geçmek.

Hermann Gorter'in cevabı

Goşistler adına Lenin'e cevap veren Hermann Gorter olur[48]. Kitapçığının yayımlanmasına üzülür zira bu kitapçığın Batı'da daha önce III. Enternasyonal'e katılmış olan ya da katılmaya hazırlanan sosyalist partilerin oportünist liderlerinin konumunu güçlendireceğini düşünür. Ona göre Lenin yanılır çünkü Rus devrimini mekanik bir şekilde Batı'ya oturtur; oysa Batı ve Doğu Avrupa tamamen farklı iki dünya oluştururlar. Aslında batı proletaryası, 1917'deki Rus proletaryasının tersine, mevcut olmayan bir yoksul köylü kitlesinin desteğine güvenemez. Toplumun içinde tamamen izole bir vaziyettedir: bu yüzden devrimin başarısı için kitlelerden talep edilen çabalar daha büyük, liderlerin rolü daha azdır. Devrimci mücadelede batı proletaryasının gücü, ancak onun niteliğine dayanabilir. Dolayısıyla komünistlerin rolü öncelikli olarak "bireyler bütünü ve toplamı olarak kitleleri gelişimin en üst seviyesine yükseltmek, her şeyin kendilerine bağlı olduğunu onlara açıkça göstererek onları devrimci mücadeleciler haline getirmek için proleterleri teker teker eğitmektir"[49].

Gorter, Lenin'in batı Avrupa proletaryasının gerçek durumundan tamamen habersiz olduğunu, "öncü kazanmıştır" ya da hatta "propaganda vakti dolmuştur" dediği zaman kendini yanılsamaya kaptırdığını düşünür[50]. Aslında batı işçileri on yıllardır burjuva kültürünün ve özellikle

---

47. *A.g.e.*, s. 67.
48. Herman Gorter, Offener Brief an den Genossen Lenin. Eine Antwort auf Lenins Broschüre: Der Radikalismus, eine Kinderkrankheit des Kommunismus, Berlin, 1920 (K.A.P.D.). Burada, A. Pannekoek ve H. Gorter, Organisation und Taktik der proletarischen Revolution, Frankfurt, 1969 içinde kaleme alınan Almanca metinle karşılaştırarak, 1930 tarihli Fransızca çevirisi *Lenin'e Cevap*'ı kullandık.
49. Gorter, *a.g.e.*, s. 24.
50. *A.g.e.*, s. 97-98.

parlamenter demokrasi konusunda burjuva fikirlerinin sıkı ideolojik bağımlılığının altındadır. Anton Pannekoek'in ifadesine göre, burjuvazi "halkın beynini bu modele göre biçimlendirmiştir" ve sendikalarda bir araya toplanmış, belirleyici savaşların oy pusulalarıyla kazanıldığı yanılsamasıyla sımsıkı bağlanmış işçi, harekete geçme kapasitesini yitirmiştir. Bu kapasiteyi ona geri kazandırmak için onun yanılsamalarını kökten ortadan kaldırmak gerekir; bu da, seçimlere katılmaktan kaçınmak ve ona kendi inisiyatifiyle eyleme geçme araçları vermek anlamına gelir. Komünistler bunu savunarak reformist sendikaları güçlendirmekten kaçınmakla kalmayıp, tam tersine, eylem ve işçi bilinci önündeki engeller olarak onları yıkmalıdır. Onların yerine, "işçilere her şeye karar verme izni verdiğinden devrimci de olan "konseyler" tipi bir örgütlenme salık vermelidirler: sendikaların tersine, sanayi ya da zanaat temelinde değil, işletme temelinde oluşturulmuş "işçi birliği". Lenin, batı ülkelerinin komünistlerini "kitlesel partiler" kurmaya çağırdığı zaman ağır bir şekilde yanılır: böyle partiler, sosyal demokrasinin oportünist yanılgılarını kaçınılmaz bir şekilde yineleyecektir. Gorter'e göre "saf ve sağlam komünist grupların" yaratılmasına ve eğitimine büyük çaba sarf etmek gerekir[51].

Kapp darbesini izleyen ve Lenin ile goşistler arasındaki açık tartışmanın gerçekleştiği aylar, uluslararası komünist aygıtın merkezindeki iç mücadeleler gibi, Enternasyonal'in temsilcileri ile Moskova'da K.A.P.D. delegeleri arasındaki perde arkası görüşmeler de gerçekleşir. Berlin'de batı Avrupa bürosu ile büronun goşist hatta yarı anarşist eğilimler ortaya koymakla suçladığı Enternasyonal'in gençlik sekreterliği arasında bir çatışma patlak verir. Münzenberg ise, batı Avrupa bürosu mensuplarını fraksiyonel dolap çevirmekle suçlar ve Enternasyonal'in gençlik idaresinden gelen belgeleri ve mektupları yürütmeye aktarmayı reddettiklerini iddia eder. Bürodaki Rus partisi temsilcisinin uzlaştırma çabalarına rağmen, Haziran ayında, Albrecht denilen Abramovitch-Zaleski, Thomas'ın ve hizmetindekilerin uygulamalarının ağır bir ithamı için büronun tam desteğini elde eder[52]. Böylelikle, bir yıl sonra Münzenberg'in aforoz edilmesiyle ve gençlerin Enternasyonalinin yürütme tarafından vesayet altına alınmasıyla sonuçlanacak bir çatışma başlar[53]. Öte taraftan K.P.D. (S.)'yi ve belki de hatta batı Avrupa bürosunu unutmuş olan Enternasyonal'in aygıtı, büronun ama aynı zamanda Rus partisinin üyesi Félix Wolf ve Babette Gross'un "K.A.P.D'nin irtibat ajanı" olarak nitelendirdiği Borodine'in aracılığıyla Berlin'de Alman goşistlerle temaslar sürdürür[54].

---

51. *A.g.e.*, s. 108.
52. B. Gross, *a.g.e.*, s. 107-108.
53. *A.g.e.*, s. 117 ve devamı.
54. *A.g.e.*, s. 116.

Ayrıca, Mayıs sonundan itibaren Moskova'da Enternasyonal'in yürütmesi ile K.A.P.D. temsilcileri arasında tartışmalar başlar. K.A.P.D.'nin kurulmasından hemen sonra onun yönetiminin iki üyesi olan Appel ve Jung, illegal olarak Sovyet Rusya'ya, Enternasyonal'in temsilcileriyle bir temas kurmaya giderler. Uzun bir ayın ve pek çok karışıklığın bitiminde kardeşçe bir karşılamayla buyur edilirler ama kesin bir kararlılıkla karşılaşırlar. İçlerinde Lenin ve Zinovyev 'in bulunduğu muhatapları, Almanya'da K.A.P.D. tarafından vaaz edilen stratejiyi ve uygulamayı reddetmekte diretirler, hatta Lenin henüz yayımlanmamış Çocuksu Hastalık'ın el yazmasını onlara verir[55]. Bu görüşmelerin ardından yürütme Almanya'ya 2 Haziran 1920 tarihli bir "Komünist Enternasyonal'in Yürütme Komitesinden K.A.P.D. Üyelerine Açık Mektup" göndermeye karar verir. Enternasyonal'in yöneticileri, bu mektupta, K.A.P.D.'nin politikasını itham eder, yöntemini "komünizmin terki" olarak nitelendirir ve:

> "Bugün Almanya'da ısrarlı bir biçimde gündeme yöneltilen bütün önemli ilke ve yöntem soruları konusunda haklı olan K.A.P. değil, K.P.D.'dir"[56], der.

Mesele komünist Enternasyonal'in 2. kongresi tarafından kesin olarak çözüme kavuşturuluncaya kadar, yürütme, Almanya'da geçici olarak, yürütmenin bir temsilcisinin başkanlık edeceği iki komünist partisinin temsilcisinin eşit yanlı bir örgütlenme bürosunun kurulmasını önerir; bu da yürütmenin amacı olarak kalan yeniden birleşmenin hazırlık safhasını oluşturacaktır[57]. Ancak "Açık Mektubun" Almanya'ya ulaşması haftalar alacaktır: bu arada Appel ve Jung'tan haber alamayan K.A.P.D., Moskova'ya Enternasyonal'in 2. kongresindeki öteki iki temsilciyi göndermiştir ve delegelerin seçimi olarak bu girişim, meseleyi yeni bir bakış açısından ortaya koyacaktır.

1919 devrimleri etrafındaki tartışmalar

1919 yılının sonundan itibaren başlamış, Radek ve takipçisi Paul Frölich'i, Paul Levi'yle karşı karşıya getiren 1919 Bavyera ve Macar devrimleri hakkındaki tartışmanın gelişmesi, yine Kapp darbesi ile komünist Enternasyonal'in 2. kongresi arasına yayılan döneme rastlar. Radek, özgürleşmesinden kısa bir süre sonra söz alır ve bu meseleler konusunda 1919 sonbaharı boyunca Levi'yle yaptığı tartışmaların içeriğini kamusal alana taşır[58]. Lenin gibi, Béla Kun'un ve Macar

55. Bock, *a.g.e.*, s. 253.
56. Die Rote Fahne, s. 128.
57. Bock, *a.g.e.*, s. 255.
58. Arnold Struthahn, Die Entwicklung der Weltrevolution und die Aufgaben der K. P., 1919.

komünistlerinin başarısızlığının en önemli nedeninin, gerçek bir komünist parti –sosyal demokrasinin gelenekleri ve pratikleri kadar temsilcilerinden, yalnızca "çoğunluk" tip sosyal demokratlarla değil, özellikle "bağımsız" tip merkezcilerle onların uzlaşma ruhundan açık bir şekilde kopmuş bir parti-yaratma yeteneksizlikleri, hatta retleri olduğunu düşünür. Almanya'yla bir karşılaştırma yaparak, bağımsız solun yöneticilerinin politikasının merkezci yapısını, Şubat ya da Mart ayının ertesinde "darbeci-blankici" olarak adlandırdığı bir eğilim ile oportünist, "Proudhoncu" anlayışlar arasında gidip gelmelerle karakterize edilen Richard Müller ve Däumig'leri ortaya çıkarmaya çalışır. Devrimci dönemde devrimci bir yönetim için en önemli tehlikeyi oluşturan, onun gözünde "merkezciliğin" özellikleri olan bu gidip gelmelerdir. Zira Macaristan ve Bavyera bozgunları, ona göre, komünistlerin Bavyeralı bağımsız, Macar solcu sosyal demokrat bu merkezcilerle işbirliğinden başka türlü açıklanmaz; her türlü kararlılığı ve her türlü berraklığı devrimin liderlerinin elinden almayı ve kitleleri bir yönetimden mahrum etmeyi başaran onlardır, .

Paul Werner mahlasıyla Bavyera devriminin –nihai bozgununu bağımsızların "ihanetiyle" açıklar– incelenmesine bir kitapçık ayıran Paul Frölich'in bakış açısı da böyledir[59]. Sonradan Radek, Ocak 1920'de Macar komünist Béla Szanto'nun eseri için kaleme aldığı önsözde Macar meselesine döner[60]. Alman komünist saflarında yaygın kabul gören düşüncelere karşı canlı bir tartışma başlatır; bu düşüncelere göre, Macar konseyler cumhuriyeti, zihnin bir inşası, proletaryanın kendi sınıf eyleminden bağımsız, komünistler ile sosyal demokratlar arasında bir zirve anlaşmasının sonucu olmuş olacaktır. Açıkça Paul Levi'yi ve Alman merkezinden yoldaşlarını hedef alarak, Spartaküs programının ifadesini fazla kullanmakla itham eder; bu ifadeye göre, Alman komünist partisi, Ebert-Scheidemann miatlarını doldurdukları ve çıkmazda bulundukları için, tek başına iktidarı almaya hazır değildi. Ocak ayında Berlin'deki durum göz önüne alındığında koşulları belirleyen ve doğru olan bu yargı, genel bir devrimci eylem seviyesine yükselemiyordu. Şöyle yazacaktı:

> Burjuva Devleti'nin çöküş sürecinin, proleter güçlerin bir araya toplanma süreciyle at başı gitmeyeceği burjuva-sosyal demokrat koalisyonunun basit bir çöküş anlayışı, tamamen tarih dışıdır[61].

---

59. Paul Werner, Die Bayrische Räterepublik. Tatsachen und Kritik, 1920.
60. Béla Szanto, Klassenkämpfe und Diktatur des Proletariats in Ungarn (1910).
61. Radek, "Die Lehren der Ungarischen Revolution", Die Internationale, no: 21, 25 Şubat 1920, s. 57.

Macaristan'daki komünistler gibi, Bavyera'daki Alman komünistlerin, uluslararası durum Münih ve Budapeşte devrimlerini hızlı bir çöküşe götürse bile, iktidar için devrimci mücadele ödevlerinden kaçınamayacaklarını düşünür:

> İşçi sınıfının mücadele ettiği yerde, alt etmek ya da bozguna katlanmak zorunda olduğumuz onun savaşa gittiği yerde olmalıyız[62].

Radek, "Tarih'in, zaferi onlara anlaşmayla sağlaması[63]" koşuluyla mücadeleye hazır olan "siyasi akılcılar" adını verdiklerini alaya alır. Onun için Macar komünistler, sosyal demokratların proletarya diktatörlüğünden yana olduklarını ifade ettikleri andan itibaren, sosyal demokratların, kitlelerin derin özlemlerine karşılık veren birlik tekliflerinden de kaçınamayacaklardı. Birliği kabul ederken, barışçıl ve şiddetsiz bir zafer konusundaki yanılsamalara karşı aynı anda mücadele etmelilerdi: birliği kabul etmek ve aynı zamanda darağaçları kurmak gerekiyordu! Aslında onun için Rus devriminin ve iç savaşın dersi budur: tezlerle yetinmemeli, devrimciler olarak harekete geçilmelidir. Üstelik bu durumda bozgun, dünyanın geri kalanının proleterlerine güç örneği ve dersi hizmeti görecektir.

Doğrudan hedeflenen Levi, meydan okur. Rosa Luxemburg gibi o da, proletaryanın sınıf bilincinin, iktidarın ele geçirilmesi için gerekli koşulu yarattığını düşünür ve şunları söyler:

> Belirleyici olan, burjuvazinin tarafının olumsuz unsuru değil, proletaryanın tarafının olumlu unsurudur. (...) Proletaryanın iktidarı ele geçirmesinin olumlu işareti, yalnızca proletaryada bulunur ve ulaştığı devrimci evrim evresinde kendini ifade eder[64].

Radek'in düşündüğü şeyin tersine, burjuvazinin ulaştığı karışıklık ve örgütsüzlük seviyesi ile proletaryanın ulaştığı açıklık ve örgütlenme seviyesi arasında bağıntı yoktur. Alman örneği –Kasım 1918'dei "birliğin" "büyük yanılsaması– bunu açıkça ortaya koyar:

> Burjuvazinin bütün güçsüzlüğüne ve geçici karışıklığına, proletaryada açıklık ve kararlılık cevabı değil, tam tersine o derece büyük bir güçsüzlük ve karışıklık cevabı verdiler[65].

Rosa Luxemburg'un düşüncesine açıklık getirmeye çalışan Levi şöyle yazar:

---

62. *A.g.e.*, s. 58.
63. *A.g.e.*
64. P. Levi "Die Lehren der Ungarischen Revolution", *Die Internationale*, no: 24, 24 Haziran 1920, s. 35.
65. *A.g.e.*

> Normalde burjuva gecesi ile proleter gündüzü arasına bir alacakaranlık sızar. (...) Burjuvazinin gücünün bazı hallerde küçük bir azınlığın iktidarı ele geçirmesinin maddi anlamda zaten mümkün olduğu bu noktaya kadar azaldığında, biz komünistler gerçekleştirmek zorunda olduğumuz ilk olumlu görevi üstlendik: proletaryanın, konseylerin içinde sınıf olarak örgütlenmesi. Üstelik sonucun, proleter sınıfın bu örgütlenme süreci tarafından ulaşılan seviyenin-doğal olarak "konseyler sistemi" çerçevesinde bir belgeye kesin biçimde uygun olamayan ama yukarıdan aşağıya bir gösteriler, müdahaleler, mücadeleler vs dizisinden ibaret olacak-komünistlerin iktidarı ele geçirmek zorunda olduğu ana işaret ettiğini sanıyorum. Sanırım Rosa Luxemburg'un ifade etmek istediği bundan başka bir şey değil[66].

Dolayısıyla Levi'ye göre Macar komünistlerin yanılgısı, henüz proletarya hazır değilken, 1918'de Almanya'da olduğu gibi, onun sınıf bilinci "bütün sosyalistlerin birliği" konusunda trajik yanılsamalarla doluyken iktidarı almak istemiş olmak ve almaktır. Levi, sınıf terörünün gerekliliğini inkâr etmeksizin, Radek'in "darağaçları dikmenin" gerekliliği üzerine argümanını şiddetle reddeder[67]:

> Darağaçlarını, konseylerin iktidarının kurulması sırasında proletaryayı bir birleştirme ve kaynaştırma yönteminin yüksekliğinde dikmek, proletaryanın örgütlenmesi ve sağlamlaştırılmasına "proletaryanın büyük çoğunluğunun açık ve koşulsuz iradesi" temelinde ya da onun "komünizmin fikirleri, amaçları ve mücadele yöntemleriyle bilinçli uzlaşması" temelinde değil, önemli infazlar ve asma cezaları temelinde girişmek bana –fazla katı olmak istemem– zavallı bir yöntem gibi geliyor. (...) Bildiğim kadarıyla Rus konseyler cumhuriyeti, kendi amblemi orak çekicin arasına darağacını yerleştirmedi; sanırım bu eksiklik bir tesadüf ya da basit bir tevazu değil ama Rus konseyler cumhuriyetinin Yoldaş Radek'in Macaristan için önerdiklerinden başka temellerde de inşa edilmesinden kaynaklanıyor. Sınıf olarak proletaryanın birleşmesini sağlayan bağ, bir gül yaprağı değildir ama bir darağacı ipi de değildir[68].

Bavyera'da komünistlerin işlediği hatalar başka türdendir. Léviné tarafından yeniden örgütlenen ve ısah edilen Bavyera komünistleri aslında sosyalist birliğin tuzağına düşmemiştir. Daha doğrusu, anarşistler, çoğunlukçular ve bağımsızlar arasındaki uzlaşmadan doğmuş ilk Bavyera konseyler cumhuriyetinin temsil ettiği "hayaleti" desteklemeyi reddetmişlerdir. Ama Münih işçileri istediği için ve Radek gibi, görevlerinin, yanıldıkları zaman bile işçi kitleleriyle olmak olduğunu düşündüklerinden iktidarı ele geçirmişlerdir. Aslında Levi, komünistlerin sorumluluğunun şu ya da bu anda kitlelerle dayanışmaya indirgenmediğini ama bütün proletarya, bütün devrimci dönem için eyleme önderlik

66. *A.g.e.*, s. 36.
67. Radek, *a.g.e.*, s. 59.
68. Levi, *a.g.e.*, s. 37.

etmekolduğunu düşünür. Komünistleri karakterize eden şey, devrimci, evrensel bir amaca ve işçi kitlelerini zafere götürme sorumluluğuna sahip olmalarıdır:

> Kitlelerin, devrimin geniş bağlamını hesaba katmaksızın hep ağzına aldığı greve çağrılar, "komünist" değil, "bağımsızdır". Biz komünistlerkayıtsız şartsız daima kitlelerin durduğu yerde durmak zorunda olsaydık, daima onlara ait zamanın mücadele hedefleri için mücadele etmek zorunda olsaydık, yalnızca kendi politik hakkımızı kendimizin tayin etmesinden feragat etmeyecek, devrimdeki lider rolümüzü de inkâr edecektik. O zaman onun başı değiı, sonu olacaktık[69].

Rus devrimi örneğini Radek'e karşı çevirerek, bu tavrın tam da Temmuz 1917'de Bolşeviklerin tavrı olduğunu ortaya koyar: Petrograd'ta akıma karşı yer almakta ve doğru bildikleri bir perspektifi savunmak için geçici bir nefrete aldırmamakta tereddüt etmemişlerdir. Lenin'i zikrederek şunları hatırlatır:

> Sosyalizmin bir taraftarı ya da bir komünist olmak yetmez. Bütün zinciri kavramak için var gücünle çekmek gereken ana halkayı zincirde bulmak, bir sonraki halkaya geçişi sürekli olarak hazırlamak gerektiğini de aklından çıkarmamakgerekir. Bu bakış açısından bu durum, hiç de geri çekilmek değil, kesin ve öngörülür bir bozgundan kaçınmayı mümkün kılan taktik grev çağrıları yapmanın tersine devrime sıkıca sarılmaktır[70].

Hiç kuşkusuz Levi'nin çıkardığı sonuç, can sıkıcı 1918-1919 yıllarının izini taşır zira bozgun alışkanlığı ona bunun tadını vermemiştir:

> Ocak ve Mart 1919'daki Berlin silahlı mücadele günlerinden bu yana, Münih'in ve Macaristan'ın çökmesinden bu yana bozgunun olağanüstü erdemlerine olan inancım sarsıldı. Macar bozgunu kadar ağır bozgunların üzerinden Radek'in yaptığı kadar hafifçe geçmekte haklı olduğumuzu düşünmüyorum. (..) Böyle sürüp giderse, Macaristan'da durumun, bu ülkenin proletaryasına bu "güçlendirilmiş ve derin iradeyi" (Radek'in bahsettiği) bahşetme iznini uzun zaman vermeyeceğinden korkarım. Münih gibi Macaristan'ın da dünya devrimini etkene değil, edilgene taşıyacağını hissediyorum ve ancak komünist yönelimde harekete geçmenin, sonuçları ister etkene ister edilgene taşısın fark etmezmiş gibi, eylemleri yönetmek demek olduğuna ikna olabilirim. Üstelik bir zafere neden olamıyorsak bir bozguna neden olmak gerektiğini söylemeye pek de hazır değilim-bozgunun da iyi olduğu bahanesiyle[71].

Aslında Bavyera ve Macaristan devrimleri etrafındaki tartışma, bilhassa Almanya'da, akademik bir tartışma değildir. Levi'nin, Radek'in argümanları aracılığıyla savaştığı şey, partide nefret edilen en az dar-

69. *A.g.e.*, s. 39.
70. *A.g.e.*
71. *A.g.e.*, s. 40.

becilik kadar, terör lehine argümanlar yoluyla ifade edilen iç savaş Bolşevizminin militer biçimidir ve ne olursa olsun, Spartakistlerin bir "Blankicilik" manifestosu olarak bakma eğiliminde oldukları şey, partinin proletaryanın yerini alma ayartıcılığı, savaş sonrası yıllarının goşist yanılsamasıdır. Radek ve Frölich gibi adamlara gelince, Levi'nin darbeciliğe olan düşmanlığında bir beklegör meylinin, yalnızca propagandacı faaliyete bir eğilimin, proleter çoğunluğu ikna etmek ve kazanmak bahanesiyle devrimci eylemden vazgeçecek veher zaman daha uygun bir konjonktürde yerini alacak ince bir oportünizm biçiminin kokusunu alırlar. Şimdilik görüş ayrılıkları önemli değildir ama önemli olma tehlikesi arz eder. Bu arada mesele şu çerçevede ortaya konmuş olur: komünist parti nasıl kurulur, Noske'nin, Ebert'in, Scheidemann'ın partisine sırtını dönen ve bağımsız sosyal-demokrat partinin temelini, aslında bugün Moskova'nınkiler gibi Berlin yöneticilerinin gözünde komünizm yoluyla işçi sınıfının önemli bir fraksiyonunun kazanılmasına engel teşkil eden bu "merkezci" partiyi oluşturan yüz binlerce işçi komünizme nasıl kazanılır?

Enternasyonal ve bağımsızlar

Bağımsız yöneticilerin peşini bırakmayan bu kesin kitlelerin kazanılması meselesi, Çocuksu Hastalık'ta Lenin'e, uzlaşmaların gerekliliğini ortaya koymasına yarayan örneği sağlamıştır. "Sert ve sağlam küçük grupların" yandaşlarına karşı, son olayların, her zaman savunmuş olduğu görüşü teyit ettiklerini yazar; buna göre "Almanya'nın devrimci sosyal demokrasisi (...) devrimci proletaryalarının zafer kazanmak için ihtiyaç duyduğu partiye başka herhangi bir partiden çok daha yakındır"[72]. Bunun kanıtını yalnızca "devrimci sosyal demokrasi" ile Alman komünist partisiyle sonuçlanan Spartaküs arasındaki devamlılıkta değil, bağımsız partinin temsil ettiği kitle partisinin iç evriminde de görür:

> Bugün, 1920'de, savaşın ve onu izleyen ilk yılların bütün korkunç başarısızlıkları ve krizlerinin ardından, Batı'nın bütün partileri içinde, en iyi liderler çıkaranın, savaşanın, ötekilerden önce gücünü toplayanın tam da Almanya devrimci sosyal demokrasisi olduğu su götürmez. Bu durum, Spartakist parti kadar, oportünizme ve Kautsky, Hilferding, Ledebour ve Crispien'lerin acizliğine karşı hatasız bir mücadele sürdüren *Almanya bağımsız sosyal demokrat partinin sol kanadı* için de anlaşılır[73].

Ancak 1919'da Lenin, bağımsız partinin sol kanadına bu denli olumlu bir değerlendirme yapmaktan uzaktı. Bern konferansına ilişkin bir makalede onun sözcüsü Däumig'e şiddetle çatmış, "Bizans oyunları

72. Œuvres, t. XXX, s. 28.
73. *A.g.e.*

yapmakla", "küçük burjuvazinin dar kafalı önyargıları karşısında dalkavukluk" etmekle suçlamıştı, "goşizmin" "beş kuruş etmediğinden", "korkak bir burjuva partisi" ve "gerici bir ağlak" olduğundan bahsetmişti[74]. Leipzig kongresinden önce Radek'in tavrına esin vermiş gibi görünen aynı güvensizliktir.

Bağımsız parti solunun 1919 senesi boyunca gelişimi, partinin, proletaryanın diktatörlüğü ilkesini benimsemesi ve Leipzig'in Enternasyonal'e ilişkin kararı, yürütmenin yöneticilerinin tutumunu, merkezin ve sağın yöneticileri karşısında temel tutumlarında bir düzeltmeye gitmeden değiştirmişti: bundan böyle onlar için, bağımsız partiyi takip eden emekçilerin çoğunluğunun, bu partinin kendisinde önemli sonuçlar yaratacak komünist Enternasyonal'e katılmasını sağlamak söz konusudur. Leipzig kongresinin hemen ertesinde, Radek, Rusya'ya geri dönüşünden önce bağımsız yürütmeyle katılım perspektifleri üzerine bir tartışmaya girişmiştir[75]. 15 Aralık'ta parti adına Crispien, Enternasyonal'in yürütmesine ve III. Enternasyonal'e karşı çıkan Avrupa sosyalist partilerine seslenir ve onlara Almanya ya da Avusturya'da düzenlenebilecek uluslararası bir konferansın örgütlenmesini teklif eder[76]. Böylelikle bağımsız yöneticiler tarafından hazırlanan yöntemin uygulaması kendini gösterir: Rusların karşısında yalnız kalmamak için her şeyi yapmak.

Enternasyonal'in farklı örgütlenmelerinin tepkileri, belli bir homojenlik eksikliğinin habercisidir. Merkezi Berlin'de bulunan Batı Avrupa sekreterliği, kaba bir şekilde ve Leipzig kongresi yeni bir unsur oluşturamıyormuş gibi ilk cevap veren olur. Bağımsızlara hâlâ devrimci olduklarını kanıtlamaları gerektiğini bildirir ve saflarında hâlâ "sosyalvatanseverler" bulunan partilerle her türlü tartışmadan kaçınır; bağımsız partiyle yalnızca kamu müzakerelerine niyet edilebileceğini bildirir; bu müzakereler aracılığıyla amansız bir politik mücadele sürdürmek istediği açıktır[77].

Yürütmenin 5 Şubat tarihli cevabı daha olumludur[78]. Kuşkusuz Zinovyev imzalı bu metin bağımsız parti yönetimine karşı büyük ölçüde sert bir suçlamadan ibarettir; parti yönetiminin politikasını "Noske'nin açık ihaneti ile devrimci proletarya yolu arasında sürekli gidip gelmekle" suçlar. Elbette Zinovyev bağımsızlara karşı pek çok suçlama ortaya atar; bunlar arasında kitlelerde parlamenter yanılsamaları sürdürmek, Alman emekçileri korkutmak ve Sovyet Rusya'daki terörü işaret ederek proleter devrime karşı onları uyarmak, anti mili-

74. Œuvres, t. XIX, s. 400.
75. Freiheit, 25 Haziran 1920.
76. Freiheit, 2 Ocak 1920.
77. Spartakus, no: 5/6, Ocak 1920.
78. Die Rote Fahne, 23, 26, 27, 28 Nisan 1920.

tarist mücadeleyi savsaklamak, proletarya diktatörlüğünü üstün körü kabullenmek yer alır. Batı Avrupa sekreterliği gibi yürütme de, bağımsız yöneticileri sosyal-demokrat partilerle sürdürdükleri ilişkiler, onların sömürge halklarının mücadelelerini desteklememeleri, partilerinin saflarında Bolşevizmin açık düşmanı olan bir Kautsky'nin varlığı yüzünden ve bilhassa Komünist Enternasyonal'le ve bütün merkezci partilerle eş zamanlı görüşmeler başlatarak "Leipzig kongresinin kararlarını baltalamaktan" dolayı eleştirir[79]. "Kamu işçi meclislerinde" bu cevabı görüşmek ve "bağımsız parti yöneticilerinden açık ve kesin cevaplar" istemek için "bilinçli Alman işçilere" yaptığı çağrı, kuşkusuz fraksiyonel mücadeleye ve gelecekteki bir bölünmeyle birlikte dışarıdan bir basıncın örgütlenmesine bir davet teşkil eder. Ama yine de köprüleri atmaz ve kim olursa olsun, "II. Enternasyonal'le kesin olarak kopmaya hazır olduğunu ilan eden" parti temsilcilerini Moskova'da kabul etmeye hazır olduğunu bildirir. Kendi adına olası tavizlerin kapsamını da şunları söyleyerek yarı aralık bırakır:

> Yürütme komitesi, devrimci gelişmelerin karmaşık ve özgül karakterleri nedeniyle, bütün hususları hesaba katmanın gerektiğinin tam olarak bilincindedir. III. Enternasyonal'i genişletmeye, bütün ülkelerde proleter hareketin deneyimini göz önünde bulundurmaya, bütün ülkelerde proleter hareketin deneyimini iyileştirmeye ve genişletmeye, III. Enternasyonal'in programını Marksist kuramın ve bütün dünyadaki devrimci mücadele deneyiminin temelinde iyileştirmeye ve genişletmeye bütünüyle hazırız[80].

Ancak bir saklambaç oyununun sonucu olan olaylar o noktada kalacaktır: bağımsız parti 15 Aralık tarihli mektubuna yürütmeden cevap alamadığını ilan eder ve Moskova'ya bir heyet gönderme ilke kararı aldıktan sonra, yürütmeyle müzakerelerde onun için batı Avrupa sekreterliğinin temsil ettiği arabulucuya ulaşabileceği adresi boşuna ister[81]. Müzakereler yeniden başladığı zaman pek çok olay gerçekleşir: Kapp darbesi ve işçilerin tepkisi, Reichswehr'in misillemesi, genel seçimler ve Nisan ayının başında goşist partinin, K.A.P.D.'nin kurulması[82] ki, K.P.D.(S) ile bağımsızlar arasındaki ilişkiler üzerindeki gerçek bir ipoteği kesin olarak kaldırsa bile, komünist müzakerecilerin görevini karmaşıklaştıracaktır[83].

---

79. 20 Aralık 1919'dan başlayarak, Freiheit'te Däumig, partisinin basınının açık düşmanlığını, Leipzig kongresine ilişkin sahtekar, kötü niyetli ve eksik raporlarını vurgulamıştı.
80. Die Rote Fahne, 28 Nisan 1920.
81. Freiheit, 26 Haziran 1920.
82. Bkz. XVIII. Bölüm.
83. Bağımsız sağ, durumda "yeni bir unsurun" söz konusu olduğunu ifade edecektir ama sol böylelikle, en sert yandaşlarının komünist tarafa yöneldiğine şahit olur.

Aslında Nisan başında Michel Borodine, bağımsız sosyal-demokrat parti merkezinde kendini tanıtır: Enternasyonal'in yürütmesi tarafından gönderilmiştir ve batı Avrupa sekreterliğinin bir tanıtım mektubunu ve Zinovyev 'in 5 Şubat tarihli bir mektubunu taşır[84]. Bağımsız yöneticiler, ancak 20 Mayıs'tan itibaren –bütün yayın organlarında da değil[85]– yayımlayacakları bu belgenin yavaş iletilmesine şaşırır, K.P.D.(S) ise belgeyi 23 Nisan'dan başlayarak kamuyla paylaşır[86]. Crispien ile Borodine arasındaki görüşme, iyi niyetle yoldaşlarına karşı çıkan ve seçim kampanyasının hemen sonunda müzakereleri doğrudan Moskova'da başlatmak için bir heyet gönderme önerisini yineleyen bağımsız yönetici tarafından sorulan sorularla sınırlanır[87]. Komünist basın şimdi bağımsızların doğrudan Enternasyonal'e katılımı için kampanya yapar[88]. Bağımsız sol kanat, savaş durumu alır ve Wilhelm Herzog, *Forum*'daki başyazısına: "Leipzig'den Moskova'ya. Ne pahasına olursa olsun netlik!" adını koyar[89]. Bu dönemde ayrıca Moskova'ya yapacağı bir ziyaret için Borodine'le uzlaşır; bu da *Freiheit*'ın şiddetli saldırılarına katılmasına neden olur[90]. Görüşmeler, 7 Mayıs'ta bağımsız yürütmenin bir oturumuna davet edilen Aleksandr Şlyapnikov'un gelişiyle 30 Nisan'dan itibaren Berlin'de devam eder: Bu görüşmelerde Şlyapnikov, Enternasyonal'in, bazı sağ bağımsızların dışarda tutulmasını katılım görüşmelerinin bir açılış koşulu haline getirdiğini ve K.P.D.(S) ile bir kaynaşmanın, Crispien'in önerdiği gibi, Enternasyonal'e katılım için ne olursa olsun bir başlangıç teşkil ettiğini kesin olarak yalanlar[91].

Dolayısıyla her şey hızlanır: perde arkası baskısına ve müzakereler için uzatılan ele, Enternasyonal'in basın ve komünist militanlar aracılığıyla bağımsız partinin militanları üzerindeki kamu baskısı eklenir. Enternasyonal Sekreteri sıfatıyla Radek, "U.S.P.'ye" seslenir[92], 5 Şubat tarihli mektuba cevap vermeyen onun yöneticilerinin sessizliğine şaşırır, onların cevaplarından ziyade mektubu yayımlamamalarını protesto eder[93] ve doğrudan müzakere amacıyla Moskova'ya bir heyet gönderme önerisini yineler; onun için bu öneri, bağımsız yöneticilerin samimiyetini

84. Freiheit, 26 Haziran 1920.
85. *A.g.e.*, Bağımsız parti yönetimi, seçim kampanyasının gerekliliklerinden ve "belge eksikliğinden" dem vurur.
86. Bkz. Yukarıda 78 no'lu dipnot.
87. Bu konuşmaların steno raporu, Freiheit, 26 Haziran 1920.
88. Borodine tarafından getirilen belgeler K.P.D.(S.)'nin ve onları gizlemekle suçlanan bağımsızların gazetelerinde yayımlanmıştır.
89. Forum, no: 7, Nisan 1920, s. 481-484, Zinoviev'in 5 Şubat tarihli mektubundan önce.
90. 1920 Mayıs ayından Ağustos'a kadar Sovyetler Birliği'nde kalacaktır. Freiheit'in saldırılarının, Borodine, Radek ve kendisinin "Die Wut des Hilfergendinges" içindeki mektuplarının dosyası, Forum, no: 11, Nisan 1920, s. 866-870.
91. Freiheit, 26 Haziran 1920.
92. Die Rote Fahne, 12 Haziran.
93. 11 Temmuz'dan itibaren Freiheit'te yayımlanacaktır.

test edebilecektir[94]. Bağımsız yürütme Moskova'ya delege göndermeyi kabul ettiğini telgrafla bildirir. 9 Haziran'da delege gönderme daveti aldığı batı Avrupa sekreterliğinden 2. kongrenin gündemini öğrenir, 11-19 Haziran oturumlarında da bunu gerçekleştirir[95].

Kopuşa epey yaklaşılmıştı ve yine bu Haziran ayında, Zinovyev yanında, Radek, Lenin ve öteki Rus yöneticilerin imzasının bulunduğu bir mektup[96], Leipzig kararlarının militanlara yönelik şu ifadelerle bağımsız yöneticiler tarafından sabote edildiğini yineleyecekti:

> III. Enternasyonal'e kabulünüzün ancak yöneticilerinizi unuttuğunuz zaman mümkün olacağını iddia ettiğimiz zaman, onların tutumları ne kadar haklı olduğumuzu gösteriyor[97].

Bağımsız parti militanlarına, yerel ve bölgesel örgütlerine onları Moskova'da temsil edecek temsilcileri doğrudan seçmek için bir araya gelmeleri çağrısı, yürütme tarafından daha az güvenli ve kesinlikle daha zahmetli olan ön bölünmenin yolunun seçilmesi anlamına geliyordu: bağımsız parti tarafından dört resmi delegenin, bir taraftan Crispien ve Dittmann, bir taraftan Stoecker ve Däumig'in atanması bütün olasılıklara açık kapı bırakır. Ama K.P.D.(S.)'nin sert bir tavır aldığı açıktır zira 17 Haziran'da onun merkez komitesi, bağımsız partiden, katılım koşullarını kabul etmesi halinde, sağ yöneticilerini dışarıda bırakarak devrimci iradesinin kanıtını göstermesini istemeye karar verir[98]. Aynı zamanda da K.A.P.D.'nin, hangi biçimde olursa olsun Enternasyonal'e katılımına karşı çıkma kararlılığını ifade eder:

> Almanya'da iki komünist partiye yer yoktur[99].

Aslında K.A.P.D. meselesi komünist hareketin içinde aynı tereddütlere neden olur. Orada da, batı Avrupa sekreterliğinin tepkileri yürütmeninkilerle benzer değildir. İlki, daha 18 Nisan'da, "ulusal-Bolşevizm" teorisinin savunucularına bağlı olmakla ve maceracı temalar geliştirdikleri, terörizm ve sabotaj vaaz ettikleri Mart olayları esnasında Kapp darbecilerinden kimi ajanlarla temas kurmakla suçladığı ayrılıkçılara karşı şiddetli bir kınamada bulunmuştur[100]. Yeni partinin III. Enternasyonal'in

---

94. Freiheit, 31 Mayıs 1920.
95. Freiheit, 27 Haziran 1920.
96. Manifest Richtlinien... içindeki tarihsiz mektup, s. 322-325 "An alle Orts-und Landesorganisationen der U.S.P.D., an alle Arbeiter, die Mitglieder der U.S.P.D.sind".
97. *A.g.e.*, s. 324.
98. Die Rote Fahne, 24 Haziran 1920.
99. *A.g.e.*
100. Kuşkusuz Hamburglular ilk hedeftirler, General von Lettow-Vorbeck'in (Brandler'in O. E. Schüddekopf'a söylediğine göre, Linken Leute von Rechts, s. 433, genel sekreter bile olacaktır) subaylarla temasları yüzünden Wolffheim ama Wolffheim'le birlikte darbenin arifesinde Reventlow'la karşılaşacak olan Laufenberg (*A.g.e.*, s. 435). Böyle temaslarla

üyesi olma –daha önce oraya katılan partilere şiddetle saldırma hakkını kendinde görürken– iddiasını tartışır[101]. İnce bir reddir bu.

Buna karşın yürütmenin 3 Haziran tarihli bildirisi ayrılıkçıların geri dönmesine, onların Enternasyonal'e katılmasına açık kapı bırakır[102]. 2 Temmuz tarihli, yürütme tarafından "K.A.P.D. üyelerine" gönderilen açık bir mektup, düşüncesini açıklar[103]. Bu partinin "devrimci işçilerine" seslenen yürütme, bölünmenin ona uygun olarak kendini dayatmadığını, eğer K.A.P.D. gerçekten arzularsa yeniden birleşmenin mümkün olduğunu hatırlatır. Ama niyetlerinin garantisinin verilmiş olmasının gerektiğini düşünür; bunlar en azından Wolffheim ve Laufenberg'in ve Mart ayında askerlerle uzlaşmış[104] "ulusal-Bolşevizm" yandaşlarının, ayrıca Rus devriminin ve Bolşevik partisinin açık düşmanı olarak hareket eden Otto Rühle'nin dışlanmasıyla sağlanabilecektir[105]. Enternasyonal'in sendikalardaki seçimlere ve militan çalışmasına katılımı lehindeki tavırlarını hatırlatır, Enternasyonal'e üye tek Alman partisi olduğunun bir kez daha altını çizdiği K.P.D.(S.) ile prensipte anlaştığını ifade eder. Bununla birlikte K.P.D.(S.) yönetimi tarafından onun sadık muhalefeti için verilen gerekçelerle "toptan anlaşmazlık" içinde olduğunu hatırlatır ve "Spartaküs'ün merkezinin muhalefet unsurlarına karşı mücadelesinde her zaman yeterince temkinli ve yeterince sabırlı olmadığını" kabul eder[106]. Nihayet yeniden birleşme amacıyla somut önerilerde bulunur: yürütmenin bir temsilcisinin başkanlığında eşit yanlı bir K.P.D.(S.)-K.A.P.D. ofisinin oluşturulması ve 2. kongreye K.A.P.D.'de bir heyetin gönderilmesi[107].

Dolayısıyla Alman komünistlerinin yeniden birleşmesi meselesini çözmek ve bağımsız parti kitlelerinin tamamen ya da kısmen komünist Enternasyonal'e katılımı aracılığıyla Almanya'da "kitlesel bir komünist partisinin" kurulması yolunda önemli bir adım atmak 2. kongreye düşecektir. Görev kolay değildir ve yürütme ne olursa olsun, K.A.P.D. 'ın devrimci ve savaşçı zihniyetinin, bağımsız sosyal demokrat parti ve K.P.D.(S.)'nin yönetiminin edilgenlik eğiliminin taşıyıp getirdiği oportünist eğilimleri düzelteceği tam bir birleşme arzular.

---

suçlanan öteki K.A.P.D. yöneticileri arasında Berlinli işçi Fritz Rasch da bulunur: Freiheit (10 Haziran 1920), "Kappçılarla" konuşmalarından bahseden Kapp'ın işbirlikçilerinden birinin bir mektubunu yayımlayacak (14 Mart 1920 tarihli von Weimburg'un mektubu), General von Falkenhausen'in "M. Rasch'la konuşmalara karşı olmadığını" ifade edecektir. Rasch bunu yalanlayacaktır (Die Rote Fahne, 16 Haziran 1920, K.A.Z.'ye göre).

101. Die Rote Fahne, 22 Nisan 1920.
102. *A.g.e.*, 15 Haziran 1920.
103. *A.g.e.*, 13, 14, 16, 17, 20 ve 21 Temmuz 1920.
104. *A.g.e.*, 17 Temmuz 1920.
105. *A.g.e.*, 20 Temmuz 1920. Otto Rühle, Mayıs ayının sonundan itibaren Rusya'dadır (Bock, *a.g.e.*, s. 255).
106. Die Rote Fahne, 21 Temmuz 1920.
107. *A.g.e.* Merges, 19 Temmuz'da başlayan görüşmelerde Rühle'yle birlikte K.A.P.D.'yi temsil etme göreviyle daha önceden Moskova'ya gitmiştir.

21
1920'nin Büyük Umutları

1. Enternasyonal Kongresi'nde, Rus olmayan –çoğunluğu resmen görevli değildir– delegelerin sınırlı bir katılımı söz konusuydu. Bu ikinci kongre bir yabancı delege akınına sahne olur. Son aylarda dünyanın bütün sosyalist partilerinde Enternasyonal'e katılım hız kazanır. Norveç ve İtalyan partileri daha önce katılmışlardır; Fransız sosyalist partisi ve Almanya bağımsız sosyal-demokrat partisi kadar önemli kitle partileri Enternasyonal'in kapısını çalar; zira Enternasyonal, Amerika I.W.W. gibi sendika birlikleri ve İspanyol C.N.T. gibi kitesel sendika örgütleri üzerinde çekim gücüne sahiptir. Bu politik durum, iç savaşın bu son aylarında elverişli bir askeri durumu beraberinde getirir. 1920 Nisanının sonunda Polonya Mareşal Pilsusdski hükümeti Sovyet Rusya'ya saldırmış, Fransız hükümeti tarafından desteklenen ve finanse edilen Baron Wrangel'in Rus topraklarının güneybatısına yönelttiği iç savaşı yeniden başlatmıştır. Bolşevik hükümeti, Polonya saldırısını devralan İttifak'ın genel bir saldırısından önce korkmuş ve Radek, Polonya-Rus çatışmasının yeni perspektifler açacağı konusunda K.P.D.(S.)'nin merkezini uyarmıştır: 18 Mayıs'ta yürütmenin bir manifestosu, Sovyet Rusya'nın "beyaz Polonya'ya" karşı bütün araçlarıyla savunma yapması için dünya proletaryasına bir çağrı yapmıştır. Ama Temmuz ayında pek çokları için savaş şaşırtıcı bir dönemeç almıştır: Michel Toukhatchevski idaresindeki kızıl ordu, Polonya ordusunu bozguna uğratmıştır, sırası gelince de Varşova'ya yürüyerek karşı saldırıya geçer.

İyimser bir kongre

19 Temmuz'da, kongrenin açılış oturumu sırasında Zinovyev tumturaklı konuşur:

> 2. Enternasyonal Kongresi başlar başlamaz Tarih'e geçti. Bu günü unutmayın. Onun, bütün yoksunluklarımızın, bütün cesur ve kararlı mücadelemizin ödülü olduğunu bilin. Çocuklarınıza onun anlamını anlatın ve açıklayın. Bu anın izini yüreklerinizde saklayın.[1]

1. Protokoll des II..., s. 14.

Daha sonra şunları anlatacaktır:

> Kongre salonunda her gün ordularımızın pozisyonunu işaretlediğimiz büyük bir harita vardı. Delegeler her sabah ona sonsuz bir ilgiyle bakıyordu. Bir tür semboldü bu: uluslararası proletaryanın en iyi temsilcileri (...) ordularımızın her adımını takip ediyordu ve hepsi, ordumuzun askeri hedefleri gerçekleşirse, bunun uluslararası proleter devrimin büyük bir hızlanışı anlamına geleceğini tam olarak anlamıştı[2].

Yabancı delegeler ve Rus yöneticiler bu noktada uzlaşır. Paul Levi tarafından kaleme alınan ve Polonya savaşı konusunda dünya proletaryasına yönelik bir çağrının tartışılması sırasında, Alman bağımsız sosyal demokrat partinin dört delegesinden biri olan Ernst Däumig, şöyle haykırır:

> Kızıl ordu tarafından gerçekleşmiş her bir kilometre ilerleme (...) Almanya'da devrime doğru bir adımdır[3].

Metnin tasarısındaki son dakika değişiklikleri, yeni bir konjonktür olarak baktıkları şeyi hesaba katmak için bizzat Ruslar tarafından gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, 4 Temmuz'da Lenin tarafından:

> Komünist partilerin mevcut görevi, devrimi hızlandırmak değil, proletaryanın hazırlığını hızlandırmaktır[4],

cümlesini içine alarak kaleme alınan görevler konusundaki çözüm tasarısı, yine onun tarafından kongreye sunulan metinde:

> "Komünist partilerin mevcut görevi, uygun hazırlığın gerçekleşebilmesinden önce suni araçlarla başlatmadan *devrimi* şimdi *hızlandırmaktır*" olur[5].

Her şey, bugüne dek mağlup ülkelerin sınırlarında kapalı kalmış savaş sonrası devrimci dalganın Fransa, İngiltere, İtalya gibi galip ülkelere yayılmakta olduğunu devrimcilere kanıtlıyor görünür. Bu bakış açısında gerçek komünist partilerin kurulması çok daha aciliyet kazanır. Beliren bir devrim için çabucak bir örgütlenme, bir araç, bir yön gerekir: Lenin şöyle yazar:

> II. Enternasyonal kesin olarak yenilmiştir. Durumun tamamen umutsuz olduğunu gören aracı partiler ve "merkezden" gruplar, giderek güçlenen komünist Enternasyonal'e dayanmaya çalışıyor; bununla birlikte eski opor-

2. P.C.R. (b)'nin 10. Kongresinin steno özeti, s. 271, aktaran E.H.Carr, Bolshevik Revolution, t. III, s. 188.
3. Protokoll des II..., s. 370.
4. Œuvres, t. XXXI, s. 191.
5. Protokoll des II..., s. 751-752. E. Meyer K.P.D. kongresi önünde, bu dönüm noktasının "Varşova'ya karşı saldırı yoluyla yaratılmış devrimci kriz durumu" tarafından dikte edildiğini belirtir (Bericht 5..., s. 118).

tünist ya da merkezci politikalarını izlemelerini mümkün kılan bir "özerklik" muhafaza etmeyi umuyorlar. Komünist Enternasyonal belli bir noktaya kadar modadır. "Merkezin" bazı yöneticilerinin şimdi III. Enternasyonal'e katılma arzusu, dolaylı olarak, komünist Enternasyonal'in, bütün dünyanın bilinçli işçilerinin büyük çoğunluğunun sempatisini kazandığını kanıtlıyor ve giderek büyüyen bir güce dönüşüyor[6].

Merkezci partilerin Enternasyonal'e katılım talepleri bu yüzden büyük bir ihtiyatla incelenmiş olmalıdır. Aslında koşulsuz kabul edilmiş olsalardı başlarındaki oportünist yöneticilerle mümkün olabilirdi bu; Macaristan ve Almanya deneyimlerinin gösterdiği gibi, Bolşevikler bu yöneticiler hakkında "devrimin aktif sabotajından" başka bir şeyin beklenmeyeceğini düşünür. Bir iç politikayla onları elemek için zaman yoktur. Dolayısıyla Enternasyonal'de neden olabilecekleri tehlikelere karşı önlem almak, Zinovyev 'in dediği gibi[7], "kapıya bir kilit vurmak (...), güçlü bir muhafız yerleştirmek" gerekir.

Bu kaygı ve Bolşevik partinin mücadele deneyimini birkaç formüle sıkıştırmanın ve bunu partilerin Enternasyonal'e katılımı vesilesiyle politik bir açıklamanın aracı haline getirmenin kaygısı, Rus komünistleri, komünist Enternasyonal'in içindeki grupların ve partilerin on dokuz kabul koşulunu 2. kongreye önermeye götürür. Bu koşullar ister U.S.P.D. gibi çok daha güçlü sosyal-demokrat eğilimler içeren "merkezci" tipte partiler, ister K.A.P.D. gibi goşist partiler söz konusu olsun, kabul edilmeye aday partiler kadar üye partilere de yöneliktir. Kongrenin kesin bir şekilde meşhur "yirmi bir koşul" haline getirmek için değiştireceği on dokuz koşul[8], böylelikle komünist partinin Bolşevik anlayışını ifade eder.

Komünistlerin ilk görevi, ajitasyonlarına ve günlük propagandalarına "etkin bir komünist yapı" kazandırmaktır: komünist partilerin hedefi olan proletarya diktatörlüğünün hedefi, işçi kitlelerine, "gerekliliği, günü gününe kaydedilen gündelik yaşamın olaylarından kaynaklanıyor"[9] gibi sunulmalıdır. Sorumlu makamları reformist ya da merkezci unsurlardan sistemli olarak *ayırmak* (projede altı çizili fiil), onların yerine sınanmış komünistleri, komünistlerin yerine geçmek için ise, gerekli olduğunda alaydan yetişme işçileri yerleştirmek gerekir.

Komünistlerin faaliyeti burjuva meşruiyetinin izin verdiği çerçevede gerçekleştirilmemelidir:

Sınıf mücadelesi neredeyse bütün Avrupa ve Amerika ülkelerinde iç savaş evresine giriyor. Komünistler bu koşullarda burjuva meşruiyetine güvenemez.

6. Œuvres, t. XXXI, s. 210-211.
7. Protokoll des II..., s. 696.
8. Œuvres, t. XXXI, s. 210-215 içinde yayımlanmış metne göre.
9. *A.g.e.*, s. 211.

Belirleyici anlarda partinin devrime karşı görevini yerine getirmesine yardım edebilen paralel bir yaşa dışı örgütü *her yerde* kurmalıdır[10].

Bu fikirler çerçevesinde, komünistler, ordu içinde sistemli olarak ajitasyon ve propaganda sürdürmeli, orada komünist hücreler oluşturmalıdırlar: böyle bir çalışmayı –kısmen illegal– sürdürmenin reddedilmesi, Enternasyonal'e üyelikle bağdaşmaz. Komünist partiler, gelecekte iktidarı ele geçirme umudundan vazgeçmeden, kırsal bağları koruyan işçilere dayanarak taşra emekçileri yönünde sistemli ve düzenli bir ajitasyon sergilemelidirler.

En kaçınılmaz zorunluluklardan biri, merkezcilerin sosyal-pasifizmiyle olduğu gibi, reformistlerin sosyal-yurtseverlikleriyle dekesin olarak kopmaktan ibarettir. Komünistler, işçilere sistemli olarak, "kapitalizmin devrimci yıkılışı gerçekleşmeden hiçbir tahkim mahkemesinin, silahların azaltılması konusunda hiçbir tartışmanın, Uluslar Topluluğu'nun hiçbir "demokratik" yeniden örgütlenmesinin insanlığı yeni emperyalist savaşlardan kurtaramayacağını" göstermelidir[11]. Reformist ve merkezcilerle kopuş, bütün partilerde gerçekleşmelidir: "Enternasyonal bunu kesinlikle ve ultimatom olarak gerektirir"; bu da üye partilerin saflarından İtalyan Turati gibi tanınmış reformist şahsiyetlerin atılması anlamına gelir. Komünist partiler aynı şekilde kendi burjuvazilerinin emperyalist işletmelerine karşı mücadele etmeli, "sömürgelerdeki bütün kurtuluş hareketlerini sözde değil, eylemlerle desteklemelidirler"[12].

Dokuzuncu koşul, garanti, sendikaların içinde "genel olarak bütünüyle partiye bağımlı" hücre inşası yoluyla bu çerçevede oluşmuş olduğundan, partilere sendikalarda bir iş zorunluluğu getirerek goşistlere karşı polemik esnasında geliştirilen temaları sürdürür. "Sürekli ve diretken bir çalışmayla sendikaları komünizm davasına kazanmak", "sosyal-yurtseverlerin ihanetini ve merkezin tereddütlerini ortaya çıkarmak zorunda olan" bu "hücreler", sonradan söyleneceği gibi bu "fraksiyonlar"dır. Aynı şekilde komünistler burjuva parlamentolarını devrimci ajitasyon kürsüleri olarak kullanmalı ama parlamenter grup bütününü gözden geçirmelidirler; bunu yaparken de onları elden geçirmeli ve sıkı bir şekilde merkez komitelere bağlamalıdırlar. Sendikalarda "Amsterdam Sarı Sendikalar Enternasyonal"ine karşı mücadele etmeli, sendikaların ondan kopmasını ve çözüm metninin, "komünist Enternasyonal'e katılan kızıl sendikaların faaliyeti yolunda uluslararası toplantı"[13] adını verdiği şeyin güçlendirilmesini sağlamaya çalışmalıdırlar. Her merkez komite, partinin basın yayım hizmetlerini birbirine bağlamalıdır.

10. *A.g.e.*, s. 212.
11. *A.g.e.*, s. 213.
12. *A.g.e.*, s. 214.
13. *A.g.e.*

Komünist partiler örgütlenme konusunda demokratik merkezcilik ilkesine uygun olarak örgütlenmelidir ve on üçüncü koşul şöyle söyler:

> Komünist bir parti, şiddetlenmiş iç savaşın şimdiki döneminde görevini ancak en merkezileşmiş biçimde örgütlenirse, askeri disiplinle sınırlı sıkı bir disiplin uygularsa yapabilecektir[14].

Ayrıca bu alanda, meşru bir faaliyete sahip olan partilerin durumunda, şüpheli üyelerin sistemli olarak elenmesini mümkün kılacak periyodik bir temizliğe devam ederek saflarının bütünlüğünü korumak komünist partilerin yönetimine düşer.

On beşinci koşul, "karşı devrimci güçlere karşı mücadelesinde her bir Sovyet cumhuriyetini çekincesiz desteklemenin" komünist partinin ödevi olduğunu belirtir[15].

Son dört koşul, Enternasyonal'e katılan ya da katılma arzusundaki partilere acilen etki etmek zorunda olan yükümlülükleri belirtir: eski programlarını ulusal koşullara ve Enternasyonal'in kararlarına uygun olarak yeniden gözden geçirme yükümlülüğü; bu gözden geçirmelerin yürütme tarafından teyidi; dünya kongresinin ve yürütmenin kararlarının kesin mecburi yapısı; üye olmak arzusundaki her parti için, komünist partiler ile eski "sosyalist" partiler ya da işçi sınıfına ihanet eden "sosyal demokratlar" arasındaki farkı açıkça ortaya koymak amacıyla("komünist III. Enternasyonal'in seksiyonu") "komünist parti" adını alma yükümlülüğü; dünya kongresi sona erer ermez, ortaya konan koşulları onaylamak için bütün bu partileri kongrelerine davet etme yükümlülüğü[16].

Kongrenin daha da pekiştireceği bu açık koşullar, çok serttir. Enternasyonal'e girmeye ya da orada kalmaya özlem duyan goşist gruplar için olduğu kadar, Enternasyonal'de olsun olmasın, sosyal demokrat ya da merkezci kökenli bütün partiler için de kısa sürede bir bölünmeyi içerirler ve Bolşevik yöneticiler bunun bilincindedir. Troçki onu ilan eder:

> Onlar (komünist partiler) ile kitleler arasında, devrimci kitle ile öncü arasında güçlü ve karmaşık bir aygıt olmasaydı, burjuvazinin çözülmesinin ve ölmesinin döneminde aygıtlarını onların hizmetine sunan II. Enternasyonal'in partileri ve sendikaları olmasaydı hiç kuşkusuz proletarya bütün ülkelerde iktidar olacaktı. (...) Bundan böyle, bu kongreden başlayarak işçi sınıfının bölünmesi on kat hızlanacaktır: programa karşı program, taktiğe karşı taktik, yönteme karşı yöntem[17].

---

14. *A.g.e.*, s. 215.
15. *A.g.e.*, s. 215.
16. *A.g.e.*, s. 215-216.
17. Kongre üyelerinin, Moskova sovyeti üyelerinin, sendika temsilcilerinin ve fabrika ko-

Kuşkusuz içlerinden hiçbiri, ne şekilde olursa olsun işçi hareketinin bölünmesinin olumsuz sonuçlarını hafife almaz ama dünyanın "şiddetli bir iç savaş" safhasında olduğuna ve iktidarın ele geçirilme anının –en azından ilerlemiş ülkelerde– geldiğine inanmış olan onlar, bu koşulların uygulanmasına gerçek bir ön tartışma olmaksızın karar verirler.

K.A.P.P. ve katılım koşulları

Rus partisinde hazırlanan kabul koşullarının ilk karar sonucu, yürütme ile K.A.P.D. arasındaki ilişkilerin ciddi bir şekilde bozulmasına yol açacaktır. K.A.P.D. Mayıs ayının sonunda Appel ve Jung'dan ya da Moskova'da gerçekleşen müzakerelerden habersiz, Otto Rühle'yi delege olarak 2. kongreye göndermeye karar vermiştir: Temmuz başındaki gizli yolculuğunda August Merges tarafından takip edilecektir[18].

İdeolojik evrimi komünizmden uzaklaşmakta olan ve başlangıçtan beri ilke olarak K.A.P.D.'nin parti olarak kurulmasına karşı duran Otto Rühle, savaş komünizminin diktatörlüğü altındaki Rus gerçeklikleriyle temas edince çok kötü tepki verir. "Ultra merkezci" pratikler olarak baktığı şeyden etkilenmiş olan o, Sovyetlerin komünist partilere ve Enternasyonal'in kendisine böyle bir sistem uygulamak istemesini saçma ve zararlı bulur. Merges ve o, hem oportünizmi, hem de merkezciliği içinde barındırdığı için kabul edilemez olarak değerlendirdikleri katılım koşullarına karşı açıkça tavır alırlar. Bunlara, Heidelberg'deki K.A.P.(S.) kongresinde –Alman bölünmesinin kökeni– merkezin tezlerinin biraz değiştirilmiş tekrarı olarak bakarlar; Rühle bunu şu ifadelerle açıklayacaktır:

> Kuram çerçevesinde şimdi biraz genişletilmiş, biraz daha bezenmişler, merkezcilik ve diktatörlük çerçevesinde ise hissedilir derecede ağırlaştırılmışlardır[19].

K.A.P.D.'nin iki delegesi tarafından ifade edilen muhalefet karşısında, Radek, onları kongreye kabul etmenin söz konusu olamayacağını söyler. Lenin ve Zinovyev bu bakış açısını onayladığından, Rühle ve Merges Moskova'yı terk eder ve Almanya'nın yolunu tutar[20]. Bu başarısızlık, sağ eğilimli merkezci unsurlarla sıkı tartışma söz konusu olduğu zaman goşistlerin varlığı kendileri için değerli olacak Bolşeviklerin ve yürütmenin üyelerinin işine yaramaz. Alman goşistlerinin iki temsilcisinin yola çıkmasının ertesinde harekete geçen bir yürütme, onlara bütün

---

mitelerinin 7 Ağustos 1920 tarihli ortak mitingindeki konuşma, çeviri J. Degras, Communist International, t. I, s. 10.
18. Bock, *a.g.e.*, s. 254-255.
19. *A.g.e.*, s. 255.
20. *A.g.e.*, s. 255.

haklara sahip delegeler olarak değil, danışman sıfatlı delegeler olarak kongreye katılım teklifi yaparak bir uzlaşma önerisi getirmeye karar verir. K.A.P.D.'nin iki temsilcisi, bu öneriyi henüz Sovyet Rusya'yı terk etmemişken, dönüş yolunda alır ama ortak bir kararla reddedip yollarına devam ederler[21]. Sonuç olarak yürütme adına mutlu bir çözümdür bu; zira daha sonra görüleceği gibi K.A.P.D.'ye yapılan davetin oldubittisi karşısında K.A.P.(S.) heyeti, Merges ve Rühle'nin ya da K.A.P.D.'nin diğer sorumlusunun danışman sıfatıyla bile oraya katılması durumunda kongreyi terk etmeye karar vermiştir[22]!

Bağımsızlar ve kabul koşulları

Kabul koşulları etrafında dönen savaş, bilhassa, yabancı komünist delegeler tarafından desteklen Rusların, her durumda partilerinin kongresine ait olan son kararı daha iyi hazırlamak üzere ikna etmeye –gerekirse engellemeye– çalıştığı Alman bağımsız delegeleriyle tartışmalar sırasında verilir. Sağ kanadı ve U.S.P.D. aygıtını temsil eden Dittmann ve Crispien, genelde parti basını ve bütün bir aygıt katılıma karşı olsalar da, "sol" akımın her gün büyüdüğünü ve dünya devriminin başkentinde, uluslararası komünist bir kongredeki güvencesiz bir pozisyonda onlara bu müzakereyi dayattıklarını hissederler.

Dittmann yürütme tarafından kongreye sunulan tezlere katıldığını bildirir ama belli itirazlarda bulunur. Bunlardan ilki, Enternasyonal'e katılan partilerin deklare ettiği hedeflerle ilgilidir. Şunları açıklar:

> Partimiz bu tezleri şimdiki biçimiyle benimsemiş olsaydı yasal yapısını yitirecekti ve işçi kitlelerini bir araya getirmek için bütün yasal yolları kullanmamız gerektiğine inanıyoruz. (...) Genel grevin iktidarı ele geçirmek için yetmediğini, silahlı ayaklanmanın gerekli olduğunu biliyoruz. Ama tezlerimizde bunu açıkça ifade edersek partimiz anında legal bir parti olmayı bırakacaktır[23],

Bağımsız yöneticilerin bugün yarın yakalanıp kurşuna dizilebileceğini söyleyen Radek'in bir iddiasına karşı çıkarak, şöyle devam eder:

> Yasal yolları sonuna kadar kullanmamız gerektiğine inanıyoruz. Elliden fazla gazetemiz var. Bu basın, elde tutmamız gereken ve yasa dışı davranırsak tamamen yitirebileceğimiz devrimci bir propaganda ve eylem aracıdır. (...) Komünistler yasadışı bir parti için propaganda yapmanın ne kadar zor olduğunu tecrübeyle bilirler[24].

---

21. *A.g.e.*
22. Bericht 5..., s. 27-29 ve 36.
23. 25 Temmuz tarihli, U.S.P.D.'nin Komünist Enternasyonal'e katılması hakkında komisyon tartışmalarının raporu, Die Rote Fahne, 2 Eylül 1920.
24. *A.g.e.*

Partilerin ve Enternasyonal'in "merkezileştirilmesi" meselesi hakkında başka itirazlarda da bulunur:

> Zaten eski sosyal demokraside her zaman güçlü bir merkezileştirmeden yana oldum. Ama bütün bir bürokratikleşmiş sosyal demokrasi deneyimi birçok devrimci işçiyi merkezileştirmeden uzaklaştırdı. Bu durum eski sosyal demokrasinin merkezileşmiş bürokrasizmine karşı anlaşılır bir tepkidir. Partinin merkezileşmesine karşı çıkan bir eğilimle de yüz yüzeyiz. Mesela Gotha kongresi basının merkez tarafından denetlenmesini reddetmiştir. Bu zihniyet ancak çok sonra aşılabilecektir[25].

Kendi adına Crispien, dört önemli noktada tezlere katıldığını bildirir: Enternasyonal'in merkezileşmiş bir örgütlenmesi, U.S.P.D.'nin gerçekleştirebileceği partinin merkezileştirilmesi, bir kongrenin Leipzig ve Moskova çözümlerinin sentezini gerçekleştirme iznini vermesinden sonra bir programın yazılması. Mücadele yolları hakkında şunları ifade eder:

> İktidar için mücadele döneminde yaşıyoruz ve hareketimiz legal yapısını korumalıdır. Kitleler yasal olmayan bir partiyi anlamayacaklardır. Açık açık proletaryanın silahlanması lehinde karar veremeyiz. (...) Bununla birlikte tamamen illegal bir hareket bizim için mümkün olabilir. Bütün mücadele yollarını kullanmak istiyoruz ama bunu açıkça ve resmi olarak ilan edemeyiz[26].

Bağımsız delegeler yürütmenin temsilcileri tarafından hırpalanır. Zinovyev yasadışı çalışmadan yana olmama hakikatinin baskı karşısında bir koruma oluşturduğuna gerçekten inanıp inanmadıklarını onlara sorar. Radek, devrimci olduğunu iddia eden hiçbir partinin, orduda yasadışı bir aygıt gerektiren bir propaganda çalışmasını yönetmekten kendini bağışık tutamayacağını ileri sürer. Ernst Meyer, Crispien ve Dittmann'ın tezlerle uzlaşmaları konusundaki iddialarına gelince, şüpheci olduğunu ifade eder ve gelecek için garantisi ister. Zinovyev, önemli olanın elli gazeteye sahip olmak değil, devrimci fikirleri yaymak olduğunun altını çizer ve bağımsız yöneticilere Hilferding'den kopma meselesini sorar. İsviçreli Humbert-Droz meselenin uluslararası taraflarının, bütün merkezci parti kanatlarının II. Enternasyonal'le teması muhafaza etmesi hakikatinin altını çizer ve oportünist unsurların katılımını imkânsız kılmak gerektiğini söyleyerek bitirir. Crispien, gelecekteki bir çözüme yarı aralık bir kapı bırakarak, meseleyle bağını koparmadan geri adım atar:

> Partimiz hep giderek sola evrildi. Sağcılarından zaten kurtulmuştu. Bernstein istifa etti. Kautsky'nin hiçbir etkisi yok ve partide artık hiçbir rol oynamıyor. Kautsky ve Ströbel'in bir sağ kanat oluşturduklarını söylemek imkânsız. Tek başlarına ve yalnız durumdalar[27].

---

25. *A.g.e.*
26. *A.g.e.*
27. *A.g.e.*

Aslında Crispien ve Dittmann'ın, komünist militanların temel olarak baktığı ilkelere direnci, komisyonda bir sertleşmeye neden olur: bu direnç, 7. Paragrafta "tanınmış reformistler" olarak Turati ve Modigliani'nin isimlerine Kautsky ve özellikle Hilferding'in isimlerini ekler ve Lenin'in önerisi üzerine yürütmenin metinlerini seksiyonların basınında yayımlama zorunluluğunu ve üyeliklerini talep eden partiler için dört ay içinde katılım koşullarını onaylayan olağanüstü bir kongrenin düzenlenmesini getirir[28].

Katılım koşulları hakkındaki tartışma, 29-30 Temmuz kongrelerinde gerçekleşir. Durumdan bahseden Zinovyev, basit propaganda derneği olan Enternasyonal'in mücadele örgütü olmak zorunda olduğunun altını çizer; bu da Kautskyci zihniyet ve fikirleriyle tam bir kopuş anlamına gelir[29]. Radek, Kasım 1918'den başlayarak U.S.P.D.'nin politikasına karşı bir suçlamada bulunur[30]. Ernst Meyer, Leipzig kongresinden itibaren kendini onun idaresinin olaylarına ve eylemlerine verir, bağımsız yöneticilerin bütün beyanatları karşısında güvensizliğini ifade eder: devrimci bir parti, kendi değerini pratikte ortaya koyar ve bağımsız parti, oportünist unsurlarından kurtulmaya karar vermezse devrimci bir pratiğe sahip olamayacaktır. K.P.D.(S.)'nin temsilcisi ayrıca, gerekli bölünmeyi örgütlemek amacıyla bağımsız işçilerin yanında yürütmenin doğrudan bir müdahalesini umut ettiğini de belirtir[31]. Crispien ve Dittmann ilk günün sonunda konuşur. Crispien, partisinin esasen Enternasyonal'in tezleriyle uzlaşmış olduğunda ısrar eder ama her zaman zararlı ve bölünmelerin kaynağı olan ihraç düşüncesine cephe alır. Rusları eleştirmeyi reddederek, deneyimlerinin evrensel bir erime sahip olmasını tartışır sadece; terörün, batı ülkelerinin kendilerini sakınabilecekleri, sosyalizm için mücadele etmenin durumla ilgili bir biçimi olduğunu özellikle ifade eder[32]. Dittman, Radek'in suçlamasına cevap vermeye çalışır ve U.S.P.D. idaresini savunur; zaten bu yönetimim her zaman Alman emekçilerinin kitleleriyle birlikte olduğunu iddia eder[33].

Ertesi gün Racovski, Ebert hükümetindeki işbirliği politikasını haklı göstererek Dittmann'ın söylemini devam ettirir ve şöyle haykırır:

> Ne yazık ki Alman bağımsızlar, burada yoldaş Dittmann ve Crispien tarafından temsil edildikleri ölçüde, bu iki ya da üç yıl boyunca hiçbir şey unutmamış ama hiçbir şey de öğrenmemiş gibi görünüyorlar[34].

---

28. *A.g.e.*
29. Protokoll des II..., s. 245-250.
30. *A.g.e.*, s. 256-261.
31. *A.g.e.*, s. 293-298.
32. *A.g.e.*, s. 310-320.
33. *A.g.e.*, s. 320-329.
34. *A.g.e.*, s. 334.

Lenin, Dittmann ve Crispien'ın düşünce yönteminin kısa ama çarpıcı bir eleştirisine girişir ve bu yöntemin bütünüyle Kautsky'ninkinden esinlendiğini ortaya koymaya çalışır[35]. Paul Levi, parti ile kitleler arasındaki ilişkiler konusundaki fikirlerini geliştirmek için Crispien ve Dittmann'ın müdahalelerinin ifadeleriyle konuşur ve bağımsızların "kitlelerle birlikte" olmaya çalışarak partinin işlevi konusunda "temel bir hata" işlediklerinin, onun varoluş nedeni olan şeyden –kitlelerin devrimci idaresi rolünü oynamak– onu mahrum ettiklerinin altını çizer[36]. Däumig, önceki günkü tartışmaların, ona Enternasyonal'in yalnızca hiziplerden oluştuğu duygusunu verdiğine üzülür: partisinin, özellikle Radek tarafından bir karikatüre döndürülmesine karşı çıkar, onun her zaman net bir biçimde karşıt iki kanattan oluşmuş olduğunu hatırlatır, komünistlerin geçmişteki sorumluluklarının altını çizer, K.P.D.(S.)'nin "istenmeyen unsurlarla" kurulduğunu hatırlatır; ama buna rağmen Almanya'ya dönüşünde partisinde savunmayı üstlendiği kabul koşullarının çekincesiz benimsenmesinden yana karar kılar[37]. Nihayet Stoecker, önceki gün Ernst Meyer tarafından ortaya atılan bölünmeye çağrıdan şaşkınlık duyar. O da, U.S.P.D.ile Enternasyonal arasındaki uzlaşmanın önemli noktalarının altını çizerve K.P.D.(S.)'nin uzun zaman bugün K.A.P.D.'ye ait olan ayrılıkçı fikirleri yaydığını hatırlatır. Kabul koşullarının kabul edilmesinden yana olan o, birkaç ayda sürdürülecek mücadele için devrimcilerin safları sıkılaştırmasına bir çağrı yaparak bitirir[38].

On dokuz koşul, önce ikisinin kendi arasında birleşmesiyle on sekiz, ardından, biri Humbert-Droz, öteki Bordiga tarafından sunulan katkı ekiyle yirmi bir olur: üye partiler, katılımı onaylayacak kongrede, üyelerin en azından üçte ikisi 2. kongreden önce Komünist Enternasyonal'e katılımdan yana oldukları için merkez komitelerini seçmek, kongrelerinden sonra ise yirmi bir koşulun bütün muhaliflerini dışlamak zorunda kalacaklardır[39].

Perde arkasında anlaşmazlıklar mı?

Bundan böyle bağımsız sosyal demokrat partiye sorulan soru, her türlü belirsizlikten azadedir: komünist Enternasyonal'e katılımının bedeli olarak Hilferding, Kautsky ve ötekilerin dışlanmasını kabul etmelidir; aslında bu da, Crispien ve Dittmann buna karşı çıktıkların-

35. *A.g.e.*, s. 346-353.
36. *A.g.e.*, s. 353-362.
37. *A.g.c.*, s. 366-373.
38. *A.g.e.*, s. 374-382.
39. *A.g.e.*, s. 742-745. Enternasyonal'deki sol akımın en tanınmış temsilcilerinden biri olan Bordiga tarafından oynanan rolü ortaya koymak ilginçtir.

dan partinin bölünmesi anlamına gelir. Zinovyev , yürütme ile dört bağımsız delege arasındaki son bir karşılaşma sırasında bunu zaten açıkça onlara söyler[40].

Bu noktada Paul Levi, komisyon toplantıları esnasında çekinceleri ifade etmiştir: kongredeki delegelerin ezici çoğunluğuyla oy kullandığı kabul koşullarının yandaşı olan o, kapalı oturumda küçük düşürücü bir yapıya bürünebilecek örgütlenme önlemleri almaktan kaçınmanın onun için önemli olduğunun altını çizer. Bütün dünyada, komünist Enternasyonal'e katılım meselesi konusunda işçi ve sosyalist parti merkezlerinde başlayan mücadele, acımasız bir mücadele olacaktır. Bu mücadelenin açık politik bir mücadele olarak ortaya çıkması Komünistlerin yararınadır. Kabul koşullarına örgütle ilgili maddeleri dahil etmek, bu mücadeleyi, "'nüfuzlu kişilere' bu alanda zincirden boşanmak ve siyasi tarafları gizlemek fırsatı vererek, örgütün alanına saptırmak tehlikesi arz eder". Dolayısıyla tüzükleri ve öteki örgütlenme konularını etkileyen meseleleri ikinci plana atmayı ve bütün çabaları, "yerine getirilecek politik koşulları ilk plana koymak" için toplamayı düşünür[41]. Almanya için, Crispien ve Dittmann tarafından desteklenen Hilferding'lerin onları hedef alan koşulları kullanmasından korktuğu açıktır: sonuç, Enternasyonal'in ve geleceğin birleşmiş Alman partisinin dışında, devrimci işçilerin önemli bir fraksiyonunu muhafaza etmek olabilir; bu meseleler onun temel politik seçeneklerinin görünmesine engel olacaktır. Alman merkezinin yöneticisi, kongrenin çoğunluğunun Avrupa'daki devrimci perspektifler konusundaki iyimserliğini bütünüyle paylaşıyor gibi görünmez: üye ülkeleri geniş bir politik tartışma yoluyla arıtmak gerekliliğinde ısrar eder; aslında devrim hemen yarın olmayacağından aciliyete gerek yoktur. Komisyonda, Lenin'in eski metnini önerilen yeni yazıma karşı savunur[42]. Kızıl ordunun yaklaşmasıyla Alman emekçilerin olası bir ayaklanması konusunda kötümser bir ihtimam sergileyerek Lenin'i ve delegelerin neredeyse hepsini hoşnutsuz eder[43].

Levi ile Rus yöneticiler, özellikle de Zinovyev arasında artan gerilimin başka işaretleri de mevcuttur. Bu gerilim, kongrenin başında yürütmenin K.A.P.D.'yi tartışmalara kabul etme kararı sırasında şiddetli bir kriz biçimini alır. Bu öneriyi yürütmeye fısıldayan, Alman partisini "etkinleştirmekten" kaygılı Rus yöneticileridir: onlar için K.A.P.D.'nin devrimci savaşçılarının Enternasyonal'in saflarında değerli olacağı an yeniden yaklaşır. Onlar gelir gelmez K.P.D.(S.) delegeleri, boşu boşuna ikna etmeye çalıştıkları Rus partisi politbürosu tarafından karşılanır ve

40. 10 Ağustos görüşmesinin özeti, Die Rote Fahne, 10 Ekim 1920.
41. 2. Dünya Kongresi özeti, Levi Arşivler, p 55/7, s. 8.
42. E. Meyer, Die Rote Fahne, 22 Ocak 1922.
43. M. Buber-Neumann, Von Potsdam nach Moskau, s. 81.

K.A.P.D. delegeleri kabul edilirlerse kongreyi terk edeceklerini ilan etme kararı alırlar[44]. Rus parti disiplinine karşı bu tavır alışın, Almanya'dan döndüğünden beri üstlendiği yürütmenin sekreterlik görevinden uzaklaştırılmasına neden olacak Radek tarafından desteklenirler[45]. K.A.P.D. delegeleri Rühle ve Merges sonuç olarak kongreye katılmayı reddettiklerinden, ateşin şiddeti aniden düşer. Ama genel olarak Alman heyetinin tavrı ve onun sözcüsü olan Levi tarafından kullanılan uslüp, Almanlara karşı yürütmenin oybirliğini sağlayan Buharin kadar, yıllar sonra onları "bir son dakika manevrasına" girişmekle suçlayacak olan Rosmer tarafından da sertçe eleştirilir[46]. Ruslar –özellikle de Buharin ve Zinovyev –bunda kendilerine karşı bir düşmanlığın kanıtını, Almanların eski kavgalara ve Rosa Luxemburg ile Leo Jogiches'in eski yakınmalarına sadakati görür ve onlara karşı bile isteye, en azından perde arkasında, ister Alman partisinde, ister bir edilgenlik tavrıyla son bulacak "kitlelerle temas eksikliği" ve merkezin "abartılı darbecilik karşıtlığı" hakkında Radek tarafından, daha önce ifade edilen eleştirileri sürdürürler[47]. Levi ilk hedef alınandır ve onu "sağcı" olarak nitelendirenlere, Kapp darbesi sırasında zamanın merkezinin edilgenliğini eleştirecek ilk yönetici olduğunu hatırlatmak zorunda kalacaktır[48]. Ama bu saldırılardan pek çok acı tecrübe etmiş gibi görünür ve aslında Rosa Luxemburg ve Leo Jogiches'in, Bolşeviklerin etkisine yeten karşı gücün mevcut olmadığı bir Enternasyonal'in kurulmasına karşı çıkmakta haklı olup olmadıklarını kendi kendine sormaya başladığını yakınlarına itiraf eder[49]. Ancak bunların hiçbiri oturumda ifade edilmez ve Levi, kongre tarafından ilk seçilen ve "küçük ofisinde" çalışacağı Moskova'da kalacak Ernst Meyer'in yerine yürütmeye seçilir.

2. kongrenin başka bir kararı, Alman işçi hareketinin geleceği için önemli sonuçlar doğuracaktır. Rosmer'in dediği gibi[50], sendika meselesi orada, Radek'in açıkça yetersiz bir raporu temelinde "kapsamsız ve faydasız bir şekilde uzun uzadıya" tartışılmıştır[51]. Hararetli bir tartışmanın ardından ve İngilizlerin ve Amerikalıların muhalefetine rağmen benimsenen çözüm, yürütme tarafından daha öne belirlenen ve yirmi bir koşulda özetlenen çizgiyi sürdürür. Kongre resmi olarak yeni bir Enternasyonal'in kurulması konusunda bir karara varamasa da, Amster-

44. E. Meyer, Bericht 5..., s. 125, 27-28.
45. Rosmer, Moscou sous Lénine, s. 116.
46. Rosmer, *a.g.e.*, s. 118.
47. Meyer, Bericht 5..., s. 28.
48. Levi, *a.g.e.*, s. 35.
49. W. Herzog "Rusya Günlüğü", Forum, V, 7 Nisan 1921, s. 278; Brandler ve Geyer'in R. Lowenthal'a açıklamaları "The Bolshevisation of the Spartacus League", International Communism, St Antony's Papers, no: 9, s. 44.
50. Rosmer, *a.g.e.*, s. 107.
51. Protokoll des II..., s. 482 ve sonrası.

dam "sarı" sendika Enternasyonal'ine karşı mücadeleyi dünya çapında üstlenmeye yönelik "uluslararası bir kızıl sendikalar kongresinin" daveti ve hazırlığı için Lozovski'nin başkanlığında "geçici bir uluslararası komitenin" oluşturulur. Her halükârda bir kargaşa anında alınmış ve sendikalarda bölünmeyi sürdürmek için sosyal demokratlara bahane olacak bu karar, İngiliz Tarihçi E.-H. Carr[52] tarafından "ölümcül" olarak yorumlanır; bu bölünme son çareleridir ama sorumluluğunu, bu tarihten itibaren kızıl sendika Enternasyonal'ine bağlı komünistlere yükleyebileceklerdir.

Bağımsızların çoğunluğu için savaş

2. kongrenin tartışmalarına, Enternasyonal'in yöneticilerinin Alman endişeleri ve sağ bağımsızları elemek amacıyla hazırlanmış yirmi koşul egemen olmuştu. 2. kongreyi izleyen politik savaşta, Enternasyonal'in yürütmesi, sosyalist ve merkezci partilerin üye işçileri kazanmak konusundaki bir dizi mücadelenin ilkine şahit olur; bu da "komünist kitle partilerinin" inşası yolunda kesin bir aşama demektir.

Yürütme, bağımsız parti çoğunluğunu, her türlü örgütlenmesi, elli dört gazetesi ve bilhassa işçi kadrosuyla 800.000'den fazla üyesi bulunan, bu işçi partisini kazanmak için bütün ağırlığını ve prestijini ortaya koyar. Mesele, bir Alman meselesi değil, bağımsız sosyal demokrat parti ile bizzat Rus partisinden ve devriminden kaynaklı Enternasyonal arasında bir bakıma iktidardan iktidara ele alınmış uluslararası bir meseledir. Spartaküs'ten doğmuş K.P.D.(S.), ikinci plana atılır: doğrudan Alman bağımsızlara yönelen 1917 Ekim Rusya'sının militanlarıdır. Taraftar ve karşı olanların ortaya koyduğu Moskova meselesidir.

Bağımsızlar heyeti Moskova'dan bölünmüş olarak döner. Däumig ve Stoecker yirmi bir koşulun kesin kabulünden yana karar verirler; bu da K.P.D.(S.) ile kısa süreli bir birleşme anlamına gelir. Ditttmann ve Crispien, militanlardan bu koşulları, "merkezciliği" ve "Moskova'nın diktatörlüğünü" reddetmelerini ister. Bir kongre hazırlık konferansı, partinin hissedilir derecede eşit iki eğilim halinde ayrıldığını gösterir[53]. Aygıtın bütününe yakını, parti basını, seçilmişleri ve sendika sorumlularının önemli bir fraksiyonu, yirmi koşulun kabul edilmesine karşıdır. Ama "Moskova'ya" esen rüzgâr her gün daha da güçlüdür. K.P.D.(S.)'den aldığı destek, her darbeye karşılık vererek, yönetimi yönetimle, aygıtı aygıtla karşı karşıya getirerek tepki göstermesini mümkün kılar[54]. Sağ,

52. E. H. Carr, *a.g.e.*, s. 207.
53. E. Prager (Geschichte der U.S.P.D., s. 222), ezici çoğunluğun koşulların reddedilmesinden yana karar vereceğini ifade eder.
54. Sağın maksimum düzeyde kullandığı argüman; onun ifade ettiği gibi "neo-komünistler" partideki hainler, K.P.D.(S.)'nin ajanları olarak hareket eder. Dittmann, 6 Eylül tarih-

zamanın, Enternasyonal taraftarları lehine işlediğini anlar: savunmaya sürüklenen bir tartışmaya çabucak son vermek için hazırlıkları hızlandırır. Kongre, beş haftada "hazırlanmış" olacaktır zira sonuç olarak tarihi sekiz gün önceye, başlangıçta planlanan 20 Ekim'den 12'sine alınmıştır[55].

29 Eylül'de yürütme başkanlığı, bağımsız sosyal demokrat partinin bütün üyelerine açık bir mektup gönderir ve görüşmelerin bilançosunu çıkarır. Bir farklılaşma sürecinin tüm dünyada bütün "merkezci" partilerde gerçekleşmekte olduğunu ve bu partilerin işçi militanlarını reformist yöneticilerin etkisinden kurtarmak amacıyla bunu vurgulama ve hızlandırma görevinin komünist Enternasyonal'e düştüğünü açıklar. Şunları söyleyecektir:

> Komünist Enternasyonal'e, ona katılmak arzusunu ortaya koyan herkesi kabul edemeyiz. Komünist Enternasyonal bir biçimde modaya dönüştü. Komünist Enternasyonalimiz iflas etmiş II. Enternasyonal'e benzesin istemiyoruz. Kapılarımızı bütün *proleter kitlesel* devrimci örgütlenmelere ardına kadar açacağız ama komünist Enternasyonal'in kapılarını Hilferding ve Crispien gibi küçük burjuva, bürokrat, oportünist yöneticiler çevresinden gelen yenilere açmadan önce on kat daha fazla düşüneceğiz[56].

Yürütmenin açık mektubu, proletaryayı iç savaşta muzaffer bir şekilde idare edebilecek güçlü ve merkezileşmiş komünist partilerin varlığının gerekliliğinde ısrar ettikten sonra, şöyle devam eder:

> Merkezcilik ilkesi, uluslararası ölçekte de geçerlidir. Komünist Enternasyonal, merkezileşmiş bir örgütler derneği olacak ya da olmayacaktır. (...) Emperyalist savaş, hiçbir ülkenin işçi sınıfının, öteki bütün ülkelerdeki işçilerin bütün eyleminde ve sınıf mücadelesinde etkisi olmayan hiçbir ciddi adım atmadığı bir durum yaratmıştır. Yaşamımızın bütün temel meseleleri, şimdi uluslararası ölçekte çözümleniyor. Bütün ülkelerin proleterlerinin uluslararası bir kurmay olarak harekete geçen bir Enternasyonal'e ihtiyacı vardır. Komünist Enternasyonal'i basit bir mektup kutusuna döndüremeyiz. (...) Bölünmenin, her devrimcinin kutsal görevi olduğu tarihsel koşullar vardır.

Ayrıca mektup, "belli bir anda kararlı, birleşmiş, kendinden emin olmak istiyorsak" koşulların bu bölünmeyi gerektirdiğini belirterek son bulur[57].

Almanya'nın bütün kentlerinde bu iki eğilim tutkuyla çatışır. Komünist basın, kendileri adına yalnızca bazı gazetelere sahip olan bağımsızla-

---

li ulusal konferansta, Reichstag'ta Levi, Geyer ve W. Koenen arasındaki bir toplantıya nasıl "şaşırdığını" öfkeyle anlatır (U.S.P. D. Protokoll des Reichkonferenz 1920, s. 176).
55. Freiheit, 17 Eylül 1920. Sol karşı oy kullanır ve basına bir protesto yollar, bu protestonun Die Rote Fahne'de yayımlanması bir "ihanet" kanıtı olarak ortaya konacaktır. Yürütme, protestoya katılır (*A.g.e.*, 30 Eylül 1920).
56. Die Rote Fahne, 12 Ekim 1920.
57. *A.g.e.*, 14 Ekim 1920.

rın solunun en önemli desteğidir: kendi yayın organları *Kommunistische Rundschau* ancak 1 Ekim'de yayımlanacaktır. Solda Paul Levi, Däumig, Stoecker, Curt Geyer, Wilhelm Koenen'le birlikte savaşı yönetir. Diğer taraftan Crispien ve Dittmann'la birlikte, her şeye rağmen sol kanatın bir eskisi olan madencilerin lideri Robert Dittmann[58] direnişin ruhunu temsil eder. Bütün partide sendika kadrolarını Moskova'nın "bölücülerine" karşı seferber eder; ona göre bu bölücüler, kendi kızıl sendikalarıyla birlikte, partilerinkinin ardından sendikaların bölünmesini hazırlar.

Her biri, Clara Zetkin'in, sağın kendine mal ettiği, "Moskova için ya da ona karşı" formülüne göre karar verir[59]. İşçi hareketinin bütün benzer meseleleri, en tartışmalı biçimlerde tutkuyla ele alınır. İşçi hareketinin çözüm bekleyen bütün soruları en tartışmalı biçimlerde tutkuyla tartışılır. Sağ için tercih, "bağımsızlık", "sosyalist partilerin kendi kaderini tayin hakkı", "düşünce özgürlüğü" ile "Moskova papalarının *diktası*", "sömürgeleştirme" ve hatta "Asyalı barbarlığı" arasındadır. Sol içinse "oportünizm", "reformizm" ve "sınıf işbirliği" ile "merkezileşmiş devrimci örgütlenme", "disiplin" ve "sınıf bilinci" arasında. Sağ, bürokratik merkezileşmeden ve aygıtın mutlak erkinden ileri geldiğine emin olduğu, çoğunlukçu sosyal demokrasinin ifasını hatırlatır. Sol -ve komünistler- araçların amaca üstün gelmesine izin verenin, merkezileştirmenin ve disiplinin teşkil ettiği değerli silahları, işçi sınıfının bir ihanet politikasının hizmetine sunanın bu oportünist, burjuva ve reformist zihniyet olduğunu söyleyerek karşılık verir. Sağ, 1919'da darbelerin patlak vermesinde komünistlerin rolünü hatırlatır; komünistler Berlin'de 1919 Ocak ayaklanması sırasında Ledebour tarafından oynanan rolü hatırlatarak cevap verir[60].

Mücadelenin hedefi uluslararasıdır ve her kamp bütün ülkelerdeki müttefiklerini seferber eder. Sonuçta bu savaşın belli başlı aktörleri Almanlar değildir. Komünist Enternasyonal yürütmesi Almanya'da onu temsil etmek için, Zinovyev 'i, zaten alanda olan Lozovsky'i ve sonuçta gelmeyecek olan Buharin'i[61] seçer. Sağ ise, Lenin'in önce yoldaşı sonra düşmanı, Rusya'dan daha yeni sürgün edilen Menşevik Jules Martov'un, "sosyal-şoven" Grumbach'tan, Marx'ın torunu "merkezci"

---

58. Moskova karşısında ayrım çizgisi, sendikalarda, bağımsızların sol kanadının ortasına geçer. Otto Tost, Schliestedt, Urich, Ziska Moskova'ya karşı Dismann'la birliktedir ve sonradan komünist partinin bir firarisinin, Paul Lange'ın desteğini alacaklardır. Oscar Rusch, Niederkirchner, Grylewicz, Richard Müller, Malzahn, Neumann, Böttcher taraftardırlar. Sol, Berlin sendikaları yerel komisyonu ve Temmuz ayında R. Müller'in elinden alınan Metallarbeiter-Zeitung yazı kurulu gibi önemli pozisyonlarını yitirir.
59. C. Zetkin, "Der Weg nach Moskau", Die Rote Fahne, 3 Ekim 1920.
60. "Georg Ledebour, die Revolution und die anderen", Die Rote Fahne, 5 Eylül 1920 ve Ledebour'un cevabı (Freiheit, sabah baskısı, 25 Eylül 1920), Ocak 1919 olayları üzerine ilginç ayrıntılar verir.
61. Zinoviev'in 30 Eylül tarihli mektubu, Die Rote Fahne, 2 Ekim 1920.

Jean Longuet'ye varıncaya kadar Fransız sosyalistlerinin desteğini alır. Delegelerin belirlenmesinin oyları, gergin bir atmosferde gerçekleşir ve neredeyse bütün önemli yerlerde başa baş sonuçlara yol açar. Berlin'de yirmi bir koşulun kabulünden yana olanlar, 13.856 oya karşılık 15.531 oyla galip gelir; bu da kongre için on bire karşı solun on iki delegesini temsil eder. Birinciler, eski devrimci delegeler arasında listeyi yöneten Heinrich Malzahn, Paul Eckert, Paul Scholze bulunur[62]. Pek çok bölge ya da Devlet kongresinde, bu durum, bizzat ulusal kongreden önce bölünme anlamına gelir: Böttcher'in yönettiği solun taraftarlarının protesto işareti olarak[63] geri çekildiği Württemberg'de, Crispien taraftarlarının, azınlıkta kalmalarının ardından "yasadışı" ve "tüzük karşıtı" olarak değerlendirdikleri kongreyi terk ettikleri Basse-Rhénanie'de olduğu gibi[64].

Buna rağmen, Zinovyev Estonya gemisi *Wasa*'dan Stettin'e indiğinde, Curt Geyer muzaffer bir edayla ona: "Biz çoğunluğa sahibiz!"[65], diyebilecektir. Solun kendisi tarafından kongrenin açılışının arifesinde toplamda 50.000'in hemen altında olarak tahmin edilen zayıf bir çoğunluk[66].

Ekim 1920 Halle kongresi

Bağımsız sosyal demokrat partinin olağanüstü kongresi 12 Ekim'de Halle'de açıldığı zaman, önceki haftalar boyunca cereyan eden yetki mücadelesi pratik olarak bölünmeyi tamamlamıştır. Kongre salonuna dalan Zinovyev , aslında "salonda iki parti" olduğunu tespit eder[67]. Bundan şimdiden sonuçlar çıkaran iki eğilimin bu gerçeği resmen kabul etmesi de inanılmaz bir manzaradır: kongre prezidyumu eşit yanlı bir temelde oluşmuştur, dolayısıyla kongrede iki daimi başkan, sağ için Dittmann, sol için Otto Brass bulunur. Sol bağımsızlar bunu Zinovyev 'e açıklar: kongrenin, prezidyum ve görev komisyonu dahil, bütün organizmalarının eşitliğini kabul etmişlerdir zira sağın, esas konusunda tartışmaya girmeden önce kopmak ve böylelikle Moskova yandaşlarının "yöntemlerini" ve "diktatörlüğünü" suçlayabilmek için ortaya çıkmış ilk bahaneyi ele geçirmesinden korkarlar[68]. Tartışma, zaman zaman şiddetli yaygaralarla kesilen ama sıklıkla, eğilimleri ne olursa olsun, işçi hareketinin geleceği açısından tarihsel öneme sahip bir olayı yaşamanın bilincinde olan delegeler tarafından tutkuyla takip edilen gerilimli bir atmosferde geçer.

---

62. Freiheit (sabah), 5 Ekim 1920.
63. Freiheit, 6 Ekim 1920.
64. Freiheit, 12 Ekim 1920.
65. Zinoviev, Zwöff Tage in Deutschland. s. 5.
66. *A.g.e.*, s. 11.
67. *A.g.e.*, s. 13.
68. *A.g.e.*, s. 13.

Kongre, 2. Enternasyonal'deki parti delegelerinin müdahaleleriyle başlar: sırayla Crispien, Däumig, Dittmann ve Stoecker. Henüz daha çok çekişmeler söz konusudur. Mücadele, Zinovyev kürsüye çıktığında gerçekten başlar. Başlangıçta epey güçlükle ve biraz çekinceyle, sonradan zaten epey yüklü bir kariyerin büyük hitabet başarısını kazanmasını mümkün kılan bir yetkiyle dört saatten fazla Almanca konuşacaktır. Sağ bağımsızların, komünistlerle görüş ayrılıkları yaşadıklarını iddia ettikleri dört noktayı tartışır: Bolşeviklerin tarım politikası, Doğu'daki ulusal politika, sendika meselesi, sovyetlerin terörü ve rolü. Bolşeviklerin tarım konusunda devrimi zafere ulaştırabilecek tek bir politika izlediklerini iddia eder. "Marksizm adına" tarım reformu çözümüne itiraz eden oportünistler, dar görüşlü olduklarını ve bilhassa devrimin dünyasal yapısını kavrama yetersizliklerini ortaya koyarlar. Zira Doğu'da ve Uzak-Doğu'da ulusal ve tarım devrimi olmaksızın uluslararası proleter devrim olmayacak, Çin'in ve Hindistan'ın köylülerinin silahlı ayaklanması olmaksızın Avrupa'da proleter devrim olmayacaktır. Sosyal demokratlar gibi sömürge problemlerini inkâr eden oportünistler aslında emperyalizmi desteklerler. Partinin "kızıl terörüne" ve "diktatörlüğüne" karşı sert eleştirilerini açıklayan da temelde aynı tutumdur zira aynı enerjiyi, sosyal demokrat kardeşlerinin desteklediği "hükümetler" tarafından başlatılan "beyaz teröre" karşı Rus proletaryasını savunmaya vermemişlerdir. Burjuvazi, II. Enternasyonal'in bozgunundan sonra işçi hareketinde tekbir kaleyi muhafaza eder: bugün işçi hareketinde devrimcilerin bir numaralı düşmanı olan "sözüm ona" Amsterdam "sendika Enternasyonal'i".

Aslında Zinovyev'e göre gerçek görüş ayrılıkları komünist Enternasyonal tarafından ortaya konan yirmi bir koşul etrafında yer almaz:

> Bölünmeyi gerçekleştirmek üzereyiz; ama siz yirmi bir yerine on sekiz koşul istiyorsunuz diye değil, dünya devrimi, demokrasi ve proletarya diktatörlüğü meselesinde uzlaşmadığımız için[69].

Zinovyev'in söylediğine göre, bu kongre 1905'i izleyen yıllarda Menşevik ve Bolşeviklerin çatıştığı Rus sosyal demokratlarının kongrelerini hatırlatır. Zira söz konusu olan şudur: "dünya komünizmi ya da reformizm". Reformizmin bütün liderleri Hilferding'in yanındadır; Ebert'in eski çalışma arkadaşları Kautsky ve Dittmann, Fransız sosyal şoven Salomon Grumbach, elbette Jules Martov ve "İngiliz Menşevikler" Henderson ve MacDonald. Zinovyev hepsine, bunu "kaos" ya da "kıtlık" sözlerinin ve onlara göre Rusya'da olup biten şeylerin arkasına gizleme-

69. Protokoll U.S.P.D., Halle, s. 156.

ye çalıştıkları zaman bile, devrim korkusunun onların politikalarının tek motivasyonu olduğunu söyler. "Dünya devrimi yakın bir gelecekte gerçekleşmeyecekmiş gibi", Crispien'in Enternasyonal'in 2. kongresine işaret ederek, sosyalist hareketin bugün "[70] 1849'da Marx ve yoldaşlarıyla aynı durumda olduğunu söylediğini belirtir

Gerçek şu ki, sağ kendi perspektiflerini, uzun süredir aşılmış barışçıl bir gelişiminki üzerine inşa eder. Dünya devrimine inanmaz. Deivrimcilerin "fanatizmini", "naifliğini", "yanılsamalarını" alaya alır:

> Kitlelerin bu sözüm ona "fanatikliği" olmaksızın işçi sınıfının kurtuluşunun imkânsız olabileceğinden kuşku duyulabilir mi?[71].

Gerçek başkadır. Enternasyonal'in başkanı: "1847'deyiz!", diye ilan eder. Devrim, İngiltere'de olduğu kadar Balkanlar'da ama özellikle burada, Almanya'da kapıyı çalar. Bütün batı Avrupa'da, durum nesnel olarak devrimcidir: burjuvazinin savunusu da garanti altına alan eşsiz siper, işçi sınıfını içeriden felce uğratan sendika ve politik "liderleriyle" birlikte işçi aristokrasisidir. Yarına egemen olmak için bugünden yıkılması gereken "burjuvazinin bu öncüsüdür". Yirmi bir koşulun bağımsız sosyal demokrat parti kongresi tarafından kabul edilmesi, Almanya'da proleter devrimin zaferine doğru ilk adım olacaktır.

Tartışılmaz bir biçimde kongreye yöneltilen argümanları çürütme ağır görevi Hilferding'e düşer. Kautsky'nin takipçisi olan deneyimli kuramcı iyi bir hatip değildir ve Bolşevik konuşmacının yıkıcı saldırısı onu savunmaya zorlar. Bir Enternasyonal ve merkezileşmiş parti anlayışıyla savaşmak için Rosa Luxemburg'un yetkisine başvurur ve onun 1904'te Lenin'e karşı yürüttüğü tartışmadan uzun uzadıya söz eder. Bağımsızların 1918-1920'deki politikasını savunmak için "realizmi" savunur, "cumhuriyetin monarşiden ve bir kurucu meclisle birlikte (...) bir burjuva cumhuriyetinin kurucu meclisi olmayan bir cumhuriyetten daha iyi olduğunu" düşünen Lenin'in gölgesine bile sığınır. Onun için Bolşevikler tarafından uygun görülen politika "bir banko oyunu, bir partinin, üzerine oynayamayacağı bir bahistir"[72]. Yirmi bir koşulun hasımlarının, proleter devrimin hasımları olduğunu ya da hatta şu anki devrimci yükselişi inkâr ettiklerini söylemek yanlıştır. Şöyle ifade eder:

> Bugün batı Avrupa'da devrimci bir gelişim için birçok eğilim mevcuttur ve bu eğilimleri yönetmek ve ilerletmek bizim görevimizdir. Ama yoldaşlar, devrimci gelişimin seyri dışarıdan belirlenemez; belli ülkelerde sınıflar arası

70. *A.g.e.*, s. 47-148.
71. *A.g.e.*, s. 148.
72. *A.g.e.*, s. 184.

ekonomik ve sosyal güç dengelerine bağlıdır ve dış bir etki altında bir iki çözümle hızlandırılabileceğini düşünmek ütopiktir[73].

Kısacası komünistlerin bölünme politikasını, işçi hareketi için bir felaket, merkezileşmiş Enternasyonal'i ise tehlikeli bir ütopya olarak ele verir.

Önde gelenler konuşmuş, iş işten geçmiştir. "Bolşevikler iktidarda kalmak için en belirsiz, en şüpheli yollar dahil bütün yolları kullanıyor" ve yalnızca esnek bir araca sahip olabilmek için bir Enternasyonal arzu ediyorlar diyen eski Menşevik mücadeleci tutkusuyla yanıp kavrulan Martov'un müdahalesi, delegeleri ikna etmek adına fazla "Rus"tur. Tamamen Amsterdam sendika Enternasyonal'inin "sarı yöneticilerini" hedef alan Lozovski'nin müdahalesi ise, Dissmann ve dostlarının öfkeli protestolarına neden olur, aslında komünist tezlere kazanılmış olanları ve sendika birliği ilkesine bağlı kalanları endişelendirir. Sonuç olarak 156'ya karşı 237 oyla, kongre, komünist Enternasyonal'e katılımın yirmi bir koşulunun kabul edilmesini ve Alman komünist partisiyle birleşme görüşmelerinin başlamasını kararlaştırır.

Bu, bölünme demektir; kongrenin, partinin mevcudiyetine son verme hakkını tartışan ve devam etmesine karar veren sağ kanadın yöneticileri tarafından acilen ilan edilmiştir[74]. Ama şimdilik her şeyden önce Enternasyonal için bu bir zafer, hatta onun başkanı Zinovyev için kişisel bir zaferdir. Sonuçta ancak on iki gün kalacağı Almanya'dan sınır dışı edilmiş olan o, yolculuğunun öyküsünde sevinerek şunları söyler:

> Alman proletaryasının kendini eşi görülmemiş bir krizden Avrupa'da ilk sırada kurtardığını ve saflarını sıklaştırdığını söyleyebiliriz, söylemeliyiz. Eski ekol üstün gelmiştir. En iyi Alman devrimcilerinin çalışması heba olmamıştır. Almanya'da büyük bir komünist parti doğmuştur. Bu da benzersiz tarihsel bir önem arz eden olaylara neden olacaktır[75].

Enternasyonal'in başkanı, proleterlerin Almanya'da nüfusun çoğunluğunu oluşturduğunun ve başka her yerden daha iyi örgütlenmiş olduklarının altını çizer. Şimdiye kadar amaçlarının bilincinde olmayan örgütlenmiş işçi kitlelerine devrimci bir yönelim yoktu. Bunun nedeni "işçi aristokrasisinin"[76], "Alman sermayesinin en iyi beyaz muhafızı" olan bu 100.000 sendika çalışanının varlığında yatar[77]. Devrimci mücadeleyi sürdürebilmek için onları dışlamak gerekliydi:

---

73. *A.g.e.*, s. 188.
74. Prager (*a.g.e.*, s. 226-229), Crispien tarafından önerilen ve oybirliğiyle benimsenen "Bağımsız Sosyal Demokrasinin Alman Proletaryası'na Manifestosu"nun tam metniyle bu tartışmanın kısa bir raporunu sunar.
75. Zwölf Tage in Deutschland, s. 57.
76. *A.g.e.*, s. 82.
77. *A.g.e.*, s. 87.

> Bölünme gerekli, kaçınılmazdı: gerçekleşti. Bize düşen: geç olsun da güç olmasın! Demektir[78].

Aslında bu zorunlu bölünme, devrimci birliğin yeniden inşasının yolunu açar: 500.000 ila 600.000 üyelik güçlü bir komünist parti, işçi aristokrasisinin gerici liderlerinin hakkından gelecektir[79]. Avrupa işçi sınıfının tarihinde bir sayfa kapanır.

Birleşik Komünist Partinin Doğuşu (V.K.P.D.)

Komünist parti hazırdı. 2. kongreden birkaç hafta sonra ismini değiştirmiş, bundan böyle tarih olan Spartaküs'e referansı ortadan kaldırmış ve "Komünist Enternasyonal'in Alman seksiyonu" alt başlığını almıştı. Levi, *Die Rote Fahne*'de "U.S.P.D.'nin sonunu" doğal ve gerekli bir olay olarak göklere çıkarır. "Devrimin bu ilk kısmı" olan savaş esnasında eski partiyle bağlarını koparmış olan sosyal-demokrat işçiler, kendileriyle birlikte barışçıl ve muhafazakâr sosyalist yöneticilerinin bir kısmını arkalarından sürüklemişlerdi onlar "bunun Erfurt Programına geri dönmenin başı ve sonu", bütün sosyalistlerin birleşmesinin "temeli" olduğunu düşünüyorlardı:

> Erfurt programı, biçimsel demokrasisi, "acil talepleri", sonsuzluk perspektifi olarak devrimi, "yıpratma stratejisi" ve reformizmiyle Halle'de kesin olarak toprağa gömüldü. Yapacağını yaptı. Huzur içinde uyusun![80].

Aygıtın, basının, seçilmişlerin en büyük kısmıyla birlikte yöneticilerin etrafında kalan U.S.P.D. azınlığı ve elbette çoğunlukçu sosyal demokraside geleceği olan sandık. Sola gelince, komünizme katılmıştır ve 1919'dan beri ayrılmış devrimci mücadelecilerin bir araya toplanma vakti gelmiştir. Levi şöyle yazar:

> U.S.P.D.'nin sonu! *Vorwärts*'ın yıldönümü. Evet, U.S.P.D. Erfurt programıyla birlikte öldü. Ama komünizm burada![81].

23 Ekim'de K.P.D.(S.)'nin merkez komitesi, bağımsız parti çoğunluğu ile sağ azınlığı arasında Halle'de gerçekleştirilen kopmayı selamlar ve iki Alman devrimci örgütlenmenin "birleşmiş bir komünist parti" olarak mümkün olan en hızlı bütünleşmesinden yana karar verir[82]. 24'ünde Halle'de seçilmiş yönetim ve sol bağımsızlar, partiye ve militanlara çağrı yapar. Proletarya cephesini yıkmak için bölünmeyi kasten örgütlemiş

78. *A.g.e.*, s. 84.
79. *A.g.e.*, s. 86.
80. Die Rote Fahne, 19 Ekim 1920.
81. *A.g.e.*
82. Die Rote Fahne, 24 Ekim 1920.

olmak "suçunu" sağın üzerine yıkan onlar, "Parti Biziz!" iddiasında bulunur ve şöyle devam ederler:

> Bilinçli devrimci proletaryanın birleşme yolu, komünist Enternasyonal'in güçlü bir Alman seksiyonunun oluşturulmasının yolu açık ve biz onu izleyeceğiz[83].

27 Ekim'de, "U.S.P.D. (sol) yayın organı" *Die Internationale* gazetesinin ilk sayısı çıkar.

Ama yürütme, Alman devrimci güçlerinin, yani Halle'de alınan kararlara sadık bağımsız partinin ve iki komünist partinin, K.P.D.S. ve K.A.P.D.'nin tamamen birleşmesini umut etmeye devam eder. Bu üç örgüte seslenen bir mektupta şöyle yazar:

> İşçi sınıfının gücü pratik olarak bütün Avrupa'da bugün öylesine büyük ki, işçi sınıfı tarihsel misyonunu gerçekleştirmeye yeterince hazır olsaydı proletaryanın zaferi çok az güçlük ortaya koyacaktı. Bugün işçi sınıfının sahip olmadığı şey, açık teorik bir yönelim, kendi amaçlarının bilincinde olma, kendi açık devrimci yol anlayışıdır[84].

Almanya'da bu farkındalık yoluna çıkan en önemli engel, 100.000 daimi sendika çalışanıydı ve çalışanıdır. İşçi hareketini burjuvazinin hizmetinde olan bu tabakanın etkisinden kurtaran Halle kongresi, "proleter devrimin zafer yolunu" açmıştır[85].

Bu bakış açısından, K.A.P.D.'nin kendisinin, tavır almasında Halle kararları ve bilhassa vaatlerinin militanları üzerindeki büyük etkisini ifade etmesi anlamlıdır. 1-4 Ağustos 1920'de gerçekleştirilen kongresi sırasında, o güne dek Wolffheim ve Laufenberg'i ve onların ulusal-Bolşevizm taraftarı yoldaşlarını saflarından uzaklaştırarak yürütmeyle ilişkilere etki eden en önemli engeli nihayet kaldırmaya karar vermek zorunda kalmıştı[86]. Enternasyonal'e katılımın kararlı hasmı ve Rus tarzı "parti diktatörlüğünün" ve "liderler Enternasyonal'inin" ısrarlı ele vericisi olarak Moskova'dan dönen Otto Rühle'nin Bolşevik ve Enternasyonal karşıtı huysuzluğu, Franz Pfemfert'le birlikte canlandırdığı eğilime karşı, açıkça katılımdan yana bir akımı bir araya getirmişti: esasen Karl Schröder ve Berlin grubu tarafından esinlenmiş geniş bir çoğunluk, Merges ve Rühle'nin Moskova'daki tavrını ve onların 2. Enternasyonal'e katılmayı reddetmelerini "ağır bir hata" olarak mahkûm etmişti. K.A.P.D. çoğunluğu, 30-31 Ekim tarihli merkez komitesinin oturumunda ve ayın başında Zinovyev'le sürdürülen tartışmaların ardından başka bir

83. Die Rote Fahne, 24 Ekim 1920; Degras, *a.g.e.*, t. I, s. 202-203.
84. Die Rote Fahne, 25 Ekim 1920.
85. *A.g.e.*
86. Bock, *a.g.e.*, s. 280.

adım atar: bir taraftan, Temmuz'dan başlayarak yürütmenin isteğine uyup partiyi yıkma faaliyetiyle suçlayarak Rühle'yi kovar, bir taraftan, yürütmeyle doğrudan müzakerelerde bulunmak için yeni çoğunluğun ve onun yeni yöneliminin güçlü ve temsili bir heyetinin Moskova'ya gönderilmesine karar verir: Karl Schröder, Hermann Gorter ve Rasch sırayla Moskova'ya gider, solda bölünmenin sonunun ufkunu açarlar[87].

Bu arada sol bağımsızlar ile komünist parti arasındaki birleşme birkaç hafta içinde gerçekleşir. Hiç kuşkusuz bu birleşme yürütmenin istediği biçimde şekillenmez. Kongreyi izleyen hukuk savaşında, aslında bağımsız aygıt, başka bir deyişle sağ, fon, dernek, gazete gibi maddi kaynaklarının önemli bir kısmını muhafaza etmeyi başarır. Aralık ayındaki birleşme kongresi sırasında, bölünmenin arifesinde[88] bağımsız sosyal demokrat partinin 800.000 katılımcısından yaklaşık 400.000'i birleşmiş partiye katılmıştır[89]: geri kalanı, çoğunlukçu sosyal demokrasiye, Crispien'in etrafında kalmış temsiliyetsiz partiye dönen bireyler ile gruplar arasında dağılmıştır; bu temsiliyetsiz parti aygıtı, onu deteklemek[90] zorunda olan kitleler ve çatışmanın şiddeti yüzünden kırılmış ya da derinden parçalanmış bir halde her türlü militanlığı terk etmeye kararlı olanlar için bundan böyle fazla ağırdır.

Kasım ayında gerçekleşen hazırlık kongreleri aracılığıyla, 4-7 Aralık 1920 tarihlerindeki birleşme kongresinde doruk noktasına ulaşacak birleşme süreci başlamış olur. Devrimci unsurların tek bir parti olarak bir araya gelmesi de gerçekleşir; bu unsurların bölünme ve dağılmaları 1918-1919'da acımasızca hissedilmiştir. Birleşme kongresi, 1917 Gotha kongresinin düzelticisi, Ocak 1919'da Spartakistler ile Berlin devrimci delegeleri arasındaki görüşmelerin başarısızlığının rövanşı olur. Ocak 1919'da, pek de uygun olmayan koşullarda komünist bir partinin kurulmasının sonuçlarını aşmaya izin verir gibi görünür. Birleşmiş yeni partide, savaş öncesi radikallerin eski güvenilir adamları, Rosa Luxemburg'un sadık çevresi ama aynı zamanda sol sosyal

87. *A.g.e.*, s. 256-257.
88. Jahrbuch für Politik-Wirtschaft Arbeiterbewegung 1922-1923 (Pieck), 135.000'i kadın 893.000 rakamını verir.
89. Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde Radek, Aralık 1921 tarihindeki birleşme sırasında merkezden yürütmeye gönderilmiş raporlarda, yaklaşık 500.000 üye olarak tahmin edilen mevcudu abartmak konusunda belli bir eğilim olduğunu belirtmek zorunda kalıyordu. Ona göre aslında 350.000 rakamını geçemeyeceklerdi (Protokoll des III..., s. 457). Pieck ise (Jahrbuch 1922-1923) gerçekte V.K.P.D.'ye katılacak (s. 647) yalnızca 300.000 bağımsızdan bahseder.
90. Bağımsız sosyal demokrat partinin yöneticileri 1922'de, muhtemelen abartılı bir rakam olan 300.000 üye ilan ediyordu (*A.g.e.*, s. 643). Ancak mevcudunun ve katkı kaynaklarının üçte ya da dörtte birine indirgenmiş bağımsız parti, neredeyse bir milyon üyelik bir partiyi destekleyeceği daimi üyeler, gazeteler ve okulları muhafaza etmekte çok büyük güçlükler çekmişti.

demokratlar, Lenin'in "partiyi, güven duydukları geniş işçi kitleleriyle birleştiren canlı halkalar" olduklarını söylediği Ernst Däumig, Friedrich Geyer, Adolf Hoffmann, Emil Eichhorn'lar bulunur[91]. Onlara ilaveten işçi militanlar, sınıf örgütleyici kadrolar, savaş sırasında Berlin'de büyük kitlesel grevlerin yöneticileri, işçi konseyleri kurucuları, Berlin devrimci savaş ve devrim delegelerinin çevresi, Richard Müller ve yine Lenin'in, "devrimci proletaryanın sağlam saflarında geniş sütunlar oluşturan insanlar"[92] olduklarını ve "fabrikalarda ve sendikalarda her şeyin onların boyun eğmez güçlerine dayandığını" söylediği Wegmann, Paul Eckert, Scholze, Heinrich Malzahn ve Paul Neumann vardır. Bütün bu adamlar, 1917'den beri devrimci mücadeleleri yöneten Almanya'nın bütün bölgelerinin militanlarıyla birlikte bundan böyle yeni partide bir arada bulunan Spartakist eski güvenilir adamları yeniden bulur. Bu militanlar arasında, Bavyera konseylerinin kızıl ordusundan kurtulan Erich Wollenberg, Manheim'den Maden İşçisi Hermann Remmele, Halle'den Bernhard ve Wilhelm Koenen Kardeşler, Sakson Dizgici Paul Böttcher, Zeitz'ten Bernhard Düwell, Hamburg'tan Liman İşçisi Ernst Thaelmann, Remscheid'ten Maden İşçisi Otto Brass ve 1919'da Leipzig işçi konseyinin eski Başkanı olan Curt Geyer sayılabilir.

Birleşme kongresinden bahseden Ruth Fischer, onun "belirsiz ve karanlık bir ortamda gerçekleştiğini" yazar[93]. Bağımsızlarla birlikte soldan gelen işçilerin, Enternasyonal'in kaçınılmaz uzantıları olarak Spartakist teorisyenlere katlandığını, öte taraftan da Spartakist entelektüellerin, tarihsel gereklilik adına, uzun süredir göz dikilen ama beğenilerine göre fazla kaba saba bir insan malzemesini karşılamakla yetindiğini düşünür. Gerçek olmak için çok basitçi bir denge tablosu. Duvar işçisi Brandler, filozof dostu Thalheimer'den daha az Spartakist temsilcisi değildir ve akademisyen Karl Korsch, ilkçağ tarihçisi Arthur Rosenberg, kaba "Teddy" Thaelmann'la aynı şekilde bağımsız partinin tipik meyveleridir ve coşkulu müdahaleleri zaman zaman kahkahalara neden olur. Mesele, şimdiye kadar ayrı ayrı savaşan örgütlerin ortak bir mücadele boyunca hızlı bir birleşme meselesiydi: bir partinin her bir parçası, farklı kuşak ya da mesleki ortam meselelerinden ne çok ne de az önemli olan böyle güçlüklerden geçer.

Birleşme kongresi, bir sekreterliğin tamamladığı yeni, karma[94] merkeze iki başkan yerleştiriyordu. Biri eski bağımsız Däumig, öteki,

---

91. Aktaran Clara Zetkin, Lenin Hakkında Anılar, s. 57.
92. *A.g.e.*, s. 48-49.
93. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 146.
94. Bağımsızlar: Däumig, Brass, Gäbel, Geyer, Hoffmann, Koenen, Remmele, Stoecker. Spartakistler: Levi, Brandler, Heckert, Pieck, Clara Zetkin.

bağımsızlar tarafından istenen Levi'ydi[95]. Rosa Luxemburg ile Lenin arasında birleştirici olmak istiyor görünen bağımsız partinin devrimci işçilerini komünizme kazanma şampiyonu bu adam, gerçekten de bu birleşmenin sembolü ve kuşkusuz en iyi şansıydı. Açıkça ifade ettiği aktif politikadan çekilme arzusuna rağmen bunu anladı ve kabul etti[96].

95. Radek, Enternasyonal'in III. Kongresi'nde, Levi'nin merkezin başındaki varlığının bağımsızlar açısından ültimatoma benzer ("ultimative Forderung") bir gereksinim yarattığını söyleyecektir, Protokoll des III, s. 550.

96. Radek'in tanıklığı orada bile kasıtlı olmasına rağmen değerlidir. Zaten Halle kongresinden önce, Levi'yle yeniden "kardeşçe" bir çalışmaya başlamak için Alman merkeze yazmıştı. Zinoviev Halle'den döndüğünde yönetimde kalması için ısrar etmiştir zira sol bağımsızların güveninden yararlanmaktadır. Thalheimer ve Radek, bu arzusunu onlara "av köpeği kucakta taşınmaz" diyen kendisini Frankfurt'a çekilmemeye ikna etmeye çalışmıştır (Soll die V.K.P.D., s. 104-105).

22
Alman Komünizm Anlayışı: Paul Levi

Halle kongresinden sonra ve komünist Enternasyonal'in kurulmasından itibaren ilk kez, komünist bir kitle partisi Avrupa'nın en ileri ülkelerinden birinde, devrimcilerin daima proleter devrimin merkezi olarak baktıkları tam olarak Almanya'da var olur. Saygınlığı önemli bir rol oynayan komünist Enternasyonal'in mi yoksa isteksiz bir K.P.D. (S.)'ye ve tetikte bir Enternasyonal'e ilk defa kendisinin sezinlemiş ve ardından gitmiş olduğu bu politik savaşın sonuna kadar devam etmesini neredeyse tek başına dayatan Paul Levi'nin kişisel zaferi midir bu? Tartışma açık kalır. Ancak bu aşamada bizim için, ilk kitlesel komünist partinin çehresini, onu tasarlayan insanın tespitleri aracılığıyla çizmeye çalışmak gerekli görünüyor.

Çerçeve: Dünya devrimi

Rus devrimi ile onun Bolşevik partisini öteki komünist partilerin inşasıyla birleştiren ayrıcalıklı bağ, hiçbir yerde Almanya'dakinden daha iyi ortaya çıkmaz. Levi, birleşme kongresinde şöyle haykırır:

> Bu bir Alman hadisesi değil. Dünya devriminde artık Alman hadisesi yok. Önemli ve Sovyet Rusya'nın yanında ezilenlerin Enternasyonal'inin örgütlenme planına göre oluşturulmuş ilk üyenin oluşturulmasına tanık oluyoruz.[1]

Dünyayı kaçınılmaz olarak kapitalizmden sosyalizme sürükleyen yolda farklı ulusal proletaryalar aynı adımlarla ilerlemez: dünya devriminin gelişimi, kapitalizmin gelişimi kadar eşitsizdir; aynı grafikleri bile paylaşmaz. Böylelikle, kapitalizm çerçevesinde dünyanın en ileri ülkesi olan Birleşik Devletler, işçi örgütlenmesi açısından bunun en ilkel evresinde, tek örgütlenme, [bir büyük birlik] evresindedir –bir yüz yıl önce İngiltere'de Çartizm'le birlikte proleter gelişiminin şafağında iflas eden de odur. Benzer şekilde Alman proletaryası, sosyalist eğitim ve politik örgütlenme alanında iki militan kuşağın çabalarının birkaç yıl içinde

1. Bericht über die Verhandlungen der U.S.P.D. (Linke) und der K.P.D. (Aralık 1920), s. 38.

hiçe indirgendiğine şahit olmuştur. Nihayet böylelikle, kırsal büyük okyanusta sayıca yetersiz adalar topluluğu olan çarlığın demir ökçesi altında oluşmuş ve örgütlenmiş Rus proletaryası, insanlığın geleceği meselesini dünya devriminin bakış açısından ortaya koyacak ilklerden olmuştur. Alman devriminin başarısızlıkları şu çerçevede açıklanır:

> Batı Avrupa'daki komünist güçlerin gelişmesine en büyük engel, burjuvazi değil, işçi örgütleri olmuştur ve bugüne kadar bütün devrimci hareketler bu sipere çarpıp kırılırlar.[2]

Dolayısıyla uzun süre Bolşeviklerin düşünmüş gibi göründükleri şeyin tersine, Alman devriminin 1917 Rus örneğini izleyemediğini, izlememesi gerektiğini iyice anlamak önemlidir:

> Hiçbir batı Avrupa ülkesinde, devrim, 1917 Şubat'ından Kasım'ına kadar Rusya'da görünüşte hızlandığı kadar çabuk ilerlemeyecektir; görünüşte, zira Rus devriminin zaten on yıl önce dersini yaptığını, 1905'te, 1906'da ve 1907'de alınmış eğitimden on yıl boyunca düzenli bir çalışmayla proletarya adına yararlandığını unutma eğilimindeydik. Üstelik Almanya ve Batı Avrupa'da komünist parti olmadan devrime girmiş olmamız tek gerçeği, kendini bizzat devrim esnasında oluşturmak zorunda olması gerçeği ve tam olarak bu nedenle proletaryanın hatalarının, ihmallerinin, kusurlarının ve yetersiz önlemlerinin devrim sırasında ikiye, üçe katlanması; bütün bunlar devrimin yedi ayda Rus devriminin 1917 Kasım'ında ve sonrasında izlediği seyir kadar açık ve doğrusal bir seyri dışarıda bırakır.[3]

Bu düşünce kabul edildikten sonra Almanya'da Komünist Parti'ye duyulan ihtiyaç daha açık biçimde kavrandı. Levi için aslında mesele yalnızca Alman devrimi, Almanya'da devrim meselesi değil, Almanya'da dünya devrimi meselesidir. Ona göre dünyada, sınıfların mücadelesinin ayırt edici özellikler alacağı ve farklı hedefler belirleyeceği kesimler mevcut değildir. Onun için Alman burjuvazisi ve Alman militarizmi, dünya devriminin bütünü ve Avrupa proletaryasının belirleyici savaş vereceği çarpışma alanı Almanya adına somut bir tehdit oluşturur. Bu nedenle, rolü belirleyici olacak Alman Komünist Partisi, dünya devrimi adına özel bir öneme sahiptir. Enternasyonal'in bütün partilerinin ondan, deneyiminden ve yanlışlarından ders alması, Rus örneğini göz önüne alarak değil, bugünkü somut görevlerine bakarak onu eleştirmesi gerekir. Bu somut görevler ise, geri kalmış bir ülkede kararlı bir şekilde kurulmuş bir partinin yardımıyla devrime başlamak değil, kaçınılmaz devrimci partiyi kurarak onu son derece gelişmiş bir ülkeye yaymaktır:

---

2. Levi Arşivler, P 64/3, s. 14.
3. Bericht 2..., s. 61.

> Bugün yalnızca bir Alman devriminin içinde değil, aynı zamanda dünya devriminin içindeyiz ve her türlü eylem imkânı karşısında yalnızca burayla sınırlanmamış her türlü tepki imkânını, dünya devrimi için her türlü tepki imkânını asla gözden kaçırmamak gerekir.[4]

Proletaryayı kazanmak

Bolşeviklerin avantajı, 1917 Şubat-Ekim'i arasında Rus proletaryasının çoğunluğunu komünizme kazanmayı başarmış olmalarında yatar. Bu durum 1918-1919'da Almanya'da farklıdır. Bunun nedeni 10 Kasım Devrimi'nin proletaryanın zaferinden ziyade burjuvazinin bozgunu olmasıdır. Kâh Karl Radek'le, kâh K.A.P.D.'nin goşistleriyle polemiğe giren Levi, aslında, proletaryanın sınıf bilincinin, iktidarın ele geçirilmesinin gerekli koşulunu oluşturduğu fikrini destekler. Proletaryanın buna ulaşmak için ilk büyük pozitif görev olarak "proletaryanın konseylerin içinde sınıf şeklinde örgütlenmesini" gerçekleştirmesi gerekir. Rusya'da Bolşeviklerin zaferinin gizemini oluşturan Sovyetlerdeki (konseylerdeki) emekçi çoğunluğunun kazanılmasıdır. Bu açıdan da onların zaferi olumlu bir örnektir. Levi, K.P.D.(S.)'nin 2. Kongresi'ne sunulan tezlerde zaten şöyle yazar:

> İktidarın kazanılmasından hemen önce, varolan konseyleri güçlendirmek, yenilerini oluşturmak son derece önemlidir. Bunu yaparken öncelikli olarak tüzükler, seçim yönetmelikleri, vs yardımıyla konseyler ya da örgütlenmelerin oluşturulup sürdürülemeyeceğini gözden kaçırmamak gerekir. Varlıklarını kitlelerin devrimci iradesine ve devrimci eylemine borçludurlar ve proletarya adına onun iktidar iradesinin ideolojik ve örgütsel ifadesini oluştururlar; tıpkı Parlamentonun burjuvazinin ifadesi olması gibi. İşçi konseylerinin, proletaryanın devrimci eylemlerinin seçilmiş taşıyıcıları olmasının nedeni de budur. Alman Komünist Partisi'nin üyeleri bu konseylerde, işçi konseylerini, benimsenmiş çözümlerle devrimci görevleri seviyesine yükseltmek ve işçi konseylerinin ve kitlelerinin yönetimi üstlenmek amacıyla fraksiyon olarak örgütlenmelidir.[5]

Alman Devrimi'nin olumsuz deneyimi konseylerde çoğunlukçuların yanında yer almanın reddi, kararlarını dışarıdan dayatma girişimi, 1919'un ilk aylarında kendini gösteren "darbeci" eğilimler muzaffer Rus devriminin olumlu deneyimini onaylamaya hizmet eder. Zira proletaryanın devrimci eğitimi, ancak devrimci bir partinin eseri olabilir.

1920'de Levi ve komünistler, tarihin, Lenin ve Rosa Luxemburg arasında parti konusundaki eski meseleyi kesinlikle çözdüğünü düşünür. Levi şöyle ifade eder:

---

4. "Die Kehrseite", Die Internationale, no: 9-10, 4 Nisan 1919, s. 13.
5. Bericht über den 2. Parteitag..., s. 24.

> Burada sosyalist partilerin kurulmasına ilişkin eski meseleyi ele alıyoruz. Hiçbir şeyi gizlemek niyetinde değilim. Lenin ile Rosa Luxemburg arasındaki eski görüş ayrılığı, "sosyal demokrat partiler (dönemin terminolojisini kullanırsak)nasıl inşa edilir?" sorusu hakkındaki eski görüş ayrılığını ele alıyoruz. Bu soruya dair tarih hükmünü verdi. Lenin haklıydı. Bu son derece sıkı seçim yoluyla sosyalist ve komünist partiler de oluşturulabilir. Bir yasadışılık döneminde en sıkı seçim yoluyla ve basitçe bir komünistin diğerine katılması mekanik süreciyle iyi bir parti oluşturmuştur ve sevgili yoldaşlar önümüzde on yıllık bir yasadışılık dönemimiz olsaydı, belki de bu yolu takip etmeye karar verirdik.[6]

Bu arada Alman komünistlerinin tamamı, tarihin, oportünistler ile devrimciler arasında gerekli olan örgüt ve bölünme tartışmasını da çözdüğünü düşünür:

> "Bugün Almanya'da tek bir komünist yoktur ki savaş öncesinde, uzun zaman önce komünist bir partinin kurulmamasına, komünistlerin 1903'ten başlayarak küçük bir hizip olarak bile bir araya gelememesine, küçülmüş olsa bile en azından açık olduğunu ifade edecek tek bir grup kurmuş olmamalarına üzülmesin.[7]

Ama Levi bu tespitten genel değerlendirmeler çıkarmayı reddeder. Bölünme, ona göre, bir ilke seviyesine çıkarılmamalıdır:

> Dönüşüm sürecinin daha yavaş ve daha külfetli olduğu dönemlerin tersine, kitlelerin çabucak devrimci bir yöne evrildiği devrimci dönemlerde, radikal ya da komünist muhalefet grupları için komünist yüzlerini açıkça göstermeleri, ajitasyonlarına ve propagandalarına engelsiz başlayabilmeleri mümkün olabilsin diye büyük partilerin içinde kalmak faydalı olabilir.[8]

1914 bozgunundan etkilenen Levi için, partinin, sınıf savaşını çözmek adına tarihsel bir araçtan başka hiçbir şey olmadığını asla gözden kaçırmamak gerekir:

> Komünistler için mesele, en büyük partiyi değil, en bilinçli proletaryayı elde etmektir. Bu anlamda parti hiçbir şey, devrim ve proletarya ise her şeydir.[9]

Levi bu noktada kendini, yeni partisini oluşturan militanların çoğunluğuyla çelişki içinde bulur. Onlar için parti her şeydir çünkü etkililiklerinin aracı, onlara zaferi getirebilecek yeri doldurulamaz aygıttır.

Politik ortam, 1918'den yani Rus örneğinin, "işçi konseyi" sözcüğünün büyülü etkisiyle ve egemen sınıfların eski Devlet aygıtını yıkan

---

6. "K.P.D.ve Enternasyonal'de Krizin Başlangıcı", 24 Şubat 1921, Levi Arşivler, P 64/3, s. 20.
7. "Der Parteitag des K.P.", Die Internationale, no: 26, 1 Aralık 1920, s. 41.
8. Levi Arşivler, P 124/8, s. 3.
9. "Reinigung", Die Internationale, no: 15-16, 1 Kasım 1919, s. 283.

silahlı ayaklanma yoluyla kendini gösterdiği dönemden beri Alman işçi sınıfının içinde derinden değişmiştir. Alman emekçiler 1918'in etkisiz işçi konseylerinden daha etkili bir güce sahip olmak isterler; bundan yaşam koşullarında kökten bir değişim beklerler, bu değişim de yalnızca ülkelerinin işçi hareketinin en sağlam geleneklerinden birine başvururlarsa onlara daha mümkün görünür: planlama ile aynı anlama gelen örgütlenme. Zinovyev şunları yazarak onlara seslenir:

> Bir çıkış, bir umut besliyoruz. Paranın tamamen ortadan kalkmasına çalışıyoruz. Ücretleri ayni ödüyoruz. Biletsiz troleybüsler getiriyoruz. Geçici olarak yoksul olsalar da ücretsiz okullarımız, kantinlerimiz, ücretsiz konutlarımız, elektriğimiz var. Bütün bunları en zor koşullarda yavaş yavaş gerçekleştirdik. Hiç durmadan mücadele etmek zorunda kaldık ama bir çıkış, bir umut besliyoruz, bir planımız var.[10]

Spartakistleri birleşmiş partinin saflarında bir araya getiren bağımsız işçiler için açık bir dildir bu. Aslında bu ağır düş kırıklığı yıllarının ardından anlamaya hazır oldukları tek şey, "kendiliğindenlik" ve örgütlenmenin olmayışının, yalnızca bozgun ürettiğinin keşfi, seçim umutlarının nafileliğinin onaylanmasıdır. Sosyal demokrat işçi örgütlenmesi geleneğinin ısrarı ve devamlılığı, bu uygun koşullarla birlikte, partiyi, onun tutarlılığını, disiplinini, etkililiğini, işçi güçlerini örgütleme ve bir araya toplama kapasitesini devrimci militanların çabalarının asıl hedefi haline getirmeye, partide ve onun için, sağlam bir aygıtın kurulmasına uygun bir atmosfer yaratmaya katkıda bulunur.

Yeni parti (VKPD) yüz binlerce üyeden oluşur ve hatta yöneticileri, üye sayısının yarım milyona ulaşacağı ya da bu sayıyı aşacağını düşünür. Otuz üç gazetesi, dergileri vardır, bir "basın bülteni" yayımlar, okullar örgütler. Önemli maddi kaynaklara, gönüllülere, seçim yoklamalarında skorlarının, genelde eski sosyal demokrat partiye giden oyların dörtte birinin ortaya koyduğu bir güvene sahiptir.

Birleşmenin ertesinde kendini adadığı örgüt, "eski dönemin sosyal demokrat", geleneksel özelliklerini gururla üstlendiği "eski okul" geleneği Bolşevizmden esinlenmiş yöntemlerle birleştirir.[11] Tamamen komünizmin etkisini geliştirmenin gerekliliğine odaklıdır. Merkezin yanında oluşturulan uzmanlaşmış ilk "departmanlardan" biri, komünist militanların sendikalardaki çalışmasına ayrılmıştır: *Gewerkschaftsabteilung*, kendisini eski devrimci delegelerin çekirdeği olan komünist maden işçilerinin idaresinde "sendikaları ele geçirmeye" adar.[12] Bugüne kadar

---

10. Zinovyev, Zwölf Tage in Deutschland, s. 74. O dönemde Alman işçi sınıfınınkinden çok Rus işçilerinin özlemlerini ifade ettiğini de not edelim.
11. Ayrıntılar için bkz. XXVIII. Bölüm.
12. *Gewerkschaftsabteilung*'un idaresini üstlenen Richard Müller'dir. Yanında zamanın en deneyimli işçi militanları, Brandler ve Heckert'ler, metal işçileri Malzahn, Fritz Wolf,

biraz yüzüstü bırakılmış kırsal bölgelerde propaganda ve örgütlenmeyle ilgilenen başka bir departman kurulur. Yürütme tarafından gönderilen "uzmanlar", gizli bir aygıtın, özellikle kendini askeri meselelere veren *M.-Apparat* ve enformasyonlara veren *N.-Apparat* aygıtının akla yatkın bir şekilde yeniden örgütlenmesine hatta zaman zaman yeni baştan örgütlenmesine yardım eder.[13] Onlarca militan, ister partinin basın ya da matbaa ve yayınevi girişimleri için, ister sekreterlik aygıtında hatta onun gizli aygıtında olsun "profesyonel" olur. Öteki militanlar gibi onlar için de, parti her şey demektir çünkü gelecekteki devrimin yeri doldurulamaz aracı, aygıt ise onun omurgasıdır.

Parti ve Enternasyonal

Birleşmiş parti (VKPD) Enternasyonal'in himayesinde doğmuştur, Paul Levi de bunun altını çizer. Onun için Komünist Enternasyonal (Komintern) yalnızca 1920'den beri mevcuttur. 1919'da ilan edilişi, uluslararası proletaryanın devrimle ve Sovyet Rusya'yla dayanışmasının bir tür ifadesinden başka bir şey değildi; ancak 1920'deki 2. Kongresi'nde içtüzüklerinin verilmesiyle, onun söylediği gibi, "partilerin partisi olarak, yani dünyanın komünist partilerini kucaklayan ve kendinde toplayan parti olarak" gerçekten örgütlenir.[14] 1918'de Rosa Luxemburg'un tersine, birleşmiş komünist partinin (VKPD) yöneticileri, hem Enternasyonal'in inşasının, hem de Alman komünistlerinin birleşmesinin Sovyet Rusya yöneticilerinden geçmek zorunda olması gerçeği yüzünden güç duruma düşmemiştir. Onların gözünde tarih, diyalektik bir süreçtir ve bundan böyle bu şekilde kurulan Enternasyonal aracılığıyla dünya proletaryası farklı partiler, özellikle de onlarınki tarafından Rus devriminden başlayarak edinilmiş deneyimi sindirmeyi başaracak, bu homojenleştirmeyi onsuz uluslararası örgüt değildir. Paul Levi bu konuda şunları söyler:

> Almanların ne iyilik, ne de kötülük için seçilmiş bir halk olduğunu düşünüyor ve Almanya'da gerçekleştirdiğimiz deneyimlerin öteki batı partileri tarafından da gerçekleştirileceğine inanıyoruz. Almanya'dakiyle aynı çatışmalar, Fransa'da, İngiltere'de ve her yerde gerçekleşecektir. Belki bu çıraklık için ödediğimiz bedel sayesinde daha kolay yol alabilirler.[15]

Aynı şekilde görünüşe göre Levi hiçbir rahatsızlık duymadan, Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi'nin ertesinde Rus partisinin yöneticilerinden esinlenmiş ve onlar tarafından desteklenmiş yürütme komitesinin

---

Walcher, Eckert vardır (V. Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 341).
13. Ruth Fischer (*a.g.e.*, s. 174), haklarında şüpheli bilgilere sahip olduğumuz Z (sabotaj) ve T (terör) gruplarını ekler.
14. Levi Arşivler, P 124/8, s. 1-2.
15. *A.g.e.*, s. 3.

bazı girişimlerini eleştirir. Alman temsilciler, kongre sırasında, Ruslar tarafından ortaya atılan ve yürütme tarafından benimsenen anarko-sendikacı örgütlerin davetli ve "sempatizan" örgütler olarak kabul edilmesi önerisine şiddetle karşı çıkmışlardır. Levi bunu şöyle ifade eder:

> Deneyimle yetiştirilen bizler, Komünist Enternasyonal'e bütünüyle komünist olmayan unsurları kabul etme fikriyle mücadele ettik. (...) Bu fikir rehberliğinde komünizmin açık ve birleşik çizgisini ve berrak fikirlerini nasıl olursa olsun Ruslara verilen bazı tavizlerle gölgelendirmeye izin vermeyeceğimizi söyledik.[16]

Rusya'da iktidardaki parti tarafından oynanan öncü rolünün Enternasyonal için doğurduğu tehlikeyi de kabul eder. Bu noktada şunları söyleyecektir:

> Rus yoldaşlar bir devlet iktidarı ve kitle örgütüdür. Parti olarak proleter kitleleri göz önünde bulundurarak üstlenmeyecekleri yöntemleri devlet iktidarı olarak burjuvazi yönünde üstlenmek zorunda kalırlar. (...) Elbette bu noktada kuramsal olarak bir tehlikenin mevcut olduğu tasarlanabilir; komünist Enternasyonal ile devlet iktidarı arasındaki ilişki epey sıkılaşıyorsa, Enternasyonal'in, yalnızca komünizmin bakış açısından esinlenmiş parti ya da süper parti olarak hareket etmemesi ama Bolşeviklerin, parti olarak değil devlet aygıtı olarak hesaba katmak zorunda oldukları burjuva güçleri arasındaki diplomatik oyun alanında yer alması tehlikesidir bu. (...) Teorik olarak tasarlanabilir ama gerçek olabileceğini düşünemeyeceğim bir tehlikedir. Üstelik benim hissiyatım, bir taraftan komünist Enternasyonal'in çıkarları, bir taraftan politik bir devlet olarak Sovyet Cumhuriyeti'ninkiler arasında varolan benzerlik nedeniyle gerçek olması mümkün değildir çünkü genel olarak ikisi arasındaki benzerlik, bir çıkar çatışmasının gün yüzüne çıkabilmesi için çok fazladır.[17]

Zaten komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi'nin sonuçları, Alman komünist yöneticilere ve özellikle Levi'ye, önce iç, sonra Alman komünist hareketinin goşistleriyle birlikte dış tartışmaların merkezinde yer alan konularda memnuniyet verir. Parlamenter seçimleri boykot taraftarlarının –özellikle Avusturya Komünist Partisi'nin– kongre tarafından mahkûm edilmesi ve Levi'nin, komünistlerin, emekçilerin güvenini oportünist yöneticilerin elinden almak için reformist sendikalarda mücadele etmek zorunda olmaları iddiası, onlara Enternasyonal'in yönetici çevrelerinde o zamanlar ara sıra şiddetle eleştirilen geçmişteki konumlarının doğrulaması gibi görünür. Alman komünistlerin birleşme kongresi sırasında Levi'nin söyleminin neden zaman zaman neşeli tonlara büründüğü anlaşılır: komünist Enternasyonal, program

16. *A.g.e.*
17. *A.g.e.*, s. 12-13.

çerçevesinde, bu iki yıl boyunca onun savunduğu komünizm anlayışına dayanır; örgüt çerçevesinde ise, birleşmiş Alman komünist partisine dönüşmüş (V.K.P.D.) Alman komünist partisi (Spartaküs Birliği), bundan böyle Alman emekçilerin çoğunluğunu komünizme kazandığını iddia edebilen bir kitle partisidir.

Ancak Alman yönetimi, özellikle Paul Levi ile Enternasyonal yürütmesi arasındaki ilişkiler netlik kazanmaktan kesinlikle uzaktır. Yönettiği Enternasyonal aracılığıyla Rus partisinin deneyimlerini ve amaçlarını yansıtan adam, Almanya'da sınıf mücadelesi meselelerine aslında Levi'den tamamen başka bir gözle bakar. Rusya'da geçen üç devrim ve iç savaş yılının deneyiminden etkilenmiş Zinovyev, *Kommunistische Rundschau*'nun ilk sayısında şöyle yazar:

> Bütün bilinçli işçiler, işçi sınıfı diktatörlüğünün ancak kendi öncüsünün, yani kendi komünist partisinin diktatörlüğü aracılığıyla gerçekleşebileceğini anlamalıdır. (...) Yalnızca bir komünist partiye ihtiyacımız yok, bize gereken sıkı bir disiplin ve askeri bir örgütlenmeyle birlikte aşırı merkezileşmiş bir partidir.[18]

Bu anlayış ile Levi'nin Alman geleneğiyle yeniden bağlantı kurmak için geliştirdiği anlayış arasında çatışma kaçınılmazdır.

18. Kommunistische Rundschau, no: 1, 1 Ekim 1920.

23
Birleşikpartinin İlk Adımları

1920 senesi, hem iç savaşın sonuna, hem de Almanya'da bir kitle komünist partisinin kurulmasına tanıklık eder. Ama 1921 senesi dünya komünizmi için Cronstadt ayaklanmasının, devrimin içindeki ilk büyük krizin, savaş komünizminin terki ve NEP'in (Yeni Ekonomi Politikası) benimsenmesiyle belirlenen bir dönüm noktasının senesidir. Rus komünistler sonbahardaki iç savaşın sonundan başlayarak kendi anlaşmazlıklarına, iki yıl boyunca şiddetli bir savaş alanı olan ülkenin gözleri önünde dağıldığını gören insanların şaşkınlığının ifade edildiği sendika tartışmasına dalmışlardır. Kendi problemleriyle içli dışlı olan bu insanlar, uluslararası durumun şimdilik değiştiğini anlamayacaklardır; iktidarı elinin altında hisseden acıdan deliye dönmüş bir proletaryanın çırpınmalı saldırılarının sonu gelmiştir; kapitalizmin "istikrarlı" hale geldiğini, savaş sonrası devrimci krizin ardından ayakta kaldığını ve yeni kaynaklar, yeni bir dayanma kapasitesi ortaya koyduğunu kabul etmek gerekir.

Yeni koşulların farkına varılması, onların kabul edilmesi bir defada değil, aralıklarla olur: tutkulu mücadelelerin hedefini oluştururlar. Buharin'in[1] ifadesiyle "çocukluk yanılsamalarını" dağıtan gerçekliğe karşı isyan, trajik bir biçimde çocuksu biçimler alır: militanlar ve komünist yöneticiler, işçileri mücadele etmeye zorlamaya çalışır, artık eskisi gibi işlemediği için onların sabırsızlıklarındaki mekaniği kırar, sanki büyülü sözler ve beddualar mucize yaratmaya yetermiş gibi ne olursa olsun devrimi istemek yeterliymiş gibi hareket ederler.

1920'nin somut perspektifleri

1921 yılının başında, gizli bir toplantıda, 1920 yılı boyunca ortaya konan politik meseleleri özetleyen Radek, bu coşkunluk yazının büyük umutlarını şu ifadelerle betimlemek zorunda kalıyordu:

---

1. Bolşevik, no: 2, Nisan 1924, s. 1.

Yürütme, Polonya'ya karşı savaş sırasında batı Avrupa'da devrimci hareketlerin olgunlaşmakta olduğuna inanıyor, batıya doğru adımda, amacın, savaşla Bolşevizmi benimsetmek değil, her şeyin denetimini muhafaza etmek için Almanya'da harekete geçirilen yeterli iç güçlerin mevcut olması ölçüsünde yönetici sınıfların askeri gücünün kabuğunu kırmak olduğunu düşünüyordu. Yürütmenin politikasının ikinci temel taşı, Almanya'daki somut durum değerlendirmesiydi. Yürütme, Almanya'da koşulların politik iktidarı ele geçirmek için olgunlaştığını düşünüyordu. Varşova'ya egemen olsaydık Almanya'ya ilerleyişimizi sonuna kadar sürdürmenin gerekmeyeceğini düşünüyorduk.[2]

Bununla birlikte Alman "modeli" tek değildir. Radek şöyle açıklar:

Yürütme komitesinde başka bir düşünce okulu, Güneydoğu eğilimi dediğimiz bir okul vardı; atılıma Almanya'da değil, başka bir yerde, patlamaya hazır tarım yapısına sahip ülkelerde, Doğu Galiçya, Romanya, Macaristan'da girişmenin gerektiğini destekliyordu ve eğer Drave ve Sava Nehirlerine ulaşmış olsaydık devrimin Balkan ülkelerinde hızlandırılabileceğine ve İtalyan devrimi için gerekli tarım art-ülkesini yaratabileceğine inanmıştı.[3]

Ancak militanlar ve kuşkusuz idareciler kitlesi, bu ince ayrımların çok gerisinde kalmıştı ve Avrupa'da devrimin yakın zaferine inanmıştı.

1920'de nesnel durumda değişim

Temmuz 1921'de komünist Enternasyonal ona yeni bir durumun kabul edilmesinin dikte edildiği bir dönemece girer: iktidarın ele geçirilmesi acil bir gündem işgal etmez. Ama yeni durum 1920'den itibaren biçim almıştır. Tuhaçevski'nin kızıl ordusu tarafından sürdürülen yaz saldırısı, yalnızca bir seraptır. Yıldırım saçan karşı saldırısı komünistlerin çoğu için Avrupa'da kapitalizmin sonunun geldiğini bildirmiş, ayaklanmayı kışkırtmıştı. Dahası Buharin, "devrimci bir saldırı politikası" için yazdığı dikkat çekici makalede, devrimin savaşarak ihraç edilebileceğini ve edilmesi gerektiğini desteklemişti.[4] Polonyalı eski komünistlerden oluşan "geçici bir hükümet", Polonyalı proleterlerin başına geçmeye hazır bekliyor, "kurtarıcılarının" gelmesiyle de ayaklanmaları bekleniyordu.

Komintern'in 2. Kongresi'ndeki delegeler bu umutları paylaşmıştı. Alman işçilerinin Budyonni'nin süvarilerinin gelmesiyle ayaklanma arzusuna gelince, buna şüpheyle yaklaşan Levi'ye kuşkulu gözlerle bakılacaktı. Yakın geçmiş, askeri operasyonların ışığında umut yüklü

2. K.P.D.'nin 28 Ocak 1921 tarihli merkez komitesinin raporu. Levi Arşivler, P. 50/ a 5 The Comintern: Historical Highlights, s. 285 içinde. Burada Radek, kişisel olarak mücadele ettiği fikirleri sergiler.
3. *A.g.e.*, s. 286.
4. "O natupitel'noj taktike", Kommunistitcheskii Internasional, no: 15, 1920, col. 3 073-3 075. Uber die Offensivtaktik", Die Kommunistische Internationale, no: 15, 1920, s. 67-71; Fransızca "Saldırı Yöntemi Üzerine", Bulletin communiste, no: 14, 7 Nisan 1921, s. 219-220.

yeni renkler alıyordu: Jean Brécot –nam-ı diğer Gaston Monmousseau– Mayıs ayındaki Fransız demiryolu işçileri grevinin, Fransa'da "proleter bilincin uyanışının", "Fransız proletaryasının uluslararası devrimci eyleme ilk adımının" belirtisi olduğunu yazıyordu.[5]

Devrimci hareket ayrıca, eski Avrupa'nın sınırlarının çok daha ötesine yayılmışa da benziyor, kuşatılması ve iç çelişkileri ise dermansız dönüşümünü ilan ediyordu. 1 Eylül'de Bakü'de ilk "Doğu Halkları Kongresi" gerçekleşmişti; Hint, Çinli, Türk, İranlı, Kürt delegeler, , Zinovyev, Radek ve Béla Kun'unemperyalizme karşı önderlik ettiği dünya devrimini alkışlıyorlardı. ı. Enternasyonal Yakın ve Uzak Doğu'ya yayılıyordu.

Zinovyev Almanya'daki muzaffer gezisini yarıda kestiği sırada olaylar hızlanmışa benziyordu. 1920 Eylül ayının başında Kuzey İtalya proletaryası, fabrika konseylerinin liderliğinde ve *Ordine Nuovo* ve Antonio Gramsci etrafında toplanmış Torinolu komünistlerin küçük grubunun etkisiyle fabrikaların büyük işgal hareketini başlatmıştı. Devletin, partinin denetimini onlardan almak isteyen komünistlere karşı sosyal demokrasinin eski yöneticilerini savunduğu Çekoslovakya'da büyük sınıf savaşları kendini gösteriyordu. Alman bağımsızların ve Fransız sosyalist partisinin çoğunluğunun Enternasyonal'e olası ve yakın zamandaki katılımı, bütün ülkelerde işçi kitlelerini III. Enternasyonal'e ve onun proleter devrimci programına götüren hamlenin karşı konulmaz yapısını ortaya koyuyor görünüyordu.

Oysa 1920 yılının bilançosunun çok geçmeden olumsuz olduğu ortaya çıkıyordu. Varşova'ya yürümeye karşı olanlar, Troçki, Radek ve devrimin, elde silahla ihracının olasılıklarına gelince şüpheci kalan Polonyalı komünistlerin bir kısmı Lenin'e karşı haklıydı. Polonyalı yoksul işçiler ve köylüler ayaklanmakla kalmamış, generallerinin ve devlet adamlarının arkasında, İttifak'ın danışmanlarıyla birlikte kızıl askerlere karşı "bağımsızlıkları" için mücadele etmişlerdi. Kızıl Ordu'nun muzafferane ilerleyişi, yerini acil bir geri çekilişe bırakmış, bu da ateşkese götürmüştü. Polonya müdahalesine karşı Lenin'in "Londra Sovyeti" olarak gördüğü "eylem komitesi", kavgaların sonunda ayakta kalamamıştı. Fransız demiryolu işçileri grevi, dalganın zirvesinden başka bir şey değildi. İtalya'da sağ sosyal demokrat unsurların ve sendika yöneticilerinin savaşa girmeyi reddetmesi, emekçiler içinde şüpheciliğe ve cesaretsizliğe neden oluyordu, gücünü ürkmüş burjuvaziden alan faşizmin kendini göstermeye başladığı bir geri çekilmenin başlangıcıydı bu. Çekoslovakya grevcileri Aralık ayında canla başla savaşmalarına rağmen yenilmişti.

Lenin Aralık ayından itibaren Avrupa devriminin "ritminin yavaş-

5. Revue communiste, no:6, Ağustos 1920, s. 504-505.

ladığını" kaydediyordu.[6] Ama Zinovyev İtalyan sosyalistlere, proleter devrimin onların kapılarını çaldığını yazıyordu.[7] Belki de yalnızca Enternasyonal'in devrimci bir zaferinin, Rusya'nın, hazırlanmakta olan dönüm noktasından kaçınmasını sağlayabileceğine ikna olmuş, politbürodaki tartışmalarda sıkı bir şekilde mücadele ettikten sonra bunu istemeyerek kabul etmişti.[8] Bunu yaparken ne olursa olsun 2. Enternasyonal'in kararlarını uyguluyordu. Onun etrafında, Enternasyonal'in aygıtı ve Macar Devrimi'nden kaçmış, sınırlı deneyimi olsa da önemli yetkilere sahip Moskova'nın kızıl göçmenleri, 1920 Ağustos'undan itibaren önemli hiçbir şeyin gerçekleşmediğine, özellikle de sol sosyal demokratların gerçek Bolşeviklere dönüşmesine yardım etme görevini üstlenen komünist partilerin işinin, patlamak üzere olan bir devrimi hızlandırma çalışmasından fazlası olmadığına ikna olmuş durumdaydı.

Levi ile yürütme arasında gerilim

Uluslararası durumun değerlendirilmesi konusundaki anlaşmazlıklar, kabul koşulları konusunda olduğu kadar komünist partilerin acil görevleri konusunda da, 2. Enternasyonalin esnasında Levi'nin çekincelerine temel teşkil ediyordu. Bu bakış açısından Lenin karşısında tartışılmaz bir biçimde haklıydı. Ama yürütmenin Rus üyelerine güvensizlik beslemek için bu ek gerekçeye ihtiyaç duymuyordu. Meyer K.P.D. kongresi önünde fazla uzatmadan bunu açıklamıştır: Rus yöneticiler –özellikle de Zinovyev– Almanların onlara karşı "çekincesini" gerçek bir güvensizlik olarak hissederler. Levi'nin ve merkezin darbecilik karşıtlığının, düşmanlığa ve her türlü eyleme direnişe dönüşmesinden –kuşkusuz Radek'in ardından– korkarlar. Bu yüzden onlara göre "Alman partisinin güvenli ve doğru çizgisine K.A.P.D.içinde çok önemli bir oranda bulunan (...) biraz daha devrimci hamle katmayı" mümkün kılan K.A.P.D.ile birleşmeyi şimdi her zamankinden daha çok arzu ederler.[9]

Levi'nin hasımları bu K.A.P.D. meselesinde onun karşısına çıkarlar. Daha Eylül 1920'de, Berlin'de K.P.D.içinde yeniden "sol" bir eğilim yaratmaya çalışan Rus kökenli genç bir entelektüel olan Arkadi Maslow, *Kommunismus*'ta, bu çerçevede Levi'nin tavrını açıkça eleştirir, Almanya'da proleter güçlerin birleştirilmesi sorusunu sorar.[10] Birkaç hafta sonra aynı dergide Macar Lukacs, K.A.P.D.olmaksızın komünistler ile bağımsızlar arasındaki birleşmenin Alman devrimi açısından içerdiği tehlikelerin altını çizer. "Kitlelerin devrimci örgütlenmesinin

---

6. "Moskova militanları meclisinde konuşma", 6 Aralık 1920, Œuvres, t. XXXI, s. 460.
7. P.S.I Livorno Kongresi'ne mesaj, aktaran R. Paris, İtalya'da Faşizmin Tarihi, t. I, s. 202.
8. Bkz. E. H. Carr'ın bu konudaki ihtiyatlı tartışması, *a.g.e.*, s. 337-338.
9. E. Meyer, Bericht über den V. Parteitag, s. 27.
10. A. Maslow, "Die Proletarische Parteien Deutschlands und ihre Politik in der gegenwärtige Krise", 5 Eylül 1920, Kommunismus, no: 36-37, s. 1 298-1 317.

ancak devrimin kendi akışı sırasında mümkün olduğunu" iddia ederek, birleşmiş yeni partinin yöneticilerinin Alman proletaryasının devrimci seferberliğini gerçekten gerçekleştirmek isteyip istemediklerini sorar.[11] Bu açık saldırılar, Radek'in, "oportünist" ve "sağcı komünist" olarak gösterilen Levi'ye karşı mücadelede yürütmeye olası destek noktaları sağlamak için Curt Geyer ya da Herzog gibi sol bağımsızlar yönündeki çabalarıyla örtüşür.[12] Enternasyonal Yürütmesi'nin bir oturumu sırasında, Alman Partisi, içinden birinin, Wilhelm Sült'ün yönettiği Berlin elektrik işçilerinin grevini genişletmeye ve yaygınlaştırmaya çalışmadığı için şiddetle eleştirilir.[13] Birleşmeden önceki K.P.D. kongresinde hararetli bir tartışma patlak verir, Radek, Levi'yi "partinin süper-zeki kafasına ak saçlar düşene kadar komünist yetiştirmekten başka hiçbir şey yapmak istememekle" suçlayacaktır.[14] Hamburg delegesi Urbahns, kuşkusuz Levi'ye karşı yöneltilmiş, parlamenter grubun faaliyetini eleştiren bir çözüm sunar.[15] Bu çözüm reddedilir ama birleştirme kongresinde Levi tarafından kaleme alınan ve geçici merkez tarafından onaylanan manifesto tasarısı, bir Radek metni yararına bilinmeyen koşullarda[16] görmezden gelinir. Son anda ortaya çıkan bu Radek metni özellikle şunları ifade eder:

> Kitlesi ancak on binlerle ifade edilen bir parti, üyelerini her şeyden önce propaganda yoluyla kabul ederken, örgütlenmesi yüz binlerce insanı toplayan ve kitlesi milyonları bulan bir parti, her şeyden önce eylem yoluyla üye almalıdır. V.K.P.D., olayların izin verdiği ve gerektirdiği yerde tek başına eyleme geçmek için yeterli güce sahiptir.[17]

---

11. G. Lukacs, "Der Parteitag der K.P.D.", *a.g.e.*, no: 44, s. 1562-1564.
12. Herzog, "Russisches Tagebuch", Forum, V, 7 Nisan 1921, s. 275, 278; C. Geyer, "Zur Vorgeschichte des III. Weltkongresses", Sowjet, no: 8/9, Ağustos 1921, s. 241. Curt Geyer, Yürütme'de V.K.P.D.temsilcisi olarak birleştirme kongreşinden hemen sonra delege olmuştu.
13. Geyer, *a.g.e.*, 7 Kasım'da 60'a karşı 1.800 oyla kararlaştırılan Berlin elektrikçiler grevi, 12'sinde, 600'e karşı 704 oyla sona ermişti. Pratik sonuçları itibariyle, başkentte bir "büyük gece" atmosferi yaratmış, basının ve hükümetin şiddetli saldırılarının hedefi olmuştu. Grev kırıcı "Technisches Nothilfe" örgütü çok sayıda olayın sorumlusu olarak işin içine karışmıştı. Sonuç olarak basın kampanyası, işten çıkarma ve baskı tehditleri hareketi sona erdirmişti. Soldakiler, Merkez'i -kendi adına maceracı olarak değerlendirdiği- genel grev sloganı başlatmamakla suçluyordu (Levi, "Die Lehren des Elektrizitätsstreiks", Die Rote Fahne, 12 Kasım 1920). R. Fischer, *a.g.e.*, s. 119, "sessiz sakin bir adam, zeki, yüksek nitelikli ve ihtiyatlı bir işçi olan" Komünist Wilhelm Sült'ün, "sabotaja başvurmak hatta merkezleri havaya uçurmak istediğini" yazar. 12 Kasım 1920'de *Die Rote Fahne*'de yayımlanan Berlin fabrika konseyleri delegelerinin önünde gerçekleşen bir tartışma tutanağında, Sült'ün müdahalesi, her türlü sabotaja kesin muhalefetini ama aynı zamanda işçi şiddetini "sarı sendikalarınkiyle" karşı karşıya getirme kararlılığını ortaya koyar. Sült, kendi sendikasının üst makamları tarafından dışlanmak zorunda kalacaktı (Die Rote Fahne, 7 Aralık 1920).
14. Bericht 5..., s. 41.
15. *A.g.e.*, s. 107.
16. Friesland, Zur Krise unserer Partei, s. 21.
17. Bericht über den Vereinigungsparteitag, s. 232.

Levi'ye gelince, birleşme kongresine ayırdığı makalede şunları ifade ederek düşüncesinde diretir:

> Komünizmin proleter diktatörlük yoluyla kurulması tarihte şimdiye kadar bir sınıfa nasip olmamış en büyük görevdir. Bu görev, bu sınıfın küçük bir kısmının ya da yalnız, tek başına bir partinin görevi olamaz, proletaryanın ve aynı sınıfın geniş kitlelerinin görevi olabilir. Proletaryanın en ileri fraksiyonu olarak komünistler, burjuvaziye karşı mücadeleleri mümkün olduğunca açık bir şekilde yönetmek ve formüle etmekle yetinmemeli, proleter sınıfın bir fraksiyonu olduklarının bilincine de sahip olmalıdırlar. (...) Komünistlerin görevi (...) bugün işçi sınıfının fraksiyonlarını burjuvaziye ayıran proleter sınıfın, onun bütün organlarının kalplerini ve beyinlerini kazanmaktır.[18]

Bu dolaylı ve karmaşık polemik, daha sonra açık bir krize dönüşecektir.

"Sempatizan Parti" olarak K.A.P.D.'nin kabul edilmesi

Halle'den başlayarak –Zinovyev ile K.A.P.D.'nin Berlinli yöneticileri arasında tartışma fırsatı– yürütme ile Alman goşist partisi arasında açıkça iyileştirilen ilişkiler yeniden başlamıştır. K.A.P.P.'a gelince, Gorter'le birlikte, Enternasyonal'e, K.A.P.D.'nin baskın "devrimci-oportünist" eğilime karşı "devrimci-Marksist" bir eğilim oluşturmasına izin veren bir girişin mümkün olduğuna inanılmaktadır.[19] Kasım ayında yasa dışı yollardan Rusya'ya giden K.A.P.D.'nin üç delegesinin (Schröder, Rasch ve Gotter) görevinin konusu, partileri için sempatizan parti statüsü elde etmektir; bu onlara maddi yardım ve programlarında bir değişikliğe gitmeye mecbur bırakmadan uluslararası temaslar sağlayacaktır.[20]

Bu üç delege Moskova'da, Lenin, Zinovyev, Troçki, Buharin'le pek çok tartışma yürütür ve bunun üzerine genişletilmiş yürütmenin iki oturumuna katılırlar. 24 Kasım'da raporu sunan Gorter olur[21] ve yürütme adına Troçki ise gerçek bir suçlama olan karşı-raporu sunmuştur. Troçki'ye göre goşistlerin tavrı yalnızca "çocuksu" değil, aynı zamanda "taşralı", "idealist", "kötümser"dir; kendi güçsüzlüklerini, özellikle de senelerdir bir tarikata indirgenmiş Hollandalı komünistlerin güçsüzlüklerini yansıtır. Genelde goşistler, bilhassa da Gorter, azınlığı –özellikle sendikalardaki işçi aristokrasisi ve burjuvazisi– çoğunlukla, "burjuvalaşmış" olduklarını iddia ettikleri ama aslında özgürleştirmeyi

---

18. P. Levi, "Die Vereinigungsparteitag", Die Rote Fahne, 4 Aralık 1920.
19. H. Gorter, "Die K.A.P.D., und die 3. Internationale", K.A.Z., no: 162, 1920, Bock'a göre, *a.g.e.*, s. 257.
20. *A.g.e.*, s. 257.
21. Bu rapor ancak K.A.P.D.tarafından yayımlandıktan sonra ortaya çıkar (Bock, *a.g.e.*, s. 258, no: 37). Troçki'nin cevabına göre, "Dünyasal Devrim ve Komünist Yöntem"de Pannekoek'in yaptığı analizi çok yakından takip eder görünür. Rosmer (*a.g.e.*, s. 139-140), katıldığı bu yürütme oturumundan bahsedecektir.

kabul etmedikleri aygıtlara mahkûm milyonlarca proleteriyle bir araya toplar. Komünstler "kabuklarını kırmayı" bilmelidir: batı işçi sınıfı gerçekten burjuvalaşmışsa, bu durum devrimcilerin emeklerinin sonu anlamına gelecektir. Pannekoek'in ardından Gorter, dünyanın ahvalini hesaba katmadan ileri ülkelerin durumunu dikkate alan Bernstein'in entelektüel yöntemini sürdürür. Onun yaptığı gibi, İngiliz proletaryasının "soyutlanmış" olduğunu iddia etmek, dünya devriminin, Batı'da proleter Doğu'da tarımsal ve ulusal çifte devrim yapısına büründüğü hakikatini savsaklamaktır. Tek ülkede devrim, uzun vadede tasarlanır değildir ve söz konusu olan dünya devrimidir. Troçki, Gorter'e karşı, kitle partisinin Bolşevik deneyiminin, dünya komünist hareketiyle tamamen dünya ölçeğinde bir analiz temelinde bütünleşmiş olması gerektiğini iddia ederek bitirir.[22]

Bu tartışmanın sonunda, yürütme, ezici bir çoğunlukla, Enternasyonal'de "oy kullanmadan tartışmalara katılma" koşuluyla K.A.P.D.'nin "sempatizan parti" olarak geçici kabulüne karar verir. Kapanış konuşmasında Zinovyev şunları söyler:

> Bu durumda mantıken yalnızca iki çözüm yolu vardır. Uzun vadede tek ülkede iki partiye sahip olmak imkânsızdır. K.A.P.D. ya gerçekten Almanya'nın komünist bir partisine dönüşecek ya da yalnızca sempatizan olarak bizlerin partisi olmayı bırakacaktır.[23]

Kabül önergesi, "K.A.P.D.'nin en iyi unsurlarının" kazanılması beklentisine yol açar, parlamentolar ve sendikalarda "Kapçı" tavırların sahteliği ve K.A.P.D.'nin birleşmiş gelecekteki partiyle birleşmesinin gerekliliği iddiasını yineler.[24] Komintern'in Şubat 1921'deki 3. Kongresi'yle "sempatizan parti" olarak kabul edilmesi onaylanacak olan K.A.P.D., merkez komitesinin Aralık ayı oturumundan itibaren Enternasyonal'deki "her türlü oportünizm biçimine karşı aman vermez bir mücadeleye" çağrı yapar ama yürütme komitesi ve K.P.D.ile "kolektif eylem" komitesi tarafından sunulan önemli finansal desteği kabul eder.[25]

Oysa bu kabulün gerekçelerinin Alman işçi sınıfına resmen açıklanacağına söz veren yürütmenin telgrafına rağmen, K.P.D. sert bir tepki gösterir.[26] Merkez oy birliğiyle protesto eder ve Levi, *Die Rote Fahne*'de

---

22. Troçki'nin karşı raporunun tam metni, Pjat'let Kominterna (İng. Basım., The First Years of the Communist International, t. I, s. 137-152).
23. Protokoll der III... der K.I., s. 186.
24. 28 Kasım 1920 çözümü: Komunistitcheskii Internatsional, no: 15, Aralık 1920, col. 3368. Degras, *a.g.e.*, s. 206.
25. Bock, *a.g.e.*, s. 258-259.
26. Levi 2 Şubat'ta CC'ye bu belgenin henüz ortaya çıkmadığını söyleyecektir, Levi Arşivler, P 64/3, f. 11.

kendi adıyla "Savunulamaz Bir Durum"[27] başlıklı bir makale kaleme alarak sendikalar karşısında K.A.P.D.'nin tavrından dem vurur:

> Komünist Enternasyonal'in yürütme komitesi tarafından bundan böyle yaratılan durum, ne bizim, ne de K.A.P.D. için katlanılır değildir ve komünist Enternasyonal için daha korkunç bir noktadadır. (...) Uluslararası sıkı bir disiplinden ve yürütmenin, Komünist Enternasyonal'in tüzüklerinin ona verdiği bütün güçleri elinde bulundurmasından yanayız. Ama komünist Enternasyonal'in tüzüklerinin hiçbir hükmü, bizi, komünist Enternasyonal yürütmesinin bütün kararlarını dahiyane fikirler olarak tanımaya mecbur bırakamaz ve açık açık: K.A.P.D.'ye ilişkin kararın dahiyane bir fikir değil tam tersi olduğunu söylüyoruz.[28]

Radek'e gelince, "apaçık bir şekilde devrimci olmayan emekçilere karşı derinden kök salmış eski sosyal demokrat nefrete" hain bir anıştırmayla sertçe cevap verir.[29]

O sırada Levi, tartışmayı "taktik meseleler" dediği şeyler çerçevesine taşımaya çalışır. Açıklamasının merkezine, birleşmeyle mümkün kılınan propagandadan eyleme geçişin, Almanya'da bir hat boyunca ve Rus devriminin bilmediği koşullara göre gerçekleşmesi gerektiği fikrini yerleştirir. Kuşkusuz parti, bir kitle partisidir ama " tek başına bu gerçek ona egemence ve öteki proleter tabakalara aldırmadan Alman Devrimi'nin alınyazısını sahiplenme izni vermez." Dolayısıyla kitleleri yalnızca propaganda yoluyla değil, aynı zamanda, "mücadelede kendi çıkarlarını ele geçirme" izni veren eylemlere katarak kazanmaya çalışmalıdır. Bolşeviklerin 1917 sovyetlerinde gerçekleştirdikleri tam da budur; konseyler olmadığından, Alman komünistler büyük emekçi kitlelerin toplandığı sendikalarda çalışarak bunu başarmak zorunda kalır:

> Bugün hâlâ sağımızda bulunan proleter kitlelere, solumuzda olduğuna inanan kendi sınıfımızın proleter yoldaşlarına karşı gösterdiğimizden daha az özen ve sabırla muamele etmek kesinlikle doğru değildir.[30]

Levi'ye göre Alman komünist partisi için önemli olan, kitleleri ortak eylemlere katmak ve bunu yaparken, bir komünistin düşüncesini oluşturan şeyden hiç vazgeçmemek ama onun üye alanını oluşturan partinin sağındaki bu proleter kitleleri boş yere –özellikle anarşist unsurlarla ittifaklar yoluyla– korkutmamaktır.

---

27. "Eine unhaltbare Situation", Die Rote Fahne, 24 Aralık 1920.
28. *A.g.e.*
29. Die Rote Fahne, 29 Aralık 1920.
30. Levi "Taktische Fragen", Die Rote Fahne, 4 Ocak 1921.

"Açık Mektup"

Levi tarafından ana çizgileri belirlenen ilk önemli girişim, tabandan gelecektir.[31] Komünist parti Stuttgart'ta Melcher'in yönettiği madenciler sendikasında ve yerel kartelde sağlam konumlar ele geçirmiştir. Komünist olmayan emekçilerin saflarında ortaya çıkan taleplere ve bilhassa birleşmeye yönelik özlemlerine duyarlı olan onlar, sendikal örgütlenmeleri besler ve D.M.V. ve A.D.G.B.'nin ulusal yönetimlerinden, emekçilerin geleceğinin somut bir şekilde iyileştirilmesi için acilen topluca mücadele girişimini teşvik ederler. Melcher ve yoldaşlarının Robert Dissmann'ı azınlıkta bırakmayı başardıkları bir toplantının ardından, Stuttgart'lı sendikalı 26.000 maden işçisi adına, birlikte, temel olarak değerlendirdikleri beş işçi talebi –besin maddelerinin fiyatlarının düşürülmesi, üretim envanteri ve işsizlik yardımlarının arttırılması, maaşlar üzerindeki vergilerin azaltılması ve büyük servetlerin vergilendirilmesi, hammadde ve yiyecek tedarikinin işçiler tarafından denetlenmesi, onların dağıtılması, gerici çetelerin silahsızlandırılması ve proletaryanın silahlandırılması– için bir sınıf savaşı örgütlenmesi talep ederler. Bu girişimi onaylayan merkez, Stuttgart metal işçilerinin[32] çağrısını yayımlar ve bütün küçük kentler ile işyerlerinde, ortak talepleri böylelikle ifade edecek bu talepleri söküp alma yöntemlerine karar verecek işçi meclisleri örgütlemeye teşvik eder.

Yeni bir taktik biçim alır, bunun işaretleri ise, 1919'dan itibaren Levi'nin, Brandler'in, Radek'in, Thalheimer'in yazılarında belirmeye başlar. Radek, Stuttgart maden işçilerinin bu girişimini parti hesabına sürdürmek gerektiğini düşünür.[33] Levi anında ikna olmuştur ama merkez pek çok çekince ortaya koyar.[34] Ancak kendilerine danışılan bölge sekreterleri bu projeye[35] oy birliğiyle destek olduklarından, merkez 7 Ocak'ta bütün işçi örgütlerine, parti ve sendikalara göndereceği bir "açık mektubun" metnini onaylar. Bu mektup, söz konusu örgüt, parti ve sendikalara kendi aralarında anlaşmalarının mümkün olduğu açık noktalarda ortak bir eylem örgütlemelerini önerir. 8 Ocak 1921'de yayımlanan Açık Mektup, emekçilerin yaşam standardının savunusundan, sağ gruplara karşı silahlı işçi özsavunmasının örgütlenmesinden, işçi

---

31. Bu nokta, bu fikrin Berlin'den Komünist Oskar Rusch aracılığıyla Melcher'e fısıldandığını26 Ocak 1921 tarihinde Freiheit'te yazan Robert Dissmann tarafından tartışılır olsa bile.
32. Die Rote Fahne, 2 ve 10 Aralık 1920.
33. 28 Şubat'ta merkezin önünde şöyle haykırır: "Moskova'da olmuş olsaydım bu fikir aklıma gelmeyecekti" (Levi Arşivler, P 50/a 5, The Comintern: Historical Highlights, s. 292 içinde). Soll die V.K.P.D..., s. 24 içinde önerinin merkeze "Yürütme'nin temsilcisi" tarafından yapıldığını söyleyecektir.
34. Radek, *a.g.e.*, muhalefetlerin, eski solcu bağımsız yoldaşların bir kısmından" geldiğini söyler.
35. Radek, *a.g.e.*

politik tutukluların salıverilmesi kampanyasından, Sovyet Rusya'yla ticari ilişkilerin başlamasından bahsederken şu açıklamada bulunur:

> Bu eylem temelini önerirken, sıraladığımız taleplerin onların sefaletlerinin üstesinden gelemeyeceğini ne kendimizden, ne de kitlelerden bir an bile gizliyoruz. Birleşmiş Alman komünist partisi, tek kurtuluş yolu olan diktatörlük için mücadele fikrini işçi kitlelerine yaymaya devam etmekten bir an olsun vazgeçmeden, uygun olan her anda kitleleri diktatörlük için mücadeleye çağırmaktan ve yönlendirmekten vazgeçmeden yukarıda zikredilen talepleri gerçekleştirmek için proletaryaya dayanan partilerle ortak eyleme hazırdır. Bizi öteki partilerden ayıran ve bizi onlarla karşı karşıya getiren şeyi gizlemiyoruz. Tam tersine: önerdiğimiz eylem temellerine, seslendiğimiz örgütler adına ağız ucu bir katılım değil, sıraladığımız talepler için eylem istediğimizi ilan ediyoruz.
> Onlara soruyoruz: bizimle ortak olarak, bu talepler için en acımasız mücadeleye hemen girişmeye hazır mısınız?
> Bu açık ve belirgin soruya bu denli açık ve kesin bir cevap bekliyoruz: durum acil bir cevap gerektiriyor. Bu yüzden 13 Ocak 1921'e kadar bir cevap bekleyeceğiz.
> Seslendiğimiz parti ve sendikalar mücadeleye girmeyi reddedecek olurlarsa, o zaman birleşmiş Alman partisi mücadeleyi tek başına sürdürmeyi kendini zorunlu hissedecektir ve kitlelerin kendisini takip edeceğinden de emindir. Birleşmiş Alman komünist partisi bugünden başlayarak Reich'ın bütün proletaryan örgütlerine ve bu örgütler etrafına toplanmış kitlelere sesleniyor ve onları kapitalizme ve gericiliğe karşı kendini hep birlikte savunma ve ortak çıkarları için savaşma iradelerini toplantılarda ilan etmeye çağırıyor.[36]

Bu mektup tek başına Levi tarafından ya da Radek'le birlikte ya da Levi'yle ya da Levi'siz Radek tarafından yazılmış olsa da, aylardır Levi tarafından savunulan politik çizgiyi ifade ettiği kesindir. *Die Internationale* için Paul Bremer müstear adıyla " Proleter Mücadele Tek Cephesinin İnşası"[37] adlı bir makale kaleme alan Radek'e gelince, inanç ve kararlılıkla bu mektubu savunur. Genel politik durumun bir incelemesiyle onu doğrular:

> Sosyal demokrat işçiler, demokrasi yanılsamalarıyla doludur. Kapitalist toplum çerçevesinde durumlarını daha da iyileştirebileceklerini umut ediyor ve komünistleri işçi hareketinin bilinçli bölücüleri olarak görüyorlar. Komünistler işçi sınıfının bölünmesini örgütlemiş olmasaydı ve proletarya birleşmiş olarak kalsaydı, Reichstag'ta çoğunluğa sahip olacak ve her şey yolunda gidecekti diyorlar. (...) Bu durumda Almanya'da anlık ve örgütlenmemiş eylemlere güvenemeyeceğimiz çok açık; en azından kitleler dış olaylar yüzünden yerinden kıpırdamadığı müddetçe. On milyon işçi sendika üyesidir. Gözlerini liderlerine dikmiş, emir bekliyor. (...) Komünist strateji, bu geniş

36. Die Rote Fahne, 8 Ocak 1921.
37. Die Internationale, 1921, no: 1, s. 1-4, no: 2, s. 10-16.

emekçi kitlelerini, sendika bürokrasisinin ve sosyal demokrat partinin işçi diktatörlüğü için mücadele etmeyi reddetmekle kalmayıp, işçi sınıfının en temel gündelik çıkarları için de mücadele etmediklerine ikna etmelidir.[38]

Parti ve sendikalar cevap vermeyi reddeder ya da çağrıyı kabul etmezler. Ama hem işçiler, hem de sendika bürokrasisi açısından bunun yankısı –Batılı tarihçiler ne söylerse söylesin– büyük olur. A.D.G.B. yürütmesi, komünistleri, fraksiyonel ve sendika karşıtı girişimler yoluyla "sendikaları yıkmaya"[39] çalışmakla suçlar ve *Açık Mektup*'u kendi hesaplarına yeniden ele alacak yerel örgütleri ihraç etmekle tehdit eder.[40] Yapı sendikasının yöneticileri, Chemnitz[41] yerel sendikasının Başkanı Bachmann gibi, Heckert ve Brandler'i de dışlar, Halle'de bölücü bir yerel sendika örgütlerler.[42] K.P.D. merkezi "Bütün Alman Proletaryasına Bir Çağrı"[43] yaparak karşılık verir ve bu çağrıda, işçileri, taleplerini ve memnuniyetleri için mücadeleyi birlikte sürdürme iradelerini yöneticilerine dayatmak amacıyla demokratik meclisler örgütlemeye davet eder. Gerçekten de bu türden meclisler gerçekleşir ve orada komünistlerin önerileri, örgütsüz emekçiler ya da sosyal demokrat partilerin biri ya da diğerinin üyeleri tarafından onaylanır. Böylelikle 11 Ocak'ta, Szczecin'de[44] Vulkan deniz işletmeleri delegelerinin, 17'sinde Berlin'de Busch Meydanı'nda gerçekleşen Siemens işçileri ve çalışanlarının, 19'unda Münih demiryolu işçilerinin ve sonraki günlerde Dantzig, Leipzig, Halle, Essen metal işçilerinin, Leipzig, Schwerin, Brandebourg ve Berlin demiryolu işçilerinin toplantısı, saraççıların ve döşemecilerin ulusal kongresi, Dorstfeld madenciler toplantısı ve Jena'daki büyük bir işçi meclisi *Açık Mektup'a* onay verir ve mücadelenin onun önerdiği program çerçevesinde örgütlenmesinden yana karar verir.[45] O sırada cereyan eden sendika ya da fabrika konseylerindeki seçimler, komünistlerin bulduğu yankıyı ortaya koyar, sendika yöneticilerinin baskılama isteklerini açıklar: Berlin ağaç işleri sendikasındaki seçimlerde komünist adaylar için 6.586, bağımsızlar için 5.783, sosyal demokratlar için 500 oy çıkar; Essen metal işçilerinin yerel örgütlenmesinde, komünistler için 6.019, onların hasımlarının[46] ortak listesi için 3.940 oy çıkar. Sonuç olarak işsizliğe karşı mücadelede[47] grevler, gösteriler örgütlemeyi ve önemli

38. Soll die V.K.P.D..., s. 21-23.
39. Correspondenzblatt, no: 8, 19 Şubat 1921, s. 110.
40. Die Rote Fahne, 16 Şubat 1921.
41. *A.g.e.*, 19 Ocak 1921.
42. W. Raase, Zur Geschichte der deutschen Gewerkschaftsbewegung, 1919-1923, s. 90.
43. Die Rote Fahne, 21 Ocak 1921.
44. Die Rote Fahne, 15 Ocak 1921.
45. Die Rote Fahne, değişik yerlerde; Raase, *a.g.e.*, s. 89 ve devamı; Die Märzkämpfe (F. Knittel), s. 17.
46. Graphischer Block, no: 75, 15 Şubat 1921.
47. Raase, *a.g.e.*, s. 91.

kesimlerin eylemine girmeyi mümkün kılacak Alman sendikalarının on talebinin 26 Şubat'ta hükümete teslim edilmesi, K.P.D.ve onun açık mektubu için bir başarıdır.

Bununla birlikte *Açık Mektup* komünist hareket içinde sayısız saldırıya neden olur. K.A.P.D.[48] tarafından "oportünist, demagoji yanlısı ve yanılsama üreticisi" olarak nitelendirilen mektup, Ruth Fischer[49], Arkadi Maslow[50] ve Ernst Friesland gibi genç entelektüeller çevresinde oluşmakta olan Berlinli yeni solun acı alaylarına ve *Kommunismus*'un[51] saldırılarına hedef olur. Radek'e karşı, 21 Şubat 1921'de yürütmenin "küçük bürosu" yoluyla mahkûm edilmesini sağlayan Zinovyev ve Buharin tarafından da şiddetle eleştirilir. Lenin, bu ivedi kararın yeniden gözden geçirilmesi için yürütmeye müdahale eder: ısrarı üzerine, mesele, Enternasyonal'in 3. Kongresi'nin hazırlıkları çerçevesinde tartışılacaklar arasına alınır.[52]

Alman merkezi ile yürütmenin Alman meselesi konusunda görüş ayrılıkları, bundan böyle farklı iki eksen etrafında döner: bir taraftan Ruslar –öncelikle de Zinovyev– Levi'ye giderek artan bir güvensizlikle bakar ve Radek parti içindeki otoritesini zayıflatmakla meşguldür; bir taraftan merkezin Almanları zamanın en önemli yöntemsel meselelerinde Radek'le uzlaşmış görünür ve bu alanda Zinovyev'le çatışırlar. Komünistlerin mücadelesinin en önemli silahı ve hedefi olarak "proleter tekcephe" konusunda başlamak üzereymiş gibi görünen tartışmada, Levi ve Radek kendilerini aynı kampta, aynı saldırıların hedefi olarak bulabileceklerdi. Ama bu tartışma hemen gerçekleşmeyecektir. *Açık Mektup*'un yayımlanmasını izleyen sonraki haftalarda, tam tersine, bir dizi koşul Levi ve Radek'i iki karşıt kampta yer almaya götürecektir.

---

48. Kommunistische Arbeiter Zeitung, no: 61, Freiheit'e göre, 15 Ocak 1921.

49. Elfriede Friedländer, sağcı bir kişi olması ünüyle Viyana'dan ayrılmıştı. Tomann, Radek'e, onun "Avusturyalı Martov" olduğunu söylemişti (Radek, Kasım... s. 156). Hiç kuşkusuz Maslow'un etkisiyle goşist olur. Ona-kendisi iyi duygular hissetse de– her zaman büyük bir düşmanlık besleyen Clara Zetkin, hakkında, "politik tavrı cinsel yaşamına uygun olarak değişiklik gösteriyor" demeye kadar gidecekti (aktaran H. Weber, Die Wandlung, II, s. 118). Yine bu döneme doğru, annesinin kızlık ismi Ruth Fischer takma adını alır. Yaklaşık bir yıl kadar sonra ise, Berlin'de Golke isminde bir militanla yaptığı evlilik yoluyla Alman vatandaşı olacaktır (*a.g.e.*).

50. Mücadele etmek için Maslow adını almak zorunda olan Isaac Tchéréminski'nin yirmi altı yaşına kadar işçi hareketiyle hiçbir ilişkisi olmamıştı. 1919'da, Paul Levi ve Ruth Fischer'le karşılaşmasının ardından komünizme katılmıştı.

51. 27 Ocak 1921 tarihli merkez komite oturumunun tutanağını inceleyen V. Mujbegovic'e göre, *a.g.e.*, s. 260, no: 7 (I.M.L.-Z.P.A., 2/2, "Protokoll der Sitzung des Zentralausschusses"), burada solun eleştirileri "oportünist" olarak değerlendirilen açık mektuba yöneltilmişti.

52. Merkezde, Yürütme yanında V.K.P.D.temsilcisi Curt Geyer'in raporu (I.M.L.-Z.P.A., Arşiv, Belge 10/14, ff. 292-323), aktaran Reisberg, "Die Leninsche Politik der Aktionseinheit", BzG, no: 1, 1963, s. 62. Geyer 1921'de küçük ofisin tavır alışını ve Lenin'in ona karşı Sowjet'e müdahalesini zikredecektir, no: 8/9, Ağustos 1921, s. 242 ve olay, Enternasyonal'in 3., 4., 5. Kongrelerine ilgili tarafların anıştırma yapacağı kadar iyi biliniyordu.

24
İtalyan Partisinin Bölünmesi

Belirtileri aylardır V.K.P.D. içinde kendini gösteren kriz, Almanya'yı ilgilendirmeyen bir meselede, Livorno Kongresi'nde P.S.I.'nin (İtalyan Sosyalist Partisi'nin) bölünmesi meselesinde en nihayet patlar; aslında bir taraftan hiçbir "ulusal" problem bir partiye ya da komünist bir militana yabancı gelmiyordu; bir taraftan da, yürütmenin temsilcilerinin "İtalyan meselesinin" esaslarına Alman yöneticilerden daha iyi hâkim olduğu ölçüde, zemin, Levi'nin hasımlarına daha uygundur.

İtalyan Sosyalist Partisi, 1914'te şoven akımın –bundan dönen Benito Mussolini'nin yine de seçkin bir yer edindiği– dışında tutulacak tek Avrupa sosyal demokrat partisi olmuştur. Kısmen Zimmerwald Konferansı'nın örgütlenmesinde yer almış, orada önemli bir rol oynamış, Yirmi Bir Koşulun benimsenmesinden hemen önce, 1919 itibariyle de Komünist Enternasyonal'e katılacak ilk kitle partisi olmuştur. Dolayısıyla kendi saflarında, Turati etrafında gruplaşmış "reformistlerini" muhafaza etmiştir. Belli başlı liderlerinden Serrati, aslında "bir sol merkezciydi": bu durum onun Komintern'in 2. Kongresi'nin en önemli isimlerinden biri olmasını engellememişti; bu kongre sırasında Yirmi Bir Koşulu onaylamış, Turaticilerin dışlanmasına girişmek için zamanlama tercihine sahip olması şartıyla bu koşulları İtalya'da uygulamayı üstlenmişti.

Ancak İtalya'ya döner dönmez cesareti kırılmış görünür. Eylül 1920'de Kuzey'in metal işçilerinin büyük grevinin başarısız oluşu –fabrikaların işgal edilmesi ve yeniden işbaşı yapılmasıyla– ve yürütmenin,bu başarısızlıkta reformistlerin parmağı olduğunu ifade etmesi, onları dışlama vesilesi olabilecektir: ne olursa olsun yürütmenin giderek ısrarla hatırlattığı şey budur. Ama görünüşe göre Serrati, bir bölünmenin –Turati ve yandaşlarının ihracının gözle görünür sonucu– sosyalist emekçiler tarafından anlaşılmamasından ve yalnızca Eylül başarısızlığından kaynaklanan cesaretsizliği pekiştirmeye katkıda bulunmasından korkar.[1] Bu yüzden yürütmenin buyruklarını duymazdan gelir ve gerektiğinde,

1. Bkz. Onun *L'Humanité*'ye yazdığı mektubundaki argümanlarının bir özeti, 14 Ekim 1920.

reformistlerin ihraç edilmesinde mümkün olan en iyi koşulları gerçekleştirmek için, ihanetlerinin yeni bir örneğini beklemeyi önerir.[2] Elbette bu direniş, yürütme adına giderek artan bir güvensizliği besler ve Gramsci ve *Ordine Nuovo*'dan yoldaşları yanında, Parlamento'da seçimleri boykot taraftarı Bordiga ve meraklı kişiliği Komintern'in 2. Kongresi'ndeki '. temsilciler heyetinde çekinceler yaratan Vekil Bombacci'nin canlandırdığı bir solun öfkeli protestolarına neden olur.[3]

Olay sadece İtalyanlar için geçerli değildir. Aslında Serrati, yürütmenin, partiler nezdinde temsilcilerinin muhbir çalışmasını tasarlama biçiminden, böylelikle bu partilerin yürütmeye gönderilen haberlere uyguladığı denetim yokluğundan açıkça şikâyet eder. Şunları yazmaya kadar gidecektir:

> Böylelikle Komünist Enternasyonal'de, sessizlik ve gizem içinde işleyen, tehlikeli olduğu kadar sorumsuz bir tür kızıl masonluk oluşmuştur.[4]

Oysa bu alanda, Thomas aracılığıyla yürütmeye gönderilen V.K.P.D. hakkındaki raporların Radek'in Moskova'daki bürosunda bulunmasının büyük bir hoşnutsuzluk konusu olduğunu düşünen Levi'yle karşılaşır.[5] Yürütmede tasarlanmış bir "komplo" ya da Levi ile Serrati arasında ortak tutum varsayımı ötelenmemiştir. Yürütmede "sağ" tehlikeden bahsedildiği zaman akla gelen daima bu iki isimdir.[6]

İtalyan sosyalist partisinin 15 Ocak 1921'de Livorno'da gerçekleşen kongresinde bütün bu problemler aynı anda ortaya konulacaktır. Yürütmeden temsilciler, Macar Rakosi ve Bulgar Kabaktchiev[7], Yirmi Bir Koşulu ve özellikle, mümkünse Serrati'yle ya da onsuz, reformistlerin ihracını ilgilendiren koşulu uygulamaya geçirme talimatlarını almışlardır.[8] Kongre hazırlığı sırada üç eğilim ortaya çıkar. Reformistler, anarşistlerin ve masonların ihraç edilmesini ister, proletarya diktatörlüğüne karşı tavır alır ve "sınıf mücadelesinde ve politik iktidarın ele geçirilmesi için şiddetin ve yasadışı yolların kullanılmasını" kabul etmezler.[9] "Komünistler" –Bordiga, Gramsci, Bombacci– Yirmi Bir Koşulun acilen ve bütünüyle uygulanmasını, özellikle reformistlerin

---

2. Özellikle henüz vuku bulmayan bir "disiplinin reddi".
3. Bkz. Rosmer'in anıları, Moscou sous Lénine, s. 92-93. Bombacci Mussolini'ye katılacaktır.
4. Comunismo, (15-31 Aralık 1920), aktaran Revue communiste, no: 12, Şubat 1921, s. 510.
5. B. Nicolaievsky tarafından bir araya getirilen Thomas'ın anıları, Komintern'in Tarihi'ne Katkılar, s. 19-20.
6. Geyer, "Zur Vorgeschichte", *a.g.e.*, s. 241.
7. Buharin ve Zinovyev başlangıçta görevlendirilmiş ama resmi taleplerine hiçbir cevap alamamışlardır. Protokoll des III... (Zinovyev), s. 167.
8. *A.g.e.*, s. 167-169 ve Kabaktchiev, "Die Spaltung in der italiennischen Sozialistischen Partei", Die Internationale, no: 2, 1921, s. 16-22.
9. R. Paris, İtalya'da Faşizmin Tarihi, I s. 197-200.

ihracını ve partinin isminin "Komünist Parti" olarak değiştirilmesini talep ederler.[10] "Üniter komünistlerin" lideri Serrati'ye gelince, Yirmi Bir Koşulu kabul ettiğini ilan eder ama bu koşulları yorumlayabilmeyi ve onları "ülkenin yapısına ve tarihine göre" uyarlayabilmeyi umut eder. Ayrıca P.S.I.'nin "savaş sırasında bayrağını kirletmediğine" dikkat çekerek, "dünün ya da geleceğin döneklerinin, proleter kitlelerinin bu isimle tanıdığı (...) şanlı adını ele geçirmesinden sakınmak için" onun "sosyalist" sıfatını muhafaza etmesini önerir.[11]

Uzun tartışmalardan sonra ve hiçbir gruplaşma mümkün görünmezken üç önerge oya sunulur: Serrati'ninki 98.028, komünistlerinki 58.173, reformistlerinki 14.695 oy alır.[12] Çoğunluk Komünist Enternasyonal'e katılımını yinelerken, azınlık komünist delegeleri kongre salonunu terk eder ve İtalya komünist partisinin kurulmasına girişir. Partinin ilk kongresi böylelikle 21 Ocak'ta aynı binada gerçekleşir: Bordiga, Gramsci, Terracini, Bombacci onun en göze çarpan liderleridir. Rakosi ve Kabaktchiev, P.S.I. *ipso facto* ihraç edildiğinden Komünist Enternasyonal'in seksiyonu olarak onu hemen kabul eder.[13] Bölünme tamamlanmıştır: Komünist Enternasyonal, P.S.I.'de Serrati ile birlikte kalan ya da politik faaliyeti bırakan yüz binlerce devrimci işçi yitirir. Levi gibi adamlar için çok daha endişe verici olanı, İtalya'da komünizmin bayrağının Bordiga gibi şöhretli goşistlerin eline geçmiş olmasıdır. Kuzey'in metal işçilerinin bozgununun sonuçlarına eklenen Livorno bölünmesinin ilk sonuçlarını yorumlayan Robert Paris, "bunun, "faşizmin yükselişi karşısında, ek bir Caporetto Muharebesi" olduğunu söyler.[14]

V.K.P.D.'nin merkezi, Livorno kongresinin arifesinde P.S.I.'deki durumu tartışmıştı. Levi kendi adına bölünmenin kaçınılmaz olduğunu düşünecek ama ayrım çizgisini mümkün olduğunca sağa kaydırmak için her şeyin yapılmış olmasını temenni edecektir. Ona göre bunda amaç, Serrati'den etkilenmiş emekçi çoğunluğunu Enternasyonal'de tutmak, İtalyan seksiyonunu sırf goşistlerin nüfuzuna teslim etmemektir. Dolayısıyla, Serrati'nin Turatistleri ihraç etmeye karar vermesi için her şeyi yapmanın gerekli olduğunu düşünerek, merkezle birlikte, bazı ödünler pahasına da olsa, Serrati'yle bir anlaşma arayışından yana karar vermişti. Ayrılmasının hemen öncesinde, yürütmenin bu noktada kesin tavrından hâlâ habersiz olan Radek'le bir konuşma yapar: Radek merkezin tavrının doğru olduğunu düşünür ve iki isim, yürütmenin farklı bir tavır benimsemesi durumunda şiddetli bir çatışmadan kaçınmak

10. *A.g.e.*, s. 197-198, 200.
11. *A.g.e.*, s. 200-201.
12. *A.g.e.*, s. 202.
13. *A.g.e.*
14. *A.g.e.*, s. 203.

gerektiğinde anlaşır.[15] Levi İtalya'ya hareket eder etmez, Moskova'dan Berlin'e Serrati'ye karşı "en kararlı mücadeleyi" sürdürme emri veren bir mektup ulaşır.[16]

Levi, Livorno'da kendini birdenbire yürütmenin temsilcileriyle çatışma içinde bulur. Aslında bunlar, Serratici bloğu bölmeye izin verecek Bordiga önergesinde her türlü değişikliğe gitmekten kaçınır ve Kabaktchiev, kongreye müdahalesi sırasında bütün darbelerini bu bloğa ayırır.[17] Levi, Serrati'yle sayısız özel konuşma gerçekleştirir; kendisini reformistleri[18] ihraç etmenin gerekliliğine ikna etmeye çalıştığını ama Rakosi'nin onu, Serrati'yi yürütmeye kafa tutmakla cesaretlendirmiş olmakla suçladığını, hatta Clara Zetkin'in bu tutumu destekleyen bir mektubunu ona gösterdiğini söyler.[19]

Levi, ne olursa olsun "kardeşçe kurtuluş" türünde tamamen yüzeysel bir müdahaleyle yetinir ve düşmanlık başlatmadan ya da yürütmenin temsilcilerini desteklemeden ama büyük bir hatanın işlendiğinin bilinci içinde ayrılır. Yürütmenin İtalya partisindeki gerçek durum konusunda yanlış bilgilendirildiğini düşünür –Serrati, Bombacci'nin Parlamento'nun tam ortasında Turati'yi kucaklamakta tereddüt etmediğini ona anlatmıştır[20]– ve onun temsilcilerinin, yetkilerini aşmış olsalar bile, en azından hiç esnemeden görevlerini yerine getirmiş olduklarına ikna olmuş görünür; ama yürütme dosyayı adam akıllı incelerse eksikler tam olarak giderilebilir.[21] Görünüşe göre Livorno Kongresi'nin sonuçlarını *Die Rote Fahne* için bu ruh hali içinde inceler ve eleştirel bir bilançosunu çıkarır: bölünme kaçınılmazdı ama gerçekleştiği biçimde değil çünkü III. Enternasyonal'den yana işçi eliti, kuşkusuz merkezci girişimlerin yararına şimdi kendi saflarının dışında bulunuyordu.[22] Radek üç gün sonra ona uzun uzadıya ve kuru bir tonda cevap verir: ona göre Enternasyonal taraftarı olan ve Serrati'nin peşinden giden işçiler, ancak sözde taraftarlardır ve İtalya devrimci işçi eliti, bugün yeni komünist parti içindeki elittir.[23] Tartışma kamusaldır, çatışma başlamış gibi görünür.

---

15. Levi, "Wir und die Exekutive"; Die Rote Fahne, 6 Şubat 1921, Der Beginn der Krise, Levi Arşivler, P 64/3, s. 16.
16. *A.g.e.*, s. 16.
17. P 50 a 3, The Comintern içinde, s. 278-279.
18. *A.g.e.*, s. 276.
19. Protokoll des III..., (Rakosi), s. 329.
20. Komünist Enternasyonal'in yürütmeye raporu, Levi Arşivler, P 50/a, p. 1.
21. *A.g.e.*, s. 2.
22. "Der Parteitag der italienische Partei", Die Rote Fahne, imzalanmamış 22 Ocak tarihli 23 Ocak 1921.
23. "Die Spaltung der Italienischen Sozialistichen Partei", Die Rote Fahne, 26 ve 27 Şubat 1921, bir önceki notta zikrettiğimiz makalenin yazarı olarak Levi'yi işaret ederek "P.B." imzalı.

Radek'in ivedilikle talep ettiği ve 25 Ocak'ta gerçekleşen merkezin bir toplantısındaki skandalla patlak verir.[24] Levi, Radek'in makalesinin –incitici makale, merkezin tavrını ortaya koymuş olsa da– ona karşı kişisel saldırılarından rahatsızlık duymuştur. Radek öfkeyle, Levi'nin makalesinin "yürütmeye karşı bilinçli bir saldırı" olduğunu söyleyerek cevap verir ve tehdit eder:

> Bize saldırmadan önce hamle yapacak ve kılıcı çoktan size çekeceğiz.[25]

Saldırıların tonu, Radek'in suçlamalarının kişisel mahiyeti öylesine şiddetlidir ki, Levi oturumu terk eder. Ancak hemen ertesi gün Radek geri adım atar ve ona, müdahalesinin şekli yüzünden bir özür mektubu gönderir.[26] Levi yine de tatmin olmuş değildir: kişisel bir cevabında, Livorno'ya hareket edişinin arifesinde, İtalya meselesi konusunda hangi koşullarda uzlaştıklarını –Däumig'in yanında–, yürütmenin yeni "talimatlarının" daha o yoldayken nasıl ulaştığını Radek'e hatırlatır. Radek'in onun makalesine yaptığı eleştiriye karşı çıkar, hataların bizzat Moskova'da düzeltileceğini ilan eden yürütmeye "saldırmak" istediğini kabul etmez ama Radek'ten kesin cevap ister. Cevaplardan biri, 25'indeki toplantıda ona karşı yöneltilen tehditlerin gerçek anlamıyla ilgilidir; diğeri, onun yani Levi'nin Alman partisini yönetmek için yürütmenin güvenine hâlâ sahip olup olmadığını bilmektir.[27]

Radek'in cevabını bilmiyoruz ama olay, sonuçta engelleri ortadan kaldırmışa benzer. 28 Ocak'ta, daha yatışmış bir ortamda ve yine Radek'in katılımıyla merkezin bir toplantısı gerçekleşir. Protokolde Max[28] ismiyle görünen Radek, uzun bir politik durum tespiti yapar ve yürütmede cereyan eden uyumsuzlukları gizlemez. "Güneydoğu'nunkiler" adını verdiği goşistlere karşı, Almanya ve İtalya'nın Avrupa devriminin iki belirleyici kesimi olduğunu düşünür. Ama her şey İtalyan ve Alman komünistlerinin kitle hareketlerine, onların gücüne, eyleme geçme iradelerine biçim verme kapasitelerine bağlıdır. Yürütmenin, her yolu deneyerek Alman partisini "etkinleştirmeye" çalıştığını sorunsuz kabul ederken, bu iradenin ne olursa olsun Sovyet Rusya'nın iç güçlüklerin-

---

24. Levi'nin 4 Şubat tarihinde merkez komiteye sunduğu rapora göre, Levi Arşivler, P 64/3, s. 16-17, orada toplantı tarihini açıkça belirtmez ama buna ilişkin bazı ipuçları verir.
25. *A.g.e.*, s. 16.
26. *A.g.e.* Bu mektup, Levi'nin cevabını içeren P 50 dosyasında yer almaz.
27. Levi Arşivler, P 50 a 4. Bu kişisel mektup daha 30 Ocak'ta Freiheit'te yayımlanmış olmalıydı! 31'inde, merkezin bir bildirisi, bu mektubun çalındığını ve yalnızca Freiheit'te yer aldığını ilan eder. Bu pek olası değildir: 28 Ocak tarihli tartışmalarda (Levi Arşivler içinde Protokol, P 50 a 5) Radek ve Levi onların mektuplaşmalarına göndermede bulunur. Komünist basın "çalınmış mektuptan" ve diğerleri "Reichstag'ta kaybolan" mektuptan behsettiğinden, tartışma devam edecek, Levi'nin onu kasten kaybettiği ileri sürmeye kadar gidecektir.
28. Levi Arşivler, P 50 a 5, *The Comintern: Historical Highlights*, s. 285-299.

den ya da bir saptırma kaygısından kaynaklandığını reddeder. Onun için önemli olan, Alman ve İtalyan komünistlerinin, onları tehdit eden ekonomik felaket ülkelerinin boğazına çökmeden önce iktidarı ele geçirebilmeleridir. Yürütme K.A.P.D. ile yakınlaşmak ister çünkü Alman partisinde durumun bozulmasından endişe eder, merkez komitenin 7 Ocak'tan beri *Açık Mektup*'u tartışamaması hakikatini gözleri önünde ortaya koyduğundan, eyleme hazır olmadığını düşünür.

Levi'ye karşı tepkisinin şiddetini, söz konusu olanın bizzat yürütmeyle dayanışma olması hissiyatıyla açıklar:

> Bana kalırsa Levi'yle tartışmamın şiddetli olmasına neden olan şey, İtalyan meselesi konusundaki anlaşmazlığımız değil, Enternasyonal'le ilişkiler meselesinin yazılıp çizildiği gibi olmayıp daha çok gerçek tartışmalarda bana göründüğü şekilde olmasıdır. Yürütme komitesine kör bir bağlılık atfettiğimi söylemek yararsızdır. Darbe aldım ve darbelere karşılık verdim ama eleştiri var eleştiri var.[29]

Alman merkezi, yürütmenin, kendi genel politik çizgisinde en önemli tehlikeyi sağa yüklediği zaman haklı olup olmadığını açıkça ifade etmelidir; V.K.P.D. ile Komünist Enternasyonal arasındaki ilişkiler meselesini ortaya atmak ve somut öneriler oluşturmak sonradan gelecektir. Şunları iddia eder:

> Komünist Enternasyonal izole bir olay değil, devam eden bir süreçtir. 1919'da bir birleşme çığlığıydı, bugün yarım milyon üyelik bir Alman partisi tarafından destekleniyor. (...) Bu koşullarda yürütmenin politik hataları açık, anlaşılır ve belirgin bir politikayla, "Uzlaşmak yok" kelimeleriyle düzeltememesini düşünmek kabul edilemez. Onun örgütlenme biçimini değiştiremeyeceğimizi düşünmek çok daha vahim.[30]

Yürütmenin koşulsuz savunucusu olmaktan uzak duran o, parti yöneticileri tarafından yapıcı eleştirilerin getirilmesi konusunda karşılaşılan güçlüklerde ısrar eder:

> Güçlükleri ortadan kaldırmak için yapılacak çok şey var. Bana kalırsa yürütmenin kaygısı, devrimci bir mücadeleye angaje olmuş bir ülkede bulunmasından kaynaklanıyor. Onu suçlamak gerekmez çünkü fermanlar ortaya atıyor ama müdahale etmiyor. Ancak şiddetli bir kriz olduğunda müdahale ediyor. (...) Eleştirilerimizi ve düşüncelerimizi pozitif bir şekilde ifade etmeliyiz. Bu meseleleri örgütlenme çerçevesinde çözmek gerekir. Rus partisinden sonra Enternasyonal'in en iyi partisisiniz, Rus partisiyle aynı sorumluluğu paylaşıyorsunuz.[31]

---

29. *A.g.e.*, s. 291.
30. *A.g.e.*, s. 292.
31. *A.g.e.*

Levi, bu uzlaştırıcı müdahaleye yatıştırıcı bir tonda cevap verir. Ama 27 Şubat'ta, politik bir tartışmaya girmeyi reddetme konusunda Radek'e yazdığı mektupta ifade ettiklerini bütünüyle sürdürür:

> Yürütme hatalarını düzeltecektir. Bu düzeltme ancak Rusya'dan gelebilir.[32]

Radek'in ifade ettiği fikirlere genel olarak katıldığını bildirir ve yürütmenin Rusya dışına olası bir nakline karşı çıktığını belirtir ama mevcut güçlükleri çözme biçimi konusundaki görüşünü paylaşmaz. Şüpheci olduğunu bütünüyle reddederek, ona göre iki tür hastalığın mevcut olduğuna işaret eder: uygun tedavilerle hemen iyileşebilenler ve iyileşmesi zaman alanlar. Yürütmeyle ilişkilerdeki rahatsızlık ikinci türe aittir, nedenini de şöyle açıklayacaktır:

> Zinovyev'le ilişkilerim onun Almanya'da ikametiyle birlikte biraz iyileşti ama şunu tekrarlamalıyım ki, birbirimize karşı belli bir güvensizlik hissediyoruz ve hataların bizim tarafımızdan her türlü eleştiri girişimi, Komünist Enternasyonal'e bir muhalefet eylemi olarak yorumlanacaktır yalnızca. (...) Bu tartışma gözümü açtı: Max yoldaş tartışma esnasında epey öfkelendi ve Moskova'da şiddetli ve canlı konuların ortaya çıktığına şahit olduk. Bütün bu olaylara bakarak, olumlu eleştiriler sergileyip iyileşmeyi teşvik etmek yerine hastalığı ağırlaştıracağımızı düşünüyorum.[33]

Belki Lenin'den destek beklediği için, belki kendi partisinin politikasının dışında bir alanda mücadele etmeye ihtiyaç duymadığı için Levi inatla onunla karşı karşıya gelmeyi reddeder ve Radek bu bahaneyi kendi lehine kullanacaktır. Aslında mevcut iki çözüm vardır. Levi'ninki, kabul koşullarını uygulamanın ve İtalyan partisinin reformistlerini ihraç etmenin gerekliliğiyle ilkesel olarak anlaşmasını akla getirir ama İtalyan komünistlerin birliğinin sürdürülmesinin gerekli olduğunu iddia eder; bu da Serrati fraksiyonuyla bölünmenin bir hata olduğu anlamına gelir:

> V.K.P.D., İtalyan komünistler birliğinin ufkunda, İtalyan reformistlerin hâlâ partide kalmaları gerçeğinin kabul edilmesi için hiçbir bedelin fazla yüksek olmayacağını ifade ediyor.[34]

Radek'e gelince, yürütmenin kararlarını, Serrati taraftarlarına "baskı yapılmasını" böylelikle "merkezci" olarak nitelendirilmelerinin sağlanmasını ve sonuç olarak İtalyan Komünist Partisi'nin İtalya'da Enternasyonal'e bağlı tek parti olarak tanınmasını onaylayan bir çözüm önerisi sunar.[35]

---

32. Freiheit, 30 Ocak; Die Rote Fahne, 2 Şubat 1921.
33. *A.g.e.*, s. 293-294.
34. Soll die V.K.P.D.içindeki metin, s. 47-48.
35. *A.g.e.*, s. 46-47.

Radek o sırada parti başkanları Levi ve Däumig'e yeni bir mektup gönderir. Levi'nin çözüm önerisi onlara göre kabul edilemezdir zira herkesin malumu olan ne Livorno bölünmesinin nedenlerinden, ne de Serraticilerin ihraç edilmesinden yana bir karara varır. Serrati ve grubundan "komünistlermiş" gibi bahseder buna karşın (Bordiga ve Gramsci'nin etrafındaki) "İtalyan komünistlerini" anmaz. Dolayısıyla bu mektubu İtalyan komünistlerine ve yürütmeye bir düşmanlık ilanı, V.K.P.D.'ye U.S.P.D.'nin geleneklerini dahil etme arzusu olarak görür. Kendi çözüm önerisini Levi'ninkiyle karşı karşıya getirir ve şöyle bitirir:

> Parti başkanının merkezde bir kerelik yenilgiye uğratılması, merkezin, onu desteklemek arzusuyla merkezci bir tavır benimsemekle kalmayıp onu partiden gizleyecek noktaya gelmesinden yeğdir.[36]

Köşeye sıkışan Levi geri adım atar ve önerisini çeker. Radek, Clara Zetkin tarafından sunulan bir değişiklik önerisini kabul eder; buna göre, İtalyan komünist partisi ile "sosyalist partide kalan Serrati grubundan komünist unsurlar" arasında bir yeniden birleşmeden yana karar kılan iki paragrafı devreye sokulur.[37] Sahte gibi görünen bu fikir birliğinin yine de bir temeli vardır: Turaticilerin ihraç edilmesini onaylayan ve Serrati'yi reformistleri devrimcilere yeğlemekle suçlayan Clara Zetkin, Levi gibi her şeyden önce Serraticilere Enternasyonal'in[38] kapısını açık bırakmak ister ve Radek'in buna karşı çıkmış olmasının hiçbir işareti yoktur. İtalyan bölünmesinin yarattığı olay, böylelikle kapanmış görünür. Radek'in, korktuğu "güvensizliği" ifade etmemesinden ve saldırılarının şekline pişman olmasından memnun olan Levi, partinin başında kalır.

Aslında yürütmenin ve onun farklı komünist partilerle ilişkilerinin işleyişinin düzelmesi gerektiği konusunda oybirliğiyle ve Radek'in itirazı olmadan benimsenen Clara Zetkin'in çözümü[39], gerçek problemleri daha iyi ortaya koyabilmiş ve krizden olumlu biçimde çıkma yolunun bulunabileceğine dair umut vermiştir. Yürütmenin merkezinin "ilk proleter devletin başkenti" olan Moskova'da bulunması gerçeğini tartışmanın söz konusu olmadığını belirtir. Ama Enternasyonal'in, kendi yürütmesi aracılığıyla gerçek bir yönetimi için bu durumdan kaynaklanan güçlüklerin altını çizer. Bu güçlükler, bağlantılar konusundaki maddi engeller kadar, "muzaffer bir proletaryanın komünist partisinin görevleri ile proletarya diktatörlüğü için ilk sırada mücadele etmenin gerektiği ülkelerdeki komünist partilerinki arasındaki farklardan" ileri gelir. Böylelikle bu güçlükleri aşmak ya da en azından "hafifletmek"

---

36. *A.g.e.*, s. 48-50.
37. *A.g.e.* Die Rote Fahne'de düzeltilmiş çözümün metni, 2 Şubat 1920.
38. Protokoll des III... (Zetkin), s. 283.
39. Die Rote Fahne, 2 Şubat 1921.

için pratik öneriler yapar. Bunlardan ilki, yürütmede 100.000 üyeden fazlasına sahip olan partilerin temsilcilerinin sayısının arttırılmasına dayanır –Alman yöneticilerinin önemsiz gruplardan oluşan partilerin ya da göçmenlerin temsilcilerinin sayısında boğulmama isteklerinin açık tezahürü. İkincisi, yürütmeden dört temsilcinin –ötekilere olan güvensizlik apaçık ortada olduğundan, en az ikisi Rus partisinden olmak kaydıyla– batı Avrupa ve Amerika'ya gönderilmesidir; bu temsilcilerin görevi, "yürütmeyi, kapitalist ülkelerin komünist partilerini, içlerinde mücadele etmek zorunda oldukları özel koşullardan haberdar etmek" olacaktır: yürütmenin yanlış bilgilendirildiğini daha açık bir şekilde ifade etmek güçtür. Nihayet, Clara Zetkin'in pratik bir önlem ve *L'Internationale communiste* dergisinin arada sırada yayımlanmasının sakıncalarına çare olarak çözümü, partilerin yayınını besleyip bağlantıyı ve anlayışı kolaylaştıracak çok dilli bir "basın bülteni" oluşturulmasını önerir.[40] Ama yayımlanmasından kırk sekiz saat sonra, goşist Friesland, *Die Rote Fahne*'de, gerçek mesele yani partinin eylem partisine dönüştürülmesi karşısında bir kaçamak olarak gördüğü bu çözüme saldırır.[41]

Her şey ve paradoksal olarak hep İtalyan meselesine çarpıp dönecektir. Çünkü öncelikle Rakosi ve Kabaktchiev, Levi'nin Livorno'daki tavrından şikâyet eder: onu, Serrati'nin direnmesinin kısmen sorumlusu sayarlar[42]; bu da İtalyan komünistlerinin protestosuna neden olacaktır.[43] İkinci olarak çünkü olay uluslararası bir boyut kazanır. Livorno Kongresi konusunda *Humanité*'ye açıklamalarda bulunan Jacques Mesnil, yürütmenin tavrının "devrimin yakın olmasına" duyulan inançtan esinlendiğinin altını çizer ve kendi kendine şunu sorar:

> *Bugün* durum gerçekten de düşündükleri kadar "devrimci" mi? Ve mevcut durum yüzünden, en iyi yöntem, en genç ve en etkin komünist unsurları parti kitlesinden ayıran bölünmeye neden olmak mıydı?[44]

Birkaç gün sonra daha ileri gider ve Serrati'nin komünist partiler yanında[45] yürütmeden delegelere karşı suçlamalarını inceleyerek ona hak verir, bu "temsilcilerin" tavrının, onun "Bolşeviklerin temel teorik bir hatası" olarak baktığı şeyle: merkeziyetçiliğin erdemine olan kör inançlarıyla" açıklanabileceğini yazar: Kendi partisine yönelik olarak: "Serrati haklı: gizli ellerden sakınalım!" diyecektir.[46]

---

40. Bu, dört dilde yayımlanacak Correspondance internationale ya da Inprekorr'un kaynağını oluşturur.
41. "Zur Kritik der Partei", Die Rote Fahne, 4 Şubat 1920.
42. Bkz. Not: 19.
43. Bordiga'nın mektubu, 28 Ocak, Die Rote Fahne, 4 Şubat 1921.
44. L'Humanité, 25 Ocak 1921.
45. Çatışma, "Carlo" denilen Liubarsky ile özellikle keskinleşmişti.
46. J. Mesnil, "Livorno Kongresi", Revue communiste, no: 12, Şubat 1921, s. 509-511.

Yürütmenin "sağcılara" karşı en önyargılı üyeleri için uluslararası bir gruplaşma şekillenmektedir: aslında Livorno Kongresi'nden sonra Serrati Berlin'e gider ve orada Levi'yle karşılaşır.[47] Onun önerileri üzerine, İtalyan bölünmesinin koşulları hakkında ek bir inceleme istemek üzere yürütmeye yazmıştır. Dönüş yolunda bu girişimleri onaylayan Clara Zetkin'le buluşmak için Stuttgart'ta durur.[48] Üstelik Alman merkezinin çözüm önerisi İtalya'da yürütme delegelerinin tavrının sorgulamasını kendiliğinden mümkün kılacakmış gibi görünür.

Öte yandan Berlin'in neo-goşistleri, Levi'ye karşı üstünlüklerini ilerletmek için durumdan faydalanmaya çalışır. Ruth Fischer, Friesland, Maslow –yürütmenin kararını onayladıkları– K.A.P.D. meselesi ve İtalyan bölünmesi konusunda olduğu kadar, merkez tarafından ileri sürülmüş ve "Ulusal-Bolşevik" bir çözüm olarak baktıkları "Sovyet Rusya'yla ittifaktan" yana tavır alış konusunda da saldırılarını ikiye katlar. Berlin'de, Ruth Fischer'le[49] ihtilafa düştükleri bir sorumlular toplantısı sırasında, Paul Levi, merkezin çözümünü, ona karşı olanların tekyanlı ve sırf Serrati lehine değerlendirecekleri bir çerçevede yorumlar.[50] Sol, merkezin "ultra-merkeziyetçiliği" adını verdiği meseleyi ortaya atar ve "oportünist" bir politika olarak düşündüğü şeyle birleştirdiği "bürokratikleştirme" temasını öne sürer.[51] Yürütmenin ve Berlin örgütlenmesinin aynı yöndeki eleştirileriyle boğuşan yürütme, kendini savunmaya zorlanır.[52]

Rakosi, her şeyi sonuca bağlamak üzere Livorno dönüşü Berlin'de duraklar; amacı, Serrati'yle birl olmakla ve Serraticileri yürütmeye karşı desteklemek için Avusturya ve Yugoslavya partileriyle bağlantı kurmakla suçladığı Levi'nin tavrı konusunda merkezden hesap sormaktır. Merkez karşısında, Livorno'da uygulanan politikayı savunur ve ondan, 1 Şubat'ta benimsediği uzlaştırıcı çözümü yeniden incelemesini ister.[53] O sırada bölünmeyi ve yalnızca Turaticileri ihraç etmeyi reddetmesi yüzünden değil, P.S.I.'nin ulusal, tarımsal ve sendikal meseleler konusundaki tavrı yüzünden de Serrati'ye karşı mücadelenin gerekliliğini haklı çıkaran bir önerge sunan Thalheimer ve Stoecker'i ikna etmeyi başarır.[54] Merkez, 1 Şubat tarihli oylamasını onayladığından büyük bir çoğunlukla reddedilir.[55]

---

47. Protokoll des III... (Zetkin), s. 286-287.
48. *A.g.e.*, s. 287.
49. Ruth Fischer'in Die Rote Fahne'ye müdahalesi, 10 Şubat 1921; ayrıca "Die Rettung der deutschen Nation" makalesi, 11 Şubat 1921.
50. *A.g.e.*, 10 Şubat 1921.
51. Die Rote Fahne, 15 Şubat 1921, Friesland ve Fischer'in çözümü, Hort'un makalesi: "Zentralismus und Bureaukratie."
52. *A.g.e.* (akşam baskısı), Brandler'in makalesi, "Zur Organisations frage."
53. Levi Arşivler, P 50 a 7, "Rakotschin'in Konuşması."
54. Protokoll des III... (Zetkin), s. 284-285.
55. *A.g.e.*, s. 185.

Ama yürütme mücadeleyi bırakmaz: Rakosi merkez komitenin 22 Şubat tarihli toplantısında yine hazır bulunur ve Levi'nin iddialarını yalanlayarak şiddetle saldırır; bu iddialara göre devrimci işçilerin büyük bir çoğunluğu Serrati ile kalacak, bununla birlikte komünist parti yalnızca yarı-anarşist ya da sendikacı unsurlar toplayabilecektir. Ona göre bu çeşit iftiralar ortaya atan Levi, Alman partisini yanıltmaya çalışır. Rakosi bu hızla duruma ilişkin kendi tespitini de geliştirir: Clara Zetkin'le[56] baş başayken söylediği sözleri tekrarlamasa da –Alman partisinin fazla kalabalık olduğunu, 400 .000 üyesinin epey bir kısmının ortadan kalkmasını ümit etmek gerektiğini– Livorno bölünmesinin "örnek teşkil" etmek zorunda olduğunu ve eğer icap ederse "politik berraklık adına" "ister İtalya'da, ister Fransa'da ya da Almanya'da olsun, on kat daha fazla bölünme gerçekleştirmek" gerekeceğini iddia eder. Enternasyonal'in epey deneyimli kadrolara ihtiyacı olduğunun, diğerleri gibi Fransız partisinin de ciddi olarak yetkinleştirilmesinin zorunluluğunu açıkça ifade etmek gerektiğinin altını çizer.[57] Levi, Rakosi'nin beyanını yürütmenin savaş ilanı olarak alır: bundan böyle onun düşündüğü gibi beklenmedik bir kaza değil, bütün partilerin inşasıyla ilgili politik bir çizgi söz konusudur. Clara Zetkin, merkezin üyeleri Thalheimer ve Stoecker'in merkez komiteye merkez tarafından kesin olarak reddedilen bir çözüm sunmaya kendilerini yetkili sanmalarına öfkelenir: Zetkin bu eylemde, Rakosi'den ve Rakosi aracılığıyla yürütmeden esinlenmiş bir oyunu ve Serrati'nin, yürütmenin ültimatom taraftarlığını ve otoriterliğini ele verdiği zaman işini kolaylaştıran pratiklerden birini görür.[58] Ama olan olur: merkez komite 23'e karşı 28 oyla Thalheimer-Stoecker çözümünü benimser, böylelikle yürütmenin elçisine vermek için Levi'ye güvenini reddeder.[59] Acılı Levi, merkez komitenin "İtalya'da olup bitenlerin gerçek anlamını Pythie'nin ağzından öğrenmek için Delfi Tapınağı'na yöneldiğini" söyleyecektir.[60]

Bu oylama üst seviyede yeni bir krize kapı açar. Merkez komite oturumundapartinin iki eşbaşkanı Levi ve Däumig ve merkezden üç üye, Clara Zetkin, Otto Brass ve Adolf Hoffmann istifa eder; yazılı bir bildiriyle Serrati ile dayanışma içinde olmadıklarını, onunla bir tutulmayı reddettiklerini duyururlarken, Rakosi'nin tavrına kefil olmayı ve böylelikle "mekanik bölünmeler yoluyla daha sağlam ve daha temiz partiler yaratmayı" hedefleyen bir politikanın sorumluluğunu almayı

56. *A.g.e.*, s. 289.
57. Die Rote Fahne, 26 Şubat 1921.
58. Protokoll des III... (Zetkin), s. 285.
59. *A.g.e.*, s. 286; I.M.L.-Z.P.A., 2/3/38, Rundschreiben, 17, 26 Şubat 1921, aktaran Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 267, no: 20.
60. Die Rote Fahne, 1 Mart 1921.

kabul etmezler.[61] Brandler ve Stoecker merkez başkanları olarak seçilir, Ernst Meyer, Frölich, Wegmann, Eberlein ve Sievers istifa edip sekreter olan Frölich, Böttcher, Meyer ve Sievers'in yerini almak üzere merkeze girer. ve .[62] Yeni çoğunluk, partinin yalnızca yürütmeyle dürüst bir işbirliği arzusunu ortaya koymak istediğini ve istifa edenlerle ilkesel olarak hiçbir görüş ayrılığına sahip olmadığını ilan etmekte sabırsızlanır.[63] Aslında Alman partisinin yeni yöneticileri henüz farkına varmasalar da fraksiyonel savaş çoktan başlamıştır: 14 Mart'la birlikte Radek, onları Levi'yi gözettikleri için Moskova'dan eleştirir.[64] Oysa Rus Komünist Partisi'nin 10. Kongresi'nde, Zinovyev Zinovyev, böyle bir "sağcı" evrime "yazgılı" olduğunu iddia ederek "Levi'nin maskesinin" düşürülmesine sevinir.[65]. Savaş kesin olarak ilan edilmiştir.

Politik bir tartışma

Levi bu savaşı bundan böyle politik çerçevede çok daha açık bir şekilde sürdürür. Öncelikle olarak görüş ayrılıklarının çıkış noktasında dünya konjonktüründen çok farklı değerlendirmeler –1920 yazında göremediği– bulunduğunu ortaya koyar. Dünya konjonktürü ona göre, sosyal demokrasinin özellikle sendikal örgütlerin içinde yükselmesiyle birlikte işçi saflarında ifade edilen burjuva karşı-saldırısının ağırlığıyla ele geçirilmiştir: Prusya'daki seçimler sırasında, önceki seçimlerde bağımsızlara yönelen oyların yarısının, bu defa, sosyal demokrat partide toplandığının altını çizer. Dolayısıyla ona göre komünistlerin en önemli kaygısı kitlelerin ve özellikle sendikalarda örgütlenen altı milyon emekçinin yalnızlaştırılmaması olmalıdır; Rusların önemini bilmediği ve azımsadığı, Batı Avrupa'nın ise karakteristiği olan bir durumdur bu.

Bir diğer önemli görüş ayrılığı, Rusya'da Buharin tarafından savunulan "saldırı taktiği" kuramıyla ortaya çıkar ki, bunun başarısızlığı, Kızıl Ordu'nun Varşova'ya ilerlemesinin neden olduğu yanılsamalardan sonra, 1920 yazında aşikâr olmuştur. Levi açıkça ifade eder:

> Sovyet sistemine mekanik bir şekilde yani savaşarak girilemez. Sovyet sisteminin her ülkede proletaryanın devrimci iradesinden güç almaya ihtiyacı vardır. Bu iradenin iflas ettiği yerde proleterler, devrimcileri zorbalar olarak kabul eder.[66]

---

61. Die Rote Fahne, 28 Şubat 1921.
62. I.M.L.-Z.P.A., 3/1/25, "An die Bezirkslitungen", 26 Şubat 1921, s. 1-2, aktaran Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 267, no: 22.
63. Die Rote Fahne, 1 Mart 1921.
64. Radek'in mektubu, Levi Arşivler, P 55/3,; Sowjet, no: 819, Ağustos 1921, s. 248-249.
65. Die Kommunistische Internationale, no: 16, s. 555 ve devamı, ama öncelikli olarak Freiheit tarafından Almanya'da yayımlanmıştır, 10 Nisan 1921.
66. Die Rote Fahne, 10 Şubat 1920.

İtalya'da, bütün bu meseleler bölünmenin cereyan etme biçimiyle birlikte ortaya konur zira Serrati'yle değil Turati'yle bir bölünme kaçınılmazdır ve Enternasyonal'in delegeleri, Serrati ile bölünmeyi istemiş ve hazırlamıştır. Oysa hedef büyüktü: komünist olmak isteyen yüz bin kadar emekçiyi parti içinde tutmak söz konusuydu, bu da bütün ülkelerde ortaya konan bir meseledir:

> III. Enternasyonal'e örgütsel olarak bağlı bu kitlelerle birlikte daha yüksek bir komünist deneyim ve komünist irade seviyesine ulaşmak için iki yol mevcuttur. Biri, onların eğitimini yeni bölünmelerle gerçekleştirmekten, diğeri, bize doğru gelen bu kitleleri politik olarak eğitmekten, zamanı, devrimi ve olayları onlarla birlikte yaşamaktan ve böylelikle kitlelerle ve kitleler içinde daha üst bir seviyeye erişmekten ibarettir.[67]

Levi'ye göre Rusların seçimi –fikirbirliği içinde olduklarını farz edelim– Bolşevizm geleneğiyle, onun yasadışılık içinde oluşmasının bıraktığı izle açıklanır. Batı'nın işçi partileri gibi bir kitle partisinde, bağımsız partinin başarılı bölünmesinin kanıtladığı gibi, "bölünmelere çözümler yoluyla değil, yalnızca deneyimlerin getirdiği politik yaşam", eylem ve inanç temelinde girişilebilir: Serrati'yi iki yıl boyunca Enternasyonal'in önderi haline getirdikten sonra "Açık Mektuplarla" kitlelerin gözü önünde onun "maskesini" düşürmeyi umut etmek boşuna olacaktır. Oysa yürütmenin yaptığı ve neyse ki Almanya'da yapmadığı şey budur. İtalyan bölünmesi, vahim bir evveliyat oluşturur; yürütmenin, komünist kitlelerin oluşumunun yoluna "giderek ilerleyen bir eğitimle değil, mekanik bir bölünmeyle" girmekte olduğunun işaretidir.[68]

Bu tür pratikler Batı'daki devrimci harekete ve onun derin geleneklerine yabancıdır ve Levi'nin gözünde, Enternasyonal yürütmesi aracılığıyla, Rus partisinden ve onun uyguladığı tahakkümden kaynaklanırlar. Levi, Rus yöneticilerin etkisinden kurtarmak amacıyla yürütmenin merkezinin yerini değiştirmeyi düşünenlerden olduğunu kabul etmez ama bu yöneticilerin soyutlandığının, iletişimin yavaşlığının, insani ilişkilerinin ender oluşunun ve Batı Avrupa'daki durum hakkında kesin bir fikre sahip olmakta yaşadıkları güçlüklerin altını çizer. Bunun dışında Bolşevik yöneticiler bir devletin başındadır ve bu pozisyona dayanarak olayları, en azından ilk zamanlar kaçınılmaz olarak değerlendirirler.

Bu durum Ruslarla tartışmanın bir sağırlar diyaloğuyla sonuçlanabileceği anlamına gelmez. Tam tersine Levi onlarla sorumlu bir tartışma umut eder. Ama bütün bu gerekçeler yüzünden, daha önce suçlandığı gibi, fraksiyonel bir mücadeleye atılmayı reddeder. Mümkün olan en hızlı

---

67. "Wir und die Exekutive", Die Rote Fahne, 6 Şubat 1921.
68. "Wir anderen". *A.g.e.*, 1 Mart 1921.

açıklamayı talep eder; Alman partisini krizden ve onun için epey zararlı olan fraksiyonel mücadelelerden yalnızca bu açıklama kurtarabilecektir

> Gördüğünüz gibi İtalyan meselesi, Komünist Enternasyonal'in temsilcisinin bahsettiği gibi sonuçlar ortaya koyarak şimdi Alman partimiz için de ciddi bir meseleye dönüşmüştür. Alman Komünist Partisi'ni nasıl inşa etmek ve büyütmek istediğimizi çok açık bir şekilde bilmeliyiz, sağda ya da solda gruplaşmalar olsa da kitle olarak birlikte kalmak istiyorsak, toplu eylemlerimizle büyümek istiyor ya da hatta belli bir süre birliktelikten sonra o sırada oluşmuş olacak seçkin tabakanın bölünmesine neden olan bir üst komünizm biçimine ulaşmak istiyorsak bilmeliyiz ki: bu partide bu ikinci yolun düşünüldüğüne dair işaretler mevcuttur.[69]

Olaylar bu teşhisi çabucak doğrulayacaktı.

69. Levi Arşivler, P 64/3, s. 23.

25
Mart Eylemi

Paul Levi'nin V.K.P.D. başkanlığından istifası ile partiden ihracı arasında ancak birkaç hafta geçecektir: Alman komünizm tarihinde aydınlatılmış, önemli haftalardır bunlar. Zira Levi'ye karşı olanlar, İtalyan meselesinin, Almanya'da sadece yönetici ekibin değiştirilmesiyle sona ereceğini anlamaz. Moskova'ya dönen Radek, uzlaştırıcı tavrından vazgeçer, *Die Internationale*'e, yürütmenin tartışmayı, partinin "etkinleştirilmesi" adını verdiği şey alanında derinleştirme niyetini ortaya koyan bir makale gönderir.[1] Radek aslında, Levi'nin, İtalyan bölünmesi konusunda, yürütmeye karşı sadece "mekanik bölünme" engelini çıkardığını çünkü aynı yürütmenin, Alman yönetimin uygulama alanı konusunda kişisel olarak "edilgenliğinden" sorumlu tutarak onu eleştirdiğini iddia eder. Ona göre eski yönetim, "1919 yılının öfkeli savunmasından, 1920'de bağımsız işçi kitlelerinin radikalleşmesiyle mümkün kılınmış giderek artan saldırısına geçmekte yetersiz olduğunu göstermiştir."[2] Açık olmak gerekir: V.K.P.D. ağır bir krizden geçmektedir, bunun kanıtı da, ortaya konan meseleleri yalnızca eylemin aydınlatabileceği bir anda eyleme geçmemesi ve tartışmakla yetinmesi gerçeğinde yatar.[3] Makale, yürütme adına, Alman partisini "etkinleştirmek", ajitasyon ve propaganda rutininden vazgeçmek iradesini ortaya koyar: Levi'ye karşı gerekli mücadele buradan geçer ve Radek, Brandler, Stoecker ve Thalheimer'in "uzlaştırıcı" tavrını eleştirir.

14 Mart'ta, Thalheimer ve Félix Wolf gibi merkezin üyeleri Brandler, Frölich, Ernst Meyer, Böttcher'e gönderdiği gizli bir mektupta bunu belirtecektir.[4]:

> Levi, kitle partisi ya da tarikat çözümü altında bir fraksiyon kurmaya çalışıyor. Bu politikanın hilesi, kendi politikamızı etkinleştirerek yeni kitleleri kendimize çekebilecekken partiyi feci bir şekilde bölmekte olmasıdır. Burada

---

1. "Die Krise in der V.K.P.D.", Die Internationale, no: 3, 1 Mart 1921, s. 71-79.
2. *A.g.e.*, s. 72.
3. Radek, Rákosi'nin kişisel görüşlerinden uzaklaşır (*a.g.e.*, s. 76).
4. *A.g.e.*, s. 79.

hiç kimse mekanik bir bölünmeyi ya da Almanya'daki herhangi bir bölünmeyi düşünmüyor. Karşıtlıkları gündeme getirmek, sol kanadı yöneten güç haline getirmeye özen göstermek gereklidir. Levi çabucak çekip gidecek. Ama Däumig ve Zetkin'in onunla birlikte gitmesini engellemek için her şeyi yapmalıdır.[5]

Her şey dünyanın politik durumuna bağlıdır. Polonya ile bir savaş olasılığı dahilinde Almanya ile İttifak arasındaki çatlak iyice açılırsa bunu konuşacağız. Bu olasılıkların mevcut olması yüzünden partiyi seferber etmek için her şeyi yapmalısınız. Bir eylem bir tetik çekişi gibi başlatılamaz. Şimdi komünist kitleye, eylem konusunda sonu gelmez bir baskı yaparak ona ihtiyacımız olduğu duygusunu vermek için her şeyi yapmazsanız kesin bir anda yeniden başarısız olacaksınız. Dünya ölçeğinde politik kararlar anında "radikal" formülü eylemden, kitleleri seferber etmekten daha az düşünmek gerekir. Savaşın yaklaşması halinde ne barışı, ne de yalnızca protesto etmeyi değil, silahlara sarılmayı düşünmek gerekir.[6]

Béla Kun'un misyonu

Béla Kun'un, Şubat sonu ya da Mart başı diye tahmin edebileceğimiz Berlin'e geliş tarihini tam olarak bilmiyoruz. Savaş öncesinde Macaristan'da militan, Enternasyonal yürütmesinin yeni başkanı olan o, 1917'de savaş mahkûmu olduğu sırada Bolşevizm'e kazandırılmış ve gizlice Macaristan'a gelip, orada komünist partiyi kurmuştu. Tutuklanmasının ve sonrasında hapisten çıkmasının ardından halk komiserleri konseyine başkanlık eder ve sosyal demokratlarla birleşmiş olan partiyi yönetir. Konseyler rejimin çökmesinden sonra kaçmayı başarmış, Kızıl Ordu politik hizmetlerinde çalışmak üzere Moskova'ya sığınmıştır. 1920'de, verdiği sözü tutmayıp, ordunun beyaz tutukluları Wrangel ve Lenin'i mahkûm ettirmekle suçlanmış, kurşuna dizilmesi konuşulurken görevle Türkistan'a gönderilmesiyle yetinilmiştir. Cesaretli ama sıradan bir insandır. Lenin onu basit bulduğunu, "oportünist" hataları yüzünden Macaristan konseyler cumhuriyetinin nihai çöküşünün kısmen de olsa sorumlusu saydığını gizlememiştir. Belki de bu nedenle, *Kommunismus* sütunlarında, oportünistlerin, özellikle de Alman partisinin oportünistlerinin hesabını görmek için hiçbir fırsatı kaçırmadan goşizm mesleğini icra eder. Macar göçmenler arasında şiddetle eleştirilir: özellikle fraksiyonel yöntemler kullanmakla ve ne tehdit, ne de çürüme karşısında geri çekilmekle suçlanır.[7] Yine de önemli bir kişiliktir, Komintern'in 2. Kongresi öncesi Yürütme üyesidir ardından "küçük büroya" girer ve kuşkusuz bu görevleri Zinovyev'e kayıtsız şartsız itaatkar geçinmesine borçludur. Onunla aynı zamanda yürütmeden iki çalışma arkadaşı

5. Levi Arşivler, P 55/3; Sowjet (Unser Weg), no: 2/1, Ağustos 1921, s. 248-249.
6. *A.g.e.*, s. 248-249.
7. Borkenau, *a.g.e.*, s. 174-175.

Berlin'e gelir; bunlardan biri, Budapeşte askerler konseyinin eski başkanı, o da Macar Josef Pogany ve o zamanlar Guralski adıyla tanınan ve Almanya'da August Kleine adını alan Polonya Yahudisi Samuel Haifiz'dir ve devrimci siyonist örgüt Poale Zion'den gelir.[8]

Almanya'da Bela Kun'a verilen görevin –özel bir görev söz konusu olsa bile– tam olarak içeriğini bilmek için belki de Enternasyonal'in ve Rus partisinin arşivlerinin bütünüyle açılmasını beklemek gerekecektir.. Bildik belgeler hiçbir ipucu vermez.[9] Ayrıca 1921 Nisan ayından başlayarak o sırada yürütmede Alman parti merkezini temsil eden Curt Geyer, yürütmede böyle bir görevin asla söz konusu olmadığına garanti vermiştir: Moskova'da, en azından onun yanında, herhangi bir toplantı ya da buna bir anıştırmanın konu olmadığını daha yeni doğrulamıştır.[10] Radek'in mektubuna bakarak Alman partisinin krizinin Enternasyonal'in yöneticilerinin kaygılarının yüzlerinden biri olduğu düşünülebilir: Avrupa'da gerilimin aniden tırmanması, Almanya'da "sivil muhafızların" silahsızlandırılmasını gerektiren İttifak'ın ültimatomu, müttefik işgal bölgesinin genişlemesi ve Haut-Silezya'da halk oylamasının yaklaşması Polonya'daki askeri hazırlıklarla birlikte endişe verici bir bütün oluşturuyordu. Bela Kun'un görevinin, hiç kuşkusuz onun yola çıkışından sonra, Kronstadt ayaklanmasıyla ilgili olabileceği tezinden ne olursa olsun vazgeçmek gerekir.[11] Mevcut bilgilere bakarak en muhtemel olanı, Bela Kun'un, yürütmenin desteğine ve onayına sahip olabileceği inancıyla kendi inisiyatifiyle davrandığıdır: aslında Zinovyev'in çevresinde, Rusya'nın NEP'ten (Yeni Ekonomi Politikası) sakınmasına izin veren uluslararası proletaryanın büyük mücadelelerinin zafer kazanmadığı memnuniyetle tekrarlanıyordu.[12]

"Devrimin gelişmesini hızlandırmak"

Béla Kun, ne olursa olsun gelir gelmez, Alman komünist yöneticileriyle giriştiği özel tartışmalar sırasında, Moskova'da gündemde olan "devrimci saldırı" teorisinden esinlenmiş bakış açısını geliştirir ve bu kuram Radek'in mektubunda geliştirilen şemaya yakındır. Uluslararası kriz onun için de Alman proletaryasının yaşam koşullarını ağırlaştır-

---

8. Borkenau, *a.g.e.*, yalnızca Béla Kun'u zikreder. R. Fischer (*a.g.e.*, s. 175) yalnızca Kun ve Guralski'yi. Öteki yazarlar (Carr, *a.g.e.*, s. 335, Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 151, Flechtheim, s. 73) üç adamdan bahseder. Babette Gross (*a.g.e.*, s. 118), ona göre, Willi Münzenberg tarafından Komünist Gençlik'te yürütmeye karşı direnişin üstesinden gelmekle görevlendirilen Pogany'e düşen özel rolün üzerinde uzun uzadıya durur.
9. Véra Mujbegovic (*a.g.e.*, s. 269) bu noktada, Béla Kun ve Guralski'nin (I.M.L.-Z.P.A., Dosya 539) katıldığı yürütme bürosunun 22 ve 23 Şubat 1922 tarihli toplantı tutanağına ve Kurt Geyer'in sonraki raporuna (I.M.L.-Z.P.A., 10/14, s. 292-323) değinir.
10. R. Lowenthal'a mülakat, The Bolshevisation, s. 57, no: 117.
11. Özellikle K. Flechtheim tarafından savunulan tez, Die K.P.D.in der Weimarer Republik, 1948, s. 73.
12. Lowenthal, *a.g.e.*, s. 63.

maktan başka bir işe yaramaz ve bu durum karşısında birleşmiş parti, edilgen ya da hatta beklentili bir tavırla yetinemez. Alman komünist yöneticilerinin, partilerinin etken bir müdahaleyle güç dengelerini değiştirecek durumda olduğunu, sonuç olarak da sınıfların mücadelesine etki etmek görevini üstlendiğini sonunda anlamaları gerekir. İnisiyatif almalı, direniş örneği göstermeli ve hatta gerekirse, geçici olarak uykuya dalmış bir işçi sınıfını uyandırmaya çalışarak "devrimin gelişmesini hızlandırmalıdır." Yine de pek çok dirençle karşılaşır: gelişini ve faaliyetinin başlangıcını "Spanior" mahlasıyla tasvir eden Thomas, Polonyalı komünistler Warski ve Lapinski'nin de katıldığı fırtınalı bir buluşma anlatır.[13] 10 Mart'ta karşılaştığı ve söylediği sözlerden dehşete düşen Clara Zetkin, Levi'yi uyarır ve bundan böyle onunla baş başa buluşmayı reddeder. 14 Mart'ta Komünist Enternasyonal delegesinin tasarılarını öğrenme sırası Levi'dedir.[14]

Merkez komite 16-17 Mart'ta Berlin'de toplanır.[15] Béla Kun, tezlerini desteklemek için söz almış görünmez: herkes "kitleleri seferber etmenin" gerektiğine genel olarak inanmıştır ve yalnızca Malzahn, büyük işçi mücadelelerinin kaçınılmaz bir şekilde yaklaşması konusundaki genel iyimserliği paylaşmaz.[16] Brandler, yürütme tarafından Moskova'da yapılan tespitten esinlenmiş bir raporu sunarken şunları ifade eder:

> Devrim, olayları aksi yöne çevirmezse yakın bir Anglo-Amerikan savaşına gireceğiz. (...) 20 Mart'ta yaptırımlar ağırlaşacak. Ayrıca aynı gün Silezya'da referandum gerekleşecek ve muhtemelen Polonya ile Alman burjuvalar arasında çatışmalar başlayacak. (...) Bunun silahlı çatışmalara uzanma ihtimali ise yüzde doksan.[17]

Bu dramatik uluslararası konjönktürde, "eylem felsefesinin ikna olmasını sağladığı Paul Frölich[18] tarafından coşkuyla savunulur:

> Bir provokasyonla bile olsa, bir kopmanın (İttifak ile Almanya arasında) gerçekleşebilmesi için var gücümüzle her şeyi yapmalıyız. (...) Merkezin şimdi önerdiği, geçmişle tam bir kopuştur. Şimdiye kadarki yöntemimiz olayları oluruna bırakmaktan ibaretti ve herhangi bir durumda kararlarımızı bu çerçevede alıyorduk. Bugün partinin ve devrimin alınyazısını bizzat kendimiz belirlemeliyiz.[19]

---

13. Komintern'in Tarihine Katkılar, s. 25.
14. Bu iki görüşme yalnızca Levi tarafından onun Mayıs ayındaki merkez komitesine müdahalesinde geçer (Was ist das Verbrechen, s. 8).
15. Vera Mujbegovic'in incelediği I.M.L.-Z.P.A. 2/4'teki bu toplantı tutanağı, ona bakılırsa daha önce bilinen kaynaklara göre hiçbir temel katkıda bulunmaz: sonraki alıntılar Levi tarafından onun kopya ettiği bu belgeye göre yapılmıştır.
16. Protokoll des III..., s. 553.
17. Aktaran Unser Weg, s. 22-23 ve Levi Arşivler içinde, P 83/9, bunun metni alıntının kenarında mevcuttur, s. 23, el yazması alıntı: "Brandler."
18. Protokoll des III..., s. 465, 553.
19. Levi Arşivler, P 83/9, s. 24, el yazması alıntı: "Frölich"le birlikte.

Ancak merkez komite bu tarihte acil bir eyleme karar vermiş gibi görünmez. Brandler daha sonradan şunları yazacaktır:

> Haut-Slezya halk oylamasının silahlı bir çatışmaya neden olması durumunda kitleleri bu anlamsız mücadeleye çağırmaya karar verildi. Alman hükümetinin İttifak'ın gerekliliklerine pasif direnişinin neden olduğu yaptırımların ya da Almanya'nın İttifak'la uzlaşmasının, yeni fabrikaların kapatılmasına ve üretimin azalmasına sürükleyebileceğini kabul eden merkez komite, sefaletin işsizleri ya da işsiz işçileri sokaklara dökmeye zorlaması durumunda, mücadeleyi örgütlemek, bu mücadeleyi sağlam bir şekilde sürdürmek, kitleleri seferber etmek için her şeyi yapmaya karar vermiştir.[20]

İlkesel olarak grevlere kısmen karşı çıkmayı bırakmanın uygun olduğunu düşünen merkez komite, bütün çabasını tarım işçilerinin ücretlerinin arttırılması için gerçekleştirdikleri grevlerin yaygınlaştırılmasına vermeye karar verir: bir kesimdeki kısmi bir zaferin, çok özel bile olsa, kitlelere güven vereceğine ve "onlarda saldırgan düşünceler uyandıracağına" inanır; grevci eylemlerin politikleştirilmesi, birleşmeyi mümkün kılan "Kahrolsun Fehrenbach Hükümeti! Sovyet Rusya'yla İttifak!" sloganlarıyla gerçekleşebilecektir. Merkez komite nihayet, hükümetin polisi ya da Reichswehr'i öngörülen kitlesel grevlere karşı harekete geçirmesi durumunda komünist partinin silahlı direniş örgütlemesine karar verir.[21]

Ancak bu eylemlerden hiçbiri hemen beklenmemiştir: izleyen hafta, bütün fabrikaların 25-28 Mart tarihleri arasında kapalı olduğu Paskalya tatili haftasıdır. Parti, Paskalya'dan sonraki hafta eyleme hazırlanması için tam olarak bu süreyi kullanmak zorundadır.[22] Oysa merkez komitenin toplantısının sona ermesinden önce, Orta Almanya'dan ilk planı alt üst edecek haberler gelir. Sosyal demokrat Hörsing, Saksonya *Oberpräsident*'te, durumu "istikrara kavuşturmak" amacıyla, içlerinde Mansfeld-Eisleben madencilik sektörünün de bulunduğu pek çok sanayi bölgesinin polis tarafından işgal edilme niyetini ilan eden bir manifesto yayımlar.[23] Bu bölgelerin girişimcileri sonu gelmez hırsızlıklardan şikâyetçidir ve polis zaman zaman "yağmalara" karşı verilen gerçek meydan savaşlarını desteklemek zorunda kalır: hırsızlıktan sabotaja, fabrikaların güvenlik görevlilerine saldırılara kadar giden genel suçların çoğalmasını resmen çözüme bağlamak gerekir. Kuşkusuz Hörsing'in gerçek amacı, işçileri –Kapp darbesinden sonra silahlarını muhafaza eden– silahsızlandırmak ve aynı zamanda komünist kaleyi yıkmaktır.

---

20. Brandler, War die Märzaktion ein Bakunisten putsch?, s. 20.
21. *A.g.e.*, s. 12-20.
22. Taktik und Organisation der revolutionären offensive, s. 28; Bericht 2..., s. 61; Brandler, *a.g.e.*, s. 16-17.
23. Die Rote Fahne, 17 Mart 1921.

Merkez komiteyi hazırlıksız yakalayan bu haber, bir biçimde onu yine de rahatlatır; Radek'e bakılırsa Brandler, "olası muhalif yaratmanın ve inisiyatif almanın" gerekip gerekmediğini kendi kendine sormaktaydı:[24] Hörsing'in saldırısı bu vicdan meselesini çözer. Goşistler fırsatı kaçırmaz: Radek'in anlattığına göre Paul Frölich "sahneye bir süvari komutanı gibi girer ve şöyle söyler: Bu günden itibaren parti geleneğiyle kopuyoruz. Şimdiye kadar bekledik, şimdi girişimi üstleniyor, devrimi zorluyoruz."[25] Mansfeld bölgesinin bulunduğu Halle parti sorumluları, ilk fabrika işgalinde genel grev ilan etme ve hemen şimdi silahlı direnişe hazırlanma talimatı alır.[26] Bundan böyle Alman yöneticilerinin gözünde genel bir saldırıya geçişi mümkün ve gerekli kılan uluslararası durum değil, Hörsing'in saldırısıdır.

Béla Kun'un çizdiği perspektif, somutlaşmış gibi görünür. Merkez komitenin kapanmasından sonra, Brandler'i, 18 Mart tarihinde *Die Rote Fahne*'de yayımlanacak bir metin yazmaya ikna eder; bu metin aynı zamanda Bavyera hükümetinin *Orgesch*'in(Escherich Örgütü) karşı devrimci örgütlerini silahsızlandırmayı ve dağıtmayı reddetmesiyle Kun'un haklı çıkardığı emekçilerin silahlanmasına bir çağrı olacaktır.[27] Çağrı, 21 Mart'a kadar partinin merkez organında pek çok kere basılır. Merkez komitede kararlaştırılmış Hörsing'e karşı direnişe çağrıyla bağlantı açık değildir.[28] Üstelik polis güçleri maden bölgesine girmek için ancak 19'unda işe koyulurlar. 20'sinde *Die Rote Fahne*, Alman işçileri Orta Almanya'daki kardeşlerinin yardımına çağırır. "Benimle olmayan bana karşıdır –sosyal demokrat ve bağımsız işçilere bir iki söz"[29] başlıklı bir yazı, komünist olmayan işçilere, ilan edilen mücadelelerde kendi kamplarını seçmeleri gerektiğine ilişkin gerçek bir ültimatomdur.

Bu çağrıların neden olduğu etkiler, yine de vasat gibi görünür. Merkez, 18'iyle birlikte, Halle-Merseburg bölgesinde eylemin yönetimini iki bölge sorumlusuna, Lemke ve Bowitski'ye bırakmıştır.[30] Bölge komitesi 19'unda Fred Fred Oelßner başkanlığında toplanır: ortaya konan soru, bu durumdan "devrimci bir anlamda" nasıl yararlanılabileceğidir.[31] 20'sinde Hörsing'in birlikleri ilerlemeye devam eder ve komünist sorumlular, işçiler arasında mücadele ruhunu uyandırmanın yollarını arar.[32] 21'inde, grev, polisin işgal ettiği bölgelere yayılmaya başlar ama

24. Protokoll des III..., s. 463.
25. *A.g.e.*
26. Die Enthüllungen zu den Märzkämpfen, s. 7.
27. Lowenthal, *a.g.e.*, s. 61, Brandler'in tanıklığına uygun olarak *Orgesch* hakkında bkz. Not: 54.
28. B. Düwell, "Disziplin und Grundsätze", Sowjet, no: 1, 1 Mayıs 1921, s. 17-21.
29. Die Rote Fahne, 20 Mart 1921.
30. *Vorwärts*, 25 ve 26 Kasım 1921; Die Enthüllungen zu den Märzkämpfen, s. 7.
31. *Vorwärts*, 25 Kasım 1921; Die Enthüllungen, s. 10.
32. *A.g.e.*, s. 19.

V.K.P.D.'nin Halle sekreterliği, sonuç olarak her bölgede bir genel grev çağrısı yapmaya karar vermeden önce hâlâ tereddüt eder.[33] Ancak 22'si sabahı grev genel kısmi kalır: olaylar Béla Kun ve taraftarlarının beklentisine tam olarak yanıt vermez.

Silahlı mücadele

Bu 22 Mart günü boyunca yine de her şey değişir. Öncelikle Eberlein Halle'a gelir ve yerel yöneticilere, Orta Almanya'da devrimin ilk adımı sayılabilecek bir ayaklanma başlatmak gerektiğini açıklar. İşçileri edilgenliklerinden kurtarmak için her yol ona mübah görünür, işi, komünist partiye ve diğer işçi örgütlerine karşı sahte saldırılar düzenlemeyi ya da tanınmış liderleri kaçırmayı –polisin ve gericilerin üzerine atılabilecek ve böylece kitlelerin öfkesine neden olabilecektir– teklif etmeye kadar götürür. Seesen'deki bir mühimmat fabrikasının havaya uçurulması girişiminden sonra, bu tasarılardan hiçbiri gerçekleşmeyecektir.[34] Yeni gerçek etmen, 21 Mart akşamı Halle'a gelen Max Hoelz'in sahneye arz-ı endamı olur.[35] 1920 Mart'ında Kapp darbecilerine karşı silahlı mücadelenin kahramanı olan o, "maceracılığı" yüzünden Brandler'le girdiği dalaşların ardından komünist partiden ihraç edilmiş ve saklanarak yaşamak zorunda kalmıştır. K.A.P.D. ve yasal olsun olmasın onun faaliyetlerini finanse etmek için vakit buldukça Karl Plättner gibi silahlı çete liderlerinin gerçekleştirdiği "kamulaştırma" eylemlerine katılır.[36] Mart olaylarından çok az önce, adı, 13 Mart'ta Berlin'deki Zafer Sütunu'na dinamitle saldırı olayına karışmış, bu durum da istisnai yetkilerle donatılmış bir heyetteki Prusya İçişleri Bakanı Severing ve Hörsing'e bahane olmuştur.[37] Partinin herhangi bir disiplinine uymasa bile muhtemelen yakın zamanlarda K.A.P.D. üyesi olan o, V.K.P.D.'nin "politikacıları" adını verdiklerini ve özellikle onun sevilmeyeni Brandler'i yalnızca küçümser. İyi bildiği bu bölgeye gelir gelmez grevcilerin toplantılarında söz alır ve silahlı grupları için adam toplar.[38]

22'si akşamında, Eisleben'de ilk küçük grubu oluşturmayı ve pek çok polisi etkisiz hale getirerek silahlandırmayı başarmıştır. Aynı gece bir silah deposuna saldırır ve ona katılmaya hazır olan gönüllüleri silahlandırır. Milisleri kırk sekiz saat içinde maden bölgesinde silahlı

---

33. Die Rote Fahne, 22 Mart 1921; Taktik und Organisation, s. 137.
34. *Vorwärts*, 25 ve 26 Kasım 1921; Die Enthüllungen, s. 8-16.
35. S. Ittershagen, "Zur Rolle von Max Hoelz in den Kämpfen der mitteldeutschen Arbeiterschaft", Die Märzkämpfe, s. 105-111, aynı zamanda Vom Weissen Kreuz zum Roten Fahne içinde Hoelz'in kendisinin versiyonu.
36. Hoelz, *a.g.e.*, s. 142; Plättner'in "kamulaştırmaları" hakkında bkz. Bock, *a.g.e.*, s. 329-330.
37. Hoelz, *a.g.e.*, s. 138 ve sonrası. Olay, siyasi provokasyon kokar.
38. *A.g.e.*, s. 143. Aynı zamanda 8 Nisan 1921 tarihli Freiheit'teki Hoelz'e epey düşman makale: "Die Hölziade und ihre Ursachen!"

eyleme geçer, şehir gerillasını askerlere ve polislere karşı sürer, bankalara saldırır, şirketleri kapatmaya ve ekipmanına finansal destek sağlamaya zorlar. Mansfeld'in komünist gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Josef Schneider[39] ona katılır ama V.K.P.D.'nin yöneticileri ve militanları,[40] olaylar başlar başlamaz koşup gelen ve daha az bilinen askeri rolü belki de çok daha önemli olan Karl Plättner karşısında bile genel olarak ihtiyatlı davranır.[41] Buna karşın K.A.P.D. onun eyleminden yararlanır ve militanları onda doğrudan devrimci eylemin kahramanını görür.[42]

Ortak bir eylem için iki komünist parti arasında Béla Kun'un himayesinde Berlin'de gerçekleşen anlaşma, K.P.D.ve K.A.P.D. arasında rekabeti engellemez. Eberlein kendi birliklerini seferber etmeye çalışırken, K.A.P.D.'nin iki Berlin elçisi, Jung ve Fritz Rasch, yine Halle kentinde aynı şeyi yaparlar.[43] Hâlâ kırsal etki altındaki bir sanayi proletaryasının egemen olduğu bu bölgede K.A.P.D. belli bir nüfuza sahiptir: belli başlı yöneticilerinden biri olan Peter Utzelman neredeyse bir yıldır Leuna'lı emekçilerle birlikte çalışır ve onların arasında kendi gazetesini yayımlayan önemli bir birlik kurmayı başarmıştır.[44] 21 Mart'ta bu dev birliğin işçileri –12.000'den fazla– bir eylem komitesi seçer, başkanı da Kempin mahlasıyla seçilmiş Utzelman olacaktır.[45] 23 Mart'ta fabrika greve gider ama grev komitesi, Kempin taraftarları ile hasmının "provokasyonlarını" ele veren V.K.P.D. yöneticisi Bernhard Koenen arasında neredeyse eşit iki parçaya bölünür.[46] Güvenlik hizmetleri sağlanıp sağlanmayacak mı? Fabrikadan 2.000 kadar silahlı işçi bölgede saldırıya geçmeli mi yoksa bu proleter kale alanda kalmakla mı yetinmelidir? Kısacası K.A.P.D. yöneticilerinin ve onların silahlı gruplardan dostlarının çok maceralı görünen aşırılıkları yüzünden dikkatli, grev bölge yöneticileriyle bağını koparmış Leuna milisleri, tek başına ve yetersiz kaleleri olan fabrikalarında tepeden tırnağa silahlı vaziyette kalacaklardır.[47]

İki komünist partinin militanları, emekçiler arasında Orta Almanya'da burjuva saldırısına karşı bir kitle protestosu başlatmak için çabalarını

---

39. *A.g.e.*
40. Gerçekte onun hizmetinde olan Lemke ve Bowitski hariç.
41. Her durumda Bock'un görüşü budur, *a.g.e.*, s. 302. Plättner, Halle ve Bitterfeld arasında hareket ediyordu.
42. Bock, *a.g.e.*, s. 297 Kommunistiche Arbeiter Zeitung'tan bir makale zikreder, no: 179, 1921 "Der Geist von Hölz ist wach!".
43. Jung, Der Weg nach unten, s. 202 ve devamı.
44. Bock, *a.g.e.*, s. 303.
45. Die Märzkämpfe 1921, s. 30.
46. *A.g.e.*, s. 82. 5 Nisan 1921 tarihli Freiheit'e göre (akşam baskısı). Kempin'i bir provakatör yerine koyan Halle komünistleri, kendi merkezlerinden her türlü güvenceyi almışlardı.
47. *A.g.e.*, s. 80-82.

ikiye katlar.[48] Berlin'de –az sayıda katılım yüzünden umut kırıcı– bir gösteri düzenlerler ve konuşmacıları genel grevin acilen örgütlenmesine çağrı yapar. 23 Mart'ta Hamburg'ta Ernst Thaelmann tarafından yönetilen işsizlerin bir gösterisi, limanları işgal eder ve bir eylem komitesi seçer.[49] 24'ü sabahı hükümet Hamburg'ta ve Prusya Saksonyası'nda sıkıyönetim ilan eder ve Reich temsilcisi olarak atanan Hörsing'e düzenin yeniden sağlanması için olağanüstü yetkiler verir. V.K.P.D.ve K.A.P.D.'nin merkez komitesi, 24 Mart'ta, fabrikaların Paskalya tatili için kapanmasının arifesinde genel greve çağrı yaparak cevap verir.[50]

Karar oybirliği ile alınmamıştır. Merkezden ve merkez komiteden üyeler, işçi mücadeleciliği konusunda bazı şüpheler sergiler. Friesland onlara, komünistlerin görevinin, gerektiğinde tek başlarına kalsalar dahi, ne olursa olsun savaşmak olduğu cevabını verir.[51] Malzahn karşı çıkar: parti bu şartlarda genel greve çağrı yaparak kitlelerden bütünüyle kopar. En iyi durumda bir işyerinde devrimci bir küçük grup oluşturan elli komünist, karşılarına, daha önce yaptıkları gibi, başka koşullarda onları izleyecek olan bin iş arkadaşının çıkarılacağına şahit olacaktır.[52] Yenilir, boyun eğer ve Ruhr bölgesinde grev örgütlemeye gitmek görevini kabul eder.[53]

O 24 Mart Perşembe günü komünistler, kaba kuvvet dahil bütün yolları kullanarak genel grev başlatmayı deneyeceklerdir. Militan müfrezeleri, girişi, "sarılar" dedikleri komünist olmayan büyük emekçi kitlesine yasaklamak için baskınla fabrikaları işgal etmeye çalışırlar. Ayrıca iş başındaki ya da işe giden işçilere saldıranlar işsiz gruplarıdır.[54] Berlin'de, pek çok büyük işyerinde, Ruhr'da ve rıhtımları işgal eden işsizlerin ve liman işçilerinin yoğun çatışmalardan sonra dağıtıldığı Hamburg'ta olaylar çıkar.[55] Genel bilanço yetersizdir: kötümserlere göre[56] 200.000, iyimserlere göre[57] yarım milyon grevci söz konusudur. Bazı başarısızlıklar acı vericidir; tıpkı elektrik santrallerinden yoldaşlarını

---

48. Friesland, 7 Nisan'da, her zaman terörist eylemler ya da sabotaj yoluyla suni eylemi bir şekilde "kışkırtmayı" öneren K.A.P.D.tarafından ortaya çıkarılan güçlüklerden şikâyet edecektir (Levi Arşivler, P 83/9, s. 14).
49. *A.g.e.*, s. 57.
50. *A.g.e.*, s. 138-141; Die Rote Fahne, 24 Mart 1921.
51. Protokoll des III..., s. 553.
52. *A.g.e.*, s. 553-554.
53. *A.g.e.*, s. 556.
54. 22 Mart 1921 tarihli Freiheit, freikorpslardan kaynaklı sağcı terörist örgüt Orgesch'in (Organisation Escherich) silahsızlandırılması için gerçek bir ültimatom ortaya atan Hamburg K.P.D.menşeili bir bildiri metni yayımlar: "İşsizler fabrikaları işgal edecek. İşçiler edinebildikleri kadar silah edinecek ve mümkün olduğu yerde Orgesch'i silahsızlandıracaklar."
55. Die Märzkämpfe, s. 58-59.
56. Protokoll des III... (Malzahn), s. 251.
57. *A.g.e.* (Zinovyev), s. 184.

ikna etmeyi başaramayan Sült'ünki gibi.[58] İki komünist partisi, V.K.P.D.ve K.A.P.D.'nin ortak gösterisi, Lustgarten'de 4.000 kişi toplamaz[59]; oysa V.K.P.D. birkaç hafta önceki seçimlerde 200.000 oy almıştır. Grev, pratik olarak Berlin'de mevcut değildir.[60]

Dolayısıyla her yerden Mansfeld bölgesine takviye kuvvetleri akın edecektir. 28'inde Leuna fabrikaları bombalanır; bu fabrikaları ele geçiren emekçiler 29'u sabahı teslim olur.[61] Max Hoelz, son bir çabayla adamlarını küçük müfrezeler halinde dağıtır. Merkez'in emirlerine rağmen Ruhr'un komünist yöneticileri işbaşı işareti verir.[62] 30'unda, merkez komitede Ruhr'u temsil eden Franken, hemen bir işbaşı talimatı ortaya atılmasında ısrar eder. Brandler, Thalheimer, Stoecker, Heckert bu çözümü yeğler ama Eberlein daha fazla "diretilmesinde" ısrar eder ve galip gelir.[63] Ancak 1 Nisan'daki merkez çağrısı, uzun zamandır umutsuz hale gelen greve ve eyleme son verme emri verir.[64] Bir önceki gün yakalanan Wilhelm Sült, Emniyet Müdürlüğü binasından "kaçma girişimi" yüzünden öldürülmüştür.[65] 6 Nisan'daki cenaze töreni o dönemin Berlin proletaryasının eşsiz bir gösterisine vesile olacaktır: Berlin'de Kapp yanlılarına karşı genel grevin başarılı olmasında belirleyici girişimleri olan bu adam, katledilmesinden sonra, ilk defa V.K.P.D.'nin başlattığı genel grev sırasında onu takip etmeyen bir yoldaş kalabalığı toplar.[66]

30 Mart'ta *Pravda* Gazetesi "Alman Devrimi" başlığıyla, "Sovyet iktidarına yardım etmek için komünistlerin yönetimi altında Sovyet Rusya'yla ittifak sloganıyla" saldırıya geçen Alman proletaryasını selamlamıştı. "Proletaryanın bildiği en yüksek mücadele biçimi olan grevin ve silahlı ayaklanmanın birleşmesini" yüceltiyor ve "Alman proletaryasının, ilk defa, yarım milyon üyelik komünist bir partinin mücadelesinin başında ayağa kalkmasına" seviniyordu.[67] Birkaç gün sonra, *Izvestija*'da, Steklov, Alman komünistlerin, iktidarın saldırısına vakitsiz atılarak ağır bir yenilginin sorumluluğunu taşıyıp taşıyamayacaklarını kendi kendine soruyordu.[68] Eylem sona ermişti. Tartışma başlıyordu.

---

58. Die Rote Fahne, 7 Nisan 1921.
59. 27 Mart 1921 tarihli Freiheit'e göre "birkaç yüz"; tutuklanması gösterinin nedenlerinden biri olan Friesland'ın salıverilmesi, hiç kuşkusuz bu başarısızlığa katkıda bulunacaktır.
60. Friesland 7 Nisan'da bunu kabul eder (Levi Arşivler, P 83/9, s. 14).
61. Die Märzkämpfe, s. 102.
62. Hoelz, *a.g.e.*, s. 162.
63. Protokoll des III... (Neumann), s. 584. Neumann, Eberlein'i zikretmez ama ona cevap veren Thalheimer (*a.g.e.*, s. 595) merkezin Eberlein tarafından "korkutulduğunu" yalanlar.
64. Die Rote Fahne, 4 Nisan 1921.
65. *A.g.e.*, 1 Nisan 1921.
66. Freiheit, 7 Nisan 1921; Die Rote Fahne, 7 Nisan 1921.
67. Pravda, 30 Mart 1921.
68. *Izvestija*, 4 Nisan 1921.

26
Bozgundan Sonraki Günler

Mart Eylemi'nin geleceği, bizzat yöneticilerinin Alman partisine yaşattığı felaketin boyutunu ortaya koyar. Kendi militanlarını eyleme çekmekte başarılı olamaz. Bazıları greve karşı açıkça tavır alır. Pek çoğu sonraki günlerde kapıyı çarparak ya da sessiz sedasız çekip gidecektir: parti, birkaç hafta içinde 200.000 üyesini kaybeder.[1] Üstelik baskılar artar: gazeteler yasaklanır ya da yayınlarına ara verilir, militanlar tutuklanır –zaman zaman birkaç gün ya da birkaç saat için ama sıklıkla suçlanıp aylarca tutuklanarak. Adliye mahkemeleri sürekli faaliyet halindedir: Haziran başında dört yüz kişi bin beş yüz yıl ağır hapis cezasına, beş yüz kişi sekiz yüz yıl hapis cezasına ve sekiz kişi ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir; üstelik hiçbiri yargılanmamış olan grevciler ve mücadeleciler için dört ölüm cezası da mevcuttur.[2] Bizzat parti başkanı Brandler "vatana ihanetten" beş yıl hapse mahkûm edilir.[3] On binlerce grevci işten çıkarılır ve işverenlerin kara listesine alınır. Pek çok fabrika ve bölgede, bundan böyle tek başına ve ağır darbe almış

1. Bkz. XXXII. Bölüm. Mart başında yaklaşık 350.000 üye hesap edilir ve 1922'de, Ağustos 1921'de yalnızca 150.000 aidat toplanacaktır.
2. Die Rote Fahne, 9 Haziran 1921. Altı haftadır K.P.D.'nin yayın organı düzenli olarak bir "bilanço" yayımlıyordu. Knittel, Die Märzkämpfe 1921 içinde iki bin beş yüz yıl hapis rakamı verir.
3. Die Rote Fahne, 7 Haziran 1921. Aynı zamanda, Der Hochverratprozess gegen Heinrich Brandler vor dem aussenordentlichen Gericht am 6. Juni 1921 in Berlin. Ruth Fischer (*a.g.e.*, s. 216) tarihini doğru olarak verdiği bu davayı, yanlış yere Kapp Darbesi'nden sonra olarak belirler. Kendini politik olmaktan çok yasalcı olarak savunduğunu belirtir. Aslında Brandler, hâkimleri karşısında merkez tarafından alınan bütün kararların sorumluluğunu üstlenmiştir; bu da elbette partisi tarafından gerçekleştirilebilecek bütün darbe girişimlerini şiddetle reddetmesi anlamına gelir: esas olarak savunmaya yönelik bir tutumdur bu. Solcular onu, mahkeme önünde proletarya diktatörlüğü için mücadelenin Weimar Anayasası çerçevesinde idare edilebileceği ifade etmekle suçlayabilecekti. Brandler, 17 Haziran tarihinde Merkez'e yazdığı bir mektupta (Sowjet, no: 6, 1921, s. 172-174), kendi tavrını, hükümet baskısına argüman sağlamamanın, dolayısıyla da militanları korumanın gerekliliğiyle açıklamıştı: avukatı Weinberg'in, Pieck ve Thalheimer gibi düşündüğü, merkezin bu savunma örneğinde uzlaştığı garantisini ona verdiği hakikatinde ısrar eder. 15 Temmuz tarihli merkez toplantı tutanağından bahseden Véra Mujbegovic'e göre (I.M.L.-Z.P.A., 3/1, s. 55) Merkez, Brandler'in tutumuna yönelik olarak tavır almamaya ama kişisel sorumlulukları gereği parti basınına açık eleştirilerini ifade etmek isteyen üyelerine izin vermeye karar verecektir. Mart kampının koalisyonunun dağılmasının ilk işaretlerinden biri burada yatmaktaydı.

komünist çevre ile bu çevrenin etkilemeye başladığı emekçiler arasında yeni yeni kurulan bağlar kopmuştur.[4]

Sorumluluklar açık bir şekilde hemen ortaya çıkmaz. Pek çok militan 17 Mart'ta merkez komitenin aslında Mansfeld bölgesinde Hörsing'in saldırısına olası bir karşılık vermeye karar verdiğini bilir. Bugün bile Doğu Alman tarihçileri, neredeyse tamamen, yetkililerin provokasyonu karşısında Orta Almanya emekçilerinin yalnızca savunmaya yönelik tepki verdiği yorumuyla yetinirler.[5] Ne olursa olsun yayılan ilk yorum, en azından bozgun aşikâr olur olmaz, budur. Daha 7 Mayıs'ta, Berlin'deki bir sorumlu militan toplantısında, Friesland, partinin bu saldırıya karşılık vermesi gerektiğini ama Orta Almanya'da bizzat merkezin isteği ve talimatlarına karşı çarpışmalar patlak verdiğini iddia eder:

> Berlin'de de, silahlı ayaklanmanın proletaryanın kendi hareketinin bir sonucundan başka bir şey olamayacağı, genel grevin-gerçek bir kitle hareketine dönüştüğü zaman-silahlı mücadeleye dönüşebileceğini ama öncelikle proletaryanın işverenlerle karşı karşıya gelmesini gerçekleştirmeyi denemenin gerektiğini düşünüyorduk.[6]

Eylemin başarısızlığının ertesinde, Mansfeld komünistlerinin işlediği "hatalar", bazı beceriksiz davranışlar ve *Die Rote Fahne*'de geçen yanlış ifadeler, ne pahasına olursa olsun genel grev ve ayaklanma başlatmak için terörizmi ve provokasyonu kullanmaya daima hazır, eylemin gidişatına K.A.P.D.'nin getirdiği "karışıklıklar", eylemin bu sözcüsüne bakılırsa, doğru bir politikanın bu denli korkunç sonuçlar doğurabileceği gerçeğini ortaya koyar. Militanlar önünde şunları ifade eder:

> Benim söylediğim (...), bunun hatası, durumu anlamayan ve vermek zorunda oldukları cevabı vermeyen işçi kitlelerinin iflasına düşer.[7]

Levi'nin karşı saldırısı

Ama Levi onu bu şekilde anlamaz. Görkemli Mart günleri esnasında Almanya'da değildi: Béla Kun'la girdiği sıcak bir tartışmadan sonra eylemin arifesinde İtalya'ya gitmişti zira dediğine göre Paskalya'dan önce önemli hiçbir şey olmayacağından emindi. Olaylardan Viyana'da haberdar olur ve kendisi ve siyasi yoldaşlarının istifasından sonra alınan korkunç dönemecin boyutunu ölçebilir. İlk tepkisi üzerine Clara Zetkin, Lenin ve Troçki'ye şunları söyleyecektir:

---

4. H. Malzahn, "Die Märzaktion und unsere Gewerkschaftsarbeit", Unser Weg (Sowjet), no: 2, 15 Mayıs 1921, s. 35-38.
5. Die Märzkämpfe, 1921.
6. "Funktionärsitzung der V.K.P.am 7 april 1921 in Kleiens Festsälen, Hasenkleide". Levi Arşivler P 83/9, f. 11.
7. *A.g.e.*, s. 17.

Bu talihsiz Mart Eylemi yüzünden derinden sarsıldı. Bu eylemin partinin varlığını düşüncesizce tehlikeye attığına ve Rosa, Karl, Leo ve daha pek çoklarının hayatlarını verdiği şeyi harcadığına inanmıştı. Ağladı, partinin yitirildiği düşüncesiyle kelimenin tam anlamıyla acı içinde ağladı. Onun ancak aşırı yöntemler kullanılarak kurtarılacağını düşünüyordu.[8]

Levi, Béla Kun'un teorilerinin biçimlendiğini ve yeni yönetimin, partiyi saldırıya "zorlama" bahanesiyle, onu felakete sürüklediğini tespit etmek üzere alelacele geri döner. İlk düşüncesi 27 Mart'ta Lenin'e yazmak olur. Artık partinin başında sorumlu pozisyonda olmadığı için ne kadar sevindiğini ona hatırlatır ve mevcut tavrının, şimdi onun başında başkalarının olması gerçeğiyle hiçbir ilgisinin olmadığına teminat verir.

Ama partinin şimdiki yönetimi-sanırım bunu açık yüreklilikle söyleyebilirim– komünist partiyi en fazla altı aylık bir süre içinde tam bir yıkıma sürüklüyor; bu özel durum ve ağırlığı beni size seslenmeye teşvik ediyor.[9]

Böylelikle Lenin'e "Komünist Enternasyonal'den bir yoldaş"[10] olan Béla Kun'un gelişinden beri olup bitenleri anlatır, Clara Zetkin'leyaptığı görüşmelerden ve kendisinden bahseder:

Yoldaş şöyle diyordu: Rusya çok güç bir durumda. Rusya'nın Batı'daki eylemlerle kesinlikle rahatlatılması gerekecektir ve bu temelde, Alman partisi acilen eyleme geçmelidir. V.K.P.D. bugün 500.000 üyeden oluşuyor ve bununla, hükümeti devirmek için 1.500.000 proleter hazırlanabilirdi. Dolayısıyla, mücadeleye hükümete devirme çözümüyle acilen girişmek gerekliydi.[11]

Hemen sonra Lenin'e Mart olaylarının nasıl gerçekleştiğini anlatır, eylemlerin, proletaryanın kısmi eylemleri olarak değil, "partinin özel girişimleri" olarak gerçekleştiği gerçeğinde ısrar eder. Bu eylemler, komünistleri öteki proleter çoğunluğa karşı kışkırtmakla, onları yalnızlaştırmakla ve işçi hareketi içinde burjuvazinin temsilcilerinin yetkisini güçlendirmekle sonuçlanacaktır. Lenin'in otoritesine başvurarak şöyle bitirir:

Partinin şimdiki durumunu yalnızca güç değil, bu şartlarda, çok tehlikeli görmem ve partiyi ölüm tehlikesi altında düşünmem ölçüsünde, Komünist Enternasyonal'in politik ayrıntılarından haberdar olup olmadığınızı bilmediğim size dönüyor, bu durumu kendi açınızdan düşünmenizi ve ona göre harekete geçmenizi istiyorum. Kişisel olarak Almanya'da Komünist Enternasyonal'in bu politikasına karşı gelmeyi düşünmüyorum. Zaten bu düşüncemden haberdar olan yürütmenin temsilcisine bu eylemi engelleye-

8. C. Zetkin, Lenin Hakkında Anılar, s. 43.
9. Levi Arşivler, P 55/4, Zwischen Spartakus und Sozialdemokratie, s. 37.
10. Ch. Beradt kötü bir rastlantı sonucu Rákosi'nin söz konusu olduğunu notta belirtir (Zwischen Spartakus und Sozialdemokratie, s. 37, no: 1).
11. *A.g.e.*,s. 38.

bilecek hiçbir şey yapmayacağımı söyledim zira son olaylardan sonra beni oportünist olarak etiketleyebilmek amacıyla uyarılarımın –düşüncelerimin temelinde– severek dinleneceğinin fazlasıyla farkındayım. Ayrıca yürütmenin temsilcisiyle son görüşmem dışında, yürütmenin politikasına karşı hiçbir hareketim olmadı ve sadece olacakları bekliyorum. Şimdi belki düşüncelerimi açıklayacağım bir kitapçık yazmaktan fazlasını yapmayacağım ama bu kitapçıkta Almanya'daki yeni makamlara ya da yürütmeye eleştiri getirmeyeceğim. Sorumluluk taşıyan yoldaşlar onlara engel oluyorum duygusunu yaşamayacak. Ama Alman partisi için belirleyici olan bu günler ve haftalarda hiçbir şeyi savsaklamamam gerekli ve kısmen bile olsa uyarılarımı dikkate almanız durumunda bu temelde size dönüyor ve gerekli araştırmayı sürdürmenizi istiyorum.[12]

Ama olaylar hızlanır; Levi de 2 ve 3 Nisan'da, düşündüğünü söylediği kitapçığı yazmaya koyulur. Bu kitapçığı, onu "tek kelimeyle mükemmel"[13] olarak değerlendiren Clara Zetkin'e sunar ve iki kez, onu dinlemeyi reddeden merkez komitenin kendisini dinlemesini ister.[14] 7 Nisan'da Berlin'deki bir yöneticiler toplantısında Lenin'e, yapmayacağını yazdığı şeyi yapar ve merkezin yürütmeden esinlenmiş politikasına karşı ilk suçlamasını gerçekleştirir.[15]

Onun için Mart Eylemi'ne ilişkin karar, yalnızca komünizmin Almanya'daki yazgısını değil, bütün Enternasyonal'in yazgısını içerir:

Böyle bir eylem komünist düşünce noktasından tamamen olanaksızdı.[16]

P.S.I.'deki bölünme konusundaki tartışmalar sırasında çatışan politik tavırlar, bundan böyle bütün somut sonuçları ve içerimleriyle açıkça ortaya çıkar: "eylemlerin yalnızca komünist parti tarafından sürdürülemeyeceği, bunların ancak proletarya yoluyla mümkün olabileceği" şeklindeki, Merkez tarafından reddedilen Levi'nin düşüncesi ve ne yazık ki üstün gelen, "komünist partinin kendi adına, yalnızca kendi güçleri temelinde eylemlere girişeceği"[17] fikriydi. Aslında ona göre başta Radek olmak üzere Paul Frölich ve Brandler gibi isimlerin merkez komiteye müdahalelere ilham vermiş olan anlayış buydu. Bu anlayış özellikle 18 Mart'ta yayımlanan merkezin çağrısında, silahlara gerçek bir çağrıda ifade edilmişti:

Her bir işçi yasaya karşı koyuyor ve bulduğu her yerde silah ediniyor.[18]

---

12. *A.g.e.*, s. 43-44.
13. Ch. Beradt, *a.g.e.*, s. 49.
14. *A.g.e.*, Levi Arşivler, P. 113/6.
15. Tartışmanın tutanağı, Levi Arşivler, P. 83/9.
16. *A.g.e.*, f. 21.
17. *A.g.e.*, f. 22.
18. Die Rote Fahne, 18 Mart 1921.

Levi bu tarihte Orta Almanya'da henüz çatışmaların olmadığının altını çizer; etkisi tartışılmaz bu türden çağrıların gündelik tekrarının ardından patlak vermişlerdir:

> Mansfeld'te olan bitenlerin Berlin'de temsil edilen şeyin kaçınılmaz sonucu olduğunu söylüyorum.[19]

Komünistlerin çıkarlarının emekçilerden ayrı düşünülemeyeceğine işaret eden meşhur *Komünist Manifesto* ifadesinin karşısına, 20 Mart tarihli *Die Rote Fahne*'nin başyazısında geçen Bakunin'in bir alıntısını çıkarır ve parti yönetimini devrimin "yapılabileceği" düşüncesine dayanan tipik anarşist anlayışı benimsemiş olmakla suçlar. Bu anlayışın nedeni "üyelerinin en yüksek fedakârlık ve kendini adama düşüncesine dayalı, yöneticilerinin kökten bir çözümü temeline dayalı bir örgüt" olmaktan kaynaklanır. Bu anlayışın karşısına, "daha güçlü olsa da, hiçbir parti, devrimi başka proleterlerin yapabileceğinden fazla gerçekleştirme olanağına sahip değildir" şeklindeki Marksist anlayışını çıkarır.[20] Friesland'ın da kabul ettiği gibi, Alman yöneticiler işsizleri fabrikalara saldırmaya kışkırttıkları zaman Spartakist geleneğe olduğu kadar Bolşevik geleneğe de sırtlarını dönmüşlerdir:

> Hâlâ başka bir fikir, devrimi, proletarya azınlığıyla onun çoğunluğuna karşı yapma fikri vardı. (...) Şimdi de diğerinin temeli olan kaçınılmaz bir fikir var; proletaryanın çoğunluğuna karşı grev örgütlenebileceği fikri.[21]

Saçma bulduğu bu politikanın sonucu bozgun oldu ve bu bozgunun önemi baskının genişlemesinde ya da burjuvazinin artan nefretinde değil, "bundan böyle proletaryanın çoğunluğu" ile komünistler arasında "bir güvensizlik duvarının yükseldiği" gerçeğinde yatar.[22]

Ona göre bu sonuç, eyleme ve komünistlerin etkisinin gelişmesine o kadar zararlıdır ki, dünya ölçeğindeki güç dengeleri bir önceki yılla birlikte alt üst olmuştur: İtalya'da işçi örgütlerine karşı faşist saldırılar, İngiltere'de grevdeki maden işçilerine karşı silahlı kuvvet kullanılması bundan böyle önemli olan bu olgunun örneklerini, karşı-devrim yoluyla her yerde başlatılan karşı-saldırıyı oluştururlar.

"Bizim Yolumuz"

Merkez komite 6 ve 7 Nisan'da gizlice toplanır. Clara Zetkin'den talep etmesine uygun olarak, komite Levi'yi dinlemeyi reddeder; Zetkin, Merkez'i eleştiren ve olağanüstü bir kongrenin toplanmasını –6 ve 3

19. P. 83/9, f. 26.
20. *A.g.e.*, f. 30.
21. *A.g.e.*, f. 33.
22. *A.g.e.*, f. 35.

çekimsere karşı 43 oyla reddedilmiştir– isteyen bir önerge sunar.[23] Ancak merkez komite 4 oya karşı 26 oyla başka bir çözümü benimser; buna göre Mart Eylemi'ni bir saldırı taktiğinin gerekliliği yüzünden doğrular ve sosyal demokrasinin "ihaneti" konusunda yenilginin sorumluluğunu ve işçi sınıfının "edilgenliğini" reddeder. Bu çözüm, disiplinin güçlendirilmesine bir çağrıyla son bulur:

> Merkez komite, merkez tarafından alınan politik ve taktiksel tavrı onaylar, eylem sırasında bazı yoldaşların bireysel olarak gerçekleştirdiği etken ve edilgen direnişini şiddetle mahkûm eder ve merkezden, uygun olan her türlü yöntemle, örgütü savaş düzeni almaya hazır hale getirmesini talep eder.[24]

İlk yaptırım, merkez komitenin ve merkezin üyesi, her ikisinden de disiplinsiz davranışları yüzünden ihraç edilmiş Max Sievers'e gelir. Açıkça başka sorumlular da devrilecektir.

12 Nisan'da Levi'nin kitapçığı *Bizim Yolumuz* basın yoluyla yayımlanır –*Bizim Yolumuz: Darbeciliğe Karşı (Unser Weg-Wider den Putschismus)*.[25] Mart Eylemine ve ona ilham veren anlayışa karşı tutkulu bir suçlama olması yanında, Levi'nin, devrim ve komünist bir partinin ileri bir ülkedeki rolü konusunda genel anlayışının takdimini teşkil eder.

Ona göre Alman komünistlerine kabaca sorulan sorunun merkezinde, devrimin seyri meselesi yatar. Komünist Enternasyonal'in varlığının önemsiz olmadığı "nesnel koşulların" gerçekleşmiş olduğunu düşünen Levi, "öznel koşulların" incelenmesini düşünür. Gecikmeden, Alman burjuvazisinin bundan böyle savaş sonrası krizinden çıktığını ve karşı-saldırıda bulunabilmek için kendini yeterince sağlamlaştırdığını söyler. Şimdilik önemli olan, proletaryanın sınıf mücadelesindeki yeridir. Tartışmasız bir biçimde, özellikle V.K.P.D.'nin kurulmasıyla birlikte iyileştirilmiştir ama yarım milyon üyelik bir partinin varlığı, asıl problemi, iktidarın ele geçirilmesi için kitlelerin kazanılması problemini yine de çözmez.

Bu noktada elde edilen sonuçları abartmak tehlikeli olacaktır. Komünist parti, proletaryanın arkasında toplamak için orta sınıflara ulaşmakta henüz yetersiz olmakla kalmayıp, bizzat kendisi proletarya içinde bir azınlıktır. İktidar için mücadeleye başlamadan önce gereken % 51 oya ilişkin eski sosyal demokrat argümanı bütünüyle reddederek, seçim yanılsamalarını beslemeyen Levi, seçim sonuçlarının, Lenin'in yazdığı gibi, kitlelerin ateşini ölçmekte mükemmel bir "termometre"

---

23. Die Rote Fahne içinde Clara Zetkin tarafından sunulan önerge metni, 30 Nisan 1921 ve Unser Weg (Sowjet), no: 1, 1 Mayıs 1921, s. 4-10.
24. Die Rote Fahne, 9 Nisan 1921.
25. Merkez Komite'nin onu kabul etmeyi yeniden reddetmesinden sonra 8 Nisan-4 Mayıs (Was ist das Verbrechen?) tarihlerinde Merkez Komite önünde Radek(Soll die V.K.P.D..., s. 108) ve Levi'nin kendisine göre 3 Nisan'da baskıya verilmiştir.

oluşturabildiğine dikkat çeker. Rakamlar ortadadır: oylarını bir işçi partisine verdiklerinin yeterince bilincinde olan emekçilerin %20'si komünist oy kullanır. Sendika mevcutlarının incelenmesi aynı tespiti ortaya koyar: V.K.P.D.'nin 500.,000 komünisti, sendikalarda örgütlenmiş emekçilerin on altıda birini temsil eder. Dolayısıyla komünistler, işçi sınıfında bir çoğunluk oluşturmaktan uzaktır. Bu tespit tek başına iktidarı ele geçirmeye yönelik her türlü eylemi vakitsiz olarak mahkûm etmeye yetecektir. Ama Bolşevik deneyiminden esinlenerek daha da uzağa gitmek gerekir. *Bolşevikler İktidarı Ellerinde Tutacaklar Mı?* adlı kitapçığında Lenin, şunları yazar:

> Devrimci parti, devrimci sınıfların ileri müfrezelerinde ya da ülkede çoğunluğa sahip değilse, ayaklanma söz konusu olamaz. Ayrıca ayaklanma 1) devrimin dünya ölçeğinde büyümesine; 2)eski hükümetin, mesela "koalisyon" hükümetinin tam bir ahlaki ve politik iflasına; 3) aracı unsurların, yani dün tamamen ondan yana olmasına karşın, bütünüyle hükümetten yana *olmayanların* kampındaki büyük tereddütlere ihtiyaç duyar.[26]

Bu ek koşullardan hiçbiri bugün Almanya'da mevcut değildir. Alman komünistlerinin etkisinin orduda hiçbir hükmü yokken, Bolşevikler, iktidarın ele geçirilmesinin arifesinde ordunun en azından yarısını denetliyorlardı; Alman komünistleri, tam anlamıyla çökmekte oldukları bu Orta Almanya'da yalnızca proletarya içinde çoğunluğa sahipken, Bolşevikler bütün sanayi bölgelerindeki Sovyetlere egemen oluyorlardı.

Böylesi bir güç dengesi içinde elbette komünistlerin görevi, çoğunluğun fethini hızlandırmalarını mümkün kılacak devrimci bir durum yaratmaya çalışmaktır:

> Politik bir partinin ve komünist bir partinin, *açıklık ve kararlılıkla, ajitasyon ve propaganda çalışmasının kesinliği ve korkusuzluğuyla*, kitleler üzerinde yarattığı entelektüel ve örgütsel etkiyle, kısacası *politik* yollarla mücadele durumları yaratabileceği ve yaratmak zorunda olduğu fikrini her zaman savunduk.[27]

Oysa aylardır "geçmişle bağını koparmanın", "edilgenlikten" ve "tamamen propagandacı eylemden" çıkmanın gerekli olduğunu ilan edenlerin suçladığı tam da bu yöntem, bu gelenek, politik mücadeleye ilişkin bu Marksist anlayıştır. Levi'ye göre Mart Eylemi, gerçekte vaaz ettikleri yeniliğin ne olduğunu göstermiştir:

> Kuşkusuz birleşmiş Alman komünist partisinin geçmişle kopmasına neden olan yenilik, politik olmayan yöntemlerle, polis yöntemleriyle, provokasyonla mücadele durumlarının da yaratılabileceği düşüncesidir.[28]

---

26. Œuvres, t. XXVI, s. 131.
27. Unser Weg, s. 33.
28. *A.g.e.*, s. 33.

Levi, 17 ve 18 Mart oturumlarında merkezin –anonim– üyelerinden alıntılara ve *Die Rote Fahne*'den bölümlere dayanarak, bu saldırı felsefesinin nasıl olup da merkezi, işsizleri başka emekçilere karşı kışkırtmaya, komünistleri –onları emekçi yoldaşlarından ayırarak, elde edilen etkiden bile bile vazgeçerek, böylelikle iş yerlerini bürokratların etkisine bırakarak– fabrikalarında azınlıkta olsalar bile greve ve dolayısıyla işsizliğe zorlamaya götürdüğünü kanıtlamaya girişir. Onun için partiyi sarsan kriz başka türlü açıklanmaz: bir kitle partisi Ludendorff'un imparatorluk ordusunu yönettiği gibi yönetilmez, işçi militanların hissettikleri şeyler, kendi sınıflarının çoğunluğuyla paylaştıkları bu duygular, onları, birlikte yaşadıkları ve mücadele ettikleri emekçilerin geri kalanıyla birleştiren bağlar hesaba katılmadıkça yönetilemez. Sonuç, Mart Eylemi'dir: "Tarihin en büyük Bakuninci darbesidir."[29]

Ama Alman Merkez bu korkunç politikanın tek sorumlusu değildir: Levi isim vermeden, onun için eylemin öncüsü sayılan Béla Kun'u hedef alır:

> Bu eylem girişimi Alman partisinden kaynaklanmıyor. Bunun sorumluluğunu kimin taşıdığını bilmiyoruz. Yürütme komitesinin temsilcilerinin yetkilerini aştıkları epey sıklıkla vuku bulmuştur yani ancak iş işten geçtikten sonra temsilcilerin şu ya da bu iş için tam yetkilerle donatılmadığı fark edilmiştir. (...) Dolayısıyla merkezin üzerinde şimdi, hemen ve ne pahasına olursa olsun eyleme geçmesi yönünde uygulanan belli bir baskı vardır.[30]

Dolayısıyla parti ile Enternasyonal'in yürütmesi arasındaki ilişkiler meselesini ele almak gereklidir.

> Yalnızca birleşmiş Alman Komünist Partisi'nin böylesi korkunç bir bozgununun Komünist Enternasyonal'e de ulaşmış olması yüzünden değil, Komünist Enternasyonal'in yürütme komitesinin, ayrıntılara girmeden, en azından bazı sorumluluklar taşıması yüzünden de parti ile Enternasyonal'in yürütmesi arasındaki ilişkiler meselesini ele almak gereklidir.[31]

Levi, Moskova'yla ilişkileri engelleyen maddi güçlükleri hatırlatır: aslında yürütme Batı Avrupa'dan kopmuştur. Mevcut krizin nedenlerinden biri, bu güçlükleri aşmak için benimsenen çözümde yatar: yürütme tarafından ulusal partilere bu güçlükleri denetlemekle yükümlü güvenilir isimlerin gönderilmesi. Bu isimlerin en iyiler arasından, Sovyetler Birliği'nde bile kaçınılmaz olan partinin Rus kadroları arasından seçilmemesi anlaşılırdır. Ama sahip olduğu ve kullandığı isimler –Orta Avrupa göçmenleri– en iyi durumda ortalama insanlardır. Levi,

29. *A.g.e.*, s. 39.
30. *A.g.e.*, s. 29.
31. *A.g.e.*, s. 51.

Béla Kun'dan "Türkistanlı" diye bahseder: genellikle yanlış anlaşılan bu ima, Lenin'in, Wrangel ordusunun teslim oluşu sırasındaki tavrını eleştirdiği Béla Kun'u Türkistan'a gönderdiğini bilen biri için açıktır. Macar yönetici ancak Almanya'da görevlendirildiğinde talihsizliğinden kurtulur. Berlin'de Rákosi'nin, Livorno'dan sonra bütün büyük komünist partilerde yeni bölünmelerin gerekliliği konusunda söylediği sözleri hatırlatan Levi, henüz yayımlanmayan bir makalede, Rákosi'nin orada yalnızca "kendi adına" konuştuğunu iddia ederek bu sözlerin Radek tarafından reddedildiğini belirtir. Şunları söyleyecektir:

> Burada oynanan anlamsız bir oyundur; sorumsuz insanları başka ülkelere göndermekten ve hemen ardından, gerektiğinde bu insanları onaylayıp onaylamamaktan ibaret olan yöntem, kesinlikle çok uygundur ama parti içindeki uzun bir gelenekle kutsanmış olsa dahi, III. Enternasyonal için korkunçtur.[32]

Yürütme delegelerinin ulusal partiler karşısındaki tavrı, gerçekten gerekli politik merkezileştirme için bir engel teşkil eder:

> Asla ülkenin merkeziyle değil, daima onun arkasında ve genellikle ona karşı çalışıyorlar. Ötekilerden ayrı olarak Moskova'da bir kitle buluyorlar. Kâh yürütmeden yoldaşlar arasında, kâh üye partiler içinde ortak bir çalışma için her türlü güveni zorunlu olarak zayıflatan bir sistem bu. Bu yoldaşlar çoğu zaman politik yönetim için yararsız, ayrıca bu meselelere çok az aşinalar. Bundan üzücü bir durum doğuyor: merkezden kaynaklı politik bir yönetimin olmayışı. Bu anlamda yürütmenin yaptığı şey, çok geç gelen çağrılar, çok erken gelen afarozlar göndermek. Komünist Enternasyonal adına böyle bir politik yönetim, ancak bir felakete sürükleyebilir. (...) Yürütme, Rusya sınırları çerçevesinde tasarlanan bir Çeka'dan başka türlü hareket edemez: imkânsız bir durum. Yetersiz delegelerin yetersiz ellerinin farklı ülkelerde artık yönetimi sahiplenmediği bir değişim talep etmek, politik bir yönetim istemek ve bir parti polisine karşı çıkmak özerklik talep etmek değildir.[33]

Keskin eleştirilerine rağmen Levi, temelde Komünist Enternasyonal örgütünün varlığını ya da ilkelerini yeniden sorgulamaz. Çıkardığı sonuç bunu kanıtlar: hataların düzeltilmesini bekler ve sebatla umut eder; bu durum karşısında Lenin ve Troçki'nin Bolşevik Parti'de yıllardır savunduğu fikirleri savunmakta olduğuna inanmıştır.

Sert bir tepki

Ama yürütme uzlaşmaya hazır değildir. 4 Nisan'da Levi, Clara Zetkin, Däumig ve diğerlerinin merkezden istifası konusunda, bir "firar" olarak nitelendirdiği bir bildiri yayımlar ve şunları söyler:

---

32. *A.g.e.*, s. 51.
33. *A.g.e.*, s. 55.

> Levi yoldaşın ve onun grubunun Alman komünist parti merkezini terk etme nedeni, İtalyan meselesi değil, Alman ve uluslararası politika konusunda oportünist belirsizliklerdi.[34]

Bunun dışında yürütme, Levi'nin tavrının "onunla dayanışma içinde olan yoldaşların" gözünü açmaya katkıda bulunması dileğini ifade eder. Yönetim birimi ilk defa 6 Nisan'da Mart Eylemi'nden yana tavır alır, bu eylemde Mart 1919'dan itibaren "Alman proletaryasının ilk örgütlü saldırısını" görür, bunun başarısız oluşunu ise "sosyal demokrat partinin akıl almaz ihanetine" ve bağımsızların komünistlerin yanında mücadeleye atılmayı reddetmelerine yükler. Yürütme, Alman komünistlere vakurla şunları ifade eder:

> Komünist Enternasyonal size: "İyi iş çıkardınız" diyor. İşçi sınıfı tek bir saldırıyla alt edilemez. Alman işçi sınıfının tarihinde yeni bir sayfa açtınız. Yeni mücadelelere hazır olun![35]

Böylelikle cesaretlendirilen merkez, 15 Nisan'da Levi'yi partiden ihraç etmeye karar verir ve vekil koltuğunu iade etmesini emreder. *Die Rote Fahne*'nin[36] ilk sayfasında büyük puntolarla yer alan bir açıklama sıkıntıları özetler: 3 Nisan'da, karşı-gerçekleri, parti yönetimine ve Enternasyonal'in temsilcisine karşı saldırıları içeren bir kitapçığın baskıya verilmesi, bu kitapçığın basılmadan önce partinin yönetici organlarına sunulması, mücadelelerin sürdürüldüğü ve baskının, parti militanlarına ağır darbeler indirdiği bir tarihte alınan inisiyatif, merkez komite tarafından 6 ve 7 Nisan'da resmen mahkûm edilen fikirlerin halka ifade edilmesi, Mart ayında yönetim tarafından kararlaştırılan eylemene şekilde olursa olsun katılmama ve bizzat mücadelelerin gerçekleştirdiği sırada komünist savaşçılara karşı bir kitapçığın yazılması. Levi'nin disiplinsizliği yüzünden ihraç edildiğinin altını çizen merkez, "eylemin öncesini ve sonrasını" eleştirme hakkını tartışma konusu yapmadığını iddia eder:

> Mücadeleye ve mücadelede tam dayanışmaya dayalı eleştiri, parti için hayati bir ihtiyaç ve devrimci bir ödev. Bununla birlikte Paul Levi'nin tavrı, parti ve mücadele temelinde bir eleştiriyi değil, onun düşmanlarının açık bir desteğini oluşturuyor.[37]

Aslında Merkez'de bazı tereddütler vardır. Ernst Meyer *Die Rote Fahne*'de "Levi'nin bağımsızlara doğru giden yolunu" kınar[38] ve Maslow,

---

34. Die Rote Fahne, 14 Nisan 1921; J. Degras, *a.g.e.*, t. I, s. 219-220.
35. Die Rote Fahne, 14 Nisan 1921; J. Degras, *a.g.e.*, t. I, s. 217-218.
36. Die Rote Fahne, 16 Nisan 1921.
37. Die Rote Fahne, 16 Nisan 1921.
38. *A.g.e.*, 15 Nisan 1921.

"Alman Serrati" dediği ona karşı polemiğe girer.[39] Buna karşın Thalheimer sunulan hizmetleri, Levi'nin zor zamanlardaki önemli rolünü hatırlatır. Şunları söyleyecektir:

> Almanya'da komünist hareket, onunla birlikte kendi geçmişinden de bir parça kopuyor. Muazzam, değişik, parlak nitelikli bir liderden ama aynı zamanda teniyle, saç kökleriyle, etiyle ve yaşamıyla kendini partide eritmeyen bir liderden ayrılıyor; öyle ki ilgilendiği davayı, yani içinde vücut bulduğu partiyi geriye dönüşsüz bir şekilde üstlenen ta kendisidir. Partiye vermesi gereken kendi yaşamından fazlasıdır, hiç koşulsuz kendi kişiliğidir. Levi bunu yapamamıştır.[40]

Levi Merkez'in kararına karşı Merkez Komite'ye acilen başvurur.. 16'sından itibaren sekiz tanıdık yönetici ve sorumlu onun yanında olduklarını bildirir ve iddialarının gerçek olduğunun kefili olduklarını söylerler: bunlar, onunla birlikte Şubat ayında merkezden istifa eden Däumig, Clara Zetkin, Otto Brass, Adolf Hoffmann, Moskova'daki parti delegesi Curt Geyer ve devrimci delegelerin eski yöneticileri, sendika komisyonunun üç sorumlusu Paul Neumann, Heinrich Malzahn, Paul Eckert'tir.[41] Alman yönetiminin her bir kesimi tartışmasız bir şekilde Levi'nin ihraç edilmesini ve bahsi geçen nedenleri reddeder. Partinin krizi bundan böyle aşikârdır.

Aynı gün Lenin, Paul Levi ve Clara Zetkin'e[42] gönderilmek üzere, Mart sonunda onların yazdığına cevap olarak bir mektup yazar. Partiyi sarsan ve Enternasyonal'i de sarsacak yakıcı mesele konusunda şunları kaleme alır:

> Son grevler ve ayaklanma hareketi konusunda kesinlikle hiçbir şey okumadım. Enternasyonal yürütmesinin bir temsilcisinin "Ruslara yardım etmek için" ahmakça, goşist bir acil eylem taktiği teklif etmesi fazla sorun olmaz sanırım: bu temsilci genelde solda yer alır. Bana kalırsa böyle durumlarda vazgeçmemeli ama itiraz etmeli ve meseleyi acilen yürütmenin genel kuruluna taşımalısınız.[43]

Levi'nin kitapçığının yayımından henüz haberdar olmayan Lenin, bu tasarıdan endişelenir ve iki Alman yöneticisini merkezden istifa ettikleri için eleştirir:

---

39. *A.g.e.*, 15 Nisan 1921.
40. "Das Oberste Gesetz", Die Rote Fahne, 16 Nisan 1921.
41. Die Rote Fahne, 17 Nisan 1921. Bu son üç militan grevi sabote etmekle suçlanmıştı ama Başkanlar Brandler ve Stoecker'in bir bildirisiyle merkez komite önünde aklandılar (Levi Arşivler, P. 83/9, f. 17).
42. Levi Arşivler, P. 55/10, P. 63/3; Leninski Sbornik, t. XXXVI, Moskova 1959, s. 220-221. BzG, 1963, no: 1, s. 74-75 içinde orijinal Almanca metin.
43. *A.g.e.*, s. 74.

Merkezden istifa etmek! Bu ne büyük bir yanılgı! Merkezin sorumlu üyelerinin azınlıkta bırakıldıkları zaman istifa etmelerini olağan kabul etmek gerekseydi, komünist partiler kendilerini geliştiremeyecekler, kalkınamayacaklardı. İstifa etmek yerine, tartışmalı meseleyi *yürütmeyle* birlikte ele almak çok daha iyidir. Şimdi Yoldaş Levi bir kitapçık yazmak, yani görüş ayrılığını derinleştirmek istiyor! Bu kadar aksilik neden? Bana kalırsa bu büyük bir hata.
Neden beklemiyoruz? 1 Haziran'daki kongrenin eli kulağında. Kongreden önce neden burada özel bir görüşme olmasın? Uluorta bir tartışma olmadan, istifa olmadan, görüş ayrılıkları konusunda kitapçıklar olmadan. O kadar az sınanmış güce sahibiz ki, kendi payıma yoldaşların istifa etmesine karşıyım, vs. Mümkün olan her şeyi, hatta imkânsızı yapmak-ama ne pahasına olursa olsun istifa etmekten uzak durmak ve görüş ayrılıklarını derinleştirmemek[44].

Bu öneriler için çok geçtir: broşür yayımlanır ve Merkez Levi'yi ihraç eder.

"Suç Nedir?"

Başvurusunu merkez komite önünde sunmayı kabul eden Levi, yeniden saldırıya geçer. Bir kez daha Mart Eylemi'ni ve Béla Kun'un –ismini her zaman anmadığı– mücadelenin "saldırı" anlayışında olduğu kadar, provokasyonlardan yararlanmadaki sorumluluğunu itham eder. Kâh 7 Nisan tarihli toplantıda, kâh *Bizim yolumuz*'un sayfalarında daha önce geliştirilen temalara, bu defa, merkezin ve onun sorumluluklar karşısında kaçmasının aleyhine bazı yaralayıcı alay ifadeleri eklenir.

Merkez: "Bunu istemedim"; Yürütme: "Bunu istemedim"; Yürütme temsilcileri: "Bunu istemedik" diyor. Böylelikle son kertede "bunu isteyenler" ve devrimi zorlamak ve "savunmadan" "saldırıya" geçmek gerektiği tezini ilerletenler açıkça emekçilerdir.[45]

Söyleminin geri kalanı, onu suçlayanların kötü niyetlerinin ele verilişi, onu cezalandırıyor iddiası adına formel ve mekanik disiplin anlayışının eleştirisi, uluslararası komünist hareketin yeni tarihinden ödünç alınmış örneklere dayandırdığı tespitlerdir. Partinin yönetici kurumlarının toplantı tutanaklarından bölümler yayımlamış olmakla suçlandığını söyler. Ancak Lenin 1917'de Zinovyev ve Kamenev'e karşı halka açık tartışmasında aynı şekilde davranmıştı. Karamsarlığı, partinin durumunun renksizliği hakkında ve korkunç değerlendirmeler yapması yüzünden suçlanır. 1917'de Zinovyev'in kendi tavrını –Bolşevik Parti'den ihracına gerek duyulmayan– hatırlatarak karşılık verir:

---

44. *A.g.e.*, s. 74-75.
45. Was ist das Verbrechen? Die Märzaktion oder die Kritik daran? s. 17.

> Sanırım asla, mesela Yoldaş Zinovyev'in, Ekim 1917'deki durum değerlendirmesinde, iktidarın Bolşevikler tarafından ele geçirilmesinin anlamsız bir darbe olduğunu iddia etmesi kadar feci bir yanlış durum değerlendirmesi yapmadım; Bolşeviklerin mevcudiyeti açısından bu Ekim 1917 eylemi kadar belirleyici olan bir eylemde asla partideki görevimden istifa etmedim ve o sıralar Zinovyev'in "Menşeviklerin" ve "disiplinsizlerin" büyük suçlayıcısı geçinmek için yaptığı gibi işbirliğini reddetmedim.[46]

Parti yönetiminden üyelere, Kapp Darbesi sırasında merkeze karşı ağır eleştirilerini geçmişte nasıl kurum içinde saklamak istediğini, Zinovyev ve yönetimin o sırada suçlanan Alman yöneticilerinin kişisel çekincelerini olduğu kadar onun iradesini de nasıl hiçe saydığını hatırlatır:

> O dönemde komünist Enternasyonal'de yayımlanan mektup benim isteğim dışında gerçekleşmiştir. Petersburg'ta bu yayından bahsedildiğini duyduğum zaman hemen karşı çıktım ve bu mektubun yayımlanmış olmak için yazılmadığını söyledim. O dönemde bir parti Kapp Darbesi sırasında Alman partisi kadar feci ahmaklıklar yaptığı zaman bu ahmaklıkların eleştirisinin özel bir mesele olmadığını söyleyen Zinovyev olmuştur.[47]

Nihayet onun tavrının karşısına Rosa Luxemburg'unkini getirenlere karşı –ki Luxemburg 1919 Ocak ayında onun düşüncesine karşı Liebknecht ve yandaşları tarafından sokakta girişilen eylemi reddetmez– bu tavrın "tamamen farklı bir bakış açısıyla" açıklandığını söyler;

> şöyle ki, o sırada yanılan büyük kitleler olmuştur yoksa kitleleri kendi zararlarına alaşağı eden küçük bir yöneticiler grubu değil ve o sırada gerçek, büyük, güçlü, kendiliğinden bir kitle hareketi olmuş, Berlin Tiergarten'de bir seferde bütün Almanya'da işin içine karışandan daha fazla emekçi bulunmuştur.[48]

Bugün onu suçlayanlardan biri olan Liebknecht'in eski yardımcısına dönüp şunları ekler:

> Üstelik yoldaş Pieck, yoldaş Rosa Luxemburg'un, artık Karl Liebknecht'le –tavrını reddedecek derecede– çalışmaya devam edemeyeceğini düşündüğünü de bilmelisiniz sanıyorum. Ölüm elinden kalemi aldığında (...) daha fazla bir şey yazmadı[49].

Dolayısıyla Levi kendi kitapçığını yayımlayarak disipline karşı hiçbir suç işlemediğini ve dahası devrimci eylemin en yüksek buyruğuna uygun davrandığını düşünür. Hasımları da başka türlü davranmamış, bugün itiraz ettikleri tüze üzerinde ondan önce hak iddia etmişlerdir:

---

46. *A.g.e.*, s. 35.
47. *A.g.e.*, s. 32.
48. *A.g.e.*, s. 33.
49. *A.g.e.*

> Rus komünist partisinin 10. Kongresi, eğer yanılmıyorsam, bu yılın 6 Mart tarihinde gerçekleşti ve 15'ine doğru Avrupa hakkındaki raporları zaten almıştık ve Zinovyev orada şunu ifade ediyordu: "Levi'ye karşı mücadeleye girdik."[50]

Yazım ve yayım tarihlerini –görünüşe göre kasten– karıştıran Pieck'e karşı, Levi, kitapçığın 3 ve 4 Nisan'da kaleme alındığını ama matbaaya ancak 8'inde götürüldüğünü belirtir; yani merkez komite kendi politikasının doğruluğunu bir kez daha ilan ettikten sonra ve bu denli hayati ve bu denli yakıcı bir mesele konusunda partideki tavrının her türlü meşru ifadesini ona yasakladığından, oturuma gelip eleştirisini sunma hakkını reddettikten sonra. Eylemin sonundan başlayarak yandaşlarına karşı kabaca alınan yaptırımları hatırlatır, bunların merkezin partiyi temizlemek istemesinin kanıtını oluşturduğunu bildirir ve ona kurulan tuzağa düşmek istemediğini ifade eder:

> Atmak isterseniz, örgüt meseleleriyle ilgili bir paragraf yüzünden sizin tarafınızdan ihraç edilmeme izin vermeyeceğim.[51]

Bu bakış açısından, eylemin sonundan sonra kendini açıkça ifade etmiş olduğu için onu "partiyi sırtından bıçaklamış" olmakla suçlamak saçmadır. Suskunluğu suç sayılmıştır:

> Parti tehlikede olduğu zaman (...) konuşmak görevdir. (...) Bu onu sırtından yaralamak anlamına gelmez. Bir parti hatalı bir durumdaysa hakikati söylemek en yüce görevdir ve partinin bir kez daha böyle hatalar yapmasını dilemiyorum ama eğer vuku bulursa umarım ayru şekilde hareket edecek biri bulunur.[52]

Kendi yolunu, kamusal ve ses getiren bir tavır alışı yüksek sesle talep eder zira bunu kötülükle mücadele etmeye uygun tek yol olarak görür:

> Yoldaş Pieck kelimesi kelimesine şöyle söylemiştir: 'Ama en kötüsü, Levi'nin Merkez'e ve Yürütme'den temsilcilere karşı güvensizlik içinde olmasıdır.' Evet, bunu yaptım ve bu ağır suçun sorumluluğunu kabul ediyorum. Şunu da ekliyorum: kitapçığımda bilinçli olarak ileri gittim, yalnızca güvensizlik tohumları ekmekten fazlasını yapmak istedim. (...) Parti eski yollardan ayrılmıştı, karamsardı, yalnızca bir müdahale hastalığın yeni akınlarının önüne geçebilir, tıpta söylendiği gibi, onu "kesebilirdi" ve bu yöntem merkeze karşı güvensizlik tohumları ekmek değil, bütün bu politik suçun, şimdiye kadar partinin ilkeleri olan bütün bu ilkelerin ihanetinin maskesini acımasızca düşürmek ve ele vermekti: bu, hastalığı kesmek demekti ve bunu yaptığımı ve yapmak istediğimi seve seve kabul ediyorum.[53]

50. *A.g.e.*, s. 43.
51. *A.g.e.*, s. 44.
52. *A.g.e.*, s. 8.
53. *A.g.e.*, s. 31.

Bazı komünistler, iyi niyetle, partinin ve Enternasyonal'in yönetimine karşı eleştirilerin –hatta haklı olsa bile– ancak parti saflarında, komünistler arasında yer bulabileceğini düşünür. Yanıldılar:

> Komünistlerin, saygısız bakışlardan uzak, kendi hataları konusunda kendi aralarında hesaplaşabileceklerini düşünmek tamamen yanlış bir tutumdur. Komünistlerin kusur ve yanlışları, nitelikleri gibi, proletaryanın politik deneyiminin bir parçasını oluşturur. Kitleleri birbirlerinden mahrum bırakmayı bilmezler ya da bilmemelidirler. Yanlışları olduysa ve bu yanlışlar onu kendi yitimine götürse bile, onları partiye karşı yapmadılar: proletaryanın olaylardan ders çıkarabileceği tek yol buysa, böyle olması gerekir çünkü parti proletarya için buradadır tersi için değil.[54]

Levi, tamamen bilinçli olarak Mart "suçunun" eleştirisine gerekli açıklamayı getirmek istemiştir: önemli olan, görünüşü kurtararak dört duvar arasında kalmamak olduğundan bundan böyle bundan dersler çıkarmak gerekecektir. Burada, 16 Nisan tarihli mektubunda Lenin'in önerilerine dolaylı olarak cevap verir gibi görünür:

> Yürütmenin, hiç de yürütmenin iddia ettiği kadar yeni olmayan bu pratik anarşizm meseleleri hakkındaki kararı 3. Enternasyonal'e bırakmak istediğini de iyi anlıyorum. Çünkü basitçe bu aptallığı tek başına yapan Alman partisinin eninde sonunda bunu onaylayabileceğini de varsayıyor. (...) Ama ilkesel olarak, parti için bu denli ağır meseleler konusunda, tartışmayı bir makamdan diğerine ya da bir gruptan ötekine sürüklemekten ibaret olan bütün bu yöntem, tekrarlıyorum, eyleme esin veren temel anlayışa tamamen uygundur: saçmalıklar grup içinde yapıldığı gibi, grup içinde de düzeltilmeye çalışılır. Mart Eylemi'nden öğrenilecek bir şey varsa, o da kitlelerin, yanlışları en geniş ve en özgür bir çerçevede tanıması ve tartışmasıdır.[55]

Yalnızca Alman goşistlerle değil, belki de –bu noktada Levi kendini tehlikeye atmaz– Rus komünistlerle de temel görüş ayrılığı budur. Aslında Batı Avrupa'da, Rusya'da Bolşevik partinin bildiğinden farklı bir sosyal bağlamda bir komünist partinin gerekliliği söz konusudur:

> Devrimden önce Rusya'da komünist parti, burjuvazinin hiç de gelişmiş olmadığı sosyal bir bedende biçim almak zorunda kalmıştır; proletaryaya özgü doğal antipodun, yani burjuvazinin ancak taslak halinde mevcut olduğu, en büyük düşmanının tarım feodalizmi olarak kaldığı sosyal bir bedende biçim almak zorunda kalmıştır. Durum Batı Avrupa'da tamamen farklıdır. Burada proletarya tamamen gelişmiş bir burjuvazinin ve burjuvazinin bu tam gelişiminin politik sonuçlarının, demokrasinin karşısında bulur kendini; emekçilerin örgütü, demokrasi etkisinde, yani burjuvazinin egemenliğinde demokrasiden anlaşılması gereken şeyin etkisinde tarım feodalizmi devleti

54. *A.g.e.*, s. 44.
55. *A.g.e.*, s. 28-29.

etkisinde, mutlakıyet etkisinde olduğundan başka biçimler alır. Dolayısıyla da Batı Avrupa'da örgüt biçimi, açık bir kitle partisinin, bir merkez komitenin buyruğuyla harekete geçmeyen, sadece bulundukları görünmez akışkanda, proleter kitlenin geri kalanıyla psikolojik etkileşimde harekete geçebilen *o açık kitle partilerinin* biçimi olabilir. Buyrukla harekete geçmezler; sonradan hareket içinde yöneticileri ve lideri olmak zorunda oldukları bizzat bu proleter sınıfların hareketinde devinirler. Birbirlerine bağımlıdırlar, dolayısıyla da bu, daha sonra bahsedeceğim gibi, bu eylemin çökmesinden sonra, sorulan soruların tümünü merkez adına bazı makamlarda hiç de devrimci olmayan bir biçimde çözme girişiminde bulunmak ağır hatası olmuştur.[56]

Bu ayrımı anlamamak, Batı Avrupa'da ve bilhassa Almanya'da Rus modeline benzer komünist bir parti kurma inadı, asla komünist bir parti kuramamak ve özellikle işçi hareketinin mevcut bölünmesini temelde ve bizzat işçi sınıfındaki toplumsal ayrılmada somutlaştırmak tehlikesine koşmak demektir.

Tek başına bu durum, işçi sınıfının kendi alanında patlaması, iki tabaka, örgütlüler ve örgütsüzlerin, komünist örgütlenme ve komünist olmayan örgütlenmenin politik olarak ayrılmış bedenler gibi, birinin ötekinin karşısına çıkmakla kalmayıp, bir anlamda farklı sosyal gerçeklikler şeklinde parçalanması, bir örgütün başka diğer proleter tabakaları içine alması, dolayısıyla komünist partinin olması gerektiği şeyi, kuşkusuz proletaryanın bir parçasının örgütü, en ilerlemiş proletaryaların örgütü, sosyal farklılaşma faktörleri gereği dikey olarak bölünmüş proletaryanın bir parçasına dönüşse de bütün bir proletaryayı kateden bir parça olmaması ciddi tehlikesini kendi içinde taşır.[57]

Levi'ye karşı koalisyonda görüş ayrılıkları

Birkaç yıl sonra olacak olan, Naziler karşısında, Alman işçi hareketinin komünist işsizler ile sosyal demokrat emekçiler arasında ayrılmasının müthiş sezgisi midir? Şimdilik bu tehlike Radek'in makaleleri ve merkezin tavrıyla Levi'ye ulaşır. Durum ne olursa olsun, ona göre bu tarihte Enternasyonal'in yönelimi ikna edici görünmez: yetkililere ve Lenin'in ve Troçki'nin yazdıklarına sayısız referans, tartışmanın basit etkileri değildir ve Levi'nin sonuç olarak iki Rus yöneticinin, işçi hareketi içinde, en aklı başında ve ihraç edilmesi en güç "Leviciler"[58] olduklarını düşünmekte haklı tarafları vardır!

Bununla birlikte merkez komite 7'ye karşı 38 oyla ihraç edilmesini onaylar, suçlamalarının[59] doğruluğuna inanmayan sekiz yöneticiyi –Däumig ve Clara Zetkin de dahil olmak üzere– uyarır, Sievers'ten

56. *A.g.e.*, s. 20-21.
57. *A.g.e.*, s. 21.
58. Paul Levi yandaşları bu şekilde adlandırılır.
59. Die Rote Fahne, 6 Mayıs 1921. Merkez komite 3, 4 ve 5.'de imzalamıştı.

sonra Wegmann'ı ihraç eder, Moskova'dan dönen ve Levi'yle dayanışma içinde olan Curt Geyer'in istifasını kabul eder ve onların yerine iki eski Spartakist Walcher ve Eberlein'i ve eski sol bağımsız Emin Höllein'i getirir.[60]

Çoğunlukta Levi'yi ihraç eden bölünmeler çoktan belirir. 1920 sonbaharından başlayarak saldırılarının gücüyle kendini belli eden Berlinli "yeni" sol, sağlam bir yenilenişle ortaya çıkar. Maslow Enternasyonal aygıtının yeniden örgütlenmesini talep eder zira bu örgütlenmenin Batı Avrupa bürosunun ortadan kaldırılmasıyla işe başlamak zorunda olduğunu düşünür.[61] Friesland ise merkez komiteye şöyle seslenerek radikal bir tavır alır:

> Levi'nin yanızca disipline karşı gelmek suçundan ihraç edilmiş olmasına üzgünüm; bizi ondan ayıran tamamen farklı bir dünya görüşüdür. Bizi kitlelerden koparmanın hiçbir reçetesi yok. Önümüzde gerçekten devrimci bir görev varsa bu görevi tam anlamıyla yerine getirmek ödevimizdir.[62]

Birkaç gün sonra Berlin-Brandenburg bölge kongresi, şimdilik partinin ilerleyen kolu geçinen ve ülkenin en önemli bölgelerinden birini sağlam bir şekilde tutan "solun" sınırlarının belirmesini görmeyi mümkün kılar. Ruth Fischer orada Enternasyonal üzerine bir rapor sunar ve bu raporda "Enternasyonal'deki oportünizme" çatar zira "sözel eylemlere" (*Parolenaktionen*) –V.K.P.D.'nin "*Açık Mektup* zamanlarında" ikiye katladığı şekilde– olduğu kadar "kapitalizmin istikrarlı hale getirilmesi" gibi iddialarda bu oportünizmin ifade edildiğine şahit olmuştur. Ezici bir çoğunlukla onaylanan en son çözüm şöyledir:

> Alman komünistlerinin Mart Eylemi, 1919'dan beri bu politikayla bir kopmaya doğru ilk adımı oluşturuyor.[63]

Rosenberg'e gelince, Enternasyonal'in merkezileştirilmesinin genişletilmesinin ve V.K.P.D.'nin "sağcılarının" ayrılmasıyla kolaylaştırıldığının altını çizdiği K.A.P.D. ile "mümkün olan en çabuk ve en eksiksiz bir birleşmeyi" gerçekleştirmenin gerekliliği sonucuna vardığı bir rapor sunar; bu birleşmenin bir eylem komitesinin acilen oluşturulmasıyla hazırlanmasını ve iki komünist parti yöneticisinin eşit katılımıyla oluşturulmasını önerir. Bölge konferansı onun çözümüne Ruth Fischer ve "sendikaları politikleştirmeye çağıran" Geschke'ye verdiği kadar oy verir: on ikiye karşılık iki yüzden fazla oy.[64]

---

60. Bericht..., s. 63-64.
61. Die Rote Fahne, 10 Mayıs 1921.
62. *A.g.e.*
63. Die Rote Fahne, 13 Mayıs 1921.
64. *A.g.e.*, 15 Mayıs 1921.

Oysa tam o sırada K.A.P.D. yöneticileri K.A.P.D. merkezine saldırmayı tercih ederler. Aslında bu Mayıs ayında, muhtemelen Gorter'in kaleme aldığı, *V.K.P.D.'nin Yolu, Dr Levi'nin Yolu* adlı bir kitapçık yayımlanır: Levi ve merkezden onu suçlayanlar haksız bulunur ve Gorter partinin Mart ayındaki tutumunun, sonuç olarak geçmişteki oportünizminin bir uzantısından başka bir şey olmadığının altını çizer zira Mart Eylemi bir darbe değilse, birkaç gün içinde en düz oportünizmden silahlı ayaklanmaya geçen bir merkezin tavrını darbeci olarak değerlendirmek hiç de yanlış değildir.[65] K.A.P.D. basını bundan böyle V.K.P.D. ile bir yeniden birleşme söz konusu olmayacağını bildirir ve Appel, Schwab ve Mayıs ayının ortasında Reichenbach'a katılan Meyer'den oluşan güçlü bir heyet, çoktan Moskova'dadır.[66]

Zira Mart Eylemi'nin izinde aylar önce başlamış Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'ndeki tartışma, şimdi komünist politikanın tanımına bağlıdır. Üstelik Alman merkezi, Mart Eylemi'nin doğruluğunu ve saldırı taktiğinin hünerlerini destekleyebilmek için bu tartışmaya hazırlanmalıdır.

27
Moskova Uzlaşması

Alman partisinin yöneticileri Moskova'ya umutsuz ve desteksiz gitmek istemiyordu. Berlinli goşistler Yürütme'nin yardımıyla önce davranır, esip gürler, Levi'nin yerini alan heterojen çoğunluğun teorisyenleri ve yönlendirici kanadı olmaya çalışırlar. Malow eylemin sonraki günlerinde şunları söyleyecektir:

> Eyleme esin veren ilkeler konusunda söyleyecek fazla bir şey yok. Durum kabaca şöyleydi: partimiz savunmaya hazır durumdaydı ve bu yüzden komünist parti olarak anlamını yitiriyordu. Savunmaya hazır durumda olan bir parti, sosyal demokrat bir partidir. Komünist bir parti olmak isterse saldırıya hazır olması gerekir. Ya da: 'Her türlü saldırıya karşıyım!', demelidir. Ama 'Şu ya da bu eyleme karşıyım' demek, blöf yapmak demektir![1]

Aynı şekilde birkaç gün sonra *Die Internationale*'de şöyle yazacaktır:

> Mart Eylemi'nde özellikle yeni olan neydi diye soruluyor; şöyle cevap vermek gerek: tam olarak hasımlarımızın bizi eleştirdikleri şey, yani aslında partinin, sonuçlarının neler olacağını anlamaya çalışmadan kendini mücadeleye atmasıdır.[2]

Aynı esinle Ruth Fischer:

> "Mücadele etmeyen 500.000 üyeli bir parti, bir bataklık çukurundan başka bir şey olamaz, çoktandır da bu haldedir zaten"[3], der.

Arthur Rosenberg ise, Berlin militanlar toplantısında şu sonucu varır:

> Kazanırsan ayaklanma, kaybedersen darbe olur![4]

Birkaç gün içinde solun bütün bir felsefesi, görünüşe göre olayların etkisinde kendini doğrulamaya susamış, kendi politikasını açıklamaya *a posteriori* çalışan bir Merkez tarafından yeniden benimsenecektir.

---

1. Levi Arşivler, P 83/9, 2. Bölüm, f. 17.
2. Maslow "Probleme des III. Weltkongresses", Die Internationale, no: 7, 1921, s. 142.
3. R. Fischer, "War die Märzaktion eine Bettelheimerei?", *A.g.e.*, no: 6, 1921, s. 470.
4. Levi Arşivler, P 83/9, s. 27.

V.K.P.D.'nin tezleri

Eylemden dersler çıkarmak isteyen Merkez, 8 Nisan'da Thalheimer'in hazırladığı tezleri benimser.[5] Bu tezler Alman burjuvazisinin, onu iki cephede hareket etmeye götüren derin bir krizden geçtiğini ifade eder. Bu iki cephe ise "beyaz" karşı devrimin güçlendirilmesi ve İttifak'la, proletaryanın zararına bir uzlaşma için özgür olmak amacıyla sosyal demokrasiyle ilişkileri sıkılaştırmaktır. Proletarya böyle bir durumda edilgenlik içinde felce uğramamak için saldırıya geçmeliydi.

Önceki yıllarda Alman burjuvazisini sarsan krizler sırasında, Merkez'in tezlerine bakılırsa komünist parti propaganda evresini aşmak konusunda yeterince güçlü değildi. Bir kitle partisi olan o, bunu yapmalı, emekçilerin bir kısmı tarafından takip edilse bile proletaryayı eyleme çağırmalıydı. Eylem, Hörsing'in Orta Almanya emekçilerine saldırmasının ardından başlamıştır: Hörsing, karşı-devrim ve işçiler arasında tercih açıktı. Komünist parti emekçilerin, öteki işçi partileri karşı-devrim kampını seçmiştir. Hiç kuşkusuz, kimi tabakaları edilgenlikte ve eylemi reddetmekte direten ve onu darbecilik ve maceracılıkla suçlayan Alman emekçilerin tümünü mücadeleye katmayı başaramamıştır. Bununla birlikte merkez şunları ifade eder:

> Derin politik gerilim dönemlerinde, böyle eylemler, geçici bir bozgunla sonuçlansa bile gelecekteki zaferin ön koşullarını oluşturur ve devrimci bir parti için, kitleleri kendisi için ve muzaffer devrimci mücadeleler için kazanmanın tek biçimi, nesnel politik durumu kitlelerin bilincine işlemektir.[6]

Mart Eylemi, iktidarın ele geçirilmesinin koşullarını tek başına yaratabilen saldırıyı gerçekten uyguladığı ölçüde ileri doğru önemli bir adım anlamına gelir. Merkez, eylemin sonuçlarına olumlu olarak bakar: sınıf mücadelesinin güçlendirilmesi, edilgenlik cephesi ile sivil barışın kopması; "U.S.P.D. ve S.P.D.'nin ve onların karşı-devrimci güçler olarak sendika bürokrasilerinin maskesini düşürmüş; emekçileri uykularından uyandırmış; "bütün ülkelerin Menşeviklerinin gerçek kimliklerini ortaya koymaya" katkıda bulunarak uluslararası planda yankılar yaratmış; bütün ülkelerin emekçilerine "burjuvazi ile proletarya arasında tek bir cephe olmayacağını" ve "Alman devriminin yaşayan bir gerçeklik" olduğunu göstermiştir. Tezler, partinin örgüt çerçevesindeki yetersizliklerini inceledikten sonra şunları ifade eder:

> V.K.P.D. örgüt hatalarından ve bu ilk girişim taktiğinden kurtulmalıdır. Tarihsel görevini yerine getirmek istiyorsa, kesin olarak Mart Eylemi'nin

5. Die Rote Fahne, 10 Nisan 1921.
6. *A.g.e.*, "Leitsätze über die Märzaktion", Die Internationale, no: 4, Nisan 1921, s. 126.

kaynağında yer alan devrimci saldırı çizgisinde kalmalı, kararlılıkla ve kendinden emin bir şekilde bu yolda ilerlemelidir.[7]

Birkaç gün sonra yayımlanan *Devrimci Saldırının Taktiği ve Örgütlenmesi*[8] –bu konudaki belli başlı makaleler seçkisi– yeni "felsefenin" manifestosunu oluşturacaktır. Merkez delegeleri Komintern'in 3. Kongresi için güvenle Moskova'daki ikametlerini hazırlar, Rusların onları cesaretli ve sağduyulu devrimcilere yakışır bir saygınlıkla karşılayacaklarını düşünürler.

Bununla birlikte Radek, Mart Eylemi'nin yönetilmesinden memnun değildir. Aslında daha 1 Nisan'da Alman yöneticilere şöyle yazmıştır:

> Birkaç hafta daha erken harekete geçmiş olmanızdan korkarım. Bu durumun Almanya ile Polonya arasında çatışmayı başlatan beklenmedik bir taktik hatasından başka bir şey olmamasından korkarım. (...) "Tarikat ya da kitle partisi" formülünü bulan Levi, kuşkusuz şimdi darbe suçlamasını ortaya atacaktır.[9]

7 Nisan'da, yeni bir mektupta, "Eski umudun insanları yeniden ele geçireceğini" ve "böylelikle Yürütme'nin, kendi gerçek yüzünü ortaya koyana kadar sağa karşı tavır alışını geciktirmek istediğini"[10] belirtir ve buna ilişkin olarak açıkça mücadele etmeye karar verdiğini ekler. Thalheimer ise Yürütme'nin tereddütleri ve kuşkularıyla iyimser bir tabloyla savaşmaya çalışır:

> Mart Eylemi partide tamamen bütünleşmiş olarak harekete geçmiştir. Bütün kokuşmuşları korkuttuk ya da kaçırdık. Ötekiler tek başlarına kalmış durumdalar. Kuşkusuz pek azı Paul Levi'yle birlikte öteki tarafa geçecek. (...) Parti olağanüstü bir hızla iyileşiyor.[11]

Her durumda pek çok militan tarafından bir saldırı olarak hissedilmiş –Lenin, Clara Zetkin'e: "Partinin üzerine vahşi bir hayvan gibi atılıp onu parçaladı"[12] diyecektir– Levi'nin hareketinin, hesap verecek olanların ve ona karşı atıp tutmayı yeğleyenlerin hepsi tarafından kullanıldığı açıktır. Yürütmenin tavrı en azından bu noktada nettir: 26 Nisan'da, en saygın isimlerin –elbette Zinovyev, ama ayrıca Lenin ve Troçki, Buharin, Radek, Rosmer (...) ve Béla Kun– imzasını taşıyan tumturaklı bir bildiri yayımlar. Özellikle şunları ifade eder:

---

7. *A.g.e.*
8. *Taktik und Organisation der revolutionären Offensive. Die Lehren der März-Aktion*, 1921, s. 146.
9. Radek'ten merkeze 1 Nisan 1921 tarihli mektup. Levi Arşivler, P 56/2; Sowjet (Unser Weg), no: 8/9, 3 Ağustos 1921, s. 249-252.
10. 7 Nisan 1921 tarihli mektup, Levi Arşivler, P 55/2; *A.g.e.*, s. 252-255.
11. Thalheimer'in Radek'e mektubu, Levi Arşivler, P 55/1; *A.g.e.*, s. 255-257.
12. C. Zetkin, Lenin Hakkında Anılar, s. 42.

> Paul Levi'nin meşhur yergisi konusunda mutlak bir fikirbirliği söz konusu oldu. Genel görüş onun bir hain olduğudur. Bolşevik Parti ve Komünist Enternasyonal'in yürütme komitesi adına yoldaş Zinovyev şunları söylemiştir: "Yürütme komitesinin ya da temsilcilerinin Mart ayaklanmasını kışkırttığını iddia etmek iğrenç bir yalandır. Bu masal, Levi'nin içinde yer aldığı Alman karşı-devriminin ihtiyaçları için gereklidir."[13]

Bununla birlikte bu iddiada artık Mart Eylemi'ni "muhteşem bir sayfa" olarak nitelendirmek söz konusu değildir: yürütme, bu meselede ortaya çıkan görüş ayrılıklarının önemi yüzünden, tartışmanın Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde sürdürülmesinin gerekli göründüğünü bildirmekle yetinir.[14] Yürütmenin "Levi olayı" konusundaki çözümüne gelince, ilan edilmesinden biraz farklı bir yankı yapar:

> Paul Levi'nin yergi yazısı *Darbeciliğe Karşı Bizim Yolumuz'u*– okumuş olan Komünist Enternasyonal'in yürütme komitesi, Levi'yi V.K.P.D.'den, dolayısıyla da Komünist Enternasyonal'den ihraç etme kararını onaylıyor. Paul Levi Mart saldırısına ilişkin olarak iddia ettiklerinde yüzde doksan haklı olsaydı partiden ihracı yine de söz konusu olacaktı çünkü söz konusu koşullardaki eylemi yüzünden partiyi sırtından bıçakladı.[15]

Levi disiplinsizliği yüzünden ihraç edilirse politik soru sorulmuş olur ve Komintern'in 3. Kongresi ile birlikte çözülecektir. Bu arada bütün komünist yöneticilerin kaygılarının merkezinde yer alacaktır. Zaten 10 Mayıs'ta Moskova'da yazılan ve uluslararası komünist basında[16] yayımlanan Radek'in bir metni, bir dönüm noktasının şekillenmekte olduğunu ve Yürütme'nin saldırı teorisinin sorumluluğunu üstlenmeye pek de yakın durmadığını gösterir.

Aslında Radek, Levi tarafından ortaya atılan merkeze karşı bir darbe örgütlemiş olmak suçlamasını kınar. Saldırıya uğramış Orta Almanya işçileri aynı anda Hörsing müfrezelerine karşı mücadeleye girişmiştir. 17 Mart tarihli merkez komitenin amacı "hükümet saldırısına karşı bir tepkiden" başkası değildi:

> Darbecilikten bahsetmek, komünizmin saldırgan taktiğinin ve aktif savunmanın basit bir şekilde reddedilmesini tumturaklı sözlerle gizlemektir yalnızca.[17]

Buradan yola çıkarak Alman merkezine karşı bir dizi eleştiride bulunur; onu Levi-Däumig zamanının propagandacı tutumundan aktif mücadelenin tutumuna –bağlantısız– geçmiş olmakla, "işçilerin elinden tutmamakla" ve "hareketin yapısı henüz kesinleşmiş değilken, bir grevle

13. Degras, *a.g.e.*, t. I, s. 219-220.
14. *A.g.e.*, s. 219.
15. Die Rote Fahne, 4 Mayıs 1921.
16. *Komünist Bülten*, no: 24, 9 Haziran 1921, s. 398.
17. *A.g.e.*

yetinmenin yerinde olup olmadığı açıkça anlaşılmazken onlara harekete geçme izni" vermekle, nihayet merkezin sürdürdüğü eylem bir "savunma saldırısından" başka bir şey değilken "saldırıdan" bahsetmekle suçlar.[18]

Bolşevik parti'de tavır alış

Radek'teki değişimler ve Mart başından itibaren yazışmalarında görülen genel bir dönüşüm, Moskova'nın tereddütleriyle açıklanır. Mart Eylemi, Sovyet Rusya'nın, tarihinin en ağır krizinden geçtiği sırada gerçekleşir. Üstelik bu durumda, Lenin gibi kendini gündelik mücadeleye ve her türden ekonomik ve politik güçlüklere kaptırmış yöneticilerin gözünde bile biraz fark edilmeden geçip gitmiştir. Muhtemelen 27 Mart'ta Levi'nin gönderdiği mektupla Lenin ilk defa tehlikeden haberdar olmuştur. Mart Eylemi, Alman komünist partisinin yaşamına en önemli müdahalelerinden birine ve onun Enternasyonal'de sürdürdüğü en büyük politik savaşa, vesile olacaktır.

Lenin, Komintern'in 2. Kongresi esnasında Avrupa'da acil devrimci perspektifler konusunda hiç kuşkusuz en iyimserler arasında yer almıştı ve partinin o dönemdeki görevlerinin ifade edilmesine ilişkin olarak komisyonda onu Paul Levi'yle karşı karşıya getiren anlaşmazlık malumdur. Ancak kısa bir süre sonra Rusya-Polonya savaşı, Polonya'da Radek'in, Troçki'nin ve Polonyalı yöneticilerin bir kısmının düşüncesine karşı güvendiği devrimci ayaklanma gerçekleşmeksizin sona ermiştir. İtalya'da, Fransa'da, İngiltere'de geri çekilme başlar. Lenin, Aralık ayından başlayarak söylemlerinde daha incelikli bir değerlendirme ortaya koyar, Avrupa devriminin seyrinin sonuç olarak Rus devriminikinden daha yavaş, hızlandırılmasına bel bağlamanınsa özellikle mantıksız olacağını kabul eder. Enternasyonal'in meselelerine çok az müdahale eder ama Zinovyev'in yanında, genişlemiş yürütmenin Enternasyonal'in "küçük bürosunu" –21 Şubat'ta *Açık Mektup*'un Alman girişimini oportünist olarak mahkûm eden– takip etmemesinde ve meselenin tartışmaya açılmasında ısrar ettiği bilinir.

Dolayısıyla her türlü politik faaliyeti Sovyet Rusya'nın iç meselelerine odaklanmıştır: 1921 Mart ayında Cronstadt ayaklanması gerçekleşir, 10. Kongre ve NEP'in onaylanması da aynı yıl ve aynı ayda olur. Üstelik bu olaylara birkaç gün sonra gerçekleşen Alman macerasından daha fazla ilgi gösterdi düşünülebilir. Ancak iki mesele, en azından Rus partisinin ve Buharin ve Zinovyev gibi Enternasyonal'in yöneticilerinin zihninde birbiriyle ilişkilendirilir ve Enternasyonal'deki "saldırgan çizgi" taraftarlarının, gelişim ihtiyacına zorlayarak ve devrimin ritmini yapay bir şekilde hızlandırarak, Bolşevikleri NEP'in tehlikeli stratejik geri

18. *A.g.e.*, s. 400.

çekilmesine mahkûm eden inzivasını ne pahasına olursa olsun kırmak arzusu duydukları akla yakın sayılabilir. Ne yazık ki Buharin'in Avrupa'da devrimci patlamalar yaratmak için kitleleri "coşturmak" gerektiğini savunması dışında, Mart ayından önce Rus Komünist Partisi yönetiminde cereyan eden politik mücadele hakkında çok az şey biliyoruz.[19] Sonraki aylar için elimizde Troçki'nin bir tanıklığı, 1926'da politbürodaki bir beyanat alıntısı bulunmaktadır:

> O zamanki tehlike, Enternasyonal'in politikasının Almanya'daki Mart olaylarının çizgisinde yer alması, yani yapay bir devrimci atmosfer yaratmaya ve Alman bir yoldaşın ifadesine göre proletaryanın "coşturulmasına" çalışmasıydı. (...) Kongreden önce Radek'e, Vladimir Illitch'in varlığından haberdar olmadığı bir mektup yazıp, Mart olaylarını bildiğimi sandığımı haber verdim. Vladimir Illitch'in düşüncesinden habersiz, Zinovyev, Buharin ve Radek'in genel olarak Alman solunu desteklediklerini bilerek, bu oldukça hassas durum nedeniyle, elbette kendimi açıkça ifade etmekten sakındım ve düşüncesini bana bildirmesi için Yoldaş Radek'e tez biçiminde bir mektup yazdım. Bunu öğrenen Vladimir Illitch beni davet etti ve Enternasyonal'deki durumu bana büyük bir tehlike arz ediyor şeklinde tanımladı. Durumun ve bundan kaynaklanan görevlerin incelenmesi hususunda tam olarak dayanışma içinde kaldık. Bu görüşmeden sonra Vladimir Illitch politbüroda kesin bir çoğunluk sahibi olmak için Kamenev'i çağırttı. O zamanlar politbüro beş kişiden oluşuyordu. Sonuçta Kamenev'le birlikte çoğunluğa sahiptik. Bizim heyetimizde bir tarafta Zinovyev, Buharin ve Radek, bir taraftaysa Vladimir Illitch, Kamenev ve ben vardık. Her grup gerçek oturumlar gerçekleştiriyordu. (...) Sonraki konuşmalarda ben Vladimir Illitch'in fraksiyonunu, Radek ise Zinovyev'inkini temsil ediyordu. (...) Zinovyev hararetle Radek'i bu konuşmalarda kendi fraksiyonuna "ihanet" etmekle yani büyük tavizler vermekle suçladı. (...) Vladimir Illitch benimle birlikte, kongrenin aleyhimize karar vermesi durumunda ne yapmamız gerektiğine yoğunlaşmıştı: korkunç kararlar alabilecek kongre karşısında boyun eğmeli mi yoksa direnmeli miydik?[20]

Rus yöneticiler, Rus parti heyetinin kongrede Alman ya da öteki goşistlere karşı olduğu kadar, Lenin'in acil talebi üzerine davet edilen Clara Zetkin, Neumann, Malzahn ve Franken gibi "Levi yanlısı" muhalefet temsilcilerine karşı da kendini savunması gerektiği konusunda sonunda kendi aralarında bir uzlaşmaya vardılar.[21]

Ancak hiçbir şey öngörüldüğü gibi gitmedi. Thalheimer Moskova'ya ilk gelen oldu ve yanında kendi yazdığı ve Alman merkez komitesinin 14'e karşı 24 oyla kabul ettiği tezler bulunmaktaydı. Bu tezler özellikle şunları ifade ediyordu:

---

19. Troçki, Lenin Sonrası Komünist Enternasyonal, t. I, s. 187.
20. 18 Mart 1926 tarihli S.S.C.B. Komünist Partisi'nin politbürosunun oturum stenosu, s. 12-13, Troçki, "Çarpıtılmış Devrim", Devrim Üzerine, s. 137-138 içinde.
21. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 167.

> Komünist Parti yerel olarak değil, bütün Almanya'da ilk defa ve tek başına kitleleri mücadeleye götürüyor.[22]

Alman partisinin kendini sorumlu tutması gereken tek hatası, çok beklemiş olmaktı. "Tezler" için Mart Eylemi'nin en büyük dersi şundan ibaretti:

> Parti tarihsel misyonunu yerine getirmek istiyorsa Mart Eylemi'nin temelinde yer alan devrimci saldırı kuramına sadık kalmalı ve kararlılıkla bu yolda yürümelidir.[23]

Aslında Mart Eylemi'nin sorumluları, kendi politikalarının sonuçları karşısında çoktan bölünmeye başlamışlardı. Arnold Reisberg'in altını çizdiği gibi, Brandler–merkezin başkanı olarak sorumluluğunu üstlendiği Mart Eylemi'nin hemen ertesinde– sorular sormaya ve Bela Kun'un ortaya çıkmasıyla birden kesintiye uğrayan *Açık Mektup* politikasıyla yeniden bağ kurmayı denemeye başlıyordu. Mart Eylemi'nden sonra hapse atılan o, kendi anlattığı son olayların tarihinden dersler çıkarıyor[24] ve 17 Haziran'da merkeze,[25] yoldaşlarından, iktidarın ele geçirilmesinin arifesinde, Lenin'in 1917'de *Yakın Felaket ve Onu Önlemenin Yolları* adlı kitapçığında önermiş olduğu şeyi düşünmelerini istediğini yazıyordu. Komünist olmayan emekçileri acilen seferber edebilecek somut çözümler benimsemeyi öneriyor, "sanayinin zorunlu sendikalaştırılmasından, bütün bankaların merkezileştirilmesinden, sanayinin, ticaretin ve tarımın mevcut Devlet ve fabrika komiteleri tarafından denetlenmesinden" bahsediyor ve şöyle bitiriyordu:

> Saf ajitasyondan kurtulmalıyız. Daha az radikal olmaktan asla korkmamalıyız.[26]

Thalheimer Moskova'ya gelişinde aslında Brandler'in caymakta tek başına olmadığını ve kuşkusuz K.P.D.'nin tezlerinin Rusların onayını elde etmek konusunda en küçük şanslarının bulunmadığını anlar.[27] Dolayısıyla Berlin'de belirlenen taktiği terk eder ve Béla Kun'la anla-

---

22. Die Rote Fahne, 10 Nisan 1921.
23. *A.g.e.*
24. H. Brandler, *War die Märzaktion ein Bakunisten-Putsch?* (1921) A. Reisberg ("Zur Genesis der Losung Arbeiterregierungs in Deutschland, Das Jahr 1921", BzG, no: 6, 1965, s. 1027), Brandler'in 1921'de ortaya atılan Rusya'yla ittifak sloganı hakkında yazdığına dikkat çeker: "Hükümeti devirmeyi ve en azından bir işçi hükümetinin kurulmasını istiyorduk" (s. 12).
25. Brandler'in mektubu Levi tarafından Sowjet, no: 6, 1921, s. 172-174 içinde yayımlanmıştır.
26. *A.g.e.*, s. 174, A. Reisberg (*a.g.e.*, s. 1028), Brandler tarafından öne sürülen programın, "bir işçi hükümetinin ekonomik programı" olduğunu belirtir.
27. A. Reisberg, "Ein neuer Brief V. I. Lenins über die Taktik der K.I.", BzG, 1965, no: 4, s. 687.

şarak Radek'in yazımını üstlendiği Rus heyetinin metnine değişiklikler yapmayı önermeye karar verir. Bu yeni taktik başlangıçta başarılı olur: Radek projeye, saldırı teorisinin mührüyle –ve hatta sağcıların ve opportünistlerin sert ithamlarıyla birlikte bu teorinin yandaşlarının zihniyetiyle– damgalanmış tespitler ve uyarılar getirir.[28] Lenin 10 Haziran'da Zinovyev'e yazdığı bir mektupta bunu sert bir şekilde ortaya koyar:[29]

> Levi politik olarak pek çok noktada haklıydı. (...) Thalheimer ve Béla Kun'un tezleri politik açıdan kökten bir şekilde yanlış.[30]

Lenin, Radek'in kabul ettiği değişikliklerin "Radek'in içten dostluğu gibi, Thalheimer ve Béla Kun'un düşüncesinin sıradanlığının klasik örneklerini" teşkil ettiklerine dikkat çeker. Hasar büyük olduğundan çarpık bir düşünce ortayakoyar:

> Ne yapmalı? Hiç bilmiyorum. Bu korkunç, neden olduğumuz her şey. Zaman. İş.[31]

Buna karşın temelde en küçük bir tereddüdü yoktur ve Zinovyev'e şunları yazar:

> Propaganda döneminin bittiğini ve eylem döneminin başladığını yazmak ve kabul etmek anlamsız ve zararlıdır. (...) Öncelikli olarak *eski sendikalarda işçi sınıfının çoğunluğunu* kazanmak için hiç durmadan ve sistemli bir biçimde mücadele etmek gereklidir. (...) *Açık Mektup* taktiğinin zorunlu olduğunu anlamayan bütün herkes, kongreden sonra en fazla bir aylık bir süre içinde Enternasyonal'den *ihraç* edilmelidir. Kendi adıma K.A.P.D.'nin kabul edilmesi yönünde oy vermemin hata olduğunu kabul ediyorum ve bunu mümkün olan en çabuk ve en kökten biçimde düzeltmek gerekiyor.[32]

Lenin, Mart Eylemi'ne ilişkin olarak, Brandler ve Levi'nin kitapçıklarına dayanarak bazı sonuçlara ulaşır: bir "saldırı eylemi" olarak sunmaya yönelen bütün çığlıklar bunamanın işaretidir ve Alman yöneticilerinin en büyük hatası, hiç kuşkusuz hükümet bir provokasyon örgütlemişken genel greve çağrı yapmak olmuştur. Ama tamamen savunmaya yönelik olan bu eylem ona göre bir darbe olarak kabul edilmeyecektir: Levi onu darbe olarak nitelendirerek çok daha büyük bir hata işlemiştir. Dolayısıyla onu, dürüstçe davrandığı takdirde yeniden eski görevine getirilmesi koşuluyla mesela altı ay uzaklaştırarak cezalandırmak gereklidir. Ama saldırı teorisi çılgınlığını sonsuza dek ortadan kaldırmak gereklidir.[33]

---

28. *A.g.e.*
29. "Bemerkungen zu den Entwürfen der Thesen über die Taktik fur den III. Kongress der K.I. Brief and G. J. Sinowjew", *A.g.e.*, s. 687-691.
30. *A.g.e.*, s. 687-688.
31. *A.g.e.*, s. 688.
32. *A.g.e.*, s. 688.
33. *A.g.e.*, s. 689-690.

Ani bir yön değişikliği

En kısa dönemeç alınacaktır. Rus Komünist Partisi'nin konferansında "Enternasyonal'in 3. Kongre'sinin görevleri" konusunda rapor sunan Radek, Lenin'in o sırada savunduğu çizgiden uzaktır: tespitler, 1920 yazında çizildiklerine benzer perspektiflerden çıkmış gibi görünür. Aslında onun için pek çok komünist partide ardı ardına patlak veren krizin kökü, "dünya devriminin gerilemesi duygusunda" yatar; ona göre hem Serrati'nin hem de Paul Levi'nin tespitlerinde temel bir duygudur bu. Oysa Radek gerilemenin söz konusu olmadığına dikkat çeker:

> Bundan devrimin gerilemekte olduğu sonucunu çıkarsaydık, iktidarın acilen ele geçirilmesi için mücadeleyi gündemden hemen çıkarmak zorunda kalırdık.[34]

Levi'nin geliştirdiği tezlerin tersine, Radek, Rus partisinin konferansında, 1920 yılının, devrimci eylemin bir geri çekilmesine değil, tam tersine önemli bir ivme kazanmasına şahit olduğu fikrini destekler:

> Varşova'daki başarısızlığımızdan sonra pek çok yabancı kapitalist, devrimin üzerini çizebileceğine inanmıştır. Ama tam da bu anda çok uzun zamandır beklenen kriz başlamıştır.[35]

Dolayısıyla onun için 1918-1920 seneleri nihayetinde ancak hazırlık senelerini oluşturmuş olacaktır. Mart Eylemi tamamen savunma amaçlı yapılmış ama bir eylem olduğu için olumlu olmuştur: "Burada bir bozgun bile bir ilerleme anlamına gelir."[36] En olumlu sonucu aslında "sağın" –Levi ve yoldaşlarının– partinin eylemini sabote ettiğini ortaya koymaktır:

> Ancak bugün Alman partisine olan inancımız güçlendi. (...) Bu da bu partinin sandığımızdan çok daha iyi olduğunu kanıtlıyor.[37]

Sonuç şaşırtıcıdır ve aynı anda Almanya'nın üzerine çöreklenen "beyaz terörü" mahkûm eden ve böyle bir bağlamda, suçu Levi'nin halk girişimine yükleyen bir hatip tarafından şöyle ifade edilir:

> Avrupa'da durum komünist hareketin büyümesi ve gelişmesi sayesinde bizim lehimize değişti..[38]

Komintern'in 3. Kongresi'nde uluslararası durum konusunda Troçki ve Varga'nın sunduğu tezlerle çarpıcı bir tezat söz konusudur; her iki-

---

34. *Bulletin communiste*, no: 28, 7 Temmuz 1921, s. 464.
35. *A.g.e.*, s. 465.
36. *A.g.e.*, s. 466.
37. *A.g.e.*, s. 466.
38. *A.g.e.*, s. 468.

si, Lenin'in Bolşevik merkez komite yoluyla kabul ettirmeyi başardığı pozisyon üzerine yürütme tarafından görevlendirilmiştir. Aslında bu tezler– 1920 yılında patlak veren –ekonomik krizin kapitalist sistemin derin krizini yansıtması ve savaş zamanının hayali refahına bir tepkiyi ifade etmesi tespitinden yola çıkarlar. Ama en önemli hakikatin işçi tepkilerinin dağıtılması olması, krizin devrimi beraberinde getirmesini engellemiştir. Tezler, Dünya Savaşı'nın başlattığı büyük devrimci dalganın aşamalarını hatırlatır: Rusya'da 1917 devrimi, 1918-1919'da Almanya'da ve Avusturya-Macaristan'da devrim, 1919'da ve 1920'de Fransız demiryolu işçilerinin grevleri ve aynı yıl Kapp Darbesi'ne karşı Alman genel grevi, Kuzey İtalya'da fabrikaları işgal hareketi, Çekoslovakya'da genel grev. Tezler şu tespiti de yapar:

> Bu güçlü dalga yine de dünya ya da Avrupa kapitalizmini devirmeyi başaramamıştır. (...) Komünist Enternasyonal'in 2.ve 3. Kongreleri arasında geçen yıl boyunca bir dizi işçi sınıfı ayaklanması ve mücadelesi kısmen de olsa bozgunlar yüzünden sona ermiştir.[39]

Dolayısıyla Komünist Enternasyonal, dünya kapitalizminin durumunda bir istikrar söz konusu olup olmayacağını, sonuç olarak da bu yeni duruma uygun olarak yeni bir taktik benimsenip benimsenmeyeceğini öğrenmek ister. Raportörlerin sonucu açıktır:

> Proletaryanın iktidar için devrimci mücadelesinin, şu zamanlarda belli bir yavaşlama gösterdiği kesinlikle tartışılmazdır.[40]

Troçki Kongre'de şunları ifade eder:

> Bugün ilk defa, hedefe, iktidarın fethine, dünya devrimine çok yakın olmadığımızı görüyor ve hissediyoruz. 1919'da: "Bu bir ay meselesi", diyorduk. Bugün ise: "Belki de bir yıl meselesi" diyoruz.[41]

Lenin'in, onun ön görüşmelerine müdahalelerinden sonra gelen Troçki'nin raporunun kesin bir anlamı vardır. Kongrenin hemen başında Bolşevik Parti'nin iki saygın yöneticisi, otoritelerinin ağırlığını devreye sokmuşlardır: kuşkusuz goşistlerin ve neo-gosiştlerin hakkından gelmek için gerekliydi bu.

Kongre

Lenin ve Troçki'nin amacı basitti: önemli olan kökten bir politik dönemece girmelerini sağlayarak Alman partisinin ve Enternasyonal'in

---

39. *Bulletin communiste*, no: 29, 14 Temmuz 1921, s. 480.
40. *A.g.e.*, s. 487.
41. Protokoll des III..., s. 90.

birliğini korumaktı. Bir taraftan somut olarak Paul Levi'nin ihracını onaylamaya –ama yalnızca "disiplinsizlik" yüzünden ve yürütmenin Mart Eylemi'ndeki sorumluluğunu gün yüzüne çıkarmaktan kaçınmak için– bir taraftan da, saldırı teorisini kesin olarak mahkûm ederek bu eylemi "ileri doğru bir adım" olarak selamlamaya ve her türlü depreşmenin önüne geçmeye hazırlardı.

Böyle bir planın gerçekleşmesi kolay bir şey değildi ve pek çok önlemi ve manevrayı gerektiriyordu. Aslında kongrenin açılmasından birkaç gün önce, Lenin ve Troçki'nin, kendi görüşlerini kongre katılımcılarının çoğunluğuyla birleştirebilecekleri kesin değildi. Béla Kun Moskova'ya döner dönmez, arka arkaya gelen yabancı delegeleri saldırı teorisine kazanmak için çırpınmıştı. Rosmer, anılarında,[42] yöntemleri, ziyaretleri, görüşmeleri, soruşturmaları bir araya toplayarak, Belçikalılara ve Lüksemburglulara ulaşarak, İtalyanlarla vaktinde anlaşarak bundan bahsetmiştir. Lenin'e gelince, otuz üç delegeyle zoraki gelen Alman heyetini yılmadan bekler.[43] Bir tek, Berlin'e parti yönetimini sağlayan Ernst Meyer ve Stoecker yoktur; ayrıca Brandler de hapistedir. Komünist Kadınlar Birliği tarafından kongreye temsilci olarak gönderilen Clara Zetkin, aslında Alman muhalefetinin resmi sözcüsüdür. Muhalefetin diğer üç önemli lideri, Paul Neumann, Malzahn ve Franken, Lenin'in ısrarı üzerine yolculuğa çıkmışlardır ve kongreye oy kullanmadan katılacaklardır. Levi'nin dostları Moskova tartışmalarını özenle hazırlamış, dikkate değer belgeler, gazeteler, el ilanları, toplantı tutanakları, militan tanıklıkları toplamışlardır. Ama eli boş dönerler zira Clara Zetkin'in bavullarında kilitli kalan dosyalar, Severing'in emri üzerine harekete geçen Prusya polisi tarafından sınırda ele geçirilir.[44]

Onun görevini kolaylaştıran bu olaya rağmen, K.P.D. çoğunluğunun sözcüsü Alman heyeti, hemen alttan almak zorunda kalır. Lenin tarafından Rákosi ile aynı anda kabul edilen Heckert, görüşmeden "tükenmiş" olarak çıkar: iki adam "deli saçmaları" yaydıkları için dinlenir.[45] İlk tartışma kendiliğinden Lenin'in bürosunda gerçekleşmiştir. Bu saldırı teorisi taraftarlarına, iğneleyici ve hararetli bir şekilde, işçilerin, bas-

---

42. Rosmer, *Lenin Zamanında Moskova*, s. 178.
43. Kızıl Sendika Enternasyoneli Kongresi Moskova'da gerçekleştiğinden aslında Almanlar çok daha kalabalıktı. Véra Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 284, no: 54, o dönemde Moskova'da hazır bulunan Alman delege sayısını altmış olarak tahmin eder.
44. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 178 bu ele geçirmenin "hiç kuşkusuz" Clara Zetkin'in "üstü kapalı uzlaşmasıyla" gerçekleştirildiğini ifade eder: ağır ama temelsiz suçlama. Aslında Clara Zetkin, normalde aygıta emanet edilmiş bu tarz belgeleri kendi üzerinde taşıma riski alarak yine de bir hata işlemişti. 30 Kasım 1921 tarihinde, merkezde, eğer kendisi bunu üstlenmeseydi bu belgelerin kesinlikle Moskova'ya ulaştırılacağından emin olmadığını, üstelik kendisi tarafından yürütmeye gönderilen sayısız mektup ve tegrafın asla ulaşmadığını ya da büyük bir gecikmeyle ulaştığını açıklayarak kendini savunmuştur. Bu tutanağı (I.M.L.-Z.P.A. 3/1, s. 170) zikreden Véra Mujbegovic (*a.g.e.*, s. 315), muhtemelen çürütülemez olan bu açıklamalara hiçbir cevap verilemediğini belirtir.
45. Heckert, "Lenin'le Görüşmelerim", *Lenin, Nasılsa Öyle*, t. II. S. 804.

kının ve işsizliğin darbeleri altında kendilerini nasıl "yetiştirdiklerini" sorar. Koenen kestirip atarak, "mideleri beyinlerine devrimci enerji iletiyor", diye cevap verir. Lenin bundan böyle Almanlara karşı bütün eleştirilerini bu ironik uyarıyla belirginleştirecektir:

> Elbette bütün bunlar size midenin beyine ilettiği enerjiden geliyor.[46]

Bir sonraki tartışmada Alman çoğunluğunun delegelerini çok daha sert bir biçimde sarsar:

> Provokasyon gün gibi açıktı. Üstelik burjuvazinin saldırılarını püskürtmek ve böylelikle kendiniz adına haklı olduğunuzu kanıtlamak için işçi kitlelerini savunma amaçlı seferber etmek yerine, kendi "saldırı teorinizi", bütün polis yetkililerine ve gericilere kendinizi saldırı-ona karşı halkı savunmanın söz konusu olduğu-girişimini üstlenmiş olan kimseler olarak göstermek olanağını sunan o saçma teoriyi yarattınız![47]

"Saçmalıkları"* yüzünden Béla Kun'u sert bir şekilde eleştirir, saldırı taraftarlarının "kuramsal, tarihsel ya da edebi makyajları" adını verdiği şeyi komik duruma düşürür ve onlar için şu son kararı verir: "Bir zenci yıkansa beyazlar mı dersiniz!"[48]

Heckert, Lenin'in saldırısına hazırlıksız yakalanmış, , komik duruma düşmüş ve aciz öteki heyetler önünde açık açık azarlanmış Alman çoğunlukçularının bocalama ve öfkesine şahit olmuştur. Ona göre Frölich, Lenin'in korkutucu "bayağılığından" şikâyet edecekti: kuşkusuz yalnız değildi.[49] Aslında Lenin, içinde bulunduğu, saldırı taraftarlarının girişimlerini kırma gerekliliğini mükemmel bir şekilde hesap edecek, bunu yaparken onlarda aşırı bir kine neden olmamaya çalışacaktı. Troçki'nin hazır bulunduğu Clara Zetkin'le yaptığı konuşmalar sırasında, "kongre bu meşhur saldırı teorisine boyun eğerse" "onlara birkaç kırıntı vererek"[50] yandaşlarını hemen teselli etmek gerekeceğini ifade eder; bu da Clara Zetkin ve dostlarının bir uzlaşmayla yetinmek zorunda kalacakları anlamına gelir.

Böyle bir uzlaşma kuşkusuz Levi'ye karşı yaptırımların sürdürülmesini akla getirir. Lenin, ona göre yaptırımların neden kaçınılmaz olduğunu Zetkin'e şöyle açıklar:

---

46. *A.g.e.*
47. *A.g.e.*
* Fransızca "connerie", saçmalık sözcüğü metinde Béla Kun'a atfen "kuneries" olarak kullanılmış. (ç.n.)
48. Zetkin, Lenin Hakkında Anılar, s. 35.
49. Heckert, *a.g.e.*, s. 805. Kolarov, 17 Haziran tarihli yürütme sırasında Lenin ile Béla Kun arasında geçen epey şiddetli bir çatışmaya anıştırma yapmıştır, "V.I. Lenin na Kongresse Kommunistitcheskogo Internationala", Voprosy Istorii, 1960, no: 2, s. 189-191.
50. Zetkin, *Anılar*, s. 36. Troçki'nin ve 1924'teki muhalefetin bozgunundan sonra yayımlanan Clara Zetkin'in "anıları", bu görüşmelerde Troçki'nin varlığından bahsetmez. Ama Clara Zetkin'in o dönemde Levi'ye gönderdiği mektuplar bunu kanıtlar (Levi Arşivler, P 113/18). Geri kalanı için "anılar", yerinde gerçekleşen hikâyeye sadıktır.

Eleştirisi bütünüyle abartılı, tek yanlı ve hatta acımasız olmakla kalmayıp, partinin kendi yönünü bulmasına izin veren hiçbir ipucu vermiyor. Partiyle her türlü dayanışma ruhundan yoksun. Saflardan yoldaşları bu denli güçlü bir şekilde ayaklandıran ve doğru pek çok şey karşısında kör ve sağır kılan şey, Paul Levi'nin eleştirisinde ve temel politik meseleyi tasarlama biçiminde mevcuttur.[51]

Levi, partisini ikna etme şanslarını tehlikeye atmıştır:

Böylelikle Almanya'nın dışındaki yoldaşları da kazanan bir ruh hali doğmuştur; bu ruh halinde olanlar için şimdi tek tartışma konusu kitapçık ve özellikle Levi'nin kendisidir; yoksa saldırı teorisinin yanlış ve solun bu teoriden gerçekleştirdiği uygulamanın kötü olup olmadığını bilmek meselesi değil. Sol, bugüne kadar zahmetsizce geçinip gitmesini Paul Levi'ye borçludur. Paul Levi onun büyük düşmanıdır.[52]

Tartışmanın esası Lenin'in bürosunda ya da uzun komisyon oturumları sırasında kapalı oturumda bu şekilde cereyan etse de, genel oturumlar ve bu oturumların ve onların gerçekleşmesinin olay çıkması tehlikesi yaratması sırasında kaçınılmaz olarak ele alınmalıdır. Benimsenen yöntem bunlardan mümkün olduğunca kaçınmaya çalışır. Böylelikle Enternasyonal Başkanı sıfatıyla faaliyet raporunu sunmakla görevlendirilen Zinovyev, Mart Eylemi'ni ele almak zorunda kalmamıştır. Kuşkusuz Béla Kun'la ilişkileri ve saldırı taraftarlarını korumacılık yüzünden fazla uzlaşmış olarak değerlendirilen o, Yürütme'nin, kendi adına bir yargıyı nasıl ifade ettiğini kongreye açıklamakla yetinmek zorunda kalır:

Brandler'in yazdıklarında hepimiz hem fikiriz: bu bir saldırı değil, basitçe bir savunma savaşıydı. Düşman bize aniden saldırdı. (...) Pek çok hata yapıldı, pek çok örgütsel yetersizlik ortaya çıkarıldı. Alman merkezden yoldaşlarımız bu hataları gizlemediler: onları düzeltmek istiyorlar. Mesele, *bu mücadelelere ileri doğru bir adım olarak, Alman işçi sınıfının engebeli yolunda bir bölüm olarak mı yoksa bir darbe olarak mı görmemiz gerektiğini* bilmektir. Yürütme, *Mart Eylemi'nin bir darbe olmadığı* görüşündedir. Yarım milyon emekçi mücadele etmişken bir darbeden bahsetmek komiktir. (...) Hataları açıkça ifade etmeli ve bunlardan ders çıkarmalıyız. Hiçbir şeyi gizlemiyoruz, ne grup siyaseti ne de gizli diplomasi yapıyoruz. *Tam tersine Alman partisinin genel olarak bu mücadeleden utanç duymak zorunda olmadığı* kanaatindeyiz.[53]

Enternasyonal Başkanı, Levi'nin –ihracına karşı, okumayacağı ve kongre sırasında bile varlığından bahsetmeyeceği uzun bir çağrı metni

51. Clara Zetkin, *a.g.e.*, s. 42.
52. *A.g.e.*, s. 42-43.
53. Protokol des III..., s. 184-185. Metinde altı çizili.

olan[54]– argümanlarına epey üstünkörü olan bu karşılıktan başka Mart Eylemi konusunda hiçbir şey söylemeyecektir. Buna karşın raporu hakkındaki tartışmanın sonunda genel bir çözüm oylamaya sunulur; bu çözümün bir paragrafı da Yürütme tarafından sene boyunca alınan yaptırımları onaylar. Levi vakasını temelde hiç tartışmadan yoluna koymanın bu biçimi, Alman azınlıkların öfkeli protestolarına neden olur ve Clara Zetkin kürsüde bu yöntemi eleştirir:

> Bana kalırsa Levi vakası yalnızca bir disiplin meselesi değildir, öncelikli olarak ve esasen politik bir meseledir. Sadece genel politik durum çerçevesinde doğru bir şekilde ve hakkıyla değerlendirilebilir; bu yüzden komünist partinin taktiği ve özellikle Mart Eylemi hakkındaki tartışmalarımız çerçevesinde ele alınabileceği düşüncesindeyim. (...) Paul Levi Mart Eylemi'ni eleştirdiği için ve bu vesileyle yaptığı tartışılmaz hata yüzünden ağır bir şekilde cezalandırılmalıysa eğer, bizzat bu hataları yapanlar hangi cezayı hak ederler? İtham ettiğimiz darbecilik, kitlelerin mücadele eyleminden ibaret değildi. (...) Kitleleri bu şekilde mücadeleye götüren merkezin beyinlerindeydi.[55]

Radek kendi içinde Mart Eylemi meselesini, taktik hakkındaki tartışma sırasında ele alacaktır:[56] böylelikle Yürütme'nin geçmişe geri dönmeme ama ne pahasına olursa olsun gelecek konusunda berraklığı muhafaza etme isteği ortaya çıkar. Alman Merkez'e karşı serttir; zira Merkez, Hörsing'in saldırısıyla şaşkına uğradığını, üstelik Mansfeld madencileriyle –galip gelme durumunda olmadıklarını onlardan gizlemeyerek– gerçekten bir dayanışma eylemi örgütlemek zorunda olduğunu anlamadığını iddia eder. Merkez, 24 Mart'ta, eski hataların hiçbirini düzeltmeyen buna karşın partinin zayıflığını ortaya koyan genel grev çözümünü düşüncesizce ortaya atarak durumu ağırlaştırmıştır. Daha da ağırı, yanılmış olduğunu açıkça kabul etmek yerine, ne pahasına olursa olsun kendini doğrulamak için saldırı teorisini uydurmuştur. Bütün iğneli alaycılığıyla Alman yöneticilere saldıran Radek, Zinovyev gibi, her şeye rağmen hiç kuşkusuz olası "bir ileri doğru adımı" temsil eden Mart Eylemi'ni darbe olarak nitelendirmenin kabul edilemez olacağını belirterek bitirir.[57]

Elbette Enternasyonal yöneticilerinin bazı arzuları gerçekleşmiştir, tartışmanın tatsız ve istenmeyen yönler almaması imkânsızdı. Radek'in raporunu izleyen Almanlar arasındaki tartışma, bir anlamda kirli çamaşırları ortaya dökmektir; en şiddetliler ise Friesland, Heckert, Thaelmann'dır. Radek ve Zetkin, bugün her ikisinin de keskin bir şekilde mahkûm ettiği saldırı teorisini yazılarıyla desteklemekten ötürü

54. Levi Arşivler, P 7/1.
55. Protokoll des III..., s. 295-298.
56. *A.g.e.*, s. 455-484.
57. *A.g.e.*, s. 472.

birbirlerini suçlar.[58] Yürütmenin işleyişine, merkezle ilişkilerine ilişkin temel meselelerden hiçbiri ele alınmamıştır. Yalnızca gündem hakkında "sözde sola" mensup olduğunu öfkeyle hatırlatmak için müdahale eden Béla Kun susar.[59] İhtiyar Clara bir kez daha çam devirir. Radek'e dönüp şöyle çıkışır:

> Burada tutumu belirsiz, tereddütlü, genellikle de değişken daha pek çok kimse var.[60]

Yürütme'nin temsilcileri problemini de –"yeniden konuşmak gerekeceğini" söylediği– ortaya koyar ve isim vermeden Béla Kun'a belirgin bir imada bulunur:

> Geriye, Mart Eylemi hakkındaki tespitlerimizde ortaya koyduğumuz bir mesele kalıyor: ne olursa olsun Yürütme'nin temsilcisi Mart Eylemi'nin gerçekleşme biçiminde büyük ölçüde sorumluluk taşıyor, Yürütme'nin temsilcisi yanlış çözümlerde, partinin ya da daha çok onun merkezinin yanlış tavır almasında büyük ölçüde sorumluluk taşıyor. Üstelik hiç kimse bunu yoldaş Radek'ten daha iyi bilmez.[61]

Bu şekilde sorgulanan Radek, oturduğu yerden o dönemde Almanya'da olmadığını haykırarak anında cevap verir. Durumu berbattır zira Zetkin ona şunları söyler:

> Birkaç gün önce tanıklar önünde, haberdar olur olmaz yürütmenin temsilcisine, çözümünün –sizin kullandığınız kaba kelimeyi değil, daha hafif olan kelimeyi kullanacağım– aptalca olduğunu söylediğinizi beyan ettiniz.[62]

Clara Zetkin, disiplinsizlik suçu işlediğini kabul ettiği Levi'yi de savunur: onun için, 1917'de benzer bir hata yüzünden Zinovyev ve Kamanev'e verilen cezayı talep eder;[63] Enternasyonal'in Başkanı olup, Levi'ye karşı disiplin muhafızlığına terfi eden kimsenin, Ekim Devrimi sırasında benimsenen, ilgililer için tatsız ama kuşkusuz Kongre adına yapıcı tavrına atfen!

Politik savaş, Alman çoğunluk delegelerinin, mevcut tezleri onaylayıp Avusturyalı ve İtalyan delegelerin desteklediği değişiklikleri ona getirmek istediklerini ilan ettikleri zaman patlak verir. Hiç kuşkusuz bu, başlangıçtaki uzlaşmanın sorgulanmasıdır: Troçki'nin raporunun, tezlerin, düzeltmek istedikleri "sağcı bir yorumunu" verdiğini söyleyerek

58. *A.g.e.*, s. 466 ve 599-600.
59. *A.g.e.*, s. 651.
60. *A.g.e.*, s. 279.
61. *A.g.e.*, s. 297.
62. *A.g.e.*, s. 297.
63. *A.g.e.*, s. 292-298.

kendi tavırlarını doğrularlar.[64] Polonyalı Michalak, kürsüde şunları itiraf ederek perde arkası tartışmalarına bir pencere aralar:

> Pek çok yoldaş Lenin ve Troçki'nin safa kaydığını söyledi.[65]

Heckert, Lenin'e çatar ve Mart Eylemi'nin ateşli bir savunusunu yapar.[66] Aynı şekilde Thaelmann da Lenin'i eleştirecektir.[67] İtalyan Terracini'ye gelince, 1917'de Bolşevik Parti örneğinin gösterdiği gibi, bir partiyi devrime rehberlik etmekte yeteneksiz kılanın mevcut yetersizlikler olmadığını kesin olarak ifade eder.[68]

O sırada Lenin, K.A.P.D.'nin delegelerine olduğu kadar Enternasyonal'in goşistlerine de yönelttiği kendi karşı-saldırısını başlatır. Uluslararası bir eğilim oluşturmak kesin amacıyla önemli bir heyet olarak gelen K.A.P.D. delegeleri, bütün meseleler konusundaki tartışmalar sırasında sistemli olarak gündeme müdahale ederler, oya sunulan her maddeye kendi metinlerini sunar, kendi partilerinin tarihinin kısa bir tanıtım kitapçığını dağıttıkları delegelerle temasları ikiye katlarlar.[69] Her fırsatta parlamenter sistem karşıtlığı, sendikalardaki militan çalışmanın ortadan kaldırılması, Enternasyonal'in ve komünist partilerin "ultra-merkezileştirilmesi" eleştirisi temalarını sürdürürler. Terracini'den hemen önce, Appel, Radek'in raporuna karşı bir müdahalede V.K.P.D.'nin açık mektubuna şiddetle saldırmış, bu mektubun oportünist olduğunu ve ancak böyle olabildiğini iddia etmiştir.[70] Lenin, Terracini'ye, düzeltilerin "Marksizm'den, politik deneyimden ve tartışmadan yoksun olduğunu" söyleyerek cevap verir. K.A.P.D.temsilcisinin saldırıları konusunda ise şunları söyler:

> Büyük bir üzüntü ve utançla, açık açık benzer görüşler ifade edildiğini daha önce de duymuştum. Ama *Açık Mektup*'un, böyle uzun tartışmalardan sonra kongre önünde oportünist olarak nitelendirilmesi nasıl bir utanç! Nasıl bir alçaklık! (...) Açık Mektup örnek bir politik girişimdir. Bizim tezlerimizin söylediği budur. Üstelik kesinlikle desteklenmesi gerekir. Örnektir, zira işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmayı amaçlayan pratik bir yöntemin ilk eylemidir. Neredeyse bütün proleterlerin örgütlendiği Avrupa'da işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmak zorunda olduğumuzu anlamayan, komünist hareket adına yitirilmiştir ve üç yılda büyük devrimden hâlâ bir şey anlamamışsa hiçbir zaman anlamayacaktır.[71]

---

64. *A.g.e.*, s. 671.
65. *A.g.e.*, s. 522.
66. *A.g.e.*, s. 528-543.
67. *A.g.e.*, s. 633-638.
68. *A.g.e.*, s. 505.
69. Bock, *a.g.e.*, s. 259-260.
70. Protokoll des III..., s. 485-497 (Appel, Hempel mahlasıyla yer alır). Burada, s. 492.
71. *A.g.e.*, s. 511.

Sonra Terracini'ye ve onun aracılığıyla Bolşevik örneğini tespitlerine destek olmaya çağıran bütün goşistlere seslenir:

"Yoldaş Terracini Rus devriminden fazla bir şey anlamadı. Rusya'da küçük bir partiydik ama bütün ülkedeki işçi ve köylü sovyetlerinde çoğunluktaydık. Siz neredeydiniz? On milyonluk ordunun en az yarısını elimizde tutuyorduk! (...) Yoldaş Terracini'nin düşünceleri üç heyet tarafından paylaşılmış olsaydı o zaman Enternasyonal'de bazı şeyler çürüyecekti. Bu yüzden: Dur! Acımasızca mücadele et! Komünist Enternasyonal çok yakında yenilecek!" demek zorunda olacaktık.[72]

Troçki de değişikliklere kesin bir retle karşı çıkar:

Alman heyetinin üyeleri, meseleyi, incelemenin ve analizin değil, bir dava savunusunun konusu olmak zorundaymış gibi ele alıyorlar. (...) Bu saldırı felsefesini en büyük tehlike olarak göreceğimizi ve onun pratik uygulamasının en kötü siyasi suçu teşkil ettiğini Alman işçilere açıkça söylemek görevimizdir. (...) Oportünistlerle aranızı açtınız, ilerleme yolundasınız ama o zaman etrafınıza bakın: bu dünyada yalnızca oportünistler değil, sınıflar da var![73]

Kongreden önce Lenin'le varılan anlaşmaya uygun olarak, Troçki "sola" verilen tavizlerde fazla ileri gitmeyeceğini ifade eder zira tezlerin kendisi, daha ötesinde kendini kapıp koyvermeyeceği uzlaşmanın son sınırını temsil eder:

Tezlerin bizim için bir uzlaşma, goşist eğilime bir taviz oluşturduklarını iddia ediyoruz (...), Thaelmann dahil, burada pek çok yoldaş tarafından temsil edilen bir eğilime olan en üst düzeyde bir taviz.[74]

Lenin ve kendisi azınlıkta kalmış olsalar bile, onun sonuna kadar mücadele etme tehdidi saldırganların bozgunuyla sona erer. Mart Eylemi'ne ilişkin bütün önergeler oybirliği ile onaylanır. Lenin ve Troçki Enternasyonal'i kurtardıklarını ve Alman partisine (VKPD) Yürütme'nin verdiği hasarları bir ölçüde onardıklarını düşünebilir. Enternasyonal'in Komünist Gençlik Kongresi'nde ele alınan tarihsel meselenin boyutunu ortaya koymak Troçki'ye düşecektir:

Devrim savaşçıları olarak, işçi sınıfı adına biz, Komünist Enternasyonal adına biz, yüzyıllık kuşakların ürünü olan yalnızca uygarlığımızı kurtaracağımıza değil, onu en üst gelişim seviyelerine yükselteceğimize inandık, nesnel gerçekler de bize bunu kanıtladı. Bununla birlikte teorik noktada kendi devlet aygıtı ve birikmiş deneyimiyle donanmış burjuvazinin, modern uygarlığı her bir canlı atomundan mahrum bırakıncaya kadar, insanlığı

72. *A.g.e.*, s. 512.
73. *A.g.e.*, s. 643, 646, 650.
74. *A.g.e.*, s. 638.

bir felakete ve sürekli bir çöküşe sürükleyinceye kadar devrimle savaşması olasılığı dışarıda bırakılmış değildir.[75]

3. Kongre, bir sonraki kriz sırasında, yakın ya da uzak bir gelecekte devrimin zafer kazanması ve proletarya diktatörlüğünün kurulması olasılığını teminat altına almak amacıyla bütün komünist partileri yüzlerini kitlelere dönmeye, kitleleri komünizme kazanmaya çağırır. Lenin ve Troçki'nin gözünde sosyalizmin barbarlık karşısında zaferinin ilk şartı budur.

Yine de, ilk kongresi 3 Temmuz'da gerçekleştirilen Kızıl Sendika Enternasyonali'inin kurulmasının hangi ölçüde durumun yeni tespitine uygun olduğunu kendi kendimize sorabiliriz. 2. Kongre sırasında atılan adımların sonucu olan Kızıl Sendika Enternasyonali'nin amacı, kurucularından biri Rosmer'e bakılırsa, "zaten bir blok halinde katılabilecek olan sendika örgütlerini ve üyelik ilkesi etrafında toplanmış reformist sendika azınlıklarını tek bir Enternasyonal'de toplamaktır." Amsterdam sendika Enternasyonali'nin yöneticilerinin reformist hegemonyasını içerden yıkmak arzusu, devrimci esinli başka bir sendikal gruplaşma kutbu oluşturma arzusunu ikiye katlar. Aslında böyle bir yönelimin dayattığı hassas taktik, iyi anlaşılmış ve Komünist Enternasyonal'in bütün taraftarlarınca özümsenmiş olmak için belki de fazla karmaşıktır. Rosmer'e göre kötü hazırlanmış olan kongre, neredeyse bütünüyle Kızıl Sendika Enternasyonali ile Komünist Enternasyonal arasındaki ilişkiler meselesine odaklanmış tartışmaları güçlükle sürdürür. Parti ile sendika arasında "çok arzulanan" "organik bir ilişkinin" kurulmasını ilan eden son çözüm, sendikaların reformist yöneticilerinin elinde, "partinin emrinde" olmakla suçlayacakları devrimci azınlıklara karşı bir silah olacaktır. Son çözümün Yirmi Bir Şart'ın ikisine uygun olması gerçeği, farklı koşullarda, reformistlere, "Leninizmi'i" "sendikal bağımsızlığın" korkusuz hasmı olarak gösterme izni verecektir; pek çok ileri ülkede devrimciler dahil emekçilerin sıkı sıkıya bağlı kaldığı bir ilkedir bu.

Parçalanmış bir parti

Komintern'in 3. Kongresi, Alman partisindeki (VKPD) duruma özel bir çözüm vakfeder. Yürütme ve iki eğilimden delegeler oturum dışı toplantılarda bir "barış antlaşması" imzalamıştır: çözüm, "hareket adına en kötü tehlikeler olan" "parçalanma" ve "fraksiyonculuktan" kaçınmak için her iki taraftan da takdir görme arzusunu ifade eder.

Kongre sırasında Almanlar arasındaki anlaşmazlıklar, aslındaMart Eylemi'nin yarıklara dönüştürdüğü çatlakların boyutunu, husumeti,

75. The First Fives Years of the I.C., s. 299 içinde geçen konuşma.

hatta kişisel nefreti, partinin varı yoğu olan fraksiyonel manevraları ortaya çıkarmıştır. Paul Neumann, Thalheimer'in Moskova'dan Berlin'de bulunan Merkez'in üyelerine gönderilen bir telgrafını okumak için kongre kürsüsüne yanaşır. Azınlıklardan Otto Brass ve Anna Geyer'in, "arkalarında güçler olduğunu düşündürmekten kaçınmak için," Moskova'ya gelmelerini "ne pahasına olursa olsun" engellemek söz konusudur.[76] Thalheimer'in açıklamaları anlaşılmazdır ve görünüşe göre hiç kimse Paul Neumann'ın kendisine gönderilmeyen bir telgraf metnini hangi yollarla edinmiş olabileceğini öğrenmeye çalışmaz.[77] Ayrıca aynı Neumann, Koenen'i –son gücüyle bunu inkâr eden– bu telgrafın içeriğini bilmekle ve bununla birlikte,Zinovyev'in talebi üzerine, aynı iki azınlığın gelmesini isteyen başka bir mektup göndermiş olmakla suçlar.[78]

Ama daha şiddetli başka itirazlar da olur ve Paul Neumann kürsüde şunları söyler:

> Ben de gerçek bir proleterim; yoksa Berlin'de gördüğümüz ve en saygınları yoldaş Maslow'un aramızda olduğu şu tez madrabazlarından biri değilim.[79]

Malzahn, Neumann ve kendisinin, metal işçileri sendikasının devrimci azınlığını temsil ettikleri sendikalar genel komisyonu üyeleri olduklarını ilan ettiği zaman, konuşması bir alayla kesilir: "Çok manidar!"[80] Radek, 1919 Ocak ayında nerede olduğunu sormak için seslenir. Şöyle cevap verecektir: "Eylem komitesinde, sonra da hapiste."[81] Ama hapisten firar edecektir. Aynı Radek, Levi'yi tehlike anlarında "saklanmakla" suçlar. Heckert, Clara Zetkin'i 1919 yılının başında Spartaküs'ü "terk etmiş" olmakla suçlar.[82] Kulislerde Malzahn ve Neumann'ın Berlin[83] grevini sabote ettiği, Bernhard Düwell'in tıpkı Richard Müller gibi bununla açık açık mücadele ettiği anlatılır.[84] Bu suçlamalar üzerine Malzahn, hasmı olsa da, Friesland'ın, Neumann ve onu doğrulamaya geldiği açıklamasını yapar.[85] Clara Zetkin, Heckert'e, Jogiches'in yönettiği

---

76. *A.g.e.*, s. 582.
77. *A.g.e.*, s. 594-595.
78. *A.g.e.*, s. 582.
79. *A.g.e.*, s. 584.
80. *A.g.e.*, s. 551.
81. *A.g.e.*, s. 555.
82. *A.g.e.*, s. 541.
83. Ruth Fischer yirmi neş yıl sonra (*a.g.e.*, s. 176) bir kez daha şöyle yazar: "Levi'nin bazı arkadaşları-Berlin metal sendikası örgütçüleri, Paul (aynen) Malzahn ve Paul Neumann-kentin fabrikalarını dolaşmış ve işçileri Mansfeld grevcilerini desteklemek üzere grev yapmamaya davet etmişti. Parti, bir öfke patlaması içinde Levi'nin ve grev kırıcıların acil ihracını istedi." Oysa 7 Nisan tarihli toplantıda (Levi Arşivler, P 83/9, s. 19), Parti Başkanı Brandler, Merkez Komite'ye bir bildirisinde, disiplinli hareket eden Malzahn, Neumann ve Eckert'i incitici bulduğu söylentilerini yalanlamıştı.
84. Aynı müdahalede Brandler, ihraç edilecek olan Fritz Wolff'un ve Richard Müller'in tutumu meselesini açık bırakıyordu.
85. Protokoll des III..., s. 556.

Merkez'in kararıyla uzak tutulduğu genç Komünist Parti'yle ilişkilerinin tarihiyle cevap verir.[86] Hainlikler konusunda kesinlikle uzman olan Radek'e, freikorpsların Levi'nin başına ödül koyduklarını hatırlatır.[87] Richard Müller kongre gazetesinde grev sırasındaki rolü hakkında çıkan söylentiler hakkında öfkeli bir yalanlama yayımlar.[88] Malzahn, "kalem kurnazları"[89] dediği entelektüellere saldırır ve bu "takıntılı" "kılı kırk yarıcılar" olan Thalheimer, Frölich, Friesland'ı anar.[90] Radek ironiyle, Pannekoek'i kastederek, "yıldızlara bakmaktan" artık canlı işçi göremeyen insanlardan bahseder.[91] Heckert ve Rákosi "Herr (Bay) Doktor Levi'den" söz eder. Her birinin bu abartılı ifadeleri, bundan böyle iki grubu ayıran kini ortaya koyar.

Lenin ve partinin birliği

Her şeye rağmen partinin birliği Lenin'in hedeflerinden biri olarak kalır. Bütün Kongre boyunca tutumları yatıştırmaya, yakınlıklar kurmaya, aşırı hassasiyetleri azaltmaya çalışır. Clara Zetkin'e kabaca şöyle söyleyecektir:

> Bir defasında bana biz Rusların Batı psikolojisini biraz olsun anlamayı denememiz ve kaba çalı süpürgemizi insanların yüzüne fırlatmamamız gerektiğini yazmıştınız. Kesinlikle kabul ediyorum![92]

Heckert'in Clara Zetkin'e şiddetli saldırılarda bulunduğu günün ertesinde, aynı nedenle, Enternasyonal'in altmış dördüncü yıldönümü vesilesiyle Heckert'i Clara Zetkin'e iyi dileklerini sunmaya ikna etmeyi başarır.[93] Kongrede Levi meselesi konusunda çok çekingendir, kendini kesin bir biçimde ifade etmekten kaçınır. Ama bir çekincesi vardır. Clara Zetkin'e şöyle yazar:

> Paul Levi'ye ne kadar saygı duyduğumu, yeteneklerini nasıl takdir ettiğimi bir bilseniz. (...) En kötü zamanlarda eziyetlerden geçti, cesaretli ve zeki bir şekilde en büyük fedakârlıklarda bulunabileceğini kanıtladı. İşçilerle ilişkilerinde belli bir soğukluk, mesafesini korumak arzusu gibi bir şey hissetsem bile proletaryaya sıkı sıkıya bağlı olduğunu düşünüyordum. Ama kitapçığı yayımlandığı zaman onunla ilgili tereddüte düştüm. Onda bir özgünlük ihtiyacı, bir ikbal avcılığı eğilimi, hatta edebiyatçılara özgü bir kibir olmasından korkuyorum.[94]

---

86. *A.g.e.*, s. 668.
87. *A.g.e.*, s. 296.
88. Moskova, 30 Haziran 1921.
89. Protokoll des III..., s. 555.
90. *A.g.e.*,s. 556.
91. *A.g.e.*, s. 444.
92. C. Zetkin, Anılar, s. 37.
93. Protokoll des III..., s. 741-746.
94. C. Zetkin, Anılar, s. 41-42.

Clara Zetkin "iyi niyetlerinden" bahsederek Levi'yi savunduğundan, ona şöyle karşılık verir:[95]

> Politikada hesaba katılanın niyetler değil, sonuçlar olduğunu bilmiyor musunuz? (...) Kongre Paul Levi'yi mahkûm edecek, ona karşı zor kullanacak. Bu kaçınılmaz ama Levi yalnızca disiplin kusuru yüzünden mahkûm edilecek; yoksa hiç de politik ilkeler konusunda aldığı tavır yüzünden değil. Üstelik bu tavır aslında iyi olarak kabul edildiğine göre başka türlü nasıl olabilecekti? Bu yüzden onu bize kavuşturan yolu açıyoruz. (...) Politik alınyazısı kendi elinde. İster disiplinli bir komünist olarak kongrenin kararına boyun eğsin, ister bir süre politik yaşamdan uzaklaşsın. (...) Bize geri döndüğünde eğitimi derinleşmiş, ilkeleri daha sağlam olacak ve daha uysal bir parti lideri sayılacak. Levi'yi kaybetmemiz gerekmez. Hem o, hem de davası adına. Satılık yetenekli adamlarımız yok, sahip olduklarımızı korumak adına mümkün olanı yapmalıyız. (...) Levi disipline boyun eğer, doğru hareket ederse (mesela parti basınında müstear isimle çalışabilir, kitapçıklar yazabilir vs.), açık bir mektupla iade-i itibarını talep etmek için üç dört aydan fazla beklemeyeceğim.[96]

Onun gözünde en önemli problem "kitlelerin nasıl kazanılacağını" bilmektir. Clara Zetkin'e şunları söyler:

> Zincirlerle denizi döven Serhas değiliz biz.[97]

Ona göre, 1917-1921 yıllarının deneyiminden sonra:

> "zincirinden kurtulmuş dünya devriminin, başlangıçtaki gibi öfkeyle yöneldiği yoluna devam ettiğini, bir ikinci devrimci dalgayla sürüklendiğimizi, zaferi bayraklarımıza nakşetmenin partinin iradesi ve eylemine bağlı olduğunu" düşünmeye devam etmek imkânsızdır. "(...) Doğal olarak, kâğıt üzerinde ve bir kongre salonunda, boşaltılmış ve yükümlülükten kurtulduğumuz bir alanda kitleler olmadan devrim "yapmak", bunu 'tek bir partinin şanlı kahramanlığı' haline getirmek kolaydır. Sonuç olarak oradaki devrimci bir anlayış değildir.[98]

Clara Zetkin'e Alman partisinin kurulması için önerilerde bulunur, yaşını almış insanlar ile farklı deneyimleri birleştirmenin gerekliliği üzerinde durur:

> Henüz sağlam bir kuramsal eğitimi, yeterli pratik deneyimi olmayan genç yoldaşlara karşı hem sert ama aynı zamanda da çok sabırlı olmak gerekecek. (...) Vaktiyle zaten işçi hareketine emeği geçen, deneyimlerini ve pek çok pratik bilgiyi partiye katan değerli insanları sancağımızın altında tutmanız da önemlidir: (...) onlara karşı da sabırlı olmak, zaman zaman komünist bir

95. Bakz. Yukarıda 10 Haziran 1921 tarihinde Zinoviev'e yazdığı mektup.
96. Zetkin, *a.g.e.*, s. 44-45.
97. *A.g.e.*, s. 40.
98. *A.g.e.*, s. 54-55.

düşüncenin açık, kesin ifadesini bulmayı henüz başaramadıkları durumda "komünizmin saflığının" tehlikede olduğunu düşünmemek gerekir. (...) Kitleleri asla unutmayın Clara, devrime, tıpkı bizim yürüdüğümüz gibi, kitlelerle birlikte ve kitleler aracılığıyla yürüyeceksiniz.[99]

Son verirken şunları da ekler:

Öğrenmek, öğrenmek, öğrenmek! Harekete geçmek, harekete geçmek, harekete geçmek! Bütün bilinçli enerjimizi gelecek devrimci dalgada kullanabilecek şekilde hazır olmak. İşte gereken. Yorgun düşmeden partiyi eyleme geçirmek için parti propagandası yapalım ama bu parti eyleminin kitle eyleminin yerine geçebileceğini düşünmekten kendimizi sakınalım. Biz öteki Bolşevikler kaçınız kitleler arasında çalışmadık, ta ki: bunu şimdi anlıyoruz, ileri! Diyebildiğimiz ana kadar. O halde kitlelere yaklaşmak! Kitleleri kazanmak! İktidarı ele geçirmenin ilk şartı budur![100]

Bu satırları okurken, Lenin'i, yalnızca o dönemde Alman partisi (VKPD) liderlerinden değil, en yakın çalışma arkadaşları olan Zinovyev ve Radek'ten ayıran derin uçurumun boyutu ölçülemez. Kuşkusuz burada onun 3. Enternasyonal'deki i tavrının anahtarlarından birini, onu çevreleyen insan malzemesini, yetiştiği Rus kadrolarının deneyimi ile politik anlayışını birbirinden ayıran uçurumu hesaba katmanın hayati ihtiyacının bilincinde olduğunu görüyoruz; Rus kadrolarının söz konusu anlayışını, on yıllar alan sonu gelmez bir mücadelede, Batı Avrupa'nın ileri ülkelerinde genç komünist partilerin başında Bolşevizmin öğrenilmesine ilk adımlarını atan kişiler oluşturmuştur. Alman Wilhelm Koenen'in raporu üzerine, komünist partilerin yapısı, eylemlerinin yöntemi ve içeriği konusunda ayrıntılı bir çözümün benimsenmesi yine 3. Kongre sırasında olur. Lenin 4. Kongre'de bundan bahsedecektir:

Bu çözüm olağanüstü. Ama neredeyse bütünüyle Rus. Bu onun iyi tarafı. Aynı zamanda kötü tarafı da; kötü tarafı zira bir yabancı-bu benim düşüncem, onu daha yeni okudum– bile onu okuyamaz: 1. çok uzun, elli paragraf ya da daha açıkçası yabancılar böyle uzun parçalar okuyamaz. 2. Okusalar dahi anlayamazlar, Rusça yazılmış olduğu için değil-zira bütün dillere mükemmel bir şekilde çevrilir-Rus ruhu ile dolu, Rus ruhuyla işlenmiş olduğu için fazlasıyla Rustur. 3. İstisnai olarak onu anlayan bir yabancı bulunsa bile ondan faydalanamaz. (...) Hissiyatım odur ki, bu çözümü oylayarak, özellikle de yolu yeni bir ilerlemeye kapatarak büyük bir hata yaptık. Söylediğim gibi çözüm olağanüstü. Elli paragrafını onaylıyorum. Ama Rus deneyimlerimizi yabancılara hangi biçimde sunmak zorunda olduğumuzu henüz bulamadığımızı söylemeliyim ve bu yüzden çözüm hükümsüz kalıyor. Onu bulamazsak ilerleyemeyeceğiz.[101]

---

99. *A.g.e.*, s. 56-57.
100. *A.g.e.*, s. 40-41.
101. Œuvres, t. XXXIII, s. 442-443.

İlerlemiş olmayan ve artık ilerleyemeyen Enternasyonal'e Lenin'in son müdahalesi buydu. Hiçbir tarihçi, hiçbir sovyet bilimci bu başarısızlığın 1922'de Lenin'in kendisinin verdiği açıklamadan başka bir açıklamasını yapamamıştır. 1921'de Yürütme'nin temsilcilerininki kadar kendi hatalarından da onu korumuş olan partinin yok olmasından sonra Alman Komünist Partisi'nin yaklaşan güçlüklerini haber verir.

Üçüncü Bölüm
Kitlelerin Fethinden Mücadelesiz Bozguna

28
Güçlükle Korunan Birlik

Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde Lenin'in Alman partisinin (KPD) birliğini sürdürme çabaları şaşırtmamalıdır: aslında hiçbir şey Lenin'in düşüncesine gerçekliği inkâr eden ya da onu kendi tasarılarına uyum sağlamaya zorlayan dogmatizmden daha yabancı değildir. 1906 ile 1921 arasında Lenin'in Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ndeki politikasını ve 1921'den sonra Alman partisinin Heidelberg Kongresi'ndeki bölünmesi karşısındaki tavrını, 1920'de K.A.P.D.ile sol bağımsızları yaklaştırma çabalarını, Mart Eylemi'nden sonra, Levi'nin bunu yapacak ilklerden biri olması gibi, bölünmenin Bolşeviklerin gözünde devrimci işçi hareketinin inşasının daimi ve ayrıcalıklı yollarından birini oluşturduğunu iddia etmek için iyileştirici bir uzlaşmayla sonuçlanması endişesini görmezden gelmek gerekir.

K.A.P.D. ile kesin bölünme

Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'nin ilk sonuçlarından biri, K.A.P.D. ile yeniden birleşme girişimlerine son vermektir. Heidelberg Kongresi'nden beri en sağlam savunucularından olan Lenin, bu goşist eğilimi bundan böyle farklı biçimde değerlendirir. Zaten kongrenin arifesinde, 1920'de K.A.P.D.'nin Enternasyonal'e sempatizan parti olarak kabulü için savaşmış olmayı büyük bir hata sayıyordu.[1] Tartışmalar sırasında Appel'e karşı tavır alışı, kendi eleştirisinde K.A.P.D. tarafından savunulan düşünceleri Enternasyonal'in goşistlerinin düşünceleriyle ilişkilendirme biçimi, aslında yalnızca kişisel meseleler yüzünden ayrılmış gibi görünen bu iki goşist kanadın birleşmesinin muhtemelen Enternasyonal'in geleceği adına oluşturacağı tehlikenin bilincine vardığını gösterir.

Yürütme'nin diğer delegelerinin tartışma sırasındaki müdahaleleri, bir dönemecin alındığını ortaya koyar. Zinovyev, Sovyet iktidarının çıkarlarının, yöneticilerin zihninde devrimci gereksinimler karşısında

---

1. Bkz. XXVII. Bölüm.

üstün geldiğini söyleyen Gorter'in bir makalesini eleştirmiştir. Şöyle tehdit eder:

> Böyle, yarı çocuksu, yarı suçlu bir politikayla proleter cumhuriyetin düşmanları arasındaki yerinizi alacaksınız.[2]

Radek araya girerek "Gorter zaten Cronstadt'ı savunuyor"[3] diye haykırır. Bu koşullarda yürütme komitesi adına Radek ve Zinovyev'in, K.A.P.D.'nin üç ay içinde Enternasyonal'den ihraç edilme cezasıyla V.K.P.D.ile birleşmesini emretmesinde şaşılacak bir taraf yoktur.[4]

Kongre sırasında kilitlendiği hedeflerden hiçbirine ulaşamayan K.A.P.D. heyeti, III. Enternasyonal'de sol bir fraksiyon oluşturma düşüncesinin yanılsama olduğu inancıyla geri döner.[5] Bununla birlikte kopma kararı, iki partinin uzlaşmasıyla birlikte, K.A.P.D.'nin ulusal makamlarına havale edilir: 31 Temmuz 1921'de merkez komitesi, Komünist Enternasyonal'e karşı yöneltilen bir "Komünist İşçi Enternasyonalinin" kurulması için ilk adımı atar.[6] Aslında ilk goşist partinin dağılması o dönemde zaten geniş bir şekilde ele alınmıştır. Pek çok ulusal Bolşevizm taraftarı, 1920 yazında sosyal demokrasiye dönen Wendel[7] ya da "Alman Komünizmini Araştırma Birliğinde" onu Nazi gruplaşmalarına götürecek subaylar ve girişimcilerle ilişki kuran Wolffheim olsun, ilerleme kaydetmiştir.[8] Otto Rühle'ye gelince, Enternasyonal'in ve komünist perspektiflerin en azılı düşmanlarından birine dönüşür. Bunlara istinaden şöyle söyler:

> Yukarıda: otorite, bürokratizm, kişi kültü, liderler diktatörlüğü, komuta gücü. Aşağıda ölü disiplin, itaat, hazır ol hali.[9]

"Otorite karşıtı" devrimci bir yönelimin savaşçısı olan o, örgütlü işçi hareketinden uzaklaşır. Schröder'in ve Berlin grubunun arkasında toplanan partinin geri kalanı, ilk bölünmeye kadar ayakta kalır.[10] Goşist akım sönmemiştir, bizzat K.P.D.içinde yeniden canlanır. Ama 1920'de kurulmuş goşist parti (KAPD) ölmek üzeredir.

---

2. Protokoll des III..., s. 190.
3. *A.g.e.*
4. Bock, *a.g.e.*, s. 262.
5. Bock, *a.g.e.*, s. 262.
6. *A.g.e.*, s. 341.
7. *A.g.e.*, s. 444.
8. *A.g.e.*, s. 281.
9. *A.g.e.*, s. 286.
10. İki karşı grubun, Berlininki ve Esseninkinin K.A.P.D.'yi öne sürdüğü tarihten itibaren, Mart 1922'de gerçekleşecektir (*A.g.e.*, s. 244).

Yeni kuramsal meseleler

1921'den başlayarak komünistlere sorulan kuramsal sorular Bolşeviklerin savaş öncesinde karşılaştıklarından çok daha farklıdır: aslında bir iki kez, önce 1905, sonra 1912'de, bölünme, "tasfiyecilerin" istemediği Rus partisini inşa yolunu oluşturmuştu. 1914'te sonra mesele uluslararası planda ortaya kondu: Bolşevikler için dünya işçi hareketini yeniden inşa etmek –burjuvaziye kazandırılan yöneticilerin dışarıda bırakılmasından geçen inşa– ve işçi kitlelerini yeni partilerde toplamak söz konusudur.

1921'e kadar devrimin yakın olduğu ve "evin yandığı" düşünülür: hoyratlığına rağmen, bölünme, elini iktidara uzatan kitlelere en kısa zamanda devrimci bir yön verecek tek yöntemi oluşturur. Ama 3. Kongre'yle birlikte devrim artık hiçbir yerde yakın değildir. Diğer taraftan, komünistler tarafından oportünist geçmişi tasfiye etmenin ve proletaryayı devrimci bir temelde yeniden birleştirmenin en hızlı yolu olarak gerçekleşmiş uluslararası işçi hareketinin bölünmesi, aslında Enternasyonaller, partiler ve hasım sendikalar arasında sürekli bir bölünmeye götürür. Bolşeviklerin gözünde her zaman kapitalizmin nihai krizinin dönemi olan tarihsel bir dönemde, devrimci perspektif, uzun vadede bile, iktidarın ele geçirilmesi olarak kalır. Ama bu perspektif devrimci akımın zaferini, işçi hareketindeki reformist akıma atfeder. Oysa bu zafer –goşistlerin Enternasyonal'i terk etmesinden beri kimse bundan kuşku duymaz– yalnızca kuramsal tartışma ve propaganda argümanlarıyla elde edilemez: esasen devrimcilerin kitleleri kendi deneyimleri aracılığıyla eyleme ikna etme kapasitesine bağlıdır.

Almanya'daki durum, komünistlerin bu yolda karşılaştıkları güçlüklerin en iyi örneğidir. Mart Eylemi, komünistlerden yalıtılmış bir eylemin aslında onların gelişmelerinin olumsuz bir etkenini oluşturduğunu, militanları bozguna ikna ederek cesaretlerini kırdığını ve sempatizanları bile, doğrudan olmasa da, en azından burjuvaziye iterek, ötekileri yani şüpheci ve edilgen bir halde sosyal demokrat yöneticilerin etrafında örgütlenen kitleleri korkuttuğunu ortaya koymuştur. İşçi kitleleri güçlerine olan güvenlerini yeniden kazanmak için, ulaşılacak hedeflere dair somut bir bakışa sahip olmak için, reformist denilen parti ve sendikalarla temas sağlamak için kapitalist rejime karşı mücadele etmelidir. Oysa ancak zaferin mümkün olduğunu hissederlerse mücadeleye girmeye karar verirler. Bu yüzden, sınırlı amaçlarda bile, bir sınıf cephesinde mücadeleleri hep birlikte sürdürmek ihtiyacı duyarlar. İşçi sınıfının bölünmeden kaynaklı ayrılması bu yolda bir engeldir: politik ya da sendikal örgütlerden birine inanan işçiler başkasının sözüyle rakip örgütün taraftarlarına inanmaya hazır değildir. Dolayısıyla istisnai durumlar dışında ortak eylem, liderlik düzeyinde örgütlerarası uzlaşmalar gerektirir. Ama komünistler aynı zamanda "hain" olarak nitelendir-

dikleri yöneticilere uzlaşmalar önermek zorunda kaldıklarından, bu durumda da engeller büyüktür. Onları ele vermeyi bırakıp gelecekteki ihanetlerini kolaylaştıracaklardır; bunu yapmaya devam ederek, her türlü işbirliğini reddetmek için onlara sağlam gerekçeler sunarlar. Tek cephe politikasının aşmayı önerdiği bu çelişkidir: bu politika sosyal demokrat yöneticileri takip eden kitlelerin yeni "ihanetler" –bu kez toplu olarak sürdürülen bir eylemde gerçekleşirlerse– vesilesiyle onlara güven duymayacak noktaya gelebilecekleri inancına dayanır.

Birleşik cephe stratejisi 1917'de sovyetlerdeki Bolşevik yöneticilerin politikasını, işçi partileri ile burjuva partileri arasındaki koalisyonun kopması için mücadelelerini, sınıf mücadelesinin cephe birliğinin üst biçimi olan sovyetlerin iktidarına çağrılarını kapalı olarak içermişti. Sözcük yine de ifade edilmemişti; komünistler VKPD'nin 1921'deki *Açık Mektup*'una kadar işçi sınıfının birleşmesi mücadelelerini "oportünist" yönelimlerin dışarıda bırakılması olarak tasarlamışlardı: komünistler Yirmi Bir Koşul ile birlikte, her yerde, bölünmenin temsilcileri, sosyal demokratlar ise "birliğin" savunucuları olmuşlardı. Birleşik cephe stratejisi, partileri "kitlelere yürümeye" çağıran Komintern'in 3. Kongresi'nin çözümlerinde satır aralarında ortaya çıkar. İşçi sınıfının komünizmin bayrağı altında birleşmesini sağlamak, bölünmeyi aşmak ve işçi hareketini oportünist yöneticilerinden kurtarmak: 1917-1921 arasındaki yılların devrimci saldırısının hedefine benzer hedefler olarak kalır ama yöntemler değişir.

Bolşeviklerin, bu yeni politikayı formüle ederek, bir önceki dönemin politikasına sırtını kesin olarak dönmek istedikleri, aynı örgütün içinde reformistlerin ve devrimcilerin birlikte bulunması fikrini kabul etmiş oldukları asla iddia edilemez. Lenin'in, işçi bölünmesinin sonuçlarını aşma önerilerinin birleşik cephe hattını tanımlamak için yalnızca 1921-1922'de ortaya atılan formüllerle yetindiği de asla iddia edilemez. Buna niyetlenmiş olsa bile hastalığı bu yolda daha çok ilerlemesine izin vermeyecektir ama ne olursa olsun Rus partisindeki iç mücadelenin gereklilikleri daha sonradan tartışmayı –ulaştığı noktada– engellemek tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktaydı. Kâh pişman olmayan goşistler, kâh "sağcı" ve "oportünist" denilen unsurlar tarafından Enternasyonal'in farklı partilerinde karşılaşılan tek cephe politikasına dirençler, Komünist Enternasyonal'in zaten kendi ideolojisini ürettiğini ve onu kurmuş ve esinlenmiş olan kişinin onun rutinini, edindiği refleksleri, tek kelimeyle muhafazakârlığını hesaba katmış olduğunu gösterir.

Levi'nin tezleri

Komintern'in 3. Kongresi proleter devrimin stratejisini yeni ifadelerle ortaya koyarken, Paul Levi "Komünistlerin Görevleri" üzerine

bir metin geliştirir.[11] Lenin ve Troçki gibi o da, sınıflar arasındaki güç ilişkilerinin dünya ölçeğinde altüst olduğunu tespit eder ve bundan böyle komünistlerin kendi politikalarını "uzun vadelere" uyarlamak zorunda olduklarının altını çizer. Bu da belli bir yeniden gözde geçirme ve düzeltmeyi içerir.

İlki sendika politikasıyla ilgilidir. Kızıl Sendika Enternasyonali, "devrimin hızlı bir ilerlemesine ve kitlelerin tavrında hızlı değişime" bel bağlayan bir politika temelinde tasarlanmıştı. Bundan böyle meseleyi yeniden ele almak önemlidir. Sosyal demokrasiye karşı tavır da aynı şekildedir: reformizmin yani sınıf işbirliğinin partisine dönüşmüş olan o, buna rağmen –ve öngörülemeyen bir süre için– emekçiler arasında dikkate değer bir güveni muhafaza eder: oportünist yöneticileri partiden dışlamanın ve bölünmelerden sonra, çabucak devrimci yeniden birleşmeye ulaşmanın geçmişteki umutları, az ya da çok uzak bir geleceğe havale edilmiştir. Şimdi, biri reformist öteki devrimci, ilki sayıca ikincisinden kalabalık iki işçi partisinin bir arada bulunması, dünyanın durumunun yeni bir nesnel verisidir. İşçi saflarındaki bölünme, bundan başka, kitlelerin yılgınlığına, en canlı duygularının, birlik duygusunun yok olmasına katkıda bulunur.

Komünistler bu koşullarda bölünmenin boyutunu arttırabilecek her şeyden sakınmalıdır. Tam tersine, görevleri, kendi örgütlerinde bölünmüş proleterleri eylemde birleştirmek için her şeyi yapmak olmalıdır. "Öteki proleter partilerle ilişkiye girmeli, somut mücadelelerde –parlamenter ya da değil– onlarla ortak çalışmalı", başka bir deyişle, Ocak 1921'de Açık Mektup'la başlayan politikayı sürdürmelidir.

Levi, bundan böyle önemli olan "komünistlerle ve öteki proleter partilerle ilişkiler" meselesinin, Rus Devrimi'nin ve Bolşeviklerin deneyiminin ışığında çözülemeyeceğine inanır zira Almanya'da ve genel olarak Batı Avrupa'da durum, son derece farklıdır:

> Mesela Almanya'da ve Rusya'daki karşılıklı ilişkiler arasındaki temel fark şöyledir: Rusya'da, devrimin hazırlık döneminde proleter partilerin yaşamı yasa dışı olarak sürdürülüyordu. Proleter partiler arasındaki mücadeleler yoluyla alınan biçim, esasen tartışma yazılarının ve çözümlerin biçimiydi. Burada partilerin evriminin koşulların dayattığı bir eleştirisi değil, basit bir tespit söz konusudur: Almanya'da durum farklıdır. Orada, proletarya içindeki tartışmalar geniş proleter tabakaların hareketleri dahilinde olur. Tam olarak devrimin ilk dönemi, ilk açık mücadelelerden iktidarın Bolşevikler tarafından ele geçirilmesine giden dönem aylar alır. Almanya'da, sonu, proletaryanın şimdilik iktidarı ele geçirememesiyle biten mücadeleler çok daha uzun sürmüştür. Bir taraftan komünistler ile bağımsızların büyük bir kısmı, bir taraftan da sosyal demokratlar arasındaki mücadeleler biçiminde gerçekleşmiştir. Bu

11. "Die Aufgaben der Kommunisten", Sowjet, no: 5, 1 Temmuz 1921, s. 138-144.

bağlamda sorumluluk arayışına girmek faydasızdır: bozgunun herkes için, komünistler kadar sosyal demokrat emekçiler için de benzer olduğunu tespit etmek yeter. (...) Dolayısıyla siyasi açıdan sonuç proletaryanın bütün partileri için aynı olmuştur: bozgun. Ekonomik planda da aynı şey, sömürü devam eder. Yani birliği oluşturan sosyal beden olan proletarya devam eder, yeniden var olur ve en güzel "işçi aristokrasisi" ayrıntısıyla bile yeni bir Marksizm düşünülemeyecektir: "işçi aristokrasisi" çözümüyle sosyal demokrasiden tamamen kurtulan kimsenin Almanya'daki durumdan haberi yoktur. Buna rağmen geçmiş yıllardan bir kalıntı, değerli bir kalıntı kalır: bugün Alman işçi sınıfında fikirler çerçevesinde derin bir farklılaşma vardır. Sosyal reform fikri net bir biçimde sosyal devrim fikrinden ayrılır. Zaten önceleri kanıta ihtiyaç duymayan bir noktaydı bu. Bunu kesin olarak sağlamış sosyal demokrat partinin program tasarısı ve sosyal demokraside karşılaştığı direnç, yalnızca bu tip bölünmelerin pek çok sosyal demokrat yöneticinin tasarladığı ve varolan her şeyi adıyla çağıracak kadar açık olmadığını kanıtlar.[12]

Komünistlere "yekpare" bir taktik buyuran bu durumdur:

Dolayısıyla: sosyal reform ve devrim fikirleri parti biçimi altında ayrılmıştır, çatışır (...) ve birbirleri karşısında nasıl tavır almalıdırlar? Açık mücadele zamanlarında sosyal demokrasi burjuvazinin karşısına –onu korumak için– çıktığında (...), ona karşı ister istemez devrimci kitlelerin mücadelesine neden olmuştur. Ama cephe yeniden başka yerlere geçtiğine ve sosyal demokrat işçiler yeniden mağlup olanların tarafında, ekonomik olarak da sömürülenlerin tarafında yer aldığına göre, burjuvaziye karşı, fikirlerin farklılığı ve partilerin ayrılması kadar titiz bir şekilde, ortak mücadele olanağını her zaman açmaya izin veren ilişkiler yaratmak gerekir. Bu durum öncelikli olarak boş sözlere belli bir sınır getirmek gerektiği anlamına gelir.[13]

Paul Levi bu bağlamda belli sözlerin, "hain" ya da "Menşevik" gibi yaygın hakaretlerin, tumturaklı, hazır cümlelerin kullanılmasının Alman işçiler üzerinde yarattığı yıkıcı etkinin altını çizer; bu ifadelerin Yürütme'nin bürolarında çınladığını ama Batı Avrupa işçilerinin bilincinde asla yer bulmadığını söyler:

Bu dil değişikliği Yürütme'nin küçük bürosu tarafından Alman komünistlere belki de "devrimci dil" eksikliği eleştirisi getirecek ama Alman proletaryası içindeki saygınlıklarını artıracaktır. (...) Bunlar bütünleyici parçalardan başka bir şey değildir ve XIV. Louis saray göreneği ve dilini benimsemeye gerek yoktur. Çok daha önemlisi, bütün proleter –sendikalardan bağımsız olarak– örgütlere en aktif katılımla komünizme güven duygusu ve proleter dayanışma ruhuna uygun bir ortam yaratmaktır. Proleter olan her şeye, her yerdeki eğitim kuruluşlarına, kooperatiflere heyecanla katılmak; amaç ve yöntem konusunda bütün anlayış farklılıklarına rağmen burjuvaziye karşı tek başına ortak bir cephe yaratabilen ruhun geliştiği alan işte budur.[14]

---

12. "Der Parteitag der V.K.P.D.", Unser Weg (Sowjet), no: 819, Ağustos 1921, s. 236-237.
13. *A.g.e.*, s. 237.
14. *A.g.e.*, s. 237-38.

Bu proleter birleşik cephe, hiç kuşkusuz komünist hareketin tarihinde benzersizdir ama Paul Levi'ye göre bunu dayatan durum da yenidir:

> Alman komünistleri bunun bilincinde olmalıdır: bir kitle partisi biçimi altındaki toplumsal devrim fikrini, bir kitle partisi biçimi altındaki sosyal reform fikrinin karşısına çıkarmaktan ibaret olan görev yeni bir görevdir, Tarih'te eşi görülmemiştir. Alman partisinin kendisi tarafından hale yola konmalıdır ve bu da "Menşevikler" vs konusunda Rus yöntemlerinin saçma basit tesciliyle gerçekleşmeyecektir.[15]

Alman Komünist Partisi bundan böyle gereken virajı alabilir, öteki Batı Avrupa ülkelerine izlenecek yolu gösterebilir mi? Livorno Kongresi'nden itibaren ortaya konan deneyim, bunun hiç de böyle olmadığını, bu partinin herhangi bir girişimde bulunamayacağını Paul Levi'yi ikna etmiştir.

> İlk defa bir Komünist Parti, sosyal devrimin damgası altında politik mücadelede yönetici görevi üstlenebiliyor, kendi güçlerini bağlılıkta, açıklıkta ve birlikte eşi olmayan sosyal demokrat bir partininkiyle ölçüştürebiliyordu. Alman Devrimi Alman proletaryasına hiçbir şey getirmediyse, bu partiyi getirebiliyordu. Mart Eylemi'nin stratejistleri başka türlü karar verdi. Şu anda, birleşmiş Alman Komünist Partisi, üyelerinin sayısı düşünüldüğünde bitmiş, ideolojik planda ise bir kalıntı yığınıdır. Yeniden kurmak yerine uzlaşmalara varıldı, çöküş onaylandı. Sahip oldukları şeyi koruyanların sayısı çok az. Belki de, komünist partinin, dağlardan çağlayarak inen, büyüyen ve genişleyen ama asla denize dökülmeyen şu Orta Asya Nehri Tarım'ın akıbetini bilmesi –mucize olmadığından mümkündür– mümkün olacaktır. Bu nehir hiç varolmamışçasına Sibirya steplerinde kaybolur. Bu durumda akıbet, sosyal demokrasinin reformist bakış açısından olduğu kadar, devrimci bakış açısından da homojenolan proleter bir devrimci parti hediyesini Alman proletaryasına vermiş olmayacaktır.[16]

Sağda ilk bölünme

Levi'nin Enternasyonal'le uzlaşması prensipte dışlanmamış ve Lenin bunun mümkün olması için her şeyi yapmıştı. Ancak tersi gerçekleşir: Levi'nin kesin olan ihracını diğerleri izler ve parti (KPD) bir kez daha bölünür.

Öncelikli olarak Levi, Clara Zetkin'in ilettiği Lenin'in önerilerine kulak tıkar. Daha 27 Temmuz'da, dostu Mathilde Jacob'a ironik bir biçimde şöyle yazar:

> Bazıları boyun eğdi. Clara birkaç gün içinde eğecek. Lenin af düşüncesini açtı. Ben de diz çökmeliyim. Troçki benim kadar yavan konuştu (...) Lenin daha az kapalı değil. Zinovyev de döndü, Radek hep aynı düzenbaz.[17]

---

15. *A.g.e.*, s. 238.
16. *A.g.e.*, s. 239.
17. Levi Arşivler, P 113/15, aktaran Beradt, *a.g.e.*, s. 57.

Clara Zetkin'in dönüşünden sonra ona şunları yazar:

> Clara üç öneriyle geliyordu: 1. Bir sürü övgü (ihtiyar Yahudilere bakılırsa kutsal gün için gerekli); 2. Dergiyi ve bütün organizasyonu durdurmak; 3. Altı ay ceza, iyi hal ve Bolşevik tümbiliciliğinin kutlanması için Lenin'in bağışlanması düşüncesi.[18]

Çok derin bir özsaygı yaralanması mı? Temelde haklı olduğunu düşünürken önemsiz bulduğu meseleler konusundaki yanlışlarını kabul etmeyi reddeden edebiyatçının kibri, kimi saldırıların bayağılığı karşısında tiksinti, acımasızca maskelenmiş nefret, birkaç günde onu kendi partisinin düşmanı haline getiren tecrit duygusu, usanç ve cesaretsizlik, onca savunduğu örgütlenme dayanışmasını mahkûm ederek tartışmayı çözmesini sağlayan iç diyalogun sonu mu? Kuşkusuz bunlar tavrını açıklayan unsurlardır. 27 Mart'ta Lenin'e çağrı yapan Levi, onun kendisine hak vereceğini umuyor, tavrının haklılığını, Nisan ayındaki girişiminin övgüye değer olduğunu kabul edeceğini ve Zinovyev'in manevralarını, Radek'in yüz seksen derecelik dönüşlerini, Béla Kun ve Rákosi'nin aptallıklarını kabul etmeyeceğini umuyordu. Lenin karşısında "ya hep ya hiç" politikası mı uyguladı? Lenin'in kendine olan özsaygısını yalnızca Zinovyevve Kun'a değil, yürütme temsilcilerine güvenen Alman militanlarına feda etmesinin mümkün olduğunu mu sandı? Levi'nin evrimi yavaş yavaş gerçekleşmiş, Lenin'in uzlaşma mesajı ona ulaştığı sırada, daha çok kendi adına dönüşü olmayan bir yola girmiş gibi görünüyordu. Bununla birlikte onun hayal kırıklığı 2. Kongre'yi yorumlama biçiminde kendini gösterir; onun düşüncesine göre yalnızca Lenin ve Troçki'nin otoritesi Enternasyonal'de yarı-anarşist dediği şeyin kesin zaferini –çok geçici olarak– engellemiştir:

> Ne yazık ki Enternasyonal binlerce Lenin ve Troçki'den oluşmuyor. Bu ikisinin görüşü çok önemli ama belirleyici değildir. Üstelik bu denli eleştirilen Leviciler Lenin ve Troçki'den fazla ebedi gerçekliğe sahiplerdir ama onlara karşı parti aygıtı, basın, örgüt, pratik yürütme yönetimi vardır. Bu yüzden Almanya'da Lenin tabiri caizse belirsiz teori, Béla Kun ise pratik demektir.[19]

Aslında Komünist Enternasyonal'in Kongresi'nin sonuçları Alman partisinde (KPD) daha az basit ifade edilir. Ruth Fischer Moskova uzlaşmasına kesin olarak karşıdır, nihai olarak terk edildiğini görmeyi umut ettiği 2. Kongre'nin çizgisini doğruladığını ve vurguladığını çok iyi fark eder. Moskova çalışmaları sırasında Almanya'da kalan o, Berlin'den kongreciler üzerinde bir baskı örgütlemek için kendini paralar: böylelikle 2 Temmuz'da bölgeden 2.000 çalışan onun önerisi üzerine Moskova'ya

---

18. Levi Arşivler, P 113/20, aktaran Beradt, *a.g.e.*
19. *A.g.e.*, s. 240.

bir telgraf metni göndermeye karar verir, Levi yanlılarının fraksiyonel faaliyetlerini ele verir ve hepsinin ihraç edilmesini talep eder.[20] Ama kuşkusuz yandaşlarının –en azından onlardan biri olan Friesland, Lenin tarafından ikna edilmiştir– moralini yükseltme ihtiyacı da duyar.

Merkez Komite 3-4 Ağustos'ta Berlin'de toplanır. Geniş bir çoğunlukla –yalnızca dört karşı oy– kendi delegelerinin tezleri kabul ettiğini doğrular ve "barış antlaşmasını" onaylar. Ama somut uygulama güçlükler ortaya çıkarır. Merkez, azınlığın açık, kendi katılımını haklı çıkaran özel bir açıklamasını isteyecek, bu da Levi ve dışlananlarla net bir kopma anlamına gelecektir: ama Merkez karşılık olarak Clara Zetkin ve Malzahn'ı Merkez'e, yoldaşlarından üçünü ise Merkez Komite'ye seçmeyi önerir.[21] Azınlık adına Neumann bütün öteki gereklilikleri yerine getirmiştir: Merkez'den istifa ve yeniden seçilme, yeni yazım komitesine atanma, tartışma ve eleştiri özgürlüğüne geri dönüş ve bilhassa Moskova tartışmaları ve kararlarının dikkate alınması amacıyla parti kongresine yeniden delege seçilme: aslında delegeler Komintern'in 3. Kongresi'ndenönce, o gün bugündür resmi olarak mahkûm edilmiş saldırı teorisi egemen olduğu sırada, "merkezci bir cadı avı" ortamında seçilmiştir.[22] Maslow her türlü uzlaşmaya karşı savaşa devam eder ve sonuç olarak Merkez Komite'ye katılır: muhalefetin talepleri ve hatta Merkez tarafından yapılan üye seçimi önerileri reddedilir.[23] Bu inatçı kavganın elbette Moskova'da taraftarları vardır: Radek, *Die Rote Fahne*'ye bir makale gönderip,[24] Lenin'in ona istinaden "yersiz şiddetli tartışmadan" bahsedeceği ve "açık açık yalan söylemeye kadar" gitmekle suçlayacağı gibi, Clara Zetkin'e saldırır.[25] Berlin'de bile bu yöndeki akım o kadar güçlüdür ki, Moskova uzlaşmalarının uygulanması için sadakatle mücadele eden Friesland, ustalık alanı olan şey konusunda Maslow ve Ruth Fischer tarafından azınlıkta bırakılır: 33'e karşı 90 oy.[26] Üstelik oportünistlerin düşmanı Radek bu ikisine –bundan böyle Berlin-Brandenburg bölgesi yöneticisi– açıkça Moskova'dan çok önemli destek getirir.[27]

---

20. Die Rote Fahne, 3 Temmuz 1920.
21. Bericht II (7)..., s. 64; P. Levi, "Nach dem III. Weltkongress", Sowjet, no: 7, s. 215; Die Tätigkeit... (13. Juli 1921-1 Februar 1922), 17 Ağustos 1921 tarihli yürütme oturumunun tutanağı; burada Karl Radek, Moskova antlaşmasının, Clara Zetkin'in Merkez'e, Malzahn'ın merkez komiteye girmesini öngördüğünü ifade eder.
22. Levi, *a.g.e.*, Sowjet, no: 7, s. 215.
23. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 175. Merkez komitenin bu oturumunda Maslow'un tavrı hakkında Lenin, "goşist geçiniyor ve av sporunda merkezcilerle yarışmak istiyor" diye yazacak, "kıt akıllı" olduğundan bahsedecek ve böyle söylerken "kendini nezaketle ifade ettiğini" de belirtecektir (Œuvres, t. XXXII, s. 552).
24. Radek, "Der 3. Weltkongress über die Märzaktion und die weitere Taktik", Die Rote Fahne, 14 ve 15 Temmuz 1921.
25. Lenin, *a.g.e.*, s. 548-549.
26. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 176.
27. Lenin (*a.g.e.*), Radek'in makalesinin kendisine Polonyalı bir militan tarafından gön-

Karışıklık o şekildedir ki, V.K.P.D.'nin Jena Kongresi Moskova'dan gelen ancak üç mektup alır; biri Radek[28], biri Lenin[29] ve biri Yürütme'den.[30] Radek onu oportünist tehlikeye karşı uyarır, Alman partisini, kitleleri kazanma mücadelesinde, sosyal demokrat ve bağımsızların proletaryaya düşman olduklarını unutmaktan sakınmaları gerektiğini bildirir. Lenin, dünya kongresi sırasında neden Paul Levi'yi savunduğunu, neden partinin Moskova'da aktedilen "barış antlaşmasını" ne pahasına olursa olsun savunması gerektiğini uzun uzadıya açıklar. Yürütme, Komintern Kongresi'nin kararlarını hatırlattıktan sonra, sağcı "Menşevikler" ile solcu "huysuzları" arka arkaya geri gönderir. Yürütme 17 Ağustos'ta, Neumann'ı Moskova anlaşmalarını ihlal etmekle suçlayan Radek'in bir raporuna dayanarak Alman partisindeki (KPD)durumu hararetle tartışmıştır ve sağ tehlikenin altını çizer. Béla Kun, verilen bilgilerin yeni bir durumu ortaya koyduğunu söyler: onun için Yürütme'nin mektubu bundan böyle "geride bırakılmıştır" ve mücadelenin "her şeyden önce sağa karşı" sürdürülmesi gerektiğini açıkça belirten bir çözüm önerir. Sonuç olarak da, mutlak zorunluluk halinde delegelere iletilmesi gereken bir telgraf gönderilmesine karar vermiştir.[31]

Jena Kongresi'nin bilançosu bu baskıları ve çelişkili eğilimleri yansıtacaktır. Aslında yalnızca Moskova'nın tezlerini sürdürmekle kalmaz, Ocak ayındaki birleşik işçi cephesi için mücadele politikasını açıkça yeniden canlandırarak pek çok noktada bu tezleri geride bırakır. Sosyal demokratlarla birleşmiş böyle bir cepheyi, eski hanedanların mallarına el konmasını, üretimin fabrika komiteleri tarafından denetlenmesini, tazminatların kapitalistlerce karşılanmasını mümkün kılan talepleri içeren bir manifestoyu özellikle benimser.[32] Karşı çıkış Ruth Fischer'den gelir, müdahalesi solun ilk "manifestosunu" oluşturur: Komintern'in 3. Kongresi'nin kararlarını açık açık sorgulamadan, bir kez daha oportünist olarak düşündüğü hattı eleştirir.[33] Buna karşın kongre, çoğunluğun kendi hesabını görmeye devam etme arzusunu ortaya koyar: Thaelmann'ın sunduğu, Troçki'nin Mart Eylemi[34] eleştirisini ortaya koyan bir değişikliği benimser, Curt ve Anna Geyer'i ihraç eder, o zamana kadar kararsız kalan

---

derildiğini belirtir, bu durum Enternasyonal içindeki tavır alışlar konusuna bir açıklık getirecektir.

28. Bericht II (7)..., s. 174-181. Die innere Lage Deutschlands und die nächsten Aufgaben der V.K.P.D. Offener Brief an den 2. Parteitag der V.K.P.D. (Hamburg, 1921) başlığıyla ayrı olarak yayımlanmış. Radek'in 17 Ağustos tarihli prezidyuma raporunda zikretmekle yetindiği kişisel bir girişim söz konusudur (Die Tätigkeit..., s. 102).
29. Bericht II (7)..., Fransızca, Œuvres, t. XXXII, s. 546-556.
30. Bericht II (7)..., s. 155-174. Zinovyev tarafından yazılan metin, küçük büroya boyun eğmişti ve 13 Ağustos tarihli toplantı sırasında onaylandı (Die Tätigkeit..., s. 86).
31. Die Tätigkeit..., s. 100-104 içinde bu yürütme toplantısının ayrıntılı tutanağı.
32. *A.g.e.*, s. 409-415.
33. *A.g.e.*, s. 262-265.
34. *A.g.e.*, s. 408.

üç vekilin –Däumig, Marie Mackwitz ve Adolf Hoffmann– ayrılmasını hızlandırır; bunlar Levi'yle birlikte Reichstag'ta, adı bile bir bölünmenin başlangıcı sayılabilecek bir "komünist çalışma kolektifi"(K.A.G.) oluşturacaktır.[35] Bununla birlikte yeni yönetimin atanması, Lenin'in önerdiğininkine yakın bir çizgiyi izleme kaygısı ortaya koyar: "sağdan" gelen Clara Zetkin'den, "soldan" gelen Friesland'a kadar merkezin bütün üyeleri, Moskova uzlaşmasının ikna olmuş taraftarlarıdır. Partinin yeni başkanı Ernst Meyer, genel sekreter ise Friesland'dır.

Levi, JenaKongresi'nde, bundan böyle Alman partisinde (KPD) yarı-anarşist anlayışlar karşısında bürokratik bir aygıtın üstün geldiği fikrine dayanan kendi tezinin bir doğrulanmasını görür. Bu iki olgu ona kalırsa birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.[36]

Sağda ikinci bölünme

Yeni Merkez'in politikası Levi'nin teşhislerini yalancı çıkaracaktır. 26 Ağustos'ta Katolik Vekil Mathias Erzberger'in sağcı aşırılıkçılar tarafından katledilmesinden sonra, aslında parti (KPD), gericiliğe karşı birleşik bir politik mücadeleye atılır ve pek çok sanayi kentinde başka işçi partilerinin örgütlediği gösterilere katılır.[37] Türingiya'da, Eylül seçimleri işçi partileri Landtag'ta çoğunluk kazandırdığından, komünist parti (KPD) çoğunluk ve bağımsız sosyal demokratlardan oluşmuş bir işçi koalisyon hükümetini –katılmadan– desteklemeyi kabul eder.[38] Ekim ayında dört maddelik, sendika merkezinin taleplerine yakın bir program sunar, bu raporda "gerçek değerlerin kavranması"[39] çözümünü benimser ve Thalheimer onun adına, sosyal demokrat partileri, işçi sınıfı için "iktidar mevkilerini" fethetmeyi amaçlayan her türlü politikayı desteklemeye hazır olduğunu beyan eder.[40] Önce bu çelişkilerde iki yüzlülük gören Levi, sonradan düşüncesini düzeltmek zorunda kalır.

Aslında partinin Genel Sekreteri, yeni politikanın kilit adamı Friesland, bu politikayı Ocak 1921'in ve özellikle Levi çizgisinin politikasıyla kasten birleştirmiştir. "Sağcıların" eski azılı düşmanı sırası gelince çabucak örnek deneyimler gerçekleştirir: birkaç hafta içinde partinin idari kadrolarında Levi'nin güzergâhını tekrar eder, tıpkı onun gibi, yeni politikaya engel olarak gördüğü Yürütme ve girişimleriyle karşı karşıya

35. Angress, Stillborn Revolution, s. 209.
36. "Nach dem Parteitage. Das Ergebnis des Parteitages der V.K.P.D.", Sowjet, no: 10, Eylül 1921, s. 265-268.
37. Die Rote Fahne, 25, 27 Ağustos, 1 Eylül 1921. "Arbeiter Deutschlands! Werktätiges Volk" metni, Die Rote Fahne, 29 Ağustos 1921, "proleter birleşik cephe" için mücadeleye çağırır.
38. *A.g.e.*, 6 Ekim 1921.
39. *A.g.e.*, 23, 25 Ekim 1921. Ayrıca bkz. I.M.L.-Z.P.A., 3/1/25, "An unsere Organisationen", 28 Ekim 1921, s. 51-54, aktaran Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 309, no: 18.
40. Inprekorr, no: 112, 29 Ekim 1921, s. 98-99.

gelir. Onların biyografi yazarlarına bakılırsa, Eylül ayıyla birlikte, yürütmenin yanında Pieck ve Heckert'in gerçekleştirdiği Merkez'in tutumuna esin veren odur:[41] Alman yöneticiler kamuoyuna çağrı ve Açık Mektup uygulamalarından vazgeçilmesini, kişisel temasların geliştirilmesini, partilerindeki otoritelerinin sağlamlaştırılmasını ister. I.S.R.'nin basınında, Almanya'da komünistleri ayrılıkçılar olarak sunmak için kullanılan sendikalara ve onların reformist yöneticilerine karşı saldırılara kulak tıkanmasını arzu ederler.[42] Bu temalar, Paul Levi'nin aylardır geliştirdiği tezlerin bir yankısıdır. Benzerlik, Friesland ile Berlin'deki yürütme delegeleri, Félix Wolf ve bilhassa, Jena Kongresi'yle birlikte "örgüt meselelerini" ele almakla görevlendirilen Héléna Stassova arasında çatışmanın başladığı andan itibaren daha da aşikâr olur. Bir kez daha "yönetimdeki gizli eller" meselesi ortaya konur ve Friesland, onlar hakkında, parti içinde bile bir "karşı-hükümetin" varlığından bahsetmeye kadar gidecektir.[43] Hiç kuşkusuz yeni Alman yönetiminin –ya da Friesland'la birlikte içlerinden bir kısmının– Levi ve onun K.A.G.'si ile uzlaşmaya ne ölçüde çalışmayacağını ve bunların sonuçlarının neler olacağını bilmek söz konusudur.

Alman partisi (KPD) içindeki gelişmeler Yürütme'yi bölmeye devam eder. Jena Kongresi hakkındaki ilk rapor, 18 Eylül'de Heckert ve Pieck tarafından Enternasyonal'in Başkanlık Heyeti'ne sunulur: ilk kaygıları, onlara açık bir mektup göndermeye karar verdiği Berlinli işçiler arasında solun ilerlemesi gibi görünür.[44] 24 Eylül'de Yürütme'de raportör Heckert, 278'e karşılık 273 oyla Düwell ve Geyer'in ihraç edilmesini bir "özgürlük" olarak selamlar ama Kongre'nin yürütmeye gönderdiği mektubun Berlin örgütünü rahatsız ettiğinin altını çizer.[45] 1 Kasım'da YürütmeK.A.G.'ın kurulmasından kaygılanmaya başlar ve bu mesele konusunda çalışmak üzere, Radek, Heckert ve Zinovyev'den kurulu bir komisyon atar.[46] Bundan böyle K.A.G. meselesi her şeye egemen olur: 3 Kasım'da yürütme Heckert'ten Däumig ve Adolf Hoffmann'ın istifa ettiğini öğrenir; Radek ona "ne şekilde olursa olsun sağa vurmak" gerektiğini söyler; Platten, Heckert ve Pieck'in acilen Merkez'den gönderilmesini önerir.[47] Moskova'da bir "yeni merkezci gruplaşma merkezinin" ortaya çıkması karşısında Berlin'deki tepkisizlikten endişe edilir; Radek, Merkez'e bir mektup göndermeyi teklif eder zira onun K.A.G. karşısında edilgenliğine şaşırmıştır:

41. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 185.
42. *A.g.e.*, s. 186 ve Friesland, Zur Krise unserer Partei, s. 3.
43. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 187.
44. Die Tätigkeit..., s. 202.
45. *A.g.e.*, s. 208-209.
46. *A.g.e.*, s. 243.
47. *A.g.e.*, s. 249-250.

> Gerçek karakterini ele vermeyen kim olursa olsun (...) politik olarak bu insanlarla komünizmin düşmanları olarak savaşmaz, onlar için çalışır ve parti içinde onlara sözcülük eder.[48]

Böylelikle Merkez'e gönderilen ultimatom, partide sorumlu pozisyonlarda kalan ve Friesland'ı destekleyen Malzahn ve Neumann gibi kişilerin sıkıştırılmasını gerektirir; oysa prensipte anlaştıkları bilinir ve onların Levi'yle "fraksiyonel" bağlarından şüphe edilir. Merkez'in birkaç gün sonra gerçekleşen toplantısında, Heckert ve Pieck, Yürütme'nin Friesland karşısında güvensizliğini gizlemeyen bir mesajıyla –Eberlein'in, genel sekreterlik görevine Pieck'in getirilmesini önerdiği– birlikte hazır bulunur.[49] Alman yöneticiler tereddütlüdür: Merkez Eberlein'in önerisini reddeder ve politik tartışmanın derinleşmesini görmeyi arzular. Birkaç gün sonra Merkez Komite, K.A.G.'ın olası bütün ayrılıkçı girişimlerini mahkûm edip, politik tartışmanın kendi üyeleriyle devam etmesini uygun gören bir çözümü oylayarak Friesland hattını benimser.[50]

20 Kasım'da, Levi ve Däumig etrafında K.A.G.'ın ilk konferansı gerçekleşir: komünist vekil Otto Brass oraya gelir ve merkez komitenin son oturumu hakkında bilgi vermekten çekinmez.[51] Konferans tarafından benimsenen manifesto, K.P.D. için "kitlelerin güvenini yeniden kazanmanın" mümkün olabileceği koşulları belirler: partinin Enternasyonal karşısında maddi bağımsızlığı, her türlü ödeneğin kesin reddi, Yürütme'nin ve Merkez'in Enternasyonal'in bütün yayınlarını Almanya'da yayımlanmadan önce ortaklaşa denetimi, Yürütme'nin, Alman partisinin işlerinde, örgütlenme konusunda açık ya da gizli her türlü müdahalesine karşı garantiler, "devrimci işçiler için" Mart Eylemi gibi her türlü maceradan uzak, "açık, anlaşılır", birleşik bir komünist politikanın ve nihayet yine birleşik bir sendika politikasının tercih edilmesi.[52] Friesland'a gelince, *Die Internationale* için –bir sunuş notunda mesafesini alacak– K.A.G. yönünde bir açılımı ve partideki hasımlarına bir uyarıyı oluşturan bir makale yazar: birleşik cephe politikası, sövgü ve aforoz yönteminin terk edilmesini içerir.[53] Enternasyonal ile komünist partilerin yönetimi arasındaki ilişkiler meselesine belli belirsiz imalar, aslında ittifakın, Levi ile Alman partisinin (KPD) başında onun yerini alan isim arasında geliştiğini gösterir.

---

48. Die Rote Fahne, 16 Kasım 1921.
49. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 187; Friesland, Zur Krise unserer Partei, s. 5-6. "Das Ergebnis des Zentralausschusses", Die Internationale, no: 17, 1 Aralık 1921, s. 592-593.
50. Die Rote Fahne, 22 Kasım 1921; Friesland, "Das Ergebnis des Zentralausschusses", Die Internationale, no: 17, 1 Aralık 1921, s. 592-593.
51. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 189.
52. "Resolution der I. Reichskonferenz der K.A.G.", Unser Weg (Sowjet), no: 15, 15 Aralık 1921, s. 415.
53. "Parteitaktische Bemerkungen", Die Internationale, no: 18/19, 15 Aralık 1921, s. 642-647.

Parti içindeki bu yeni güç dengesi ve onun yönetimi sırasında "Mart belgeleri" bombası patlar. 25 Kasım 1921'den itibaren aslında *Vorwärts*, 5 Haziran'dan önce Prusya polisi tarafından Clara Zetkin'in bagajında ele geçirilen belgelerden bölümler yayımlamaya başlar:[54] gerçekte bunlar öncelikli olarak yürütmenin Mart Eylemi'ne ilişkin olarak açtığı soruşturma dosyasına yönelik komünist militan ve sorumluların tanıklıkları, toplantı tutanaklarıdır; tartışılmaz bir hakikat vurgusuyla, Mart ayında birilerinin üstlendiği kışkırtıcı girişimleri, ele geçirme tasarılarını ya da gerçekleşmemiş saldırıları doğrular ve özellikle Eberlein'in Orta Almanya işçilerini "ayağa kaldırma" girişimlerini ortaya koyar.[55]

Sosyal demokrat basın tarafından –onları Prusya İçişleri Bakanı Severing'in polisinden edinen– yayımlanmış olsalar da, bir komünist için kolayca doğrulanan bu belgeler, suçlayıcıdır ve Levi'nin önceki aylarda ortaya attığı en ağır suçlamaları destekler. Friesland, onların yayınlarında ve Levi'yi iyi niyetli bir iftiracı sayan pek çok militan için bu yayınların yarattığı şokta, belirleyici bir politik açıklamanın fırsatını bulduğuna inanır. Eberlein olayı, işin içinde olan bütün politik meseleleri ortaya koymasını mümkün kılar: Yürütme'nin yönetime müdahale etmesi,[56] goşist mücadele anlayışı, partinin bağımsızlığı, yapılmış hataların kabul edilmesi. İlk suçlamasını, yürütmeyle ilişkileri AlmanMerkez'i unutarak gerçekleştirilen doğrudan Félix Wolf'a ve merkez komite oturumlarının arifesinde ve ertesinde *Die Rote Fahne*'ye gönderdiği resmi makaleleri aslında merkez komiteyi karar yetkilerinden mahrum eden Radek'e yöneltir.[57] Yürütme'yle ilişkiler meselesi yeniden ortaya konur ve Friesland şunları söyler:

> Kişisel meseleler konusunda bazı üyelere yapılan baskılar ve denetimsiz bir yazışma aracılığıyla kendi ülkelerinin işçi kitlelerine olan sağlam güvenden faydalanabilen sorumlu parti yönetimleri oluşturmak imkânsızdır.[58]

---

54. Bkz. XXVII. Bölüm, not: 44.
55. Komünist Parti sonraki yıl bütün dökümanları Die Enthüllugen zu den Marzkampfen. Enthüllites und Verschwiegenes başlığıyla yayımlayacaktır.
56. Aslında bu mesele Merkez'deki çatışmanın odağındaydı. K.P.D.'nin arşivlerini ve özellikle yönetici organların tutanaklarını anan Véra Mujbegovic bunu açıkça ortaya koyar. 31 Mayıs'la birlikte, Merkez, Moskova'da, Komünist Enternasyonal'in temsilcilerinin seçilmesi konusunda tartışmaları başlatma arzusunu ifade etmişti. Tutanak bu noktayı açıklığa kavuşturur: "Eğer mümkünse söz konusu ülkelerde durumu tam anlamıyla bilen yoldaşların görevlendirilmesinin gerekli olduğunun altını çizmek zaruridir" (I.M.L.-Z.P.A., 3/1, s. 7-9). Merkez'in 26 Kasım tarihli sonraki toplantısının tutanağı şu ifadeleri taşır: "Yoldaşlar, Yürütme'nin yeni bir eleştirisinin gerekliliğini anlamanın kolay olduğu görüşündedirler: şimdiye kadar ve pek çok alanda çalışma olması gerektiği gibi yapılmadı." Bununla birlikte Levi'nin Yürütme'yekarşı eleştirilerinden ayrılarak devam eder zira "Alman Partisi'nin –Enternasyonal üyesi– desteklemediği Enternasyonal'in bütün bir çalışmasına saldırılardan ibaret olduklarını" düşünür (I.M.L.-Z.P.A., 3/1, s. 167).
57. Friesland, *a.g.e.*, s. 10.
58. *A.g.e.*

Zemin sağlam gibi görünür. 28 Kasım'da Friesland, Malzahn ve Neumann'la karşılaşır ve Eberlein'in ihraç edilmesi için birlikte mücadele etmekte uzlaşırlar.[59] 30'unda, sendika departmanından Malzahn, Neumann ve Hauth Merkez'e emrivaki bir biçimde Eberlein'in ihraç edilmesini isteyen bir metin gönderir; bunda Friesland gibi, Alman partisinde (KPD) Yürütme'nin bir fraksiyonunun basit bir unsurunu görürler.[60] Hanau bölgesi de benzer bir tavır alır. Çelişkiler aşırıya kaçar: gerçek bir kasırganın partiyi sarsacağı düşünülür.

Bir dayanışma düşüncesi başka yönde etkili olacaktır. Parti, belgelerin sosyal demokrat basında yayımlanmasından sonra yakınlarından birini suçlayabilir mi? Sonuçta bu mesele, parti üyelerini, yukarıdan aşağıya bölen farka indirgenir, verilen cevaba göre de karşılıklı olarak belirlenirler.

Tartışma, 12 Aralık tarihli Politbüro toplantısı esnasında başlar.[61] Bu noktada Ernst Meyer'in desteklediği Friesland, Levi taraftarları için değerli, Alman Merkez'in Enternasyonal'in Almanca yayımları konusunda denetlenmesi tezini savunur. Sunduğu çözüm iki oya karşılık altı oyla reddedilir ama karşı olanlardan beşi (Clara Zetkin, Thalheimer, Heckert, Pieck ve Walcher), temelde bu çözümde uzlaşmış olmakla birlikte, yalnızca yürütmeye karşı düşmanlık eylemi sayılabilecek bir tavır almamak için oylamayı reddettiklerini ifade ederler.[62] O zaman Friesland, parti için en büyük tehlikenin, ona göre parti militanlarının neredeyse yarısı arkalarında olan Berlin goşistlerinin ilerleyişinde yattığını ve sonuç olarak merkezin K.A.G. karşısında sert bir tavırdan kaçınması gerektiğini göstermeye girişir: aslında en kötü siyaset onu sağa itecek ve partinin patlaması perspektifini açacaktır.[63] Bu yolda takip edilmez. Félix Schmidt iki cephede mücadelenin şampiyonu olur, "K.A.G.'la Friesland ve K.A.P.'si ile Fritzi."[64] Wilhelm Pieck, Friesland'ın azlini ve yerini kolektif bir yönetimin almasını ister. Walcher daha da ileri gider ve Friesland'ı Moskova'ya göndermeyi talep eder.[65] Friesland'ın neden partiden basitçe ihraç edilmediği sorulduğunda, Pieck şöyle cevap verecektir:

---

59. *A.g.e.*, s. 7-9.
60. Friesland, *a.g.e.*, s. 16. Hanau sorumluları, ihraç edilmesi sırasında zaten Levi'yi desteklemişler, yeniden katılmasından yana karar almışlardı (Die Rote Fahne, 24 Haziran 1921).
61. 12 Aralık tarihli politbüro oturumu protokolü Friesland, *a.g.e.*, s. 16-23 içinde geçer. Hazır bulunanlar Clara Zetkin, Thalheimer, Pieck, Walcher, Remmele, Ernst Meyer, Friesland ve Schmidt, artı Die Rote Fahne yazarı "Heinrich" (Süsskind) ve Politbüro daimi Sekreteri "Käte" (Katarina Rabinovitch, nam-ı diğer Käte Pohl) (*a.g.e.*, s. 16).
62. *A.g.e.*, s. 20.
63. *A.g.e.*, s. 17-19.
64. *A.g.e.*, s. 21. "Fritzi", Ruth Fischer'i belirler.
65. *A.g.e.*, s. 23.

Güçlü bir Merkez Friesland'ı ihraç edebilecek ve etmek zorunda olacaktır. Güçlü bir Merkez değiliz ve bunu damdan düşer gibi yapamayız.[66]

Kendi adına Walcher'in önerisini destekler. Sonuç olarak az farkla da olsa önemli kararlar alınır: üçe karşı beş oyla Friesland'ın genel sekreterlik görevinden alınması, ikiye karşı altı oyla Moskova'ya gönderilmesi; Ernst Meyer, ona göre Friesland'ın Merkez'den ihracını içeren bir önergeye karşı oy kullanmıştır ama onu Moskova'ya gönderen önergeyi onaylar.[67]

Oylamadan önce merkezde ilan etmiş olduğu gibi, Friesland sürgünü reddeder. 20 Aralık'ta, Baas ve Malzahn ile birlikte "parti üyelerine bir çağrıyı" yazar ve orada "Yürütme'nin bazı üyelerinin uyguladığı zararlı etkiyi", "Komünist Enternasyonal'in itibarını lekeleme" tehlikesini ve hatta "devrimci proletaryanın merkezileşmiş uluslararası yönetimini mahkûm ederler.[68] Yanlarında çoğu sendika sorumlusu yetmiş dört militan –Niederkirchner, Franken, Fritz Winguth gibi– Mart provokasyonlarının sorumlularının geri çekilmesini ve olay hakkında bütün belgelerin yayımlanmasını isterler.[69] Yüz yirmi sekiz sorumlunun imzaladığı, Brass, Friesland ve Malzahn'ın çağrısı 22 Kasım'da Merkez'e teslim edilir.[70] Friesland, Berlin metal işçileri sendikasının yardımıyla *Partimizin Krizi Hakkında* adlı, yöneticiler arasında yayılan beş yüz nüshalık bir kitapçık bastırır: bu kitapçık devam eden tartışmanın belli başlı belgelerini ifade eder; bu belgeler kaçınılmaz olarak yayılacak bir metinde, Yürütme'nin temsilcileri olarak Félix Wolf ve Radek'i ismen tartışma konusu yapan Friesland tarafından ilk defa yazılı olarak sunulmuştur.[71] Merkez 22'sinde üçünün çağrısını reddeder ve daha sonra yayımlanacak bir cevap kaleme alır.[72] Aynı şekilde, "sabotajcılar" ve "ayrılıkçılar" olarak nitelendirdiği bu muhaliflerin metinlerini de yayımlatacaktır.[73] Nihayet 27'sinde Merkez Friesland'ı ihraç eder ve farklı çağrılar yapan imzacıları sorumluluklarından uzaklaştırır.[74]

Hiç kuşkusuz sayısız militan ve yönetici, Levi'nin ya da Friesland'ın görüşlerini paylaşır ya da onların argümanlarına duyarlıdır: Nisan ayından itibaren ihraç politikalarına, Mart Eylemi ve onun cereyan etmesine karşı protestolar eksik olmamış, bu protestolar hem eski Spartakist ve bağımsız muhafızdan, hem de komünist gençlik merkezi

66. *A.g.e.* Öneri Heinrich Süsskind'den geliyordu.
67. *A.g.e.*, s. 23.
68. Friesland, *a.g.e.*, s. 28-32.
69. *A.g.e.*, s. 23-27.
70. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 198.
71. Friesland, *a.g.e.*, s. 10.
72. Die Rote Fahne, 24 Aralık 1921.
73. *A.g.e.*, 25 Aralık 1921.
74. *A.g.e.*, 28 Aralık 1921.

bizzat protesto ettiğinden, gençlerden kaynaklanmıştır.[75] Ama bir görüş meselesi söz konusu değildir: bu isimlerin çoğunluğu, Levi'den sonra Friesland'ı takip etmeyi reddeder çünkü bu şartlarda Yürütme'den kopmayı tasarlayamayacaklardır. Levi'yle aynı bakış açısını paylaşan ama ne K.A.G.'a ne de Friesland'a ayak uydurmayan militanlar için, çekip giden Levi ve Friesland'dır: bu yüzden ihtiyar Emil Eichhorn'a[76] ve Halle'den bağımsız emektar Kilian'a,[77] sendika militanı Niederkirchner'e,[78], metal işçisi Rehbein,[79], Levi'ye[80] şahsen bağlı Frankfurt'tan Jakop Schloer gibi Hanaulu militanlara, Jogiches'in eski takipçisi Werner Hirsch'e,[81] genç komünist Walter Gollmick[82] ve Renanya partisinin sorumluları Franz Dahlem[83] ve Franz Charpentier'ye tepki gösterirler.

Yürütme 18 Aralık tarihli toplantısının büyük bir kısmını Alman partisinin (KPD) iç meselesine ayırır. Bunu aktaran Remmele, Friesland'ın şimdi maskesini çıkardığını söyler. K.A.G., kendi yönetimi dışında –Merkez ve sendika departmanı– partide hiçbir yankı bulmamıştır. Ama Friesland ihraç edilmediğine göre, bu konuda merkezde "hiçbir netlik" yoktur.[84] Rus temsilciler esip gürlerler. Zinovyev için K.A.G. "en tehlikeli düşman" anlamına gelir çünkü partiyi "içeriden" dinamitler: Levi'yle tartışmayı kim kabul ederse etsin hiç tereddütsüz ihraç etmek gerekir.[85] Buharin daha da şiddetlidir: politik netlik adına partiyi Levi taraftarlarından kurtarmak gerek zira onların saflarındaki varlıkları, yeni birleşik cephe taktiğinin uygulanmasını son derece tehlikeli kılacaktır.[86] Zinovyev solda bölünme tehlikesinden endişelenir:

> Merkez, Levi gibi şarlatanlara ve karşı-devrimci çetelere karşı açık bir tavır almazsa goşist saçmalıkların başka bir tarafına geçeceğiz![87]

Zinovyev Yürütme'ye, merkezin "solcu" bir kongre tarafından seçildiğini ve sağ karşısında tereddüt ettiğini hatırlatır; zira Friesland ve yandaşları Komintern'in 3. Kongresi'ndeLenin'in tavrını benimser, Moskova'nın tavır alması ve K.A.G.'ı burjuvazinin ajanı olarak itham etmesi kaçınılmazdır. Radek, anlaşmazlıkların daha derin olduğunu, sendika meselesi konusunda özellikle Alman Merkez'de tereddütler,

---

75. Weber, Die Wandlung, II, s. 140.
76. *A.g.e.*, s. 104.
77. *A.g.e.*, s. 181.
78. *A.g.e.*, s. 135.
79. *A.g.e.*, s. 254.
80. *A.g.e.*, s. 277.
81. *A.g.e.*, s. 164.
82. *A.g.e.*, s. 140.
83. *A.g.e.*, s. 90-91.
84. *A.g.e.*, s. 329-330.
85. *A.g.e.*, s. 332.
86. *A.g.e.*, s. 334.
87. *A.g.e.*, s. 331.

I.S.R.'ye karşı az ya da çok ifade edilmiş çekinceler yaşandığını ortaya koymaya girişir.[88] Bu şekilde suçlanan Alman yönetimi avukat bulamaz. Yalnızca Moskova'ya daha yeni gelen Brandler, K.A.G.'ın, "tehlikeli" bulduğu açıkça mahkûm edilmesine karşı çıkar zira ona göre tek problem "merkezin hâlâ politik meseleyi bütün boyutuyla kavrayamamış" olmasıdır.[89] Aslında olan olmuştur, Yürütme, merkeze 10 Ocak'ta onaylayacağı bir mektup yazma görevini Radek, Buharin ve Remmele'e vererek bütün ağırlığını koymaya karar verir.[90]

Partideki tartışma sert bir şekilde sürdürülür ama usüle uyulur. Friesland, onu birer birer mahkûm eden militan meclislerinde kendisini ifade etme özgürlüğüne sahiptir.[91] Kesin kararını vermek zorunda olan merkez komite oturumunun açıldığı gün, *Die Rote Fahne*, başkaları yanında Lenin, Troçki, Zinovyev, Buharin, Radek'in imzasını taşıyan, Enternasyonal'de Levi'yle dayanışma içinde olduğunu ifade eden kim olursa olsun "proletaryanın düşmanı" sayan Yürütme'nin mektubunu yayımlayarak, ona son darbeyi vurur.[92] Merkez komite dörde karşı kırk oyla Friesland'ı ve yandaşlarını partiden ihraç eder.[93] Thalheimer, Enternasyonal'in yürütmesi önünde "sürüsüz çobanların" gidişinden bahsederek olayı küçümsemeyle ele alacaktır.[94] Friesland liderliğinde muhalefetin temelini oluşturacak pek çok militanın Mart ayından hemen sonra partiyi terk ettikleri doğrudur. Pek çok noktada ona hak veren ötekilerin, onu mahkûm ettikleri hatta dışladıkları ise başka bir gerçektir. Buna rağmen Thalheimer orada şaşırtıcı bir incelikle konuşur. Nisan ve Mayıs ayında ihraç edilen ya da Mart Eylemi'nden itibaren kendileri ayrılanlar –önemli bir fraksiyonu bağımsız partiden geçerek sosyal demokrasiye geri dönecektir– gibi 1922 Ocak ayında ihraç edilen kişiler, tam da bu yöneticilerdendir; Lenin onlar olmadan Almanya'da devrimci bir partinin kurulmasının imkânsız olduğunu düşünür. Gerektiğinde Levi, Däumig, Adolf Hoffmann, Bernhard Düwell, Friesland ya da Curt Geyer gibi entelektüel kökenli yöneticiler hakkındaki bu değerlendirmeyi tartışabilecek olanlar, Otto Brass, Richard Müller, Wegmann, Paul Neumann, Winguth, Malzahn, Paul Eckert'in gitmesinin ya da ihraç edilmesinin Alman komünist hareketi için yarattığı kaybı inkâr edemez. Bu isimler, bu proletarya ordusunun subaylarıdır; onun kazanılması, Halle kongresi sırasında, komünist bir kitle partisinin inşası

88. *A.g.e.*, s. 335.
89. *A.g.e.*, s. 333.
90. *A.g.e.*, s. 375-386.
91. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 201.
92. Die Rote Fahne, 22 Ocak 1922. Radek'in makalesi ya da Merkez Komite'yi çalışmalarının başında kıskıvrak yakalayan yürütmenin açık mektubu, Friesland ya da yakınlarının açıkça mahkûm ettiği "baskı yollarını" oluşturuyordu.
93. Bericht III (8)..., s. 126.
94. *Komünist Enternasyonal'in Genişlemiş Yürütmesi* (21 Şubat-4 Mart 1922), s. 19.

için verilen savaşta belirleyici bir aşama olarak görülür ve o dönemde bir zafer gibi kutlanır.

Solda bölünme tehlikesi

Paul Levi, K.A.G.ve nihayet Friesland meselesi konusundaki tartışmaya çifte bölünme korkusu egemen olmuştu. "Sağın" ihracı "solun" taleplerinden biriydi ama solun ilerleyişi partide "sağcıların" direnişini güçlendiriyordu ve sonuç olarak bütün parti parçalanma tehdidi altındaydı.[95] Bu bakımdan "sağın" liderlerinin dışarıda bırakılması ya da ayrılması, ortaya konan problemlerden hiçbirini çözmez.

Aslında Alman partisi (KPD) idari kadrolarında, hiçbir ihracın alt edemeyeceği ve 1921 olaylarının tartışılmaz bir şekilde güçlendirdiği derin köklerde "sağcı" bir eğilim vardır. Pek çokları, önce Levi'de, sonra da Friesland'da gördükleri kendilerine ait fikirleri mahkûm etmek istemeyen militanlardır ama yalnızca komünist hareketi bölen disiplinsizlik eylemleri ve girişimler Rus partisiyle dayanışmaya zarar getirir. Yürütme'nin baskısı, Mart ayında onları sola sürüklemekte başarılı olmuştu. Brandler gibi bu sürüklenmeye az ya da çok direnmiş ya da Frölich gibi alelacele saldırıya geçmiş pek çokları için, bozgun ve arkasından Moskova'da maruz kalınan azarlar gerçek bir şok yaratır. Brandler, Thalheimer, Walcher, Ernst Meyer gibi K.P.D. (S.) seneleri boyunca bütün güçleriyle "goşizmle" mücadele etmiş olan militanlar, bu "çocuksu hastalığa" tekrar yakalanmanın ciddiyetini artık kavrayabilir ve bunun bedelini kestirebilirler. Bundan böyle kesinlikle "sağcı" olacaklardır; sistemli olarak ihtiyatlı bir tutumda diretmiş, darbeci eğilime, hatta basit goşist reflekse karşı önlemlerle donanmış durumdadırlar. Enternasyonal'in yöneticileri tarafından işledikleri hatanın büyüklüğüne ikna edilip, muhakeme yeteneklerine inançlarını yitirir ve sistemli olarak, en azından galip gelmeyi bilen Bolşeviklerin bakış açısına katılmak için kendi düşüncelerini savunmaktan sıklıkla vazgeçerler.

Bir yıl boyunca Merkez'e başkanlık edecek olan ve Radek'in etkisine güçlü bir şekilde katlanan başta Ernst Meyer olmak üzere yeni Alman yöneticiler, Komintern'in 3. Kongresi'nde yapılan uluslararası durum değerlendirmesine bakarak Alman durumuna yönelmeye çalışır. Devrimci dalga geri çekildiğine, iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi artık acil gündemde olmadığına, burjuvazinin saldırısı işçi

95. Véra Mujbegovic (*a.g.e.*, s. 314), K.A.G.'nin ortaya çıkması ve solun ilerleyişiyle birlikte Alman yöneticilere sorulan soruyu özetleyen bir rapor zikreder: "Muhalefetin K.A.G. ve U.S.P.D.'nin sol kanadıyla birlikte yeni ibir sosyal-devrimci parti örgütlemesi olanaksız değildir. Elbette onun yöneticileri bugün benzer niyetlere sahip olduklarını inkâr ediyor ama bütün olup bitenlere rağmen bu böyle olsaydı K.P.D.'nin artıkları Ruth Fischer-Maslow etrafındaki ultra-goşist sulara, işin sonunda da K.A.P.D.'yle birleşmeye doğru atılacaktı" (I.M.L.-Z.P.A., St, 12/179, s. 6).

sınıfını savunmaya, bizzat kendi mevcudiyetini korumak için acımasız bir mücadeleye zorladığına göre, birleşik cephe çözümlerinin işçilerin somut taleplerine karşılık gelmesi ve proleter devrimin gerekliliğinin bilincine varmalarına yardımcı olacak unsurları oluşturmaları gerekir. 1921-1922 Almanya'sında farkına varma unsurlarından biri, maaşlar üzerinden alınan vergiler aracılığıyla işçi sınıfının omuzlarına yüklenen tazminatların sorumluluğunu reddetme mücadelesi olmalıdır; oysa sanayiciler ve iş insanları kendilerine düşeni aylar hatta yıllar süren gecikmelerle, değerini yitirmiş paralarla öder. "Kapitalistlerin paylarına düşeni ödemek zorunda oldukları" fikri, kelimenin tam anlamıyla komünist bir fikir değildir ama açıkça proletarya saflarını kendi mücadelesinde birleştirebilir. Dolayısıyla Merkez, "reel değerlere" devletin[96] "el koyması talebini öne sürer, bu değerler banka hesapları kadar, hisse senetlerini, bonoları, ticari ve sanayi gayrimenkulleri içerir. "Reel değerlerin" %51'ine devlet tarafından el konulmasının, üretimin mevcut denetiminin gerçekleşmesine izin vereceğini, böylelikle tazminatların ödenmesinin yükünün yalnızca ücretlilerin omuzlarına bindirilmeyeceğini ileri sürer. Reel değerlere el konulması mücadelesi aracılığıyla K.P.D.'nin hedefi, devlet'in ve kapitalist hükümetin doğasını, bir işçi hükümetinin gerekliliğini bütün işçilere açıkça göstermektir. Merkez ayrıca, bütün emekçiler için kabul edilir ve anlaşılır olan bu çözümün, ağır sanayinin ekonomiye ve politik yaşama el koymasına karşı mücadele etmeye kararlı geniş tabakaların bir araya gelmesine ve "kitle mücadelesine" izin verebilir.

Bu politikayı "Alman NEP'i (Yeni Ekonomi Politikası)" olarak sunan ve "kapitalist bir devlet"in gelişmesinin kendi içinde iktidarın ele geçirilmesine ve proletarya diktatörlüğüne bir hazırlık evresini oluşturabileceği sonucunu çıkaran Ernst Meyer ve Merkez, Alman devletinin ekonomik derebeylikler karşısında güçsüzlüğünü ortaya koyduğu sırada, NEP yoluyla Rusya'da sürdürülen kapitalist eğilimli tavizler politikasını böylelikle Almanya'da amaçlar.

Bu politika parti saflarında heyecanlı bir onay bulmaktan uzaktır. Aslında, 1919-1920 yıllarında işe ele silah almakla başlamadan iktidara yürüme araçlarını düşünen eski Spartakistlere açıktır. Büyük bir kısmı Mart Eylemi'nin ertesinde Levi'yle birlikte ya da şahsen partiyi terk eden eski solcu bağımsızlar, Mart'ta savaşan, hemen devrim yapmak istedikleri için Komünist Enternasyonal'e katılmak isteyen en mücadeleci, kimi zaman da en kaba saba unsurlar olarak kalır. Yeni politika onlara pek

96. Resmi karar, 16 ve 17 Kasım 1921 tarihinde (Die Rote Fahne, 22 Kasım 1921), A.D.G.B. ve A.f.A.'nın 15 Kasım'da, özellikle "reel değerlerin" %25'inin ele geçirilmesini içeren onların "on taleplerine" karar vermesinden sonra merkez komite tarafından alınmıştır (Korrespondenzblatt des A.D.G.B., 26 Kasım 1921, s. 679).

de uymaz: sosyal demokraside ve bağımsız partide reddettikleri aşamacı politikaya fazla benzer. Bu kuşkulu, tereddütlü, "edilgenlikten" "yersiz etkinliğe" geçen yöneticilerin saygınlığı kendi içlerinde epey zayıftır.

Yeni Berlin solu, bu yeni goşist akımı kendi yararına değerlendirecektir. Friesland'ın tersine Ruth Fischer 1921 yazının dönemecini onaylamamıştır. "Komintern'in 3. Kongresi'nin Paul Levi'nin düşünceleri konusunda hiçbir açık tavır almadığını, Levi'nin yalnızca disiplin gerekçeleri yüzünden ihraç edilmediği hissiyatını vermeden Mart Eylemi'nin eleştirisine girişmesinin mümkün olmadığını" düşünür.[97] Komintern'in 3. Kongresi'nde tanımlanan bir geri adım atma, haksız bir geri çekilme olarak anlaşılmış politikaya düşmanlık, Rusya'da doğrulandığı ve uygulandığı şekilde NEP'in sert bir eleştirisini de içine alır. Yeni "solun" kuramcılarının gözünde Lenin ve yoldaşları da oportünist yanılgıya düşmüş, kapitalizme taviz yoluna girmişlerdir; 1917 devrim ruhuyla bir kopmayı getiren –NEP'in dünyanın geri kalanına uzanmasını yani dünya devrimi perspektifinin kısa vadede terk edilmesini içerdiği ölçüde– 1921 yılındaki politikalarının bütünü budur.[98] Dünya politikasını Rus bakış açısıyla düşünen bu yeni sol, Lenin ve Mart ayında Bolşevik partinin 10. Kongresi tarafından mahkûm edilen işçi muhalefetiyle temaslar kurar: 1921 yazı boyunca Maslow pek çok kereler Berlin'de, Arthur Rosenberg'in evinde, dış hizmetlerde görev yapan ve K.A.P.D.'yle ilişki içindeki bu muhalefetin eski sorumluları Chliapnikov ve Lutovinov'la buluşur.[99] Ruth Fischer ve o, Rus yöneticilerinin büyük güçlüklerden sıyrılmak için ekonomik alanda kapitalist unsurlara iç tavizler vermekle yetinmediğini, dışarda, emperyalizmle bir *modus vivendi* bulmalarına izin veren destek noktaları aradıklarını düşünürler. Böylesi bir manzarada, "kitlelerin kazanılması" denilen politika, birleşik işçi cephesi taktiği, Ernst Meyer'in ağzında Paul Levi'ninkiyle aynı anlama sahiptir: gerçek devrimcilerin "goşist" etiketi altında mahkûm edilmesinin büyük ölçüde kolaylaştırdığı sosyal demokrasiyle yakınlaşmaya çalışmaksöz konusudur.

K.P.D. "solu" dolayısıyla iki akımın kavşağında doğar: savaş sonrası kuşağın entelektüelleri ve genelde politik bakımdan eğitimsiz, sol bağımsız saflarından gelen işçiler. Bu sol, Levi'ye karşı savaş hazırlığında onun destekçileri ya da koruyucuları olan Yürütme'nin üyelerinden tamamen uzaklaşır, Yürütme'ye ve Rus devriminin savunusu adına Bolşevik yöneticilerine karşı dikilir: aslında bütün yandaşları Almanya'da bir "mücadele partisinin" –ya da gerekirse, "oportünist" merkezin sahte solunun– varlığının, Rusya'da oportünizme ve teslim olmaya eğilime

97. Protokoll des IV..., s. 80.
98. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 185.
99. *A.g.e.*, s. 181-182.

karşı mücadele edenlere önemli bir katkı sağlayabileceğini düşünür.[100] Esasen, Berlin solu, kendi fizyonomisi ve nitelikleriyle, parti içinde gerçek bir parti oluşturur.[101]

Lenin, solun gelişmesinin nesnel nedenlerini mükemmelen kavramış gibi görünür. Clara Zetkin'e şunları söyler:

> Şu anki durumda sizde sol muhalefet benzeri şeyler olabileceğini anlıyorum. (...) Hoşnutsuz ve acı çeken ama politik eğitimden yoksun ve bu durumda bunu yeterince açık görmeyen işçiler var. Onlar için yeterince hızlı ilerlemiyoruz. Tarih'in acelesi varmış gibi görünmüyor ama onlar, hoşnutsuz işçiler, acele etmek istemeyenin kendi partilerinin yönetimi olduğunu sanıyor. Dünya devriminin gidişatından sorumlu tuttukları bu yönetim. Hep eleştirmekte ve bağırıp çağırmaktalar. Bütün bunları anlıyorum.[102]

Ancak Ruth Fischer'in Komintern'in4. Kongresi'nde Alman delegeleri arasındaki bir toplantıya müdahalesinden sonra, şunları ekler:

> Ama anlamadığım şey, bu sol muhalefetin kulak verdiğim liderlerinin olmasıdır. (...) Böyle bir muhalefet, böyle liderler bana hiçbir şey dayatamaz! Bununla birlikte lafı dolandırmadan söylüyorum, bu denli çapsız demagoglarından kurtulmanın (...) yolunu bulamayan merkeziniz bana daha fazlasını dayatamaz. Bununla birlikte böyle insanlarla hesabını görmesi, onları uzaklaştırması, devrimci duygulara sahip işçileri politik bakımdan eğitmesi kolay olabilecektir. Bunların türlerinin "radikalleri", aslında en kötü oportünistlerken duyguları kesinlikle devrimci olduğu için.[103]

Bu arada Merkez böyle bir politikayı sürdürebilse de, Alman partisine değerli yöneticilerden sonra şok birliklerinin ve gençliğinin bir kısmını da kaybettirebilecek bir bölünmeden kaçınmak gerekir. Lenin bu yüzden

---

100. *A.g.e.*, s. 182.
101. Berlin-Brandenburg bölgesi genç ve 1919'dan önce gerçekte hiçbir rol oynamayan entelektüeller (başka yerde nadir bir olgu) tarafından yönetilir: Ruth Fischer, Maslow, Rosenberg. Etraflarında çok daha genç kadın ve erkekler, genelde parlak, Ruth Fischer'in "gençleri" adı verilenler bulunur. Ruth'un erkek kardeşi Gerhard, 1922'de bölge *Orgleiter*'i olan Werner Scholem, yirmi iki yaşında kadın çalışma sorumlusu olan Lily Korpus ve elbette Heinz Neumann. Bu ekipte Alexandre Emel adıyla, sonradan Komünist Enternasyonal'in Almanya'daki güvenilir adamlarından biri ve 1936 Moskova davasının gelecekteki suçlusu olacak Moïse Lourié vardır. Hepsi burjuva ve küçük burjuva kökenlidir, hepsi mücadele etmek için parlak üniversite eğitimlerini sona erdirmiş ya da yarıda bırakmıştır. Ama Berlin solu aynı zamanda bir işçi kalesidir. Ruth Fischer'in etrafında, Levi ve Friesland' izlemeyen devrimci delegelerin eski küçük grubundan geriye kalanlar toplanmıştır. Eichorn'un eski yardımcısı Anton Grylewicz, mekanikçi Paul Schlecht, demiryolu işçisi Geschke, D.M.V.'de muhalefet lideri, metal işçisi König, işçi Kasper, işsizlerin lideri Grothe, matbaa çalışanı Mahlow, metal işçisi Max Hesse en azından 1916'dan beri Berlin işçi sınıfının örgütçü kadrolarını oluşturur. Berlin-Brandenburg bölgesi aynı zamanda, kumanda kolunu tutan "örgütçüler", ihtiyatlı ama etkin aygıt adamları, tipik Alman çalışanlarından ayrı olarak Hans Pfeiffer ya da Torgler gibi isimleri de bünyesinde barındırır. Kökenleri, özellikleri ve sonraki güzergâhlarıyla çok farklılık gösteren bu adamlar o dönemde son derece homojen bir ekip ortaya koyar.
102. Zetkin, Anılar..., s. 63-64.
103. *A.g.e.*, s. 64.

parçalanma tehlikesiyle mücadele etmeye çalışır. 14 Ağustos 1921'de[104] yazılmış Jena Kongresi'ne bir mektubunda, Komintern'in 3. Kongresi sırasında kendi tutumuna ve özellikle, Levi'nin kendisi tarafından hale yola konan Levi olayına ilişkin olarak Alman komünistlere samimi açıklamalarda bulunur. Yeni taktiğin terk değil, devrimci mücadelenin en iyi iktidar mücadelesi hazırlığı anlamına geldiği hakikatinde de ısrar eder:

> Proletarya çoğunluğunun kazanılması, işte en önemli görev budur. (...) Proletarya çoğunluğu burjuvazinin liderlerini takip etse bile ya da hatta proletarya tereddüt etse bile o mümkündür. (...) Daha bir gayret ve özenle onu hazırlayalım, burjuvazinin proletaryayı mücadele için ayaklanmaya zorladığı hiçbir fırsatı kaçırmayalım, proletarya *kitlelerinin* bizimle birlikte ayaklanamadığı anları yerinde bir şekilde tespit etmeyi öğrenelim.[105]

Bununla birlikte, bu göreve canla başla girişebilmek için öncelikli olarak K.P.D.'nin kendi iç çatışmalarına bir son vermesi, "sol kadar sağın karışıklıklarından da uzak durması", "gerçek çalışmayla ilgilenmesi" gerektiğinde ısrar eder. Buna ilişkin olarak da, Almanlara, "kendine goşist süsü vermek ve merkezci avcılığı idmanı yapmak isteyen" Maslow'u bir iki yıllığına Rusya'ya göndermelerini önerir; onu "dönüştürmek" için faydalı bir iş bulduğunu düşünmektedir.[106]

Bu önerinin tek etkisi, bunda bir müdahale, hatta Maslow'un Rus kökenli olmasından çok daha az katlanılır bir tehdit gören solun öfkesine neden olmak olacak ve Kongre Lenin'in teklifine engel olmayacaktır.[107] Ancak izleyen yıl boyunca, sol, Berlin-Brandenburg-Ruth Fischer'in, Friesland'ın yerini aldığı ve Wasserkante –lideri Hugo Urbahns yanında liman işçisi Thaelmann'ın da giderek önem kazandığı– kalelerinde kendi politikası olan ve disipline kimi zaman çok biçimsel olarak riayet eden bir fraksiyonu muhafaza edecektir.[108] 1922 sonbaharında, Komintern'in 4. Kongresi'nin arifesinde Berlin-Brandenburg bölgesi, başkent Kliems-Festsäle'de kendi programını ortaya koyan bir konferans

---

104. Œuvres, t. XXXII, s. 545-556.
105. *A.g.e.*, s. 555.
106. *A.g.e.*, s. 552. Ruth Fischer (*a.g.e.*, s. 182 ve 184) Alman yöneticilerin aslında Lenin'e tavsiye ettikleri önerinin kaynağında yer aldıklarını ifade eder. Özellikle (*a.g.e.*, s. 184) şöyle yazar: "Spartakist yöneticiler, kendi politikalarını normal demokratik yöntemlerle partiye kabul ettiremedikleri andan itibaren, dönemin Komintern'inin geleneklerinin tersine, partilerinin yaşamına Rus devlet müdahalesi arayarak reformist komünizme virajlarını gerçekleştirirler (...). Rosa'nın takipçisi Ernst Meyer, Lenin'den, *Rus kökenli olduğu için* Maslow'u Almanya'dan uzaklaştırmak istediği zaman, Alman komünizmine yeni bir unsur dahil eder" (Altını biz çizdik). Bu yorumun altında yatan temel tez, sadece son kısımda sürdüreceğimiz bir tartışmayı hak etse de, hemen şimdi, hiçbir belgenin Ruth Fischer'in bu iddiasını onaylamadığını belirtmek gerekmektedir: zaten birkaç ay sonra merkezden yöneticiler, elbette Rus kökenli olmayan Friesland'ın Moskova'ya gönderilmesini önereceklerdir.
107. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 182.
108. Bkz. XXXII. Bölüm.

düzenler ve Ruth Fischer'i bu programı savunmaya Moskova'ya gitmekle görevlendirir;[109] burada amaç, 3. Kongre'ninkârarlarının iptalinden geçecek bir "2. Kongre'ye geri dönüş" düşüncesidir.[110] Merkez, fraksiyonel bir faaliyeti itham edecek ve yaptırımlar talep edecek durumdadır; ayrıca onun gözünde bunlar Rus işçi muhalefeti ve K.A.P.D.ile temasları gibi solun faaliyetlerini doğrular.[111] Lenin solun yöneticilerine pek sempati duymasa da, hazırlık toplantıları sırasında her türlü yaptırıma kesin olarak karşı çıkar: onun için Alman partisi (KPD) bir bölünmeyi daha kaldıramaz.[112] O zamanki bağlamda otoritesi bunu engellemeye ve "sağcı" Merkez'i, "sol" muhalefetin varlığına razı olmaya zorlamaya yeterlidir.[113]

109. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 181.
110. C. Zetkin, Anıar..., s. 61.
111. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 181.
112. *A.g.e.*, s. 186; R. Fischer'in bakış açısı burada Clara Zetkin'inkiyle doğrulanmıştır, Anılar..., s. 61-64. Komünist Enternasyonal'in yöneticileri arasında Radek sağın "mentörüydü" ama Zinovyevpek çok kereler, en azından 1922 yılı boyunca solunkine yakın tavırları savunacaktır.
113. Jena kongresinden sonra Ernst Meyer'in lider grubu, Levi'ye açık kapı bıraktığı müddetçe bir süre "uzlaştırıcı" olarak nitelendirilir; Friesland'ın yandaşlarının ardından Levicilerin ihracı gerçekleşir, bu arabulucular da sıraları gelince "sağcı" olurlar.

29
Yeni Bir Başlangıç

Komünist Parti, krizin tam ortasında kendini toplamayı, kendi iç görüş ayrılıklarını aşmayı, safları sıklaştırmayı ve kaybettiği zeminin büyük bir kısmını yeniden kazanmayı başarmıştı. Bu görevi, Komintern'in 3. Kongresi'nden başlayarak Lenin tarafından "kitleleri kazanmak" politikasına ikna edilmiş Yürütme'yle uzlaşma içinde gerçekleştirecektir; Yürütme bundan böyle homojen –bir taraftan Lenin ile Troçki, bir taraftan Buharin ile Zinovyev arasında yorumlama konusundaki anlaşmazlıklara rağmen– bir irade ortaya koyacak ve 1921 Aralık ayından itibaren birleşik cephe için savaşa girişecektir.

Birleşik Cephe: "Eski Hedef, Yeni Yollar"

Ocak ayı tarihli *Açık Mektup*'unu Alman işçi örgütlerine gönderen Alman partisi (VKPD), aslında işçi tek cephesi konusunda Enternasyonal'de bir tartışma başlatmıştı. Lenin bu tartışmanın 3. Enternasyonal'de sürdürülmesini sağlamıştı. Mart Eylemi başka türlü karar vermişti ve Lenin'in, karşısına mükemmel bir şekilde hazırlanmış bir politika çıkarma olasılığı kalmaksızın, "saldırı" taraftarlarını bozguna uğratmak konusunda bütün çabalarını gerektirmişti.

K.P.D.'deki saldırı teorisi taraftarları, tuhaf bir biçimde, *Açık Mektup*'un Ocak ayında önerdiği ve Almanya'da yalnızca K.A.P.D.'nin karşı çıktığı taktiği yine de açıkça reddetmemişti. Ancak Mart Eylemi ve ona ilham veren fikirler bu taktiğin çok uzağındaydı ve hiç kimse bunu Levi'den daha iyi ortaya koyamamıştı. Ayrıca onu yeni bir dünya savaşının yakın olduğuna inandıran uluslararası gerilim bir kez azaldıktan, Mart yıkıntıları bir kez toplandıktan sonra Radek, ilham kaynağı olduğu bu çizgiye ve Brandler ve Thalheimer gibi adamların hiç kuşkusuz Levi'den daha az hazır bulunmadıkları onun hazırlığına geri dönebilecekti.

Nihayet, 1920 Aralık ayında Stuttgart metal işçilerini bu yola iten nesnel durum, bundan böyle, yalnızca Almanya ölçeğinde değil, Avrupa ölçeğinde de aynı etkileri üretir. Komünistler sonradan, 15-16 Kasım

1921 tarihlerinde Amsterdam'da gerçekleştirilen ve uluslararası yöneticisi Edo Fimmen'in "Amsterdam" denilen sendika Enternasyonaline bağlı maden ve metal işçilerinin sendikalarını getirtmeyi başardığı, uluslararası nakliye sendikaları konferansında bunun dikkat çekici bir işaretini göreceklerdir. Konferans gündemi savaşa karşı mücadele etmektir. Tartışmalardan sonra, , silahsızlanma, militarizme karşı uluslararası mücadele, işçilerin yaşam seviyesi, ücretleri ve "kazanılmalarına" ilişkin uluslararası mücadele çağrısı yapılır. Savaşa karşı eylemi, anti-militarist propagandayı ve somut mücadeleyi örgütlemek üzere bir komite atanır: konferans, 1914'ten önce zaten yayılmış olan uluslararası grev fikrini sürdürmüştür; bu grev hükümetlerin savaş ilanlarına bir cevap olabilecektir, ilgili sendikaları da bunu savaşa karşı mutlak bir silah haline getirebileceklerine dikkat çekerler. Amsterdam konferansı ayrıca "annelere ve kadınlara", "kocaları ve çocukları" savunmak için kendilerini savaşa karşı seferber edilmiş saymaları çağrısında bulunur.[1]

Komünist yöneticiler için böyle bir konferansın gerçekleşmesi derin işçi endişelerini kanıtlar. İzleyen haftalarda Komintern'in 3. Kongresi'nden ve son gelişmelerden sonuçlar çıkaran Yürütme, V.K.P.D.'nin *Açık Mektup*'unun daha önce belirlemiş olduğuna her bakımdan uygun bir hat çizer. 4 Aralık'ta Zinovyev'in birleşik işçi cephesi konusunda sunduğu raporu onaylar:[2] Şubat-Mart ayında güçlü bir çoğunlukla yeni yönelimi onaylar ve belirler.[3]

Savaş sonrası ilk devrimci dalganın yenilgisinin getirdiği sonuçlar çıkarmak söz konusudur. Hiç kuşkusuz bu başarısızlık Rusya'nınkine benzer devrimci bir partinin olmayışına bağlıdır. Ama bütün bu seneler boyunca Komünist Enternasyonal, sosyal demokrasi etkisini yitirmenin eşiğindeymiş ve işçi sınıfı belirsiz mücadele kaynaklarına sahipmiş gibi düşünmüştür. Oysa öyle değildir: sosyal demokrasi egemen konumunu korudu ve emekçiler demoralize edilir . Böylelikle burjuvazi inisiyatifi ele almıştır. Komünistler, güç dengelerini tersine çevirmek için onlara bilinçli mücadele zevkini geri vermek maksadıyla ve kitlelere yaklaşmalarını mümkün kılan bütün bağlantıları sabırla ele geçirmeye çalışmalıdırlar. Bu bağlantılar öncelikli olarak politik hayata yeni uyanmış bütün canlı işçi tabakalarının yaşanan başarısızlıkları yalnızca işçi bölünmesine atfetmeleri gerçeğinde mevcuttur. Zinovyev "Eski hedef, Yeni Yollar" adlı makalede bu özlemden bahseder:

> İşçiler tabiri caizse proletaryanın gücünün onun kitlesinde ve sayısında yattığını fiziksel olarak hisseder.[4]

---

1. Komünist Bülten, no: 5, 5 Şubat 1922, s. 90-91.
2. Komünist Bülten içinde rapor ve tezler. no: 2. 12 Ocak 1922, s. 26-33.
3. 27 Şubat, 4 Mart 1922 tarihli yürütmenin çözümleri, Komünist Bülten, no: 18, 29 Nisan 1922, s. 335.
4. Zinoviev, "Eski Hedef, Yeni Yollar", Komünist Bülten. No: 6, 7 Şubat 1922, s. 109.

Uluslararası işçi hareketinin krizi, "yitik savaşların ağırlığı" adını verdiği şeyin bunda oynadığı rol, "birliğe eğilimin ezilen sınıfın doğal özlemi olması ölçüsünde, onu birlik meselesini ortaya atmaya götürür."[5]

Bu koşullarda işçi örgütlerinin birliği olumlu bir faktördür. 1914'te böyle değildi; tam tersine, sosyal-şovenlerin ihaneti karşısında bölünme kutsal bir görevdi. Bu bölünme "organik bir farklılaşmanın yolunu" açıyordu: komünist partilerin kurulması "sosyalizmin onurunu kurtarmanın ve işçi sınıfının en temel çıkarlarını savunmanın tek yoluydu."[6] Ama sosyal-demokratlar, komünistlerin –onların göreviymiş gibi– onları "ayrılıkçı" olarak göstermek için bölünme girişimini üstlendikleri olgusunu kullanırlar ve bölünme meselesi bu çerçevede yeniden ele alınmalıdır.

Zinovyev Bolşevik Parti'nin kurulmasının aşamalarını Enternasyonal'de tartışılan meselelerle paralel olarak ortaya koyar:

> Menşevizm'e karşı 15 yıllık mücadelemiz boyunca, birlik sloganı altında yinelenen durumlar olmuş ve bu çerçevede Bolşevik ve Menşevikler arasında pek çok bakımdan Avrupa işçi hareketindeki mevcut mücadeleyi hatırlatan bir mücadeleye girişilmiştir. Bolşevizm'in doğuşundan zaferine kadar geçip giden on beş yıl boyunca (1903-1917), Bolşevizm, Menşevizm'e karşı sistemli bir mücadele sürdürmeyi bırakmamıştır. Ama bu dönemde biz Bolşevikler, Menşeviklerle pek çok kereler anlaşmalar yaptık. Bölünme, 1903'ten başlayarak bir gerçeklik olmasına rağmen resmi olarak 1905 ilkbaharında gerçekleşmişti. 1912 Ocak ayında Menşevikler ile Bolşevikler arasında resmi bölünme yeniden onaylandı. Ama 1906-1907'de ve 1910'da bu tam ve resmi bölünme durumu yerini birleşmelere ve istifalara bıraktı; bunun nedeni yalnızca mücadeledeki değişiklikler değil, politik faaliyete uyanan ve yakınlaşma girişimlerinin yeniden başlamasında ısrar eden geniş işçi tabakalarının baskısıydı zira Bolşeviklerin ve Menşeviklerin tek bir partide birleşmesini sağlayarak toprak sahiplerine ve kapitalistlere direnç kapasitelerini arttırabileceklerdi.[7]

Enternasyonal'in Başkanı benzerliği bu noktada keser. 2. ve3. Enternasyonal partilerinin olası yeniden birleşmesi dışlanır çünkü savaş, "işçi hareketinin gelişmesinin eski ve yeni dönemi arasında bir sınır çizgisi çizmiştir."[8] Ama komünistler hem "örgütleri muhafaza etmek", komünist partilerin bağımsızlığını sürdürmek hem de komünist olmayan "kitlelerle" –onları komünizme kazanmak için "ilerlemek" zorundadır. Yeni işçi tabakalarının, kendi deneyimleriyle, reformist yöneticilerin sözlerinin gerisinde gizlenen gerçek politikaya inanmaları gerekir. Eğer

5. *A.g.e.*
6. *A.g.e.*
7. *A.g.e.*
8. *A.g.e.*, s. 112.

komünistler bütün emekçilerin birleşik mücadelelerini örgütlemeyi, dayatmayı başarırlarsa bu sonuca ulaşacaklardır.

Komünist Enternasyonal'in 1 Ocak 1922'de dünya emekçilerine çağrısı bu politik manzarada gerçekleşir.[9] Komünistlerin ilkelerinin, inançlarının, insanlık için, proleter devrimden ve proletarya diktatörlüğünden, onların komünist partilerin örgüt bağımsızlığını muhafaza etme kararlılıklarından ve tam özgürlüklerinden başka çıkış olmadığını hatırlatır ama şunları ekler:

> Komünist Enternasyonal ve komünist partiler, kapitalist demokrasinin alanında yer alsalar bile bütün öteki proleterlerle birlikte, sabırla ve dostlukla yürümeyi istiyor.[10]

Birleşik cephenin öncülerinden biri olan Radek, Alman işçi sınıfı kadar Enternasyonal partileri karşısında da onun en faal propagandacılarından birine dönüşecektir. Yürütme tarafından bütün açıklığıyla benimsenen çizgi, onun gözünde, son on yılın devrimci mücadelesinin derslerinin işçi öncüsü –komünistler– tarafından özümsenmesinin en önemli sonucudur. Burjuvazi benzersiz bir kriz yaşamıştır ve onun örgütsüz, kendi için bu denli yeni koşullara hemen adapte olamayan yönetici tabakaları yönünü kaybetmiştir. Buna rağmen, öncelikli olarak sosyal demokrat partilerin ve sendika yöneticilerinin onlara verdiği destek sayesinde, işçi sınıfına açık görüşlülüğü, bir yönetim örgütlenmesini, Rusya'da Bolşeviklerin zaferini mümkün kılan atılımı çok görenlerin hatası yüzünden tahakkümleri korunmuş oldu. Komünist Enternasyonal'in sosyal demokrat partilerin bölünmesini, devrimci azınlıkların onların saflarından ayrılmasını örgütleme görevini üstlenmesinin asıl nedeni buydu. Eylem halindeki kitlelerin silahı, gücünü bizzat kendi kitlelerinden ve onların üretimdeki işlevinden alır. Ama örgütsüz bir kitlenin örgütlü orduya dönüşmesi ancak idari kadroların oluşmasıyla –eski komünist partilerin ve devrimci bir Enternasyonal'in dışında o dönemde imkânsız– birlikte gerçekleşebilir.

Savaş sonrası ilk devrimci dalganın bozguna uğramasının ertesinde ortaya konan mesele, ekonomik krize bir çıkış bulmak amacıyla işçi sınıfının yaşam koşullarına, örgütsel ve siyasal kazanımlarına –özellikle ileri ülkelerde– karşı uluslararası sermayenin saldırısına karşı koymaktır. Komünist Enternasyonal tarafından kararlaştırılan taktik değişiminin temel nedeni orada yatar:

> İşçi sınıfı bugün, demokrasi ya da diktatörlük meselesinde, hangi yolla nihai hedefini gerçekleştirebileceğini bilme meselesinde derin görüş ayrılıklarıyla

9. Komünist Bülten, no: 3, 19 Ocak 1922, s. 46-48.
10. *A.g.e.*, s. 48.

daha da bölünmüştür. Ama kendi ekmek diliminden ya da bir insan barınağından vazgeçmek zorunda olup olmadığını bilmek konusunda bölünmemiştir; bu meselede birleşik bir işçi sınıfı cephesi yavaş yavaş oluşuyor. Sermayenin kendi hâkimiyetini nasıl kurduğunu seyirci olarak sessiz sakin seyreden aynı proleterler, kapitalizmin güçlenmesini kendi durumlarında bir iyileşmeye yoran aynıları, şimdi sefalet dalgasının yükseldiğini görüp buna karşı koymak istiyor. Bu savunma savaşını yalnızca kapitalizm dahilinde verebilmeyi de umut ediyorlar. Bu mücadeleyi devrimci biçimde sürdürmenin gerekliliğinden kaçabilmeyi de umut ediyorlar. Ama evlatlarının süt damlasını savunmak istiyorlar. Sekiz saatlik iş gününü savunmak istiyorlar. Kanlarını kapitalizmi gençleştirmek için kullanmak istemiyorlar. Kapitalist dünyada gidip gelen ekonomik mücadeleler aracılığıyla proletaryanın işçi cephesi yavaş yavaş kuruluyor. Proletaryanın çıkarını temsil eden parti, Komünist Enternasyonal, buna kayıtsız kalamaz.[11]

Radek de, 1922 Mart ayında komünist partinin, tek cephe politikası aracılığıyla "kitleleri kazanma" işine nasıl girişebildiğini ve girişmek zorunda olduğunu dinleyen Bolşevik delegelere elinden geldiğince göstermeye çalışır:

Komünist Enternasyonal proletaryanın öncüsüdür. Proletarya azınlığı olarak kendi programı ve kendi ideali için mücadele eder. Ama kendi ideali ni ancak proletaryanın çoğunluğunu kazanırsa gerçekleştirebilir ve bu çoğunluğu kendi fikirleri lehine basit propaganda yoluyla kazanabilir. Gündelik mücadelelerinde ancak işçi sınıfını yönetmeyi bilirse işçi sınıfını kendi fikirlerine kazanabilecektir.[12]

Ne bir geri çekilmenin, ne de devrimci mücadele seviyesinde bir azalmanın söz konusu olduğunun altını çizer:

Komünistlerin, sefalete karşı işçi sınıfının mücadelesine katılması, devrimci mücadelenin yükseklerden oportünist politikanın düzlüklerine inmesi anlamına gelmez; proletaryanın devrimci mücadelenin tepelerine yükselmesine rehberlik etmek istedikleri anlamına gelir.[13]

Batı Avrupa gibi kitlelerin güçlü reformist sendikalar şeklinde örgütlendiği ve önemli bir fraksiyonun sosyal demokrasi saflarında ya da arkasında bulunduğu ülkelerde, sorulan ilk soru, komünistlerin, hâlâ takip ettikleri yöneticilerle çatışarak kitleleri kazanıp kazanmayacaklarını bilmektir. Radek'in verdiği cevap kesindir:

Sosyal demokrat örgütler ve işçi bürokrasisi buna karşı olsalar da, devrimci yönelim uzun vadede işçi sınıfında muzaffer olacaktır. Evet, sosyal demokrat

11. Genua, die Einheitsfront des Proletariats und dei K.I., P.C.R. (b)'nin Moskova konferansındaki konuşması, 9 Mart 1922, s. 67-70.
12. *A.g.e.*, s. 70.
13. *A.g.e.*

ideoloji karşısında zafer, proletaryanın uluslararası zaferinin bir ön koşuludur. Ama bu yine de bu zaferi kazanma yoluna işaret etmez.[14]

Komünistlerin gerçekten sormak zorunda oldukları soru şudur:

Komünist olmayan işçi kitlelerine en kolay nasıl ulaşılır? Sosyal demokrat liderleri propaganda yoluyla itham etmekle yetinerek, onlarla her türlü teması sürdürerek bunu daha kolayca başarabilecek miyiz? Bunun en kötü yol olacağı çok açık. Kitleleri mücadele için bir araya getirmeye çalışmaktan vazgeçmek anlamına gelebilecektir bu. Yalnızca zaten komünist olan işçi tabakalarına güvenerek hareket edebileceğimiz anlamına gelebilecektir. İşçileri mücadeleye çağırdığımız ama başlangıçtan itibaren, istediğimiz kadar aklı başında mücadele etmek isteseselerdi, onları eleştirerek her şeyin dışında bırakacağımız anlamına gelebilecektir. O zaman emekçiler bizde, mücadelelerinin ayrılıkçılarını, teorilerinde birbirine bağlı, bütün güçleri sermayenin saldırısına karşı birleştirmenin gerekliliğini kavrayamamış birbirinden ayrı insanlar göreceklerdir. Emekçileri, eski örgütlerinin saflarında onları ikna etmeye çalıştığımız zaman bütün yanılsamaları, bütün tereddütleriyle, eski liderlere ve eski fikirlere olan bağlılıklarıyla oldukları gibi görürsek bambaşka olur.[15]

Bu yüzden Enternasyonal, önceki yılların sendikalar yönünde giriştiği politikayı sürdürmeli ve sosyal demokrasi ile komünizmi uzlaştırmaya, partiler arasındaki bölünmenin etkilerini birlik anlaşmalarıyla aşmaya çalışan politika kadar tehlikeli her türlü sendikal bölünmeyi reddetmelidir. Zira birleşik cephe politikası, sendikal hareketten bu birleşik cephe politikasına varıncaya kadar giderek önemli olan fraksiyonların fethi, sosyal demokrat yöneticileri kıskıvrak yakalayacak, bu yöneticileri, cephenin, onların birliklerinin –her şeyi kaybedecekleri mücadeleye girişmeseler de– özlemlerine karşı çıkmaması kurnazlığına zorlayacaktır:

Sosyal demokrat partilerin ve onların yöneticilerinin dalgalanmaları yoluyla onları takip eden emekçiler, onların politikalarını giderek daha açık seçik anlamayı öğrenecek ve yalnızca komünizmin, mücadelelerinin meşalesi olacağını anlamaya giderek daha çok mecbur kalacaklardır. Proletaryanın ortak çıkarları adına hep birlikte mücadele önerisiyle sosyal demokrat parti yöneticilerine gitmek, hiçbir şekilde bir geri çekilme anlamına gelmez; tam tersine bu, komünizmin ilerlemesi için işçi sınıfının çoğunluğunun kazanılmasının yolunu hazırlamaktır.[16]

Komünistleri, birleşik cephe sloganını basit bir taktik manevra şeklinde benimsemiş olmakla suçlayan sosyal demokratlara cevap veren Radek, eğer samimiyseler, komünistlerin sözünü hemen kabul ederek

14. *A.g.e.*, s. 71.
15. *A.g.e.*, s. 71-72.
16. *A.g.e.*, s. 76.

yani mücadeleye girişerek bu taktiği kökten ortadan kaldırmaları gerektiğini ifade eder. Daha sonra Berlin'deki üç Enternasyonal kongresi, her iki tarafa da bir kamu açıklaması fırsatı yaratacaktır.

Üç Enternasyonal konferansı

Komünistler için parti yöneticileri ile işçi sendikaları arasındaki üst düzey tartışmalar birleşik cephe yolunda ilerleme koşullarından biriydi ve partiler seviyesinde reel olan bu gereklilik, uluslararası kurmaylar için daha az ivedi değildi. Bu mesele 1921 sonbaharında, özellikle İşçi parti konferansında ve Fransa sosyalist parti S.F.I.O. kongresinde, "İki Buçukuncu Enternasyonal" adı verilen Viyana Sosyalist Partileri Birliği'ne üye örgütler tarafından ele alınmıştı. Radek, 12 Aralık 1921'de Komünist Enternasyonal adına Viyana'da bulunan Friedrich Adler'e bu yönde bir mektup göndermişti.[17] K.P.D. Merkezi ise 21 Aralık 1921 tarihli bir önergede, Yürütme'ye, Berlin'de, Viyana'da ya da bütün öteki büyük Batı kentlerinde Komünist Enternasyonal yürütmesinin bir açık oturum örgütleme temennisini göndermişti. Bu oturumun gündeminde öteki Enternasyonallerle ortak eylem meselesi yer alabilecekti. Merkez, Komünist Enternasyonal Yürütme'sinden öteki Enternasyonallerin yöneticilerine acilen ortak eylem önerileri göndermelerini istiyordu.[18] Yürütme, kapitalistlerin yeniden yapılanma girişimlerine işçi cevabı olarak, Cenova konferansı esnasında gerçekleştirilecek bir dünya işçi konferansının örgütlenmesinden yana olduğunu bildirdi.[19]

O sırada II. Enternasyonal komünist öneri aleyhinde karar vermeksizin, daha acil olduğunu düşündüğü, yalnızca savaş tazminatları konusunda Batı sosyalist ve komünist partilerinin bir konferans yapması gerekliliğini ileri sürmüştü. Viyana Bürosu her iki konferansın gerçekleşmesinden yana olduğunu bildiriyordu ve 15 Ocak 1922'de[20] yayımlanan bir çağrıda, emekçilerin yaşam koşullarının ağırlaştığı, işsizliğin arttığı, işveren karşı-saldırısını, proletarya saflarında ifade edilen birlik ihtiyacı tespitinde bulunarak, Londra ve Moskova Enternasyonallerinin yöneticilerine, ekonomik durumu ve işçi mücadelelerini gündeme getiren bir konferansın düzenlenmesini öneriyordu. Öneri, öteki iki Enternasyonal tarafından kabul edildi ama Kızıl Sendika Enternasyonali'nin temsilcileriyle aynı masaya oturmayı reddeden Amsterdam sendika federasyonu tarafından kabul edilmedi. K.P.D.,

17. Viyana Arbeiterzeitung, 1 Şubat 1922, aktaran Reisberg, "Lenin, die K.P.D. und die Konferenz der drei Internationalen", BzG, 1963, no: 2, s. 251.
18. Die Rote Fahne, 23 Aralık 1921.
19. I.M.L.-Z.P.A. 16 Ocak 1922 tarihli merkez toplantısı protokolü. 3/2, f. 21, aktaran Reisberg, *a.g.e.*, s. 251.
20. Freiheit, 17 Ocak 1922.

Berlin'de gerçekleşmek zorunda olan uluslararası konferansı kendi birleşik cephe kampanyasının merkezine yerleştirmişti.[21]

2 Nisan sabahı üç Enternasyonalin konferans çalışmaları Berlin'de başlar.[22] Savaş öncesinden beri ilk defa olmak üzere, vaktiyle aynı Enternasyonal'in ve aynı partilerin militanları olan bu adamlardan ve bu kadınlardan bazıları, aynı odada bulunmaktadır. Delegeler T şeklinde bir masanın etrafına yerleşir, enlemesine kaidesi, Crispien, Français Bracke-Desrousseaux ve Rus Menşeviklerinin üç temsilcisi Martov, Fedor Dan ve Abramovitch, Avusturyalı Adler'in etrafında Viyana Bürosu heyeti tarafından çevrilmiştir. II. ve III. Enternasyonal'in temsilcileri masanın her iki tarafında yüz yüzedirler.[23] Bir tarafta kralın eski bakanı, Belçikalı sosyalist Vandervelde, geçici Kerenski hükümetinin eski üyesi, Gürcü Menşevikleri temsil eden Tséretelli, İşçi Parti'nin adamı Ramsay MacDonald ve Almanya çoğunlukçu sosyal demokratlar adına Otto Wels vardır. Diğer taraftaysa, Clara Zetkin'in beyazlamış saçlarını çevreleyen Buharin ve Radek, Komünist Gençlik Enternasyonali'nden Yugoslav Vuyoviç, heyette Kızıl Sendika Enternasyonali'ni temsil eden Rosmer. Serrati kendi partisini, oy kullanmadan tartışmalara katılmaya davet edilen, bir Enternasyonal üyesi olmayan tek partiyi temsil eder.[24]

Ortak kararlar almak, hep birlikte görev almak için mi gelmişlerdir? Aynı masa etrafındaki varlıkları, bu büyük birlik umudunu paylaşan herkesin gözüne bir vaat gibi görünebilir. Friedrich Adler'in açılış konuşmasından sonra Clara Zetkin Komünist Enternasyonal'in Yürütmesi adına ilk bildirimle fitili ateşler.[25] Hiçbir belirsizlik konferansa etki etmemelidir: hiç kimse anlamdan yoksun organik bir birliği yeniden kurmayı düşünmez. Komünistler için burjuvaziyle işbirliği taraftarları bölünmenin sorumluluğunu tek başlarına taşır ve işçi sınıfı iktidarı ele geçirmek için mücadelede bütünüyle görev almadan önce organik birlik söz konusu olmayacaktır. Bununla birlikte Komünist Enternasyonal bu konferansta kendini gösterir çünkü bunun gelecekteki mücadelelerin koordinasyonuna katkıda bulunabileceğini umar. Bu yüzden katılımcı örgütlerin çemberini yalnızca sendika Enternasyonallerine değil, uluslararası bağlantısı olmayan sendikalara, genel olarak da anarşist eğilimli olanlara kadar genişletmek gerekecektir. Acil hedef, kapitalistlerin insanlık meselelerini kendilerince çözmek için Cenova'da toplandıkları sırada, emekçilerin seslerini duyurabilen ve kapitalistlerden onlar adına hesap

21. Protokoll der Politbürositzung vom 24. März 1922, I.M.L.-Z.P.A., 3/1/6, s. 19, aktaran A. Reisberg, "Lenin, die K.P.D. und die Konferenz der dei Internationalen, BzG, no: 2, 1963, s. 256.
22. Steno tutanağı, Üç Enternasyonal Konferansı.
23. Rosmer, Lenin Etkisinde Moskova, s. 216.
24. Konferans, s. 7.
25. *A.g.e.*, s. 19-27.

sorabilen uluslararası bir işçi konferansı düzenlemek olmalıdır. Clara Zetkin savaşa karşı mücadele hazırlığını, açlıktan ölmekte olan Sovyet Rusya için yardım örgütlemeyi, Versay Anlaşması'na karşı mücadele etmeyi ve savaştan zarar görmüş bölgelerin yeniden inşa edilmesini gündeme eklemek ister.

Komünist bir tanığın[26] nefretle yazdığı gibi, "Bay Bakan" Vandervelde, savcı rolünü üstlenir.[27] Onun Enternasyonal'i için "mesele, önerilen konferansın faydalı olup olmayacağını bilmektir."[28] Sosyalistler güven problemini ortaya koyar: komünistlerin manevra sanatında usta geçindiklerini iyi bilir, böyle faaliyetlere destek vermeyi reddederler. Ortak bir eyleme girişmeyi tasarlamadan önce, komünistlerin bu kongreye bugün ortaya koydukları birlik arzusuyla uyuşmaz belli bazı uygulamalardan vazgeçmeye kararlı olarak gelmelerinin garantisini isterler. Komünist Enternasyonal, sosyal demokrat yöneticilere karşı saldırılarından, üyelerini çıkarma girişimlerinden, özellikle sendikalar içinde propaganda grupları kurma uygulamalarından vazgeçmelidir. Rusya'da iktidarda olan komünist partinin yasakladığı ve işkence ettiği sosyalist partilere vermek zorunda olduğu özgürlük teminatlarını da vermeli, açıkça Rusya'da hapsedilmiş sosyal demokratlar ya da sosyal devrimciler lehinde tavır almalı, işe, davası ilan edilen sosyal devrimci yöneticilerden başlamalıdır. Bu koşullar yerine getirilirse eğer, komünistlerin yeniden güven kazanma arzularını göz önünde bulunduran II. Enternasyonal, onlarla hiç tereddütsüz tartışmayı kabul edecektir. Bununla birlikte Versay Anlaşması'nın yeniden gözden geçirilmesi meselesini gündeme almayı reddederler zira bu durumun onu bir *dikta* olarak itham eden aşırı sağcı Alman unsurlarının oyununu destekleyeceğini düşünürler.

"Bir deri bir kemik, yüzü allak bullak, cildi kararmış, hararetli el kol hareketleri ve sert sözleriyle"[29] Radek, Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in "sosyalist" bir hükümet idaresinde katledilmelerini ya da İşçi Partisi'nin suç ortağı olduğu yirmi altı Kafkas halkın temsilcisinin ihraç edilmesini atlamadan, 1914 Ağustos'undan önceki ve sonraki konuşmalarından başlayarak Vandervelde'nin "güven" sözcüğünü ifade etmesini kimin engellemiş olabileceğini hatırlatmaktan kaçınır: komünistler suçlayıcı olarak değil, birleşik bir eylemi teşvik etmeye hevesli militanlar olarak gelmişlerdir.

> Sizinle aynı masaya oturuyoruz, yanınızda mücadele etmek istiyoruz ve bunun sizin söylediğiniz gibi Komünist Enternasyonal yararına bir manevra mı yoksa işçi sınıfını birleştirecek bir akım mı olması gerektiğine bu mü-

26. "Oturum izlenimi", R. Albert, Komünist Bülten, no: 18, 29 Nisan 1922, s. 342.
27. Konferans..., s. 28-42.
28. *A.g.e.*, s. 34.
29. R. Albert, *a.g.e.*, s. 343.

cadele karar verecek. Yapacağınız şey eylemimizin anlamına karar vermek olacak. Bizimle bağlantılı olarak, bütün ülkelerin proletaryasıyla bağlantılı olarak mücadele ederseniz, "diktatörlük" için değil –sizden bunu beklemiyoruz– dünyanın çöküşünün hızlanması karşısında bir parça ekmek için mücadele ederseniz; o zaman proletarya bu mücadeleye yaklaşacak, bizde sizi bu korkunç geçmişe bakarak değil, yeni gerçekler ışığında yargılayacağız. Bunlar olmadığı müddetçe bu görüşmelere kalbimiz buz gibi gelir ve ortak eyleme derin bir güvensizlikle gideriz, bu mücadelede bizden on kat eksik olacağınız kesin![30]

Vandervelde'nin öne sürdüğü koşullar, Radek'in gözünde bir polemiğin başlangıcıyla, sonuç olarak da eylemin sabote edilmesiyle aynı anlama geliyordu:

Ortak bir mücadelede birbirimize yaklaşırsak, bundan öngörmeye gerek duymayacağımız sonuçlar çıkacaktır: zira bizzat ortak mücadeleden zuhur edeceklerdir, biz de bu yüzden zaten ortak mücadele taraftarlarıyız.[31]

Ancak izleyen tartışmalar sırasında komünist delegeler önemli ödünler verir. Böylelikle, Buharin'in ve Rosmer'in çekincelerine rağmen ve Radek'in ısrarı[32] üzerine uluslararası bir soruşturma komisyonunun Gürcistan'a gönderilmesi önerilir ve bilhassa sosyal devrimci yöneticilerin davasında ölüm cezası olmayacağı garantisini verirler; ayrıca bu yöneticilerin savunmaları kendi seçtikleri avukatlarca, öteki iki Enternasyonalin delegelerinin gözetiminde yapılacaktır. Sosyal demokrat ortaklar buna karşılık olarak dokuz üyelik daimi bir komitenin oluşturulmasını, yeni konferanslar örgütlemekle görevli "dokuzlar komitesini",[33] genel bir konferans ilkesini –Cenova konferansıyla aynı anda gerçekleştirilmeyecek– ve mümkünse bu konferans esnasında, hem de 1 Mayıs'ta, işsizliğe karşı sekiz saatlik iş günü için, eylem birliği, Rus devriminin, "açlık çeken Rusya'nın" savunusu için, "birleşik proletarya cephesinin her ülkede ve Enternasyonalde yeniden kurulması için"[34] "mümkün olan maksimum birlikle güçlü kitle gösterilerinin" örgütlenmesini kabul eder.

Komünist Enternasyonal ve Rusya Komünist Partisi, kendi hesaplarına Berlin'deki heyetleri tarafından verilen taahhütleri –Lenin bunları çok aşırı bulsa da– üstleneceklerdir. 3 Nisan tarihinde, "Fazla pahalıya ödedik"[35] başlıklı bir makalede, Buharin, Radek ve ötekilerin terör suçlusu kişiler için ölüm cezasını, hiçbir eşdeğer hatta benzer bir

30. Konferans..., s. 50-51.
31. *A.g.e.*, s. 59.
32. Rosmer, *a.g.e.*, s. 218-219.
33. Her yürütme tarafından konferanstan sonra tayin edilen "dokuzlar", Fritz Adler, Bracke, Crispien, Vandervelde, Wels, Ramsay MacDonald, Clara Zetkin, Radek ve Frossard'dan oluşmuştur.
34. Konferans..., s. 143-146.
35. Œuvres, t. XXXIII, s. 336-340.

ödün olmaksızın iptal etmeye karar vermiş olmaları gerçeğini protesto edecektir. Vandervelde ve Théodore Liebknecht hemen hemen aynı anda terk ettikleri bir savunma olan Sosyalist Devrimcilerin savunmasını gerçekleştirmek üzere Moskova'ya geleceklerdir.

Dokuzlar Komitesi geçici bir süre ayakta kalır. II. Enternasyonal'in sosyal demokrat partileri, onları burjuva partileriyle kopuşa götürecek bir yola girmeyi reddeder. Komünist Enternasyonal Yürütmesi ise, Berlin anlaşmalarını onaylar ve iki sendika Enternasyonalinin ortak bir konferansının örgütlenmesini önermek için delegelerini görevlendirir.[36] K.P.D., bir dünya işçi kongresinin hazırlığı ve 20 Nisan'da üç partinin militanlarının ortak toplantılarının gerçekleşmesi için Berlin mutabakatlarına uygun bir ajitasyon kampanyası ortaya atar. S.P.D. buna katılmayı reddeder. Ancak 20 Nisan'da komünistler ve bağımsızlar tarafından örgütlenen ortak gösteri, Berlin'de 150.000 insanı bir araya getirmiş;[37] sosyal demokrat partinin yerel sorumluları Düsseldorf gibi bazı kentlerde yasağı delmiş, komünistler ve bağımsızlarla birlikte gösteriye katılmışlardır.[38] Aynı gün, Komünist Enternasyonalin Yürütmesi "bütün dünyanın bilinçli işçilerine bir çağrıda", "birleşik cephenin sabote edilmesine" karşı mücadeleye, uluslararası işçi kongresinin örgütlenmesi için komiteler kurmaya teşvik eder.[39] Aynı anda Yürütme, açıkça II. Enternasyonal partilerine seslenir ve Berlin konferansında, ihraç edilen Karl Radek, komünist heyetin sekreteri tutuklanan Félix Wolf gibi bazı komünist delegelere karşı Alman hükümeti tarafından başlatılan baskıyı kendileriyle birlikte kınamalarını ister.[40] Dokuzlar Komitesi 29 Mayıs'ta Düsseldorf'ta toplandığı zaman sosyal demokratlar ileri doğru her adımı reddetmeye kararlıdır. Üç komünist kendi ortaklarına gerçek bir ültimatom sunar: uluslararası bir konferansın toplanması ya da Dokuzlar Komitesi'nin feshedilmesi.[41] Sosyal demokratlar ret karşısında çekilirler. Dokuzlar Komitesi hayatta kalmıştır.

Üç Enternasyonal konferansı, 1923 sonbaharında, bağımsız sosyal demokrat partinin "birleşmiş bir sosyal demokrat partiyle" yeniden bütünleşmesinden sonra kaynaşacak Viyana ve Londra Enternasyonallerinin yakınlaşmasına her şeye rağmen yardım etmiş olacaktır.[42] Bu

36. Bericht über die Tätigkeit des Präsidiums und der Exekutive der K.I., s. 22-23.
37. Die Rote Fahne, 21 Nisan 1922.
38. Inprekorr, no: 52, 22 Nisan 1922, s. 418.
39. Bericht über die Tätigkeit, s. 26 ve sonrası.
40. 8 Mayıs 1922 tarihli, Clara Zetkin'in F. Adler'e mektubu, Correspondance internationale, no: 36, 10 Mayıs 1922, s. 274.
41. Reisberg, *a.g.e.*, s. 263.
42. O dönemde sosyal demokrasiye dönen bağımsızlar arasında, içlerinde Paul Lange gibi çok sayıda eski komünist yönetici ama aynı zamanda Paul Levi ve Curt Geyer, Düwell, Otto Brass, Malzahn, Neumann vs gibi onun en yakın silah arkadaşları bulunur. Levi, sosyal demokrat yeniden birleşme düşüncesinin karşısına "sosyal-devrimcilerin" bir birliği düşüncesini çıkarmaya yeltenmişti; bütün bağımsızları, K.P.D.'nin goşist olma-

konferans Almanya'da, emekçileri birleşik cephe pratiğine alıştırmaya ve "temelde", komünistler, bağımsızlar ve çoğunlukçular arasındaki ortak eylemleri teşvik etmeye ciddi anlamda katkıda bulunacaktır: sosyal demokrat yeniden birleşmeyle, sosyal demokrat partinin içinde, komünistlerle eylem birliğine uygun sol bir eğilimin yeniden doğuşuna da şahit olunacaktır.

yan fraksiyonunu bu düşüncede toplamak istiyordu. Ama komünistlerin tarafından uzaklaşmış olan onun, bu koşullarda Georg Ledebour'un, çok tartışmalı bir başarıyla gerçekleştirdiği bir "bağımsız" çekirdeğini sürdürmeye ne gücü, ne de kuşkusuz arzusu vardı. "Bölünmeyi" bundan böyle inatla reddederek ve her şeyden önce "kitlelerden kopmamanın" gerekli olduğundan kuşkulu olan Paul Levi, Alman sosyal demokrat partide "yeni bir solun" akıl hocası olma başarısını gösterecekti.

30
Rapallo Dönemeci

Üç Enternasyonal konferansından birkaç gün sonra, bakış açısı tartışmalarda kendini epey belli eden Cenova konferansı sırasında önemli bir diplomatik olay, Almanya ile Sovyet Rusya arasında Rapallo Antlaşması gerçekleşir; bu durum Dünya Savaşı sonrasında güçlerin ilk yeniden sıralanması ve bir ölçüde Almanya'da politik ilişkilerin yenilenmesinin etkeni demektir.

Alman burjuvazisinin iktidardaki fraksiyonu tarafından bu vesileyle gerçekleştirilen tercih, İttifak karşısında ve sınırlı amaçlar yüzünden Sovyet Rusya'dan destek almaktan ibarettir. Problem yeni değildir: savaşın sonundan başlayarak "Batı" ittifakından yana olanlar ile "Doğu" ittifakından yana olanlar , üst yönetim ve karargâhlar konusunda çatışır. İttifak politikası kararı kolaylaştırır. Bu diplomatik uygunluk tercihi, komünist partinin politikası ve onun "Sovyet Rusya'yla ilişkiler" lehine kampanyasıyla bir biçimde örtüşür; bu politika Rus Devrimi'nin savunusunun ve Versay'a karşı mücadelenin bütünleyici parçasıdır. Ama sosyal demokrasinin "Batı" politikasına, onun kolektif güvenlik ve barışın S.D.N. (Milletler Cemiyeti) aracılığıyla sağlanması düşüncesine de kesin olarak karşı çıkar. Dolayısıyla "Rapallo politikası" işçi partileri arasında ek –güçlü tutkulu– bir bölünme etkeni, dahası komünist partinin birleşik cephe politikasına bir engel olarak ortaya çıkar.

Problem, hem sovyet diplomat, hem Moskova hükümetinin resmi sözcüsü, hem de Alman Komünist Partisi'nin Yürütme adına "mentörü" olan Radek'in rolüyle daha da çetrefilleşir. Aynı isim Berlin'de, Cenova'da ve Rapallo'da, Doğu Avrupa büro sorumlusu Malzan ve Rathenau ile görüşür ve Alman partisine danışmanlık ve rehberlik etmek hatta onun en önemli politik kararlarına esin vermek için Moskova'dan müdahale eder. Bilerek ya da bilmeyerek iki ayrımını karıştırmış olup olmaması, ikincil bir meseledir. Daha önemlisi, çifte işlevinin olayların yorumlanmasına çağdaşlar ve tarihçiler tarafından etki edebilmiş olmasıdır.

Alman-Rus meselesi

Rus Devrimi'ni izleyen ilk yıllarda, Almanya ile Sovyet Rusya arasında ilişkiler meselesi, Bolşevik liderlerin çok yakın olarak gördükleri dünya devriminden bağımsız ortaya konulamaz. Lenin, Joffé'nin görevini Alman devrimcilerine bir destek görevi olarak düşünmez –tıpkı Troçki'nin başlangıçta Sovyet diplomasisinin liderliği rolünü, bir ajitatörünki şeklinde düşünmesi gibi.

Sonuç olarak aynı bağlamda, aşırılıkçı freikorpsları Baltık ülkelerinde elde silah Sovyet iktidarına karşı hareket edenler olarak düşünürler. Spartaküsçülük içerdeki, devrimci Rusya dışarıdaki bir numaralı düşman demektir. İttifak'ın paylaştığı ve doğrudan militarist Alman unsurlara yarayan bir bakış açısıdır bu. *Times* o dönemde şöyle yazar:

> Müttefikler ateşkes döneminde, Bolşeviklere karşı Batı Avrupa'yı koruma adına işgal birliklerini (Almanları) kullanmaya çalıştı ve Bolşevik saldırısına kafa tutabilecek yerel güçler olmadığından acil bir tahliye istemediler.[1]

Bununla birlikte Alman Devrimi'nin ilk dalgasının hızlı bozgunu, sonucun Versay barışı tehdidi altında gerçekleşmesi meseleyi farklı açıdan ortaya koyar.

Bunun önemli bir göstergesi, "diplomatik salona" dönüşmüş hücresinde Karl Radek tarafından kabul edilen ziyaretçilerin, General Reibnitz, Amiral Hintze, Albay Max Bauer gibi askerlerin, Walter Rathenau ve Félix Deutsch gibi sanayicilerin, Maximilian Harden ve Otto Hoetzsch gibi aydınların niteliği ve sayısıyla oluşmuştur.[2] Farklı unvanlara sahip bütün bu isimler, Radek'ten ama daha çok ülkeden ve temsil ettiği güçten –kuşkusuz askeri ve politik güç– etkilenmekle kalmaz, hammadde alanı, pazarı ve kaynağından, sermayeleri için yatırım alanından, hatta cephanelik ya da silahsızlanma ile ilgili antlaşmanın madedelerinden kurtulmalarına izin veren eğitim alanından büyülenirler. Onları cezp eden, *dikta*'ya ortak muhalefet anlamında tamamlayıcı olan ülkenin çıkarlarıdır.

Bu perspektifler, Radek gibi dünya devriminin uzun ve karmaşık bir süreç olacağını düşünenler için göz ardı edilemez. Bu koşullarda Rusya'dan ayrılma, onun kendi ayakta kalması kadar önemli bir olgudur. Sovyet devletinin dünya devrimine zarar vermeden emperyalistler arası çelişkileri kendi yararına kullanması hakkı ve ödevidir: ani savaş sonrası kıyameti sona erdikten ve devrim daha sonraya ertelendikten sonra, diplomatik müdahale bütün önemini yeniden kazanır. Kendi hücresinden Alman komünistlere yazan Radek, buna çabucak ikna olur;

---

1. *Times*, 27 Ekim 1919.
2. Radek, Kasım..., s. 158-162.

> Sovyet Rusya'nın dış politikasının problemi ve dünya devrimi hiç olmadığı kadar çabuk ilan edilmezse, işçi sınıfının galip geldiği öteki ülkelerin problemi, kapitalist devletlerle bir *modus vivendi*'ye erişmekten ibarettir. (...) Kapitalist devletler ile proleter devletler arasında barış olasılığı bir ütopya değildir.[3]

Bir ay sonra göz hapsi sırasında şunları yazar:

> Almanya bir bozgun yaşadı ama buna rağmen teknik aygıtı ve teknik olanakları muazzam. (...) Almanya'da dış ilişkilerinin bozulması ve ekonomisinin çökmesine bağlı olarak, ulusal ekonomisinin iyileştirilmesinde Rusya'ya en büyük hizmeti verebilecek binlerce işsiz ve aç mühendis mevcut.[4]

Bu bakış açısı, bu meseledeki rolü belirleyici olan adamlardan biri sayılan General von Seeckt'inkiyle örtüşür; von Seeckt 1920 Ocak ayında şunları yazar:

> Büyük Rusya'yla gelecekteki politik ve ekonomik uzlaşmayı, bizim politikamızın daimi hedefi olarak gördüğüm ölçüde, en azından Rusya'yı kendimize karşı kışkırtmaya yeltenemeyiz.[5]

Bununla birlikte uzlaşma olasılıkları şimdilik sınırlı kalır ve Lenin 1920 ilkbaharında, Almanya ile Rusya arasında ayrıcalıklı ilişkiler kurmayı hedefleyen politikayı açıkça mahkûm eder:

> Almanya dahil, bütün büyük Avrupa devletinde burjuvaziyi yıkmak, gerekirse uluslararası devrim lehine *Versay barışının mevcudiyetini ertelemeye* razı olabilme ve olmak zorunda olma gibi bir avantajı temsil edecektir. Rusya tek başına aylardır devrim yararına Brest-Litovsk Antlaşmasını destekleyebildiyse, Sovyet Rusya'yla müttefik olan Sovyet Almanya'nın, devrim yararına, Versay Antlaşması'nın daha uzun ömürlü olmasını desteklemesi hiç de olanaksız değildir.[6]

1920-1921 dönemeci

E.H. Carr'ın belirttiği gibi, 1920 Aralık ayında Lenin, dünya devriminin dışında bir düşünce çerçevesinde Almanya'ya ilişkin olarak ilk defa kendini ifade eder. Aslında Sovyetlerin 8. Kongresinde Sovyet Rusya'nın ayakta kalmasının, esasen emperyalistler arasındaki anlaşmazlıkların sonucu olduğunun altını çizer:

> Mevcudiyetimiz, bir taraftan emperyalist güçler arasında varolan kökten anlaşmazlığa, bir taraftan da, İttifak'ın zaferi ile Versay barışının Alman ulusunun büyük çoğunluğunu olanaksız yaşam koşullarına zorladığı hakika-

3. K. Radek, Zur Taktik des Kommunismus: Ein Schreiben an den Oktoberparteitag der K.P.D., s. 9. 11-12.
4. K. Radek, Die Answärtige Politik Sowjet-Russlands, s. 37-39, 44.
5. F. Von Rabenau, Seeck-Aus seinem Leben, s. 252.
6. Œuvres, t. XXXI, s. 72-73.

tine bağlıdır. (...) Hiç kuşkusuz Almanya'nın ayakta kalmasının tek bir yolu vardır, Sovyet Rusya'yla ittifak yapmak, yönünü ona çevirmek. (...) Alman burjuva hükümeti Bolşeviklere karşı bitmez tükenmez bir kin duyuyor ama uluslararası durumun çıkarları, istemeyerek de olsa onu Sovyet Rusya'yla bir barışa itiyor.[7]

Ocak 1921'de Alman Dışişleri Bakanı Dr. Simons şöyle cevap verir:

Bu nitelikteki komünizm, cumhuriyetçi ve burjuva bir Alman hükümetinin Sovyet hükümetiyle görüşmemesi için bir neden değildir.[8]

Mayıs 1921'de bir Sovyet-Alman ticaret antlaşması imzalanır. NEP ve "tavizler" politikası çerçevesinde pek çok karma şirket, mühendisler ve Alman sermayesiyle işler duruma getirilecektir. Alman hükümeti 1921 yazındaki açlıkla mücadele etmek için esaslı bir destek gönderecektir. Nihayet, Rus toprağında, Versay şartlarını tersine çevirmeyi mümkün kılan silah fabrikaları kurmak için gizli görüşmeler başlar.[9]

Bu evrimin bitiminde, 16 Nisan 1922'de Alman ve Rus delegelerinin Cenova konferansından "firarı", Rapallo'da buluşmaları ve İttifak'ın, Ruslar tarafından sunulan imtiyazların ortak işletilmesi için bir "konsorsiyum" umutlarına son verecek anlaşmanın imzalanması söz konusu olur. Antlaşma iki ortağın yükümlülüklerini, Alman hükümeti tarafından üstlenilen "onarımları", kamulaştırılan mallar için Rus hükümetinin ödemesi gereken "tazminatları" iptal eder; vaktiyle Rus İmparatorluğu'na bağımlı olan ülkelerle ilişkiler hariç, Almanya'yı Rus dış ticaretinde "en uygun ulus" haline getiren ticari ve diplomatik ilişkileri sürdürür. Nihayet "iki ülkenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak için karşılıklı bir iyi niyet ortamında işbirliğini yapmasını" uygun görür.[10]

Rapallo karşısında parti ve Enternasyonal

Önceki yıllarda Sovyet Rusya ile Almanya arasında ayrıcalıklı bağlantıların kurulması, halk mitinglerinde olduğu kadar Reichstag'ta da komünist hatiplerin en sevdiği konulardan biri olmuştu. Buna rağmen antlaşmanın sonucu onları şaşırtacaktır: muhtemelen Alman burjuvazisinin hükümetinin Rus hükümetiyle böyle bir uzlaşmayı kabul etmeye kadar gidebileceğini beklemiyorlardı. Sosyal-demokratlar böyle bir ittifakın tehlikeli tarafının altını çizmek konusunda sabırsızdı. Bağımsızlar adına Crispien, Bolşevikler ile "ağır sanayi ve mali sermaye" hükümeti arasındaki bu mutabakatı suçlayacak, Rus hükümetinin "kapitalist

7. Œuvres, t. XXXI, s. 493-494.
8. Stenographische Berichte des Reichstages Verhandlungen, Cilt. 346, s. 1994.
9. Kochan, Russia and The Weimar Republic, s. 41-45.
10. Kochan, *a.g.e.*, s. 52-53.

yanlısı" politikasını kınayacaktır.[11] *Die Rote Fahne*'nin tepkisi belli bir şaşkınlığı ele verir. Anlaşmaya[12] ayrılan ilk yorum, İttifak'ın bozgunu temsil ettiği gerçeği üzerinde durur ve Pieck, ertesi gün Lustgarten gösterisi sırasında, Alman burjuvazisinin "uzlaşmayla değil, zalim bir zorunlulukla yani İttifak'ın darbeleri altında imza attığını" ifade eder.[13] Birkaç hafta boyunca, Komünist sözcüsü Paul Frölich'in Antlaşma'nın içeriğini küçümsediği ve Sosyal Demokratların ve Bağımsızların, Rus devrimcilerini, burjuva bir devletle anlaşmaları sonlandırmak zorunda bırakan bir durum için gerçekten suçlanmalarını vurgulayan Reichstag'daki tartışmalara kadar artık antlaşma söz konusu olmayacaktır.[14]

Rus yöneticilerin durumu daha nettir. Amerikalı bir gazeteci ile yaptığı mülakatta, Troçki, Rapallo Antlaşması'nın diğer Avrupa ülkelerine karşı bir ittifak olarak ele alınmasının söz konusu olamayacağını söyler:

> Almanya, sovyetlerin cumhuriyetinden, mülkiyet sistemlerinde İttifak ülkeleriyle aynı temel çelişkilerle ayrılır. Bu durum da, Rapallo Antlaşması'ndan öteki Devletlerde denge sağlamak için herhangi bir saldırı/savunma ittifakı gibi bahsedebilmeyi dışladığı anlamına gelir. En temel devletlerarası ve ekonomik ilişkilerin iyileştirilmesi söz konusudur. Rusya bugün herhangi bir ülkeyle Rapallo ilkeleri temelinde bir anlaşma imzalamaya hazırdır.[15]

Ertesi gün, anlaşmayı "büyük bir tarihsel öneme sahip" şeklinde selamlayan Enternasyonal'in Yürütmesi, "işçi sınıfı sürüp giderken" "şimdiki burjuva-Menşevik Alman hükümetinin geçici olduğunu" hatırlatır. İnsanlığın kaderi anlaşmalarla belirlenmeyecektir:

> İnsanlığın alınyazısı önünüzdeki yıllarda Alman işçi sınıfının başarısıyla belirlenecektir. Alman proletaryasının "burjuvazisi" karşısında zaferi, bütün bir Avrupa'nın sosyal yapısında eşi görülmemiş değişiklikler içerecektir. Alman proletaryası kendi ülkesinde ikinci Enternasyonal'in ve "iki buçukuncuki Enternasyonal'in" etkisini ortadan kaldırmış olacağı zaman insanlığın tarihinde yeni bir sayfa açılacaktır.[16]

Devrime karşı Rapallo mu?[17]

Tarihçi Lionel Kochan gibi, Rapallo'nun sonuç olarak, komünist yöneticiler için edindiği anlam yüzünden Alman devrimi yolunda bir engel oluşturduğunu düşünenlerin argümanları zayıftır. Angress, Radek'in, 3.

---

11. Stenographische Berichte des Reichstages Verhandlungen, Cilt. 355, s. 7716-7717.
12. Die Rote Fahne, 18 Nisan 1922.
13. Die Rote Fahne, 21 Nisan 1922.
14. Stenographische Berichte des Reichstages Verhandlungen, Cilt. 355, s. 7738/7740.
15. Izvestija, 18 Mayıs 1922.
16. Degras, *a.g.e.*, I, s. 347.
17. L. Kochan, Russia and the Weimar Republic'in bir bölümünün adı.

Enternasyonal'in 4. Kongresi'ne sunacağı bir raporda, "izleyen yılın ulusal-Bolşevik yanlısı politikasını haber vermekle kalmadığı, Rapallo'nun, Sovyet Rusya, İttifak'a karşı revizyonist Almanya ve Versay Antlaşması arasında bir ittifak olarak yorumlanmasını da önerdiği gerçeğinde ısrar eder.[18] Radek'in Enternasyonal'in 4. Kongresine[19] bu yönde bir rapor sunmaması gerçeği dışında, Rusya'nın, "Almanya'nın varlığıyla müttefik üstünlüğe karşı bir dengeyi"[20] elinde bulundurduğundan egemen olduğunu iddia eden ona ait alıntılar inandırıcı olmaktan uzaktır.

Aslında bu tezden yana olan tarihçiler iddialarını Ruth Fischer'den ödünç almışlardır; bu iddialara göre Rapallo politikası Almanya'da bir "geri çekilme" anlamına gelecek ve genel olarak Komünist Enternesyonal'in dönüm noktasını açıklayabilecektir. Ruth Fischer için, Macar ekonomist Varga'nın, Almanya'nın Versay tarafından dayatılan tazminatlar sistemi aracılığıyla İttifak'ın bir "sanayi sömürgesine" dönüşmekte olduğu teorisi başat bir rol oynayacaktır. Kendi ülkesindeki kapitalist birikimden ve tazminatların ödenmesinden kaynaklı Alman işçi sınıfına yüklenen çifte yük, ekonomik ve sosyal olguların gerçekliklerini göz ardı eden Fischer, şöyle yazar:

> Esasen Almanya'nın Batı'nın bir sanayi sömürgesine dönüşmesi kuramı, Rapallo Antlaşması'nı fiili kılmak için üretilmiştir. 1922-1923'te Varga, Buharin ve Radek Alman burjuvazisi için yeni bir rol keşfetmek, sınıf düşmanını neredeyse Alman işçiler kadar acı çeken kurbana dönüştürmek üzereydiler.[21]

Aslında Alman Komünist Partisi'nin bütün çabaları Enternasyonal'in 3. kongresinden itibaren, Yürütme'nin desteğiyle, birleşik cephe politikasını geliştirmeye yöneliyordu; bu politika Almanya'da tam olarak bu tarihte sefalete ve gericiliğe karşı emekçilerin bir mücadelesi biçimini almıştı. Sonuç olarak, Radek'in oynadığı çifte rol hariç, birleşik cephe politikasının Rus hükümetinin "güç" kaygıları tarafından dayatıldığı ya da Varga'nın Almanya hakkındaki incelemelerinin etkilerinin "Lenin'in Almanya'da sınıf güç dengeleri analizinin temel bir revizyonunu" oluşturdukları asla iddia edilemez.[22]

---

18. Angress, *a.g.e.*, s. 238-239.
19. Angress buna bizzat dikkat çekmiştir, s. 239, no: 36.
20. Kochan, *a.g.e.*, s. 55-56 ve Angress, *a.g.e.*
21. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 199.
22. *A.g.e.*, s. 199-200.

31
Sefalete ve Gericiliğe Karşı Birleşik Cephe'den Yana

Enternasyonaller arasındaki tartışmalar sırasında Alman Sosyal Demokrat Parti ortak eylemin reddedilmesinde, Alman Komünist Partisi ise uzlaşma arayışında daha kararlı görünüyordu. Aslında Alman sosyal demokrat yöneticileri merkezin burjuva partileriyle "bozgunculuk" ve "maceraya" karşı gerekli bir "siper" olarak değerlendirdikleri bir koalisyon sürdürmeye kararlıdırlar. Komünist yöneticiler ise, 7 Ocak 1921 tarihli Açık Mektup politikasının uzantısında, ilk etapta yalnızca ortak eylemlerden yana planlı kampanyaların onların ayrılmasına engel olabileceğini ve sosyal demokrasi içinde işçi tek cephesinin kurulması için kaçınılmaz olan bir sol kanadın yeniden doğuşuna katkıda bulunabileceğini anlar.

Komünist militanların reformist sendikalarda çalışmaya hiç tereddütsüz yönelmesi, ekonomik grevlerin yeniden canlanmasıyla meyvelerini vermeye başlar. Bilhassa 1922 yılına, komünistlerin reel ve kimi zaman baskın bir etki uyguladıkları bir fabrika konseyleri hareketinin yeniden doğuşu egemen olur.

Birleşik cephe mekanizmalarının gelişmesi

Kasım Devrimi ve ertesinde doğan fabrika konseyleri, 1918-1919'da devrimci hareketin ilk evresinde, özellikle Mart 1919 tarihli büyük grevin başında yer aldıkları Ruhr ve Orta Almanya'da zaten önemli bir rol oynamışlardı.

Kurucu Meclis'in baskısı ve seçimlerinden sonra "sovyet" işçi konseyleri hareketinin gerilemesi ve ekonomik taleplerin ilk plana yerleşmesi, bu konseyleri, işçi ve sendika hareketinin sağ kanadı ile sol kanadı arasındaki bir çatışmasının hedefi haline getirmişlerdi. Weimar Anayasası'nın 65.maddesi, 4 Şubat 1921 tarihli yasa, konseyleri, emekçileri işyeri yaşamıyla bütünleştirmek ve *Mitbestimmungsrecht*, katılım ya da istişare hakkı sayesinde onları işveren otoritesinin uzantıları haline getirmek için büyük çaplı bir girişim olarak temsil etmişti. İşyeri

idaresi ve genel politikası, çalışma koşulları, istihdam ve işten çıkarma[1] konusunda ehliyetli olan konseyler, Reich'ın Ekonomi Konseyi üyelerinin "işçi" kısmının seçim temelini de oluşturuyordu. Pratik olarak, meşru mevcudiyetlerinin ilk yıllarında sendika bürokrasisinin basit vekillerinden –seçimle onaylanmış– başka bir şey değillerdi.

Ancak bütün emekçiler tarafından işyerleri dahilinde seçilmiş olmaları gerçeği, örgütlenme –sendikaların "meslekler" temelinde örgütlenmelerine zıt olarak– biçimlerinin "endüstriyel" yapısı, onları devrimciler için faydalanılabilir araçlar haline getiriyordu: içlerinden Däumig gibi bir adam "konseyler sistemi" teorisini hazırlamış, bu teori bütün işyerlerinde işveren otoritesine karşı dikilen ve bütün kademelerde bir konseyler piramidi yoluyla devlet iktidarının tepesine kadar yükselen bir tür ikinci ekonomik iktidar olarak tasarlanmıştı.[2] Sol bağımsızlar ve komünistler tamamen politik planda, fabrika konseylerinin seçilmişlerinin zorunlu olarak ilgili işyerinin ücretli emekçileri olmaları gerçeğine çok önem vermişlerdi; bu da sendika görevli üyelerini *ipso facto* yarış dışı bırakıyor ve sorumlu konseylerin üyelerini aşağıdan gelen baskıya çok hassas hale getiriyordu.

Enternasyonal'in stratejisine ve onun 2. Kongresi sırasında oylanan fabrika konseyleri hakkındaki çözüme uygun olarak Alman komünistler, fabrika konseyleri için ve onun etrafındaki mücadeleyi, işyeri çalışmasındaki stratejik kaygılarının merkezine yerleştirir.[3] Birleşmenin arifesinde, Kasım 1920 Kongresi sırasında K.P.D. delegeleri dinlenmiş ve Brandler'in bu mesele hakkında önemli bir raporunu tartışmıştı: fabrika konseyleri üretim, sayım, muhasebe, kayıt üzerinde denetimleri için mücadelelerinin aracı olmalıdır; bunlar emekçilerin kapitalist rejimi devirmenin gerekliliğinin bilincine varmasına yardım eder ve onları "proletarya diktatörlüğünün" zaferiyle birlikte sorumlulukları kendilerine düşen görevlere hazırlar. Bunun için fabrika konseylerinin sendika bürokrasisinden kurtulması, birleşik işçi cephesinin asıl mekanizmalarına dönüşmesi de gerekliydi. Böylesi bir dönüşüm, gerçek bir denetim için ve işsizliğin işverenler tarafından örgütlenmesine karşı işçi mücadelesiyle mümkün olabilirdi. Sınıfın inşası, işveren otoritesi karşısında kendi pozisyonunu almasına ve böylelikle politik iktidar mücadelesine katkı yapmasına izin veren bir konseyler ağındaki gibi, konseyler federasyonu ve onların merkezileştirilmesi yoluyla gerçekleşiyordu.[4]

Hem sendika listelerinde seçilenlerin aracılığıyla konseylere bağlanmaya çalışan sendika aygıtlarına karşı, hem de fabrika konseylerini

1. Goetz-Girey, *Savaş Sonrası Alman Sendikaları*, s. 107-119.
2. Ernst Däumig, Das Rätesystem (1919).
3. Komünist Enternasyonal'in İlk Dört Kongresi, s. 56-57.
4. Brandler, Die Rote Fahne, 4 Kasım 1920.

sendikalarla rekabet eden özgün örgütler haline getirmek isteyen "birlikçi" ya da anarko-sendikacı militanlara karşı iki cephede mücadele eden komünistler, 1919'dan itibaren fabrika konseylerinin devrimci perspektifte örgütlenmesine ve onların aracılığıyla ekonomik yapıdaki işçi mücadelelerinin geliştirilmesine özellikle bağlanmıştı. Sendika yan birimleri ve ekonomik Konsey –Berlin'de eski bağımsız halkın temsilcisi Emil Barth'ın başkanlık ettiği– seçim sisteminin temel unsurları olan fabrika konseylerinin "resmi" örgütlenmesine karşı yerel ve bölgesel fabrika konseyleri kongrelerini çıkarmaya çalışıyorlardı; onların gözünde bu yerel ve bölgesel konseyler, tek bir işyerindeki "iktidarların" gerici ve burjuva çerçevesini kırabilecek, seçilenleri ve temsilcileri ülke bütününde denetim ve eylem meselelerini sınıf mücadelesi seviyesinde ortaya koymaya götürebilecektir. 1922 yılının sonunda binlerce fabrika konseyine sağlam bir şekilde yerleşmiş bir ağa sahip olurlar; ne olursa olsun, en azından bu yılın Kasım ayında, tamamen denetledikleri ve esinledikleri bir ulusal fabrika konseyleri kongresi gerçekleştirebileceklerdir.[5]

Aynı birleşik işçi cephesi politikası ve sınıfı, demokratik olarak seçilmiş ve onun tarafından denetlenen kendi örgütlerinde olduğu gibi kurma çabası, komünist partinin fiyatlara ve spekülasyona karşı mücadelelerin denetim komitelerinin (*Kontrolausschuss*) faaliyetini gerçekleştirme, çoğaltma ve geliştirme çabasına esin verir. Genelde fabrika konseylerinin girişimiyle oluşturulmuş, kimi zaman *ad hoc* emekçi meclisleri tarafından seçilen bu teşebbüsler, tüketiciler olarak işçileri –özellikle de işçi ve ev kadınlarını– seferber etmeyi önerir, bildiriler yazar, gösteriler ve kimi zaman baskınlar düzenler, fabrika konseyleriyle –üreticiler olarak işçiler– ilişkileri, karşılıklı iletişimi ve desteği sağlar. Tek kelimeyle hayat pahalılığına karşı somut bir mücadele örgütlemeye çalışır. Komünist Parti bu denetim komiteleri aracılığıyla, boyutu kuşkusuz sendikalarınkiyle karşılaştırılamaz olan ama 1922 yılının sonunda ekonomik ve toplumsal durumun durmadan kötüleşmesinin beslediği gündelik ekonomik mücadelelere müdahale etmesine izin veren araçlara sahip olur.

İşsizlik komiteleri için de durum aynıdır. Sendika örgütleri onlara güvenceler ve maddi bir yardım sunar. Ama bu yardımın krizin ağırlaşması ve fiyatların yükselmesiyle günden güne değeri düşer. Özellikle işsizlere mücadele imkânı bırakmaz. Son tahlilde işsizliğin sorumlusu kapitalizm olduğundan komünistler fabrika konseyleri aracılığıyla her an gösteri yapmaya çalışır. İşsizler genellikle onlara paralel olarak ya da onlarla sıkı ilişki kuran yerel komiteler halinde örgütlenir. Politik

5. Peter Maslowski, "Fabrika Konseylerinin Dirilişi", Corr.int, no: 74, 30 Eylül 1922, s. 508; H. J. Krusch, "Zur Bewegung der revolutionären Betriebsräte in den Jahren 1922/1923", ZfG, no: 2, 1963, s. 260 ve devamı.

kuşağa, belki de çalışan mevcut emekçilerden daha uygun, ekonomik ve sosyal sistemin sonucu olduğunu hissettikleri bir durumdan doğrudan etkilenmiş işsizler, komünist etki için bir seçim alanını ve orada büyüyen partinin etkisini oluştururlar. Özellikle 1922 yılının sonunda, tanınmış bir sosyal demokrat militanın, o zamana kadar Hamburg işsizler komitesinin sorumluluğunu üstlenen üstün nitelikli bir lider olan Edgar André'nin katılımıyla büyük bir zafer elde ederek bünyesine yöneticiler kazanır.[6]

Grevlerde birleşik cephe

Ödeme gücünün ve tazminatların ödenmesinin koşulu, Reich bütçesinde denge gerektiren İttifak'ın ültimatomu, hükümet bakış açısından sert mali önlemleri ve sıkı tasarrufları gerekli kılar. Etkilenen ilk birlikler arasında, 20.000'i işten çıkarılmak zorunda kalınacak demiryolu işçileri bulunur, bu arada başka işçilerin iş süresi uzatılacaktır.[7] Tepki büyüktür. 1 Şubat 1922'de "apolitik"[8] bir örgüt olan bağımsız demiryolu çalışanları federasyonu hükümet projelerine karşı bir protesto grevine çağrı yapar. Hükümet anında karşılık verir: Cumhurbaşkanı, Kanun Hükmünde Kararname ile demiryolu işçilerinin –devlet çalışanı– elinden grev haklarını alır ve eğer ileri giderlerse ağır yaptırımlarla tehdit eder.[9] Tek başına kalan demiryolu işçilerinin savunma mücadelesi böylelikle daha genel bir yapıya bürünür. Bundan böyle devlet çalışanlarının grev hakkı, dolayısıyla da genel grev hakkı vardır. 1 Şubat'ta Komünist Parti, grev hakkının savunulması için bütün işçi partilerine ve sendikalara acilen ortak bir eylem önerisinde bulunur.[10]

Ancak 4 Şubat'ta, ilişkili demiryolu örgütleri gibi A.D.G.B. ve A.f.A. bağımsız federasyonun bu girişimini mahkûm eder ve grevcileri iş başı yapmaya çağırır.[11] Aslında şu ya da bu merkezin işçisi ya da çalışanı olan demiryolu görevlilerinin çoğunluğu, sorumlular, tabanın zorlaması karşısında genelde boyun eğdiğinden ve hareketi kendileri başlattığından, 2 Şubat'tan başlayarak grev çözümüne katılmıştır. Sosyal demokrat sendikaların çağrısı, ancak zayıf bir yankı uyandırır. Grev, demokratik toplantılar ve destek mitingleri düzenleyen yalnızca K.P.D.'nin[12] desteğiyle devam eder, maddi dayanışma için militanlarını seferber eder. Onun yol göstermeleri üzerine, grev başlatıcı federasyon, meseleyi bütün

---

6. *Komünist Enternasyonal*, no: 10/11, Ekim/Kasım 1936, s. 1342.
7. Raase, *Zur Geshichte der deutschen Gewerkschaftsbewegung 1919-1923*, s. 106.
8. "Reichsgewerkschaft Deutscher Eisenbahnbeamter und Angestellter" (*a.g.e.*).
9. Raase, *a.g.e.*
10. Die Rote Fahne, 2 Şubat 1922, Dok.u. Mat., VII/2, s. 28-29.
11. Vorwärts, 4 Şubat 1922; Dok.u. Mat., VII/2, s. 30-31.
12. Bkz. Bütün emekçilere çağrı, Die Rote Fahne, 5 Şubat 1922, Dok.u. Mat., VII/2, s. 31-33.

çıplaklığıyla sergilemek için iki sosyal demokrat partiye ve iki sendika merkezine açıkça seslenir: demiryolu çalışanlarının meşru talepleri vekillerin çoğunluğunun desteklediği hükümet tarafından reddedildiğine göre, grevdeki işçilerin bu çerçevede hiçbir kazanım beklentisi olamaz. Sendikalar ve işçi partileri, gerektiğinde, emekçilerin temel taleplerini karşılama görevine yoğunlaşacak bir "işçi hükümeti" kurmaya hazırlar mıdır? Cevap hayır olduğundan, federasyon 7 Şubat'ta işbaşı emri vermeye boyun eğer, buna karşılık işten çıkarmalara ilişkin garantilerle yetinir. Komünist basın, demiryolu çalışanlarının grevini bütün yönleriyle uzun uzadıya yorumlar, partilerin ve reformist sendikaların temel işçi taleplerini ciddiyetle savunmayı reddettiğini ve ekonomik alanla sınırlı kalan ve sınıfın bütününe yayılmayı başaramayan her türlü mücadelenin başarısızlığa mahkûm olduğunu ortaya koymaya çalışır.[13]

Hükümet ve işveren saldırısı öteki sektörlerde devam eder ve sonradan başka işçi tepkilerine neden olur. Öncelikli olarak, işverenlerin haftalık kırk altı yerine kırk sekiz saati dayatmaya çalıştığı metal işçiliğinde. 17 Mart'ta bu tehdide karşı greve giden Münih metal işçileridir; sonradan bunları Nürnberg, Stuttgart, Frankfurt işçileri izler ve 22 Mart'ta metal işçiliğinde yaklaşık 150.000 grevci hazır bulunur.[14] Bu kez D.M.V., metal işçileri sendikası A.D.G.B.'ye katılır, grevcilerin taleplerinin sorumluluğunu üstlenmeden ya da ülke çapında yaygınlaştırmadan grevdeki işçileri destekler. İşverenler büyük araçlar kullanmaya karar verir: *Technisches Nothilfe* grev kırıcılarına çağrı ve grevcilere karşı yaptırımlarla, özellikle de toplu işten çıkarmalarla tehdit. K.P.D., metal işçilerinin savunma eyleminin, işçi sınıfının tümünü ilgilendirdiğinin altını çizer, bu eylemin bütün emekçileri ilgilendiren bir tehdide karşı mücadele etmek için başka birliklere kadar yayılmasına çağrı yapar.[15] Dayanışma gösterileri düzenler ve metal işçileriningrev yapması için mali yardımda bulunur ama bu grev sendika bürokrasisi tarafından açıkça kaderine terk edilecektir.[16]

Metal sendikaları yöneticileri, aslında tabanın, bu kararlılıkla devam ettiği bir grev kırma girişimi olarak ortaya çıkabilecek her şeyden sakınır. Aracılığa ilişkin çözümler grevcilerin oylamasına boyun eğer. Bu çözümler haftalarca büyük bir çoğunluk tarafından reddedilir: örneğin ikincisi Stuttgart bölgesinde gizli oylamayla 1.892'ye karşı 40.654 oyla

13. Corr.int., no: 10, 7 Şubat 1922, s. 73-76, Alman demiryolu işçileri grevi özel sayısı; 11 Şubat tarihli merkez bülteni, Dok.u. Mat., VII/2, s. 33/36. Vera Mujbegovic'e göre (*a.g.e.*, s. 321), 6 Şubat 1922 tarihli merkez, işçi sınıfının içinde genel grevin gerekliliği fikrini geliştirme çabalarının yetersiz olduğunu tespit ederek özeleştiride bulunmuştu (I.M.L.-Z.P.A., 3/2, s. 69/72).
14. Die Rote Fahne, 18, 20, 21, 22 Mart1922. Raase, *a.g.e.*, s. 107.
15. Die Rote Fahne, 1 Nisan 1922; Dok.u. Mat., VII/2, s. 43-45.
16. Raase, *a.g.e.*, s. 107-108.

reddedilir.[17] Mücadele hırsı başka kesimlerdeki tavrın sertleşmesine katkıda bulunur: Nisan ayının ortasında Thuringe ve Halle-Merseburg bölgesinin tarım işçileri bir hafta boyunca grev yapar.[18] Üç Enternasyonal konferansının arifesinde örgütlenen gösteriler, bu mücadeleciliğin damgasını taşır: 20 Nisan'da K.P.D.ve U.S.P.D.'nin çağrısıyla Lustgarten'de 150.000 kişi toplanır.[19] Sayısız yerel örgüt, SPD tarafından karar verilen ortak gösterileri reddetmeye girişir. Olaylar üzerine patlak veren Berlin belediye grevi, gerilimi tırmandırır: 2 Mayıs'ta belediye sarayı önündeki bir gösteriye karşı polis silah kullanır: dört ölü, yirmi beş yaralı. K.P.D. öteki örgütlere boşu boşuna yirmi dört saatlik bir genel protesto grevi önerir.[20]

Sonuç olarak, neredeyse iki ay sonra metal işçilerinin grevi işçiler lehine bir uzlaşmayla sona erer; bu uzlaşma, hareketlerinin yalnız bırakıldığı andan itibaren mümkün olan tek sonuçtur: çalışma süresi haftada kırk sekiz saate çıkarılır ama eklenen iki saate, ek saatler olarak para ödemesi yapılacaktır.[21] K.P.D.'nin sene başından beri art arda gerçekleşen grevlere müdahalesi, bütün Alman emekçilerinin, işverenlerin ve devletin saldırısına karşı bir direniş örgütlemesi için yeterli olmamıştır. Bununla birlikte etkisini güçlendirmeye katkı sağlamıştır. Komünistler, önemli sendika örgütlerinde, Geschke'yle birlikte Berlin'de ve Leipzig'de demiryolu çalışanları arasında, Kaiser'le birlikte Berlin'de ve Düsseldorf'ta yapı sektöründe, Stuttgart'ta metal sektöründe çoğunluğu ele geçirmişlerdir;[22] 18'e karşı 29 oyla Erfurt yerel konseyinin başına geçerler.[23] Bu durum sert savaşlar verilmeden gerçekleşmez. Mayıs ayı başında Leipzig'de gerçekleşen yapı emekçileri kongresinde, sendika yöneticileri, K.P.D.'den yana olan Berlin ve Leipzig delegelerinin vekilliklerini iptal ettirir. Komünistler, sendika demokrasisinin bir ihlali olarak baktıkları bu durum karşısında boyun eğmeyi reddeder. Heckert'in yönettiği Leipzig ve çevresinin 2.000'den fazla yapı işçisi, protesto işareti olarak kongre salonunu istila eder ve onu kararından caydırmaya çalışır: nihayet yöneticiler kongreyi, "doğallıkla" gerçekleşeceği Altenburg'a çekerler zira azınlıktaki komünistler artık sokak desteğine sahip değildir.[24] Ama 19-24 Haziran tarihleri arasında Leipzig'te gerçekleşen A.D.G.B.'nin 11. Kongresi'nde komünistlerin önerileri, genelde çoğunluğu izleyen delegeler arasında geniş bir onay

17. Die Rote Fahne, 21 Nisan 1922.
18. *A.g.e.*, 7 ve 17 Nisan 1922.
19. *A.g.e.*, 21 Nisan 1922.
20. *A.g.e.*, 3 Mayıs 1922.
21. A. Enderle, Corr. İnt., no: 44, 7 Ocak 1922, s. 342.
22. Raase, *a.g.e.*, s. 109.
23. *A.g.e.*, 21 Nisan 1922.
24. Der Kommunistische Gewerkschafter, no: 20, 20 Mayıs 1922, s. 191-192.

bulur:"iş topluluğu"[25] politikasının karşı çıktığı, 327'ye karşı 345 oyla ve daha da büyük bir çoğunlukla A.D.G.B.'nin endüstriyel bir temelde yeniden örgütlenmesi ilkesi oylanıp kabul edilir; bu da, reformist bürokrasinin kalelerini oluşturan meslek birliği sendikalarının yıkılmasını mümkün kılar.[26]

Rathenau suikastından sonraki kampanya

24 Haziran 1922'de, Bakan Walter Rathenau, eski subaylardan oluşmuş "Konsül Örgütünün" aşırı sağcı bir komandosu tarafından vuruldu. A.E.G. tröstünün eski başkanı, Reichstag'ta sanayi dönüşümünün patronlarının –bu dönemde sıklıkla ağır sanayi patronlarına karşı olan– çıkarlarının sözcüsü, Sovyetler Birliği ile Rapallo Antlaşması'na imza atanlardan biri olan Rathenau, komünistler için korkunç bir sınıf düşmanıydı. Sağcı ulusalcılar, Yahudi olduğu için ve dışarıya taviz verme ve Versay koşullarıyla uzlaşma taraftarı olan burjuvazinin unsurlarını korkutmak amacıyla onu hedef seçmişlerdi. Cinayet, özellikle sosyal demokrat Scheidemann (4 Haziran) ve Komünist Thaelmann'a (18 Haziran) karşı saldırılardan sonra, diğer yüzlercesinin ardından işlenir.[27] Başka pek olayda olduğu gibi bu olayda da askerin ve polisin suç ortaklığının oynadığı rol, saldırganların olaydan önce ve sonra korunması, ulusalcıların zafer çığlıkları, yalnızca işçi hareketinde değil demokratik görüşte bir öfke dalgasına neden olur. Şansölye Josef Wirth Reichstag'taki bir konuşmasında "düşmanın sağda olduğunu" ilan eder.[28] Bunun üzerine, suikastin yeni bir darbenin başlangıcını oluşturacağı korkusu egemen olur. Bütün öfke imparatorluk rejiminden miras Reichswehr'e, polise, adalete yönelir: Kapp Darbesi'nden sonra dile getirilen talepler, arka arkaya gelen hükümetlerin edilgenliğinin açık seçik ortaya çıkması kadar aşikâr olurlar. Katillerin kampından bir adam olan Ernst von Salomon şunları söyler:

> Kalabalıklara kasvetli bir atmosfer egemen olmuştu, bu atmosfer, tek bir hareketin ve tek bir sözcüğün bütün tutku bentlerini yıkmaya yettiği paniğin habercisi ürpermelerle yüklüydü.[29]

Böylelikle K.P.D., kendi birleşik cephe politikasını bu kez politik çözümlerle uygulamaya geçirmeye çalışmak için sunulan fırsatı ya-

25. Protokoll des Verhandlungen des II. Kongresses des Gewerkschafter Deutschlands, s. 517-519.
26. *A.g.e.*, s. 554-555. Çözüm Dismann tarafından sunulmuştu. V. Mujbegovic'e göre, komünistler oyların % 30-40'ını alsa da bu kongrede yalnızca 90 delegeye sahiptir (*a.g.e.*, s. 345).
27. Reisberg, *a.g.e.*, s, 157.
28. Verhandlungen des Reichstags, I Wahlperiode, 1920, Cilt. 346, s. 8058.
29. E. Von Salomon, Les Réprouvés, s. 290, aktaran Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 226-227.

kalar. Merkez, cinayet haberinden iki saat sonra iki sosyal demokrat partiye yazılı olarak seslenir, alınacak somut önlemlere karar vermek için onlara bir toplantı önerir ve bu amaçla on bir madde belirler: bütün ulusalcı toplantıların yasaklanması, bütün monarşist ve ulusalcı örgütlerin dağıtılması, ulusalcı görüşleriyle tanınan yüksek yetkililer ve hâkimler gibi Reichswehr ve polisin bütün monarşist subaylarının görevden alınması, Bakan Gessler'in istifası ve General von Seeckt'in kovulması, Ludendorff, Escherich ve *Orgesch*'in öteki yöneticilerinin tutuklanması, "bütün devrimci emekçiler" için af, cinayete ve Cumhuriyete karşı mücadeleye çağıran monarşist basının yasaklanması, işçi, çalışan, sendikalı memurlardan oluşmuş, monarşistlerden ve emekçilerin düşmanlarından esinlenmiş bütün ciddi eylemleri durdurmak ve mahkûm etmekle yükümlü özel mahkemelerin kurulması, Bielefeld anlaşmalarının, özellikle de işçi savunma eğitimleriyle ilgili olan 8.maddenin acilen uygulanması, olağanüstü hal konusunda 24 Haziran kanun hükmünde kararnamesinin kaldırılması, önceki dokuz madde uyarınca sırf monarşistlere yönelik ve uygulanması devletlerdeki merkezi otoritelere bırakılmayan bir kanun hükmünde kararnamenin benimsenmesi, bu önlemlerin uygulanmasını takip etmek için, acil toplantıya hazır, fabrika konseyleri meclisleri temelinde oluşmuş bir fabrika konseyleri kongresi tarafından seçilecek olan işçi, çalışan ve memurların denetim temsilciliklerinin kurulması. K.P.D. bunun dışında diğer iki partiye, bütün ülkelerde talepler tam olarak yerine getirilinceye kadar bir genel grev çözümünde anlaşmasını önerir.[30]

Öyle bir durumdur ki –ve S.P.D. için K.P.D. ile bağımsızlar arasındaki bir ittifaktan doğacak bir taşkınlık tehlikesi gibi– S.P.D. yöneticileri aynı gün gece yarısı gerçekleşecek önerilen buluşmayı hemen kabul ederler.[31] Temsil edilen örgütler, K.P.D., U.S.P.D., S.P.D., A.f.A. ve Berlin sendikalar genel komisyonu,[32] sonraki buluşmalar sırasında hazırlanacak ortak bir kampanyanın başlangıcı olarak ertesi gün 25 Haziran için sokak gösterisi çağrısı yapar. Aynı gün komünist hatiplerin, özellikle de Walcher'in sert sözleriyle, Leipzig A.D.G.B. kongresi, "Cumhuriyetin savunusu" için birleşik bir cephede görev almaya karar verir ve 27 Haziran Salı günü için gösteriler ve mitinglerle yarım günlük genel grev ilan eder.[33] 25'inde partiler ilk defa, Lustgarten'de örgütlenen gösterişli yürüyüşün hemen ardından A.D.G.B. yönetiminin temsilcileriyle oturuma katılır.[34]

---

30. I.M.L.-Z.P.A., 3/1/16, s. 69, aktaran Reisberg, "Um die Einheitsfront nach dem Rathenaumord", BzG, 1963, no: 5/6, s. 997.
31. *A.g.e.*, s. 70.
32. A.D.G.B. yönetimi genel olarak Leipzig'te, örgütün 11. Kongresinde bulunuyordu.
33. Vorwärts, 25 Haziran 1922.
34. A. Reisberg, "Um die Einheitsfront nach dem Rathenaumord", BzG, 1963, no: 5/6, s.

Olay, komünistler tarafından büyük bir zafer ve tek işçi cephesinin inşası yolunda önemli bir aşama olarak selamlanırken, öteki partilerin ve sendikaların yönetimleri onların önerilerinden bazılarına –sınırsız genel greve çağrı, denetim komitelerinin kurulması ve işçi hükümeti düşüncesi– acilen karşı çıkar.[35]

Reformist Leipart kendi örgütünün en etkili parlamento dışı yollarını kullanmaya ve komünist eylem anlayışını onaylamaya hazır olduğunu söylemeye kadar gittiğinden, aslında onlar için önemli olan, sendika yöneticileri tarafından kendi kongrelerinin baskısı altında alınan tavırların sertliğiymiş gibi görünür.[36] Bununla birlikte örgütler arasında[37] hiçbir vaat yarışının kabul edilmemesini isterler, komünistlerin, kendi adlarına, ortak belirlenmiş taleplere bütün araçlarla gerçekleşecek minimum talepler olarak bakmakla yükümlü olduklarını ilan ederek sıyrılmak istedikleri şeydir bu:[38] ortakları tarafından kabul edilmiş olan beyan ve tavır.

Akşam, beş örgütün temsilcisi Şansölye Wirth tarafından kabul edilir; kendisi, daha önce Reichstag'ta okunan kanun hükmünde kararnameyi değiştirmeyi reddederek, işçi örgütlerinin taleplerine uygun olarak bu kararnameyi tamamlamaya girişecektir.[39] 26'sında, aynı gün toplanan Reichstag oturumundan önce talepleri ifade etmek için yeniden toplanır ve yedi hâkimin yanında bir yüksek hâkimden oluşan olağanüstü bir mahkemenin kurulmasını, monarşist ve cumhuriyet karşıtı birliklerin yasaklanmasını ve dağıtılmasını, gazetelerin, bayrakların, monarşist renklerin yasaklanmasını, Cumhuriyetin bayrağına ya da renklerine karşı her türlü saldırı için –sözlü ya da yazılı hareket– ağır cezalar, askerler ve polisler için görev haricinde silah, eski subaylar için üniforma taşınmasının yasaklanmasını, özellikle polisin ve yargıçların sıkı bir temizliğini isterler.[40] Sonradan, komünistler tarafından talep edilen afa ilişkin hak iddialarını formüle etmek için uzlaşırlar.[41]

SPD delegeleri ile K.P.D. temsilcileri arasındaki ilk çatışmalar bu toplantı sırasında gerçekleşir zira birinciler komünistlerden, demokratik cumhuriyete "eylemle, sözle ya da yazıyla" saldırmayacakları, ortaklarını eleştirmeyecekleri ve sosyal demokrat partiyle ilgili aşağılayıcı bir afişi dolaşımdan kaldıracakları resmi bir yazılı bildiri isterler. K.P.D. temsilcileri reddedildiğinden, ötekiler toplantıyı terk edecekmiş gibi

998.
35. *A.g.e.*, s. 999.
36. I.M.L.-Z.P.A., 2/1 1, s. 25, *a.g.e.*, s. 999.
37. I.M.L.-Z.P.A., 3/1/16, s. 70, *A.g.e.*, s. 999.
38. Reisberg, *a.g.e.*, s. 999.
39. *A.g.e.*, s. 1000.
40. Ist eine Einheitsfront mit den Kommunisten möglich?, s. 4 (A.D.G.B yayını).
41. Reisberg'e göre, *a.g.e.*, s. 1000, göndermede bulunmadan.

görünür ama sonunda sendika temsilcilerinin makamlarındaki yerlerini korurlar.[42] 27'si olarak kararlaştırılan grevin ve gösterilerin başlamasından birkaç saat önce, beş örgüt "Berlin Anlaşmasını" imzalar; aslında bu anlaşma, A.D.G.B. ve A.f.A. tarafından onaylanan ve yalnızca K.P.D. açısından[43] çekincelere yol açan –af, monarşist birliklerin, toplantıların, yürüyüşlerin, amblemlerin ve renklerin yasaklanması, cumhuriyet karşıtı silahlı grupların dağıtılması, devlet aygıtının ve Reichswehr'in temizlenmesi– Şansölye Wirth'e sunulan talepleri yineler.[44] 27 Haziran tarihli gösteri, birleşik işçi örgütlerinin çağrısıyla bütün büyük kentlerden binlerce kadın ve erkeği bir araya getirir.[45] Ernst von Salomon onları şöyle görür:

> Dalgalanan bayrakların altında birikmiş kalabalıklar,sıkışmış canlı bedenlerden duvarlar gibi ilerliyordu. Kentleri adımlarının darbeleriyle inletiyor, havayı donuk öfkelerinin gümbürtüleriyle titreştiriyorlardı.[46]

O sırada, birleşik cephe mekanizmaları adını verdiği şeyi aynı anda kurmak heyecanı ve hamlesinden yararlanarak öteki örgütleri eyleme teşvik etmek isteyen K.P.D. ile, birleşik cephenin kopmasının sorumluluğunu komünistlerin üzerine atarak, popülistleri "Cumhuriyetin savunulması yasasını" oylamaya sürükleyip Reichstag'ta koalisyonu sağlamlaştırmaya çalışan S.P.D.arasında bir yarış başlar. S.P.D.'nin ve sendikaların ulusal makamlarının kesin kararlarına rağmen pek çok bölgede, özellikle Saksonya ve Türingiya'da ama aynı zamanda Kuzey Ren Vestfalya ve Orta Almanya'da, komünistlerin girişimiyle denetim ve eylem komiteleri kurulur.[47] Zwickau'da, sendikaların ve işçi partilerinin temsilcilerinden oluşmuş bir eylem komitesi, birkaç gün boyunca 250 adamlık bir "işçi güvenlik muhafızı" ile pekiştirdiği gerçek bir iktidar uygular.[48] Türingiya'da, Land çapında beş örgütün yöneticisi bir denetim komitesi kurmak konusunda anlaşır.[49] Bununla birlikte S.P.D., 4 Temmuz tarihli büyük bir gösteri çağrısına, "denetimsiz" hatip konuşmalarına ve "provokatörlere" karşı bir uyarıyı dahil ettirmeyi başarır; K.P.D. temsilcileri böyle bir metni imzalamayı reddettiğinden, dördü bunu imzasız yayımlar.[50] Komünist Parti şiddetle eleştirir ve kendi adına, sendika mekanizmalarının yayımlamayı reddettiği ortak bir gösteri

---

42. I.M.L.-Z.P.A., 2/II, s. 91, aktaran Reisberg, s. 1001.
43. *A.g.e.*, f. 25.
44. Die Rote Fahne, 28 Haziran 1922, Dok.u. Mat., VII/2, s. 103-105.
45. *A.g.e.*
46. Von Salomon, Dışlanmışlar, s. 291, aktaran Benoist-Méchin, *a.g.e.*, s. 227.
47. Reisberg, *a.g.e.*, s. 1005, no: 37.
48. Günter Lange, "Die Protestationen der Zwickauer Arbeiter gegen den deutschen Militarismus aus Anlass des Mordes an Walter Rathenau", BzG, no: 4, 1946, s. 961.
49. Reisberg, *a.g.e.*, s. 1005, no: 37.
50. Ist eine Einheitsfront..., s. 12.

için özel bir çağrı yapar.[51] Aynı zamanda tartışmayı yeniden başlatmaya ya da en azından eylemi üstlenerek görüş ayrılıklarını aşmaya çalışır, bu amaçla da, Berlin Anlaşması'nda yazılı taleplerin gerçekleşmesini sağlamanın yolu olarak genel grev için, Reichstag'ın feshedilmesi ve Reichstag'ta bir işçi çoğunluğu ve bir işçi hükümetinin oluşturulması amacıyla işçi partilerinin harekete geçireceği yeni seçimlerin gerçekleştirilmesi için, açıkça yeni öneriler formüle eder.[52] Bu anlamda, sendika seksiyonlarında ve fabrika konseylerinde sayısız çözümün oylanmasını sağlar. "Cumhuriyeti savunma yasası" için 1921 Mart ayında komünist hükümlüler için bir af konusunda anlaşamayan popülistlerle Reichstag'ta müzakerelere başlayan SPD, komünist önerilerini reddeder.[53] O zaman K.P.D. açıkça S.P.D.'yi Berlin anlaşmalarına ihanet etmekle suçlar ve örgütler arasındaki tartışmaların raporlarının yayımlanmasına başlar.[54] 4 Temmuz'da A.D.G.B., K.P.D.'den ortak hazırlanan taleplerle yetinmesini ister.[55] K.P.D.merkezi, zorlukların, sosyal demokrat yöneticilerin Reichstag'taki sağcı müttefiklerine verdikleri ödünlerden kaynaklandığının ve beşi, bir çoğunluğu ve bir işçi hükümetini mümkün kılabilecek bir fesih ve yeni seçimler talep etselerdi birleşik cephenin en üst seviyede kaynaşabileceğinin altını çizerek karşılık verir.[56] Aynı gün K.P.D.'nin yokluğunda bir araya gelmiş dört örgüt, bundan böyle "eylem birliğinin dışında bırakıldığını" KPD'ye bildirir.[57].

K.P.D. "Her Şeye Rağmen Birleşik Cephe!" başlıklı bir çağrıyla karşılık verir ve ortak denetim komitelerinin oluşturulmasını ve Berlin Anlaşması'nın uygulanması için mücadelenin örgütlenmesini ister.[58] Essen'de, Düsseldorf'ta, Reinickendorf'ta[59] etkin yeni komiteler kurulur ama durum bundan böyle genel olarak, artık aşılmış olmaktan korkmayan ve kendilerini, meselenin parlamenter çerçevede doyurulmuş bir çözümüne adayan reformist yöneticilerin lehine dönmüştür.

Cumhuriyetin savunulmasına ilişkin yasa, Reichstag'taki tartışma sırasında ödün vere vere, değişiklik yapa yapa sonuçta bu görevi polise ve mahkemelere bırakır. K.P.D. onun sınıf yapısını ortaya koyar ve aslında ancak işçi sınıfına ve onun örgütlerine karşı kullanılabilir olacağını gösterir.[60] 18 Temmuz tarihli oylama sırasında komünist vekiller, aşırı

51. Reisberg, *a.g.e.*, s. 1004.
52. Ist eine Einheitsfront..., s. 14.
53. Reisberg, *a.g.e.*, s. 1003.
54. Die Rote Fahne, 6 Temmuz 1922.
55. Ist eine Einheitsfront..., s. 13.
56. Die Rote Fahne, 8 Temmuz 1922.
57. Ist eine Einheitsfront..., s. 20.
58. Die Rote Fahne, 9 Temmuz 1922; Dok.u. Mat., VII/2, s. 111-114.
59. Reisberg, *a.g.e.*, s. 1007.
60. Die Rote Fahne 10 Ağustos'tan başlayarak bu yasa yüzünden üç haftalığına yasaklanacaktır (Reisberg, *a.g.e.*, s. 1007).

sağ ile birlikte, burjuva partilerinin geri kalanıyla lehte oy kullanan iki partinin sosyal demokrat vekillerine karşı oy kullanır. Bağımsızlar ile çoğunlukçular arasından bir anlaşma, yakın bir birleşmenin ilk adımı olan "parlamenter çalışma kolektifini" yaratır. "Cumhuriyetin savunulması" adına alınan, bağımsızların her türlü koalisyon hükümetine katılma ilkesinin reddedilmesinden cayma kararı, yeniden birleşmeyi mümkün kılacaktır. Sonuçta K.P.D., işçi sınıfının birleşme özlemini ona karşı döndürmeye ve bundan faydalanmaya çalışan sosyal demokrat hasımları tarafından yalnız bırakılır.

Bu kampanyanın umut kırıcı sonuçları, Komünist Parti ve Enternasyonal'de güçlü tepkilere neden olur. Zinovyev Yürütme'de Merkez'in yol gösterme biçimi konusunda sert eleştirilerde bulunur. Sonuçta Merkez'e, bilmediği bir mesele hakkında "resmi talimatlar" göndermeyi reddeden Yürütme'yi aydınlatabilecek kişisel uyarılarını, önerilerini, sorularını bildirmek için görevlendirilmiştir. 18 Temmuz'da[61] yazılmış mektup özellikle şunları ifade eder:

> *Die Rote Fahne* aracılığıyla fikir edinebildiğimiz kadarıyla, ilk günlerdeki taktiğiniz bize daha ziyade vasat gibi geldi. O zamanki gibi bir durumda "Cumhuriyet! Cumhuriyet!" diye haykırmamalıydık. İlk andan itibaren kitlelere mevcut Almanya'nın cumhuriyetçilerin olmadığı bir Cumhuriyet olduğunu göstermeliydik. O heyecan anlarında büyük işçi kitlelerine –ekonomik çıkarlarıyla Cumhuriyet kadar ilgilenmeyen– burjuva Cumhuriyeti'nin proleter sınıfın çıkarlarını korumak şöyle dursun, özellikle bu koşullarda, tam tersine işçi kitlelerini baskı altına almanın en iyi yolunu sunduğunu ortaya koymak gerekiyordu. Sosyal demokratlarla ya da U.S.P.'yle aynı yaygarayı koparmamak gerekiyordu. Birleşik cephe asla, asla bizim ajitasyonumuzun bağımsızlığına zarar vermez. Bu bizim için bir *sine qua non* koşuldur. U.S.P. ve S.P.D.'lilerle görüşmeye hazırız ama küçümsenerek değil, kendi özelliklerini daima koruyan, partinin görüşünü kitleler karşısında ve A'dan Z'ye daima ifade eden özerk bir güç olarak[62].

Partinin –öteki işçi örgütlerinin eylemi reddetmesi karşısında– girişimi üstlenmesini ve yirmi dört saat içinde bir grev çağrısı yapmasını önerir.[63]

---

61. Zinovyev, Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresi sırasında, 18 Haziran tarihli olarak –ki bu mümkün değildir– sunulan bu mektuptan bir bölüm alıntılayacaktı (Protokoll des Vierten Kongress der K.I., s. 198). Angress (*a.g.e.*, s. 245, no: 52) 28 Haziran tarihini öne sürer, bu tarih de sonradan yayımlanan belgeler, özellikle de Ernst Meyer'in karısına yazdığı mektup ve Hermann Weber tarafından yayımlanan Meyer ile Zinoviev arasındaki mektuplaşmalar aracılığıyla yayımlanır, "K.P.D. und Komintern", Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte, no: 2, 1968, s. 185-188, orada Zinoviev'in mektubuna olan referanslar, hiç kuşkusuz 18 Haziran tarihine işaret eder.
62. Protokoll des Vierten Kongress der K.I., s. 198.
63. Ernst Meyer'in, karısı Rosa Léviné-Meyer'e 24 Haziran 1922 tarihli mektubu, özel arşivlerden alıntı, Rosa Léviné-Meyer, Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte, no. 2, 1968, s. 186.

Zinovyev'in düşüncesi, Maslow, Ruth Fischer ve kafasında zirve anlaşmalarından başka bir şey olmayan ve böylelikle Komünist Parti'yi kitlelerden yalıtmış, sosyal demokrat ihaneti desteklemiş olmanın sorumluluğunu taşıyan Alman solunun öteki yöneticilerinin o sırada ifade ettiği düşünceyle büyük ölçüde örtüşür. Olay, Zinovyev'in mektubunu izleyen Merkez'in toplantısıyla birlikte bir kriz görünümünü alır. Yürütme temsilcisi olarak Alman yöneticilerle toplanan Kleine, şimdiye kadar izlenen politikaya şiddetle saldırır, Merkez'in kendi hatalarını kabul etmesini reddetmesinin partide olağanüstü ağır bir krize yol açacağını iddia eder: bu noktada ne olursa olsun solun eleştirmenleri olan Maslow ve Ruth Fischer'le dayanışma içinde olmaya kararlı olduğunu ifade eder. Merkez, yalnızca Walcher ve Heckert –sendika çalışması sorumluları, bu da bir tesadüf değildir– Meyer'in yanında kaldığından, Ernst Meyer'in gerçek bir "şantaj" olarak nitelendirdiği şey karşısında boyun eğer. Kleine ertesi gün 23 Temmuz'da Merkez Komite önünde saldırılarını yineleyecektir ama Ernst Meyer yılmadan mücadele eder ve galip gelir zira Maslow, önergeye karşı oy verecek öteki dört goşistle azınlıkta kalır. Ancak Kleine'le birlikte bir düzine üye, gelecekteki görevleri sıralayan Meyer önergesinin bir kısmından yana oy kullanmakla ve gerisini atlamakla yetinir.[64]

Olay, Yürütme'nin bir temsilcisinin Merkez'e etkisi ve karşılaştığı direnç bakımından açıklayıcıdır. Alman solunun Zinovyev'le ve Yürütme'nin goşistleriyle olan ittifakının nasıl kalıcı ve ağır bir tehlike yarattığına işaret eder zira Alman yöneticiler Yürütme'yle krizden kaçınmak için yapmış olduklarını düşünmedikleri hataları kabul etmeye her zaman hazırlardır.[65] Oysa Rathenau cinayetinden sonra sürdürülen kampanyanın pek başarılı olmayışı, parti içinde sola olan eğilimi güçlendirir, sayısız militanın bir kez daha etkisiz olduğundan şüphelenilen bir yönetime karşı güvensizliğini arttırır. Meşhur saldırı teorisi parti içinde yeniden ortaya çıkar ve Merkez, Remmele'nin gösterdiği gibi, genel greve ya da Emniyet Müdürlüğü'ne saldırı çağrısı isteyen çözümlemelerle bombardımana tutulur.[66] Berlin-Brandenburg bölgesi yöneticilerinin girişiminde bunun kanıtı görülebilir; bu yöneticiler 15 Ekim'de Busch sirk meydanında düzenlenen halka açık aşırı sağcı bir toplantıya karşı saldırı düzenler. Polis hemen müdahale eder: komünist saldırganlar arasında elli yaralı ve bir ölü vardır. Hükümet sonraki günlerde, içlerinde Brandler, Thalheimer, Pfeiffer olmak üzere elliden

64. Bu iki toplantının ayrıntılı hikâyesi Ernst Meyer'in mektubunda bulunur (bkz. Bir önceki not). Ayrıca oyların oybirliğiyle gerçekleştirildiğini yazan 27'si tarihli Die Rote Fahne'de çalışmaların tutanağı her durumda çok daha açıktır.
65. E. Meyer'e göre, Pieck, merkez komiteye bu yönde "ağır bir deklarasyonda" bulunacaktır. Paul Böttcher, merkezin bir gecede kararını değiştirmeyecek tek kişisiydi.
66. I.M.L.-Z.P.A., 2/11, f. 64, aktaran Reisberg, s. 1009.

fazla tutuklama gerçekleştirir ve 16'sında *Die Rote Fahne*'de arama yapar. Gazeteler, tutuklanan militanların "iç barışa saldırı" yüzünden kovuşturmaya uğrayacaklarını ifade eder ve on beş yıl zorunlu çalışmaya mahkûm edilmeleri gerekir.[67] Ama bu kez, Alman Merkez'e karşı eleştirilere rağmen, Yürütme goşistlerin[68] yanında değildir ve Zinovyev, Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresi'nde, Berlin örgütünün bu olayda en parlak yüzünü göstermediğini söyleyecektir.[69]

Gerçek bozgun başka yerdedir, fabrikalarda ve sokaklardadır, yayılan ve harekete geçmeye hazır bir azınlığın hiddetini daha görünür kılan yılgınlığındadır. Sosyal demokrasi bir kez daha ne olursa olsun burjuva partileriyle koalisyondan vazgeçmek istemediğini ve büyük sınıf kavgalarına karışmasını engellemek için bütün ağırlığını kullanmaya kararlı olduğunu kanıtlamıştır. Bu teminatla güçlenmiş, ilkbahar ve yaz aylarının ekonomik işçi grevlerinin başarısızlığıyla desteklenmiş, karşı saldırı taraftarları önden yürüyebilirler. Tazminatların ödenmesinin ve Alman ekonomisinin kurtarılmasının gerekliliği adına Hugo Stinnes, Reich'ın ekonomik konseyinin bir toplantısında taleplerini ifade eder ve bir kez daha iş gününün uzatılması talebinde bulunur:

> Hem savaşı kaybedip, hem de iki saat daha az çalışamayız. Bu imkânsız. Çalışmalı, daha da fazla çalışmalıyız. (...) Ulusal ekonomi için hayati bir ihtiyaç olan bütün işyerlerinde grevi en az beş ay, yasaklamak ve bu yasağın ihlal edilmesini ağır bir şekilde cezalandırmak gerekir.[70]

1920 Mart ayında bir Legien ültimatomunun kabineden uzaklaştırdığı, Hamburg-Amerika Linie'nin eski Başkanı Cuno idaresinde sosyal demokrat bakanları içine katmayan yeni bir hükümet oluşturulur: açıkça sağ eksenli olan bu hükümet, gerektiğinde bundan vazgeçmeye hazır olduğunu bildirerek sosyal demokrat oyları kabul eder. İtalya'da Mussoli'nin zaferi, Alman kapitalistlerinin gözünde, içlerinde Adolf

---

67. Corr.int., no: 79, 18 Ekim 1922, s. 608.
68. E. Meyer'e göre, daha önce gördüğümüz gibi Zinovyev, Alman Merkez'e en az yirmi dört saatlik ama kendi inisiyatifiyle bir grev önermişti. Komintern Kongresi sırasında Meyer ile Zinovyev arasındaki mektuplaşmalar, Zinovyev'in bu önerisinin kişisel yapısı konusunda şüpheye yer bırakmaz. Radek, "eğer parti eyleme tek başına atılmış olsaydı, bu hata daha önceki bütün hatalarda daha ağır olacaktı" (Protokoll des IV..., s. 100). Ancak Kasım ayındaki kongre öncesi tartışmalarda, Maslow ve Urbahns, Zinovyev'inağzından 18 Temmuz tarihli mektubun varlığından haberdar olacaktır.
69. Protokoll des IV..., s. 200.
70. Die Rote Fahne, 11 Kasım 1922. Komünist gazete burada, Stinnes'in bir kapalı oturum sırasında ifade edilen müdahalesinin bir gün önce Vorwärts ve Berliner Tageblatt'ta yayımlanan tutanaklarını kullanır. Kreuzzeitung, aynı gün, Stinnes'in Alman markının stabilizasyonuna karşı olduğunu ima eden Vorwärts'ın yorumunu protesto edecektir. Bütün bir konuşma 11 Kasım'da Deutsche Allgemeine Zeitung tarafından da yayımlanmıştı. Aslında markın stabilizasyonu için Stinnes tarafından ortaya konan "koşullar", özellikle de on, on beş yıllık bir periyottan on saat iş günü süresine geçiş iyi biliniyordu (Hallgarten, Hitler, Reichswehr und Industrie, s. 14-15 ve not: 25, s. 70-71).

Hitler'in Nasyonal-Sosyalist İşçi Partisi'nin belirginleşmeye başladığı aşırılık yanlısı sağcı grupların değerini arttırır.[71]

K.P.D., "birleşik cephe kurumlarını", denetim komitelerini ve özellikle fabrika konseylerini çoğaltıp sağlamlaştırarak, bütün gücünü örgütlü kampanyalarla yalnızlığını kırmaya verir. Bu yolda hatırı sayılır başarılar elde eder zira bu konseylerin yeniden canlandırılması kampanyası sona erdiğinde, Kasım ayında bir "fabrika konseyleri ulusal kongresi" toplamayı başarır ve bazıları Almanya'daki sınıf mücadelesinde önde gelen kimi fabrikaları temsil eden bir konseyler azınlığının temsilcilerini bir araya getirir. Bu kongre 22 Kasım'da, K.P.D.'nin "geçiş" taleplerini ana hatlarıyla sürdüren bir programı benimser ve Berlinli Komünist Hermann Grothe'nin başkanlık edeceği daimi bir komite seçer.[72]

Bu başarının ilk sonuçlarından biri, yine de yenilgi olacaktır. Aslında kongrenin gerçekleşmesinin ertesinde, Badische Anilin, kendi Ludwigshafen şirketlerinin fabrika konseyi üyesi üç delegesini işten çıkarır. Üçü arasında Palatinlikten tanınmış komünist yönetici Max Frenzel'in[73] varlığı, olağanüstü çapta "vahşi" bir protesto grevine neden olur. Şirket *lokavtla* karşılık verir ve yeni bir iş mevzuatı temelinde, parça başına ücretlendirme yaparak ve ek saatleri kabul etme zorunluluğu getirerek yeniden işe alır. Sendikalar tarafından reddedilen grev, bütün Almanya'da yalnızca komünistler ve sürükledikleri fabrika konseyleri tarafından desteklenir ama altı hafta sürer. En nihayetinde tükenen grevciler, adam akıllı yenilmiş bir halde işbaşı yapmak zorunda kalır: Max Frenzel ve yoldaşlarının işten çıkarılmalarına, grev meseleleri yüzünden şimdi yaklaşık 2.000 işten çıkarma eklenir.[74]

İşveren saldırganlığı ve ekonomik krizin ağırlaşması at başı gider: enflasyon yükselir, fiyatlar ateş pahasıdır. Ekim ayının sonu ile Kasım sonu arasında et, yumurta, margarin fiyatları ikiye katlanır, tereyağı ve ekmeğinki ise üçe. R. Albert müstear adıyla kendini saklayan ve bundan böyle bütün bir yıl[75] süren Almanya'daki olayların eşsiz tarihçiliğine soyunan yazar, *Inprekorr*'da "Çöken Bir Toplum" başlığıyla şunları yazar:

71. Konrad Heiden'e göre, Adolf Hitler-Eine Biograhie, s. 251, Ernst von Borsig, bu dönemden itibaren nazi partisinin finansmanına katkıda bulunmuştu. 28 Ocak 1923'te, K.P.D.'nin merkezi Bavyera'daki nazi tehlikesine dikkat çeker (Die Rote Fahne, 29 Ocak 1923).

72. Program Dok.u. Mat., VII/2, s. 194-198 içinde de yayımlanır. Kongre, 856 delege toplamıştı, bunlardan 657'si komünistti (Die Rote Fahne, 27 Kasım 1922).

73. Weber, Die Wandlung, II, s. 125.

74. Bu dönem boyunca her gün Palatinliğin grevini yorumlayan Die Rote Fahne dışında, bkz. Inprecorr ve Fransız baskısında, özellikle R. Albert'in: "Palatinliğin Endüstri Savaşı", Corr. Int., no: 97, 16 aralık 1922, s. 738, "Palatinlikteki Mevcut Güçler", *a.g.e.*, no: 98, 20 Aralık 1922, s. 746-747, "Yenilenler", *a.g.e.*, no: 99, 23 Aralık 1922, s. 755, gibi köşe yazıları.

75. Edebi müstear isimlerinden biri Albert olan, o tarihte Berlin'de Inprekorr'un yazı kuruluyla birlikte çalışan ve kişisel uslübu Fransız baskısında ona eşlik eden ortalama çevirilerden ayrılan büyük olasılıkla Victor Serge'dir söz konusu olan.

Otuz beş milyon emekçi endişeyle yoksul insanların katili kışı bekliyor. İki aydan az bir süre içinde hayat pahalılığı üç kattan fazla arttı; temel ihtiyaç fiyatları beş katına yükseldi. 1 Ekim'den başlayarak kiralar beş katına, posta ücretleri üç ya da dört katına yükseliyor, demiryolu ya da tramvay ulaşım ücretleri artıyor... Üstelik ekmeğin fiyatının dört katına çıkacağı söyleniyor.

Almanya'nın bu 1922 yılının sonundaki manzarasını, işçi mahallelerini, Neukölln ve Moabit'i, "tüberküloz ve açlığın izini taşıyan gençlerin kül rengi çehrelerini" (...) sakatları, dilencileri, fahişeleri (...) ve bayramı, zenginlerin bayramını"[76] tasvir eder.

Barbarlık, şimdiye kadar Avrupa'nın en ileri ülkesine gelip oturur, sefalet ise makinelerin yanı başına, en modern tekniğin alanına. Komünistlere gelince, çökmekte olan bu dünyayı değiştirecek anahtarın kendi ellerinde olduğunu düşünürler: en sefillerin umudu oradadır, komünist bir kitle partisi, bir mücadele partisi biçiminde.

76. Corr. Int, no 72, 23 Eylül 1922, s. 561.

32
"Komünist Kitle Partisi"

Burjuvazinin ekonomik ve sosyal sisteminin gümbürtülü iflası karşısında sosyal demokrasinin ve sendikaların tavrı ve köktencileşme faktörleri oluşturmaktan uzak krizin kendi ağırlığı, tam tersine işçi sınıfının önemli bir kısmının edilgenliğine, sonuç olarak da tevekkülüne neden olma tehlikesi arz eder. En son İtalya örneği, böyle bir durumun büyük kapitalizme faşist tipte silahlı çetelere başvurarak politik egemenliğini sağlamlaştırmayı sunma şansının ne olduğunu ortaya koyar. Yılsonunda, merkez komite önünde raporu sunmak, neredeyse bir yıldır Enternasyonal'in daimi üyesi olan ve salıverilmesinden sonra Moskova'dan yeni dönen Brandler'e düşer. Yıl boyunca K.P.D.tarafından gerçekleştirilen ilerlemeleri kabul ederken, ona göre "komünist olmayan işçi sınıflarının zihniyetine yeterince uyarlanmayı"[1] bilmeyen bu partide, "aslında doğrudan emekçilerden esinlenemediği ortaya çıkan sözümona uzlaşmazlığı kökten sürgüne göndermenin" gerekliliğinde ısrar eder.

Sosyal yapı

Yalnızca 1918-1919'da değil, 1921 Mart Eylemi'ni izleyen aylarda olanla karşılaştırıldığında, 1922'nin sonunda K.P.D.'nin ilerlemeleri yine de dikkate değerdir. Takip eden yaz ayında mevcudu epey, belki de tahsil edilmiş 157.168 üyelik aidatı[2] rakamından –yalnızca bir yıl sonra ortaya konmuş– daha aşağılara düşmüştü; Halle Kongresi arifesinde sayımı yapılan 893.000 bağımsız ve 78.715 komünistle karşılaştırıldığında bu epey yetersizdir.[3] V.K.P.D.'nin doğuşuyla genel olarak 450.000 üye ilerlemiş rakamın aşırı iyimser[4] olduğu kabul edilse bile, Mart Eylemi'nin militan mevcudunda keskin bir düşüşe neden olduğu fikrini de kabul etmek gerekir; kuşkusuz bu düşüş Hermann Weber'in

---

1. Brandler'in 13-14 Aralık 1922 tarihlerinde Merkez Komite önündeki raporndan alıntı, Corr. Int., no 99, 23 Aralık 1922, s. 753.
2. Pieck, Corr. İnt., no 81, 25 Ekim 1922, s. 624.
3. Jahrbuch 1922-1923, s. 642-647.
4. Pieck, *a.g.e.*

hazırladığı tablolar aracılığıyla ortaya çıkar: Halle-Merseburg bölgesi, 1921 başından 1922'nin ortasına ciddi iki istatistik arasında, 66.000'den 23.000'e, Basse-Rhénanie -Düsseldorf çevresi- 52.000'den 16.000'e, Türingiya 23.000'den 10.000'e, Kuzeybatı -Bremen çevresi- 17.000'den 4.000'e düşer.[5]

1922 yılının sonunda durum düzelme yolundadır. Rakamlarını, aktarılan mevcut aidat ödentilerine dayandıran Böttcher, Eylül ayı için 26.710'u kadın[6] 218.195 üye sayısı verirken, Pieck Ekim ayı için 255.863 rakamını verir.[7] Kendi istatistik çalışmasında Hermann Weber 1922 senesinin üçüncü çeyreği için 224.689 rakamını tutar.[8] Aslında toplanan aidatlar, bu durumda yerel örgütler tarafından Ekim ayı için verilen 328.017 rakamının altındadır.[9] Ama 1921'de partiyi, açıkça abartılı bir rakam olan 359.613 üye ilan etmeye götüren bu yöntemdir.[10] Mart ayından sonra mevcudunun üçte ikisini kaybetmesinin ardından, Komünist Parti'nin, 1921-1922 arasında yaklaşık 100.000 üye kazandığı -ya da yeniden kazandığı- sonucuna ulaşılabilir.

Partinin bölgelere göre yerleşimi çok eşitsiz kalır. Mesela Bavyera'da 8.000 olarak ilan etmesine karşın 6.000 militanı geçmez ve orada, 1919'da[11] alınan darbelerin üstesinden gelememiştir. Buna karşın Kuzey Ren-Westfalya'da[12] yaklaşık 50.000, Berlin-Brandenburg[13] bölgesinde 30.000, Erzgebirge-Vogtland'da[14] 20.000, Halle[15] bölgesinde ve Wasserkante'de[16] 23.000 üye hesap eder; bu da toplam nüfusa göre ama dahası işçi nüfusuna göre yüksek oranlar oluşturur: Halle'deki[17] 46 vatandaşa karşılık bir komünist militan, Erzgebirge-Vogtland'da[18] 55'e karşılık bir, Wasserkante'de[19] 138'e karşılık bir, Berlin-Brandenburg'ta[20] 144'e karşılık bir ve kadınlar ve çocuklar dahil işçi nüfusuna göre, Halle'de 30, Erzgebirge'de 45, Wasserkante'de 50, Berlin-Brandenburg'ta[21] 60'a

5. Weber, Die Wandlung, I, s. 368-394.
6. Böttcher, Corr. İnt., no 11, 7 Şubat 1923, s. 71.
7. Pieck, *a.g.e.*
8. Weber, *a.g.e.*, s. 362.
9. Pieck, *a.g.e.*, s. 623.
10. *A.g.e.*, s. 624.
11. Weber, *a.g.e.*, s. 338 ve 390 kuzey bölgesi için 4.500, güney için 2.369 rakamlarını verir. Ayrıca bkz. Eberlein, Corr.Int., no 41, 23 Mayıs 1923, s. 401.
12. 16.389'u Basse-Renanya için, 4.431'i Orta-Renanya için, 18.523'ü Ruhr için (Weber, *a.g.e.*, I), s. 372, 380, 374.
13. 29.273 (*a.g.e.*, s. 369).
14. 19.432 (*a.g.e.*, s. 373).
15. 23.263 (*a.g.e.*, s. 370).
16. 23.263 (*a.g.e.*, s. 374). Bu iki notta da rakamların denk düşmesi şaşırtmamalıdır.
17. *A.g.e.*, s. 370.
18. *A.g.e.*, s. 369.
19. *A.g.e.*, s. 371.
20. *A.g.e.*, s. 369.
21. Weber'in rakamlarına dayanarak elde edilen hesaplar.

karşılık bir. Bu yerleştirmenin eşitsizliği, son politik dalgalanmalardan ziyade partinin genel tarihinden kaynaklanır: Erzgebirge-Vogtland, Chemnitz'le birlikte bir kale oluşturur çünkü işçi sınıfına sağlam bir şekilde yerleşmiş Brandler ve Heckert, 1919'da bağımsız işçilerin neredeyse tümünü kazanabilmiştir, üstelik Orta Almanya ve Wasserkante komünist kitle örgütlerini oluşturanlar, 1920'de kazanılmış aynı solcu büyük bağımsız taburlardır.

Toplumsal yapıyla, cinsiyetle ve yaşla ilgili olarak, bu döneme ait istatistik yokluğundan yalnızca tahmin yapılabilir. Ama bilgi unsurları birbiriyle uyuşur. Her şeyden önce Alman Komünist Partisi, kendi yapısıyla, bir işçi partisi hatta bir işçi gençlik partisidir. En farklı yazarların tahminleri, kendi saflarında % 90 işçinin altına asla düşmez.[22] Spartaküs ve eski K.P.D. (S.) –yerel istisnalar hariç– endüstri proletaryasını aşındıramadı ama sol bağımsızlar birleşmiş partiye on binlerce fabrika işçisi yönlendirmiştir. Çağdaş gözlemciler, delege ve sorumlular toplantılarının işçi niteliğinden etkilendiklerini söylerler.[23] İçlerinde, özellikle metal sektöründen pek çok nitelikli işçi vardır ve 1922'nin K.P.D.'si bu bakımdan on yıl sonra dönüşeceği niteliksiz işçi partisiyle karıştırılmamalıdır.[24] Kadınlar açık bir şekilde daha az kalabalıktır ve sayıları toplamda altıda bir, on ikide bir arasında değişir.[25] Her durumda komünist militanlar gençtir: ezici çoğunluğu, savaş sonunun ve savaştan sonrasının, başka bir deyişle sınırları bir önceki kuşağın adamları

---

22. Zinovyev, Corr.Int, no 61, 31 Temmuz 1923, s. 453'te şöyle yazar: "Yaklaşık %99 işçi."
23. Robert Louzon, 28 Nisan 1923 tarihli La Vie Ouvrie'de: "Bir süre önce Essen'de, Komünist Parti'nin önde gelen adamlarıyla bir toplantıya katılma fırsatım oldu. Hepsi birkaç saat önce fabrikalarından çıkmış işçilerden oluşan yüz kadar katılımcı vardı. Fransa'nın yalnızca işçilerden oluşan bölgelerinde bile, bir sekreterler ve kısım saymanları toplantısı asla böylesi bir işçi niteliği sergilemeyecekti", diye yazar.
24. Hermann Weber (Die Wandlung, II, s. 43), 1924'te parti kadroları üzerine bir incelemesinde, proletaryan olmayan militan oranının kadrolar arasında daha yüksek olduğu çok daha belirgin, aşağıdaki tabloyu oluşturur:

Nitelikli işçi	% 49	Öğretmen	% 4
Niteliksiz işçi	% 11	Gazeteci, daimi üye	% 4
Çalışan	% 10	Teknisyen	% 1,5
Köylü ve Gündelik İşçi	% 5,5	Ev Kadını	% 3,5
Entelektüel	% 9,5		

Ana babaların toplumsal kökenlerine ilişkin olarak, 120 sorumlu hakkında aşağıdaki tabloyu oluşturan rakamlar verir:

İşçi oğlu	% 48	Entelektüel oğlu	% 4,5
Çalışan oğlu	% 15	Burjuva oğlu	% 10
Köylü oğlu	% 12	Diğerleri	% 2
Zanaatkâr oğlu	% 8,5		

25. Rosa Luxemburg'un geçmişteki rolü, Ruth Fischer'in şimdiki rolü, Clara Zetkin'in saygınlığı K.P.D.'yi, kadınların herhangi bir Komünist Parti'dekinden çok daha önemli bir rol oynar göründüğü bir parti yapar. Aslında birçok kadın, Rosi Wolfstein, Irmgard Raasch, Martha Arendsee merkez departmanlarında yer alsa da, yalnızca bir tanesi, Erna Halbe 1923'te bir bölge *Polleiter* sorumluluğu üstlenir.

tarafından çizilmiş Rus Devrimi'nin ve Kasım Devrimi'nin kuşağından isimler oluşturur.[26] Radek bu konuda şunları yazar:

> Alman Komünist Partisi'ne ait proletarya kitlelerinin ezici çoğunluğu, savaş yüzünden sarsılmış, devrim yoluyla politik yaşamla tanıştırılan proleterlerdir. U.S.P., S.P.D.'yi hiçe sayarak değil, yeni bir proleter akınıyla bir milyon üyelik bir parti olmuştur. Yüz binlerce Spartakist de, partinin eski radikal şok birliklerinin çok küçük bir kısmına karşılık geliyordu: bunlar kendi çoğunlukları içinde devrimin gürlemesinin politik yaşamda hızlandırmış olduğu unsurlardı.[27]

İdari kadrolar ve yönetim seviyesinde bu uyarılar biraz düzeltilmelidir: aslında sorumluluk alanlar en deneyimli, dolayısıyla da en eski militanlardır. *Oberbezik*'in sorumluları otuz kırk yaşları arasındadır.[28] Bölge sorumluları düzeyinde çok az adam kırkını geçmiştir, kırk üç yaşında Silezya'da *Polleiter* Œlssner, kırk beş yaşında Orta Renanya'da goşist lider ve *Polleiter* Eppstein ve kırk dört yaşında Güney *Oberbezik*'in *Orgleiter*'i Jacop Schloer gibi.[29] Ötekilerin büyük çoğunluğu Erzgebirge-Vogtland'da olduğu gibi otuz kırk yaş arasındaki işçilerdir; duvarcı Sievert 1920'de, otuz üç yaşındayken, *Unterbezirk*'in başında otuz altı yaşındaki demirci Reissmann ve otuzundaki Grube'yle birlikte bu bölgeyi yönetir. Bu üç adam militan yaşamlarına on yedi, on sekiz yaşlarında sendikalarda ya da sosyal demokrat partide başlamışlardır ve savaş ilanı esnasında arkalarında altı ila on yıllık değişen bir militanlık geçmişi bırakmışlardır.[30]

1922'de, gençler bölge yönetimlerinde ortaya çıkar: Württemberg *Polleiter*'i, savaştan önce militan olan Hans Tittel yirmi sekiz yaşındadır, Pfalz'daki Hans Weber ise yirmi yedisinde.[31] Reichpietsch ve Köbis'in yoldaşı, Halle-Merseburg bölge sekreteri Willy Sachse, Saksonya'da Volk

---

26. Hermann Weber, 252 sorumlu hakkındaki çalışmasında (*Die Wandlung*, II, s. 43), önemli rolün, üye kitlesinden daha erken bir şekilde politik eyleme katılan militanlar tarafından üstlenildiğini ortaya koyar:

İşçi Hareketine Giriş Tarihi:			
– 1900'den önce	% 8	– 1917-1920 arasında U.S.P.D.aracılığıyla	% 21
– 1900-1906 arasında	% 9	– K.P.D.(S.) aracılığıyla	% 15
– 1906-1916 arasında	% 44	–1920'den sonra	% 2
Toplam:	% 61	Toplam:	% 39

Toplamda bu kadrolardan % 62'si bağımsız partiyle, % 33'ü K.P.D.(S.)'yle birleşmiş partiye katılmıştır. K.P.D.(S.)'nin % 16'sı savaş sırasında Spartakistler arasında, % 5'i sol radikaller arasında örgütlenmiş, % 12'si de, kurulmasından önce ya da sonra, doğrudan K.P.D.(S.)'ye katılmıştı.

27. Radek, Soll die V.K.P.D., s. 15-16.

28. Mesela Ernst Meyer, Stoecker, Dahlem, Félix Schmidt, Karl Schulz (bkz. Ekteki biyografiler).

29. Weber, Die Wandlung, II, s. 239, III ve 277.

30. Kruch, Um die Einheitsfront..., s. 88-92.

31. Weber, *a.g.e.*, s. 324-337.

gibi yirmi altı yaşında, yine eski bir deniz isyancısı Wollweber yirmi dört yaşındadır.[32] Daha genç yaştakiler ender ama yok değildir: Lausitz bölge sekreteri Hausen yirmi iki, Düsseldorf'ta parti yöneticisi Fugger yirmi beş, Ludwigshafen komünistlerinin sözcüsü Herbert Müller yirmi iki yaşındadır.[33]

1923 Ocak ayında seçilmiş, Mayıs'ta tamam hale getirilmiş Merkez, yirmi dört üyeye sahiptir. Bu sayıdan on dördü el işçisi, demirci, duvarcı, dizgici, üçü çalışan ya da çizimci ve yalnızca yedisi beş yıldır parti gazetecisi ya da memurudur –iller ya da bölgeler çerçevesinde zaten son derece yüksek bir oran. Dahası bu işçi-olmayanlar farklı kuşakları temsil eder. Altmış altı yaşındaki Clara Zetkin kıdemlidir, dönemin sosyal demokrat partiyle ilişkileri kahramancadır. Onun dışında yalnızca Pieckkırk yedi yaşında, Remmele kırk üç, Brandler kırk iki ve Geschke kırk bir; kırkını aşmışlardır: son üç isim, en fazla üç yıldır "daimi üyedir." Merkezin dört üyesi, otuz yaşın altındadır: Karl Becker ve Walter Ulbrich yirmi dokuz, Ruth Fischer ve Hans Pfeiffer yirmi sekiz. Ötekilerin hepsi otuz ila kırk yaş arasındadır. 1922'de bir yenilenme ortaya çıkar, özellikle gizli görevler alanında ve basında çok genç idareciler belirir. Bazı önemli görevler çok genç insanlara emanet edilir: 1900 doğumlu Otto Braun, 1923'te askeri aygıt kadrosunda –içlerinden yirmi beş yaşındaki Hans Kippenberger'in liderlerden biri olduğu– "eğitimden" sorumludur.[34] Yine genç Heinz Neumann on sekiz yaşında partiye katılır ve sonraki yıl *Die Rote Fahne*'nin yazı kuruluna girer. Yirmi bir yaşında Mecklembour bölgesi sekreteridir ve düzenli olarak *Inprekorr*'la çalışır: hiç kuşkusuz hapishane günlerinde öğrendiği Rusça sayesinde gizli örgütte önemli bir görevi üstlenir.[35] Yirmi altı yaşında *Volksblatt*'ın yazı işleri müdürü olan Scholem, 1922'de, yirmi yedi yaşındayken Berlin-Brandenburg *Orgleiter*'i olur.[36] Elektrikçi, K.P.D. militanı on sekiz yaşındaki Erich Hausen, yirmi bir yaşında merkez komiteye girer ve yirmi ikisinde Lausitz bölgesi sekreteridir.[37] Özellikle basın alanında sorumluluk sahibi olan militan gençlik söz konusudur. 1923'te parti gazetelerinin yayın yönetmenlerinde hiçbiri kırk yaşından fazla değildir. İki yıldır *Die Rote Fahne*'nin yayın yönetmeni olan Heinrich Süsskind yirmi sekiz yaşındadır,[38] Erfurt *Rote Echo*'nunki Adolf Ende yirmi dört, *Echo des Ostens*'inki Martin Hoffmann ve *Bergische Volksstimme*'ninki Bernhard Menne yirmi iki.[39]

---

32. *A.g.e.*, s. 267, 332, 348.
33. *A.g.e.*, s. 154, 128, 227.
34. Weber, Die Wandlung, II, s. 181-182.
35. *A.g.e.*, s. 233.
36. *A.g.e.*, s. 285-286.
37. *A.g.e.*, s. 154-155.
38. *A.g.e.*, s. 314.
39. *A.g.e.*, s. 108, 167, 218.

K.P.D.'nin gerçek yönetimi olan Merkez, kuşkusuz daha yaşlı kadınlar ve erkeklerden ama yalnızca 1793'ün Montagnards grubu ya da 1917'nin Bolşevik merkez komite üyelerinin gençliğine benzer bir gençlikten kuruludur.[40] Bununla birlikte kendi içinde Alman işçi hareketinin ve onun devrimci kanadının tarihine göre gözle görülür bir süreklilik ortaya çıkar. Üyelerinin neredeyse hepsi, sosyal demokrat partide değilse bile en azından gençlik örgütlerinde hatırı sayılır militanlık yılları geçirmişlerdir: neredeyse hepsi on altı ila yirmi yaşları arasında militan hayatına atılır. Mesela üyelerinden yaşı yirmi iki, yirmi dört civarında olan son ikisi, biri Avusturya'da, diğeri Polonya'da sosyalist harekette ilk görevlerini çok erken yaşta alan Ruth Fischer ve Guralski-Kleine'in durumu budur. Savaş öncesi sosyal demokrasinin bu "kıdemlileri" arasında, beşi bu tarihte Bremen ve Hamburg devrimci gruplarında ve biri yalnızca gençlik hareketinde mücadele ederken, on beşi savaştan itibaren Spartakisttir; dokuzu bağımsız partinin sol kanadından gelir. Merkezin dışında, merkez komiteden başlayarak ya da bölge komiteleri ve sekreterliklerinde, istisnai olarak, bağımsızların soluyla birlikte komünizme gelmiş, neredeyse hepsi sola ait olan ve sonradan militan hayata katılan entelektüeller yer alır: savaş sonunda U.S.P.D.'ye katıldıklarında Maslow yirmi altı, Urbahns yirmi sekiz, Arthur Rosenberg yirmi dokuz ve Karl Korsch otuz üç yaşındadır.[41] Alman devrimci hareketinin önemli bir kesimini, örgütlü işçi kampına katılan, savaş yüzünden başkaldırmış burjuva kökenli genç entelektüelleri temsil ederler; ama partinin kalbini oluşturmazlar.

Yapı ve örgütlenme

Bolşevik parti gibi K.P.D. de militanlarından epey özveri, öncelikli olarak da önemli bir katkı ister. 1919'da kadınlar ve gençler için en az 15, diğerleri için 30 fenik olan bu katkı, Mart ayında en az 4 Mark, 1922 Eylül ayında 15 Mark rakamına ulaşarak, enflasyonla birlikte artmıştır. Böylelikle komünist işçi, sosyal demokrat ya da bağımsız militandan üç kat daha fazla olan haftalık en az bir saatlik[42] çalışmasına denk düşen miktarı partisine aktarır. Bu katkı, militan maaşıyla birlikte hızla artarak ilerler. Buna, aracı birliklerin örgütleri tarafından belirlenen katkıları ve politik kampanyalar sırasında kararlaştırılan, prensipte gönüllü, istisnai bağışları da eklemek gerekir. Hevesliler ile göçmen kuşları birbirinden ayıran bu mali gereksinimlerin, partinin sağlamlaştırılmasının etkenlerden birini oluşturduğu ama işçi alımının, bu dönemde krizi ve

40. P. Broué, Bolşevik Parti, s. 90.
41. Weber, *a.g.e.*, s. 213, 329, 262, 192.
42. Merkez komitenin 15-16 Mayıs tarihli kararı, Die Rote Fahne, 17 Mayıs 1922.

işçi yaşam kalitesinin bozulmasını engellediği de düşünülebilir. Ruth Fischer, kaydedilen katkıların toplamının, ödemelerdeki gecikmeler yüzünden bu yıllarda her zaman militanların gerçek sayısının altında kaldığını not eder.

Alman partisi, örgütlenme ve iç işleyiş alanında da hem eski hem de yeni yola girecek ilk partilerden biri olacağı hayaline kapılır, sosyalist hareketin başlangıçtaki geleneğiyle yeniden ilişki kurar ama 1905'ten itibaren partinin temel birimlerini seçim bölgeleriyle uyuşturan sosyal demokrat uygulamayla kopar. Birleşme kongresi, Spartakist K.P.D. ve U.S.P.D.'ninkinden daha az gevşek olmayan bir örgütlenme biçimi tanımlamaya çalışmıştı. Bunun temeli artık bölge değil, ekonomik güçtü. Dolayısıyla temel çekirdek, ilkesel olarak işyeri fraksiyonlarıyla (*Betriebsfraktionen*) örtüşen yerel gruptu (*Ortsgruppe*).[43] Ama 1921 Mayıs ayında, Mart Eylemi'nin ortaya koyduğu zayıflıklar konusunda bir tartışmanın bitiminde önemli bir yeniden örgütlenme işin içine girer. Ne zaman önemli bir yer söz konusu olsa, yerel grup mahalle bölgelerine, alt bölge bölgelerine –bunlar, on ila yirmi militanı içine alan onlarcasına (*Zehnergruppen*) bölündüklerinden– ayrılır. İlgililer tarafından seçilmiş güvenilir bir ismin (*Vertraueensmann*) ya da bir fabrika komitesinin işyeri fraksiyonunun çalışmasını yönettiği işyerlerinde parti çalışmasına özel bir önem verilir. Bu yüzden her militan iki temel organizmaya aittir: onlar grubu ve fraksiyon.[44]

Partinin önde gelen üst düzey üyeleri, bu çifte temelde gerçekleşen seçimlerle belirlenir. Partinin, işyerlerindeki güvenilir adamları, aslında mahalle bölgelerinin yöneticilerini seçerler; tıpkı yerel grupların yürütmelerinin üyelerinin yarısını seçtikleri gibi: öteki yarı, farklı onluk gruplarının bütün üyelerini bir araya toplayan yerel militanların genel bir meclisi sırasında doğrudan seçilir. Bu şekilde tayin edilmiş yerel grup yürütmesi, aldığı bütün kararlara, işyeri fraksiyonları ya da kitle örgütlerindeki fraksiyonlar, Komünist Gençlik Örgütleri, komünist kadınlar, kooperatifler vs. dahil olmak üzere farklı fraksiyonların sorumlularını, oy kullanmadan katılmaya davet eder.[45] Fraksiyonlar çerçevesinde hareket eden militanların bu çifte temsiline rağmen, yöneticiler 1922'de işyerlerinde örgütlenme çabasının hâlâ yetersiz olduğunu düşünür, her türlü parti örgütlenmesini işyeri hücrelerine (*Betriebszellen*) dayandırmaya yönelik değişik önlemler getirir: 1923 yılının başında, merkez, Walter Ulbricht idaresinde sistemli olarak örgütlenmelerini üstlenen özel bir departman kurar.[46]

---

43. Brandler, "Die Organisation der Partei", Die Rote Fahne, 4 Aralık 1920; Die Internationale, no: 26, 1 Aralık 1920, s. 33-37.
44. Örgüt meseleleri konusunda merkez bülteni, Die Rote Fahne, 1 Haziran 1921.
45. *A.g.e.*
46. Die Rote Fahne, 17 Mayıs 1923, Dok.u. Mat., VII/2, s. 329-330.

Yerel gruplar da, alt bölgeler (*Unterbezirk*) aracılığıyla bölgeler halinde (*Bezirk*) –1922'de[47] yirmi yedi adet– toplanmıştır. Pek çok yeri gerçek bölgeler (*Oberbezirk*) halinde bir araya toplayarak bu göreceli dağılma aşmaya çalışılacaktır.[48] Yöneticiler, ister özel bir bölge (*Vertreter*) için görevlendirilmiş, ister belli bir dönem için sorumlu (*Funktionär*) olsunlar, bütün bu seviyelerde seçilir ve her an onları tayin eden teşkilatlar, komiteler, genel meclisler, konferans ya da kongreler tarafından azledilebilirler.

Partinin üst organı, Bolşevik demokratik merkezcilik ilkesine uygun olarak, partinin kongresidir; delegelerin, gerektiğinde hem kendi hem de adaylarının programlarını ortaya koyan eğilimlerin çatıştığı hazırlık tartışmaları temelinde seçilmesi ve hiçbir partilinin hesaba katılmadığı yerel grup toplantıları da dahil, görüş ayrılıklarını ifade etmek için en geniş haklara sahip olması amacıyla yılda en az bir kere toplanır.[49] Kongreler arasında, otorite *Zentralausschuss*'a, yani iki tür seçilmişten oluşmuş merkez komiteye aittir. Aslında içlerinden bazıları doğrudan kongre tarafından seçilmiştir, yönetimde yer almak zorundadır ve Merkez'i (*Zentrale*) oluştururlar. Ötekiler de kongre tarafından ama bölgelerin önerisi üzerine, aynı zamanda bütün partiyi de temsil ettikleri gibi temsil ettikleri kongre tarafından seçilmişlerdir. Böylelikle merkez komite Spartaküs'ü karakterize eden federal tipte örgütlenmenin kimi özelliklerini muhafaza eder. İşlevleri ne olursa olsun, çalışan ya da temsilci, onları seçen ve ya da azledebilen temele sıkı sıkıya bağlıdır ve görevli üyeler merkez komite dışında yürütme organlarında asla çoğunlukta değildir.[50] Büyük politik problemleri hararetle tartışan görevli ya da üye (*Mitglieder*) toplantıları pratiği (*Funktionärsitzung* ya da *Versammlung*), partinin ve Spartakist geleneğin sürekliliğinin özelliğidir.

Ama 1920'de Merkez başka gerekliliklerin farkına varmıştır: kendine daha akılcı bir örgütlenme ve gerçek bir profesyonel aygıt sağlayarak etkililiğini mükemmelleştirmeye çalışır. Kendisi de, Rusya'da daha yeni benimsenen model örnek alınarak gerçekleştirilen iki çalışma teşkilatı, her biri kendi saflarında yürütme ve karar koordinasyonunu daimi olarak sağlayan öteki teşkilattan bir üyeyi barındıran bir politbüro (*Polbüro*) ve bir örgüt ofisi (*Orgbüro*) halinde bölünür.[51] 1922'de Ernst

47. Bunlar: Berlin-Brandenburg, Niederlausitz, Pomeranya, Doğu Prusya-Dantzig, Silezya, Yukarı Silezya, Doğu Saksonya, Erzgebirge-Vogtland, Batı Saksonya, Halle-Merseburg, Magdebourg-Anhalt, Türingiya, Aşağı-Saksonya, Mecklemburg, Wasserkante, Nord-Ouest, Doğu– Vestfalya, Batı Vestfalya, Basse-Renanya, Orta Renanya, Hesse-Cassel, Hesse-Frankfurt, Pfalz, Bade, Württemerg, Kuzey Bavyera ve Orta Bavyera.
48. Die Rote Fahne, 2 Haziran 1921.
49. Ocak 1922'deki Friesland'ın "turu".
50. Brandler, Die Rote Fahne, 4 Aralık 1920.
51. *A.g.e.*

Meyer birini, Wilhelm Pieck ötekini yönetir;[52] haftada üç kez bunları bir araya getirirler.[53] Merkez, kendi emrine, en iyi militanları içine alan uzmanlaşmış departmanlar (*Abteilungen*) biçiminde teknik bir aygıt kurar: Martha Arendsee'yle birlikte kadınların politik çalışma departmanı, Edwin Hoernle'nin[54] yönettiği çocuklar ve ergenlerle politik çalışma departmanı, Iwan Katz'la[55] komünal politika departmanı, Karl Bittel'le[56] kooperatifler departmanı, Heinrich Rau'yla[57] kırsal bölgelerde çalışma departmanı. Departman unvanı olmayan servisler benzer bir rol oynar: kıdemli Hermann Duncker'in[58] yönettiği "eğitim" servisi, meşhur *agitprop*'un atası olacak, Eduard Ludwig[59] denilen Alexander'in yönettiği basın servisi ve Dr Félix Halle[60] çevresinde kurulmuş hukuk bürosu.

Sendika departmanı (*Gewerkschaftsabteilung*) eskiden daha önemlidir: her biri belli bir kolun en deneyimli militanı tarafından yönetilen sendika kolları kadar büroya sahiptir. Kitle yöneticileri olarak değerlerini ortaya koyan adamlar profesyonel olur: Richard Müller, Malzahn ve Neumann'dan sonra, departmanı canlandıran Jacob Walcher ve August Enderle'dir. Stuttgart'tan gelen Melcher metal çalışanları bürosunun,[61] Chemnitz'den gelen Bachmann ise yapı işleri bürosunun idaresini ele alır.[62] Her büro, departman hesabına ve Merkez'in emri altında, doğrudan ilgili sendikalardaki komünist fraksiyonları denetler.[63].

Böylelikle profesyonel bir daimi üye aygıtı oluşturulmuştur. 1921'de K.P.D., 96'sı "politik", 127'si "teknik" olmak üzere 223 daimi üye kaydeder. 1922'de ise 53'ü "politik" ve 177'si "teknik" 230.[64] Bu aygıtı oluşturan kişiler aynı kökene sahip değildir. Bazıları politik güven sorumlulukları üstlenmiş deneyimli eski militanlar; çok daha genç, parlak tipler ya da büyük emekçiler olan diğerleri, esas olarak genelde politik erimi olan teknik görevler için kullanılırlar; ama adları birinciler kadar bilinmez. En az bir on yıldır politik ve sendikal mücadelelerin eskilerinden Enderle, Hoernle, Melcher, Bachmann yanında, bundan böyle aygıtın kulislerinde, tam zamanlı teknik görevli üyeler olan erkeklerin ya da tanınmamış kadınların oynadığı rolü hesaba katmak gerekir; bunlar

52. Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 369.
53. Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 306, no 8.
54. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 172-173.
55. Weber, Die Wandlung, s. 178.
56. *A.g.e.*, s. 76.
57. *A.g.e.*, s. 253.
58. *A.g.e.*, s. 100.
59. *A.g.e.*, s. 69.
60. *A.g.e.*, s. 150.
61. *A.g.e.*, s. 217.
62. *A.g.e.*, s. 64.
63. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 172-173.
64. "Kommunistische Bewegung in Deutschland 1921-1922", K.P.D. merkezinin Komünist Enternasyonal yönetimine raporu, I.M.L.-Z.P.A., 3/1/17, s. 110-111, aktaran Vera Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 306, no: 8.

arasında Politbüro sekreterleri, Gençlik kollarının eski yöneticisi Leo Flieg[65] ve Käthe Pohl,[66] yine gençlik örgütlerinden, merkez sekreteri[67] Fritz Heilmann hatta faaliyetini basın ile gizli aygıt arasında paylaştıran Heinz Neumann sayılabilir.[68] 1921'denbaşlayarak Rus Bolşevik militan Héléna Stassova'nın durumu da böyledir; Mayıs ayında sahte Lydia Lipnitskaïa kimliğiyle gelmiş, beyaz evlilik yoluyla Alman vatandaşlığına geçmiş, Herta adıyla Orgburo üyesi olup Lydia Wilhelm adını almıştır.[69] Bu dönemde Spartakist zamanının gezici hatipler –*Wanderredner*– geleneği ortadan kalkar; bundan böyle onlar, Merkez'in ihtiyaçlara göre bölgelere tahsis ettiği ve orada görevli temsilci rolü üstlenen yeni bir "komisyon üyeleri" topluluğuna dahil edilmişlerdir.[70]

Oluşmakta olan bir gelenek

Kendi törenleri, bayramları, takvimi, nerdeyse dini yapıda yaşam ritmiyle birlikte eski sosyal demokrasinin teşkil ettiği toplum partisi karşısında, genç komünist parti, geleneksiz, kendi etrafında bir atmosfer, saygınlık, düşünce alışkanlıkları ve hissetme biçimi yaratmak için gerekli aygıttan uzak bir parti olarak ortaya çıkmamalıydı. Zaten birleşmenin ertesinde ve Paul Levi'nin etkisi altında bu yönde büyük çabalar harcanmıştı.

K.P.D.'nin kendi seremonileri vardır. Her sene Rosa Luxemburg ve Karl Liebkchnect'in –bundan böyle "Karl ve Rosa"– katledilişinin yıldönümü için büyük gösteriler düzenler. "Şehitlerinin" devasa boyutta afişlerini –Käthe Kollwitz'in meşhur deseni Liebkchnect'i ölüm döşeğinde temsil eder, başında kanlı bir sargı bezi vardır– taşıyan göstericiler, grup sorumlularının öncüllük ettiği üç defa tekrar edilen *Hoch* ya da *Nieder* sloganlarını haykırır ve hep birlikte "Şehitler Şarkısını" söylerler. 1 Mayıs, özel bir hazırlığın ve sahnelemenin konusunu oluşturur ama Mart ayında kadınların, Eylül ayında gençlerinki gibi büyük "uluslararası günler" ve "haftalar" da vardır. Komünist gelenek pek çok bakımdan sosyal demokrasi geleneğini sürdürür ve izler: iki örgüt için de ortak olan, militanlar arasında kullanılan *Genosse* (yoldaş) terimi gibi.

Cenaze marşı, yürüyüş ya da mücadele şarkısı olsun, devrimci şarkı bu gelenekte, tıpkı koro ya da tiyatro gibi önemli bir rol oynar. Alman işçi

---

65. Weber, Die Wandlung, II, s. 121.
66. August Kleine'in hayat arkadaşıydı. Weber, "K.P.D. und Komintern", Vierteljahrshefte fürZeitgeschichte, no 2, Nisan 1968, s. 185, n. 19, ona Katarina adını verir; Die Wandlung, II, s. 183, ona Lydia der.
67. Weber, Die Wandlung, II, s. 157.
68. *A.g.e.*, s. 233.
69. Brandt ve Lowenthal, *a.g.e.*, s. 187; H. Stassova, "Erinnerungen", BzG, no 1, 1969, s. 752 ve devamı.
70. Die Rote Fahne, 2 Haziran 1921.

hareketinin bir özelliği, özgün devrimci kitle şarkısı olan politik yapıdaki halk şarkısı geleneği, XX. yüzyıl Almanya'sına uzanır ve komünist parti ondan ilk faydalananlardan biridir. Gösteriler ve mitingler, katılanların söylediği usta korolar tarafından rehberlik edilip desteklenen şarkılarla başlar ve biter; bu korolar gerçek ajitasyon ve propaganda müfrezeleri olan militan ve sempatizanlardan kuruludur.[71]

Komünist Gençlik (K.J.D.: *Kommünistische Jugend Deutschlands*) bu bakımdan önemli bir yer işgal eder. 1922 yılının sonunda on dört ila yirmi beş yaş arasında, yerel gruplar halinde ve Kasım ayından itibaren kuvvetle muhtemel işyeri grupları halinde –kendi yönetimlerini, bölge, alt bölge komitelerini ve merkez komitelerini seçerek– örgütlenmiş 30.000 üye toplar.[72] Komünist Gençlik Enternasyonalinin üyesi olan komünist örgüt, gençlik örgütü, kitle örgütü iddiasındadır, genç emekçilerin boş zamanlarıyla –spor, müzik, tiyatro, gezi– ilgilenir, koroları yönetir, genç işçileri ya da mevcut işsizleri bir araya toplamaya, onları mücadeleciler ve parti yöneticileri haline getirmeye çalışarak, "toplantı" ve özel "yürüyüşler" düzenler. Komünist gençlik kongresi, Manfred Uhlemann'ın, 31 Mart 1923'te, Chemnitz'te, K.J.D.'nin 7. Kongresi'nin açılış töreni betimlemesinin ortaya koyduğu gibi, kendi içinde gerçek bir gösteridir:

> Chemnitz'deki mermer sarayda (...) açılış kongresi töreni, genç işçileri ve Almanya'nın bütün bölgelerinden gelen işçileri hangi ateşin yaktığını gözler önüne seriyordu. Sanayi kentinin proletaryasının selamladığı heyetler savaş şarkılarını söyleyerek ilerliyor, kızıl bayraklarını olağanüstü güzellikte süs-

---

71. *Enternasyonal, Hayatta Kalanların Şarkısı, Partizanların Şarkısı, Varsovienne* –ki sözlü geleneği, Alman dili versiyonunu Rosa Luxemburg'a atfeder– gibi tamamen uluslararası yapıdaki marşlar yanında, komünist repertuvarda Alman işçi hareketinin geleneksel marşları yer alır; bunlardan bazıları uluslararası komünist hareketin repertuvarına geçecektir: meşhur ve epey eski *Brüder, zur Sonne, zur Freiheit!* –Fransızcaya *Yürüyelim Yoldaşlar!* Olarak çevrilmiş– gibi, devrimci mücadelenin çağdaş bölümlerinden esinlenmiş sözler içeren, eski havalarla ilgili –genellikle halk ezgileri ya da asker şarkıları– yeni marşlar vardır. Bir asker şarkısının melodisine uyarlanmış *Im Januar um Mitternacht*, Ocak 1919'da *Vorwarts* etrafında gelişen mücadeleri konu eder. Benzer bir havadaki *Büxensteinlied*, bir yayınevi çevresindeki savaşı anlatır. Askerler arasında yaygın bir şarkı olan *Auf, auf, zum Kampf*, Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un katledilişinden bahseder. 1920'de Ruhr bölgesi Kızıl Ordusu, müziği ve sözlerinin kime ait olduğu bilinmeyen *Schon seit langen, langen Jahren*'i ve aynı zamanda aslen Avusturya komünist şarkısı *Wir sind die Arbeiter von Wien* olan bir Rus iç savaş ezgisine uyarlanmış *Die Rote Armee*'yi tanıtır. 1921 Mart ayındaki Leuna mücadeleleri, hiç kuşkusuz Bavyera'da 1919 yılındaki bir halk ezgisini yeniden ele alarak *Bei Leuna sind wir gefallen* şarkısına esin verir. Inge Lammel ("Zur Rolle und Bedeutung des Arbeiterliedes", BzG, no 3, 1962, s. 726-742), 1923-1933 yıllarında K.P.D.'nin en meşhur iki şarkısı, *Es zog ein Rotgardist binaus* ve *Auf, junger Tambour, schlage ein*'den, ilkinin, 1920'de Ruhr bölgesindeki Kapp Darbesi'ne karşı mücadelelerden, diğerinin 1919'daki Bavyera devriminden doğduğunu ortaya koymuştur. 1923'te, 1919 Milano grevcilerinin şarkısı, Alfred Kurella tarafından uyarlanan, "poleter yüzlerin" marşı haline gelen *Dast ist die Rote Garde* gibi bir asker şarkısına uyarlanan *Hunger in allen Gassen* ve 1900'e doğru (özellikle Liedcr des Rotenkämpferbundes, *Das Lied im Kampf geboren* dizisinden no 8) işçi repertuvarına girmiş, çok eski bir halk şarkısına uyarlanan *Die Rote Garde nennt man uns* ortaya çıkacaktır.

72. M. Uhlemann, Arbeiterjugend gegen Cuno und Poincaré, s. 39.

lenmiş devasa salona dikiyorlardı. Muzafferane *Aïda* marşının, *Robespierre*'in açılışının, Gorki'nin *Sturmvogel*'inin ve kızıl ordu asker yemininin Chemnitz Komünist Gençlik Örgütü tarafından okunmasından sonra, bütün katılanlar Enternasyonal'i ayakta söylediler. (...) Kongreye katılanlar Komünist Gençlik Enternasyonali'nin temsilcisini "Kızıl Muhafızların Yürüyüşü" şarkısıyla selamladı.[73]

Parti için Komünist Gençlik hem temel, hem de yüksek eğitim demektir: yeniyetmeleri, hatta kimi zaman çocukları ve yöneticilik eğitimi alacak bütün gençleri kabul eder. On altı hatta on dört –Abert Norden[74] gibi– yaşındaki emekçi ya da lise öğrencileri üyeleri arasındadır. Henüz yirmisinde olmayan gençler orada yerel ya da bölgesel ölçekte sorumluluklar üstlenir: duvar ustası Fritz Grosse, on yedi yaşında Erzgebirge-Vogtland[75] bölge sekreteridir, demirci Häbich, Frankurt kenti[76] Komünist Gençlik sorumlusu olduğunda on sekizinde, öğrenci Franz Rotter (Krause denilen) Bade bölgesi[77] sekreteriyken on yedisindedir. Böyle bir sistem, yeteneklerin erkenden keşfedilmesini, yetenekli genç işçilerin hiyerarşi basamaklarını hızla yükselmesini ve doğrudan "yetişkin" örgütlenmesinin izin vermeyeceği yönetim sorumlulukları ve görevlerinin ilk elden öğrenilmesini mümkün kılar: genç tamirci Anton Saefkow, Gençlik koluna on yedisinde katılır, on dokuzunda ulusal yönetime girer, yirmi birinde ise merkez komitededir.[78] 1922'de ulusal yöneticilerin tamamen yenilendiğine şahit olunur: savaş ve ertesinde Willi Münzenberg tarafından eğitilen kuşak –şimdi yirmi, otuz yaşlarında olan adamlar– parti saflarına geçer, orada doğrudan önemli sorumluluklar üstlenirler: Heilmann, Otto Unger, Leo Flieg için durum budur.[79] Yeni bir kuşak ulusal planda idari kadrolara girer: 1923 Mayıs ayına kadar Komünist Gençlik başkanı olan Fritz Gäbler yirmi altı yaşındadır, sonra gelen Heinz Pütz yirmi beş, Sekreter Conrad Blenkle yirmi üç, solun adamı, *Die Junge Garde* yazarı Hermann Jakobs 1922'de yirmi bir yaşındadır.[80] Sayı olarak partinin çok altında kalan Gençlik, yine de önemli bir rol oynar zira onu kadroları için kaynak olarak kullanırlar.

Yükselme ve etki

Partinin etkisinin kapsamı kolay ölçülemez. Seçimlerde alınan oy, sadece bazı bölgelerdeki 20'de ve hatta 40'ta birlik rakamı aşan üye ve

---

73. *A.g.e.*, s. 67-68.
74. Weber, *Die Wandlung*, II, s. 236.
75. *A.g.e.*, s. 144.
76. *A.g.e.*, s. 147.
77. *A.g.e.*, s. 194.
78. *A.g.e.*, s. 267.
79. *A.g.e.*, s. 157, 329 ve 121.
80. *A.g.e.*, s. 130, 250, 78 ve 171.

seçmen sayısı arasındaki bir orana işaret etmemizi sağlar). Ama gerçeğe biraz daha yaklaşan bir ilişki kurmak için fabrika konseylerindeki seçimlerde ve sendikalardaki mücadelelerde seçmen sayılarına ve komünist oyların yüzdesine de sahip olmak gerekecektir. Basın, partinin etkili olmasının belli başlı araçlarından biridir ve baskı sayısı önemli işaretler verir. Ama bu dönemde kriz ve fiyatların artması yüzünden büyük güçlükler içindedir. Dolayısıyla 1922 yılında *Die Rote Fahne* abonelerinin sayısını önemli ölçüde arttırmış, baskı sayısını ikiye katlamış ama başlangıçta farkına varmadığı bir gedik açmıştır.[81] Parti toplamda 338.626 abone toplayan otuz sekiz günlük gazeteye –aslında on yedisi bölgesel yayınlardır– sahiptir.[82] Hepsi, merkezin basın servisince desteklenir, aynı yazıları, aynı haberleri kullanırlar. Partinin kuramsal dergisi *Die Internationale*'in ancak 3.000 abonesi vardır, sendika fraksiyonlarına yönelik yayın organı *Der Kommunistische Gewerkschaffer* 38.000'e, haftalık kadın dergisi Die Kommunistin 29.000'e, köylülerin dergisi *Der Pflug* 5.000'e –1922'de askıya alınacaktır– ve belediye çalışmaları bülteni *Kommune* 4.500'e ulaşır.[83] Çocuklara –*Das proletarische Kind*– ve yeniyetmelere –30.000'e ulaşan *Der junge Gonesse*– yönelik dergiler, K.J.P. yayın organı, mücadele gazetesi *Die Junge Garde*'yle aynı amaca sahip değildir.[84]

Partinin (KPD) etkili olmasının başka bir nedeni de, seçilmiş temsilcilerinde yatar. Reichstag'ta, on ikisi Levi'yle birlikte orayı terk ettiklerinden ve onun gibi görevlerine geri iade edilmeyi reddettiklerinden, ancak on dört vekil vardır. Ama çoğunluk, ilkesel olarak temsil ettikleri birleşmiş partinin doğmasından önce bağımsız parti etiketiyle seçilmiştir. Farklı Eyalet Meclisleri'nde yetmiş altı vekil, dört yüz yirmi kentte 12.014 belediye danışmanı hesap eder, seksen belediye konseyinde mutlak çoğunluğu, öteki yüz yetmişinde görece çoğunluğu elinde bulundurur.[85] Sıkıca denetlenen, sıkı bir "fraksiyon disiplinine" tabi –saf sosyal demokrat gelenekte– bütün seçilmişler, seçilmiş meclislerine müdahaleleriyle hem propagandacı, hem de ajitatör, hem de, partilerine, sözcüleri oldukları işçi tabakalarının katılımını kazanmaya çalışan iflah olmaz temsilcilerdir.

K.P.D.'nin sendikalardaki ağırlığına gelince, büyümeye, A.D.G.B.'nin üyesi olmayan sendikalarda bir rol oynamaya devam eder. Tıpkı 1919

---

81. Aylık abonelik –bu durumda tek olası– bir yılda 10 Marktan 300 Marka yükselmişti (Pieck, *a.g.e.*, s. 624).
82. *A.g.e., Jahrbuch für Politik-Wirtschaft Arbeiterbewegung* 1922-1923 içinde, Pieck, 395.000 aboneli 33 gazeteden bahseder. Partinin belli başlı gazeteleri *Hamburger Volkszeitung*, Essen'den *Ruhr-Echo*, Halle'den *Klassenkampf*, Chemnitz'den *Der Kämpfer*, Suhl'dan *Volkswille*, Köln'den *Sozialistische Republik*, Remscheid'ten *Bergische Volksstimme* ve sayısız *Arbeiterzeitung*.
83. *A.g.e.*
84. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 220.
85. Pieck, s. 624.

Ruhr grevlerinden doğmuş Özgür İşçi Birliği (*Gelsenkirchen*) ile küçük "Zihin ve El Emekçileri Birliği" arasında, 1921 Eylül ayındaki birleşmenin ürünü Zihin ve El Emekçileri Birliği gibi: o dönemde bu birliğin, özellikle Ruhr ve Yüksek-Silezya'da yaklaşık 80.000 üyesi bulunur ve her şeyden önce A.D.G.B.'yle ortak eylem için çalışır. Maruz kaldığı güçlü "sendikacı" izine rağmen, Birlik, komünistler tarafından yönetilir ve genelde partinin çizgisini izler.[86] 1922'de Kızıl Sendika Enternasyonali'ne üye olmuştur. Tersane işçileri Birliği kendi tüzüklerine K.P.D. ve Enternasyonal'le organik bağlarını kaydetmiştir.[87] Liman ve doklarla birlikte ele geçirilmiş Denizciler Sendikası, aynı zamanda I.S.R. üyesi bir "kızıl" sendikadır, yöneticiliğini ise Komünist Walter yapar.[88] Bu örgütlere, Saksonya'da Bachmann, Brandler ve Heckert'in arkasında kalan 6.000 yapı işçisi gibi, "özgür" merkezden liderleriyle birlikte dışlanmış önemli işçi kesimlerini eklemek gerekir.[89] Daha da önemlisi, komünistlerin reformist sendikalarda gerçekleştirdiği ilerlemelerdir. Çoğunlukta bir ilk demek olan bir delege tayin sistemine rağmen, bütün birliklerin örgütlendiği ve komünistler tarafından canlandırılan ve delegelerin bütün kongrelerde hazır bulunmasıyla ifade edilen önemli devrimci azınlıklar olarak harekete geçtiği görülür. 1922'de A.D.G.B.'nin ulusal kongresinde, toplam 694 delegeden 48'i demirci 90 komünist vardır.[90] 1921 Ocak tarihli Açık Mektup kampanyasını ve Mart Eylemi'ni izleyen ihraç dalgasına rağmen, komünistler, bütün büyük sendikalarda mevcut ve güçlüdürler.[91] Dolayısıyla demiryolu çalışanları kongresinde 216 delegeden 46'sına, taşımacılarınkinde 305 delegeden 33'üne, belediyeler kongresinde 305 delegeden 41'ine sahip olurlar.[92] Komünistler, Remscheid, Solingen, Hanau gibi pek çoğu önemli işçi merkezlerinde altmış yerel sendika komisyonunda mutlak çoğunluğa sahiptir.[93] İçlerinden dört yüzü, en azından işyerleri seviyesinde sendikal sorumluluklara sahiptir ve denetimleri 997 sendika örgütlenmesine

86. Raase, *A.g.e.*, s. 22, no 34.
87. *A.g.e.*, s. 98.
88. Weber, *Die Wandlung*, II, s. 336.
89. I.S.R.'nin kongreye raporu., *Corr. Int.*, no 23, 11 Ekim 1922, s. 2.
90. *A.g.e.*
91. F. Heckert, Corr. Int., no 75, 4 Ekim 1922, s. 579, şöyle yazar: "1921'de "küçük bir grubun" komünist üyesi, sendika örgütünden basitçe kovuldu. O yıl Alman sendikalar kongresi, kuşkusuz yasa dışı bir şekilde, komünist fraksiyonları tanıdı."
92. *A.g.e.*
93. Komünistlerin sendikalardaki bazı pozisyonları, militanların tanınmış olmasına, bir biçimde de yerel durumlara dayanır. Hanau'da metal sendikasının sekreteri seçildiği zaman, Karl Rehbein'in zaten Spartakist olması gibi. 1933'e, özellikle K.P.D.'yle koptuğu 1929'dan 1933'e kadar bu sorumluluğu muhafaza eder ve SPD'ye geri döner. Dachau'ya sürgün edilip, K.P.D.dahil bütün partiler tarafından "kentin babası" ilan edilen o, ölümüne değin belediye başkanı olarak kalacaktır. Eski bir sosyal demokrat militanın oğlu ve deri emekçilerinin sözcüsü olan komünist Heinrich Galm Offenbach'taki konumu da benzer şekildedir.

yayılır;[94] bunların arasında Stuttgart, Hanau, Friedrichshafen metal sendikalarının yerel örgütleri bulunur.[95] Henüz açıkça azınlık olan onlar, reformist yöneticilerle çekiştikleri sendikaların politik idaresine zaten adaydırlar. Militan faaliyetleri yalnızca el işçilerinin alanıyla sınırlı kalmaz: eğitmenler arasında, yerel koşullara göre, ister resmi sendikada, ister bağımsız bir "birliğin" kısımlarında mücadele eder, lise ya da hatta üniversite[96] öğretmenleri alır –en tanınmışları filozof Korsch ve Eski Çağ tarihçisi Arthur Rosenberg'tir[97]– ve eski mücadeleci Richard Sorge gibi bazı görevli üyelerin çıktığı asistanlar arasında gerçek bir etkiye sahiplerdir.[98] Epey çabadan sonra, nihayet öğrenci çevresinde politik bir çalışma geliştirmeyi başarmışlar ve oralarda, Gençlik kollarına ve partiye kadro sağlayan merkezler olan *Kostufra*'yı (komünist öğrenci fraksiyonlarını) kurmuşlardır.[99]

Bu durum, militanların politik seviyesini yükseltmek adına büyük bir çaba anlamına gelir. Her seviyeden örgütler haftada en az bir kez bir araya toplanır, genel kurullar da yaygındır. 1921'den başlayarak militanların teorik ve kuramsal eğitimlerini geliştirmek için sistemli bir çalışma başlatılır. 1922'de biri üç aylık, diğeri bir aylık iki merkez okul açılır ve bölgelerin önerisi üzerine yetmiş dört militan bu okullara kaydolur. Bu bölgelerden yedisi kendi "militan okulunu" kurar ve dört gezici öğretmen, bu eğitim için kendi öğretmenlerini sağlama araçlarına sahip olmayan on altı bölge tarafından aynı koşullarda örgütlenen derslere katılır.[100] 1923'te, her türlü güçlüğe rağmen, Jena'da, merkez komite tarafından belirlenen, hepsi militan bir geçmişe sahip otuz iki Alman ve on dört yabancı stajyerin katıldığı iki aylık bir staj gerçekleştirmeyi başaracaktır.[101]

---

94. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 223.
95. Weber, *a.g.e.*, II, s. 254 ve 295.
96. Ausländer 1924'te "öğretmen fraksiyonu" yönetecektir (*a.g.e.*, II, s. 64.).
97. *A.g.e.*, s. 192-269.
98. Chatel ve A. Guérin, *Yoldaş Sorge*, s. 10.
99. Weber, *a.g.e.*, s. 194, 171 ve 233.
100. Pieck, Corr. Int., no 81, s. 624. Leipzig kongresi, partinin bütün kurumları aracılığıyla akşa kursları örgütlemeye karar verecektir.
101. G. Schumann, "Jena Komünist Okulu", Corr. Int., no: 74, 18 Eylül 1923, s. 561. Bu üç aylık ders programı doluydu: ekonomik kısım, kapitalizm öncesi ekonomik biçimleri, değer, artı değer teorilerini, üretim maliyetini, kapitalizmi ve emperyalizmi, dünyanın ekonomik durumunu (savaş, krizler, değişim, reformist ve komünist programlar) içeriyordu. Tarihsel kısım, IXI. yüzyıla kadar komünizmin ve proleter mücadelelerin tarihinin incelenmesini, 1800'den 1914'e işçi hareketini, K.P.D.'nin oluşmasını, Komünist Enternasyonal'i, Rusya'da devrimci hareketi ve Sovyet Rusya'nın gelişmesini ele alıyordu. En önemlisi olarak bakılan politik kısım, bölüm başlıkları gibiydi. Marksizm, tarihsel materyalizm, iktidarın ele geçirilmesi, işçi hükümeti, proletarya diktatörlüğü. Nihayet "komünist pratik" denilen kısım, "uzmanlıkları" içeriyordu: parti örgütü, fabrika ve denetim komiteleri, kooperatifler, Reichstag, Landtag, belediye meclisleri, basın, gençlik hareketleri, vs. Sabahları dört saat ve daha küçük gruplar halinde on iki saat pratik çalışması olmak üzere, stajyerlerin haftada otuz saat dersi vardı. Cuno grevinin patlak

Bu özet tablo bir iki uyarı gerektirir. Öncelikli olarak parti basını kendi saflarının dışında pek de okunmaz. Bu durum, 52.000 militanın hesap edildiği ve hepsi ancak 64.000 nüsha baskı sayısına ulaşabilen Kuzey Ren-Vestfalya'da özellikle ortadadır.[102] Yönetim, bu yetersizliğin farkındadır. Bunu hafifletmek için, etkisi –bizzat dağıttıkları için– güçlükle ölçülebilen düzenli "merkez" bildirileri yayımlar. 1922 senesi boyunca, kendi kampanyaları çerçevesinde bu bildirilerden toplamda on üç adet basmıştır; baskı adetleri 1.400.000 ve 4 milyon arasında değişir. Eylül 1922'de kâğıt fiyatlarının yükselmesi, bundan böyle 500.000 ila 1.400.000 arasında gidip gelecek baskı sayısını azaltmaya mecbur bırakır.[103] Dağıtılan her el ilanının ille de okunmadığı düşünülecek olursa sonuç olarak bu sayı azdır; komünistlerin yazılı propagandasının, Alman işçilerinin ancak küçük bir kısmına ulaştığını kabul etmek gerekir. El ilanları ve gazeteler militanlar ve sempatizanlar için örgütlenme araçlarına genel ajitasyon ve propaganda araçlarından daha yakındır.

Militanların eğitim ve öğrenimi konusunda başka uyarılar da kendini dayatır. Partinin merkez okullarında bir yıl staj yapan militanların sayısı çok düşüktür: 250.000 üyelik bir parti için yetmiş dört. Aynı şekilde, bir komünist için sunduğu faydaya rağmen partinin kuramsal dergisi çok az okunur: dergiye yüz militandan biri abonedir. Hiç kuşkusuz bu durum partinin baskın işçi terkibinin bir teyididir. Ama aynı zamanda yöneticilerin zaman zaman bahsettiği bir hakikatin, teorik tartışmalarla fazla ilgilenmeyen, iç tartışmalarda ise gündelik mücadelede organizatörleri ve yöneticileri de olan önderlerini taklit etmekle yetinen önemli bir üye kitlesinin ortasında, yüksek kuramsal seviyedeki tartışmaları takip edebilir, politik olarak eğitimli idari kadronun zayıf oluşunun bir işaretidir.[104]

Alman Komünist Partisi sayı itibariyle Rusya dışında dünyanın ilk komünist partisi olsa da, militanları, işçi sınıfında görece izole edilmiş gibi görünürler: kuşkusuz tutarlı ve aktif bir azınlık ama etkisi, komünistlerin, sendika mücadelelerinin organizatörleri ya da yöneticileri olmayı becerdikleri yerde, politik olarak örgütlenmiş emekçilerin arasında azalmış gibi görünür. Kişilikler son derece önemlidir: partinin etkisi gündelik yaşama yani sınıfların mücadelesi pratiğine, dünya anlayışına ve bilinç seviyesinin yükseltilmesine olduğundan çok daha fazla yerleşir; bu durum da Bolşevik örneğinin ortaya koyduğu gibi çok sayıda işçi

---

vermesi, öğrenciler görevlerinegeri dönmek zorunda kaldıklarından, derslerin aniden aksamasına neden olacaktı.

102. Stoecker, *a.g.e.*, s. 347. 16 Mayıs 1923 tarihli merkez komite, okurların sayısını artırmanın gerekliliği üzerinde duracaktır (Die Rote Fahne, 17 Mayıs 1923).

103. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 220.

104. "Eğilimlerin" açık bir bölgesel temel olması karakteristiktir: istisna hariç her bölge, kendi yöneticilerinden yana hizalanır.

kadrosunun oluşmasını gerektirir. Bu açıdan bakıldığında birleşik cephe taktiği, bir ilerleme faktörü, hatta kendi içinde nitel bir değişiklik teşkil eder: sürdürdükleri çalışma, komünist militanları, şimdiye dek zeki yorumculardan ya da görünürde katı eleştirmenlerden başka bir şey değillerken, işçi sınıfının örgütleyici kadroları haline getirir. Komünistler için pek çok bakımdan olumsuz karşılanan sosyal demokrat yeniden birleşme, bağımsızların eski evlerine geri dönüşü, bu bakış açısından onlara uygundur: bağımsızlar onlarla ortak eylemler sürdürme alışkanlığına sahiptir ve katı bir şekilde buna düşman değillerdir. Birleşmiş yeni sosyal demokrat partide sosyal demokrat emekçiler kitlesine doğru bir köprü, ilk adımları K.P.D.'ye yabancı örgütleyici kadrolarının bir araya getirilmesi aracılığıyla atılacak birleşik cephe için bir kaldıraç oluştururlar: aslında, komünistlerin asıl yeni çözümüne, "işçi hükümeti" önerisine somut bir görünüm vermelerini mümkün kılacak olan sosyal demokrat partide tutarlı bir sol kanadın varlığıdır.[105]

105. Bu sol kanat esas olarak Saksonya'da gelişir. Zwickau bölgesinde, Max Seydewitz ve özellikle tekstil işçilerinin eski yöneticisi Georg Graupe çevresinde, sağlam bir işçi temeline dayanır (Krusch, *a.g.e.*, s. 95-97). Bugün bile R.D.A.'nın tarihçileri, iki sosyal demokrat akım arasında, Zeigner, Graupe, Seydewitz'in vs. "Sakson" solu ile, "sahte bir sol" olarak baktıkları Levi ve Dissmann'ınki arasında bir ayrım yaparlar.

33
İşçi Hükümeti

İşçi örgütlerinin kapitalizme ve hükümetine karşı mücadelesi için birleşik cephe çağrısı, iktidar meselesini ortaya koyma perspektifi açılımıyla birlikte düşünülmüştür. Elbette proletarya diktatörlüğü nihai hedef olarak kalır ama buna giden yolda işçi hükümeti çözümü, birleşik cephe stratejisinin taçlandırılması olarak ortaya çıkar.

Mesele Almanya'da parlamenter çoğunluk açısından ortaya konur; bu da devlet teorisiyle ve komünistlerin parlamenter sisteme geleneksel düşmanlığıyla karşılaştırıldığında ciddi sıkıntılar yaratır. Komünistler, bağımsızlar ve sosyal demokratlar hep birlikte pek çok Landtag'ta mutlak çoğunluktan uzak değildir ve böyle bir çoğunluk, bizzat Reichstag'taki genel seçimlerden sonra dışlanamaz. Komünist Parti ortak eylem oyunu oynuyorsa da, burjuva partilerin temsilcilerini –program olarak kendilerini işçilerin birleşik cephesi programında yer alan taleplerin gerçekleşmesine verecekleri ölçüde– dışlayan sosyalist hükümetlere desteğini ya da hatta katılımını reddedemez. Kapp Darbesi'nin ertesinde Legien tarafından 1920 Mart ayında ortaya konan –sonuçta da gerçekten tartışılmadan reddedilen– mesele, 1921'de Enternasyonal'in aldığı dönemecin sonucu olarak yeniden ortaya çıkar.

Program tasarısı

Merkez, parti için, Spartaküs programının kuruluş kongresi tarafından benimsenmesinden itibaren geçen mücadele yıllarının deneyiminden beslenmiş bir program hazırlama zamanının geldiğini düşünür. Özel bir komisyon projenin yazımından sorumludur: Brandler, Wilhelm, Koenen, Ludwig, Clara Zetkin ve Thalheimer.[1] Taslak, onu 23 oya karşılık –bu oylar onu oportünist ve revizyonist olarak değerlendiren solun üyelerine aittir– 24 oyla benimseyen ve Komünist Enternasyonal'de tartışmaya sunmaya karar veren merkez komiteye 15-16 Ekim 1922 tarihinde iletilir.[2]

---

1. Die Rote Fahne, 20 Ekim 1922.
2. H. J. Krusch, Um die Einheitsfront und eine Arbeiterregierung, s. 38.

Program tasarısı, yaklaşan devrimin ve iktidarın ele geçirilmesinin izini taşır:

> Komünizm artık bir tahmin ve uzak gelecek olayı değildir. Gerçekliktir ve acil bir meseledir. Egemenliği çoktan başlamıştır.[3]

Bu bakış açısına göre Rus devrimi rehberlik görevi üstlenmelidir:

> (Ekim Devrimi) bütün aşamalarında politik bir strateji hazinesini, devrimci bir canlandırıcı enerji kaynağını, sosyal yapı deneyimlerinin bütününü oluşturur.[4]

Tasarıyı gerçekleştirenler için, kapitalizmin, tekelci öncesi safhasından mevcut emperyalist safhasına geçmesiyle birlikte yükselme dönemi sona ermiştir. Rus Devrimi'nin tarihsel anlamı, emperyalist barbarlığın tehdit ettiği insanlığın tek kurtuluş yoluna işaret etmektir: sosyalizm. Sosyalizm için mücadelede devrimci sınıfı oluşturan işçi sınıfıdır; sonuç olarak, kapitalist rejime karşı bütün sömürülenlerin mücadelesini sürdürmek zorunda olan odur. Komünistlerin görevi, işçi sınıfını, kendi cephesini burjuvaziye karşı birleştirmek amacıyla yönetmektir zira *Komünist Manifesto*'nun daha önce işaret ettiği gibi, "komünistlerin çıkarları, genel olarak proletaryanın çıkarlarından ayrı değildir": onlar bu çıkarların yalnızca öncüsüdürler, görevleri de komünizm mücadelesi için proletaryanın çoğunluğunu kazanmaktır. Komünistler sahip oldukları hiçbir yöntemi savsaklamadan kitlelerin kazanılması için mücadele etmelidirler:

> Komünist Parti, işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmak amacıyla burjuva demokrasisi tarafından sunulan bütün olanakları (parlamento, belediye meclisleri, yönetimleri, vs.) kullanmalıdır. Basit reform destekleriyle, onları, burjuva saltanatına karşı geniş saldırı konvoylarına dönüştürmek için proleter kitle örgütlerini kazanmaya çalışmalıdır.[5]

Komünistlerin hedefi, proletaryayı kendi diktatörlüğünü yerleştirmeye ve Almanya'da "sosyalist bir birleşmiş konseyler cumhuriyeti" kurmaya götürmektir.[6] Konseyler iktidarı için acil mücadelenin gündemde olmadığı dönemde –1922'de ve neredeyse 1919 Ocak bozgununda başlayarak Almanya'nın durumu budur– komünistlerin görevi, bu mücadelenin koşullarını yeniden yaratmak amacıyla karşılıklı güç dengelerini dönüştürmek konusunda mücadele etmektir. Brandler için değerli olan bir fikri sürdüren program tasarısının "geçiş çözümleri"

3. Inprekorr, 7 Ekim 1922, s. 1297.
4. *A.g.e.*, s. 1307.
5. *A.g.e.*, s. 1305.
6. *A.g.e.*, s. 1306.

adını verdiği şeyin amacı budur; komünistler "geniş kitlelerin –bilinç seviyelerini yükseltmek için– durumuna uygun düşen bütün kısmi mücadeleleri ve kısmi hedefleri destekleyebilmek" için bu çözümleri hazırlamalı ve ortaya atmalıdır.[7] Şöyle belirtir:

> Proletaryanın kendiliğinden kitle hareketinin dikkate değer bir seviye ve bir boyuta ulaştığı, onun burjuvaziye ve burjuvaziye bağlı işçi yöneticilere muhalefetinin güçlendiği ama çoğunluk olarak, burjuva demokrasisi çerçevesinden çıkmaya henüz hazır olmadığı bir anda, işçi hükümeti önerisi, geniş işçi kitlelerinin burjuvaziden ayrılmasının yeni bir aşamasına ve onun proletarya diktatörlüğüne doğru hareketi için daha yüksek, yeni bir hareket noktasına erişmek amacıyla uygun yolu oluşturur.[8]

İşçi hükümeti çağrısının bu politik veçhesiyle birlikte, hem programının ne olması gerektiğini, hem de işçi kitlelerinin proletarya diktatörlüğünden önce kendi mücadeleleriyle söküp almaları gereken şeyi tanımlayan geçiş talepleri birbiriyle örtüşmelidir: gerçek değerlerin anlaşılması ve devletin bütün işyerlerinde çoğunlukçu katılımı, işyerlerinin fabrika konseyleri aracılığıyla işçi denetimi altında sendikalaştırılması ya da tröstleştirilmesi, bankacılık, üretim ve ticaret sırrının ortadan kaldırılması, devlet erzak tekelinin yerleştirilmesi, karneye bağlamanın işçi denetimi altında kurumlaşması, işçi denetimi altında özellikle banka çalışanları tarafından uygulanan devlet dış ticaret ve banka tekelinin yerleştirilmesi.[9] Bir devlet kapitalizminin örgütlenmesini meydana getiren bu önlemler, dolayısıyla kapitalist çerçeveden kaynaklanmaz ama kitlelerin radikalleşmesi ve seferber edilmesi bakımından güçlü bir faktör oluştururlarken, iç savaşa yol açan bizzat burjuvazinin bir direnişine neden olurlar. Program tasarısı şöyle belirtir:

> Bu mücadele esnasında işçi hükümeti, ayakta kalabilmek için, kendi çelişkili ikiliğini aşmak, burjuva devlet aygıtını kırmak ve işçi konseylerini bütün bir devlet iktidarının sahipleri haline getirmek zorunda kalacaktır.[10]

Derinleştirme mi yoksa revizyon mu?

10 Ekim tarihinde, merkez komitenin hemen öncesinde, K.P.D. yönetimi Yürütme'den işçi hükümeti meselesini açıkça ortaya koyan ve somut cevaplar isteyen bir mektup almıştı. Yürütme, A.D.G.B. tarafından talep edilen ve onun mücadelesinin asıl hedefi olan bütün işçi güçlerini bir araya toplayabilecek "altın-değerlerin" ele geçirilmesini önerecekti.

---

7. *A.g.e.*, s. 1307.
8. *A.g.e.*
9. *A.g.e.*
10. *A.g.e.*

Ama aynı zamanda ondan kampanyasında bir işçi hükümeti perspektifi açmasını da istiyordu; işçi partilerinin ve sendikaların temsilcilerinden oluşmuş bu işçi hükümeti bu talebi kendi programına kaydetmeliydi. Yürütme, Komünist Parti'nin (KPD'nin) böyle bir hükümeti –eğer karşı devrimci silahlı grupların silahsızlandırılması ve Reichswehr'in sendikaların denetimi altında yeniden örgütlenmesi için çalışmayı üstlenirse– desteklemeye hazır olabileceğini düşünüyordu.[11]

Alman komünist parti idaresi –üstelik yalnızca sol kanadı da değil– çok isteksiz davranır.[12] Hemen sonra, Wirth kabinesinin istifasıyla başlayan bakanlık krizi, meseleyi somut ifadelerle ortaya koyar. Sosyal demokrat parti "büyük bir koalisyon" için çalışır; merkezin burjuva partileri, koalisyonun sağa doğru genişlemesinden yanadır. Merkez, Alman emekçilere bir çağrı yayımlar ve hiçbir işçi partisinin, büyük sanayici ve bankacıların hükümete girmesine dolaylı yollardan dahi katkıda bulunma sorumluluğunu üstlenmeyeceğini ifade eder. Aynı zamanda, gerçek değerlerin ele geçirilmesini, sekiz saatlik iş gününün savunulmasını, grev ve koalisyon hakkını, silahlı karşı devrimci oluşumların silahsızlandırılmasını ve feshini, işçi gruplarının özsavunmasının oluşturulmasını, yönetimin, polisin, adaletin, bütün monarşist ve karşı devrimci unsurların silahlı güçlerinin temizlenmesini içine alan bir mücadele programı önerir. Böyle bir programın gerçekleşmesinin hiçbir durumda parlamenter birleşmelerden kaynaklı bir hükümetin değil, yalnızca "proletaryanın sağlam parlamento dışı gücüne dayanan bir hükümetin" eseri olacağını belirtir.[13] Kendilerini hedefe yönelmiş hisseden ve komünistleri kıskıvrak yakalamak isteyen çoğunlukçu ve bağımsızlar, o sırada K.P.D.'ye, "tamamen sosyalist bir hükümete" girmeye nasıl hazırlanacağını sorar, olumsuz bir cevap alır ve tartışmaları hemen keserler.[14]

Bununla birlikte komünist yöneticiler, öteki işçi partilerini, önceden katılmayı reddettikleri bir hükümeti kurmaya çağıran tavırlarının çelişkili yapısının farkına varırlar. *Die Rote Fahne*'deki bir yazı, "tamamen sosyalist bir hükümete" "sadık bir muhalefetle" yetinmiş komünistlerin, eğer bu hükümet burjuvaziye karşı mücadeleyi ciddi olarak üstlenirse tavrını değiştirmeye hazır olacağını belirtir.[15]

Böylelikle Merkez, sorunu bütün yönleriyle ele almaya ve toplantıdan

---

11. Rusça metin, I.M.L., Moskova, no 495/103/24; çeviren ve aktaran A. Reisberg, "Zur Genesis der Losung Arbeiterregierung", BzG, no 6, 1965, s. 1031.
12. A. Reisberg (*a.g.e.*, s. 1034), Ernst Meyer'in "fedakâr muhalefet" yolunda buluşma endişelerinden bahseder.
13. Die Rote Fahne, 25 Ekim 1921.
14. Ernst Meyer'in 16-17 Kasım tarihlerinde merkez komiteye verdiği rapora göre, I.M.L.-Z.P.A., 2/8/1 ve 2/8/2, s. 15 ve sonrası, aktaran Reisberg, Lenin und die Actionseinheit, s. 109.
15. Die Rote Fahne, 26 Ekim 1921.

önce basında yayımlanacak işçi hükümeti meselesi hakkındaki tezleri merkez komiteye sunmaya karar verir.[16] Önerilen metin, proletaryanın, öncelikli olarak "burjuva-demokrat yanılsamalarından" kurtulmuş olmadan iktidar mücadelesine girişmesinin imkânsız olduğu tespitinden yola çıkar. İşçi hükümeti önerisinin anlamını bu açıdan ele alır. Tezler, partiye etki eden bütün geçmiş ve mevcut çelişkileri, onun, bir taraftan sadık muhalefet bildirisinin geçmişteki mahkûmiyeti ve her zaman gerçek, sağcı sosyal demokrat yöneticileriyle uzlaşma tehlikesi, bir taraftan da, işçi örgütlerinin tek cephe stratejisinden, bu tek cephenin taleplerinin gerçekleşmesi için aynı işçi örgütlerinin hükümet çözümüne götüren görünürdeki mantık arasında bölünmesini ortaya koyar. Bu çelişkiler, bir işçi hükümetinin "proleter kitlelere karşı burjuvazinin siperini" oluşturabileceği ya da tekellerin egemenliğine son verebileceği, böylelikle de proletarya diktatörlüğünün ve konseyler iktidarının gündemde olmadığı bir durumda ileri doğru bir adım atabileceği gibi, dikkatlice dengelenmiş iddialarda kendini gösterir. Dolayısıyla sonuç temkinlidir. Komünistler bütünüyle sosyalist hükümetlerin oluşmasına karşı çıkmayacak hatta, bu oluşum kısmen onlara bağlı olduğu müddetçe, kolaylaştıracaktır. Kitleleri harekete geçirmenin yolu olarak, *Länder* (Almanya'nın eyaletleri) çerçevesinde sosyalist hükümetleri koşulsuz destekleyeceklerdir:

> Tümüyle burjuva bir hükümetin, bir koalisyon hükümetinin ya da "bütünüyle sosyalist bir hükümetin" seçilmiş olmasının komünistlere bağlı olması ölçüsünde, "bütünüyle sosyalist bir hükümetin" seçilmesini kolaylaştıracaklardır. Görevleri, işçi sınıfının lehine alacağı bütün önlemlerde onu desteklemek olacaktır.[17]

Ama tezler komünistlerin böyle hükümetlere katılmasını kesin olarak dışlar, "komünistler dışarıda durur ve eleştirilerinde onları teşvik etmeye çalışırlarsa ancak, devrimci rollerini oynayacaklarını" ileri sürer.[18]

Orada da atılım Yürütme'den gelecektir. 7 Kasım'da, Radek, *Die Rote Fahne*'ye, Almanya'da bir işçi hükümetinin kurulması kampanyasının ana hatlarını çizerek, bu meseleye ilişkin bir makale gönderir. Ona göre bu son çözüm, "işçi sınıfının çoğunluğunu proletarya diktatörlüğü fikriyle kazanmanın gerçekleştirilebilir ve gerçek tek yolunu" oluşturur. Komünistler bu amaçla, kitleleri acil çıkarlarını savunmaktan iktidar mücadelesinin gerekliliğinin anlaşılmasına teşvik eden bir "geçiş programı" hazırlamalıdır. Böyle bir perspektifte, işçi hükümetinin kurulması, vazifeyi taçlandıracaktır. Radek için, yeni bir durumda "Açık Mektup

16. *A.g.e.*, 12 Kasım 1921.
17. *A.g.e.*
18. *A.g.e.*

taktiğinin somutlaştırılması", aynı zamanda da "3. Enternasyonal'in: kitlelere doğru ileri! Sloganının gerçekleşmesi" anlamına gelir.[19] 10 Kasım'da Merkez'e bir mektup gönderir ve şematik olduğunu düşündüğü, merkez komiteye önerilen tezlere esin veren kavramları eleştirir. Aslında mevcut durumdan proletarya diktatörlüğüne geçişin bir geçiş dönemi olmaksızın gerçekleşmeyeceğinin bundan böyle açık olması ölçüsünde, işçi hükümetinin geçişlerin en iyisini, burjuvazi diktatörlüğü ile proletaryanınki arasında ara aşamayı oluşturduğunu kabul etmek ona gerekli görünür. Komünist partileri aracılığıyla işçi hükümeti önerisinin savunulması, onun konseyler cumhuriyeti nihai amacıyla asla çelişmez, tam tersine buna yaklaşma ve hazırlama yolunu oluşturur. Komünist parti için yalnızca bir işçi hükümetinin oluşmasını kolaylaştırmak değil, bu amaca ulaşmak için bütün ağırlığını kullanmak söz konusudur.. Dolayısıyla parti, talep ettiği işçi hükümetini dürüstçe desteklemeye önceden girişmelidir. Radek daha da ileri giderek, Merkez'in tezlerinde ifade edilen anlayışa karşı çıkar; bu anlayışa göre Komünist Parti hiçbir durumda bir işçi hükümetine katılmış olmayacaktır. Şöyle yazar:

> Komünist Parti, öncelikle kapitalizme karşı mücadeleye hazırlanmış herhangi bir hükümete ait olabilir. (...) Parti, böyle bir hükümete ilkesel olarak katılmaya karşıdır. Kuşkusuz kendi adına konseyler hükümeti temelinde yer alır ama bu durum işçi sınıfının hangi yolla konseyler hükümetine doğru gideceğini açıklamaz. (...)Dolayısıyla Komünist Parti'nin böyle bir hükümete katılması somut duruma bağlı olacaktır.[20]

Radek KPD'yi "onda dokuzu için hayır" demek olmayan tezleri hazırlamaya ve "dönüp dolaşıp aynı ilkeleri, aynı hususları tekrarlamayıp", yeni bir adım atarak bu meselede olumlu bir yanıt vermeye davet eder:

> Bu ancak, kitleler, *meseleleri bugün mümkün olan bir şekilde değiştirmek istediğimizi* gördüğü takdirde gerçekleşebilir; yoksa bizi onlardan ayıran şeyler konusunda propaganda yaparak değil, kitlelerin bu duruma bir çıkış yolu olarak düşündükleri şeyin gerçekleştirilmesi ve derinleştirilmesiyle.[21]

Radek, ortalarda görünmeyen Zinovyev'i yoklayamadığından kişisel olarak yazdığını ama bu meseleyi Pieck, Heckert ve Brandler'in yanında Lenin'le tartıştığını belirtir: Lenin, karşı *argümanlardan* haberdar olmadığı ve duymadığı şerhiyle onu onaylamıştır.[22]

Sonuçta Merkez, özellikle Ruth Fischer'in muhalefetiyle canlandırılmış hararetli bir tartışmanın gerçekleştiği merkez komite önünde[23]

---

19. Die Rote Fahne, 16 Kasım 1921.
20. I.M.L.-Z.P.A., 2/8/1; s. 32. a, b, c, aktaran Reisberg, *a.g.e.*, s. 115.
21. *A.g.e.*, s. 116.
22. *A.g.e.*
23. Reisberg, *a.g.e.*, s. 117.

Radek'in tavrını savunacaktır. Ruth Fischer ekonomik talepler kampanyası yapmaktan ibaret olan anlayışı sıkı bir şekilde eleştirir ve onun karşısına, proletarya diktatörlüğünün eş anlamlısı olarak gördüğü bir "sosyalist hükümet" için politik bir kampanyanın gerekliliğini çıkarır:

> Çünkü bugün "konseyler cumhuriyetini" ya da "politik konseyleri" aslında aynı şeyi yapmak zorunda olan "işçi hükümeti" biçimi altında komünist-politik sloganlarla donatmamız gerektiğini söyleyemeyiz.[24]

İşçi hükümeti çözümünü tanımlayan Merkez'in yeni önergesi, 15 oya karşılık 31 oyla kabul edilir: bu önerge, desteğin gerekliliğine vurgu yapsa da muhtemel bir katılımdan bahsetmez.[25] Aslında viraj alınmıştır. 8 Aralık 1921'de merkezin 2 nolu genelgesi, bundan böyle sloganı, parti propagandası ve ajitasyonu çerçevesine yerleştirildiği şekilde geliştirir:

> Birleşik cepheye doğru teşvik, politik çıkış yolunu koalisyon hükümetinin yerini almak zorunda olan sosyalist bir işçi hükümetinde bulmalıdır. (...) K.P.D., her türlü parlamenter ve parlamento dışı yolu kullanarak sosyalist bir işçi hükümetinin oluşmasına çağrı yapmaya hazır olduğunu, böyle bir hükümete –işçi sınıfının burjuvaziye karşı çıkarlarını ve taleplerini temsil etme garantisi verirse– girmeye de hazır olduğunu, gerçek değerleri ele geçireceğini, Kapp'çıların peşine düşeceğini, devrimci işçileri hapisten kurtaracağını vs. emekçilere anlatmalıdır.[26]

Bu tarihten itibaren, komünist militanlarca somut ödüllendirme, birleşik cephe stratejisinin idari planda ifade edilmesi, burjuvaziyle koalisyonun 1917'de Bolşevik kopuş sloganının eş değeri olarak her yerde savunulan slogan, grevci demiryolu işçileri ve fabrika konseyleri ulusal konseyleri tarafından sürdürülür.

Sosyalist Land hükümetleri meselesi

Komünistler yine de, işçi hükümetinin, basit bir koalisyona değil, parlamento dışı sınıf temellerine dayanmak zorunda olduğunun altını çizmekte kararlıdırlar. O sırada onlara, işçi partileri bir Landtag'ta mutlak çoğunluğu elde ettikleri zaman gözlemlenecek somut tavır sorusu yöneltilir. İşçi hükümeti niteliğini, demokratik seçim sonuçları temelinde oluşmuş ama bir işçi hükümetinin yolunu açacağı işçi konseyleri şeklinde ortaya çıkmayan "bütünüyle sosyalist" bir hükümete vermeyi reddetmek mi gerekir? Böyle hükümetleri desteklemeli mi yoksa desteklememeli midir? Bir koalisyonda sosyal demokrat partiyi *ipso facto* reddedecek ya da hatta iktidarı burjuva partilere verecek

---

24. I.M.L.-Z.P.A., 2/8/1; s. 204, aktaran Reisberg, *a.g.e.*, s. 118.
25. Die Rote Fahne, 22 Kasım 1921.
26. I.M.L.-Z.P.A., 3/1/25, s. 51/52, aktaran Reisberg, "Zur Genesis", s. 1038.

böyle bir hükümet lehine oy vermenin reddi, emekçilerin –özellikle de sosyalist yönetim isteyenlerin– gözünde nasıl haklı gösterilir? Soru, Saksonya'da ve Türingiya'da açıkça sorulur.

Saksonya seçmenleri zaten 1920 Kasım ayında Landtag'a (Eyalet Meclisi) bir "işçi" çoğunluğu göndermişti: 47 burjuva partisi vekili karşısında, 27'si çoğunlukçu, 13'ü bağımsız ve 9'u komünist 49 vekil.[27] O sırada sol sosyal demokratlar, üç işçi partisinden oluşan bir koalisyon hükümeti önermiş ama K.P.D., "sözüm ona bir işçi hükümetinin yalnızca kapitalist sınıfın çıkarlarının yol göstericisi" olduğunu 1918'den itibaren kendisine öğreten bir deneyim temelinde bu öneriyi reddetmişti.[28] Bununla birlikte, burjuva partilerinin Land yönetimine bir geri dönüşünün sorumlusu olarak ortaya çıkmama kaygısıyla, vekillerinin bir sosyalist bakan-başkan lehine oy vermesine neden olmuştu.[29] Durum o kadar elverişsizdi ki, Saksonya sosyal demokrat hükümeti, K.P.D.'nin talep ettiği[30] "işçi politikası" önlemlerini almayı reddettiğini açıkça ifade etmişti. K.P.D. ise, bile bile oylarını tek cephe programının bir hasmına vermişti.

Mesele,1921 Haziran ayında çok daha keskin bir şekilde ortaya konur. K.P.D. kendini, onaylamadığı sosyal demokrat hükümet tarafından önerilen ekonomik önlemleri oya sunması gerektiği seçeneği karşısında bulur. Amaç, sosyal demokratları iktidarda tutmak ya da hükümetlerini devirmek, dolayısıyla da Landtag'ta, politikası daha da gerici olabilecek bir hükümetin kurulmasının yolunu açmaktır.[31] Merkez ve merkez komite, Ernst Meyer'in, "şartlı destek" yanlısı Walcher'e karşı çıktığı tartışmalar boyunca bir karara varamadan ikiye bölünür.[32] Sonuç olarak meseleyi sosyal demokrat hükümeti kurtararak çözen Saksonya Landtag'ının komünist vekilleri olur.[33]

1921 Eylül ayında Türingiya Landtag'ındaki seçimler, mutlak çoğunluğu üç işçi partisine vererek meseleyi aynı açıdan ortaya koyarlar. Bağımsızlar bir işçi hükümetinin oluşmasını önerirler. Politbüro, komünist vekillerin sosyal demokrat ya da bağımsız bir bakan-başkan için oy vermesine ve istikrarlı bir işçi politikası sürdüren bir "işçi" hükümetini desteklemesine karar verir.[34] Önce Merkez, sonra merkez komite bunu onaylar ama sosyal demokrat hasımlarının –hükümeti onlara vermeye katkıda bulunarak– politikasını onaylamayı reddeden Türingiya bölge

27. Krusch, *a.g.e.*, s. 65.
28. Aktaran Böttcher, Die Internationale, no 21, 1922, s. 472.
29. Die Rote Fahne, 9 ve 10 Aralık 1920.
30. Reisberg, "Zur Genesis...", s. 1031.
31. *A.g.e.*, s. 1032.
32. I.M.L.-Z.P.A., 3/1, s. 62 ve 2/7, s. 172, 194, aktaran *A.g.e.*, s. 1032.
33. Reisberg, s. 1033.
34. I.M.L.-Z.P.A., 3/1/5, s. 11, aktaran Reisberg, s. 1033.

sorumlularının zorlu direnişine rağmen bu bakış açısını sürdürmek gerekecektir.[35] Yeni bir revizyonizme doğru bir ilk adım, parlamenter yolların oportünist anlayışında sosyalizme bir geri dönüş olması açısından bu politika, solun sert muhalefetini ayaklandırır. Merkez ve yönetimin çoğunluğu aslında kendi bakış açılarında daha ileri giderler zira W. Tür *Inprekorr*'da şunları yazar:

> Almanya'da işçi hükümeti tamamen gerçekleştirilebilir. Reichstag'ta işçi partilerinin çoğunluğa sahip olmadığı doğrudur: bununla birlikte kitlelerin desteğiyle hükümet olabileceklerdir ve yeni seçimleri takip eden dağılma onlara muhakkak çoğunluğu sağlayacaktır.[36]

Saksonya Landtag'ındaki 1922 seçimleri kesinlikle gerekli olan bir ilke tavrını ifade eder. 96 seçilmişten aslında 19 ulusal-Alman, 19 popülist ve 8 demokrat yani 46 burjuva vekil vardır. Sosyal demokratlar 1.000.000 oy ve 40 vekile, komünistler 268.000 oyla 10 seçilmişe sahiptir.[37] Komünist ve sosyal demokratlar böylelikle hep birlikte mutlak çoğunluğu ellerinde tutar. Sosyal demokrat parti, Dr Erich Zeigner ve Sendikacı Georg Graupe'un yönlendirdiği sol kanadının baskısıyla, K.P.D.'ye, programında desteklediklerini bu hükümeti onunla birlikte kurmayı teklif eder.[38]

Mesele, perde arkasında ve 3. Enternasyonal'in 4. Kongresi'nin komisyonlarında kıran kırana tartışılır. Bir ajansın haberi Saksonya hükümetinde değişiklik yapıldığını ve Brandler'in oraya girdiğini ilan ettiğinden, Alman heyeti toplanır ve Thalheimer bunun doğru ve kendini dayatan bir karar olduğunu bildirir. Sol, protesto eder. Kırk sekiz saat sonra yalnızca komünistlerin Saksonya hükümetine muhtemel bir girişinin söz konusu olduğu öğrenilir. Tartışma yeniden alevlenir: bu defa sosyal demokratların 7.madde olan işçilerin silahsızlandırılmasını ve 10.madde, yani Saksonya fabrika konseyleri kongresini inatla reddettikleri bilinir. Thalheimer ve Ernst Meyer, komünistlerin bu iki koşul olmadan hükümete girmesini önerir; Ulbricht, Türingiya'da her işçinin kendi silahı olduğundan, "işçilerin silahlandırılması" önerisinin anlamsız olduğunu bile söyler. Solun dört oyuna karşı, heyet, 7. ve 10.maddelerden vazgeçilmesinden ve sosyalist-komünist bir hükümetin kurulmasından yana karar verir. O sırada Ruslar devreye girer: bir gece boyunca Thalheimer'e ve Alman çoğunluğa karşı kendi gerekçelerini ortaya koyarlar.[39] Lenin, Troçki, Radek, Zinovyev aynı görüştedir: bu

---

35. *A.g.e.*, 3/1/5, s. 25, 26, aktaran Reisberg, s. 1033.
36. W. Tür, Corr. Int., no 94, 6 Aralık 1922, s. 716.
37. R. Wagner, "Der Kampf um die proletarische Einheitsfront und Arbeiterregierung in Sachsen unmittelbar nach dem VIII, Parteitag der K.P.D." (1), BzG, no 4, 1963, s. 650.
38. W. Tür, *a.g.e.*, s. 716.
39. Die Lehren (Fischer), s. 50.

noktada vazgeçmek söz konusu değildir üstelik silahsızlanma cezası altında ağır koşulları kabul etmekle yetinmek gerekir.[40]

En önemli yirmi militandan kurulu Alman yönetimi, Moskova'da Ruslar tarafından alınan karara uygun olarak hareket eder.[41] Prensipte hükümete katılmayı kabul eder ama programa dair şu koşulları öne sürer: geçinemeyecek durumda olanlara erzak ve ucuz gıda maddesi temin edilmesi, boş ya da fazla dolu olmayan meskenlere yersiz yurtsuz işçi aileleri için el konması, iş gününün sekiz saate indirilmesi, on sekiz-elli sekiz yaş arası herkes için zorunlu iş kurumu, karşı devrimciler hariç politik tutuklular için af, "acil teknik yardımın" (grev kırıcılar örgütü) feshedilmesi, işçi özsavunmasının örgütlenmesi, idari temizlikle başlayan gericiliğe karşı mücadele, Landtag tarafından oylanan yasaların fabrika konseyleri Saksonya kongresi aracılığıyla zorunlu onaylanması, Reich ölçeğinde bir işçi hükümeti için ortak ulusal kampanya. Komünist Parti, Yürütme'nin görüşüne uygun olarak, bu koşulları bir minimum haline getirir ve önerdiği maddelerden sekizinin daha önce A.D.G.B. Saksonya sendikalar programında yer aldığının altını çizer.

Sosyal demokratlar sondan bir önceki hariç bütün koşulları kabul eder.[42] Fabrika konseylerine yasama konusunda bir yetki tanımak, böylelikle kurulmuş işçi hükümetine Weimar Anayasası'yla uyumsuz gibi görünen "Sovyet tarzı" bir görünüm vermek olacaktır. Komünistler direndiklerinden, bu başarısızlıktır ve sosyal demokratlar bakan-başkan Buck ve Richard Lipinski etrafında tek başlarına bir azınlık hükümeti oluşturur; solun lideri Dr Erich Zeigner de bu hükümette Adalet Bakanlığı'nı elinde bulundurur. Kabinenin önerdiği programın ılımlı olması, kendisine merkezden bazı vekillerin çekimser kalmasına mal olur; bu da güvenoyunu sağlamak için yeterli sayı demektir. Saksonya'da bir işçi hükümeti perspektifi geçici olarak bertaraf edilir.

Politik bilim-kurgu mu?

1922 yılının sonunda, tam bir yıl boyunca Bolşevik partinin sekreterliğini yapan Eugène Préobrajensky'nin eseri *NEP'ten Sosyalizme* Moskova'da yayımlanır. Yeni ekonomi politikasının anlamını ve icaplarını halka bilimsel bir şekilde açıklamaya çalışan bu eser, onu yeniden dünya devrimi perspektifine yerleştirmek için bir çabayı da temsil eder: son bölüm Alman Devrimi'ne ayrılmıştır.

Kapitalizmin krizi sürüp gittiğinden, bir ilk dönem, Préobrajensky'nin "işçi sınıfının devlet kapitalizmi için kendiliğinden mücadelesi" adını

40. *A.g.e.*, (Zinovyev), s. 64-65.
41. Zinovyev, *a.g.e.*, s. 64, yirmi yöneticiden bahseder, bu tarihte Moskova'ya sunulan "die autoritative Vertretung."
42. W. Tür, Corr. Int., no 94, 6 Aralık 1922, s. 716.

verdiği şeyle karakterize edilir. Bu dönemde işçi sınıfı demir yollarının, madenlerin ve ekonominin kilit sektörlerinin kamulaştırılması önerileri ortaya atar. Buna paralel olarak da işçi hükümeti fikri filizlenir. Préobrajensky tarafından tasarlanan ve daha önce bu eserin başında bahsedilen tarihi 1970 konferansını gerçekleştiren öğretmen-işçi Minaiev, Alman devriminin başlangıcını şu ifadelerle anlatır:

> İşçi hükümeti, parlamento bir burjuva çoğunluğu içerdiği sırada oluştu. Aslında Almanya'da bu geçiş, proletaryanın, başını yeniden kaldıran gericiliğe karşı mücadelesi sırasında gerçekleşti. "Diyarşi" (ikili iktidar) – yani bir tarafta işçi örgütleri iktidarı, bir tarafta Reichstag'ın tamamen itibari iktidarı– adı verilen şey burada doğmuştu. Hayat pahalılığının en üst seviyede arttığı bu dönemde, gösterilerle, polisle ve gerici unsurlarla çatışmalarla kendini gösteren krizin ve işçi sınıfının en büyük ajitasyonunun ortasında, Alman kapitalizminin kuruluşu temellerine kadar sarsılmış gibi görünürken, burjuva oylarının çoğunluğuyla işçi hükümetinin kurulmasından yana karar verebildiği için kendini mutlu sayan Reichstag, ona güvenoyu verdi. Merkezinde doğal olarak Scheidemann taraftarlarının yönetici rolü oynadıkları bu hükümet, aslında Reichstad karşısında değil, sosyal demokrat parti ve sendika merkezleri karşısında çabucak sorumlu olur.[43]

Böylelikle kurulan işçi hükümeti, yine de proletaryayı değil, onun bürokratik yönetimlerini temsil edecek ve aslında "henüz kurulmuş olmayan bu gerçek işçi iktidarına karşı mücadele halindeki burjuva toplumunun son kalesini" oluşturacaktır.[44] Burjuvazi kendi karşı-saldırısını hazırlamak için ona, özellikle de epey kararlı faşist çetelere güveniyordu; öte yandan işçi sınıfından hızlı bir hayal kırıklığı bekliyordu:

> İşçi partileri bir kez iktidarda olduktan sonra işçi kitlelerinin durumunu gerçek anlamda iyileştirmek için hiçbir şey yapamayacaklar, kendilerini ve bizzat işçi hükümeti fikrini tehlikeye atacaklardır; sonuç olarak da iktidarın tamamen burjuva bir hükümet tarafından ele geçirileceği an gelecektir.[45]

Ancak bu hesabı mümkün kılan unsurlar temelinde bile istenmeyen bir sonuç gerçekleşir:

> İktidara gelen reformistler aslında işçi kitlelerinin gözünden çok çabuk düştüler. (...) Kitleler, Scheidemann taraftarlarının peşinden gidenler bile, liderlerini hiçbir şey yapmadıkları, burjuvaziye baskı yapmadıkları ya da sosyalizmin gerçekten inşa edilmesine girişmedikleri için çabucak suçlamaya koyuldular. Bu kitleler komünistlere katılmak için reformist kampı hemen terk etmeye başladılar.[46]

---

43. Préobrajensky, NEP'ten Sosyalizme, s. 114.
44. *A.g.e.*, s. 114-115.
45. *A.g.e.*, s. 115.
46. *A.g.e.*, s. 115.

İktidardaki işçi hükümeti, mücadele etmeyi kabul etmediği burjuvazi tarafından önemsenmez: ekonomik kriz ağırlaşır, sınıfların mücadelesi yoğunlaşır ve sola yönelen kitleler, yöneticilerinden giderek daha çok güçlü bir eylem talep ederler. Dolayısıyla iktidara gelmenin ve işçi hükümetinin etkisizliğinin en önemli sonucu, sosyal demokrat saflardaki krizdir. 1970 senesinin konferans yöneticisi bu durumu şu çerçevede inceler:

> Genel olarak reformistler arasında ve onların temel unsurları dahil üç eğilim ortaya çıkıyordu. Birincisi, kapitalizmle mücadeleyi sabote etmeye, işçileri kesin bir eylemi üstlenmekten caydırmaya çalışıyordu. İkincisi, mülk sahibi sınıfa, üretimde ve dağıtımda hüküm süren karışıklığa karşı gereken bütün önlemleri almak istiyordu; ama bu grup, mülk sahibi sınıfları mücadele etmeden vazgeçmeye "ikna etmeyi" başarmayı umut ediyordu. Nihayet, reformistler tarafından açıkça hayal kırıklığına uğratılmış üçüncü grup, koşar adım komünistlerle birleşmeye gidiyordu. Sendikaların ve reformistlerin partisinin neredeyse bütün bürokrasisi ve aynı şekilde onların neredeyse bütün entelejansiyası ilk iki gruba aitti. Partinin temel unsurlarının ve reformist sendikaların en büyük kitlesine gelince, üçüncü grup tarafından cezp edilmişti. İşçi kitlelerinin sola doğru bu kaymaları, sendikalarda ve işçi vekil konseylerinde olağan yeniden seçimler esnasında özellikle net bir biçimde ortaya çıkıyordu.[47]

Aslında işçi partilerin iktidara gelmesinden başlayarak, her yerde, reformist çoğunluklar tarafından sağlam bir şekilde tutulmuş işçi konseyleri oluşmuştu. Savaş, reformistleri işçi hareketinin kendisinden temizlemek için veriliyordu. Komünistler bir sovyette çoğunluğu ele geçirdikleri zaman eyleme geçiyor, belediyeleri dağıtıyor, kiralara, yerel vergilere yasa koyuyor, bir emek hizmeti dayatıyorlardı. Yerel ve bölgesel sovyetler tarafından benimsenen bu önlemlerin tümü, burjuvaziyi güç sınamasına girmeye ve iç savaşı başlatmaya zorlayacaktır. İşe, kentlerdeki işçilerin silahlı ayaklanmasıyla başlayıp, kırsal Almanya'nın şato şato, arazi arazi fethedilmesiyle devam ederek kararlı olduğunu gösterecektir. Ama Alman iç savaşı aynı zamanda Fransa-Polonya müdahalesinin ve proleterler her yerde kendi burjuvazilerine karşı Alman işçilerini savunmak için ayaklandığına göre, bir iç savaş anlamına da gelecek bir Avrupa savaşının işareti olacaktır.[48]

Préobrajensky'nin denemesi, en sorumlu Bolşeviklerin, "yirmili yılların sonuna doğru",[49] altı yedi yıllık bir sürede kendi perspektiflerinin somutlaştığını nasıl beklediklerini, işçi hükümetininki gibi çözümleri hangi gelişmelere uyarladıklarını gösterir. Ancak onun Avrupa devri-

47. *A.g.e.*, s. 116-117.
48. *A.g.e.*, s. 118-119.
49. *A.g.e.*, s. 114.

minin ritmi tahmini, fikir birliği yaratmaktan uzaktı ve bazı açılardan aşırı kötümser, hatta solun o dönemde isteyerek Rusların üzerine attığı "oportünizmin" izini taşıyor gibi görünebiliyordu.

Hız meselesi

Aslında Enternasyonal'de goşistler ve Bolşevik hasımları süre meselesinde çatışır. *Bolchevik*'in sütunlarında Avusturyalı Friedländer'e karşı tartışmaya giren Troçki, tam olarak 1922 yılının sonunda, bu noktada bir teşhiste bulunmaya yeltenir. Onun için yalnızca iç etkenler, Alman ekonomisinin bozulması, komünist partinin ilerlemesi bir gözlemciyi iyimser kılabilecek, görece yakın bir sürede –mesela bir yıldan az– kesin mücadele başlangıcını ilan edebilecekti. Ama gecikmeler bekler:

> Batı devletlerinin askeri işgal tehdidi, Fransız komünist partisinin bu tehlikeyi engelleyecek durumda ve bunu yapmaya hazır olduğunu göstereceği ana kadar Alman Devrimi'nin gelişmesini durdurmaya yol açacaktır.[50]

Bu durum, Alman Devrimi'nin Fransa, İtalya ve Büyük Britanya'nın "emperyalist ve saldırgan" hükümetleri düşmeden önce patlak veremeyeceği anlamına gelmez ama Friedländer'in, devrimin Almanya'ya içkin olduğu şeklindeki sonraki tespitlerinin yanlış olduğunu ortaya koyar. Troçki şöyle yazacaktır:

> Proleter devrimin Almanya'da, Fransa'nın iç ve dış güçlüklerinin bu ülkeyi yönetimsel ve parlamenter bir krize sürüklemesinden önce zafer kazanacağını iddia etmek pek de akla yatkın değildir.[51]

Alman komünistler bu koşullarda "devrimci radikalizme" ve "goşizme" güvenmemelidir; bunlar Troçki'ye göre "karamsarlığı ve güvensizliği" gizlemekten başka bir şey yapmaz:

> Burjuvazi bizim için uçuruma yuvarlanan bir taş değil, manevra yapan, kâh sağa, kâh sola ilerleyen canlı bir tarihsel güçtür. Her seferinde tereddütsüz ya da gecikmeden tepki göstermek için burjuva toplumunun politik araçlarını ve yöntemlerini öğrenirsek, burjuvaziyi doğru ve emin bir hareketle kesin olarak uçuruma itekleyeceğimiz anı hızlandırmayı başarırız.[52]

Troçki ve Rus yöneticiler arasında, son yılların deneyiminden beslenmiş, yenilenen kaygıları ifade eden eski tartışma, proletarya tek başına erken bir şoktan kaçınma yolunu tek başına elinde tutuyormuşçasına, belli bir iyimserliği de ifade eder. Aynı *Bolchevik*'te, Radek, proletarya içinde ve Alman partisinde hep daha güç maddi bir durumun ağırlığı

---

50. "Yarın", Friedländer-Troçki mektuplaşmaları, Corr.int., no 96, 13 Aralık 1922, s. 735.
51. *A.g.e.*, s. 736.
52. *A.g.e.*, s. 736.

altında ifade edilen sabırsızlıkları engellemeye çalışır. Bu durumun ağırlaşması, komünistlere hedeflerinden, iktidarın ele geçirilmesini hazırlayan ve üstünden atlayamayacakları aşamanın hedeflerinden uzaklaştırmamalıdır:

> Komünist Parti, henüz Alman işçi partisi çoğunluğunu temsil etmediğini, acil görevinin bu çoğunluğu ve gelecekteki saldırıya karşı yeni pozisyonları fethetmek olduğunu unutmamalıdır. (...) Edilgenlik kadar darbeciliğe de karşı olmalıdır.[53]

Birkaç gün sonra Ruhr'un Fransa-Belçika birlikleri tarafından işgal edilmesi öncü rol oynayanları haksız çıkarıyordu.

53. Corr.Int., no 94, 6 Aralık 1922, s. 715.

34
Taktiğin Uygulanması

Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresi Kasım 1922'de başladı. Enternasyonal, kuruluşundan beri ilk defa, önceki üç yıl boyunca saflarında gözlemlenen görüş ayrılıkları konusunda durum saptaması yapabilecek gibi görünür: 3. Kongre'den beri geçen on altı ay, özellikle Almanya'da önemli ilerlemeler yanında mücadele eğilimlerinin sertliğinin de damgasını vurduğu olaylar ve dersler bakımından zengin bir on altı ay demektir bu. Öte yandan her şey yeniden büyük sınıf mücadelelerinin arifesinde olunduğunun habercisidir.

Radek delegeler için "ön uyarılar"[1] kaleme almış, orada program meselesinin –bundan böyle Enternasyonal'de ortaya konulduğu şekilde– öneminin altını çizmiştir. Ona göre geçen yıllar, komünistlere, propagandalarında ya da genel stratejilerinde, dönemin genel geçer analizleriyle yetinemeyeceklerini şimdi göstermiştir:

> Onlarca yıldan fazla sürecek gibi görünen dünya ölçeğinde sosyal devrim çağı, süresi yüzünden bile, genel perspektiflerle yetinemez. Komünist partilere, şimdiye kadar sadece deneysel yöntemlerle çözdükleri belli somut sorular yöneltir. (...) Hepsinin altında *dünya devriminin gelişiminin şimdiki evresinin özel yapısı* sorusu, geçiş taleplerini ortaya atmak zorunda olup olmadığımızı bilmek sorusu yatar; bu geçiş talepleri, mesela Spartaküs programının somut talepleri gibi proletarya diktatörlüğünü asla somutlaştırmaz ama ancak derinleştirilip yaygınlaştırıldıktan sonra, hedefi diktatörlük olacak işçi sınıfını mücadeleye sevketmelidir.[2]

Komünistlere, deneyimleri yoluyla bu şekilde yöneltilen belli başlı sorular, onun görüşüne göre üç tanedir. Komünistler burjuva hükümetleri karşısında, iktidarda olsalardı kendi yapacakları şeyle örtüşmeyen geçiş talepleri ortaya atabilirler miydi? İster tekelci eğilimlerden, ister maaşların indirilmesine karşı işçilerin mücadelesinden kaynaklansın, "devlet kapitalizmi" meseleleri karşısında hangi tavır benimsenmeli?

---

1. Başlangıçta yayınlanmaya yönelik olmayan bu uyarılar, Komünist Bülten, no 14 i; 5 Nisan 1923, s. 126-128 içinde, "Komünist Enternasyonal'in Programı Sorunu" başlığıyla çıkacaktı.
2. *A.g.e.*, s. 126.

Devlet kapitalizmi geçiş ve sanayinin işçi denetimi genel ekonomik talepleri dışında, işçi hükümetininki gibi politik eşdeğer geçiş taleplerini hangi biçimde düzenlemek uygundur?

Radek, Enternasyonal'de sıkça karşılaşılan, bu meseleleri taktik konusundaki tartışmaya havale eden yoruma –kongrede Buharin'in savunduğu– karşı çıkar.

> Bu cevabı kabul etmiyoruz. Taktik ve program meseleleri konusunda bu denli belirgin bir ayrım, şimdiye kadar oportünizmin özelliklerinden birini oluşturmuştur; o da, pratik çalışma alanında her türlü kirliliğe izin vermek için programın "saflığıyla" bile isteye uğraşması, böylelikle de programı yanıltıcı ve güçsüz kılmasıdır.[3]

Dolayısıyla Kongre'den, dünya devriminin ikinci ve üçüncü dalgası arasında, verili dönemde Enternasyonal'in genel durumunun kendine has yapısının açık bir tarifini talep eder. Bu çerçevede ve bu temelde bir "geçiş programının" oturtulmasını, bunun da, işçi kitlelerini proletarya diktatörlüğü mücadelesi için seferber etme araçları da olan sloganların oturtulmasıyla sağlanmasını salık verir:

> Dünya devrimi bir anda muzaffer olamaz. Gelişiminin seyri yavaş ya da hızlı olsa da bir geçiş programına ihtiyacımız vardır. Bir programın görevi, belli bir parti ile ötekilerin çabaları arasında bir sınır çizgisi çizmekten ibarettir. Bütün işçi partilerinden yalnızca sovyetlerin diktatörlük ya da rejim önerileriyle değil, geçiş taleplerimizle de ayrılıyoruz. Bütün sosyal demokrat partilerinki kapitalizmin alanında gerçekleşmiş olmakla kalmayıp onu yeniden kurmaya hizmet etmek zorundalarken, bizim taleplerimiz iktidarın işçi sınıfı tarafından fethi için, kapitalizmin yıkılması için mücadele etmeye hizmet eder.[4]

Uzunca bir iç tartışmadan sonra Rus heyetinin Buharin'e karşı[5] Radek'i desteklemesi, Radek'in Almanya'yı son derece etkileyen taktik denilen meseleler konusunda çözümlerin hazırlanmasında önemli rol oynaması, Yürütme'nin nihayet bu problemleri tartışmayı onun "uyarılarında" belirttiği şekilde ele aldığını akla getirir. Aslında dünya devrimi herkes için Almanya'da gündemdedir. Zinovyev açılış konuşmasında bir kez daha bunun altını çizer:

> Bunun bütün işaretleri bizi yanıltmadığı müddetçe, Rusya'dan başlayan proleter devrimin yolu Almanya'dan geçer.[6]

---

3. *A.g.e.*, s. 127.
4. *A.g.e.*, s. 128.
5. Bu konuda bkz. Lenin, Troçki, Zinovyev, Radek ve Buharin imzasını taşıyan ve kararın, sonraki kongreye gönderilmesini talep eden bildiri, Protokoll des Vierten Kongresses der Kommunistischen Internationale, s. 542.
6. *A.g.e.*, s. 37.

4. Kongre'nin tartışmaları

Yürütme için dünyanın durumu 1920 dönemecinden beri pek de değişmemiştir. Radek'in "Sermayenin Saldırısı" başlıklı raporu şunları belirtir:

> Yaşadığımız dönemin karakteristiği, dünya kapitalizminin krizi henüz aşılmış olmasa da, iktidar problemi hâlâ bütün problemlerin merkezinde yer alsa da, proletaryanın en geniş tabakalarının öngörülebilir bir sürede iktidarı fethetme kapasitelerine inançlarını yitirmiş olmalarıdır. Savunmaya zorlanmışlardır. (...) İktidarın fethedilmesi acil, güncel iş olarak gündemde değildir. (...) Proletaryanın geri çekilmesi henüz tamamlanmamıştır.[7]

Taktik konusundaki tartışma bir kez daha Kongre'nin ana meselesini oluşturacaktır. Komisyonda olduğu gibi Yürütme'de de uzun hazırlık tartışmalarından önce gelir: görünüşte Alman solunun bazı argümanlarına, özellikle de bu solun "işçi hükümeti" sloganından yaptığı yoruma duyarlı olan Radek, Zinovyev, Buharin'in karşısına derin anlaşmazlıklar –ancak daha sonra açıkça teyit edilecek[8]– çıkar.

Oysa birleşik cephe politikasına daha sıkıca odaklanan tartışılmaz bir şekilde KPD yönetimidir. Meyer kendi adına, zirvedeki anlaşmaların rolünde ısrar etmek için tek cephenin hazırlığı ve gerçekleşmesine müdahale eder: Berlin Konferansı ile yöneticiler arasındaki müzakereler onlara yolu açmış olmasalardı bu yolda KPD'nin kazandığı hiçbir başarının mümkün olamayacağının altını çizer. İşçi hükümetinin proletarya diktatörlüğünün yalnızca bir "mahlasını" oluşturduğu fikrine –Komintern'in 5. Kongresi'nin tartışmalarının doğrulayacağı gibi, Zinovyev tarafından komisyonda ifade edilen– karşı çıkıp şunları söyler:

> İşçi hükümeti, işçileri davamıza kazanmak ve işçi sınıfının burjuvaziyle ortaklaşa mücadele etmek için örgütlenmesi gerektiğini ortaya koymak için ifade ettiğimiz bir slogandır.[9]

Sol adına konuşan Ruth Fischer, birleşik cephe taktiğinin "işçi birliği" konusundaki yanılsamaları –Alman hareketinin özellikleri– güçlendirmekten başka bir şey yapmadığını ve iki yıl süresince onun en önemli sonucunun bağımsızları çoğunlukçularla yeniden birleşmeye teşvik etmiş olmak olduğunu söyler. Fischer, Rathenau'nun katledilmesinden sonraki kampanya boyunca, KPD'yi bayrağını gizlemekle ve devrimci çizgisinden çıkmakla suçlar. Onun için KPD'nin "batılı bir edaya bürünmek"[10]

---

7. *A.g.e.*, s. 317-318.
8. Özellikle Komünist Enternasyonal'in 5. Kongresi sırasında.
9. *A.g.e.*, s. 76.
10. *A.g.e.*, s. 82.

isterken onu yeniden oportünizme ve parlamenter sisteme götüren bir yola girmemesi tehlikesi somut olarak mevcuttur.

Radek, Ruth Fischer'in eleştirileri yanında Vandervelde'ye karşı geliştirdiği birleşik cephe açıklamasını sıkı sıkıya destekler ve "ekmek parçası" savunusu için kendi üniter mücadele tezinin haklılığını savunur:

> Bu defa ve hatta sonrasında bizi aldatacakları inancıyla sosyal demokratlarla müzakerelere giriyoruz. Aldanmış izlenimi vermemek için kitleleri önceden uyarmalıyız. Ama sosyal demokratların bizimle birlikte yapmayı reddettikleri şeyi biz kendimiz yapabileceğimiz zaman ancak onlarla kopmalıyız.[11]

Radek, işçi hükümeti önerisine ilişkin olarak, bunun basit bir paravanı olan Zinovyev'in yorumunu da eleştirir. İşçi hükümetinin hiçbir durumda "daha masum görünümlü yumuşak bir yastık" demek olmayacağını iddia ederek, şöyle haykırır:

> İşçi hükümeti proletarya diktatörlüğü değil, proletarya diktatörlüğüne doğru olası bir geçiştir.[12]

Parlamenter sisteme kendinde bir kötülük olarak bakanların tasfiyeciliğini eleştirerek, işçi hükümetinin, işçi kitlelerinin parlamento dışındaki mücadelelerinden olduğu kadar, bir seçim başarısının ardından işçi partileri arasındaki parlamenter bir birleşmeden de doğabileceğini destekler: her durumda önemli olan, bu hükümet kurulduktan sonra kitlelerin eyleminin gerçekleştireceği, sonuç olarak da komünist parti politikasının ne olacağıdır. Batı'daki mücadele deneyimlerinden doğmuş işçi hükümeti önerisi, işçilerin bağlı olduğu partilerin bulunduğu Batı ülkeleri ile emekçi çoğunluğunun doğrudan komünizme kazanılabildiği Rusya arasındaki farkı göz önünde bulundurur. Bununla birlikte işçi hükümetinin bir gereklilik değil, tarihsel bir olasılık olduğunu anlamak gerekir; Radek bunu her zamanki mizahıyla şöyle açıklar:

> Maymundan halk komiserine, insanın evriminin ille de işçi hükümeti bakanı evresinden geçmek zorunda olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Ama bu versiyon da mümkündür.[13]

Dolayısıyla "ya hep ya hiç" taraftarlarının –bunlar işçi hükümetini proletarya diktatörlüğünün eşanlamlısı olarak kabul eder– uzlaşmazlığı kadar, bunu bir "kurtuluş" haline getirmek isteyenlerin oportünizmini ve geri çekilmesini de yürütme adına mahkûm eder. Sola dönüp şunları söyleyecektir:

---

11. *A.g.e.*, s. 100.
12. *A.g.e.*, s. 101.
13. *A.g.e.*, s. 102.

Tek cephe taktiği, 1919'da: "Her şeyi yerle bir edin!", dediğimiz zaman uyguladığımızkinden daha güç. Her şeyi yerle bir etmek daha kolay ve daha hoştur. Ama bunu yapmaya gücünüz kalmadığında, bu yola girmekten başka bir şey yapamadığınızda bizi bekleyen tehlikelerin sağdan gelen tehlikeler olduğu ve bu gece taktiğinin bize değil sosyal demokrasiye ait olduğu inancıyla bunu yapmak gerekir![14]

Son Kararlar

Kongre, 1921 Aralık ayı oturumunda Yürütme tarafından benimsenen birleşik cephe tezlerini onaylar. Birleşik cephe taktiği, "komünist öncünün, kitlelerin en acil çıkarları için yine onların gündelik mücadelesinin başında ilerlemesi" anlamına gelir:

Birleşik cephe taktiği, komünistler tarafından başka partilere ya da gruplara ait ya da partisi olmayan bütün işçilere, işçi sınıfının burjuvaziye karşı temel ve hayati çıkarlarını savunmak için onlarla birlikte mücadele etme önerisinden başka hiçbir şey değildir. En küçük talep adına her eylem, devrimci bir eylem kaynağıdır zira mücadele deneyimi emekçileri devrimin gerekliliğine ikna edecek, onlara komünizmin anlamını gösterecektir.[15]

Bu durum komünistlerin "hainlerle müzakereye girmekte" tereddüt etmemeleri gerektiğini ama aynı zamanda birleşik cephenin bütün partilerin bir birleşimi olarak yorumlanmış olamayacağını ya da "seçim birleşimlerini" haklı gösteremeyeceğini somut bir şekilde ortaya koyar. "Bütün bir dönem için kesin bir anlam taşıyabilecek" bu taktiğin başarısının koşulu, "bağımsız komünist partilerin varlığı ve onların burjuvaziye ve karşı devrimci sosyal demokrasiye karşı eksiksiz eylem özgürlükleridir."[16]

Taktik hakkındaki karar, işçi hükümeti önerisine ayrılan ayrıntılı bir seçimi içerir. "Genel propaganda önerisi", sınıflar arası güç ilişkilerinin ve özellikle burjuvazinin krizinin onu gündeme getirdiği ülkelerde özel bir öneme sahiptir: "bütün bir birleşik cephe taktiğinin kaçınılmaz bir sonucudur" zira "komünistler, açık ya da gizli burjuvazi-sosyal demokrasi koalisyonunun karşısına bütün işçilerin tek cephesini, burjuva iktidarına karşı da –onun devrilmesi için– bütün işçi partilerinin politik ve ekonomik koalisyonunu çıkarırlar."[17]

Dolayısıyla işçi hükümeti, işçilerin burjuvaziye karşı mücadelesinden doğacaktır. Asgari programı basittir:

proletaryayı silahlandırmak, burjuva karşı devrimci örgütleri silahsızlandırmak, üretimin denetlenmesini gerçekleştirmek, vergilerin yükünü zenginlere bırakmak, karşı devrimci burjuvazinin direnişini kırmak.[18]

14. *A.g.e.*, s. 102-103.
15. *A.g.e.*, s. 1015.
16. *A.g.e.*, s. 1014.
17. *A.g.e.*, s. 1014-1015.
18. *A.g.e.*, s. 1016.

İşçi hükümeti, bir parlamento çerçevesinde uygun bir durumda ortaya çıksa bile, hiçbir durumda sosyalizme barışçıl bir geçiş aracını, iç savaştan kaçınmanın reçetesini oluşturamaz:

> Bu tarz bir hükümet, kitlelerin kendi mücadelesinde doğduğu takdirde, ezilen en geniş işçi kitleleri tarafından yaratılmış, mücadeleye uygun işçi teşkilatlarına dayanırsa ancak mümkün olur. Bir parlamento birleşiminden kaynaklı işçi hükümeti, devrimci işçi hareketini yeniden canlandırma fırsatı da sağlayabilir. Ancak gerçek anlamda bir işçi hükümetinin doğmasının ve devrimci bir politika izleyen bir hükümetin sürdürülmesinin en şiddetli mücadeleye ve belki de burjuvaziye karşı iç savaşa götürmek zorunda olduğu açıktır. Proletaryanın tek bir işçi hükümeti kurma girişimi, daha başlar başlamaz burjuvazinin en şiddetli direnişiyle karşılaşacaktır. İşçi hükümeti çözümü, devrimci mücadeleleri bir araya toplayabilir ve harekete geçirebilir.[19]

Komünist partilerin işçi hükümetlerine katılması, başka örgütler antikapitalist mücadeleyi gerektiği gibi ve izleyen koşullara göre tasarladıklarının garantisini onlara verirlerse göz önünde bulundurulabilir: Enternasyonal'in onaylanmasının kabulü, partinin, hükümetin komünist üyeleri üzerinde sıkı denetimi, bu komünist üyeler ile "devrimci kitle örgütleri" arasında sıkı temas, söz konusu komünist partilerin görünümü ve mutlak bağımsızlığının sürdürülmesi.[20]

Karar, işçi hükümeti önerisinin ortaya koyduğu –her çözüm ve her doğru taktik gibi– tehlikelere karşı komünistleri uyarır:

> Her burjuva hükümeti aynı zamanda kapitalist bir hükümetse, her işçi hükümetinin gerçekten proleter bir hükümet yani proleter iktidarın devrimci bir aracı olması doğru değildir.[21]

Aslında pek çok ihtimal vardır. Avustralya ve hemen ardından muhtemelen İngiltere'de olduğu gibi, "liberal bir işçi hükümeti" olabilir ve Almanya "1918-1919'da "sosyal demokrat bir işçi hükümeti" yaşamıştır. Bu iki tip, "devrimci işçi hükümetleri değil, burjuvazi ile kamufle edilmiş karşı-devrimci işçi hükümetleri arasında koalisyon hükümetleridir.":[22]

> Bu "işçi hükümetleri", devletin gerçek sınıf yapısı konusunda proletaryayı aldatmak ya da hatta yozlaşmış işçi yöneticilerinin yardımıyla proletaryanın devrimci saldırısının yönünü şaşırtmak ve zaman kazanmak için kritik dönemlerde zayıflamış burjuvazi tarafından tolere edilir. Komünistler bu tarz hükümetlere katılmak zorunda kalmayacaklardır. Tam tersine kitleler karşısında bu sahte "işçi hükümetlerinin" gerçek yapısını acımasızca ortaya çıkarmak zorunda kalacaklardır. En önemli görevin proletaryanın

19. *A.g.e.*, s. 1016.
20. *A.g.e.*, s. 1016.
21. *A.g.e.*, s. 1017.
22. *A.g.e.*

çoğunluğunu devrime kazanmak olduğu kapitalizmin çöküş döneminde, bu hükümetler, tarafsız bir biçimde burjuva rejiminin dağılma sürecini hızlandırmaya katkı yapabilir.[23]

Enternasyonal'in kongresi üç başka hükümet tipi ayırt eder; "işçi ve köylü" hükümeti –Çekoslavakya ya da Balkanlarda öngörülebilir bir olasılık– komünistlerin katılımı yoluyla işçi hükümeti ve nihayet "en saf biçimiyle ancak komünist bir parti tarafından temsil edilebilen gerçek bir proleter işçi hükümeti." Komünistler ilk iki durumda "proletarya diktatörlüğünü tanımayan" işçi unsurlarıyla birlikte ilerlemeye ve hatta "bazı koşullarda ve belli garantiler altında komünist olmayan bir işçi hükümetini desteklemeye hazırdır. "Ama komünistler işçi sınıfına kurtuluşunun ancak proletarya diktatörlüğü ile sağlanabileceğini kesinlikle açıklamak zorunda kalacaktır."[24]

Aslında komünistlerin elverdiğince katılabildikleri farklı işçi hükümet tiplerinin proletarya diktatörlüğü olmadığını iyi anlamak gerekir:

> Henüz diktatörlüğe doğru gerekli bir geçiş biçimi oluşturmaz ama bu diktatörlüğün fethi için bir çıkış noktası oluşturabilirler. Eksiksiz proletarya diktatörlüğü ancak komünistlerden oluşmuş bir işçi hükümeti yoluyla gerçekleştirilebilir[25].

Leipzig'te tartışmalar

Tartışma, Leipzig'te 28 Ocak-1 Şubat 1923 tarihleri arasında gerçekleşen KPD'nin kongresinde devam edecektir. Yürütme, Kolarov ve aylardır tehdit eden bir bölünmeden uzak durmaya çalıştığı Norveç'ten dönen Radek tarafından temsil edilir.[26] Kongre, Enternasyonal'in kararlarından yana karar vermek zorunda kalacak, sol da Brandler ve Meyer'inkilerin karşısına çıkardığı karşı raporlar sunacaktır. Ernst Meyer birleşik cephe taktiğini ve Merkez'in bundan faydalanmasını savunurken, Rathenau katliamından sonraki kampanya sırasında yapılan oportünist hataları da kabul eder. Zirvede yönetimler arası tartışmaların ardından ve sosyal demokrat emekçiler arasında uyandırabileceği yankı sayesinde elde edilen sonuçların altını çizer.[27] Brandler birleşik cephe ve işçi hükümeti hakkındaki rapordan sorumludur.[28] İşe, faşist tehlike, bu

---

23. *A.g.e.*
24. *A.g.e.*
25. *A.g.e.*
26. 5 ve 6 Ocak tarihlerinde, Norveç partisinin, Enternasyonal'in merkezileştirilmesine karşı çıkan azınlık için kabul edilebilir tüzükler çerçevesinde "özerkliğinin" tanımını yapmak amacıyla ulusal konseye müdahale etmiştir (H. M. Lange ve Meyer, Det norske arbeiderpartis histoire, II, s. 320 ve devamı).
27. Bericht über die Verhandlungen des III (8.) Parteitages, s. 197-219.
28. *A.g.e.*, s. 314-333.

tehlikenin özellikle Bavyera'da ilerlemesi, bunun işçi hükümeti adına yarattığı ölümcül tehlike üzerinde ısrar etmekle başlar. Ona göre partinin faşizmi alt etmek için elinde bulundurduğu araç, birleşik cephe için mücadele etmektir:

> Birleşik cephe taktiği basit bir propaganda formülü değil, kesinlikle bir mücadele taktiğidir. (...) Sefaleti dindirmek için her gün, her fırsatta mücadele edersek burjuvazinin devrilmesi ve proletarya diktatörlüğünün kurulması amacıyla nihai mücadeleyi sürdürebileceğimize inandık. (...) Daha yüksek maaşlar, daha düşük kiralar, düşük fiyatlar için mücadele etmenin, bu kapitalist çöküş döneminde kısa bir dönem için bile proletaryanın varlığını garanti altına almaya yetmeyeceğini iyi biliyoruz ama küçük sonuçlar elde etmek için gündelik zorluklara karşı bu mücadeleyi yine de sürdüreceğiz (...) Amaç, işçi sınıfının saldırı ruhunu ve mücadele gücünü arttırmak, onu kaçınamadığımız büyük çarpışmalara hazırlamaktır.[29]

Komünistlerin:

> "sosyal demokrat liderler, kitlelerin baskısı altında burjuvazinin sol kanadı olmaktan vazgeçmeye ve işçilerin sağ kanadı olmaya karar verecekleri"[30] zaman hazır olacakları teminatını verir.

Nihai mücadele, işçi sınıfı bütüncül bir ordu olarak birleşirse hakkıyla sürdürülebilecektir. Solun taraftarlarını sorgulayan o, partide ilkeler konusunda anlaşmazlık olmadığı, yalnızca bu ilkelerin uygulanması ve özellikle birleşik cephe taktiğinde beliren oportünist tehlikenin boyutu konusunda görüş ayrılıkları bulunduğu inancını onlara söyler. Bundan dolayı pratik sorulara "somut çözümlerin" bulunmasında, partinin bundan böyle bir şey getirmeyecek bir tartışmayı çözüme bağlamasında ısrar eder.

Ruth Fischer bir kez daha edilgen, oportünist ve revizyonist bulduğu Merkez'in ve çizgisinin eleştirisini yapar. Brandler'in işçi hükümeti yorumunun aslında burjuva demokrasisi ile proletarya diktatörlüğünü uzlaştırma çabasından başka bir şey olmadığını ortaya koymaya çalışır.[31] Meydan okuyarak, müdahalelerinden birini şu cümleyle bitirir: "Mücadeleye devam edeceğiz; istediğiniz kadar kükreyebilirsiniz."[32]

Karşı raportör Maslow, daha az saldırgan ama özellikle işçi hükümeti meselesi konusundaki eleştirisinde daha keskindir. Merkez'in saf bir parlamenter anlayışa sahip olduğunu ve onun zirvede uzlaşmaların çıkması arzusunun sosyal demokrat yöneticilerde ciddi yanılsamalar ortaya çıkardığını düşünür. Onu Fabrika konseylerinin önemini sav-

29. *A.g.e.*, s. 318.
30. *A.g.e.*, s. 328.
31. *A.g.e.*, s. 238-240.
32. *A.g.e.*, s. 287.

saklamakla suçlar. Zirve anlaşmalarının karşısına tabanda seferberliği çıkarır:

> Bir işçi hükümetinin oluşturulması sıkı koşullara değil, her verili durumda, iktidar, varlık, gelişim imkânı, mücadele kapasitesi, proleter mücadele örgütlerinin (işçi konseyleri, denetim komiteleri) savaşçı ruhu, işçi sınıfının silahlara sahip olma zarureti (...), saldırıya geçmek için savunmadan vazgeçmesi meselesini ortaya koyan kitlelerin hareketine bağlıdır.[33]

Aslında görüş ayrılıkları ciddi ve bunların ilkelere taşınmayacaklarını ifade eden hatipler iyimserdir. Gerçekten de bir taraftan sol, Merkez'in düşündüğü gibi, sosyal demokrat yöneticilerle en azından geçici bir ittifak anlamına gelmesi ölçüsünde işçi hükümeti önerisini reddeder zira doğaları gereği onların burjuvazinin temsilcileri olduklarını ve bir işçi hükümetinde proletaryaya ihanet edebileceklerini düşünür; sosyal demokrat partinin doğuştan karşı devrime bağlı olduğunu göz önünde bulundurarak, Brandler'in onu burjuvaziden ayırma ve sağ kanadı bir işçi bloğu haline getirme çabalarıyla yalnızca dalga geçer. Bir taraftan da, doğduğundan beri goşist saldırı anlayışına sadık bir şekilde, savunma önerilerini yalnızca ağız ucu kabul eder, "geçiş önerisi" kavramını göz önünde bulundurmayı reddeder ve gerçek değerlerin ele geçirilmesi, fabrika konseylerinin ya da denetim komitelerinin oluşturulması gibi talepleri yol gösterici ve kısa vadede iktidarın ele geçirilmesine hazırlayıcı önlemler olarak düşünür zira işçi hükümetinin kendisi ancak silahlı proletaryaya dayanmış olarak tasarlanabilir, sonuç olarak da ilk aşamayı ya da çok gerekirse proletarya diktatörlüğünün ilk yüzünü oluşturur.[34] Solun, kongrenin oyuna sunduğu tezlerin özü budur. 59'a karşı 118 oyla merkez adına Brandler tarafından sunulan tezleri tercih eder.[35]

Brandler'in tezleri

Kongre tarafından benimsenen "birleşik cephe ve işçi hükümeti taktiği hakkındaki tezler", 3. Enternasyonal'in 4. Kongresi'nde oylanan çözümlerin Almanya'ya uygulanması teşebbüsüne neden olur. Öncelikli olarak bu tezler, iktidar mücadelesinin bir kitle mücadelesi, işçi sınıfı çoğunluğunun kapitalist azınlığa karşı mücadelesi olduğunu hatırlatırlar. Sınıf mücadelesi için birleşik cephe mücadelesi, komünist bir partide devrimci öncünün örgütlenmesinden başlar, sendika ve reformist partilerde örgütlenmiş emekçilerin kazanılmasıyla devam eder. Ama "kendisi kitlenin bir parçası, öncüsü olan komünist partinin proletaryanın sınıf amacından, politik iktidarın ele geçirilmesinden

33. *A.g.e.*, s. 345.
34. *A.g.e.*, s. 142-150.
35. *A.g.e.*, s. 375.

başka hiçbir amacı yoktur", bu yüzden kâh örgütlediği ya da katıldığı eylemlerle, kâh bütün işçi örgütlerinde gündelik çalışmasıyla kitlelerin güvenini kazanmalıdır.

Oysa proleter sınıfın tek cephe örgütlenmesi yolunda ilk engel, reformist sosyal demokrat yöneticilerin kesin düşmanlığında yatar; bu yöneticiler sınıf işbirliği politikasıyla, proletaryanın burjuva saldırısına karşı koymasını engellemeye çalışır: komünistler, emekçilerin güvenini burjuvaziye karşı savaşın örgütlenmesi için somut mücadelede kazanabilir ve reformist yöneticilerin maskesini düşürebilirler:

> Birleşik cephe taktiği reformistlerin maskesini düşürmek için bir manevra değildir. Tam tersine reformistlerin maskesini düşürmek, birleşmiş bir biçimde proletaryayla sıkıca kaynaşmış mücadele cephesi kurmanın bir yoludur.[36]

Komünistler her an mücadeleye hazır olmak zorunda olduklarından, birleşik cephenin oluşturulması amacıyla ortak bir mücadele için öteki işçi örgütlerine öneriler getirmeye de her an hazır olmalıdırlar:

> Proleter birleşik cephenin inşasının ancak kitlelere bir mücadele (yalnızca "tabanda") çağrısıyla ya da zirve teşkilatlarıyla ("tepede") müzakerelerle mümkün olabileceği anlayışı, anti diyalektik ve değişmezdir. Birleşik cephe daha ziyade sınıf mücadelesinin, sınıf bilincinin uyanmasının ve proletaryanın daima daha güçlü tabakalarındaki mücadele iradesinin canlı süreci aracılığıyla gelişecektir.[37]

Dolayısıyla birleşik cephe için mücadele, hem sendikalar ve kooperatifler olmak üzere eski kitle işçi örgütlerinin kazanılmasından hem de fabrika konseyleri, denetleme komiteleri ya da politik işçi konseyleri gibi sınıfı içine alan yeni örgütlerin kurulmasından geçer:

> Burjuvazinin devrilmesi için politik işçi konseylerinde örgütlenen devrimci birleşik cephe, kitleleri komünizme kazanmak için mücadelenin başına değil, sonuna yerleşir.[38]

Tezler, önceki aylar ve haftalar boyunca ortaya çıkan iki "sapmaya" karşı KPD'yi uyarır. Sağa sapma, ortak eylem sırasında ortaklara verilen aşırı ödünlerle, kendi komünist tavrını ifade etmekte bir tereddütle, mücadeleyi özellikle reformist sendikalara götürmekte çekincelerle ifade edilir. Sola sapma ise, partinin faaliyetinin her anında kararlı çizginin uygulanmasında kendini gösterir: "tabanda" birleşik cephede ısrar, işçi hükümetinin proletarya diktatörlüğü olacağı ve ancak

---

36. *A.g.e.* ve Dokumente und Materialen zur Geschichte der Deutschen Arbeiterbewerung, Bd VII (1922-1923), II, s. 247.
37. *A.g.e.*, s. 247-248.
38. *A.g.e.*, s. 248.

iktidarın ele geçirilmesinin arifesinde geçerli bir çözüm oluşturacağı iddiası, kitlelerin bilincini yükseltmek için geçiş önerisinin gerekliliğini kabul etmenin reddi, KPD'nin "oportünist" çizgisinin Sovyet Rusya'da benimsenen NEP'in Almanya'da uygulanmasından kaynaklandığı genel iddiası. Edilgenliği cümlelerin arkasına saklayan sol, partide "goşist" bir ruh hali, gizli bir düşmanlık ve yöneticilere, merkeziyetçiliğe ve genel olarak disipline karşı bir güvensizlik yaratmıştır.

Tezler daha sonra, işçi hükümeti önerisinin komünist partiyi birleştirebilecek tek öneri olduğunu göstermeye çalışır:

> İşçi hükümeti, geniş kitlelerin burjuvaziye karşı mücadelesi sırasında reformist yöneticilerin emekçilerin mücadele arzusuna bir taviz olarak ortaya çıkabilir. İşçi hükümeti bir proleter kitle mücadelesi döneminde, ekonomik krizi aşma yetersizliği yüzünden burjuvazinin tavrının işçi sınıfının mücadeleleri tarafından ciddi şekilde sarsıldığı bir dönemde ortaya çıkabilir. İşçi hükümeti ne proletarya diktatörlüğü, ne de ona doğru barışçıl, parlamenter bir yükseliştir. Proleter organlara ve proleter kitle hareketlerine dayalı bir işçi politikası gerçekleştirmek için burjuva demokrasisinin araçları çerçevesinde ve öncelikle bu araçlarla işçi sınıfının bir girişimini oluşturur; bununla birlikte proletarya diktatörlüğü demokrasinin çerçevesini havaya uçurur, yerini bütünüyle proleter organlarla ikame etmek için demokratik devlet aygıtını yok eder.[39]

3. Enternasyonal'in 4. Kongresi'nin kararının ardından işçi partilerinin parlamenter zaferi temelinde inşa edilmiş bir işçi hükümeti varsayımını sürdüren tezler şunları ifade eder:

> İşçi hükümeti "basitleştirilmiş bir devrim" ya da burjuvazinin direnişini kıracak ve böylelikle reformist geçinmekte yerinde davranacak bir "ikame diktatörlüğü" değil, bir mücadele, proletaryanın kendi burjuvazisine –zeminde kendi isteğiyle bir adım atmasına izin vermeyecek– karşı şiddetli mücadele dönemidir. (...) Komünist Parti, işçi hükümetinin, kendi varoluşu için şu günlerde proletaryanın mücadelesini destekleyecek tek hükümet, burjuvazi önünde, koalisyon ve sosyal demokrat hükümetler karşısında teslim olmadan proletaryanın çıkarlarını temsil edebilecek tek hükümet olduğunu iddia eder.[40]

"İşçi hükümetlerinin" alınyazısı kesin olarak komünist partilerin politikasına ve onların işçileri komünizme ve proletarya diktatörlüğünün gerekliliğinin tanınmasına kazanma biçimlerine bağlı olacaktır:

> İşçi hükümetinin tereddütlerini, yetersizliklerini ve hatalarını devrimci birleşik cephenin ve politik organlarının giderek keskinleşen mücadelesiyle aşmak, emekçileri oportünist yöneticilerinden ayırmak, onları demokratik

39. *A.g.e.*, s. 25.
40. *A.g.e.*, s. 252-253.

ve barışçıl yanılsamalarından kurtarmak, işçi hükümetinden önce ve işçi hükümeti sırasında komünist partinin görevleri işte bunlardır.[41]

Tezler, komünist parti temsilcilerinin işçi hükümetine muhtemel girmesi lehinde karar verirler:

İşçi hükümetine katılım, komünist parti için proletaryanın devrimci hedefi konusunda herhangi bir taviz, herhangi bir şey ve herhangi bir taktik manevra anlamına gelmez; komünist partinin burjuvaziyle kopmak ve komünistlerle birlikte saat talepleri için mücadeleye girişmek istediklerini açıkça ortaya koyan reformist işçi partileriyle ortak bir mücadelede savaşmaya mükemmelen hazır olduğu hakikatidir.[42]

Gerekli katılım koşulları arasında en önemlileri, yasama konusunda proleter birleşik cephe organları ve proletaryanın silahlandırılması tarafından oynanan rolün tanınmasıdır:

Komünist partinin bir işçi hükümetine katılması konusunda belirleyici olan reformist yöneticilerin vaatleri değil, politik durumun bütününün incelenmesi, burjuvazi ile proletarya arasındaki güç ilişkileri, proleter kitlelerin dayanma gücü, düzgün sınıf örgütlerinin varlığı, reformist bürokrasinin direnme kapasitesi ve ilk planda komünist partinin, kitleleri, kendi talepleri için mücadeleye sürükleme kapasitesidir.[43]

Tezler, proletaryanın demokratik burjuva devlet çerçevesindeki her türlü tavrı gibi, işçi hükümetinin yalnızca bir destek noktasını, "kendi hegemonyası için mücadelesinde" proletarya adına bir merhaleyi oluşturduğunun altını çizer:

İşçi hükümeti hiç de zorunlu bir aşama değil, politik iktidar mücadelesinde olası bir aşamadır.[44]

Son hüküm, devletlerde işçi hükümetleri meselesini ele alır. Meselenin tarihinden, Landtag'ta komünistlerin oylarının desteğiyle sosyal demokrat hükümetlerin oluşumundan bahsettikten sonra, tezler şunları ifade eder:

Devletin işçi hükümetleri keskin politik kriz durumlarında ortaya çıkar yani kitlelerin itiş gücünün, sosyal demokrat yöneticilerin bir kısmının proleter bir sınıf politikası alanında yer almaya karar verecek kadar güçlü olduğu bir anda. Bir devletin işçi hükümeti, proleter sınıf organlarına dayanan sosyal demokrat ve komünist bir hükümettir. Bu işçi hükümetinin politik temeli burjuva parlamentosu değil, parlamento dışı sınıf organlarıdır. K.P.D.,

41. *A.g.e.*, s. 253.
42. *A.g.e.*
43. *A.g.e.*
44. *A.g.e.*

Reich'ta mücadele için destek noktaları oluşturmak amacıyla bu bölgesel hükümetlere katılır. (...) Devlet işçi hükümetleri kendi aralarında sıkı ilişkiler kurmalı, kapitalist hükümete karşı (tamamen burjuva ya da burjuva-sosyal demokrat koalisyon hükümeti) kızıl bir blok oluşturmalıdırlar.[45]

Kongrenin geleceği

Kongrede Brandler'in tezlerine karşı kendini gösteren muhalefet, Moskova'da, Komisyon'da olduğu kadar Yürütme'de de dile getirilen çekinceler, Leipzig Kongresi'nin geleceğine ilişkin rahatsızlığı ortaya koyar. Her şey sanki Enternasyonal'in başta gelen unsurlarının bir kısmı Ruth Fischer'in argümanlarına duyarlıymış ve 3. Enternasyonal'in 4. Kongresi'nin tezlerinin Almanya'da gelişme biçimleri karşısında güvensizlik hissediyormuş gibi olup biter. Farklı ülkelerin komünist basını, mesela, Yürütme'de K.P.D. delegesi Edwin Hoernle tarafından temsil edilen ve pek çok bakımdan Brandler'in fazla oportünist bulunan tavrının bir düzelticisi olan tartışmaya katkıyı ortaya koyar.[46]

Aslında Hoernle meseleyi, Ruth Fischer'in ortaya koyduğu aynı çerçevede ele alır: işçi hükümeti çözümünün SPD'den etkilenmiş militanlara ve işçilere göre rolü neydi? Sağcı ya da solcu olsun bütün komünistlerin ortak hedefinin sosyal demokrasi saflarının parçalanması, tabanlarının komünist saflara geçmesi olduğunun altını çizer; bununla birlikte bu sonuçlar devrimci mücadelelerin başında değil, ancak sonunda elde edilebilir. Oysa işçi hükümeti böyle mücadeleler başlatabilir. Hoernle, bunu gerçekleştirmek için "komünist partinin, öncelikle sosyal demokratlara –kitlelerin kendisinin onların maskesini düşürecek durumda olması için– kitlelere göründükleri gibi yani dürüst insanlar gibi muamele etmesi" gerektiğini belirtir. Yöneticiler arasındaki görüşmelerin gerekçesi budur.

Bunun dışında, burjuva demokrasisi çerçevesine bağlı kalmaktan uzak duran bir işçi hükümetinin belli başlı görevlerinin, tam tersine bu çerçeveyi yıkmayı hedeflediğini ortaya koymaya çalışır zira "işçi konseylerinin ve işçi savunma birliklerinin sistemli bir şekilde oluşmasını, örgütlenmesini ve merkezileşmesini, ordunun ve polis teşkilatının ve burjuva yargı ve idare organlarının yıkılmasını" gerçekleştirmesi gerekecektir.[47] Bu arada işçi hükümetini "burjuva demokrasisi çerçevesine" değil, "burjuva diktatörlüğü" ile "proletarya diktatörlüğü" arasına yerleştirmek için daha diyalektik –sol kadar Brandler'in gözünde de daha kabul edilebilir– bir formülle şöyle bitirir:

45. *A.g.e.*, s. 254-255.
46. Edwin Hoernle, "Die Taktik der Einheitsfront aus dem Parteitag der K.P.D.", Die Internationale, no 6, 15 Mart 1923, s. 179-15.
47. *A.g.e.*, s. 183.

İşçi hükümeti henüz proleter bir diktatörlük olmadan bir burjuva diktatörlüğü değildir. Devrimci gelişimin diyalektik sürecinin ortasında, bir geçiş aşamasını oluşturur: tam da yaşarken onun ortadan kaldırılmasına girişir.[48]

Bu, takdire değer ama derin görüş ayrılıklarını ortadan kaldırmayan sentez çabasıydı. Uygulamaya geçirilmesi söz konusu olur olmaz anlaşmazlıklar patlak verir. Saksonya'da, Landtag'ta azınlıkta olan Buck hükümeti daha yeni istifa etmiştir. Paul Böttcher, Sakson komünistlerin bir işçi hükümetinin oluşturulmasını kolaylaştırmaya ve sosyal demokratlara burjuvaziyle yeniden ittifak yapma bahanesi veren hiçbir şey yapmamaya kararlı olduklarını ilan eder. Ruth Fischer acilen, her türlü kitle eyleminin dışında tasarlanmış onun düşüncesinden, kongrelerin çözümleri lehine bahsedilemeyeceğini zira yalnızca oportünist ve parlamenter düzlemde kaldığını söyler.[49]

Tezlerin titiz bir şekilde ifade edilmesi, uzlaşmazlık gerçeğini gizleyemez. Emekçilerin çoğunluğunu oldukları şekilde kazanmanın gerekliliğiyle hipnotize edilen Brandler ve yandaşlarının, yanılsamalarından dolayı onlar tarafından kabul edilebilir bir geçiş önerisi aradıkları ve vaat ettikleri işçi hükümetinin öncelikle –şimdilik başka hiçbir şey olamadığından– varolan kurumlar çerçevesinde sosyal demokrat partiyle bir ittifaktan başka bir şey olmadığı doğrudur. Gerçek şu ki, Ruth Fischer ve Maslow kendi adlarına "birleşik cephe" ve "işçi hükümeti" ifadelerini kullandıkları zaman, ilkini tabanda, ikincisini "proletarya diktatörlüğünün bir ikamesi" olarak anlarlar, politikaları, 1918'den beri bütün goşistlerin savunduğunun, hatta ne yazık ki Alman partisinin pek çok kere izlediğinin bire bir aynısıdır: bağlamdan bağımsız olarak başlatılmış devrimci saldırı, her türlü geçiş önerisinin reddi, yalnızlığa ve başarısızlığa götüren yol.

Lenin'in ve Yürütme'nin, görüş ayrılıklarını aşmanın tek yolu olarak iki eğilim arasında bir işbirliği geliştirme çabaları, dolayısıyla boşa çıkmıştı.[50] Leipzig kongresinin tartışmalarına damgasını vuran sayısız olay bu durumu ortaya çıkarır. Zaten ilk gün Ruth Fischer'in Merkez'e yönelttiği suçlamaların tonu, "onun edilgenliğini, oportünizmini ve revizyonizmini"[51] ifşa etmesi, özellikle Kongre başkanı Stolzenburg ve Yürütme'yi temsil eden Kleine'ninsert tepkilerine yol açmıştır.[52]

48. *A.g.e.*, s. 285.
49. Bericht über die Verhandlungen des III (8) Parteitages, s. 286 ve devamı.
50. Brandler, 12 Ekim 1922 tarihinde E. Meyer'e gönderdiği bir mektupta, Berlinlilerin "fraksiyonel kirlilikten" (Fraktionsschweinereien) bahsediyor, R. Fischer'in sorumluluklarını askıya almayı öneriyordu (Rosa Léviné-Meyer Arşivler, aktaran H. Weber, Die Wandlung, t. 1, s. 45, no 88). Sonuçta hiçbir yaptırım alınmamıştır.
51. Bericht III (8)..., s. 240.
52. *A.g.e.*, s. 247.

Fischer üçüncü gün şahsi bir açıklama için söz ister ve bu durumdan Berlin-Brandenburg bölgesi adına esaslı bir müdahalede bulunmak amacıyla yararlanır. Stolzenburg ondan sözünü geri almasını ister, Maslow kongreyi, başkanı azletmeye çağırır: hengame ancak, bir yanlış anlaşılmadan[53] bahseden Pieck'in uzlaştırıcı müdahalesinden ve gündeme geçilmesinden sonra yatışır. Başka bir olay, Merkez'in seçimini hazırlayan kapalı oturumlar sırasında gerçekleşir. Seçilen yönetim, üyelerinin sayısını on dörtten yirmi bire yükseltmeyi önerir ve solun hiçbir temsilcisini içermeyen ama önemli olduğunu düşündüğü bir ödünle başlangıçtan beri goşistlerin saldırılarının hedefi olan Ernst Meyer'i de dahil etmeyen yirmi bir isimlik bir liste teklif eder. Ernst Meyer, bazı bölgelerin kendisine karşı "çekincelerinin" onlar tarafından kongrede ifade edilmemelerini isteyen bu "eşi görülmemiş" durumu protesto eder.[54] Sol, vekillerin üçte birine sahip olduğu partideki gücüne uygun olarak yönetimde temsiliyet ister. Berlin-Brandenburg, Wasserkante ve Orta Renanya delegelerinin seçimde oy vermeyeceklerini ilan eder. Bir gece oturumu sırasında Koralov'un yanında bulunan Radek, Brandler'in, Merkez'in sol üye listesine girmesini sağlamak için Yürütme'nin yetkisini işin içine katar.[55] Ama –kuşkusuz Brandler'in direnci– yirmi bir isimlik yeni liste aslında solun üç militanı, Ewert, Lindau ve Pfeiffer'i içeriyorsa da bu ayrıcalık Lindau'yu ılımlı bulan ve bilhassa Ewert'i, Radek'in gözdesi sayan muhalefeti yatıştırmaya özgü değildir.[56] Dokuz bölge bu aday listesini sunmak için Merkez'e katılır. Berlin, Wasserkante,

---

53. *A.g.e.*, s. 299.
54. Weber, Die Wandlung, I, s. 46.
55. Redek'e şiddetle karşı çıkan Ruth Fischer, onun solun yöneticilerini dışarıda bırakma niyeti olduğunu ifade eder; doğrulanmaz bir iddiadır bu. Bu son girişimini ve "fazla ileri gittiği" inancına bir destek arayışında olduğunu ifade eder. Radek, Aralık 1926'da Clara Zetkin'e gönderdiği bir mektupta, onun için "Ruth Fischer, Maslow, Urbahns, Scholem'im devrimci işçi tabakasını temsil ettiğini", bu tabakanın da "devrimci sabırsızlığı" simgelediğini açıklayacaktır. Bu konuda: "Komünist işçilere, umutsuz bir azınlığın iktidarı ele geçirebilecek durumda olmadığını açıkça ifade etmek için bununla mücadele etmeliydik. Ama sınıfımızın umudunu oluşturan bu kitleden ayrılmak istemiyorduk", der. Kongre hadisesi hakkında: "Kendi girişimimle, Leipzig Kongresi sırasında Ruth Fischer merkeze getirilsin diye ısrar ettim; kongre önerimi reddetti. Düzenli olarak politikacılara, bağımsız bir parti ile komünist bir parti arasındaki farkı anlamayan yoldaşlara bir dengele oluşturmak için solun temsilcilerinin merkezde olmasını istiyordum" (Troçki Arşivler, *The New International*, 1, no 5, s. 155 içinde). Ruth Fischer tarafından aktarılan bu metin (*a.g.e.*, s. 509, n. 9), Ruth Fischer'in doğrulamak istediği Radek'in manevralar tezini hükümsüz kılar; aslında Radek, solun –en başta da Ruth Fischer'in– dışlamasının ve bölünmenin peşi sıra gitmekten ibaret olan yürütmenin o zamanki politikasına karşı tavır alır. Bkz. Angress, *a.g.e.*, s. 275 ve devamı, P. Maslowski, *Thaelmann*, s. 42, E. H. Carr, *The Interregnum*, s. 158-159. Son verirken, Ruth Fischer'in, Enternasyonal'in Ocak 1924 tarihli yürütmesine şunları ifade ederken kendini de önceden yalanladığını not edelim. Yürütme'nin temsilcisinin son dakika müdahalesi, bölünmeyi önlemeyi başarmıştı" (Die Lehren der Deutschen Ereignissei, s. 51).
56. Ruth Fischer (*a.g.e.*, s. 225 ve 229-230), merkezin yeniden gözden geçirilmiş listesinin, solcu denilen dört aday içerdiğini, bunun da açık bir karışık anlamına geldiğini yazar. Ancak yalnızca Ewert'i zikreder.

Hesse-Frankfurt ve Orta Renanya bölgesi, soldan yalnızca dört yönetici isminin yani Ruth Fischer, Geschke, Katz ve König'in bulunduğu başka bir listeyle ona karşı çıkar.[57] Nihayet Doğu Prusya bölgesi yalnızca Ernst Meyer'i sunar.[58] Sonuç olarak Merkez'in listesi sıkıntısız bir çoğunlukla bütün olarak seçilir.[59]

Bu şekilde seçilen Merkez, bir başkanın seçildiğinden bahsedilmese de bir yöneticiye sahiptir. Alman partisinin yeni lideri Heinrich Brandler'dir. Kırk iki yaşında, duvar ustası ve eski sosyal demokrat militan olan Brandler, bir sendika lideri olması yanında eski Spartakist küçük grubunun kıdemlilerinden biri, bir "kitle" militanı, Chemnitz'te parti kurucusu ve mükemmel bir örgütleyicidir. Levi'nin istifasından sonra zaten V.K.P.D. başkanlığına getirtilmiş ve bu sıfatla Mart Eylemi'nin sorumluluğunu almıştır; bu da tutuklanıp mahkûm edilmesine neden olur. Salıverilmesinden sonra, Enternasyonal'in daimi üyesi olarak aylarca Moskova'da kalmıştır. Ufak tefek, tıknaz ve bir iş kazasının ardından kambur kalanBrandler'in, son derece belirgin bir Sakson aksanı vardır. Kilolu, geniş sakin çehreli, planlı ve sabırlı, kuramcıdan çok uygulamacı, cömert ve soğukkanlı bir insan olması yanında, pek çok bakımdan Alman hareketinin ve onun sosyal demokrat geleneğinin en olumlu taraflarını temsil eden tipik bir işçi yöneticisidir. Almanya'ya geri dönüşünden başlayarak itham ettiği Yürütme'nin –onun "Berlinlilere" karşı kininden kuşkulansa bile– güveninden faydalanır.[60] Yanında, ona benzeyen militanlar, sendika militanları, Heckert, Böttcher, Walcher, Koenen, Remmele, Stoecker ve elbette Clara Zetkin gibi kitle liderleri; hikâyesi, *alter ego*'suna dönüşecek çok farklı bir insan olan August Thalheimer; ne hatip, ne yazar değilse de etkili, yeni gelmiş bir örgütçü, eski marangoz Walter Ulbricht ve aynı zamanda Zinovyev'in –bazı benzerlikleriyle anılan– güvenilir adamı, Alman Auguste Kleine mahlasıyla Merkez'e seçilmiş Guralski bulunur. Onların gerisinde, perde arkasında ve olayları yerinde ya da Moskova'da yakından izlemek için çağrılan, en

57. Ruth Fischer, *a.g.e.*,.başka açıklama yapmadan, Maslow ve Thaelmann'ın adaylıklarını engellemek için, muhtemelen gerçekleşmeyen Radek'in "manevralarından" bahseder. Kendi adaylığı konusunda suskun kalır.
58. Ruth Fischer, *a.g.e.*, Ernst Meyer'in, K.P.D. içinde Yürütme'nin bir fraksiyonunun oluşturulmasına katılmaya karşı çıkmayı reddettiği için, Radek' in önerisi üzerine uzaklaştırıldığını ifade eder. Bunu derken, bizzat kendisinin ona karşı saldırılarını unutur.
59. Ruth Fischer, *a.g.e.*, solun delegelerinin merkez için seçimde çekimser kaldıklarını ifade eder: doğru olmayan bir iddiadır bu; 59'u soldan yana ve Brandler'in tezlerine karşı oy kullanırken, en fazla 16 delege çekimser kalmıştır. 159 oyla Lindau'nun, 192 oyla Pfeiffer'in önde yer almaları anlamlıdır: Merkez'in ve solun taraftarları onlara oy vermişlerdi. Sonra Clara Zetkin, Eberlein, Frölich, Hoernle ve 166 oyla Brandler geliyor, bu da oylamaya katılan goşistlerin sayısını otuzun üzerinde tahminine izin veriyordu. 117 oyla Ulbricht ve 107 oyla Karl Becker en son seçilenlerdi (Bericht III (8)..., s. 382).
60. Bkz. 2744 no'lu dipnot.

az Kasım 1922'den başlayarak Brandler'i öne süren ve onunla birlikte Leipzig kongresini hazırlayan Radek vardır.

Başka zamanlarda sağlam gibi görünen bu yönetimin yerleşmesi sırasında, Almanya'yı temelinden sarsacak fırtına kendini gösterir.

35
Ruhr'un İşgal Edilmesi

1923 senesi, savaş sonrası Almanya'sı için "korkunç bir sene" demektir. Savaşın sonuçları, gelişmiş kapitalist bir ülkede benzersiz bir krize yol açar. İki yıldır devam eden ekonomik zorluklar, Fransa'nın 1923 Ocak ayında Ruhr'u işgal etme kararından sonra gerçek bir sosyal ve politik alt üst oluşa dönüşür.

Tazminat ve egemenlikler meseleleri

Versay Antlaşması'nın 231. maddesi, "tazminatların" Almanya tarafından ödenmesini öngörüyordu. Bu mesele hızla muzaffer güçler arasında ihtilaf konusu haline geldi. 1919'dan itibaren İngilizler, Amerikalılar ve Fransızlar tazminat komisyonlarında birbirleriyle çatışır ve arka arkaya müttefikler arası konferanslar gerçekleşir, bununla birlikte Alman diplomasisi partiyi bu uyuşukluktan çekip çıkarmaya çalışır. Temmuz 1920'deki Spa konferansı toplanacak meblağın İtilaf Devletleri arasında dağılımını belirler ve prensipte anlaşılan düzenlemelere karar verir. 1921 Ocak ayında gerçekleştirilen Paris konferansı, bir kısmı sabit, bir kısmı Alman ihracat ürünlerine göre oranlanan faizlerle kırk iki yıllık ödentinin aktarılmasına karar verir. İlk Londra konferansı, yirmi milyon altın-Alman Markı tutarındaki bir taksidin ödenmemesi yüzünden, karşılık olarak Düsseldorf ve Duisburg'un işgal edilmesine karar verir. Mayıs 1921 tarihindeki ikincisi, tahrip edilen değerlerin karşılanmasından ayrı olarak, Alman ihracatı meblağının yaklaşık %26'sına denk düşen bir ödentiye yükseltilip yıllık 2 milyar altın-Alman Markı olarak belirlenmiş Alman borç meblağını 132 milyar altın-Alman Markı olarak belirler. Alman hükümeti Temmuz 1922'de, Fransız hükümetinin reddetmekte kesin kararlı olduğu bir moratoryum ister. 10 Ocak 1923'te, Müttefiklere ve Avrupa bakış açısının öfkesine rağmen Poincaré hükümeti, "verimli bir teminatı ele geçirmek" bahanesiyle General Degoutte'a Ruhr'u işgal etme emri verir.

İtilaf Devletleri arasındaki uzlaşmazlıklar, ne barışın ya da politik ahlaka ilişkin farklı anlayışlara, ne de "Almanya'nın geleceği" perspektifleri

konusundaki görüş ayrılıklarına bağlıdır. Fransız sanayiciler Kuzey'deki tesislerin imha edilmesinin zararının karşılanmasını, Lorraine'de edinilen dökümhanelerin geliştirilmesini isterler. Yukarı-Silezya havzasının dörtte üçünü yitiren Alman endüstrisi, Fransa'ya tazminat niteliğinde muazzam miktarda kömür sağlamak zorunda kalır. İngiltere kömür sanayi, Almanya'nın, Fransa'ya ihracatını yarı yarıya azaltan bu sevkiyatları yüzünden tehdit altındadır. Fransız demir-çelik sanayicileri, özellikle Ruhr'dan metalürjik kok kömürü tedarikinden yanadır. Alman ağır sanayi, Lorraine bölgesi maden yataklarının yitirilmesinden sonra minerale ihtiyaç duyar. Fransız ile Alman ağır sanayi arasında bir ittifak olasılığı ve bir Fransız-Alman kartelinin oluşması, İngiltere'nin Avrupa pazarından atılması ve onun metal ürünleri için önemli pazarların yitirilmesi anlamına gelebilecektir.

İki büyük Fransız bankası olan Union Parisienne ve Paris-Hollanda Bankası ile Belçika Société Générale tarafından temsil edilen çıkarlar bu hedefi gerçekleştirmeye çalışır. Raymond Poincaré, bu kapsamlı operasyonun, bütün dizginleri elinde bulundurmaya kararlı taraftarları göz önünde bulunduran politikacısıdır. 1919'dan başlayarak Almanya'da Fransız işgal yetkilileri ve Renanya'da İtilaf Devletleri arası yüksek komisyon Başkanı, Palatina güçlerinin Komutanı Metz'den General Tirard, Renanya'da "ayrılıkçı" bir hareketi teşvik etmeye çalışır. Ulusalcıların ve komünistlerin söylediği gibi, Almanya gerçek anlamda "sömürgeleştirilemediği" için, Paris'te, onu parçalamayı düşünürler. Ruhr'u içine alan bir Renan Devleti, Avrupa'da Fransız hâkimiyetinin politik dayanağını ve Avrupa pazarında Fransız-Alman ortak egemenliğini inşa edebilecektir.

ABD bu planlara "Almanya'yı kurtarmanın" gerekliliği adına kesinlikle karşı çıkar. Fransız hükümetini tazminatlara ilişkin meblağlarda indirime razı etmeye, Almanya'nın paylaşılmasından vazgeçirmeye çalışırlar. Amerikalı kapitalistler, ekonomik kalkınması ve tazminatların ödenmesi için Almanya'ya gerekli sermayeyi sağlamaya hazır olduğunu bildirir. Eugène Varga'nın belirttiği gibi, "Birleşik Devletler, normal bir duruma rağmen endüstriyel iş gücüne ihtiyaç duyan dünyanın tek ülkesidir (...), Alman sanayi proletaryasını, ona bizzat Almanya'da işleyeceği hammaddeler sağlayarak besleyebilecek tek ülkedir."[1] Özetle İngiltere, baskısı, en çok korktuğu ihtimali ortadan kaldırabilecek ABD'ye uyum sağlar. Varga'nın yazdığı gibi, "kıtasal Fransız emperyalist sisteminin karşısına, İngiliz-Amerikan dünya pazarı sistemi her gün daha fazla birlik içinde yükseliyor."[2]

1922 senesinin sonunda, Poincaré hükümeti bir anlaşma planı sunar. Alman Markının –sürekli devalüasyonu Almanya için bir yükten kurtuluş

1. "Ekim-Aralık 1922'deki durum –Fransız İngiliz tazminat planları– önemli veriler", *Com.int.*, no 11, 7 Şubat 1923, s. 67.
2. *A.g.e.*

aracı olan– bütçeyi dengeleme önlemlerinin, sermayenin kaçışına ve yabancı paranın birikmesine karşı önlemlerin istikrarlı hale getirilmesini öngörür. Merkezi Berlin'de bulunan garanti komisyonu, aslında Alman finans yönetimini üstlenecek, "ona yersiz gelen harcamalara karşı çıkabilecek, mümkün olduğuna inandığı her çeşit gelir artışını önerebilecektir": Böylelikle Almanya 1914'ten önce Türkiye'den daha ağır bir vesayet altına girecektir. Piyasadan ayrı olarak, iki yıldan fazla mühleti ve genel olarak da işgal ordusunun bakım maliyetleri ve doğal teslimatlar konusundaki her türlü mühleti reddeden Fransız hükümeti, garantiler ister: kömür üretiminin ve teslimatların gerçekleştirilmesinin merkezi Essen'de bulunan müttefikler arası bir komisyon tarafından gözetimi, bir güvence bedelinin yabancı para olarak verilmesi, stoklara el konması.

"Pasif Direniş"

Ruhr'un Fransız-Belçika birliklerince işgal edilmesinin hemen ertesinde, Cuno hükümeti yabancı şiddete karşı direneceğini ilan eder. 12'sinde, Başkan Ebert bu yönde birçağrı ortaya atar. 13'ünde, Reichstag 12'ye karşı 284 oyla "pasif direnişe"[3] karar verir: hiçbir Alman, işgal yetkilileriyle işbirliğini kabul etmemelidir, her türlü ilişki yasaktır. Olaylar işgalin uzamasıyla ikiye katlanır. Düsseldrof ve Bochum'da silahlı eylemler, orada burada demiryolu ya da maden işçilerinin grevleri olur. İşgal yetkilileri bu direnişi kırmak için sert önlemler alır. 19 Ocak'ta Dortmund Belediye Başkanı'nı, 27'sinde oğul Fritz Thyssen'i tutuklarlar. Alman hükümeti, işçileri, "yurtsever grev" adını verdiği şeye teşvik eder ve işgalciler için çalışmayı kabul edenleri "hain" saymakla tehdit eder. 27 Ocak'ta, Fransız askeri yetkililer, grev yüzünden pratikte felç olmuş Ruhr demir yollarının işletilmesini ele almaya karar verdiklerini ilan ederler.[4] 29 Ocak'ta sıkıyönetim ilan edip, işgal edilmiş bölgeyi Hollanda sınırına kadar yaymayı karara bağlarlar.[5]

Çatışma Ocak ayının başında daha şiddetli bir hal alır. Cuno hükümetinin pasif direnişe çağrı kararı, büyük basının ulusalcı kampanyası, işgalcilerin misilleme önlemleri, çatışmayı şiddetlendirmeye, aşırı-sağcı ulusalcı güçleri harekete geçirmeye katkıda bulunur. Büyük sanayicilerin desteğini alan Cuno, şartların zorlamasıyla, ulusalcı çete liderleriyle suç ortaklıkları neredeyse açıkça örgütlenen Reichswehr'in liderlerini serbest bırakır. 26 Ocak'ta Ludendorff orduya çağrı yapmıştır.[6] Ulusalcı tutkularla yeniden kendinden geçen bütün Almanya'dan paramiliter

3. Verhandlungen des Reichstags, 357, s. 9422.
4. Badia, Çağdaş Almanya'nın Tarihi, I, s. 189.
5. Angress, *a.g.e.*, s. 282.
6. Ruth Fischer, *a.g.e.*, s. 196.

gruplardan gönüllüler, eski freikorpslular koşup gelir. Reichswehr'in liderleri hükümetle uzlaşarak hepsini koordone eder. 30 Ocak'ta Şansölye Cuno ve General von Seeck silahlanma ve seferberlik konusunda görüşür, *Orgesch*'le ilişkilerle ilgili olarak uzlaşırlar.[7] Ertesi gün General, demiryollarının sabotajına[8] ilişkin görüşlerini kendisine açan, dünya çapında tanınmış maceraperest Jahnke'ye rastlar; Stinnes'le başka bir konuşma, bu yeni faaliyetlerin finansmanıyla ilgilidir.[9] Yarbay von Stülpnagel, sabotaj operasyonlarını yönetmek üzere işgal edilmiş bölgeye gizlice yerleşmek görevini hemen hemen bu dönemde alacaktır.[10] Kendisi bu görevi şu ifadelerle özetler:

> Pasif direnişi aktif direnişe (Saint-Barthélemy gecesi) dönüştürmek ve bunu devlet tarafından mümkün olduğunca çabuk örgütlemek söz konusudur.[11]

13 Şubat'ta General von Seeckt, Ruhr sanayicilerinin temsilcileri ve Reichsbank yöneticileriyle bir görüşme gerçekleştirir: Reichsbank yöneticileri ona, İtalya'da Mussolini aracılığıyla Avusturya silahları alımı içinhemen 300 milyon Mark sağlamaya hazır olduklarını bildirirler. 15'inde *Orgesch* liderleriyle buluşur, 17'sinde Stinnes'in *konzern*'inin yöneticilerinden biri ve maden ocakları sahibi von Löwenstein'le bir tartışma esnasında Ludendorff'la bir buluşmaya karar verilir.[12] 20'sinde, Stinnes'in Genel Müdürü'nün evinde, von Seeckt ve Ludendorff, Reichswehr ile aşırı sağcı eylemciler arasında işbirliği koşullarının tartışılması için buluşur.[13]

Bu yoğun politik faaliyetin sonucu, Ruhr'da şiddetin yeniden yükselmesi olur. Demiryolları, elektrik hatları ve telefon kesilir, sabotajlar, sanayiyi ve ulaşımı sürekli sekteye uğratarak ikiye katlanır. İşgalciler her saldırıdan sonra kitlesel tutuklamalarla karşılık verir, böylelikle ulusalcıların ekmeğine yağ sürerler zira ulusalcıların hedefi, denetimini ellerinde bulundurdukları çetin bir mücadelede bütün bir toplumu ayaklandırmaktır.

SPD, Fransa-Belçika çatışmasının kışkırttığı yeni "kutsal birliğe" aceleyle atılır. Parlamento grubu adına Hermann Müllerkendi partisinin desteğini pasif direniş politikasına vermiştir,[14] oy anı dahil pek çok vekil tarafından ortaya atılan çekince de etkisiz kalır.[15] KPD, Alman burjuvazisi

---

7. Hallgarten, *Hitler, Reichswehr und Industrie*, s. 22.
8. *A.g.e.*
9. *A.g.e.*, s. 23.
10. *A.g.e.*, s. 24.
11. *A.g.e.*
12. *A.g.e.*, s. 25.
13. *A.g.e.*, s. 26.
14. *Verhandlungen des Reichstags*, Cilt 357, s. 9424-9428.
15. Hortschansky (*a.g.e.*, s. 119), karar, fraksiyonun toplantısında 55'e karşı 60 oyla alınmıştı. Stoecker'e göre (*Corr.int.*, no 5, 19 Ocak 1923, s. 20) 67 sosyal demokrat vekil, pasif

karşısında yeni bir teslimiyet, 4 Ağustos 1914 oylamasının bir tekrarı olarak baktığı şeye sürüklenmeyi reddetmiştir. Ruhr'da emekçileri, hem işgalciye, hem de onları istismar eden kendi burjuvazilerine karşı olmak üzere iki cephede çarpışmaya çağırır. Komünist propaganda "Stinnes'in %50'sini" desteklemek için Alman proleterleri mezbahaya gönderen dolandırıcılığı ele verir.[16] Radek, ironiyle "Alman kimya sanayinin yurtseverliğini" yorumlar, gizli patlayıcı imalat satışına ve Fransa'da bir patlayıcı fabrikasının kurulmasına ilişkin Badische Anilin kimya şirketi ile Fransız hükümeti arasında pasif direnişin ilan edilmesinden birkaç hafta sonra aktedilen anlaşmaya değinir.[17] Komünistler için, Alman işçi sınıfını, içine sürüklenmeye çalışılan ulusalcı ayartmadan çekip almak söz konusudur.

Aslında Ruhr Bölgesi işçileri, meşru Alman otoriteleri ile işgal otoriteleri arasında kıyasıya bir rakabetin merkezini oluştururlar. Komünist militan Käthe Pohl[18] bu çatışmayı şu ifadelerle açıklar:

> Hem Alman burjuvazisi, hem de Fransız generalleri açısından işçilerden yana olmak çok önemliydi. Her iki taraf da Ruhr proletaryasını kendi kamplarına çekmeye çalışmışlar, bu amaca erişmek için ne gerekiyorsa yapmışlardır. Fransız generaller Alman işçi sınıfının patronlarına karşı kinini bilinçli bir şekilde kullanıyorlar. (...) Fransız generaller Fransız birliklerinin Ruhr bölgesine işçilere karşı değil burjuvalara karşı girdiklerini her fırsatta tekrar ediyorlar. (...) Pek çok Fransız ajan bu yönde hareket ederek Ruhr'da dört dönüyor. Alman tarafında da aynı çabalar mevcut. Bir yönetici Fransızlar tarafından yakalandığında, fabrikada, özellikle işçilerden oluşmuş, mümkünse komünist bir işçiyi de içine alan bir "kurtuluş komisyonunun" oluşturulmasına çalışılıyor. (...) Üstelik protesto grevi "kurtuluş komitelerinden" çok daha çevaçta. Ne olursa olsun, bir yönetici yakalansın, bir belediye başkanı mahkûm edilsin, bir çalışan ihraç edilsin, grevcilerin grev günleri için ödeme alacakları güvencesiyle bir grev başlatmaya çalışılıyor.[19]

Ancak "pasif direniş", hükümetin ve ordunun Alman yöneticilerinin arzuladığından çok daha farklı bir çehreye bürünür. Emekçiler açısından ve her türden tehdide rağmen, sefaletin baskısı belirgindir. Patronlarıyla dayanışma içinde olduklarını ilan eden işçiler, savundukları şeyin kendi davalarıyla ilgisi bulunmadığının farkına varırlar: Thyssen

---

direnişe oy vermiş, 65'i oydan önce salonu terk etmiş ve 14'ü boş oy kullanmıştı.

16. Paul Frölich'in makalesi " % 60 mı yoksa % 40 mı?", *Corr.int.*, no 9, 30 Ocak 1923, s. 51-52 içinde onların argümanlarının olağanüstü bir özeti. Stinnes, ekonomik konseye: "Bay Loucheur'le birlikte, Fransız ortağımızın hisselerin % 60'ına, bizim % 40'ına sahip olduğumuz bir tröst oluşturabilirdik" (Rheinisch. Westfälische Zeitung, 20 Ocak 1933).

17. "Alman Kimya Sanayinin Yurtseverliği", *Corr.Int.*, no 18, 2 Mart 1923, s. 122.

18. Guralski Kleine'in hayat arkadaşı Käthe Pohl'un mahlası, Katarina ya da Lydia Rabinovitch'tir (bkz. XXVIII).

19. "Ruhr'un İşgal Edilmesi ve Alman Proletaryası'nın Mücadelesi", (*Komünist Bülten*, no: 10), 8 Mart 1923, s. 158-159.

şirketlerinin fabrika konseyleri, oğul Fritz Thyssen'in özgürlüğü için patronlarla birlikte bir önergeye oy veren delegelerini azleder.[20] Sanayicilerin –işgalcilerin onlara karşı bazı kararlı gösterileri yüzünden zaten temkinli– maddi hatta acil çıkarlarını gözden çıkarmamaları buna işarettir. Kömür, komünist partinin, sendika örgütlerinin ve fabrika komitelerinin talep ettiği gibi, işçi ailelerine dağıtılmaz: patron en iyi durumda güçlü bir protestoyla yetindiğinden, işgalcinin kamyonları gelip onu yükleyinceye kadar maden ağzında kalır. Sanayicilerin "pasif direnişi" giderek bir komediye dönüşür.

Facia işçi mahallelerinde devam eder: fiyatların artışı, giderek büyüyen işsizlik ve sefalet öfke patlamalarına, işgalcilerin bastırdığı sokak gösterilerine neden olur: Buer-Recklinghausen'de gösteri yapan işçilere tankla yürürler. 31 Mart'ta Essen'de Krupp fabrikasının 53.000 işçisi, bir müttefik komisyonunun gelmesi haberi üzerine işi bırakır ve Fransız ordusunun onların erzaklarını taşıyan kamyonlara el koyduğunu öğrenip doğrudan işgalciye karşı eylem yaparlar: on üç ölü, kırk iki yaralı.[21] Birkaç gün sonra, bizzat Gustav Krupp'un tutuklanması sırasında pek tepki vermeyeceklerdir. Aslında iki ateş arasında kalırlar ve bilhassa kışkırtmalar yüzünden körüklenen kendiliğinden tepkileri onları genelde iki taraftan da darbe almalarıyla sonuçlanır. 13 Nisan'da, Mülheim'de, bir işçi kalabalığı belediye binasına saldırır, militan komünistler ve anarşist sendikacıların etkisiyle erzakların dağıtılmasına ve bir işçi milisinin kurulmasına karar veren bir işçi konseyi tayin ederler.[22] İşgal yetkilileri müdahale etmekten vazgeçer zira eylem onlara karşı yöneltilmemiştir ama Alman polisinin düzeni sağlamak üzere işçi bölgelerine girmesine izin verir: polis, geride on ölü yetmiş yaralı bırakan mücadelenin ardından, 21 Nisan'da Mülheim belediye binasını ele geçirir.[23]

Ordudan ve Freikorps'tan teröristler, saldırılarını ve sabotajlarını ikiye katlar, ulusalcılık refleksiyle halkı etrafına toplayan misilleme yapmaya çalışırlar. Bir komando Essen yakınlarında bir köprüyü havaya uçurur. Hemen ardından eski bir freikorps üyesi Alman ulusalcı davasının ilk kurbanı olacaktır: Düsseldorf yakınlarındaki demiryolu raylarını havaya uçurmakla suçlanan Leo Schlageter, Fransız yetkililer tarafından yakalanır, bir Fransız askeri mahkemesine çıkarılır ve ölüme mahkûm edilerek kurşuna dizilir. Bu olay Bochum kavgaları esnasında olup biter ve Käthe Pohl şunları yazar:

---

20. Frölich, *Corr.Int.*, no 9, 30 Ocak 1923, s. 52.
21. *Die Rote Fahne*, 1 Nisan 1923. K.P.D.'nin merkez organı, üçünden biri olan komünist Josef Zander'in çatışmadan nafile sakınmaya çalıştığının altını çizer.
22. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 258.
23. *Die Rote Fahne*, 22 Nisan 1923.

> Alman işçisi işgale karşı mücadeleye başlamaya zorlanıyor, bu da onun çok daha zor olan Alman burjuvazisine karşı mücadelesini getiriyor: Alman kapitalistleri olan bu haydutlara, vatanın çıkarında zulüm görmüş ulusal kahramanlar olarak ortaya çıkma izni verir. Hem Alman kapitalizmine, hem de Fransız militarizmine karşı mücadele etmek, Alman proletaryasına ancak Fransız proletaryası tarafından aktif ve kararlı bir destek sağlanırsa mümkündür.[24]

Görünüşe bakılırsa, Enternasyonal'in Fransız seksiyonunun yöneticilerine, "Komünist Enternasyonal'in kaderini bir noktaya kadar elinde tuttuğunu" yazan Zinovyev'in düşüncesi budur.[25] L. O. Frossard'ın istifasından sonra, Ocak ayının başından itibaren en sağcı kanadından kurtulmuş olan Fransız partisi, müdahaleye karşı kampanya yapmayı, Poincaré'nin emperyalist politikasını ifşa etmeyi, Fransız ve Alman proleterlerin dayanışmasını ilan etmeyi, işgal birlikleri arasında dostluğun kurulması amacıyla özellikle anti militarist propaganda örgütlemeyi dener. Aslında bunlar beyhude çabalardır. Cachin, Semard, Monmousseau ve pek çok başkaları, Essen'de gerçekleşen konferansın ertesinde, Ocak ayında zaten tutuklanır.[26] Çok geçmeden sıra, Komünist Gençlik yöneticilerinden biri olan Gabriel Péri'dedir.[27] Komünist Gençlik'in başka bir sorumlusu olan Henri Lozeray tarafından yönlendirilen yeni bir kışkırtıcılar ekibi, gizlice Ruhr'a gider:[28] daha iyi bir varlık gösteremeyecektir. Komünist Enternasyonal'in işgale karşı Avrupa kampanyası örgütleme çabalarına rağmen –Mart ayındaki Frankfurt konferansının onun çıkış noktasını oluşturabileceği– sonuçlar geç gelir. Gerçek şu ki, Ruhr bölgesinin işçileri Fransız proletaryasından bütünüyle kopmuştur ve büyük oranda Alman proletaryasının geri kalanı da aynı şekildedir. Bu durum, K.P.D. içinde patlak veren yeni çatışmanın temelini oluşturur.

İki cephede mücadelenin güçlükleri

Ruhr'da gelişen ani durum, aslında KPD içinde görüş ayrılıklarını ortaya koyar. Leipzig Kongresi'nde, Brandler, solun, Ruhr bölgesinin işgalinin politik sonuçlarını tartışma isteğini bir meydan okuma hareketi olarak görmüş, onun gündeme alınmasını istememiştir. 13 Ocak'ta Reichstag'ta komünist vekiller Cuno hükümetine güvenoyunu reddetmişlerdir. Hatipleri Paul Frölich, "ikiz kardeşler Cuno ve Poincaré'"ye, Ruhr'un işgal edilmesine ve "pasif direniş" politikasına karşı bir suçlama ortaya atar:

---

24. Käthe Pohl, *a.g.e.*, s. 159.
25. J. Humbert-Droz Arşivler, Zinovyev'in mektubu (2 Şubat 1923) Paris'te Moskova'nın Gözü içinde, s. 187.
26. *L'Humanité*, 21 Ocak 1923.
27. *L'Humanité*, 23 Mart 1923.
28. Walter, *F.K.P.'nin Tarihi*, s. 137; Köller, *Kampfbündis an der Seine Ruhr und Spree*, s. 180.

Savaştayız ve Karl Liebknecht bize işçi sınıfının bir savaş politikasını nasıl sürdürmek zorunda olduğunu öğretti. Savaşa karşı sınıf mücadelesine çağırdı! Bu bizim sloganımız olacak. İç barış yok ama iç savaş var![29]

23 Şubat'ta Merkez'in *Die Rote Fahne*'deki başyazısı, "Puno ve Poincaré'yi, Ruhr'da ve Spree'de bastırın!" başlığıyla bu politikayı destekler: Ruhr çarpışması "Alman işçi sınıfının sırtına binmiş" burjuvaziler arası bir çatışmadır[30].

"Pasif" ya da "aktif" direnişe dahil olmaksızın Poincaré'ye karşı mücadele politikasını ve Fransız işgalinden ve belirsiz bir politika uygulamak için bu işgalin kendilerine sunduğu kolaylıklardan faydalanan bazı sendikacı unsurların oyununa gelmeksizin Cuno'ya karşı mücadeleyi Ruhr bölgesine uyarlamak yine de güçtür. Essen katliamının ertesinde *Die Rote Fahne*: "Essen'de proleterler katledildi. Fransız militarizminin ve Alman ulusalcı kışkırtmalarının kurbanı Krupp işçileri" başlığını atar.[31] 11 Mart'ta Essen'de toplanan fabrika konseyleri toplantısında, Merkez'in delegesi Karl Becker, Ruhr'un işgal edilmesine karşı ve özellikle işgal birlikleri saflarında devrimci propaganda yoluyla Versay Antlaşması'na karşı mücadelenin gerekliliğinde ısrar eder, ayrıca karşı-devrimcilerin silahsızlandırılması, işçilerin, işçi hükümetinin silahlandırılması, proleter birleşik cephe örgütlerinin, denetim komitelerinin, fabrika konseylerinin, merkezlerin düzenlenmesi sloganlarını yeniden ele alır.[32] İşgale karşı uluslararası eylemi koordone etmeye yönelik uluslararası Frankfurt kongresinde aynı konular yeniden ele alınır.[33] Ayrıca bu sloganlar konusunda, en azından görünürde, uzlaşmazlık yoktur.

Bununla birlikte çok geçmeden, Merkez'in kuramcı beyni olarak görülen Thalheimer'in bir makalesi Parti'de ve Enternasyonal'de şiddetli tartışmalara neden olur.[34] Bunun ana fikri, "Fransız ve Alman burjuvazisinin rolünün, sınıf özlerinin benzerliğine rağmen aynı olmamasıdır: onun için Alman burjuvazisi kendi direniş eyleminde, "kendi arzusuna karşı", Bismarck'ın 1864-1870 yılları arasında Alman birliği mücade-

---

29. *Stenographisches Berichte des Reichstags Verhandlungen*, Cilt 357, s. 9429.
30. Ruth Fischer (*a.g.e.*, s. 263), bu manşetin *Die Rote Fahne*'de yayımlanmasının ertesinde, Radek'in, biri Gerhard Eisler olmak üzere bunun sorumlusu olan iki gazeteciyi işten attığını yazar ve başlığı şu şekilde değiştirerek sürdürür: "Spree'de Cuno'ya, Ruhr'da Poincaré'ye karşı". *Die Rote Fahne*'nin hiçbir sayısında böyle bir manşet bulamadık. Üstelik Ruth Fischer manşet hakkında, kafiyeli ve iki satır halinde sunulduğunu ifade eder: "Ruhr'da ve Spree'de Cuno ve Poincaré'ye karşı". Ama böyle değildir. Erich Wollenberg, 1923 senesinde Buchot'da verdiği bir mülakatta, Radek yerine, politbüro üyesi olarak sunulan Thaelmann adını vererek aynı hikâyeyi anlatır; oysa Thaelmann merkeze ancak üç ay sonra girecektir.
31. *Die Rote Fahne*, 1 Nisan 1923.
32. *Die Rote Fahne*, 13 Mart 1923.
33. *Die Rote Fahne*, 18, 20, 21 Mart 1923.
34. A. Thalheimer "Einige taktische Fragen des Ruhrkrieges", Die Internationale, no 4, 15 Şubat 1923, s. 907-102 ve Die Kommunistische Internationale, no 26, 1923.

lesinde oynadığı ve Marx ve Engels tarafından bu şekilde kabul edilen role benzer "nesnel şekilde devrimci bir rol oynar". Thalheimer, Dünya Savaşı'nda Fransız emperyalizminin bozguna uğraması komünist bir hedef olmuş olmasaydı ve olamasaydı da, durumun artık benzer olmadığının altını çizer: "onun Ruhr savaşındaki bozgunu komünist bir hedef oluşturur." Dolayısıyla komünistlerin hedefi şimdilik, sınırlı da olsa, Alman burjuvazisinin hedefiyle örtüşür ve yolları Alman burjuvazisinin Fransız burjuvazisi karşısında beklendiği gibi teslim olmasıyla ayrılacaktır: o zaman Alman proletaryası, yabancı emperyalizme karşı mücadelesini muzaffer bir şekilde sona erdirmeden önce kendi burjuvazisini yıkmak zorunda kalacaktır. Çek komünistler Neurath ve Sommer, komünistleri, geçici bile olsa, "onların" burjuvazisini desteklemeye götürecek bu analize şiddetle karşı çıkar ve orada, 1914 yurtseverliğinden kalan kötü kokuları ele verirler.[35] Bu eleştiri Alman solu tarafından büyük ölçüde paylaşılmış gibi görünür.

Thalheimer'in makalesi Alman Merkez'in açık, bilinçli ve kesin yönelimini mi sergiler? Ruth Fischer'in iddia ettiği gibi,[36] doğrudan Moskova'dan, yani Radek'ten mi esinlenir? "Ulusal Bolşevizm'de" Sovyet Rusya, ulusalcılık ve Alman militarizmi arasındaki ittifakı, bu dönemin proleter bozgunlarının nedenini görmek isteyen bu tezin taraftarları, yorumlarını desteklemek için Buharin'in 3. Enternasyonal'in 4. Kongresi'ndeki bir konuşmasını zikrederler:

> Proleter devletler, genel olarak proletaryanın bakış açısının stratejik uygunluğu temelinde burjuva devletleriyle askeri blokları bir sonuca vardırabilirler mi? Burada bir destek ile askeri bir blok arasında prensipte bir fark yoktur ve başka bir ülkenin burjuvazisini ezmek amacıyla bir ülkenin burjuvazisiyle askeri bir ittifak kurabilmek için yeterince büyük olduğumuzu iddia ediyorum. (...) Bu savunma ve burjuva devletleriyle bu tür askeri ittifakta yoldaşlarımızın görevi böyle bir bloğun zaferine katkı yapmaktır.[37] Gelişimin bir sonraki evresinde böylesi bir müttefik ülkenin burjuvazisi yenilirse o zaman size açıklamaya gerek duymadığım başka görevler ortaya çıkar (Kahkahalar). Kendiniz kolayca anlayacaksınız.[38]

---

35. Sommer " Der Ruhrkrieg und die Aufgaben des deutschen Proletariats", *a.g.e.*, no 2, 1 Mart 1923, s. 209 ve sonrası ve Neurath, " Eine verdächtige Argumentation", *a.g.e.*, s. 110-113. Üç makale, Kommunistitcheskii nternatsional'in (no 25, 7 Haziran 1923, col. 6857-6888) aynı sayısında ve Thalheimer'in bir cevabıyla ("Noch einmal zu unserer Taktik im Ruhrkrieg", 8 Haziran tarihli Komünist Enternasyonal'in genişletilmiş Yürüt-mesi'nin *Bulletin* no 1 içinde, Fransızca, İngilizce ve Almanca 1.ve 2. sayfalar) tekrar basılmıştır. Neurath, Çekoslovakya Alman azınlığının bir militanı, Çekoslovakya Komünist Partisi'nin kurucularından biriydi. Sommer, aynı kökenden, daha yeni Almanya'ya yerleşen ve solun kuramcılarından biri olan Çekoslovak Komünist Partsi'nin başka bir militanı, "Lenz" denilen Dr. Joseph Winternitz'in mahlasıydı (Weber, Die Wandlung, II, s. 344).
36. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 281.
37. Sonraki ifade R. Fischer tarafından zikredilmemiştir, *a.g.e.*, s. 279.
38. Protokoll des IV..., s. 420.

İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaşmasıyla başka koşullarda yeniden ortaya çıkacak tez, Ruth Fischer ve takipçilerinin belirttiği kadar net değildir tam tersine orada hiçbir şey, burjuva devletinin devrimci biçimde ortadan kaldırılması politikasından Enternasyonal ve onun partileri tarafından kesin biçimde vazgeçilmesi olarak ortaya çıkmaz. Bakunin'in bir sözünü –3. Enternasyonal'in programı üzerine bir raporun sunumu vesilesiyle ifade edilen ve reddedilecek– Rus partisinin ve özellikle Enternasyonal'in temel politik tavrının amentüsü haline getirmek de tuhaftır. *Izvestija*'da, bilhassa Kochan tarafından alıntılanan Steklov'un makaleleri gibi:

> Sovyet Rusya'nın emekçi kitlelerinin Alman burjuva hükümetlerine bir yakınlık duymadıkları, onların emperyalist gerici unsurlarına en küçük bir ilgi göstermedikleri aşikârdır. Bununla birlikte kendi hayati çıkarları bakımından Sovyet Rusya, nihai boyun eğişe, Almanya'nın, Fransa'nın ve Polonya başta olmak üzere ona bağımlı olanların bir ittifakıyla yıkılmasına izin veremez. (...) Mevcut koşullarda Almanya'ya karşı Polonya saldırısı, Sovyetler Birliği'ne karşı doğrudan bir darbe olacaktır.[39]

Beyaz Polonya'ya yöneltilen bu uyarı, yine de "Alman burjuvazisine koşulsuz bir destek"[40] olarak yorumlanmayacaktır: bu başyazının yazarı, Sovyet devletinin diplomatik ve askeri gereklilikleri ile "emekçi kitlelerinin" sempatisi arasında ayrım yapmaya zaten dikkat eder, o tarihte Rus yöneticilerinin, Sovyet Rusya'nın müttefiklerini dünya proletaryasının müttefikleriyle özdeşleştirmediklerini ortaya koyar.[41]

Thalheimer'in, makalesini yazarken, verili durumda Sovyet Rusya'nın bir savunma hattını arama kaygısı –her komünist militan için olağan– duymuş olması imkânsız değildir. Ama Ruhr bölgesinde ortalığı kırıp geçiren ulusalcı tutku karşısında, daha çok parti hesabına, bilinçli proleterleri başka yerlere sürükleyen bu dalgaya akla yakın bir kuramsal açıklama aradığını düşünüyoruz. Hiç kuşkusuz Almanya'da devrimci gelişimin yavaşlığının ve durumu devrimci bir krize dönüştürmek için her zaman kestirme bir yol arayışında olan goşistlerin politikasının zararlı yapısının altını çizmeye de çalışır.

---

39. Izvestija, 11 Ocak 1923.
40. Kochan, *a.g.e.*, s. 67.
41. Ruth Fischer'in ve onu izleyen tarihçilerin analizlerinde ister istemez bir anakronizm vardır. S.S.C.B.'nin politikası ile Enternasyonal'in ve Stalin döneminin başından itibaren ortaya çıkacak onun yandaşlarının politikası arasında bir kargaşanın geçmişine yansıtma. Bu bakımdan Ruth Fischer ve Kochan'ın, tezlerini desteklemek için, 15. Konferansta, sol muhalefete karşı "tek ülkede sosyalizmi" savunan Bakunin'in başka bir alıntısına başvurmak zorunda kalmaları anlamlıdır: "Almanya, yarı kolonyal bir durumda, parçalanmış ve köleleştirilmişken (...), Sovyet iktidarının en yüksek organları bile (...) ona olan sempatilerini ifade ettiler. O dönemde Alman Komünist Partisi, meseleyi, Alman vatanını, İttifak'ın muzaffer emperyalizmine karşı savunma olasılığı ölçüsünde ortaya koyuyordu (aktaran Kochan, *a.g.e.*, s. 67 ve hatalı bir göndermeyle Ruth Fischer, *a.g.e.*, s. 280).

36
K.P.D.'de Kriz

Ruhr'un işgal edilmesinin ve bu bölgenin emekçilerinin yalnız kalmasının ilk sonucu, Alman komünist partisinde yeni bir kriz başlatmaktır. Bu kriz, birkaç hafta içinde, önceki dönemde ifade edilen bütün görüş ayrılıklarını yeniden sahneye koyar.

Saksonya'da birleşik cephe başarısı

10 Ocak'ta Saksonya sosyal-demokrat hükümeti düşmüş ve bu düşüş K.P.D.'ye birleşik cephe ve işçi hükümeti lehine sıkı bir kampanya yürütme fırsatı sağlamıştır. Sakson sosyal-demokrat yöneticiler çoğunlukla Landtag'ta demokrat fraksiyonla parlamenter bir ittifak taraftarıdırlar ama bazı sol unsurlar, onlara mutlak çoğunluğu sağlayacak olan komünistlerle bir ittifaktan yana karar verir. K.P.D., bölgelerde ve işyerlerinde sistemli bir şekilde çelişkili olarak hükümet meselesini tartışan "işçi meclisleri" örgütler ve mevcut komünist sayısından daha geniş bir çoğunlukla, genel olarak Saksonya'da bir işçi koalisyon hükümetinin acilen oluşmasından yana tercihte bulunur. Komünist hatipler aynı zamanda sosyal-demokrat mitinglerinde hazır bulunur ve partilerinin önerilerini geliştirmek için konuşma süresi isterler: her seferinde daha önemli bir oy sayısına ulaşırlar.[1]

Sakson Sosyal Demokrat Yürütme, kendi solunun ivmesiyle, 4 Mart'ta gerçekleşen olağanüstü bir kongrenin toplanmasını kabul etmelidir. İki gün önce *Die Rote Fahne*, K.P.D. tarafından Saksonya S.P.D.'ye önerilen bir "işçi programı" metni yayımlamıştır; bu metin, eski kraliyet ailesinin mallarına karşılıksız el konmasını, işçilerin silahlandırılmasının örgütlenmesini, adaletin, polisin ve idarenin temizlenmesini, karşı-devrimci örgütlenmelere karşı sert önlemler alınmasını, fabrika konseyleri kongresinin toplanmasını, komitelerin haklarının genişletilmesini, çalışmayan işyerlerinin ele geçirilmesini, bir borç verme kurumunu,

1. R. Wagner, " Der Kampf um die proletarische Einheitsfront und Arbeiterregierung in Sachsen unmittelbar nach dem VII. Parteitag der K.P.D.", I, BzG, 1963, no 4, s. 651.

fiyatların seçilmiş kongreler tarafından denetlenmesini içerir.[2] Dittmann sağcı liderleri desteklese de, sol üstün gelir ve kongre 32'ye karşı 93 oyla demokratlarla her türlü koalisyonu reddetmeye, K.P.D. ile müzakerelerin idaresini Georg Graupe başkanlığındaki bir "dokuzlar komitesine" bırakmaya karar verir.[3]

O zaman komünistler, eski sosyal demokrat yönetime yapılan önerileri yinelerler: işçilerin silahlanması, fabrika konseylerinin bütün faaliyetlerinin denetlenmesi, Landtag'ın feshedilmesi ve fabrika komiteleri kongresinin toplanması. Solcu sosyal demokrat yöneticiler, fabrika komiteleri kongresinin hükümet tarafından toplanmasını teşkil edecek Saksonya'nın "sovyetleşmesine" doğru bu adımı kabul etmeye seleflerinden daha çok kararlı değillerdir.[4] Köprüleri atmak istemeyen komünistler, o zaman, Landtag'ın feshedilmesi ve kongrenin toplanması taleplerinden vazgeçip, Landtag'ta, sağ kanadın lideri Buck'u içermeyen ve işçi savunma örgütlerinin oluşmasına yetki vermeyi üstlenecek homojen bir sosyal demokrat hükümeti desteklemeye, içlerinde fabrika komitelerinin temsil edileceği, istişari "Çalışma Odaları" örgütlemeye ve nihayet siyasi tutuklulara af getirmeye hazır olduğunu bildirir. 19 Mart 1913'te Sakson sosyal demokratlarla genişletilmiş bir konferans bu önerileri kabul eder ve aynı gün, Leipzig temsilcilerinin muhalefetine rağmen, komünistler de aynı şeyi yapar.[5] 21 Mart'ta Erich Zeigner başkanlığında, İçişleri'nde Liebmannve Çalışma Bakanlığı'nda Graupe'la birlikte yeni bir hükümet kurulur; Landtag, komünist oylarla kuşatılır.[6] Sakson komünistler adına Paul Böttcher, bu seçimde, işçi hükümetinin oluşmasına ve proletaryanın silahlanmasına doğru atılan adımı selamlar. Burjuva vekiller, Zeigner hükümetinin[7] "Bolşevik programı" adı verdikleri, büyük basının bütün bir Reich'ta adına düşmanca bir kampanya başlattığı şeye karşı protesto olarak Landtag'ı terk ederler.

22 Mart'ta K.P.D. Politbürosu, Sakson komünistlerin kararlarını onaylar ve Saksonya olaylarını duyurmak için sırası gelince bütün ülkede bir kampanya başlatmaya karar verir.[8] Ama 30'unda *Die Rote Fahne*, Saksonya'da izlenen politikayı "oportünist" olarak eleştiren çözümleri –Berlin'den ve Berlin-Brandenburg'tan– ve Sakson Vorstand'ın cevabını yayımlar.[9]

---

2. *Die Rote Fahne*, 2 Mart 1923.
3. R. Wagner, *a.g.e.*, s. 653-654.
4. *A.g.e.*, s. 655.
5. *A.g.e.*
6. *A.g.e.*, s. 357.
7. *Verhandlungen des Sächsischen Landtages* 1923, s. 717-720 içinde Zeigner'in anmtüsü.
8. I.M.L.-Z.P.A., 3/1/27, aktaran Wagner, s. 657.
9. *Die Rote Fahne*, 30 Mart 1923.

Bölünmenin eşiğinde

Saksonya'da Sosyal-Demokrat Parti içindeki çoğunluğun alaşağı edilmesi, sonuçta solcu sosyal demokratlar sağcı benzerleri kadar "hain" olduklarından sol adına önemsiz bir olaydır. Buna karşın politikalarının doğruluğunun teyit edilmesi, Radek için olduğu kadar K.P.D. yönetimi için de derin anlamı olan bir olaydır. Radek'in İngiliz okurlar için yazdığı şudur:

> Sosyal Demokrat Parti bugün hâlâ Almanya'da proletaryanın en güçlü partisidir. Bundan dolayı hayal kırıklığına uğrayıp rahatsız olabiliriz ama bu durum, ona karşı şu ya da bu tavrı alacağımız bir gerçektir. Levi'yi takip edebilir (...) ya da 1921 Mart'ında Alman Komünist Partisi'nin başına geldiği gibi, hainlere karşı elimize silah alabilir ve yenilebiliriz. Proletaryayı günden güne eğiterek, proleter safları seferber ederek bu berbat gerçekliğe karşı mücadele edebiliriz.[10]

Komünist partinin iki eğilimi arasındaki çatışma, sonradan Almanya'nın en patlamaya hazır bölgesine, Ruhr'a uzanır. Aslında Ruth Fischer Leipzig kongresinden sonra oraya gitmiştir ve goşist akımı örgütlemeye çalışır; gerçekten de bu akım güçlenir ve hatta kendini disiplinden ayrı olarak açıkça ifade eder. Ruth Fischer için, emperyalist şiddet ve pasif direnişin oluşturduğu hile karşısında, işçileri, fabrikaları, madenleri ve politik iktidarı ele geçirmeye teşvik etmek söz konusudur: işçi çevrelerinin güçlü "sendika" geleneğine, partinin içinde ve dışındaki goşist akımlara dayanarak, üç yıl önce Kapp Darbesi'nin ertesinde işçi mücadelelerine esin veren "Ruhr İşçi Cumhuriyeti" fikrini yeniden canlandırmaya çalışır. Fischer'e göre bu Cumhuriyet, "bir işçi ordusunun, Almanya'nın merkezine doğru ilerleyebileceği, Berlin'de iktidarı ele geçirebileceği, ulusalcı karşı-devrimi ilk ve son kez ezip geçeceği temel olabilecektir.[11] İşçi birliklerinin goşistleri için cazip bir manzara teşkil eden o, Ruth Fischer'e inanacak olursak madenciler arasında ve en önemli temsilcisinin Joseph Eppstein –Ruhr bölgesinde partinin kurucularından biri ve Orta Renanya bölgesinin sekreteri– olduğu parti yöneticileri çevresinde bir yankı uyandırır.[12] Ama ilk sırada Merkez'i des-

---

10. Radek, " The Crucible of Revolution", Communist Review, III, no 11, (Mart 1923), s. 533, aktaran Angress, *a.g.e.*, s. 305.
11. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 255.
12. Eppstein, 1914'ten önce Ruhr'un radikal yöneticilerinden biriydi. 1919'da hapse atılır, Köln'e yerleşir ve örgütçü yetenekleri sayesinde, 1921'den itibaren, Levi'nin yol arkadaşı Dahlem'in yerine bölge sekreterliğine seçildikten sonra Orta Renanya'yı solun bir kalesi haline getirir. Onunla birlikte etkili bir ekip: Peter Mieves –sonradan polis olduğu anlaşılacak–, eğitmen Kerff, Wilhelm Florin bulunmaktadır. Sol, başka Renan bölgelerinde, Dortmund sorumlusu Arthur König, Bielefeld'den Kötter, Ruhr fabrika konseyleri komitesinin sekreteri olacak Hans Kollwitz gibi adamlar sayesinde güçlü pozisyonlar elde eder.

tekleyenler şiddetle karşı çıkar; yani ilk Kuzey Ren-Vestfalya bölgesinin yöneticisi Stolzenburg'un ve işgal edilmiş bölgenin *Oberbezirk*'ini ele alan ve özellikle Essen maden işçilerinin desteklediği Walter Stoecker'in destekçileri.

İki eğilim arasındaki çatışma bütün bu bölgede özellikle şiddetlidir zira çoğunluk zayıf, durum zordur. İlk açık çatışma, Essen'de, Kuzey Ren-Vestfalya bölgesinde gerçekleşir. Ruth Fischer ve Ernst Thaelmann[13], bölgeye yabancı olsalar da, Stolzenburg'un muhalefetine rağmen, solu destekleyen yerel örgütler tarafından delege olarak tayin edilirler. Kongre, onların temsilciliklerini iptal eder ama çalışmalarına katılmaya ve Berlin-Brandenburg ve Hamburg-Wasserkante bölgeleri adına bu çalışmalara müdahele etmelerine izin verir. Ruth Fischer, merkezin bu "oportünist" gidişatına karşı şiddetli bir saldırıya girişmek için bu durumdan faydalanır. Onu, sosyal demokrasiyle yakınlaşma peşinde olmakla suçlar, bunun kanıtını da Saksonya'da "bir işçi hükümeti için mücadele" politikasında görür. Ruhr için, fabrikaların ele geçirilmesini, üretimde işçi denetiminin yerleştirilmesini, işgal edilmiş bölgenin tümünde işçi milislerinin oluşturulmasını içeren acil bir eylem planı önerir. Ona göre bütün bu talepler, iktidar için doğrudan mücadeleye, şimdilik Cuno hükümetini devirmeye çağrıdan geçen bir mücadeleye hazırlık önlemlerinden başka bir şey değildir. Brandler taraftarlarını "demokrasi dostları" –o dönemin K.P.D.'sinde ağır bir suçlama– olarak nitelendirerek, kendini, bir bölünme arzusuna işaret eder görünen şiddetli bir dile teslim edecektir:

> Bütün yoldaşların arkamızda olacağı, demokrasiyi destekleyen ve Weimar Anayasası'na göz dikenleri geri püskürteceğimiz gün gelecektir.[14]

Ona karşı, eski hasmı Clara Zetkin, Stoecker ve Stolzenburg'u desteklemeye gelir. Sol tarafından yapılan analizin, şimdinin Alman realitesiyle bağdaşmaz olduğunu ve onun çizgisinin uygulanmasının, yeniden darbeci serüvenlere düşmek demek olacağını ve zamansız bir saldırı yüzünden, Ruhr proletaryasının yalnızlaşması ve bozgunuyla son bulacağını söyler. Merkezin delegesine bakılırsa solun talep ettiği girişimler, temsilcilerinin yerel militan ve sorumlularla temas kurmaya çalıştıkları işgalcilerin ekmeğine yağ sürmek tehlikesi de arz edebilecekti. Sonuç olarak, Merkez taraftarlarının çözümü 55'e karşı 68 oyla, kıl payı, galip gelir.[15]

---

13. Gerçek proleter Thaelmann, Hamburg solunun liderinden çok sembolüydü. Asıl yönetici Urbahns'tı ve onun, 1923'te en önemli teğmenlerinden biri, *Hamburger Volkszeitung*'un yazı işleri müdürü Philip Dengel'di.
14. *Die Rote Fahne, 29 Mart 1923.*
15. *Die Rote Fahne, 29 Mart 1923.*

Bölünme tehlikesi yeniden ortaya çıkar. Başkente dönüşmüş bir bölgede muhalefetin gücü, onun belirleyiciliği, militanlarının Ruhr bölgesindeki tavrı, Ruth Fischer'in kendisinin sergilediği saldırganlık, krizin ağır, kopma noktasında olduğunu ortaya koyar. Merkez hareketlenir.[16] Yeni bir tartışmanın ardından ılımlı fakat net ifadelerle, "Bu böyle sürüp gidemez!" başlıklı bir uyarı yayımlar. Gerek Essen kongresindeki tutumu, gerek önceki eylemleri yüzünden, muhalefetin doğrudan partinin birliğini tehdit etmekte olduğuna dikkat çeker. Tartışmanın sürekliliğini sağlamaya kararlı olan o, yine de, bahsi geçen bahaneler ve koşullar ne olursa olsun, her türlü bölünme girişimini kırmaya kararlı olduğunu bildirir.[17] Ertesi gün, *Die Rote Fahne*'de Ruth Fischer'in bir makalesini ve Brandler'in ona cevabını yayımlatır.[18] Aynı gün Chemnitz'de Komünist Gençlik Kongresi'ni açan Brandler, gösterişli bir uyarı ortaya atar:

> Merkez bir kez daha muhalefetle bir uzlaşma bulmayı deneyecektir. Muhalefeti destekleyen yoldaşlarımızın ezici bir çoğunluğunun, partiyi korumaya yönelik bir çıkış bulmak için onurlu bir çabayla bize katılacaklarını umuyoruz. Bununla birlikte (...) partinin bölge kongresinde gerçekleşenler gibi olayların tekrar edilmesini hazmedemeyiz. Partinin, eylem sırasında pratik çözümleri başka bir engelleme ve onları, geri püskürtülen başkalarıyla ikame etme girişimine izin veremeyiz. Bu, mücadelenin devrimci disiplinini öldürmek olacaktır. İhlal ne olursa olsun partinin düşmanıdır ve zarar görmeden bertaraf edilmelidir.[19]

Brandler'in sesi, en azından solun sorumlu militanlarının bir kısmı tarafından duyulur. Merkez tarafından azledilen Eppstein, yerine daha ılımlı bir goşist olan Peter Maslowski'nin getirilmesine şahit olur.[20] 10 Nisan'da, az değil dört diğer goşist, Merkez üyesi Arthur Ewert, yine Merkez üyesi ve Berlin-Brandenburg bölgesi örgütünün sekreteri Hans Pfeiffer, Ruth Fischer'in oğlu, Merkez Komite vekili ve bölge idarecisi Gerhard (aslında Gerhard Eisler) ve *Die Rote Fahne* ve *Inprekorr* yazarı, gizli aygıt üyesi, Ruslara sözü geçen genç ve parlak eleman Heinz Neumann muhalefet liderlerinden ayrılır, Ruth Fischer ve Maslow'un tezlerinin özünü kabul etmez ve partinin bir "yönetimde toplanmasını" desteklerler.[21] Bu "merkezin" taraftarları, Berlin-Brandenburg bölge yürütmesinde solun aşırılık yanlılarına varıncaya kadar24'e karşı 10 oy

16. I.M.L.-Z.P.A., 3/1/7, s. 54, aktaran Véra Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 397, no 82: 27 Mart tarihli Politbüro toplantısının tutanağı, Ruth Fischer'in tavrı konusundaki tartışma.
17. *Die Rote Fahne, 30 Mart 1923.*
18. *A.g.e.*, 31 Mart 1923.
19. *A.g.e.*, 1 Nisan 1923.
20. H. Weber, *Die Wandlung*, II, s. 11.
21. "Zur Lage und zu die Aufgaben der Partei", Die Internationale, 15 Mayıs 1923, no 10, s. 228-234, hiç kuşkusuz *Die Rote Fahne* 8-21 Nisan 1923 tarihinde yasaklandığı için.

elde ederler.[22] 22 Nisan'da, Yürütme adına Zinovyev, Merkez'in ve sol muhalefetin temsilcilerini Bolşevik yöneticilerle birlikte Moskova'ya bir konferansa davet eder.[23]

Moskova'da yeni uzlaşma

Lenin'in 9 Mart'ta geçirdiği üçüncü felç sırasında Yürütme, Mayıs başında Moskova'da cereyan eden tartışmalar boyunca krizi çözmeye çalışacaktır. Brandler ve Böttcher Merkez'i, Maslow, Ruth Fischer, Thaelmann ve Gerhard Eisler goşist azınlığı temsil eder.[24] Onların karşısında ise, Troçki, Buharin, Zinovyev ve Radek Bolşevik partiyi temsil edecektir.[25] Tartışmaların tam olarak içeriği bilinmemekle birlikte,[26] buradan özellikle şu ifadelere yer veren uzun bir uzlaşma çözümü ortaya çıkar:

> Görüş ayrılıkları, Almanya'da devrimci gelişim hızının yavaşlığından ve aynı anda sola sapmalar ile sağa sapmaları besleyen bunun getirdiği nesnel güçlüklerden kaynaklanır.[27]

Yürütme, sosyal demokrat işçilerin "yanılsamalardan, önyargılardan ve ihtiyaçlardan" ya da hatta olası bir işçi hükümeti mücadelesi için "bir burjuva devletindeki uygun iktidar araçlarından" faydalanması konusunda Leipzig çözümünün bazı reçetelerini "sağcı hatalar" olarak belirler. Ona göre bu türden hatalar, "goşizme meyleden (...) yapıcı proleter unsurların" hoşnutsuzluğunu açıklar.[28] Bununla birlikte Ruhr bölgesinde olduğu gibi, goşist eğilimler, "partinin şiddetli bozgunlara katlanabileceği (...) izole mücadelelere sürüklediği zaman ya da Saksonya'da olduğu gibi, partiyi, bize doğru bir yol açmakta olan işçi kitlelerinden ayırdığı zaman"[29] Merkez'in bu eğilimlerle mücadele etmekte haklı olduğunu ekleyip şu sonucu çıkarır:

> Goşist eğilimlere karşı mücadele, eğer Merkez, öncelikle sağcı unsurlara karşı bir mücadeleyle, solun devrimci bozgununun nedenlerini dışarıda bırakırsa muzaffer bir şekilde sürdürülür.[30]

---

22. Weber, Die Wandlung, I, s. 48.
23. Carr, *The Interregnum*, s. 162, bu mektubun metninin, bizim elde edemediğimiz *Material zu den Differenzen mit der Opposition* içinde bulunduğunu belirtir.
24. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 260, yalnızca ilk üçünü zikreder. Ama 13 Mart 1923 tarihli *Die Rote Fahne*, Gerhard'ı zikreder ve *Dok.u. Mat.*, VII/2, s. 309 içindeki bir not, onun Gerhard Eisler olduğunu belirtir; R. Fischer, kardeşinin sola "ihanet" ettiğini düşündüğünden bu ihmalin tesadüf olması çok az olasıdır.
25. R. Fişcher, *a.g.e.*
26. Hiçbir tutanak yayımlanmamıştır. Ruth Fischer (*a.g.e.*) tarafından kısaca verilen tutanak, çok az inandırıcı gibi görünür.
27. "Resolution zu den Differenzen in der K.P.D.", *Die Rote Fahne*, 13 Mayıs 1923; göndermede bulunduğumuz *Dok.u. Mat.*, VII/2, s. 301-309; burada, s. 302.
28. *A.g.e.*, s. 303.
29. *A.g.e.*, s. 303-304.
30. *A.g.e.*, s. 304.

Yürütme, "işgal edilmemiş bölgede devrimci hareket" ya da Fransız işgal güçlerinin parçalanmasının işareti olmadıkça Ruhr fabrikalarının bütün bir işgal politikasını mahkûm eder.[31] Saksonya'da Zeigner hükümetine karşı benimsenen taktiği onaylasa da, Alman partisinin Saksonya'da işçi hükümeti mücadelesini, Almanya'da ulusal ölçekte bir işçi hükümeti mücadelesine katmayı henüz başaramadığına üzülür.[32] Alman burjuvazisinin Versay Antlaşması'na karşı mücadelesiyle kapitalist Avrupa'nın parçalanmasına nesnel bir şekilde katkıda bulunduğunu tespit ederek, bu burjuvazinin aynı zamanda kendini proletaryaya karşı mücadeleye de adadığını, İtilaf Devletlerine karşı zaferle mücadele edemeyeceğini hatırlatır.[33] Yalnızca işçi sınıfının –kendi zaferinden sonra– Alman toprağını, Alman uygarlığının hazinelerini, Alman ulusunun geleceğini savunmak durumunda olacağını ulusalcı ideolojiden etkilenmiş işçi kitlelerine sabırla açıklamak komünist partiye düşer.[34]

Üstelik böylelikle aktedilen –çözüm, oy birliğiyle onaylanmıştır– politik anlaşmayı garanti altına almak için, Yürütme, *Die Rote Fahne*'nin iki ayda bir yayımlanan ekinde bir kamu tartışmasının açılmasını, solcu yöneticilerin etkisi dışında kalan bölgelerde[35] propagandaya son vermeyi önerir. Sağcı yöneticiler adına ise, merkez komitenin bir sonraki toplantısına, Merkez'e, Leipzig'te bunun dışında tutulan solcu yöneticilerin seçilmesini salık verir.

Artan gerilimin ortasında toparlanan birlik

Mayıs ayında uluslararası durumun ağırlaşması, Parti'de, geçmişteki uzlaşmayı sağlamlaştırmaya katkıda bulunur. 2 Mayıs'ta Mareşal Foch, resmi bir ziyaret dolayısıyla Polonya ordusunu denetler. 8'inde İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon Sovyetler Birliği'ne İran, Afganistan ve Hindistan'daki temsilcilerinin faaliyetleri konusunda bir ültimatom gönderir. 10 Mayıs'ta Rus diplomat Vorovski İsviçre'de bir Beyaz Rus tarafından katledilir. Sovyetler Birliği'nde heyecan büyüktür. Zinovyev, emperyalist kamptaki gericilerin yeni bir saldırı içinde olduğunu yazar:

---

31. *A.g.e.*, s. 304-305.
32. *A.g.e.*, s. 305-306.
33. *A.g.e.*, s. 307.
34. *A.g.e.*, R. Fischer (*a.g.e.*, s. 260), "ulusal-Bolşevizm meselesinin gündeme getirilmediğini" yazar, oysa bu çözüm bölümü, aslında " ulusal-Bolşevizm" adını verdiği politikanın temeli sayılabilir.
35. *A.g.e.*, s. 308. 1923 yılının ilk ayları boyunca, sol, sağın bazı kalelerini ciddi ciddi sarsmış görünür. Merkez'in endişesi, güvenilir adamların tartışmalı bölgelere nakledilmesiyle ortaya çıkar: *Polleiter* seçildiği (Weber, *a.g.e.*, II, s. 334) Türingiya için Württemberg'ten ayrılan Hans Tittel gibi.

> Ruhr bölgesindeki olaylar, Curzon tarafından gönderilen ültimatom, Vorovski'nin katledilmesi, Mareşal Foch'un Polonya'daki muzaffer turu aynı zincirin halkalarıdır.[36]

13'ünde, Berlin'de, Rusya'nın cinayet ve saldırı projelerini protesto etmek için K.P.D. tarafından yaklaşık 100.000 göstericinin toplandığı tahmin edilir.[37] 16'sında, Vorovski'nin meşaleler eşliğindeki devasa bir gösteriyle Moskova'ya nakledilmekte olan naaşı etrafında 150.000'den fazla insan vardır. Victor Serge sonradan bu gösterinin "devrimci seferberlik dönemini başlattığını" yazacaktır.[38] Rykov ve Büyükelçi Krestinski, Radek'in ve Merkez'in bütün üyelerinin yanındadır. Radek, Alman emekçileri Rus devrimini savunmaya çağıran ateşli bir konuşma yapar.[39] Merkez Komite aynı ve ertesi gün toplanır. Uluslararası durumun ve Almanya'daki faşist tehlikenin ciddiyetinde ısrar eden Brandler'in raporu, ayrıntılar konusunda yetersiz bir tartışmanın arkasından gelir. Moskova anlaşmasına uygun olarak Ruth Fischer, Geschke, Thaelmann ve König Merkez'e seçilirler.[40] Radek tarafından oturumun ertesinde verilecek formül konusunda uzlaşma sağlanmış gibi görünür:

> Proletarya diktatörlüğünü kuracak durumda değiliz çünkü ön koşullar ve proleterlerin çoğunluğu içinde devrimci irade henüz mevcut değil.[41]

Ama hemen ertesi gün Ruhr bir kez daha patlar. Franz Dahlem şöyle yazar:

> Orman kurdunu ininden çıkaran açlık, madenden maden işçisini, fabrikadan tornacıyı dışarı çıkartıyor.[42]

Durum şudur: Stinnes'in ajanları tarafından toplu döviz alımının ertesinde Mark'ın aniden çöküşü, fiyatların birden yükselmesi. Sendikalara rağmen patlak veren ve Komünist Parti'nin denetlemekte epey zorlandığı gerçek bir vahşi grevdir bu: hareket 16 Mayıs'ta başlamıştır ve nihayet 26'sında bir merkez grev komitesinin kurulması için günler gerekir; bununla birlikte bu komitenin orada burada patlak veren sokak mücadelelerini engellemek için yeterli yetkisi yoktur. Sonuç olarak 29 Mayıs'ta, merkez grev komitesiyle aynı anda Essen'de toplanan Merkez,

---

36. *Pravda*, 16 Mayıs 1923.
37. Berlin'de yaklaşık 30.000 militan olduğunu hatırlatalım.
38. Victor Serge, *Bir Devrimcinin Anıları*, s. 185.
39. *Die Rote Fahne*, 17 Mayıs 1923.
40. *A.g.e.*, 17 Mayıs 1923.
41. *A.g.e.*, 18 Mayıs 1923. Davidovitch (*a.g.e.*, s. 79), Ruhr'da, merkezin oportünizmini eleştiren Unger adında solcu bir yöneticinin müdahalesinden bahseder, I.M.L. arşivleri, Moskova, K.P.D. kaynakları, 1923, 1924, s. 134-135.
42. Corr. Int., no 44, 1 Haziran 1923, s. 824.

maaşların %52,3 oranında artışıyla işbaşı yapmaya onay verir: sol kabul eder ve çalışma çabucak kaldığı yerden devam eder.[43]

Bununla birlikte, komünistler, Alman Devrimi'ne ilişkin meselelere ihtiyatlı bir yaklaşıma duyulan ihtiyaç konusunda anlaşmış gibi görünürlerken, onların dışındakiler durumun devrimci bir hal almakta olduğunu düşünürler. 26 Mayıs'ta, ilk Gelsenkirchen ayaklanması günlerinin ertesinde, Düsseldorf *Regierungspräsident*'te yardımcı Alman üst düzey yetkili Dr. Lütterbeck, Fransız General Denvignes'e, Alman polisine, düzeni sağlamak üzere işgal bölgesine girme izni vermesini istemek için şöyle yazar:

> Gelsenkirchen'ininki gibi olaylar, doğası gereği devlete düşman olan unsurları cesaretlendirecek olaylardır. Yeni karışıklıklar olacaktır, kültürün ve üretimin gerekli temeli olan düzen, uzun bir süreliğine sarsılma tehdidiyle karşı karşıyadır. (...) Sanayi bölgesi, bir kentten fırlayan kıvılcımın (...) Rhin ya da Almanya sınırlarının durduramayacağı şekilde alev almasının önüne geçmek bakımından çok karmaşıktır. Bu tehdit dünya üzerinde asılı kalır. Üstelik Fransız komutası eylemsizlik içinde ayaklanmanın onu suçlamasını beklerse, Fransa (...) Ruhr'u ayaktakımının eline terk ederek Avrupa uygarlığını tehdit eden bir başkaldırı pahasına Alman otoritesinin sarsılmasını umut eder gibi görünecektir. Bu oyun Fransa için de tehlikelidir. İşgal ordusu yalnızca cansız malzemeler, tüfekler, mitralyözlerden ve tanklardan oluşmaz; bu silahları gözü kulağı olan adamlar taşır. Ruhr bölgesinden, Fransız toprağını filizlendirmeye aday güvensiz bir tohum götürmek tehlikesiyle karşı karşıyalar. Bu tehlikeler karşısında, Fransız komutasının anarşiye karşı hoşgörülü olduğunu göstererek ağır sorumluluklar alacağının altını çizmekte sakınca görmüyorum. Kendisi harekete geçmezse, en azından görevi, Alman yetkililere kendi görevlerini tamamlama izni vermektir (...). Bu konuda, Paris Komünü ayaklanması sırasında, Alman komutasının, bastırma amacıyla harekete geçen Fransız otoritelerin ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşıladığını hatırlatırım.[44]

43. Bericht..., s. 11.
44. *Die Rote Fahne*, 29 Mayıs 1923; Corr.Int., no 44, 1 Haziran 1923, s. 825-826.

37
Benzersiz Bir Devrim-Öncesi Durum

Almanya'da Ruhr'un işgaliyle başlayan kriz, ileri bir kapitalist ülkenin görüp görebileceği en derin kriz oldu: en modern endüstriyel üretime dayalı bir devlet çerçevesinde yaygınlaşmış sefalet, emekçi nüfusun neredeyse tamamının mutlak yoksulluğu, küçük burjuvazinin yıkılması, sermayeyi ve üretim araçlarını elinde bulunduranlar hariç bütün ayrıcalıkların ortadan kalkması, spekülasyonun, rüşvetin, fuhuşun zaferi, bütün sosyal desteklerin, bütün demokratik ideolojilerin çökmesi, ahlaki denilen bütün değerlerin alaya alınması, tek kelimeyle korkunç bir iflas bilançosu, kapitalizmin çarpıcı ve parlak bir fetih yüzyılının ters yüz edilişi.

Şaha kalkmış enflasyon

1923 krizinin en göze çarpan özelliği parasal enflasyondur. Olgu yeni değildir: savaşın hemen sonrasına uzanır ve ilk defa 1919'da denetlenebilmiştir. Alman Markının 1921'den başlayarak düşüşü, görünüşe göre Alman burjuvazisinin stratejisinin merkezinde yer alır: para krizinin bütünüyle ihracat açığı nedeniyle yaşandığı inancı içinde eski hesaplar yenilenir ve markta yeni bir düşünün masrafları azaltacağı, ihracatı kolaylaştıracağı, üretimi teşvik edip ekonomik iyileşme koşullarına izin vereceği düşünülür. Büyük sanayiciler devlet kredileri yerine kendi kredilerini koyarak parasal durumu normale döndürmeyi önerir ama teminat da isterler. Oysa hiçbir hükümet örgütlü bir işçi sınıfı mevcut olduğu müddetçe bu teminatları risk olmadan onlara veremez ve sosyal demokrat bakanlar her seferinde burjuva ortaklarının, Hugenberg'in ve Stinnes'in önerilerini kabul etme isteklerine engel olur. Öyle görünüyor ki, 1921 Kasım'ından başlayarak Alman sanayinin kodamanları felaket politikasından yana karar verir; şahlanan enflasyon Alman borcunu erteleyecek, devleti onların karşısında dize getirecek, emekçileri tüketecek ve yalnızca büyük kapitalistlere oyunun lideri olma izni verecektir. 1922'de sabitlenen markın düşüşü, hazinenin masraflarının, paniğin etkilerinin ve ortak bir politikanın sonuçlarının büyümesini burada göz

önünde bulundurmak zor olsa da, Ruhr'un işgal edilmesiyle birlikte şaşırtıcı olur.

Dolar 1922 Nisan ayında 1.000, Ekim'de 2.000, aynı yılın Kasım ayında 6.000 Mark değerindeydi. 4Ocak 1923'te 8.000, 10'unda 10.000, 15'inde 56.000 Mark olur.[1] Bu tarihten itibaren, az ya da çok geçici istikrarlar, sert frenler, ani hızlanmaları takip eden aralıklı gerilemelerle birlikte, eğri, baş döndürücü bir şekilde yükselir. 17 Mayıs 1923'te dolar 96.000 Mark'a yaklaşır, 10 Temmuz'da[2] 200.000, 23 Temmuz'da 400.000, 28 Temmuz'da 1.000.000 civarındadır[3]. 7 Ağustos'ta 2.000.000'i geçer, 9 Ağustos'ta[4] 6.500.000; 5 Eylül'de neredeyse 20.000.000, 6'sında 46.000 000, 7'sinde 60.000.000 olur[5]. 20 Eylül'de 325.000.000 Marktur[6]. Mark bir yıl içinde kendi değerinin 162.500'e bölündüğüne şahit olmuştur! Bu seviyede rakamlar anlamını yitirir. 1 Ocak 1923'te, dolaşımda 1.654.000.000 Mark vardır; 15 Ağustos'ta yalnızca Reichsbank piyasaya 116.402 548.057.000 Mark sürmüştür.[7] Para basma makinesi durmadan çalışır: öncelikle[8] 1, 2, 5, 10 milyon, sonradan 50 ve 100 milyon Marklık banknotlar basan özel matbaalara haber vermek gerekir[9].

Fiyatların yükselişi de aynı eğriyi izler. 3 Şubat 1923'te bir yumurta 300 Mark, 5'inde[10] 420 Mark, 10 Temmuz'da 3.400, 11 Temmuz'da[11] 4.400, 27 Temmuz'da 7.000, 5 Ağustos'ta[12] 12.000, 8 Ağustos'ta[13] 30.000 Marktur. Hemen ardından tüccarlar, paranın çöküşünü takiben, fiyatları günden güne, sonra saatten saate değiştirmek zorunda kalır; büyük mağazalar ise, işaretli fiyatlara sıfır eklemekten başka bir şey yapmayan çalışanlarına ödeme yapar; fiili değişiklikleri nadiren yakalar, çoğu zaman gerisinde kalırlar. Aslında tek gerçek alım satım, altın ve döviz –tercihen dolar– temelinde gerçekleşir. Zorunlu olarak geçerli olan kâğıt mark, maaşların ödenmesinden başka bir şeye yaramaz.

Ekonomik ve sosyal sonuçlar

Ekonomik makine, karşı konulmaz bir şekilde yavaş yavaş çalışamaz duruma gelir. Reichsbank artık yalnızca sabit değerler üzerinden kredi

1. *Corr.int.*, no 13, 14 Şubat 1923, s. 83.
2. *A.g.e.*, no 56, 13 Temmuz 1923, s. 415. Reel oranlar Dantzig'te 266.000, New York'ta 276.000, Berlin'de yalnızca 187.000'dir.
3. *A.g.e.*, no 61, 31 Temmuz 1923, s. 456.
4. *A.g.e.*, no 64, 15 Ağustos 1923, s. 478.
5. *A.g.e.*, no 71, 8 Eylül 1923, s. 535.
6. *A.g.e.*, no 77, 28 Eylül 1923, s. 582.
7. *A.g.e.*, no 70, 5 Eylül 1923, s. 528.
8. *A.g.e.*, no 61, 31 Temmuz 1923, s. 456.
9. *A.g.e.*, no 64, 15 Ağustos 1923, s. 478.
10. *A.g.e.*, no 12, 9 Şubat 1923, s. 75.
11. *A.g.e.*, no 56, 13 Temmuz 1923, s. 415.
12. *A.g.e.*, no 63, 7 Ağustos 1923, s. 470.
13. *A.g.e.*, no 64, s. 478.

verir ama değersiz kâğıt olarak geri almaya –bunun araçlarını ellerinde bulunduran spekülatörler için önemsiz– devam eder. Faiz oranları astronomik rakamlara ulaşır, yirmi dört saatlik bir kredi için %100, bir aylık için %400, bir yıllık için %5.000, üstelik yirmi dört saatten fazlası için kredi verenin gerekçesinin ne olduğu da sorulabilir. Aslında hiçbir sermaye sahibi borçlarından daha çok kâğıt marka sahip olmak istemez. Köylü kendi hasadının ürünlerini satmayı reddeder. Dükkânlar boş, pazarlar ıssızdır. Kriz, gerçek bir "iç abluka" biçimini alır. Kent sakinleri kırlık yerlerde talan yapar, çiftliklere saldırır, ambarları yağmalar.

Paraya çevrilebilir değerler, taşınmazlar, çeşitli mallar, değerli nesneler devasa servetlerin ve küstah ve hızlı zenginliklerin temelini oluşturur. Kimi zaman bunlar rakamsal olarak muhteşem ama aslında gülünç meblağları yüzünden satın alınır. Bunlara sahip olmayanın satın alma şansı pek de yoktur. Çok az sahip olanın ise kaybetme şansı çok yüksektir. Ama yeter derecede sahip olan ona, yüze katlayacağına emindir. Satın alma hastalığına yakalanmış toptancı tüccar, sanayici, büyük toprak sahibi ele geçirebildikleri ne varsa alır. Söylendiğine göre Stinnes, değişik faaliyet kollarından yaklaşık 1.300 işyerini ele geçirir ve kendi işlerinin boyutunu kestiremediğini itiraf eder. İhracat yapan sanayiciler olağanüstü karlar elde eder: bir taraftan, kiraların ve maaşların düşmesi, yükümlülüklerin ortadan kalkması her türlü rekabete karşı gelen maliyet fiyatları teklif etmelerini mümkün kılar; bir taraftan da dövizle ödeme yaparlar. Büyük girişimler sermayelerini –döviz cinsinden– yurtdışına taşır, varlıklarını saklamak için İsviçre'de, Hollanda'da ya da Latin Amerika'da şirketler kurar, yasayı sermaye ihracatlarına dönüştürmelerine izin veren paravan isimlerle aracı şirketler kurarlar. Kısacası büyük kapitalistler karlarını dolarla ya da altınla gerçekleştirir ama borçlarını, vergilerini kâğıt maaşlarla öder ve devasa işler yaparlar.

Buna kaşın küçük burjuvazi varını yoğunu tamamen elden çıkarmıştır. Rantiyeci, aylıklı, emekli, sabit gelir sahibi kendini bir gecede sefaletin içinde bulur. Temmuz ayında Berlin'de ortalama bir emekli maaşı 10.800 Marktır, bu da, eğer tedbirliyse, daha ödeme günü yapacağı iki tramvay yolculuğu bedelidir.[14] Gayrimenkul sahipleri iyice eriyen kiralarının artmasına şahit olur. Başka gelirleri olmadığında bu gayrimenkulleri satarlar. Kaçakçı çeteleri, birkaç kilo kâğıt mark karşılığı sudan ucuza satın aldıkları binalara bu şeklide üşüşürler. Aylık ödeme yapılan çalışanlar, aylıkçılarınkine ya da sabit gelir sahiplerininkine yakın bir durum yaşarlar: maaşları iyi kötü fiyatların artışını izlese de, bu durum en iyi durumda bir aylık gecikme, yani %50'den %90'lara varabilen reel maaşlarında bir kesinti demektir.

---

14. *A.g.e.*, no 64, 15 Ağustos 1923, s. 478.

İşçiler haftalık ödeme aldıklarından görece ayrıcalıklıdırlar: yükselme ile "ayarlama" arasındaki fark, onlar için daha az önemlidir. Bununla birlikte bazı dönemlerde epey göze çarpar. 1922 yılının sonunda 3.000 Mark kazanan bir metal işçisi, 1923 Mart'ında 500.000, Temmuz ayında 4.000.000 Marka yaklaşır.[15] Bu marklar dolara çevrildiğinde maaşının, altı aylık bir zaman içerisinde 30 Dolardan 25'e, sonra 14'e düştüğü tespit edilir. Resmi bilgilere göre, bu tarihte maaşlar 1914'ünkinden 3.300 kez ama fiyatlar 12.000 kez daha yüksektir: dolayısıyla teorik alım gücü –zira mağazalar genellikle bomboştur– işçi için savaş öncesi olduğunun dörtte biri oranında olacaktır.[16] Ağustos başında maaşlar, 1914'ünkinden 87.000 kez ve fiyatlar 286.000 kez daha yüksektir.[17] 27 Temmuz 2 Ağustos haftası, iki çocuklu bir işçi ailesi için geçim endeksi haftada 5.158.91 olarak tahmin edilir yani bu haftanın sonuncu olması koşuluyla babanın aylık maaşı[18](...) Ekim ayında bir madenci bir yumurta satın almak için bir saat, bir çift bot almak için on beş gün çalışmak zorundadır.[19] Oysa 1923'ün ilk aylarında göze görünmeyen işsizlik, giderek artar: toplam işsiz arasında Eylül ayında metal işçilerinin %7,06'sı, tekstil işçilerinin %4,53'ü, muhasebenin %12,9'u, konfeksiyonun %12,6'sı yer almaktadır, farklı mesleklerde kısmi işsizlik oranları sırayla %16,58, %36,19, %32,09 ve %57,98'dir.[20] Evsizlerin sayısı artmaya devam eder ve barınaklar dolup taşar.[21] "Mülkiyete saldırı" vakaları ikiye katlanır. İntiharlar rekor sayılara ulaşır.[22] Büyük kentlerin pek çoğunda şehir içi ulaşım, yolcu bulunmadığında ortadan kalkmıştır. Eylül ayının başında, aynı gerekçeyle, Berlin'de evsizlere yönelik bütün hamamlar kapatılır.[23]

Alman nüfusunun ezici çoğunluğu böylelikle sınıf altı hale getirildi. Alt-proletaryaya indirgenecek kadar proleterleştirilmemişti.

Politik sonuçlar

Emekçilerin yaşam koşullarını aşağı çeken enflasyon, işçi aristokrasisini tamamen ortadan kaldırır, iyi kazanan uzmanları vasıfsız işçi seviyesine düşürür. Artık meslekler arasında ya da nitelikler arasında maaş ayrımı değil, bir örnek sefil bir kitle vardır. Sendikalar parçalanmak üzeredir: milyonlarca sendikalı işçinin hâlâ ödediği milyonlarca mark, kasalarında tonlarca değersiz kâğıt istiflemekten başka bir şeye

15. *A.g.e.*, no 61, 31 Temmuz 1923, s. 456.
16. Georges Castellan, *Weimar Almanyası*, s. 156.
17. *Corr.Int.*, no 64, s. 478.
18. *A.g.e.*, no 63, 7 Ağustos 1923, s. 471.
19. *A.g.e.*, no 83, 19 Ekim 1923, s. 630.
20. *A.g.e.*, no 77, 28 Eylül 1923, s. 582.
21. *A.g.e.*, no 12, 9 Şubat 1923, s. 75; üstelik Şubat 1923'de Berlin'de 40.000 evsiz.
22. Berlin'de Haziran ayında 2.700 mülke saldırı ve 150 intihar vakası, *Corr.int.*, no 61, s. 456.
23. *Corr.Int.*, no 70, 5 Eylül 1923, s. 528.

yaramaz. Gazeteler, neredeyse nüshası on milyon marktan fazlasına, onları basmak için gereken kâğıt ise altınla satılır. Kaynak yokluğundan kongre düzenlemekten vazgeçilmek zorunda kalınır. Kitap, dergi, gazete ortadan kalkar: sosyalizmin tarihinin bütün bir dönemini temsil eden *Die Neue Zeit* gibi.[24] Sosyal demokrasinin geleneksel sendika pratiği bütün içeriğinden boşaltılır. Sendikacılık gücünü yitirir, toplu sözleşmeler gülünç hale gelir. Emekçiler sendikaları terk eder ve sıklıkla öfkelerini onlara yöneltirler, pasiflikleri, kimi zaman da suç ortaklıkları yüzünden onları eleştirirler. Sendikaların ve sosyal demokrasinin aygıtının çökmesi, devletinkine benzer: mülkiyet, düzen ve yasallık kavramlarına ne olur? Böyle bir uçurumda, parlamenter kurumlara, oy hakkına, genel seçim hakkına bağlılık nasıl haklı gösterilir? Ne polis, ne ordu bu kötülükten azade değildir. Bir dünya ölmektedir. Daha bir yıl önce Alman toplumunun analizine temel teşkil eden bütün bu unsurlar bugün yok olup gider.

SPD, aygıtının maddi temeline aldığı darbelere rağmen, henüz ölümcül darbeyi almamıştır. Ama günleri sayılıdır. Zaten, ne olursa olsun "Bolşevik Devrim'in" Alman emekçilerini sımsıkı yakalayan sefaletten çok daha kötü olacağını düşünen ve bu devrime karşı bir kez daha hizmet vermeye hazırlanan sağa karşı direnişler örgütlenir ve daha şaşkın bir sol ayağa kalkar. Bu solun başında pek çok kuşaktan isimler, Erich Zeigner gibi "1918 sosyalistleri", Dissmann ve Paul Levi gibi eski katılanlar bulunur. Azınlık, fraksiyonel toplantılar düzenler, açıkça ortaya çıkar; mesela Paul Levi şunları ifade eder:

> Proletarya diktatörlüğü mü yoksa başkalarının diktatörlüğü mü? sorusu Alman sosyal demokrasisine yöneltilmiştir. (...) Proletarya diktatörlüğü gereklidir. Komünistlerle birlikte ilerlemek gerekir![25]

Sosyal demokrasi içindeki görüş ayrılıkları tam olarak birleşik cephe meselesi etrafında ortaya çıkar: hareket, Saksonya'da ve sağlamca yerleşmiş bazı sendika yöneticileri tarafından özellikle canlandırıldığı Türingiya'da daha şiddetlidir ama her yerde görülür. Komünistler orada işçi kitlelerinin, yıllardır bekledikleri sosyal demokrasiyle kopuşuna şahit olurlar. Haziran ayıyla birlikte Zinovyev şöyle yazar:

> Bu olgunun yeniliği, batı Avrupa'nın örgütlü işçilerinin çoğunluğunun, resmi olarak hâlâ bağlı olmuş olsalar da, ruhlarının *derinliklerinde* artık sosyal demokrasiyle birlikte olmadıkları hakikatine dayanır. Sosyal demokrat işçilerin ruhu şimdi daha çok bizimledir; sosyal demokratlardan kaçar, bize yaklaşır.[26]

---

24. Derginin son sayısı, 23 Ağustos 1923 tarihiyle yayımlanır.
25. Aktaran *Corr. Int.*, no 74, 18 Eylül 1923, s. 560.
26. Zinoviev, "Uluslararası İşçi Hareketi'nde Yeni Bir Olgu", Corr. Int, no 40, 8 Haziran

Zinovyev'le birlikte, "büyük işçi kitlelerinin sosyal demokrasiyle ilişkisinin artık pamuk ipliğine bağlı olduğuna"[27] inanan biri için bile komünistlerin ilerlemeleri inkâr edilir değildir. Ne olursa olsun eski yoldaşlarının lirik yanılsamalarını *a posteriori* paylaşmaya çok az eğilimli Arthur Rosenberg şöyle yazacaktır:

> Devrimci özlemler hiçbir zaman Almanya'da 1923 yazı esnasındaki kadar derin olmamıştır.[28]

Ne burjuva partilerinin, ne de oy pusulalarını politik sistemin temeli haline getiren sosyal demokratların, ekonomik ve sosyal felaketin genişliği karşısında seçmenler önüne yeniden çıkmayı düşünmemesi anlamlı bir hakikattir. Kriz döneminde gerçekleştirilen tek bir seçim, komünist etkinin ilerlemelerinin boyutu hakkında bir fikir verebilir: 1923 Temmuz ayında yapılan Mecklembourg-Strelitz kırsal bölgesinin Landtag seçimi. Burjuva partileri 1920'de 18.000 oy elde etmişti; yalnızca 11.000 oy toplarlar. Bu arada bağımsızlarla gerçekleşen yeniden birleşmeye rağmen, sosyal demokratlar 23.000'den 12.800'e düşer. Nihayet, bağımsızlar 1920'de 2.257 oy toplamışlarken –ve bu tarihte "aşırı sağın" oyları olarak görülmüşlerken– yerleşmedikleri bir bölgede ilk defa temsil edilen komünistler, bu oyların 10.853'ünü yani oy kullananların beşte birini elde eder.[29]

Partinin mevcutlarının ve onun denetlediği elimizdeki örgütlerin rakamları anlamlıdır. Bir önceki sonbaharda mevcudu 30.000 olan Komünist Gençlik, beş yüz örgüte dağılmış 70.000 üyeyi aşar[30] ve "toplantı" ve "yürüyüşlerine" yüz binlerce genç toplar.[31] Chemnitz çevresinde, R. Wagner'e göre 1922 Eylül ayında 15.394 militana sahip olan Erzgebirge-Vogtland bölgesi, bunu 1923 Eylül ayında 25.117.92 –yeni yerel grubun oluşturulmasına eşlik eden kazanç olarak sayar.[32] Berlin bölgesi 8.000 militan almıştır, Halle'inki 5.000, Ruhr'unki 3.000, Türingiya'nınki 2.000 militandır.[33] Partinin Bremen'deki mevcudu ikiye katlanmış,[34] Orta Renanya bölgesi dokuz ayda 1.200 militan kazanmıştır.[35]

1923, s. 337. Zinovyev, örnek olarak, bazı komünist gösterilerin, partinin hesap ettiğinden iki ya da üç kat fazla insan topladığı hakikatini verir.
27. *A.g.e.*, s. 338.
28. A. Rosenberg, *Enstehung und Geschichte der Weimarer Republik*, s. 405.
29. *A.g.e.*, s. 407; *Corr.Int.*, no 56, 13 Temmuz 1923, s. 415.
30. From Third to Fourth: a Report on the Activities of the Y.C.I., s. 39.
31. M. Uhlemann, Arbeiterjugend gegen Pincaré und Cuno, s. 39, 130 ve devamı.
32. R. Wagner, "Zur Frage der Massenkämpfe in Sachsen im Frühjahr und Sommer 1923", ZfG, 1956, no 2, s. 256, H. Weber tarafından tutulan ilgili rakamlar, büyük oranda farklıdır ama benzer bir ilerlemeye tanıklık ederler: 19.432 ve 30.584 (*a.g.e.*, s. 373).
33. *A.g.e.*, s. 369, 370, 374, 376.
34. *A.g.e.*, I, s. 50.
35. *Die Rote Fahne*, 11 Ağustos 1923.

Bu sayısal ilerlemeler yeni örgüt çabalarına eşlik eder. Parti ilkbaharda kararlı bir şekilde fabrikalara yönelmiş, oraya nüfuz etmesini ve yerleşmesini kolaylaştırabilecek yeni biçimler benimsemiştir. Merkez'in yanında yeni bir büro, "fabrika hücreleri" bürosu (*Betriebszellen*) kurulmuştur ve görevi, bunların oluşumunu sistemli hale getirmek ve her yerde "komünist teşebbüs fraksiyonlarının" yerlerini almalarıdır. *Der Parteiarbeiter* bildirisi bu çerçevede bilgiler ve talimatlar verir. 8 ve 9 Eylül tarihlerindeki kongreyle, Chemnitz bölgesinde, partinin bu yeni temelde yeniden örgütlenmesine karar verilir.[36]

Ekonomik durum göz önüne alındığında komünist basının ilerlemeleri ortadadır. Temmuz ayında *Die Rote Fahne*, Vorwärts'ı epey gerilerde bırakarak 60.000 basar.[37] *Hamburger Volkszeitung*'un tirajı Haziran ayıyla birlikte 35000'dir.[38]

Ama komünistlerin ilerlemesi, parti aygıtının kitle örgütleriyle sürdürdüğü ilişkilerde çok daha iyi ölçülür. Temmuz ile Ekim ayı arasında reformist sendikalar içinde "komünist fraksiyonların" sayısı, 4.000'den 6.000'e yükselir.[39] Örgütlenme yöntemlerini değiştirmek gerekir zira Fritz Heckert'in yönettiği sendika bürosu tek başına uygun bir koordinasyon sağlayamaz: Parti, Temmuz'dan başlayarak, reformist sendikalardaki komünist fraksiyonların yöneticilerini ve bütün sendikalardaki sorumlu komünist militanları yerel planda bir araya toplayan "kızıl karteller" oluşturur. Temmuz ayında 1.100 ve sendika bürosunun 3.460 bölgedeki fraksiyonlarla ilişkiler sürdürdüğü Ekim ayında 2.100 kartel mevcuttur.[40] Jacob Walcher, Haziran'da genişletilmiş Yürütme'de, etkilenmiş ve doğrudan sendikalardaki komünist militanların yetkisi altındaki işçi sayısını 2.433.000 olarak tahmin eder.[41] Fritz Heckert ise, bu tarihte partiden etkilenmiş örgütlü emekçilerin oranını %30 ila 35 olarak hesaplayacak, bu da 2.500.000 rakamına karşılık gelecektir.[42] Yapı sendikası 749 aidat ödeme merkezine karşılık 551.000 üye hesap eder: komünistler buralarda 525 fraksiyona sahiptir ve 65 yerel gruptaki çoğunluk 67.200 emekçi örgütler. 331.000 emekçiyi bir araya toplayan 230 yerel grup içinde reformistlerle neredeyse eşittirler. Walcher, yapı sendikasında komünistleri izleyen emekçi sayısını toplamda 260.000 olarak tahmin eder.[43] Metal işçileri sendikası (D.M.V.), sendikalardaki komünist muhalefetin gerçek bir kalesidir. Haziran ayında Walcher, 750

36. *Der Kämpfer*, 11 Eylül 1923, aktaran R. Wagner; *a.g.e.*, s. 256.
37. *Corr. Int*, no 56, 13 Temmuz 1923, s. 414.
38. I.M.L.-Z.P.A., 12/36, s. 170. Reich Komiserinin asayişe 92 no'lu raporu, Haziran 1923, aktaran Habedank, *Zur Geschichte des Hamburger Aufstandes*, 1923, s. 75.
39. *A.g.e.*, s. 69.
40. *A.g.e.*
41. *Protokoll der Konferenz der Erweiterten Exekutive...*, s. 196.
42. *Bericht XI...*, s. 358.
43. Walcher, *Protokoll...* içinde (n. 6), s. 195.

aidat ödeme merkeziyle 1.600.000 üyelik bu sendikada 500 komünist fraksiyon olduğunu belirtir. K.P.D., Stuttgart, Halle, Merseburg, Jena, Suhl, Solingen, Remscheid vs kadar önemli belli sayıda bir bölgede 260.000 sendikalı toplayarak çoğunluğu ele geçirmiştir. 500.000 emekçiyi bir araya getiren 26 merkezde reformistlerle etkide eşit olduklarını düşünürler ve genel olarak, sendikalarda onları izleyen metal işçisi sayısını 720.000 olarak tahmin eder. Komünist ilerleme, Temmuz olarak belirlenen D.M.V.'nin ulusal kongresi seçimleri sırasında ihtişamla ortaya çıkacaktır; bu kongrede K.P.D. tarafından desteklenen listeler, belli başlı sanayi merkezlerindeki eğilimler yoluyla, vekilliklerin üçte birini ve oyların mutlak çoğunluğunu elde ederek seçimlerde galip gelir. Berlin'de, sosyal demokrat aday[44] listelerindeki 22.000'e karşı 54.000, Halle'de 500 karşı 2.000 oy toplarlar.[45] Haziran ayında, sendikalardaki reformist etkinin gücünü azımsamayan Jacob Walcher yine de şunları ifade eder:

> Örgütlenme alanında sendikaları ele geçirmek için doğru yoldayız.[46]

Fabrika konseyleri hareketi (*Betriebsräte*), 1923 yılı boyunca olağanüstü bir hızla gelişirken komünistlerin militan eylemi kadar, reformist sendikaların dağılması ve bekle gör politikasıyla da desteklenir. "İşyerlerindeki güvenilir adamların" eski sosyal demokrat geleneğine sendikal aygıt çalışanlarından daha yakın, "daimi üye" olmayan vasıfsız işçiler tarafından yöneltilen epey esnek örgütler olan bu örgütler, işçi sınıfının önemli bir fraksiyonunun dikkatini kendi üzerlerine çeker, sonuç olarak da, tam olarak politik başka sendikalarla birlikte geleneksel olarak sendikalara adanmış görevleri ellerinde toplarlar: Kasım 1922'den itibaren komünist partinin kampanyaları fabrika konseyleri ve onların çeşitli kademelerden kongreleri aracılığıyla gelişir. Komünist Parti, komünist Bernhard Koenen'in 12.000 emekçinin oylarının %60'ını elde ettiği Leuna-Werke'ninki gibi bazıları çok önemli 2.000 fabrika konseyinde çoğunluğu elinde bulundurmakla övünür.[47] Ağustos ayında Cuno'ya karşı greve neden olan fabrika konseyleri kongresinin, doğrudan ya da dolaylı yaklaşık 20.000 konseyin temsilcisi olduğu söylenir.[48] Reich'ın fabrika konseylerinin eylem komitesi olan on beşler komitesinin başkanı, yıllar boyunca işsiz komitelerinin yöneticiliğini yapmış, 1917'de Spartakist olan, devrimci delegeler çevresinin eski üyesi otuz beş yaşındaki çilingir Hermann Grothe'dir. "Devrimci" fabrika konseyleri hareketi –yani ko-

44. *Bericht. IX...*, s. 97.
45. Ersil, *Aktionseinheit stürzt Cuno*, s. 149.
46. Protokoll..., *Erwiterten Exekutive...*, s. 196.
47. Ersil, *a.g.e.*, s. 75.
48. *A.g.e.*, s. 245.

münist militanlarca yönetilen– aynı örgütlenme biçimini benimsemeye yönelir: temelde, her işyerinde işçilerinki (*Arbeiterrat*) ve çalışanlarınki (*Angestelltendrat*) olmak üzere iki konseyden kuruludur ve ilki baskın oya sahiptir. Sanayi sanayi ve kent kent örgütlenir ama kendi örgütlerini sene boyunca bölge bölge kurarlar. Ekim ayında Almanya'dan kendisine ulaşan bilgiler temelinde, Zinovyev şunları yazacaktır:

> Fabrika komiteleri Almanya'da zaten emekçilerin yiyecek tedariki, maaş, yakıt, silah kadar önemli sorunların çözümüne katılıyor. Gözlerimizin önünde olgunlaşan devrimin en önemli kaldıracına dönüşüyorlar.[49]

Aynı şekilde komünistler tarafından canlandırılan fabrika konseylerinin himayesi ve girişimiyle, yiyecek fiyatlarını, kiraları denetlemeyi, spekülasyon, yasa dışı ticaret ve açlıkla mücadele etmeyi görev olarak üstlenen denetim komiteleri (*Kontrolausschüsse*) çoğalır. İşçilerden ve ev kadınlarından[50] kurulu bu denetim komiteleri, zaman zaman kendi faaliyetlerini esnaf ya da zanaatkârlarınkiyle birleştirirler.[51] Onların ağları, sürekli bir eylemde, aralıksız bir propaganda ve ajitasyon aracılığıyla ezilen tabakaları, özellikle de kadınları seferber etmeye çalışır.

Bununla birlikte dönemin komünist oluşumlarının en göze çarpanı "proleter-yüzler" (100'ler) (*Proletarische Hundertschaften*) örgütüdür. 1918'den başlayarak "proletaryanın silahlanmasının" gerekliliği, parti yöneticilerinin zihninde hep varolmuştur. Rathenau katliamını izleyen kampanya sırasında ortaya atılan işçi özsavunmasının örgütlenmesi sloganı, Ruhr bölgesinin işgaliyle birlikte somutlaşmaya başlar: Alman polis güçlerinin dışarıda bırakılmasının ve freikorpstan adamların casusluğunun bütün emekçiler için bunu kör bir zorunluluk haline getirmeye devam ettiği bizzat Ruhr'da ve sonra ülkenin geri kalanında. Orta Almanya'da, Halle'den *Klassenkampf* işçi özsavunma gruplarının oluşması için ilk çağrıyı ortaya atar;[52] 11 Mart'ta fabrika konseylerinin bölgesel kongresinin çağrısıyla gerçekliğe döneceklerdir. Ama zaten bu tarihte öteki bölgelerde proleter yüzler mevcuttur: ulusalcı bir toplantıyı yasaklamak için[53] 9 Mart'ta içlerinden on tanesi eyleme geçtiği Chemnitz'te, bu birliklerden dördünün 4 Mart'ta yürüyüş yaptığı Gera'da ve 11 Mart'ta Güney Türingiya proleter yüzlerden 4.000 adam tarafından benzeri yapılan Zella-Mehlis'te.[54] Hareket, birkaç haftada bütün Almanya'ya yayılır ve 1 Mayıs'ta, Berlin'de, proleter yüzler tara-

---

49. *Corr. Int.*, no 87, 2 Kasım 1923, s. 662.
50. Bkz. XXVII. Bölüm.
51. Krusch, *a.g.e.*, s. 136.
52. *Klassenkampf*, 28 Şubat 1923.
53. Gast "Die proletarischen Hundertschaften als organe der Einheitsfront im Jahre 1923", ZfG, no 3, 1956, s. 447-448; *Der Kämpfer*, 10 Mart 1923.
54. *A.g.e.*, s. 448; *Der Kämpfer*, 15 Mart 1923.

fından, gerçek işçi milisleri kırmızı kol bantlı 25.000 adamla geleneksel yürüyüş başlatılır.[55]

K.P.D., oluşumu ve pratik örgütlenmesi üç üyelik özel bir komisyon –sonradan Ernst Schneller yönetiminde partinin askeri konseyine dönüşecek– tarafından denetlenen proleter Yüzlere olağanüstü bir ilgi gösterir.[56] Ernst Schneller bazı önlemler almaya can atar: farklı devletlerin içişleri bakanları, aslında, 13 Mayıs'tan[57] itibaren yüzleri ve aynı zamanda aşırı sağcı paramiliter bir örgütü yasaklayan Prusyalı meslektaşları Severing'i izlemişlerdir.[58] Sonuç olarak yalnızca Türingiya ve Saksonya'da geniş çaplı gelişecekler, buralarda resmi korumadan ve hatta sol sosyal demokrat hükümetler tarafından verilen desteklerden yararlanacaklardır. Haziran ayında Paul Böttcher onları şu ifadelerle tanıtır:

> Askeri bir müdahale söz konusu değil. Yüzlerimizin askeri bir hedefi yok. (...) Provokasyon ya da gerici terörist saldırı durumunda anında tepki göstermeye hazır olmak zorundadırlar. (...) Silahlanmaları meselesi henüz gündemde değil: bunun çözümü hareketin ortaya koyacağı çözüme ve güce bağlı. (...) Başka türlü hareket etmek, etkin bir şekilde iktidar için mücadeleye girmiş olmadan önce proletaryayı silahlandırmak istemek olacaktır. –Yüzlerin, fabrikalarda temel koşullar gerçekleştirilmeden önce hiçbir askeri görevi olamaz.[59]

Proleter yüzleri "birleşik cephenin organları" haline getirmek isteyen komünistler, sosyal demokrat militanları ya da partisiz sendikalıları kendileriyle birlikte oraya sürüklemek isterler. Bu yolda doğal olarak sosyal demokrat yöneticilerle ve hatta onlarda, Böttcher'in ifadesine göre "iktidarın fethi için silahlanmış birlikleri" görmek isteyen bu sosyal demokratlar içindeki muhalefetle karşılaşırlar. Basın ve kongre birbiriyle yarışırcasına K.P.D.'nin "parti yüzleri" (100'leri) kurmaya karşı olduğunu tekrar eder.[60]

Yeni ulusalcı patlama

Komünistlerin ilerlemesi ortadadır ama zorlukla ölçülür. Aşırı-sağcı ulusalcıların gelişimi çok daha belirgindir. Onun özgün yapısı, yeni, popüler ya da daha doğrusu halka ait bir renge sahiptir. Örgütlerinin çekirdeği savaş ertesiyle aynı kalır: freikorpsların zorbaları, öfkeli

---

55. Ersil, *a.g.e.*, s. 95.
56. Gast, *a.g.e.*, s. 457; Davidovich, Revoljutsionii Krisis 1923 g.v. Germanii i Gamburgskoe Vosstanie, s. 133.
57. Ersil, *a.g.e.*, s. 98.
58. V. Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 384.
59. Corr. Int., no 49, 19 Haziran 1923, s. 362.
60. *A.g.e.*

maceracılar, yabancı düşmanları, Yahudi aleyhtarları, üniformasız, silahsız, şiddetsiz yaşayamayan yırtıcılar, fanatikler, dört savaş yılının ve uzun bir terbiye döneminin berbat yaratıklarıdırlar. Ama ulusalcı hareket 1923'ten başlayarak çehre değiştirir: Adolf Hitler ve nasyonal sosyalistlerle birlikte demagogların, komandoların yerini almış kitle eyleminin dönemi başlar.

1923 Almanya'sı onlar için ideal bir alandır. Gözden düşmüş milyonlarca küçük burjuvaya, acı çeken proleterlere sorumluları gösterir: "yenilmez şanlı orduyu sırtından bıçaklayan" İtilaf Devletlerinin kapitalistleri, yabancılar, Yahudiler, Marksistler, "Kasım canileri", emekçileri suiistimal eden, muhteşem örgütlerini onları engellemek için kullanan ve düşmanlarına karşı eli kolu bağlı hale getiren "politikacılar", sendika ve işçi partilerinin "nüfuzluları." Krizin başından beri Cuno hükümetinin eylemsizliği uygun bir hedef sağlar: bunlar parlamenter hükümet, demokrasi, Cumhuriyet, güçsüzlük ve bölünmeler, nihayet ihanettir. İhanete uğramış Almanya, onu yönetenlerin hatası yüzünden –iktidar hırsıyla arzu ettikleri ve neden oldukları bozgundan itibaren– aşağılanan, alaya alınan "proleter-ulusa" dönüşmüştür. Uçurumdan kurtulması için ona güçlü bir hükümet ve tek bir irade, bir "Lider" (*Führer*) diktatörlüğü, bir Alman iradesi, bir Alman ideolojisi, askeri bir disiplin, güç, kurtarıcı ve arındırıcı bir şiddet gerekir.

Hitler 1920'de katıldığı küçük örgütün adına "nasyonal-sosyalist" ibaresini eklettirecek, bu da Alman ulusalcılığına tamamen faşist kitle hareketi yapısını kazandıracaktır. 1923 krizi ona uygun bir zemin sağlar. Hiç kimse artık, en azından açıkça, parlamenter ya da cumhuriyetçi rejimin ya da kapitalist sistemin taraftarı veya savunucusu olduğunu ilan edemez: dolayısıyla kendi yöntemini sloganlarla somutlaştırma, propagandasının ve eyleminin tekniğini parlatma fırsatı bulur. Savaş sonrası kuşağın umutsuz bir dünyada yetişkin çağına gelen öğrenci, işsiz, küçük burjuvalarını silah altında toplar. İki yıl önce, "kurtarıcı" olduktan sonra, işlerin rayına oturacağını uman burjuvaları endişelendiren Alman askerleri, mülk sahiplerinin son umuduna, sokakta, okullarda hatta fabrikalarda komünistleri engelleyebilecek tek güce dönüşürler. "Nasyonal-sosyalizm", son derece proleterleşmiş bir Almanya'da, "Bolşevizmin", "uluslararası komünizmin" karşısına çıkarılır: yüzyılın başından itibaren yönetici sınıfların savunması budur. Bu savunma onları, 1923'ün sonunda, 1930-1933 arasında onu buyurgan bir biçim altında yeniden bulmak için kaçacakları bir ikilemde bırakır.

Nasyonal-sosyalist parti 1922'nin sonunda 15.000 üye kaydeder ve hücum kıtaları olan S.A.'ların sayısı 6.000'dir. 1923 yılının başında eski bir frcikorpslu, Reichswehr memuru ve Bavyera'da Reichswehr'in desteğini alan Kaptan Roehm'in çabalarıyla Bavyeralı başka ulusalcı

örgütlerle birlikte bir anlaşma yapabilecek duruma gelir. S.A.'ların yönetimi savaş sırasında kahraman bir Alman hava eri olan Kaptan Hermann Göring'e bırakılır. Örgütün güneydeki ilerlemeleri şaşırtıcıdır; burada otoritelerin pek çok desteği ve yardımından faydalanır. 1 Mayıs'ta silahlı 10.000 adam Münih yakınlarında yürüyüş yapar. 1 Eylül'de Nürnberg'te, Hitler ve Ludendorff tarafından denetlenen 70.000 kişidirler. Faşist örneği onlara esin verir: "Berlin'e yürümekten" bahsedilir ve Hitler 12 Eylül'de: "Kasım Parlamentosu sona eriyor! Bina sallanıyor! Çatı çatırdıyor! Tek bir alternatif var: gamalı haç ya da Sovyet yıldızı, Enternesyonal'in evrensel despotizmi ya da Alman ulusunun Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu", diye haykırır. Adolf Hitler 25 Eylül'de "Mücadele Birliği'nin" lideri olur: bu aşırı sağcı grupların koalisyonunun üyesi olan partisi, 50.000 üyeye ve baştan ayağa silahlı S.A.'lara sahiptir.

Bunlar yalnızca paramiliter oluşumlar değildir. Reichswehr'in teminatı ve ağır sanayi kodamanlarının yardımlarıyla terörist örgüt *Orgesch*'in eski bir üyesi olan Komutan Buchrucker, 1921'den başlayarak Brandenburg'un belli başlı garnizonlarında hatırı sayılır bir mühimmatla donanmış ama birlikleri, kısa eğitim dönemlerinden geçen gönüllülerden kurulu olan yönetici birimler oluşturmuştur. Bu "kara Reichswehr" prensipte yasa dışıdır. Aslında silahlı yirmi adam, uzmanlaşmış birimler, modern bir ekipman içeren yarı resmi bir oluşumdur. Zihniyetleri, doğrudan mirasçıları oldukları freikorpslarla aynıdır: Almanya'yı "yabancı" boyunduruğundan kurtarmak zorunda olan "askeri diktatörlük" adına bir saldırı işareti beklerken sabırsızlıktan yanıp tutuşurlar.

Ulusalcılar karşısında komünistler

Komünistler, 1922 senesinin sonundan başlayarak genelde ulusalcı hareketin gelişmesinden ve özelde Nazi Partisi'nin ilerlemesinden endişelenmeye başlamışlardır. Aralık ayı başında Karl Becker, Moskova'dan ilk ikaz çığlığını atar: İtalya'yı ele geçiren faşizm, Almanya'da da olasıdır. Son derece endüstrileşmiş olan bu ülkede henüz çok dar bir sosyal tabana sahiptir ve büyük sermaye bunun dışında "proletaryanın büyük bir kısmının etkisiz hale getirilmesini" sağlamaya çalışır. Ama faşizm, sosyal demokrasinin neden olduğu hayal kırıklıklarının işçi tabakalarını edilgenliğe sürüklemesi oranında gerçek bir tehlike yaratacaktır: yalnızca birleşik bir cephe politikasının başarısı yılanın başını küçükken ezebilir.[61] Birkaç hafta sonra Hans Tittel Nasyonal-Sosyalist İşçi Partisi'yle ilgili bir makale yazar ve güneydeki gelişmeleri tespit eder:

61. Karl Becker, *Bolchevik* içinde, *Corr. Int*, no 95, 9 Aralık 1922, s. 720-721'de geçen makale.

önemli kapitalist gruplar tarafından mali olarak desteklenen bu parti, apolitik halk kitlelerinin sempatisini kazanmaya çalışır. Pancermenist ve Yahudi düşmanıdır, demagojiyi parlamenter sisteme, parti ve sendikaların "kodamanlarına" karşı kullanır. Orta sınıftan bolca üye kaydeder ve sağlam bir paramiliter örgüte sahiptir. Tittel, "bu kararlı, parası olan, askerileşmiş, yönetici sınıfların sempatisinden emin" partiye karşı silahlı proleter direnişi örgütlemenin gerekliliğinin altını çizer.[62]

Kriz, bu ilerlemeleri olağanüstü bir şekilde hızlandırır. Bu şekilde tanınan naziler, Berlin'de, Yukarı Silezya'da fabrika konseyleri üyesi seçilirler. Böttcher şöyle söyleyecektir: "Faşizm, kendi köklerini işçi sınıfına salıyor." Komünistler, yeni biçimi altında ulusalcılıkla savaşmak için silahlı gücün artık yetmediğini anlamalıdırlar.[63]

Gerçek şu ki, ekonomik ve toplumsal krizin keskin biçimleri yeni bir durum yaratmak üzeredir. Almanya'da faşizm, proleterleşme tehdidine karşı savaşan küçük burjuvazideki bir tabandan oluşur. Komünistler bunun farkına çabucak varırlar. 25 Mart tarihinde "Güçsüz Almanya" başlıklı bir makalede Radek, komünistlerin şimdiye dek "bütün bir halk adına", özellikle de kapitalist krizin ezmekte olduğu proleter olmayan sosyal tabakalar adına mücadele etmeyi" savsakladığını not eder. Ona göre bu ihmal, bundan böyle proleter devrimle vakit kaybetmeyecek aşırı sağcı tabakaların kampına geçişi açıklar.[64] Yürütme, Moskova anlaşmasının ertesinde şöyle yazarak bu meselenin öneminin altını çizer:

> Alman komünist parti, ulusalcı küçük burjuva ve entelektüel kitlelerine, yalnızca işçi sınıfının –bir kez zafer kazandıktan sonra– Alman toprağını, Alman kültür hazinelerini, ulusun geleceğini savunabileceğini açıkça anlatmalıdır.[65]

17 Mayıs'ta bir Merkez Komite kararı [66], komünistleri, ulusalcılık yüzünden coşmuş küçük burjuva kitlelerini faşizmden kurtarmakla ilgilenmeye davet eder:

> Proleterleşmiş küçük burjuvazinin acı çeken, yolunu şaşırmış, öfkeli kitlelerine yönelmeli, onlara bütün hakikati; bu burjuvazi ve Almanya'nın geleceğinin, burjuvazi karşısında zafer kazanmak için proletaryayla ittifak yaptıkları takdirde kendilerini savunabileceklerini söylemeliyiz. Poincaré ve Loucheur karşısında zafer kazanmanın yolu, öncelikli olarak Stinnes ve Krupp karşısında zafer kazanmaktan geçer.[67]

---

62. *Corr. Int.*, no 101, 30 Aralık 1922, s. 763.
63. Böttcher, *Corr. Int.*, no 49, 19 Haziran 1923, s. 362.
64. *Die Rote Fahne*, 25 Mart 1923.
65. *Die Rote Fahne*, 13 Mayıs 1923; *Dok.u.mat.*, VII/2, s. 307.
66. *Die Rote Fahne*, 18 Mayıs 1923, *Dok.u.mat.*, VII/2, s. 315-324.
67. *A.g.e.*, s. 322.

Mayıs ayının sonunda, Lütterbeck tarafından Fransız işgal yetkililerine gönderilen bir çağrıyı yorumlayan K.P.D., "ulusalcılıktan esinlenen küçük burjuva kitlelerine", çalışanlara ve entelektüellere seslenir:[68]

> Bir saraylı kötümserliğiyle Fransız generallerinden Alman kardeşlerini katletme izni istemeye cüret eden bir hükümete karşı ne yapmak niyetindesiniz? Halkın ulusalcı kitlelerinin, çoğunlukla dürüst ve samimi ama yolundan şaşmış ve İtilaf Devletlerinin, onların tek düşmanı olduğundan habersiz kişilerden oluştuğu inancındayız.[69]

Bu çağrılar, ulusalcı entelektüellerin dergisi *Gewissen*'de komünistlerin "milli hisse" dair olumlu yorumlar dışında, sağda hiçbir yankı uyandırmaz. Bununla birlikte sansasyon yaratmaya aday bir politika ilan ederler.

Aslında Enternasyonal'in genişletilmiş Yürütme'sinde Haziran tartışmalarının merkezinde yer alan faşist tehlikedir, yoksa Almanya'da iktidar için mücadele değil. Zinovyev, 12'sindeki giriş konuşması boyunca faşizmin ilerleyişini göstermek, Fransa ve Alman Komünist Parti'leri tarafından girişilen ortak eyleme sevinmekle yetinir ve"işçi hükümeti" çözümünü "işçi ve köylü hükümeti" olarakgenişletmenin gerekliliğinde ısrarederek, Alman meselesine yalnızca bir iki dakika ayırır.[70] Böttcher, Almanya'da birleşik cephe taktiği sayesinde kazanılan başarıların ve özellikle "sosyal demokrasinin ideolojik bölünmesi" olarak gördüğü şeyin altını çizmek için müdahale eder. Komünistlerin, "özellikle parlamento dışı sınıf teşkilatları tarafından desteklenmiş (...) sosyal demokrasiyle ve sendikalarla devrimci koalisyon, bir işçi hükümeti olasılığını düşünmek" zorunda olduklarını iddia ederek "işçi hükümetinin, varolan demokratik kurumlardan doğabileceği" olgusunda ısrar eder.[71]

Radek, Almanya'daki "ulusal meselenin" öneminin altını çizmeye çalışmak için bu çok yinelenmiş meseleleri bir kenara bırakır:

> Nasyonal-sosyalist bir gazetenin, komünistlerin konu olduğu kuşkulara şiddetle karşı koyması anlamlıdır: onları, giderek ulusal-Bolşevik olan mücadeleci bir parti olarak gösteriyor. Ulusal-Bolşevizm 1920 yılında bazı generaller lehine gerçekleşmiş bir girişim demekti; bugün, kurtuluşun Komünist Parti'nin ellerinde olduğu ortak duygusunu ifade ediyor. Yalnızca biz Almanya'daki mevcut duruma bir çıkış yolu bulabiliriz. Ulusu ilk plana koymak, sömürgelerde olduğu gibi Almanya'da da devrimci eylem yapmak demektir.[72]

---

68. *Die Rote Fahne*, 29 Mayıs 1923, *Dok.u.mat.*, VII/2, s. 333-336.
69. *A.g.e.*, s. 335.
70. *Protokoll der Konferenz der Erweiterten Exekutive der K.I.*, Moskova, 12-23 Haziran 1923, s. 35.
71. *A.g.e.*, s. 55.
72. *A.g.e.*, s. 66-67.

Zinovyev, kendi cevabında, *Gewissen*'in makalesinin "övgülerin en büyüğüne" layık olduğu ve "partinin, korporatif bir anlamda sınıf yapısını içermediğini kanıtladığı" güvencesini vererek onu tekrar eder.[73]

Radek 15 Haziran'da, geçen altı ay zarfında uluslararası mesele konusunda bir rapor sunar:

> Alman işçi sınıfı ve onunla birlikte Alman devrimi tehdit altındadır. (...) Alman işçilerinin sefaleti o kadar derindir ki, "Kışkırtmaya izin vermeyiniz" talimatının hiçbir etkisi yoktur ve Alman işçi sınıfı mücadele etmek zorunda kalacaktır.[74]

Bu, "zor bir durumdu" zira "Alman proletaryası hem Alman faşizmi, hem de Fransız emperyalizmiyle karşı karşıya kalmak zorunda kalacaktır." Bu defa tartışma dürüstçe başlar. Neurath, Alman burjuvazisinin, en azından şimdilik, kendisine rağmen, dışarıda devrimci olacağını ifade eden Thalheimer'ın meşhur makalesine saldırır.[75] Ona göre:

> Alman burjuvazisini devirmek, bir işçi ve köylü hükümeti kurmak gerekir. (...) Eğer ulusalcılarla yarışa girersek bu yolu bulamayacak olan küçük burjuva unsurları komünizme kazandırmak bu şekilde mümkün olur.[76]

Böttcher, K.P.D.'nin, "ulusal bağımsızlığı tek başına gerçekleştirebilecek bu sınıfın devrimci lideri" olarak ortaya çıktığını söyleyerek cevap verir. Neurath'ın uygun gördüğü politikayı izlemek "faşizme büyük bir kaynak sağlamakla" sonuçlanacaktır.[77] Hoernle, Radek'in savunusuna girişir:

> Partinin, Cuno hükümetini devirmek için kitlelere ihtiyacı vardır ve onların ideolojilerini hesaba katmalıdır,

diyerek, "uzlaşmaz bir uluslararasıcılık" yerine "canlı bir uluslararasıcılığı" destekler.[78]

Buna cevaben Radek, Alman durumunun kendine has yapısının altını çizer: "Bir sömürge seviyesine indirgenmiş büyük bir sanayi ulusunun bozgunu."

> Devrimde büyük bir rol oynayacak küçük burjuva kitleleri, entelektüel ve teknisyenler, ulusal bir çatışma durumunda onları sınıf altına iten kapitalizmle karşı karşıyadır. (...) İktidar için mücadeleyi üstlenebilecek bir işçi partisi olmak istiyorsak bizi bu kitlelere yaklaştıracak ve sorumluluklarımızdan kaçarak değil *yalnızca işçi sınıfının ulusu kurtarabileceğini* ilan ederek keşfedeceğimiz yolu bulmalıyız.[79]

---

73. *A.g.e.*, s. 101.
74. *A.g.e.*, s. 127.
75. Bkz. XXXIII. Bölüm.
76. *A.g.e.*, s. 132.
77. *A.g.e.*, s. 134.
78. *A.g.e.*, s. 137.
79. *A.g.e.* s. 147-148.

Bu çatışmalardan sonra, daha 20 Haziran'da, faşizm üzerine tartışma aracılığıyla yeni çizgi bütün açıklığıyla ortaya çıkar. Kürsüye raporu sunan, orada bulunanların kollarında hasta vaziyetteki Clara Zetkin olur. Komünistlerin şimdiye kadar faşizmi analiz edemediğini, onu az ya da çok beyaz terörün çeşitlerinden biri saydıklarını belirtir:

> Faşizm, proletaryanın saldırısına burjuvazinin bir cevabı değil, Rusya'da başlamış devrimin devam etmemesi için proletaryaya kesilen cezadır.[80]

Zetkin, faşizmde kapitalist ekonominin çöküşünün ifadesini ve burjuva devletinin çözülmesinin belirtisini görür. Öncelikli olarak eski askerlerden ve proleterleşmiş orta sınıftan oluşmuştur. Temelleri, kendi sınıflarının geleceğinden umutsuz işçiler arasında dahil, sosyalizmin başarısızlığının yarattığı hayal kırıklığına dayanır. Kitlelerin ilkel hislerine uyarlanmış görünüşte devrimci bir programla ve sistemli güç kullanımıyla karakterize edilen burjuvazinin bir enstrümanıdır. İtalyan komünistlerin hatası, orada yalnızca, toplumsal anlamını kavrayamadıkları askeri esinli bir hareket görmüş olmalarıdır. Faşizme karşı mücadele elbette askeri planda sürdürülmelidir ama proleter yüzleri saldırı kısımlarıyla karşı karşıya getirmek yetmez. Faşizmi kesin olarak alt edebilmek için onun birliklerinden bir kısmını, sosyalistler tarafından hayal kırıklığına uğratılmış unsurları kazanmak ya da etkisiz hale getirmek ve ne istediklerini anlamak, sefaletten kurtulmak, yeni ve heyecan uyandırıcı perspektifler açmak gerekir.

Radek, Clara Zetkin'in raporunun tartışılması esnasında Schlageter üzerine meşhur konuşmasını yapar:

> Yoldaşımız Zetkin'in bütün konuşması boyunca, (...) Schlageter adını ve onun trajik alınyazısını aklımdan çıkaramamıştım. Burada, faşizme karşı politik olarak tavır aldığımız şu anda onu hatırlamalıyız. Alman ulusalcılığının bu şehidinin kaderi sessizlikle geçiştirilmemeli ya da geçerken bir kelimeyle onurlandırılmamalıdır. Zira bize pek çok şey öğretmesi gerek, bize ve Alman halkına. Bir ceset karşısında kinlerini unutan duygusal romantiklerden ya da bir mezar karşısında susmak veya övgüler dizmek gerektiğini söyleyen diplomatlardan değiliz. Karşı-devrimin cesur askeri Schlageter, devrim askerleri olan hepimiz adına samimi bir adam olduğunu ortaya koyuyor. (...) Halklarına sadakatle hizmet etmek isteyen Alman faşistleri Schlageter'in alınyazısının anlamını anlamazlarsa, o zaman boşuna ölmüş demektir ve mezarına: *Hiçliğin Göçebesi*, diye yazabilirler.[81]

Schlageter'in yaşamından ve ölümünden bahseden Radek, faşistlere seslenir:

---

80. *A.g.e.*, s. 205.
81. *A.g.e.*, s. 240. Bkz. XXXV, not 24.

> Spekülatörlerden demir ve kömür krallarından sonra, Alman halkını esarete ve maceralara sürükleyecek kim olursa olsun, komünist işçilerin direnişiyle karşılaşacaktır. Şiddete şiddetle karşılık vereceklerdir. Anlayışsızlık göstererek sermayenin paralı askerlerine katılanlarla bütün yolları kullanarak mücadele edeceğiz. *Bununla birlikte milliyetçi hislerle hareketlenen kitlelerin büyük çoğunluğunun sermayenin kampına değil, emeğin kampına ait olduğunu düşünüyoruz.* Bizi bu kitlelere ulaştıracak yolu aramak ve bulmak istiyoruz ve bu amaca ulaşacağız. Schlageter gibi, hayatlarını ortak bir davaya adamaya hazır olan insanların, hiçliğin göçebesi değil, *bütün insanlık adına en iyi geleceğin göçebesi* olmaları için, cömert kanlarını demir ve kömür baronlarının karı yolunda değil, büyük Alman emekçi halkının –kendi kurtuluşları için mücadele eden halkların ailesinin bir üyesi olan– davası yolunda akıtmaları için her şeyi yapacağız.[82]

"Schlageter hattı"

KPD bu tartışmaya dayanarak "Schlageter Hattı" adlandırmasının uygun olduğuna karar verir. Radek, pek çok makalede bu hattı yeniden geliştirir, bu makalelerde Nazizmle gizli bir anlaşma arzusu keşfetmek için fazlasıyla dar görüşlü –ya da kötü niyetli– olmak gerekir.[83] Mesela 7 Temmuz'da *Die Rote Fahne*'de şunları yazar:

> Alman komünistlerinin görevi, işçi sınıfı ve Almanya için büyük bir yıkım demek olacak faşist ayaklanmaya karşı, eğer gerekirse, elde silah mücadele etmektir. Ama aynı zamanda, sürekli yoksullaşmaya karşı mücadele eden faşizmin küçük burjuva unsurlarını, komünizmin onların düşmanı değil zafer yolunu gösteren yıldız olduğuna ikna etmek için her şeyi yapmak ödevleridir. (...) Faşizmle yalnızca elde silah savaşılabileceğine inanmak komiktir. (...) Sosyalizm asla yalnızca işçilerin bir ekmek parçası için mücadelesi olmamıştır. Her zaman bütün sefiller için ışık saçan bir meşale olmak istemiştir. (...) Sosyal demokrasinin en büyük suçlarından biri, sosyalizme olan bütün inancı, halk kitlelerinin gücüne olan bütün güveni yıktığında yatar.[84]

Komünistler Nazilerle, özellikle Nazizmin kalelerinden birini oluşturan öğrenciler arasında, sistemli olarak kamusal tartışma ve yüzleşme olanakları ararlar. Polemik –ya da eğer tercih edilirse diyalog– basında gelişir. Kont Reventlow, *Reichswart*'ta Radek'e, Paul Frölich ise ona cevap verir; daha sonra Möller Van den Bruck, *Das Gewissen*'de Radek'e seslenir ve Radek de sırayla cevap verir.[85] Reventlow ve Radek'in sonraki

---

82. *A.g.e.*, s. 244.
83. Bu yorumun kaynağı, o dönemde Fransız basın kampanyasında bulunur. Ruth Fischer'in kitabı bunu doğrulamaya çok katkı yapmıştır.
84. *Die Rote Fahne*, 27 Temmuz 1923.
85. Reventlow, "Mit Radek", Reichswart, 30 Haziran 1923, Möller van den Bruck, "Der Wanderer ins Nichts" ve "Wirklichkeit", Das Gewissen, 30 Temmuz 1923, Radek, " Dem Gewissen zur Antwort", Die Rote Fahne, 10 Temmuz 1923, " Komunismus und deutsche nationalistische Bewegung", *a.g.e.*, 16-18 Ağustos 1923, "Die Voraussetzung des Bündnisses mit Sowjetrussland", *a.g.e.*, 2 Eylül.

müdahaleleriyle tamamlanan bu karşılıklı fikir alışverişi, KPD tarafından *Schlageter: Bir Tartışma* başlıklı bir kitapçığa dönüştürülür ve militanlar ile nazi sempatizanları arasında sistemli bir şekilde dağıtılmaya çalışılır.[86] Komünist hatipler "Schlageter ne adına öldü?" teması çerçevesinde Göttingen, Jena, Berlin üniversitelerinde ulusalcı dinleyicilere seslenir ve buralarda Ruth Fischer şunları ilan eder:

> Almanya'yı özgürleştirecek dev orada: katılmak ve itaat etmek zorunda olduğunuz Alman proletaryasıdır.[87]

Remmele 2 Ağustos'ta Stuttgart'ta bir nazi mitingine seslenir. 10'unda, yine Stuttgart'ta, komünist bir dinleyici kitlesine seslenen bir nazi konuşmacıdır. Remmele nazileri paylar:

> Vaktiyle size komünizmin her şeyinizi alacağı söylendi, her şeyinizi alan kapitalizmdir.[88]

Bu çatışmalar sıklıkla komünistlerin lehine döner: 14 Ağustos'ta nazi yöneticiler buna bir son vermeye karar verir.[89]

Komünistler buna paralel olarak, özellikle subaylara ve polislere seslenerek, propaganda çabalarını krizden etkilenen proleter olmayan sosyal tabakalar yönünde ikiye katlarlar. Entelektüelleri etkilemek için Mart ayında, afişinde Maximilian Harden ve Albert Einstein gibi isimlerin yer aldığı "Uluslararası İşçi Yardımı Dostları Birliği" kuruldu.[90] *Die Rote Fahne* "Entelektüel Proletaryanın Giderek Yoksullaşması"[91] ve "Alman Entelejansiyasının Kaderi" isimli yazılara yer verir ve doktorların, avukatların, çalışanların sefaletini gözler önüne serer:

> Alman işçi sınıfı olmadan Alman entelejansiyası yok olacaktır. Alman işçi sınıfının alınyazısı Alman entelejansiyasının alınyazısıdır.[92]

Sonuçlar çok olumlu görünmez ve KPD, işçi sınıfının sınırının ötesini pek aşmaz. Buna karşın yeni taktiğin içerdiği tehlikeler, özellikle sosyal-demokrat hasımları tarafından ona karşı kullanılır. Kimi zaman komünist hatiplerin, dinleyicilerine hoş görünmek arzusuyla, en azından sözde, onlara tehlikeli ödünler verdikleri de olur. SPDarti Schlageter hattını, orada nazi komünistler arasında gizli bir anlaşma olduğunu ifade ederek kendi lehine döndürmeye çalışır. *Vorwärts*, Remmele'i, 10

---

86. Karl Radek, Paul Frölich, Graf Ernst Reventlow, Möller Van den Bruck, *Schlageter: Eine Auseinandersetzung* (Berlin, 1923, 60 p.).
87. *Die Rote Fahne*, 29 Temmuz 1923.
88. Aktaran Albert, *Komünist Bülten*, no 41, 11 Ekim 1923, s. 625.
89. *Völkische Beobachter*, 14 Ağustos 1923, *a.g.e.*
90. Angress, *a.g.e.*, s. 346.
91. *Die Rote Fahne*, 22 Temmuz 1923.
92. *A.g.e.*, 26 Temmuz 1923.

Ağustos'ta nazilere komünistlerin sosyal demokratlara olduğu kadar onlara da katılmayı tercih ettiğini ve eğer gerekirse Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un katillerine katılmaya hazır olduklarını söylemiş olmakla suçlar.[93] Aynı gazete Ruth Fischer'i, Berlin'de açıkça Yahudi düşmanı ifadeler kullandığı için suçlar.[94] Böylelikle bugün hâlâ canlı bir efsane belirir. Fransa'da, 1914-18'deki "sosyal-şoven" tavrıyla tanınan Saloman Grumbach, *Le Populaire*'de, Fransız işçilerinin milliyetçiliğinden faydalanarak –onları Fransız ve Alman komünistlerinin karşısına çıkarmak için– yayılmasına çalışır. Bu kampanya meyvesini verir ve işçi sınıfında, Alman emekçileriyle dayanışma kampanyasında Fransız Komünist Partisi'nin yalnız kalmasını kısmen de olsa açıklar. Humbert-Droz[95] yazışmasının kanıtladığı gibi, bizzat Fransız Partisi saflarında pek çok tereddüde de yol açar.[96]

Aslında buna rağmen, bütün Alman komünistler tarafından –sağcı ve solcu– görünüşte hiç dirençle karşılaşmadan kabul edilen Schlageter Hattı, uygulanmasında eksiklikler bulunmasına rağmen tarihin haklı olduğunu göstereceği bir tespitin ortaya çıkardığı ihtiyaçları karşılıyordu. Dönemin Alman yöneticilerinin hiçbiri bunu gizlemez ve Paul Böttcher açıkça şöyle ifade eder:

> Faşist hareket Almanya'da geliştiği ölçüde partimiz ona karşı tavrını yeniden gözden geçirmelidir. Yalnızca askeri oluşumlar safhasındayken işçi sınıfının savunması proleter şiddeti gerici şiddetin karşısına çıkarmaktan ibaretti. Savunma örgütlerinin oluşması komünist propagandanın temelinde yer alıyordu. Bunun artık sosyal içerikli bir hareket olan faşizmle mücadele etmeye yetmediği aşikârdır. Öncelikle ulusal yıkımın ve ekonomik köleliğin önüne geçme araçlarımızı onun karşısına çıkararak, sonrasında ise onun

93. Wenzel, *a.g.e.*, s. 116, n. 21; Angress, *a.g.e.*, s. 341, n. 66.
94. *Vorwärts* (22 Ağustos 1923), Ruth Fischer'i, "Yahudi sermayeyi ele veren kim olursa olsun" "bunu bilmese de zaten sınıf mücadelecisidir (*Klassenkämpfer*)" demekle ve "Evet, Yahudi kapitalistleri sokak lambalarına asın (...) ama (...) büyük kapitalist Stinnes hakkında ne düşünüyorsunuz?", diye haykırmakla suçlar. Yine Wenzel (*a.g.e.*, s. 118) ve Angress'in (*a.g.e.*, s. 340, n. 62) not ettiği gibi, Ruth Fischer Die Rote Fahne'ye herhangi bir düzeltme göndermemiş, oysa, *Vorwärts*'ın, sözlerini çarpıttığı küçük bir husus hakkında bunu sekiz gün sonra yapmak zorunda kalmıştır. Yirmi yıl sonra şöyle yazar: "Yahudi olsun olmasın, bütün kapitalistler aynı saldırının hedefini oluşturuyorlarsa, komünizmin yalnızca Yahudi kapitalistlerle mücadele etmeye yönelik olduğunu söylüyorum" (*a.g.e.*, s. 283, n. 16).
95. Humbert-Droz, 29 Eylül 1923'te Zinovyev'e şöyle yazar: "Mesela Monatte, Alman partisinin 1914 sosyalistlerinin yoluna girdiğine inanmıştı" (*a.g.e.*, s. 198). Onaylar gibi göründüğü Radek'in tespitini tartışmayan Alfred Rosmer, Schlageter hakkında konuşma hakkında şunları ifade eder: "Radek'in akıl almaz konuşması, işçi militanlarının faaliyetlerini yöneten görevini kolaylaştırmak için yapılmamıştı. Buna karşın nasyonal-sosyalistlerin ilerlemeleri karşısında pasif kalan, 'komünist ve faşist yöneticilerin gizli anlaşmasını' ele vermek için mükemmel görünen bir bahaneye sahip oldukları için mutlu sosyal demokrat liderlere büyük ölçüde yardımcı olacaktır (*Lenin Zamanında Moskova*, s. 270).
96. *A.g.e.*

sermayenin aracı rolünün altını çizerek faşizmle ideolojik alanda da mücadele etmeliyiz.[97]

1923 senesinin ortasında "Schlageter Hattı", komünistlerin iktidar için devrimci mücadelenin ön koşulu olarak değerlendirdikleri bu "kitleleri kazanmak" politikasının araçlarından yalnızca biridir. Heinrich Brandler, "Uçuruma Koşmak" adlı bir makalede, o dönemde partisinin politikasını ve perspektiflerini özetlerken Saksonya ve Türingiya kalelerinin orada tuttuğu yerin altını çizer:

> Alman ekonomisinin ve devletinin fiyaskosu, burjuvazinin, mücadele organlarının, denetim komitelerinin ve proleter yüzlerin oluşumunu yasaklamak için artık yeterince güçlü olmadığı ve burjuva Almanyası'nın ortasında tek başına olduğundan, proletaryanın burjuvaziyi tam olarak ezemediği Saksonya ve Türingiya'daki gibi çok özel durumlar yaratmıştır. (...) Burjuvazinin planı, 1919'da olduğu gibi, proleter hareketi ezebilmek için politik mücadelelerin içinde olan işçi sınıfının ekonomik mücadelelerini yozlaştırmaktır. Bu manevrayı engellemek, maden ve demiryolu işçilerinin genel grevi ya da faşist saldırı sırasında Fabrika Konseyleri Kongresi'nin programında ifade edilen belli taleplere sahip birleşmiş bir hareket yaratmak komünist partinin görevidir.[98]

Böylelikle, Almanya'da krizin başlattığı durumun kaçınılmaz bir şekilde devrime yol açacağına tamamen inanmış Alman komünist yöneticiler, proletaryada ve onun etrafında etkilerini güçlendirmek için yeterli bir süreye sahip olduklarını düşünürler. Bu hatta Enternasyonal'in Yürütme'sinin tam desteğine sahiplerdir. Haziran ayında genişletilmiş Yürütme'nin oturumu sırasında, kimse Almanya'da iktidarın ele geçirilmesini acil bir görev olarak ortaya koymaz, Zinovyev'de şöyle ilan eder:

> Almanya devrimin arifesindedir. Bu durum devrimin bir ay ya da bir yıl içinde gerçekleşeceği anlamına gelmez. Belki çok zaman alacaktır.[99]

97. *Corr. Int.*, no 49, 19 Haziran 1923, s. 362.
98. *A.g.e.*, s. 359.
99. Rusça tutanaktan sonra çevrilmiş, s. 103, aktaran E.H.Carr, s. 178. Almanca metin farklıdır: "K.P.D., bir devrimin arifesinde devrimci bir parti olmak zorunda olması anlamında bir sınıf partisidir. Başka bölümler gerçekleşebilir ama mücadelenin kaynağı şüpheye mahal vermez" (*Protokoll der Konferenz der Erweiterten Exekutive...*, s. 101).

38
Cuno Hükümetinin Devrilmesi

Lenin'in düşündüğü gibi, Marksizm'in özünün öncelikli olarak "somut bir durumu doğru analiz etmeyi" bilmekten ibaret olduğu doğruysa, 1923 Temmuz ayında Almanya'da iyi bir Marksist olmak kolay değildi. Durum, tartışılmaz bir biçimde devrim öncesidir. Ama bu şekilde çelişkili yönlere sahiptir. Bundan ayrı olarak, geçmişteki talihsizliklerin anısı, sorumluların kanaatine yüklenir. Hedef önemli ve üstesinden gelme olasılıkları gerçek oldukça, bozgun riski büyük, erkenden işin içine atılarak her şeyi kaybetmemek için uygun zamanı kollama gerekçeleri ciddi hale gelir.

İç savaş söylentileri

Ruhr bölgesindeki göreceli aradan sonra, ekonomik krizin ağırlaşması, markın çöküşü ve fiyatların artışı ölçüsünce Haziran başından itibaren bütün ülkede hararet yükselmeye devam eder. Sendikaların onaylanmadığı ve komünist etkinin artmasına hizmet edecek maceralara ve karışıklıklara sürükleme tehikesi gören sosyal demokrat yöneticilerin karşı çıktığı gayriresmi grevler patlak verir. Fabrika konseylerinin artan yetkisi kendini hissettirir. Bütün Reich adına eylem komiteleri, Grothe'nin yönettiği on beşler komitesi, sendikaların yönetimine ciddi bir karşı güç olan yedek işçi yönetimi olarak görünmeye başlar.

16 Haziran'da, fabrika konseyleri adına emekçilere, memurlara, çalışanlara ve entelektüellere görkemli bir çağrıda bulunur. Bütün Alman toplumunu tehdit eden felaketi tasvir ederek, işçi sınıfının kötülüğün kökeni olan kapitalist sistemin hakkından gelebileceğini yeniden ifade eder:

> Yalnızca birlikte mücadele, yalnızca sınıf mücadelesi hayatınızı basit bir şekilde kurtarmak için ihtiyaç duyduğunuz şeyi size sağlayabilir. Bütün bir emekçi halkı seferberdir. Bugün sendikaların engellemeye ve sabote etmeye çalıştığı bu dalgada, fabrika konseylerine önemli görevler düşüyor.[1]

1. *Die Rote Fahne*, 17 Haziran 1923.

Fabrika konseylerini, sonra gelen mücadelelerde işçi kitlelerine "hedef ve yön" vermek için yerel ve bölgesel örgütler kurmaya davet eder. Fiyat denetim komitelerini ve proleter yüzleri geliştirmek gerekir: fabrika konseyleriyle birlikte, krize tek başına pozitif bir çözüm yolu olabilecek işçi hükümetinin temelini atacaklardır.

Aslında grevler ve gösteriler arka arkaya gelir. 2 Haziran'da[2] Bautzen'de, 7'sinde Dresden'de[3] ve Leipzig'te işçi gösterileri olur. Bu tarihte 100.000'den fazla maden ve metal işçisi Yukarı-Silezya'da seçilmiş[4] bir merkez grev komitesi yönetiminde grevdedir;[5] bu komite, toplamda yirmi altı üyeden altı komünist içerir. 11 Haziran'da –eşi görülmemiş vaka– Silezya'da[6] 100.000 tarım işçisinin katıldığı bir grev patlak verir; bunu 100.000 gündelikçinin gerçekleştirdiği Brandenburg grevi izleyecektir.[7] Yine 11 Haziran'da Emden, Bremen, Hamburg, Lübeck'te, I.S.R.'ye bağlı Denizciler Federasyonu'nun girişimiyle ve komünistler tarafından yönetilen ticaret filosunun grevi başlar.[8] Berlin'de eyleme başlayan metal işçileri olur.[9] Bu birlik, başkentte ve banliyösünde, %50'si sendikalı dahi olmayan pek çoğu küçük işletmeden 250.000 işçilik bir toplamdan 153.000 sendikalı içerir. İşçilerin baskısıyla sendika içinde grev konusunda bir referandum örgütlenmesine karar verilir: cevap ezici bir çoğunlukla olumludur. O zaman sendika, sendikalı olmayanlara açık bir ikinci referandum gerçekleştirir: grev lehine çoğunluk çok daha ezicidir. Sonuç olarak, en önemlileri toplamda 90.000 işçi içeren altmış işyeri için grev başlatılır. İşverenler hemen müzakerelere girişir. 10 Temmuz'da, sendika yönetimi çok sayıda fabrikaya taştığından 150.000 grevci vardır. Aynı gün işverenler bir maaş artışına imza atar: Haziran'ın son haftası için 9.800 Marktan, Temmuz'un ilk haftası için 12.000 Marka. Bir madde, hayat pahalılığı tazminatının yerleşmesine temel teşkil edecek bir fiyat endeksi oluşturmakla yükümlü müşterek bir komisyon kurmayı uygun görür: bu komisyon, işverenlerin isteğiyle ve yayılma endişesiyle gizli kalacaktır. Bununla birlikte sonuçlar ortadadır: 10 Temmuz'dan itibaren metal işçilerinin yeni maaşları, sendikalar tarafından talep edilen ve 3 Temmuz'da reddedilen rakamın %38 üzerindedir.[10] Kısa süre sonra sıra yapı işçilerine, sonra başkentin ahşap endüstrisine gelir. Komünistler, sıklıkla çoğunlukta oldukları sendika

2. *A.g.e.*, 2 Haziran 1923.
3. *A.g.e.*, 7 Haziran 1923.
4. *A.g.e.*, 9 Haziran 1923.
5. Angress, *a.g.e.*, s. 352.
6. *Die Rote Fahne*, 12 Haziran 1923.
7. *A.g.e.*, 24 Haziran 1923.
8. *A.g.e.*, 12 Haziran 1923.
9. *A.g.e.*, 8 Temmuz 1923.
10. *Corr.Int.*, no 56, 13 Temmuz 1923, s. 416; metal işçileri grevi hakkında Melcher'in makalesi.

toplantılarında değil, sendika yöneticilerini toplamaya zorladıkları, herkese açık "işçi meclislerinde" de grevin başlatılması hatta işbaşı yapılmasında önemli rol oynarlar.

12 Temmuz'da, maaşların savunulması yönündeki bu ekonomik grevlerin tırmanışı esnasında *Die Rote Fahne* ses getiren bir "partiye çağrı" bildirisi yayımlar.[11] 11'inde, pek çok çekinceye rağmen, beklenmedik bir fabrika tarafından bunu kabul ettiren Brandler'in elinden çıkmıştır. Aslında aşırı sağın ilerlemesinden üzüntüye kapılmış ve diğer tarafa geçen eski goşist Wolffheim'in "komünistleri kurşuna dizmekten" bahsettiği bir toplantı tutanağı yüzünden sarsılmış olan Brandler, partiyi harekete geçirmeye ve ona zamanın ciddiyetinin bilincini vermeye çalışır.[12] Bu çağrıya bakılırsa durum ağırlaşmaya devam eder. Cuno hükümeti iflasın eşiğindedir ve büyük bir kriz kapıdadır. Fransız ve Belçikalı işverenler, Renanya'da ayrılıkçı hareketi destekler, Bavyera, aşırı sağcı bir hükümet altında ayrılmanın eşiğindedir, Reichswehr birlikleri –en azından Bavyera'da– nazi saldırı seksiyonları ve "Kara Reichswehr", solcu sosyal demokrat hükümetlerin fabrika konseyleri hareketinin gelişmesini desteklediklerini ve proleter yüzlerinkini hoş gördükleri Saksonya ve Türingiya işçilerine karşı hasat mevsiminden sonra iç savaş başlatmaya hazırlanır. Faşistlerin planları, onları destekleyen ordu yöneticilerinin malumudur, sosyal demokratlar ise susarak onlara destek olur:

> Sert mücadelelere atılıyoruz! Harekete geçmeye tam olarak hazır olmalıyız! Buna hem kendimizi, hem de kitleleri gerilmeden, soğukkanlılıkla ve açık fikirlilikle hazırlamamız gerek![13]

Kimse faşistlerin ne zaman saldıracaklarını bilemez:

> Biz komünistler, karşı-devrime karşı bu savaşı, mücadeleye kendimizle birlikte sosyal demokrat ve partisiz emekçileri de katmayı başardığımız takdirde kazanabiliriz. (...) Partimiz kendi örgütlerinin dayanma gücünü, iç savaşın patlak vermesiyle hiçbir yerde şaşkınlığa uğramayacakları bir seviyeye taşımalıdır. (...) Faşistler onu hoyrat ve kararlı bir şiddetle iç savaşa sürüklemeyi düşünüyor. (...) Onların darbeleri beyaz terörün karşısına çıkarılan kızıl terörle bastırılabilecektir. Baştan ayağı silahlı faşistler proleter yoldaşlarımızı kurşuna dizerlerse, bizi onları ortadan kaldırmaya kararlı bulacaklardır. On grevciden birini dahi duvara dizerlerse, devrimci emekçiler beşinden birini kurşuna dizecektir! (...) Parti, proletarya idaresinde içtenlikle mücadele etmeyi kabul eden kim olursa olsun birlikte omuz omuza çarpışmaya hazırdır. İleri! Proleter öncünün saflarını sıklaştıralım! Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg ruhuyla mücadeleye![14]

---

11. *Die Rote Fahne*, 12 Temmuz 1923; *Dok.u.mat.*, VII/2, s. 365/367.
12. Angress, *a.g.e.*, s. 358, no 109 içinde tartışılan Brandler'in MM. Wenzel'e ve E.H.Carr'a ifadelerine bakılırsa.
13. Die Rote Fahne, 12 Temmuz 1923; *Dok.u.mat.*, VII/2, s. 365.
14. *A.g.e.*, s. 365-367.

Die Rote Fahne'nin aynı sayısı, Merkez'in, 29 Temmuz'da bir "anti-faşist proletarya günü" yapma ve bütün Almanya'da gösteriler düzenleme kararını duyurur. Büyük sokak gösterilerinde partinin gücünü sınama anı gelmiş gibi görünür; ki bu gösteriler sırasıyla politik gelişimin seyrini, özellikle de emekçilerin çoğunluğunun komünizme katılmasının seyrini etkileyebilecektir. Partiye çağrı girişimi, bilhassa sağa katılan kadrolar arasında yine de eleştirilir; Brandler daha sonra o dönemde ortaya atılan söylentilerden bahsedecektir: "Brandler deliye döndü. Yine bir darbe yapacak."[15]

Anti-faşist gün olayı

Bir gösteri örgütleme kararı, hiç kuşkusuz, Merkez'in hareket üzerinde etkili olmasını sağlama ama aynı zamanda onu birleştirme ve merkezileştirme kararına karşılık geliyordu. Ne olursa olsun zamanın ikliminde bu gösteri, yalnızca sınıfların çatışmasına doğru önemli bir adımı oluşturabilirdi. Büyük basın bunda bir mücadele girişimini, komünistlerin iç savaşa hazırlanmalarının kanıtını gördüklerini derhal ilan eder.[16]

Parti basını bunu yalanlar ama onun tetikte olma çağrıları, kitlesel seferberliğin gerekliliği, kesin anın kaçınılmaz bir şekilde yaklaşması konusundaki ısrarı ağır bir atmosfer yaratır. Üstelik komünist militanlar "anti-faşist günü" hazırlarken yalnız değildir: yerel gösterilerin hazırlığı ve örgütlenmesi için başlatılan çağrılardan, projelerine pek çok sendika sorumlusunu ve partisizleri kazanabildikleri anlaşılır. Daha da iyisi, komünistlerin, sosyal demokratlar örgütleri ikna etmeyi başardıkları yerde, onları izleme hatta onları arkalarında bırakma iradesini ortaya koyan bir işçi kalabalığıdır. 23 Temmuz'da Frankfurt am Main'de, K.P.D. ve sosyal demokrat parti tarafından ortaklaşa düzenlenen bir gösteri sırasında şiddetli olaylar gerçekleşir: mağazalar göstericiler tarafından zorla kapatılır, otobüsler durdurulur, yoldan geçen burjuva görünümlü kişiler sorguya çekilir, pankart asmaya zorlanır ve sloganlar atılır.[17] Hannover *Oberpräsident* gazetesi –şahsen Gustav Noske– 29'unda devletinin topraklarında gerçekleştirilecek gösteriyi yasaklamak için bir bahane yakalamış olur.[18] Reich hükümeti öteki devletleri bu örneği izlemeye davet eder: Saksonya ve Türingiya hariç hepsi bunda uzlaşır. Prusya'da, sosyal demokrat İçişleri Bakanı Severing, Potsdam'da öngörülen gösteriyi yasaklar.[19]

---

15. *Die Lehren...*, s. 31.
16. "Ren'deki ve Ruhr'daki Fransız güçlerinden daha büyük bir tehlikeyi" ele veren Ersil (*a.g.e.*, s. 153), 19 Temmuz tarihli *Germania*, 12 Temmuz tarihli *Deutsche Allgemeine Zeitung* ve 14 Temmuz tarihli *Merseburger Tageblatt* makalelerini zikreder.
17. *Die Rote Fahne*, 24 Temmuz 1923.
18. Angress, *a.g.e.*, s. 364.
19. Potsdam Arşivleri I, Reichsministerium des Innern, no 13 212, s. 52, aktaran Ersil, *a.g.e.*, s. 153.

Bütün görüş ayrılıkları bir anda merkezde ortaya çıkıverir. Yasaklamaya boyun eğmeli midir? Tam tersine aldırmamak gerekir ama bu durumda nasıl aşırı risk alınmaz, vakitsiz bir mücadele nasıl tehlikeye atılmaz? Brandler ara bir çözüme yönelir. Kuşkusuz KPD şimdi arkasındaki hatırı sayılır gücü kendisiyle birlikte sürükleyebilecektir ama henüz hiçbir önemli kitle hareketinin liderliğini ele geçiremediğinden idari provokasyonlardan kesinlikle kaçınmak gerekir: kısacası teslim olmadan güç sınamasını atlatmak gerekir. Çözümü savunmayı ve yasaklamanın olmadığı Saksonya, Türingiya'da ve Bade'de ve yine otoritelerin gösteriyi engelleme araçlarının bulunmadığı Prusya Saksonya'sı, Ruhr ve Yukarı Silezya'da gösteri yapmayı önerir. Ne olursa olsun gösteriler silahlı proleter yüzler tarafından korunmak zorunda olacaklardır.[20] Ruth Fischer, partinin, emekçilerin yönünü ve güvenini yitirmeden boyun eğmeyeceğini düşünür. Berlin gösterisini sürdürmenin gerekliliğinde ısrar eder.[21] Oysa Severing'in Berlin polisi korkunç bir güç, komünistler ise sosyal demokratlarla karşılaştırıldığında Berlinli proletarya içinde bir azınlıktır. Onlar için bir provokasyona düşme –Brandler'in gözünde Berlin-Brandenburg bölgesinin idari kadrosunda goşistlerin yer alması yüzünden ağırlaşmış– tehlikesi ve Berlin proletaryasının öncüsünü vakitsiz bir mücadelede bir kez daha yalnız bırakma sakıncası mevcuttur. Brandler'in vurguladığı budur; ayrıca –bazı sinsiliklerin olmadığı kuşkulu– Merkez'in, başkentteki parti sorumlularının ona yeterli bir silahlı koruma sağlayabilecekleri durumda Berlin gösterisine izin verebileceğini de ekler. Ruth Fischer'i saf dışı eden karşı öneri, Brandler'e "faşist" ve "maceracı" muamelesi yapmaya kadar gider. Brandler geri çekilir ve gösterilerin yasaklanmasına karşı bir protesto grevi başlatmayı önerir: bu önerisi de göz ardı edilir.[22] Aslında Merkez derin bir karışıklığın içindedir: basın sürekli olarak Bolşevik tehlikeyi, komünistlerin gösteri bahanesiyle bir darbe başlatmak niyetini ifşa eder ve çoğunluk, ne pahasına olursa olsun hasım tarafından seçilen gün ve saatte savaşmayı kabul ederek tuzağa düşmeyi reddetmek gerektiğini düşünür. Ancak yasaklamaya boyun eğme kararı o kadar ağırdır ki, Brandler, Yürütme'nin önerisi olmadan bu kararı tek başına almak istemez.[23]

Oysa Moskova'da durum karışıktır. Bolşevik partinin 12. Kongresi yeni sona ermiştir: Lenin'siz ilk kongredir bu; son yazısı 6 Şubat'ta yayımlanmış ve yeni bir inmeyle 9 Mart'tan itibaren tamamen felç olmuştur.

---

20. *Die Lehren...*, s. 32.
21. *A.g.e.*, s. 55. Onun *Stalin and German communism* adlı eserinde, kendi düşüncesini açıklamadan "antifaşist gün" olayına şaşırtıcı bir biçimde yalnızca beş satır ayırır (s. 287).
22. *Die Lehren...*, s. 32.
23. Allgress, *a.g.e.*, s. 365-366, no 131, Yürütme'nin Merkez'in toplantısından önce ya da sonra kendi görüşünü telgraf yoluyla verip vermediğini bilme-çözülmemiş meselesinin durum saptamasını yapar.

Zaten aylardır politbüroda ekonomik meseleler etrafında muhalefetler belirmeye başlar: "makas krizi" çözümler gerektirir: Troçki, çoğunluğun reddettiği, sanayileşme ve planlama önerir. Ona karşı, "Troyka" adıyla tanınacak Zinovyev, Kamanev ve 1922'den beri Genel Sekreter Stalin ittifakı damgasını vurur. Ama bu görüş ayrılıkları Kongre'de ifade edilmemiştir. Buna karşın Troyka ağır eleştirilerle karşı koymak zorunda kalmıştır: Preobrajenski ve diğerleri partide demokrasinin boğulmasını, örgütün yükselmesini, otoriter yönetim yöntemlerinin yaygınlaştırılmasını kınar Buharin ve Rakovski, Stalin'i zorla bir şoven "Ruslaştırma" politikası sürdürmekle suçlarlar. Zaten Lenin Gürcü olayıyla birlikte, Troçki'ye, Stalin'e karşı bir blok oluşturmayı önermiş ve en son nüksedişinin arifesinde, kendisini, onunla bütün kişisel ilişkileri koparmaya götüren bir mücadeleye girmiştir. Ama Lenin olmadığından, Troçki, hasımları daha önce Politbüro'da ona karşı fraksiyon halinde örgütlenmişken, Kongre'de mücadeleye başlamamıştır.

Brandler'in telgrafı Moskova'ya ulaştığında, Bolşevik yöneticilerin çoğu, özellikle Zinovyev, Buharin, Troçki tatildedir. Yürütme'de yalnızca Radek ve Finlandiyalı Kuusinen hazır bulunur.[24] Bulgar komünistler K.P.D.'nin 13 Mart 1920 tarihindeki hatasını tekrarlar ve Stambolisky'nin reformist köylü hükümeti ile Cankov'un askeri ayaklanması arasındaki silahlı çatışmada tarafsız olduklarını ifade ederler.[25] Radek'in düşüncesi, "mücadeleyi zorlamaktan" ve "Bulgaristan'da olup biten şeyin tekrarlandığını görmek korkusuyla, 1917 Temmuz'unkine benzer bir bozguna doğru koşmaktan" çekinmek gerektiğidir.[26] Bununla birlikte tatilde yöneticileri yoklar. Troçki, bilgi eksikliğini ileri sürerek geri çekilir.[27]. Zinovyev ve Buharin yasaklamaya aldırmamak gerektiğini düşünür ve düşüncelerini Radek'e bildirirler:

> Alman Komünist Partisi yalnızca 12 Temmuz tarihli çağrıda izlenen yolu takip ederek proletaryanın faşizme karşı mücadelesinde kendisini esinleyici ve odak noktası olarak kabul edebilecektir. Aksi halde İtalya'nın ve Bulgaristan'ın üzücü deneyimi tekrar edecektir. Zaten Alman Komünist Partisi'ne fazlasıyla tereddüt hâkimdir.[28]

Stalin'in görüşü taban tabana farklıdır. Buharin ve Zinovyev'e[29]

---

24. Kuusinen, *Bolşevizm Defterleri*, no 11, 30 Ocak 1925, s. 718. Kuusinen, 5 Aralık 1921'den itibaren Komünist Enternasyonal'in genel sekreteriydi (*Die Tätigkeit*, s. 320).
25. E.H.Carr, *The Interregnum*, VIII, " Bulgaria and the Peasant", s. 190-200.
26. Kuusinen, *a.g.e.*, s. 718.
27. *A.g.e.*, Troçki, Kuusinen'in bu iddiasını asla tartışmamıştır.
28. *A.g.e.*
29. Ruth Fischer'e göre bu mektup ilk defa 9 Şubat 1929 tarihinde, Brandler ve dostları tarafından *Arbeiterpolitik*'te yayımlanmıştır. Troçki, *Stalin*'de (s. 5)- bu noktada yalnızca ikinci eserin Amerikan baskısını yoklayan E.H.Carr'ın, *a.g.e.*, s. 187, n. 1'de yazdıklarının tersine olduğu kadar *Lenin'den Sonra Komünist Enternasyonal*'de (t. II, s. 487), 7 Ağustos tarihini verir. Fakat mektubun, Brandler'in "niyetleri" konusundaki argümanları ortadan

gönderdiği bir mektupta, geçici olarak geri çekilmenin gerekliliğini ifade edecektir:

> Biz komünistler şu anki evrede sosyal demokratlar olmadan iktidarı ele geçirmeye çalışmalı mıyız? Bunun için yeterince olgunlaştık mı? Bana göre her şey ortada. Rusya'da iktidarı ele geçirdiğimizde a)ekmek b) köylülere toprak c) işçi sınıfının büyük çoğunluğunun desteklenmesi d) köylülerin sempatisi gibi çekincelerimiz vardı. Alman komünistlerin şu anda benzer hiçbir tarafları yok. Kuşkusuz bizden ayrı olarak Sovyet ulusu yanlarında ama şu anda onlara ne sunabiliriz? Bugün Almanya'da, tabiri caizse, iktidar düşseydi ve komünistler onu ele geçirseydi kabaca başarısız olacaklardı. "En iyi" durumda yani. En kötü durumdaysa parçalanıp atılacaktı. Her şey, Brandler'in "kitleleri eğitmek" istemesinden ibaret değildir, işin özü, burjuvazi ve sağcı sosyal demokratların gösterinin seyrini mutlaka genel savaşa dönüştürecekleri-o zaman şans onlardan yana olur-ve onları ezecekleridir. Kuşkusuz faşistler uyumuyor ama önce onların saldırmaları bizim çıkarımıza: bu, bütün bir işçi sınıfını komünistlerin etrafında toplayacaktır –Almanya Bulgaristan değildir. Üstelik bütün istihbaratlara bakılırsa faşistler Almanya'da zayıftır. Bana göre Almanları uyarmak yerine engellemelidir.[30]

Radek, bu çelişkili görüşler karşısında, 26'sında Brandler'e bir telgraf çeker:

> Enternasyonal kurulu 29 Temmuz tarihli gösterilerden vazgeçilmesini öneriyor. (...) Bir tuzaktan çekiniyoruz.[31]

Merkez bu öneriye katılır. Neredeyse her yerde anti-faşist gün için belirlenen sokak gösterilerinin yerini, Saksonya, Türingiya ve Württemberg hariç, salon toplantıları alır.[32] Bununla birlikte göstericiler epey kalabalıktır: on yedi mitingte[33] Berlin'de 200.000, Chemnitz'te 50-60.000, Leipzig'te 30.000, Gotha'da 25.000, Dresden'de 20.000, Württemberg'te toplam 100.000.[34] Sol buna bir teslimiyet olarak baktığını açıklar. Merkez, bu vesileyle bir pogrom ortamı yaratmak isteyen karşı-devrimin planlarını bozmuş olmasına sevinir.[35] Kararı açıklayan Ernst Meyer olur:

---

kaldırdığı ölçüde "mitingten" –1969 Fransızca baskısında İngilizceden yanlış bir şekilde "gösteri" olarak çevrilen– bahsettiği zaman anıştırmada bulunduğu tartışılmaz olarak anti-faşist gün olayıdır. Dolayısıyla Stalin'in Radek'in sorusuna cevabı değil, anti-faşist gün hakkında darbe sonrası Buharin ve Zinovyev'e yönelik tavrının bir doğrulamasının söz konusu olduğunu kabul etmek gerekir.

30. Rus orijinali bilinmiyor ama Stalin bu mektubun varlığını kabul etmiştir (*Sotch* X, 61, 62, aktaran Carr, *a.g.e.*, s. 187, n. 1).

31. Rus Komünist Partisi(b)'nin 13. Konferansında Zinoviev, aktaran E.H.Carr, *a.g.e.*, s. 187.

32. Hortschansky, *Der nationalen Verrat der deutschen Monopolherren während des Ruhrkampfes*, s. 164.

33. *Die Rote Fahne*, 30 Temmuz 1923.

34. Hortschansky, *a.g.e.*, s. 164.

35. Merkez'in çağrısı, *Die Rote Fahne*, 31 Temmuz 1923; *Dok.u. Mat.*, VII/2, s. 378-381.

Komünistler, hükümetin iddia ettiği gibi, 29'unda iç savaşa başlamaya niyet etmiş olsalardı kimse bunu engelleyemeyecekti. Ama savaşa hiçbir suretle hasım tarafından seçilen anda başlamayı düşünmüyorlar. (...) Provokasyonu engelleyen Komünist Parti, 29'undaki gösteriye yerel koşullara uygun biçimler vermiş, kendi üyelerinin ya da sempatizan emekçilerin hayatını düşüncesizce tehlikeye atmak kınamasının önüne geçmiştir. Devrimci sabırsızlık bu kararda belki tehlikeli bir geri çekilme görecektir: partimiz, yapması gerekeni ve bunun nedenini açıkça ifade ettiği takdirde işçi sınıfında nüfuz ve güven sahibi olabilir. Taktiği, karşı devrimci küçük örgütlerin entrika ve isyan taktiğinden derinden farklı bir kitle partisi olan komünist partinin ne oyunlara, ne de kurnazlıklara ihtiyacı vardır. (...) Kendi ajitasyon, propaganda, örgüt çalışmasına devam edecektir.[36]

Ağustos başında durum

Bu sükûnete ve hazırlığa çağrı, Temmuz sonunun ve Ağustos başının aşırı hararetli Almanya'sında tuhaf vurgular alır. 26 Temmuz'da *Kreuz-Zeitung* şöyle yazacaktır:

Şimdi –gözlerimizin önünde cereyan eden şeylerden sonra artık kim yanılabilir– hiç kuşkusuz yeni bir devrimin arifesindeyiz.[37]

Germania ise ertesi gün şu tespitte bulunur:

Reich hükümetine güven derinden sarsılmıştır. (...) Hoşnutsuzluk tehlikeli bir boyuta ulaştı. Öfke yaygın. Hava elektrikli. Bir kıvılcım, patlamaya yeterli. (...) 9 Kasım'ın ruh hali bundan ibarettir.[38]

Komünist gazeteler hariç bütün basında *"Novemberstimmung"* ifadesi tekrar eder.

29 Temmuz'da, Weimar'da sosyal demokrat muhalefetin olağanüstü bir kongresi gerçekleşir; Paul Levi ve Kurt Rosenfeld ve aynı zamanda metal işçileri sendikasının yöneticisi Dissmann, bu sendikanın Berlin sorumlusu Max Urich oradadır. Konferansın organizatörü Paul Levi "komünist zaferlerden", sosyal demokrat partinin yaptığı "bağışlanamaz hatalardan" bahseder.[39] *Leipziger Volkszeitung* toplantı tutanağını

36. Aralık 1923'te Clara Zetkin'e mektubunda Radek'in bahsettiği, XXXIII. Bölümde daha önce geçen bölüm, muhtemelen bu dönemde –Brandler'in Moskova'ya gittiği ve "onarımın" gerçekleştiği Mayıs ayında değil–, eğilimler arasında yenilenen gerilim ortamında yer alır. Aslında Leipzig Kongresi'nde merkezin seçilmesinin etrafındaki olayları zikrettikten sonra, şöyle yazar: "Daha sonra, yaz boyunca, Brandler, Thalheimer, Pieck, Guralski ve merkez komitenin öteki üyeleri, Ruth Fischer ve Maslow'un azlini istemek için Zinovyev, Buharin ve hatta bana bir mektup yazdılar ve Brandler kişisel bir mektupta bana, onarımın artık devam edemediğine beni ikna ettiği zaman böyle bir çılgınlığa rıza göstermeyeceğimi söyledim. Vazgeçti" (The New International, New York, Cilt I, no 5, s. 155-156.

37. Kreuz-Zeitung, 26 Temmuz 1923.

38. *Germania*, 27 Temmuz 1923.

39. Zeitz'den, *Volksbote*, 31 Temmuz 1923.

yayımlar –bu "fraksiyonel" tutum, aygıtın sarsıldığının bir kanıtıdır– ve oya sunulmuş çözümü yineler: Cuno hükümetinin devrilmesi için mücadeleye çağırır ve sosyal demokratların burjuva partileriyle[40] "büyük bir koalisyona" olası her türlü katılımı mahkûm eder; bu da ortaya çıkan krize her türlü parlamenter çözümü baştan reddetmek ve bir işçi hükümeti oluşturulması yoluna girmek demektir –yalnızca Levi'nin aşmaya kararlı olması değil.

Kendi cephesinde Radek, komünist çizgiyi, 2 Ağustos tarihli *Die Rote Fahne*'de, "Alman burjuvazisinin iflası karşısında Komünist Parti'nin görevleri" başlığıyla uzun uzadıya geliştirir. Ona göre Almanya, kitlelerin ayaklanmasından ve devrimden kaçmak için teslim olmak zorunda kalmış kendi burjuvazisinin ikinci bozgununu yaşamaktadır. Üç önemli olgu bu durumu niteler. Öncelikle komünistlerin olağanüstü ilerlemesi: parti "bugün, ülkenin işçilerinin aktif çoğunluğunun kazanılmasına" yaklaşır ve pek çok kesim, işyeri ve bölgede çoğunluğu muzaffer bir şekilde sosyal demokratların elinden almaya çalışır. İkinci olarak sosyal demokrasinin çökmesi:

> Kamusal yaşamın aktif bir etkeni olmaktan çıkmıştır. Artık karşı devrimin belirleyici bir unsuru bile değildir. (...) Atıl bir kitledir.

Nihayet, komünistlerin itmesiyle faşist hareket dağılma yoluna girer.

Proleter devrimin zaferi yakın bir gelecekte gündemde midir? Her şey buna işaret eder görünür ama Radek kaderciliğe kapılmamak gerektiğinde ısrar eder zira bu belirleyici soruya verilecek cevap, yalnızca partinin eylemine bağlıdır. Şöyle vurgular:

> Alman burjuvazisi dünyada benzersiz bir şekilde örgütlenmiştir. Alman komünist partisi eşsiz bir şekilde örgütlenmelidir.

Rus modelinin izlenecek yolu çizdiğini düşünenlerin yanılsamalarına sertçe karşı çıkar:

> Bolşevikler 70.000 üyeyle iktidarı ele geçirebildiler zira Rus burjuvazisi örgütlü değildi. Alman partimiz en az bir milyon üyeye sahip olmalı –elbette yakındır! Bizim örgütümüz bir seçim makinesi olmamalıdır; yalnızca komünist idealle değil, saldırı taburlarımızın demirden zırhıyla, proleter yüzlerimizle kapalı, sıkı bir yumruk olmalıdır. Alman Komünist Partisi'nin hedeflerine ulaşmış olmadan önce harekete geçmeye zorlanmış olması kuvvetle muhtemeldir. Ama ne olursa olsun başarı durumunda en iyi fırsatı sağlamak için bütün gücünü buna yöneltmelidir.

Birleşik cephenin somut uygulamalarının örgütlenmesi ve gelişmesini teşvik etmesi, fabrika konseyleri, denetim komiteleri, proleter yüzler

40. Leipziger Volkszeitung, 2 Ağustos 1923.

kurmak için solcu sosyal demokratlarla ilerlemesi ve onlarla birlikte, kitleleri seferber edebilecek ara talepleri, üretimin denetlenmesini, reel değerlerin ele geçirilmesini, bir işçi ve köylü hükümetinin kurulmasını acilen geliştirmesi gerekir. Küçük burjuvazinin geniş tabakalarının kazanılmasını düşünmek de çok önemlidir:

> Almanya'yı kendi sefaletinden çekip çıkarmak için mühendislere, memurlara, banka çalışanlarına ihtiyacımız olacak.

Radek, 29 Temmuz tarihli ve Moskova'da kaleme alınan bu makalenin sonunda, saldırı vaktinin henüz gelmediğini yineler:

> Düşmanlarımızın bize kısmi bozgunlar yaşatmasına izin vermeyiz. (...) Hazırlıksız saldırılar, eylemin en uygun anında yenilgilere sürükleyebilir. Hasım saldırıya geçerse bütün hesaplarında yanılır: bu durumda, öncelikle ona gösterişli bir direnişle karşı çıkmaya, ardından onu alt etmeye hazır olalım. Ama zamansız bir karardan kaçınalım. Almanya'da durum budur. Komünist Parti'nin görevleri bunlardır. Bu görevler ondan büyük çaba, kendi gücüne, enerjisine ve coşkusuna duyduğu inancın yanı sıra soğukkanlılık, sükûnet, iyi bir strateji hesabı ister. Sonunda Alman komünistlerinin birbirlerine: cesaret, cesaret ve yine cesaret, diyecekleri bir an gelecektir.[41]

Brandler, aynı analiz üzerinden, 5 ve 6 Ağustos tarihlerinde merkez komite önünde –siyasi durum konusunda bir önerge sunduğu– benzer temalar geliştirir. Ona göre partinin görevi kendini "devrimci bir savunma mücadelesine" hazırlamaktır. Sendikalar ve sosyal demokrat partiyle birlikte Almanya'da bir işçi ve köylü hükümetinin kurulmasına götürecek bir işçi birleşik cephesi oluşturmak amacıyla çabalarını ikiye katlamalıdır: dolayısıyla hâlâ sosyal demokrasiden etkilenen emekçileri ve küçük burjuvazinin alt tabakalarının sempatisini değilse bile, iyiliksever tarafsızlığını kazanmak için kampanyaya devam etmek söz konusudur. Birleşik cephenin ve işçi hükümetinin "oportünist" yorumunun eleştirisini sürdüren ve Brandler'i proletarya diktatörlüğü perspektifini terk etmiş olmakla suçlayan Ruth Fischer ve Haziran ayında genişlemiş yürütme tarafından benimsenen işçi ve köylü hükümeti önerisini şiddetle eleştiren Hugo Urbahns soldan yedi yoldaşlarıyla birlikte son oylamada çekimser kalır[42] –Brandler bir tutanakta bu yedi çekimserin kendi şahsına karşı kişisel bir protesto sergilediklerini belirtir ve Ruth Fischer'i alıntılar:

> Parti kendini, Leipzig kongresinden başlayarak muhalefetin istekleri doğrultusunda geliştirmiştir. Oportünist tehdit hâlâ mevcut ama sınırlıdır.[43]

---

41. *Die Rote Fahne*, 2 Ağustos 1923.
42. *Die Rote Fahne*, 8 Ağustos 1923.
43. *Corr.int.*, no 64, 15 Ağustos 1923, s. 481.

Ama işçi saflarında, Temmuz geri çekilişini izleyen hayal kırıklığıyla artan sabırsızlık kendini iyiden iyiye gösterir. E.H. Carr'ın düşündüğü gibi, K.P.D. yöneticileri "kelime ve düşünce depolarını eritmişler" midir? Alman Komünist Partisi "eylem için ne donanımlı, ne de hazır" mıdır?[44] Devrimci yeni dalganın gözlerinin önünde başladığını keşfetmeyi –sonradan Radek'in salık vereceği gibi– başaramamış, birleşik cephe ve işçi hükümeti için propagandacı pratiklerinin rutininde olmakta mı karar kılmışlardır?[45] Gerçek şu ki, birkaç gün sonra ekonomik grevlerin Berlin'den başlayarak zincirinden boşanması, onları, Alman burjuvazisinin siyasi yöneticileri ve sosyal demokrat liderler kadar, hatta daha fazla şaşırtacaktır.

Fırtına barometresi

Reichstag 8 Ağustos'ta toplanır. Komünist vekiller tarafından sık sık kesilen bir konuşma sonrasında Cuno, bir güvenoyu ister, fedakârlık, tasarruf ve görev çağrısı yapar. Sosyal demokratlar onun konuşmasından hemen sonra bir oturum arası ister ve elde ederler, tartışma ertesi güne bırakılır. Komünist Parti'nin konuşmacısı Wilhelm Koenen: "Kahrolsun Cuno! İşte her taraftan bize kadar ulaşan çığlık!"[46] diye haykırır.

Tartışma 9 Ağustos'ta yeniden başlar. Salon, meclisin kabul etmeyi reddettiği işçi heyetleriyle kelimenin tam anlamıyla kuşatılmıştır. Sosyal demokrat vekiller güven oyunda çekimser kalacaklarını ilan ederler. Borsig işçilerinin Berlin'de grevde oldukları öğrenilir.[47] Chemnitz'te 150.000 gösterici Cuno'nun istifasını ister.[48] Tartışma büyür. 10 Ağustos'ta sosyal demokratların çekimser kaldığı ve komünistlerin karşı oy kullandığı bir güvenoyuyla sona erer.[49] Wilhelm Koenen kürsüden Alman emekçilere seslenir ve "emekçilerin kitlesel hareketinin, Parlamento üzerinden, devrimci bir işçi hükümeti kurma noktasına gelmesi" için bir çağrı yapar.[50] Barometre fırtınayı gösterir. Berlin metro atölyelerinde grev başlamıştır.[51] Birkaç dakika sonra sıra matbaa çalışanlarına ve özellikle komünist hücrenin girişimiyle ulusal basımevinin 8.000 işçisine gelir.[52] Para basma makinesi durdurulur: birkaç saat içinde hükümet hiçbir ödeme aracına sahip olmayacaktır. Büyük şirketler hareketi izler ve

---

44. E.H.Carr, *a.g.e.*, s. 188.
45. *Die Lehren...*, s. 14-15.
46. *Verhandlungen des Reichstags. I. Wahlperiode* 1920, Bd 161, *Stenographische Berichte*, s. 11748-11749 ve 11761.
47. *Die Rote Fahne*, 10 Ağustos 1923.
48. Krusch, *a.g.e.*, s. 251.
49. *A.g.e.*, s. 11779.
50. *Die Rote Fahne*, 11 Ağustos 1923.
51. Ersil, *a.g.e.*, s. 242-243.
52. *Verhandlungen des Reichstags*, s. 11770.

Simens, Borsig'ten sonra işi durdurur.[53] Grevdeki on bir Berlin şirketi işçileri, kendi çözümlerinde Cuno'nun istifası ve bir işçi hükümetinin oluşturulması için, kararlarda, komünistlerin önerilerini yineler. Kent ulaşımı tamamen durmuştur. Gaz ve elektrik kesintileri olur. Nakliyecilerin ve elektrikçilerin grevi, başka iş bırakmalara, toplantılara, artan bir ajitasyona neden olur. Hamburg'ta bütün şantiyelerde grev vardır. Krefeld ve Aachen'de işçi gösterileri örgütlenir: polis müdahale eder, ölü ve yaralılar vardır.[54] Berlin gazetelerinin gündüz baskıları Reichsbank'ın, para olmadığından, kapanacağını duyurur. *Vorwärts*, emekçileri sükûnete davet eder. *Die Rote Fahne*on beşler komitesinin bir çağrısını yayımlar:

> Bütün fabrikalarda pasif direniş! Kahrolsun maaş kandırmacası! Müflisler Dışarı! Tefeciler Dışarı! Emeğimizin karşılığı için barış vakti maaşı! Bütün işçiler, çalışanlar, memurlar için değerli olan yaşam karşılığında acil 10 milyon mark! Emekçiler için ekmek! Yiyecek tedariki! Sendikalar ve işçi örgütleri için ödenek! Bir işçi ve köylü hükümeti! Emekçiler bundan kurtulmak gerek! Cuno hükümeti sizi yıkıma sürüklüyor! Bütün sömürülenlerin birleşik cephesini kendi varlık mücadelenizde birleştirin! Bütün işyerlerinde işçi savunma grupları oluşturun![55]

10 Ağustos akşamı Berlin sendikalar komisyonu olağanüstü bir oturum düzenler ve oraya sosyal demokrat partilerin bağımsız ve komünist temsilcilerini davet eder.[56] Rudolf Breitscheid ve Hertz'le birlikte Otto Wels de oradadır. Komünistler Ruth Fischer, Geschke ve Fritz Heckert tarafından temsil edilir. Kendiliğinden gelişmekte olan grevi sendikaların destekleyip desteklemeyeceklerini bilmektir söz konusu olan. Bu, tarihsel boyutta bir karardır. Sendikalar buna karar verip greve çağrı yaparsa, grev toptan gerçekleşecek ve Cuno hükümetini süpürecektir. Üstelik bu durumda tek çıkış yolu, sendika temsilcileriyle birlikte bir işçi hükümetinin kurulması olacaktır; bu çözüm, Kapp Darbesi'nin ertesinde –ama bu sefer işçilerin saldırı hamlesine müdahale ederek– bizzat Legien tarafından önerilmiştir. Tartışma tutkuludur. Kıdemli ve on yıllardır inanmış reformist sendikacılar –Ruth Fischer, Gustav Sabath'ı anar[57]– burjuvaziyle ve sendika örgütlenmesinin bütün bir geçmişiyle kopuş anlamına geldiğinin bilincinde oldukları bir girişime meylederler.

Wels başta olmak üzere sosyal demokrat yöneticiler aksi yönde düşünürler: grev, anarşi, macera, kaos demektir. Oysa hükümet, onların partilerinin heyetine ciddi güvenceler verir. Harekete geçecektir: büyük şirket-

53. Ersil, *a.g.e.*, s. 214.
54. *A.g.e.*
55. *Die Rote Fahne*, 10 Ağustos 1923.
56. *Die Rote Fahne*, 11 Ağustos 1923; Fischer, *a.g.e.*, s. 300-301; Wenzel, *a.g.e.*, s. 165; *Bericht über dieVerhandlungen des IV. Parteitages*, s. 12-13, 21.
57. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 300. Aslında Sabath, 1919'dan 1922'e kadar bağımsız parti üyesiydi.

lerin garantisi olarak 50 milyon altın-mark yiyecek maddesi alımına, aynı koşullarda 200 milyon enflasyonu durdurmaya ayrılacaktır. Reichstag, gelir ve şirketler üzerinden verginin arttırılmasını oya sunmuştur. Bütün bunlar, bir grevin kesin olarak tehlikeye atabileceği ekonomik durumun hızlı bir iyileşmesini sağlayabilir. Komünistler, 0, 60 altın-marklık asgari ücret, Cuno'nun istifası, bir işçi ve köylü hükümetinin oluşturulması gibi hedeflerle üç günlük bir genel grevden yana bir çözümle onların karşısına çıkar.[58] Muhataplarını ikna etmeyi gerçekten isterler mi? Ruth Fischer'in müdahalesini okuduğumuzda bundan şüphe duyabiliriz:

> İsterim ki işçiler asil sendika komisyonumuzu görüp işitebilsinler. Dışarıda olup bitenler hakkında hiçbir fikriniz yok, başka türlü bu bayağılıklardan bahsedemezdiniz. Hareket oradadır; güçlüdür; mesele de sizinle, siz olmadan ya da size karşı birleşmiş bir biçimde sürdürülüp sürdürülmeyeceğini bilmektir.[59]

Wels'in sözleri ve hükümet vaatleriyle sarsılmış sendika yöneticileri, böyle bir tutumla pek de eyleme geçemez. Sonuç olarak da komünist öneriyi reddederler.

10'u akşamında Politbüro, bütün bölgelere bir genelge gönderir ve onları Berlin'de "güçlü bir spontan pasif direniş ve grev kitle hareketi" patlamasından haberdar eder. Delegeler meclisinin ertesi gün toplanacağını ve üç günlük bir grev kararı alacağını duyurur:

> Hareketin devamı onun gelişimine ve Reich'taki harekete bağlı olacaktır. (...) Alınan bilgiler, bütün Reich'ta Berlin'deki duruma benzer bir duruma işaret eder. Her yerde pasif direniş ve grev vardır. Bu hareketleri düzenli bir şekilde bir araya toplamak ve başına geçmek söz konusudur. (...) A.D.G.B. yerel komitelerinin bu spontan hareketin başına geçmesi için her yerde mücadele etmeliyiz. Bunun gerçekleşmediği yerde, (...) hareketin spontan olduğu yerde uzun müzakerelerle zaman kaybedilmemelidir, fabrika komiteleri hareketi yönetmeli ve örgütlemelidir.

Parti, her türlü olasılığa, özellikle de illegalliğe zorlanmaya hazır olmalıdır. Ancak şimdilik manzara aşağıdaki gibidir:

> Cuno hükümetinin grevin basıncıyla devrilmesi ve yerini büyük bir koalisyonun alması mümkündür. S.P.D. belki de hükümete girerek harekete engel olmaya çalışacaktır.[60]

Weimar Anayasası'nın kabulünün dördüncü yıldönümü olan "Anayasa Günü"nde, Hannover, Lübeck, Neurode'de silahlı çatışmalar olur.

---

58. *A.g.e.*
59. *Die Rote Fahne*, 11 Ağustos 1923
60. Politbüronun 18 no'lu politik bülteni, I.M.L.-Z.P.A., 3/1/27, s. 59. H.J. Krusch, *a.g.e.*, s. 328-329.

Sabah saat 10'da, delegeler, *Neue Welt* ve *Kliems Festsäle*'nin bitişik iki binasına arabaların ve kızıl flamalı motorların üzerinde fabrika konseyleri meclisine gelirler; toplantıdan sonra, gece yarısı on beşler komitesi tarafından çağrılmışlardır. Polis müdahale etmez. Hermann Grothe komite adına üç günlük bir genel grev kararı almayı önerir.[61] Önerisi, dokuz maddelik bir programla birlikte, fazla tartışılmaksızın mevcut 2.000 üyenin oybirliğiyle kabul edilir:

1. Cuno hükümetinin acilen istifa etmesi;
2. Bir işçi ve köylü hükümetinin inşası;
3. İşçi örgütlerinin denetimi altında yiyecek talebi ve adil dağıtımı;
4. İşçi denetim komitelerinin acil resmi tanınması;
5. Proleter yüzlerin yasaklanmasının kaldırılması;
6. 60 altın-marklık bir asgari ücret;
7. Bütün işsizlerin üretimde istihdamı;
8. Olağanüstü halin ve gösterilerin yasaklanmasının kaldırılması;
9. İşçi siyasi tutukluların salıverilmesi.[62]

Öğleden sonra KPD, bir bildiriyle yayımladığı fabrika konseylerinin çağrısını kendi hesabına sürdürür. Polis bu bildiriye el koyar; gerekçesi ise, kamu huzurunu bozmaya ya da mevcut rejimi şiddet kullanarak devirmeye yönelik her türlü basılı materyali ele geçirmesine izin veren bir kararnamedir. Acilen toplanan sosyal demokrat parlamento grubu bu durumdan sonuçlar çıkarır ve önceki günkü hatasını düzeltmeye çalışır: Cuno'nun artık kendine güveni olmadığını ilan eder ve Wels'in ısrarıyla ve vaktin hassasiyeti yüzünden "büyük bir koalisyon"[63] hükümetine girmeye hazır olduğunu bildirir; bu koalisyon "zenginlerden para almaya" ve emekçilerin sefaletini dindirmeye kararlıdır. Bu, istifa eden Cuno için ölümcül bir darbe olur.

Grevin yayıldığı bütün büyük işçi kentlerinde çatışmalar patlak verir. Hermann Grothe eylem komitesi için genel greve yönelik direktifler kaleme alır: grev komitelerinin seçilmesi, denetim ve proleter işçi komitelerinin örgütlenmesi, bir işçi ve köylü hükümeti hazırlayan birleşik cephenin oluşturulması için partilere ve sendikalara çağrı, proleter yüzler aracılığıyla silahlı faşist grupların silahsızlandırılması, asker ve polislere yönelik dostluk propagandası.[64]

12 Ağustos'ta Hannover, Rotthausen, Gelsenkirchen'de göstericiler ve polisler arasında çatışma çıkar: otuz ölü. 13'ünde, neredeyse

---

61. Erich Rochler'in Anıları, *Unter der roten Fahne*, s. 212; Ersil, *A.g.e.*, s. 245.
62. *Dok.u. Mat.*, VII/2, s. 404-405.
63. *Vorwärts*, 12 Ağustos 1923.
64. L.H.A.M. Rec C 40 Ie, no 969, s. 51; aktaran Ersil, *a.g.e.*, s. 283.

her yerde, daha ciddi yeni gösteriler ve yeni silahlı çatışmalar olur: Wilhelmshaven'de altı, Hannover'de yirmi, Greisz'de on beş, Aachen'de on, Zeitz'de yirmi, Jena'da otuz, Wroclaw'da bir, Krefeld'de dört, Racibórz'da dört ölü vardır. Proleter yüzler Halle ve Leipzig'te çevre bölgelerdeki çiftlik hayvanlarına el koyar, bu hayvanları keser ve emekçilere dağıtımını gerçekleştirir.[65]

Grevin ilk anlarından itibaren Merkez Komite, Berlin'i terk ederek gözden kaybolur. Yalnızca Fritz Hecker, on beşler komitesiyle bağlantılı olarak, operasyonların idaresini üstlendiği başkentte kalır.[66] Vahşi grev Cuno'yu süpürdüğünden beri, kırk sekiz saat boyunca her şey mümkün görünür.

Ama bu zaman süresince partiler arasındaki müzakereler çabucak olup biter ve 12'isi akşamıyla birlikte Başkan Ebert, Popülist Gustav Stresemann'ı yeni hükümeti kurmakla görevlendirir.[67] Orada, Başkan Yardımcısı olarak Robert Schmidt, Maliye'de Hilferding, İçişleri'nde Sollmann, Adalet Bakanlığı'nda Radbruch olmak üzere dört sosyal demokrat yer alır. Yeni hükümet niyetlerini gizlemez: Fransa'yla müzakerelerde bulunmak ve özellikle gelir yasalarında reform yaparak –"zenginlerden para talep ederek"– markı istikrarlı hale getirmek söz konusudur.[68] Aslında işçi eylemi, birkaç gün içinde burjuvaziyi ve Reichstag'daki temsilcilerini, onları radikal bir dönüş yapmaya zorlamak bakımından yeterince korkutmuştu. Cuno'nun cisimleştirdiği en kötünün politikası onu uçurumun kıyısına itmiş, geri çekilmeye karar vermiştir: sosyal demokratlar, büyük kapitalist şirketlere karşı yöneltilen mali önlemler sözü ve sağcı aşırılık yanlılarına karşı gözetimin güçlendirilmesi karşılığında, rejimin ve toplumun kurtarılması için bir kez daha işbirliği yapmayı kabul etmişlerdir. Stresemann'ın hesaplarına göre, hükümete girmeleri, ona, Ruhr bölgesi konusunda görüşmek için kullanacağı en az birkaç haftalık bir süre sağlayabilmelidir.

Moskova'da düşünülen ya da en azından Radek'in yazdığı şey de budur. Ona göre, orta burjuvaziyi temsil eden Stresemann, müzakerelerle ve burjuvaziyi dayatan mali bir reformun hazırlanmasıyla diplomatik açmazdan çıkmaya çalışacaktır. Sosyal demokratlar büyük koalisyona katılır çünkü bu koalisyon onlara, arzu ettikleri orta yolun, mali önlemler yoluyla markın ve fiyatların düşüşünün durmasının, Fransa'yla müzakerelerin, ulusalcılara karşı önlemlerin ve büyük sanayinin etkisinin azalmasının gerçekleştiğini görme imkânı verir. Yeni şansölyeyi

65. *Corr.Int.*, no 64, 15 Ağustos 1923, s. 478.
66. Ruth Fischer, *a.g.e.*, s. 302.
67. Stresemann, *Vermächtnis*, Cilt 1., s. 85.
68. *Verhandlungen des Reichstags. 1. Wahlperiode 1920*, Cilt. 361, *Stenographische Berichte*, s. 11840 ve devamı.

"Bay Cuno'dan çok daha deneyimli bir politikacı" olarak değerlendiren Radek, krizin hâlâ ağır olduğu ama

> her şeye rağmen Bay Stresemann'ın harekete bir kesinti, (...) görece bir durgunluk getirecek bir aşamayı temsil ettiğinin söylenebileceği sonucunu çıkarır.[69]

Alman Merkez'in bakış açısı da bu yöndedir. Haftalardır sürdürdükleri ajitasyon kampanyasında komünistler, Cuno'nun düşüşünü bir işçi hükümetinin oluşumunun başlangıcı olarak görüyorlardı. Ama Cuno düşünce sosyal demokrasi büyük koalisyon kartını oynamayı seçti ve işçi hükümetini imkânsız kılarak komünistlerle her türlü ittifaka sırtını döndü. Sosyal demokrasi içindeki krizi ağırlaştırmak için biraz zaman gereklidir. Albert şöyle yazar:

> Şimdi görece bir ateşkes hâkim; bu da büyük koalisyona, küçük burjuvaların ve bir Hilferding adının hâlâ belirsiz bir umut uyandırdığı geride kalmış işçilerin gözünde saygınlığını daha da yitirme zamanı veriyor olmalı.[70]

Oysa 13 Ağustos aynı zamanda Fabrika Konseyleri Kongresi tarafından genel grev için belirlenen tarihtir. Uzatılacak mıdır? Grothe imzalı bir bildiride, "genel grevi genişletmeye" ve "büyük koalisyona karşı mücadeleyi kararlılıkla sürdürmeye" çağıran eylem komitesinin düşüncesi en azından şimdilik budur.[71] Kuşkusuz grevin başlar başlamaz Stresemann'ı da devirebileceği ve işçi hükümetini dayatabileceği kanaatindedir. Brandler, merkezin grevi bir gün uzatmayı önererek sınama yaptığını söyleyecektir: bunun mümkün olmadığı ortaya çıkmıştır ve ona göre solcu militanlar bile, emekçilerin, Cuno'nun istifa etmesi ve varisinin vaatlerinden sonra, bundan böyle onlara faydasız görünen bir hareketi izlemeyi reddetmeleri karşısında boyun eğmelidir.[72] Her durumda, Politbüro içinde işbaşı yapmaya belli bir direnç ortaya çıktığından, Böttcher, Pieck, Heckert buna itiraz eder.[73] 14'ü sabahı "Milyonlar Sokaklarda-Mücadele Devam Ediyor"[74] başlığı atan *Die Rote Fahne*, gün içinde, grevin eş zamanlı ve koordineli bir şekilde son bulmasına çağıran özel bir ek yayımlayıp, sosyal demokratların ve sendika yöneticilerinin muhalefeti karşısında kardeş katili bir mücadeleye neden olma tehlikesi içeren dayatılmış bir eylemin devam

69. *Die Rote Fahne*, 27 Ağustos 1923; *Corr.Int.*, no 68, 29 Ağustos 1923.
70. *Corr. Int.*, no 64, 15 Ağustos 1923, s. 64.
71. Lausitz *Die Rote Fahne*, 14 Ağustos 1923, *Dok.u. Mat.*, VII/2, s. 406-407.
72. *Die Lehren...*, s. 30-31.
73. 13 Ağustos tarihli, H. J. Kruch tarafından özetlenen Politbüro oturumunun bir tutanağına göre, *Um die Einheitsfront...*, s. 297-298, no 209.
74. *Die Rote Fahne*, 14 Ağustos 1923 (sabahı).

etmesinden kaçınmak gerektiğini açıklar.[75] 15 Ağustos tarihli başyazı: "Mücadele Kırıldı! Sonrakine Hazırlanalım!" başlığı ve "Kesinti! Son Değil" altbaşlığıyla çıkar.[76] Daha sonra Brandler, bir *pro domo* savunmasında, grevin, partinin kaleleri olan Halle, Chemnitz, Dresden'de Berlin'dekiyle aynı erime sahip olmadığının altını çizecektir: Cuno'nun düşüşünden sonra greve katılan Sakson işçileri, Berlin'deki yoldaşlarının ekonomik mücadelesine değil, Berlin'deki halkın henüz hazır olmadığı silahlı ayaklanmanın başlangıcı olan politik bir greve katılmışlardı. İşçi ordusu henüz aynı adımla ilerlemiyordu.[77]

Merkez'in kararının nedenleri tartışılabilir. Ruth Fischer, Brandler'in A.D.G.B.[78] tarafından desteklenmeyen bir grev istemediğini, başından beri bu vahşi bir grev olduğundan hiçbir anlamı da olmadığını söyler. Ulbricht, "Merkez'in oportünist ve hainlerini" kesin politik hedeflere sahip olmamakla ve bir işçi hükümetinin kurulmasından yana olmamakla suçlar:[79] oysa grev yoluyla Cuno hükümetinin devrilmesi hedeflerinden biriydi ve bir işçi hükümetinin oluşturulmasının koşulları hiç kuşkusuz olgunlaşmamıştı. Fabrika konseylerinde bazı dirençler ortaya çıksa da, sol, onun yeniden başlamasına gerçekten karşı gibi görünmez, disiplin duygusu bilhassa gelişmemiş Ruth Fischer ise grevin durdurulmasını haklı kılmak için fabrika delegeleri önünde söz alır,[80] Maslow bunu onaylamış görünür.[81] Aslında öngörülen üç günün sonunda Berlin grevcileri, Cuno'nun istifasıyla birlikte ilk hedeflerinin gerçekleştiğine şahit olur. Grev, daha bir hafta içinde günden güne bir fabrikadan ötekine, bir bölgeden diğerine sıçrayarak yavaş yavaş ölür.

Ama işçi saflarında, hasımlarının faydalandığı bir yorgunluk ortaya çıkar. Sonraki hafta yaklaşık 200 grevci tutuklanır, 100.000'den fazlası işten çıkarılır. Severing, kovuşturma açtığı ve Jena'da sığınak arayan on beşler komitesini Prusya'da yasaklar.[82] Herkes, yirmi dört saat içinde Cuno'yu deviren grevin "merhametsiz yılın" en önemli olayı olduğunun bilincindedir. Birileri, bunun sosyal demokratların istemediği bir politikayı teşvik etme yetersizliklerini işçilere kesin olarak gösterdiği sonucuna varmıştır, dolayısıyla da grev son bir sıçrayıştan başka bir şey oluşturmuş olmayacaktır. Diğerleri içinse, burjuvaziyi, sosyal de-

---

75. *Die Rote Fahne*, 14 Ağustos 1923, özel basım.
76. *Die Rote Fahne*, 15 Ağustos 1923; *Dok.u. Mat.*, VII/2, s. 407-409.
77. *Die Lehren*, s. 31. *Klassenkampf*, 14 Ağustos, gerçekleşen yarım zaferi tam zafere çevirmeye çağırır: "Stresemann'a Ölüm!"
78. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 302.
79. Ulbricht, *Zur Geschichte...* I, s. 126.
80. *Die Rote Fahne*, 15 Ağustos 1923.
81. Wenzel. *a.g.e.*, s. 170.
82. Davidovitch, *a.g.e.*, s. 116-117. *Vorwärts*, 18 Ağustos 1923. A. Thalheimer, *1923: Eine verpasste Revolution?* içinde, s. 24, K.P.D.'nin merkezinin acilen bir cevap vermediği gerçeğini ağır bir hata olarak yorumlar.

mokrasiyle yenilenen bir ittifakta varını yoğunu koymaya zorlayarak son evreyi, kitlelerin devrimci bilinç kazanmasını ve komünizme katılmasını hazırlamıştır.

Partinin ve Enternasyonal'in yöneticileri için olduğu gibi, burjuva Almanya'sının yöneticileri için de, grev, son tespitlerini yine de bir inkâr anlamına gelmiştir. Yine 10 Ağustos'ta Cuno'ya güven oyu veren aynı partiler, yirmi dört saat sonra, uzlaşmak için onu kapıya koymak zorunda kalmıştır. Metal sektörü işverenleri, şimdiye kadar inatla reddettikleri, maaşların değişken ölçeğe göre oluşturulmasını öngören bir anlaşmayı sendikalarla görüşmekte sabırsızdır. Komünist yöneticiler için Cuno'yu deviren grev, durumun hiç düşünmedikleri kadar olgunlaşmış olduğunun işaretidir. Burjuvazi, devrim tehlikesinin bertaraf edilmesi için elini uluslararası düzeyde rahatlatacak bir uzlaşmaya varmaya, Komünistler ise, "aktif proletarya"nın büyük çoğunluğunun talip olduğu bir iktidarı ele geçirmeye aceleyle hazırlanmak zorunda kalacaktır.

39
Ayaklanma Hazırlığı

Enternasyonal'in yöneticileri, onları tam tatil ortasında şaşkınlığa uğratan Cuno'ya karşı greve hazırlıksız yakalandı. İçlerinden hiçbiri bu çapta ve Haziran'da Yürütme'de benimsenen fırsat kollayan taktiği kesin olarak mahkûm eden bir hareket beklemiyordu: 10 Ağustos'a yaklaşırken, kitlelerin bir mücadeleyi –yöneticilerinin henüz geleceğe yönelik olmadığını düşündüğü– üstlenmeye hazır olduğu açıktır. Ama gerilim sonsuza dek sürmez ve büyük koalisyonlu bir hükümetin oluşmasının damgasını vurduğu sınıflar arasındaki denge devam etmeyecektir. Yine Ağustos ortasından itibaren Enternasyonal'in yöneticileri, Alman ayaklanmasının hazırlığında, Mayıs ayından itibaren zamana karşı bir yarışa girişirler.

Moskova'da kararlaştırılan dönüm noktası

Politbüronun Alman devrimine ayrılmış olağanüstü toplantısının gerçekleşmesi için tam bir hafta gerekecektir. Greve ve Cuno hükümetinin istifasına yönelik ilk bilgilerin alınmasından itibaren, hâlâ Kafkasya'da tatilde bulunan Zinovyev, "Almanya'da Durum ve Görevlerimiz" hakkında tezlerin yazımına başlar. 15 Ağustos'ta şöyle yazar:

> Kriz hazırlanıyor. Önemli olayların eli kulağında. Alman Komünist Partisi'nin, sonuç olarak da bütün bir Komünist Enternasyonal'in tarihinde yeni bir sayfa açılıyor. Alman komünist parti hızla ve korkusuzca yaklaşan devrimci krize yönelmelidir. Kriz büyüyor. Hedef büyük. Cesaret, yine cesaret ve hep cesaretin gerekeceği an yakın.[1]

Cuno grevi, Parti'nin, kitlelerin ruh halini değerlendiremediğini, hâlâ vakit varken virajı almamanın felaket demek olacağını ortaya koyar. Kitleleri vakitsiz mücadelelerin korkusu içinde tutmayı ve bundan böyle kısmi hareketleri engellemekten kendini sakınmayı bırakmak gerekir:

1. Aktaran Kuusinen, "Almanya'daki olayların aldatışı bir serimi", *Cahiers du Bolchevisme*, no 11, 30 Ocak 1925, s. 178. Tezlerin metni hiçbir yerde yayımlanmamıştır. Bugün bile resmi tarihçiler bu bölümleri aktarmakla yetinir.

Kesin çarpışmaya kadar barutu kuru tutmak imkânsızdır. (...) Bu, dogmatizmi ortaya koyacak ve her türlü saldırıyı kesin mücadele anına kadar ertelemek ağır politik hata yapmak demek olacaktır.[2]

Bilgi sahibi olduğunu düşünmekte her türlü nedenimizin olduğu Ruth Fischer, tezlerini yazarken Zinovyev'in, Buharin, Kuusinen ve Piatnitski'yle uzun bir tereddüt ve hararetli tartışma dönemine son noktayı koyduğunu yazar.[3] Kuusinen ve Radek tezleri okuyarak, "devrimin, Almanya'nın kapısını çaldığını" öğrenmiştir.[4]

Troçki de Cuno'yu deviren grevin boyutlarından haberdar edilmiştir. Yürütme'den alamadığı bilgileri edinmek için I.S.R. yönetiminde Alman temsilciler olan Walcher ve Enderle'yi Kırım'a, yanına getirtir. Bu görüşmenin sonunda Walcher, muhtemelen Troçki'ye verilen bilgiyi tamamlamak için Almanya'ya gider.[5] Belli başlı Rus yöneticileri aşağı yukarı bu tarihte Alman durumunu tartışmak için tatillerini yarıda keser.

Politbüro 23 Ağustos'ta toplanır. Bolşevik yöneticiler, Lenin'in hastalığı ve mücadelenin dışında kalışından beri ilk kez önemli bir tarihsel mesele konusunda bir karar almak zorundadır. Onlar için bu daima, Almanya'da temsil edilen kendi devrimlerinin öncü olduğu dünya devrimin alınyazısıdır. Tek başlarına Enternasyonal'in ve onun yönetiminin sorumluluğunda bir karar almayacaklar ama bu karar da onların kararlarına uygun olarak tasarlanacaktır. Bu yüzden Politbüro bu durumda, bir yandan Pyatakov ve Tsiouroupa, uluslararası Yürütme'nin temsilcileri olarak Kuusinen ve Radek ve nihayet, o dönemde Moskova'da daimi Alman temsilcileri olduklarından Hoernle ve Jacob Walcher gibi belli bir uzman sayısıyla genişler.[6] Sayısız referansın yapıldığı bu tartışmadan hiçbir resmi tutanak yoktur. Bajanov'un tek doğru tanıklığı olası olmayan hiçbir şeyi içermez ve yalanlanmamıştır.[7]

Radek'in, Cuno grevinin boyutlarının Alman Devrimi'nin yeni bir aşamaya geçtiğini gösterdiğini dile getiren ana raporu sunduğu söylenir..

---

2. *A.g.e.*, no 12, 6 Şubat 1925, s. 763-764.
3. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 305.
4. Kuusinen, *a.g.e.*, s. 718.
5. Bu buluşma hakkındaki bilgiler, 1952'de August Enderle'nin onun için hazırladığı bir tutanağa dayanarak Wenzel tarafından verilmiştir, *a.g.e.*, s. 179. Angress (*a.g.e.*, s. 392, no 38), Troçki'nin Kızıl Ordu'yu Almanya'ya göndermesözü gibi bu hikâyenin imkânsız ve abartılı taraflarının altını çizmiştir. Ama bu tarihte Walcher ve Enderle'nin varlığı bundan başka yerde de doğrulanmıştır, bizim düşüncemize göre buluşmanın kendisi konusunda şüpheye yer yoktur.
6. Alman meselelerinin uzmanı olarak Pyatakov ve Tsiouroupa'nın varlığı, ilki, askeri bir uzman şöhreti yüzünden tanındığından, Bajanov tarafından belirtilmiştir, *Kremlin'de Stalin'le* (Paris, 1930), s. 190; doğal olarak Radek'inki de. Kuusinen, Walcher ve Edwin Hoernle'inkiler, tanıklıklar yoluyla Hermann Weber'in bir araya getirdikleridir (*a.g.e.*, 1, s. 49).
7. Bajanov, *a.g.e.*, s. 190-198. Komintern'in Tarihi'nin son resmi versiyonu, bu toplantı hakkında sessiz kalır.

Önceki haftalar boyunca, müdahalelerinin ana temasını oluşturacak ihtiyatlı olma gerekliliği konusunda ısrar ettiğine dair hiçbir işaret yoktur: kuşkusuz bu önemli meselenin değerlendirilmesinde Troçki ile Zinovyev arasında gerçekleşen anlaşmadan ne olursa olsun etkilenmişti. Radek'in raporundan sonra Troçki araya girer: hiç kuşkusuz ona göre Almanya'da iktidar için, Alman Ekimi için kesin ve doğrudan müçadele anı yaklaşmaktadır. Onun hazırlanması için yalnızca birkaç hafta vardır ve her şey bu öncelikli göreve adanmalıdır. Az çok farklı olsa da Zinovyev de aynı görüştedir: haftalardan ziyade ayları hesaba katmayı tercih ederek, Buharin ve Troçki'yle birlikte şimdi ayaklanmayı hazırlamanın söz konusu olduğunu düşünür. Stalin daha çekingendir ve bazı şüpheler ortaya koyar; Alman Devrimi'nin zaferinin 1924 ilkbaharından önce tasarlanabileceğini düşünmez ama ısrar da etmez.

Politbüro, bu nüanslara rağmen Almanya'da kesin anın yaklaşmakta olduğunu düşünür ve Enternasyonal'in yürütmesini bu amaçla gerekli önlemleri almaya davet eder. Kendi adına, hazırlıkları acilen denetlemekle yükümlü ve Radek, Pyatakov, gizli servis liderlerinden biri olan Jozef Unschlicht ve sendikacı Vassili Shmidt'ten oluşan dört üyelik bir komisyon atar.[8] Yürütme, Moskova'da gizli yapılacak acil bir konferans çağrısında bulunur ve bu konferansa, Yürütme yanında K.P.D.'nin temsilcilerinden ayrı olarak, Clara Zetkin ve Parti Başkanı Edwin Hoernle'yi, Brandler'i ve içlerinde Ruth Fischer, Maslow ve Thaelmann'ın yer aldığı solun temsilcilerini davet eder.[9] Alman delegeler –muhtemelen Eylül

8. Bajanov, *a.g.e.*, s. 195-196 ve Erich Wollenberg tarafından verilen bilgileri yakından takip eden Wenzel, *a.g.e.*, s. 193-194. Angress (*a.g.e.*, s. 395) bu iki yazarı izler. Ruth Fischer'e gelince (*a.g.e.*, s. 323), Radek ve Shmidt'i zikreder; yoksa Almanya'da sorumlulukları gerçekten yerine getirmek zorunda olan Guralski-Kleine ve Skoblevski'yle yerini doldurduğu Unschlicht ve Pyatakov'u değil. Aslında bu komisyon, Guralski ve Skoblevski'nin haftalardır iş başında olduğu bir dönemde, Rusya'da Ekim ayının son günlerine kadar işlediğinden, doğru gibi görünen birinci listedir. Souvarine (*Stalin*, s. 316), yalnızca Radek ve Pyatakov'u anar: bu son ismin varlığı hiç şüphe götürmez, bozgunun ertesinde Radek'in yürütme önündeki ifadeleriyle özellikle doğrulanmıştır (*Die Lehren...*, s. 23 ve devamı).

9. Moskova'da, Brandler ve Rus yöneticilerle bir tartışma için solun yöneticilerine yapılan davet, Yürütme'nin, iki Alman eğilimine işbirliği dayatma kararlılığıyla açıklanıyordu. Radek, daha önce aktardığımız (bkz. XXXIII. Bölüm), Aralık 1926 tarihinde Clara Zetkin'e gönderdiği bir mektupta bunu şu ifadelerle belirtir: "Brandler'i korumaya çalıştım, ona karşı büyük saygı duyduğum ve insan olarak bana çok yakın olduğu için dostluk yüzünden değil, solcu yoldaşların partiyi tek başlarına yönetme ve geniş kitlelerle temas kurma kapasitelerinin olmayışına inandığım için. Solcu işçileri olmayan komünist bir parti, bir U.S.P.D.'ye dönüşme tehdidi altındadır. Brandler, Thalheimer, Walcher ve binlerce eski Spartakistin olmadığı komünist bir parti, bir K.P.D. olma tehlikesine koşar" (*The New International*, New York, Cilt. I, no 5, s. 156). Ruth Fischer için (*a.g.e.*, s. 313) solun yöneticilerini hazırlık tartışmalarına katmak, Radek'e, Maslow gibi onu Moskova'da alıkoymasına izin vermekten daha az söz konusuydu. Aslında hazırlıklarda ve onun eğiliminden sorumlu militanlara karşı ayaklanmanın yönetilmesinde önemli bir rol verilecek; Thaelmann ve aynı zamanda Berlin bölgesinin iki işçi yöneticisi Anton Grylewicz ve Max Hesse, bütün tartışmalara katılır; hatta Max Hesse Saksonya'ya gönderilecek, ayaklanma hazırlıkları için Ekim ayında orayı denetleyecektir. Ama Radek o sırada, aylardır

ayının başlarında– geldikleri zaman Alman Ekimi'nin yaklaşmasının neden olduğu devrimci coşkuyla değişmiş Sovyet başkentinde yeni bir atmosfer keşfedeceklerdir.[10]

Kent, Rus gençliğini, yaklaşan devrime hizmet etmek için Almanca öğrenmeye davet eden afişlerle kaplıdır.[11] Fabrikalarda, okullarda, üniversitelerde, Alman işçilerine yardım adı altında her gün tutkulu mitingler düzenlenir. Buharin, tüfeklere sarılmak için kitapları fırlatıp atmaya davet ettiği öğrenciler tarafından alkışlanır.[12] Fabrikalardaki genel meclisler esnasında oylanan teklifler, Rus işçilerinin ücret artışlarından vazgeçmeye ve hatta Alman devrimine yardımcı olmak için maaşların indirilmesine hazır olduklarını ilan eder.[13] Kızıl Ordu birlikleri devrimci Almanya'nın yardımına koşmaya, "dünya devriminin öncüsü" olarak görevlerini yerine getirmeye hazır olduklarını duyurur ve Alman devrimcilere bu yönde teklifler gönderirler.[14] İki özel fon oluşturulmuştur: altın rezervi ve tahıl rezervi. İlki için kadınlardan yardım istenir.[15] İkincisi için ise, ticaret komiserliği, batı sınırının yakınında ambarda muhafaza edilecek altmış milyonluk bir "Alman rezervinin" oluşturulmasını öngörür.[16] Politbüronun talimatları doğrultusunda, Parti'nin bütün örgütleri, askeri bir rezervin oluşturulması amacıyla Almanca bilen militanları –Almanya'da, gelecekteki "uluslararası tugayların" Rus müfrezesi olarak– belirler.[17] Komünist Gençlik, kendi kuşağının mücadelesi olacak bu devrimci mücadeleye coşkuyla hazırlanır.[18] Basın, sloganları üstüne basa basa belirtir: "Alman şahmerdanı" ile "Sovyet tayınının" ittifakı "dünyayı fethedecek" ve "ona karşı hiçbir savaşın mümkün olmayacağı iki yüz milyon adamlık" bir gücü oluşturacaktır.[19] Aylardır Rus Partisi'nin atmosferini, egemen olan kayıtsızlığı zehirleyen

---

yaptığı gibi, bölünmeden kaçınmaya, Ruth Fischer ve Maslow'u eğilim yoldaşlarından ayırmaya çalışıyordu. Bu çerçevede, Ruth Fischer'e bakılırsa en azından Thaelmann Moskova'dan geri döneceğine göre, benimsenen strateji için ve yine Ruth Fischer'e bakılırsa, Berlin sorumlusu çok az sayıda militan "Moskova'da benimsenen planların geçerliliğine sıra gelince kuşkularını ifade ettiğine" göre, "yeni bir heyecan" yaratmayı başardığı tartışılmaz (*a.g.e.*, s. 328).

10. Ruth Fischer'e göre (*a.g.e.*, s. 312), Brandler, Sovyet başkentinin sokaklarında Almanya hakkında afişler gördüğü zaman "hayatının şokunu yaşar." Her şey, Brandler'in çalışma arkadaşlarıyla birlikte ilk olarak geldiğini, birkaç gün arayla solcu yöneticiler tarafından takip edildiğini gösterir gibidir. Véra Mujbegovic'e göre (*a.g.e.*, s. 398) Ruth Fischer ile Maslow'u Moskova'ya gönderme kararı Merkez tarafından 12 Eylül'de alınmıştır.

11. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 312.

12. Bessedovsky, Revelations of a Soviet Diplomat, s. 62, aktaran Angress, *a.g.e.*, s. 397.

13. *Bericht über die Tätigkeit der Exekutive der K.I.vom IV.bis V. Weltkongress* (1924), s. 8.

14. Mesela K.J.D.'ye gönderilen Kursk avcı birliğinin çözümü, *Die Junge Garde* içinde, 7 Ekim 1923.

15. Wenzel, *a.g.e.*, s. 92.

16. Bessedovsky, *a.g.e.*, s. 62, aktaran Angress, *a.g.e.*, s. 397.

17. *A.g.e.*, s. 63.

18. Wenzel, *a.g.e.*, s. 192.

19. Aktaran Angress, *a.g.e.*, s. 397.

görüş ayrılıkları, dünya devriminin yeniden canlanan perspektifinin yüceltici nefesiyle dağılıyor gibi görünür ve Radek coşku ve lirizmin kendisini sürüklemesine izin verir. Pek çok tanık bize bu döneme ait hikâyeler bırakmıştır. Kızıl Ordu'da subay olan Alexander Barmine, Radek'i Askeri Akademi'de konuşurken dinlemiştir:

> Radek dolu salonda konuşuyordu ve tamamen bu olayların beklentisi ve düşüncesi içinde olduğu hissediliyordu. Diyalektiği bizi ekonomiye, tarihe, psikolojiye, karşıt Almanya'ların geleneklerine -ki bunlardan emekçilerinki, ulusun kurtuluşu ve evrenin ilerlemesi için kendi yasasını ötekine dayatıyordu- alıştırıyordu. Her zamanki gibi belagatliydi: her zamanki gibi anlaşılmaz bir aksanla konuşuyordu ama zekâsı ve tutkusu her şeye egemen oluyordu.[20]

Almanya'da dönüm noktası

Bu duygular Almanya'da yankılandı. 16 Ağustos'ta *Die Rote Fahne* anlamlı başlıklı bir şiir yayımlar: "Yaklaşıyor."[21] 17'sinde K.P.D.'nin merkez organı, Berlin fabrika konseyleri federal komitesinin Severing tarafından yasaklanmasıyla bağlantılı olarak sosyal demokratlara çatar:

> Sosyal demokratların meydan okumasını kabul ediyoruz ve bunun sonuçlarına katlanacaklar.[22]

19'unda, "Proletarya Hazırlansın!" başlıklı, *İç Savaş Dersleri* konusunda Goussev'in kitapçığından bir bölüm yayımlar.[23] 21'inde, "Yeni Bir Mücadele İçin Hazırlıklar" başlığıyla, proleterlerin silah sağlarken karşılaştıkları güçlükleri ele alır.[24]. 22'sinde, "S.P.D. ve U.S.P.D.'nin emekçilerine" bir çağrı yayımlar, "proleter sınıf mücadelesinde" ve "proletarya diktatörlüğü" için onları partilerinden ayrılmaya ve K.P.D.'ye katılmaya davet eder.[25]

Hükümet ve polis ise göreceli hoşgörü politikalarına bir son verir. Berlin fabrika konseyleri[26] federal komitesinin Prusya hükümeti tarafından 16 Ağustos'ta yasaklanmasından sonra, K.P.D.'nin 22'sindeki bölgesel kongresi Württemberg hükümeti tarafından yasaklanır.[27] 24'ünde Fransız işgal yetkilileri, Ruhr'un ve işgal edilmiş bölgenin beş komünist gazetesini yasaklar. 26'sında *Die Rote Fahne*'yehiçbir gerekçe gösterilmeden el konulur. Aynı gün polis, gazete binasında arama yapar, işbirlikçilerinden beşini yakalar ve Severing, K.P.D.'nin Berlin

---

20. Barmine, *S.S.C.B.'nin Hizmetinde Yirmi Yıl*, s. 217.
21. *Die Rote Fahne*, 16 Ağustos 1923.
22. *A.g.e.*, 17 Ağustos 1923.
23. *A.g.e.*, 19 Ağustos 1923.
24. *A.g.e.*, 21 Ağustos 1923.
25. *A.g.e.*, 22 Ağustos 1923.
26. Vorwärts, 17 Ağustos 1923.
27. Angress, *a.g.e.*, s. 408-409.

yönetiminin basit bir kılıfı olmakla suçladığı Grand Berlin'in fabrika konseyleri merkez komitesini yasaklar; bu arada *Hamburger Volkszeitung* gazetesi üç gün süreyle kapatılacaktır. 29'unda iki tutuklamanın yaşandığı *Die Rote Fahne* binasında yeni bir arama gerçekleştirilir: biri Ruth Fischer'e yönelik olmak üzere –polis ele geçiremeyecektir– sayısız yakalama emri çıkarılır.[28]

Bu arada Rus Partisi politbürosu "Alman dönüm noktasını" benimser ve 28 Ağustos'ta Politbüro bir "askeri konsey" atayarak ayaklanmaya karşı ilk hazırlık önlemlerini alır.[29] Bu şekilde belirlenen yeni çizgi, *Die Rote Fahne*'de açıkça ifade edilir. 1 Eylül'de Merkez, "işçi, memur ve çalışanlara" bir çağrı yapar ve onlara işçilerin üretimi denetlemesi için komünist program, reel değerlerin ele geçirilmesini, bir işçi ve "küçük çiftçi" hükümetinin oluşturulmasını önerir.[30] Uluslararası gençlik gününe ayrılmış bir makalede Zinovyev, gelecek mücadeleleri göklere çıkarır:

> Yeryüzünde hiçbir güç yirmi milyon proleteri alt edemez.[31]

2 Eylül'de, yine aynı sayıda, Radek'in "Almanya'ya Dokunma!" başlıklı bir makalesi ve Komünist Enternasyonal'in Yürütmesi ile 27 Ağustos'ta Troçki'nin önerisi üzerine benimsenen Kızıl Sendika Enternasyonal'i Merkez Konseyi'nin ortak bir çağrı metni yayımlanır. Bu metinde, Ruhr'un işgal edilmesiyle yaratılan durumun ağırlaşmaya devam ettiğinin, bu ekonomik kaosta proletaryanın durumunun ise katlanılmaz hale geldiğinin altı çizilir. Sosyal demokratların işbirlikçiliğiyle oluşturulan "büyük koalisyon", burjuvaları vergilendirmeyi ve zenginlerden para almayı vaat etmiştir ama hâkimiyetine fabrika konseylerinin merkez örgütlerini yasaklayarak başlar. Oysa bu örgütler, kapitalistler işçileri dize getirmek için fabrikalarını kapatmakla tehdit ettiklerinde "proletaryanın spontan hareketini yönlendirebilecek ve faydasız çatışmaların önüne geçebilecek" tek örgütlerdir:

> Umutsuz proletaryayı zamansız bir eyleme sürüklemek ve kendi saflarını oluşturmadan önce onu alt etmek söz konusudur.

Çağrıda şu ifadelere yer verilir:

> Bu durum giderek Almanya'da yayılıyor. Pek çok işaret yanıltıcı değilse, Almanya Devrim'e doğru gitmektedir. Alman proletaryası yalnızca kendi burjuvazisinin silahlı gücüne karşı koymak zorunda kalmayacaktır. Bu burjuvazi saldırıya geçtiği sırada İtilaf Devletinin ve onun bağımlı devletlerinin güçlerinin burjuvazisi tarafından arkadan saldırma tehlikesini göze alır.[32]

---

28. *A.g.e.*, s. 409.
29. *Die Kommunistische Internationale. Kurzer historischer Abriss* (1970), s. 235.
30. *Die Rote Fahne*, 1 Eylül 1923.
31. *A.g.e.*
32. *Die Rote Fahne*, 2 Eylül 1923.

Dolayısıyla uluslararası proletaryanın Alman işçi sınıfı karşısında, mitingler, gösteriler, grevler, askerlere yönelik propaganda yoluyla etkili ve koruyucu bir dayanışma sergilemesi gerekir. Birkaç gün sonra I.S.R.'nin yayın organının Alman baskısının Eylül sayısında Lazovski şöyle yazar:

> Devrim Almanya'nın kapısını çalıyor ve girmesi gerekiyor. (...) Alman Devrimi'nin tarihini belirleyemeyiz. Ancak mevcut duruma bakılırsa bu yalnızca ay meselesidir.

Çıkardığı sonuç, "dünya devriminin Vladivostok'tan Ren'e teritoryal bir blok oluşturacağı", ona göre uzak olmayan anı dört gözle beklemektedir.[33]

Hazırlık tartışmaları

Alman ayaklanmasının hazırlıkları çerçevesindeki tartışmalar haftalar boyunca Moskova'da devam edecektir.[34] "Alman Yürütme Komisyonu" ve belli başlı Rus yöneticiler bu amaç için çağrılan iki eğilimden Alman temsilcilerle orada çalışır: Kuusinen ve Radek, Zinovyev ve Troçki, Brandler, Eberlein, Ruth Fischer, Maslow, Thaelmann, Max Hesse, Grylewicz[35] Alman durumunu ayrıntılı olarak analiz etmeye, vizyon belirlemeye, teknik çözüm ve hazırlıkları gözden geçirmeye çalışırlar.

Başlangıçta temel görüş ayrılıkları söz konusu değildir. Kuşkusuz Ruth Fischer yatışmaz. 12 Eylül'de, Moskova için yola çıkışından hemen önce, Brandler'in işçi hükümeti önerisinin "oportünist" anlayışını yine eleştirmiş, onu "reformizme yönelmekle", sosyal demokrat partiye yaklaşmakla suçlamıştır.[36] Ama tek çözümün iktidarın ele geçirilmesine hazırlık yapmaktan ibaret olduğunu düşünür ve Moskova'da tam da bu söz konusudur. Kendi açısından Brandler, iktidarın ele geçirilmesinin bundan böyle gündemde olduğuna ikna olmuş görünür. Daha sonradan Kuusinen bunun "kolay" olduğunu öngördüğünü, hatta "devrimci fantaziye kapıldığını" yazacaktır.[37] I.S.R. Yürütmesi oturumunda iktidarın ele geçirilmesini, "harekete geçme vakti geldiğinden"[38] "tam

---

33. *Die Rote Gewerkschaftsinternationale*, no 9, Eylül 1923, s. 785-789.
34. *Die Kommunistische Internationale-Kurzer historischer Abriss*, 4 Eylül'de (s. 238) sona ermek için 21 Eylül'de (s. 236) başladıklarını belirtir. Oysa Thalheimer (*a.g.e.*, s. 21), Brandler'in Ağustos sonundan itibaren Moskova'da olduğunu belirtir. O zaman bu gecikme nedendir? Thalheimer: "Çünkü Rus yoldaşların çoğunluğu yoktu", diye cevap verir.
35. Eberlein'in varlığı, *DieKommunistische Internationale*'de (özet) teyit edilir, s. 237-238, Hesse ve Anton Grylewicz'inki ise, üçüncü taraflarca teyit edilmiş, Hermann Weber tarafından rapor edilmiş kendi tanıklıkları yoluyla (*a.g.e.*, II, s. 160 ve 145).
36. 12 Eylül 1923 tarihli merkez tutanağı (I.M.L.-Z.P.A., 3/3, s. 82), aktaran Véra Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 398, no 85.
37. Kuusinen, *a.g.e.*, s. 760.
38. *Trud*, 22 Eylü 1923, aktaran Carr, *a.g.e.*, s. 205.

olarak gerçekleştirilebilir bir görev" olarak sunar ama orada resmi bir açıklama söz konusudur. Ruth Fischer, Brandler'in gerçek duygularına gelince, kâh "inanılmaz" iyimser[39] bilgiler verdiğini, kâh aslında "her türlü eyleme"[40] düşman olduğunu ve "karşı-planlar" aradığını iddia ederek fikir değiştirir. Aslında Brandler, devrimci bakış açılarını yeniden tartışma konusu yapmaksızın, Rus yoldaşlarının çoğunluğunun değerlendirmesini "fazla iyimser" buluyordu.[41]

Hazırlık konferansları sırasında pek çok görüş ayrılığı ortaya çıkar. İlki, belli bir anda politik işçi konseylerinin sovyetlerin modeline göre oluşturulmasına çağrı yapmanın gerekli olup olmayacağı hakkındadır. Rus Partisi'nin, yeni Alman işçi devletinin temel unsurlarını tek başına oluşturabilecek bu tarz konseylerin seçilmesi için ayaklanmadan önce çağrı yapmak gerekeceğini düşünen Zinovyev'in görüşü bu yöndedir.[42] Buna karşın Troçki ve Brandler fabrika konseylerinin ayaklanmadan önce sovyetlerin rolünü oynayacağını düşünür ve baskın çıkarlar. Sonradan Troçki bu kararını şu ifadelerle haklı çıkaracaktır:

> Fabrika konseyleri devrimci kitlelerin etkin odak noktalarına dönüştüğünden, Sovyetler, hazırlık döneminde, fabrika konseylerininkine benzer bir rol oynamış olacak ve yalnızca içeriksiz oluşumlar olarak kalacaklardır.[43]

Ayrıca çoğunluk onun gibi, sovyetlerin oluşmasının, militanların ilgisini ayaklanmanın maddi hazırlık çalışmalarından uzaklaştırmak tehlikesiyle karşı karşıya bırakacağını düşünür ve bunların, işçileri zamansız bir mücadeleye teşvik etmek hevesinde olan bir hükümet için hedef haline gelmesi tehdidi yarattığı kanısındadır. Dolayısıyla onunla birlikte, "ayaklanmanın hazırlık çalışmasının" "fabrika konseylerinin örgütlenme biçimine bağlı"[44] olabileceğini, sovyetlerin ancak daha sonra, ayaklanmanın ertesinde, sağlamlaşma evresinde kurulması gerekeceğini düşünür.

Sovyetler meselesinde uzlaşan Troçki ve Brandler, ayaklanma tarihinin belirlenmesi meselesinde ihtilafa düşer. Alman solu, Zinovyev ve Troçki bir tarihin belirlenmesi için ısrar eder –Rus Partisi'nin politbürosu da öncelikle bu yönde karar vermiştir. Ama Brandler buna karşı çıkar ve Radek onu destekler.[45] Troçki bu konudaki düşüncelerini 23 Eylül tarihinde *Pravda*'da yer alan bir makalede açıklar: "Bir karşı-devrim

39. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 313.
40. *A.g.e.*, s. 317.
41. Ocak 1964 Brandler Troçki'ye, aktaran Troçki, Devrim Üzerine, Paris, 1963, s. 196.
42. Wenzel, *a.g.e.*, s. 182-183; Troçki, "Ekim Dersleri", *Bolşevizm Defterleri*, no 6, 26 Aralık 1924, s. 405-407.
43. *A.g.e.*, s. 406.
44. *A.g.e.*, s. 406. Bu noktada Brandler, Radek, Troçki ve Alman solu arasındaki uzlaşmayı kaydedelim (*5. Kongre Tutanağı*, s. 139, Zinovyev).
45. *Die Lehren*, s. 60.

ya da devrim için kesin bir zamanlama belirlenebilir mi?"[46] Öncelikli olarak, son karşı devrimlerin, Mussolini'nin darbesinin, Cankov'un Bulgaristan'daki darbesinin, İspanyol *pronunciamiento*'sunun, uygun bir konjonktür çerçevesinde, liderleri tarafından belirlenmiş bir tarihte gerçekleştiğini hatırlatır. Ona göre, "giderek büyüyen bir devrimci hareket karşısında bekleme tavrı", tipik Menşevik tavrıdır:

> Komünist Parti'nin, devrimlerin "başarılı olduğu" ama asla yapılmadığı ve bu nedenle belirli bir tarihte sabitlenemeyeceğini söyleyen büyük liberal yasaya kesinlikle ihtiyacı yoktur. Bir seyircinin bakış açısına göre bu yasa doğrudur, fakat liderin bakış açısından bu bir beylik söz ve kabalıktır.[47]

"Çelişkilerin aşırı derece arttığı, emekçi sınıfların değişim halinin devam ettiği, Parti'nin tartışılmaz bir emekçi çoğunluğunun, dolayısıyla da proletaryanın en aktif, en bilinçli ve en adanmış unsurlarının mutlak desteğine sahip olduğu derin bir toplumsal krizden geçen bir ülke"[48] –anıştırma şeffaftır– tahayyül ederek, Parti'nin tek görevinin:

> yakın gelecekte belli bir süre, devrimci durumun aniden geri dönmesinin mümkün olmadığı bir süre belirlemek ve ardından bütün çabalarını hamlenin hazırlanmasına yoğunlaştırmak, bütün politikasını ve bütün örgütünü en üst seviyede bir güçle güçle darbe indirmek için askeri hedefe bağlamak,[49]

olduğunu iddia eder. Bu yüzden de, gereken hazırlık için ona akla yatkın bir tarih gibi görünen ve Rusya'daki Ekim ayaklanmasının saygınlığından faydalanma tartışılmaz avantajını sunan sembolik 7 Kasım tarihini vermeyi teklif eder. Fakat Brandler bu noktada diretir. Saldırması gereken anı en küçük hata payıyla belirleme olanağına olay yerinde sahip olacak olanın yalnızca ve yalnızca Alman yönetimi olduğunu düşünür. Radek'in desteklediği Brandler, ayaklanma tarihinin seçiminin, ayaklanmanın yöneticilerine bırakılmasını sağlar.[50]

Hazırlık konferansları sırasında pek çok kişisel tartışma daha az hararetli olmayan başka tartışmalara neden olur. Görüş ayrılıklarına rağmen Troçki için hayranlık ve dostluk besleyen Brandler, Rusya'daki Ekim ayaklanmasının örgütleyicisinin nihai savaşı yönetmek amacıyla şahsen Almanya'ya gönderilmesini ister. Zinovyev buna karşı çıkar ve bazılarının iddia ettiği gibi, kendi adaylığını koyması mümkündür zira ona göre böyle bir görev Enternasyonal Başkanı'na düşer.[51] Kimse

---

46. *Pravda*, 23 Eylül 1923; *The First Five Years of the Communist International*, t. II, s. 347-354. *Vom Bürgerkrieg* no 3, n.d. (1923) s. 1-7.
47. *A.g.e.*, s. 349.
48. *A.g.e.*
49. *A.g.e.*
50. Die Lehren, s. 60.
51. Bu bilginin kaynağı Brandler'in kendisidir; Isaac Deutscher, *The Prophet Unarmed*, s.

Troçki'nin 1917'de, Zinovyev yıkıldığı sırada ayaklanmada değerini ortaya koyduğunu unutmamıştır. Ama Troyka, ister rakibinin başarısı, ister liderinin başarısızlığı olsun ancak onun için oluşturacağı tehlikeye koşabilir. Dolayısıyla neredeyse oybirliğiyle, son kertede ve yüce sorumluluğu gerçekleştirmek için Almanya'ya Alman komisyonunun kendisini göndermeye kararlıdır.[52]

Brandler başka bir çetrefilli mesele ortaya atar. Ruth Fischer ve Maslow'un Merkez'e bağlılık beyanlarına rağmen, onlara karşı güvensizliğini korur. Böylesine önemli bir anda hiçbir şey Merkez'i zayıflatmamalıdır. Bu yüzden solun sorumlularının bu belirleyici dönemde yönetimin ve partinin kendisinin uzağında tutulmasını ister; amaç, olağan fraksiyonel girişimleriyle onu zayıflatmaya katkı yapmalarının önüne geçmektir. Dolayısıyla, Maslow'a ilişkin olarak 1921'de Lenin'in önerisiyle oluşturulan önceki örneği takiben, onları Moskova'da tutmayı önerir. Bu noktada Troçki destekler ama hem Buharin, hem de Radek şiddetle karşı çıkar[53]. Sert tartışmaların ardından Zinovyev güçlükle de olsa bir uzlaşma çözümü kabul ettirir: Maslow tek başına, Enternesyonal'in bir komisyonunun ona isnat edilen bazı suçlamalar konusunda soruşturma yapmaya çağrıldığı Moskova'da kalacaktır.[54] Ruth Fischer'e gelince, Almanya'ya dönüşüne izin verilecek ama Yürütme'nin bir "denetçisi" ona eşlik edecektir. Bu denetçi, Berlin-Brandenburg bölgesi adına disipline uyumu denetlemekle yükümlü, Alman komisyonu üyesi Rus Vassili Schmidt'tir.[55]

Berlin'e dönüşünde, Moskova konuşmaları hakında Merkez'in önünde açıklamalar yapan Brandler, genel olarak memnun olduğunu ifade edecektir. 12 Ekim tarihli oturum tutanağında şu ifadelere yer verilir:

> Yoldaş Brandler, hem genel tartışmalar, hem de muhalefetle Moskova'da ve Rus yoldaşlarla gerçekleştirilen tartışmalar hakkında da bir rapor sunuyor. (...) Tarihlerin belirlenmesi dışında görüş ayrılıkları söz konusu olmamıştır.[56]

111-112, 143 ve Wenzel, *a.g.e.*, s. 193tarafından da kaydedilir. Gerçek olduğu snucunu çıkaran Angress tarafından da tartışma konusu yapılır, *a.g.e.*, s. 403, no 65.

52. *A.g.e.* Aslında Brandler tarafından Hermann Weber ve K.H. Tjaden'e gönderilen Ekim 1962 tarihli bir mektuba göre, üst karar, Brandler, Thaelmann ve Pyatakov'dan oluşan bir "Üçler Komitesi"ne aitti.

53. Zinovyev'in 11 Ocak 1924 tarihi yürütmedeki konuşması, Die Internationale, no 2/3, 28 Mart 1924, s. 44. İlgili paragraf Die Lehren'de yer almaz. Kuusinen'de yalnızca Ruth Fischer'e karşı saldırılara bir anıştırma bulunur, *a.g.e.*, s. 761.

54. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 323, Weber, *a.g.e.*, s. 214. Alman Partisi'nde ve Enternasyonal'de kimileri, Maslow'un polisin hizmetinde olduğunu öne sürer. Şubat 1922'de, Berlin'de yakalanmasının ardından, Troçki ve Radek'in güvenilir adamı, Rus hükümetinin bir ajanı olduğu, Rus ve Alman hükümetleri arasındaki ilişkiler yüzünden bunun ona hızla serbest kalmanın en iyi yolu gibi göründüğü açıklamalarında bulunmuştu. Bu durum, sahte belgeler kullandığı için sekiz ay hapis cezası almasını engellemedi (Weber, *Die Wandlung*, II, s. 214). Olay, Eylül ayındaki yürütmenin yetkisi dahilindeydi.

55. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 761.

56. 12 Ekim 1923 tarihli merkez tutanağı, I.M.L.-Z.P.A., 3/3, s. 96, aktaran Véra Mujbegovic, *a.g.e.*, s. 396, n. 80.

Askeri hazırlıklar

Ruth Fischer'in şikâyet ettiği teknik meseleler Moskova tartışmalarında önemli bir yer işgal etmiştir.[57] Ama bu noktada Troçki kararlıdır ve zaferin örgütleyicisi olma saygınlığının kendisine verdiği yetkiyle konuşur. Ekim ayaklanmasının teknik hazırlığından bahsettiği *Pravda*'da şunları yazar:

> Askeri hazırlık çalışması, sıkı bir plan çerçevesinde, çalışmanın devamına paralel olarak gerçekleşiyor. Parti, askeri aygıt üzerindeki mutlak denetimini daimi olarak sürdürüyor. Elbette bir devrimin akışında hiç beklenmedik ve kendiliğinden gelişen sayısız olay vuku bulur, bu türden "kazaları" hesaba katmalı ve kendimizi bu kazalara alıştırmaya hazırlıklı olmalıyız. Ama onu o kadar başarılı ve emniyetli bir şekilde yapacağız ki, hedefe yönelik planımız öncekinden çok daha ciddiyetle hazırlanmış olacak. Devrim, inanılmaz bir doğaçlama gücü içerir ama kaderciler, amatörler ve aptallar bu gücü asla kullanmaz. Zafer, doğru bir politik analize, doğru bir örgütlenmeye ve kesin darbeyi vurma iradesine bağlıdır.[58]

K.P.D.'nin askeri aygıtı –*M.Apparat*– büyük işleri bu kadar kısa bir sürede gerçekleştirmeye yeterli olmayacaktır. Kızıl Ordu, subaylarından birini, Piotr Alexandrovitch Skoblevski ya da Gorev[59] adıyla bilinen, eski işçi Leton kökenli Rose'u Alman devriminin hizmetine verir. Rose, ayaklanma amacıyla "politik-askeri örgüt" (*M.P.*) adını alan askeri aygıtı yeniden örgütlemeye başlamıştır. Başkomutan (*Reichsleiter*) olarak, Ernst Schneller'in yönettiği ve merkezin pek çok üyesini barındıran bir "askeri konseyden" (*Militärrat*) yardım görür. Reich toprağı, askeri bölgelere karşılık gelen altı bölgesel politik-askeri komutanlığa bölünmüştür. Her bölge komutanına (*M.P.Oberleiter*), Yürütme tarafından gönderilen teknik bir danışman eşlik eder. Emirlerinde, bölge ve bucak komutanları vardır ve bunlar işçi yüzlerini kadroya almak, hazırlamak ve sonradan da mücadeleye sevk etmekle yükümlü "mücadele müfrezelerinin" (*Kampfleitungen*) başında yer alır.[60] Bu politik-askeri örgütün tümü, politik bir ayaklanma hazırlık örgütlenmesinin, devrimci komite *Revko*'nunya da 1921'den başlayarak yürütmeden gönderilmiş ve Leipzig Kongresi'nde Merkez'e seçilmiş August Kleine tarafından yönetilen *Revko* ya da *Revkom*'un[61] yetkisi altındadır. Öngörülen ayaklanmayı yönetmek için Almanya'ya gönderilen Rus subaylar ve teknisyenlerin

---

57. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 318.
58. *Pravda*, 23 Eylül 1923; *a.g.e.*, s. 452-453.
59. Angress, *a.g.e.*, s. 417, n. 97, Almanya'ya gelişinin kesin tarihi konusundaki tartışmalara ilişkin durum saptaması yapar: Eylül 1922, Ocak ya da Eylül.
60. Wenzel, *a.g.e.*, s. 194 ve devamı; Wollenberg, aktaran Weber, *Von Rosa Luxemburg zu Walter Ulbricht*, s. 28-29.
61. Rus yazarlar, özellikle de Davidovitch, yerel örgütlerine Revkom adını verir ve üst yönetime "Kopf" terimini uygun görürler (*a.g.e.*, s. 134).

sayısı genellikle abartılmıştır. Teknik kadroların neredeyse yarısı, Dünya Savaşı sırasında subaylık eğitimi almış Almanlardan oluşur: 1918'de Ukraynalı yandaşlara katılan Wilhelm Zaisser, 1919-1920[62] yılları arasında Ruhr mücadelelerinin liderlerinden biri olan Albert Schreiner, Baumann[63] adıyla maruf Hans Kahle,[64] Bavyera kızıl ordusunun emektarı Erich Wollenberg, Artur Illner, Albert Gromulat,[65] K.P.D. gizli aygıtının en yetenekli, en cesur sorumlularından biri, Yedek Teğmen gepegenç Hans Kippenberger, eski subaylar ya da astsubaylar Karl Frank, Christian Heuck, Dietrich dedikleri Stefan Heymann, Lengnink, Merker, Strötzel,[66] geçmiş imparatorluk ordusundan eski Binbaşı Hans von Hentig.[67] Bazıları askeri okullarda iç savaş meselelerine odaklı dersler almış olabilir ama askerlik bilgilerinin özünü büyük savaş boyunca ve 1919, 1920 ve 1921'de sokaklarda mücadele ederek edinmişlerdir. *M. Apparat*'nın eskileri her şeye karşı koyamaz ve güvenlikten sorumlu Otto Bulian'ın (*Ordnerdienst*), askeri kadroların oluşturulmasından sorumlu Otto Braun'un gibi kilit görevler aldıkları görülür.[68] Onlara örgütün uzmanları katılır: 1918'de Eichhorn'un eski yardımcısı, Moskova'da teknik hazırlıklara katılan Anton Grylewicz, Artur Ewert, askeri aygıta "Eisbär" adıyla katılan Ottomar Geschke, "Martin" olan Melcher.[69] Nihayet Rusya'da uygun bir eğitim alan ve Kızıl Ordu kadrolarından çıkan eğitmen, uzman, yabancı komünist ya da Rus komünistlerin gönderilmesiyle bunlar takviye edilir. İçlerinden pek çoğu ordunun gizli servislerine daha önce katılmış ya da katılmak üzere olduğundan isimleri ender olarak bilinir. Bununla birlikte gerçek adıyla Manfred Stern[70] olan Stein'i, yine gerçek adıyla Alexis Stetski[71] olan Georg'u, Komünist Gençlik Enternasyonali'ni yöneten Yugoslav Voya Vuyoviç'i ve tarihin yalnızca mahlaslarını bildiği, 4. Bürodan adamlar Walter Krivitsky,[72], Alfred Krause ve Almanya'da yürütme heyeti üyelerinin güvenliğini sağlayacak Ignace Reiss de denilen Ludwig'i zikredelim.[73]

62. İspanya'da "General Gomez" olacak.
63. İspanya'da "Binbaşı Schindler" olacak.
64. İspanya'da "Albay Hans" olacak.
65. Wollenberg, aktaran H. Weber, *Von Rosa Luxemburg zu Walter Ulbricht*, s. 29.
66. Bütün bu isimler için Bkz. Weber, *Die Wandlung*, II.
67. Wollenberg, "Von H."yi aktarır. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 315., Hans Von Hentig'in "Türingiya'da komünist orgütçü" ve "silah sağlamaktan sorumlu" olduğunu belirtir. Bu ilginç şahsiyet hakkında O. E. Schüddekopf, *Linke Leute von Rechts* içinde ve 1923'teki rolü hakkında özellikle s. 160'ta sayısız bilgi mevcuttur.
68. Weber, Die Wandlung..., s. 86 ve 89.
69. *A.g.e.*, s. 145, 114, 134, 217.
70. Davidovitch (*a.g.e.*, s. 233, n. 2), adının, o güne kadar sanıldığı gibi Lazar değil, Manfred olduğunu kanıtlar. Wollenberg, Stein takma adını belirtmiştir. Stern, İspanya savaşı sırasında "General Kléber" adıyla tanınacaktır.
71. Wollenberg, aktaran Weber. *a.g.e.*
72. *In Stalin's Secret Service.*
73. Krause ve Ludwig hakkında bkz. Elsa Poretsky, *Bizimkiler*. Yazara göre Ludwig –hayat arkadaşı da olan–, sahte ama hayat arkadaşınınkinin tıpatıp benzer bir biçimde "ser-

Sayıca yüzdendaha az olan bu yabancı kadroların ilkesel olarak yürütmeye ilişkin hiçbir doğrudan sorumluluğu yoktur ve yalnızca en yüksek kademelerdeki "siyasi-askeri" sorumluların teknik yardımcılarıdırlar..

Ayaklanmanın ilk evresindeki öncelikli görev, işçi milislere, senenin başından beri sabırla düzene konmaya çalışılan proleter yüzlere düşmelidir. Brandler yalnızca Saksonya için olası mevcutlarını 50-60 bin kişi olarak tahmin eder.[74] Paul Böttcher 1923'te onların örgütlerinin Saksonya'da Almanya'nın geri kalanında olduğundan çok daha ilerlemiş olduğunu yazar.[75] Tam tersine Ruth Fischer, Ruhr'dan başka yerde örgütlenen bütün yüzyılları neredeyse önemsiz bir sayı olarak görür.[76] Aslında gerçek güçlerini tahmin etmek zordur zira Almanya'nın büyük bir kısmında bu şekilde ortaya çıkmazlar. Bütün Prusya topraklarında 15 Mayıs'ta yasaklanmaları, gelişmelerini tartışılmaz bir şekilde engellemiştir ama varlıkları "düzeni sağlama hizmetleri" olarak devam etmiş, gençlik ya da açık hava dernekleri gibi başka biçimlerde oluşturulmuşlardır. Bu da onlara uygulamalar, kampanya yürüyüşleri, silah kullanma çalışmaları yapmalarına izin verir. Helmut Gast'ın[77] çalışmaları örgütlerini daha iyi tanımayı mümkün kılmıştır.

Mayıs ayında Almanya'da yaklaşık 300 proleter yüz vardı. Gast'a göre Ekim ayında 800 oldu; bu da üçte biri yalnızca Saksonya'da, toplam mevcudun yarısı yasal olarak yetkili oldukları birleşmiş Saksonya ve Türingiya'da olmak üzere toplamda yaklaşık 100.000 adamlık bir toplam demektir.[78] Yüzlerden 25.000 adam 1 Mayıs'ta Berlin'de yürüyüş yaptıkları zaman hâlâ yasaldırlar: aynı gün Dresden yürüyüşünde 1.000 adam vardır. 9 Eylül'de Dresden'de 8.000, 16'sında Leipzig'de 5.000 adam yürür. 23 Eylül'de küçük kentlerin yüzlerinden gelen 800 adam Œlsnitz'de gösteri yapar; 7 Ekim'de aynı kentte yeni bir yürüyüş olur ve 2.000 kişi katılır.[79] Yüzlerden yalnızca beşte biri sırf komünistlerden oluşmuştur. Ötekiler, Komünist Parti, sendikalar ve bilhassa Saksonya ve Türingiya'daki SPD arasındaki birleşik cepheden kaynaklıdır. Leipzig'te adamların %40'ı Komünist Parti, %20'si SPD, %40'ı sendikalar tarafından temsil edilir.[80]

Örgüt, işçi yaşantısı çerçevesine göre düzenlenir. Temel birim, fabrika ya da kent yüzleri yoluyla oluşturulur; bu birimse, mümkün olduğunca

---

vis" tarafından hazırlanmış bir pasaportla eşlik ettiği Pyatakov'la birlikte Dresden'de de bulunmuştur (s. 71).
74. *Die Lehren...*, s. 60.
75. *Corr.int.*, no 49, 19 Haziran 1923, s. 363.
76. R. Fischer, *a.g.e.*, s. 295.
77. H. Gast, "Die Proletarischen Hundertschaften als Organe der Einheitsfront im Jahre 1923", ZfG, no 3, 1956, s. 439-465.
78. *A.g.e.*, s. 452-453; Oktober, 1931, no 4, s. 21-22.
79. H. Gast, *a.g.e.*, s. 453.
80. *A.g.e.*, s. 454.

işyerlerine, atölyelere ya da küçük girişimlere tekabül eden çok daha küçük müfrezelere bölünmüştür. On iki adamdan meydana gelen bir grup oluştururlar: üç grup bir bölük oluşturur. Her yüz, üç bölük, bir keşif eri müfrezesi, bir tıbbi destek birliğinden oluşur. On ikili gruplar, bölükler, yüzler kendi liderlerini seçer. Her yüz, bir yüz lideri tarafından yönetilir; bu, askeri eğitim almış ve daha çok eski subay veya astsubaylar arasından seçilmiş teknik bir asistandan destek gören seçilmiş politik bir liderdir. Birlik kaygısı, milisleri sıklıkla iki büyük işçi partisi içinden sorumlular seçmeye iter. Saksonya'da genel kural olarak yüzler lideri komünist, teknik asistan ise sosyal demokrattır. Gast, bu bakış açısından, sosyal demokrat Max Seydewitz bölge yöneticisi olduğundan, genelkurmayın, dört sosyal demokrat ve üç komünist olmak üzere yedi sorumludan oluştuğu Zwickau-Plauen bölgesinin teşkil ettiği istisnanın altını çizer.[81] Ancak genel olarak yüzler KPD askeri aygıtının denetimi altındadır, çalışma toplantılarını ya da askeri buluşmaları yöneten ise Türingiya'da Theodor Neubauer, Saksonya'da Ernst Schneller gibi sorumlulardır.[82]

Birkaç ayda gerçekleşmiş askeri çaba, Alman Partisi ölçeğine göre dikkate değer gibi görülebilir. Alman toplumu ile ilişkili olarak, Reichswehr'in, polisin, aşırı sağcı silahlı grupların mevcuduna göre hâlâ çok yetersizdir. Ama komünistler işçi sınıfının kitlesel bir ayaklanmasına, Reichswehr'in parçalanmasına, yüzlerin –bazılarının gelecekteki Alman Kızıl Ordusu'nun unsurlarını şimdiden gördüğü– zaferini getirecek genel grevin ezici gücüne bel bağlar.

Silahlanma meselesi çözüme kavuşturulacak en zor meselelerden biridir. Örgüt bürosu ve Merkez'in *gizli eli* Leo Flieg, Yürütme'nin temsilcilerinden biri olan O.M.S.'den[83] Mirov-Abramov'la –kendisi Rus elçiliğinde bir göreve atanması avantajını kullanır– ve silah ve mühimmat satın alma özel komisyonu olan WUMBA'yla ilişkilerini sürdürür.[84] Bir yedek subay eğitmen olan Nicolaus Pfaff, "Dr. Winkler" sahte kimliğiyle toplu satın alımları[85] –bunlar için komplocul görünüşe göre önemli miktarda dolar kullanmıştır[86]– gerçekleştirmiştir. Sonuçlar güçlükle kestirilebilir, ortaya konan rakamlar, mesela, 600 ila 50.000 tüfek arasında değişir; bu da en uygun varsayıma göre yüzlerin iki savaşçısı için bir tüfeğe karşılık

81. *A.g.e.*, s. 455.
82. *A.g.e.*, s. 448, 453.
83. Otdel Mejdunarodnoj Syvazi ya da uluslararası yürütme yanında "uluslararası ilişkiler departmanı" söz konusudur.
84. Abreviation de *Waffen und Munitionsbeschaffungsamt*.
85. Weber, *Die Wandlung*, II, s. 244. Aynı yazar, silah tedarikçileri arasında Christan Heuck (*A.g.e.*, s. 161) ve Paul Gmeiner'i de (s. 134) anar. Ruth Fischer (*a.g.e.*, s. 315), Türingiya'da von Hentig'i de zikreder.
86. *A.g.e.*

gelir.[87] Muhtemelen tabanca sayısı daha çoktur[88] ama makineli tüfekler ve ağır silahlar enderdir. Geri kalan için, genel olarak geceleri şantiyelerde toplanan patlayıcı stokları oluşturulur. Reichswehr'in bazı silah depoları ya da atölyeleri baskınla yağmalanır ama polis karakollarına saldırı vesilesiyle silah sağlamanın söz konusu olacağı büyük gün için işaretlenmişlerdir. Saksonya'da militanlar gizli bir silah ve mühimmat fabrikasını işler duruma getirmişlerdir.[89] Reichswehr'in, son anda silah depolarını isyancılara bırakmak konusunda güvenilen subay, astsubay ve askerleriyle temas kurulmuştur.

Militanların seferberliği

Bütün parti seferber olur. Eylül ayının ilk günlerinden başlayarak Yürütme tarafından gönderilen onlarca uzmanın yardımıyla on binlerce militan yer altına çekilir. Yüzlerin saldırı gruplarının üyeleri fabrikalarını terk etmiştir, tanınmış militanlar isim ve adres değiştirmişlerdir. Bütün büyük kentlerde adamlar eylemsizdir, zaman zaman da gece gündüz gizli yurt ya da karargâh haline getirilmiş binalarda yaşar, buralarda kent planını, bölge haritasını, düzen güçlerinin konumunu ve iletişimi incelerler. Eylem grupları ve yüzler için düzenli aralıklarla çağrı ve toplantı uygulamaları gerçekleştirilir. Her zamanki ortamlarından bu şekilde kopartılan militanlar, zaman zaman artık düşünemeyecek, hissedemeyecek ve komploculardan farklı hareket edemeyecek noktaya gelir. Ruth Fischer, Hans Pfeiffer'le bu açıdan önemli bir görüşmesinden bahseder:

> Hiçbir koşulda genel grevi ilan etmemeliyiz. Burjuvazi planlarımızı keşfedecek ve harekete geçmeden bizi ezebilecektir. Tam tersine, hükümetin tehlikenin geçtiğini düşünmesi için spontan eylemleri yatıştırmak, gruplarımızı fabrikalarda ve işsiz komitelerinde tutmak gerekir. Sonrasında da –güvenliğin tam olarak sağlandığı yanılsamasına kapılacakları zaman– bir gece içinde, hızlı ve tam manasıyla saldıralım, hükümeti tutuklayalım, kışlaları ele geçirelim, son çarpışmanın alarm zilini çalalım.[90]

Sözlerin naifliği gülümsemeye neden olur. Bununla birlikte bu saflık, militanların benzersiz çabalarının yoğunluğu kadar zamanın

87. Borkenau, *World Communism*, s. 250. 600, O.K. Flechtheim, *a.g.e.*, s. 93, no 1.11.000 tüfekten bahseder. Nazilere katılan eski komünist Zeutschel, *Im Dienst der Kommunistischen Terror-Organisation Tscheka in Deutschland*, s. 92'de, partinin, bütün Almanya'da 50.000 tüfeğe sahip olduğunu yazar, Brandler ise Moskova'da, Saksonya için bu sayının 800 olduğunu belirtir (*Die Lehren*, s. 6). Brandler, Wenzel'e, Hamburg'ta ayaklanmanın başlangıcı için 395 tüfek sayısını vermiştir.
88. Zeutschel, a.g.y., s. 23. Hamburg isyancılarının 80 tüfek ve iki katı tabancaları olduğunu yazar.
89. Gast, *a.g.e.*, s. 457.
90. Aktaran R. Fischer, *a.g.e.*, s. 327.

koşulları yoluyla da kendini ifade eder. Bu haftaları yaşayan Albert şunları yazacaktır:

> Her şeyini adamaya kararlı adamların özeniyle bilinçli olarak savaşa hazırlanmadığımız tek bir ülke kenti yok. Zahmetsiz tek bir iş günümüz, özel bir görev üstlenmediğimiz tek gecemiz yok. Savsakladığımız tek bir problem yok. Uzun haftalar boyunca bütün gece uyumayan yoldaşlar bilirim. Aşırı çalışmaktan kırış kırış olmuş yüzler gördüm. Gözler yine de yoğun parıltısını saklı tutuyordu. (...) Alman komünist partisi dünya proletaryasına olağanüstü bir devrim hazırlığının yeni ve değerli bir örneğini vermiştir.[91]

Bir Parti toplantısı bahsini borçlu olduğumuz da yine aynı kalemdir:

> Olayların arkasında yatanları bilen ve bir halkın bu acısıyla, sınırsız bir umut taşıyarak arzularını her gün besleyen bazı adamlarla aynı masanın etrafında toplanmak iyi. (...) Genç bir ses haykırıyor: "Zaten bütün bölüklerimiz var! diye. Doğrudur silahlar eksik: kışlalara silah almaya gidilecek. Almanya haritası bütün zihinlerde mevcut: "Saksonya, Türingiya, Hamburg, Berlin... Rusya'ya egemen olacak!" –"Radek... yazdı." Entelektüellerin daha güvensiz olduklarını fark ettim. (...) Kimi zaman güçlü bir yıkıcı etkiyle muhakeme eden bir akılla güçlükleri uzun uzun düşünüyor, ölçüp biçiyorlar. Bir arkadaş yorumlarımızın arasına giriyor: "Devrime inanıyorum çünkü onu istiyorum, çünkü onu isteyen adamlarla yaşıyorum" diyor. Kısım örgütçüsüydü kendisi. Gece gündüz çalışıyordu.[92]

Voya Vuyoviç iyimserliğini Victor Serge'e açar:

> Belirlenen tarihte alt edeceğiz. Her şey Rusya'dakinden çok daha iyi olacak.[93]

Seneler sonra Ruth Fischer, devrimlerini bilimsel olarak hazırlayan bu on binlerin kararlı iyimserliğini kabul edecektir:

> Rus politbürosunun Alman ayaklanmasını destekleme resmi sözü coşkuyla kesin kabul edilmişti. Almanya'daki Rus yoldaşların sayısı, sınırsız fonlar (özellikle Amerikan doları cinsinden), profesyonel hazırlık yöntemleri güven duygusu yaratıyordu. (...) Bu soğuk Alman proleterler, devrimci bir esrimeyi soluyordu.[94]

Eylül ayında durum

Ayaklanma, paradoksal bir biçimde, önce Moskova'da, sonra gizlice Almanya'nın sanayi merkezlerinde hazırlanırken, kriz yatışmasa da geçici bir istikrara kavuşmuş görünür. Ağustos sonunda Thalheimer harekete geçme vaktinin gelmediğini tekrar yazar:

91. R. Albert "Bir Devrimin Eşiğinde", *Clarté*, no 53, 15 Şubat 1924, s. 97.
92. *A.g.e.*, 1 Şubat 1924, s. 63.
93. V. Serge, Bir Devrimcinin Anıları, s. 168.
94. Ruth Fischer, *a.g.e.*, s. 327.

> İşçi ve köylü hükümetinin, proletarya diktatörlüğüne ilk adımın zamanı, işçi sınıfının ezici çoğunluğunun burjuva koalisyonuyla kopmak istemekle kalmayıp, işçi ve köylü hükümetinin ortaya çıkması için bütün yollarla mücadele etmek istemesiyle gelecektir. Küçük burjuvazinin önemli fraksiyonlarının işçi sınıfı karşısında iyiliksever bir tarafsızlık sergilemesi ve büyük burjuvazinin kendisinin bölünmesi de gerekecektir. Öte taraftan proletaryanın sınıf örgütlerinin, fabrika konseylerinin, denetim komitelerinin, proleter yüzlerin büyük gelişim kaydetmesi ve kitleler üzerinde baskın bir otorite sağlaması gerekecektir. (...) Sonuç olarak işçi sınıfının zaferini getirecek koşulları bulmadan önce, politik çerçevede olduğu kadar örgüt çerçevesinde de uzun bir yol kat etmek gerekecektir. Gereken evrenin süresine tarih karar verecektir.[95]

Politik gelişmeler bu analiz temelinde büyük günün yaklaştığına işaret eder gibi görünmez. Alman Merkez Schlageter çizgisinin uygulanmasında ortaya çıkan abartıları düzeltmeye karar vermişe benzer ve Voya Vuyoviç, Humbert-Droz'a, "bu taktiği değiştirmeye ve bu kavgacı ifadeleri ılımlı hale getirmeye karar verdiğini" bildirir.[96] Diğer taraftan, Cuno'yu süpüren grevin hemen ertesinde Stresemann kabinesi, maaşlılar dahil herkesten "fedakârlıklar" isteme niyetini gizlemez. Şansölye ve onun sosyal demokrat Maliye Bakanı maaşların kapsamlı olarak indirilmesinin, işin yoğunlaştırılmasının, ithalatın önemli ölçüde arttırılmasının gerekliliği üzerine bildirimlerinde ısrar ederler. Burjuva basını sekiz saatlik iş gününün kaldırılması yönünde kampanya yapar ve Stinnes'in düşüncesini ifade eder görünen gazete *Deutsche Allgemeine Zeitung*, 8 Eylül'de şöyle yazar:

> Alman halkı, en az savaş öncesininkine eşit bir yoğunlukla, en az iki saat daha çalışmalıdır.[97]

SPD'deki sol muhalefet hiç kuşkusuz güçlenmeye devam eder. Büyük koalisyon politikasının iflas ettiğini ilan eden, sınıf politikasına bir dönüş talep eden ve Zeigner'i kutlamak için bir gündemi oylayan Berlin bölgesel Berlin kongresidir.[98] Ama aynı zamanda bu muhalefetin kendi partisinin yöneticileri tarafından komünistler üzerinde uygulanan baskıyı durdurmakta kifayetsiz olduğu ortaya çıkar: Komünist Enternasyonal ile Kızıl Sendika Enternasyonali'nin ortak çağrısının yayımlanmasının ertesinde, *Die Rote Fahne* ve Rostock *Volkswacht*'ı 8 gün yasaklayan Reich'ın İçişleri Bakanı sosyal demokrat Sollmann'dır.[99]

---

95. Corr. Int., no 69, 31 Ağustos 1923, s. 619.
96. Vuyoviç'in, Eylül ayının ilk günlerinde Paris'e bir ziyaretine anıştırma yapan Humbert-Droz'un Zinoviev'e 20 Eylül 1923 tarihli mektubu, Humbert-Droz Arşivleri, aktaran *L'Œil de Moscou*, s. 195.
97. *Deutsche Allgemeine Zeitung*, 8 Eylül 1923.
98. *Vorwärts*, 25 Eylül 1923.
99. *Die Rote Fahne*, 4 Eylül 1923.

K.P.D.'nin yasal ya da yarı yasal basını yine de tonunu düşürmez ve *Die Rote Fahne* yeniden yayımlanır yayımlanmaz, 15 Eylül'de "Kahrolsun kan ve açlık rejimi"[100] başlığını atarak, Stresemann'ın devrilmesine ve bir işçi ve köylü hükümetinin kurulmasına hazırlık olarak 21'inde mitingler ve kitle gösterileri örgütlemeye davet ederek kışkırtıcı bildirilerini sürdürür.[101] 23 Eylül'de ilk sayfada "Almanya'da (sosyal demokrat işçiler için ek bir kelime) Proleter Devrim Yolu" başlıklı bir ayaklanmaya hazırlık makalesi yayımlanır.[102] Ertesi gün Berlin Emniyet Müdürlüğü *Die Rote Fahne*'yi on beş gün süreyle kapatır.[103]

Genelde Almanya'nın kentlerinin sokakları daha sakindir. Bu son haftalarda tek önemli olay, Bade bölgesindeki küçük Lörrach şehrinde polise karşı bir dizi eylem ve sokak çatışmalarıyla kendini gösterir.[104] Komünist Bade bölgesinin yöneticileri Bade'de genel greve çağrı yapar ama bunda, bir çevre bölgesinde zamansız silahlı mücadelelere yol açma tehlikesi gören merkez tarafından caydırılırlar.[105] Bade hükümeti polis güçlerini Lörrach ve çevresinden çekmeye razı olduğundan, 25 Eylül'de yeniden sükûnet sağlanır.

Eylül ayının sonunda Stresemann hükümeti istikrar ve normalleşmeye doğru hedef olarak belirlenen iki önemli aşamayı geçmiştir. Aslında 26'sında, şansölye Alman hükümetinin Ruhr'un işgal edilmesini kabul ettiğini ve "pasif direnişe" son vermeye –Washington ve Londra tarafından istenen uzlaşmaya yolu açan– karar verdiğini duyurmuştur.[106] Öte yandan 13-19 Eylül tarihleri arasındaki aşırı düşüşün ertesinde, 22'sine doğru, Alman markı bir dolara karşılık 100 milyon seviyelerinde dengelenmiştir.[107]

Tam o sırada aşırı sağcı girişimler tamamen yeni bir durum yaratmak üzereymiş gibi görünür. 21 Eylül'de Hugo Stinnes, Birleşik Devletler elçisini, söylediğine göre bütün sağcı partiler ve en önemli hedefi komünizme karşı mücadele olan merkezin önemli sayıda ılımlıları tarafından desteklenen Bavyera'da bugün yarın gerçekleştirilecek bir hareketten haberdar eder. Komünistlerle kıyasıya mücadele etmesi ve büyük ihtimalle genel grev gücünü kırması gerekecek bu hareketi sanayicilerin desteklediğini muhatabına açıklar. Böylelikle sosyalizmin, Almanya'da politik olarak mümkün ulusal varoluş biçimi olarak ortadan kaldırılabileceğini, geriye, "üretimi engelleyen ve yararlı bir amacı

100. *A.g.e.*, 15 Eylül 1923.
101. *A.g.e.*, 21 Eylül 1923.
102. *A.g.e.*, 23 Eylül 1923.
103. *A.g.e.*, 24 Eylül 1923.
104. Angress, *a.g.e.*, s. 388; Hadebank, *a.g.e.*, s. 45-47; Wenzel, *a.g.e.*, s. 203-205.
105. Angress, *a.g.e.*, s. 426; Wenzel, *a.g.e.*, s. 216.
106. Stresemann, *Vermächtnis*, I, s. 98, 100-128.
107. *Corr.int.*, no 77, 28 Eylül 1923, s. 582.

olmayan yasaları ve kararnameleri gecikmeksizin iptal etmenin" kalacağını ekler.[108] Bavyera'daki olaylar Stinnes'in yanılmadığı konusunda elçiyi ikna edecektir.

Aslında 26 Eylül'de von Kahr gerçek bir darbeyle kendini Bavyera için Reich'ın emniyet müdürü ilan eder ve sıkıyönetim kararı alır. 26'sını 27'sine bağlayan gece onun bu girişimine karşılık olarak Ebert, 48.madde uyarınca bütün bir Reich'ta sıkıyönetim ilan eder ve yürütmeyi Reichswehr'in Bakanına, General von Seeckt'in sivil paravanı Demokrat Gessler'e bırakır.[109] Sosyal demokrat bakanlar, onlara göre "Bavyera'da gerici tehlike" yüzünden doğrulanan bu kararı onaylamıştır ve partilerinin basını "Cumhuriyeti savunmaktan" bahseder. Ama 27'sinde, Bavyera'da Reichswehr'in Komutanı General von Lossow, von Kahr'ın emrine girer. Von Kahr 28'inde, Rathenau'nun katlinin ertesinde oylanan "Cumhriyetin savunulması" yasasını Bavyera'da iptal eder.[110]

İnisiyatif aşırı sağın eline geçmiş görünür: İyi örgütlenmiş ve epey donanımlı ulusalcı çetelerin, Ehrhardt, Rossbach –kapatıldığı kaleden deyim yerindeyse daha yeni tüyen– Ocak ayından beri zamanının geldiğini hisseden Ludendorff, Adolf Hitler ve nihayet onun birliklerinin ne yazık ki meşhur freikorpslarının postal gürültüleri ve silah sesleri Bavyera'dan bütün bir Reich'a ulaşır. "Kara Reichswehr" hareketlenir ve 1 Ekim'de Binbaşı Buchrucker, Kustrin'e beceriksiz ama açığa çıkaran bir darbe girişiminde bulunur.[111] Her bir yanda, Münih'ten Berlin'e doğru yürümek için yola çıkacak Bolşevizme karşı yeni bir haçlı seferinden bahsedilir. Durum bu bakımdan Kapp Darbe'si döneminde baskın çıkan dönemi hatırlatır: tetiğe önce kimin basacağının belirlemenin mümkün olmadığı, Reichswehr'in, ulusalcı çetelerin ve silahlı işçilerin çatışmak üzere gibi göründüğü üç taraf. Devletin yasal sahibine dönüşmüş Reichswehr, "Cumhuriyeti" sağcı olduğu kadar solcu düşmanlarına –liderleri "kardeş katili" kavgalardan kaçınmaya ve devrimci tehdidi kırmaya adam akıllı kararlıyken– karşı "savunmak" niyetini ilan eder. "Korkunç senenin" acılarıyla tükenmiş, ulusalcı çetelerin tehdidiyle şaşkın işçi sınıfı, askeri bir diktatörlük ve sıkıyönetim rejiminin yerleşmesine izin vermiş ve bu rejimin deneyimi, son tahlilde bunun her zaman kendisine karşı kullanıldığını ortaya koymuştur.

Komünist Parti Alman işçi sınıfına bir manifestoda bunu açıklar.[112] Reichstag kürsüsünde Stresemann tarafından ilan edilen direnişin sonu, maaşlara ve sekiz saatlik iş gününe karşı kapitalist saldırının sinyalini

108. Hallgarten, *a.g.e.*, s. 64.
109. Benoist-Méchin, *a.g.e.*, II, s. 295.
110. *A.g.e.*, s. 295-296.
111. *A.g.e.*, s. 270-278.
112. "K.P.D.emekçi halka", *Corr.int.*, no 56, 29 Eylül 1923 tarihli ek.

verir. Bavyera'daki Ulusal Sosyalistlerin faaliyetlerine ve Rheinland'daki ayrılıkçılığa son verme bahanesiyle ilan edilen sıkıyönetim, gerçekte fabrika konseylerini tasfiye etmeyi ve kuvvetlerini birleştirdiği sırada devrimci harekete saldırmayı hedefler.

Ama inisiyatifin şimdi işçi sınıfından "faşistlere" geçmiş gibi görünmesi komünist yöneticileri engellemek için değildir. İşçi direnişini uyandırmak için bizzat bu tehdide güvenirler. Emekçilerin Ağustos'ta olduğu gibi, burjuvazinin son sığınağı, "büyük koalisyonun" maskesini kesin olarak düşüreceği sırada kendileriyle birlikte ayaklanacaklarını düşünürler. Bu silahlı ayaklanma –Ekim 1917'ninkinden itibaren teknik olarak komünist bir parti tarafından ilk olarak hazırlanan– perspektifine bağlı olarak, Eylül ayının son günlerinde, gerçekleştiricilerine bakılırsa dünya devriminin ikinci aşamasında –beş yıl sonra– birkaç haftada Alman Ekimi'nin patlamasına götürecek planın bağlantıları Moskova'da belirlenir.

29 Eylül'de merkez, bütün bölge sekreterlerine gizlice, ayaklanmanın yaklaştığına hiç şüphe bırakmayan bir bülten gönderir:

> İşyerlerinde ve çevre bölgelerde, acilen S.P.D., U.S.P.D., K.P.D. temsilcilerinden oluşan *eylem komiteleri*, spor kartelleri, fabrika konseyleri, sendikalar ve başka işçi örgütleri kurmak gerekecek. Eylem komitelerinin görevi, sıkıyönetime ve hükümet tarafından desteklenen Gessler ve von Kahr diktatörlüğüne karşı mücadeleye girişmektir. En önemli yöntem bütün işyerlerinde ve çevre bölgelerde genel grev hazırlığıdır. (...) Genel greve hazırlık kadar eylem komiteleri gelecek mücadeleler için işçi kitlelerinin bir seferberlik planını hazırlamalıdırlar.[113]

113. I.M.L.-Z.P.A., 43/I, 250, s. 24 ve devamı, aktaran R. Wagner, "Die revolutionäre Bewegung in den Bezirken Hessen-Frankfurt und Baden im Herbst 1923", BzG, no 7, 1965, s. 85.

40
Moskova'nın Gözünden Alman Devrimi

12 Ekim 1923'te, Zinovyev tarafından "Alman Devrimi'nin Problemlerine" ayrılan sekiz makalelik bir dizinin ilki *Pravda*'da yayımlanır. Altısı, çekilme çağrısından önce yayımlanacaktır. Partinin özeni ve dikkatiyle çevrilip basılan metin, dolaşımdan hızla çekilecektir. Alman Ekimi konusunda Bolşevik Parti ve Enternasyonal'in yöneticilerinin düşünceleri konusunda değerli bir belge olarak kalır.

Alman Devrimi'nin özellikleri

Çıkagelen Alman devrimi Bolşevikler tarafından 1917'den beri umut edilmişti. Beklenti uzun sürmemiştir ve Zinovyev zuhur edişinde zaferinin garantisini de görür:

> Almanya'daki olaylar kaderin acımasızlığıyla olup bitiyor. 1906'dan 1917'ye, Rus devriminden on iki yıl istemiş olan yol, 1918'den 1923'e Alman Devrimi'yle beş yılda kat edilecektir. Son günlerde olaylar özellikle hızlandı. Önce "koalisyon", sonra "büyük koalisyon", ardından "Kornilov olayı" (Bavyera olayları!), uzmanların, önemli şahsiyetlerin bakanlığı ve şimdi yeniden "büyük koalisyon" gibi bir şey –tek kelimeyle aralıksız diplomasi koşuşturması. Bunlar "yukarıda" gerçekleşenler. Ama "aşağıda" kitlelerde kaynama, kısa vadede Almanya'nın alınyazısına karar verecek olan kavga başlıyor. Proleter devrim Almanya'nın kapısını çalıyor. Bunu görmemek için kör olmak gerek. Gelecekteki olaylar *dünya tarihsel bir* anlam taşıyacak. Daha bir süre herkes bu 1923 yılı sonbaharının, yalnızca Almanya'nın tarihi açısından değil bütün bir insanlığın tarihi açısından bir dönemece işaret ettiğine şahit olacak. Proletarya titreyen elleriyle dünya proletarya mücadelesi tarihinin en önemli sayfasını çeviriyor. Dünya proletarya devrimi tarihinin yeni bir sayfası açılıyor.[1]

Yaklaşan devrimin toplumsal içeriğine dair hiçbir şüphe yoktu. İstatistikler Almanya'da işçilerin bütün diğer sosyal sınıfların toplamından iki kat daha kalabalık olduğunu ortaya koyar. Şimdiye kadar az ya da

---

1. G. Zinovyev, *Probleme der deutschen Revolution*, s. 1-2.

çok çoğunluklarında karşı-devrimci sosyal demokrasiyi takip etmişlerdir ama şimdi ondan vazgeçmek üzeredirler:

> Yaklaşan Alman devrimi, proleter bir sınıf devrimi olacaktır: 22 milyon emekçi –uluslararası proletaryanın kalbi, dünya devriminin ilk sermayesi. 1917'de Rusya, 160 milyonluk nüfustan en fazla 8 ila 10 milyon işçiye sahipti. Nüfusu 60 milyon olan Almanya'nın 20 milyondan fazla işçi mevcudu vardır. Bizde işçi sınıfı yalnızca küçük bir azınlıktı. Tam tersine Almanya'da ana unsuru, nüfusun çoğunluğunu oluşturuyor. Alman işçilerin neredeyse istisnasız hepsi okuma ve yazma biliyor. Olağanüstü bir örgüt eğitiminden geçtiler. Kültürlüler. İçlerinden büyük bir kısmı emperyalist savaş sırasında (Alman ordusu 1914-1918 yıllarında yüksek bir yüzdeye sahipti) orduda hizmet etmiştir, dolayısıyla da devrimin en iyi askerleri olacaklardır. Sosyal demokrasiyle birlikte sert bir eğitimden geçtiler ama aynı zamanda çok şey öğrendiler.[2]

Alman devrimi son derece sanayileşmiş, tekniği ilerlemiş, proletaryanın yüksek niteliklere sahip olduğu bir ülkede gerçekleşecektir. Tarihsel olarak konuşursak Alman proletaryası, bu hakikat yüzünden, artık iktidarı *zamansız olarak* ele geçiremez zira devrimin nesnel koşulları orada uzun zamandır olgunlaşmıştır. Ancak bundan proletaryanın tek başına sahnede olacağı sonucu çıkmamalıdır. Küçük burjuvazi de bir rol oynayacaktır. Savaş ve ertesinde kapitalizm ona korkunç darbeler indirdi ve epey yoksullaştı; proletaryaya karşı olumlu ya da en kötü ihtimalle tarafsız olacaktı:

> Alman Devrimi Rus Devrimi'nin derslerinden yararlanacak ve onun hatalarını yinelememeye çalışacak. İlk andan başlayarak, kent ile kır, proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki ittifakın olağanüstü önemini gözden kaçırmamaya gayret edecek. Küçük işletme ve küçük sanayiyi bütünüyle kamulaştırmayacaktır. (...) Alman devrimci hükümeti ilk adımdan başlayarak orta halli insanların, entelektüellerin, zanaatkârların, küçük ve orta ölçekte köylülerin sempatisini kazanacaktır. (...)Tam da, Almanya'daki proleter devrimin sağlam bir temele sahip olması ve Alman proletaryasının olaylar üzerinde üstünlük elde etmesi yüzünden , küçük burjuvaziyi kendisinden uzaklaştırabilecek her türlü eylemden kaçınmanın lüksüne sahip olabilecektir:.[3]

Geri kalanı için her zaman olduğu gibi devrim beklenmedik güçler ortaya çıkaracaktır:

> Kararlı, eğitimli, örgütlü yirmi milyon Alman proleterin sosyalizm için nihai mücadeleye gireceği olağanüstü enerjiye gelince, buna ilişkin henüz en küçük bir fikre sahip olamıyoruz.[4]

2. *A.g.e.*, s. 6-7.
3. *A.g.e.*, s. 11.
4. *A.g.e.*, s. 12.

Nazilerle gizli anlaşma efsanesi

Zinovyev, tüm dünyadaki sosyal demokrat basının, işçileri Almanya'da komünistler ve milliyetçiler arasında bir danışıklı dövüş ya da hatta ittifak olduğuna ikna etmek için elinden gelenin en iyisini yaptığını gösterdi.. Bunun izahı onun gözünde çok basittir: suçlama, Fransız emperyalizminin Alman devrimine karşı düşündüğü silahlı müdahaleyi önceden haklı çıkarmayı amaçlar.

> 1914'te emperyalist savaşta "ulusal savunma" teorisi tarafından oynanan rezil rol, şimdi komünizm ile ulusalcılık arasında ittifak efsanesini destekliyor. Amacı büyük Alman proleter devrimini başlar başlamaz gözden düşürmektir. Daha gerçekleşmeden saptırılmaya, kirletilmeye, altı yıl boyunca Rus devrimine yapıldığı gibi saygınlığı azaltılmaya çalışılıyor.[5]

Bu yüzden bütün dünyanın işçilerinin, Almanya'nın mağlup olmuş ve İtilaf Devletleri tarafından ayaklar altına alınıp bu şekilde muamele edilmiş bir ülke olduğunu ve milliyetçi propagandanın yarattığı yankının temellerinin tam da burada yattığını anlaması büyük önem taşımaktadır. Alman faşistler gerçek sorumluların öfkesini başka yöne çevirmek, dolayısıyla da karşı devrim kampını büyütmek için bu öfkeyi milliyetçi duygulara yöneltmek amacıyla küçük burjuvazi tabakaların kaygısını, endişesini ve hatta umutsuzluğunu kullanmayı denerler:

> Alman komünistler haktan çok, yalnızca onları baskı altına alan İtilaf Devletlerine olan kinle –haklı ve meşru bir kin– faşistleri takip eden bütün mülksüz tabakaları burjuva milliyetçiliğinin etkisinden kurtarma kaçınılmaz *görevine* sahiptir.[6]

Alman komünistlere karşı uluslararası sosyal demokrasi tarafından başlatılan kampanya, emperyalizmin, Almanya'nın peşine düştüğü bir "intikam savaşı" bahanesini kullanarak Almanya'ya karşı bir karşı devrimci savaş sürdürmeye hazırlandığını ortaya koyar.1914 Ağustos'undan çok daha korkunç bir ihanet bu şekilde hazırlanır. Zira Alman proletaryası gibi komünistler de barış ister ama devrime karşı yabancı müdahale, hiç kuşkusuz, Almanya'nın proletarya etrafında toplanmış bütün canlı güçlerinin azimli direnişine neden olacaktır.

İşçi, komünist ve sosyal demokrat sınıf

Alman devriminin 1918'le başlayan tarihini anlatan Zinovyev, bu devrimin zaferinin mümkün olduğu her seferinde, burjuvazinin iktidarını en azından bir süreliğine kesin olarak sağlamayı başarmış olanın

5. *A.g.e.*, s. 17.
6. *A.g.e.*, s. 19.

sosyal demokrasi olduğunu ortaya koymaya çalışır ve bu defa bunun aynı şekilde olmayacağını düşünmeye sevk eden nedenleri sıralar.

Bu nedenlerin ilk sırasında, Alman komünistlerin, özellikle 1921'den itibaren, ayaklanma ve iktidarı ele geçirme tasarılarını daha sonraya ertelemeleri gerektiğini, muzaffer olmuş bir devrimi layıkıyla sürdürmek için her şeyden önce işçi sınıfının çoğunluğunu fethetmeye çalışmak zorunda olduklarını anladıkları hakikati gelir. Oysa Zinovyev bu 1923 yılında bunları başarmış olmaya çok yakın olduklarını düşünür. İki bin bölgeden fazlasında fabrika konseyleri hareketini denetlerler, sendikalarda –iktidarın ele geçirilmesinden önce belki fethedemeyecekleri– hatırı sayılır bir etki yaratırlar. Ağustos ayında –bu önemlidir– Berlin ve Hamburg grev komitelerinde mutlak çoğunluğu ellerinde tutarlar:

> Şimdi "sağlam ve kalıcı bir çoğunluk" mu söz konusudur? Belki de bunu ifade etmek mümkün değil. Ama hiç kuşkusuz *oraya doğru gidiyoruz* ve yakında orada olacağız. Kitlelerin zihniyetinin değişmesi hâlâ mümkündür, istikrarsızdır. Milyonlarca işçinin zihniyeti kesin olarak belirlenmiş olamaz. Bir kısmı hâlâ tereddüt ediyor, bir ayakları çoktandır komünistlerin, öteki ayakları sosyal demokratların kampında. Bir geçiş döneminde bu kaçınılmaz. Başarının koşulu olarak bütün emekçilerden komünist partiye sonuna kadar sadakat yemini etmelerini istemek saçma olacaktı. Eğitimli çoğunluk mücadele esnasında sağlam bir şekilde komünistlerin arkasında duracaktır..[7]

Zinovyev, şimdilik, Alman sosyal demokrasisinin üyelerinden en azından üçte ikisini kaybettiğini ve işçilerin yalnızca en yaşlılarını bir araya topladığını düşünür. Yüzbinlerce sosyal demokrat işçi, fabrika konseylerinde, proleter yüzlerde komünistlerle bir arada bulunur ve kendi partilerinin disiplinine açık muhalefet içinde, K.P.D. sloganlarını takip ederler. 1917 yılı boyunca devrimci sosyalist parti gibi, sosyal demokrat partide de devrim sırasında çatlaklar oluşur. Bu bakış açısından, saflarında solcu bir eğilimin ortaya çıkması büyük bir önem taşır; bunun nedeni tam tersine yöneticilerinin güven telkin etmesi değil, proleter kitlelerin devrimci zihniyetini çarpık aynada yansıtan bir semptom oluşturmasıdır. Sol sosyal demokrat yöneticilerin çoğu, geçmişte, her durumda proletaryaya ihanet eden "eski dostlardır." Özerk bir rol oynamalarına izin vermek tehlikeli ve onlara çok fazla bağımlı olmak proleter devrim için zararlı olacaktır. Ama bu durum etkilerini yabana atmanın yine de mümkün olacağı anlamına gelmez: bu sosyal demokrat sol, işçi sınıfının önemli bir fraksiyonunun nihai yanılsamalarını temsil eder ve devrim, sınıf bu yanılsamalardan tam olarak kurtulursa muzaffer olacaktır:

7. *A.g.e.*, s. 29.

Bugün hâlâ bu sosyal demokrat sola bazı umutlar bağlayan emekçilerin büyük çoğunluğunun, nihai mücadelenin sağ olmadan değil, sol olmadan da sürdürülmesi gerekeceğine ikna olacağı zamanlar yakındır.[8]

Bu bakış açısından Zinovyev, K.P.D. temsilcilerinin Dr. Zeigner'in Sakson hükümetine –henüz gerçekleşen– girmesinde çifte bir amaç görür:

Saksonya'daki devrimci öncünün konumunu güçlendirmesine, bir alana yerleşmesine, Saksonya'yı bir operasyon üssü haline getirmesine yardım etmek; sol sosyal demokratlara eylemleri yoluyla kendilerini ortaya koyma fırsatı vermek, böylelikle sürdürdükleri yanılsamaları dağıtmaya katkı sağlamak. (...) Komünistlerin Sakson hükümetine girmesi, Sakson hükümetinin işçi sınıfına gerçekten yardım edeceği, on binlerce işçiyi Bavyera'ya özgü ve pancermenist faşizme karşı silahlandırmaya gerçekten başlayacağı, yönetimi II. Wilhelm döneminden kalan burjuva unsurlarından temizlemeye gerçekten girişeceği, burjuvaziye karşı acilen devrimci ekonomik önlemler alacağı yeterli garantileri verdiği takdirde kendini haklı çıkarır. Mevcut Saksonya hükümeti, Saksonya'yı, bir ölçüde, Almanya'nın devrimci proleter güçlerinin odağına dönüştürebilecek kızıl bir ülke yapmayı başarırsa Alman proletaryası onun çabalarını destekleyecektir. Bunu yapmaz ise Alman komünistler, bu yöneticilerin karaktersizliğini bir kez daha kitlelere göstermek için Dresden deneyiminden yararlanmak zorunda kalacaklardır.[9]

Almanya'nın durumunda en önemli görev kesinlikle Komünist Parti'ye ve onun harekete geçme kapasitesine düşer:

Alman komünistler kalabalık ve güçlü bir proletarya çoğunluğunu kazanmış ya da kazanmak üzeredirler. Bu çoğunluk, oylarla ya da tartışmalarla ne pekiştirilir ne de çözülür: gelecekteki çarpışmalar içinde biçim alacaktır. Alman Komünist Partisi'nin en önemli görevi, komünistlerin, 1919-1921 yıllarından farklı olarak, şimdi bir öncüden çok daha fazlasını, bütün bir işçi kitlesini mücadeleye sevk ettiği inancını Alman komünistlerin çoğunluğunun kafasına *eylemlerle* sokmaktır. Dahası, hareketin komünistler tarafından yönetilmesinin *zaferi* gerçek anlamda sağlayacağı inancını da işçi kitlelerinin kafasına sokmaktır.[10]

Sendikalar, fabrika konseyleri, sovyetler.

Zinovyev için sendikaların habis rolü malumdur.Sendikaların 1914 ile 1919 yılları arasında karşı devrimin belirleyici faktörü olduklarına dikkat çeker. Bu yüzden de karar anında sendika yöneticilerinin barikatın diğer tarafında, sınıf düşmanının kampında yer almayacaklarından şüphe duymaz. Komünistlerin sendika aygıtı yoluyla kazanılması da,

8. *A.g.e.*, s. 34.
9. *A.g.e.*, s. 34.
10. *A.g.e.*, s. 36.

proletarya için devletinkinden daha kolay olmayacaktır –Rusya'da olduğu gibi buna ancak devrimin zaferinden sonra erişmesi mümkündür. Bununla birlikte Alman komünistler, mesela metal işçileri sendikasında olduğu gibi aygıtın bazı kesimlerini hesaba katmadan sıklıkla gerçek çoğunluğu kazanabilecekleri sendikalarda mücadele etmekte haklıdırlar. Üstelik fabrika konseylerindeki konumlarını sendikalarda mücadele ederek elde etmişlerdir. Birkaç yıl önce fabrika konseylerinin reformist sendika aygıtının uzantıları olduğunu hatırlatan Zinovyev, dönüşümlerinin, emekçiler onları sendika yöneticilerine karşı kullanmayı akıl edecekleri andan itibaren mümkün olacağını açıklar:

> Gerçek sınıf mücadelesi ruhu, fabrika konseylerinde kendini göstermeye başlar. Fabrika konseyleri bütün Almanya'da benzersiz bir gelişim yakalar. Sarı sendikaların terk ettiği ekonomik mücadelenin bütün işlevlerini yavaş yavaş ele geçirirler. Üstelik yalnızca bu işlevleri değil, proleter devrimin hazırlanmasıyla ilgili olan işlevlerin büyük bir kısmını da ele geçirir ve böylece bugün Alman fabrika konseyleri iktidarın ele geçirilmesinde dönemin işçi sovyetlerine benzer.[11]

Bütün Almanya'da sıkı örülü bir ağ oluşturur, ekonomik grevleri yönetir, fiyatların ve kiraların denetim komitelerinin yaygınlaştırılmasına katkıda bulunur, proleter yüzlerin örgütlenmesi aracılığıyla proletaryanın silahlanmasını –zaferin koşulu– örgütler.

> Genel olarak bizde, Rusya'da, Şubat-Ekim 1917 arasında gerçekleştirdiğimiz görevlerin, işçi sovyetlerinin ve fabrika konseylerinin bugün Almanya'da yalnızca fabrika konseyleri tarafından sağlandığını söyleyebiliriz. Aslında pek çok bakımdan gerçek işçi konseylerine dönüşmüşlerdir, bu da onlara Almanya'da büyük önem verilmesine neden olur. Devrimci dönemin başında, bütün ülkedeki her türlü işçi hareketi için genel, uluslararası ve geçerli özellikleri bunda yatar. Almanya'da fabrika konseylerinin böyle bir hareketinin varlığı, proleter devrimin başarısının gerekli koşulunu oluşturur. Muzaffer olmak için kitlelerin devrimci zihniyeti yetmez. Proleter devrimin muzaffer olması ve kök salması için ona bir örgüt çerçevesi gerekir. Kesin ayaklanmadan hemen önce, kendi sovyet hükümetinin yapısını ona dayanarak oluşturacağı örgütsel yapıyı kurması gerekir.[12]

Şu andan başlayarak Alman fabrika konseylerinin yiyecek tedariki, maaşlar, yakıt, silah gibi meselelere müdahale ettiğini ve olgunlaşan devrimin ana motorunu teşkil ettiklerini belirten Zinovyev, Alman devriminin böylece, kendi zaferinin ertesinde, proletarya diktatörlüğünün yeni bir biçimini yaratacak noktaya gelmesinin şüpheli olduğunun altını da çizer.

11. *A.g.e.*, s. 40.
12. *A.g.e.*, s. 45.

Hiç kuşkusuz biçimi bizimkine –sovyet hükümetine– benzeyecektir. Bağımsız bir karar yetkisiyle fabrika işçileri aracılığıyla "fabrikalarda konseyler" yani Siemens fabrikalarının ya da Halske'nin ya da Krupp şirketlerinin bağımsız yönetimi değil, bütün iktidarın sovyetlere ait olduğu yani ülkedeki bütün idarenin ve bütün gücün ulusal ölçekte işçi sınıfına bırakılacağı bir durum söz konusudur.[13]

Buna karşın proleter ayaklanmanın hazırlık döneminde Alman olaylarının seyrinin Rusya'nınkinden farklılık göstereceğine teminat verir zira Alman emekçiler yeni örgütlenmeler oluşturmak zorunda kalmayacaklardır; gerçek sovyetler Alman işçi konseyleri biçimi altında zaferin ertesinde yeniden ortaya çıkacaktır.

İç güçlükler

Zinovyev, komünistlerin, kendi içinde iktidarın ele geçirilmesinin çok zor olmadığını, güçlüklerin hemen sonra başlayacağını uzun zaman düşündüklerini hatırlatır. Ancak Almanya'da iktidarın ele geçirilmesinin kolay olmayacağı kesindir. Faşist burjuvazi, hiç kuşkusuz nüfusun sempatisinden yararlanmayan ama kesin zamanda ve yerde sert bir şekilde saldırabilecek durumda olan baştan ayağa silahlı 600.000 adama sahiptir.

Alman Devrimi ayaklanmanın ertesinde gerçek güçlüklerle karşılaşır: büyük ölçekte tarım yapan ve hali vakti yerinde köylüler tarafından kentlerdeki yiyecek tedarikinin boykot edilmesi, kömür yetersizliği, sanayideki güçlükler, işsizlik ve karşı-devrimci unsurların rahatsızlığı. Hükümet, bilhassa kapitalist Almanya'nın ekonomisinin mirası olan ağır mali güçlüklerle uğraşacaktır.

Bu manzara bir ihtiyat politikası dayatır. Proleter hükümet, büyük ve orta ölçekte sanayinin kamulaştırılmasına, "Rus NEP'inin iyi tarafını unutmadan" sosyalist ilkelere gerçekten uygun olarak örgütlenebileceği ölçüde girişecektir. Orta halli ve yoksul köylü sınıfını idare ederken, kentlerinin yiyecek tedariki için Rus buğday sevkiyatına da güvenecektir. Kömür meselesinin düzenlenmesi pek kolay olmayacaktır: hiç kuşkusuz Fransız ağır sanayisiyle anlaşmalar ya da Polonya ve Çekoslovakya'dan toplu alımlar planlamak gerekecektir. Artışı kaçınılmaz olacak işsizlik, kalabalık bir kızıl ordunun kurulmasıyla kısmen giderilecektir. Mali güçlüklere ve karşı devrimcilerin ajitasyonuna gelince, "Almanya, Sovyet Rusya'nın yaptığı gibi, koşulların dayattığı değişiklikleri hesaba katarak genel olarak kendini bunlardan kurtaracaktır":[14]

Ayaklanmanın ertesinde Alman Devrimi'nin iç güçlükleri büyük ama aşılmaz olmayacaktır. Bugün, yükselen sınıfın ve geleceği ellerine bırakılan partinin

13. *A.g.e.*, s. 46.
14. *A.g.e.*, s. 55-56.

bunu düşünmesi kaçınılmazdır. Ama Alman devrimci proletaryasının bütün kolektif zekâsı, Komünist Parti'nin bütün politik deneyimi, bütün devrimci irade, bütün devrimci hamle ve coşku, proletaryan öncünün bütün örgütlenme çabaları, bugün sahneye çıkan Alman proleter devriminin kahraman kuşağının bütün entelektüel yetenekleri –bugün işçi sınıfının sahip olduğu her şey, kesinlikle her şey tek bir hedefe yönelmelidir: nihai mücadelenin kesin olarak hazırlanmasına.[15]

Dış güçlükler

Alman Devrimi'ni içerde bekleyen güçlükler ne kadar önemli olursa olsun, Zinovyev'e göre, zayıf noktasını oluşturduğunu düşündüğü dış güçlüklere göre daha az önemsiz değildir.

Aslında Alman Devrimi, Rus Devrimi'ninkiyle karşılaştırılır bir anlam ve yankıya sahip olacak ama aynı uygun koşullardan –ülkenin büyüklüğü, emperyalist bloğun savaşan güçlere bölünmesi– faydalanmayacak. Ancak Rus Devrimi'nden farklı olarak, zafer kazanmış ilk proleter devrim olmayacağından, tek başına kalma tehlikesini taşımaz. Bununla birlikte,

Alman proletaryası ne olursa olsun en kötü olasılığı öngörmeli yani uluslararası emperyalizmin devrime olayın basit bir bölümü olarak değil, bütün burjuva Avrupa'sının kaderini belirleyen bir olay olarak bakmasına hazır olmalı ve bundan acilen pratik bir sonuç çıkarmalıdır.[16]

Kara kuvvetleri olmayan İngiltere acil bir tehlike oluşturmaz. Ancak Fransa bir karşı devrim deneyimi için gerekli silah, insan ve materyale sahiptir. Bununla birlikte Alman Devrimi'ne savaş ilan ederek Alman proletaryasının çetin direnişini aşmak amacıyla bütün güçlerini seferber edebilir ve aynı zamanda kendi evinde devrimci bir karşı-darbe sergileyecektir. Polonya ve Çekoslovakya emperyalistlerin acil müdahale gücünü oluşturabilecek ama kırılganlıkları –milliyetler çerçevesinde olduğu gibi toplumsal çerçevede de– onları büyük tehlikelerle koşturacaktır. Dolayısıyla Fransa, Polonya, Çekoslovakya vs. komünist partileri aracılığıyla proletaryanın etkin uluslararası dayanışmasını örgütleyen Alman Devrimi, Brest-Litovsk'unkine benzer bir anlaşmanın *a priori* olasılığını dışlamış olmayacaktır: Fransa'dan saldırısını ertelemesi ve Ruhr'u tahliye etmesini sağlamak amacıyla en azından Versay Antlaşması'nın bazı şartlarına razı olmayı düşünebilecektir. Rus deneyiminden dersler çıkarmış, Rusların 1918'de olduğundan daha az acemi ve deneyimsiz olan, üstelik devrim için uluslararası burjuvazinin teşkil edeceği tehlikenin açık bilinciyle, Alman devrimcileri, böyle bir

15. *A.g.e.*
16. *A.g.e.*, s. 61.

anlaşmayı imzalamaya boyun eğeceklerdir. Zira Alman emekçiler savaş değil barış ister. Ama uluslararası burjuvazi her şeye rağmen savaşı seçmiş olsaydı Alman proletaryası zafere kadar çarpışacaktı.

Zinovyev'in Alman Devrimi meselelerine ilişkin yedinci makalesi, 22 Ekim tarihlidir: Merkez'in ve devrimci komitenin yöneticileri bir önceki gün ayaklanmadan vazgeçme kararı almışlardır. Komünist Enternasyonal'in başkanı tarafından Alman Ekim'i beklentisiyle yazılan altı makale, Bolşevik yöneticilerin Almanya'daki olaylara verdiği önemi ve Alman devriminin arifesinde taşıdıkları inancı açıkça ortaya koyar.

41
Alman Ekimi

Brandler Eylül'ün son günlerinde savaşı yönetmeye gitmek için Moskova'dan ayrılır. Yola çıkışının tanığı olan Ruth Fischer şunları yazacaktır:

> Kremlin'den ayrılırken Troçki'yi Brandler'e güle güle derken gördüm; Kremlin'de Troitski kapısına kadar ona eşlik etmişti –alışılmamış bir aşırı nezaket gösterisi. O öğleden sonrasının parlak ışığı altında orada duruyorlardı; buruşuk sivil kıyafetler içinde kaba saba Bradler ve tam üstüne oturmuş Kızıl Ordu üniformasıyla şık Troçki. Son sözlerden sonra Troçki Brandler'i Ruslara özgü bir şekilde yanaklarından sevgiyle öptü. İki adamı da iyi tanıdığımdan Troçki'nin gerçekten duygulandığını görebildim: büyük olayların arifesinde Alman Devrimi'nin liderine iyi şanslar diler gibiydi.[1]

Beklenti

Aslında kimse, bu sonbahar Almanya'nın büyük olaylara gebe olduğundan şüphe duymamıştır. Popülistler (Alman Ulusal Halk Partisi) Bavyera'ya karşı her türlü önleme, sosyal demokratlar sekiz saatlik iş gününe karşı her türlü zarara karşı çıktıklarından büyük koalisyon krizdedir. Buna rağmen sağ oy birliğiyle, bir bakanlık görev değişikliğinin ardından yerini iş insanı Luther'e bırakacak Hilferding'in istifasını talep eder; ama sosyal demokratlar sekiz saatlik iş gününe dokunulmayacağı sözünü almışlardır ve von Seeckt, "Kappçılarla" eğlenme rüyası gören ve işi kızıştırma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan "Kara Reichswehr'in" adamlarını tutuklamıştır. Aslında belki de yalnızca Bavyera'da silah seslerinin neden olduğu korku, yaygın tepkileri engeller. Eylül ayının başında Berlin'de 110.000, Ekim sonunda 160.000 ve birkaç hafta sonra 200.000 işsiz vardır –bütün Almanya'da ise 2.000.000'dan fazla.[2] 8-14 Ekim arasında Berlinli bir maden işçisi 6 buçuk milyar mark kazanır; yani 2 ila 3 dolar, bir yıl önce kazandığının neredeyse onda biri. 16 Ekim'de bir yumurta 110.000.000 marktır yani bir madencinin saat

1. Ruth Fischer, *a.g.e.*, s. 323.
2. *Corr.Int.*, no 83, 19 Ekim 1923, s. 630.

ücreti.[3] Ağustos ayında iptal edilen indeksleme sistemi, Eylül ayında maaşların satın alma gücünün azalmasını engellemeye katkıda bulunmuştu ama hayat pahalılığı indeksinin saptanması ile yayımlanması arasındaki zaman farkı, onu içeriğinden boşaltır. 11 Ekim'de *Vorwärts*, "sefalet ve umutsuzluk dalgasının an be an büyüdüğü bir anda" sendikaları ve onların pasifliklerini eleştirir.[4] Aynı gün Berlin sendikaları eylem komitesi kurulur.[5] Komünistler, sendika yöneticilerinin harekete geçme iradesine gelince pek de yanılsama içinde değillerdir ve Enderle şöyle yazar:

> Sendika liderlerinin kitleleri kendi mücadelelerinde izleyip izlememeleri kitlelerin mücadeleciliğine ve komünist etkiye bağlı olacaktır.[6]

Potsdam yakınlarında bir mahkeme, kendi topraklarında odun toplayan bir işçiyi öldürmekle suçlanan toprak soylusu von Kaehne'yi beraat ettirir. Sanık, "ayak takımına ateş etmekten korkmadığını" beyan etmiştir.[7] Kentlerde açlık vardır. 3. Enternasyonal'in dergisi, 1923'teki durumu aşağıdaki gibi betimler:

> Sabah sokaklar hüzünlü. Sütçü dükkânlarının önünde acınası yoksul kadın kalabalıkları. Oraya yerleşip açılır kapanır masalar, bir iskemle, bir el işi çıkarıyorlar. (...) Hava soğuk, rutubet eski sefil giysilerinin içine doluyor. Bir parça margarin alabilmek için gün boyunca orada bekliyorlar. Karşılarında, yeşil üniformalı, mesleklerinin utancı içinde hırçın ve hüzünlü polisler. Patates yüklü bir kamyon geçiyor. İki kaldırımdan birinde bir koşuşturma. Çocuklar ağır vasıtanın arkasına takılıyor, yola –anında toplanan– kucak dolusu değerli yumru fırlatıyorlar. Şoför gaza basıyor. Bir polis memuru boğazı yırtılırcasına nafile bağırıyor. Memur olduğu kuşku götürmez iyi giyimli bir bey görüyorum, sessizce yerden bir iki patates alıp ceplerine dolduruyor. Saçları ağarmış, iki büklüm ihtiyar bir kadın görüyorum, payını arttırmak için kendini tüketiyor. (...) Sokakta açlık var. Sokakta umutsuz, öfkeli, nefret dolu yüzler var. (...) Bir görgü tanığı bu yağmalardan birini anlattı. Bu açların düzen duygusuna hayran kalmıştı. Kırıp dökme ya da gereksiz izdiham olmadan sistemli bir yağmalama. Lüks parçalara değil, ekmeğe, yağa, ayakkabıya itibar ediliyordu. Açlıktan ölmeye mahkûm edilen insanlar, içgüdüsel yaşam hakkı bilincinin birden yükselmesiyle ne bulurlarsa ele geçiriyorlardı. Ayaklanmanın *zorla el koymaya* dönüşmesi yüzünden polis müdahalesi gerekiyordu.[8]

Komünistler sessizce ve bir araya toplanmış bekler:

3. *A.g.e.*, s. 631.
4. *Vorwärts*, 11 Ekim 1923.
5. *A.g.e.*, 12 Ekim 1923.
6. *Corr. Int.*, no 86, 30 Ekim 1923, s. 655.
7. Aktaran Albert, *Komünist Bülten*, no 42, 18 Ekim 1923.
8. *Corr. Int.*, no 84, 25 Ekim 1923, s. 641.

Losschlagen, diye yazar Albert, *losschlagen* beklenen darbeyi vurmak, eylemi başlatmak anlamına gelir. Bu sözcük barikatın bu yanında, bütün ağızlardadır. (...) Türingiya'da, komünist bir militanın konuşma yaptığı yarı-gizli toplantılardan çıkarken tanımadığı işçiler onun önüne çıkıyor. Bir demiryolu işçisi teklifsizce: "Ne zaman saldıracağız? Ne zaman?" (...) Ekim soğuk. Yaş, yağmur, işçi mahallelerinde uzun uzun beklenen çamurlu sokaklar. Yalın kat giysiler içinde şoförler, ev kadınları, işsizler konuşup tartışıyor. (...) Polisin uyanık kaldığı aydınlık meydanlardan uzak, karanlık kavşaklara yığılmış bu öfkeli gruplardan genelde inatla Rusya'dan bahsedildiğini duyuyorum. (...) Bu yoksul insanların gecesinde en azından bir yıldızın doğduğunu düşünüyorum. (...) Sis, yaş, yağmur, ilk Ekim soğukları. Buz gibi, aşsız ekmeksiz konutlar. İnzibatlar tarafından korunan, şafaktan karanlığa kasvetli kadın kalabalıkları tarafından kuşatılmış mağazalar; bildik caddelerde polislerin acil koşuşturmaları, omuza çaprazlama geçirilmiş tüfekler; silah ve parlak asker kepi dolu ani kamyonet geçişleri; hareketli gecede, bütün kapılarda aksi zayıf çehreler, gazete haberleri: "Bytom'da yedi ölü, (...) Zary'de on iki ölü, Düsseldorf'ta on beş ölü (...), Köln'de altı ölü". Polis korkuyor. O da aç. Ama ekmek yaratamaz.[9]

Uygulama planı

Komünist yöneticiler Eylül ayının son günlerinde, Moskova'da, K.P.D. temsilcilerinin Saksonya ve Türingiya hükümetlerine girmesine karar verir. Aslında şimdi yaklaşan çatışmada stratejik konumlar almak söz konusudur. Radek benimsenen planı şöyle özetleyecektir:

> Proletarya Saksonya'da, girdiğimiz işçi hükümetinin savunmasından başlayarak inisiyatif alıyor ve orada silahlanmak ve Almanya'nın bu küçük proleter bölgesinde, Bavyera karşı-devrimi ile kuzeyin faşizmi arasında bir duvar örmek için devlet iktidarını kullanmaya çabalayacak. Aynı zamanda parti, bütün Reich'ta kitleleri seferber etmeye çalışıyor.[10]

Bu plan haftalar boyunca tartışıldı ve Brandler sonuna kadar mücadele etti. Saksonyalı sol sosyal demokratlar hiç kuşkusuz iyi niyetli ama emin değillerdi. Yaz boyunca Saksonya'da proleter yüzler ile sosyal demokrat Liebman'ın polisi arasında pek çok olay yaşandı: Eylül ayında Leipzig'te onlarca işçi öldürüldü. Yürütme'nin tavsiyeleri doğrultusunda komünist parti pek çok kez Zeigner hükümetine –fabrika konseylerinin politik işlevini tanımadığı müddetçe– katılmayı reddetmiştir. Komünistlerin Sakson hükümetine girmesi, önceki reddedişlere ilişkin gerekçelerle karşılaştırıldığında militan ve sempatizanlar için bugün çok ani ve açıklanamaz olacaktır. Böyle bir karar açıklanmış, hazırlanmış olmalı, bir kampanyanın sonucu, taçlandırılması, mücadeledeki

9. Clarté, no 52, 1 Şubat 1924.
10. *Die Lehren...*, s. 5.

kitlelerin birleşmiş iradelerinin bir zaferi olmalıdır; yoksa onların dışında, zirve müzakerelerinden doğmuş bir olay değil[11]. Ama Brandler görünüşe göre düşüncesinde tek başınadır. Moskova'da toplanan öteki sorumlular için durum o kadar hızlı gelişir ki, yarın komünistler Saksonya'da kitlelerin direnişini harekete geçirmeyi başaramaz, dolayısıyla da bütün Almanya'da genel bir infilak yaratamazlarsa, inisiyatifi ele alacak olan, Saksonya'da Reichswehr'in lideri, yürütme gücünün sorumlusu General Müller olacak, solcu sosyal demokratlar da tek başlarına ona direnemeyeceklerdir. Onun saldırıya geçmesinden önce Saksonya'yı proleter bir kale haline getirmek ve onu, Brandler'in bir haftada silahlandırmanın mümkün olabileceğini düşündüğü 50-60 bin adamla donatmak gerekir.[12]

Brandler çoktan Almanya'ya dönüş yolundayken karar nihayet alınır. 1 Ekim'de Zinovyev Yürütme adına Merkez'e bir telgraf gönderir:

> Durumun, kesin sonuca ulaştıran anın dört, beş ya da altı hafta içinde geleceğini tahmin ettiğimizden acilen her türlü yararlı pozisyonun alınmasının gerekli olduğunu düşünüyoruz. Bu durum, Sakson hükümetine girmemiz meselesini pratik bir açıdan ortaya koymamızı gerektiriyor. Zeigner'in adamlarının Saksonya'yı Bavyera'ya ve faşistlere karşı gerçekten savunmaya hazır olmaları koşuluyla oraya girmeliyiz. 50-60 bin adamı hemen silahlandırmalı, General Müller'i görmezden gelmeliyiz. Aynı şekilde Türingiya'da da.[13]

Komünistler ile Saksonya sol sosyal demokrat yöneticiler arasında müzakereler hemen başlar. Komünist basın neredeyse her yerde yasaklanmış ya da askıya alınmıştır. 7 Ekim'de "Seferberlik" başlıklı bir fabrika konseyleri bildirisi yayımlanır. Bu bildiri emekçileri genel grev hazırlamaya çağırır; eylem komiteleri ve özsavunma grupları oluşturarak, fabrikalarda ve çalışma alanlarında günlük toplantılar örgütleyerek bu yolla her türlü karşı-devrimci girişime bir cevap verilebilecektir.[14] Brandler 8 Ekim'de Almanya'dan döner; aynı gün Remmele Reichstag'ın kürsüsünde gerçek bir iç savaş konuşması yapar:

> Şunu iyi biliyoruz: bugün Almanya'da hüküm süren diktatörlük ancak kızıl diktatörlükle yıkılabilir. (...) Ezilen sınıfların, gücün egemenliğinin bugün bizzat sizin kullandığınız yollar ve yöntemlerle ortadan kaldırılabileceğini

11. *A.g.e.*, s. 25.
12. *A.g.e.*, s. 60-61.
13. *A.g.e.*, s. 60-61. Ruth Fischer (*a.g.e.*, s. 355), bu telgrafı terih belirtmeden yayımlar. Komünistlerin Zeigner hükümetine girmesiyle başlayan, Başkan Ebert'in Saksonya'da Reich'ın bir yürütmesini hükümetin yerine –Ekim ortasında alınan karar– atama kararıyla devam eden bir hikâye boyunca ondan bahsettiğinden, uyarılmayan okur, bu telgrafın acilen, Reichswehr'in birliklerinin Saksonya'ya girmesinin arifesinde gönderildiği, vine Ruth Fischer'in (*a.g.e.*, s. 335) ifade ettiğine göre, Zivovyev'in bu telgrafta "Reichswehr'in istilasınakararlı bir ordu direnişiyle" karşı çıkmayı salık verdiği hissine kapılır.
14. I.M.L.-Z.P.A., 12-42, s. 65, aktaran Habedank, *a.g.e.*, s. 72.

kabul etmekten başka çıkar yolu yoktur. (...) Üstelik işçilere, el bombaları ve makineli tüfeklerin parlamentodaki bütün konuşmalardan daha iyi silahlar olduğunu, beyaz diktatörlüğün silahlarının oy pusulalarından daha etkili olduğunu öğretirseniz, o zaman kendi tasfiyenizin koşullarını yaratmaktan başka bir şey yapmazsınız![15]

Komünistlerin Saksonya ve Türingiya hükümetlerine girme niyetlerini vekillere bir meydan okuma gibi yöneltir.[16] 9 Ekim'de, Brandler'in yerini aldığı merkezin temsilcileri, Saksonya için, işçilerin silahlandırılmasını, burjuva oluşumlarının silahsızlandırılmasını, üretimde işçi denetimini, yiyecek tedariki için acil önlemleri, Reich'ın tümü için bir işçi hükümetinin oluşturulmasına çağrıyı içine alan yirmi maddelik bir hükümet program tasarısı sunarlar.[17] Sakson sosyal demokratlar da bunu kabul eder. 10 Ekim'de Zeigner hükümeti oluşmuştur. Üç komünist bakan, Maliye Bakanı Böttcher'den, Ekonomi Bakanı Fritz Heckert'ten ve İçişleri Bakanlığını talep etmesine rağmen, *Ministerial-director* (Bakanlık Direktörü) olan, bu da kendisine polisi denetleme hakkı sağlayan Brandler'den oluşur.[18]

Merkez'in bir bildirisi bu kararı açıklar:

Alman Komünist Partisi Merkez'i, üyelerinden üçüne, yoldaşlar Brandler, Böttcher ve Heckert'e Sakson hükümetine girme izni vermiştir. Ezilen nüfus, büyük kapitalistlerin, büyük mülk sahiplerinin ve monarşist generallerin bloğuyla karşı karşıyadır. Askerlerin ve büyük kapitalistlerin diktatörlüğü işçi sınıfını boğmaya hazırlanıyor. (...) *Saksonya'da proleter bir savunma hükümetinin kurulması, bütün bir Alman işçi sınıfı için bir işarettir.* (...) En kötü zamanda sol sosyal demokratlarla birlikte ortak bir proleter savunma hükümeti kurmanın bu ilk denemesi, parti aynı amaçla Reich'ın bütün bir işçi sınıfını seferber ettiği takdirde başarıyla sonuçlanacaktır.[19]

Aynı gün, süresiz askıya alınmasından önce yalnızca kırk sekiz saat çıkan *Die Rote Fahne*, Rus Partisi Genel Sekreteri Stalin'in Thalheimer'e yönelik bir mektubunu yayımlar:

Almanya'da yaklaşan devrim zamanımızın en önemli dünya olayıdır. Alman Devrimi'nin zaferi, Avrupa ve Amerika proletaryası için altı yıl önceki Rus Devrimi'nin zaferinden çok daha önemli olacaktır. Alman Devrimi'nin zaferi, Moskova'dan Alman Devrimi'nin merkezi Berlin'e iletilecektir.[20]

15. Stenographisches Bericht, Cilt. 361, s. 12004.
16. *A.g.e.*, s. 12005.
17. Protokoll des Fünftes Kongresses der K.I., s. 475.
18. Bakan-Başkan Dr Erich Zeigner'den başka, sosyal demokrat bakanlar Ney, Fleissner, Graupe ve Liebmann'dır (*Sächsische Staatszeitung*, 11 Ekim 1923).
19. *Bericht über X...*, s. 276.
20. *Die Rote Fahne*, 10 Ekim 1923.

Alman komünist yöneticiler Stalin tarafından ifade edilen inancı paylaşırlar mı? Ernst Meyer'in yorumlarını okuduğumuzda haklı olarak bundan kuşku duyabiliriz:

> İşçi sınıfı, sosyal demokrat partinin koalisyon politikası ve sendika bürokrasisinin sınıf işbirliği politikası yüzünden parçalanmıştır. Silahsız, 1918 Kasım ayından itibaren pak çok kez yenik düşmüş Alman proletaryası tereddüt eder. Alman işçiler bütün örgütlerin yöneticileri karşısında güvensiz durumdadırlar. (...) Artık inançları yok. Ancak bugün, sosyal demokrasinin onlara salık verdiği gibi, mücadele etmeden vazgeçmeleri ya da artık onlara ağır gelen zincirlerini kırmak için zor olsa da üstün bir çaba göstermeleri gerekir.[21]

Ama Ernst Meyer tam da bu hakikat yüzünden komünistlerin Sakson hükümetine girmesini önemli bir zafer olarak selamlar:

> En küçük proleter başarı, proleter birleşik cepheyi sağlamlaştırır ve sosyal demokratların burjuvaziyle koalisyon politikasını temelinden yıkar. Bu anlamda Orta Almanya'da bir işçi hükümetinin kurulmasının büyük önemini kavrıyoruz..[22]

13 Ekim'de üç komünist vekil, Neubauer, Tenner ve Karl Korsch sosyal demokrat Fröhlich'in yönettiği Türingiya hükümetine girer.[23] Ernst Meyer bunu şöyle yorumlar:

> Alman Komünist Partisi, Orta Almanya'yı gelecekteki devrimci mücadelelerin ekseni haline getirerek büyük sorumluluklar üstlenmiştir. Alman proletaryası artık hayal kırıklıklarına katlanamaz. Ama Saksonya ve kızıl Türingiya'nın devrimci enerjilerini canlandıracağı, güçlendireceği ve geliştireceği inancı içindeyiz. Partimiz bir işçi hükümetinin bunu yapabileceğini gösterecektir.[24]

Bununla birlikte 12'sinde Brandler tarafından Merkez'e sunulan rapor, pek çok endişenin ortaya çıkmasına neden olur:

> Saksonya sosyal demokratları kitlelerin baskısı altında bizimle bir koalisyon hükümeti kurmaya karar vermişlerdir. Sakson hükümetine girişimiz bizim bir araya gelmemize, iç savaşa hazırlanmamıza izin veriyor. (...) Askeri görevler ve bizim programımız tarafından belirlenen örgütlenme gerçekleşmiştir (...) (ama) silahlanma meselesi korkunçtur. (...) Görevimiz uygun zamanı kollamak ve izole edilmiş mücadelelere katılmamaktır.[25]

---

21. *Corr.Int.*, no 82, 16 Ekim 1923, s. 624.
22. *A.g.e.*
23. *Allgemeine Thüringische Landeszeitung*, 17 Ekim 1923.
24. *Komünist Bülten*, no 43, 25 Ekim 1923, s. 779.
25. Merkez'in 12 Ekim 1923 tarihli toplantı tutanağı, I.M.L.-Z.P.A., 3/3, s. 96-98, aktaran Véra Mujbegoviç, *a.g.e.*, s. 401, no 93.

Bir gözlem vakti

Komünistlerin Saksonya ve Türingiya hükümetlerine girmesi, kısmen Reichswehr'in aşırılıklarının bir sonucuydu. 27 Eylül'de, III. Askeri bölge Wehrkreis'in komutanı General Müller, bir ilanla, bundan böyle Saksonya'da bütün gücü elinde bulundurduğunu, birliklerinin kamu düzenini sağlamaktan sorumlu olduğunu bildirir. Toplantıların ve yayınların askeri yetkililerin ön iznine tabi olduğunu acilen ilan eder, bütün sokak gösterilerini yasaklar ve "kamu yaşamı için gerekli" bulduğu bütün sektörlerde grevlerin yasaklandığını duyurur.[26]. Ancak kızıl Saksonya boyun eğmez ve General, birliklerini kışlalarından çıkarmadan tehditler savurmaya devam edecektir. 29 Eylül'de şiddetli bir sıkıyönetim ilan eder ve 5 Ekim'de bütün komünist yayınları yasaklar.[27]

Bu tehditlere cevap olarak, resmi adı "cumhuriyetçi ve proleter savunma" olan işçi hükümeti resmen kurulur.[28] 12 Ekim'de Landtag önünde Zeigner, burjuva oluşumlarının silahsızlandırılmasına ve proleter yüzlerin takviye edilmesine girişme niyetini bildirir.[29] 13'ünde General Müller, yüzlerin ve "öteki benzer örgütlerin" feshedilmesini karara bağlayarak ve bunların üç gün içinde silahlarını Reichswehr'e teslim etmesini emrederek anında karşılık verir.[30] Yasakları, bütün bir Saksonya'da parti ve işçi sendikaları militanlarının katılımıyla oluşmakta olan eylem komitelerine uzanır. Zeigner hükümeti, Anayasa'ya bağlılık teminatı veren proleter yüzlerin yasaklanmasına şiddetle karşı çıkar.[31] 14 Ekim'de gerçekleşmesi öngörülen Saksonya yüzler kongresi ileri bir tarihe atılır. 155 birimden delegeleri bir araya toplayan bu kongre, generalin yasaklamasına rağmen, 13-14 Ekim tarihlerinde Chemnitz banliyösünde yapılır.[32] Yine Saksonya toprağında, Bavyera fabrika konseyleri kongresinin 150 delegesi, 14'ünde Plauen'de bir araya gelir.[33] Generalin emirlerine açıkça karşı gelinmiştir.

İzleyen günlerde sol sosyal demokratlar ve komünistler kitle gösterilerini ikiye katlar ve işçileri tehditlere, General Müller'in gözdağı verme girişimlerine direnmeye, yüzlerin örgütlenmesini sürdürmeye ve Müller'in emirlerine aldırış etmemeye çağırır. Ancak Zeigner hükümeti

26. Aktaran, Davidovitch, *a.g.e.*, s. 142.
27. Davidovitch, *a.g.e.*, s. 142.
28. *Verhandlungen des Sächsische Landtages*, 1923, II, s. 1622.
29. *A.g.e.*, s. 1578. Zaten 23 Mart'ta, yine Zeigner'in önerisi üzerine, Saksonya Landtag'ı, proletaryan yüzyılların silahlandırılması için 68 milyonluk bir krediyi oylamıştı (Véra Mujbegoviç, *a.g.e.*, s. 383).
30. *Schulthess 1923*, s. 192.
31. *A.g.e.*, s. 193.
32. Angress, *a.g.e.*, s. 432-433; Gast, *a.g.e.*, s. 461-462; Hadebank, *a.g.e.*, s. 67; Davidovitch, *a.g.e.*, s. 147 ve Vossische Zeitung, 18 Ekim 1923. "Aufruf des 1. Kongresses der sächsischen Abwehrorganisationen vom 13. Oktober 1923 in Ravenstein bei Chemnitz an die Werktätigen zum Eintritt in die Hundertschaften". *Dok.u. Mat.*, VII/2, s. 460-461.
33. *Corr.Int.*, no 83, 19 Ekim 1923, s. 630.

yüzleri silahlandırmak için hiçbir somut önlem almaz. Reich hükümeti Gessler'in –ve danışmanı Binbaşı von Schleicher'in– çelişkili baskıları ile sosyal demokratlar arasında tereddüt ederken, General Müller hamlelerine devam edecektir. Adamları hep kışladadır ama 16'sında Zeigner hükümetine, polise doğrudan Reichswehr'in emri altına girmesi, dolayısıyla da ne Sakson İçişleri Bakanı'na, ne de Zeigner'in kendisine boyun eğmesi emri verdiğini bildirir! Yedek askerleri bizzat Saksonya'ya yeniden çağırmaya başlar.[34] Aynı gün Leipzig'te gerçekleşen büyük bir miting sırasında komünist Ekonomi Bakanı Paul Böttcher, Sakson işçileri askeri diktatörlüğe meydan okumaya ve hükümetlerinden takviye edilmiş proleter yüzlerin acil ve eksiksiz silahlanmasını istemeye teşvik eder.[35] Kızıl Saksonya direnir.

İlk bakışta sosyal demokrasinin tutumu tutarsız gibi görünür. Yöneticileri, Reich hükümetinde Hilferding'in yerini Luther'in almasını kabul etmiştir. Dolayısıyla büyük koalisyon devam eder ve Stinnes, Borsig, Thyssen 8 Ekim'de, sosyal demokratları içine alan bir bakanlıktan iş günü süresini uzatmayı, işverenlerin vergilerini azaltmayı, ekmek yardımını kaldırmayı, demiryollarını özel şirketlere bırakmayı talep ederler.[36] 13'ünde Stresemann, sosyal demokrat vekillerin onayıyla Reichstag'tan tam yetki alır. Ama 14'ünde *Vorwärts*'ın başyazısı sıkıyönetime karşı bir suçlamaya ayrılmıştır; gericilere karşı mücadelenin gerekliliklerine doğrulanıp yalnızca işçi hareketine ve Saksonya'nın durumunda, bir sosyal demokrat tarafından yönetilen anayasal bir hükümete karşı mücadeleye girişmeye hizmet ettiğinden onun "kabul edilemez" olduğunu ifade eder.[37]

Aynı gün K.P.D. merkezinin Politbürosu, 21 Ekim tarihinde Sakson Bakanlar Böttcher, Heckert ve Graupe tarafından Chemnitz'e davet edilmiş ve on beşler komitesinin 9 Kasım –sembolik tarih– için çağırdığı fabrika konseylerinin Alman kongresinin hazırlığında önemli bir aşamayı temsil edecek Saksonya fabrika konseyleri konferansına sunulacak bir eylem program tasarısı benimser.[38] Bunun yanında Merkez tarafından imzalanan bir metin, emekçileri "Almanya ve başka yerlerdeki bir işçi hükümeti için" mücadele etmeye çağırır.[39] *Die Rote Fahne* yeniden askıya alınır. Yerine, gizli ama açıkça dağıtımı yapılan *Rote Sturmfahne* çıkar. 16'sında Mannheim'de sendikalar yirmi dört saatlik bir grev ilan eder. Reichswehr bir sokak gösterisine müdahale eder: yedi ölü, iki yüz elli

34. *Verhandlungen desSächsische Landtages*, 1923, II, s. 1606-1607.
35. Frankfurter Zeitung, 18 Ekim 1923; Hadebank, *a.g.e.*, s. 79. Angress yanlışlıkla bu konuşmanın tarihini 13'ü olarak verir.
36. Stresemann, *Vermächtnis*, I, s. 116.
37. *Vorwärts*, 17 Ekim 1923.
38. Eberhard Zeissig, "Der Entwurf eines Aktionsprogramms für die Chemnitzer Konferenz vom 21. Oktober 1923", *BzG*, no 6, 1964, s. 1060-1065.
39. Angress, *a.g.e.*, s. 433.

yaralı. 17'sinde askeri yetkililer Altona işsizler eylem komitesi üyelerini tutuklatır.[40] Sakson Landtag'ında komünist Vekil Arthur Lieberasch hücum borusunu çalar görünür:

> Yüzlerin (...), eylem komitelerinin yasaklanmasına, polisin Sakson hükümetine desteğini çekmesine karşı Sakson işçi sınıfı artık umutlarını hükümetinin herhangi bir eylemine bağlamamalı (...) ama şimdi yalnızca Saksonya'da değil bütün Almanya'da: Herkes bu savunma eğitimlerine! Silahlar işçi sınıfına! Bütün satıhta eylem komiteleri! diye haykırmalıdır. Yine bütün Almanya'da genel greve çağrı yapmalı ve faşist örgütler dur durak demeden cehenneme gönderilinceye kadar onu savunmalıdır. On beş, yirmi milyon Alman emekçi, Reichswehr'in 500.000 adamından ve faşistlerden daha güçlüdür. Reichswehr'in yoksul askerleri işçi sınıfına ait olduklarının bilincine varırlarsa silahlar da arka kapıdan gelebilir.[41]

Buna rağmen aynı gün, polis üzerindeki denetimini sağlamış ve böylelikle Zeigner hükümetinin yetkisini biraz daha azaltmış olan General Müller, doğrudan Ziegner'e saldırarak ileri doğru yeni bir adım atar. Zeigner'e, şimdiye kadar gerçek anlaşmalarının inancıyla hareket ettiğini ama Böttcher'in Leipzig'teki konuşmasının yeni bir duruma neden olduğunu yazar:

> Bay Bakan-Başkan, sizden Bakan Böttcher'in açıklamalarını yorumlamanızı ve eğer bütün bir hükümet Bakan Böttcher'in açıklamalarıyla tam olarak uzlaşmışsa ve idari işlerin bu çizgide götürülmesini istiyorsa veya benim talimatlarıma uygun olarak hareket etmeyi arzu ediyorsa 18 Ekim saat 11'de bana açıkça bildirmenizi rica ediyorum. Benim talimatlarıma göre hareket edilecekse, durumu aydınlığa kavuşturmak için, Sakson hükümetinin bu noktada bir basın duyurusu istemeliyim. Bunun dışında, hükümetin, gelecekte, hiç kuşkusuz Bakan Böttcher'in yaptığı gibi yeni yanlışların tekrar edilmesinin önüne geçmek için almayı düşündüğü önlemlerden haberdar olmak istiyorum.[42]

Ertesi gün *Vorwärts*, General Müller'in[43] girişimlerini bir kez daha protesto eder ve akşam Berlin sendika delegeler meclisi 50 oya karşı 1.500 oyla, Reichswehr'in Saksonya'ya karşı saldırıya geçtiği sırada genel grev başlatmaya karar verir.[44] Prusya hükümetinin kendi yöneticileri, sosyal demokratlar Otto Braun ve Severing, Reichswehr'in Saksonya'daki[45] tutumu konusunda endişelerinden Ebert'i haberdar eder ve generallere serbestlik verilmemesini isterler.

---

40. *Corr. Int.*, no 84, 25 Ekim 1923, s. 641.
41. *Verhandlungen desSächsische Landtages*, 1923, II, s. 1627-1628.
42. *A.g.e.*, s. 1622.
43. *Vorwärts*, 18 Ekim 1923; *Corr.int.*, no 83, 19 Ekim 1923, s. 631.
44. *Die Rote Fahne*, 20 Ekim 1923; Dok.u. Mat., VII/2, s. 462-463.
45. Otto Braun, *Von Weimar zu Hitler*, s. 113.

Saksonya'da patlak vermekle tehdit eden iç savaş, başlar başlamaz, bir protesto genel grevi aracılığıyla bütün Almanya'ya yayılacak mıdır? Sakson sanayiciler güvenliklerinin tehlikede olduğunu bildirir, korunmalarını sağlamak için Reichswehr'in müdahalesini talep ederler.[46] Zeigner hükümetinin Ekonomi Bakanı Paul Böttcher, Dresden bankalarından, en yoksul sınıfları geçindirmek için en acil satın alımları gerçekleştirmesine izin verecek 150 milyar altın-marklık bir kredinin açılmasını talep eder: talep edilen meblağın General Müller'e ödeneceği cevabı verilir.[47] *Vorwärts* hep öfkelidir. Bavyera, Saksonya'ya her türlü süt ürününün satışını yasaklar.[48]

Erich Zeigner, Sakson Landtag'ı karşısında dayanmaya kararlı olduğunu ifade eder. General Müller'in iddialarını kesin olarak reddeder ve ona bir cevap verme onurunu bile bahşetmeyeceğini söyler. Ardından bir kez daha Reichswehr'i ve onun Bakanı Gessler'i eleştirir.[49] Reich hükümetinden, Saksonya'nın anayasal hükümetine karşı bakanı tarafından korunan General Müller'in anayasa karşıtı girişimlerine son vermesini ister. Kapp Darbesi sırasında ordunun tutumunu, liderlerinin, 1920'den beri bütün hükümetler tarafından ne olursa olsun vaat edilen bir demokratikleşmeye razı olmakta inatçı reddedişini hatırlatarak, Reichswehr'e ve özellikle onun Bakanı Gessler'e karşı şiddetli bir suçlamaya girişir. Art arda gelen hükümetlerin askeri politikasını da eleştirir, bir Avrupa gücüne karşı çatışmada değersiz ama işçilere karşı yeterince etkili birliklere sahip olmayı mümkün kılan "Kara Reichswehr" tarzında birliklerin oluşmasına götüren uygulamayı, adamların teknik eğitim süresinin azaltılmasını kınar. Hükümetin, Saksonya'da proleter yüzleri yasaklama iddiasını ortaya attığı sırada koruduğu bu yarı gizli oluşumların politik işlevinin ve hırslarının altını çizer.[50]

Böttcher'e gelince, ekonomik ve sosyal durum konusunda çok ayrıntılı bir rapor sunar: ona göre 700.000 kişi, yani yedi Saksonyalıdan biri, tam bir yoksulluk içindedir ve acil yardım görmeye ihtiyaçları vardır. Oysa Reich'ın tahıl ambarı kontrolörleri fiyatlarını %41 oranında arttırır, bu da kızıl Saksonya etrafında örgütlenen gerçek bir abluka anlamına gelir. Böttcher acilen 2.000 ton buğday gönderme sözü veren uluslararası işçi desteğiyle girişilen müzakerelerden sorumludur ve bunun 200.000'ini gönderme olasılığını araştırır.[51] Landtag, generalin

46. Verband Sächsischer Industrieller, *Denkschrift über den Terror der Arbeiter zur Erwingung von Lebensmitteln oder Löhnerhöhungen* (Dresden, 1923), aktaran R. Fischer, *a.g.e.*, s. 333.
47. Stresemann, *Vermächtnis*, 1, s. 167.
48. *Corr. Int.*, no 84, 25 Ekim 1923, s. 640.
49. Zaten Eylül ayında Cuno hükümetini onu tutuklatmaya çalışmakla suçlamış ve yetkisini aldıkları generallerle uzlaşmış Gessler'in istifasını istemişti.
50. *Verhandlungen desSächsische Landtages*, 1923, II, s. 1624 ve devamı.
51. *A.g.e.*, s. 1647-1649. Bu konuda bkz. Özgür Saksonya Devleti ile Sovyetler Birliği ara-

ültimatomunu reddeder ve Berlin'den, yetkisini generallerin "yasa dışı" faaliyetlerini gizlemek için kullanan Gessler'in istifasını ister. Seçilmiş bir sosyal demokrat heyet, Cumhurbaşkanı ile görüşmek üzere Berlin'e gelir.

Ama, Zeigner'e verilen süre dolduğundan, aynı gün saat 11'de General Müller ona çok daha tehditkâr bir mektup gönderir:

> 17 Ekim 1923 tarihli iletime cevap vermeyi uygun görmediğinizden, eylemin devamı için bu olayı Reich'ın Savunma Bakanlığına sevk ettiğimi size saygılarımla bildiririm. En derin hürmetlerimle. Korgeneral Müller.[52]

Ertesi gün 19 Ekim'de, Kabine konseyi esnasında, Şansölye Stresemann, Reichswehr birimlerinin, "aşırılık yanlısı unsurlara gözdağı vermek, kamu düzenini ve güvenliğini tesis etmek" amacıyla yoğunlaşacakları Saksonya ve Türingiya'ya taşınma emri aldıklarını bakanlarına bildirir.[53] Aynı gün hükümet kaynaklı bir mesaj, Zeigner'e, Bavyeralı aşırı sağcılar tarafından gelebilecek saldırılardan korumak amacıyla birliklerin Saksonya'ya gönderildiği bilgisini verir.[54] Yine aynı gün *Die Rote Fahne*'ye Berlin'de yeniden çıkma izni verilir. Komünist Vekil Bartz *Inprekorr*'da çıkan bir yazıda güven telkin eder: en farklı sesler, diye yazar, hükümetin niyetlerinin peşi sıra koşuyor ama Saksonya'ya karşı gelecekteki bir saldırıya ilişkin olarak her şey fazla "abartılmış." Aslında ona göre hükümetin henüz hiçbir karara varamaması muhtemeldir. Emekçilerin saflarında "iniş çıkışlar vardır.[55]

Aslında bu tarihte Saksonya'ya karşı saldırıya geçmeye karar verilir. General Müller, Zeigner'e bir mektup gönderip, hep aynı nezaketle, "özgür Saksonya Devleti'nde anayasal düzenin koşullarını sağlamak ve sürdürmek" için talimatlar aldığını ve bu müdahalenin nedenlerini doğrudan halka ileteceğini bildirir;[56] bunu da duvar ilanı yoluyla hemen gerçekleştirecektir. Vakit gelmiştir.

Birkaç gün sonra başka bir komünist sorumlu olan Emil Höllein de vaktin geldiğini lan eder:

> Saksonya, Türingiya ve Orta Almanya proletaryası, ölümcül değilse de, ciddi tehdit altındadır; tehlikenin büyüklüğü her an büyük bir devrimci çarpışmanın kendiliğinden patlak vermesine neden olabilecektir. Alman

sında 19 Ekim'de Böttcher ve Rus ticaret ateşesi Stomoniakov tarafından imzalanan ekonomik uzlaşma projesi (Hans Hübsch, "Der Entwurf eines Handelsvertrages zwischen der Sowjetunion und dem Freistaat Sachsen vom 19 Ekim 1923), BzG, 1965 özel sayısı, s. 135-139) tarafından imzalanan ekonomik uzlaşma projesi.

52. *Verhandlungen des Sächsische Landtages*, 1923, II, s. 1724.
53. Stresemann, *Vermächtnis*, I, s. 171 ve Angress tarafından aktarılan konsey protokolü, *a.g.e.*, s. 439.
54. *Verhandlungen des...*, s. 1760.
55. *Corr. Int.*, no 85, 26 Ekim 1923, s. 642.
56. *Die Rote Fahne*, 21 Ekim 1923, Habedank, s. 81.

Devrimi'nin mağlup ya da muzaffer olması bu çarpışmanın büyümesi ve yaygınlaşmasına bağlı olacaktır.

Sol sosyal demokratlar karar aşamasındadır:

Mücadele ile ihanet arasında seçim yapmak zorunda kalacaklar.

Kendi paylarına komünistlere güven duyarlar:

Zafere ya da bozguna karar veren yalnızca silahlar değil, mücadelecilerin zihniyetidir. Gericilik, yoksulların aşağılanması, insanın insan tarafından sürekli sömürülme arzusu, askeri otomasyon, oysa proletarya toplumsal devrimin ve insanın kurtuluşunun taşıyıcılarının coşkulu ruh hali içindedir. (...) Almanya'nın bütün bölgelerinde fırtına öncesinin kaygı verici sessizliği hissediliyor. Arındırıcı şimşeğin, yangını alevlendiren şimşeğin patlaması an meselesi. Mağlup olanların vay haline![57]

Bu satırları yazan adam, tam o sırada kendi yanındakilerin daha savaşmadan mağlup olduğunu bilmez. *Pravda*'da muzaffer Alman Ekimi'nin geleceğini tasvir eden makaleler dizisine devam eden Zinovyev de bunu bilmez.

Chemnitz konferansı

15 ve 17 Ekim tarihli *Rote Sturmfahne*, Berlin'de, SPD'nin, KPD'nin ve sendikaların önemli örgütleri arasında bir eylem komitesinin kurulması amacıyla bir haftadan fazla süren görüşmeler hakkında açıklamalarda bulunur.[58] Zinovyev, Moskova'da, bu anlaşmanın sağlandığı haberini hemen almayı umduğunu yazar. Hiç kuşkusuz bunun ulusal bir sonucu ve bir anlamı olacaktır[59]. Brandler yeniden yayımlanmaya başlayan *Die Rote Fahne*'de, Alman emekçilerinin "Sakson proletaryasına saldırıya geçmeye izin vermeyeceklerini" ilan eder. "Şimdi her şey hazır!", diye bitirir.[60] Aslında komünist yöneticinin kendisinin belirlemeyi reddettiği tarihi, kesin çatışmanın tarihini daha yeni belirleyen yine de Reichswehr'dir. E. H. Carr'ın belirttiği gibi, "Reichswehr, komünistlerin harekete geçmek ya da kendi güçsüzlüklerini görmek zorunda olacakları tarihi saptamıştı."[61]

20 Ekim'de devrimci komite *Revkom*, gizlice Dresden'de toplanır. Berlin'de belli başlı silah depolarının keşfedildiği bilgisi almasına rağmen durumu kötüye yormaz. Ayaklanmanın öngörüldüğü gibi 23'ünden itibaren başlaması için her şey hazırdır. Ancak bu arada Sakson

57. 24 Ekim 1923 tarihli makale, *Corr.int.*, no 85, 26 Ekim 1923. S. 648.
58. *Rote Sturmfahne*, 15-17 Ekim 1923.
59. Zinovyev, *Probleme...*, s. 72.
60. *Die Rote Fahne*, 20 Ekim 1923.
61. E. H. Carr, *The Interregnum*, s. 221.

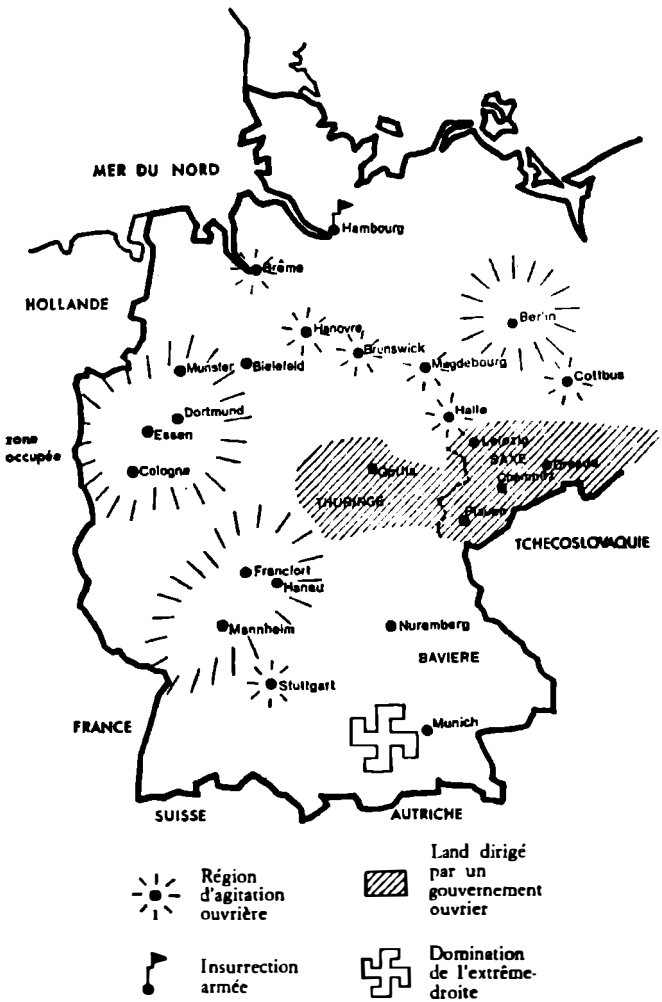
proletaryasının bütün Alman emekçilerini kendi yardımına çağırması gerekli olmuştur. Silahlı ayaklanmanın genel grevden itibaren bütün ülkede başlatılacağına karar verilir; bu greve, komünistlerin önerisi üzerine, ekonomik durumu ve sosyal meseleleri tartışmak üzere ertesi gün 21 Ekim'de Chemnitz'e davet edilen fabrika konseyleri konferansı çağrılacaktır.[62]

Ertesi gün sabah erken saatlerde bütün ülkenin bölge sekreterleri, Brandler, Böttcher ve Heckert'in etrafında toplanır. *Revkom*'un temsilcileri planı ortaya koyar. O sırada Brandler'in önerisi üzerine, fabrika konseyleri konferansı Reichswehr'e karşı proleter Saksonya'nın ve işçi hükümetinin savunusu için genel greve bir çağrı ortaya atar. Pazartesi günü her yerde genel grev olacaktır. Salı günü özel müfrezeler, saldırı birlikleri ve proleter yüzler öngörülen eylemleri gerçekleştirecek, kışlalara ve polis karakollarına saldıracak, iletişim noktalarını, istasyonları, idari makamları ve binaları işgal edeceklerdir. Bütün komünist sorumlular birkaç saat içinde ayaklanmanın gerçekleşeceğine inanır. Radek ve Pyatakov'la birlikte yürütme tarafından tayin edilen komisyon, Dresden yolundadır.[63]

Proleter yüzler Reichswehr'in beklenmedik bir saldırı olasılığı karşısında bütün gece Chemnitz kapılarında nöbet tutmuştur.[64] Ama hiçbir şey olmaz. Pazıbentli ve beş kollu kızıl yıldızlı kıyafetleri içinde yüzlerin saldırı birliklerinden gençler, toplantı salonunun kapılarını korur, büyük işçi kentinin sokaklarında devriye gezerler.[65] 140'ı fabrika konseylerinden, 102'si farklı sendikalardan, 20'si A.D.G.B.'nin Sakson yönetimi tarafından gönderilmiş, 79'u denetim komiteleri tarafından tayin edilmiş, 26'sı işçi kooperatiflerinin temsilcisi, 15'i eylem komitelerinden, 16'sı işsiz komitelerinden, 66'sı komünist parti örgütlerinden, 7'si sosyal demokrat örgütlerden ve biri bağımsız olmak üzere toplamda 498 delege oradadır.[66] Konferans üç bakan, sosyal demokrat Çalışma Bakanı Graupe ve komünistler Böttcher ve Heckert tarafından sunulan raporlarla başlar. Üçü de, çok endişe verici yiyecek tedariki, mali krizin ağırlığı, felaket boyutlarına ulaşan işsizlik konusunu vurgular.[67] Tartışma sırasında konuşmacıların neredeyse tamamı, gündem tarafından belirlenen çerçevenin dışına çıkmaz. Çok sayıda delege Saksonya'daki

62. Die Lehren..., s. 42. Merkez, 18 Ekim'de konferans (*Dok. u. Mat.*, VII/2, s. 463-466) için bir "mücadele programı" tasarısı ve işçi ve emekçi köylü hükümetleri için mücadeleye çağıran ve 21 Ekim (*A.g.e.*, s. 466-467) tarihinde yayımlanacak bir bildiri hazırlamıştı.
63. Habedank, *a.g.e.*, s. 85.
64. Davidovitch, *a.g.e.*, s. 160.
65. Victor Serge, *Bir Devrimcinin Anıları*, s. 189.
66. *Vorwärts*, 23 Ekim 1923, konferans tartışmalarının nadir tutanaklarından biri.
67. Davidovitch, *a.g.e.*, s. 159, *Gegen die Säbeldiktatur! Das Rote Sachsen ruft das deutsche Proleteriat*! Drei Reden von Fritz Heckert, Paul Böttcher und Georg Graupe gehalten auf der Chemnitzer Konferenz am 21. Oktober 1923.

politik duruma değinir, askeri diktatörlüğe karşı mücadelenin acilen örgütlenmesinden yana tavır alır ve pek çoğu hükümetin hemen bir karara varmasını, sıkıyönetime ve askeri hazırlıklara karşı genel grev çağrısı yapmasını ister.

O sırada Brandler söz alır. Tartışmanın seyrine göre, belki de önerisinin coşkuyla karşılanacağı hissiyatındadır. Tehdit altındaki işçi Saksonya'sının bütün Alman proleterlerini yardımına çağırması gerektiğini söyler kısaca. Yönünü solcu sosyal demokratlara dönerek, Reich hükümetiyle Saksonya'yı koruyacak bir anlaşmanın bundan böyle nafile görünen umudundan vazgeçmelerini ister. Sakson proleterleri tehdit eden zinciri kırmak için bütün işçi sınıfının mücadele çözümü anlamına gelecek genel greve acilen bir çağrı yapmak gerekir: üzerinde uzlaşılmış bir anlaşmanın gerekliliğinin altını çizerek, konferansın hiç gecikmeksizin oylamaya geçilmesinde ısrar eder.[68]

Oysa solcu sosyal demokratlar tereddütlüdür. Reich hükümeti, Zeigner'in, birliklerin gelişine ve yedek asker çağrısına karşı çıkmasına yazıyla cevap vermiş ve bu önlemlerin Gustav von Kahr ve Hitler'e karşı yöneltilmiş olduğu teminatını vermiştir. General Müller'in Saksonya'ya yönelttiği tehdit yeni değildir ama şimdiye kadar tehdit etmekle yetinmiştir. Bu, Reich hükümetindeki sosyal demokrat bakanların, Saksonlardan ziyade Bavyeralılara karşı harekete geçmesini sağladıkları anlamına gelebilir. General Müller tam yetki almış ya da alacak olsaydı Brandler'in çözümünün oylanmasını kabul etmenin o zaman bir anlamı olacaktı. Bu koşullarda, benzer bir konferanstan hareket ederek kabaca bir genel grev çağrısı yapmanın, macerayı hızlandırmak ve korkudan, potansiyelleri kadar niyetleri de görmezden gelinen bir hasımı kışkırtmak olacağını düşünürler. Bu durum aynı zamanda Saksonya hükümetini fabrika konseylerinin yetkisine bırakmak, bunun sonucunda "anayasaya uygunluk" temasından vazgeçmek ve "komünistlere yardım ettikleri" suçlamalarına tutarlılık kazandırmak olacaktı. Ayrıca sol sosyal demokratlar, komünist yöneticilerin kendilerinin –basınları bunun kanıtıdır– General Müller'in saldırıya geçeceğinden ya da Alman işçilerinin genel grev emrine karşılık vermeye ve izlemeye hazır olduklarından emin olmadıklarını çok iyi bilir. Bundan ayrı olarak Saksonya'da durum, komünistlerin tek başlarına harekete geçmeye karar veremeyeceklerinden neredeyse emin oldukları şeklindedir. Dolayısıyla kısaca her şey Chemnitz'de hazır bulunan yalnızca sol sosyal demokratların tutumuna dayanır.

Onlar adına Brandler'e cevap veren sendikal hareketin eskilerinden Çalışma Bakanı Georg Graupe'dur.[69] Gerçekte Anayasa'nın hükümet ve Reichswehr'in liderleri tarafından tekrar tekrar ihlal edilmesi meselesi gibi, işçi Saksonya'sının savunulması problemi ortaya konur ama tek başına hemen mukabele etmeye karar vermenin Saksonya işçi örgütlerinin

68. Doğu-Alman Tarihçi Habedank (*a.g.e.*, s. 86), Brandler'in, genel grevin *sine qua non* bir koşulu olarak oy birliğiyle oya sunulduğunu ifade eder. Aslında bilinen hiçbir belge, bu yorumu doğrulamaya izin vermez.
69. *Vorwärts*, 23 Ekim 1923.

bu denli temsili bir konferansına düşmediğini düşünür. Saksonya'nın, bu durumda tam olarak savunmanın söz konusu olduğu kendi "cumhuriyetçi ve proleter savunma" hükümeti vardır; bu hükümet, iki büyük işçi partisinin temsil edildiği seçilmiş bir Landtag önünde sorumludur ve Brandler de onun bir üyesidir. Dolayısıyla Graupe'a göre, tek başına sahip olduğu bilgiler temelinde, tanımlanacak eylem araçlarını göz önünde bulundurmak şimdilik hükümete, yalnızca ona düşer. Bu da kayıtsızlığının doğru olmadığını ortaya koyacaktır. Bu yüzden Graupe kararlı ve kendinden emindir: komünistler Brandler'in önerisini savunurlarsa partiden yoldaşlarıyla konferansı terk edecek, komünistleri böyle bir sorumluluğu almakta tek başlarına bırakacaktır. Bununla birlikte durumun ciddiyetinin farkında olduğundan, kendi adına, bu genel grev meselesini incelemek ve konferans önünde –başlamasından önce– rapor etmekle yükümlü iki partinin militanlarının eşit katılımlı bir komisyonunu acilen seçmeyi önerdiğini ekler. O zaman Brandler önergesini geri çekmeyi ve oybirliğiyle kabul edilen Graupe'ninkine katılmayı kabul eder.[70]

Atanan komisyon hemen işe koyulur. Aslında bütün bir komünist plan engellenmiş durumdadır: bir komisyonun seçilmesi, konferansın acil genel greve çağrısını olanaksızlaştırır ve muhtemelen Chemnitz'ten hiçbir acil eylem kararı çıkmayacaktır. Bilhassa komünistler yönlerini tamamen şaşırmışlardır: solcu sosyal demokrat delegelerin tepkisi, işçi sınıfının mücadeleye hazır olmadığını gösterir gibidir.[71] Yedek hiçbir plan olmadığından Komünist Parti temsilcilerinin akıma kapılmaktan başka şansı kalmamıştır. *Ad hoc* komisyon, onların uzlaşmalarıyla, Thalheimer'in yazacağı gibi, "birinci sınıf cenaze töreni" demek olan öneriler sunar:[72] kendisi için zaruri görünen genel greve çağrı yapmayı görme arzusuyla, parti ve sendikaların yönetimleri ve hükümetle hemen temas kurmakla yükümlü, eş katılımlı –beş komünist, beş sosyal demokrat– bir eylem komitesinin seçilmesini teklif eder; burada amaç, bu genel grev çağrısının koşullarını incelemek ve onlarla birlikte gözden geçirmektir. Hükümetin ve sendikaların inisiyatif almayı reddettiği durumda, ama yalnızca bu durumda, eylem komitesi bunu yapmaya yetkili olacaktır.[73]

Chemnitz konferansı böylelikle bir eylem kararı almadan sona erer. Komünist planın önüne, uygulamaya geçirilmeden önce, geçilmiş olur ve bilhassa oluşturulduğu koşullar, onu doğrulayan analizin tümünü yeniden tartışma konusu yapar.

70. *A.g.e.*
71. Thalheimer'in, *a posteriori* savunmasında altını çizdiği, meselenin bu tarafıdır. *a.g.e.*, s. 26.
72. Thalheimer, *a.g.e.*, s. 26.
73. *Vorwärts*, 23 Ekim 1923.

Geri çekilme

Merkez aynı akşam, askeri sorumlular ve "danışmanlar" eşliğinde ama Radek ve onun Varşova ve Prag'tan gelmiş Dresden'de bulunan yoldaşları olmadan, Chemnitz'te hemen toplanır.[74] Konferanstaki başarısızlığından ve ayaklanma planını terk etmeye karar vererek Saksonya'da birleşik cephenin parçalanmasından sonuçlar çıkarır.[75]

Hemen ertesinde askeri hazırlıklar şekil alır: özel trenler destek birliklerini taşırken General Müller'in adamları kışlalardan çıkar. Brandler ve yoldaşları, Radek, Piatakov ve yoldaşları, kuşatma altındaki bir Sakson başkentinde buluşurlar. Alman lider durumu açıklar, alınan kararın gerekçelerini ortaya koyar, Yürütme'nin temsilcileri uzlaşmış değiller ve eğer planlanan ayaklanmayı sürdürmek gerektiğini düşünüyorlarsa geriye dönmek için çok geç olmadığını da ekler.[76]

Ama Radek şimdi geri çekilmek gerektiğini de düşünür. Sol sosyal demokratların kopmasının ardından, uzlaşmalarını gerektiren bir planı uygulamak onun için söz konusu olmayacaktır. Proleter yüzlerin Saksonya'da silahlanması –11.000 tüfek– zaten gülünçtü ama partinin tek başına sahip olduğu –800 tüfek– daha iyidir:[77] üç komünist bakanın varlığına rağmen Zeigner hükümetinin işçileri silahlandırmak için hiçbir şey yapmadığını kabul etmek gerekir. Dolayısıyla komünistler, bölünmüş ve silahsız bir proletaryayla tek başlarına silahlı ayaklanmaya çağrı yapmayı düşünmeyeceklerdir. Bu noktada Yürütme'nin temsilcileri, bundan böyle yürütme ve bütün bir Enternasyonal karşısında kararın sorumluluğunu hep birlikte paylaşacakları uyarısında bulunan Brandler'i onaylar.

Bununla birlikte Radek, henüz her şeyin bitmediğini düşünür. Komünistlerin tek başlarına silahlı bir ayaklanmayı başarıyla yürütme güçlerinin olmadığı doğru olsa da bir savunma savaşı sürdürmeye yeterli güçleri vardır. Dolayısıyla genel grev çağrısı yapmayı ve onu silahlı bir ayaklanmaya dönüştürmekten vazgeçmeyi önerir.[78] Ama bu öneri, ona karşı oy birliği yaratır: ayaklanmanın genel grev demek olduğunu düşünen bütün Almanlar, birinden vazgeçilirse ötekinden de vazgeçmek gerektiğini ifade ederler.[79] Ertesi gün bu kez Merkez'in toplandığı Berlin'de tartışma yeniden başlar. Radek, ayaklanma düşüncesi hariç genel grev önerisini tekrar eder. Ruth Fischer Berlin'de genel grev başlatmayı ve iki üç gün içinde, bilhassa Kiel'de ve öteki kentlerde

74. *Die Lehren...*, s. 5.
75. *A.g.e.*, s. 5-6.
76. *A.g.e.*, s. 6.
77. *A.g.e.*
78. *A.g.e.*, s. 6.
79. *A.g.e.*, s. 6-7.

alınan inisiyatifler aracılığıyla onun silahlı ayaklanmaya dönüşmesini tasarlamayı önerir. Brandler iki çözüme de karşı çıkar, Ruth Fischer'le birlikte Radek'inkine karşı oy kullanır.[80] K.P.D.'nin, General Müller'in birliklerinin Zeigner hükümetine karşı eyleme geçtiği sırada pratikte Alman proletaryasına hiçbir eylem önerisi yoktur.

"Kızıl Saksonya" etrafında şekillenen planla birlikte Ekim 1923'te Almanya'da proleter devrimin zaferini görme umutları da birkaç günde çökmüştü. Bununla birlikte mekanizma yalnızca Hamburg kentinde işleyecektir.[81] Hamburg komünistlerinin ayaklanmasının kökeni henüz aydınlanmamıştır:[82] baskının ertelenmesinden henüz haberdar olmayan Remmele'in Chemnitz'den zamansız yola çıkışı mı? Önce Kiel'de beklenen ardından Hamburg'a "çekilen" ayaklanmayı ne olursa olsun zorlamak için solun Merkez'i "aşma" eğilimi mi? Disiplinsizlik girişimleri ya da iletilerdeki yanlış anlaşılmalar ve yetersizliklerin sonucu mu? Her durumda bölgenin *Polleiter*'i Hugo Urbahns ancak 22'sini 23'üne bağlayan gece, yani yerel ayaklanmaya birkaç saat varken Chemnitz konferansından döner. Hazırlıksız yakalanacaktır. Silahlı ayaklanmanın mekanizması aslında öngörülen genel ayaklanma çerçevesinde belirlenen plana uygun olarak, *M.P.-Oberleiter Nordwest* Albert Schreiner ile yerel sorumlu Hans Kippenberger tarafından aşırı bir gerilim ortamında gerçekleştirilir.

Aslında 22 Ekim'de liman işçileri, A.D.G.B.'nin sorumlularının önerisi üzerine, bir kitle gösterisi sırasında, parti ve sendikalardan oluşan işçi örgütlerinin Saksonya'da Reichswehr'in saldırısı durumunda genel grev düzenine geçmelerini talep etmişlerdir. Gece saat ikiden itibaren silahlı komünist müfrezeler iletişimi engellemek için ağaçları kesmeye, telefon kablolarını koparmaya başlar. Saat beşte proleter yüzlerin saldırı grupları banliyölerin polis karakollarına saldırı başlatır; amaç, buralardaki silahları, en azından on kadarını ele geçirmektir. Yeterince silahlanmamış yüzlerce militan karşısında öncelikle yerel polis güçleri, sonra donanma müfrezeleri vardır. Ama işçi kitleleri geri çekilmez, ne olursa olsun grevde olan liman çalışanları bile; işyerlerinde basit bir şekilde iş yavaşlatılır. Genel ayaklanmanın ertelendiği haberi çabucak doğrulandığından tek başlarına olduklarını anlayan yerel yöneticiler geri çekilmeyi örgütler ve mücadeleler 24'ünde Bambeck banliyösünde sona ermek üzere yavaş yavaş yitip gider. Önde gelen askeri yönetici Hans Kippenberger, kurtulanların neredeyse hepsine baskıdan kaçma imkânı verecek bu askeri geri çekilme operasyonunu kusursuz bir

80. *A.g.e.*
81. Eski Hamburg polis şefi Lothar Danner'in kitabı, *Ordnungspolizei Hamburg: Betrachtungen zu ihrer Geschichte 1918 bis 1933* ve Habedank, Davidovitch vs.'den aktarılan kitaplar.
82. Angress, *a.g.e.*, s. 444-446, n. 57.

şekilde başarmıştır.[83] Ayaklananlar arasında yine de yirmi bir ölü, yüz yetmiş beş yaralı ve hâkimler karşısında ayaklanmanın bütün sorumluluğu üstlenecek ve mahkeme önündeki örnek tavrı yüzünden bütün Enternasyonal'de göklere çıkarılacak Urbahns'ın da bulunduğu iki yüz tutuklu bulunmaktadır.[84]

Sonraki haftalarda Radek'in genç eşi, Rus gazeteci Larissa Reissner'in[85] gerçekleştirdiği hayranlık uyandıran bir röportajla övülen Hamburg ayaklanması, sonradan, görünüşe göre orada belirleyici bir rol oynamayan Ernst Thaelmann efsanesinin temellerinden birini oluşturacaktır. Şimdilik, trajik olabilen ama bütün durum göz önüne alındığında zahmetsizce çözülen bir yanlışlık ya da bir yanılgı olduğu şeklinde ortaya çıkar. Merkez için Chemnitz'de alınan geri çekilme kararının doğru olduğunun kanıtıdır da: aslında komünistlerin yalnızca bir kısmı savaşmış ve tek başlarına savaşmıştır, büyük kitleler kayıtsız değilse de en azından etkisiz kalırlar: Ekim 1923 Devrimi'nin tek silahlı mücadelesi, tek bir kentteki "Mart Eylemi'ne" indirgenir...

K.P.D.'nin Merkezi 23'ündeki toplantıda, durum ve 25'inde[86] oybirliğiyle kabul edilen görevler konusunda bir çözüm hazırlamak için yedi üyelik bir komisyon atamıştır. Bu komisyon:

1. "Sosyal ve politik düşmanlıklar giderek keskinleşiyor. Her gün devrim ve karşı devrim arasında kesin mücadelelere gebe.
2. İşçi sınıfının öncü kuvvetleri (komünistler ve sosyal demokrat işçilerin bir kısmı) sorumluluğu mücadeleye taşıyor; ama bütün bir işçi sınıfı, büyük acısına ve sefaletine rağmen mücadeleye hazır değil.
3. Bu yüzden, kararlı bir ajitasyon yoluyla proletaryanın yedek kuvvetlerini öncüsüne daha da yaklaştırmak gerekir. Mücadeleye hazır görünen proletarya tabakalarının (metal işçileri, madenciler, demiryolu işçileri, tarım işçileri ve çalışanlar) partinin özel bir çalışmasından faydalanması gerekir. Teknik hazırlıkları büyük bir azimle sürdürmek gerekir. Proletaryanın mücadelede birleşmesini sağlamak amacıyla, ister sosyal demokratları mücadele etmeye mecbur bırakmak, ister sosyal demokrat işçileri hain yöneticilerinden ayırmak için merkez ve yerel sosyal demokrasiyle acilen tartışmalara başlamak gerekir.

---

83. Kippenberger'in, Hamburg ayaklanması hakkında yürütmeye sunduğu rapor, A. Neuberg, *Silahlı Ayaklanma*, 1970, s. 83-99 içinde yer alır.
84. *Corr.int.*, no 12, 18 Şubat 1925, s. 100, "Bir Asinin Sözleri" başlığı ve "Devrimin Ateşinde Yanmak Demokrasinin Gübresinde Çürümekten Yeğdir" alt başlığıyla son açıklamalarından bölümler yayımlanmıştır. Yazarı Erich Wollenberg, *a.g.e.*, p. IX, Urbahns'ın tanındığına işaret eden kişisel bir mektup aldığını belirtir. Ayaklanmadaki rolü, K.P.D.'nin ihracından sonra resmi tarihten bütünüyle silinecekti.
85. Eylül 1923'te Almanya'ya gelen Larissa Reissner, 21 Ekim'de Radek'le birlikte Dresden'deydi; ayaklanmanın patlak verdiğini öğrenir öğrenmez Hamburg'a ulaştı. Birkaç hafta sonra, kendi kitabının el yazması *Hamburg auf den Barrikaden*'le tekrar Sovyet Rusya'ya dönüyordu (Radek, önsöz L. Reissner, Oktober, s. XVIII, XIX, XXIV).
86. *Die Lehren...*, s. 7.

4. Bu koşullar çerçevesinde, partinin, hazırlık zamanı kazanmak için, yoldaşları mümkün olduğunca silahlı mücadelenin dışında tutması gerekir. Ama eğer işçi sınıfının büyük kavgaları kendiliğinden patlak vermek zorunda olsaydı, o zaman parti kendi elinin altındaki araçlarla bunları destekleyecekti. Parti, aynı zamanda karşı devrimin darbelerini kitle mücadeleleri (gösteriler, politik grevler) yoluyla savuşturmalıdır. Bu çatışmalarda silahlı mücadeleden mümkün olduğunca kaçınmak gerekir.
5. Stresemann'ın ültimatomuna karşı, Parti, bütün Reich'ta silahlı ayaklanmanın bertaraf edildiği bir protesto grevine çağrı yapmalıdır. SPD Saksonya'da Stresemann'ın ültimatomuna karşı mücadeleye girişmezse Sakson hükümetinden yoldaşlarımız onunla ilişkiyi kesmek ve ona karşı mücadeleye girişmek zorunda kalacaktır", beyanında bulunur.[87]

Böylelikle Radek, birkaç gün süren tartışmalar boyunca Merkez'i ikna etmeyi başarmıştı: K.P.D., Cuno grevi sırasında birkaç ayrıntıyla kendi çizgisinde duruyordu ve ayaklanma hazırlıklarına dikkat çekerek kendi politikasını savunmaya yönelik birleşik cepheye dayandırıyordu. Ama durum aslında artık aynı değildi. 26'sında, sıkıyönetim gereği General von Seeckt Berlin'deki bütün grevleri yasaklar.[88] Reich hükümetinin 27 Ekim tarihli bakanlar konseyinde, Reichswehr'in Bakanı Gessler ve Stresemann bütün güçleriyle, Saksonya'ya karşı, birliklerin durumunun savunulmaz oluşuyla ve komünistleri içine alan bir hükümetin Anayasa'nın ruhuyla bağdaşmaz olduğunu ortaya koymanın gerekliliğiyle doğruladıkları silahlı müdahaleyi savunurlar.[89] Sosyal demokrat bakanlar boyun eğer ve aynı gün Stresemann Zeigner'e bir ültimatom gönderir:

> Komünist parti tarafından ortaya atılan başkaldırı ve şiddet ruhu, Devlet Bakanlığınızın sorumlusu Bay Bakanlık Direktörü'nün (*Herr Ministerialdirector*–) 21 Ekim'de Chemnitz'te yaptığı konuşmalarla ortaya konmuş, bu konuşmalarda Reichswehr'e karşı açıkça muhalefete çağrı yapılmıştır. (...) Bu yüzden federal hükümet adına sizden, son olaylar yüzünden, komünist üyelerin katılımının anayasal düzenlemelerle bağdaşmaz hale gelmesi göz önünde bulundurularak Sakson devleti hükümetinin istifası için gereken önlemleri almanızı istiyorum.[90]

Şansölye, Zeigner'e, istifa etmek için yirmi dört saati olduğunu ve komünist barındırmayan yeni bir hükümetin acilen oluşturulamaması halinde Reich'ın bir komiserinin Saksonya'ya atanacağını bildirir.[91]

87. *A.g.e.*, s. 7-8.
88. Stresemann, *a.g.e.*, s. 171-184. *Vermächtnis*. I. s. 186-187.
89. Reich Kabinesi Protokolü, aktaran Angress, *a.g.e.*, s. 454.
90. Stresemann, *Vermächtnis*, I, s. 186-187.
91. *A.g.e.*

Radek, Böttcher ve Heckert'e yazarak direnmeden vazgeçmemek için her şeyi yapmalarını ve greve başvurmalarını ister.[92] General Müller 28'inde, kendisini azletme emri aldığını Zeigner'e haber verir, Sakson Landtag'ı da 48. madde uyarınca merkezde yer almasını yasaklar.[93] Aynı gün Chemnitz ve Erzgebirge-Vogtland SPD'nin ve KPD'nin yönetimleri, Sakson hükümetinden direnmesini ister, Sakson emekçilere genel grevi başlatmaya hazır olmaları, Alman emekçilere Sakson emekçileri desteklemeleri için bir çağrı yaparlar.[94] Ebert, 29'unda, 48.madde uyarınca şansölyeye, "özgür Saksonya devleti hükümetinin üyelerinin yetkilerini elinden alma" hakkı verir.[95] Hükümet, Halk Partisi'nin bir vekilini, Dr. Heinze'yi Reich'ın komiseri olarak atar.[96] Reichswehr'in Saksonya kentlerine rahatlıkla girmek zorunda olup olmadıklarını bilmek için bakanlar arasında hararetli bir tartışma başlar.[97] Sakson bakanların boyun eğmeyi reddetmeleri karşısında 29 Ekim saat 14'te Reichswehr, *manu militari* (askeri yollarla) onları ihraç eder: pasif direniş gösteren Paul Böttcher sokağa atılmadan önce kendi bakanlığının merdivenlerinde zorla sürüklenir.[98] Hükümet, onun ağzından, daha önce de olduğu gibi, tek yasal otorite olduğunu boşuna ilan eder ve emekçilerden onu desteklemesini ister.[99] SPD, KPD, A.D.G.B. ve başka işçi örgütleri, üç günlük bir genel protesto grevi için çağrı yapar.[100] Pek çok işçi bölgesinde Reichswehr'den adamlar ile proleter yüzler ya da gösteri yapan işçiler arasında çatışmalar gerçekleşir: en ciddi vaka, geride yirmi yedi ölü bırakacak Freiberg'te yaşanır.[101] 30'unda Sakson SPD yönetimi bakanlarla ve muhtemelen bütün vekillerle bir araya gelir; Zeigner, tamamen bir sosyal demokrat hükümetin oluşmasını mümkün kılmak için istifasını vermekten vazgeçer.[102] Aynı gün General Müller Landtag'a toplanma izni verir, başkan Zeigner'in istifası talebini okur ve yeni bakan-başkan[103] sosyal demokrat Fellisch'in idaresinde yeni bir hükümet kurulur. Yirmi dört saat sonra ivmesini kaybeden genel grev, öngörülen üç günün sonunda sona erer.

---

92. *Die Lehren...*, s. 8.
93. *Sächsische Staatszeitung*, 29 Ekim 1923.
94. *Schulthess 1923*, s. 207.
95. *Der Kämpfer*, 29 Ekim 1923; *Dok.u. Mat.*, VII/2, s. 469-471.
96. *Verhandlungen...*, s. 1862.
97. Bu ayrıntı Harold J. Gordon tarafından aktarılır, "Die Reichswehr und Sachsen 1923", *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, no 12, Aralık 1961, s. 689, no 27.
98. Böttcher, Davidovitch'e azledilmesinin hikâyesni anlatır (*a.g.e.*, s. 276-277): "Fransız devrimci Mirabeau'nun" örneğini izlemek istediğini açıklar.
99. *Verhandlungen...*, s. 1845.
100. *Verhandlungen...*, s. 1845-1846; bu çağrı, 31 Ekim'de basında yayımlanacaktır.
101. Corr.int., no 87, 2 Kasım 1923, s. 663; E. Schneller "Die Lehren des Oktober 1923", *Oktober*, no 2, 1926, s. 31.
102. Harold J. Gordon, *a.g.e.*, s. 687. Dittmann ve Wels, olayı ele almak için Dresden'e gitmişlerdi.
103. *Verhandlungen...*, s. 1841.

Almanya'nın geri kalanında, Frankfurt am Main bütün işçi örgütlerine çağrı yaparak üç günlük grev yapmıştır.[104] Radek, Berlin'de, Merkez toplantıları sırasında, silahlı yüzlerin koruması altında gösteriler örgütlemek için boş yere anlaşmaya varmaya çabalamıştır: kitlelerin, herhangi bir komünist girişimi desteklemek için Saksonya ve Hamburg olaylarından fazlasıyla tiksindiğini düşünen Ruth Fischer'in kararlı muhalefetiyle karşılaşır.[105] Alman devrimi olmayacaktır.

Hiç kimse komünist militanların bu mücadelesiz bozgunu nasıl hissettiklerini birkaç satırda Albert'den daha iyi ifade edemezdi. "Elli son hazırlık günü" başlıklı yazısında şöyle yazar:

> Eylül, Ekim ve Kasım ayında henüz pek bilinmeyen ve anlaşılmayan derin bir devrimci deneyim yaşadık. Bir devrimin eşiğindeydik. Hazırlıklar uzun sürdü, operasyon vakti gelmedi. (...) Sessiz, neredeyse inanılmaz bir dram. Hazır, saldırıya geçmek için işaret bekleyen bir milyon devrimci: arkalarında milyonlarca işsiz, aç, yaralı, umutsuz, bütün bir acılı, "Bizde! Bizde!" diye mırıldanan halk. Bu kalabalığın gücü çoktan hazır, elleri Reichswehr'in zırhlı otolarına doğrultacağı tüfekleri çoktan kavramış. (...) Üstelik kanlı Dresden soytarılığından, burjuva Almanya'sını titreten işçi bakanlarını kendi bakanlıklarından uzaklaştıran birkaç askerin takip ettiği bir onbaşından, Saksonya sanayi kentlerinin yollarına biriken bir iki kan birikintisinden –toplam altmış ölü– başka bir şey ortaya çıkmaz. İflas etmiş bir sosyal demokrasinin sevinci, eski inkârlara son derece sadık devasa ve etkisiz serüvenden çıkar.[106]

Çalkantılar daha birkaç gün boyunca partide etkili olur: Berlin'deki Parti yetkilileri bir genel meclis sırasında Başkan Ebert'in partiden sembolik olarak ihraç edilmesini isterler.[107] Ama Zinovyev tarafından göklere çıkarılan büyük umutlar kesin olarak suların altına gömülür. Burjuva Almanya'sı dizginleri yeniden ele geçirdiğinden "insanlık dışı yıl" macerasına sırtını döner ve yeni bir istikrar politikası hazırlar. Bunun için ona gereken sağcı muhalifleri tasfiye etmektir; bunu da üstlenecek olan Reichswehr'dir. Belirleyici dönemde korkuluk rolü oynayan ve sosyal demokrat militanların dikkatini çeken Bavyera macerası birkaç saatte sonuçlanmış, Hitler ve suç ortakları yakalanmıştır. Geleceğin diktatörü hapishanede *Mein Kampf*'ı yazacaktır. Çok yakında, kâra yönelik bir ortamda Amerikan sermayesinin akınıyla enflasyon tarafından "temizlenmiş" Alman ekonomisi yeniden doğar. Hiçbir temel mesele de hale yola konulmamıştır: Almanya 1929 dünya kriziyle ve kurtarıcı ser-

---

104. Raimund Wagner, "Die revolutionäre Bewegung in den Bezirken Hessen-Frankfurt und Baden im Herbst 1923", *a.g.e.*, s. 88.
105. *Die Lehren...*, s. 10. Angress'e göre, *a.g.e.*, s. 251-252, Ruth Fischer sonunda boyun eğer. 27 Kasım'da Lustgarten'de, polis gelmeden önce dağılmak üzere üç dört bin gösterici toplanır.
106. Albert, "Elli Gün Ordu Nöbeti", *Clarté*, no 52, 1 Şubat 1924, s. 66.
107. *Die Volksstimme*, 2 Kasım 1923, aktaran Davidovitch, *a.g.e.*, s. 233.

mayelerin toplu halde geri çekilişiyle bu kez Hitler'i gerçekten iktidara taşıyacak ikinci bir ekonomik ve sosyal felaket yaşayacaktır.

Ama o dönemde KPD çok değişecektir: Bolşevik Parti'nin kendi iç krizine ve tarihçilerin Lenin'in mirası için savaş olarak gördüğü politik mücadeleye bağlı 1923 fiyaskosu, aslında tarihinin bir döneminin sonu anlamına gelir. Bundan böyle KPD'nin politikası neredeyse tamamen Moskova'da ve Rusça yazılır.

42
Yenilginin Yeni Geleceği

Tarihsel bir öneme sahip kesin geri çekilme, 1923 Ekim bozgunu "Alman fiyaskosu" önce göz ardı edilir. Zinovyev'in Alman Devrimi üzerine makaleler dizisi –Enternasyonal'in Başkanının sonunu düşünmemeye devam ettiği– 30 Ekim'e kadar devam eder; ancak bu tarihte son makalenin bazı satırları Almanya'da başarısızlık benzeri bazı şeylerin vuku bulduğunu sezdirir.[1] Albert'in kaleminden, Chemnitz konferansının kulislerinde dokuz gün önce karar verilen geri çekilişe anıştırma olarak *Inprekorr*'da "Solcu Sosyal Demokratların Yanılgısı" alt başlığını bulmak için aynı tarihi beklemek gerekir.[2] Birkaç gün sonra ton değişir: "beyaz Almanya'dan", sosyal demokratların yeni bir "ihanetinden", "kaçırılan fırsatlardan" bahsedilir. Komünist Parti 23 Kasım'da yasaklanır ve basını her yerde askıya alınır. Militanları ardı ardına tutuklanır. Bozgun giderek daha yüksek sesle telaffuz edilir. Rus yöneticileri bölen temalardan biri haline gelecektir; bu yöneticiler birkaç gündür, bir taraftan Zinovyev-Kamanev-Stalin troykası, diğer taraftan Troçki ile "kırk altılar" denilen muhalefet arasında parti içi demokrasi, ihtiyar Bolşevikler ve genç kuşak arasındaki ilişkiler, aygıtın gücü ve rolü, bürokrasinin artan etkisi konusunda mücadelenin ilk açık patlaması olan "yeni yol" çerçevesinde bir tartışma içindedirler.[3]

O zamandan beri sıkça söz edilen Ekim bozgunu asla gerçekten tartışılmamıştır: hesaplaşmalarda ve Rus Parti yönetiminin yürütme aracılığıyla yabancı komünist partilerinin boyun eğmesini sağlamak için sürdürdüğü mücadelede bir silaha dönüşür.

İlk tepkiler

Zinovyev'in ilk tepkisi, geri çekilme kararını tamamen onaylamak olmuştur. Şöyle yazar:

---

1. Bunun başlığı "Yanılsama Yok"tur (Zinoviev, *a.g.e.*, s. 97-104).
2. *Corr.Int.*, no 89, 9 Kasım 1923, s. 663.
3. P. Broué, *Bolşevik Parti*, s. 183-195.

> Olaylar, hesaplarımızın abartılı olduğunu ortaya koymuştur. (...) KPD bu kritik haftalar boyunca pek çok zayıflık göstermiş, sayısız ciddi hata yapmıştır ama Ekim ayında proletaryayı genel bir mücadele içine sürüklemeyerek yanılmış olduğunu düşünmüyoruz. (...) Geri çekilmenin daha az pasif olması gerekirdi. Ama nihai bir savaşa girişmeme kararı bu durumda kaçınılmazdı.[4]

Alman merkez komitesine gelince, Berlin'de 3 ve 4 Kasım tarihlerinde gizlice toplanır ve 13'e karşı 40 oyla Brandler ve Radek tarafından kaleme alınan tezler benimsenir.[5] Bu tezler açısından Almanya'da cereyan eden olaylar, "Kasım cumhuriyetinin sonu" ve "faşizmin burjuva demokrasisi karşısında zaferi" anlamına gelir. İşçiler gafil avlanmıştır: gözlerini Bavyera'ya ve Ludendorff ve Hitler tarafından savrulan tehditlere dikmişken, Ebert ve imparatorluk kabinesi "faşizmi General von Seeckt diktatörlüğü biçimi altında" yerleştirmiştir. Von Seeckt, "eğer aydınlığa kavuşturulsaydı işçi kitleleri tarafından bir savunma eylemine neden olabilecek bir durumu gizlemek için demokratik parlamenter sistemin hayaletinin varlığını sürdürmesine" izin verir. Nedenini, bu partinin tekrar eden ihanetlerinde, önemli anlarda başarıyla yaydığı yanılsamalarda aramanın gerektiği proletaryanın edilgenliğinin bütün sorumluluğunu taşıyan sosyal demokrasidir. Ama bugün hiçbir "demokratik" yanılsama bundan böyle "faşist" devlet karşısında artık mümkün değildir. Şimdilik "faşist burjuvazinin sosyal demokrasinin ihaneti yüzünden zayıfladığı ve sarsıldığı bir anda proletaryayı kışkırtmak istediğini ve istiyor olduğunu" anlamak gerekir. Zira Alman burjuvazisi nefesini tüketmiştir. Sosyal demokrat yöneticilerin elenmesi izleyen mücadelede sözde kaçınılmaz olduğundan "proleter cephenin birliği tabandan gerçekleşecektir."[6]

Alelacele kaleme alınan bu tezler, 23 Kasım tarihli *Pravda*'da ilk tepkiyi Zinovyev'denalır. Komünist Enternasyonal'in Başkanı için KPDhatalıydı zira Ebert ve von Seeckt aynı madalyonun iki yüzüdür: "proletarya kendi diktatörlüğünü kuracak durumda olmadığındandır ki", "Kasım cumhuriyeti von Seeckt diktatörlüğüne yönelir"; Zinovyev kendi adına bu von Seeckt diktatörlüğünde "Alman Kolçak'ı" görür ve şu sonuca varır:

> Şimdi Almanya'nın proletarya açısından acılı ve fedakârlık dolu bir beyaz terör döneminden geçmek zorunda olacağı neredeyse kesindir. Alman Devrimi'nin yolu, düşündüğümüzden çok daha çetrefilli olacaktır.[7]

4. J. Degras tarafından aktarılan metin, *a.g.e.*, II, s. 64.
5. H.B. (Brandler), "Die Tagung des Zentralausschusses", *Die Internationale*, no 18, 30 Kasım 1923, s. 517.
6. *A.g.e.*, s. 517-528.
7. *Pravda*, 23 Kasım 1923; *Komünist Bülten*, no 49, 6 Aralık 1923.

Zinovyev'i, tarihsel çizgiyi bir kez daha son derece yapay bir biçimde kötüye kullanmakla eleştiren Thalheimer'in ilk cevabı, tartışmayı, neredeyse akademik bir müzakere çerçevesinden çıkarmaz.[8] Yaklaşan fırtınaya dair tek bir işaret yoktur ve Radek'e bakılırsa, Zinovyev 7 Kasım tarihinde KPD'de değişikliklere gidilmesi konusunda hiçbir neden görmez.[9] 1 Aralık'ta, "Uluslararası Devrimin İkinci Dalgası" başlıklı bir makalede, Alman durumunun devrimci yapısının değerlendirilmesinde yapılan hatayı açıklamaya girişir ama Alman yönetimine karşı hiç de net bir eleştiri getirmez. Rus Partisi'ndeki krizin baskısıyla her şey birkaç günde değişecektir.

Rus partisinde çarpışma

Bu kriz yaz boyunca içte içe yaşanıyordu. Ekonomik durum bozulmaya devam etmiş, grevler patlak vermiştir. Sovyet polisi kamusal bir ajitasyon kampanyası örgütleyen pek çok komünist militanı tutuklamıştır. Buna paralel olarak troykanın Troçki'ye karşı saldırısı devam etmiştir: yardımcısı Sklianski Savaş Komiserliği'nden uzaklaştırılmış, yerine Vorochilov ve Laşeviç getirilmiştir. 8 Ekim'de Troçki merkez komiteye bir mektup gönderip parti içinde bürokrasinin artmasına işaret eder ve tartışmayı bütün militanlar arasına taşımakla tehdit eder. 15'inde, merkez komiteye bu yönde bir mektup göndermek sırası tanınmış kırk altı militanındır: Pyatakov ve Radek imzacılar arasındadır. Aslında Alman Ekimi'nin umutları ve hummalı hazırlığı enerjileri soğurmasaydı ve sabırsızlıkları frenlemeseydi hiç kuşkusuz mücadeleye daha erken girilecekti. Merkez komite 27 Ekim'de Troçki'ye cevap verirken bunun farkındadır, "uluslararası devrimin gelişmesi için önemli olan bir anda" böyle bir girişimi üstlendiği için onu eleştirir.[10]

7 Kasım'da *Pravda*'nın sütunlarında kamusal tartışma başlar. Önce normal gelişse de, 28'inde Preobrajenskiy'nin müdahalesi, Zinovyev ve Stalin'in karşılık vermesiyle daha hararetli bir ton alır.[11] Aralık ayının ilk günlerinde Stalin ile Troçki arasında, politbüro tarafından partide "yeni bir yolun" gerekliliği konusunda 5'inde benimsenen çözüm hakkındaki polemikle birlikte doruk noktasına ulaşır.[12] Muhalefet için o sırada işler yolunda gibi görünür. Alman Ekimi'nin yaklaşmasıyla birlikte devrimci seferberlik heyecan uyandırmış, Kızıl Ordu'da ve gençlikte ona uygun devrimci bir ruh hali yaratmıştır. Preobrajenskiy'nin 11 Aralık'ta Mos-

8. *Corr. Int.*, no 1, 3 Ocak 1924, s. 3-4.
9. Rus Komünist Partisi'nin (Bolşevik) 13. Konferansının tutanağı, aktaran Carr, *Interregnum*, s. 233.
10. P. Broué, *a.g.e.*, s. 182-184.
11. *A.g.e.*, s. 185-186.
12. *A.g.e.*, s. 186-188.

kova militanlar toplantısında sunduğu çözüm, az farkla reddedilir.[13] Muhtemelen yine bu toplantıda,[14] muhalefetin tezlerinden yana bir müdahale sırasında, Radek, Enternasyonal'in en önemli partilerinin yöneticilerinin, Fransız, Alman ve Polonya seksiyonunun Troçki'yle ve kırk altılarla uzlaştığını iddia ederek "Alman meselesini" dolaylı olarak araya sıkıştırır.[15] Bu durum bir taraftan Brandler, diğer taraftan Troçki ve Radek arasındaki dostane ilişkileri bilen ve Enternasyonal içindeki böyle bir ittifakın troyka için teşkil edeceği tehlikenin farkında olan Zinovyev için bir uyarıdır: bu tarihten itibaren "Alman meselesi" Rus Partisi'ndeki çarpışmanın merkezine taşınır.

Bununla birlikte yaklaşık olarak aynı zamanlarda –Zinovyev'in, Alman polisi tarafından ele geçirilen 22 Kasım tarihli Ruth Fischer'e ait Brandler'i suçlayan bir mektuptan sonunda haberdar olduğu 2 ya da 3 Aralık'ta[16]– Yürütme KPD'ye, çıkış noktası 4 Kasım çözümünün yeniden tartışma konusu yapılması olan çok kritik bir mektup gönderir ve özellikle şunları yazar:

> Politik ve teknik hazırlık değerlendirmeniz kaçınılmaz bir biçimde politik bir hataya mahal vermiştir. Çok iyi bildiğiniz gibi, komünistlerin Sakson hükümetine girmesini Moskova'da askeri bir strateji manevrası olarak görüyorduk. Bunu ellerinizi bağlayan sol sosyal demokrasiyle bir bloğun gerçekleştirilmesine dönüştürdünüz. Komünistlerin girişinin, silahlı güçlerimizin, üzerinde savaş düzeni alabileceği bir operasyon kaidesinin kazanılması anlamına geleceğini düşünüyorduk. Komünistlerin bakanlık düzeyinde katılımını sosyal demokratlarla sıradan bir parlamenter birleşmeye dönüştürmeyi başardınız. Sonuç bizim politik bozgunumuz oldu. Daha da kötüsü bazı şeyler komedi misali olup bitti. Mücadele edildiğinde bir bozguna katlanılabilir. Ama bir ayaklanmanın arifesinde devrimci bir parti kendini komik duruma düşürürse bu bir bozgundan daha fenadır. Saksonya'da silahlanmayı hızlandırmak için hiçbir kararlı devrimci girişim, biraz olsun dikkat çekici hiçbir komünist söylem, hiçbir ciddi eylem yoktur! Saksonya'da sovyetleri kurmak için hiçbir politik önlem yoktur! Bunun yerine, kendisini yakalamak için güç kullanılana kadar bakanlığını terk etmeyeceğini ilan eden Böttcher'in eylemi vardır. Hayır yoldaşlar! Devrim böyle hazırlanmaz![17]

2 Kasım tarihli önsözü, Saksonya'da kullanılan yöntemin[18] doğru olduğunu iddia eden "Alman Devrimi'nin Problemleri" hakkındaki makaleler, Almanca basımlarında, Zinovyev'in Zeigner hükümetinde

---

13. *A.g.e.*, s. 189.
14. Thalheimer (*a.g.e.*, s. 11) özenle 13 Aralık tarihini verse de: "Yanılmıyorsam"...
15. Thalheimer, *a.g.e.*, s. 11. Zinovyev 6 Ocak 1924'te yürütme önünde bu müdahaleye anıştırmada bulunur (Inprekorr, no 20, 15 Şubat 1924, s. 225).
16. Angress, *a.g.e.*, s. 463.
17. *Inprekorr*, no 16, 4 Şubat 1924, *Komunist Bülten*, no 8, 22 Şubat 1924, s. 209 ve J. Degras, *a.g.e.*, II, s. 65. Mektup tarihli değildir.
18. Zinovyev, *a.g.e.*, s. V.

sürdürülen "sıradan parlamenter politikayı" mahkûm ettiği bir son sözü takip eder; Zinovyev ayrıca, bu defa açık açık, bu hükümetin komünist üye yöneticilerini on binlerce işçiyi silahlandırmamakla ve sanayinin kamulaştırılması, spekülatörlerin tutuklanması ya da sovyetlerin seçimi meselesini gündeme getirmemekle suçlar.[19]

Troçki'ye gelince Alman başarısızlığının sorumluluğunu bizzat Enternasyonal'in yönetiminin taşıdığı fikrini geliştirir. Bir haftadan fazla bir zamandır dolaşımda olan ve *Pravda*'nın 28 ve 29 Aralık'ta yayımladığı –birkaç hafta sonra *Cours nouveau*broşüründe yer alacaktır– bir makalede, Almanya'nın Mayıs ve Temmuz 1923 tarihi arasında eşi görülmemiş bir kriz yaşadığı iddiasından hareketle bir ilk analize girişir:

> Komünist Parti çalışma temposunu aniden değiştirmiş ve tarihin ona verdiği beş ya da altı ayı iktidarın ele geçirilişinin dolaysız, politik, organik, teknik bir hazırlığına vakfetmiş olsaydı, sonuç, Kasım ayında şahit olduğumuzdan bambaşka olabilecekti. (...) Yalnızca Ekim ayında yeni bir yönelim aldı. Ama hamlesini geliştirmek için o zaman ona çok az zaman kalıyordu. Hazırlığına hummalı bir tempo kazandırdı; *kitle onu takip edemedi, partinin teminat yokluğu proletaryaya ulaştı ve kesin anda proletarya mücadele etmeyi reddetti*. Parti direnmeden istisnai konumları terk ettiyse, bunun en önemli nedeni, yeni dönemin (Mayıs-Temmuz 1923) başında seneler boyunca sürecekmiş gibi yerleşmiş önceki politikasının otomatizmini aşamaması ve ajitasyon, eylem, örgüt, teknik çerçevesinde iktidarın ele geçirilmesi sorusunu açıkça soramamasıdır.[20]

Birkaç gün önce Radek'in iddialarının bir kısmını onaylayan ve Zinovyev'in çekincelerini doğrulayan Polonya Partisi'nin merkez komitesi, troyka tarafından Troçki'ye karşı yöneltilen saldırılar karşısında endişesini ifade etmişti:

> Tek bir hakikat bizim için açıktır: Troçki yoldaşın adı, partimiz için, Enternasyonal için, dünyanın bütün devrimci proletaryası için Ekim devriminin zaferine, Kızıl Ordu'ya, komünizme ve dünya devrimine sıkı sıkıya bağlıdır. Yoldaş Troçki'nin Rus Komünist Partisi'nin ve Enternasyonal'in yöneticilerinin safları dışında tutulmasının mümkün olmasını kabul edemeyiz. Bununla birlikte müzakerelerin, tartışmadaki somut problemlerin çerçevesi dışına çıkabileceği düşüncesinden endişeliyiz ve sorumlu yöneticilerin bazı kamusal açıklamaları en kötü endişeleri doğruluyor.[21]

O zamana dek kendini Almanya konusundaki tartışmaların uzağında tutan Stalin, Moskova'da bununla ilgilenmeye başlar. Soruşturma komisyonu tarafından alıkonan Maslow'la sürekli temas halindedir, onu

---

19. *A.g.e.*, s. 105-109.
20. Troçki, *Devrim Üzerine*, s. 58.
21. A. J. Regula, *Historja Kommunistycznej Partji Polski Swietle Faktow i Dokumentow* (1934), s. 105-106, Carr, *Interregnum*, s. 234-235.

partinin durumu ve politikası konusunda sorgular. Sonradan ondan daha çok faydalanacak, her fırsatta ilkelerinin sağlam ve sarsılmazlığını övecek ve sonuçta onu her türlü şüpheden aklayan soruşturma komisyonunun yönetimini bizzat ele alacaktır.[22] Bu yeni "ittifak", en azından Almanya'daki militanların şaşkınlığı süresince güç dengelerini değiştirir.

Alman Partisi'nde yeni gruplaşmalar

Brandler'in 7 Kasım'da Alman Partisi'nde açıkça beyan ettiği müzakerenin çerçevesini çizen, Alman durumunun kendisinden çok Rus Partisi'ndeki tartışmadır. Aralık ayında üç metin Merkez önünde birbiriyle karşı karşıya gelir, Zinovyev'in mektubuyla uzlaştıklarını ifade eden Ruth Fischer ve yandaşlarınınki, eleştirmenlerine şiddetle karşı koyan Brandler ve Thalheimer'inki, Koenen, Kleine, Remmele ve Eberlein'le birlikte, Ruth Fischer'in tezini kabul etmese de Zinovyev'in eleştirilerini yansıtan "Merkez'in görüşü." Ruth Fischer altı oy elde eder, Brandler ve Thalheimer iki –Clara Zetkin olmadığından kendi oylarını– ve Merkez, merkezin eski çoğunluğunun geri kalanını, on yedi oyu toplar.[23]

Merkez, Zinovyev'den yana olan yönetici unsurları temsil eder, Brandler'e karşı mesafe alır ama solun aldığı tavırdan yana durmayı reddeder. Onlar için, "Ekim Devrimi'nden önce ve devrim sırasında Almanya'da durum, nesnel olarak en yüksek seviyede devrimciydi." Parti tarafından karar verilen geri çekilme, "hatalı bir kuramsal anlayışın" ve "partinin rolünün yanlış yorumlanmasının" sonuçları olan kendi hatalarının, taktiğinin, stratejisinin sonucudur. Bu hatalar *a*) Cuno'ya karşı grevden önce gelen büyük işçi mücadelelerinin eriminin zamanında tespit edilememesinden, sonuç olarak da partinin çizgisinin değiştirilmemesinden *b*) en azından Ruhr'un işgal edilmesinin döneminde askeri hazırlıklara başlanmış olmamasından –ki daha sonra bu durum hazırlıkların baştan savma yapılmasına neden olacaktır– *c*) "kesin darbe" niyetiyle işçi güçlerini idare etmek için Eylül ve Ekim ayları boyunca kitle hareketlerine engel olmaktan, *d*) solcu sosyal demokrat yöneticiler hakkında yanılsamalar barındırmış olmaktan ve bunların yayılmış olmasından, *e*) kitleleri seferber etmek için Saksonya'da ele geçirilen konumları kullanmamış olmaktan, *f*) "kısmi eylem örgütlerini tamamen reddederek ve hatta karşı çıkarak politik iktidarın fethi için nihai mücadele hazırlığı yapmaktan, *g*) partiyi "daima mücadeleden kaçmaya götüren" soyut bir akıl yürütme temelinde öngörüler ve hesaplar yapmış olmaktan, *h)* silah sayısının önemini abartmış, proleter öncü gücünün mücadele iradesinin önemini azımsamış olmaktan, *i)*

22. R. Fischer, s. 363.
23. Brandler ve Thalheimer, "Erklärung", *Die Internationale*, no 2/3, 28 Mart 1924, s. 135.

yanlış bir hesap temelinde esnemez bir plan hazırlamış olmaktan ibarettir. Bütün bu hataların doğrudan sonucu olan mücadele etmeden geri çekilmek, merkez için, ne partinin, ne de onun etrafında toplanmış, "kesin mücadeleye zihinlerinde hazırlanmış" öncü kuvvetlerin dahil olmadığı ölçüde kendi içinde bir hatadır çünkü kitlelerin komünist partiye olan inancını sarsmıştır. Bununla birlikte durum devrimci olarak kalır zira "beyaz diktatörlük uzun süreli olamaz." "Birkaç ay içinde" gerçekleşecek "proleter kitlelerin büyük eylemini" beklemelidir; bunun başarılı olması kesinlikle yalnızca Komünist Parti'nin politikasına ve faaliyetine bağlı olacaktır.[24]

Tek başına kalmış Brandler ve Thalheimer'e gelince, direnirler. Ekim geri çekilişinin "kaçınılmaz olduğunu ve doğrulandığını" düşünürler. Tezlerine göre, bozgunun nedenleri "*objektiftir*; Parti'nin taktik hatalarına atfedilemez."[25] "İşçi sınıfının çoğunluğu *artık* Kasım demokrasisi için mücadele etmeye hazır *değildi* (...) artık işçi konseylerinin diktatörlüğü ve sosyalizm için mücadeleye girmeye *de hazır değildi*", diye açıklarlar. Dolayısıyla temel hata işçi sınıfının komünizme kazanıldığına inanmış olmaktır: bu hata, hem Enternasyonal'in Yürütme'si, hem de Merkez tarafından yapılmıştır. Merkez tarafından yürütmeye yöneltilen eleştiriler yeterince kararlılıkla formüle edilmemiş[26] ve yürütme bunu göz önünde bulundurmamıştır. Bu değerlendirme hatasının sonuçları şöyledir: *a*) ayaklanma için erken bir tarihinin belirlenmesi, *b*) kısmi eylemlerin örgütlenmesinin ve her şeyden önce genel olarak politik hazırlığı teminat altına almanın gerekli olmasının öneminin savsaklanması ve azımsanması, *c*) politik hazırlık ile politik ve teknik hazırlık arasında koordinasyon yetersizliği. Bunların dışında parti, SPD içindeki krizi ağırlaştırmak ve silahlı direnişi örgütlemek için Sakson hükümetindeki konumundan faydalanamamıştır. Brandler ve Thalheimer, şimdilik, askeri diktatörlüğün süresini tahmin etmenin mümkün olmadığını ama partinin acilen bütün gücünü sosyal demokrat etkiyle mücadele etmeye vermesi ve fabrikalardaki örgütlenmesini güçlendirmesi gerektiğini düşünür.[27]

Solun tezleri nüanslarla ilgilenmez. Hemen şunları ifade ederler:

> Ağustos grevi döneminden Ekim olaylarına dek, Almanya'daki nesnel durum iktidarın proletarya tarafından fethedilmesi için olgunlaşmıştı. (...) Ekim ayındaki zafer şansı çok daha yüksekti. Ama parti bir bozgun tehlikesi

24. *Inprekorr*, no 185, 28 Aralık 1923, s. 1564-1566: "Thesen zur Taktik des Oktoberrückzugs und zu den Nächsten Aufgaben der Partei", *Die Internationale*, no 1, Ocak 1924, s. 14-19.
25. Onun 1931 kitapçığında büyük bir ikna yeteneğiyle geliştireceği, Thalheimer için önemli olan tema.
26. Brandler'in sevdiği, yazışmalarında sürekli tekrar ettiği tema budur.
27. Brandler ve Thalheimer, "Thesen zur Oktoberniederlage und zur gegenwartigen Lage", Die Internationale, no 1, Ocak 1924, s. 1-14; Corr.int., no 3, 16 Ocak 1924, s. 29-30.

pahasına bile mücadeleye girebilirdi: o zaman bu mücadele, proletaryaya, komünist parti adına ait güzel devrimci gelenekler sunmuş olabilecek, bu anlamda gelecekteki zaferi hazırlayacaktı.

Oysa olup biten tam tersidir: mücadele etmeden geri çekilmek proletaryayı demoralize etmiş, parti saflarına karışıklık hâkim olmuştur. Bu bozgunun nedenleri: *a)* Merkez'in, Ekim ayına kadar ve Yürütme tarafından kelimesi kelimesine buna zorlanmadan önce, militanları iktidar mücadelesine hazırlama reddi, *b)* kusurlu ve yetersiz bir teknik-askeri hazırlık, *c)* reformist birleşik cephe taktiğinin kullanılması ve sol sosyal demokratlarla "yersiz" ittifak araştırması, *d)* kitleler içinde "komünist programı" geliştirmemeye götüren bir geçiş önerileri propagandası, *e)* bu hataların sonucu olan bir iç mücadele şeklindedir. Parti, "birkaç aylık bir sürede" kendini yeni mücadelelere hazırlamalıdır, bu yüzden de kendi yönetiminden bütün sağcı unsurları acilen bertaraf etmesi gerekir.[28]

Böylelikle tartışma bir karışıklık içinde başlar. Sol kendisine sadıktır ama temel etken çoğunluğun dağılmasıdır. Oysa Merkez'in konumu açık değildir. Thalheimer, Merkez'in "geri çekilmenin kendisini değil", "*mücadele etmeden* geri çekilmeyi" eleştirdiğini belirtmeden edemez: geri çekilme "mücadele etmeden" vuku bulduysa bu Brandler'in hatası değildir. Merkez'in tezleri yoluyla "alt etmek için iki unsura, partinin devrimci iradesine ve geniş alanların mavi ufkuna ihtiyaç duyan eski faydalı saldırı kuramının" geri dönüşünü eleştirir. Onun için –ve bu yargı akla yatkındır– "merkezin tezleri, "goşist" öncüller ile "sağcı" tespitler arasında çelişki dolu bir uzlaşmanın sonucudurlar."[29] Ama Merkez'in konumunun gücü başka yerden kaynaklanır: Rus Partisi'nin politbürosu 27 Aralık'ta Radek'i mahkûm ederek aynısını benimsemiştir:

> Yoldaş Radek kendi yönelimini KPD'nin merkez komitesindeki sağcı azınlığın desteğine ve sol kanadın yadsınmasına –nesnel olarak Alman Partisi'ni bölünmeyle tehdit eden şey– dayandırıyor; oysa Rus Partisi'nin politbürosu, kendi politikasını KPD'nin merkez komitesindeki net çoğunluğun desteğine ve solla işbirliğine dayandırıyor. Üstelik bunu yaparken solun hatalarını eleştiriyor, tavrında doğru olan şeyleri sürdürüyor ve aynı zamanda sağın büyük hatalarını da gözler önüne seriyor.[30]

Politbüro, kararlar önünde boyun eğmeyi ve yürütme üyeliği görevini partiden değil, Enternasyonal'in dünya kongresinden aldığı bahanesiyle

---

28. "Skizze zu Thesen über die Situation und über die Lage der Partei vorgelegt vom Polbüros der Bezirkleitung Berlin-Brandeburg, *Die Internationale*, no 1, Ocak 1924, s. 54-57; *Corr.int*, no 4, 23 Ocak 1924, s. 33-34.
29. A. Thalheimer, "K.P.D.'nin merkez komitesinin tezleri hakkında düşünceler", *Corr. int.*, no 4, 23 Ocak 1924, s. 34-35.
30. *V.K.P.(B.) v Rezoljutsijakh* (1941), I, s. 534, aktaran Carr, *a.g.e.*, s. 236.

kendi partisinin disiplinine uymayı reddeden Radek'in tutumunu "hizipçi" olarak mahkûm eder: aslında Radek Alman meselesi konusunda Troçki ve Pyatakov tarafından da onaylanan ve Rus Partisi'nin yönetiminden geçirmeden doğrudan Yürütme'ye sunduğu tezler hazırlamıştır.[31]

Yürütme'nin 1924 ocak ayı oturumu

İlk savaş 11 Ocak'ta Enternasyonal Başkanlık Heyeti'nde verilecektir. Rus temsilciler Zinovyev, Buharin, Radek ve Piatnitsky'dir. Troçki hastaydı artık hiçbir tartışmaya katılamıyordu. Almanlar kalabalıktır: sağ için Brandler, Walcher ve Clara Zetkin, Merkez için Remmele, Pieck ve Koenen, sol için Thaelmann, Ruth Fischer ve Arthur König.[32]

Radek Almanya'da raporu Yürütme'nin temsilcisi olarak sunar. Öncelikli olarak Yürütme heyetinin solcu sosyal demokratların teslim olmasıyla ve Sakson hükümetinin güçsüzlüğüyle gerekli kılınmış Ekim geri çekilişinin onaylanmasında mutabık olduklarını hatırlatır. Tarihi bir fırsatın kaçırıldığını düşünür. Ona göre, en azından Mayıs ayından önce, Almanya'da devrimci durumun v olduğunun farkına varılmalıydı. Haziran ayında Yürütme'nin bir kez bile bu meseleyi ele almadığını ama yine de olaylarda ortaya çıktığını söyler. Dolayısıyla kendisi dahil Enternasyonal'in yöneticilerinin uygulanamaz hale gelen bir planı uygulamama sorumluğunu hep birlikte taşıdıkları kanaatindedir. Raportör, bütün önemli kararların Yürütme ya da Başkanlık Heyeti tarafından alındığının altını çizer: Zinovyev bütün bunları, Brandler'in, komünist bakanların politik hazırlığı olmaksızın Zeigner hükümetine girmesine –nihayet karar verilmiş– karşı olduğunu ifade ettiğini bildiği gibi eksiksiz bilir. Radek için, Enternasyonal'in Başkanı olarak önemli bir sorumluluk taşıyan Zinovyev'in sorumluluklarından kaçmaya çalışması ve olayın dışındaki nedenlerden dolayı suçu Brandler'e ve kendisine yüklemeye çalışması hiç de kabul edilir değildir.[33]

Temelde Radek, Ekim ayında geri çekilme kararını dikte etmiş olan bazı "nesnel" nedenler geliştirir:

> Bugün Alman proletaryası içinde olup bitenler, Almanya'daki genel durumu, bütün politik faaliyetin çökmesini, ordu dışındaki bütün sosyal sınıflarda olağanüstü bir politik edilgenliği yansıtır yalnızca. (...) İyi bir işçi partisi olsak da hiçbir yerde iyi bir komünist parti değiliz. Durumun aslı da budur.[34]

Ciddi ama Zinovyev'in 12 Ocak tarihli tahkikat konuşmasının ardından Başkanlık Heyetine hâkim olan ortamda devam etme şansı pek

31. *A.g.e. Die Lehren...*, s. 23. Bu tezlerin metni yayımlanmamıştır ve bugün de bilinmez.
32. *Die Lehren..., pek çok yerde.*
33. *Die Lehren...*, s. 5-23.
34. *A.g.e.*, s. 13.

de olmayan bir analiz girişiminin başlangıcı budur. Enternasyonal'in Başkanı için her şey çok daha basittir: oportünist tavırlarıyla Alman Partisi'nin hatalarının sorumlusu olan Radek ve Brandler'dir; üstelik Enternasyonal'in ilk görevi, hem eskisi iflas ettiğinden, hem de solu takip eden işçilerin meşru hoşnutsuzluğunun bir bölünmeyle sonuçlanmasının önüne geçmek için, Alman Partisi'nin yönetimini değiştirmektir.[35] Bir Rapor kaleme alması için bir komisyon kurulur. Bu komisyon Kuusinen başkanlığında, Maslow, Thaelmann, Remmele, Wilhelm Koenen ve Pieck olmak üzere beş Alman'dan oluşur. Clara Zetkin, Brandler ve Radek'in de buna katılmasını ister[36] ama önerisi reddedilir; çoğunluk için durumun anlaşıldığının açık işaretidir bu.

Rus partisinin 13. Konferansı kurul çalışmalarının askıya alınmasından hemen sonra başlar ve muhalefetin ağır bozgununu ortaya koyar.[37] Zinovyev burada Alman meselesine müdahale eder. Rus yönetimi içinde durumun tipik bir devrimci durum olarak değerlendirilmesi konusunda hiçbir uzlaşmazlık bulunmadığının altını çizer. Bununla birlikte hayal kırıklığı büyüktür ve hatanın, zamanın yanlış hesaplanmasında yattığını kabul etmek gerekir. Geçmiş konusunda kendi sorumluluklarını inkâr etmek istemediğini ifade eder ama politbüronun ve merkez komitenin bu meselelerde fikir birliğine dayalı kararlar aldığının altını çizmeyi ister. Buna karşın mevcut ciddi uzlaşmazlıkların üzerinde durur: Radek ve Brandler komünistlerin Zeigner hükümetine girmesini kaba bir parlamenter uzlaşma haline getirmişlerdir. Oysa daha Temmuz ayında, "anti-faşist gün" için sokağa çıkmaktan vazgeçmesini önererek Alman Partisi'ni engelleyen Radek'in kendisidir. Şimdi, bozgunun ardından, sağın oportünizmini gizlemek maksatlı bütün bir felsefeyi hazırlamaya koyulur. Rusya'da kendini "solcu" olarak tanıtmaktan hoşlanan Radek, bugün, Almanya konusunda sağ sapmanın temsilcisidir ve Zinovyev'e göre bu bir tesadüf olamaz. Pyatakov'la birlikte "Enternasyonal'e fraksiyonel mücadeleleri dahil etmeye" çabalamıştır.[38] Buharin ithamı tamamlar: ona göre bozgunun sorumlusu Brandler'dir zira birleşik cephe politikasını sosyal demokrasinin etkisini kırmak için kullanmak yerine yalnızca onunla işbirliği yapmak için kullanmıştır.[39]

Radek şiddetle kendini savunur. Evet, durum devrimciydi ama ne var ki Parti bundan faydalanamamıştır. Enternasyonal'in yönetimi Alman Merkezi'yle aynı sorumlulukları taşır. Kendi partilerinin ve tek sorumluları olmadıkları Enternasyonal'in zayıflıklarının kurbanı

35. *A.g.e.*, s. 58-80.
36. *A.g.e.*, s. 81.
37. P. Broué, *a.g.e.*, s. 195-198.
38. Zinovyev'in, Alman meselesine ilişkin konferansa raporundan bölümler, Komünist Bülten, no 8, 22 Şubat 1924, s. 205-210.
39. J. Degas tarafından aktarılan tutanak, *a.g.e.*, II, s. 70.

olduklarını ortaya koymak için, Brandler ve Thalheimer'in devrimci ve enternasyonalist militan geçmişlerini hatırlatır. Buharin'i, Alman Partisi'ni tanımayan delegelerin cahilliğinden alaycı bir şekilde faydalanmakla suçlar ve şu yorumda bulunur: Brandler bir oportünist, bir sağcıysa neden Yürütme bunu daha önce ifade etmedi? Brandler meşhur hatalarını yaparken Yürütme ne yapıyor, ne söylüyordu? Yöneticilere şunu sorar: "Bozgunların değil, yalnızca zaferlerin sorumluluğunu mu üstleniyorsunuz?" Yürütme tarafından Merkez'in 3 Kasım tarihli kararına yapılan tek düzeltmenin faşizme ve sosyal demokrasiye karşı olan sloganlara "Kahrolsun Brandler!" sloganını eklemek olmuştur.[40]

Sonuç olarak, bir çekimser –muhtemelen onunki– olmak üzere, oybirliğiyle konferans Radek'e, Enternasyonal içindeki Alman meselesi tartışmasında Rus Partisi'nin disiplinine uymasını bildirir.[41]

Enternasyonal'in kararı

19 Ocak'ta Kuusinen komisyonu raporunu heyete sunar. Kararı kesindir: "kısmen oportünist sapmalara yüklenebilir farklı alanlarda yapılan hatalar ve eksiklikler bütünü." Bir değerlendirme hatası: "Parti, devrimci durumun olgunlaştığının çok sonradan farkına varmıştır" ve "Yürütme'ye gelince, sonucun yakın oluşuyla yeterince ilgilenmemiştir." Taktik hatalar: spontan eylemleri engellemiş ve ertelemiş olmak, onlara politik hedefler atfetmemek, sovyetler lehine ajitasyon yapmamak, bütün proletaryanın eylemi olmalıyken kendini tek bir partinin eylemine dönüşen şeye adamak için fabrika konseylerinin ve eylem komitelerinin güçlendirilmesini savsaklamak. Politik örgütlenme eksiklikleri: Parti için yeterli üye toplamamak, kitleleri teknik hazırlıklara yeterince katmış olmamak. Güç değerlendirmesi hataları: sosyal demokrasinin sabotaj kapasitesini küçümsemek, solcu sosyal demokratlar ve eylem yeterlilikleri konusunda yanılsamalar. Yalnızca Saksonya yönüne yanlış yönelim: alternatif bir plan ya da taslak olmadan tek bir karta oynamış olma hatası.

Bütün bu hatalar tarihsel hakikate karşı gözle görünür bir küçümsemeyle, komisyon tarafından yalnızca Alman Partisi'ne yüklenir. Aslında metin, Sakson hükümetine "bir kitle hareketi temelinde" girmek gerekli olacağını beyan etmekte tereddüt etmez ve komünist bakanların "üzücü bir yetersizlik" sergilediklerini belirtir.[42]

Başkanlık Heyeti, Clara Zetkin ve Radek'inki olmak üzere ikiye karşı dört oyla raporu benimser, sonra da, olayların daha önceden işlenen

---

40. *A.g.e.*, s. 71.
41. V.K.B.(b) Rezoljutsijakh (1941), I, s. 556, aktaran Carr, *a.g.e.*, s. 239.
42. *Die Lehren...* içindeki çözüm metni, s. 95-109.

hatalar sayılması yüzünden, Ekim ayındaki geri çekilme kararının doğru olduğunu belirten Pieck'in bir düzeltmesini reddeder.[43]

Böylelikle zemin hazırlanır, tartışma 21 Ocak'ta yeniden başlayacaktır. Kendi zaferinden emin ve kuşkusuz kararsızları korkutmama heveslisi Zinovyev, bu defa uzlaştırıcı olarak ortaya çıkar ve kendi kapanış raporunda Pieck düzeltmesinin özünü yeniden ele alarak muhalefete el uzatır:

> Yalnızca partinin hataları ve zayıflıkları yüzünden değil, işçi sınıfının kendisinin acizlikleri yüzünden de Ekim ayındaki geri çekilme kesinlikle gerekliydi. Elbette fırsatı kaçırdığımızı söyleyecek emekçiler olacaktır.[44]

Brandler taraftarlarının yakalanan şansın farkına varması için verilen ödün yeterlidir: Yürütme'nin dayanışmasını karşılıklı sürdürmek için Clara Zetkin birlik kaygısıyla, ondan daha fazla hayal kırıklığına uğramış olan Radek gelenek kaygısıyla önerge lehine oy kullanacaklarını ilan ederler. Bununla birlikte her ikisi de Brandler gibi, Zinovyev'in daha yeni yapmış olduğu şekilde, önergenin, geri çekilmenin gerekli olmasını ve solun sorumlulukları konusunda sessiz kalmasını açıkça kabul etmemesine üzülürler.[45]

Polonya heyeti adına aynı şekilde Başkanlık Heyeti'nin önergesi yönünde oy kullanan Prouchniak, Yürütme'nin kendi sorumluluklarını gizlediğine dikkat çeker ve bu tavır konusunda üzüntülerini ifade ederken bir uyarıda bulunur:

> Dünyanın devrimci proletaryasının en önemli lideri Lenin'in artık Enternasyonal'in yönetimine katılmamasından ve dünya devrimci proletaryasının tanınmış lideri Troçki'nin yetkisinin Rus Komünist Partisi tarafından sorgulanmasından beri komünist Enternasyonal yönetiminin otoritesinin sarsılmış olduğu tehlikesi mevcuttur. (...) En seçkin liderlerden biri olan Radek'e karşı yöneltilen oportünizm suçlaması haksız olmakla kalmayıp, Enternasyonal liderlerinin otoritesine son derece zararlıdır. (...) Alman sorununun değerlendirilmesinde Komünist Enternasyonal'in en tanınmış liderleri arasındaki görüş ayrılıkları, yaşayan devrimci bir partide kaçınılmaz olankilerin benzeridir.[46]

Ama böyle ilkeleri destekleyen ileri gelen yoldaşlar, sonuç olarak bu ilkelerle kesin olarak çelişen bir önergeyi benimser. Yıllar sonra, Thalheimer, Zinovyev'in tavrının Radek'in, Brandler-Troçki-Radek ittifakı hakkında dile getirdiği tehditleri engelleme arzusuyla açıklanabileceğini yazacak ve her durumda onun suçsuz olduğunu ileri sürecektir:

---

43. *A.g.e.*, s. 82. Yalnızca Radek ve Zetkin, Pieck düzeltisini oylar. Davetliler arasında, onu Pieck düzeltisi için, on biri çözüme karşı oy kullanır (*a.g.e.*).
44. *A.g.e.*, s. 83.
45. *A.g.e.*, s. 84-87.
46. *A.g.e.*, s. 93-94.

> Radek'in beyanı tamamen kendi hayal ürünüydü. Kimse ona eğer saldırırlarsa Troçki'yi savunacağımızı söyleme yetkisi vermemişti. (...) Haberdar olur olmaz *Die Internationale*'de Troçki'nin düşüncelerine karşı yazdım.[47]

Aslında Zinovyev ve müttefikleri için o zamanki büyük mesele iktidardı, Troçki'ye ve muhalefete karşı mücadeleydi, olayda kendini iyiden iyiye hissettirmiş bir saygınlığı kurtarmanın gerekliliğiydi. Birkaç hafta sonra Guralski-Kleine, Troçki'yi reddetmenin onlara hiç faydası olmadığını Brandler ve Thalheimer'e anlatarak bunu açıklayacaktı:

> Alman meselesi konusunda Brandler-Thalheimer ile Radek-Troçki arasındaki ittifak tesadüfi değildir. Temel meseleleri ilgilendirir: Rus Komünist Partisi'nin ve Avrupa partilerinin Bolşevikleştirilmelerinin önüne geçilmesi ya da Rus Komünist Partisi'nin korunması ve Avrupa partilerinin Bolşevikleştirilmesi.[48]

"Brandlerizme" ve "Troçkizme" karşı mücadele

Takip eden aylarda, Yürütme, bütün direniş ve eleştiri merkezlerini ve Troçki'ye olası tüm desteği boğmak için Bolşevikleştirme sloganını kullandı. Fransa'da Souvarine, Rosmer, Monatte, Polonya'da Warski, Walecki, Wera Kostrzewa bu şekilde elenir. Almanya'da parti saflarındaki hayal kırıklığı büyük ve militanların çoğunluğunun şiddetle karşı çıktığı Brandler'e yöneliktir. Ama Zinovyev'in saldırısı, hiç dile getirmeden bu duyguyu kullanır. Anlamı, Mart Eylemi'nin, Komintern'in3. Kongresi'nde Lenin'e karşı koyanların eyleminin ertesinde aldığı anlamla aynıdır: Yürütme ve arkasındaki Rus Partisi her türlü eleştirinin üzerinde olmalıdır. Ulusal partilerin yöneticileri ortak yapılan hatalar yüzünden günah keçileri arar.

Bolşevik Parti'nin moral üstünlüğü, kimsenin onun yöneticilerinin isteklerine direnmeyi ciddi olarak düşünmeyeceği şekildedir. Bunun sonucu, kısa sürede, tam bir inisiyatif ve zaman zaman politik akıl eksikliğiyle, Moskova'nın kayıtsız şartsız, kör ve hatta çelişkili direktiflerine boyun eğmekle nitelenen komünist yöneticilerin ortaya çıkmasıdır. Böylelikle Alman merkez komitesi 19 Şubat'tan başlayarak Başkanlık Heyeti'nin kararını onaylar ve Remmele Brandler'in yerini aldığından vekaleten Thaelmann'la birlikte solun iki, merkez komitenin beş üyesinden kurulu yeni bir Merkez atar.[49] Yeni Merkez hemen Rus muhalefetinin "Menşevik" ve "anti-Leninist" eğilimlerine karşı tavır

47. Thalheimer, *a.g.e.*, s. 11.
48. *Die Internationale*, no 4, 31 Mart 1923, s. 161.
49. *Inprekorr*, 18 Şubat 1924, s. 244-248; *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Cilt 4, s. 20.

alır.[50]. Solun şiddetli saldırıları partide bir "cadı avı" atmosferi yaratır ve Merkez çabucak aşınır.

Kongre, Nisan 1924'te Frankfurt am Main'de gizlice toplanır. Hazırlığı en kötü koşullarda gerçekleştirilmiştir: 121.400 militan –Eylül 1923'te 267.000'e karşı118 delege seçmiştir, aralarında yalnızca 11'i Brandler taraftarıdır ve sonuç olarak hiçbiri onun sunduğu metni oylamayacaktır. Sol ve onunla birlikte "Brandlerizmin kalıntılarının kökünü kazımaya" aday olan bir karar galip gelir. Yürütme delegesi Manuilski ile sendikaların sistemli olarak dağılmasına yönelik bir politikayı destekleyen ve partinin 3. kongresiden itibaren "proletaryanın en geride kalmış unsurlarının fethine" odaklanmış taktiğini bütünüyle reddeden solun liderleri arasında çok sayıda mücadele ve çatışma yaşanır.

Bu çerçevede Clara Zetkin'in –Manuilski'nin "provokasyon" olarak nitelendireceği– bir mektubu, bütün enerjileriyle Almanya'da devrimci bir partinin inşasına gayret eden militanların seslerinin son yankısı gibi çınlar:

> Kitlelerin devrimci duygusunun hiçbir politik içeriği, hiçbir politik hedefi yoktu. Temel ve sezgisel olarak kalıyor, açık devrimci bir anlayışa, kararlı bir kavga arzusuna, cesur bir mücadeleye dönüşmüyordu.

Partinin görevi bu bilinci ve bu iradeyi ona kazandırmaktı, bunu ihmal etmişti. "Nihai mücadeleye" odaklanmışken, kitleleri seferber etmeyi başaramadı. Bu noktada, ilki, saldırının Büyücü Merlin'in rolünü oynayacağını hesap ettiğinden, ikincisi, Parti yoluyla yaptıramadığı işi yapmak için sol sosyal demokratlara güvendiğinden sola da sağa da iltimas geçilmez. Alman burjuvazisi, Saksonya'da bir işçi hükümetinin ortaya çıkmasının Almanya'da iktidar meselesini doğurduğunu tam olarak anlamışken Alman proletaryası bunu kavramamıştır zira Komünist Parti "proleter kitlelerin bilincinde Sakson deneyimini silahlı ayaklanma fikriyle birleştirmek için pratik anlamda hiçbir şey" yapmamıştır. Clara Zetkin, Ekim ayında geri çekilmenin gerekli olduğunu ekler ve yöneticiler partiye, Brandler ve yakınlarına karşı cadı avından başka bir faaliyet önermediğinden durumun o gün bugündür kötüye gittiğini belirtir. Ona göre, Almanya'da Brandler, Thalheimer, Walcher ya da Pieck gibi adamların yönetici rolü oynamadığı gerçek bir komünist parti kurmak imkânsız olacaktır.[51]

Bu argümanları 3. Enternasyonal'in 5. Kongresi'nde tekrar edecek, kendi alanında gerçekleşse bile Brandler'e izin vermiş olmaktan az da olsa suçlu sayılan Yürütme'nin sorumluluğunun altını çizecektir.[52]

---

50. Aktaran J. Degras, t. II, s. 85.
51. *Bericht über die...IX*, s. 85-96.
52. *5. Kongre. Analitik Tutanak*, s. 101-105.

Brandler belki de Ağustos ayında fırsatın kaçırıldığını kabul eder ama o sırada Berlin'de Parti'yi yönetenlerin suçlayanlar arasında yer aldığını belirtir.[53] Radek bir şeytan gibi tartışır, müdahale eder, karşılık verir ve genelde yerinde dokundurmalarda bulunur.[54] Thalheimer, Brandler ve onun Rus muhalefeti mahkûm ettiğini hatırlatır ve "Enternasyonal'deki Rus partisi hegemonyasının tarihsel bir gereklilik" olduğunu ifade eder.[55] Polonyalı Wera Kostrzewa, gizli oturumla, Enternasyonal'de yaratılan "sürekli mücadele, gerilim ve öfke ortamını" protesto edecektir.[56] Ama boşuna. Zinovyev hesaplaşmaya devam eder: sosyal demokrasi "faşizmin bir kanadına" dönüşmüştür ve Sakson bölümü, "Radekçilik" ve "Brandlerciliğin" rolü, KPD ve Enternasyonal'de sosyal demokrat etkinin boyutunu ortaya koyar.[57]

Birkaç ay sonra uluslararası durum konusunda ilk defa bir rapor kaleme almaya girişen Stalin, "komünist partilerin devrimci yardımı" adını verdiklerinin zaferinden sonra Batı Avrupa'da devrim perspektiflerinin önünü açmaya çalışır. Ona göre en temel güçlük, bu partilerin bir taraftan "sosyal demokrasi ekolüne" ait olan insanlardan, diğer taraftan da "eyleme yetersiz bir şekilde katılmış" gençlerden oluşması gerçeğinde yatar. "Olağanüstü bir devlet aygıtını" elinde bulunduran ve "işçi sınıfı üzerinde büyük bir etkiye sahip olan" "bütün eski düzenbazlarıyla" birlikte sosyal demokrasinin yardımından faydalanan sağlam bir burjuvazi karşısında, "böyle partilerin burjuvazinin hâkimiyetini akşamdan sabaha devirebileceğini düşünmek garip bir hatadır." Öncelikli olarak onları "gerçekten Bolşevik partilere" dönüştürmek gerekir; ona göre bu görev, 1923 Ekim bozgununun ve Rus muhalefetinin ezilmesinin, "partinin kitlelerine bu meydan okumasının", militanların gözünü açmasından itibaren mümkün olur.[58]

KPD "Bolşevikleştirme" süreci aracılığıyla sonradan Stalinist adını alacak yeni tipte bir partiye dönüşmeye başlar.[59]

---

53. *A.g.e.*, s. 84-86.
54. *A.g.e.*, s. 73-78.
55. *A.g.e.*, s. 87.
56. Aktaran K. S. Karol, Polonya İçin Vize, s. 45.
57. *5. Kongre...*, s. 131-135.
58. "Uluslararası Mesele Konusunda", 2. Bölüm, *Komünist Bülten*, no 45, 7 Kasım 1924, s. 1053.
59. Konumuz dışında bu mesele hakkında bkz.önceki sayfalarda sıklıkla bahsettiğimiz Hermann Weber'in özeti: *Die Wandlung des deutschen Kommunismus Die Stalinisierung der K.P.D. in der Weimarer Republik* (2. Cilt 1970).

Dördüncü Bölüm
Tarihin Mahkûm Ettiği Bir Teşebbüs mü?

43
Tarih ve Politika

Alman komünist hareketinin tarihi, geçen yarım yüzyıl boyunca hiç kuşkusuz çağdaş tarihin başka herhangi bir konusundan daha fazla gündelik ideolojilerin ve politikanın icaplarına boyun eğmiştir.

1927'de gerçekleştirilen K.P.D.'nin 11. Kongresi,Parti'nin tarihinin yazılmasına ve yayımlanmasına karar vermişti.[1] Şubat 1932'de, o zamanlar K.P.D.'nin Başkanı ve önde gelen yöneticisi olan Thaelmann, bağımsızların Halle Kongresi'ndeki bölünmesine ve sol bağımsızların 3. Enternasyonal'e katılmasına kadar bu görevin en azından ilk kısmına çabucak girişilmiş olacağını bildirmişti.[2] Nazizmin 1933'teki zaferi ve K.P.D.'nin yasadışı ilan edilmesi, politik güçlükler söz konusu olduğu müddetçe, bu girişimi de *sine die* (süresiz) erteleyecekti. Komünist olmayan bir tarihçi, M. Ossip K. Flechtheim'in[3] gerçekleştirdiği ilk incelemenin –Ruth Fischer'inkini yakından takip eden[4]– ortaya çıktığını görmek için İkinci Dünya Savaşı'nın sonunu beklemek gerekmiştir. Batı'nın Alman, İngiliz ya da Amerikalı pek çok tarihçisi, şu veya bu bakımdan, K.P.D.'nin ilk yıllarının tarihini yeniden tasarlamaya girişmiş ve onun mirasçısı olduğunu iddia eden demokratik Alman Cumhuriyeti, 1938 tarihli *P.C.R.'nin Kısa Tarihi*'nin bazı paragraflarında, belgeler ve yorumlardan oluşmuş, yer yer çarpıtılmış bir seçkide kalmıştı. R.D.A.ve onun yönetici partisi S.E.D.'nin –teorik olarak K.P.D.'nin takipçisi– genç kuşaklara kendi tarihlerinin "resmi" versiyonunu, meşhur *Grundriss der Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*'u sunabilmeleri için 1962-1963 senelerini beklemek gerekmiştir.[5]

Aslında Alman komünist hareketinin tarihini yazmak, öteki "resmi" komünist partilerin tarihini yazmakla aynı güçlükleri ortaya koyar:

---

1. *Bericht über die Verhandlungen des IX. Parteitages der K.P.D.*, 2-7 Mart 1926, s. 416.
2. Thaelmann, *Der revolutionäre Ausweg und die K.P.D.* (29 Şubat 1932 konuşması), s. 95.
3. Ossip K. Flechtheim, *Die K.P.D. in der Weimarer Republik*, Offenbach a. M., 1948.
4. Ruth Fischer, *Stalin and German Communism. A Study on the Origins of the State Party*, Cambridge, 1948.
5. Önce, Ağustos ve Eylül 1962'de Ulbricht tarafından *Einheit*'in iki özel sayısına dahil edilen tasarı biçiminde.

olayların ve tespitlerin dönemin politik gerekliliklerine uygun bir şekilde periyodik olarak yeniden düzenlenmesi, "sapmacı", "hain" ya da "dönek" olarak görülen militanların rolünün çarpıtılması ya da bastırılması, taraflı yorumlar, belgelerin tahrif edilmesi ya da seçilip ayrılması, geçmişin ideolojik ya da taktiksel buyruklar uyarınca yeniden inşa edilmesi. K.P.D.(S.)'nin ilk yıllarının bilimsel tarihinin son denemesini eski bir Spartakist olan Ernst Meyer'den dinlemek için 1927'ye uzanmak gerekir.[6] Yazar, ölümünün hemen öncesinde "arabulucu" olarak neredeyse hemen dışlanmıştır.

K.P.D.'nin ileri gelenlerinin çoğunluğu, aslında önce "Bolşevikleştirme", sonra Stalinleştirme denilen dönem boyunca zaman zaman muhalefet saflarına geçer; bu da onların geriye dönük olarak her türlü "olumlu" rolü reddetmelerine yol açar. Troçki'nin Bolşevik tarihinden kökten bir şekilde ortadan kaldırılmış olması gibi yok sayılmış ve isimlerinin zikredilmesi gerekli olduğunda geleneksel "halkın düşmanları", "hainler" ya da "dönekler" sıfatlarıyla anılmış partinin 1918-1923 arasındaki belli başlı yöneticilerinden olan Paul Levi ve Karl Radek böylelikle resmi tarihten silinir. Yine, 1923 bozgununun günah keçileri olan Brandler ve Thalheimer, onlarla birlikte "sağcılar" Walcher, Frölich, Böttcher, "goşistler" ya da "ultragoşistler", Urbahns, Rosenberg ve Korsch gibi Ruth Fischer ve Maslow ve nihayet Ernst Meyer gibi "uzlaştırıcılar" ortadan kaybolur. Sovyetler Birliği'nde ve ardından savaştaki Avrupa'da 1936-1939 yıllarının büyük temizliği, Heinz Neumann, Hugo Eberlein, Remmele, Hans Kippenberger, Flieg, Leow, Schulte, Schubert ve sonradan Willi Münzenberg gibi ne olursa olsun kendini uzun süre K.P.D.'deki Stalinci fraksiyona adamış başka yöneticilerin –infaz edilmiş ya da hapishanede ölmüş– yok olup gitmesini getirecektir.[7]

K.P.D.'nin tarihi bütün bu seneler boyunca yalnızca Wilhelm Pieck ve Walter Ulbricht'ler gibi yöneticilerinin ellerindeydi; onların rolü 1923 tarihi sonrasında Stalinci ve mücadeleyi en eski taraftarlara yönelten fraksiyonun ajanları olarak başattı. Onlar için kendilerini aklamak, geçmişin bütün aşamalarında doğru tavrı göstermek ama aynı zamanda ve bilhassa bu geçmişten, aygıttaki hâkimiyetlerinin ve Rus Partisi'nin Enternasyonal'deki hâkimiyetinin icaplarına uygun bir imaj çıkarmak söz konusuydu. K.P.D.'nin tarihi, "küçük burjuva eğilimlerini ve sapmaları", sosyal demokrat geleneğin ağırlığını yani Stalinci model gereği "sınıf düşmanının faaliyetlerini" ortadan kaldırmak amacıyla zirveden yürütülen –Rus partisinin Stalinci yönetiminden– bir dizi bilinçli çabaya dönüşüyordu. Şu ya da bu zamanda Stalinci fraksiyondan başka tutum

6. Ernst Meyer, "Kommunismus", *Volk und Reich der deutschen*, II. Cilt (Berlin, 1929).
7. Weber, *a.g.e.*, I, s. 357; II, farklı biyografiler.

alanların hepsinin rolünü küçümsemeyi, ortadan kaldırmayı ya da doğasını değiştirmeyi kendine görev ediniyor, 1933'e kadar Thaelmann, ardından Walter Ulbricht için durumun bu olması gibi, "kişi kültü" gösterilerine kadar giderek ajanlarının K.P.D.'deki rolünü yüceltmeye çalışıyordu. Stalin'in, tarihi yazmak için "kâğıda" ihtiyaç duyan ve "kâğıt parçalarına" bir değer atfeden "bürokratları" mahkûm etmesinden beri eski belgelerin eksiksiz yayımlanmasıyla uyuşmayan hatta tehlikeli bir iş sayılan bu görev, ilk yıllar boyunca olan üretimin, R.D.A.'nın "tarihi" kurumlarının yoksulluğunu ortaya koyar.[8]

Geçmişte ezilmiş muhalifleri yalnızca basitçe anmak, aslında genç kuşakların gözünde gündelik yaşamın ve resmi söylemin temsil ettiklerinden epey farklı olarak Bolşevizmin ve Parti'nin, amaçlarının, yöntemlerinin, kendi doğasına dair anlayışı yeniden canlandırma tehlikesi arz ediyordu. Lenin zamanının Komünist Enternasyonal'inin, sosyalizmin tek bir ülkede inşa edilmesini değil, dünya devrimini amaçladığını ya da Bolşeviklerin genel olarak Rus halkının, özel olarak da partilerinin Mesihsel alınyazısına inanmadığını, tam tersine Rus Devrimi'ne ancak dünya ölçeğinde yenilgiye uğratan bir devrimin en kolay ilk aşaması olarak baktıklarını hatırlatmak ihtiyatsız olurdu. Genç kuşaklara –özellikle 1956'dan, Polonya ve Macaristan'daki işçi konseyleri patlamasından başlayarak– işçi ve asker konseylerinin Alman Devrimi'nin tamamen Sovyet tarzı bir devrimin özelliklerine büründüğünü açıklamak tehlikeliydi. Yine o zamanlar Almanya'da Stalinci tarih yazarlarının ortaya koyduğu Bolşevik Parti'nin benzeri, "Marksizm-Leninizm'e" bulanmış kadrolarıyla, R.D.A.'nın tek partisi, etkili S.E.D.'nin geriye dönük izdüşümü olan onun yanılmaz aygıtıyla birlikte "merkezileşmiş ve tek bir blok olarak kalıba dökülmüş" alt edilmez falanja az çok benzeyen parti bulunmadığını açıklamanın tehlikeli olduğu gibi. Nihayet, Almanya'da Alman koşullarına uyarlanmış Bolşevik tipte bir parti kurmak için –aslında bu kuruluş, tarihinin ilk yıllarında proleter demokrasi geleneklerine, örgütlü eğilimlerin ve hatta fraksiyonların tanınmasına, genel üye ve lider toplantılarının, azınlıklara bırakılan karşı raporların , kapsamlı tartışmaların yapılmasına, basının muhalif akımlara açılmasına, azınlıkların yönetici organlarda temsil edilmesine dayandığında– Alman militanların Rus Devrimi'nin liderlerinin çabalarının izini sürmek olanaksızdı.

8. Stalin, *Proletarskaja Revoljutsija*'ya bir mektubunda, Lenin'in 1914'ten önce II. Enternasyonal'in oportünistleriyle bir kopmaya yönelmediğini, Kautsky'i bir "Ortodoks Marksist" kabul ettiğini yazmış olmaktan ve yine Lenin'in merkeze karşı Alman soluyla dayanışma içinde olmadığı tespitinden dolayı suçlanan tarihçi Sloutski'ye şiddetle saldırmıştı. Sloutski'nin, Stalin tarafından savunulan tez yönünde "belge bulunamadığı" argümanı, Stalin'in öfkesine neden oluyordu: "İflah olmaz bürokratlardan başka yalnızca kâğıt belgelere kim güvenebilir? Arşiv fareleri dışında, partileri ve liderleri yalnızca ifadelerine göre değil, her şeyden önce eylemlerine göre denetlemek gerektiğini kim anlar? (Stalin, Leninizm Meseleleri, t. II, s. 67).

Bolşevizmin tarihi, bir dizi önemli hususta, onu meşru mirasçısı ve halefi olduğunu iddia eden Stalinizmin tam zıttı olarak ortaya çıkaran örnekler bakımından çok zengindir. Alman komünizminin tarihi, bu açıdan belki çok daha zengindir. 1930'ların başlarında, Stalin, Rus tarihçileri[9] hizaya getirmek ve Radek'in, kavşak noktası dünya[10] komünist hareketini doğuracak 'akımlar' kuramını "ezmek" için Luxemburg'un kişiliğine ve rolüne saldırıyordu. Bu saldırı, sosyal demokrasiye karşı bilinçli bir mücadelede inşa edilen, her şeyi bilen "Bolşevizm" ve "Leninizm" dogmasını empoze etmek için yapılmalıydı. Stalinist dönemin genel eğilimlerinden biri, Lüksemburg'u "gözünde büyütenlere" yönelik saldırıların acı tonuydu. Luxemburg ve Spartacist yoldaşları giderek şüphe uyandırıyorlardı çünkü Bolşevik liderliğini eleştirdiler ve işçi demokrasisine ve kitle inisiyatifine büyük bağlılıklarını açıkladılar. Bu bakış açısından, S.E.D.'in kuruluşu sırasında oğul Friedrich Ebert gibi eski sosyal demokratlara karşı ihtiyatlı tutumların gösterdiği gibi sosyal demokrasinin "rehabilitasyonu" bile daha kolaydı.

"Stalinleştirmeden uzaklaşma" bu durumu biraz değiştirecekti. Sovyetler Birliği'nde arşivlerin göreceli olarak açılmasıyla, yeni yöneticilerin "kişi kültüne" ve Stalin'in kendisine karşı olan saldırılarıyla teşvik edilmiş, 1953 ve bilhassa 1956'dan başlayarak genç kuşaklar tarafından ortaya konan merak ve hakikat arzusuyla ateşlenmiş araştırmacılar, tamamen bir "Parti ruhundan" esinlenmiş yani iktidar tarafından dikte

---

9. Stalin, Sloutski'ye karşı mektubunda solcu sosyal demokratlar Parvus, Rosa Luxemburg ve onların "yarı Menşevik kokteylinin bie "eleştirisine" girişir. Sloutski'yi onları savunmakla suçlar çünkü "Troçkizm, karşı devrimci burjuvazinin öncü müfrezesiyken" bizzat kendisi "Troçkisttir" ve şu sonuca ulaşır: "Troçkizm karşısında kırılmış ve kamufle edilmiş liberalizmin, suça ve ihanete yakın bir ahmaklık olmasının nedeni işte budur" (s. 69). 1 Aralık 1931 tarihli "Tarihin Bolşevik Bir İncelemesi" üzerine bir konuşmasında Kaganoviç, "pek çok temel mesele hakkında, (...) Rosa Luxemburg'in Bolşeviklerle hem fikir olmadığını ve merkeze yakın durduğunu ve "Troçki ve Troçkistlere çok daha yakın olduğunu" söyler (*Corr Int.*, no 114, 23 Aralık 1931, s. 1257).

10. Bir önceki notta aktarılan konuşma sırasında Kaganoviç: "Radek de Marksist tarihçilerin fraksiyonundan bahsetmiştir. Konuşmasından, Komünist Enternasyonal'in, işçi hareketinde iyi olan ne varsa kendi saflarında topladığı, Bolşevik partiye boşalan akımları ve akışları Komünist Enternasyonal'de unutma hakkına sahip olunmadığı çıkar. Radek, bu akışlar teorisinin temsil ettiği şeyi anlamış olmalıydı. (...) Radek'in bu akışlar teorisinin, grupların ve fraksiyonların özgürlüğünün temelini oluşturduğunu anlaması gerekir. Bir akarsuya katılanırsak ona akışına sahip olma olanağını da vermek grekir. Hayır yoldaşlar, partimiz bir akarsu rezervuarı değildir, hiçbir akarsuyun muhafaza edemeyeceği çok güçlü bir nehirdir zira yolumuza çıkabilecek bütün engelleri kaldırabilecek her türlü olanağa sahiptir", diyecektir (*a.g.e.*, s. 1260). Radek'in, 1919'da Enternasyonal adına yazdıklarını hatırlayalım: "Komünist Enternasyonal, Lloyd George, Clemenceau, Scheidemann ve Hilferding'in tasarladığı gibi, Sovyet hükümetinin hünerli bir ürünü değildir. (...) Komünist Enternasyonal, eski Enternasyonal'in, savaş sırasında ifade edilen ve desteklenen bütün devrimci eğilimlerinin toplamıdır. Onun tohumları, bu tohumları eken yalnızca Bolşevikler değil, (...) aynı zamanda (...) Debs, De Leon, I.W.W.'nin kahraman mücadelecileri, (...) Loriot ve Monatte gibi Jules Guesde, (...) Rosa Luxemburg, Warski, Tyszka, (...) o dönemde dalga geçilen Hollandalı tribünistler, (...) biz, solcu Alman radikallerin on yıl boyunca tamamladığımız çalışma" (Die Entwicklung..., s. 62).

edilen politik gereklilikleri hesaba katan Batılı tarihçilerin metinlerini aşabilecek daha bilimsel bir tarih yerleştirmeye çalışacaktı. Alman komünizm tarihinin bir dereceye kadar ilk resmi versiyonu, *Grundriss* üzerine yazım ve ardından tartışmalar bu koşullarda gerçekleşmiştir. Yöneticilerin tezleri bu tartışma aracılığıyla kısmen ve dolaylı yoldan olsa da ilk defa söz konusu edilmiş olmalıdır.

1957'de eski militan[11] tarihçi Robert Leibbrand, *Einheit* Gazetesi'nde meşhur *Abrégé*'de[12] sergilenmiş Stalinci tezi eleştirir; söz konusu teze göre 1918 Kasım Devrimi "sosyalist değil, bir burjuva" devrimidir ve bu devrimde işçi ve asker konseyleri sovyetler gibi çifte iktidar organları olmayıp, sosyal demokratlar, bağımsızlar ve öteki Alman Menşevikler tarafından "egemen olunduğu" için burjuvazinin basit "araçları" olarak kalacaktır.[13] Ona göre Alman devrimi, "tarihsel görevleri, temel güçleri ve proletaryanın hedefleriyle mağlup olmuş "sosyalist bir devrimdi." Alman Devrimi'ni "burjuva devrimi" olarak nitelendirmenin, Alman proletaryasının bu büyük hareketinin küçümsenmesiyle, önemsizleştirilmesiyle eşdeğer olduğunu öne sürmüştür.[14]

Leibbrand'ın bu çabası, daha sonradan başka bir tarihçi, daha kıdemlilerden eski Spartakist militan Albert Schreiner tarafından desteklenir; bir tarih dergisinde meseleyi derinlemesine inceledikten sonra, 1918 Kasım Devrimi'ni bir "burjuva devrimi" olarak gören "kendi" eski yorumundan vazgeçtiğini bildirmek zorunda kaldığını yazar.[15] O zaman genç bir tarihçi Roland Bauer, Kasım Devrimi'nin çağdaşı Alman belgeleri kadar Rus belgelerine ve özellikle Karl Liebknecht ve Lenin'in su götürmez metinlerine dayanarak Stalinci "burjuva devrimi" tezine şiddetle karşı çıkar. Bu tezin aynı zamanda Walter Ulbricht'in tezi olduğundan kimsenin haberi yoktur. İki temel tezin, "demokratik-burjuva devrimi" ve "zafer kazanmamış proletaryan devrimi" tezinin çatışması hakkındaki tartışmayı özetleyerek "daima daha geniş bir tarihçi halkasının katıldığı ikinci tezin, "Marksist tarihçilerin eski yorumu da olduğunun altını çizer.[16] Çıkardığı sonuç kesindir:

> Kasım Devrimi bitmemiş ve mağlup olmuş bir devrimin özelliklerini taşıyordu. Böyle bir değerlendirme Marx, Engels ve Lenin'in proleter devrim

11. Leibbrand 1923'te Halle Komünist Gençlik sekreteri, Ağustos'ta, Cuno'ya karşı grev komitesi üyesiydi (Ersil, *a.g.e.*, s. 80 ve 322).
12. *Geschichte der Kommunistischen Partei der Sowjetunion (Bolschewiki). Kurzer Lehrgang*, Moskova, 1939.
13. *A.g.e.*, s. 279.
14. R. Leibbrand, "Zur Diskussion über den Charakter der November revolution", Einheit, no 1, Ocak 1957, s. 107-108.
15. A. Schreiner, "Auswirkungen der Grossen Sozialistischen Oktober revolution auf Deutschland vor und während der Novemberrevolution", Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, no 1, 1958, s. 32.
16. Roland Bauer, "Uber den Charakter der Novemberrevolution", *a.g.e.*, s. 142.

konusundaki görüşlerine olduğu kadar Spartaküs Birliği ve Alman Komünist Partisi tarafından Kasım Devrimi'ne ilişkin değerlendirmelere de uyumludur.[17]

Temel fakat derin içerimleri ve sonuçları olan bu tartışma başlar başlamaz yetkililer tarafından kapatılır. Walter Ulbricht bu noktada Politbüro'da gerçekleşecek tartışmayı, partinin yayın organı *Neues Deutschland*'ın sütunlarında, Kasım Devrimi'nin "Marksizm-Leninizmin bakış açısına uygun" tek yorumunun "proleter yöntemlerle ve yollarla sürdürülen bir demokratik-burjuva devriminin" olduğunu ifade ederek ve "Kasım Devrimi'nin sosyalist yapısı konusunda tarihçilerin bir kısmı tarafından savunulan yanlış görüşü" açıkça mahkûm ederek çözüme kavuşturur.[18] Bu şekilde yeniden ifade edilen eski tez, resmi tarihin temeline yerleşir ve K.P.D.'nin tarihinin yeni versiyonu *Abrégé*'nin "Stalinci" tarihine göre önemli değişiklikler sunmaz. Brandler ve yoldaşları "partinin düşmanları", "sağcı oportünistler" olarak, Ruth Fischer eğilimli yoldaşlar "partinin düşmanları, aşırı-solcu yobazlar" olarak kalır. Ama 1923'te Brandler'in grubunda yer alan Walter Ulbricht ve Ruth Fischer ve Maslow'u takip eden Ernst Thaelmann, K.P.D. içinde Marksist-devrimci çizgiyi savunmak için mücadele eden "sağlam", "devrimci" güçler olarak temsil edilir. Leipzig Kongresi'nin tutanağı, Ulbricht'in bütünüyle Ruth Fischer'eve onun Almanya'da[19] güç dengelerinin "goşist" yorumlarına karşı bir tartışmaya ayrılmış müdahalesinin metnini *in extenso* (tümüyle) verirken, *Grundriss* şöyle yazar:

> Zaten 1923'te, Walter Ulbricht savaş sonrası devrimci krizin zirvesinde parti yöneticilerinden biri olarak görünür; bu parti yöneticileri Leipzig Kongresi'nde, Brandler-Thalheimer grubu tarafından Marksist-Leninist devlet kuramının oportünist sağcı revizyonuna karşı çıkmıştır.[20]

Kendi kişi kültünden kaygılanan Walter Ulbricht, politik hedeflerini, gerekçesini oluşturan bir *statu quo*'nun savunulmasını gözden kaçırmaz. *Grundriss* hakkındaki tartışma sırasında merkez komitedeki bir konuşmasında şunları ifade eder:

> Alman işçi hareketi tarihinin iki dönemi boyunca aktif ve bilinçli olarak yönetime katılma şansını elde ettim. Bu rapor boyunca, bir dizi strateji ve taktik meselesini ele aldığım zaman, bu yalnızca kuramsal bilgilerime ya da farklı deneyimlerimin sistemli bir kullanımına değil, Alman işçi sınıfının bu büyük kavgalarına şahsen katılmama dayanır.[21]

17. *A.g.e.*, s. 168.
18. *Neues Deutschland*, 18 Haziran 1958.
19. Bericht III (8)..., s. 356-357.
20. *Einheit*, no 6, Haziran 1963, s. 5.
21. *Einheit*, Ağustos 1962 (özel sayı), s. 5.

Stalinleştirmeden uzaklaşma dönemi boyunca Wilhelm Eildermann ve Karl Dreschsler[22] tarafından önemle ele alınan ve Bremenli solcu radikallerin ve Spartakistlerin Bolşevizmiyle karşılıklı ilişkilerine ilişkin tartışmayı –aslında büyük ölçüde sonuçlanmamış kalan– şunları ifade ederek böylece sonuçlandırmak ister:

> Bremenli solcuların, parti meselesi konusunda, Alman devrimci işçi hareketi içinde en büyük politik açıklığa sahip grup olduğunu söylemek (...) yanlıştır. (...) Bolşeviklere daha yakın olan Spartakist grubuydu. Eylemi, dolaylı ya da dolaysız, bütün Alman devrimci gruplarını etkilemiş, hareket içinde, özellikle Lenin ve Bolşevikler tarafından önemli destekler bulmuştur. Bremenli solcu radikalleri Spartakist grubuyla aynı kefeye koymak ya da basitçe onları abartmak tarihsel hakikatlerle çelişir.[23]

Hermann Weber'in *Grundriss*[24] üzerine eleştirel eserinde yazdığı gibi, burada Ulbrich için yalnızca S.E.D.'in tartışmalı liderinin en tutarlı ve tarihsel açıdan en önemli grubuna ait olmuş olabileceğini iddia etmek değil –onun gözünde tarihin terazisini Spartaküs Birliği'nden yana eğen zorunluluk– bilhassa "yeniden gözden geçirilmiş" tarih yoluyla temel ve dokunulamaz bir ilkeyi muhafaza etmek de söz konusudur:

> Asla doğru düzgün hareket eden *bir* grup, "yönetici rolü" olan *bir* grup ve doğru siyasi bir çizgi olamaz; bu da politik liderlik hakkını destekler.[25]

Aslında büyük bir kısmı "revizyonistleri" ele aldığı kavramların itham edilmesine ayrılmış bir konuşmasında Walter Ulbricht kendi ve partisinin hesabına tek ama önemli bir revizyona razı olurken şunları haykırır:

> Kasım Devrimi boyunca Alman işçi sınıfının bozguna uğraması ve Birinci Dünya Savaşı sonrası diğer Emperyalist ülkelerde proletaryanın devrimci ayaklanmalarının mağlubiyetleri, işçi sınıfının bir gelişmiş tekelci devlet kapitalizmine sahip ülkelerde proletarya diktatörlüğünü bir anda kuramayacağını ortaya koymuştur.[26]

Böylelikle, Hermann Weber'in not ettiği gibi, Almanya'nın sosyalizme giden yolunun ancak Walter Ulbricht yönetimindeki R.D.A.'nın yolu olduğu, olabildiği ve olmaya devam edebileceği S.E.D.'in lideri tarafından ifade edilmiş bulunmakla kalmaz, Marx, Lenin ve Rosa Luxemburg'un düşüncesinin özüne rağmen, bütün o geçmiş "tek ülke-

---

22. *Die Oktoberrevolution in Deutschland* (25-30 Kasım 1957'de Leipzig'teki tarihçiler toplantısı), s. 233.
23. *Einheit*, Ağustos 1962 (özel sayı), s. 28-30.
24. Hermann Weber, Ulbricht fälscht Geschichte (Ein Kommentar mit Dokumenten zum "Grundriss der Geschichte der deutschen Argeiterbewegung"), 1964.
25. *A.g.e.*, s. 110.
26. *Einheit*, Ağustos 1962 (özel sayı), s. 33.

de sosyalizm" inşası, "barışçıl bir arada yaşama", "gelişmiş demokrasi için mücadele", "parlamenter yoldan sosyalizme geçiş"... çerçevesinde komünist partilerin yeni politikasından bahsetmeksizin, 1931-1933 arasında Enternasyonal tarafından K.P.D.'ye dikte edilen Stalin'in intihar politikası da doğrulanır.

Kendi Hamburg ayaklanması[27] tarihinde "yazılı belge" kullanımını yeniden canlandırmaya çalışan ilk isimlerden biri olan Habedank gibi, araştırmacılar bugün bile siyasi liderlerin yasağıyla karşılaşma tehlikesi yaşıyor. Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi, tarih araştırmacıları bunun yarattığı politik sonuçlardan kendilerini soyutlayamayacaklardır. R.D.A.'nın okurları için Karl Radek'in şahsını ve rolünü ortaya koyan ve Brandler'in hakkını teslim eden Arnold Reisberg'in işçi tek cephesi[28] politikasının hazırlığında Lenin'in rolü hakkındaki çalışmaları, onları kuşatan ihtiyatlı dile rağmen düşüncelere ve sorulara neden olamazlar.

Ayrıca, ileri ülkelerde proleter devrim perspektifinin en önemli noktasında, Walter Ulbricht'in ifade ettiği teorik revizyonun, az ya da çok değişik biçimlerde Batı'daki belli başlı tarih yazımı çalışmalarının desteğini aldığı da not edilmelidir. Tıpkı Werner Angress'in 1921-1923 arasında K.P.D. üzerine çalışmasının sonunda yazdığı gibi:[29]

> Bu devrimi kendilerinden ilham alan ve onların öncülük ettiği, ancak Alman işçi kitlesi tarafından yürütülen bir devrim olarak tasarladılar.. Bu görüş imparatorluğun çöküşünü izleyen haftalar esnasında dağıldı ve Ocak 1919'dan sonra gerçekleştirilebilir bir proje olmaktan çıktı. Alman komünistlerin yenilgilerinin kesinliğini kabul edememesi K.P.D.ve Weimar Cumhuriyeti için bir trajedi oldu. Ancak 1923 yılının sonunda nihayet bulacak farklı iktidarı ele geçirme girişimleri kesin bir başarısızlığa adaydı ve Parti, girişimlerinin modern Almanya'nın tarihinde tek başarısız olmuş devrim girişimleri olmadığını düşünerek yalnızca küçük bir teselli bulacaktı.[30]

Richard Lowenthal'ın "Spartaküs Birliği'nin Bolşevikleştirilmesi"[31] adlı eseri, aynı doğrultuda, kesinlikle öncü kabul edilen bir çalışmadır.. K.P.D.'nin tarihi konusunda, Doğu'nun yazarlarının siyah beyaz gösterdiği şeyi tersine çevirir ve Alman komünist hareketine aşağıda sıraladığı "örgüt tekniklerini" dahil edenin Enternasyonal'in Yürütmesi olduğu sonucunu çıkarır:

---

27. Heinz Habedank, *Zur Geschichte des Hamburger Aufstandes 1923*, Berlin 1958.
28. Özellikle *Lenin und die Aktionseinheit in Deutschland* ve konu hakkında *BzG*'deki makaleler dizisi.
29. Werner T. Angress, *Stillborn Revolution. The Communist Bid for Power in Germany, 1921-1923*, Princeton, 1963.
30. *A.g.e.*, s. 475.
31. Richard Lowenthal, "The Bolshevisation of the Spartakus League", *St Antony's Papers*, no 9, Londra, 1960, s. 23-71.

daha az homojen, daha çok esnek bir yönetim oluşturmak amacıyla yönetimin içinde farklı unsurların bilinçli karışımı; Komintern'in karşılıklı müdahale edebileceği "kanatların" oluşmasını cesaretlendirme; parti belgelerine yöneticilerin icraatlarını değerlendirmek için sonradan ölçü görevi görebilecek genel anahtar sözcüklerin dahil edilmesi; dikkafalı yöneticilere karşı –onları gözden düşürmek için– önce önlemlerle, sonra açık açık muhalefetten adamların ağzından ve nihayet Komintern'in yetkisini kullanarak parti içinde git gide efsaneler yaratılması.[32]

Walter Ulbricht gibi, devrimci partinin Almanya'daki başarısızlığını, özellikle, endüstriyel açıdan gelişmiş bir ülkede bir devrimin olanaksız oluşuyla açıklar:

Yetkinin Komintern'e aktarılması, Avrupa'da Bolşevik olmayan bütün devrimci hareketlerin başarısızlığına dayanıyordu. Komünist temelin sola kayması, bir "Lüksemburgcu" anlayışıyla kendi rolünden uzaklaşmış devrimci bir partiyi uzun zaman devam ettirmek imkânsızlığından kaynaklanıyordu. Ama her iki koşul da aslında Rosa Luxemburg'un ve genel olarak da Bolşevik olmayan devrimci Marksistlerin *asıl tahmininin tarih tarafından çürütüldüğü hakikatini* –bugün, o zaman olduğundan daha aşikâr– ifade ediyordu: *endüstriyel olarak ileriAvrupa işçi sınıfının kendi deneyimi yoluyla giderek "devrimcileşmiş" olacağı* tahmini. (...) En son değerlendirmede, Rosa Luxemburg'un mirasçıları "Bolşevikleştiriciler" tarafından mağlup edilmiştir çünkü kendi proleter devrim vizyonlarının geleceği yoktur.[33]

Başka pek çok batılı tarihçinin tersine, Lenin zamanının Enternasyonal'i ile izleyen yıllar boyunca Stalin'in sultası altına yerleşmiş olan arasında gereken ayrımı yaparak şöyle yazar:

Eğer Lenin, komünist partilerin "Bolşevikleştirilmesi" adını verdiğimiz sürecin nihai sonucunu öngörebilseydi muhtemelen ve içtenlikle bu sonucu reddetmiş olacaktı. Ancak onu bilinçli niyetleri konusunda değil,(kendi seçiminin) tarihi sonuçlar konusunda yargılarken haksızlık etmiş olacaktı.[34]

Kişisel görüşümüz, Walter Ulbricht, Richard Lowenthal ve Werner Angress'in, Lenin ve Luxemburg'un, proleter bir devrimin gerçekleşebileceğine ve ileri bir ülkede zafer kazanacağına inanmakta temel bir hata yaptığını düşünerek yanıldıkları yönündedir.. Alman Komünist Partisi'nin yenilmiş Olsa Dahi Muzaffer Olabileceğine İnanıyoruz. İnsanlığın Alınyazısının Hiçbir Kitabı Yoktur Ki İçinde Rus Ekimi'nin Zaferi İle Alman Ekimi'nin Bozgunu, Stalin'in Zaferi İle Hitler'inki Önceden Kayıtlı Olsun. Tarihi Yapan İnsanlardır.

32. *A.g.e.*, s. 68.
33. *A.g.e.*, s. 69-70.
34. *A.g.e.*, s. 71.

44
Bolşevizmin Alman Gövdesine Eklenmesi

K.P.D.'nin tarihi –Spartaküs Birliği, K.P.D. (S), V.K.P.D., kısaca K.P.D.– kötülere, sağcı oportünistlere ya da solcu gericilere karşı iyiler tarafından sürdürülen mücadelenin siyah beyaz destanı değildir. Alman işçi hareketinin –onu bilinçli olarak sınıfsal özünden boşaltmaya yönelen yabancı bir organizmanın pençesinde– sosyalist ve devrimci bir kesiminin yavaş yavaş can çekişmesi de değildir. KPD Alman işçi hareketinin bilinci ve varoluşu için verdiği mücadelede bir anı temsil eder ve uzun süre gizli saklı, 1914'ten itibaren açık ve aşikâr olan sosyal demokrasinin krizinin dışında anlaşılamaz.

Sosyal demokrasi, büyük ölçüde 1914'te, kendi özellikleriyle birlikte Alman işçi hareketinin anlamını teşkil etmiş ve hâlâ teşkil ediyordu; bu özellikler: örgütlenmenin ciddiyeti, "fraksiyonlar" halinde toplanmış militanlardan istenen sıkı disiplin, reformist bir uygulama dikte eden asgari bir programın bütün bir tarihsel dönem için geri plana atılmış proleter devrim programıyla bir arada bulunmasıdır. Birinci Dünya Savaşı, Almanya'nın genişleme seneleri sırasında zar zor düzenlenmiş, savaş öncesi yıllar boyunca güçlükle muhafaza edilmiş bu anlaşmaya son veriyordu. Aslında o güne kadar tamamlayıcı olarak sunulan ama durumun çelişkili hale getirdiği iki perspektif arasında seçim dayatır. Minimum programın gerçekleşmesi –ya da en azından kazanımların korunması– için verilen mücadelenin devamı, yönetici sınıflarla kutsal birlik yolundan geçiyor gibi görünüyorsa, devrimci perspektifin savaşa karşı mücadeleden –gerektiğinde illegal– ve iç savaşın hazırlığından geçtiği açıktır.

Alman sosyal demokrasisinin krizi, on yıllardır kendi içinde kaynaşmış unsurlardan kurtulur. Eski akımlar yeniden ortaya çıkar: işverenle onlara ayrıcalık tanıyan uzlaşma arayan meslek sendikalarının "korporatizmi", demokratik ve ulusalcı hareketle yeniden ilişki kuran Bernstein "revizyonizmi", parlamenter sistem "yanılsamalarını" kaldırıp atan, "tabanda" örgütlenme, doğrudan eylem vaaz eden ve "örgütün" kusurlarına karşı "spontanlığın" erdemlerini göklere çıkaran "sendi-

kacılık"; "merkezci" denilen akımlar, her şeyi ve sosyal demokrat geleneğin sürekliliğini, durumun nesnel değişimi karşısında adaptasyona direnci, krize karşı savunma refleksi olarak muhafazakârlığı, bir altın çağ olarak bakılan *statu quo ante*'ye bir geri dönüş arzusu ifade eden kaçınılmaz seçimler arasında gidip gelir. Goşizm aynı anda hem eski akım hem yeni düşünce, hem geçmişin tümden inkârı hem olayların akışını değiştirmenin çocuksu arzusu, hem her türlü uzlaşmanın hatta her türlü geçişin reddi, hem "hükümet sosyalistlerinin" politikasının alışılmamış yapısı yüzünden cazip kılınmış basitçi maksimalizm, hem sabırsız ve kestirmeden ütopyacılık demektir.

Rus Devrimi, önce dolaylı sonra doğrudan ve kesin olarak bu krize müdahale eder. Bolşevizm, bir anlamda bir deneyim ve Alman işçi hareketine yabancı denilmese bile bir dış doktrindir: Bolşevik Parti özellikle Rusya'nın koşulları temelinde kurulur. Ama Bolşevizm kendini asla özellikle Rus hissetmemiştir. Lenin Bolşevizmi, Çarlık İmparatorluğu'ndaki mücadelenin somut koşulları bağlamında dünya çapında sosyal demokrasi deneyimi temelinde doğmuş olarak tanımlamıştır. Bu ayrıca, sosyal demokrasinin maksimum programı, 1917 Ekim devriminin zaferiyle başlatılan sosyalizmin kuruluşu için proleter devrimin Marksist perspektifidir. Ne olursa olsun, Alman devrimcileri için, ait oldukları bazı grup ya da küçük gruplarda, Bolşevizm her şeyden önce, Rus emekçileri zafere ulaştırmış olan teori ve pratiği inşa eder.

Ekim Devrimi'nden önce Alman "Bolşevikleri" yoktur. Hiç kuşkusuz Karl Radek Lenin'e çok yakındı. Lenin'le olan farklılıkları, Buharin ve Piatakov gibi diğerlerininkinden ne eksik ne fazlaydı. –Bu dönemde Radek'i, kişisel ilişkileri yüzünden, Zimmerwald solu ile Alman enternasyonalistleri arasında ilişki kurabilecek bir Alman militanı saymak zordur.[1] Kimi yönlerden desteklerini iddia ettikleri Bolşevik deneyiminden büyülenen ve ona hayran kalan Bremenli sol radikaller, "sanayi birlikleri" kuramları, sendika ve seçimlere ilişkin meselelerde içgüdüsel goşizmleriyle, seneler boyunca aynı fraksiyonda Lenin aracılığıyla mücadele etmiş Rus hareketinin goşistlerine "Bolşevizm" adını verebileceğimiz şeyden daha yakındırlar. Kendi paylarına Spartakistler, belli sayıda önemli taktik noktalarda, mesela parlamento kürsülerinin kullanımı ve oportünist sendikalardaki militancılık gibi, Bolşeviklerle uyuşabilirler; seneler boyunca partinin Bolşevik anlayışına, kaçınılmaz bir biçimde bürokratik ve "bürokratlaştırıcı" buldukları merkezileştirmeye olduklarından daha az duyarsız ve düşman, işçi sınıfı ile onun politik "hareketi" arasındaki kendiliğindenliğe ve benzerliğe daha az bağlı,

1. Daha önce XLIII. Bölümde bahsi geçen kitapçığında kendini nir Alman militan olarak tanıtsa da: Rosa Luxemburg burada Polonya'lı bir militan olarak temsil edilir!

Lenin ve Radek'lerin sosyal demokrat hareketin devrimciler tarafından gönüllü bölünmesinin tarihsel gerekliliğini sayelerinde doğruladığı "işçi aristokrasisi" üzerine argümanlara daha az uymaz görünmezler.

Spartakistler, her tondan goşistler ve Bolşevikler ne olursa olsun mücadelenin uluslararası örgütlenmesinin gerekliliğine ikna olmuştur. Komünist Enternasyonal'in ilanına bağlı muzaffer Rus örneğinin saygınlığı, teorileri ve pratikleri açısından bu denli heterojen olan onların hepsini "Moskova" bayrağı diken kampa sıralar. Bu andan itibaren, devrimin muzaffer olmuş teori ve pratiği olarak Bolşevizmin, Alman işçi hareketinin krizdeki bedenine eklemlenmesi, devrimci akımlara –onları Ruslaştırmadan, tam tersine "Almanlaşarak", reçetelerini değil deneyimini ve genel çizgisini onlara aktararak– tutunur. Lenin'in, entrikaları ve ültimatomlarıyla öncelikli olarak yorulmak bilmez Bolşevik fraksiyonun lideri, seneler boyunca savaştıkları grubun lideri olduğu, en eski Spartakist taraftarları –özellikle Rosa Luxemburg ve Leo Logiches– yok olduklarından, onların yerini alan daha genç adamlar, Lenin'de devrimci kuramcı ve rehberi, eski evin yozlaşmışlığını öngörebilmiş ve partisini bundan koruyabilmiş olan adamı, maksimum programı, dünya devrimini tek başına gerçekleştirecek adamı görürler. Bolşevizmin Alman hareketinin sol kanadına bu eklemlenmesi, herkese tarihsel bir gereklilik, kısımlarının birindeki zafer dolayısıyla zenginleşmiş uluslararası deneyimin diyalektik doğru geri dönüşü olarak görünür: Rus devrimciler Alman sosyal demokrasisinden miras aldıkları –geliştirmeyi bildikleri miras– kazanımı Alman devrimcilere geri iade ederler. Alman Komünist Partisi'nin bizi ilgilendiren yıllardaki "Bolşevikleştirilmesi", daha sonra gerçekleşecek örgüt, slogan ve talimat reçetelerinin mekanik aktarımı değil; Bolşevizmi Alman diline, Alman işçi zihniyetine, Alman sosyalist pratiğine tercüme etme çabası, başka yerlerde olduğu gibi Almanya'da da "komünist" –kullanılan ifade hareketin Rus kolunu karakterize eden "Bolşevik" değil bu olduğuna göre– bir örgütlenme yaratma girişimidir.

1 Ocak 1919'da KPD'nin Kuruluş Kongresi, bir partiye çok az benzerlik gösteren ve Almanya'daki bir Komünist Partinin ne olabileceği ve olması gerektiği ile hiçbir ilgisi olmayan bir örgütün manzarasını verdi. Başka bir deyişle, KPD(S) aslında doğduğu zaman çelişkili bir şekilde "Spartakist" ve "goşist" idi.Bununla birlikte Heidelberg Kongresi, en azından yönetici ekibin zihninde derin bir dönüşüme damgasını vurur. Bolşevik Parti'nin her zaman o sırada olduğu kitle partisi olmadığı – kendi tarihinde bölünmeler yaşamış ve Heidelbeg Kongresi'nden sonra K.P.D.(S.)'ninkiler kadar kısıtlı mevcutlarla karşılaşmıştır– kabul edilirse K.P.D.(S.)'nin 2. Kongresi'nin sonuçları, aslında, Rusya'da Bolşevizmin prensiplerini ve taktiğini ilk sistemli benimseme girişimini oluşturur. Hakikat, Bolşeviklerin Heidelberg kararlarında tam olarak kendilerini

bulmamaları, Thalheimer ve Levi gibi Alman komünistlerinin Lenin'le tartışmalarında Bolşeviklerden daha Bolşevik görünmeleri derecesinde önemlidir.

Heidelberg Kongresi'nin başladığı dönemde , aşı mükemmelen tutar. Yalnızca Yirmi Bir Koşul altında yoğunlaşmış Rus deneyimlerinin Alman Partisi'nin dış hatlarını ve işleyişini biçimlendirmeye başlaması değil, tersi de aynı şekilde doğrudur. K.P.D. yönetiminde az ya da çok özümsendiği şekilde Almanya'da sınıf mücadelesi deneyimi, Komünist Enternasyonal'e bir dizi çok önemli tema ve pozisyon getirecektir: *'Sol' Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı*'nda Lenin, Radek ve Levi tarafından muhalefete ve K.A.P.D.'lilere karşı geliştirilmiş temaları hiç kuşkusuz geniş kapsamlı bir bakış açısı ama daha az hırçınlıkla sistemli hale getirmekten başka bir şey yapmaz; Almanya'da yaşanmış deneyim budur; Kapp Darbesi'nin ertesinde ve Enternasyonal doktrinin gövdesine bundan böyle önemli olan bu sloganı dahil edecek Legien'in önerileri tarafından ortaya atılan işçi hükümeti meselesi etrafında K.P.D.'nin merkezinin arayışlarıdır; 1917'de uygulanmış birleşik işçi cephesi politikası fikrinin ilk defa açıkça ifade edildiği, 1921 Ocak ayındaki Açık Mektup'a esin veren Dismann'a karşı mücadelede Stuttgart metal işçilerinin girişimidir; Almanya'da komünist olsun olmasın emekçilerin bu birleşik cephesini örgütleme kaygısıdır ve SPD'nin 1891 Erfurt programına uzanan komünist kuramın cephaneliğinde maksimum program ile minimum program arasında eski ayrımın çökmesiyle boş kalan yeri almaya aday "slogan" ve "geçiş talepleri" kavramı ve önce Enternasyonel'in tartışmalarında, sonra programında kendini gösterecektir.

Ancak bu aşılama bazı antikorlara neden olmaksızın gerçekleşmez. Bolşevizme selam duran ama onu tanımayı reddeden ve Almanca çevirisinde Levi tarafından onlara sunulduğunda "oportünist", "sağcı" ve "teslimiyetçi" şeklinde bütün güçleriyle onunla savaşan Alman goşistlerdir. Bütün Alman yeniliklerine şiddetle karşı çıkan, ortam baskısını, oportünizmin ağırlığını, sosyal demokrasinin etkisini sistemli olarak ele veren Enternasyonal'in goşistleri ve Zinovyev ve Buharin'in arkasında, Yürütme'nin *aparatçikleridir*. Birbirlerine karşı, dünya değişmemiş ve komünistler yaşamdan hiçbir şey öğrenmemiş gibi,[2] eskinin teori ve pratiğini benimsemeye yönelen muhafazakârlığa karşı hasarları sınırlayan, acele yapılan mahkûmiyetleri engelleyen, sonuç olarak bir uzlaşma değil, eski ilkeler ile yeni koşullar arasında bir sentez önermek için kötü başlamış bir tartışmanın ertelenmesini sağlayan hep Lenin olmuştur.

---

2. Radek daha 1919'da, komünist partinin, "devrimin ondan değil, onun devrimden öğrenmesi gerektiğinin" bilincinde olması gerektiğini yazıyordu (*Die Entwicklung*, s. 21-22).

Alman toplumunun durumu, politik geleneklerinin sinik hoyratlığı, sosyal demokrasinin ve sendikaların bürokratik engeline tepki, askeri kastın, soyluların ve ileri gelenlerin kini, goşist akımları sürekli olarak üretmeye devam eder. Münzenberg, Laufenberg'in ihraç edilmesinin ardından Parlamento'nun boykot edilmesini savunurken, Bela Kun Heidelberg Kongresi'nden sonra aktif boykotun erdemlerini keşfeder. K.P.D.(S.)'de 1919 "darbecilerinin" yerini, ne olursa olsun onları dışlamış bulunan, 1921'de eski "saldırı" kuramlarının yeni ürününün ateşli savunucuları olan isimler alır. Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde Lenin tarafından ikna edilmiş bir Friesland için Ruth Fischer ve Maslow'un ne kadar takipçisi, savaş yüzünden isyan etmiş ne kadar entelektüel, stratejilerinde yetersiz, taktiklerinde sabırsız, elleri sürekli olarak silahlarına giden, ayaklanmak üzere, Rusların ya da yönetimin "oportünizmini" ele vermeye, NEP ve birleşik cepheyi, S.S.C.B.'de kapitalistlere tavizleri ve "geçiş taleplerini" "oportünizmle" aynı kefeye koymaya daima hazır ne kadar insan vardır. Bu noktada bile Lenin aracı rol oynar. 1919'da goşistlerin bölünmesini ve ihraç edilmesini engellemekte kifayetsiz olan Lenin, K.A.P.D.'nin militanlarına –temel tartışmalarda onları idare etmeden– el uzatmayı bırakmaz ve 1921'den başlayarak korumasını, Enternasyonal saflarında ne pahasına olursa olsun muhafaza etmeye çalıştığı Ruth Fischer kanadının goşistlerine kadar yayar.

Komünist Parti sosyal demokrasiye karşı ama bir biçimde onda ve ne olursa olsun ona göre kurulur. Oysa sosyal demokrasi değişmez değildir. 1918-1919'da komünist ve bağımsız militanlara "Noske'nin Partisi'nin" iğrenç yüzünü sunsa da, 1920'den sonra en azından görünürde en tehlikeli ilişkilerinden kurtulur. Lensch ya da Winnig gibi adamlar açıkça sınıf düşmanı saflarına katıldıkları ve dışlandıkları zaman Noske hariç tutulur. Kapp Darbesi deneyiminden gelmiş, Görlitz Kongresi'nde kendini açıkça reformist yani devrim karşıtı ilan eden SPD, yeniden bir işçi partisinin suretini almaya can atar: devrimci "Moskofların" macerası ve sorumsuzluğunun karşısına çıkardığı, işçileri reformist, mantıklı, realist bir politikaya kazanmak amacıdır. 1922'de sağcı bağımsızlarla yeniden birleşme, ona gençleşmiş bir imaj kazandırmaya yardım eder. Bundan böyle komünistlerle ortak bir şekilde tartışmayı ve harekete geçmeyi kabul eden "sol" kanatla olduğu gibi, SPD düşman kardeşini yeniden etkileyebilecek, doğrudan ya da dolaylı olarak onun üzerinde baskı kurabilecek, onu ya da özellikle yan yana çalıştıkları sendikalar içindeki unsurları kendine çekebilecektir. İşçi birliğinin kitleler içindeki çok canlı –zaman zaman da neredeyse fetişist– arzusuna eklenmiş sosyal demokrasinin bu baskısı, bir biçimde, Almanya'da birleşik cephe politikasının ya da en azından KPD'nin kimi kesimlerince bu politikanın yorumlanma biçiminin yankı bulmasını açıklar. Bu baskı 1923'te, en

az bazı komünist yöneticiler tarafından alınan sendikal sorumluluklar kadar partinin "sağcı" eğilimlerini destekleyecektir.

Böylelikle K.P.D., toplumsal gerçeklikten beslenmiş iki eğilim, birbiriyle çarpışan bir "sol" ve bir "sağ" arasında kendini inşa ederken aynı zamanda kendini tamamlar ve bunlar arasında birbirini takip eden onun yönetimleri sürekli olarak bir sentez yapmaya çalışır. Zira her ikisinin de mantığı Parti'yi felakete sürükleyecektir: ya "darbe" ya da "saldırı" politikası yüzünden yalnızlaşma ya da ne pahasına olursa olsun birleşik cepheyi oluşturmak için verilen aşırı ödünlerin bedeli olacak genel birlik içindeki çözülme. Parti sürekli bir savaş alanıdır ama yine de, hiç kimse zayıf olduğu ya da olayların ve işçi mücadelelerinin üzerinde etkisinin bulunmadığı sonucunu çıkaramaz. Zira ayaklanmanın arifesi, Temmuz "goşizminin" girmesinden sonra ve 1918 Mart goşizminden önce gelen Zinovyev ve Kamanev'in şiddetli "sağ" direnişi hatırlandığında Bolşevik Parti aynı güçlükleri yaşamış, devrimci dönemde olduğundan çok daha keskin aynı daimi krizi tatmıştır.

Komünist Parti genel olarak canlı bir organizmadır. Rosa Luxemburg'un "bebeğinin" ayakta kalmaya değer olduğu ortaya çıkar; çığlık atmakla yetinmez, büyür. Bunun kanıtı yalnızca teorinin detaylandırılması, yeni çözümlerin yaygınlaşması, yöntemin tanımlanması ve ara hedeflerin berraklaştırılması, alanında değil, aynı zamanda, örgütün gündelik yaşamında, özellikle Merkez'in tüm desteğini alan sağ ve sol eğilimlerin parti içinde bir arada bulunmasında yatar. Bu bir arada bulunma bir amaç, bir olgu, bir örnek değil, bir veridir. Parti'nin tüzük ve uygulamasında eğilimler hakkının –ve hatta 1923'te aslında eğilimlerin yerine geçen fraksiyonlara hoşgörünün– tanınmasının biçimi altında kurumsallaşır; bu eğilimler kendi disiplinlerine sahiptir ve kendi aralarında Yürütme'nin kefil olduğu "anlaşmalar" aktederler. Herkesin, büyük kararlardan önce gelen tartışmalara katılmasıyla, azınlıkların tüm idari çerçevelerde ve her seviyede karşı-raporlar sunabilmesini, yürütmeler dahil bütün organizmalarda temsil edilebilmesini, yalnızca parti içinde değil, yönetimin politikasıyla ciddi görüş ayrılıkları yaşadıkları zaman açık açık parti basınında kendilerini ifade edebilmelerini isteyen teamüle göre somutlaşır.

Sınırları yaklaşık olarak belirlenmiş eğilimlerin sürekliliği, hiç kuşkusuz organizmanın yapay karakterinin bir kanıtı olarak yorumlanabilir: bir akımlar federasyonu bir parti meydana getirmez. Aslında eğilimlerin sınırları, büyük strateji ve taktik problemlerine göre toptan benzer kalıyorsa da onları temsil eden adamlar aynı değildir. İsviçre'de Paul Levi seçimlere katılmaya karşı, muhtemelen 1918-1919'da "sanayi birlikleri" taraftarı ve sendikalarda çalışma düşmanıydı. Heidelberg'de Kongre'nin tezlerine yeni bir dönüş yaptı. Kuruluş kongresinde Frölich, zamanın

bütün önemli meseleleri konusunda mükemmel bir goşist prototipiydi. 1919'da Merkez'de Levi'yle çalışması sırasında kısmen ikna olmuş olan o, 1921'de yeni bir goşizm girişi gerçekleştirmiş, akıl hocalığını yapan Radek tarafından paylanmasının ardından kesin olarak "sağcı" olmuştur. 1918 Aralık ayında Parti'deki faaliyetine başladığı zaman epey tanımlanamaz olan Friesland, 1920'de, Kapp Darbesi sırasında Merkez'in edilgenliğinin ve 13 Mart tarihinde çekimser oy kullanma çağrısının sorumluluğunu üstlenir. Ama izleyen sonbaharla birlikte, Enternasyonal'in K.A.P.D. yönündeki girişimlerinin ateşli destekçisi olan Levi'nin oportünizmine karşı saldırıların hedefi haline gelir. 1921 Mart ayında saldırı teorisinin taraftarı olan, Enternasyonal'in 3. Kongre'sisırasında Lenin tarafından ele alınır ve Moskova anlaşmasının uygulanmasının destekçisi olarak Almanya'ya geri döner. Üstelik hiç kuşkusuz bu evrim onun Yürütme önünde itaat etmesiyle açıklanabilir zira Lenin tarafından genel sekreterlik görevine itilen Friesland, onun Alman Partisi'nin çalışmalarına müdahale etmesine hızla karşı çıkar; amacı, birkaç ay sonra, en şiddetli suçlayıcılarından biri olacağı Levi'nin temalarını neredeyse harfi harfine sürdüren bir muhalefetin örgütleyicisine dönüşmektir. Bir kitle partisinin canlandırıcısı –Chemnitz kalesinde– ve sendika çalışmaları içinde yer alan Brandler, 1919'dan başlayarak birleşik cephenin ruhani babası ama aynı zamanda, 1922'de sağın lideri olmadan önce 1921 Mart Eylemi'ni başlatan merkezin başkanıdır da. Thalheimer ve o Frölich'e karşı Levi'yle birliktedirler, sonra Frölich'le birlikte Levi'ye karşı.

Aslında bu isimlerin üzerindeki toplumsal baskılar kalkmaz. Politik tartışmaları canlandıran, eğilimleri ve çelişkileri –bu çelişkileri aşmaya çalışan bir politikanın yine bu çelişkilere dayanarak hazırlandığı– besleyen militanların bilincinde kırılmasıdır. Ama militanların ortamı, geleneği, eğitimi, kökeni, faaliyeti ile politik iç çarpışmalardaki pozisyonları arasında her zaman bir ilişki yoktur. Elbette genel olarak geleneksel anlamda en güçlü sol kesimler, Berlin, Wasserkante, Orta Renanya sol bağımsızların kalelerini oluştururken, sağın kaleleri olan Württemberg, Kuzeybatı, Erzgebirge, Batı Saksonya eski Spartakist kurumlarına dayanır. Ama ilişki her zaman doğrudan değildir: mesela Orta Renanya'nın bağımsız sol liderlerinin neredeyse hepsi 1921 krizi sırasında Levi taraftarıydılar ve onunla birlikte bölgeyi neo-goşistlerin etkisine bırakan tam olarak onların ayrılmasıdır. Kuşkusuz "sendika çalışması" içinde yer alan sol bağımsızlar, Berlin eski devrimci delegeleri, çoğunlukla 1919-20'de sol bağımsızların liderleri, Eckert, Wegmann, Brass, Neumann, Malzahn, Winguth'lar 1921'de V.K.P.D.'yi terk ederler. Ama o sırada önderlerinin adı, eski Spartakist Levi ve Bolşevikler tarafından doğrudan komünizme kazanılmış Friesland'dır. O zamanlar Merkez'in

başına geçen adamlar da yalnızca eski Spartakistlerin çekirdeği değil, Pieck, Brandler, Thalheimer, Walcher, Eberlein ama aynı zamanda eski sol bağımsızların diğer önderleri, Stoecker, Remmele, Koenen ve dahası Böttcher'dir. Tek bir tespit yapılabilir: aslında komünizme savaş deneyimi aracılığıyla gecikmeli olarak gelmiş entelektüellerin hepsi istisnasız ve 1923'e kadar soldadırlar: ama orada yalnız değillerdir.

K.P.D.'nin yaşamı –içerdeki yaşantısı gibi dışarıdaki eylemi– politik yaşamı ve müdahaleleri, teorinin ve pratiğin diyalektiğine ya da eğer tercih edilirse analizin ve eylemin diyalektiğine bağlıdır. Muhafazakârlığın, örgütün kendisi tarafından sürekli olarak salgılanması, gerçekliğin değiştiğini görmeyi reddetme eğilimi, eski sloganlara bağlılık, yön değişikliğinden büyük bir korku ve iğrenme tespit edilir. Levi 1919'da darbeci eğilimleri partisi için ölümcül bir tehlike olarak tespit ettiğinde haklıydı; ama uzun zamandır silikleşmelerine karşın onları ele vermeye devam ediyordu. Uluslararası durumun Enternasyonal'in 2. Kongresi'nin ertesinde derinlemesine değişmesi hakikatine rağmen, Enternasyonal ve K.P.D., Rusya-Polonya ateşkesi, Fransız, İngiliz, İtalyan, Çekoslovakya grevlerinin başarısızlığı sonrasında manzara aynı kalmışçasına, hiç şaşırmadan eski çizgide devam ediyorlardı. Lenin ve Troçki'nin Enternasyonal aracılığıyla sonradan açıklayacağı değişimi ilk kez fark eden Levi olur.

Enternasyonal'in rolü, yaşamdaki ve K.P.D.'nin mücadelelerindeki ağırlığı ne olmuştur? Cevap basit değildir. Hiç kuşkusuz Béla Kun Mart 1921'de yürütmenin ve Rus Partisi'nin bir temsilcisi olmanın verdiği bütün yetkiyle tepki göstermiştir. Ama 1919'da darbeciler harekete geçmek için Moskova'dan gelmiş özel görevlilere ihtiyaç duymamıştı. Mart Eylemi'nin ertesinde körü körüne kendi saldırı kuramına girişmiş V.K.P.D., Lenin Haziran ayında Moskova'da yöneticilerini durdurmasaydı hatalarını anlayacak mıydı? Dahası Lenin ve Troçki'nin otoritesi –ne olursa olsun her durumda faydalı olabilecek bir Paul Levi'yi K.P.D.'nin saflarında muhafaza etmeye yetmeyen bir otorite– sayesinde Enternasyonal harcamaları durdurmasaydı Avrupa komünist partilerinin Béla Kun'la goşist maceralarında hızlı bir tasfiyesine gidilmez miydi?

1919'da bağımsızlar ve Heidelberg bölünmesi meselesi konusunda Lenin'e cevap veren Thalheimer, benzer bir dil kullanır. Birkaç ay sonra asla doğrulamaya çalışmayacağı ağır bir gafın, 13 Mart deklarasyonunun sorumluluğunu üstlenir. Sonraki yıl ise, kendi yöneliminden emin bir şekilde Moskova'ya yolan çıkar, bir kez daha fazlasıyla yanılmış olduğuna ikna olmuş, ciddi olarak paylanmış bir halde geri döner. Geçiş sloganları meselesi –ve özellikle işçi hükümetininki– aslında Alman komünistler tarafından ortaya konmamıştır. Kapp Darbesi'nden sonra, seferber edilmiş emekçilerin baskısıyla bunu icat eden eski sosyal

demokrat revizyonist, sendika lideri Legien'dir. Rutin uygulamaları içindeki komünist yöneticiler ayrılır ve kafaları biraz karışır: neredeyse yayımlandığı andan itibaren mahkûm edilen "sadık muhalefet deklarasyonu" ne olursa olsun temkinli bir tavır alıştı. Lenin'in bazı uyarıları Yürütme'yi vakitsiz bir mahkûmiyetten caydıracaktır. Ama iki yıl sona, Moskova'dan Alman yöneticileri bu yoldan vazgeçmeye iten, haklı bildikleri ama yavaş yavaş farkına vardıkları, hasımlarından esinlendikleri ve üstlenmekte uzun süre tereddüt ettikleri bir politikanın sonuna kadar gitmeleri için onları teşvik eden ve hırpalayan Lenin tarafından desteklenen Radek'tir.

Bütün bu dönem boyunca, ardı ardına gelen Alman bozgunları karşısında Rus zaferinin ağırlığı büyük olur. Bu noktada da durum karmaşıktır. Lenin, Rus deneyiminin bir "model" oluşturduğunu söyler ve tekrar eder ama Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde Rusya'da yazılmış ve düşünülmüş, gerçek anlamda ifade edilmemiş, Rus Devrimi'ni yaşamış olmayanlar için uyumsuz ve anlaşılmaz çözümler benimsenmesini eleştirir. Lenin'in Alman meselelerini ele alma yöntemi, bu bakış açısından örnek sayılabilir. Ama Zinovyev'inki asla ve Radek'inki ise her zaman öyle değildir. Oysa Lenin yalnızca büyük fırsatlara müdahale eder. Komintern'in 3. Kongresi'ndeki mücadeleye derinlemesine daldığı zaman destek olarak Levi'ninki ve Brandler'inki olmak üzere yalnızca iki ince kitapçığa sahiptir. Mart Eylemi'nin ertesinde cehaletini itiraf eder, Levi'ye, onun kendisine kişisel olarak duyurduğu şeyi bilmediğini yazar ve delil olmasa da Béla'nın "saçmalıklarına" bile isteye inandığını ona söyler. Ama Béla Kun Zinovyev tarafından Berlin'e gönderilmiştir ve Berlin'i henüz terk eden Radek yazışmalar aracılığıyla Levi'nin hasımlarına yol gösterir...

Böylelikle Enternasyonal ve Parti aygıtları meselesi ortaya konur. Pek çok komünist militan için sağlam, "bürokratik" bir aygıtın billurlaşması, sosyal demokrasinin yozlaşmasının kökeninde yer alıyordu: SPD militanlarının haklarına el koyan, seçim pratiğine kaçak olarak revizyonist kavramları dahil eden, adaptasyon adı altında devlet aygıtıyla bütünleşmeye çalışan Ebert tarafından kurulmuş daimi aygıttır. Daha 1916'da Liebknecht, örgütü başlı başına bir amaç, ciddi bir iddianame haline getiren merkezleştirici, otoriter aygıta karşı çıkıyordu.[3] Bu tema Spartakist ve goşist propagandanın merkezinde, K.P.D.(S.)'nin kuruluş kongresinin bütün delegelerinin kaygılarının merkezinde yer almıştı. Örgüt herkesten, proleterlerin edilgenliğinden, Dünya Savaşı karşısında tepki duymamalarından sorumlu kılınıyordu. Goşizm 1919'dan sonra

3. K. Liebknecht, *Politische Aufzeichhungen aus seinem Nachlass*, s. 17 (Liebknecht'in yazılarının R.D.A.baskısında bu bölüm kaldırılmıştır).

bu olumsuz deneyimden, bu içgüdüsel ve neredeyse manici kesinlikten beslenir ve mesela Otto Rühle gibi birisinin böyle bir örgüte karşı saldırılarına, kendiliğindenci, anti-otoriter bir felsefeye neden ileri sürmesi de bu koşullara dayanır. Bu gelenek, aygıta, merkezileştirmeye karşı bu güvensizlik K.P.D.'nin ilk yılları boyunca canlı kalır; bunun göstergesi militan meclisleri pratiğinin canlılığı, yerel örgütlerin seçilmiş sorumluları ve basınları üzerindeki denetim ayrıcalıklarını muhafaza etme yönündeki kıskanç endişesidir. K.A.P.D. "lider parti" olarak sistemli bir şekilde saldırır ama aynı anda *Die Rote Fahne* K.P.D.(S.) saflarında bir "parti bürokrasisine" karşı belli bir anlayışın varlığını asla gizlemez.[4] KPD'nin Kasım 1922'deki 5. Kongre'sinde Hermann Duncker Rus Devrimi'nin en önemli dersinin "sıkı bir şekilde örgütlenmiş"[5] devrimci bir partinin gerekli olması olduğunu iddia etse de, Württemberg delegesi Hans Tittel "bürokratik merkezcilik istemiyoruz, demokratik bir merkezcilik istiyoruz"[6] diye haykırır ve temsil ettiği bölge bu yönde bir çözüm sunar.[7]

Ne olursa olsun, sol bağımsızlarla birleşmenin ertesinde, coşku içinde yasal olduğu kadar gizli bir aygıt kurulması noktasına ulaşılır: bu, bundan böyle herkes için verimliliğinin karşılığını vermenin gerekli olmasının aşikâr olduğu bedeldir. Bu bakış açısından Rus örneği, iç savaş sırasında partinin gerçek anlamda militarleştirilmesine varıncaya kadar geliştirilmiş etkili merkeziyetçilik tutkusu Alman deneyimini yalanlar gibi görünmez. Burjuvazinin karargâhına karşı bir işçi karargâhı gerekir, uzmanlarına karşı uzmanlara karşı, ordusuna karşı bir ordu gerekir. "Otonomiden" ve "ademi merkeziyetçilikten" bahseden sağ bağımsızları eleştirmekle ilgili olarak, Thalheimer, Stoecker ya da Däumig gibi Levi'de komünist *aparatçiklerin* partisindeki diktatörlüğü ele verirler. Birleşmiş parti, Alman koşullarına ve geleneklerine uyarlanmış, Bolşevik tarzda demokratik merkeziyetçilik temelinde inşa edilir. Eylemde disiplin gereklidir ama tartışma her zaman mümkündür, Parti merkezileşmiştir ama bu bir demokratik merkeziyetçiliktir ve Ocak 1922'de, Friesland, bütün meclislerde, tabandan militanlar ya da onların delegeleri önünde kendi tavrını yönetimin tavrına karşı savunmaya gitmek için her türlü özgürlüğe sahiptir. Ondan önce Levi gibi disipline karşı geldiği için ihraç edilecektir ama son kararı alan merkez komite karşısında olduğu kadar tabanda da bütün kolaylıklarından yararlandıktan sonra. Yine Levi gibi kopmakta kararlıydı, kimse de her ikisinin isteyerek çarptığı bir kapıyı kapalı tutmuş olmaktan K.P.D.'yi kesin olarak suçlayamaz.

4. Die Rote Fahne, 4 Şubat 1920.
5. *Bericht 5...*, s. 38.
6. *A.g.e.*, s. 40.
7. *A.g.e.*, s. 107.

Bütün bu dönem boyunca daimi üyelerin aygıtı, Rusya'da çarlığa karşı mücadele zamanında profesyonel sayılan ve gerçekliğin çarpıtılması pahasına meslekten bürokratların ataları sayılan devrimciler topluluğunun sormuş olduğundan başka sorular sormamıştır. Alman Komünist Partisi çok az daimi üye kullanır, iki yüzden pek de fazla değil.[8]. Aylık bir nitelikli işçi maaşı alırlar, ilk tutuklanan, kovuşturmaya uğrayan, mahkûm edilen ve silahlar konuştuğunda katledilen olmanın dışında hiçbir ayrıcalıkları yoktur. Mevcuduna, seçimlere katılımına, seçilmişlerinin sayısına rağmen Komünist Parti Weimar Almanya'sı toplumuyla bütünleşmemiştir. Bu dünyada devrimci parti ona yalnızca onu acımasızca ortadan kaldırma arzusuyla bağlanmış yabancı bir bedendir. Aygıta genç girilir ve orada rekabet gayret etmek demektir. Savaş öncesi sosyal demokrat aygıt bireysel bir sosyal yükselme aracını, sıklıkla fabrika ile parlamento görevleri arasında aracı bir evreyi oluştururken, komünist aygıt en iyi mücadelecilere, çıkar gözetmeyenlere, bütün yaşamını mücadeleye verenlere açılır: elbette Levi kendini asla bütünüyle vermek istemediği, özel yaşamını her zaman bir kenarda tuttuğu için eleştirilecektir. Meşru olsun olmasın Alman aygıtından gelen isimler inanmış devrimcilerdir, bu yüzden de devrimin profesyonellerine dönüşürler. Politik rolleri belirleyici olmaktan uzak, yasadışı aygıtın uzmanları hariç, onların temsilcileri, geçici memur ve bürokrat olmayan güçlü kesimler tarafından sıkıca denetlenirler: Moskova anlaşmasını benimseyen Friesland, Komintern'in 3. Kongresi'den dönüşünde Berlin-Brandenburg bölgesinin militanları tarafından safdışı edilir, daha önce Parti Başkanı sonrasında Yürütme'de temsilci olan Ernst Meyer ise 1923'te Leipzig'te merkez adına gizli oyla saf dışı edilir.

Aslında ister Levi ya da Friesland gibi çağdaşlar, ister Ruth Fischer ve Lowenthal gibi tarihçi olarak davranmaya çalışan eski militanlar söz konusu olsun, K.P.D.'nin en sert eleştirileri o dönem için K.P.D.'nin ulusal aygıtını değil, yalnızca uluslararası aygıtı, Yürütme'nin temsilcilerini, bir taraftan K.P.D.'nin Enternasyonal'e, bir taraftan Yürütme'sine sıkı finansal bağımlılığını söz konusu ederler. "Temsilcilerle" birlikte çatışmalar sıklaşır: Fransa'da olduğu gibi İtalya'da da, aynı şey söz konusudur. 3. Enternasyonal'in 2. Kongresi'nin ertesinde Thomas ile Levi arasında anlaşmazlık çıkar ve muhtemelen Thomas'ın raporlarını okuması için Levi'ye izin veren Radek bu anlaşmazlığa neden olmuştur. Livorno'nun ertesinde Merkez ve merkez komite önünde Levi ile Rákosi arasında olaylar yaşanır. Levi'nin istifa etmesinden sonra Béla Kun ile öteki Alman yöneticiler arasında çatışmalar olur.

8. Bkz. XXXII. Bölüm ve H. Weber tarafından aktarılan Brandler'in mektubu, *Die Wandlung* I, s. 308.

Ne olursa olsun Yürütme kendi yakınındakileri kayıtsız şartsız desteklemez: Rákosi gibi Béla Kun da, ilki neredeyse anında Radek tarafından, diğeri Komintern Kongresi delegeleri önünde bizzat Lenin tarafından hemen reddedilecektir. Bütün "temsilciler" –Moskova'nın "kızıl göçmenleri" arasında değerli adamlar ender olsa da– Parti ile Yürütme arasındaki ilişkilere dair benzer bir anlayışa da sahip değildir. Félix Wolf, Levi'ye yakındı ve Yürütme'ye yönelik eleştirilerini paylaşıyordu. 1920'de, Komintern'in 2. Kongresi'nin başında Enternasyonal'in sekreteri olan Radek'in kendisi, K.A.P.D.'nin kabulü olayında kendi partisine, Rus Partisi'ne bu koşulda tavır alarak K.P.D. ile dayanışma içinde olmamış mıdır? 1921'de Friesland ile Stassova, 1922'de Ernst Meyer ile Kleine arasında yeni çatışmalar patlak verir. Ama Stassova politik liderden çok örgütün uzmanı olarak oradadır ve Zinovyev'in sağ kolu olmasa da gözü kulağı olan Kleine, çizginin hazırlanmasında pek de belirleyici bir rol oynamaz; zira şantaj yaparak Merkez'in bir özeleştiri vermesini sağlar ama merkez komitede azınlıkta bırakılır. 1923'te, "işçi hükümetinin" proletarya diktatörlüğünün bir "paravanı" olacağını söyleyen Zinovyev'in cümlesine solcu eleştirmenlerinin göndermeleriyle çileden çıkmış bir vaziyette kürsüden şunları söyler:

> Efendimiz veya sahibimiz yok, yoldaş Zinovyev'in kişisel fikirleriyle birbirimize bağlı değiliz.[9]

Ayaklanma hazırlığı sırasında yürütme tarafından gönderilen Rus olsun olmasın danışmanlar, teknisyen rolleriyle sınırlı kalırlar; alanda karar alan Alman Merkez'dir, bunlar muhtemelen ayaklanmayı yönetmek için uygun görülen politik-askeri sorumlulardır. Eylül başından itibaren alınan önemli kararlar kuşkusuz Moskova'da bu şekildedir ama görünüşe göre, bunları kabul eden ve sorumluluğunu üstlenen, gözden geçirmek ve uygulamaya koymakla yükümlü Alman yöneticilere dayatılmamıştır.

Bu alışkanlıklar, Rus Partisi'ndeki fraksiyonel mücadelenin sonucu olarak ve Alman Devrimi'nin bozgunu vesilesiyle değişecek ve Yürütme aracılığıyla Rus yöneticiler fiyaskonun sorumluluğunu Brandler ve Thalheimer'e, "sağcılar" adını verdiklerine yüklemeye karar vereceklerdir.

K.P.D., bizi ilgilendiren dönemde politik hataları yüzünden pek çok kereler Moskova'da ciddi şekilde eleştirilmiş ve bu eleştirileri tartışarak genelde kabul etmiştir. Ama bu tartışma, bu politik çarpışma bir sorumlular valsine eşlik etmez. Çekirdek, yeni unsurlara, özenle hazırladıkları bağımsızların solundan gelen bu işçi kadrolarına kadar genişleyerek yapılan hatalardan bağımsız olarak kalır. Eleştirilerinde acımasız olan

9. *Bericht III* (8)..., s. 373.

Yürütme –Lenin'in baskısıyla– aynı zamanda yönetimin sürekliliğine, sorumlu unsurlarının "ilerleme" kavramına, yöneticilerin "formasyon" –ancak hatalar ve onların düzeltilmesiyle edinilen formasyon– kavramına çok bağlıdır. Lenin'in Bolşevik Partisi'nde zaten böyleydi. 1924'ten başlayarak Ruth Fischer'in sultasında sürdürülen "Bolşevikleştirmeyle" birlikte aynı şekilde olmayacaktır.

1921'de Paul Levi'den başlayarak bugün Hermann Weber'e kadar, K.P.D.'nin Enternasyonal'e ve onun aracılığıyla Rus Partisi'ne olan maddi bağımlılık durumunun altını çizmekten hoşlanılır. Halle tartışmalarından bir yıl sonra, Friesland, kendi muhalefet sancağına "maddi bağımsızlık" sloganını kaydeder. Yürütme'nin Alman Partisi'nin bütçesine katkısını belirlemek, bu yardımın sonuçlarını ve boyutunu, bu "bağımlılık" yoluyla gerçekleştirilen ilişkileri hesap etmek için yeterli belgelere sahip değiliz. Ne olursa olsun bu yardımın sürekli oluşu inkâr edilemeyecektir. 1919'dan başlayarak Eberlein, Heidelberg Kongresi'nde sunduğu raporda buna açık bir anıştırma yapar.[10] Bunun indirgenmiş ama uluslararası dayanışmanın bir kanıtı olduğunu söyler. K.P.D., militanlara ve yabancı partilere maddi anlamda yardım yapmanın devrimcilerin –SPD zamanı da dahil– görevi olduğunu her zaman kabul ettiğinden, Rus Komünist Partisi'nden bir yardım alma hakkı vardır. Büyük olasılıkla sonraki kongrelerde, Yürütme'nin katkısının artarken bu durum söz konusu olmaz. Bu dönemde sürekli yoksullaşan Almanya'da militanların açlık sınırındaki ücret ya da yetersiz işsizlik ödeneklerinden kesilen paylar, verimli bir parti faaliyetinin gelişmesine izin vermez: 1923'te bizzat sosyal demokrasinin sandıkları boşalmıştır, *Die Neue Zeit* ortadan kalkar ve güçlü metal işçileri sendikası, yeterli kaynak olmadığından, yıllık kongresini gerçekleştirmekten vazgeçer. Bu koşullarda K.P.D., yalnızca kendi kaynaklarına dayanarak gerekli propaganda ve eylem araçlarıyla örgütlü bir güç olarak müdahale edemeyecektir. Brandler sonradan, 1923'te Yürütme'nin maddi yardımının partiye yirmi yedi gazeteyi ayakta tutma ve iki yüz daimi üyeye maaş bağlama izni verdiğini belirtecektir: K.P.D. kendi kaynaklarıyla yalnızca dört gazeteyi ayakta tutabilecek ve ancak bir düzine insanı geçindirebilecektir.[11]

Ama yasal faaliyet maliyetli olsa da yasa dışı faaliyet çok daha maliyetlidir. Hiçbir Alman, mevcudiyeti Yirmi BirKoşul yoluyla dayatılan yasadışı gizli aygıtın gerekliliğini tartışmaz. Parti, 1919'da aylar boyunca, Reichswehr'in misillemesini izleyen haftalarda, Kapp Darbesi'nden sonra, Mart Eylemi'nin ertesinde ve nihayet Kasım 1923'ten itibaren

10. *Bericht II...*, s. 28-29.
11. Weber tarafından aktarılan mektup, *Die Wandlung*, I, s. 308.

yasadışı duruma düşer. Hayatta kalmak ve harekete geçmekten yine de vazgeçmez: bunun için bir yer, güvenilir gizli "bir kurye" ve gizli baskı sistemi gerekir. İktidarı ele geçirmeye hazırlanan bir partinin, çok daha kapalı, daha iyi gizlenmiş, sonuç olarak da daha masraflı askeri bir aygıta ihtiyacı vardır. Aşırı sağcı örgütler, Reichswehr, "Kara Reichswehr" hakkında istihbarat servisleri, silah alım organizasyonu, uzman yetiştirme, silahlı grup üyeleri için temel askeri eğitim, sınırların gizli geçilmesi, gizli ağların oluşturulması, sahte evrak üretimi vs. bu dönem Almanyası koşullarında yüz binlerce üyelik olsa bile bir işçi partisinin Münzenberg gibi –kendi "tröstünü" tamamen başka bir ekonomik koşulda kuracak– deha bir iş insanıyla dahi hiç kuşkusuz tek başına sağlayamayacağı kaynaklar aracılığıyla gerçekleşmiş olabilirdi.

Aslında gerçek mesele Yürütme'nin yardımının ne kadar olduğunu ya da bunun gerçekten gerekli olup olmadığını bilmek değildir. Bu yardımın K.P.D.'yi Almanya'da doğru bildiği politik stratejiyi detaylandırmasını engelleyip engellemediğidir.. Oysa bu bakış açısından mutlak "bağımsızlık" hiçbir komünist tarafından, hatta kopmadan yana kesin olarak karar vermiş olmalarından önce bile Levi ve Fresland tarafından talep edilmemiştir. Sosyal demokrasinin iflasının dersleri herkes için açıktır: Devrim'in zaferi ancak sosyalist devrimin dünya partisi aracılığıyla sağlanabilecektir ve Komünist Enternasyonal'le birlikte kurmak istedikleri bu partidir. Levi, Enternasyonal içinde Rus Partisi'nin rolü ve etkisini oldukça ölçülü ifadelerle ortaya koyduğu zaman onaylanmıştır: yöneticilerin karşı çıktığı Rus militanlar değil, "Türkistanlılar", deneyimsiz ve yeteneksiz göçmenlerdir. Béla Kun ya da Rákosi'nin girişimlerini protesto edenler, Enternasyonal'in mevcudiyeti meselesini değil, işleyişini tartışır.

3. Enternasyonal'in 2. Kongresi bu işleyişin ana hatlarını ortaya koymayı denemiştir. Enternasyonal, ulusal partilerin yalnızca ulusal seksiyonları oluşturduğu ve işleyişi demokratik merkeziyetçiliğin kurallarıyla yönetilen bir dünya partisi olmalıdır. Bu durum, bunun egemen organının, farklı seksiyonlardan seçilmiş delegelerden oluşmuş, sık sık toplanan, uygun bir şekilde hazırlanmış ve kararları kongrelerin ya da ulusal seksiyonların merkez komitelerinin kararlarına üstün gelen kongre olması gerektiği anlamına gelir. Kongrelerin yetkileri, toplantıları arasındaki zaman aralığında, görevi gereği kongre tarafından seçilmiş, bütün bir Enternasyonal'in temsilcilerine dönüşmek için partilerinin temsilcisi olmayı bırakan üyelerden oluşmuş onun Yürütme Komitesi'ne –Alman Merkez'in seksiyonlarının merkez komitelerinin eş değeri– bırakılmıştır.

Dünya partisinin dünya liderliğine ihtiyacı vardır ancak bu sadece küresel ölçekte faaliyetlere kendi katılımı ile geliştirilebilir. Oysa bu

ihtiraslı program tamamlanmamıştır. Hiç kuşkusuz kongreler 1919'dan 1922'ye kadar her yıl sık sık toplanır. Kuruluş kongresi yalnızca dört gün sürse de –sembolik bir toplantıdan başka bir şey değildir– ikincisi yirmi beş, üçüncüsü yirmi, dördüncüsü otuz bir gün sürmüştür ve aslında her biri çok daha uzun sürer zira resmi tartışmalar her seferinde hazırlık temas ve tartışmalarını, komisyon oturumlarını takip eder. Önceden kazanılmayan politik savaşlar verilir; kimi kez çok sert tartışmalardan sonra büyük kararların, en önemli dönemeçlerin alındığı yer işte orasıdır.

Ama Yürütme için aynı şey geçerli değildir. 1. Kongre'nin sonunda geçici yürütme hesaba katılmasa bile, arzu edilen uluslararası yönetime şöyle böyle benzeyen bir yönetimi örgütlemeni nasla mümkün olmadığı açıktır. 2. Kongre'de bir yürütme seçilir: Tours'da Enternasyonal'e katılımıyla kendi Fransız birliklerinin büyük bir bölümünü Enternasyonal'e katacak sosyalist parti üyesi bile olmayan Fransız Rosmer'in tercihi, federal olmayan, hiçbir şekilde ulusal partilerin tezahürü olmayan uluslararası bir yönetim yaratma iradesinin göstergesidir. Bu yönetimde Alman bir üye vardır: Ernst Meyer. Bu tercih de anlamlıdır: eski Spartakist çekirdeğin üyesi olan Ernst Meyer, hiç kuşkusuz K.P.D.'nin temsili bir kişiliği olsa da kesinlikle en önemli liderlerinden biri değildir. Enternasyonal'in yönetiminde bütün haklara sahip bir sorumlu olabileceğini düşünmek yanlış olur. Böyle bir sorumluluğu üstlenebilecek tek Alman Paul Levi olacaktır. Levi'nin kendisi de dahil kimse onu uluslararası yürütmenin daimi üyesi yapmayı bir an bile düşünmez: herkes Alman Partisi'nin inşası için Almanya'da bulunmasını gerekli görür; sembolik olarak Meyer'in vekili seçilir.

Komintern'in 2. Kongre'sinde gerçek bir Yürütme'nin oluşturulması konusunda en büyük çekinceler Alman Partisi'nden, daha doğrusu Paul Levi'den gelir. Levi, yabancı üyelerin yürütmede –üç ayda bir toplanmasını önerdiği– daimi olarak çalışmak için Moskova'da oturmalarını istemez; üç ayda bir toplanma önerisine komisyonda Zinovyevkarşı çıkmış ve sonuç olarak suya düşmüştür.[12] Livorno'nun ertesinde Yürütme'nin işleyişi ve onun partilerle ilişkileri meselelerini ortaya koyan yalnızca Paul Levi ve Clara Zetkin değildir; Merkez'den sorumluluklarını almasını isteyen Radek'in kendisidir:

> Yürütme'nin Avrupa'da temsilcilere, deneyimli yoldaşlara sahip olmasında ısrar edelim, o zaman on kat daha etkili bir Yürütme'ye sahip olacağız. (...) Seçenek yok. Ya zaman zaman vicdanlarımızı susturacağız ve zaman zaman kongrede herkese göstermek için ceplerimizden çıkaracağız deriz ya da her türlü şüphecilikten uzaklaşıp sorumlu yoldaşlar göndeririz –çok uzun kalmamaları ve Parti'den çok uzun süre kopmalarından kaçınmak için hızlı

12. *Protokoll des II...*, s. 594-596.

bir dönüşün olması gerektiği hesaba katıldığından. Moskova'ya gönderecek adamlar bulmalısınız.[13]

Levi'nin cevabı, Alman Partisi ile Yürütme arasındaki ilişkileri tamamen diplomatik açıdan ne derecede tasarladığını ortaya koyar: Yürütme'deki Alman temsilcilere "sert tartışmalara" girmemeyi önerir.[14] Yürütme, Şubat ayından itibaren kuşkulu tavrında Paul Levi'yi desteklemeyen Alman Merkez'in arzusuna karşılık verir. Sonradan Başkanlık Heyeti'ne dönüşecek "küçük bürosunu" genişletmeye karar verir. K.P.D.'nin temsilcileri Moskova'da üç aylık dönemler için Yürütme'de ve Başkanlık Heyeti'nde birbirini takip edecektir: 1921'de Curt Geyer, Wilhelm Koenen, Fritz Heckert, Paul Frölich, Pieck, Walcher, Eberlein, Clara Zetkin, Hoernle, Böttcher böylelikle bütün haklara sahip olarak ama çok az zaman için Enternasyonal'in yönetim çalışmalarına katılacaktır; Brandler'e gelince, 1921 Kasım ayından 1922 Ağustos'una kadar Yürütme'de ve Başkanlık Heyeti'nde yer alacaktır.[15]

Ancak Moskova'da bu kalma süreleri yeni problemler çıkarır. Lenin, politik olarak "yeniden eğitme" amacıyla Maslow'un gönderilmesini talep etmemiş, bu da Alman solunda genel bir protestoya neden olmamış mıdır? Aralık 1921'de merkeze yapılan Friesland'ı delege olarak Moskova'ya gönderme önerisine ilham veren aynı niyetlerdir. Bu tip bir öneri, yeni bir sapmaya gebedir: böyle bir bakış açısından Yürütme, yönetim olarak, politik hatalarını bir an için arzu edilmez kılanların hizmetinde bir yeniden eğitim okuluna dönüşmek için Enternasyonal yöneticilerinin kendilerini eğittiği kadro olarak görülmeyi bırakır. *Vorwärts*'ın Mart Eylemi konusundaki açıklamalarının ertesinde, hatalarına bağlı kovuşturmalardan kaçmak için Moskova'ya sığınan Eberlein, Yürütme'ye seçilir! Aynı dönemde Clara Zetkin'in atanmasının yalnızca sembolik bir anlamı vardır: zaten yaşlı, epey hasta, kendini gündelik etkinliklerin dışında tutmaya çalışan Zetkin, Yürütme içinde Alman ve uluslararası komünizmin geleceğini değil, yalnızca kendi geçmişini temsil eder. Başkanlık Heyeti'ndeki Brandler, 1923'te artık yalnızca ismen oradadır. Salıverilmesinden sonra Rusya'da kısa bir süre konaklamasının ardından Almanya'ya geri döner, her an özen gerektiren V.K.P.D.'nin başkanlık görevlerini üstlenir. Komintern'in 4. Kongresi'nden sonra da aynısı olacaktır: Yürütme sekreterliğine atanan Stoecker, işgal edilmiş Ruhr'da daha yüksek sorumluluklar almadan önce Moskova'da bulunacaktır.

Bu koşullarda gerçek bir uluslararası yönetim yoktur. Kongrelerde seçilmiş yürütmeler, onların başkanlık heyetleri, "küçük büro" ve "sek-

13. Levi Arşivler, P 50/a 5, *Comintern* içinde,*a.g.e.*, s. 292.
14. *A.g.e.*, s. 293-294.
15. Bkz. Ekte Moskova'da K.P.D.'nin temsilciler tablosu.

reterlik" sürekli olarak değiştirilir: yasal partilerin yabancı sorumluları, gündelik çalışmaya yabancı Moskova'daki geçici konuklardır yalnızca. "Genişletilmiş Yürütme" toplantıları kurumu bir ölçüde bu tür sakıncaları ortadan kaldırmayı amaçlar. Aslında bunlar yılda iki üç kez yürütme çekirdeği etrafında toplanan ulusal kısımların belli başlı sorumlularıdır. Ama orada bile bütün bir Enternasyonal'in seçilmişlerinin değil, ulusal kısımlarının temsilcileri olacak duruma gelirler. Dolayısıyla uluslararası yürütmenin günlük çalışmasının, küçük bir uzman grubuna dönmek için yabancı komünist partilerde seçilmiş –ya da kendilerinin seçtiği– üyelerinden büyük ölçüde uzaklaşması normaldir.

Yürütme'deki Rus çekirdeği epey az sayıdadır. Kuşkusuz Yürütme Bolşevik Partisi'nin önemli isimlerini içerir ama dönemin Sovyet Rusya'sının koşullarında Enternasyonal'in işlerine ve dünya devriminin her durumda önemli problemlerine ayıracak çok az zamanları vardır. Komünist Enternasyonal'in Başkanı Zinovyev aynı zamanda Rus Partisi'nin politbürosunun üyesi ve Petrograd sovyetinin başkanıdır. Troçki, Kızıl Ordu'ya ve genel meselelere, Fransız Partisi'nin dışında, denetlediği ulusal komünist partilerden çok daha zaman ayırır. Hiç kuşkusuz yalnızca Radek –ne olursa olsun ne Rus partisindeki sorumluluklarını ne de eğitim ya da gazete yazarlığı görevlerini unutmayan– faaliyetinin önemli bir kısmını Enternasyonal'e ve Alman Partisi'ne verir. Dahası bu sorumluluğa, belirleyici koşullarda Alman hükümeti yanında Rus hükümetinin temsilcisi olma sorumluluğunu da ekler: kısacası devrimci yönetici göreviyle çok az uyumlu diplomat görevi. Hastalığından önce Almanya'daki olaylardan güçlükle haberdar olan ve aldığı bilgilerin yetersizliğini gizlemeyen Lenin, 1922'den sonra Enternasyonal'de hiçbir rol oynamaz. Kesin bir anda, Prusya hükümetince yasaklanan anti-faşist gösterinin arifesinde belli başlı Rus yöneticilerin tepkileri anlamlıdır. Troçki'nin bir fikri yoktur çünkü söylediğine göre bilgi eksikliği söz konusudur ve Stalin'in bir fikri varsa da, kendisinin de hem genel olarak Alman toplumu, hem de özel durum hakkında kötü bilgilendirilmiş olduğunu istemeye istemeye ortaya koyar. Bolşevik yöneticiler 23'ündeki tarihsel tartışma için Ağustos sonunda tatilden dönerler ama Eylül ayında Brandler ve yoldaşları ayaklanma için somut hazırlıkların başlamasından önce üç hafta kadar onları beklemek zorunda kalır.

Aslında Yürütme'nin günlük çalışmasının yükü, Bolşevik partiye ait –1921'e kadar en iyi unsurları iç savaş tarafından yok edilen– az sayıdaki daimi üyenin ve göçmenlerin, Macar Béla Kun, Pogany, Rudniansky'nin – söylenenlere bakılırsa bir "savaş hazinesiyle" ortadan kaybolacak– Bulgar Dimitrov, Kabaktchiev, Minevve Kolarov'un, Polonyalıların, Finlandiyalı Kuusinen'in omuzlarındadır. Oysa bu adamların deneyimleri yetersizdir, goşist eğilimler de onların arasında cirit atar. Batı Avrupa'daki işçi

hareketini yeterince tanımazlar ve buna karşın yayıldığını hissettikleri Rus deneyiminin üstünlüğüne iyiden iyiye inanmışlardır.

Dolayısıyla, Enternasyonal'in yöneticilerinin bütün özenlerinin konusunu oluşturan, bütün deneyimlerinin ve araştırmalarının özü olan kongreler içerisinde, hiçbir şeyin yönetici bir rol oynamaya sevk edemeyeceği bu pek az deneyimli adamlar grubu yer alır. Bu adamlar çok yönlü yetenekli bir gazeteci olmasına rağmen içten ama maymun iştahlı sayılan Militan Radek'in etrafında Yürütme'nin olağan görevlerini üstlenirler. Mart Eylemi'nden önceki dönemde "küçük büronun" üyesi olan Curt Geyer'in tanıklığı, Béla Kun'un Berlin'deki görevinin içeriği kadar önemli bir meselenin bu üst organizmada tartışılmadığı sonucuna varmayı mümkün kılar; bu durum da, Enternasyonal'in, kongreleri arasında kendi mevcudiyetiyle birlikte asla gerçek bir uluslararası örgüt olarak işlemediğini ama onun her zaman Bolşevik Parti'nin liderliğinin uzantısı olduğunu akla getirir.

Zaten 1920'de Moskova'dan döndüğünde Levi Rus Partisi'nin Enternasyonal içindeki egemenliği meselesini ortaya atmıştı; bu mesele partinin ve Enternasyonal'in liderlerinin aynı zamanda Sovyet devletinin liderleri olması ve komünistlerin gözünde, Rusya'nın, savunması ödevlerin en kutsalı olan devrimci kale sayılması hakikatiyle daha hassas kılınmıştır. Bu egemenlik herkes için normal ve geçicidir. Bunu diyen de Lenin'in kendisidir:

> Hiç kuşkusuz bu yalnızca kısa bir süre için böyledir: devrimci proleter Enternasyonal'deki egemenlik, XIX. yüzyılın değişik dönemlerinde İngilizler, Fransızlar ve ardından Almanlar arasında olduğu gibi, Ruslara geçmiştir.[16]

Bütün komünistler için Ruslar kendi evlerinde devrim yapmayı ve yenmeyi bilenler olarak kalır. Otoriteleri yıllar geçtikçe ve öteki partiler kendi ülkelerindeki iktidar mücadelelerinde başarısız oldukça güçlenir. Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un ve bir biçimde Paul Levi'nin ölümünden sonra uluslararası komünist harekette ve özellikle Almanya'da Bolşevik yöneticilerinkiyle karşılaştırılabilir hiçbir şahsiyet yoktur.

Ancak bu durum Alman yöneticiler arasında asla tam bir "takipçilik" anlamına gelmez. 1921 senesinin neo-goşistleri cesaretle kendi tezlerini savunur ve Ernst Meyer ya da Brandler bir Zinovyev'in otorite argümanlarını reddetmekten hicap duymaz. Nisan 1923'te, dört Alman militan, Gerhard Eisler, Heinz Neumann, Hans Pfeiffer ve Ewert, Alman Partisi'nin Rus Partisi'ne daha eksiksiz uyarlanmasını talep eder; bunun nedeni çok muhtemeldir ki, Bolşevizm'de kendi partilerinde arzuladıkları daha büyük etkililiği elde etmenin yolunu görmeleridir...

16. Œuvres, t. XXIX, s. 313.

Fakat bu türden bir tepkiyle, uzun vadede, Rus aygıtının gerçek bir egemenliği hazırlanır.

Ancak Alman Partisi ile Rus Partisi arasında 1919-1922 yıllarındaki ilişkiler neredeyse sürekli olarak aynı örüntüyü izler. Almanlar'ın yaptığı öneriler ya da üstlendiği girişimler esnasındaki tartışmalar, Yürütme yöneticilerinin sert eleştirileri ve bazı resmi eleştiriler aracılığıyla Alman girişimini kabul edilir bulan ve tartışmanın başlamasını isteyen Lenin'in girişimi. Enternasyonal'in ve Rus Partisi'nin yöneticileri arasında, Lenin, Alman girişimlerini ve problemlerini anlamayı kendine dert etmekte, uzlaşmanın değil sentezin peşine düşmekte, inatla bölünmeyle mücadele etmekte tek başına –her zaman Troçki'yi takip etmiş ya da uzlaşmış– gibi görünür. 1919'da Levi'nin oldu bittisi karşısında sebatla –ama başarısız– K.A.P.D.'yle yakınlaşmaya çalışır. 1920'de sadık muhalefet deklarasyonunu ve Merkez'in işçi hükümeti karşısındaki tavrını destekler, goşistlere karşı tartışmaya sol bağımsızların kazanılması girişimine hiç çekinmeden kefil olur. Muzafferane bir biçimde 7 Ocak 1921 tarihli *Açık Mektup*'un savunusuna girişir, Parti saflarında Levi'yi desteklemek için her zaman Buharin ve Zinovyev'e karşı çarpışır, moral üstünlüğü sayesinde Moskova anlaşmasını dayatır, "merkezci avlarında" goşistleri engeller, Ernst Meyer'in, fraksiyoncu faaliyetlerinde onları dışlamasının önüne geçer. 1923'ten başlayarak artık orada değildir ve o sırada Alman fraksiyon mücadeleleri, Rus Partisi'nin, aynı zamanda hem sonucu, hem bahanesi, hem de nedeni olanlç kavgalarına karışır. Almanya'da hiç kimse, Enternasyonal'de de hiç kimse zaman zaman Lenin'in oynamış olduğu rolü oynayamaz: partinin politikasını ekonomik, sosyal, politik gerçekliğe uyarlamaya hiç aralıksız çalışmak, onun saflarını homojenleştirmek, lider kadrolarını oluşturmak, görüş ayrılıklarını gizlemeden inşa etmek, kısacası tutacak aşıya yardım etmek.

1918-1923 arasında KPD'nin tarihinde yalnızca iki isim bazı anlarda gereken kuramcı ve rehber, birleştirici, öğretmen ve Lenin'in Enternasyonal için yaptığı arabulucu rolünü oynayabilir gibi görünür. İlki, Spartakistlerin başına buyruk ismi Levi, ikincisi Bolşeviklerin başına buyruk ismi Radek'tir. Levi'nin moral üstünlüğünün Radek'e devri, KPD liderliğinin inşasında karşılaşılan zorluklar ve Radek'in hayatının çoğunu geçirdiği Levi'nin ise üç yıl içinde kısa sürede bulunduğu Moskova'ya yakın siyasal bağımlılığı bakımından zaten önemlidir.

45
Paul Levi: Kaçırılmış Fırsat mı?

Levi komünist miydi? Bu sorunun, Lenin'in Clara Zetkin ile mektuplaşmalarıyla ona uzattığı eli reddettiği andan itibaren sorulması gerekiyordu.

Radek[1] için Levi komünist değil, devrimciliğe oynayan amatör bir burjuvadır. Onu Frossard ve Serrati ile karşılaştıran Troçki için Rus Devrimi ve kitle hareketi tarafından sınırlarının ötesine sürüklenmiş ama cezrin anayurduna dönmek zorunda olduğu çok sayıda solcu sosyal demokrattan biridir.[2] Tarihçi Richard Lowenthal içinse[3] Paul Levi'nin komünizme katılması Rus gerçekliğinin karşılaştığı bilgisizlikten kaynaklanan bir yanlış anlama olmuştur. Rosa Luxemburg'un takipçisi olan Levi, Bolşevizmin ne olduğunu gerçekten anlamadığı için kendini Boleşviklerin mücadele yoldaşı olarak düşünemiyordu. Kısacası, geleneksel "hain", "dönek" hakaretleri ve nitelendirmelerinden ayrı olarak, K.P.D.'nin yöneticisi olduğu zaman bile bir "sınıf düşmanından" ve fiili bir hainden başka bir şey olmayan Levi için R.D.A.'nın tarihçilerinin görüşü budur.[4]

Bu görüşe iki tanık karşı çıkar. Birincisi, Levi'yle aynı fikirde, onun çekincelerini ve eleştirilerini paylaşan, her zamanki tutkusuyla çalıştığı uzlaşmayı kibirle reddettiği güne kadar onun iflah olmaz avukatlığını yapan Clara Zetkin'dir.[5] Ölümüne kadar Parti'nin ve Enternasyonal'in üyesi olarak kalan Clara Zetkin, muzaffer Stalinciliğin ilk işaretlerinin

---

1. *Soll die V.K.P.D...*
2. "Bir Dönemin Bilançosu" (25 Mart 1923), *Fransa'da Komünist Hareket (1919-1939)*, Paris, 1967, s. 270-272 ve "Trotzkis Brief", *Unser Weg (Sowjet)*, H. 3/4; 15 Şubat 1922, s. 82-84.
3. "The Bolshevisation of the Spartakus League", *International Communism*, St-Antony's Papers, no 9, s. 23-71.
4. En yaygın sıfatlar "sağcı oportünist" ve dönektir. 1919 yılına ayrılmış *Dokumente und Materialen zur Geschichte der Deutschen Arbeiterbewegung*'un cildi, dönemin K.P.D. liderinin adını bir kez bile anmaz! *Lenin und die Aktionseinheit in Deutschland* adlı eseri, Radek'in K.P.D.'nin tarihindeki rolünü inkâr etmeyen Arnold Reisberg. hemen sonra "bir dönek olarak ortaya çıkacak" Levi'nin "oportünist ve hain politikasından" bahseder (s. 87).
5. *Erinnerungen an Lenin* "1924 Ocak sonu" tarihini taşır.

verildiği sırada, 1919 ve 1921 arasında Levi ve bizzat kendisinin savunduğu fikirlerin komünist hareket içindeki normal görüş ayrılıkları çerçevesinde yer aldığını düşünmeye ve yazmaya devam ediyordu. Diğer görüş, Ağustos 1921'de, Levi'nin ihraç edilmesinden beş ay sonra, onun 1916'daki tavrı konusunda yazan bizzat Lenin'in görüşüdür: "O zaman *bile* Levi Bolşevikti."[6] Yıllar geçip gittiğinden, Lenin'in görüşünü hatırlattığı zaman Troçki'nin kaleminden onun 1923'teki değerlendirmesinin tekrar gözden geçirildiği de not edilebilir: "Bu adam kesinlikle kendisini kaybetti. (...) Ama en azından kaybedecek bir şeyleri vardı; diğerleri için bundan söz edilemez."[7]

Konuyla uğraşmış Batı tarihçilerinin çoğunluğu gibi Lowenthal'ın tezinin altında yatan şey, Bolşevizmin öncelikle sosyalist hareketin "Asyalı" olmasa bile bir Rus ideolojisi ve pratiği olduğu ve bu nedenle eğitimi ve Marksist kültürü nedeniyle Levi'nin kendisini yalnızca bir yanlış anlaşılma sonucunda komünist olarak düşünebileceği fikridir. Ama Paul Levi'nin şahsı aracılığıyla tartışmanın asıl hedefini Rosa Luxemburg ve onunla birlikte böylelikle Bolşevik aileden sökülüp atılmaya çalışılacak Alman sosyal demokrasisinin devrimci kanadının tümü oluşturur.

Bununla birlikte, diğer bazı tarihçiler, sosyalizmin diyalektik hareketindeki gelişimini dikkate alırlar. Alman sosyal demokrasisinin savaştan önce kendi ekonomik ve toplumsal çerçevesinde ilerleyişini, Parti'nin haklarının aygıt tarafından bürokratikleştirilmesi ve ele geçirilmesi kadar, Rosa Luxemburg'un kitlelerin rolüne ve onların kendiliğindenliğine yaptığı vurguyu göz önünde tutarlar. Rus toplumunun eşitsiz gelişiminin ve işçi hareketinin otokrasi çerçevesindeki özel durumunun, Bolşeviklerin, kitlelerin hareketini yöneten birbiriyle kaynaşmış ve disiplinli bir öncünün rolüne vurgu yaparak, Rus koşullarında, proletaryaya, *a fortiori* ileri ülkelerde mümkün olan bir devrimi gerçekleştirme izni veren formülü bulmuş olabileceklerini açıkladığını da düşünürler. Bu noktada Lenin ile Rosa Luxemburg arasındaki görüş ayrılıkları, indirgenemez farklı fikirlerin ifadesi olarak değil, aynı sosyalist ve devrimci akımın iki dalı olarak ortaya çıkar. Bu varsayımda Paul Levi'nin başarısızlığı, Bolşeviklerin ve Rus olmayan yoldaşlarının "sosyalist devrimin dünya partisini" oldum olası kurma yeteneksizliğinin işareti olarak değil, ne olursa olsun yararlı dersler içeren başarısız bir girişim olarak ortaya çıkar.

Bellek açısından sıklıkla bu tartışmanın altında yatan üçüncü ilke tavrını zikretmeyi es geçemeyiz; buna göre işçi hareketi için komünist

6. "Alman yoldaşlara mektup", (14 Ağustos 1921), Œuvres, t. 32, s. 549.
7. "Ya şimdi?", *Ecrits*, t. III, s. 170-171.

partilerin yönetimlerinin talimatlarına –son kertede Rus Komünist Partisi yönetiminin talimatlarına bizzat indirgenir olan– mekanik bir boyun eğiş dışında hiçbir kurtuluş yoktur.

Ne olursa olsun Levi konusunda sorulmuş soruya cevap vermek için şu ya da bu örgütü, Enternasyonal'in ya da Bolşevik Parti'nin yönetici grubunu karşı karşıya getiren politik çatışmaları hatırlamak yerinde olur.

Öncelikli olarak, ilkin K.A.P.D.(S.)'nin kuruluş kongresinde sonra muhalefetin içinde ve 1920'den başlayarak K.A.P.D. saflarında kendini gösteren "goşist" akıma kesin düşmanlığı yüzünden seçimlerin boykot edilmesi ve devrimcilerin sendikalardan ayrılması taraftarı olduğu ortaya çıkmıştır. Goşistlere karşı mücadeleyi yönetme biçimi, özellikle Lenin'in desteklediği Radek tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Her ikisi de, muhalefetin dışarıda bırakılmasıyla, partinin bölünmesine neden olma biçimine pişman olurlar. Heidelberg Kongresi'nde sunduğu Alman Devrimi'nin seyrinin analizi, Buharin gibi Rus yöneticilerinin bakış açısıyla açıkça çatışır.

Kapp Darbesi'nin ertesinde, K.P.D. (S.) tarafından sendika yöneticilerinin hazırladığı işçi hükümeti projelerine cevap olarak gerçekleştirilen sadık muhalefet bildirisini onayladığı zaman karşısında aynı isimleri bulur. Aynı yıl, görüş birliği içindeki Almanlar arasında, K.A.P.D.'nin "sempatizan parti" olarak Enternasyonal'e kabul edilmesine –Bolşevik parti yöneticilerinin baskısıyla kararlaştırılmış– karşı protestoda en kararlısı olmuştur.

Bir dizi başka anlaşmazlık disiplin meselesi etrafında döner. Öncelikle de uluslararası disiplin. Levi, ulusal seksiyonların yönetimleri yanında Yürütme'nin temsilcileri, "gizli eller" tarafından oynanan rolü kınar. Livorno'da, Rákosi ve Kabaktchiev tarafından oynanan rolün zararlı olduğuna ikna olmuştur ancak P.S.I.'nın kongresi sırasında susar ve disipline uyar. Ama daha sonra Berlinli militanlar önünde, ardından da *Die Rote Fahne*'nin sütunlarında tartışmayı sürdürür. Rákosi'nin baskılarına ve onun Alman Partisi'nin işlerine açık müdahalesine karşı çıkar, bunları Enternasyonal'in herhangi bir düzenli örgütünün hiçbir kararının doğrulamadığı bir müdahale olarak kınar. 1921'in başlarında Merkez'de azınlık konumuna düştüğünde sorumluluklarını bırakır. Birkaç gün sonra, *Unser Weg: wider den Putschismus* adlı küçük eleştiri kitabında Mart Eylemi'ne karşı eleştirilerini açıkça ifade etmenin kendi militan görevi olduğunu düşünür; bu yüzden Enternasyonal'in Yürütmesi'nin onayladığı ihracı gerçekleştirilecektir.

Üçüncü görüş ayrılığı Parti ile bir bütün olarak işçi sınıfı arasındaki ilişkilere yöneliktir. Bu ilişkiye dair her türlü mekanik yoruma karşı çıkar. ona göre Parti, karargâhın birliklerine emir vermesi gibi işçi sınıfına emir vermemelidir. Parti, rehberlik etmeli, aydınlatmalı, açıklamalı,

yol göstermeli, sloganlar önermelidir. Emir vermeye çalışmamalı ve emekçilerin çoğunluğunun vicdanında durum gerektirmiyorsa kitleleri silahlı ayaklanmaya çağırmaya ne hakkı ne de olanağı vardır.

Dördüncü görüş ayrılığı, Enternasyonal'le kopmasını getiren olayların sıralanmasında belki de en belirleyici olanı olsa da, en konjonktürelidir. 1920 yazıyla birlikte, Bolşevikler kendilerini bir ön devrimci durumun yükselişi karşısında bulduklarına inandıkları sırada, tam tersine Levi, Avrupa'daki devrimci dalganın bundan böyle tükendiğini, kapitalizmin kendi inşasına başladığını, sonuç olarak da proleter devrimin artık acil gündemi işgal etmediğini düşünür. Lenin'e kabaca, Kızıl Ordu muzaffer ane yürüyüşünde Polonya yoluyla Alman sınırlarına yaklaşırsa, Alman emekçilerinin "nihai mücadele" için muhtemelen silaha sarılmayacaklarını söyler. Polonyalı işçilerin kendi hükümetlerine karşı ayaklanacaklarına inanmaz. Üstelik bu analizden hareket ederek bir savunma mücadelesinin gerekliliklerine ve bölünmeden ağır bir şekilde etkilenen emekçilerin temel özlemlerine dayanan birleşik cephe stratejisini önerir. Ayrıca Yürütme'de ve farklı komünist partilerde şiddetle eleştirilecek olan 8 Ocak 1921 tarihli *Açık Mektup*'u haklı gösterir.

Bu dönemde partilerin ve Komünist Enternasyonal'in içinde oldukça normal ve makul görüş ayrılıkları bunlardır. Neredeyse bütün bu noktalarda Levi, Enternasyonal'in Yürütmesi ya da onun kalıcı çekirdeği, Zinovyev ve Buharin'in etrafında toplanmış küçük Rus yöneticiler grubuyla karşı karşıya gelir; tıpkı Almanya'nın ve Macar Partisi'nin goşistleriyle karşı karşıya gelmesi gibi. Ama onun tavrını Lenin ve Troçki gibi başka yöneticilerin tavrıyla, hatta başka koşullarda Zinovyev ve Buharin'in tavrıyla karşılaştırmak ilginç ve daha anlamlıdır. Bu durumda, muhalefeti sistematik olduğu izlenimini bırakır ve artık kimse bunda Bolşevizme karşı ilkeli bir muhalefet göremez.

Mesela hiçbir Bolşevik ve en azından Lenin, Alman goşistlerinin temel politik yönelimini paylaşmaz. *'Sol' Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı'*, Heidelberg'de ve K.P.D.(S.)'nin 2. Kongresi'ni izleyen haftalarda Levi'nin kendisi tarafından ileri sürülen argümanların betimlenişi ve geliştirilmesidir. Aslında ihtilaf belli bir noktada yoğunlaşır: bu politik meseleyi çözmek için bir bölünmenin yerinde olup olmadığı. Verilen koşullarda Lenin, bölünme fikrine karşı çıkarken Levi bunu gerçekleştirir.. Ama hiç kimse Enternasyonal'de doğrudan bu meseleye geri dönmeyecektir. Üstelik Lenin, Almanya'daki somut koşulları Levi'den çok daha az bilir ve Bolşevik bakış açısından, Halle'de bağımsız partinin çoğunluğunun Komünist Enternasyonal'e katılımının –övüncü büyük ölçüde Levi'ye düşen katılım– teşkil ettiği başarı, 1919 yılında onun "bölücü" tavrını *a posteriori* haklı çıkarır. Kâh Zinovyev ve Buharin, kâh Béla Kun, Maslow ve diğerleri tarafından şiddetle eleştirilen bir işçi hükümetine sadık

muhalefet bildirisine gelince, Lenin, yanlış bir formülasyona üzülerek, "temel önermelerinde ve pratik sonucunda tamamen haklı"[8] olduğunu belirtir, bu tam olarak Paul Levi'nin ifade ettiği görüştür de.

Disiplin konusunda Paul Levi'nin 1921 Mart'ına kadarki tavrı, Bolşeviklerin ve dünya çapında komünistlerin pratiğine olduğu gibi, Enternasyonal'in ve partilerin tüzüklerine ve zihniyetine harfi harfine uygundur. 1917'de Zinovyev, 1918'de Buharin merkez komitenin huzurunda ve onlara karşı alınan kararlarına karşı yalnızca partide değil, komünist basında ve hatta dışarıda polemiğe girmediler mi? "Solcu komünistler", 1918'de, disiplin cezası almadan, Brest-Litovsk Anlaşması meselesi konusunda olağanüstü bir kongre toplanana kadar merkez komitenin yetkisini tanımama niyetlerini ilan etmediler mi? Levi Komünist Enternasyonal temsilcilerine muhalefetinden dolayı kınandı; ama aynı yıllarda Fransız Komünist Partisi'nin *personae non gratae* (istenmeyen kişi) ilan ettiği Yürütme'den delegelerin geri çağrılmasını istediğine ve elde ettiğine şahit olunmayacak mıdır?

Bizim Yolumuz'un yayımlanması bile dönemin komünist dünyasında olağanüstü ve suç oluşturan bir eylem olarak algılanabilir. Hiç kuşkusuz bu yergi kitabı –hiçbir şahsiyetin özel rolünü eleştirmeden– Parti politikasını sorgular ama bunu Mart Eylemi'nden *sonra* yapar. 1917'de Zinovyev ve Kamanev Menşevik Gazete *Novaja Jizn*'de Ekim ayaklanmasını önceden bildirmişti: bu "yanlış" onları asla Parti dışına itmedi ve yalnızca çok az zaman için sorumlu pozisyonlardan uzaklaştırdı. Bu noktada Levi'nin sağlam bir argümanı bile vardır: 1920'de, hapishaneden K.P.D.(S.) yönetimine karşı yazmış olduğu mektup suçlamanın eksiksiz olarak yayımlanmasını isteyen bizzat Komünist Enternasyonal yetkilileri, özellikle de Zinovyev'dir. Aslında Lenin, disiplin konusunda Levi'ye karşı tek bir ciddi eleştiri getirir: Şubat ayında Parti'nin ve Merkez'in başkanlığından istifa etme, partideki sorumluluğunu terk etme, yönetimle iç ilişkilerin parlamenter bir anlayışı adına kongre tarafından verilen vazifede fikirleri için mücadele etmekten vazgeçmiş olma eleştirisi.

Komintern'in 3. Kongresi tartışmaları, Parti ile kitleler arasındaki ilişkileri aydınlatmayı mümkün kılmıştır. Levi'nin goşistlerden, Rus Partisi içinde politik anlamda zaten yenilen Zinovyev ve Buharin gibi kongrede sus pus olanlardan, Terracini ya da Thalheimer gibi konuşanlara benzemeyen bir anlayışı olduğu açıktır. Lenin, hiçbir tereddüde yer bırakmayan, Clara Zetkin'le mülakatlarındaki kadar net terimlerle onları şiddetle eleştirir. Hayır, komünistler "zincirleriyle denizi döven

8. "Almanya'da komünistler ve bağımsızlar", "komünizmin çocukluk hastalığı"nın 2 nolu eki, *Œuvres*, t. 31, s. 107.

Serhas"[9] değillerdir. Hayır! Bolşevikler, konuşan Terracini gibi ya da susan Rákosi gibi, bir parti –mezhebin, vaktiyle kendi sözcükleri ve eylemleriyle kazanamadığı kitlelerin iktidarını yönlendirebileceğini düşünmüş olsalardı iktidarı asla ele geçiremezlerdi. Levi'nin bu görüş ayrılıklarını– Enternasyonal'in bütünüyle, dönemin Bolşevik doktriniyle, hatta o zamanki yönetimle değil, aylar boyunca Yürütme'nin politikasına ilham vermiş, bununla beraber Zinovyev'den Béla Kun'a giden bir eğilimden başka bir şey olmayan bir anlayışla olan görüş ayrılıklarını –bizzat Lenin ve Troçki'yle paylaşıyordu.

1920'de güç dengelerinin değerlendirilmesi konusundaki görüş ayrılığı hiç kuşkusuz daha önemlidir. 1920 yazında Paul Levi belki de aslında, savaş sonrası devrimci dalganın sona ermesini değerlendirecek dünyadaki tek komünist yöneticidir. Ama sonradan Enternasyonal'in yöneticileri arka arkaya aynı tespitte bulunacaklardır: önce, Polonya'daki devrimci manzara konusunda Lenin'in yanılsamalarını paylaşmayı reddeden Radek[10], Kasım ayından itibaren Lenin'in kendisi, Troçki ve Kamanev. Durumun değiştiğini anlayan son kişiler Enternasyonal liderleri, Zinovyev ve yakın çalışma arkadaşlarıydı. Bu yakın çalışma arkadaşları Radek'in 'Güney-Doğu Eğilimi' adını verdiği bir gruptu ve ancak 1921 Mart ve Ağustos ayları arasındaki Rus politbürosundaki tartışmalardan sonra iyimser görüşlerini terk etti.

Bu duruma boyun eğmesi gereken Levi, dışlanmaz zira Annie Kriegel'in[11] yazdığı gibi, "partiden sapmış" olduğu için dışlanmamıştır. *Unser Weg*'i yayımlayarak disipline karşı geldiği için dışlanmıştır. Üstelik bu ihraç önlemi, herhangi bir sapması –partinin ya da parti ile kitleler arasındaki ilişkilerin "Lüxemburgcu" bir anlayışı– kamufle edilmiş mahkûmiyeti değildi zira Levi bu çerçevede Lenin'in Komintern'in 3. Kongresi sırasında desteklediğinden başka bir anlayışı savunmuyordu. Lenin, Clara Zetkin'e "Levicilerin" büyük bir zaferle Moskova'dan ayrıldıkları garantisini verirken gerçeği söylüyordu. Levi, bunu isteyerek kabul eden Lenin'e karşı temelde haklıydı. O, Levi'yi yalnızca öncelikli olarak fikirleri için sonuna kadar savaşmadığı, istifa ederek makamından ayrılmış olduğu ve en önemlisi disiplini ihlal ettiği yani eleştiri kitapçığını yayımlayarak parti dayanışmasını bozduğu için eleştiriyordu. Levi'nin ihracının nedeni budur: "*Disziplinbruch*".

Kimi kez başka bir açıklama ortaya atılır. Levi tarafından ifade edilen politik görüş ayrılıkları, ihracını haklı çıkaramıyordu ama Enternasyonal'in Rus yöneticilerine karşı haklı olduğu için bu ihraç ne

9. C. Zetkin, *Anılar...*, s. 40.
10. *A.g.e.*, s. 25-26.
11. *Paris'te Moskova'nın Gözü*, not s. 103: "Böylelikle oportünist sapma yüzünden ihraç edildi."

olursa olsun gerekliydi. Dolayısıyla Mart Eylemi'nin ertesinde disiplini ihlal etmek, basit bir şekilde, zekâsı ve düşüncesinin bağımsızlığı yüzünden tehlikeli bir adamı ortadan kaldırma izni veren bahane olacaktır.

Aslında bütün tanıklıkların üzerinde mutabık oldukları bir noktadır: Levi'nin kişiliği, ne Alman komünistler, ne Rus komünistler, ne de onun yanına yaklaşan yabancı komünistler tarafından asla tam olarak kabul edilmiştir. Kökenleri dolayısıyla büyük burjuva olan Levi, pratikte de öyle kalmıştı. Sanat koleksiyonlarına olan düşkünlüğü, profesyonel devrimciler için tuzu kuru çevrelerdeki baştan çıkarma hikâyelerinden daha az şaşırtıcı değildi. Avukatlık mesleğini icra etmekten asla vazgeçmeyen, Parti dışında kişisel bir yaşam alanını sürdüren bir adam karşısında Radek'in getirdiği amatörlük suçlaması böyle açıklanır.

Levi, kültürlü ve parlak bir zekâya sahip bir entelektüeldir ve bunun bilincindedir. Radek onu kibri, kendini beğenmişliği, işçi militanlara aldığı mesafe yüzünden eleştirir. Moskova'nın kararlarını ne pahasına olursa olsun haklı göstermeyi istemekten biraz şüphe duyan Alfred Rosmer de bu yönde tanıklık eder. Levi, Alman entelektüeli kibrine, en iyi okullarda eğitim almış olmanın bilinci içinde, sosyal demokrat kibrini ekler ve Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi'nde birlikte olmak zorunda olduğu hödüklerden, bir yarım yüzyıl geciken bu İspanyol anarşist ya da bu anarko-sendikacılardan belli bir küçümseme ile bahseder. Heckert ya da Thaelmann'ların hırçınlığının, daha düne kadar onlar için "Yoldaş Levi" olan Levi'nin Komintern'in 3. Kongresi'nde "Herr Doktor" olmasıyla ifadesini bulması tesadüf değildir. Kendisini, "işçilerle dayanışma duygusunun olmadığı"[12] konusunda eleştirdiğinde Lenin, "benmerkezciliğinden"[13] bahsettiği zaman Troçki de aynı şekilde düşünür.

Son olarak Levi'ye karşı suçlamasında Radek'in bir uyarısını not edelim. Levi, ona rağmen komünist bir yönetici olmuştur. Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in katledilmesinden sonra K.P.D.(S.) yönetimini sağlama almak için kendini biraz naza çekmiş, daha sonra da huysuzluk etmek konusunda bütün fırsatları kullanmıştır. Kapp Darbesi'nden sonra, Nisan 1920'de, yapılan büyük hataların ardından varlığının faydalı oluşunu inkâr edemediğinden görevde kalır ama kendisine bir sınır, ötekilerden daha iyi yerleşmiş olduğunu kabul etmek istediği U.S.P.D.'nin sol kanadının kazanılmasının sınırını belirler. Halle Kongresi'nden sonra, birleşme kongresinde yeniden ayrılma niyetini duyurur ve bir önceki gün, bunda birleşme sadakatinin garantisini gören bağımsızlar kalmasını istediğinden bundan vazgeçer. Bunlar nazlanmayı seven bir

12. C. Zetkin, *Anılar...*, s. 42.
13. Die Rote Fahne tarafından yayımlanan Troçki'nin mektubu, 13 Ocak 1922, aktaran Paul Levi, "Trotzkis Brief", Unser Weg, H. 3/4, 15 Şubat 1922, s. 82-84.

adamın cilveleşmeleri midir? Radek buna inanmaz. Radek'e göre Levi, kendisini tamamen proletaryaya ve devrime adayacak ve nihai olarak bunlara sadık kalabilecek biri değildir.

Levi kişiliğinin bu tarafını, Radek'in hatırlatamadığı başka koşullarda, özellikle Enternasyonal içindeki mücadeleler sırasında kanıtlar. Komintern'in 2. Kongresi sırasında, devrimin merkezinin Batı'ya kayacağından delegelerin son kez Moskova'da olduklarını düşündükleri bu 1920 yazında, Levi susar ve yalnızca Lenin soru sorduğunda cevap verir. Orada yalnızca bir yazım sorunu görmüş gibi yaparak Lenin tarafından Rus Partisi'nin tezlerine getirilen değişikliğe karşı eleştirilerini sonuna kadar götürmez ve hiç sesini çıkarmadan Yirmi Bir Koşulu kabul eder. Bu koşulların tehlikelerini ne olursa olsun sezebilecek, bunların, artık inanmadığı kısa vadeli bir devrim perspektifinde, çok daha sosyal demokratikleşmiş partilerin derli toplu ve enerjik yollarla "Bolşevikleştirmeye" yönelik olduklarını anlayacak az kişiden biridir. Komisyonda ve genel kurul toplantısında bazı çekincelerini ifade etmekle yetinir. Kavga etmez, sonradan Rákosi'nin Yirmi Bir Koşul'u uygulayarak P.S.I.'nin icra etmesini engelleyemeyeceğinden eyleme geçer.

Burada nasıl olurda onu "görevini terk etmekle" ve 1921 Şubat'ında, görüşleri onun gözünde bütün bir Enternasyonal kadar Alman Partisi için de tehlikeli olan yöneticileri özgür bırakmış olmakla suçlayan Lenin'e katılmayız? Alman partisinin denetiminin, Rákosi'nin isteklerine tartışmadan boyun eğerek politik zayıflıklarını ortaya koyan adamlara bırakabildiği nasıl anlaşılır? Levi K.P.D.'nin başında kalmış olsaydı Mart macerası mümkün olabilecek miydi? Eğer o olsaydı, Stoecker'le birlikte Brandler değil de Däumig'le birkaç gün sonra Béla Kun ve vekillerini kim kabul etmek zorunda olacaktı? Levi Béla Kun'un Berlin'deki varlığını tanıyordu, adamın tehlikeli dürtülerinden, politik yetersizliğinden haberdardı. Bu koşullarda İtalya'ya doğru bu yolculuk neden yol boyunca Berlin'den gelen haberlerle kesilmişti ve kim onu önemli bir zamanda karar merkezlerinden uzak tutuyordu? Şubat ve Mart 1921'de, Levi'nin, sonuç olarak tarihin ona izin vermediği zeki ve alaycı yorumcu rolünü tercih ederek, eylemden önce Enternasyonal'in yönetici sorumluluklarını almayı zaten reddetmiş olduğunu düşünme eğilimindeydik. Lenin de pek çok kere sorumluluklarından istifa etmeye hazır olduğunu ifade etmişti ama bu tabanda mücadele etmek içindi yoksa seyahat etmek için değil.

Lenin'in Levi'ye karşı tavrının gerçek nedeni hiç kuşkusuz budur. Lenin her şeyden önce bu dönemde Enternasyonal'in, bu isme layık partilerin kurulmasıyla meşguldü. Zinovyev'in 1917'deki, Buharin'in 1918'deki disiplinsizliği hiç kuşkusuz parti birliğini bir an tehlikeye atmıştı ama onlara muhalefet eden çizginin başarısı bu birliği muhafaza

etmişti. Ne denli derin ve yeni olursa olsun onların görüş ayrılıkları geçmişe aitti artık Rus militanlar için sorun olmuyordu. Ama Lenin 1921'de Alman partisindeki durumu farklı yorumlar. Ona göre Levi "partinin yurtseverliğine" zarar verdiğinden dolayı suçludur : "Partiye atılmış, onu parçalamıştır!"[14]

Kendi içinde Mart Eylemi –başarısız oluşu kadar– aslında Alman komünistler için zorlu bir test olmuştu. Parti bir gecede, komünist disiplin adına onlardan, hazırlanmış olmadığını ve pek çok kişi için baskı, işten çıkarma, hapis anlamına gelebileceğini hissettikleri bir eyleme atılmalarını istemişti. İçlerinden pek çoğu –belki üçünden biri– pes etmişti. Direnenler, felaketin boyutunun bilincindeydi ve her şeye rağmen doğru hareket ettiklerini, komünist görevlerini yerine getirdiklerini düşünme ihtiyacı içindeydi. Eylemi izleyen haftalarda yönetici ve militan çoğunluğu arasında bu yeni goşizm patlamasının, yıkıcı olduğu ortaya çıkan girişimlere boyun eğmelerinin tek olası gerekçesi diyebileceğimiz, herkesin disiplin konusundaki ısrarının nedeni budur. Levi "darbeciliği", "maceracılığı", "goşizmi" mahkûm ederek –çoğunlukçu sosyal demokratların ve diğer antikomünistlerin bu nakaratı kullandığı ve sert bir biçimde baskıya çarptığı sırada– Mart ayının bahtsız mücadelecilerinin gözünde eylem ve disiplin kırıcı "sarıyı" temsil ediyordu. Birkaç hafta önce kendisi de görevini terk etmiş bir yöneticiden kaynaklanan bu tavır, çok daha bağışlanmaz görünmeliydi. Mart Eylemi'ni engellemek için vargücüyle mücadele etmediği ölçüde, sonraki ithamı, olayların kötü tahminlerini doğruladığını görmekten memnun bir dönekten kaynaklanmış gibi görünüyordu.

Ama Lenin'in şiddetinin hiç kuşkusuz çok daha derin nedenleri vardı. Bu 1921 senesinde yalnızca daha yeni oluşturulmuş V.K.P.D.'nin varlığı ve birliği değil, bütün bir komünist hareketinki söz konusuydu. 1921 dönemeci, Enternasyonal'in, ilanından başlayarak ilk radikal dönemeciydi. Savaş sonrası devrimci dalganın izinde ilan edilmişti ve askerlerini, devrimin, onların zamanının ve kuşaklarının eseri olduğuna inanmış militanlar arasından seçiyordu. Bu durum Enternasyonal aygıtının üyeleri için de daha doğruydu. Ne denli sınırlı olursa olsun, Béla Kun'un, 1920'de az buçuk belirgin olan kapitalizmin istikrarlı hale getirilmesine hiç hazırlıklı olmadığı bahanesi vardı. 1917'de savaş tutsağı, iki yıl sonra Macaristan Konseyler Cumhuriyeti halkın temsilcileri konseyi başkanı olan Kun, zaferden sonra bozgunu ve sürgünü yaşamış, politik komiser olarak iç savaşı görmüş ve sonraki günlerini açlıktan kırılan Türkistan'da geçirmişti. Komünist Enternasyonal Yürütmesi'nin temsilcisi olarak Berlin'e geldiğinde bu kahramanca

14. C. Zetkin, *Anılar...*, s. 42.

dönemin sona erdiğini nasıl tasarlayabilirdi? Aslında bir yıldır bütün komünist militanlar, Komintern'in 2. Kongresi'nin kararlarıyla, yeni koşulların gerçekliğiyle mücadele ederek akıntıya karşı kürek çekerler. 3. Kongresi'nin delegelerine, 1920-21 yıllarında kısa vadede iktidarı fethetme devrimci görevini izlemekte haksız olduklarını –kendileriyle birlikte partileri ve Enternasyonal– ve Paul Levi'nin –mücadeleri ve çektikleri acılardan kopmuş olan– tek başına Parti'ye ve Enternasyonal'e karşı haklı olduğunu kabul ettirmek, Lenin ve Troçki tarafından olanaksız olarak değerlendirildi. Lenin Clara Zetkin'e açık açık şunları açıkladı: Levi'ye karşı en kötü anlarda Parti'ye sadık kalanları umutsuzluğa sevk etmemek için Levi'nin tavrını mahkûm etmek gerekiyordu.

Mesele Rus Partisi açısından çok az farklı açıdan ortaya konuyordu. Kabul edilmesine rağmen NEP birçok karşı çıkış, birçok endişe uyandırıyordu. "Kapitalizme bir geri dönüşten" bahsedilmiyor muydu? İşçi muhalefetinin mahkûm edilmesinden sonra gelen köylülere verilen imtiyazlar, Rus Devrimi'nin ya dünya devrimi olacağı ya da hiç olmayacağı inancı içindeki militanları tatmin etmiyordu. Hiç kuskusuz Mart ayaklanmasının, Heckert'in belirttiği gibi[15] Cronstadt'ı "telafi etme" girişimi olarak açıklanabileceğini söylemek yanlıştır ama onun, Zinovyev'in dünya devriminde delik açma ve NEP'i gerçekleştirme umutsuz girişimlerinden kaynaklanmış olacağı varsayımı inanılmaz değildir. Troçki'ye inanacak olursak, Rus Partisi'nde uluslararası mesele konusunda "anlaşma" ancak pek çok kurnazlık ve perde arkası savaşlarından sonra sağlanmıştır. Kamenev –Lenin'e bakacak olursak gizlice elde edilmiş– politbüroya seçilmiştir. Lenin, Troçki ve Kamenev bloğu, Zinovyev'in grubunun yenilgiye uğramasını ve Zinovyev'in kendisine "ihanetle" suçladığı Radek'ten bir dizi taviz kazanılmasını mümkün kılar. Ne var ki, Ruslar bir uzlaşmanın gerekli olduğuna karar vermiş olsalar da, bu ne ilkeler ne de saldırı teorisini kınama pahasına gerçekleşir. Levi aklanmış olsaydı her halükârda durum bu olacaktı; Rus Partisi'nde hiç kimse, yenilgiye uğramış olan Buharin ve Zinovyev kadar hakemlik rolünde gözü olan Lenin ve Troçki de dahil hiç kuşkusuz bunu düşünemiyordu.

Öyle görünüyor ki Levi, başlangıçta desteğini istediği Lenin'in tavrının nedenlerini anlayamaz. Hiç kuşkusuz onun Radek ve öteki çağdaşlar tarafından çizilen portresini çekincesiz kabul etmek haksız olacaktır. Bunun nedeni öncelikle, ihraç edilmesinden sonra Levi'nin sosyalist bir militan olmayı ve burjuvazinin nefretini çekmeyi bırakmamasıdır.

---

15. E.H. Carr'a göre, The Bolshevik Revolution, t. III, s. 335, n. 2, Heckert, 1921 Mayıs ayında bütün Rusya sendikalar kongresine müdahalesinde bu Mart eylemi yorumunu getirmişti. M. Flechtheim, Cronstadt ayaklanması ile Mart eylemi arasındaki bir ilişki tezini, kronolojinin dikkatli bir incelemesine karşı koyamayan tezi geliştirmiştir.

Bu da kişisel ilgisini militan eylemine feda etmese de, militan eylemini de–komünizmle kopmasından itibaren daha verimsiz–kişisel ilgilerine feda etmediğini kanıtlar. Ayrıca çok değerli işçi militanları, Lenin'in hayran olduğu ve "devrimci proletarya saflarındaki sac ayaklarını oluşturanların onlar gibi insanlar olduğunu söylediği" Malzahn, Neuman, Franken'leri, kendisiyle birlikte ve yıllarca peşinden sürükleyebildiği de tartışılmazdır:[16] bir amatör böyle sonuçlar elde edemez! Geriye kalan, Lenin'in Clara Zetkin tarafından aktarılan önerilerini ve bir militanın gözünde son derece önemli olan politik bir zaferin tanınması pahasına öz saygısını susturmayı reddederek, Levi'nin 1920'den beri Zinovyev'e ve ötekilere karşı savunduğu fikirlere ya da Enternasyonal'in ıslahına artık inanmadığını gerçekten de ortaya koyuyor gibi görünmesidir. Yaygaraların ve suçlamaların ortasında komünist hareket içinde kendini birden yabancı bir beden gibi mi hissetmiştir? Ne olursa olsun, Levi, Lenin'in dediği gibi bir komünist, bir Bolşevik olmuş olsa da böyle olmayı ya da –kuşkusuz aynı şekilde tekrar eden şey– 1921 yılı boyunca böyle düşünmeyi bırakmıştır.

Bu anlamda "aklını yitirmiş" olan bu denli berrak bu adam, "goşistlerin" Lenin ve Troçki'yi bertaraf edeceklerini ya da "Bakunincilerin", proleter birleşik cephe çizgisini asla uygulayamayacak olan Alman Partisi'nin başına geçeceğini hiç durmadan yineleyerek, bundan böyle değerlendirme hatalarını ve yanlış tahminlerini ikiye katlayacaktır.

Ancak 1918'den 1921'e kadar Rusya'daki tek yabancı komünist yönetici olmuş, uzlaşmaz karakteri ve politik zekâsıyla, Rus yöneticilerle eşit bir biçimde tartışabilecek bir muhatap olduğunu göstermişti; ihraç edilmesinin yarattığı boşluğu kimse dolduramayacaktı. Muzaffer Rus Devrimi'nin ertesinde komünizmin meselesini politik açıdan tek başına ortaya koyacaktı: Batı işçi hareketinin derin ve sağlam köklerine sahip eski ağacına 1917 hamlesinin ve konseyler iktidarının canlı dokusu nasıl zerk edilir? Kendisinden sonra Rusların karşısında, yine kendi söylediği gibi, sahtekârlar ya da papağanlar olmasa da, en azından tereddüt eden ve susan, hatalı olduğunu peşinen kabul eden adamlar olmayacaktır.

Paul Levi'nin kişisel macerası, 1921'de böylelikle, ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu ilk başarısızlığı sembolize eder. Komünist Enternasyonal'in, olduğunu iddia ettiği "sosyalist devrimin dünya partisi" olma acizliği, Bolşeviklerin, bu kısa zaman zarfında, iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi amacını bilinçli ve sistemli bir şekilde örgütlü olarak takip eden komünist partilerin Batı'da oluşturulmasını teşvik etmekteki başarısızlığı, Rus örneğinin soluk aktarımları olmakla kalmayıp sosyal gerçekliğe ve ülkelerinin karşılıklı mücadele ve düşünce

16. C. Zetkin, *Anılar...*, s. 48.

geleneklerine Rusya toprağındaki Bolşevik partininkiler kadar derin kök salan partiler olan devrimci organizmalar.

Yaşayan organizma olan 1918-1921 yıllarının komünizmi pek çok ton ihtiva ediyor, Levi de bunun Alman rengini temsil ediyordu. Levi'yi bu dönem sırasındaki komünizmle karşı karşıya getirmek istemek, tarihte, Bebel sosyal demokrasisi ile Ebert sosyal demokrasisinin, Lenin düşüncesi ile "Leninizmin", Leninizm ile Stalinciliğin, Rosa Luxemburg ile "Luksemburgculuğun" bir arada bulunduğunu unutmak demektir. Böyle bir bakış açısı, Paul Levi'deki gerçek tarihsel boyutu, kaçırılmış bir fırsatın boyutunu ortadan kaldırmak demektir.

46
Karl Radek ya da Tarzların Karmaşası

Radek, komünist hareketin tarihinin sıra dışı bir şahsiyeti, Enternasyonal'in ilk yıllarının kilit adamlarından biridir. Bugün çok az tanınan geveze yazar Radek, Rus devrimini izleyen yıllarda Enternasyonal'in en önemli yöneticilerinden biri –Almanya'dan kurtuluşu ile Komintern'in 2. Kongresi arasında birkaç ay sekreteri– olmakla kalmayıp, 1923 yılına kadar, Troçki'nin "Fransız meselelerinden" olduğu gibi Yürütme'nin "Alman meselelerinden" sorumlu olan KPD'nin mentörüdür de. H. Schurer ve W. Lerner'in iki yeni incelemesi belki de Radek hakkındaki çalışmaların yolunu açmıştır ve şimdi Doğu Almanya'da ve Sovyetler Birliği'nde erişimi reddedilen çok sayıda "Radek" dosyasının açıldığını özellikle ummak gerekir.

Onu 1920'de en mükemmel bir şekilde betimleyen hiç kuşkusuz Alman gazeteci Wilhelm Herzog'tur:

> Karl Radek (...) Komünist Enternasyonal'in sekreteri seçilmiştir. Hep işler vaziyetteki keskin zekâsı hummalı bir şekilde çalışır. Romantik Alman kafası (bir parça Polonya Yahudiliğiyle) mizah ve enerji doludur. Biri *Pravda*, diğeri *Izvestija* için olmak üzere günde iki gazete yazısı yazar; sıklıkla da radyodan Christiana'ya iletilen bir metin. Her gün dünyanın başka ülkelerinden bir düzineden fazla delege kabul eder. Danışmanlık eder ve bilgilendirir. III. Enternasyonal'in oturumlarına başkanlık eder, Yürütme Komitesinin, parti merkez komitesinin konferanslarına ve çok sayıda başka örgüte katılır. İşçi Üniversitesi'nde ve Kızıl Ordu subaylarına konferanslar verir. Toplantılarda, sovyetlerin merkez ve yerel kongrelerinde konuşur. Bütün bunlar da asla yüzeysel ya da yersiz değildir, yetenekli bir adamın ciddi –ama ruhsuz değil– hazırlığını gerektirir. Meseleye hâkim olup onu kavrar, ortaya koyar ve inceler. Onu dinlemek bir zevktir. Fikirlerle doludur, insanlar ve olaylar konusunda olağan dışı bir bilgiye sahiptir. Bütün ülkelerin işçi hareketi konusunda her tarihi, her lideri hatta belli bir önem arz eden her şahsı tanır. Muazzam bir tarih kültürü ve dünyasal politik ilişkilere yönelik çok net bir bilgi bundan ileri gelmektedir.
> Parlak bir yaratıcıdır. Rusçaya ana diliymişçesine hâkim olmasa da,parlak makalelerive imgeleriyle hayran bırakır. Keskin bakış açısı insan hayatının –politik, entelektüel– bütün taleplerini karşılar. Kısacası: üstün yetenekli,

propaganda için doğmuş bir insan, hiçbir şeyin engel olamayacağı ya da durduramayacağı bir ajitatördür. Düşman ya da hatta kayıtsız dünyayı bozmak, zehirlemek, dünya devrimi fikriyle doldurmak söz konusu olduğu sürece uzlaşma tanımaz. Buharin, Ossinsky ve ötekilerle birlikte genç Bolşevik kuşağa (yani devrimci Marksistlerin kuşağına) aittir. Sınıf mücadelesinin bu olağanüstü stratejisti, bu endişe verici teröristi Alman edebiyatına düşkündür, Goethe, Heine, Kleist, Friedrich von Gentz'i romantiklerden Büchner ve Grabbe'yi tanır, Conrad Ferdinand Meyer'i sever, Stephan George ve Hugo von Hoffmanstahl'dan alıntılar yapar.[1]

Belki fiziksel çirkinliğine ve ihmal ettiği kılığına yapılacak bir göndermeyle daha ayrıntılı hale getirmenin gerektiği fazla övgü düzülen ama hiç kuşkusuz sahici portreler de vardır: "Puck ve Wolf arasında bir şey, biraz sokak Arabı..., Mefisto", diye yazar Kont Kessler, "profesör ve haydut melezi" der, diplomat-casus Bruce Lockhardt. Zekâsı, hazır cevaplığıyla, kendine karşı kullanmayı asla unutmadığı derin bir mizah duygusuyla, engin kültürü ve entelektüel merakıylave kısacası, sert sözlerine rağmen kibarlığı, duyarlılığı ve incinebilirliğiyle merak uyandıran bir adamdı.

Radek öncelikli olarak başına buyruktur. Alman sosyal-demokrat harekette ortaya çıkar çıkmaz kendine özgü bir duruş sergiler. Aslında Alman Partisi'nin yöneticilerinin bu alanda hiçbir şeylerinin olmadığı, yalnızca Paris Komünü ya da 1848 devrimihakkında okudukları bir dönemde devrimci bir geçmişi ve deneyimi vardır. Radek 1905'teki ayaklanmaların başlangıcında Polonya'ya dönmeden önce neredeyse hiç göç etmemiştir ve Polonya sosyal demokratların gazetesinin baş editörü olarak yirmi yaşından önce Leo Jogiches'in yerini almıştır. Daha sonra tutuklanır. Sonradan Almanya'ya yerleşir ve kâh 2. Enternasyonal'in Kopenhag Kongresi'nde, kâh *Die Neue Zeit*'te Kautsky'ye çatarak yirmi yaşında polemikçi ve kuramcı şöhreti yapar. Emperyalizm incelemeleri konusunda uzman olan o, emperyalistler arası çatışmaların sonucu olan dünya savaşının kaçınılmazlığını ortaya koymaya çalışır ve dünya devriminin kaçınılmazlığını bu çerçeveye dayandırır –Bolşeviklere hoş gelse de bu, Alman partisinin militanlarına çok az aşina bir temadır. Yeteneği ona gazeteci şöhreti getirir ama Almanya'da yalnız kalır ve Rosa Luxemburg ve Jogiches'e karşı, Polonya Partisi'nin Varşova komitesinin bölünmesini destekleyerek yalnızlığını daha da arttırır.

Şöhretinin ve yalnızlığının bedelini "Radek olayı" olarak bilinen şeyle öder. Hem Güney'in revizyonistlerine, hem de SPD aygıtına çatma pervasızlığında bulunmuştur. Bebel, 1912'den başlayarak ona karşı Chemnitz Kongresi'nde korkunç bir saldırı gerçekleştirir ve Polonyalıların verdiği

1. Wilhelm Herzog, "Russisches Notizbuch", *Das Forum*, 4.a., no 11, Ağustos 1920, s. 805-807.

destek, sonraki yıl küçültücü suçlamalarla Polonya Partisi'nden olduğu gibi Alman Partisi'nden de ihracını mümkün kılar. Cesaretle karşı koyar, kendini daha iyi savunmak için Berlin'e yerleşmekten çekinmez, bir grup arkadaşından destek alarak kendi hesabına bir *pro domo* savunma yayımlar. "Paris komisyonu" adı verilen uluslararası soruşturma komisyonu onu aklar ve davada Troçki kadar Lenin ve Liebknecht'in desteğini kazanır. Ama 1. Dünya Savaşı, davasının incelenmesine engel olur ve Schurer'in dikkat çektiği gibi, "Alman sosyalistlerinin çoğunluğu için damgalanmış bir adam" olarak kalır.[2]

Küçük enternasyonalist çekirdeğin onun en amansız muhaliflerinden oluştuğu 1914 Almanya'sında ona yer yoktur. Son derece ümitsiz İsviçre'ye göç eder ve ona büyük umutlar bağlayan Troçki'yi hayal kırıklığına uğratır:

> Onda fikirlerimin bir destekçisini bulduğumu sanıyordum. Onunla konuştuğumda, ne savaş vesilesiyle, ne de genel olarak yakın bir gelecekte bir devrimin mümkün olabileceğine inandığını –şaşkınlıkla– tespit ettim. Hayır, diye cevap veriyordu, bir bütün olarak ele alındığında insanlığın üretici güçleri yeterince gelişmiş değildi.[3]

Bununla birlikte enternasyonalist göçmenler ortamında kendini çabucak toplar ve Alman enternasyonalistlerle temas etmenin yolunu onda görüp uluslararası bir grubun merkezi ve odağı yapmak istediği uluslararası dergide çalışması için baskı yapan Lenin'in dikkatini çeker. Zimmerwald'de azınlıktan yana saf tutar; ama Almanlar kendi imzalarını onunla birlikte atmayı reddeder. Clara Zetkin Bern'de olduğunu öğrendiğinde bir öfke patlaması yaşar.[4] Şüphesiz Radek hâlâ tecrit edilir.

Her ne kadar Bolşeviklere yakın olsa da, Radek kendisini "fesat ruhu" ve hatta kepazeliğinden ötürü şiddetle eleştiren Lenin'le arasına mesafe koyar. Ulusların kendi kaderini tayin hakkı meselesinde onunla polemiğe girer, 1916 senesindeki İrlanda Paskalya Ayaklanması'nı kınar. Aynı zamanda Alman meselesinde bölünmenin, devrimcilerin bağımsız örgütlenmesinin gerekliliğini savunur. Onun aracılığıyla, *Arbeiterpolitik*'teki makaleleri yoluyla, Lenin'in işçi aristokrasisinin ihaneti, bölünmenin gerekliliği, emperyalist savaşın iç savaşa dönüşmesi temaları Alman aşırı-solunda yol alır. Bir Spartakist delege bağımsız sosyal demokrat partinin kuruluş kongresinde bunu belirtir ve salondan şiddetli tepkiler alır. Radek, Alman hareketinde bir biçimde her zaman bir suçludur ama yalnızlığı kırılmaya başlar.

---

2. H. Schurer, "Radek end the German Revolution", *Survey*, no 53, Ekim 1964, s. 62.
3. Troçki, *Hayatım*, t. II, s. 94.
4. Schurer, *a.g.e.*, s. 63.

1917'deki Rus Devrimi, konumunu keskin bir biçimde değiştirir. Lenin ile aynı trenle gider ama Rusya'ya kabul edilmez. Stockholm'e yerleşip Bolşeviklerin uluslararası ilişkilerini sağlar ve Almanya yönünde propaganda yönetir. Ayaklanmanın ertesinde Petrograd'a gelir, gelir gelmez de hemen tam bir Bolşevik olarak görülür. Dışişlerinde komiser vekili, Brest-Litovsk'ta diplomatların ve Alman generallerin karşısındadır, savaş esirleri arasında propaganda, cephede "kardeşlik" örgütler. Dikkatini daima Almanya'ya çevirir. Sovyet rejiminin resmi temsilcisi olarak kabul edilmediğinde sınırdan yasadışı yollardan geçer ve 1918 yılının Aralık ayında Bolşevik Parti'nin temsilcisi olarak Berlin'e gelir

Radek'in tepkilerinin Rus deneyiminden nasıl güçlü bir şekilde etkilendiğini gördük ve Alman Devrimi'nin ilk evresinde benimsediği görüşlere işaret ettik. Güçsüz bir seyirci olarak, Bolşevik okulunun üstün olduğuna inanır.. Tutuklanır, birkaç hafta yaşamından endişe edilir ama bütün sorgulamalara kafa tutar. Sonra durumu değişir, önemli bir mahkûm olur ve gerçek bir "siyasi salon" halini alan hücresinde politikacıları, generalleri, işyeri yöneticileri, onu Rus hükümetinin resmi bir temsilcisi olarak gören, bilgilenmeye ve desteğini kazanmaya çalışan herkesi kabul eder. Bu bohem yasa tanımazın usta bir diplomat olduğu ortaya çıkar, muhataplarını büyüler ya da etkiler, büyük dış siyaset terimleriyle düşünmeye başlar, ittifaklar tasarlar, kendini "gizli bir el" olarak dayatır. Yönetim olarak birkaç günde doğduğuna ve ortadan kaybolduğuna şahit olduğu KPD'nin meselelerini göz ardı etmez. Kendini kitleleri fethetmeye, goşist çocukluktan vazgeçmeye, sendikalarda çalışmaya, seçim ve parlamento meclislerini savsaklamamaya inandırmaya çalışan özellikle Paul Levi'dir. 1919 yılına ait yazıları, "çocukluk hastalığı", goşizme karşı bir polemiğin argümanlarını bir araya getirir, üstelik Lenin buna hiçbir ekleme yapmaz. Genel perspektiflerde, belki katkıda bulunduğu Heidelberg tezleri çizgisinde Levi ile aynı fikirde olan Radek, ona karşı daha az kuşkulu değildir, onaylamadığı bir bölünme örgütlemiş olduğundan ya da hatta Macaristan ve Bavyera komünistlerini oportünist olarak değerlendirdiği bir tutuma dayanarak eleştirdiğinden onu şiddetle suçlayacaktır.

Rusya'ya geri döndüğünde Enternasyonal'in sekreteri ve Alman meselelerinin en önemli sorumlusu olur. Komintern'in 2. Kongresi sırasında yürütmeye ve K.A.P.D.'nin davet edilmesi olayında Rus partisine karşı K.P.D.(S.)'yi destekleyerek bağımsızlığını ortaya koyar. Bu bağımsızlık gösterisi –partisinin önünde değil, Enternasyonal önünde sorumlu olduğunu düşünür– Ruslar tarafından sekreterlik görevinden uzaklaştırılmasına neden olur. Aynı dönemde, 1921 yazında, Levi'yle birlikte, Polonya ve Almanya'daki devrimci bakış açıları konusunda

Lenin'in iyimserliğini paylaşmayacak ender komünist yöneticilerden biridir. Lenin sonradan şunları söyleyecektir:

> Radek bize olan bitenleri önceden haber vermiş, bizi uyarmıştı. Ona karşı gerçekten öfkelendim. Onu bir "bozguncu" yerine koydum. Ama temelde haklı olan odur.[5]

Almanya'ya ilişkin olarak yöneticiler karşısında çok isteksiz kalır. Kapp Darbesi'nden sonra Merkez'in tavrının eleştirisinde en sert olanlardan biridir, sadık muhalefet bildirisini şiddetle mahkûm eder, doğrudan ya da Frölich'in araya girmesiyle bütün bir yıl boyunca Levi'ye karşı polemiğe girer. Önce sol bağımsızlarla yakınlaşmaya düşman olan Radek, açıkça onlara katılır ve bu çerçevede Levi'yi destekler. Aynı zamanda, bizzat merkezde değilse de, sol bağımsızların yöneticileri arasında destek ya da onun gözünde Levi'nin zararlı etkisine karşı güç bulmak için entrika çevirir görünür. Birleşme kongresi sırasında Levi'ye karşı çıkar ancak onunla birlikte, Zinovyev, Buharin ve Béla Kun'un sert saldırılarına maruz kalan *Açık Mektup*'u kaleme alır, proleter birleşik cephe kuramını hazırlayarak goşizm konusunda düşüncelerini açıklar.

1921 yılının Şubat ayından başlayarak politik hedefini anlamak güçleşir. Yürütme delegeleri tarafından Livorno'da üstlenilen goşist ve bölücü girişimlere açıkça düşmandır ama parti yönetiminden uzaklaşmasına ve en kötü goşist muhaliflerine geçit vermesine izin verdiği Levi'nin tavrından dolayı sarsılır. Mart Eylemi'nin arifesinde Moskova'dan Parti'yi "faaliyete geçirmeye" çalışır ama faaliyete geçirme biçiminin Kun'dan etkilenen Mart Eylemi olduğunu öğrenir öğrenmez bunu dikkatle eleştirir. Birkaç ay boyunca Rus Partisi'nin ve Enternasyonal'in yönetiminde hâkim olan karışıklıkta daha ziyade Rus goşistlerin yanında –Lenin bunda onu suçlu bulacaktır– ama Moskova kongresinin arifesinde Lenin ve Troçki'yle birlikte aktedilmiş anlaşmada onu "ihanet etmiş" olmakla suçlayacak Zinovyev'in biraz sağında gibi durur. Oysa Lenin o sırada onu fazlasıyla "sola kaymış" olmakla suçlar. Rus Partisi'nin konferansı ile Komintern'in 3. Kongresi arasındaki tereddütleri hissedilir derecededir; sonuç olarak Kongre'de, Thalheimer ve Terracini tarafından sunulan değişikliklerin goşist karşı-saldırısını kolaylaştıran kendi tavrıdır.

Komintern'in 3. Kongresi'nden sonra, Moskova'da, merkezcilere karşı savaş baltasını çıkarmak isteyenlerden biri gibi görünür, Lenin de Clara Zetkin'e karşı ulu orta bir saldırıdan dolayı onu suçlar. Berlin solununkilere benzer ifadelerle önce Levi'ye, ardından da Friesland'a yüklenir. Aslında 1921 Şubat ayından başlayarak tavrı, politik mizacından, dünya durumunu değerlendirme biçiminden, dünya devriminin

5. C. Zetkin, *Anılar...*, s. 25-26.

seyri konusundaki kötümserliğinden anlaşılabilecek her şeyle çelişiyor gibi görünür. Goşistlerin kararlı hasmı olup, sonradan onları kısmen desteklemek için aniden onlara katılıyor gibi görünür. Bu viraj ani bir uluslararası durumdan kaynaklanmış endişelerden, Merkez'e gönderdiği mektupların düşündürdüğü, tehdit ettiğine şahit olduğu bir savaş tehlikesinden açıklanabilir mi? Açık bir şekilde Lenin'nin gizli vekilliğini üstlenmiş Zinovyev'le bir çatışmadan kaçınmaktan başka bir şey yapmamış mıdır? Çizgisinden pek o kadar feragat etmese de çok az güvenilir saydığı Levi'yi bertaraf etmek için durumdan faydalanmanın basit bir şekilde mümkün ve uygun olduğunu düşünmemiş midir? Şimdilik, haklı olarak onu oportünizmle değilse de maymun iştahlılıkla suçlamayı mümkün kılan bu dönemin esrarını aydınlatmaktan vazgeçmek gerek. 1921 senesinin sonunda "yeni bir Radek'in" ortaya çıktığını gördüğünde Schurer'in peşinden gitmek her durumda güçtür. Altı ay süren karışıklığın ardından yeniden zuhur eden, Batı'da devrimci seyrin ağırlığının, kitlelerin fethi yoluyla bir partinin sabırlı inşasının gerekliliği, birleşik işçi cephesinin ekonomik talepler ve "geçiş" sloganları etrafında yürütülen bir savaşla inşası için sürekli bir mücadelenin elzem oluşu konusundaki eski analizlerine sadık eski Radek'tir yalnızca.

1922 senesi, General von Seeckt ve diplomat von Malzan'la Rapallo Antlaşmasını sonuca ulaştıran konuşmalarda Sovyet hükümeti hesabına diplomatik sahnede çok önemli bir rol oynadığına şahit olur. Almanya'da Kremlin'in gerçek resmi temsilcisi olan Radek, kendi adına Enternasyonal'in hemfikir olmadığı bir dış politikayla bazı açılardan özdeşleşir. Bu Enternasyonal içinde, birleşik işçi cephesi çerçevesinde devrimci "yeni yollar", babası değilse de en azından destekçisi olduğu "işçi hükümeti" gibi geçiş sloganları keşfetmeye çalışanlardan biridir. Zinovyev'in tersine İtalya'da faşizmin zaferine çok önem atfeder, bu durumdan proletaryanın eyleminin gerekli koşulları üzerine 1923'te gün yüzüne çıkacak sonuçlar çıkarır. Bu eylem, bütün bir tarihsel dönem için, Marx'ın eski "sosyalizm ya da barbarlığın" modern tercümesi olan "sosyalizm ya da faşizm" alternatifi karşısına bundan böyle somut bir şekilde çıkarılmıştır. Schurer'in düşündüğünün tersine, Radek'in 1923'te geliştirdiği perspektifler, işçi aristokrasisinin, işçi hareketinde burjuvazinin temsilcisi olarak rolünün analizinden vazgeçtiği anlamına gelmez. Onun için, tam olarak bu yıl ve Almanya'da işçi aristokrasisini bile temellerinden sarsan ve emekçilerin yaşam koşullarını tabandan birleştiren ekonomik kriz, komünizmin sancağı altındasınıfın politik yeniden birleşmesini mümkün kılar.

Radek tarafından "nasyonal-Bolşevizmi" yeniden diriltme girişimi olarak ya da hatta Schurer'in yazdığı gibi, "potansiyel devrimci etken olarak ulusalcılığa yeni bir ilginin" kanıtı olarak savunulan "Schlageter

çizgisinin" geleneksel yorumunun bize ne kadar hatalı göründüğünü de belirttik.[6] İşçi sınıfının çoğunluğunun fethini neredeyse tamamlanmış sayan Radek'in kaygısı aslında karşı-devrimci ulusalcılığı, nazizmi, ekonomik-sosyal kriz ve ulusal aşağılama yüzünden öfkeli burjuvaziyi kendi kitle temelinden yoksun bırakmaktır. Karşı devrimle savaşan Schlageter cesareti ve fedakârlık ruhuyla devrimcilerin hayranlığını kazanır ama Radek'in dediği gibi, komünistler geleceğin göçebeleriyken, "hiçliğin göçebelerinden" başka bir şey değildir.

Bununla birlikte 1923 senesi boyunca Radek'in politik tavrında yeni bir çelişki ortaya çıkar. 1923 yılının bir ilk altı ayı sırasında, tam olarak Ağustos ayında Cuno hükümetini silip süpüren vahşi greve kadar, K.P.D.içindeki bütün goşist sabırsızlıklar ve tepkilere karşı kararlı bir şekilde savaşır, 29 Temmuz tarihli sokak gösterisinin yasaklanmasına meydan okumaktan vazgeçme sorumluluğunu tek başına üstlenir, görünüşe göre Troçki'nin ayaklanmayı hazırlamanın gerektiği tezine hiç tartışmadan katılır. Aslında bunu 23 Ağustos tarihinde politbüroya öneren kendisidir. Bu noktada da bugün kesin belgelerle bir cevap vermekten vazgeçmek gerekir. Troçki'nin onun üzerindeki kişisel etkisi, yeni bir durum nedeniyle bir dönüş yapmanın gerekli olduğuna onu ikna etmek için yeterince etkili olmamış mıdır? Önceki deneyimlerini göz önünde bulundurarak aynı yerde oluşmamış bir düşünceyi gözden geçirmeyi kabul etmemiş midir? Belki 1921'de olduğu gibi, güven ya da kendi sağduyusuna inanç eksikliğinden ya da tam tersine zirvede hâkim olan akımı takip etmek için oportünizm yüzünden gerçek inançlarını susturmuş, kendi dürtülerini bastırmış mıdır? Schurer'in hatırlattığı gibi, emin olduğu kendi yargısının tersine mi hareket etmiş ve konuşmuştur? Mesele ortaya atılmıştır.

Ayrıca bu mesele Alman yöneticilerin –özellikle Brandler'in– çekincelerini ve tereddütlerini söylemeyerek, hatta zaman zaman gönül rahatlığıyla yoldaşlarının yanılsamalarını besleyerek aynı tutumda olduklarını hesaba katmadan ne olursa olsun ele alınamaz. Her durumda, Radek'in, meselenin aslının, "mükemmel işçi partisi" Alman Partisi'nin henüz komünist bir parti olmadığını ve Ağustos dönemecinin çok geç alındığını Yürütme'ye söylediği zaman, Alman komünistlerin, sosyal demokrasinin çöküşünün emekçi kitlesini nasıl bir edilgenliğe sürüklediğini hesap edemediklerinin altını çizdiği zaman hatırlattığı budur.

Radek, ayaklanmadan vazgeçme kararı alındığı zaman Chemnitz'de değildi. Ama Brandler'in bunu ondan istediği gibi bütün sorumluluklarını alarak iş işte geçtikten sonra onu onayladı. Üstelik bu kez, yalnızca yürütmeden yoldaşları ve Rus Komünist Partisi yöneticileriyle çatışma-

6. Schurer, *a.g.e.*, s. 65.

dan sıyrılmaya çalışmaz tam tersine bile isteye buna neden olur. Suçlu görüldüğü yürütme karşısında adım adım, dirayetle kendini savunur.

Yalnızca son anda ve dediğine bakılırsa geleneğe uymak için Brandler ve bizzat kendisini 1923 bozgununun günah keçisi yapan çözüme boyun eğer ve katılır.

Radek'in entelektüel nitelikleri tartışılmaz, hapiste ya da illegal durumdayken egemen sınıf karşısındaki cesareti teste tabi tutulamaz. Ama kendi partisi içindeki politik cesareti daha kuşku götürür. Politik çizgi net olduğunda, ister genel bir uzlaşma ister sözcülüğünü yaptıklarının pozisyonunun sağlamlığıyla kendini önlemini almış hissettiğinde, parlak, etkin, sabırlı olan Radek, zemin güvenli olmaktan çıkar çıkmaz, Enternasyonal'in ve Rus Partisi'nin zirvesindeki çatışmalar şiddetlenmeye başlar başlamaz, zorlu bir siyasi mücadeleyle yeni bir şey yaratmak söz konusu olur olmaz şaşırtıcı virajlarla aslında en büyük tereddütleri ortaya koyar. Tercüman ya da iletişimci, yaratıcısı olmadığı siyasi bir düşüncenin parlak yorumcusu olsa da, yönlendirme –ve bilhassa yeniden yönlendirme– sorumluluğu kendi girişimlerine dayanır dayanmaz belirsizlik sergiler. Enternasyonal tarafından belirlenmiş politik bir çizginin parlak uygulanışını sağlayabilir, sıkıntılı politik meselelerin söz konusu olmadığı zamanlarda Alman Partisi'ni "vekaleten" yönetebilir ama bir siyasi yöneticinin bütün sorumlulukları tek başına üstlenmesi gerektiği, doğru yolda olduğunu düşündüğü için kendi partisinde mücadele ettiği kriz zamanlarında değil.

On beş yıl sonra, sanık Karl Radek'in, eşi benzeri görülmemiş bir suçlayıcı ve dalavereci olan savcı Vychinski karşısında suçladığı Moskova'daki büyük kamu davasının ertesinde, Troçki ağır ama Wilhelm Herzog'un övgü konuşmasının gereken düzeltmeyi yaptığı bir yargıyı ona yöneltmek zorunda kalıyordu:

> Radek (...) bir gazeteciden başka bir şey değildir. Bu tip adamların parlak nitelikleri olduğu gibi kusurlar da vardır. Aldığı eğitim daha ziyade çok okuyan birinin eğitimidir. Polonya işçi hareketi hakkındaki bilgisi, uzun yıllar boyunca Alman sosyal demokrat hareket içinde yer alması, basını, özellikle de İngiliz ve Amerikan basınını sıkı sıkıya takip etmesi sınırlarını genişletmiş, sonsuz sayıda örnek, karşılaştırma ve nihayet anekdot dolu düşüncesine büyük bir devinim kazandırmıştır. Ama Lassalle'ın "zihnin fiziksel gücü" adını verdiği şey onda bulunmaz. Radek değişik politik gruplarda gerçek bir militandan ziyade bir konuk olmuştur. Düşüncesi sistemli bir eylem için fazla hareketli ve fazla tepkiseldir. Makaleleri çok şey öğretir, paradoksları beklenmedik bir bakış açısı altında bir meseleyi ortaya koyabilir ama asla politik bir şahsiyet olmamıştır.[7]

---

7. Troçki, *Stalin'in Suçları*, s. 137-138.

Uzun sözün kısası, Komünist Enternasyonal'in 1919'dan 1923'e kadar Alman Partisi'ne politik mentör olarak sunabileceği, Almanya'da, devrimci strateji ve taktik meselelerine yönelebilecek adamlardan kurulu devrimci bir yönetim oluşturmak tarihsel misyonunu üzerinde taşıyan bu adam, gereken niteliklere sahip değildi. K.P.D.'nin kadrolarına onda olmayan şeyi veremiyordu: derin ve durum gelişmelerine göre sürekli olarak yeniden ortaya konan bir analize dayanan politik eksiksizlik, eylemde süreklilik ve düşüncelerini savunmada kararlılık, ilkelere bağlılık ve dogmatizmin reddi. Bu adamın himayesinde ve onun bilinçli çabalarına rağmen Alman yöneticiler azınlıkta kalmışlardı.

47
Bir Başarısızlığın Bilançosu

Alman Komünist Partisi'nin 1923 senesindeki başarısızlığı, savaş sonrasının tarihinde belirleyici bir dönüm noktasıydı. Avrupa'nın bu çok önemli noktasında aslında inisiyatif, artık bunu geri vermeyecek olan burjuvazinin eline geçiyordu. 1923 bozgunu, Bolşevik Parti'nin kendisinden başlayarak Komünist Enternasyonal içinde, en olumsuz tarafları genellikle doğrudan insanlık dışı yılın büyük umutlarına bağlanabilen bir çöküntü sürecindeki çıkış noktası değilse de, en azından kesin ivmeyi temsil ediyordu.

Hiç kuşkusuz bugün bile uluslararası komünist hareketin, zaferlerine ya da hatta daha az erimli bozgunlara verebildiği en küçük değeri bu eşi görülmemiş bozguna vermemesi yalnızca bir tesadüftür. Bir anda ortadan kaybedilen devrim, 1923 ayaklanması girişimi daha sonradan gerçek bir tartışmanın konusunu oluşturmamıştır; bugün bu tartışmanın başlatıldığı ama asla sona erdirilmediği güçlükle hatırlanır. Bütün çağdaş Marksistler arasından, komünist muhalefet içinde yalnızca Troçki ve o sırada sol sosyal demokrat muhalefet içinde yer alan Paul Levi üstünkörü bir şekilde bunun açıklamasına girişmiştir.

Troçki Alman davasını yeniden ele alıyor

Troçki 1924'te,yazılarından ve *1917* başlıklı konuşmalarından oluşan seçkideki meşhur "Ekim Dersleri" önsözünde Almanya'nın 1923 yılındaki durumuna yeniden döner. *Cours nouveau*'da (Yeni Yol'da), 1923 yılının sonunda olduğu gibi, Almanya'nın bu "korkunç yılda" proleter devrimin zaferine son derece uygun bir durum ortaya koyduğunu düşünür ve bu başarısızlığın nedenlerini partinin kendisinde arar. Şöyle yazacaktır:

> Bulgar devrimi Alman devrimine bir giriş olmalıydı. Ne yazık ki bu acınası giriş Almanya'da kötü bir gelişme kaydetti. Son yılın ikinci yarıyılı boyunca, bu ülkede, *dünya ölçeğinde tarihsel* öneme sahip olağanüstü bir devrimci *duruma izin verebilecek klasik bir gösteri gözlemledik.*[1]

---

1. Troçki, "Ekim Dersleri", *Cahiers du bolchevisme*, no 5, 19 Aralık 1924, s. 313-314.

Ona göre Alman yöneticilerinin ilk hatası, düşman sınıfın silahlı gücünün yanlış tahmin etmek, bu gücü devrimci öncesi dönemde azımsamak, ayaklanma öncesi devrimci dönemde abartmaktır:

> Ayaklanma çözümü, K.P.D.'nin yöneticileri için tamamen değilse de öncelikli olarak bir ajitasyon aracı olduğu müddetçe bu yöneticiler düşmanın silahlı güçlerini (Reichswehr, faşist müfrezeler, polis) düşünmüyorlardı. Durmadan yükselen devrimci akım askeri meselenin kendisini çözecekmiş gibi geliyordu onlara. Ama aynı yoldaşlar (...) doğrudan bu sorunla karşı karşıya kaldıkları zaman başka bir tehlikeli duruma düştü: burjuvazinin silahlı güçleri konusunda onlara verilen bütün rakamları güvenle kabul etmeye başladılar, bu rakamları özenle Reichswehr'in ve polisin güçlerine eklediler sonra bunu yuvarladılar böylece karşılarında, onların güçlerini felce uğratmaya yeterli baştan aşağı silahlı kompakt bir kütle buldular. *Alman karşı devrim güçlerinin daha hatırı sayılır olduğu tartışılmaz*, her durumda bizim Kornilovcularımızdan ve yarı-Kornilovcularımızdan daha iyi örgütlenmiş ve daha iyi hazırlanmıştır ama Alman devriminin aktif güçleri aynı zamanda bizimkilerden farklıdır. Proletarya, Almanya'nın nüfusunun ezici çoğunluğunu temsil eder. (...) Dolayısıyla Almanya'da ayaklanma bir düzine güçlü proleter odağa sahip olacaktı.[2]

1923 Alman Devrimi'nin seyrini 1917 Rus Devrimi'nin seyriyle karşılaştırarak, iki devrimci partide kesin anın yaklaşmasıyla endişeler ve tereddütlerin arttığının altını çizer, Zinovyev ve Kamanev'in Ekim ayaklanmasına muhalefetini hatırlatır ve Almanya'da olup bitenlerin, parti yönetiminde kitlelere sirayet eden bu türden tereddütlerin gelişmesi olduğunu tespit eder. Sabırsızlıktan yerinde duramayan işçi kitlelerinin korkak yöneticilerine karşı çıkan Alman solunun şemasını reddederek şunları yazacaktır:

> Devrimci bir partinin gücü ancak belli bir ana kadar artar, bundan sonra azalabilir. Parti'nin edilgenliği karşısında kitlelerin umutları yerini hayal kırıklığına bırakır ve bu esnada düşman panikten kurtulur ve bu hayal kırıklığının avantajını kullanır. 1923 Ekim ayında Almanya'da tanık olduğumuz bu türden bir yön değişikliğidir[3].

Birkaç yıl sonra meseleyi, onun *Komünist Enternasyonal Programının Eleştirisi*'nde daha ayrıntılı bir şekilde ele alacak, K.P.D. yönetiminin sorumluluklarına vurgu yapacaktır:

> Ani yön değişikliklerinin damgasını vurduğu bizim dönemimizde devrimci bir idare için en zor olan şeyin, uygun bir anda politik durumun nabzını yoklamayı bilmek, ani değişiminin farkına varmak, zamanında hamle yapmak olduğunu daha önce gördük. Devrimci bir yönetim basit bir şekilde

2. *A.g.e.*, s. 333.
3. *A.g.e.*, s. 355.

Komünist Enternasyonal'in son genelgesi üzerine yemin ederek bu nitelikleri kazanamaz: onların fetihleri, kaçınılmaz kuramsal temeller dışında, kişisel deneyim ve gerçek bir özeleştiri pratiği gerektirir.[4]

Oysa onun için 1923 senesi, Ruhr bölgesi Fransız-Belçikalılar tarafından işgal edilir edilmez "keskin devrimci sonuçların" habercisi olan böyle bir değişimin gerçekleştiğine şahit olmuştur. Ama

Komünist Enternasyonal idaresi bunu zamanında hesaba katmamıştır. Alman Komünist Partisi hâlâ 3. Kongre'nin çözümünü, kendisini tehditkâr darbecilik yolundan uzaklaştıran ama tek taraflı bir biçimde özümlenmiş olan çözümü takip ediyordu. (...) 1921 Mart günlerinin taktiğinden, basında, toplantılarda, sendikalarda, parlamentoda sistemli devrim faaliyetine götüren ani yön değişikliği zahmetsiz gerçekleşmemiştir. Yön değişikliğine bağlı kriz aşıldığında, belirgin bir şekilde karşıt yapıdaki yeni bir tek yanlı sapmanın geliştiğini görme tehlikesi büyür. Gündelik kitlelerin fethi mücadelesi bütün dikkatleri çeker; taktik içinde kendi rutinini yaratır ve nesnel durumda ortaya çıkan değişikliklerden kaynaklanan stratejik problemleri görmeye engel olur.[5]

1923'te Alman durumunun çözümü komünistlerin elindeydi:

Alman burjuvazisinin, Alman Komünist Partisi bu hakikati açık seçik anlamaz ve bundan, kendi eylemi adına gerekli devrimci sonuçları çıkarmaz ise bu "çözümsüz" durumdan kurtulmayı başaramayacağı netleşmişti. Ama anahtarı elinde tutan komünist parti kapıları burjuvaziye açıyor.[6]

Ekim 1923'te Alman işçilerinin mücadeleye atılmadıkları doğrudur. Alman durumunun devrimci olduğu tespitini kabul etmeyen bu gerçek, ne tesadüfi ne de bağımsız bir olgudur:

Alman proletaryası, bu defa devrim meselesini açık seçik ortaya koyulduğuna, komünist partinin savaşa gitmeye hazır olduğuna, zaferi sağlayabileceğine ikna olmuş olsaydı mücadeleye girecekti. Yalnızca sağcılar değil, verdikleri kıyasıya mücadeleye rağmen goşistler de Eylül-Ekim ayına kadar büyük bir kadercilikle devrimin gelişim sürecini tasarladı.[7]

Sonuç olarak fiyaskoyu açıklayan Alman yönetiminin iki zayıflığı, kaderciliği –devrimin, onların kendi politikalarından bağımsız olarak bir bakıma kendi kendine gelişeceği inancı– ve karar anındaki tereddüdüdür:

Tereddüt eden kendi bütünü içinde yönetimdir ve bu tereddüt partiye, onun aracılığıyla da sınıfa sirayet eder.[8]

---

4. "Programın Eleştirisi", *Lenin'den Sonra Komünist Enternasyonal*, t. I, s. 191.
5. *A.g.e.*, s. 190-191.
6. *A.g.e.*, s. 191-192.
7. *A.g.e.*, s. 192.
8. *A.g.e.*, s. 199.

Üstelik Troçki, 1923 Alman deneyiminden, dünya devrim hareketi için 1917 Ekim Devrimi'nde olduğu kadar önemli bulduğu ve devrimci yönetim sorununa onlar kadar dokunan dersler çıkarır:

> Marx ve Engels'in, tarihsel gelişimi çabalayarak dahi tek bir adım ilerletemedikleri dönemler vardır; zayıf kişilikli adamların –eğer yönetimdelerse– yıl boyunca uluslararası devrimin gelişmesini geciktirebildiği başka dönemler olduğu gibi.[9]

Onun gözünde Almanya'da olup biten genel bir yasanın somut olarak uygulanmasıdır:

> Parti yönetiminin ve genel olarak parti politikasının, sınıfın tutumu ve durumun gerekliliklerini karşılayamaması muhtemeldir. Nispeten durgun bir siyasi yaşamın seyri sırasında, bu tür uyumsuzluklar, kayıplarla bile olsa, bir felaket olmadan giderilir.. Buna karşın keskin devrimci kriz dönemlerinde dengesizlikleri aşma ve bir biçimde ateş altındaki cepheyi ayağa kaldırma *zamanı* yoktur; devrimci krizin en keskin durumuna geldiği dönemler, bizzat kendi doğaları yoluyla, hızlı bir evrime şahit olur. Devrimci yönetim (burjuvazi öfkeyle saldırırken tereddütler, gidip gelmeler, beklenti) ile nesnel görevler arasındaki uyumsuzluk, birkaç haftada hatta birkaç günde yıllarca süren kazancını yerle bir eden bir felakete neden olabilir. (...) Yönetim kendini duruma uyarlamayı başardığı zaman bu değişir: kitleler dağılır ve güç ilişkileri aniden elverişsiz hale gelir.[10]

Troçki için "ayaklanmaya geçişin arifesinde devrimci yönetimin krizi" adını verdiği şey, "genel bir tehlikedir." "Belirleyici bir anda partinin üst ve orta tabakalarının bazı unsurları üzerinde burjuvazi tarafından uygulanan baskıdan, maddi ve entelektüel krizden" kaynaklanır. Lenin 1917'de, müthiş enerjisi sayesinde partinin üst tabakalarının bu baskıdan kaynaklı tereddüdünün üstesinden gelmeyi başarmıştı. 1923'te ve Enternasyonal'in varlığına rağmen asla böyle olmamıştır: tereddüt bozguna sürüklemiştir.

Paul Levi'nin görüşü

Bu tarihte, birkaç yıldır sol kanadı canlandırdığı sosyal demokrasiye geri dönen Levi, *Ekim Dersleri*'nin Almanca ilk baskısının önsözünü kaleme alır. Troçki gibi o da, Almanya'da 1923'te yaşanan olayların hiçbir şekilde kapitalist sistemin neden olmadığı en büyük ekonomik ve sosyal felaketi teşkil ettiğini düşünür:

> Birkaç ayda toplumsal ilişkilerin bu tarihte Almanya'daki kadar topyekûn bir alt üst oluşuna belki de hiç şahit olmadık. Ruhr savaşının ortaya koy-

9. *A.g.e.*, s. 196.
10. *A.g.e.*, s. 197-198.

duğu bu acı denizinden, artan bir güç iradesiyle birlikte, ince bir kapitalist tabaka yükseliyordu. Onların kendi saflarında acımasız bir teftişten geçmeye başlıyorduk: vakitsiz kriz çiçekleri soluyordu, Ruhr'un talan edilmesiyle yakalanan fırsatları zamanında fark edemeyen "dürüst insanlar" derinden sarsılmıştı. Orta sınıf, sanatkarlar ve entelektüeller ekonomik temellerini yitiriyordu. Bundan ayrı olarak, emekçiler maaş-altınlarının azaldığına şahit oluyordu, dolayısıyla da ekonomik temelleri gibi, örgütlerinin, sendikalarının, kooperatiflerinin tümü sarsılmıştı.[11]

Troçki gibi o da, devrimin ve iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesinin gerekliliğinin belki de asla bu 1923 tarihindeki kadar bariz bir gereklilik olmadığını düşünür. Mantıksal olarak iktidarın el değiştirmek ve 1917 Ekimi'nde olduğu gibi, Almanya'da burjuvazinin elinden proletaryanın eline geçmek zorunda olduğu bu tarihsel durumlardan biriyle karşı karşıya bulunuluyordu. Bununla birlikte Troçki'nin, K.P.D.'nin, Bolşeviklerin Rusya'da üstlenebildikleri devrimci yönetim rolünü Almanya'da oynayabileceklerini tasarladığı zaman yanıldığını düşünür. Kinle, olası olmayan şu varsayımı ortaya atar:

Alman durumu her bakımdan Rus durumuna benzese bile, Komünist Enternasyonal tarihin tecrübe ettiği en hatasız örgütlenme olsa bile, Grigori Zinovyev Avrupa'da şöhret yapmış bir budala olmayıp çok yönlü bir politikacı olsa bile.[12]

Aslında Rusya'da Bolşevikler, Şubat 1917'den beri kavradıkları ve onayladıkları ve Ekim ayında gerçek meşruiyetlerini teşkil etmiş olan bir politika temelinde kitleler içinde dinleyicilerini ve otoritelerini kazanmışlardı. Devrimciler böyle bir politikayı sürdürecek ve sürdürmek zorunda kalacak, kendilerini benzer bir pozisyonda bulacaklardı:

Almanya'da, bu trajik koşullarda benzer bir politika sürdürmek güç değildi. Arkasında zaten dünya savaşının deneyimleri vardı: bu Ruhr savaşının Alman kapitalistlerinin kapitalist olmayanlara karşı bir yüzsüz soygun girişimini teşkil ettiğini, böyle bir politikanın kaçınılmaz sonucunun, uçuruma sürüklediği bütün sosyal tabakaları onun faillerine geri döndürmek zorunda kalacağını ortaya koymak söz konusuydu yalnızca.[13]

K.P.D.'nin mentörleri bu açık ve basit politika yerine bütün enerjileriyle kendilerini ulusal baskı konusunda sözüm ona "yeni" teorilere bırakmayı tercih ettiler. Radek, "hiçliğin göçebesi" Schlageter hakkındaki meşhur konuşmasını yapmış, Zinovyev ulusal nihilizme karşı komünistleri uyarmıştır. Partinin bütün gayretli çalışanları onları iğ-

11. *Ekim Dersleri*'nin Almanca baskısına önsöz, s. 3-4.
12. *A.g.e.*, s. 5.
13. *A.g.e.*

neleyerek, aslında Alman emekçilerin kafasını karıştıran ve aşırı sağcı ulusalcı demagojik girişimleri destekleyen bu temaları tekrar etmiştir. Proletarya anlamamıştır ve bu, edilgenliğini açıklar:

> Ruhr savaşının sonunda sağlam bir proleter güç yerine bütün Almanya'yı leş gibi kokutan nasyonal-komünist bir enfeksiyon vardı. Komünistler, iflas etmiş Almanya'da miras hakkı iddia ettikleri zaman nasyonal-sosyalistler pek çok gerekçeyle aynı iddiayı ileri sürüyorlardı.[14]

Bununla birlikte Levi, 1923 yılı boyunca işçi hükümeti çözümünden yana tavır almıştı ve ona büyük koalisyona muhalefet edecek tek güç ve emekçilere ortak bir mücadelede işçi bölünmesinden kaynaklı engellemeleri ve korkuları aşmakta tek yol olarak göründüğü için Saksonya işçi hükümetini desteklemişti. 1923 Ağustos ayı boyunca, sosyal demokrat solunu bir araya getirdiği sırada proletarya diktatörlüğünün yeni bir biçiminin bulmayı sosyal demokrasinin somut bir görevi olarak düşünür:

> Onun Rusya'da aldığı biçimin tamamlanmış bir biçim olduğunu sanmayalım; Rus biçiminin bütün ülkeler için geçerli olan bir model olduğunu düşünmüyoruz. (...) Sosyal demokrasinin görevi bundan kaynaklanır. Rus koşullarından çok farklı, kapitalist ülkelerde proleter devrimin Rusya'daki koşulların temsil ettiğinden çok daha karakteristik koşullarda proletarya diktatörlüğü fikrini zafere götürmelidir. Proletarya diktatörlüğünü verili devlet yapılarına çok daha fazla bağlaması gerekecektir. İlk biçimini, parlamentoda güç çerçevesindeki bir "azı", toplumsal güç çerçevesindeki bir "çok" haline getiren parlamenter bir azınlık hükümetinde alması muhtemeldir.[15]

Dolayısıyla bu durum her şeye karşın, K.P.D.'nin "ulusal" politikasına ilişkin önlemlerine ve eleştirilerine rağmen Levi'nin Alman durumunu devrimci olarak düşünebildiğini ve sonuç olarak K.P.D. tarafından hükümet çerçevesinde geçiş önerilerinin peşine düşülmesini doğru bulduğunu kanıtlayacaktır.[16]

K.P.D.'nin kalıtsal zayıflıkları.

Aslında, KPD'nin savaş testine girmeden önce tamamen iflas ettiğini gösterme arzusuna rağmen, Levi, Troçki'nin tespitinin temelini inkâr etmez. 1923 yazının "nasyonal-komünist" politikasının emekçilerin saflarında karışıklık yarattığını yazmak, sonradan yapacağı gibi, Alman komünist liderlerin "aptal intihalciler" olarak asla Bolşeviklerden[17] başka türlü davranamadıklarını iddia etmek, istisnai koşullarda kendi

14. *A.g.e.*, s. 6-7.
15. "Ueber die gegenwärtige Aufgaben der Partei", S.P.W., 7 Eylül 1923.
16. Özellikle "Bei der Kommunisten"de pek çok deta bu meseleyi ele alacaktır, 17 Nisan 1924.
17. "Der neue Kommunistendreh", *S.P.W.*, 18 Haziran 1925.

tarihsel görevleri seviyesine yükselemeyen bir partinin zayıflıklarının tezahürlerinin altını çizer yalnızca. Bu bakış açısından 1 Şubat 1921 tarihinde Radek'in şöyle haykırarak merkez komiteye müdahalesi anlamlıdır: "Açık Mektup olayı tipiktir. Eğer Mosova'da olmuş olsaydım bu fikir asla aklıma gelmeyecekti." K.P.D. politikasını yöneten adamlar Berlin'de değil, Moskova'dadırlar; bunlar Almanların kendileridir, Almanya'da olanlar, anti-faşist gün olayında olduğu gibi onlardan tek başlarına üstlenemeyecekleri ve veremeyecekleri kararları onların yerine almalarını isteyenlerdir. Radek 1 Şubat 1921'de, Alman yöneticilerine, merkez komitelerinin, *Açık Mektup*'u, onun politik anlamını ve açtığı perspektifleri ciddi bir şekilde tartışma vakti bulamadıklarını söyler. Almanya'da 1923'teki tek önemli girişim, 12 Haziran'da Parti'ye çağrıyı kaleme alan Brandler'dan geldi. Bu girişim yalnızca Brandler'e "çılgın" diyen kadrolar arasında güçlü tepkiler yaratmakla kalmaz, aynı zamanda Brandler ülkedeki duruma ilişkin perspektifler çizmekten de acizdir. Ağustos ayında K.P.D.'nin politik dönemeç girişimini üstlenenin Rus Partisi'nin politbürosunun olması ve bu analizin Troçki tarafından Walcher ve Enderle yoluyla –Troçki'ye bizzat kendilerinin sağladığı bilgilerden politik sonuçlar çıkarmak için kararını beklerler– toplanan haberler temelinde yapılabilmesi daha az anlamlı değildir. Brandler, Moskova'da, 1923 Eylül ayında, fazla tereddüt etmeden, yüz binlerce üyeye sahip devrimci denilen bir partinin yöneticiliğini yaptığı bir ülkede kendisinin görmediği şeyin Moskova'dan fark edilebileceğini kabul eder.

K.P.D.'nin zayıflığı, onun solunun "demagogları", devrimci söylemler kullanmakta usta ama bir durumu değerlendirmekten, bütün bir zinciri çekebilecek halkayı kavramaktan aciz ve hatırı sayılır işçi militanını ama aynı zamanda –Frankfurt kongresine mektubunda Clara Zetkin'in altını çizdiği gibi[18]– küçük burjuvaları, maceraperestleri ve hatta halktan Yahudi düşmanlarını, işçi hareketine yabancı azımsanmayacak kadar hevesliyi arkalarından sürükleyen bohem entelektüel numuneleridir.

Onun zayıflığı, içgüdüsel değerlendirmeleri, tedbir refleksleri ve karikatüre indirgenmiş sahte bir Bolşevizmin iradeci ilkeleri ile silahlı ayaklanma arasında bocalayan sağ kanadının yöneticileridir, 1921 Mart ayında bir Béla Kun'un etkisinde kalan ve aynı şekilde, sonuna kadar mücadele etmek yerine, Ağustos ayında Radek'in yaptığı gibi 1932 Eylül'ünde Moskova'da susan bir Brandler'dir.

Genel olarak onun zayıflığı, kendini adamış, özverili, egemen sınıf karşısında cesur ama neredeyse kendilerini düşünmekten aciz ve yasa ya da vahiy saydıkları görüşlerin geldiği Moskova'ya kulak kesilmiş bir halde yürümeye kararlı kadrolarıdır.

---

18. Bkz. XLII. Bölüm.

Bu yöneticilerin zor koşullarda kendi deneyimlerini gerçekleştirmek için yalnızca birkaç yılının olduğunu da hatırlamak gerekir. 1914'te avukat ve tipik solcu bir entelektüel olan Levi, bu haliyle işçi hareketiyle bütünleşmemiştir. Sonuç olarak 1919 yılının başında, dünya devriminin bu önemli anında komünist partiyi yönetme ağır sorumluluğunu üstlenen bu adamdır. Sınırlarını bilen, amatörlüğü ve bireyciliğinden korkan Bolşevik yöneticiler, ne olursa olsun onu dizginlemek için bütün güçlerini kullanır. Almanya'da ondan daha iyisini yapacak kimse yoktur. 1923'te Alman içişlerinin Moskova'daki elçiliklerinden Radek'e Almanya'ya coşkuyla dönmesini sağlayacak bir vize verilmemesini istemeleri de tesadüf değildir. Bu adam K.P.D.'nin yöneticilerinden kat kat üstündür. Partinin işçi yöneticileri, Brandler ve Walcher gibi sınanmış örgütçüleri, Thalheimer gibi kuramcıları, grev örgütleyecek, gösteriler düzenleyecek, çalışanları idare edecek adamları kadar, vazifeleri uğruna mücadele edip ölecek adamları da vardır. Kitle mitingleri ve parlamento tartışmaları için iyi hatiplere, usta komplocular olan kaçaklara, yetenekli gazetecilere, kitaplar yazabilen, mitralyöz tutabilen adamlara sahiptir. Lenin'e söylemeyi sevdiği gibi, kulağını toprağa dayayıp çimlerin büyümesini işiten kimse, somut bir duruma yönelmeyi bilmeyen kimse yoktur. Bir Lenin'i yoktur ve onun tarihinde ve Alman proletaryasının tarihinde, hiçbir şey, savaş öncesi sol muhalefetin ikinci plandaki şahsiyetlerine dayanarak, Avrupa'nın ve belki de dünyanın en bilinçli ve en kararlı burjuvazisine karşı muzaffer olabilecek bir devrimi yönetebilecek adamların birkaç yılda teşekkülünü akla yakın kılamıyordu. Paul Levi 1920'de, Alman devrimcilerinin en önemli yanılgılarının, dünya savaşından hemen önce, politik çerçevede bağımsız bir şekilde örgütlenmeyi –bu şekilde oluşturulan örgüt seneler boyunca bir mezhep biçiminde güç bela ayakta durmak zorunda olsa bile– reddetmelerinde yattığını söylüyordu.[19] Radek 1926'da, daha önce Clara Zetkin'e bahsettiği bir mektupta aynı hükmü ifade eder:

> Karl ve Rosa'nın ölüm yıldönümleri dolayısıyla Moskova Komünist Gençler Birliği'nin düzenlediği, sizin de konuşmanız gereken bir mitingte söz aldım. Konuşmamı Rosa'nın eski makalelerini karıştırarak ve biz, Almanya'daki sol radikallerin gözlerimizi erken değil çok geç açtığımıza, tehlikelerle var gücümüzle değil, kifayetsiz bir şekilde mücadele ettiğimize olan derin inançla hazırladım.[20]

Sonuç olarak K.P.D.'nin zayıflıkları, sosyal demokrasinin –I. Dünya Savaşı'ından önce geliştiği şekilde– zayıflıklarının yansımalarıydı. Grup içinde grup olan sosyal demokrasi, bir ilke muhalefeti ve deneyim,

19. Levi Arşivler, P 124/8.
20. *New International*, *a.g.e.*, s. 156.

sorumluluklar ve görevler sunan pratiğe bir uyarlama yoluyla, tarihi emekçilerle yapabilecek olanlarla değil, emekçileri kullanarak politika yapmak isteyenlerle bütünleşmişti. Sendikal bürokrasinin ve sosyal demokrat parti aygıtının muhafazakâr yapısı, en mücadeleci işçi unsurlarını merkezileştirmeden ve örgütten uzaklaştırmıştı. Savaş öncesi sosyal demokrasi saflarından çıkan komünist yöneticiler, edilgenliğe ve taklitçiliğe eğilimlerinde tamamen onun izini taşıyorlardı. Bu çerçevede tarihçilerin çoğunluğu tarafından Komünist Enternasyonal'e yapılan eleştiriyi büyük ölçüde geri çevirmek gerekir. Zira Almanya'da Moskova'nın Alman Partisi karşısında başarısını, saygınlığını, otoritesini ve nihayet despotizmini besleyen kısmen K.P.D.'deki adamların yetersizliğidir. Dünya devrimi perspektifi Bolşevik yöneticilerin kaygılarının merkezinde yer aldıkça bu boşluk geçici, bunu aşma umudu gerçekçi sayılabilirdi. Ama Rus devriminin yozlaşmışlığı bu denli elverişli bir ortamda belirleyici bir faktör olabilecekti. K.P.D.'nin Rus partisinde iktidardaki Stalin fraksiyonu tarafından evcilleştirilmesi, yüz binlerce üyeli bu parti tarafından, politikaların en anormali Nazi yükselişi tehlikesi karşısında onu liderliğe götüreceği zaman bile, yalnızca vasat bir direnişle karşılaştı.

K.P.D.'nin burada incelenen tarihinin kısa döneminde en çarpıcı olaylardan biri, hiç kuşkusuz goşizmin ve kitlelerin kendiliğindenliğinin sözüm ona "Luxemburgcu" anlayışına dayalı bütün devrimci teorilerin çıkmazıdır. Devrimcilerin sabırsızlığı, kararlı küçük militan gruplarının, aktif azınlıkların büyük kitlelerin yerini alabileceği trajik yanılsaması, "örnek teşkil eden eylemlerin" erdemine olan inanç, her an K.P.D.'nin tarihinden su yüzüne çıkar. Onlar da işçi hareketindeki sosyal demokrat pratiğin ve proletaryanın aktif azınlığının devrimci özlemlerine çabucak cevap vermekte donanımsız K.P.D.'nin kendi zayıflığının kesin hâkimiyet yıllarının bedelidirler. Ama pek çok kereler Alman burjuvazisinin etkin ve örgütlü azınlıklarının tehlikeli durumlardan geri dönmesini ve en önemli kozlarından biri sayılan işçi sınıfının bir bölümünü kendi hesabına kullanmasını mümkün kılan K.P.D. içindeki zaman zaman da dışındaki bu azınlıkların girişimleridir.

KPD'nin 1923'teki başarısızlığı sonuç olarak ne "Bolşevizmin", ne "Spartakizmin", ne de komünizmin başarısızlığıdır. Kendi bütünü içinde, K.P.D.'nin aynı anda hem devrimci kanadı, hem de yeniden birleştirmenin motoru olmak istediği –dünya krizinin gelişimi düşünüldüğünde çok geç– Alman sosyalist hareketinin başarısızlığıdır.

K.P.D. tarihinin geri kalanı başka bir bölüme aittir; bu bölümün ana hatları da bu defa tamamen Moskova'dan başlar. Bundan böyle Alman tarihinde bir devrimci komünist kitle partisi kurmak, Alman işçi hareketinin gücünü, yoğunlaşmasını, kültürel seviyesini, örgütlenmesini

proletarya diktatörlüğünün iktidar ve tesis mücadelesinde kullanmak amacıyla tutarlı bir girişim olmayacaktır.

Amerikan kredilerinin enjeksiyonu sayesindeki birkaç istikrar yılından sonra, gücünü toplayıp kendi üretim aracını parlak bir şekilde geliştiren Alman ekonomisi, 1929 dünya krizini, 1923 krizinden farklı sınırlara sahip ama fiili olarak aynı derecede derin ve aynı derecede devrimci bir ekonomik ve sosyal krizi yeniden yaşayacaktır. Bu defa zaferi kazanacak, komünist ve sosyal demokrat militanları, bağımsızları ve reformistleri, Stalincileri ve goşistleri, Brandlercileri ve Troçkicileri yan yana idam sehpalarına ve imha kamplarına gönderecek S.A.'ların ve S.S.'lerin "silahlı çeteleri" olacaktır. Bu dönemde K.P.D. ismi kendisine miras kalan parti, Levi'nin, Brandler'in, Radek'in, Maslow'un partisi değildir ve hep birlikte oluşturmak istedikleri proletaryanın devrimci enstrümanına hiçbir şekilde benzemez.

Karizmatik yöneticisinin, aslında Sovyetler Birliği'nin "olağanüstü liderinin" Alman kopyası, yanılmaz ve kudretli "Führer'in" görünüşe göre proleter karşılığı Ernst Thaelmann'ın otoritesine boyun eğmiş "yeni tip parti", Sovyetler Birliği bürokrasisinin dış politikasının ihtiyaçlarına göre kendisine verilen görevleri gerçekleştirecek bir aygıttan başka bir şey değildir artık. Üstelik Sovyetler Birliği Alman devriminden artık kaygı duymaz ya da daha ziyade ona ayakta kalma izni veren güvencesiz *statu quo*'yu alt üst edecek bir olaydan korkar. Sosyal demokrasinin *aparatçik* geleneğinde ve 1927-1928 yıllarının Rus modeline uygun olarak sekreterlerin –denetimi, yazışmaları ve talimatları gerçekleştiren bölge *Polleiter*'leri– kudretli hiyerarşisi, doğrudan farklı merkez departmanlarını yöneten ve organizasyonun –her seviyede– bütünüyle ilişkileri kendi ellerinde toplayan birkaç üyelik bir sekreterliğe bağlıdır. Sekiz bin daimi üyelik bir aygıt, üyeleri değişen, devrimci mücadele yıllarının eskilerinin bir avuç geldiği, gençlerin ve işsizlerin –kimi kez onu yaşamalarına izin veren ve mücadele umudu uyandıran bir nazi partisine katılmadan evvel– girdiği bir partiye egemen olmaya yeter. Kendi saflarında olduğu kadar bütün bir sınıfın saflarında da nazizme karşı cephe birliği özlemini felce uğratmakta yeterince güçlü olan o, Hitler'in çeteleri devlet aygıtının en önemli mekanizmalarına el koymayı başarır başarmaz ve birkaç gün içinde bütün işçi örgütleriyle ve yarım asırlık sosyal demokrat ve sendika hareketinin "fetihleriyle" birlikte sulara gömülür gömülmez saman çöpü gibi dağılacaktır. Stoecker, Schneller, Neubauer, Becker ve Ernst Thaelmann hapishanelerde ya da Hitler'in toplama kamplarında darağacında ya da celladın baltasıyla can verirlerken, öteki mücadele yoldaşları Werner Hirsch, Leo Flieg, Remmele, Eberlein, Süsskind, Kippenberger, Leow, Heinz Neumann mahzenlere ya da Stalin Guépéou hapishanelerine düşüyordu.

Bu nihai bozgun iki ayrı savaşın sonucuydu ama kökenleri yoluyla ve sonuçları itibariyle birbirine sıkı sıkıya bağlanmıştı. Birincisi, 1918 ile 1923 arasında Alman sanayi kentlerinin fabrikalarında ve sokaklarında cereyan etmişti. 1923-1927 arasında Bolşevik Parti'de verilen öteki, Stalin'in ve onun bürokratik aygıtının zaferiyle sona ermişti. Dünya proletaryasının stratejik noktalarda önemli arenalardaki bozgunları ve bu iki kaybedilen savaş, onun örgüt ve kuram alanındaki trajik zayıflığını ifade ediyor, aynı zamanda da onu aşacak tek yolu, gerçek bir Enternasyonal'in kurulmasını işaret ediyordu.

Bu çalışmanın sonunda, *Rus Devrimi'nin Tarihi* adlı eserinin bitiminde Troçki tarafından ifade edilen uyarıyı dünya devrimine uyarlayalım:

> Kapitalizm, bilimi ve tekniği geliştirerek yüz yıllar boyunca insanlığı savaşın ve krizlerin cehennemine sürüklemeyi başarmaya ihtiyaç duymuştur. Hasımları, yeryüzünde cenneti inşa etmek ve kurmak için sosyalizme yalnızca bir on beş yıl veriyor. Biz bu türden yükümlülükler üstlenmedik. Asla böyle tarihler vermedik. Büyük dönüşüm süreçleri uygun önlemler alınarak değerlendirilmelidir.[21].

Bu çerçevede, Komünist Enternasyonal'in ilk yılları boyunca Alman Komünist Partisi'nin tarihi, kayıp yanılsamaların tarihi olmaya son verir, bugüne kadar devam eden bir mücadelenin tarihöncesi haline gelir.

21. L. Troçki, Rus Devrimi'nin Tarihi, t. IV, s. 473-474.

Kronoloji

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
1914		
Ağustos		
Eylül		
	4: Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması.	4: Sosyal demokrat fraksiyon savaş kredilerini oyluyor.
	Alman saldırısı. Sınırların savaşı. 27: Fransız hükümetinde iki sosyalist.	
Ekim	Marne Muharebesi	
Aralık	Siper savaşının başlaması.	
1915		
Ocak		
Şubat		
	(Şubat-Mart) Argonne, Yser'de, Şampanya bölgesinde çarpışmalar	
Mart		18: Liebknecht ve Rühle savaş kredilerine karşı oy kullanıyor.
Nisan		
Mayıs	23: İtalya'yla savaş.	

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
		1: Sırp sosyalistler savaş kredilerine karşı oy kullanıyor
4: Enternasyonalistlerin Rosa Luxemburg etrafında birleşmesi		
		8: Bolşevik vekiller savaş kredilerine karşı oy kullanıyor. Savaşa karşı Bolşevik Merkez Komite gösterisi
21: Liebknecht savaş kredilerini oylamanın hata olduğunu açıklıyor.		6-7: Berne Bolşevik Konferansı Lenin'in savaş hakkındaki tezlerini benimsiyor.
2: Liebknecht, Reichstag'ta savaş kredilerine karşı tek başına.		Bolşevik vekiller ve yöneticiler mahkûm ediliyor.
7: Liebknecht seferber ediliyor. 18. Rosa Luxemburg tutuklanıyor.		(27 Şubat-4 Mart) Berne'deki Bolşevik konferans yenilgi hattını doğruluyor.
4: Muhalefetin Berlin'deki birinci konferansı.		
	26-28: Berne'de Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı.	
14: *Die Internationale*'nin yayımlanması	5-7: Bern'de Sosyalist Gençler Enternasyonali Konferansı.	
27: Liebknecht'in bildirisi: "Düşman Kendi Ülkemizde		

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
Eylül	Bulgaristan'ın savaşa girmesi.	
Kasım	Şampanya Bölgesi'nde ve Artois'da müttefik saldırı.	
Aralık		
1916		
Ocak		
Şubat	(Şubat-Haziran) Verdun Muharebesi	
Nisan		
Mayıs		1: Barış için işçi gösterileri.
Haziran		27-30: Liebknecht'i destekleyen grev ve gösteriler.
Temmuz	(Temmuz-Ekim) Somme'a müttefik saldırı	
Eylül		21-23: S.P.D. Ulusal Kongresi.
		17-19: Vorwärts askerler tarafından ele geçirilip S.P.D. yürütmesine bırakılıyor.
Ekim		
Kasım	(Kasım-Aralık) Verdun Muharebesi'nin yeniden başlaması.	
1917		
Ocak		18: Bütün muhalifler S.P.D.'den ihraç ediliyor.
Şubat	1: Denizaltı savaşının başlaması.	
Mart		

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
	5-8: Zimmerwald Uluslararası Sosyalist Konferansı	
21: Savaş kredilerine karşı "merkezci" 18 vekil.		
1: Berlin'deki Die Internationale kongresi Rosa Luxemburg'un tezlerini onaylıyor.		
Junius broşürünün yayımlanması.	5-8: Zimmerwald Konferansı'nın 2. Hazırlığı.	
	14-30. Kienthal Uluslararası Sosyalist Konferansı	
1: Liebknecht birleşip bildiriler dağıtıyor.		
28: Liebknecht'in mahkûm edilmesi.		
1: İlk Spartaküs mektubu.		
7: Berlin'de, S.P.D. içinde muhalefet kongresi.		
		10-12: Şubat Devrimi. Çarlığın Düşüşü.

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
Nisan		
	6: Amerika savaşta.	6-8: Gotha Kongresi ve U.S.P.D.'nin Kurulması. 16-23: Berlin ve Leipzig'de büyük grevler.
Mayıs		
Temmuz	(Nisan-Temmuz) Chemin des Dames saldırısı. Fransız ordusunda ayaklanmalar.	
Ağustos		2: Denizcilerin gösterileri. 25: Denizcilerin yöneticilerinin mahkûm edilmesi.
Eylül		5: Köbis ve Reichpietsch'ın kurşuna dizilmesi.
Ekim	24: Caporetto'da İtalyan bozgunu.	
Kasım		
Aralık	4: Alman-Rus ateşkesi. 22: Brest-Litovsk barış müzakerelerinin başlaması.	
1918		
Ocak	Avusturya-Macaristan'da grevler	28-31: Berlin'de ve diğer işçi merkezlerinde grev.
Şubat		
Mart	3: Brest-Litovsk Anlaşması'nın imzalanması.	
Nisan	(Mart-Haziran) Batı'da Alman saldırısı.	28: Joffé, Berlin'de Rus Büyükelçisi.

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
5: Spartakist konferansı, merkezcilerle bir partiden yana karar veriyor; "sol radikaller" karşılar.		
		16: Lenin'in Petrograd'a gelişi: Nisan Tezleri.
	13: İsveç'te bölünme, sol Sosyalist Parti'nin doğuşu.	
		20-22: Geçici hükümet Petrograd işçilerinin gösterilerini bastırıyor.
		7: Petrograd'da ayaklanma. 8: Lenin iktidarda.
	5-12: Stockholm Konferansı.	
		Rus Komünist Partisi'nde barış tartışmaları.
		6-8: (Bolşevik) Rus Komünist Partisi'ne dönüşen Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin 7. Kongresi.

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
Mayıs		
Temmuz	İkinci Marne Muharebesi	
Ağustos	Montdidier'de ittifak zaferi	
Eylül	30: Bulgaristan'la ateşkes.	
Ekim		1: Alman ordusu liderleri barıştan yana karar alıyor. 2: İki S.P.D. Bakanıyla Max de Bade Hükümeti.
	30: Viyana'da Devrim. Avusturya-Macaristan monarşisinin düşüşü. 31: Türkiye'yle ateşkes.	30: Savaş donanmasında ajitasyon; Stuttgart'ta gösteriler.
Kasım	2: Avusturya-İtalya ateşkesi.	3: Kiel'de donanma isyanları. 5-9: devrimci dalga. İşçi ve Asker Konseyleri. 9: Berlin'de Devrim; Şansölye Ebert. 10: Ebert ve konseylerin ele geçirdiği S.P.D.-U.S.P.D. kabinesi.
	11: Rethondes Ateşkesi. 12: Avusturya Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi. 16: Macaristan Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi.	16: Sendikalar ile işverenler arasında anlaşma. Aralık
Aralık		4: Freikorpsların oluşmaya başlaması. 6: Halk Komiserleri Konseyi Ulusal Meclisi toplamaya karar veriyor. Berlin'de, başarısız karşı-devrimci darbe. 10: Ebert, "yenilmez" cephenin birliklerini selamlıyor. 16-21: Konseyler Kongresi Ulusal Meclis'ten yana karar veriyor. 23-24: Berlin'de denizciler ile askerler arasında silahlı mücadeleler.

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
		15: İç savaşın başlaması.
1: Spartakistler ile sol radikallerin sosyalist devrim ve konseyler iktidarı için ortak konferansı.		
21: Liebknecht'in salıverilmesi.		
	3: Avusturya K. P.'nin kurulması.	
	5: Yunan P. S.O.'nun kurulması.	
11: Spartaküs Birliği'nin bir merkezle örgütlenmesi.		
	Macaristan K. P.'nin kurulması.	
7: Berlin'de silahlı Spartaküs gösterisi.		
		Rus K.P. Radek'i Almanya'ya delege olarak gönderiyor.
	16: Polonya K.P.'nin kurulması.	

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
		25: İşçi gösterileri; Vorwäts binasının işgal edilmesi. 29: U.S.P.D. bakanlarının istifası. Noske'nin Savunma Bakanı olarak atanması.
1919		
Ocak		
		4: Eichhorn'un azli. 5: Berlin'de gösteri; binaların işgal edilmesi. 6-12: Freikorpslar Berlin'de düzeni yeniden sağlıyor. 15: Rosa Luxemburg ve Liebknecht'in katledilmesi.
	18: Barış Konferansı'nın başlaması.	26: Ulusal Meclis'te seçimler.
Şubat		Freikorpsların faaliyeti. 11: Ebert Başkan seçiliyor. Scheidemann Koalisyon Hükümeti. Ruhr Bölgesi'nde grevler.
Mart		1: Freikorpslar Halle'da. 2-6: U.S.P.D.'nin Berlin'deki olağanüstü kongresi. 3-8: Genel grev ve baskı; Berlin'de "kanlı hafta".
	21: Macaristan'da Konseyler Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi (Béla Kun).	31: Ruhr Bölgesi'nde genel grev.
Nisan	Karadeniz Fransız donanmasında isyanlar.	7: İlk Bavyera Konseyler Cumhuriyeti. 8-14: Berlin'de İkinci Konseyler Kongresi.
	28: S.D.N.'nin kurucu anlaşması.	13: Komünistlerin idaresinde Bavyera İkinci Konseyler Cumhuriyeti.

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
30: Radek'in huzurunda Alman, Spartakist, sol radikal komünistler kongresi.		
1: K.P.D.(S.)'nin kuruluş kongresinin sona ermesi.		
12: Radek'in tutuklanması.		
3: Die Rote Fahne'nin yasaklanması.	2-6: 1. Komünist Enternasyonal Kongresi'ni ilan eden sosyalist konferans.	
10: Jogiches'in yakalanması ve katledilmesi. Paul Levi K.P.D.S. yönetiminde.	Bulgar P.O.S.D.'nin Komünist Enternasyonal'e (sınırlı) katılımı.	
8: Merkez Leipzig'e sığınıyor.	10: Hollanda K. P.'nin kurulması	(Nisan-Haziran) Kolçak idaresinde Beyaz Ordu saldırısı.

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
Mayıs	1: Fransa'da genel grev.	1: Münih'in Freikorpslar tarafından ele geçirilmesi; baskı.
	7: Barış Konferansı Versay'da Alman heyetine koşullarını dikte ediyor.	11: Freikorpslar Leipzig'i ele geçiriyor. 28: Ruhr Bölgesi'nde genel grevin sona ermesi.
		20: Scheidemann'in istifası.
Haziran		20: Demiryolu işçileri grevinin başlaması. 22: Ulusal Meclis Versay Antlaşması'nın kabul edilmesini onaylıyor. Bauer Koalisyon Hükümeti.
	28: Versay Antlaşması'nın İmzalanması.	30: A.D.G.B.'nin 10. Kongresi.
Temmuz		3: Demiryolu işçileri grevinin sona ermesi.
Ağustos	1: Macaristan Konseyler Cumhuriyeti'nin tasfiyesi.	
Eylül		9-10: U.S.P.D.'nin Jena Kongresi.
Ekim		Metal İşçileri Sendikası'nın başındaki Dismann'la birlikte sol muhalefet.
Kasım		
Aralık		(30 Kasım-6 Aralık) Leipzig'de U.S.P.D. Kongresi; sola tazyik.

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
	Bulgar P. O. S. D., K.P.'ye dönüşüyor.	
11: Merkez Berlin için Leipzig'den ayrılıyor.		
16-17: K.P.D. (S)'nin Frankfurt/M Konferansı; Levi ile goşistler arasında ilk çatışma.	31: ABD Komünist Partisi'nin kurulması.	
		(Eylül-Ekim) Beyaz Ordu'nun Petrograd'a saldırısı.
20-24: K.P.D. (S)'nin "Heidelberg'in" dediği 2. Kongre; Levi, goşistlerin dışlanmasını sağlıyor.		
	Batı Avrupa için K. E.'in Amsterdam Bürosu'nun kurulması.	
5: Radek'in salıverilmesi. 12: *Die Rote Fahne*'nin tekrar yayımlanması.		

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
1920		
Ocak	10: S.D.N.'nin doğuşu.	13: Reichstag önünde gösteriler; 42 ölü.
Şubat		13: Kapp Darbesi
Mart		14: Genel grevin başlaması. 17: Kapp'ın firarı. Legien bir parti ve işçi sendikaları hükümeti istiyor. 22: Genel grevin sona ermesi. 24: Bielefeld Anlaşmaları. 26: Legien Şansölyelik görevini reddediyor. 27: Hermann Müller Şansölye.
Nisan		3: Reichswehr'in Ruhr Bölgesine saldırısı.
	24: Polonya ile Rusya arasında savaşın başlaması.	
Mayıs	1-29: Fransa'da demiryolu işçileri grevi.	
Haziran		6: Reichstag'ta seçimler. Sağın ve U.S.P.D.'nin ilerleyişi. 25: (Merkezin) Fehrenbach Hükümeti.
Temmuz		
Ağustos	Kızıl Ordu Varşova kapılarında.	

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
17: Radek'in ayrılması.	Amsterdam goşist bürosunca örgütlenen konferans.	Radek Komünist Enternasyonal sekreteri.
25-26: Karlsruhe'de K.P.D.(S.)'nin 3. Kongresi.		
13: K.P.D.(S.)'nin merkezi hükümeti savunmayı reddediyor.		
23: "Sadık muhalefet" bildirisi.	Amsterdam Bürosu'nun dağılması.	
4-5: Berlin'de muhalefet konferansı; K.A.P.D.'nin kurulması.		Lenin, *Komünizmin Çocukluk Hastalığı*'nı yayımlar.
14-15: Berlin'de K.A.P.D. (S)'nin 4. Kongresi.	15: İspanyol Komünist Partisi'nin kurulması.	
	23: Endonezya K. P.'nin kurulması.	
Moskova Kongresi'nde K.A.P.D. (S) delegelerinin, K.A.P.D. temsilcilerinin varlığını protesto etmesi.	15: I.S.R.'nin kurulması için hazırlık konferansı.	
	(19 Temmuz-7 Ağustos) Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi. Yirmi Bir Şartın kabul edilmesi.	
	1: İngiltere Komünist Partisi'nin kurulması.	Radek, Rus partisine karşı K.P.D.'yi desteklediğinden Komünist Enternasyonal sekreterliğinden uzaklaştırılıyor.

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
Eylül	Kuzey İtalya'da işgalle birlikte metal işçilerinin grevleri.	
Ekim	12: Rusya-Polonya barış anlaşması.	12-17: U.S.P.D.'nin Halle kongresi Yirmi Bir Şartı kabul ediyor.
Kasım		
Aralık		
1921 Ocak		
Şubat		26: Sendikalar on talepte bulunuyor.
Mart		16-17: Orta Almanya'da Hörsing'in saldırısı.

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
	10: Türk Komünist Partisi'nin kurulması.	
1-3: (Komünist Enternasyonal'in seksiyonu) K.P.D.'ye dönüşen K.P.D.(S)'nin 5. Kongresi.	13: İran Komünist Partisi'nin kurulması. Radek (gizlice) Almanya'da.	14: Wrangel ordusunun ortadan kaldırılması. İç savaşın sonu.
4-7: K.P.D. ile (sol) U.S.P.D. arasında birleşme kongresi: V.K.P.D.'nin doğuşu. Levi ve Däumig başkan.	28: K.A.P.D.'nin "sempatizan" parti olarak K. E.'e kabulü.	
24: Levi'nin, "sempatizan" parti olarak K.A.P.D.'nin kabul edilmesine karşı çıkması.		
	25-30: Tours Kongresi; Komünist Enternasyonal'e katılma ve Yirmi Bir Koşulun çoğunluk tarafından kabul edilmesi.	
7: K.P.D.'nin, öteki işçi örgütlerine Açık Mektubu.	15. Livorno'da İtalyan Sosyalist Partisi Kongresi'nin başlaması.	Sendikalar konusunda tartışmaların başlaması.
21: K.E. Bürosu Açık Mektubu mahkûm ediyor.	21: Levi ile Radek arasında ilk olay.	
22: Levi ve Däumig'in istifası. V.K.P.D.'nin başkanı Brandler. Béla Kun Berlin'de.	21: P.C.I.'nın bölünmesi ve kurulması. Radek Rusya'da.	2-17: Cronstadt Ayaklanması. 8-16: Bolşevik Parti'nin 10. Kongresi –fraksiyonların yasaklanması, işçi demokrasisi için önlemler– NEP'in kabul edilmesi. 16: İngiliz-Rus ticaret anlaşması.
16-17: Merkez Komite, partinin "etkinleştirilmesine" ve Hörsing'e karşı bir savunma eylemine karar veriyor.		

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
	20: Yukarı Silezya'da halk oylaması.	19: Polisin Mansfeld bölgesine girmesi. Orta Almanya'da savaşlar; başka yerlerde olaylar.
		29: Sült'ün katledilmesi. 30: Eylemin sona ermesi.
Nisan		
	(Nisan-Haziran) Britanyalı madencilerin grevi.	
Mayıs		Fehrenbach'ın istifası. Wirth Hükümeti.
Haziran		6: Brandler'in mahkûmiyeti.
	Fransa'da sendikal bölünmeyi onayan C.G.T.U.'nun kurulması.	
Temmuz		
Ağustos		26: Erzberger'in katledilmesi.
Eylül		
Ekim		22: Sosyal demokratların Wirth Hükümeti'ne girmesi.
Kasım		
		25: Vorwärts'ın Mart Eylemine dair ifşaları.

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
18: K.P.D.'nin silaha çağrısı.		
21: Hoelz kent gerilla savaşına başlıyor. 24: K.P.D., genel grev çağrısı yapıyor. 27: Levi'nin Lenin'e mektubu.		
8: Mart Eylemi'ne ilişkin tezler, savunma teorisinin ortaya çıkması. 12: Levi Unser Weg'i yayımlıyor. 15: Levi, K.P.D.'den atılıyor.		
	8: Romen Komünist Partisi'nin kurulması. 14-16: Çekoslovakya K. P.'nin kurulması.	
	17: Lenin, yürütmede Béla Kun'a karşı çıkıyor. (22 Haziran-12 Temmuz) "Kitlelere" dönen K. E.'in 3. Kongresi.	(Mayıs-Haziran) Rus partisinde savaş; goşistlere karşı Lenin-Troçki bloğu.
3-4: Merkez Komite Moskova uzlaşmasını benimsemekte zorluklar yaşıyor. 22-26: K.P.D.'nin Jena'da ikinci kongresi. Meyer ve Friesland partinin başında.	1: Çin Komünist Partisi'nin kurulması. 3: I.S.R.'nin ilk kongresi.	
Eylül-Ekim Berlin solunun büyümesi; Friesland, Levi'ye yöneliyor.		
16-17: Merkez Komite "gerçek değerleri kavramak" çözümünü kendi hesabına sürdürüyor. 20: Levi'nin ilk K.A.G. konferansı.	Yürütme işçi hükümeti sorununu ele alıyor.	

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
Aralık		
1922		
Ocak		
Şubat	6: Washington Antlaşması	1-7: Demiryolu işçilerinin grevi. 22: K.A.G., U.S.P.D.'ye katılıyor.
Mart		22: Metal işçileri grevinin başlaması.
Nisan	2-5: Berlin'de Üç Enternasyonal Kongresi. 10-19: Cenova Konferansı. 16: Rapallo Alman-Rus Antlaşması.	
Mayıs		
Haziran		4: Metal işçileri grevinin sona ermesi. 19-24: Leipzig'de A.D.G.B. Kongresi. 24: Rathenau'nun katledilmesi. 27: İşçi örgütleri arasında Berlin anlaşmaları.
Temmuz		
Ağustos	İtalya'da genel grevin başarısız olması.	18: Cumhuriyetin savunulması hakkında yasa.
Eylül		
Ekim	20: İtalya'da Mussolini iktidarı.	24: S.P.D.-U.S.P.D.'nin tekrar birleşmesi.

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
	4: Yürütme birleşik işçi cephesinden yana karar veriyor.	
20: Görevinden alınan Friesland, parti üyelerine bir çağrı ortaya atar.	8: Yürütme K.A.G.'a karşı kıyasıya mücadele içinde.	
22: Friesland'ın ihraç edilmesi.		Radek'in Alman-Rus askeri işbirliği konusunda Almanya'da gizli görevi.
	(24 Şubat-3 Mart) Komünist Enternasyonal'in ilk genişlemiş yürütmesi; birleşik işçi cephesine dair tezlerin kabul edilmesi.	
	(Nisan-Mayıs) Radek, P.C.R. ve Komünist Enternasyonal'in temsilcisi olarak Almanya'da.	(27 Mart-2 Nisan) Bolşevik partinin XI. Kongresi. 3: Stalin Genel Sekreter.
		26: Lenin'in ilk krizi.
7-12: Komünist Enternasyonal'in genişlemiş 2. Kongresi.		
8: K.P.D., birleşik cepheden atılıyor.		
		(Ağustos-Eylül) Gürcü olayı.

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
Kasım		21: Sosyal demokratların yokluğunda Cuno Hükümeti. (24 Kasım-6 Aralık) Pfalz Grevleri.
Aralık		
1923		
Ocak	11: Ruhr Bölgesi'nin Fransız-Belçikalı birlikler tarafından işgal edilmesi. Pasif direnişin başlaması; gösteriler, grevler, sabotajlar.	
Mart		21: Saksonya'da komünistlerin desteğiyle Zeigner Sosyalist Hükümeti.
Nisan	8: Sovyetler Birliği'ne Curzon Ültimatomu.	
Mayıs		26: Schlageter'in ihraç edilmesi.
Haziran	9: Bulgaristan'da Stambulisky Hükümeti'nin devrilmesi.	
Temmuz	Komünist Parti "tarafsız" kalıyor.	
Ağustos		9: Cuno'ya karşı genel grevin başlaması. 11: Cuno'nun istifası. 12: Sosyal demokratlarla

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
	(5 Kasım-5 Aralık) İşçi Hükümeti çözümünü ve birleşik cephe stratejisini onaylayan Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresi.	
		16: Lenin'in ikinci krizi. 25: Lenin "vasiyetini" yazıyor. 30: Sovyetler Birliği'nin kuruluşu.
(28 Ocak-1 Şubat) K.P.D.'nin Leipzig'deki 8. Kongresi; sol ile yeni yönetim, özellikle de Brandler arasında sert tartışmalar.	(Ocak-Şubat) Radek'in Almanya'da kaçak ikameti.	
26: Essen bölge kongresinde eğilimlerin sert çatışmaları.		6: Lenin, Stalin'den kopuyor. 9: Lenin üçüncü krizini geçiriyor. 17-25: XII. Kongre. Stalin'e karşı sert eleştiriler.
	Yürütme, Moskova'da sağ ile sol arasında bir anlaşma sağlıyor. Radek'in Berlin'de yasal ikameti.	
	12-23: Genişletilmiş 3. Yürütme. Radek'in Schlageter hakkındaki konuşması.	
12: Merkezin partiye çağrısı. 29'unda faşizm karşıtı bir gösteri kararı, Pek çok eyalette gösterinin yasaklanması.		(Temmuz-Ağustos) Makas krizi. Sosyal güvensizlik. Grevler.
	26: Radek, merkeze gösteriden vazgeçmesini öneriyor. 6: Bulgaristan'da bir ayaklanma hazırlığı kararı.	

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
Eylül	19-28: Bulgaristan ayaklanmasının bastırılması. 26: Sıkıyönetim. Bavyera'da ayrılmalar.	26: Pasif direnişin sonu. 27: Saksonya'da General Müller'in tehditleri.
Ekim		1: Kara Reichswehr'in başarısız darbesi. 1-6: Stresemann Hükümeti'nin sağda yeni düzenlemeleri. 10: Zeigner Hükümeti'nde Brandler, Böttcher, Heckert. 13: Stresemann bütün yetkileri eline alıyor. Türingiya'da işçi hükümeti. Saksonya'da yüzler kongresi. 16: Böttcher'in, proletaryanın silahlamasına yönelik konuşması. 17: General Müller'in ültimatomu. 19: Hükümet, Saksonya'ya karşı harekete geçmeye karar veriyor. 21: Chemnitz Konferansı: sol sosyal-demokratlar genel greve çağrı yapmayı reddediyor. 23-24: Hamburg ayaklanması. 29: Zeigner'in görevden alınması. Reichswehr Sakson bakanları yakalıyor.

ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
		15: Zinovyev, Alman Devrimi üzerine tezlerini yazıyor.
28: Merkez, ayaklanma için bir komite atıyor.		23: B. P. Yürütmeyi, Almanya'da ayaklanmayı hazırlamaya çağırıyor.
	21: Alman ayaklanmasına hazırlık konferansının başlaması.	
	1: Komünistlerin, Saksonya'da Zeigner Hükümeti'ne girmesi için Zinovyev'in telgrafı.	
	4: Hazırlık konferansının sona ermesi.	
8: Brandler'in geri dönüşü.		8: Troçki'nin parti içinde demokrasiye dair mektubu.
	10-16: Kızıl Köylü Enternasyonali'nin kuruluş kongresi.	
		15: Kırk Altıların Mektubu.
20: Revkom'un son ayaklanma hazırlıkları.		
21: Merkez, ayaklanmadan vazgeçme kararı alıyor.		
	22: Radek, gizlice Almanya'da.	
	22: Pyatakov ve Radek geri çekilme kararını onaylıyor.	

TARİH	DÜNYADA	ALMANYA'DA
Kasım		
		8-9: Münih'te başarısız darbe.
		30: Sosyal demokratlarsız Marx Hükümeti.
Aralık		
1924		
Ocak		
Şubat		
Nisan		
Mayıs		16: Almanya Dawes Planı'nı kabul ediyor.
Haziran		
Temmuz		
Ekim		
Aralık		

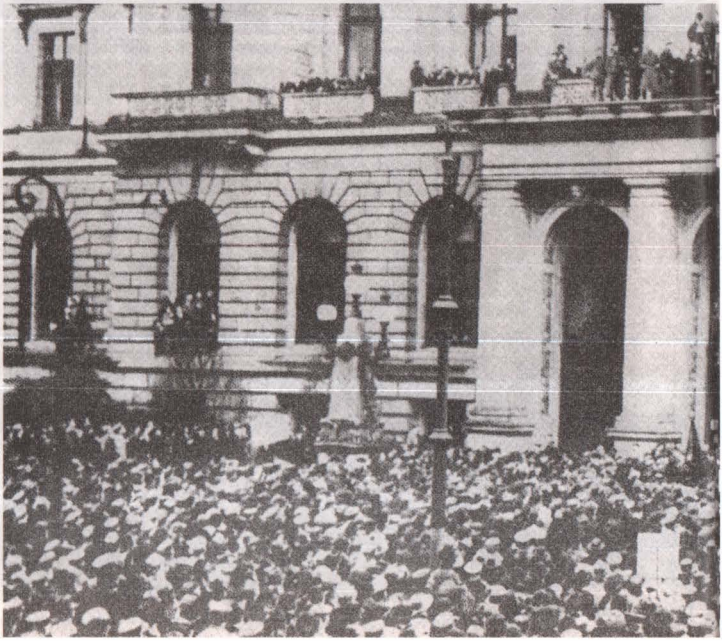
ALMAN DEVRİMCİ HAREKETİ	ULUSLARARASI DEVRİMCİ HAREKET	RUS DEVRİMCİ HAREKETİ
3-4: Merkez Komite Brandler'in tezini kabul ediyor.	4: Yürütme'den merkeze mektup.	7: Partide kamuoyu tartışmalarının başlaması. 8: Troçki'nin Yeni Akımlar'a dair mektubu.
Merkezin "eğiliminin" oluşturulması (Brandler tek başına)	11: Alman meselesi konusunda ilk başkanlık toplantısı. 19-21: Almanya konusunda, Radek ve Brandler'in hatalarını mahkûm eden başkanlığın çözüm önerisi.	16-18: Muhalefeti mahkûm eden ve Zinovyev, Kamanev-Stalin üçlü idaresinin otoritesine güvence veren XIII. Konferans. 21: Lenin'in ölümü.
19: Remmele, Brandler'in yerini alıyor.		Partiye toplu ve koşulsuz üye alımı: "Lenin tanıtımı".
7-10: Frankfurt am Main'de K.P.D.'nin IX. Kongresi.		23-31: Partinin XII. Kongresi; üçlü idare troykanın doğrulanması.
	(17 Haziran-18 Temmuz) "Sağa" karşı mücadelenin ve Bolşevikleştirmenin imi altında Komünist Enternasyonal'in 5. Kongresi.	Troçki, Ekim Dersleri'nde 1923 bozgununu yeniden ele alıyor. Troçki'ye karşı kampanyanın başlaması. Stalin, "sosyalizmin tek ülkede inşası" fikrini ortaya atıyor.

1. Gizli Sparkakist bildirisi (1916): Rosa Luxemburg ve Clara Zetkin hapiste, Ebert ve Scheidemann subaylarla birlikte.

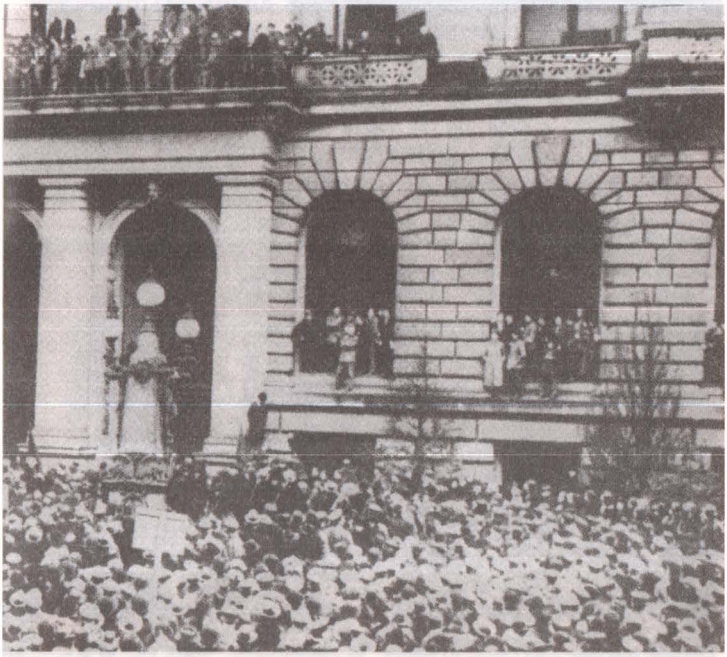

2. Liebknecht, Tiergarten Parkı'nda konuşuyor.

3. Astsubay Suppe adamlarına nutuk çekiyor; 6 Aralık 1918.

4. Prusya Landtag'ı önünde işçi gösterisi, 16 Aralık 1918.

5. Berlin'de 9 Kasım 1918 tarihli gösteri.

6. 10 Aralık 1918, Ebert, General Lequis ve Belediye Başkanı Wermuth "yenilmez askeri birlikleri" karşılıyor.

7. Halkın Donanması Bölüğü.

8. 24 Aralık 1918, Marstall önünde konuşlanmış Lequis'nin bataryası.

9. 24 Aralık, ağır bir makineli tüfeğin taşınması.

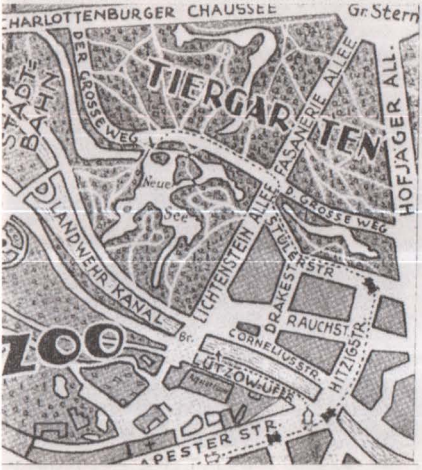
10. Noske Freikorpslara sesleniyor.

11. Otel Eden, 15 Ocak akşamı; Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in katilleri. Ortada oturan tetikçi Runge.

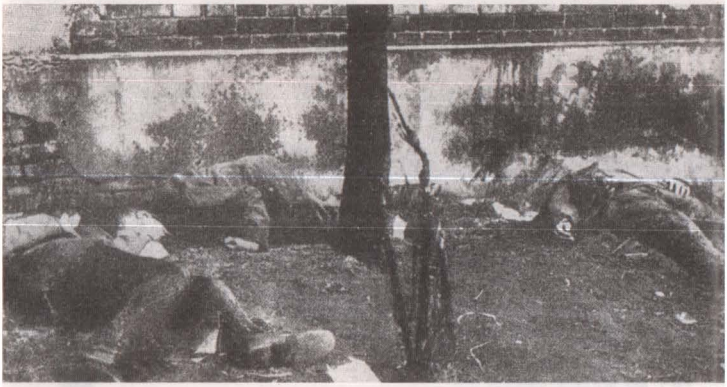
12. 1919 Ocak'ında Marstall önünde devriye gezen işçi ve askerler.

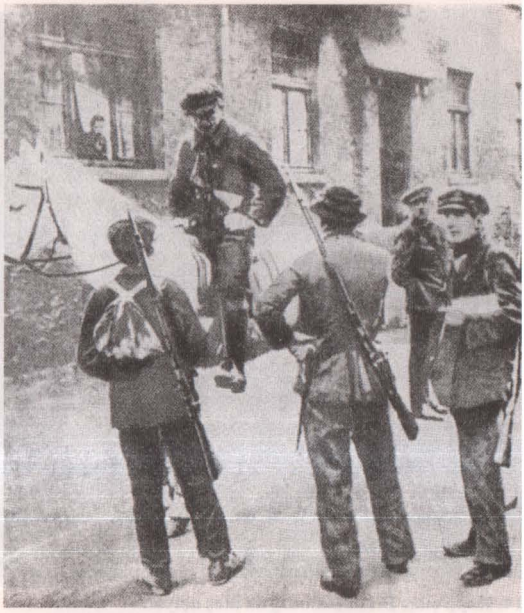
13. Noktaı yerler, katillerin elindeki Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in güzergâhını belirtiyor.

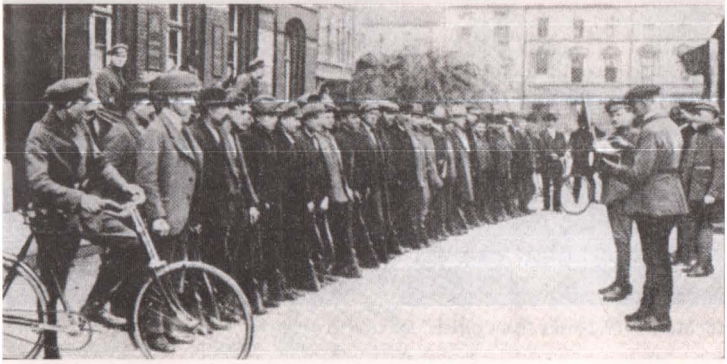
14. Kapp'çılar Brandenbourg'da ateş açıyor.

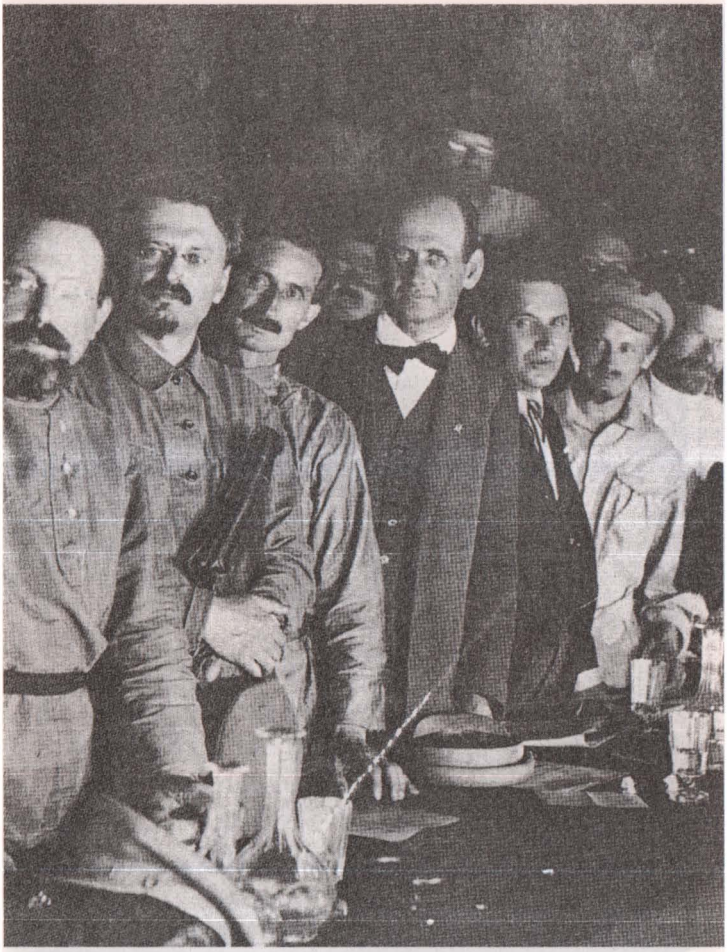
15. Mart 1919. Noske "bazı gafları" kabul edecektir.

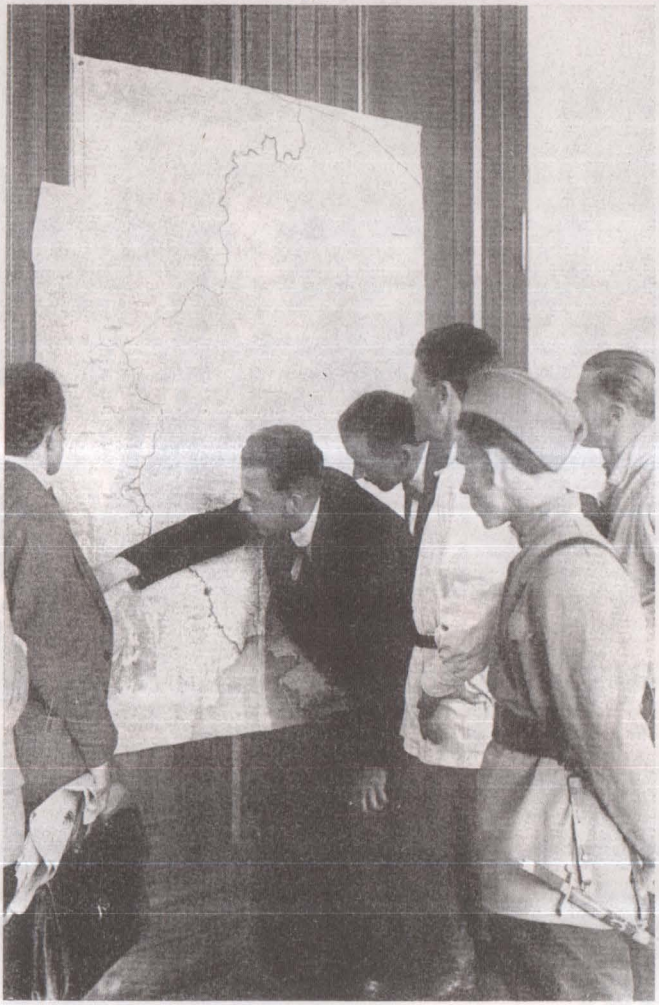
16. 1920'de Wesel "cephesinde" Ruhr Bölgesi Kızıl Ordusu devriyesi.

17. Cephe için yola çıkan Ruhr Bölgesi Kızıl Ordusu Müfrezesi.

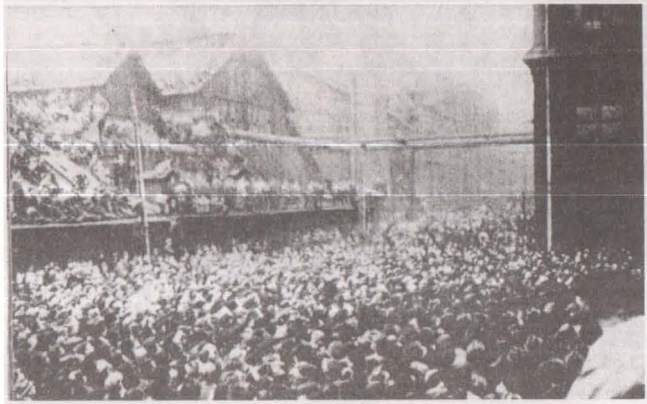
18. Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresinin başkanlık heyeti. Soldan sağa, Serrati, Troçki, Rosmer, Levi, Zinovyev, Buharin, Marchlewski, Radek.

19. 1920, Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi. Temsilciler haritada Kızıl Ordu'nun ilerlemesini takip ediyor.

20. Ruhr'un işgali sırasında Fransız ordusuna ait tank.

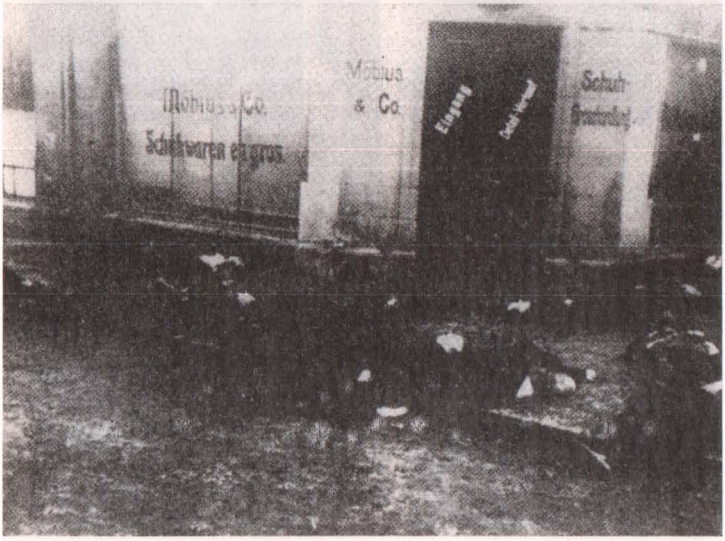
21. 31 Mart 1923, Essen Krupp fabrikalarında protesto gösterileri.

22. Ayaklanmanın son saatlerinde, Hamburg yakınlarında Barmbek'in kaldırım taşları sökülmüş bir sokağında Reichswehr'in zırhlı aracı.

23. Ekim 1923'te, Saksonya'da, Freiberg'in Reichswehr tarafından işgal edilmesi.

24. Freiberg'deki Reichswehr kurbanları.

Karl Liebknecht

Rosa Luxemburg

Clara Zetkin

Paul Levi

Karl Radek

Heinrich Brandler

Eduard Alexander

Edgar André

Karl Becker

Paul Böttcher

Otto Brass

Willi Budich

Franz Dahlem

Ernst Daümig

Philipp Dengel

Wilhelm Dittmann

Heinrich Dorrenbach

Käthe Duncker

Hermann Duncker

Hugo Eberlein

Rudolf Egelhofer

Emil Eichhorn

August Enderle

Eugen Eppstein

Arthur Ewert

Ruth Fischer

Leo Flieg

Ernst Friesland

Paul Frölich

Ottomar Geschke

Fritz Globig

Anton Grylewicz

Erich Hausen

Fritz Heckert

Max Hesse

Max Hoelz

Edwin Hoernle

Emil Höllein

Leo J ogiches

Iwan Katz

Hans Kippenberger

Albin Köbis

Bernard Koenen

Wilhelm Koenen

August Kleine (Guralski)

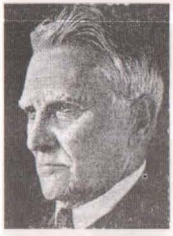

Johann Knief

Arthur König

Karl Korsch

Paul Lange

Heinrich Laufenberg

Georg Ledebour

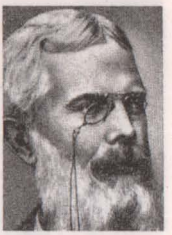

Willi Leow

Eugen Levine

Julian Marchlewski (Karski)

Arkadi Maslow

Peter Maslowski

Franz Mehring

Ernst Meyer

Werner Möller

Richard Müller

Willi Munzenberg

Theodor Neubauer

Heinz Neumann

Hans Pfeiffer

Wilhelm Pieck

Max Reichpietsch

Larissa Reissner

Hermann Remmele

Arthur Rosenberg

Fritz Rück

Otto Riihle

Felix Schmidt

Ernst Schneller

Werner Scholem

Albert Schreiner

Georg Schumann

Paul Schwenk

Walter Stoecker

August Thalheimer

Ernst Thaelmann

Hans Tittel

Walter Ulbricht

Hugo Urbahns

Jacob Walcher

Rosi Wolfstein

Erich Wollenberg

Adı Geçen Belli Başlı Militanlar Hakkında Biyografi Notları

ALEXANDER, Eduard, nam-ı diğer E. Ludwig (1881-1945)

Avukat, kuruluşunda Spartaküs'ün ve K.P.D.'nin üyesi; 1922'de merkezin basın servisi sorumlusu ve *Die Rote Fahne*'nin ekonomi sayfası yazarı.

(1929'dan itibaren "arabulucu" olarak sorumluluklarından uzaklaştırılmıştır; 1944'te tutuklanır, bir "aktarma" sırasında ölür.)

ANDRÉ, Edgar (1894-1936)

Renanya'da doğmuş, Belçika'da yetişmiştir, duvarcı, Genç Sosyalist Muhafızlar'ın üyesidir; 1918'de Fransa'da savaş tutsağı olur; Hamburg'da liman işçiliği yapar, S.P.D.'ye katılır; sonra işsiz kalır, Hamburg İşsizler Komitesi'ni örgütler, 1922'nin sonunda K.P.D.'ye katılır. 1923'te Hamburg'un en gözde militanlarından biridir.

(Hamburg'da "kızıl general" müstear adıyla yönettiği Kızıl Mücadeleciler Birliği'nin örgütçüsü, Nazilerin nefret nesnesidir; Mart 1933'te tutuklanır, işkence görür, ölüme mahkûm edilir ve 4 Kasım 1936'da baltayla infaz edilir.)

ARENDSEE, Marta (1885-1953)

Kitapevi çalışanıdır, 1906'da S.P.D.'dedir, 1907'den itibaren kadın hareketinin örgütleyicisidir; 1914 muhalefetinde Niederbayern grubunun üyesi, 1915'te Bern'de temsilcidir. 1917'de U.S.P.D.'de, 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1922'den başlayarak *Die Kommunistin*'in yazı işleri sorumlusudur, Leipzig'de sendika komisyonuna seçilir.

("Sağa" yakın durur, işçilere destek olmak için çalışır; 1933'te tutuklanır, 1934'te salıverilir; kocası Paul Schwenk'le birlikte S.S.C.B.'ye göç eder, kocası orada tutuklanır; Moskova Radyosu'nda çalışır; 1945'te Almanya'ya geri döner, 1947'ye kadar S.E.D. yönetiminin üyesidir.)

ARTELT, Karl (1890-1981)

Çilingir, 1908'de S.P.D.'dedir. Kasım 1918'de Kiel İsyanını ve Baltık denizcileri konseyini yönetir. U.S.P.D. üyesidir. 1919'da Brunswick konseyleri yöneticisi olur. U.S.P.D. solunun üyesi, 1920'de V.K.P.D.'dedir.

(Partide ikinci dereceden çeşitli sorumluluklar üstlenir; S.E.D.'in kıdemlilerindendir, Demokratik Almanya'da yaşar.)

BACHMANN, Otto (1887-?)

Duvarcı, 1908'de Breslau'da sendika sekreteri, 1919'dan 1921'e kadar, kuruluşunda K.P.D. üyesiyken Chemnitz'de başkandır. Sendikadan atılır, merkezin sendika bölümünde bina sorumlusu olarak "kızıl sendika" sekreteri olur. 1923 Eylül ayından itibaren A.D.G.B.'den dışlanan duvarcılar sendikasının başkanıdır.

(1926'dan başlayarak kızıl sendikaların liderlerinden biridir; 1927'de Almanya, Oelsnitz'de ilk komünist belediye başkanı olur; 1929'da sağcı olduğu için dışlanır. Her zaman Brandler'le birlikte, sağcı komünistlerin örgütü K.P.O.'da mücadele eder; 1933'te göç eder ve muhtemelen göçteyken ölür.)

BARTH, Emil (1879-1941)

Sosyal demokrat metal işçisidir, 1917'de çürüğe çıkarılır, U.S.P.D. üyesidir. 1918 Ocak ayı grevinden sonra devrimci delegeler çevresinin başında Richard Müller'in yerini alır; konseylerin yürütmesinin üyesi, 1918 Kasım ayından Aralık'a kadar halk komiseridir: yoldaşları tarafından reddedilir. 1921'de fabrika konseyleri başkanı olur, 1920'de U.S.P.D.'de kalır, 1922'de S.P.D.'ye geri döner.

(Sonra kimliğini gizler.)

BARTZ, Wilhelm (1881-1929)

Matbaacı, sendikalı ve 1900'de S.P.D.'dedir; 1910-11'de parti okulunu takip eder; partinin idari işlerden sorumlu daimi üyesidir ve gazetecidir; 1919'da U.S.P.D.'ye katılır. 1920'de V.K.P.D.'dedir. Mart Eylemine karşı çıkar ama ne Levi'yi ne Friesland'ı izler. 1921'de *Inprekorr*'la birlikte çalışır, 1922'de Reichstag'daki parlamento fraksiyonunun eş başkanıdır. 1922'de solun üyesidir.

(1925'te merkezi bir araya getirir.)

BECKER, Karl (1894-1942)

Dizgici, militan çocuğu, 1909'da Gençlik Örgütü'nün, 1912'de S.P.D.'nin üyesidir. Savaş sırasında Dresden'e, sonra Bremen'dedir, sol radikallerin yöneticilerinden biridir. 1917'de tutuklanır, devrimle birlikte salıverilir, bir işçi konseyini yönetir. K.P.D.'nin kuruluş kongresinde I.K.D. delegesidir, goşist çoğunluk içinde yerini alır. 1919'da muhalefet yöneticilerinden ve A.A.U.'nun kurucularından biridir, Heidelberg'de dışlanır ama K.A.P.D.'ye katılmaz; Radek ve Frölich'in etkisiyle Mart 1920'de K.P.D. (S)'ye geri döner. Pek çok defa Moskova'da ikamet eder. 1921'den başlayarak *Hamburger Volkszeitung*'un yazı işleri sorumlusu

olur, 1923'te Wasserkante ve Kuzeybatı *Oberbezirk* yöneticisidir, sağa mensuptur.

(Muhtemelen 1923'ün sonunda kaçak yaşamaya başlar; Moskova'ya sığınır; 1925'te geri döner, "arabulucu" grubun üyesi olur, 1928'de Prusya Landtag'ında vekildir, özeleştirisini yapar. 1933'te gizlenir, Fransa'ya göç eder, Vichy tarafından teslim alınır, ölüme mahkûm edilir ve Plötzensee Hapishanesi'nde infaz edilir.)

BLENKLE, Konrad (1901-1943)

İşçi çocuğu, fırın işçisidir; 1919'da Gençlik Örgütü'nün, 1920'de K.P.D. (S)'nin üyesidir; Berlin Sovyet Elçiliği çalışanı; 1923'te Komünist Gençlik Örgütü'nün sekreteridir, sol eğilimlidir.

(Gençlik Örgütü başkanı ve 1924'te Merkez Komite üyesidir, sonra gözden düşer. 1933-34'te yasadışı çalışır; Kopenhag'dan göç eder ve Almanya'da yasadışı bir çalışmanın sorumluluğunu üstlenir; tutuklanır ve ölüme mahkûm edilir ve Plötzensee Hapishanesi'nde infaz edilir.)

BÖTTCHER, Paul (1891-?)

Dizgici, 1917'de Gençlik Örgütü üyesi, 1908'de Leipzig grubunun başkanı ve S.P.D.'nin üyesidir. Sendikal çerçevede gençler adına idari sorumluluklar üstlenir. 1917'de U.S.P.D.'de savaş karşıtı, 1920'de Stuttgart *Sozialdemokrat* Gazetesi'nin yazı işleri sorumlusudur. Sol bağımsız, sol sendika muhalefetinin lideridir. 1920'de V.K.P.D.'dedir. Darbe sırasında Kappçılar tarafından kaçırılır. 1921 Şubat ayında *Die Rote Fahne*'nin yazı işleri sorumlusu, 1921 Ağustos ayında merkezin üyesidir; 1923'te Saksonya'da parlamenter fraksiyonun başkanı, Batı Saksonya bölge sekreteri, bir işçi hükümetine destek ve katılım taraftarıdır. 1923 Ekim ayında Zeigner Hükümeti'nde Ekonomi Bakanıdır, Reichswehr tarafından bakanlığından uzaklaştırılır.

(Sağ muhalefet üyesidir, 1929'da ihraç edilir, Brandler'le birlikte K.P.O.'yu kurar; 1933'ten 1946'ya kadar İsviçre'ye göç eder; geri döndüğünde tutuklanır, gıyabında iki yıl hapis mahkûmiyeti kararından sonra S.S.C.B.'ye götürülür ve 1955'e kadar değişik kamp ve hapishanelerde kalır. 1955'te salıverilir, Almanya'ya geri döner ve 1956'da S.E.D.'e kabul edilir, 1968'de emekli olana kadar *Leipziger Volkszeitung*'un yazı işleri sorumlusudur. M. Hermann Weber'e göre Paul Böttcher, 1927'den başlayarak Sovyet Gizli Servisi'nin üyesi olabilirdi: her durumda İsviçre'deki ikameti sırasında bu sıfatla yakalanmıştır.)

BRANDLER, Heinrich (1881-1967)

İsveç doğumlu, Avusturya uyruklu duvar ustası Brandler, bir iş kazasından sonra genç yaşta sakat kalır, 1897'den itibaren sendika militanıdır, 1900'de şiddet eylemleri yüzünden hüküm giymiştir. 1901'de

S.P.D.'ye katılır, 1904'e kadar Hamburg'da çalışır ve yapı sendikasını yönetir; 1904'ten 1908'e kadar sendikada ve Gençlik Örgütü'nde mücadele ettiği Bremen'de; 1908'den 1914'e İsviçre'dedir. 1914 Haziran ayında Chemnitz'de yapı sendikasının sekreterliğini yürütür; 1915'te Heckert'le birlikte S.P.D.'den atılır, Spartaküs grubunun teşvikçisi olur, çekincelerine rağmen 1917'de U.S.P.D.'ye katılır. 1918 Ekim ayında yabancı olduğu için ihraç edilir, Eisner Bavyera Hükümeti sayesinde Alman vatandaşlığı elde eder. Chemnitz'e geri döndüğünde *Der Kämpfer*'i ve K.P.D.(S)'nin en güçlü yerel örgütünü kurar. Goşistlere karşı Levi'yi destekleyerek darbenin ertesinde 1920 Mart ayında işçi konseyleri seçimini örgütler ve birleşik işçi cephesinin temalarını ilan eden temaları geliştirerek Chemnitz İşçi Konseyi'ne başkanlık eder. 1920 Nisan ayında merkeze seçilir, birleşme kongresinde örgütlenme meselelerini ele alır. Şubat 1921'de Levi'nin yerine partinin başkanıdır, Mart Eylemi sırasında parti yönetimini üstlenir; Haziran ayında beş yıl hapis cezası alır. Kasımda salıverilir; Enternasyonal'in başkanlık heyetinin üyesi olarak Moskova'da ikamet eder; 1922 sonbaharında geri döndüğünde genel sekreter görevini yerine getirir. 1923'te K.P.D.'nin yöneticisidir, pek çok defa nafile ihracını istediği solun saldırılarının hedefi olur. Moskova'da ayaklanma hazırlıklarına katıldıktan sonra, Zeigner Hükümeti'nde Eyalet Başbakanlığı'nda görevlendirilir. Chemnitz konferansında komünist sözcü olan o, sol sosyal demokratların uzak durmasının ardından öngörülen ayaklanmayı iptal eder.

(Alman bozgununun sorumlusu haline getirilen o, Rus sol muhalefetiyle bağlarını nafile koparır; Ekim 1928'e kadar Moskova'dadır; partinin kararına karşı çıkarak Almanya'ya geri döner: 1929'da partiden ihraç edilir. K.P.O.'yu kurar ama S.A.P.'nın (sosyal demokrasi solundan bir kopmayla ortaya çıkmış ve K.P.O. mensupları tarafından bir araya getirilen *Sozialistischen Arbeiterpartei*) uzağında durur. Fransa'ya göç etmiş, 39-40'ta hapse atılmış, 1941'den 1947'ye kadar Küba'ya, daha sonra da İngiltere'ye sığınmıştır, 1949'da tekrar Almanya'ya döneri Hamburg'a yerleşir ve *Arbeiterpolitik* grubunu yönetir.

BRASS, Otto (1875-1960)

Taş ustası ve 1897'de S.P.D.'dedir. Bir işçi sigorta şirketinde kasiyer olarak çalışır sonra gazete yöneticiliği yapar. Ruhr Bölgesi'nde radikal kanadın lideri, U.S.P.D.'nin kurucularından biridir. 1919'da Remscheid İşçi ve Askerler Konseyi'nin başkanı, Aralık ayında Berlin'de delegedir. Weimar'da U.S.P.D. vekili olur. 1919'da Ruhr Bölgesi'ndeki grevin ve 1920'de, kendisine vatana ihanet suçlaması getirecek, Kapp'a karşı mücadelenin örgütleyicilerinden biridir. Sol bağımsız, Halle kongresinin eş başkanıdır. V.K.P.D.'nin merkezine seçilir, Şubat 1921'de Levi ve

Däumig gibi istifa eder. Mart Eylemi'nin ertesinde Moskova'da azınlığın delegesidir, ihracından aylar sonra Levi'ye açık destek verir, Friesland ve Malzahn'la birlikte yeni bir sağ muhalefet örgütler. 1922'de ihraç edilir, aynı yıl Levi'yle birlikte U.S.P.D.'ye, sonra S.P.D.'ye geri döner.

(Bu tarihten Naziler tarafından gözaltına alındığı 1933'e kadar önemsiz görevler üstlenir. 1945'te yasadışı eylemleri yüzünden tutuklanır, Kızıl Ordu'nun ilerlemesiyle salıverilir. Rus bölgesinde S.P.D. yönetim üyesidir, özgür sendikaların yeniden oluşturulmasına ve sosyal demokrat ve komünist partilerin birleşmesine çağrının imzacısı, bu sıfatla da S.E.D.'nin eş kurucusudur.)

BRAUN, M.J. (Nam ı diğer, Mechislav Bronski) (1882-1937)

Polonyalıdır, 1902'de sosyal demokrattır, 1905'te devrime katılır ve bir yıl hapis yatar. 1907'de İsviçre'ye göç eder, İsviçre P.S.D.'de mücadele eder ve Jogiches ve Luxemburg'a karşı, Radek'in de desteklediği Varşova parti komitesine yakınlaşır. Lenin'e yakın durur, Zimmerwald ve Kienthal Konferansları'na katılır ve Zimmerwald solunun yöneticilerinden biridir. 1917 Nisan ayında, geri dönüş yolculuğunda Lenin'e eşlik eder, Rus devrimine katılır. 1918'de konsolosluk temsilcisi olarak Berlin'e atanır, Alman devrimcileriyle temaslar kurar. Kasım ayında görevden uzaklaştırılır. 1919'da geri döndüğünde, müstear bir isimle K.P.D. (S)'nin Batı Avrupa Sekreterliği ve idaresi içindedir. Kapp darbesinin başında merkezin aldığı tavır yüzünden eleştirilmiş ve kısa bir süre sonra geri çağrılmıştır.

(Moskova Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan o, Polonya Komünist Partisi içinde mücadele eder, onun politbürosunun üyesi olur. Tutuklanır ve büyük Stalin temizliği sırasında infaz edilir.)

BUDICH, Willi (1890-1941)

Köylü çocuğudur, teknik mühendislik eğitimi almıştır, 1910'da S.P.D. üyesi olur, savaş sırasında Spartaküs'e katılır ve gizli örgüt çalışmalarında, "Brandt" adıyla, Jogiches'in en önemli işbirlikçilerinden biri olmuştur. 1917'den başlayarak U.S.P.D. üyesidir; 1918 Mart ayında tutuklanır, devrimle birlikte salıverilir. 1918 Kasım ayında Kızıl Askerler Birliği'nin örgütçüsü olur, ağır yaralanır, 6 Aralık'taki silahlı olaylar sonrasında bir kolunu kaybeder. 1919 Mart ayında Münih Konseyler Cumhuriyeti'ne katılır ve "Dietrich" müstear adıyla onun yürütmesinin üyesi olur. Friesland ve öteki Berlinli yöneticilerle birlikte 13 Mart 1920 tarihli çağrının sorumluluğunu paylaşır. Aynı Sovyetler Birliği'nde askeri bir eğitim alır. 1921'de tutuklanır, firar eder ve yeniden Sovyetler Birliği'ne döner. 1923'te üstlendiği görev bilinmemektedir.

(Moskova'da, uluslararası işçi desteğinin idarecisi, sonra Gerbilski adıyla, Viyana'da Sovyet ticari temsilcisidir. 1929'da Almanya'ya geri

döner. 1933'te tutuklanır, salıverilir ve tekrar göç eder. 1937'de Stalin temizliği sırasında tutuklanır, 1941 ya da 42'de hapishanede ölür.)

CHARPENTIER, Fritz (1869-1928)

Ticaret okumuştur; tüccar ve mümessil, savaştan önce S.P.D. üyesidir. 1917'de U.S.P.D.'dedir, 1920 yılının başlarında K.P.D.'ye katılır; Kapp darbesinin hemen ertesinde Bielefeld anlaşmalarını izinsiz onayladığı için parti tarafından eleştirilir. 1921'de Levi'yle birlikte K.A.G.'dadır ama kopar ve partide Elberfeld'de sekreter olarak kalır. 1923'te, Ruhr Bölgesi'ndeki ayaklanma hazırlıklarında önemli görevler üstlenir.

(Polis tarafından izlenir, Sovyetler Birliği'ne sığınır ve Leningrad'da sol muhalefeti destekler. Sosyal demokrat basın, K.P.D.'nin yalanlayacağı infazını duyuracaktır.)

COHN, Oskar (1869-1937)

Yahudi bir tüccarın oğludur; avukat, S.P.D. üyesidir. 1912'de vekil olur. 1914'te çoğunlukçu olan o, astsubay olarak cephede görev yapar; 1917'de çürüğe çıkarılır, U.S.P.D.'ye katılır, mahkeme önünde denizcileri ve grevcileri savunur. 1918'de Rus Büyükelçi Joffé'nin hukuk danışmanıdır. 1919 Ocak günleri boyunca uzlaştırıcı rolü üstlenir. Daha sonra U.S.P.D. sağ kanadının üyesidir ve 1922'de S.P.D.'ye geri döner.

(1933'te S.S.C.B.'ye sığınır, büyük Stalin temizliği sırasında tutuklanır ve ortadan kaybolur.)

CREUTZBURG, August (1892-1940?)

Boya işçisidir; 1908'de S.P.D.'dedir. 1912'den 1918'e kadar seferber edilir. 1917'de U.S.P.D.'de, 1920'de V.K.P.D.'de, Jena'da sekreterdir. 1923'te Magdeburg bölgesinde örgüt sorumlusudur.

(Yönetimin gerçek "komiseridir", arka arkaya bütün muhalefetlerin dışarıda bırakılmasında önemli rol oynar; 1929'dan başlayarak örgüt sorumlusu olur. 1933'te göç eder, 1935'te Sovyetler Birliği'ne gider; 1937'de tutuklanır; Stalin'in Hitler'e teslim ettiği tutuklular arasında olabilir.)

CRISPIEN, Artur (1875-1946)

Boyacı-dekoratör ve sosyal demokrattır; sonra gazeteci olur; kuruluşundan başlayarak *Die Internationale* grubunun üyesidir; 1915'te tutuklanır, sonra seferber edilir; oluşmakta olan merkezci muhalefete katılır. 1918 Kasım ayından Aralık ayına kadar halk komiseridir. U.S.P.D. sağının lideri, Halle oylamasına rağmen bağımsız partiyi tutar ve 1922'de onunla birlikte sosyal demokrasiye döner.

(1933'te İsviçre'ye göç eder ve Almanya'ya dönmeden orada ölür.)

DAHLEM, Franz (1892-1981)

Bir demiryolu işçisinin oğludur, getir götür işlerine bakar. 1913'te S.P.D.'dedir. 1914'te Köln Sosyalist Gençliği'nin başkanı olur. 1914-1918 arası seferber edilir, 1917'de U.S.P.D.'ye katılır, 1918'de bir asker konseyinin üyesidir. Köln'de gazeteci, U.S.P.D. sol kanadının üyesi ve 1920'de V.K.P.D.'dedir, merkez komitede merkez Renanya'yı temsil eder. Levi taraftarıdır, parti basınında onun düşüncelerini açıkça destekler ama cezalandırılmaz. Sonradan Levi'yle bağlarını kopartır. 1922 Temmuz'undan Ekimi ayına kadar Fransa'dadır. 1923 yılının başında bütün Renanya için sekreter (*Obersekretär*) olur, Fransız işgal yetkilileri tarafından görevinden alınır, basında ve örgüt departmanında çalışır.

(1929'da Politbüro üyesi ve 1928'den 1933'e kadar vekildir. Ulbricht ve Pieck'e karşı zirvedeki muhalefetlerle uzlaşır. 1933'te göç eder, 1936'da başlayarak Uluslararası İspanya Tugayları'ndadır, 1939'da Fransa'da hapse girer, Eylül 1941'de Almanya Hükümeti'ne teslim edilir, sekiz ay Gestapo idaresinde hücrede sonra 1945'e kadar Mauthausen Toplama Kampı'nda kalır. Moskova'ya ve Pieck'le birlikte Almanya'ya gider. Parti'nin ve Devlet'in yöneticilerinden biridir. Mayıs 1953'te bütün görevlerinden azledilir, 1956'da itibarı tekrar iade edilir.

DäUMİG, Ernst (1868-1922)

Burjuva kökenli, Fransız yabancı Lejyonunda görevlidir. Savaştan çok önce S.P.D.'dedir, gazetecidir ve 1911'de *Vorwärts*'tadır. 1914'ten başlayarak muhalefette yer alır. U.S.P.D.'nin eş kurucusu, 1917-1918 arasında *Freiheit*'in yazı işleri sorumlusudur. 1918'de devrimci delegelerin küçük grubuna oy birliğiyle seçilir, Kasım ayaklanmasının askeri hazırlıklarını üstlenir. Kasım ayında konseyler yürütmesinin üyesidir, K.P.D. (S)'nin kurulmasının ve devrimci delegelerin üyeliğinin karşısındadır, Ocak 1919'da darbeci unsurlara nafile itiraz eder. Bağımsızların sol kanadının lideri, "konseyler sisteminin" kuramcısıdır. Kapp darbesinin ertesinde Legien tarafından ortaya atılan işçi hükümeti önerilerini geri püskürtür. Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresinde temsilcidir, Yirmi Bir Şartın kabul edilmesinden yana karar verir. 1920 Aralık ayında, Levi'yle birlikte V.K.P.D.'nin eş başkanıdır ve yine onunla birlikte Şubat 1921'de istifa eder. K.A.G.'a katılır ve vekillik görevini V.K.P.D.'de yapmayı reddeder. Levi ve K.A.G.'nin U.S.P.D.'ye katılmasından sonra ölür.

DISSMANN, Robert (1878-1926)

Tornacı; yirmi iki yaşında Barmen-Elberfeld'de metal sendikasının sorumlusudur. 1905'te Frankfurt am Main'de metal sendikasının, 1908'de Hanau'da S.P.D.'nin sekreteridir. 1911'de parti yönetiminde sol muhalefet adayıdır. 1914'ten itibaren muhalefete bağlı, kuruluşunda U.S.P.D.'nin üyesidir. Ekim 1919'da metal sendikasının başkanı, sen-

dikal sol muhalefetinin lideridir, sendikaların bağımsızlığı konusunda sol bağımsızlarla görüş ayrılığına düşer, Halle kongresinden önce ve kongre sırasında Komünist Enternasyonal'e üyeliğe karşı çıkar. "Ayakta kalan" U.S.P.D.'de kalır. 1922'de, Levi'yle birlikte, nafile S.P.D.'ye geri dönmeye direnir. 1923'te yine onunla birlikte V. S.P.D. içinde bir sol muhalefet örgütler.

(Sosyal demokrat solun liderlerinden biri ve aynı zamanda sendika yöneticisidir, bir kalp krizi sonucunda ölür.)

DITTMANN, Wilhelm (1874-1954)

Marangoz; 1898'de S.P.D.'de, 1899'da gazeteci, 1912'de vekildir. Savaş sırasında muhaliftir, özellikle sansüre karşı çıkar. U.S.P.D.'nin kurucularından biridir, denizci Reichpietsch'la temas kurar. 1918 Ocak grevinden sonra beş yıl hapis cezası alır. Ekimde bağışlanır, Kasım ayından Aralık ayına kadar halkın komiseri olur. U.S.P.D. sağının yöneticisi olur, 1922'de S.P.D.'ye geri döner.

(1933'te İsviçre'ye göç eder; 1951'e kadar orada kalır.)

DORRENBACH, Heinrich (1888-1919)

İşçi, sosyal demokrat, 1910'da Renanya Çalışanlar Birliği'nin sekreteridir. 1914'te gönüllü asker, teğmen olur. 1917'de rütbesi indirilir ve çürüğe çıkarılır, 1918 Ocak grevleri sırasında aktiftir. Kasım ayında bir kızıl muhafız örgütlemeye çalışır sonra halk donanma bölüğünün komutasını üstlenir. Liebknecht'e bağlıdır, Ocak 1919'da ayaklanmaya teşvik eder, denizcilerin eleştirisine uğrayacaktır. Brunswick'e sığınır, Freikorpslardan kıl payı kurtulur. Eisenach'ta tutuklanır ve "kaçma girişimi" yüzünden ateş açılarak öldürülür.

DUNCKER, Hermann (1874-1960)

Bir tüccarın oğludur, yüksek öğrenim, felsefe doktorası yapmıştır. 1893'te parti üyesi, 1903'te gazeteci, gezici eğitmendir, sonra 1911'de Rosa Luxemburg'la birlikte partinin merkez okulundadır. Ağustos 1914'te küçük enternasyonalist grubun, *Internationale* grubunun ve sonra Spartaküs'ün üyesidir. Kuruluşunda merkezin üyesidir, Ocak 1919'da K.P.D.(S)'nin merkezine tekrar seçilir. 1920'de tekrar seçilmeyen o, Gotha Eyaleti'nin bağımsız hükümetinin sekreteridir. Astım hastasıdır, sonradan kendini entelektüel işlere, militan yetiştirmeye verir.

(1933'te tutuklanır, bir yılını toplama kampında geçirir. 1936'da Danimarka'ya kaçmayı başarır. 1941'de A.B.D.'ye gider; Alman-Sovyet paktına karşı durur. 1947'de Almanya'ya döner, S.E.D.'in üyesidir, profesör ve dekandır.)

DUNCKER, Käte (Doell) (1871-1953)

Eğitmen, 1900'da sosyal demokrat, Clara Zetkin'e bağlı ve Sosyalist Kadınlar'ın örgütçüsüdür. Sosyalizme kazandırdığı Hermann Duncker'in eşidir. Küçük enternasyonalist grupta ve 1918'de kadın çalışmalarını yürüttüğü Merkez'de eşiyle birliktedir. 1919'da Merkez'e seçilir, 1920'de tekrar seçilmez. Pek çok sorumluluk üstlenir.

(1938'de Amerika'ya göç eder ve kocasıyla birlikte 1947'de geri döner ve Almanya'ya yerleşir.)

DÜWELL, Bernhard (1891-1944)

Yüksek ticaret eğitimi almıştır. 1914'ten 1918'e kadar seferber edilir; 1917'de U.S.P.D.'ye katılır, 1918'de Zeitz'de gazetecidir. Merseburg'da konseyler komiseri olur. 1919'da Orta Almanya'da grevin örgütleyicilerinden biri, Ulusal Meclis'te vekildir. Sol bağımsız, U.S.P.D.'nin merkez basın servisinde yazı işleri sorumlusudur, 1920'de V.K.P.D.'ye katılır. Levi'yle dayanışma içindedir, 1920 Ağustos ayında görevinden alınır. Önce K.A.G.'ye, sonra U.S.P.D.'ye katılır ve 1922'de nihayet S.P.D.'dedir.

(Akıbeti bilinmemektedir.)

EBERLEIN, Hugo (1887-1944)

Endüstri tasarımcısıdır, 1905'te sendikalı olur, 1906'da partidedir, küçük Ağustos 1914 grubunun üyesi, grubun örgütleyicilerinden biri ve partinin önemli bir Berlin çevresi sorumlusudur. 1917'de U.S.P.D.'dedir. Kasım 1918'de Merkez'in üyesi ve finansal konulardan sorumludur, Neukölln İşçi Konseyi'nde aktiftir. Kuruluşunda K.P.D.(S)'nin Merkezi'ne seçilir, Komünist Enternasyonal'in kuruluş kongresinde Max Albrecht adıyla delegedir; zamansız olarak değerlendirdiği bir kuruluşa karşı çıkarak kendi partisinin tezini nafile savunur ve oylama sırasında çekimser kalır. Fonları kendisine teslim eden Yürütme'nin güvenilir adamı, idari-askeri yapının sorumlularından biridir. Mart Eylemi döneminde "provokasyon" girişimlerinde önemli bir rol oynar. *Vorwärts*'ın ifşaatları yüzünden sorgulanır, Moskova'ya sığınır, oradan hangi tarihte geri döndüğü bilinmemektedir, her zaman gizli örgüt içindedir; partide Brandler'i destekler.

(1923 senesinin sonunda "Merkeze" katılır; 1928'de uzlaştırıcılarla ilişki içindedir, önce Politbüro'dan sonra Merkez Komite'den atılır, Prusya Landtag'ında vekillik görevini sürdürür (1921-1933) ve muhtemelen uluslararası örgüt için çalışır. 1933'te Fransa'ya göç eder, tutuklanır ve sınır dışı edilir, S.S.C.B.'ye gider. 1937'de tutuklanır, sınır dışı edilir, 1940'ta, adı Almanya'ya teslim edilecek bir tutuklular listesinde yer alır, Almanya'ya nakledilemeden bir astım krizinden hemen sonra öldüğü söylenir; başka kaynaklara bakılırsa 1944'te ölür.)

ECKERT, Paul (1883-?)

Metalürji işçisi, savaştan önce parti üyesidir. Savaş sırasında devrimci delegeler çevresinin yöneticisi ve örgütçüsü, 1917'de U.S.P.D.'nin üyesidir. 1918 Ocak ayı grevcilerinin eylem komitesinin, Kasım ayında konseylerin yürütmesinin üyesi, Aralık ayında konseyler kongresinde delegedir. K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresine 'davetli' olarak katılır ama sol kanat yöneticilerinden biri olduğu U.S.P.D.'de kalır. 1920'de V.K.P.D.'de, sendika departmanının üyesidir. Levi'yle dayanışma içindedir, onun kovulmasından sonra K.A.G.'ye, sonra U.S.P.D.'ye ve 1922'de S.P.D.'ye katılır.

(1922'den sonra önemsiz görevler üstlenir. Savaştan sonra R.D.A.'da, S.E.D.'nin üyesi ve "kıdemlidir".)

EGELHOFER, Rudolf (1897-1919)

İşçi çocuğudur, donanmada seferber edilmiştir. 1917'de Reichpietsch'le birlikte gizli eylemin örgütçüsüdür, zorla çalıştırılma cezası almıştır. Kasım devrimiyle birlikte salıverilmiş, devrimci bir donanma müfrezesi örgütlemiştir. Bavyera konseylerinin kızıl ordusunun lideridir, Freikorps tarafından sorgulanmadan kurşuna dizilmiştir.

EICHHORN, Emil (1863-1925)

Esnaf çocuğu, cam işçisi, 1881'de S.P.D. üyesidir, 1893'te partinin idari işlerden sorumlu daimi üyesi, 1908'den 1917'ye kadar basın bürosunun yöneticisidir. 1917'de U.S.P.D.'de kalır, oranın basın bürosunu örgütler ve Rosta Sovyet Ajansı'nın"enformasyon" kısmını yönetir. 9 Kasım 1918'de polis müdürlüğünü işgal eder ve işçi militanları etrafında toplar. 5 Ocak 1919'da azledilir, ayaklanmanın ve Ocak baskısının kaynağında yer alır. Brunswick'e sığınır, uçakla firar eder. Kurucu'da U.S.P.D. vekilidir. Sol bağımsızdır, 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1921'de Levi taraftarıdır, K.A.G.'ye katılır ama partiye geri döner.

(Ölümüne kadar Reichstag'da komünist vekil olarak kalır.)

EILDERMANN, Willi (1897-?)

S.P.D.'nin idari işlerden sorumlu daimi bir üyesinin oğludur. Gençlik Örgütü'nün örgütçüsü, 1914'ten başlayarak enternasyonalisttir. 1916'dan 1918'e kadar seferber edilir. 1919'da K.P.D. (S)'dedir; komünist gazetecidir, özellikle 1923'te Halle *Klassenkampf*'dadır.

(1933'te Almanya'da gizlenir; 1937'den 1938'e kadar İspanya'da Kızıl Tugaylar'dadır, 1942'ye kadar hapis yatar, 1942'den 1944'e kadar İngiliz ordusunda hizmet verir sonra S.S.C.B.'ye gider. Almanya'da tarih profesörü ve S.E.D.'in üyesidir, K.P.D.'nin kökenleri konusunda Ulbricht tarafından mahkûm edilen tezleri destekler.)

EISLER, Gerhart (1897-1968)

Viyanalı bir profesörün oğlu, Ruth Fischer'in erkek kardeşidir. 1918'de Macar ordusunda subaydır, 1919'da Komünist Parti'ye katılır, *Kommunismus*'la birlikte çalışır. 1921'den itibaren Gerhardt adı altında Almanya'da mücadele eder, *Die Rote Fahne* ve Berlin bölgesindeki örgütlenmeyle birlikte çalışır. 1923 Nisan ayında Ewert, Pfeiffer ve Heinz Neumann'la birlikte soldan ayrılır; Ekim ayından sonra Merkez'in sacayaklarından biri olur.

(Örgütün üyesidir, uzlaştırıcılara bağlıdır, sonra özellikle Çin'de ve Amerika'da hizmet ettiği uluslararası örgüte geçer. 1948'de hapse atılır, 1949'da Demokratik Almanya'ya gider. Bu soğuk savaş yıllarında bir dava için bekliyor görünür ama Stalin'in ölmesiyle kurtulmuş olur. Ölümüne kadar önemli görevlerde bulunur.)

EISNER, Kurt (1887-1917)

Galiçya Yahudisi, Berlin'de doğmuştur, sosyal demokrat basına katılmak için eğitimine ara verir. 1898'de *Vorwärts*'da yazar, edebiyat eleştirmenidir. Revizyonist, 1903'te işten çıkarılır, yazı yazarak geçinmeye çalışır. 1914'te savaş karşıtlığı sırasında muhaliftir, 1917'de U.S.P.D.'nin üyesidir, Münih fabrikalarında bir temsilciler ağı örgütler. Ocak 1918'den sonra sekiz ay hapse mahkûm edilir, Kasım ayındaki Bavyera Devrimi'nin lideri, Bavyera bakan-başkanıdır. 21 Şubat 1919'da katledilir.

ENDERLE, August (1887-1959)

Araba tamircisi, sendikalı ve 1905'te parti üyesidir. 1910'da partinin idari işlerden sorumlu daimi üyesidir. Savaş sırasında muhalif, 1917'de U.S.P.D. üyesidir, bireysel olarak K.P.D.(S)'ye katılır. Metal işçileri sendikasındaki komünist fraksiyonu örgütleyenlerden biri, I.S.R.'nin 2. Kongresinde delege, 1922'den 1923'e kadar Moskova'dadır: Troçki'ye Almanya'daki durum hakkında bilgiler verir.

(Sendika komisyonunun destekçisidir, 1928'de "sağcı" olduğu için dışlanır, Brandler'le birlikte K.P.O.'yu kurar, 1932'de S.A.P.'a katılır. 1933'te İsveç'e göç eder, 1945'te Almanya'ya geri döner, S.P.D.'ye katılır ve ölünceye kadar sendika basınıyla işbirliği içinde olur.)

EPPSTEIN, Eugen (1878-1943)

Yahudi tüccar bir ailenin çocuğudur. Ticaret eğitimi almıştır, ticaretle uğraşır. 1897'de partide, 1914'te muhalefettedir, Ruhr Bölgesi'nde Spartaküs'ün örgütçüsü, 1920'den başlayarak Orta Renanya bölgesinin sekreteridir. Ruth Fischer ve Maslow solunun destekçisidir, yerine Dahlem geçer, 1923'te tekrar seçilir ve Merkez tarafından görevden alınır.

(Ekim ayından sonra yeniden görevlendirilir; 1924'te Kuzeybatı bölgesinin vekili ve sekreteri, sonra sol muhalefettedir, 1928'de partiden

ayrılır, Leninbund'un (sol muhalefetler tarafından kurulan örgüt, Lenin Birliği) eş kurucusudur. 1933'te Fransa'ya göç eder, Gestapo tarafından tutuklanır, Drancy'den Lublin-Majdanek'e sürülür ve orada katledilir.)

EWERT, Arthur (1890-1959)

Çiftçi çocuğu, saraç işçisidir: 1908'de sendikada ve partidedir. Savaştan önce Kanada'dadır, politik suç nedeniyle orada bir yıl hapis yatar. 1920'de Almanya'ya geri döner ve Berlin'de K.P.D.'ye katılır, sonra Frankfurt'ta Hessen bölgesinde sekreter olur. Daha çok sola bağlıdır, ılımlı geçinir. Ocak 1923'te Leipzig'de Merkez'e seçilir. Nisan ayında Pfeiffer ve Heinz Neumann'la birlikte solu mahkûm eder. 1923'te Batı *Oberbezirk*'in askeri idarecisidir.

(1925'te "merkezin" üyesidir, Merkez Komite'de, merkezde ve Politbüro'dadır. 1926'dan 1928'e kadar illegaldir. 1928'de Komünist Enternasyonal'in başkanlık heyetinin vekilidir, 1928-1929'da Moskova'da ikamet eder. Uzlaştırıcılarla birlikte uzaklaştırılır, komünist örgüte geçer: 1929'dan 1934'e kadar Çin'de yürütmenin temsilcisidir, aynı sıfatla Brezilya'ya gönderilir, 1935'te tutuklanır, işkence görür, aklını yitirir ama yine de on üç yıl hapis cezasına çarptırılır. 1947'de Demokratik Almanya'ya geri döner, yola gelmez kabul edilir. 1956'da hâlâ "ajan" olarak nitelendirilir ama nihayet bir psikiyatri hastanesinde öldüğünde huzur bulur.)

FISCHER, Ruth (Elfriede Eisler, Friedländer'in ve Pleuchot denilen Golke'nin eşi) (1895-1961)

Viyanalı Profesör Eisler'in kızıdır, felsefe ve politik ekonomi eğitimi görmüştür, 1914'te sosyal demokrasiye katılır, devrimcileri öğrenci çevresinde bir araya toplar. 1918'de Viyana'da Rus temsilcilerle temas kurar, haftalık *Der Weckruf* dergisini kurmasına yardımcı olan fonlardan yararlanır, 3 Kasım 1918'de kurulacak Avusturya Komünist Partisi'nin ilk üyesidir, Kasım günlerinden haftalar sonra hapse atılır. Mayıs 1919'da devrimci yönetimden uzaklaştırılır, Bettelheim başarısızlığının ardından şiddetle eleştirilir ve Ağustos ayında Berlin'e gitmek üzere Avusturya'dan ayrılır. K.P.D.(S)'nin yöneticilerine, özellikle de Levi'ye bağlanır daha sonra Maslow'un etkisiyle –ki hayat arkadaşı olacaktır– goşist muhalefetin başına geçer. Ruth Fischer müstear ismiyle, 1921'den başlayarak Berlin-Brandenburg bölgesinin sorumlularından biridir. Golke'yle yaptığı bir evlilikle 1923 yılının başında Alman vatandaşlığı elde eder. Güzel bir kadın, olağanüstü bir hatiptir, 1921'de "saldırı teorisinin" savunucusu olur, "Moskova uzlaşmasının" karşısındadır. Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresinde sol temsilcidir. 1923 yılının başında tutkulu müdahaleleri yüzünden K.P.D. içinde krize yol açar ama Mayıs ayında yürütme tarafından dikte edilen uzlaşmayı kabul

eder ve merkeze girer. Temmuz ayından itibaren aktif muhalefetini sürdürür, Moskova'da ayaklanma hazırlığına katılır, silahlı ayaklanma çözümünün sürdürülmesinden yana ama Chemnitz Konferansı'ndan sonra, genel greve karşı karar verir.

(Zinovyev ve partide Brandler'e karşı olan akım tarafından desteklenir, 1924'te K.P.D.'nin başındadır ve Komünist Partilerin Bolşevikleştirilmesinin çığırtkanlığını yapar. Bununla birlikte 1925'te Cumhurbaşkanlığının ikinci turunda komünist adayın çekilmesinden yana karar verir ve yürütmenin sert eleştirileriyle karşılaşır. 1925-1926'da Moskova'da alıkonur, Berlin'de yerini Thaelmann alır, Ağustos 1926'da görevden alınır. Leninbund'u ve öteki muhalif grupları kurar. 1933'te Fransa'ya göç eder, Doriot'nun ayarladığı yeni bir evlilikle Fransız vatandaşlığı elde eder. 1940 Haziran ayında İspanya'da, sonra Küba ve nihayet 1941'de, değişik antikomünist faaliyetler içinde yer alacağı Amerika'dadır. Amerikan yurttaşlığına geçer, 1956'da tekrar Fransa'ya döner ve Paris'te ölür.)

FLIEG, Leo (1893-1939)

Yahudi bir aileden gelmektedir, ticaretle uğraşır. 1908'den itibaren Gençlik Örgütü'nde mücadele eder, bankada çalışır. 1914'te karargâhta sekreter olarak seferber edilir, Spartaküs'ün ve Gençlik Örgütü grubunun üyesidir. Jogiches'in sekreteri olur, 1918 Mart ayında tutuklanır, devrimle birlikte salıverilir. Komünist Gençlik Enternasyonali'nin örgütleyicisi, 1922'ye kadar da onun yürütmesinin üyesidir. Sonradan Politbüro sekreteri olur: 1923'te Berlin'de O.M.S.'yle temaslar kurar.

(1933'e kadar K.P.D.'nin perde arkasında yer alır; sonradan Moskova'ya ve Paris'e göç eder; 1937'de Moskova'ya çağrılır, itaat eğmemeyi düşünür ama sonra gider; gittiğinde tutuklanır, muhtemelen 1939'da öldürülür.)

FRANK, Karl (1893-1969)

Viyanalı bir küçük sanayicinin oğludur, 1900'den 1913'e kadar askeri öğrencidir. Sonra üniversiteye gider, felsefe doktorası yapar ve sosyalist öğrencilere katılır. Teğmen olarak seferber edilir, 1916'da çürüğe çıkarılır. Avusturya Komünist Partisi'nin eş kurucusudur, 1920'de Berlin'e yerleşir ve *Die Internationale* ile birlikte çalışır. 1923'te Bavyera'da ayaklanma hazırlığını üstlenir, tutuklanır ve firar eder.

(1924-1925'te ve sonra 1929'da hapse atılır, gazetecilik yapar. 1929'da görevden uzaklaştırılır, K.P.O.'ya, sonra S.A.P.'a ve 1933'te S.P.D.'ye katılır. 1933'ten 1938'e kadar yasadışı olarak çalışır sonra Birleşik Devletler'e yerleşir ve psikoloji eğitmenliği yapar.)

FRANKE, Otto (1877-1953)

Berlin'de Mühendis-müteahhittir, 1898'de partidedir. Devrimci delege ve savaş sırasında Spartaküs'ün örgütleyicisidir. 1918 Ekim ayında Liebknecht'in güvenilir adamı, Berlin İşçi ve Asker Konseyi'nin üyesidir. Örgütte önemsiz görevler üstlenir.

(Pieck'le birlikte çalışır. 1933'te tutuklanır, salıverilir ve İngiltere'ye göç eder. 1946'da Demokratik Almanya'ya geri döner, S.E.D.'e katılır.)

FRIESLAND, Ernst (Nam-ı diğer Reuter) (1889-1953)

Bir deniz ticaret subayının oğludur, sosyal demokrat ve politik faaliyeti yüzünden görevden alınan bir eğitmendir. 1914'te bir barış birliğine ön ayak olur. 1915'te seferber edilir, 1916'da Rusya'da savaş tutsağıdır, 1917'de bir tutsaklar komitesi kurar, Bolşevik partinin Alman kısmında komünist olur ve Lenin'le tanışır. 1918'de Volga Almanlarının komiseridir, Radek ve Félix Wolf'la birlikte Aralık ayında gizlice Almanya'ya döner ve Friesland mahlasını benimser. Yukarı Silezya'da, Heidelberg bölünmesinden sonra ise Berlin-Brandenburg'da sekreterdir. 1920-1921'de K.P.D.(S) solunun liderlerinden biridir. Lenin tarafından Moskova uzlaşmasına katılır, Jena'da onu savunur ve genel sekreter olur. Birkaç haftada eski hasmı Levi'nin düşüncelerine temayül gösterir, bir sağ muhalefet canlandırır, Ocak 1922'de ihraç edilir. Aynı yıl doğrudan S.P.D.'ye katılır.

(Önce Türkiye, sonra İskandinavya'ya göç eder. Savaştan sonra Almanya'ya döner, 1948'den ölümüne kadar S.P.D. üyesidir, soğuk savaş sırasında Batı Berlin Belediye Başkanlığı yapar.)

FRÖLICH, Paul (Nam-ı diğer Paul Werner) (1894-1953)

Bir işçi ailesinin on bir çocuğundan ikincisidir. Teknik ticaret eğitimi almıştır, ticaretle ilgilenir. Kendi kendini yetiştirmiştir ve 1902'de girdiği partinin okullarının öğrencisi olmuştur. 1908'den başlayarak Altona'da, 1910'dan başlayarak Hamburg'da gazetecilik yapar, Bremenli militanlara, Knief, Radek, Pannekoek'e bağlıdır. 1914'te *Bremer Bürgerzeitung*'da gazetecidir. Astsubay olarak seferber edilir, 1916'da çürüğe çıkartılır, *Arbeiterpolitik*'in eş kurucusu, Kienthal'da delege, Zimmerwald solunun üyesidir, Lenin'e yakın durur, 1916'nın sonunda yeniden seferber edilir. 1918 yazında antimilitarist faaliyet yüzünden tutuklanır ve bir psikiyatri hastanesinde tutulur, devrimle birlikte serbest kalacaktır. I.K.D.'nin yöneticisi, merkeze seçildiği K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresinde goşistlerin sözcülerinden biridir. Bavyera devrimine katılır ve bir süre gizlenerek yaşar. Yeniden merkeze seçilir, 1920'de Levi'nin edilgenliğini eleştirir ve 1921'de saldırı teorisinin en önemli savunucularından biri olur. 1921-1922'de merkezin sekreteri olur. 1923'te Brandler'e katılır, 1921'den başlayarak vekildir.

(1928'e kadar partinin okulunda öğretmendir, sonra sağcı olduğu için uzaklaştırılır. K.P.O.'nun eş başkanıdır, S.A.P. için oradan ayrılır. 1933'te tutuklanır, dokuz ay toplama kampında kaldıktan sonra serbest bırakılır, önce Çekoslovakya, sonra Belçika ve Fransa'ya göç etmeyi başarır. 1939'da hapse atılır, A.B.D.'ye gitmesine izin verilir, Batı Almanya'ya döndüğü ve yeniden S.P.D.'ye katıldığı 1950'ye kadar orada yaşar.)

GäBEL, Otto (1885-1953)

Ciltçi, 1905'te partidedir. 1914'te Niederbayern çevresinden yoldaşlarıyla birlikte muhalefetin ilk metinlerini yayımlar. Spartaküs grubunun üyesidir, kuruluşunda K.P.D.(S)'ye katılmaz, sol yönetimin üyesi olduğu U.S.P.D.'de kalır, 1920'de V.K.P.D.'ye katılır, merkeze seçilir. Aralık 1921'de, merkeze karşı Brass'la birliktedir ama K.A.G.'ye katılmaz. Bu tarihten itibaren *Kommunistische Parteikorrespondenz*'in sorumlusu ve Reichstag fraksiyonunun sekreteridir.

(Berlin Belediye Danışmanıdır, bir mali skandal yüzünden itibarı zedelenmiş ve 1929'da partiden ihraç edilmiştir, bunun ardından hapis cezası alır; sonraki yıllarda hiçbir politik görev üstlenmez, Batı Berlin'de ölür.)

GESCHKE, Ottomar (Namı-ı diğer Eisbär) (1882-1957)

Demir yollarında çilingir, 1910'da S.P.D.'de, 1914'ten sonra muhalefettedir; bir gençlik yurdunu yönetir. Spartaküs'ün, kuruluşunda U.S.P.D.'nin, devrimci delegeler çevresinin üyesidir. 1921'de Merkez Komite'de yer alır. Berlin demiryolu işçilerinin başkanıdır, seçimin iptal edilmesinden sonra ü kez yeniden seçilmiştir, sonunda sendikadan ihraç edilir. 1921'de Berlin-Brandenburg bölge örgütlenmesinde ikinci sekreter, sol yanlısıdır, 1923 Mayıs ayında oy birliğiyle merkeze seçilir, askeri yapılanmada önemli görevler üstlenir.

(Örgütte partinin ikinci ve sonra da birinci sekreteri olur, Bolşevikleştirmeyi yönetir, ardından soldan kopar, Thaelmann'a katılır. 1933'te tutuklanır, değişik kamplarda kalır, 1945'te uluslararası Buchenwald komitesine başkanlık eder. Doğu'daki savaştan sonra K.P.D.'de ve sonra S.E.D.'de ikincil görevler üstlenir.)

GEYER, Curt (1891-1967)

Saksonyalı bir sosyal demokrat liderin oğludur. Ekonomi ve tarih yüksek öğrenimi görür. 1914'te *Vorwärts*'da, sonra partinin Würzburg gazetesinde yazar. 1917'de U.S.P.D.'nin, 1918'de Leipzig konseyinin üyesidir ve 1919'da onu yönetir. Ulusal Meclis'te vekil, sol bağımsızların lideri, Komünist Enternasyonal'e katılımdan yanadır. 1920'de V.K.P.D.'nin merkezinde, yürütmede ve küçük büroda partinin temsilcisidir. Levi'yle dayanışma içindedir, 1921 Ağustos ayında görevinden alınır, K.A.G.'de,

U.S.P.D.'de, S.P.D.'de onu izler.

(Geyer, Levi'ye ve diğer Levicilerin tersine sol sosyal demokrat muhalefete katılmaz. 1933'te göç eder, İngiltere'ye yerleşir ve orada, sürgünde S.P.D. yürütmesinin üyesi olur. Uzun süre Alman gazetelerinde muhabirlik yapar, Federal Cumhuriyet'e sığınır.)

GLOBIG, Fritz (1892-1970)

On bir çocuklu bir işçi ailesinin çocuğudur, dört yaşında bir tramvay kazasında sakat kalır. Kimyager, sendikalı ve 1908'de Gençlik Örgütü'nün üyesidir, savaş sırasında Spartaküs'e katılır ve Gençlik Örgütü'nde mücadele etmeye devam eder. Kuruluşunda K.P.D.(S)'nin üyesi ve K.J.D.'nin önde gelen yöneticilerinden biridir. 1922'de Rus Büyükelçiliği'nde görevli, 1923'te Bremen'de gazetecidir.

(1930 yılına kadar Almanya'da gazetecilik yapar. Sonunda Moskova'ya yerleşir. 1937'de tutuklanır, uzun yıllar toplama kampında kalır. 1955'te Almanya'ya döner, S.E.D.'e katılır.)

GORTER, Hermann (1864-1927)

Hollandalı ve bir papazın oğludur. Klasik Edebiyat eğitimi almıştır; lise öğretmenidir, Eshilos üzerine tez yazmıştır. 1896'da Komünist Parti'dedir, revizyonizm karşıtı, "kitlesel grev" taraftarıdır, 1907'de *Tribune*'le işbirliği içindedir.1909'da dışlanır, goşist S.P.D.'nin eş kurucusudur. 1914'te savaşa karşıdır, Zimmerwald solu içinde yer alır, 1918'de Hollanda Komünist Partisi'nin eş kurucusudur. Senenin sonunda, K.P.D.(S)'nin goşist kanadının danışmanı olduğu Almanya'dadır. 1919-1920: Amsterdam'da, sekreterliğiyle ve yürütmesiyle çatışma içinde olduğu Komünist Enternasyonal bürosunun üyesidir. Nisan 1920'de K.A.P.D.'nin kurucularından biri, *Komünizmin Çocuk Hastalığı'na Bir Cevap*'ın yazarıdır. Kasım ayında Moskova'da K.A.P.D. için "sempatizan parti" durumunu görüşür. 1921 Nisan ayında V.K.P.D.'nin Mart Eylemi'ni eleştirir. 1922'de K.A.P.D.'nin bölünmesi sırasında "Essen grubunu" yönetir.

(Belçika seyahati sırasında ölür; edebi eserlerinin tümü ölümünden sonra yayımlanmıştır.)

GROTHE, Hermann (1888-?)

Çilingirdir. 1907'de Komünist Parti'dedir. 1914'te seferber edilir, 1916'dan 1917'ye kadar hastanede yatar, çürüğe çıkartılır. Marienfelde'de devrimci delegelerin üyesidir, Kasım ayaklanmasının hazırlıklarının sorumlularından biridir. 1919'da işsizler arasında mücadele eder. 1922'den başlayarak fabrika konseylerinin ulusal komitesinin başkanı olur.

(1924'ten 1933'e kadar K.P.D.'nin idari işlerinin daimi sorumlusudur; Hitler idaresinde iki buçuk yıl hapishanede kalır; Doğu Berlin'de yaşar.)

GRYLEWICZ, Anton (1885-1971)

İşçi çocuğu ve tamircidir. 1912'de partide, iki yıl doğu cephesindedir; yaralanır ve cürüğe çıkartılır: Berlin'de bir fabrikada işçi, U.S.P.D.'nin ve devrimci delegelerin üyesidir. Emniyet Müdürlüğü'nde Eichhorn'un yardımcısı olur, Ocak 1919'da önemli görevler üstlenir. 1920'de Büyük Berlin U.S.P.D.'nin birinci ve sonra ikinci başkanı olur, solun liderlerinden biridir. 1921'de Berlin-Brandenburg bölge örgütünde sekreterdir. 1923'te Moskova'da ayaklanma planlarının geliştirilmesine katılır.

(Solun lideri, 1924'te merkezdedir, pek çok defa mahkûm edilir. 1927'de partiden ihraç edilir, Alman Troçkistlerin yöneticisi, Almanya'da Troçki'nin eserlerinin yayıncısı olur. 1933'te, bir casusluk davasına karışmasını hedefleyen bir provokasyon çerçevesinde Prag'da tutuklanır. Aklandıktan sonra 1937'de Fransa'ya, 1941'de, 1955 yılına kadar marangoz olarak çalıştığı Küba'ya gider. Doğu Berlin'e sığınır.)

HAASE, Hugo (1863-1919)

Doğu Prusyalı bir Yahudi, Königsberg'de "yoksulların avukatı" ve sosyal demokrattır. 1897'de vekil, 1911'de partinin, 1912'de Reichstag fraksiyonunun başkanıdır. 1914'te savaş kredilerinin oya sunulmasına muhaliftir, disipline boyun eğer. 1916'dan başlayarak merkezci azınlığın sözcüsüdür. Kuruluşunda U.S.P.D.'nin lideri, 1918 Kasım-Aralık aylarında halkın komiseridir. Bağımsız solun önde gelenlerinden biridir, bir milliyetçi tarafından Reichstag'ın merdivenlerinde katledilir.)

HAUSEN, Erich (1900-1973)

İşçi çocuğu, elektrik tesisatçısıdır, 1918'de seferber edilir, 1919'da U.S.P.D.'de, 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1922'de Lausitz bölge sekreteri, 1923'te Merkez Komite üyesidir. Ayaklanmanın hazırlığında önemli rol oynar.

(Yirmi ay hapis yatar, sonra Silezya'da sekreter olur. Wittorf Olayı'nda Thaelmann'ı suçlar, 1928 Aralık ayında ihraç edilir. K.P.O.'nun örgütçüsü ve yöneticisidir, 1934'te tutuklanır ve mahkûm edilir, salıverildiğinde Fransa'ya göç eder. Hapse atılır, 1941'de, artık yerleşeceği Amerika'ya gider.)

HECKERT, Fritz (1884-1936)

İşçi çocuğu ve duvar ustasıdır. 1902'de Komünist Parti'dedir, sezonluk işçi olarak çalışır, Berlin'e ve Bremen'e yerleşir, sonra 1908'den 1911'de kadar, karısı aracılığıyla Bolşeviklerle temas kurduğu İsviçre'ye geçer. 1912'de, yapı sendikasını yönettiği ve Brandler'i çağırdığı Chemnitz'dedir. Orada güçlü bir Spartakist grup kurar ve yerel olarak yönettiği U.S.P.D.'ye katılır. 1918 Ekim ayında tutuklanır, Kasım ayında Chemnitz C.O.S.'nin başkanıdır. Kuruluşunda K.P.D.(S)'nin üyesidir,

orada U.S.P.D.'nin Chemnitz örgütlenmesini hazırlar. 1919'da merkezin vekili, 1921'de asildir, merkezin sendika bölümüne katılır. 1923'te gizli hazırlıklarda önemli görevler üstlenir. 1923 Ekim ayında Dr. Zeigner'in Saksonya Hükümeti'nde ekonomi bakanıdır.

(Merkeze katılan sağın üyesidir, 1928'de Politbüro'ya seçilir. 1928'den başlayarak Komünist Enternasyonal başkanlık heyetinin üyesi, önce I.S.R, sonra Komünist Enternasyonal'in temsilcisidir. 1931'de Nazi özel muhafız birliği S.A.'lar tarafından ağır bir şekilde yaralanır. Moskova'da ölür: küllerinin bulunduğu kap Kremlin'in duvarına yerleştirilmiştir.)

HESSE, Max (1895-1964)

Bir maden işçisinin oğlu, D.M.V.'nin kurucularından biri ve tamircidir; 1910'da Gençlik Örgütü'nde yer alır, İskandinavya'da ve Siemens'da çalışır. 1914'te seferber edilir, üç kez yaralanır, 1916'da terhis edilir, devrimci delegeler çevresinin üyesidir: yeniden seferber edilir, firar eder, altı yıl hapse mahkûm edilir, devrimle birlikte özgürlüğüne kavuşur. Spandau İşçi Konseyi'nin üyesidir, kuruluşundan başlayarak K.P.D.(S)'de yer alır; 1919 Mart ayından Eylül ayına kadar hapis yatar; Charlottenburg'da V.K.P.D. yöneticisi ve 1920'den 1923'e kadar Lorenz Fabrika Konseyi'nin başkanıdır. Solun üyesidir, Moskova'da 1923 Eylül tartışmalarına katılır, sonra Saksonya'ya gönderilir.

(1924'ten 1926'ya kadar Komünist Enternasyonal yürütmesinin üyesi, sol muhaliftir; 1927'de uzaklaştırılır, sonra ihraç edilir. Leninbund'un eş kurucusu olur. 1929'da S.P.D.'ye geri döner, orada Charlottenburg'a ve bir fabrika konseyine başkanlık eder. 1933'te tutuklanır, Oranienburg'a kaçar, Hollanda'ya göç eder, tutuklanır, kimliği belirlenemez, 1944'te kaçar. 1947'de Almanya'ya geri döner.)

HIRSCH, Werner (1899-1937)

Yahudi bir bankacının oğludur. 1917'de U.S.P.D.'de, sonra Jogiches'e yardım ettiği Spartaküs grubundadır. 1918'in başında tutuklanır, sonra salıverilir ve donanmada seferber edilir. Kiel isyanlarına katılır, *Volksmarine Division*'u örgütleyenlerden biridir. K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresinde delegedir. Levi'nin ihracının ardından partiden uzaklaşır, Viyana'da basın muhabiri olur.

(1924'te K.P.D.'ye geri döner, 1926'da gazeteci olarak Almanya'dadır. 1930'da *Die Rote Fahne*'nin yazı işleri sorumlusu, 1932'te Thaelmann'ın sekreteridir. 1933'te tutuklanır, 1934'te salıverilir, kamplar hakkında bir el kitapçığı yazar. 1937'de S.S.C.B.'ye gider, "casus" olarak tutuklanır ve kurşuna dizilir.)

HOELZ, Max (1889-1933)

İşçi çocuğu ve marangozdur; 1905'te İngiltere'ye göç eder, araba tamircisi olur. 1914'te gönüllü asker olur, ağır yaralanır, U.S.P.D.'ye katılır ve demir yollarında çalışmaya başlar. 1919'da Vogtland'daki işsizleri örgütler, "doğrudan eylemi" uygular. 1919'da K.P.D.'dedir, büyük ölçekte Kapp Darbesi sırasında geliştirdiği şehir gerilla operasyonlarına başlar. Kovuşturmaya uğrar, gizlice K.A.P.D.'ye yaklaşır. 1921 Mart ayında Mansfeld bölgesinde silahlı mücadeleyi örgütler. Tutuklanır, firar eder, tekrar yakalanır ve ömür boyu hapse mahkûm edilir.

(1928'de serbest bırakılır, bir konferans gezisi gerçekleştirir; 1929'da Moskova'ya gider. Kazara boğulur; sıklıkla bir cinayet varsayımı ortaya atılmıştır.)

HOERNLE, Edwin (1883-1952)

Bir papazın oğludur; teoloji eğitimi almıştır. 1919'da üç ay boyunca papazlık yapar, 1910'da partidedir, Mehring ve Rosa Luxemburg'a bağlıdır sonra Westmeyer'le birlikte Stuttgart'ta gazetecilik yapar. Savaş boyunca küçük Spartakist grubun üyesidir, pek çok kez tutuklanır, cepheye gönderilir ve yaralanır. 1917'de U.S.P.D.'nin, kuruluşunda K.P.D.(S)'nin üyesidir. 1919 Ocak ayından Haziran ayına kadar hapis yatar. Çocuklar ve gençler arasında iş uzmanlığı yapar. 1923'te merkezdedir; yürütmenin üyesi, Komünist Enternasyonal başkanlık heyetinin vekilidir.

(1924'te yeniden merkeze katılır; bununla birlikte goşistlerin atılmasına karşı çıkar. 1928'den 1933'e kadar merkezin kampanyalar bölümünde çalışır. 1933'te S.S.C.B.'ye göç eder, savaş sırasında *Freies Deutschland* komitesinin üyesi, 1945'te geri döner ve ölene kadar önemli faaliyetler için de yer alır.)

HOFFMANN, Adolf (1858-1930)

İşçi çocuğu, varakçı ve sonra demircidir. İstisna kanunları sırasında S.P.D.'dedir. Gazetecidir, ardından 1893'te parti adına yayıncılık yapar. 1900'de Prusya Landtag'ında vekil olur ve tanınır. 1904'te Reichstag'tadır. 1914'te barıştan yana, çoğunlukçular ve devrimcilere karşı koyar. 1917'de U.S.P.D.'dedir, 1918 Ocak grevleri sırasında önemli bir rol oynar. 1918 Kasım ayında bir süre eğitim bakanlığı yapar. Sol bağımsızdır, 1920'de V.K.P.D.'de ve onun merkezinde yer alır. K.A.G.'de ve sonra U.S.P.D.'de takipçisi olduğu Levi'yle dayanışma içinde olsa da S.P.D.'de olmaz.

(Ölünceye kadar, "ayakta durmuş" U.S.P.D.'de kalır)

HÖLLEIN, Emil (1880-1929)

İşçi çocuğudur, Belçika'ya göç eder, kalıpçıdır. 1905'te partide, 1915'ten 1918'e kadar cephededir. 1917'de U.S.P.D.'de, Jena'daki gazetesinin yazı işleri sorumlusudur. Sol bağımsız, 1920'de V.K.P.D.'dedir,

Levi'nin istifasından sonra merkeze seçilir. 1923'te K.P.D. ile P.C.F. arasındaki ilişkiye teminat verir.

(Tutuklanır, hemen sonra salıverilir, ağır hastalığından dolayı yalnızca önemsiz görevler üstlenir.)

JANNACK, Karl (1891-1968)

Evlilik dışı doğmuştur, tarım işçisi, sonra ayakkabıcıdır. 1909'da partide, 1913'ten 1916'ya kadar askerdir. Yaralanır, çürüğe çıkartılır ve bu tarihte Bremen'de *Arbeiterpolitik* grubuna katılır. Tutuklanır, gönüllü asker olur ve devrime kadar asker kalır. I.K.D.'nin kurucularından biri, kuruluşunda K.P.D.(S)'nin üyesidir. Bremen Konseyler Cumhuriyeti'nin yöneticisi, ardından Kuzeybatı bölgesinin sekreteridir, Heidelberg'in ertesinde goşistlerle birlikte ihraç edilir. K.A.P.D.'ye katılmaz ve sorumluluklarını sürdürdüğü K.P.D.(S)'ye geri döner. 1920'den itibaren Merkez Komite üyesi, 1922'de Remscheid A.D.G.B. sendikalarının sekreteridir. 1923'te K.P.D. Güney Renanya-Vestfalya bölgesinde sendikaların sekreteridir, sola karşı Brandler'in kesin destekçisidir.

(1924'te fraksiyonel faaliyeti yüzünden ihraç edilir, 1925'te tekrar katılır, İşçi Desteği için çalışır. 1933'ten sonra kaçak durumdadır, sonra Nazilere katılmakla itham edilir. 1940'ta tutuklanır, "ıslah olmayı" teklif eder. Savaş sonuna kadar Buchenwald Toplama Kampı'nda kalır. Savaş sona erince Demokratik Almanya'dadır, S.E.D. üyesidir.)

JOGICHES, Leo (Nam ı diğer Tyszka, Grosovsky, Johannes Kraft, Otto Engelmann, Krumbügel, vs.) (1867-1919)

Litvanyalı zengin bir Yahudi ailesinin çocuğudur, çok erken gizli devrimci hareketin içinde yer alır, 1888'de ilk defa tutuklanır. 1890'da İsviçre'dedir, Zürih'te,1906'ya kadar hayat arkadaşı ve ölümüne kadar mücadele yoldaşı olacağı Rosa Luxemburg'la karşılaşır. Onunla birlikte, 1897'den başlayarak Almanya'dan, göçte yöneteceği Polonya Sosyal Demokrat Partisi'ni kurar. 1905'te Polonya'ya geri döner, devrim sırasında önemli bir rol oynar; tutuklanır, üç ay ağır hapis cezası alır, firar eder ve tekrar Almanya'ya döner, savaş öncesi Rus partisinin acil problemleri konusunda Lenin'le fikren anlaşamaz ve Polonya partisi mevzusunda Radek'le sert çatışmalar yaşar. 1914'te küçük enternasyonalist grubun üyesi, örgütçüsü olduğu Sparataküs'ün mektuplarının eş yazıcısıdır, grubun U.S.P.D.'ye katılmasından yana karar verir. 1918 Mart ayında tutuklanır, devrimle birlikte salıverilir, merkezin yöneticilerinden biri olur. K.P D.(S)'nin kurulmasına ve U.S.P.D.'yle hemen kopmaya karşıdır, kuruluş kongresinde merkeze seçilir. Liebknecht'in Ocak 1919'daki politikasına karşıdır, nafile kamusal mahkûmiyetini ister. Tutuklanır ve Mart ayında kaçma girişimi bahanesiyle öldürülür.

JUNG, Franz (1888-1963)

Yüksek öğrenim görmüştür; ekspresyonist akımda edebi faaliyetler yürütür. 1914'te firar eder ve *Aktion* çevresindeki grubun üyesidir. Kuruluşunda K.P.D.(S)'ye, onun goşist kanadına katılır. 1920'de K.A.P.D.'de, Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi'nde delegedir. K.A.P.D. (K.O.) mücadele gruplarının örgütçüsüdür, 1921 Mart Eylemi sırasında önemli bir rol oynar; kovuşturma geçirir, S.S.C.B.'ye sığınır.

(1923'ten sonra Almanya'ya geri döner; çeşitli gazetelerde muhabir olarak çalışır; A.B.D.'ye göç eder, 1945'te, yalnızca edebi faaliyette bulunduğu, oradan geri döner.)

KATZ, Iwan (1889-1956)

Bir tüccarın oğludur, teknik yüksek eğitimi almıştır. 1906'da Gençlik Örgütü'ndedir, 1909'da bir yıl metal işçisi olarak çalışır, sonra bir hukuk-ekonomi seminerine katılır. Savaştan önce S.P.D.'nin üyesidir, orada, U.S.P.D.'ye katıldığı 1919 yılının sonuna kadar kalır. 1920'de V.K.P.D.'dedir, 1922'de merkezin yanında "komünler" bölümünün yöneticisi, sol yanlısıdır.

(1924'te Politbüro'da, sonra Moskova'da delegedir; 1925'te aşırı sol muhalefetin örgütçüsüdür, 1926 Ocak ayında ihraç edilir. 1934 tutuklanır, salıverilir, 1940'ta tekrar tutuklanır, firar eder ve tutuklanıp Auschwitz'e götürüldüğü 1944'e kadar kaçak yaşar. Savaştan sonra bir süre K.P D.'de, sonra S.E.D.'dedir, 1950'de "Titocu partiyi" kurar.)

KILIAN, Otto (1879-1945)

Dizgici ve 1902'de partidedir, 1906'da partinin idari işlerinden sorumlu daimi üyesi, sonra gazetecidir. 1915'ten 1918'e kadar seferber edilir, 1917'de U.S.P.D.'ye katılır. 1918'de Halle İşçi Konseyi'nin Başkanı, 1919 Mart ayında üç yıl hapis cezasına çarptırır; bağışlanır. Sol bağımsızdır, 1920'de V.K.P.D.'dedir. Mart Eylemi'nin karşısındadır, partide kalır, sonra sol kanada yaklaşır.

(Solun aktif militanıdır, 1920'de ihraç edilir, özeleştirisini yapar, tekrar döner, istifa eder ve Leninbund'u örgütler. 1933'te tutuklanır, toplama kampına gönderilir, savaşın bitiminden hemen önce Bergen-Belsen Toplama Kampı'nda tifüs hastalığından ölür.)

KIPPENBERGER, Hans (Nam-diğer Leo, Alfred Langer) (1898-1937)

Ortaokul mezunu, banka çalışanıdır. Birinci Dünya Savaşı'nda teğmen olur. Savaştan sonra eğitimine kaldığı yerden devam eder. 1918'de U.S.P.D.'de, 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1922'de gizli örgüte girer, 1923'te askeri hazırlıklarda ve Hamburg Ayaklanması'nda önemli bir rol oynar.

(Moskova'ya sığınır; askeri bir okulun derslerini takip eder. 1924'ten 1928'e kadar illegal olarak Almanya'dadır, askeri aygıtı örgütler. 1928'den

1933'e kadar Reichstag'ta vekildir. 1933-1935 arasında gizlenerek önemli roller oynar, Moskova'ya çağrılır, 3 Ekim 1937'de gizli oturumda gerçekleşen bir davadan sonra kurşuna dizilir. Mayıs 1957'de, Demokratik Almanya'da olmasa da Sovyetler Birliği'nde resmen itibarı iade edildi.)

KLEINE, August (Nam-ı diğer Samuel Haifiz ve Guralski) (1885-1960)

Lodz doğumlu yoksul bir Yahudi ailesinin çocuğudur, Yahudi Poale Zion hareketine katıldığı yıllarda yüksek öğrenin görmüştür. Viyana'ya göç eder, Şubat ayında Rusya'ya ulaşır ve Menşevik saflarında mücadele eder. 1918 yılının sonunda Bolşevik partiye katılır ve Komünist Enternasyonal örgütüne girer. 1921'de, Mart Eylemi'nin arifesinde Béla Kun'la birlikte Almanya'dadır. 1922'de, K.P.D. yanında yürütmenin temsilcisidir, 1923'te merkeze seçilir. 1923'te Almanya'da ayaklanma hazırlıklarının siyasi-askeri sorumlusu, Kopf'un yöneticisidir.

(Ekim ayındaki geri çekilmeden sonra merkezi teşvik edenlerden biridir; kendi grubunun sol tarafından bozguna uğramasının ardından 1924'te geri çağrılır, Zinovyev'in arkasında, birleşik muhalefetin üyesidir, görevle Güney Amerika'ya gönderilir. Büyük temizlik esnasında tutuklanır, Stalin'in ölümünden sonra salıverilir, Demokratik Almanya kaynaklarına göre 1960'ta ölecektir.)

KNIEF, Johann (1880-1919)

Küçük burjuva kökenlidir; öğretmendir. 1905'te S.P.D.'de ve Bremen'de gazetecidir, Pannekoek'in öğrencisidir. 1914'te muhalefeti teşvik edenlerden biridir, 1916'da *Arbeiterpolitik*'i, sonra, 1918'de I.K.D. olacak I.S.D.'yi kurar, bölünmeden yana karar verir ve Radek'le temasta kalarak Bolşevizm'i destekler. 1917 ya da 1918'de Hollanda'ya göç eder, Gorter ve Pannekoek'le birlikte çalışır, U.S.P.D.'ye katılmalarını eleştirdiği Spartakistlere karşı saldırgan bir tutum içindedir. Spartaküs'le birleşmeye karşıdır, K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresinde temsilci olmayı reddeder. Hastalanır ve geçirdiği bir ameliyatın ardından 1919 Nisan ayında ölür.

KÖBIS, Alwin (1892-1917)

İşçi çocuğu, savaş donanmasında şofördür. 1917'de Reichpietsch'la birlikte devrimci denizcileri örgütler. Ölüme mahkûm edilir, Eylül 1917'de kurşuna dizilir.

KOENEN, Bernhard (1889-1964)

Sosyalist bir kunduracının oğludur. 1906'da sendikalı, 1907'de partidedir. Mevsimlik işçidir (Avrupa, Kuzey Afrika) 1914'ten 1916'ya kadar Leuna-Werke arasında seferber edilir, 1908'de işçi konseylerinin başkan yardımcısıdır. Sol bağısızdır, K.A.P.D.'nin girişimlerine karşı çıktığı

Mart Eylemi'nde sorumluluk üstlenir. Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi'nde delegedir. 1921-22'de Fransa ve Belçika'da yürütmenin temsilcisi, 1922'de Merkez Komite'nin vekilidir.

(Merkezin üyesi, sonra arabulucudur. 1929'da uzlaşır, önemsiz görevler üstlenir. 1933'te S.A. tarafından saldırıya uğrar, ölüme terk edilir, bir gözünü kaybeder, göç etmeyi başarır ve S.S.C.B.'ye sığınır. 1937'de tutuklanır, 1939'da salıverilir, maruz kaldığı işkenceleri aşikâr ettiği için yeniden tutuklanır. 1940'ta tekrar K.P.D.'ye katılır, 1942'de Merkez Komite'ye seçilir, 1945'te Almanya'ya geri döner, partide ve Devlet'te önemli görevler üstlenir, Prag'ta Büyükelçidir.)

KOENEN, Wilhelm (1886-1963)

Bernhard Koenen'in erkek kardeşidir. Ticaret eğitimi almıştır, 1904'te katıldığı partiye ait bir kitapçıda çalışır. 1907'den başlayarak partinin daimi idari işler sorumlusudur. 1911'de partinin okulunda öğrencidir. 1917'de U.S.P.D.'de, 1918'de Halle-Merseburg C.O.S.'nin komiseri, 1919'da Orta Almanya grevinin yöneticisidir. Sol bağımsızdır, 1920'de V.K.P.D.'dedir, 1921 ve 1922'de iki kez, 4. Kongre'de Komünist Enternasyonal'in tüzük tasarısını sunduğu Moskova'dadır.

(Merkeze katılır, sonra arabulucu ve 1929'da teslim olur; 1933'te Çekoslovakya, Fransa ve İngiltere'ye göç eder. 1945'te Almanya'ya geri döner ve önemli görevler üstlenir. 1953'te eleştirilir, ölümüne kadar önemli görevlerden uzaklaştırılır.)

KÖHLER, Max (1897-1981)

İşçi çocuğu, boyacıdır. 1911'de Gençlik Örgütü'nün, 1915'te S.P.D.'nin üyesidir, Spartaküs'e katılır ve 1916'da onun Berlin Gençlik Örgütü'nü yönetir. 1917'de altı yıl hapis cezasına çarptırılır. Komünist Gençlik Örgütleri'nin kurucularından biri, kuruluşundan başlayarak K.P.D. üyesidir, ulusal ve uluslararası sorumluluklar üstlenir. 1923'te merkezin sendika departmanının yöneticisi olarak atanır.

(1928'te sağcı olduğu gerekçesiyle ihraç edilir, K.P.O.'nun ve ardından S.A.P.'nin üyesidir. Tutuklanır, sonra serbest bırakılır, gizlice S.A.P.'yi yönetir: tutuklanır ve 1933'te üç yıl hapis cezası alır; 1937'de göç eder. Savaş sırasında Danimarka'da gizlenir, Almanya'ya geri döner, savaştan sonra S.P.D.'dedir.)

KOLAROV, Vassili (1877-1950)

1897'de Bulgar B. S.D.'nin üyesi, Bolşevik yanlısı "sıkı" fraksiyonun yöneticilerinden biridir. 1913'te vekil, 1919'da Bulgar Komünist Partisi kurucuları arasında yer alır. 1921'de Jena yürütmesinin temsilcisi, 1922 Aralık ayından başlayarak yürütmenin, ardından başkanlık heyetinin

ve Orgbüro'nun üyesidir. Eylül 1923 Bulgar ayaklanmasından sonra kesin olarak Moskova'ya sığınır.

(1923'ten 1945'e kadar S.S.C.B.'ye, Komünist Enternasyonal örgütünde, sonra (P.C.R.)Devrimci Komünist Parti'dedir. Savaş sonrası Bulgaristan'da konsey yardımcısı, sonra başkanı olur.)

KÖNIG, Artur (1884-1945)

İşçi ve kendi kendini yetiştirmiştir, kitapçılık yapar. 1904'te S.P.D.'dedir, Ruhr Bölgesi'ne yerleşir. 1916'dan 1918'e kadar seferber edilir, Spartaküs'e katılır, kuruluşundan başlayarak Essen'de yöneticisi olduğu K.P.D.(S)'nin üyesidir, 1920'de Ruhr Kızıl Ordu'sunun başında önemli bir rol oynar, Merkez Komite üyesi, 1923'te Batı *Oberbezirk*'in *Orgleiter*'idir, Mayıs ayında solun lideri olarak oy birliğiyle merkeze seçilir.

(1924'te merkezin mali işler sorumlusudur; 1925'ten başlayarak soldan uzaklaşır; akıbeti bilinmemektedir.)

KORSCH, Karl (1886-1961)

Bir banka yöneticisinin oğludur. Almanya ve İngiltere'de yüksek öğrenim görmüştür: 1912 ve 1914 arasında Londra'da Fabienne Topluluğu'nun üyesidir. 1914-1918'de subaydır, 1917'de U.S.P.D.'ye katılır. Jena'da hukuk profesörüdür. Ekim 1923'te Türingiya'da adalet bakanlığı yapar. Aynı yıl *Marxismus und Philosophe*'u yayımlar.

(1924'ten 1928'e kadar Reichstag'ta vekil, Komünist Enternasyonal'in 5. Kongresi'nde delegedir, aşırı goşist muhalefeti yönetir, 1926'da ihraç edilir. Amerika'ya göç eder ve yerleşir.)

KUN, Béla (1886-1939)

İşçi, 1902'de sosyal demokrat, gazeteci ve sonra idari işlerden sorumlu daimi üyedir. Rusya'da savaş tutuklusudur, 1917'de Bolşevik partiye katılır ve 1918'in sonunda Macaristan Komünist Partisi'ni kurar, birkaç ay sonra 1919'da geçici Macaristan Konseyler Cumhuriyeti'ni yönetir. Moskova'ya sığınır, Kızıl Ordu'nun siyasi komiseridir. 1920-1921'de goşist akıma ve *Kommunismus*'a esin verendir. 1921'de küçük büroya girer ve genel anlamda sorumluluğunu yükledikleri Mart Eylemi'nin arifesinde Almanya'ya ulaşır.

(Uluslar arası örgütün memurudur, 1937'de tutuklanır ve yargısız ihraç edilir. 1956'da itibarı iade edilir.)

KUUSINEN, Otto (1881-1964)

Sosyal-demokrat öğrenci, 1905'te felsefe profesörüdür, devrime katılır. Finlandiya Sosyal Demokrat Partisi'nde vekil ve merkezin yöneticisidir. 1918'de geçici hükümetin üyesidir, devrimin bozgunundan sonra komünizme katılır ve Finlandiya Komünist Partisi'ni kurar. 1921'den başlayarak Komünist Enternasyonal yürütmesinin sekreteridir.

(1939'a kadar Komünist Enternasyonal'in, sonra Rus Komünist Partisi'nin memurudur. Destalinizasyona katılır.)

LANGE, Paul (1880-1951)

İşçi, 1900'de Komünist Parti'dedir, işçi sendikalarının yöneticisidir. Savaş sırasında Spartaküs'ün, 1918'de merkezin üyesidir. 1920'de, sol bağımsızlarla birleşmenin arifesinde sendika politikası konusunda anlaşmazlıkta olduğu K.P.D.'yi terk eder. U.S.P.D.'ye ve 1922'de S.P.D.'ye katılır.

(Levi'yle birlikte sol sosyal demokrat muhalefetin üyesidir, çok silik bir rol oynar; 1946'da S.E.D.'dedir.)

LAUFENBERG, Heinrich (1872-1932)

Renanyalı Katolik bir ailenin oğludur; felsefe doktorudur, Katolik Merkez'den S.P.D.'ye geçer; 1904'ten 1908'e kadar Düsseldorf'ta gazetecidir, sonradan yerleşeceği Hamburg'da işçi hareketinin tarihini yazmayı üstlenir. 1914'te bu kentte sol muhalefeti örgütler. 1918-1919'da Hamburg C.S.O.'nun başkanı, 1918 Aralık ayındaki ilk konseyler kongresinde "birleşik komünistlerin" teşvikçisidir. Birlik yanlısıdır, Heidelberg'te K.P.D.(S)'den atılır, aynı yıl, Wolffheim'le birlikte ulusal-Bolşevik tezleri geliştirdikten sonra ihraç edildiği K.A.P.D.'nin üyesidir. 1920'de Kappçı generallerle temasta olmakla suçlanır.

(Akıbeti bilinmemektedir.)

LEDEBOUR, Georg (1850-1947)

Öğretmen, oyuncu ve sonra gazetecidir. Pankow vekilidir, müdahaleleriyle ünlüdür, savaştan önce radikal, savaş sırasında merkezcidir, Bolşeviklere ve Spartakistlere karşıdır. 1917'de U.S.P.D.'nin, 1918'de onun Berlin örgütünün üyesi, devrimci delegeler çevresinin esinleyicisidir. Ocak 1919'da Devrimci Komite'nin eş başkanıdır, vatana ihanetten suçlanmıştır, komünistler tarafından darbecilikle itham edilir. Komünist Enternasyonal'e katılım konusunda sol bağımsızlarla anlaşmazlığa düşer, 1920'de U.S.P.D.'de kalır ve 1922'de S.P.D.'ye geri döner.

(1933'te İsviçre'ye göçer; savaştan sonra orada ölür.)

LEOW, Willi (1887-1937)

İşçi çocuğu ve kunduracıdır. 1904'te Komünist Parti'dedir, Gençlik Örgütleri'nin örgütleyicilerinden biriyken, savaş sırasında Spartaküs'e katılır. 1918 Mart ayında tutuklanır; devrimle birlikte serbest bırakılır. 1923'ten önce gizli örgütte değişik görevler üstlenir.

(1924'te Kızıl Cephe Mücadelecileri Birliği'nin başkan yardımcısı ve gerçek örgütçüsüdür, 1928'de vekil, 1929'da Merkez Komite'nin üyesidir. 1933'te göç eder, 1934'te S.S.C.B.'dedir, 1937'de tutuklanır ve muhtemelen aynı yıl yargısız infaz edilir.)

LEVI, Paul (Nam-ı diğer Paul Hartstein, Paul Hartlaub) (1883-1930)

Yahudi bir bankacının oğludur. Berlin, Grenoble ve Heidelberg'te hukuk eğitimi almıştır. Frankfurt'ta avukat ve 1906'da S.P.D.'nin üyesidir. 1913'te Rosa Luxemburg'un savunucusu, 1914'ten başlayarak onun etrafındaki küçük grubun üyesidir. 1916'da seferber edilir ve çürüğe çıkartılır, İsviçre'ye yerleşir, önce Radek, sonra Lenin'le ilişki kurar, Zimmerwald solu bürosunun bir parçasıdır. 1917'de sosyal şovenlerle ve merkezcilerle bölünmeden yana karar verir. Lenin'in Almanya yolculuğuna destek verir. Yeniden seferber edilir, sonra yine çürüğe çıkartılır, 1918'de Spartakist yöneticidir. Merkezin üyesi, Rosa Luxemburg'un yakın çalışma arkadaşıdır, Ocak 1919'da Liebknecht'in girişimlerine karşı çıkar ve Mart ayında merkezin başına getirilir. Goşistlere karşı mücadeleye girişir ve Heidelberg bölünmesini örgütler. 1920'de V.K.P.D.'nin başkanıdır, Şubat 1921'de istifa eder ve Mart Eylemi'ni açıkça mahkûm eder. Nisan ayında ihraç edilir; K.A.G.'yi (Komünist İşçi Kolektifi) kurar ve 1922'de U.S.P.D.'ye, sonra S.P.D.'ye katılır. 1923 Ağustos ayında sol sosyal demokrat muhalefetin bir konferansını örgütler.

(Ölünceye kadar vekil, "yeni solun", *Sozialistische Politik und Wirtschaft*'ın ve *Der Klassenkampf*'ın teşvikçisidir. Nöbet geçirir ve kendini camdan aşağı atarak intihar eder.)

LEVIEN, Max (1885-1937)

Moskova doğumlu Yahudi bir tüccarın oğludur. Rusya'da bir Alman okulunda, sonra Almanya'da üniversitede eğitim almıştır. 1905'te Rusya'da Sol Devrimci Sosyalist Parti'de mücadele eder. Göç edip eğitimine İsviçre'de devam eder orada Bolşeviklerle ilişki kurar ama politik eylemi bırakır. Vatandaşlığını aldığı Almanya'da eğitimini tamamlar. 1914'ten 1918'e kadar seferber edilir, 1918-1919'da Münih'te Spartakist yönetici, Münih Askerler Konseyi'nin Başkanıdır. Konseyler cumhuriyetinin yöneticilerinden biridir. 1922'de önce Viyana'ya, sonra Komünist Enternasyonal aygıtında çalıştığı S.S.C.B.'ye kaçar.

(1924'ten başlayarak Moskova'da Alman solunun "koruyucusu" ve Maslow'a bağlıdır. Büyük temizlik sırasında infaz edilir.)

LÉVINÉ, Eugen (1883-1919)

Yahudi bir tüccarın oğludur, St. Petersburg doğumludur. Orta ve 1897'den sonra Almanya'da yüksek öğrenim görür. Sosyalist devrimci olarak 1905 devrimine katılır. Önce 1906'da, sonra 1908'de tutuklanır, çok sert muamele görür. Eğitimine Almanya'da devam eder ve S.P.D.'ye katılır. 1914'ten 1916'ya kadar seferber edilir, U.S.P.D.'ye katılır ve Rus *Rosta* ajansında çalışır. Spartaküs'ün üyesi, Renanya'da örgütçü, konseyler kongresinde delegedir. Komünist Enternasyonal Kongresi'ne gönderilir, Rusya'ya destek olmayı başaramaz, Bavyera'da K.P.D.(S)'yi

ve anarşist goşistlerin temizlenmesini yeniden örgütlemekle görevlendirilir. II. Münih Konseyler Cumhuriyeti'nin yöneticisidir, ölüme mahkûm edilir ve kurşuna dizilir.

LIEBERASCH, Arthur (1881-1966)

İşçi çocuğu ve çilingirdir. 1899'da sendikalı, 1906'da partide, 1918'de U.S.P.D.'dedir, aynı yıl Leipzig grevinin, Kasım ayında işçi konseyinin yöneticisidir. Sol bağımsızdır, 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1923'te Brandler taraftarıdır.

(Sağın sacayağıdır, 1929'da ihraç edilir, K.P.O.'nun eş kurucusudur, 1933'te İsviçre'ye göç eder. Leipzig'e geri döner, 1947'de S.E.D.'e katılır, 1951'de atılır, tekrar kabul edilir ve Stalin'in ölümünden sonra itibarı geri iade edilir.)

LIEBKNECHT, Karl (1871-1919)

Wilhelm Liebknecht'in oğlu, Komünist Parti'nin kurucusudur. 1906'da Berlin'de avukatlık yapar. 1900'dan başlayarak partinin üyesi, Sosyalist Gençlik Örgütleri'nin yöneticisidir, anti militarist faaliyetleri yüzünden itham edilir. 1912'de Reichstag'ta vekildir, Ağustos 1914'te parti disiplinine meydan okuyarak savaş kredilerini karşı oy kullanır. Ardından savaşa karşı devrimci muhalefetin sözcüsü olur. Seferber edilir, 1 Mayıs 1916'da savaş karşıtı gösteriyi örgütler, dört yıl ağır hapis cezası alır. Ekim ayında bağışlanır, ayaklanma hazırlıklarına katılır. Önce Spartaküs'ün, sonra kuruluşunda K.P.D.(S)'nin yöneticisidir, Ocak ayaklanmasına esin verenlerden biridir. Tutuklanır ve gardiyanları tarafından öldürülür.

LINDAU, Rudolf (1888-1977)

Saraççı çocuğu, nakliye işçisidir. 1907'de partidedir. Savaş sırasında Hamburglu sol radikallerin yöneticisidir. K.A.P.D.'nin bölünmesi sırasında K.A.P.D. (S)'de kalır. 1921'de Wasserkante bölge sekreteridir. Ilımlı solun üyesidir, 1923'te merkeze seçilir, örgüt kısmında çalışır.

(1924'te merkezin grubuna katılır; gazeteci ve tarihçidir; 1933'ten 1945'e kadar Moskova'dadır; 1946'da Berlin'de parti okulunun yöneticisidir, 1950'de işten çıkarılır; tarihsel çalışmaların yazarıdır.)

LUXEMBERG, Rosa (1871-1919)

Polonya'da yoksul bir Yahudi ailesinin çocuğu olarak doğar. 1888'de Zürih'e göç eder, Jogiches'le karşılaşır ve onunla birlikte Polonya Sosyal Demokrasi Partisi'ni kurar. 1893'te, beyaz evlilik yoluyla vatandaşlığına geçtiği Almanya'ya yerleşir. Revizyonistlerle ihtilaf halindedir. 1905 devrimi esnasında Polonya'ya geri döner, tutuklanır ve ardından kefaletle serbest bırakılır. Berlin'de 1917'den itibaren partinin merkez okulunda

öğretmendir. 1912'de Kautsky ve Alman parti merkeziyle bağlarını koparır. 1914 Ağustos ayıyla birlikte sosyal şovenizme karşı direnişi örgütler ve *Internationale* grubunu kurar. İki kez hapse atılır, devrimle birlikte serbest bırakılır, U.S.P.D. saflarında beyni olduğu Spartaküs grubunu ayakta tutmaya çalışır. *Die Rote Fahne*'yi yönetir. Merkezin üyesi, Ocak ayaklanmasına karşıdır, tutuklanır ve Liebknecht'le aynı şartlarda öldürülür.

MALZAHN, Heinrich (1884-1957)

İşçi çocuğu ve oto tamircisidir. 1906'da Komünist Parti'de, metal işçileri sendikasının sol muhalefetindedir. Devrimci delegeler çevresinin üyesidir. 1917'de U.S.P.D.'dedir, 1918 Kasım ayında konseylerin yürütmesinin, 1918 Ocak ayında grevcilerin eylem komitesinin, 1919 Ocak ayında ise devrimci komitenin üyesidir, sonra Berlin Fabrika Konseyler Komitesi'nin başkanı olur. 1920'de bağımsız vekil, solun liderlerinden biridir. 1920'de V.K.P.D.'de ve sendika komisyonundadır. Mart Eylemi'nin karşısındadır ama Ruhr Bölgesi'ndeki grevi örgütler. Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde Paul Levi'yi savunur. Brass ve Friesland'la birlikte sağ muhalefeti örgütler, Ocak 1922'de ihraç edilir, U.S.P.D.'ye ve ardından S.P.D.'ye geri döner.

(Daha sonra önemsiz politik görevler üstlenir; 1940'tan 1945'e kadar Nazilerin elindedir.)

MARCHLEWSKI, Julian (Nam-ı diğer Karski, Johannes Kämpfer (1866-1925)

Polonya doğumludur, ortaokul eğitimi almıştır sonra boya işçisi olur. 1888'den başlayarak yeraltı militanıdır, göç eder, eğitimine devam eder, Rosa Luxemburg'la birlikte Polonya Sosyal Demokrasi Partisi'ni kuruluşuna katılır ve 1893'te yerleşeceği Almanya'da onunla temas halinde olmaya devam eder. Küçük Spartakist grubun üyesidir, 1916'dan 1918'e kadar hapis yatar, Sovyet Hükümeti'nin talebi üzerine Rus vatandaşı olarak serbest bırakılır, 1919 Şubat ayında geri döner ve Ruhr Bölgesi'nde dokuzlar komisyonunu önerir. Kaçar, önce Rusya'ya, sonra Komünist Parti'nin yöneticilerinden biri olduğu Polonya'ya ger döner. 1921'de K.P.D.'de yönetici bir konumu sürdürme teklifini reddeder. Uluslararası işçi desteğinin yöneticisi olarak Moskova'ya yerleşir.

MASLOW, Arkadi (Nam-diğer Isaac Tchéréminski) (1893-1941)

1899'da Almanya'ya yerleşen zengin bir Rus Yahudi ailesinin üyesi, Elisabetgrad doğumludur. Epey derleme, parlak bir eğitimden geçmiştir: doğal bilimler, müzik, Einstein'ın eğitmenliğinde fizik. 1914'te işçi hareketiyle hiçbir ilişkisi yoktur. Yabancı mahkûm olarak tutuklanmış, Rus hapishanelerinde çalışmaya gönüllü olmuştur, sonra Alman

ordusunda tercüman olarak görev yapar. 1919'da eğitimini Berlin'de sürdürür, Levi ve onu komünizme kazandıran Ruth Fischer'le tanışır, Maslow müstear ismiyle K.P.D.'de mücadele eder; 1920 Kasım ayında "Rus kısmının" temsilcisi olarak merkez komiteye seçilir, zaten solun liderlerinden biridir. Levi'ye karşı saldırıların ilk sırasında, Mart Eylemi'nden ve saldırı teorisinden yana, Lenin'in nafile onu Rusya'ya göndermeyi önerdiği Moskova uzlaşmasının karşısındadır. 1922'de tutuklanır, Rus ajanı olduğunu ilan eder, bu durum partiyle arasında sorunlar yaşamasına neden olur ve sekiz ay hapis cezası alır. Leipzig kongresinde solun sözcüsüdür, merkez komiteye seçilir. Ayaklanmanın hazırlıkları için Eylül ayında Moskova'ya çağrılır, bir soruşturma komisyonu tarafından orada tutulur.

(Stalin'in başkanlık ettiği bir komisyon tarafından aklanır, Ocak 1924'te Almanya'ya geri döner; Nisan ayında Politbüro üyesi ve Ruth Fischer'le birlikte K.P.D.'nin yöneticisidir. 1925 Mayıs ayında tutuklanır, ancak Temmuz 1926'da serbest bırakılacaktır. Bu arada kızıl sendika oluşumuna karşı ve başkanlık seçimlerinin ikinci turunda komünist adayın çekilmesinden yana tavır almıştır. Eylül 1925'te yürütmenin saldırısına uğrar, 1926 Ağustos ayında ihraç edilir. Leninbund'un eş kurucusu ve yöneticisidir. 1933'ten 1940'a kadar Ruth Fischer'le birlikte Paris'e göç eder. A.B.D.'ye girmesine izin verilmediği için Küba'ya yerleşir ve bir araba tarafından orada öldürülür. Ruth Fischer ölümünü, Stalin'in katillerinin eylemi olarak nitelendirir.)

MASLOWSKI, Peter (1893-1983)

Terzide çalışır, 1917'de U.S.P.D.'dedir, 1918'de Kızıl Askerleri Birliği'nin üyesi, 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1923'te, Köln'de Orta Renanya bölgesinin sekreteri, ılımlı solun yöneticisidir.

(1924'te merkeze katılır, aktif gazeteci, iki kez vekildir, pek çok defa mahkûm edilir; 1933'te göç eder, dostu Münzenberg'in ihraç edilmesinden sonra K.P.D.'yle ilişkisini koparır. Savaş sırasında Fransa'da (Grenoble) gizlenir, Troçkistlerle temas kurar. 1945'te Almanya'ya geri döner ve S.P.D.'ye katılır.)

MEHRING, Franz (1846-1919)

Bir burjuva ailesinin çocuğu, liberal yazar ve gazetecidir, anti sosyalist zulümler zamanında komünist partiye katılır. Tarih ve edebi eleştiri eserlerinin yazarıdır. Uzun süre *Leipziger Volkszeitung*'un yazı işleri sorumlusu ve *Die Neue Zeit*'in yazarıdır. Rosa Luxemburg'a bağlıdır, Kautsky'den kopmasında ona eşlik eder. 1919'da küçük enternasyonalist çekirdeğin üyesi ve Spartakisttir, 1917'den başlayarak Bolşeviklere sempati gösterir. Hastalanır, üyesi olduğu K.P.D.(S)'nin kuruluşuna

katılamaz. Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un çok etkilenir ve birkaç hafta sonra ölür.

MELCHER, Erich (1892-1944)

İşçi çocuğu ve kalıpçıdır. 1910'da partidedir, 1912'den 1917'ye kadar seferber edilir, daha sonra Stuttgart'ta Daimler fabrikasında çalışır, Spartaküs'e ve U.S.P.D.'ye katılır. Württemberg'de K.P.D.(S)'nin eş kurucusu, 1919'da Stuttgart'ta metal işleri sendikasının ilk başkanı, Ocak 1921'de *Açık Mektup*'un esin vericisidir, Mayıs ayında sendikadan ihraç edilir. Kısa bir süre Moskova'da kalır, sonra merkezin sendika bölümünde metal işleri sendikasının büro şefi olur. 1923 ilkbaharında Berlin-Brandenburg bölgesinde sendika meselelerinden sorumlu sekreterdir. Ayaklanma hazırlığı çerçevesinde "güvenlik" bölümünü yönetir.

(Sağcı olduğu gerekçesiyle görevden uzaklaştırılır, 1924 Temmuz ayından 1926 Ağustos ayına kadar hapsedilir. Dresden'de yöneticidir, 1928'de sağcı olduğu gerekçesiyle ihraç edilir. K.P.O.'da ve sonra S.A.P.'dedir. Hitler idaresinde gizlenerek çalışır. 1934'ten 1936'nın sonuna kadar hapis yatar, Ağustos 1937'de tekrar tutuklanır, Buchenwald Toplama Kampı'na götürülür, partinin gizli yönetimi orada ona "hain" muamelesi yapar: bir "nakil sırasında" ölür.

MERGES, August (1870-1933)

İşçi çocuğu ve terzidir. 1890'a doğru Komünist Parti'dedir, değişik sorumluluklar üstlenir. Thalheimer'e bağlıdır, Brunswick'te Spartaküs grubunun üyesidir, orada Kasım 1918'de işçi konseyine, ardından Brunswick sosyalist cumhuriyetine başkanlık eder; devrimci hareketin ezilmesinden sonra, Moskova'da Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi'nde temsil ettiği K.A.P.D.'ye katılır; 1921 yılına kadar K.A.P.D.'nin azınlığındadır, sonra K.P.D.'ye katılır.

(1933'te S.S.'ler tarafından katledilir.)

MEYER, Ernst (1887-1930)

Bir makinistin oğludur. Yüksek öğrenim görmüştür. Sıkı bir din eğitiminden de geçer, sosyalistlerle ihtilaf halindedir ve sonunda 1908'de partiye katılır. 1910'da tezini savunur, istatikçi olarak çalışmaya başlar. 1913 yılının başında *Vorwärts*'ta gazeteci, sanat ve edebiyat yazılarından sorumludur. Rosa Luxemburg'un dostu, 1914 Ağustos ayından başlayarak muhaliftir. Verem hastalığı yüzünden seferber edilmez, başından pek çok tutuklama geçse de savaş sırasında Spartaküs'ün sacayaklarından biri olacaktır. 1918'de merkezdedir, kuruluşunda K.P.D.(S)'nin merkezine de seçilir. Levi'yle birlikte Komünist Parti'nin belli başlı yöneticilerinden biri, *Die Rote Fahne*'nin yazı işleri sorumlusu, daha sonra 1921'de Politbüro sekreteri ve Komünist Parti sekreteridir. Sola karşı düşmanca

bir tavır alır ama oportünist tavırları yüzünden yürütmede eleştirilir, 1922 Ağustos ayında geri döndüğünde yerini Brandler'e bırakır. 1923'te yeniden merkeze seçilmez. Ayaklanmanın hazırlığı esnasında Güney *Oberbezirk*'in sekreteridir.

(1924'te merkezin, sonra "arabulucuların" yöneticisidir. 1929'da Komünist Enternasyonal'in aşırı-sol çizgisinin karşısında olduğunu ifade eder, 1930 yılının başında ölür.)

MÖLLER, Werner (Nam-diğer Nauffacher) (1888-1919)

İşçi çocuğu, kalay ustasıdır, çok genç yaşında Komünist Parti'dedir, yazar olur. 1914'te Borchardt'ın Berlin grubundadır, I.S.D.'nin yöneticilerinden biridir. 1915'te dokuz ay hapis yatar, Berlin'de I.S.D. yöneticisidir, *Arbeiterpolitik*'le birlikte çalışır. I.K.D. yöneticisi ve Berlin goşistlerinin yöneticilerinden biridir. İşgali yönetir ve Ocak 1919'da *Vorwärts* binasının savunusunu üstlenir; Freikorps askerleri tarafından öldürülür.

MÜLLER, Richard (1890-?)

İşçi çocuğu, tornacıdır. 1914'te Berlin'de metal işçileri sendikasında tornacılar kolunun sorumlusu, savaşa muhalefetin yöneticisi, devrimci delegeler ağının örgütleyicisidir, 1916 Haziran, 1917 Nisan ve 1918 Ocak grevlerini yönetir. Seferber edilir, 1918 Kasım ayında konseyler yürütmesinin başkanıdır, Ulusal Meclis'in toplanmasına karşı mücadele eder. Delegelerin K.P.D.(S)'ye girmesinin karşısındadır, Ocak ayaklanmasına götüren girişimlere karşı çıkar. 1919 Mart ayında Berlin'deki grevi yönetir. Sendikalarda ve U.S.P.D.'de sol muhalefetin lideridir. 1920'de V.K.P.D.'dedir, 1921'de Levi'yi destekler, istifa eder ve bütün politik faaliyeti bırakır.

(Akıbeti bilinmemektedir.)

MÜNZENBERG, Willi (1887-1940)

Bir han sahibinin oğlu, dokuz yaşında mevsimlik işçidir. 1906'da Gençlik Örgütü'nde, 1910'dan başlayarak, Sosyalist Gençlik Örgütü'nü yönettiği İsviçre'dedir, sonra Bolşeviklerle ilişki kurar ve Sosyalist Gençlik Enternasyonali'nin yönetimini yeniden örgütler. Pek çok defa hapse atılır, 1918'de İsviçre'den sınır dışı edilir. Kasım ayından itibaren U.S.P.D.'nin ve Stuttgart'ta Spartaküs'ün üyesidir, Aralık ayında Berlin'de (sol) Sosyalist Gençlik Örgütü'nün ulusal konferansını örgütler. İlk konseyler kongresinde delegedir. Kuruluşundan itibaren K.P.D.(S) üyesidir, 1919'da beş ay tutuklu kalır, Heidelberg Kongresi'nde Levi ile goşistler arasındaki tampon grubu yönetir. 1921'e kadar Komünist Gençlik Enternasyonali'nin sekreteri ve sıklıkla yürütmeyle çatışma halindedir. 1921'de Uluslararası İşçi Desteği'ni örgütlemeyi üstlenir.

(Enternasyonal hesabına bir iş ağının, "Münzenberg İşbirliğinin" kurucusu, 1924'ten 1933'e kadar vekildir, Fransa'ya göç eder ve davet edildiği S.S.C.B.'ye gitmeyi reddeder: 1938'de K.P.D.'den ihraç edilir. 1940'ta hapse atılır, Fransız ordusunun dağılması esnasında serbest bırakılır, Saint-Marcellin yakınlarında katledilir.)

NEUBAUER, Theodor (Nam-ı diğer Lorenz) (1890-1945)

Ulusalcı bir memurun oğludur. Yüksek öğrenim görmüştür: 1913'te doktora yapar, Ulusal-Liberal Parti'de faaliyetlerde bulunur. 1914'te gönüllü asker, 1915'te teğmendir, 1917'de gizlenir. "Alman Vatan Partisi'nin" üyesidir, 1918'de öğretmen olduğu sırada demokrat partiye katılır. Çabucak sola, 1919 yazının sonunda U.S.P.D.'ye ve bir sonraki yıl K.P.D.'ye evrilir. Hep öğretmen olarak kalır. 1923 Ekim ayında Frölich Hükümeti'nde komünist bakandır.

(Yeraltı faaliyetlerinde bulunur, 1927'ye kadar solda mücadele eder; gazeteci ve 1928'den sonra vekildir, dış politika uzamanıdır, sık sık Moskova'da kalır. 1933'te tutuklanır, 1939'da salıverilir, gizli bir grup örgütler. 1944'te tekrar tutuklanır, ölüme mahkûm edilir ve infazı 1945'te gerçekleşir.)

NEUMANN, Heinz (1902-1937)

Bir burjuva ailesinin oğludur, asidir, on beş yıl özel bir kurumda tutulur. Ortaokulun ardından felsefe eğitimi alır. 1918'de Gençlik Örgütü'ne, 1920'de K.P.D.'ye katılır: Friesland tarafından işe alınır, Thalheimer tarafından yetiştirilir. Komünist Parti basın bürosunda ve *Inprekorr*'da çalışır, 1922'den başlayarak *Die Rote Fahne*'dedir. Altı ay hapis cezasına çarptırılır, Rusça öğrenir, bu durum aynı yıl kendisine, Stalin'le kişisel ilişkiler kuracak ilk Alman yönetici olma fırsatı sağlayacaktır. 1923'te sol muhalefetin üyesidir, Nisan'da onunla kopar, ayaklanma hazırlığı sırasında M-Apparat'ta (Askeri Yapılanma) ve Z-Apparat'ta (İstihbarat) önemli görevler alır.

(Mecklemburg bölge sekreteridir; tutuklanır ve firar eder. 1925'te Moskova'da K.P.D.'nin temsilcisidir, Alman yönetiminden Zinovyev'in kayırdıklarını ayırmaya katıda bulunur. 1927'de görevle Çin'e gider, Lominadzé'yle birlikte Canton Komünü'nü örgütler. 1928'de Wittorf Olayı'nda Thaelmann'ı destekleyecek nadir yöneticilerden biridir, *Die Rote Fahne*'nin yazı işleri sorumlusu ve Komünist Parti'nin belli başlı yöneticilerinden biri olur. O ana dek K.P.D.2de Stalin'in sözcüsüdür, 1932'de onun politikasına karşı çıkar, bütün sorumluluklarını yitirir ve İspanya'ya gönderilir. 1934'te, bir özeleştiride fraksiyonel faaliyetlerini kabul eder; İsviçre'de tutuklanır, S.S.C.B.'ye sürülür, Nisan 1937'de tutuklanır ve yargısız infaz edilir.)

NEUMANN, Paul (1888-?)

İşçi çocuğu, maden işçisidir. Genç yaşında Komünist Parti, 1916'da devrimci delegeler çevresi, 1917'de U.S.P.D., 1919 Ocak ayında devrimci komitenin üyesidir. Metal işçileri sendikasında sol muhalefetin teşvikçisi, sol bağımsız, 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1921 Mart ayında merkez komite tarafından alınan kararlara karşı çıkar ve Levi'yi destekler. Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde "sağdan" delegedir. Brass'la birlikte sağ muhalefetin teşvikçisi, merkezin sendika bölümünde çalışma arkadaşıdır, Friesland'ı destekler, Ocak 1922'de ihraç edilir. 1922'de tekrar U.S.P.D.'ye, sonra S.P.D.'ye döner.

(Sonraki faaliyeti ve akıbeti bilinmemektedir)

NIEDERKIRCHNER, Michaël (1882-1949)

Macaristan'da doğmuş bir taş ustasının çocuğudur. Su tesisatçısıdır, 1903'te Macar Komünist Partisi'nde, 1905'te Berlin'de Alman Komünist Partisi'ndedir. 1917'de U.S.P.D.'de, 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1921'den itibaren Berlin su tesisatçıları sendikasının sekreteridir. Levi'yi destekler ve 1921'de K.A.G.'nin mahkûm edilmesine karşı çıkar. 1923'te partide sağın sacayaklarından biridir.

(Tanınmış bir sendika yöneticisi olarak kalır, 1927'de ve 1929'da merkez komitenin üyesidir. 1933'te tutuklanır, yabancı olduğu için sınır dışı edilir. 1945'te geri döneceği S.S.C.B.'ye gider ve pek çok önemli görev üstlenir.)

OSTERLOH, Hermann (1886-1961)

İşçi çocuğu ve çilingirdir, 1908'de Komünist Parti'dedir. 1914'te seferber edilir, Rusya'da tutsaktır, 1917'de Bolşevik Parti'ye katılır. Tutuklanır ve 1918 Aralık ayında Alman sınırına geri gönderilir, ancak 1919'da geri döner, köylü meselelerinden sorumlu sekreter olarak Bremen'de mücadele eder.

(İdari işlerden sorumlu olarak değişik görevler üstlenir, 1928'de sağcı olduğu için ihraç edilir, 1930'da S.P.D'ye katılır ve fabrikada çalışır; 1934'te sekiz yıl kampta çalışma cezası alır. Savaştan sonra Bremen'de S.P.D.'nin yöneticisidir.)

PANNEKOEK, Anton (Nam-ı diğer Harper, Horner) (1873-1960)

Hollandalıdır, astronomi yüksek öğrenimi görmüştür, 1902'de Komünist Parti'dedir, 1905'ten başlayarak sol kanadı inşa eder ve *Tribune* grubunu yönetir; 1909'da ihraç edilir, sol S.D.P. Partisi'ni kurar. 1905'ten itibaren Almanya'ya yerleşir, uzun yıllar pek çok militan yetiştirdiği Bremen'de kalır. Kautsky ile savaştan önce ihtilaf halindedir. 1914'te Hollanda'ya geri döner, Zimmerwald solunun üyesi, 1918'de Hollanda Komünist Partisi'nin eş kurucusudur, Almanya'da I.K.D.'yi (Uluslararası

Almanya Komünistleri) destekler, sonra Alman goşizminin teorisyeni olur. 1920'de K.A.P.D. programının esin vericisi ve bu partinin teorisyenidir.

(K.A.P.D.'nin krizlerinden sonra bilimsel faaliyetlerini sürdürür ve yetkin çalışmalar yayımlar: Hollanda'da ve diğer bazı ülkelerde konseyler komünistleri grubunun faaliyetine esin vermeye devam eder.)

PETERS, Bruno (1884-1960)

İşçi çocuğu, kalıpçıdır. Savaştan önce Komünist Parti'dedir, 1916'da Charlottenburg çevresinin sekreteri, Spartaküs grubunun ve devrimci delegeler çevresinin üyesidir. 1917'de U.S.P.D.'dedir, Nisan ayında Berlin D.M.W. fabrikasındaki grevi yönetir. 1918 Ocak ayında tutuklanır, devrimle birlikte serbest bırakılır, Frankfurt (Oder) İşçi Konseyi'nin başkanıdır. Kuruluşunda K.P.D.(S)'nin, izleyen yıllarda denetim komisyonunun üyesidir.

(1946'da S.E.D.'dedir ve uzun zamandır önemsiz görevler üstlenir.)

PFEIFFER, Hans (1895-1968)

İşçi çocuğu, kalıpçıdır. 1913'te Komünist Parti'dedir, İsviçre'de anarşist olmuştur, 1914'ten önce sosyal demokrasiye döner. Savaş sırasında çürüğe çıkartılmıştır, Berlin'de Münzenberg'in çevresinde genç gruplarla temas halinde mücadele eder, Spartakistlere katılır. 1917'de U.S.P.D.'de, kuruluşundan başlayarak K.P.D.'dedir. Örgütün uzmanıdır: 1919'dan itibaren Berlin-Brandenburg bölge sekreteridir. Ocak 1923'te merkeze seçilir, Nisan ayında soldan ayrılır.

(1924-1925'te bir yıl hapis yatar; sola karşı koyar ve Berlin, Moskova ve Prag'da örgüt sorumlulukları üstlenir. 1933'te tutuklanır, 1934'te üç yıl hapse mahkûm edilir. Fabrikaya geri döner. K.P.D.'nin, savaştan sonra ise S.E.D.'nin belirsiz üyesidir.)

PFEMFERT, Franz (1897-1954)

Yazar ve *Aktion*'un yayımcısıdır, 1914'ten önce S.P.D. solunu eleştirir, savaş sırasında ekspresyonist edebiyatın önde gelenlerindendir, 1915'te bir "anti nasyonal sosyalist parti" kurar. Kuruluşunda K.P.D.(S)'ye katılır, *Aktion*'u goşist akımın hizmetine sunar, 1920 Nisan ayında K.A.P.D.'ye katılır ve "birlikleri" savunur. 1921'in başında K.A.P.D.'den ihraç edilir, sol işçi partilerinin bir eleştirisine devam eder.

(1923'ten sonra bir "2 No'lu Spartakis Birliğini" kurmaya girişir; kişisel olarak Troçki'ye bağlıdır, uluslararası sol muhalefetin savunduğu tezlere yaklaşır. 1933'te Prag yakınlarına, sonra Paris'e ve 1940'ta New York'a göç eder ve 1941'de fotoğrafçı olduğu Meksika'ya yerleşir ve orada ölür.)

PIECK, Wilhelm (1876-1960)

Vasıfsız işçidir, marangozluk yapar. 1894'te sendikalıdır, 1895'te Komünist Parti'dedir, 1906'ya kadar Bremen'de marangoz olarak çalışır, 1906'dan 1910'a kadar yerel parti aygıtındadır. 1910'da eğitim sorumlusu olarak Berlin'dedir, Ebert'le çalışır ama partinin solunda yer alır. 1914'te *International* grubunun üyesidir, Mayıs 1915'te tutuklanır, Ekim ayında seferber edilir, Ağustos 1919'da bir buçuk yıl hapis cezasına boyun eğmeyi reddettiği için mahkûm olur; firar eder ve Ocak 1918'de Hollanda'ya geçer. Kasımda geri döner ve Liebknecht'le birlikte devrimci delegeler çevresine seçilir. Spartaküs'ün ve ardından K.P.D.(S)'nin merkezine seçilir. Ocak ayında Liebknecht'in yardımcısıdır, onunla aynı anda tutuklanır, hemen sonra serbest bırakılır, 1919 Temmuzundan Kasım ayına kadar tekrar tutuklanır: ilk tutuklanması kendisine yapılan oldukça tutarsız suçlamalara neden olmuştur. 1921'de sadık muhalefet ilanının yaratıcılarından biridir, Ruhr bölgesinde merkezin vekaleti konusunda bir uzlaşma elde etmeye çalışır. Sağcıdır, özellikle 1921'de temsilcisi olduğu yürütmenin güvenilir adamı Brandler'i destekler.

(1924'te merkeze katılır, İşçi Desteğini, sonra 1926'da Berlin bölgesini yönetir; özeleştirisini yapar ve 1929'da Stalin'e boyun eğer, 1928'den başlayarak Komünist Enternasyonal yürütmesinin, 1931'den itibaren sekreterliğin ve başkanlık heyetinin üyesidir, uzun yıllar Balkanlar için Komünist Enternasyonal'in sekreteridir. 1933'den 1938'e kadar Paris'tedir. 1938'de Moskova'dadır, savaş sırasında Özgür Almanya Komitesi'nde çalışacaktır. 1945'te K.P.D.'nin başkanı olarak geri döner, 1946'da S.E.D.'in, 1949'da kuruluşundan ölümüne kadar Demokratik Almanya"nın başkanıdır.)

PLATTNER, Karl (1893-1933)

İşçi çocuğu ve dizgicidir. Savaştan önce Gençlik Örgütü'nde, 1914'te partidedir. Savaş sırasında Gençlik Örgütü'nün örgütçüsüdür, Liebknecht eyleminin bir dayanışma bildirisi yüzünden bir buçuk yıl hapse mahkûm olur. 1918'de Dresden'de I.K.D. kurucusu, Dresden İşçi ve Askerler Konseyi'nin üyesidir, oradan istifa eder. Kuruluşunda K.P.D.(S)'nin üyesi, goşist kanadının aktivistidir. 1919'da Bremen Konseyler Cumhuriyeti'nde, 1920'de Ruhr Bölgesi'nde Kappçılara karşı mücadelede önemli görevler üstlenir; kuruluşunda K.A.P.D.'nin üyesi, onun mücadele örgütünün lideridir, partisini finanse etmek için "kamulaştırmalar" örgütler; Mart 1921 mücadelelerinde önemli roller üstlenir; şehir gerillalarının örgütçüsüdür, 1921'de tutuklanır, 1923'te on yıl ağır hapis cezasına mahkûm olur.

(1928'de bağışlanır, yeniden K.P.D.'ye katılır. H. Weber'e göre Buchenwald Toplama Kampı'nda ölür; M. Bock'a görcyse Çek-Slovak sınırını geçmeye çalışırken öldürülür.)

POGANY, Josef (Nam-ı diğer Pepper) (1886-1937)

Sosyal demokrat gazetecidir; Macaristan Komünist Partisi'ne katılır ve 1919'da Budapeşte Askerler Konseyi'ne başkanlık eder. Bozgundan sonra Moskova'ya sığınır, yürütmeyle birlikte çalışır, 1921'de Berlin'de Béla Kun'a eşlik eder ve Gençlik Örgütü'ndeki "sağcı" akıma karşı mücadele eder.

(Almanya'da hiçbir görev üstlenmez; Pepper adını kullanarak Amerikan Komünist Partisi'ni örgütler. Tutuklanır ve büyük Stalin temizliği sırasında ortadan kaldırılır.)

POHL, Käthe (Nam-diğer Katarina ya da Lydia Rabinovitch) (1892-?)

1892'de Petersburg'ta doğmuştur. Guralski-Kleine'in hayat arkadaşıdır, bir müstear isimle Almanya'da mücadele eder. 1921'de Politbüro sekreteridir, *Inprekorr*'la birlikte çalışır. 1923'te Ruhr Bölgesi'nde görevlendirilir.

(Käthe Pohl 1924'te merkeze katılır, bütün politik faaliyetini sona erdirmiş görünür; izi kaybolur gider.)

RADEK, Karl (Nam-ı diğer Karl Bernardovitch Sobelsohn, Parabellum, Arnold Struthahn, Paul Bremer, Max) (1885-1940)

Avusturyalı Galiçya Yahudisi bir aileden gelmiş, Polonya'da, Viyana'da ve İsviçre'de eğitim almıştır. On sekiz yıl yeraltı hareketinde mücadele eder, 1904'te Jogiches'le karşılaşır, 1905 devriminde önemli bir rol üstlenir. 1906'da tutuklanır, firar eder, 1908'de Almanya'ya ulaşır, Leipzig'te ve sonra Bremen'de parti basınında yazılar yazar ve kendini Kautsky ile olan polemiğiyle tanıtır. Rosa Luxemburg ve Jogiches'in kışkırtmasıyla 1912'de Polonya Komünist Partisi'nden atılır, epey gürültü koparan bir "olayın" ardından 1913'te S.P.D.'dedir. 1914'te İsviçre'ye göç eder, Zimmerwald ve Kienthal konferanslarına katılır, *Arbeiterpolitik*'le birlikte çalışır ve Zimmerwald solunun oluşmasında önemli bir rol oynar: Lenin'e yakındır ama ulusal mesele konusunda onunla görüş ayrılığı yaşar. Onunla İsviçre Komünist Partisi'ndedir, Stockholm'da, Almanya'da devrimci propagandadan sorumlu bir Merkez Komite bürosu örgütler. 1918 Ekim ayında Petrograd'dadır, Dış İşleri'nde danışmandır, Brest-Litovsk tartışmalarına katılır, savaş tutsaklarına ve Alman birliklerine yönelik Bolşevik propaganda örgütler. Aralık 1919'da gizli görevle Berlin'dedir, kararı hızlandırmaya yardımcı olduğu, K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresine katılır. 1919 Ocak ayında Liebknecht'in girişimlerine nafile karşı çıkar. Şubat ayında tutuklanır, birkaç ay sonra ayrıcalıklı muameleden faydalanır. Yıl sonunda serbest bırakılır, Komünist Enternasyonal yürütmesinin sekreteri olur, K.A.P.D. olayında kendi partisine karşı Levi ve K.P.D.'yi desteklemiş olduğu için bu görevden uzaklaştırılır. 1921 Ocak ayında *Açık Mektup*'un Levi'yle birlikte eş yazarıdır, daha sonra Levi'ye

karşı mücadeleye girişir ve 3. Kongreye kadar, o güne dek karşısında durduğu Alman soluna destek verir. Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'yle birlikte K.P.D.'nin akıl hocası, en önemli siyasi yöneticisi ve aynı zamanda Alman liderler çevresine girmiş resmi Sovyet diplomatıdır. Ekim 1923'de Brandler'in geri çekilme kararını destekler.

(Rusya'da sol muhalefet lehine tavır almasının ardından, 1923 bozgunu yüzünden günah keçisi ilan edilir. Moskova'da Doğu Halkları Üniversitesi'nin Rektörü, 1926-1927'de, birleşmiş muhalefetin önemli üyesidir, ihraç ve sınır dışı edilir, 1929'da teslim olur, gazeteci, 1937'de ikinci Moskova duruşmasında sanık-suçlayandır, sadece küçük bir hapis cezası alır ve toplama kampında ölür.)

RAKOSİ, Matyas (1892-1971)

Zengin bir Yahudi ailesinin çocuğudur. Önce Budapeşte'de, sonra Almanya ve İngiltere'de eğitim alır. 1911'de Sosyalist Gençlik Örgütü'ndedir. 1914'te seferber edilir, Rusya'da tutsak olur, Béla Kun'la birlikte, komünizme katılan grubun üyesidir. 1918'in başında Macaristan'a geri döner, 1919'da konseyler cumhuriyetinin halk komiseridir. Özellikle Livorno Kongresi'nde temsil ettiği yürütme aygıtında çalıştığı Moskova'ya sığınır. K.P.D.'nin merkezine müdahalesi bu partide krize ve Levi'nin istifasına neden olur. 1922'den başlayarak Komünist Enternasyonal sekreterliğinin üyesidir.

(1925'te gizli görevle Macaristan'dadır, tutuklanır ve mahkûm edilir, 1940'ta, 1848 Macar sancakları karşılığında değiş tokuş edilir. Rus vatandaşı olur, 1940'tan 1944'e kadar S.S.C.B.'de ikamet eder, Macaristan Komünist Partisi'nin genel sekreteri olarak Rus ordusuyla birlikte geri döner. 1956 Temmuz ayında uzun süre direndikten sonra istifa etmek zorunda kalır. 1956 Ekim devriminden sonra Sovyetler Birliği için Macaristan'ı terk eder. Stalinciliği temsil ettiği için Ağustos 1962'de Macar Komünist Partisi'nden atılır. S.S.C.B.'de ölür.)

RAU, Heinrich (1899-1961)

Köylü çocuğu, maden işçisidir. 1913'te Gençlik Örgütü'nde, 1916'da Spartaküs'tedir. 1917'de U.S.P.D.'nin, kuruluşunda K.P.D.'nin üyesidir. 1919-1920'de Stuttgart'ta sorumlu. 1920'de merkez yanında dünya bölümünün yöneticisi olarak Berlin'dedir. *Der Pflug*'un yayıncısıdır.

(1932'ye kadar görevine devam eder. 1933'te tutuklanır, iki yıl hapis yatar, Çekoslovakya'ya ve ardından S.S.C.B.'ye göç eder. İspanya'da XI. B.I. Komiseri ve kumandanıdır. 1939'da Fransa'da hapse girer, 1942'de Gestapo'ya teslim edilir ve Mauthausen Toplama Kampı'na gönderilir. Savaştan sonra S.E.D.'in Politbürosu'nun üyesi ve ekonomi sorunları uzmanıdır.)

REICHENBACH, Bernhard (1888-1975)

Bir burjuva ailesinin çocuğudur; yüksek öğrenim görmüştür; sosyalist öğrencilerin yöneticisidir. 1915'ten 1917'ye kadar seferber edilir, 1917'de U.S.P.D.'ye katılır, 1919'a kadar onun basın bürosunda çalışır; 1920'de Schröder'e bağlanır ve K.A.P.D.'ye geçer; Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde delegedir. 1922'de K.A.P.D.'nin bölünmesinden sonra Essen grubunun üyesidir.

(1924'te S.P.D.'de, 1931'de S.A.P.'dedir, 1935'te o gün bu gündür ikamet ettiği İngiltere'ye göç eder.)

REICHPIETHSCH, Max (1894-1917)

Araba tamircisidir, 1914'te donanmada seferber edilir. 1917'de devrimci denizcileri örgütler, Berlin'de U.S.P.D.'nin yöneticileriyle temas kurar. 1917 Eylül ayında kurşuna dizilir.

REMMELE, Hermann (1880-1939)

Bir fırıncının oğlu, metal işçisidir. 1897'de Komünist Parti'dedir, Gençlik Örgütü'nü ve Ludwigshafen'de yasa dışı bir anti militarist çalışmayı örgütler. 1907-1908'de Komünist Parti okulunun öğrencisidir, sonra Mannheim'de idari işlerden sorumlu daimi üye olur; sol yanlısıdır. 1914'ten 1918'e kadar seferber edilir Mannheim'de bir izin sırasında muhalefeti örgütler, U.S.P.D.'nin kuruluş kongresinde delegedir. 1918'de Mannheim Konseyi'nin başkanı, 1919'da Konseyler Cumhuriyeti'nin yöneticisidir. Sonra Stuttgart'ta sol bağısızların yöneticisidir. 1920'de V.K.P.D.'dedir, merkeze seçilir. 1923 ayaklanma hazırlıklarında önemli bir rol üstlenir: merkezin elçisi, en azından dolaylı olarak Hamburg Ayaklanması'nın içinde yer alır.

(Önce merkeze, sonra Thaelmann fraksiyonuna katılır, Komünist Enternasyonal'in başkanlık heyetinin üyesi, 1932 yılına kadar K.P.D.'nin belli başlı yöneticilerinden biridir; bu tarihte Thaelmann'a karşı çıkar. 1933'te Moskova'ya göç eder, 1934'te "fraksiyonel" faaliyetini itiraf eder, 1937'de tutuklanır. Kimilerine göre hemen infaz edilmiş, kimilerine göreyse delirmiştir.)

ROGG, Ulrich (1888-1934)

Fırın işçisidir. Savaştan önce partide, sonra, Ruhr Bölgesi'nde örgütçülerinden biri olduğu Spartaküs grubundadır. 1919'da Duisburg olaylarında önemli bir rol oynar. 1923'te Halle Bölgesi'nde K.P.D. yöneticilerinden biridir.

(1925'te Rusya'dadır, döndüğünde tutuklanır ve mahkûm edilir, her türlü politik faaliyeti bırakır.)

ROSENBERG, Arthur (1889-1945)

Yahudi tüccar bir ailenin oğludur. Parlak bir yüksek eski tarih eğitimi almıştır: 1914'te Berlin Üniversitesi'nde asistandır. 1918'de terhis edilmesinin ardından U.S.P.D.'ye katılır; 1920'de V.K.P.D.'dedir, *Inprekorr*'la birlikte çalışır. Berlin solunun ve Berlin-Brandenburg bölge yönetiminin üyesi, 1921'den başlayarak saldırı kuramcılarından biridir.

(1924-1925'te merkezin ve Politbüro'nun üyesi, sonra aşırı sol muhalefetin lideridir, 1926'da Thaelmann'a katılır. 1927'de K.P.D.'den istifa eder, Berlin Üniversitesi'nde bir kürsü sahibidir ve İnsan Hakları Birliği'ni yönetir. 1933'te azledilir, İngiltere'ye göç eder ve Liverpool'da ders verir. 1937'de, öğretime ve tarihsel çalışmalarına devam ettiği, A.B.D.'ye, Brooklyn'e yerleşir.)

RÜCK, Fritz (1895-1959)

Bir marangozun oğlu, dizgicidir. Gençlik Örgütü'nde aktiftir, 1913'te partide, sol kanattadır. 1915'ten 1916'ya kadar seferber edilir, çürüğe çıkartılır, Spartakist olarak U.S.P.D.'ye katılır, Stuttgart *Sozialdemokrat*'la birlikte çalışır. Stuttgart'ta Kasım devriminin liderlerinden biridir. 1921'de *Die Rote Fahne*'nin yazarlarından biri, 1923'te Brandler yanlısıdır.

(1929'da sağcı olduğu için ihraç edilir. 1932'de S.A.P.'dedir. 1933'te İsviçre'ye, 1937'de, sosyal demokrasiye yeniden atıldığı İsveç'e göç eder. Çocuk kitapları yazarıdır. Savaşta sonra Federal Cumhuriyet'te kitap sendikası başkanı olur.)

RÜHLE, Otto (1874-1943)

Profesör, psikolog ve pedagogdur. 1900'de S.P.D.'de, 1902'de gazetecidir. 1912'de Reichstag'ta vekildir. 1915'te açık muhalefette Liebknecht'e katılır ve partinin bölünmesinden yana karar verir. Spartakist ve sonra 1917'de I.K.D. (Almanya Komünist Enternasyonali) yöneticisidir. 1919 Kasım ayında Dresden İşçi ve Asker Konseyi'nden istifa eder. K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresinde goşist çoğunluğun sözcüsüdür; "birliklerin" savunucusu ve kuruluşunda K.A.P.D.'nin üyesidir; 1920'de Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi'nin delegesidir, Yirmi Bir Koşula karşı karar verir ve katılmayı reddeder; eleştirilir ve Kasım ayında K.A.P.D.'den ihraç edilir. Birlik yanlısı ve anti otoriter akımın teşvikçisidir.

(1923'ten sonra S.P.D.'ye geri döner, kendini değerli bilimsel çalışmalara vakfeder; 1933'te göç eder, 1936'da Meksika'dadır; Moskova davaları konusunda Dewey soruşturma komisyonunun örgütleyicilerinden biridir, Troçki'yle ihtilaf halindedir; son yıllarında kendini resme verir.)

RUSCH, Oskar (18841935)

Maden işçisi, 1914'te Berlin'de bir fabrikada Komünist Parti'nin delegesi ve güvenilir adamıdır. Kasım 1918'de konseyler yürütmesinin

sosyal demokrat üyesidir, Aralık ayındaki konseyler kongresinden sonra U.S.P.D.'ye katılır. Daha sonra metal işçileri sendikasının yöneticisi olur ve Berlin'de, özellikle Kapp Darbesi sırasında sendikalardan sorumludur. Sol bağımsızdır, sorumluluklarından uzaklaştırılır. 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1921'de oradan ayrılır ve 1922'de S.P.D.'ye geri döner.

(Sonraki tarihler ve akıbeti bilinmemektedir.)

SACHSE, Willy (1896-1944)

Küçük burjuva ailesine mensuptur; teknik eğitimi almıştır. 1914'te donanmada seferber edilir. 1917'de devrimci denizcilerin örgütçüsüdür, ölüme mahkûm edilir, ama cezası zorla çalışmaya döndürülür. Devrimle birlikte serbest bırakılır. 1920'de önce U.S.P.D.'ye, sonra V.K.P.D.'ye katılır. 1923'te Halle-Merseburg bölge sekreteridir.

(İstifa ettiği 1928'e kadar örgütte önemli görevler üstlenir. 1933'ten başlayarak Hitler rejimine direnen bir grubun örgütçüsüdür. Ocak 1942'de tutuklanır, Ağustos 1944'te infaz edilir.)

SCHLIESTEDT, Heinrich (1883-1938)

Çilingir, savaştan önce sol eğilimli metal işçileri militanıdır. 1917'de U.S.P.D.'de, 1919'da ve 1920'de Ruhr Bölgesi mücadelelerinin örgütçüsüdür. U.S.P.D.'de, soldadır, Komünist Enternasyonal'e katılıma karşı karar verir. 1922'de S.P.D.'ye geri döner.

(Hitler idaresinde gizli örgütçüdür, bir yurtdışı konferansından geri dönerken kazara kendini öldürür.)

SCHLOER, Jakob (1888-1956)

Bir kahvede garsonluk yapar, 1911'de Komünist Parti'dedir. Levi'ye bağlıdır, savaş sırasında Frankfurt'ta Spartakist, Mannheim'de K.P.D.(S)'nin eş kurucusudur. 1921'de K.A.G. ile dayanışma içindedir, partide kalır. 1923'te Güney Almanya'da parti örgütündedir.

(1926'da Kızıl Desteğin genel sekreteridir, 1929'da sağcı olduğu için ihraç edilir; 1933'te göç eder; savaştan sonra önce K.P.D.'ye, sonra S.E.D.'ye kabul edilir, 1951'de ihraç edilir, 1955'te tekrar katılır.)

SCHMIDT, Felix (1885-1932)

Matbaa işçisi, 1904'te Komünist Parti'dedir, savaş sırasında Bremen'de sol muhalefetin, 1918'de I.K.D.'nin yöneticisi, sol kanadın lideridir. Goşist bölünme sırasında partide kalır. 1921'den başlayarak merkezin mali işler sorumlusu olur. 1923'te Güneybatı *Oberbezirk*'in yönetimini üstlenir.

(1924'ten 1926'ya kadar Moskova'da Kızıl Destek'tedir, 1929'da ihraç edilir, önce K.P.O.'ya sonra S.A.P.'ye geçer. Bir ameliyat sonrası ölür.)

SCHHELLER, Ernst (1890-1944)

Bir demiryolu işçisinin oğludur, beş yaşında yetim kalır. Öğretmendir. 1914'te gönüllü asker, subay olur. 1920'de S.P.D.'dedir, Kapp Darbesi'nden sonra K.P.D.'ye katılır. 1921'de Levi eğilimine aittir. 1923'te ayaklanma hazırlıklarının liderlerinden biri ve Saksonya'da Proleter Yüzler'in komutanıdır.

(Önce merkeze sonra sola geçer. 1924'te merkezde, askeri ve kuramsal meselelerden sorumludur; "Troçkizm ve Luxemburgizme" karşı mücadelenin savunucusudur. Thaelmann yönetimine katılır ama Wittorf Olayı'ndan sonra yönetimden uzaklaştırılır. 1933'te tutuklanır, altı yıla mahkûm olur, Sachsenhausen'de infaz edilir.)

SCHOLEM, Werner (1895-1940)

Bir matbaa ustasının oğludur, tarih ve hukuk yüksek öğrenimi görmüştür. 1912'de Gençlik Örgütü'nde, 1913'te Komünist Parti'dedir. 1914'te seferber edilir, 1917'de anti militarist faaliyetler yüzünden mahkûm edilir. 1917'de U.S.P.D.'de, Halle'de gazetecidir. 1920'de V.K.P.D.'dedir, *Die Rote Fahne*'yle birlikte çalışır. 1921 Mart ayından sonra tutuklanır, Berlin bölgesinde örgütçü olarak önemli görevler üstlenir, 1923'te sol yanlısıdır.

(Merkezin ve Politbüro'nun üyesidir, 1923'te Orgburo sorumlusu, 1925'e kadar Ruth Fischer'le birlikte, aşırı solların teşvikçilerinden biri olduğu partinin gerçek yöneticisidir. 1926'da K.P.D.'den ihraç edilir, Leninbund'un eş örgütçüsü ve Alman Troçkist muhalefet organının destekçisidir. 1933'te tutuklanır, 1940'ta infaz edilir.)

SCHREINER, Albert (1892-1979)

İşçi çocuğu, araba tamircisidir. 1910'da Komünist Parti'de, savaş sırasında Spartaküs grubunun üyesidir. Birkaç gün Württemberg hükümetinin savunma bakanlığı görevinde bulunur. 1923'te askeri aygıtın yöneticilerinden biri, Wasserkante için *M. Leiter*'dir.

(1924'te Moskova'da askeri okuldadır, ardından Kızıl Cephe Mücadelecileri Birliği'nin yöneticisi olur. 1929'da sağcı olduğu gerekçesiyle ihraç edilir. K.P.O. üyesidir. Ekim 1932'de K.P.D.'ye geri döner ama hemen ardından yine ayrılır. 1933'te Fransa'ya göç eder, XII. B.I. Kurmay Başkanı olarak İspanya'da mücadele eder. 1939'dan 1941'e kadar Fransa'da, sonra Fas, Meksika ve A.B.D.'dedir. 1946'da Demokratik Almanya'ya gelir, tarihsel meseleler konusunda sık sık yönetimle ihtilaf yaşar.)

SCHRÖDER, Karl (1885-1950)

Öğretmen çocuğudur, felsefe yüksek öğrenimi görmüştür. 1913'te partide, savaş sırasında Spartaküs'tedir. 1918'de *Die Rote Fahne*'nin sorumlularından biridir. Goşist, devrimci eylem örgütlerinin kuram-

cısıdır. K.P.D.(S)'den atılan Berlin bölgesinin yöneticisi, K.A.P.D.'nin kuruluşunun belli başlı girişimcilerinden biridir. 1920'de Gorter'le sıkı ilişkiler kurar, onunla birlikte, K.A.P.D.'nin sempatizan parti olarak Komünist Enternasyonal'e kabul edilmesini sağladığı Moskova'ya seyahat eder. 1921'in sonunda sol komünistler Enternasyonali'nin enformasyon ve örgüt bürolarının örgütçüsüdür. 1922'deki bölünmeden sonra K.A.P.D.'nin (Essen) teşvikçisidir.

(1924'te S.P.D.'ye geri döner, *Vorwärts*'ta edebiyat eleştirmenliği yapar; S.P.D.'de K.A.P.D.'nin eskilerini örgütler ve 1936'da yasadışı Kızıl Mücadeleciler örgütünü kurar; ağır hapis cezası alır; 1945'ten sonra Batı Berlin'de eğitim sorumlusudur; Doğu'ya geçer ve S.E.D.'e girer.

SCHUBERT, Hermann (1886-1938)

İşçi çocuğu, madencidir, sonra mevsimlik işçi olur. 1907'de Komünist Parti'de sendika sorumlulukları üstlenir. 1917'de U.S.P.D.'de, 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1923'te Moskova'da Lenin Okulu'nun derslerine devam eder. Türingiya'da öngörülen ayaklanmanın liderlerinden biridir.

(Tutuklanır, firar eder, Ruhr Bölgesi'nde gizlenir; sol kanadın üyesidir; R. Fischer'e karşı Thaelmann'a katılır; 1933'ten başlayarak yasadışı durumdadır, Pieck ve Ulbricht'e karşı önceki grubun çizgisini savunur. 1935'te uzaklaştırılır, 1937'de Moskova'da tutuklanır ve infaz edilir.)

SCHULTE, Fritz (1890-1943)

İşçi çocuğu, kimya endüstrisinde işçidir. 1918'de U.S.P.D.'de, 1920'de V.K.P.D.'dedir, bir kızıl sendika yöneticisidir. Solun üyesidir, Thaelmann'a "aptal" muamelesi yapar.

(1924'te sola geçer, ardından kızıl sendikaları örgütler ve Politbüro'ya katılır; 1935'te Moskova'dadır, Merkez Komite'den uzaklaştırılır, tutuklanır ve infaz edilir.)

SCHULZ, Karl (1884-1933)

İşçi çocuğu, nalbanttır. 1905'te Komünist Parti'dedir. 1912-1913'te partinin okulundadır. Savaş sırasında Spartaküs'e katılır ve Kızıl Askerler Birliği'nin kurucularından ve yöneticilerinden biridir. K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresinde delege, Pomeranya ve Mecklemburg'da Komünist Parti kurucusudur. 1923'te Kuzey *Oberbezirk*'in sekreteridir.

(Kovuşturmaya uğrar, 1924'ten 1928'e kadar Moskova'ya sığınır; uzlaştırıcıdır; gruba karşı yaptırımları kabul eder. Reichstag yangını esnasında tutuklanır, Spandau'da gördüğü tedaviler sonucu ölür.)

SCHUMANN, Georg (1886-1945)

Bir taş ustasının oğlu, kalıpçıdır. 1905'te Komünist Parti'dedir. Gençlik Örgütü'nün teşvikçisidir. 1912-1913'te partinin okulunda, ardından

gazetecidir. Savaş sırasında *Internationale*'e katılır, 1915'te tutuklanır, sonra seferber edilir. Askeri bir mahkeme tarafından on iki yıl ağır hapse mahkûm edilir. Devrimle birlikte serbest bırakılır, önce Spartaküs Birliği'ni sonra Leipzig'de K.P.D.(S)'yi yönetir. Orta Almanya'nın en tanınmış Alman yöneticisi, sağın üyesidir.

(1924'te merkeze katılır, 1925'ten 1926'ya kadar I.S.R.'de çalışır. Moskova'da ve daha sonra, 1926'dan 1927'e kadar hapis yattığı Almanya'dadır. Uzlaştırıcıdır, 1929'da özeleştirisini yapar. 1933'te tutuklanır, 1939'a kadar Sachsenhausen Toplama Kampı'nda kalır; fabrikada işine devam eder ve hemen sonra, S.S.C.B.'deki Özgür Almanya Komitesi'nin tersine, sosyalizme olan bağlılığını ilan ederek önemli bir direniş grubunu yönetir. 1944'te tutuklanır, uzun süre işkence görür, 1945 Ocak ayında infaz edilir.)

SCHWAB, Alexander (1887-1943)

Bir marangoz ustasının oğludur. Matbaacıdır. 1907'de Komünist Parti'de, savaş sırasında Spartakisttir. Berlin'de Schröder'e bağlıdır; K.A.P.D.'nin eş kurucusudur. Ulusal-Bolşevizm'e yakın durur, Eylül 1920'de K.A.P.D.'yi terk eder ve S.P.D.'ye geri döner.

SERRATI, Giacinto Menotti (1874-1926)

Çok genç bir sosyalist militan, İtalyan sosyalizminin öncülerinden biridir. Savaş sırasında radikal kanadın lideri, 1915'te *Avanti*'nin yazı işleri sorumlusu, Zimmerwald ve Kienthal'da delegedir. II. Enternasyonal'den kopma ve 1919'dan itibaren III.'ye katılıma taraftarıdır. 2. Kongre'de yürütmeye seçilir, partisinin Yirmi Bir Koşul'u uygulamasına karşı çıkar. Livorno'dan sonra P.S.I.'de kalır.

(Eğilim yoldaşlarından bir kısmıyla birliktedir, 1924'te Enternasyonal'e ve P.C.I.'ye tekrar kabul edilir; ölümüne kadar Merkez Komite üyesidir.)

SIEWERT, Robert (1887-1973)

Bir marangozun oğlu, duvar ustasıdır. 1906'da Komünist Parti'dedir. 1915'te İsviçre'de çalışır, Lenin'i, Brandler'i ve Heckert'i tanır. 1914-1918'de seferber edilir, Spartaküs adına yasadışı çalışır. Bir askerler konseyi örgütler ve yönetir. Geri döndüğünde K.P.D.(S)'de, Erzgebirge'de örgütçüdür. Brandler taraftarı, merkez komite üyesidir, 1923'te Erzgebirge-Vogtland için politik sekreter olur.

(Sağcı muhaliftir, 1929'da ihraç edilir, K.P.O.'ya geçer ve *Arbeiterpolitik*'le birlikte çalışır. 1933'te tutuklanır, Buchenwald'da yeniden K.P.D.'ye katılır. Savaştan sonra Demokratik Almanya'da görevler üstlenir; 1950'de geçmişi yüzünden işten çıkarılır, 1951'de özeleştirisini yapmak zorunda kalır.)

SOMMER, Josef (Nam-ı diğer Josepf Winternitz, Lenz) (1896-1952)

Bir profesörün oğludur, önce İngiltere'de, sonra Prag'da eğitim almıştır. 1917'de seferber edilir, 1918'de sosyalist, 1920'de Çekoslovakya Komünist Partisi'ndedir. Felsefe doktorudur, 1923'ten itibaren, özellikle sağa saldırıp solun kuramcısı geçinerek aktif olarak K.P.D.'de mücadele eder.

(1924'te propagandadan sorumlu ve Merkez Komite'nin vekilidir, 1925'ten 1928'e kadar parti örgütünde ikincil görevler üstlenir; 1931'de propaganda yönetimini sürdürür ama Thaelmann ve Stalin'e saldırdığı için özeleştirisini yapmak zorunda kalır. 1934'te Çekoslovakya'ya, 1939'da Almanya'ya göç eder, İngiltere Komünist Partisi için çalışır, 1948'de geri döner, Marx-Engels Enstitüsü'nü yönetir. 1951'de şiddetle eleştirilir, İngiltere'ye geri döner ve orada ölür.)

SORGE, Richard (Nam-ı diğer Sonter ya da Ika) (1895-1944)

Bir mühendisin çocuğudur, Rusya'da doğmuştur. Yükseköğrenim görmüştür; 1913'te gönüllü asker olur, üç defa yaralanır. 1918'de U.S.P.D.'de, 1920'de V.K.P.D.'dedir, Aix-la-Chapelle'de eğitmenlik yapar, 1922'de azledilir, 1923'te Frankfurt'ta üniversitede asistan ve gizli askeri örgütün üyesidir.

(1924'te kongre güvenliğinden sorumludur, Moskova'ya atanır, önce Komünist Enternasyonal sonra Kızıl Ordu 4. Bürosu için çalışır. 1931-1932'de Çin'de görevlidir. 1933'te geri döner. Nazi Partisi'ne katılır. Japonya'da savaş muhabiri olarak güven kazanır, S.S.C.B. hesabına bir istihbarat ağı örgütler ve bu ağ özellikle Stalin'e 1941 Haziran tarihli Alman saldırısını haber verecektir. Ekim ayında tutuklanır, Kasım 1944'te infaz edilir. Görevi ve üstlendiği rol, 4 Eylül 1964 tarihinde *Pravda*'da yayımlanan bir makaleyle tanınmıştır.)

STERN, Manfred (Nam-ı diğer Stein ya da Kléber) (1896-1954)

Bukovina doğumludur, savaştan öne militandır, 1916'da Avusturya-Macaristan ordusunda seferber edilir, savaş tutsağıdır, komünizme kazandırılır, özellikle Sibirya'da Kızıl Ordu saflarında mücadele eder. 1921 ve 1923'te, Stein adıyla askeri teknisyen olarak Almanya'dadır.

(1927'den 1936'ya kadar Çin'de askeri danışman olur. İspanya'da Uluslararası Tugaylar'ın başına atanır ve General Kléber adıyla Madrid'in savunmasında yer alır. 1937'deki geri çağrılmasının ardından tutuklanır, uzun süre infaz edildiği sanılır. Epey bir zaman hapishanede kaldığını yalanlamıyor görünen Rus kaynaklarına göre 1954'te ölür.)

STOECKER, Walter (1891-1939)

Bir mühendisin oğludur, yüksek öğrenime başlar. 1908'de partidedir, gençlik hareketinde mücadele eder ve özellikle 1912'den itibaren Kölnlü

sosyalist öğrencileri yönetir. 1914'te Münzenberg'le temas halindedir. 1915'ten 1918'e kadar seferber edilir. 1917'de U.S.P.D.'dedir. 1918-1919'da Köln konseylerinin yöneticisidir. Vekil ve 1919 Haziran ayında U.S.P.D.'de sekreterdir, sol kanadın yöneticilerinden biri, Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde delegedir. 1920'de V.K.P.D.'nin merkezine seçilir, Levi'nin istifasından sonra partinin başkanıdır, 1921'den 1923'e kadar geri çekilir. 1923'te merkeze seçilir. Batı *Oberbezirk*'in sekreteridir.

(Merkeze katılır, 1924'ten 1932'ye kadar Reichstag'da parlamento fraksiyonuna başkanlık eder. Reichstag Yangını sırasında tutuklanır, değişik toplama kamplarına gönderilir, Buchenwald Toplama Kampı'nda tifüsten ölür.)

STURM, Fritz (Samuel Markovitch Zaks-Gladniev) (1890-1937)

Rusya'da doğmuştur, Bolşevik militandır. 1919'da Hamburg'a gelir. Önce I.K.D., sonra sola ait olduğu K.P.D.(S)'dedir ama K.A.P.D.'ye katılmaz. 1920'de tutuklanır ve sınır dışı edilir.

(Leningrad'a yerleşir; 1928'de Buharin taraftarıdır. 1937'de tutuklanır ve muhtemelen terörist olduğu gerekçesiyle infaz edilir.)

SÜSSKIND, Heinrich (Nam-ı diğer Kurt dedikleri Heinrich) (1895-1937)

Bir hahamın oğludur, Polonya'da doğmuştur, Viyana'da eğitim alır, 1917'de Almanya'dadır. 1919'da Gençlik Örgütü'nde çalışır ve K.P.D.(S)'ye girer; ihraç edilir, gizlenir, 1921 Aralık ayında yirmi altı yaşında yazı işleri sorumlusu olduğu *Die Rote Fahne*'yle birlikte çalışır. Tutuklanır ve sınır dışı edilir, 1922'den 1923'e kadar Rusya'dadır. 1923'ün başında görevine geri döner, Haziran ayında yerini Thalheimer alır, Leipzig'e gönderilir.

(Solun ve daha sonra Thaelmann grubunun üyesidir, 1928'de uzlaştırıcıdır, özeleştirisini yapar. 1933'te Prag'a, sonra tutuklanıp infaz edildiği S.S.C.B.'ye göç eder.)

TENNER, Albin (1885-1967)

Bir porselen boyacısının oğludur, on dört yaşında çalışmaya başlar ve öğretmen olur. 1914-1918'de seferber edilir. 1918'de U.S.P.D.'de, Gotha'da Eyalet hükümetinin üyesidir. 1920'de V.K.P.D.'dedir. Türingiya komünist yöneticilerinden biri, 1923'te Merkez Komite üyesi, Ekim 1923'te Frölich hükümetinde ekonomi bakanıdır.

(1925'te ihraç edilir, sonra tekrar kabul edilir ve 1929'da yine ihraç edilir; K.P.O.'da ve S.A.P.'dedir. Hollanda'ya göç eder ve orada ölür.)

TEUBER, Heinrich (1872-1928)

Maden işçisi, 1910'da sendika başkanı, sol sendika muhalefetinin lideridir. 1917'de U.S.P.D.'de, 1920'de V.K.P.D.'dedir, Malzahn ve Brass'la birlikte ihraç edilir, önce U.S.P.D.'ye sonra 1922'de S.P.D.'ye geri döner.

THAELMAMM, Ernst (1886-1944)

Bir kabzımalın oğludur, genç yaşta baba ocağından ayrılır, kaptanlık yapar. New York'ta çalışır sonra Almanya'ya geri döner ve liman işçiliği dahil değişik meslekler dener. 1903'te S.P.D.'dedir, sol kanadın üyesi, sendika "rahiplerinin" hasmıdır. 1915'ten 1918'e kadar seferber edilir, 1918'de U.S.P.D.'dedir. Hamburg'da bağımsız solun lideri, 1920'de V.K.P.D.'dedir, grev dayatmak için 1921 Mart ayında işsizleri seferber eder. Lenin ve Troçki'ye karşı Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde saldırı teorisini savunur. Merkez Komite üyesi, solun ileri gelenlerinden biridir. Mayıs 1923'te oylamayla merkeze seçilir. 1923 Ekim ayında Hamburg Ayaklanması'nda önemli bir rol üstlenir.

(Merkezin ve 1924'te Politbüro'nun üyesidir, R. Fischer ve Maslow'un çıkarılmasından sonra partinin başkanı, Wittorf Olayı yüzünden tehdit altındadır, Stalin tarafından desteklenir. 1933 Mart ayında tutuklanır, 1944'te Buchenwald Toplama Kampı'nda infaz edilir.)

THALHEIMER, August (1884-1948)

Yahudi bir tüccarın oğludur. Oxford ve Strasburg'da felsefe yüksek öğrenimi görmüştür. 1904'te Komünist Parti'de, 1909'da Göppingen'de yazı işleri sorumlusudur, Radek, Rosa Luxemburg, Mehring ve Westmeyer'e bağlıdır, *Internationale* grubunun üyesi, savaş sırasında Spartaküs'ün teşvikçisidir, 1916'dan 1918'e kadar seferber edilir, Stuttgart'ta Kasım devriminde önemli bir rol oynar, bir Eyalet hükümetinde birkaç gün bakanlık yapar. 1919-1920'de goşizmle mücadele eder ama 1921'de saldırı teorisini savunur. 1918'den başlayarak merkezin üyesi, 1923'te K.P.D. teorisyenidir, devrim olasılığı konusunda şüphecidir.

(Brandler'le birlikte bozgundan sorumlu hale getirilir, 1924'ten 1928'e kadar Sun-Yat-sen Üniversitesi'nde eğitmenlik yaptığı Moskova'da tutulur. 1929'da atılır, K.P.O.'nun eş kurucusudur. 1933'te Fransa'ya göç eder; 1939'da hapse atılır, 1941'de Küba'ya sığınır, Almanya'da ya da Fransa'da ikamet izni alamadığından sürgünde ölür.)

THOMAS, Wendelin (1884-1933)

Köylü çocuğu, denizcidir. 1910'da Komünist Parti'dedir. 1914'ten 1918'e kadar seferber edilir, 1918'de Devrimci Denizciler Komitesi'nin üyesidir, U.S.P.D.'ye katılır. 1920'de V.K.P.D.'dedir. 1921'de mahkûm edilir, 1923'deki ayaklanma hazırlıklarında önemli görevler üstlenir.

(1925'ten 1928'e kadar Komünist Enternasyonal aygıtında çalışır, 1928'den 1930'a kadar Almanya'da hapse atılır, 1933'te K.P.D.'yi terk eder; Moskova davaları konusunda Dewey soruşturma komitesine katıldığı A.B.D.'ye göç eder. Onu, Komünist Enternasyonal'den Berlin'e gönderilen, hakkında neredeyse hiçbir şey bilmediğimiz "Yoldaş Thomas'la" karıştırmamak gerekir.)

TITTEL, Hans (1894-1983)

İşçi çocuğu, taş baskıcıdır. 1909'da Gençlik Örgütü'nde, 1912'de Komünist Parti'dedir, 1914'te Württemberg radikallerinin yöneticilerinden ve kendisine sekiz ay hapse ve seferberliğe mal olan Spartaküs'ün üyelerinden biridir. Stuttgart'ta K.P.D.(S)'nin yöneticisidir, sağa esin verenler arasındadır. 1923'te Türingiya'da politik sekreterdir.

(1923'ten 1924'e kadar hapsedilir, 1926'dan başlayarak merkezin basın bürosunu yönetir; 1928'in sonunda sağcı olduğu için ihraç edilir, sonra K.P.O.'dadır. 1933'te göç eder, 1939'da K.P.O.'dan ihraç edilir, A.B.D.'ye göç eder, oradan 1962'de yeniden Federal Almanya'ya döner.)

TOLLER, Ernst (1893-1939)

Yahudi bir tüccarın oğludur, Rusya'da doğmuştur, daha çok Grenoble'da yüksek öğrenim görür. 1914'te asker olur, yaralanır ve çürüğe çıkartılır. Barış yanlısı, Eisner'e bağlıdır, 1917'de Münih'te U.S.P.D.'nin başkanıdır. 1919'da Bavyera Kızıl Ordusu'nun kumandanıdır, beş yıl hapse mahkûm edilir.

(Serbest bırakıldığında K.P.D.'ye katılır ama kendini edebiyata ve tiyatroya verir. New York'ta intihar eder.)

TOST, Otto.

Berlin'de metal işçisidir, donanmada sefer edilir, sonra çürüğe çıkartılır. 1917'de U.S.P.D.'dedir, devrimci delegeler çevresinin, aynı yılın Nisan ayında ve Ocak 1918'de grevcilerin eylem komitesinin üyesidir. Yeniden seferber edilir, Cuwhaven'de Halkın Donanması Bölüğünü örgütler ve bir süre onu yönetir. Metal işçileri sendikasının başkanı ve 1919 Ekim ayında Berlin sendikalarının sekreteridir, sol bağımsızdır, Dissmann'a katılır ve Komünist Enternasyonal'e katılım için mücadele eder. Halle'de U.S.P.D.'de kalır ve 1922'de S.P.D.'ye katılır.

ULBRICHT, Walter (1893-1973)

Sosyal demokrat bir terzinin oğludur; marangozdur. 1912'de partidedir. 1914'de Leipzig'dedir, Liebknecht grubunun üyesidir, Schumann tarafından yönlendirilir; 1915'ten 1918'e kadar seferber edilir, firar ettiği için iki ay hapis yatar. Kuruluşundan sonra K.P.D.(S)'ye katılır, gazetecidir, 1921 Mart ayında işçilere silah sağlamaktan sorumludur. 1921 Haziran ayında Türingiya bölgesinin sekreter-siyasetçisi, Brandler taraftarıdır, 1923'te merkeze seçilir ve *Revkom*'un örgütçülerinden biridir.

(Merkeze katılır, iş birimlerinin ve Bolşevikleştirmenin yaygınlaştırılmasından sorumludur. 1924'te Moskova'dadır, Viyana'da ve ardından Prag'da Komünist Enternasyonal adına değişik görevler üstlenir. Wittorf Olayı'ndan sonra göz önündedir: 1928-1929'da Moskova'da Komünist Parti temsilcisi, Merkez Komite'nin ve 1929'dan başlayarak

Politbüro'nun üyesidir. 1933'de tutuklanmasının ardından Thaelmann'ın yerini alır. Bir halk cephesi politikası taraftarlarına karşı Pieck'le birlikte bir blok oluşturur, 1937'de S.S.C.B.'dedir, savaş sırasında özgür Almanya komitesini kurar. 1945'te geri döner, önce K.P.D.'nin sonra S.E.D.'nin yöneticisidir, Pankow rejiminin güçlü adamıdır. Mayıs 1971'de geri çekilir.

UNGER, Otto (1893-1937)

Kitapevi çalışanıdır; 1912'de Komünist Parti'de, Gençlik Örgütü'nde aktiftir; 1921'de Genç Komünistler hareketinin yöneticisi ve sol taraftarıdır; 1924 yılının başında Brandler'i eleştirir.

(1926'dan 1928'e kadar Hamburg'ta yöneticidir; uzlaştırıcıdır, 1928'de cezalandırılır, S.S.C.B.'ye gönderilir; tutuklanır ve 1937'de infaz edilir.)

URBAHNS, Hugo (1890-1947)

Köylü çocuğu, öğretmendir. Savaştan önce sosyalist sempatizandır. 1914'te gönüllü asker olur. 1918'de Spartaküs'e, sonra K.P.D.'ye katılır. Wasserkante'de yönetici, 1921'den başlayarak solun en gözde militanlarından biridir, 1923'te Wasserkante bölge sekreteri olur.

(Ocak 1924'te tutuklanır, Ocak 1925'te yargılanır, Ekim ayında serbest bırakılır. Solun üyesidir, 1926 Kasım ayında ihraç edilir. Leninbund'un yöneticisidir, Nazizme karşı işçi tek cephesini savunur. 1933'te göç eder, Moskova Davaları sırasında İsveç'ten sınır dışı edilir, bütün vizeleri iptal olur ve orada ölür.)

UTZELMANN, Peter (Nam-diğer Kampin) (1894-?)

İşçi çocuğu, marangozdur. 1908'de Gençlik Örgütü'nde, 1912'de Komünist Parti'dedir. 1915'te donanmada seferber edilir, 1918'de halkın donanması bölüğünün, kuruluşunda K.P.D.(S)'nin ve onun goşist kanadının üyesidir. K.A.P.D.'nin kurucularından ve 1921 Mart Eylemi'nin Leuna'daki fabrikalardaki yöneticilerinden biridir. 1921'de ömür boyu ağır hapis cezasına çarptırılır; 1923'te affedilir ve K.A.P.D.'yi terk eder.

(1928'de S.P.D.'dedir, Kızıl Mücadeleciler'in örgütçüsüdür, 1932'de ihraç edilir, 1936'dan 1938'e kadar tutuklanır, Batı'ya geçtiği 1950'ye kadar Doğu'da önemli görevler üstlenir.)

WALCHER, Jakob (1887-1970)

İşçi çocuğu, tornacıdır. 1906'da Komünist Parti'dedir. 1910-11'de partinin okulunda öğrencidir. Sonra Stuttgart'ta gazetecidir. Solun ve 1914'te Stuttgart'ta Spartakist grubunun örgütçüsüdür, 1915'te tutuklanır sonra seferber edilir. K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresinin başkanıdır, Stuttgart bağımsızlarının yarısına yakınını kazanır. 1920'de merkezin üycsi, Kapp'a karşı gcnci grcv taraftarı, grev yönetiminin üyesi, işçi hükümeti yanlısıdır. 1921'de merkezin sekreteri, sendika çalışması so-

rumlusudur, 1923'te I.S.R.'de Alman temsilci, Troçki'yi Alman durumu hakkında bilgilendirir.

(Sağcı olduğu için uzaklaştırılır; 1924'ten 1926'ya kadar Moskova'dadır, 1928'de ihraç edilir. Önce K.P.O. sonra S.A.P.'dedir. 1933'te göç eder, bir süre Troçki'ye yakın durur, uzaklaşır ve Londra bürosuna katılır. 1939'da Fransa'da hapsedilir, 1941'de A.B.D.'ye gider ve Demokratik Bir Almanya İçin Konsey'e katılır. 1946'da Doğu'ya geri döner, S.E.D.'ye katılır, 1949'da bütün görevlerinden uzaklaştırılır, sonra S.E.D.'den ihraç edilir. 1956'da itibarı geri iade edilir ve tekrar katılır.)

WEGMANN, Paul (1889-1945)

Berlin'de demirci, savaştan önce Komünist Parti'dedir. R. Müller'le birlikte devrimci delegeler çevresinin örgütçüsü ve 1917'de U.S.P.D.'dedir. Kasım 1918'de eylem komitesinin, sonra yürütme komitesinin üyesidir. Aralık ayındaki konseyler kongresinde solun sözcüsüdür. Sendikalar solunun ve bağımsız partinin lideridir, 1920'de V.K.P.D.'dedir. Levi'nin istifasından sonra merkeze girer, Friesland ve Malzahn ile birlikte muhalefettedir, 1922 Ocak ayında ihraç edilir, aynı yıl U.S.P.D.'ye ve sonra S.P.D.'ye geri döner.

(Berlin Belediyesi'nin girişimiyle gençlerin sorunlarına eğilir, her türlü politik faaliyeti bırakır; 1933'te tutuklanır, Bergen-Belsen Toplama Kampı'nda tifüsten ölür.)

WENDEL, Friedrich (1886-1960)

Bir marangozun oğlu, matbaacıdır. 1907'de Komünist Parti'dedir, Berlin'de savaş sırasında Spartaküs'e katılır, 1919'da K.P.D. (S)'nin solunu canlandırır. K.A.P.D.'nin eş kurucusu, nasyonal-Bolşevizm sempatizanıdır, 1920'de S.P.D.'ye geri döner.

(Sosyal demokrat gazetecidir; Nazizm sırasında gizlenir, Kiel kentinde görevlidir ve ölünceye kadar S.P.D.'nin üyesidir.)

WESTMEYER, Friedrich (1873-1916)

İşçi, Stuttgart'ta Parti'nin sekreteri ve Württemberg radikallerinin lideridir, Clara Zetkin ve Rosa Luxemburg'un yakın dostudur. 1914'te direnişi örgütler, tutuklanır, seferber edilir, askeri bir hastanede ölür.

WEYER, Paul (1887-1943)

İşçi çocuğu, çilingirdir. 1910'da Komünist Parti'de, 1917'de, devrimci delegelerin yöneticilerinden biriyken U.S.P.D.'dedir. Spartaküslere yakındır, 1919'da U.S.P.D.'de kalır. 1920'de V.K.P.D.'ye katılır. Goşist ve Berlin-Brandenburg bölgesinin yöneticilerinden biridir.

(1924'te sendikalardan çıkma hareketine önderlik eder. 1924'te ihraç edilir. Daha sonra S.P.D.'ye katılır.)

WINGUTH, Fritz (1892-1948)

İşçi çocuğu, araba tamircisidir. 1908'de Gençlik Örgütü'nde, 1912'de Komünist Parti'dedir. Savaş sırasında Gençlik Örgütleri'nin ve Spartaküs'ün örgütçüsüdür. 1917'de Neukölln'de U.S.P.D.'nin vekili, devrimci delegelerin üyesidir. 1919'da metal işçileri sendikasının idari işlerden sorumlu daimi üyesi, 1920'de Merkez Komite'dedir. 1921'de Levi taraftarı olduğu için ihraç edilir, onu U.S.P.D. ve S.P.D.'de takip eder.

(1933'te metal işçileri sendikasının sekreteri, yine 1933'te Brass'la birlikte bir direniş grubunun örgütçüsüdür, 1945'de Doğu'da çalışır ama S.E.D.'e katılmaz.)

WOLF, Félix (Nam-diğer Nicolas Krebs, Rakov, Inkov) (1890-1937)

Rusya'ya yerleşmiş Alman bir işçinin oğlu, demiryolu işçisidir. 1917'de Bolşevik'tir. Savaş tutsaklarının komünist örgütçüsüdür. 1919 Aralık ayında Radek'le birlikte Almanya'dadır. Komünist Enternasyonal'de memurdur, Şubat 1921'de Béla Kun'la birlikte geri döner. 1922'de Almanya'dan sınır dışı edilir.

(Inkov adıyla Viyana'da diplomatik temsilci, muhalefete bağlıdır, 1933'te ihraç edilir, tutuklanır ve 1937'de infaz edilir.)

WOLFFHEIM, Fritz (1888-1942)

Gazetecidir, 1912-13'te San Francisco'daki Dünya Endüstri İşçileri (I.W.W.) grubuyla birlikte çalışır. 1913'te Almanya'da Laufenberg'le işbirliği yapar ve onunla birlikte savaş sırasında Hamburg solcularını yönetir. Sanayi "birliklerinin" kuramcısıdır, K.P.D.(S)'ye katılır ve orada komünist partinin rolünü sorgulayarak goşist teorileri savunur. Heidelberg Kongresi'nde dışlanan muhalefetin sözcüsüdür. Laufenberg'le birlikte kısa bir süre sonra nasyonal-Bolşevik fikirlerin yaygınlaştırılması için çalışır. Komünistler tarafından Batı'ya karşı bir "Rus ittifakı" düşünen Kappçı subaylarla ilişki içinde olmakla suçlanır. Kuruluşundan itibaren K.A.P.D.'dedir, 1920 Ağustos ayında ihraç edilir. Komünist Birlik'in ve Alman komünizminin nasyonalist unsurlarla birlikte incelenmesi için birliğin eş kurucusudur. 1923'te Nazilere katılır.

(Başka klikleri canlandırır ve muhtemelen, Strasser'in yönettiği Nazi parti kanadıyla temas halindedir; Nazizm idaresinde tutuklanır, toplama kampında ölür.)

WOLFSTEIN, Rosi (1888-1987)

Bir tüccarın kızıdır, ticaret eğitimi almıştır. 1907'de Gençlik Örgütü'nde, 1908'de Komünist Parti'dedir. 1912-1913'te partinin okulunda Rosa Luxemburg'un öğrencisi olur. Gençlik Örgütü'nde ve savaş sırasında Spartaküs grubunda mücadele eder. 1917'de U.S.P.D.'dedir,

1918'de Düsseldorf konseyinin üyesi, K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresinin sekreteridir. 1921'den itibaren merkezin vekilidir.

(1924'ten başlayarak kocası Paul Frölich'le birlikte kendini Rosa Luxemburg'un eserlerini yayımlamaya verir. 1929'da ihraç edilir. K.P.O.'da ve sonra S.A.P.'dedir. 1933'te göç eder, 1941'den 1950'ye kadar A.B.D.'de, Frankfurt'a geri döndüğünde ise S.P.D.'dedir.)

WOLLENBERG, Erich (1892-1973)

Bir doktorun oğlu, tıp öğrencisidir. 1914'te asker olur: teğmendir, beş kez yaralanır. 1918'de U.S.P.D.'dedir. Königsberg'de bir devrimci denizciler bölüğünü yönetir. 1919'da Bavyera kızıl ordusunun komutanlarında biridir. Pek çok kez tutuklanır ve firar eder. 1923'te Königsberg'den Ruhr Bölgesi'ne transfer edilir. Yaz aylarında Güneybatı'nın askerî-siyasi sorumlusudur.

(Moskova'da askeri eğitim alır ve 1927'ye kadar kızıl orduda farklı komutalarda bulunur. Yeniden, 1928'den itibaren eğitmenlik yaptığı S.S.C.B.'dedir. 1931'de Almanya'da kızıl cephe mücadelecilerinin gizli lideridir, tekrar tutuklanır. Yönetimi eleştirir: Félix Wolf'la birlikte 1933'te ihraç edilir. 1934'te Fransa'ya göç eder, değişik Nazi karşıtı gruplarla işbirliğinde bulunur, 1940'da tutuklanır, firar eder, Fas'ta Direnişe katılır, tutuklanır, müttefik çıkarma tarafından kurtarılır. 1946'da Bavyera'da A.B.D. basın subayıdır. Bağımsız gazetecidir.)

WOLLWEBER, Ernst (1898-1967)

Bir madencinin oğlu, liman işçisidir, 1915'te Gençlik Örgütü'ndedir. 1916'da seferber edilir, şofördür, 1918'deki Kiel İsyanı'nın elebaşlarından biridir. 1919'da K.P.D.'dedir. 1921'den başlayarak Hesse-Cassel bölge sekreteri ve Merkez Komite üyesidir. Ticaret filosu sendikasının örgütçüsüdür.

(1932'den başlayarak gizli örgütün sorumlusudur, göç ile Kopenhag'dan, tutuklanıp 1943'te S.S.C.B.'ye sınır dışı edildiği İsveç'ten Almanya arasındaki bütün ilişkileri denetler. 1945'te Doğu Almanya'dadır, K.P.D. üyesi, Devlet güvenlik şefi ve 1958'e kadar Merkez Komite üyesidir.)

ZAISSER, Wilhelm (1893-1958)

Ruhr Bölgesi'nde eğitmendir. Seferber edilir, teğmen olur, 1918'de adamlarıyla birlikte Ukraynalı partililere katılır. 1920, 1921 ve 1923'te özellikle Ruhr Bölgesi'nde, askeri yapılanmada görev alır.

(1924'te Moskova Askeri Akademisi'nde öğrencidir. 1930 yılına kadar Çin'de Tchang Kaï-chek'in askeri danışmanıdır. General Gomez adıyla İspanya'da uluslararası bir tugayı yönetir. 1940'ta S.S.C.B.'de, Alman subaylarının "anti faşist bir okulda" yeniden eğitilmesini yöne-

tir. K.P.D.'nin ve S.E.D.'nin üyesi, 1950'den 1953'e kadar Demokratik Almanya'da Devlet Güvenlik Bakanıdır. 1953 Haziran ayaklanmasından sonra işten çıkarılır.)

ZEIGNER, Erich (1886-1961)

Bir burjuva ailesinin çocuğudur, hukuk eğitimi almıştır. 1908'de hâkim yardımcısıdır, 1917'den 1919'a kadar seferber edilir. Mahkeme başkanıdır, 1919'da S.P.D.'ye katılır. 1921'de Adalet Bakanı olduğu Saksonya'da solun lideri, komünistlerle ittifak taraftarıdır. 1923 Nisan ayında Saksonya Bakan-Başkanıdır, Ekim ayında komünistleri cumhuriyetçi ve proleter bir savunma hükümetine sokar. Reichswehr'in entrikalarını ele verir, yine Reichswehr tarafından gözden düşürülür ve hapse atılır.

(Davasından sonra hâkimlik görevini sürdürür. 1933'te azledilir, muhasebeci olur. 1946'da Leipzig Belediye Başkanıdır, üyesi olduğu S.E.D. tarafından bir öncü olarak onurlandırılır.)

ZETKIN, Clara (Clara Eisner, Gundel'in eşi) (1857-1933)

Anne baba öğretmen bir ailenin kızıdır, evleneceği ve 1889 ölecek Rus Ossip Zetkin tarafından Marksizm'e kazandırılmıştır. 1880'den 1890'a kadar göç eder, *Sozialdemokrat*'la birlikte çalışır, 1889'da kadınlar arasında emeğe dair bir raporu II. Enternasyonal'in kuruluş kongresine sunar. Enternasyonal'in kadın sekreterliğinin idarecisi, *Gleichheit*'in kurucusu ve yayın yönetmeni, uluslararası hareketin ve Alman solunun en tanınmış şahsiyetlerinden biridir. 1914 Ağustos ayından itibaren küçük enternasyonalist grubun üyesidir, Bern Konferansı'nın ertesinde tutuklanır, 1916'da *Gleichheit*'ten uzaklaştırılır. 1917'de Spartakist olarak U.S.P.D.'dedir, Bolşeviklerle dayanışma içinde olduğunu ifade eder. Birkaç ay sonra tekrar katılacağı K.P.D.(S)'nin kuruluş kongresinden uzaklaştırılır. Vekil ve merkezin üyesidir, 1921'de Levi'yi, 1924'te Brandler'i destekler.

(Partide saygınlığı yüzünden tutulur ve açık uyuşmazlıklarına rağmen, son yıllarını Buharin sağına yakınlık duyduğu Moskova'da geçirir. 1932 Ağustos ayında Reichstag'ın açılışını Nazizme karşı şiddetli bir saldırı konuşmasıyla yapar. Moskova'da ölür.)

Kaynakça Notları

A. KAYNAKÇALAR.

Bibliographie zur Geschichte der Kommunistischen und Arbeiterparteien, Cilt II, *Deutschland*, t. I, *K.P.D. (Grundung bis 1946) und S.E.D.* (Doğu Berlin, I.M.L.), s. 531, şablon çoğaltıcıyla.

Bibliographie zur Geschichte der Novemberrevolution, (Doğu Berlin, I.M.L.), 1959, s. 292 + 70, şablon çoğaltıcıyla.

Colloti, *Enw, Die Kommunistische Partei Deutschlands 1918-1933.* Ein bibliographisches Beitrag, Milano, 1961, s. 217.

Eberlein, Alfred, *Die Presse der Arbeiterklasse und der soziale Bewegung*, Berlin, 4. Cilt, 1968-1969, s. 2 122.

Farbman, N. V., "Isucenie v SSSR novejsej istorii germanskogo rabotchego dvijenija (Obzor literatury)", *Germanskoe rabotchee dvijenie v novejsee vremja*, Moscou, 1962, s. 282-303.

Herting, Günter, *Bibliographie zur Geschichte der Kommunistischen Internationale 1919-1934*, Doğu Berlin(I.M.L.), 1960, s. 200.

Procacci, G., "L'Internazionale Comunista dal I al VII Congreso 1919– 1935", *Annali*, Milan, 1958, s. 283-315.

Sworakowski, Witold, *The Communist International ant its Front Organisations*. A Research Guide and Checklist of Holdings in American and European Libraries, Stanford, 1965, s. 493.

B. UZMANLAŞMIŞ DERGİLER.

Annali Institut Feltrinelli, Milano.

Archiv fur die Geschichte des So: dalismus und der Arbeiterbewegung (Carl Grünberg), Leipzig, 1911-1930.

Archiv fur Sozialgeschichte, Fondation Friedrich-Ebert, Hannover.

Beiträge zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung, Marksizm-Leninizm Enstitüsü, Doğu Berlin. (Kısaltılmış: *BzG.).*

International Review of Social History, Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü, *Amsterdam.*

Internationale Wissenschaftliche Korrespondenz zur Geschichte, Berlin Libre Üniversitesi Friedrich Meinecke Enstitüsü tarih komisyonunun şablon çoğaltıcıyla basılmış aylık bülteni, Batı Berlin.

Le Mouvement social, Fransız Sosyal Tarih Enstitüsü, Paris. *Rivista Storica del Socialismo*, Milano.

Survey. A Journal for Soviet and East European Studies, Londra.

Viertelsjahrshef te fur Zeitgeschichte, Çağdaş Tarih Enstitüsü, Münih.

Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl Marx Universitiit, Leipzig.

Wissenschaftliche Zeitschrift der Martin Luther Universität Halle-Wittenberg, Halle.

Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, Doğu Berlin(kısaltılmış: Z/G). *Voprosy Istorii K.P.P.S.*, I.M.L., Moskova.

C. ARŞİVLER.

a. *Özel Arşivler*

Paul Levi'nin Arşivleri, Buttinger Kütüphanesi, New York. Önemli dosyalar:

P. 7 Komünist Enternasyonal'in III. Kongresine ilişkin belgeler.
P. 19-1 K.P.D.(S) Genelgesi 11 Haziran1919.
P. 19-2 Levi'nin mektubu, 28 Kasım 1919.
P. 40 Levi'nin V.K.P.D.'den çıkarılmasına ilişkin belgeler.
P. 50-4 El yazması: *Wer wollte der Januarputsch ?*, Levi.
P. 50-16 2 nolu ve 13 Haziran 1919 (3 ?) K.P.D.(S) genelgeleri.
P. 50 P.S.I.'nin bölünmesine ilişkin belgeler.
P. 54 Kapp darbesiyle ilgili belgeler ve raporlar.
P. 55 *Levi, Radek, Lénine, arasındaki yazışmalar, 1919-1921.*
P. 55-9 Ağustos 1919 K.P.D. (S) konferansının tutanakları.
P. 63 Levi, Lénine, CL Zetkin, 1921 arasındaki yazışmalar.
P. 64 1921'deki V.K.P.D kriziyle ilgili materyaller.
P. 70 V.K.P.D.'nin Jena Kongresine ilişkin belgeleri (1921).
P. 83-6 Komünist Enternasyonalin III. Kongresine ilişkin notlar.
P. 83-9 Berlin Bölge Yöneticileri Meclisi Raporu, 7 Nisan 1921.
P. 88 İtalyan partisi kriziyle ilgili belgeler.
P. 89-6 Levi'nin Brass, Franken, Wegmann ile yazışmaları, (1921).
P. 113 Mart eylemi ve Komünist Enternasyonalin III. Kongresi ile ilgili belgeler ve materyaller; Rosa Luxemburg'un el yazması hakkında Warski ve Cl. Zetkin ile yazışmalar.
P. 124 Komünist Enternasyonalin II. Kongresine ilişkin belgeler.
P. 124-8 Levi'nin K.P.D. (S) hakkındaki IP kongresine raporu.
P. 125 K.P.D. (S) 'nin kuruluşuna ilişkin belgeler.
P. 126 Komünist Enternasyonalin başlangıcına ilişkin belgeler.
P. 126-6 K. E.'nin II. Kongresi hakkında Levi'nin raporu.
P. 129-3 K.P.D.(S), genelgeleri, no. 5 (n. d.), no. 6 (2 Aralık 1919), no. 11 (Ocak 1920).
P. 129-4 El yazması: *Geschichte der Partei*, Levi.
P. 129-8 K.P.D.(S) genelgeleri, no. 19 (11 Ağustos 1920), no. 20 (5 Ekim 1920).

a. *Devlet Arşivleri*

St-Antony's Koleji'nin Alman Dışişleri Bakanlığı rapor koleksiyonu: "Akten betreffend den russischen Bolschewik Karl Radek (Sobelsohn)", film no. 38.
Bundesarchiv, Coblence: Akten *Reichskanzlei*, "Akten betreffend Kommunistische Partei", Cilt 1 6.
Staatsarchiv, Düsseldorf: dosyalar nc. 16 681-15 692.
Staatsarchiv, Bremen: dosyalar 2 E – 3 K 13 – 4 13 – 4 49.

b. *Parti Arşivleri*

Doğu Berlin'de (I.M.L. Z.P.A.) S.E.D. Merkez Komitesi Marksizm-Leninizm Enstitüsü'ne bırakılan K.P.D arşivlerine erişemedik ve sadece aşağıdaki dosyalarda bulunan bölümler veya nadir fotokopiler elde edebildik: .
Merkez Komite toplantı tutanakları (Zentralausschuss) .
2/1, 27.1.1921 tarihli Merkez Komite .
2/2, 22-24.2.1921 tarihli M K.
2/3, 16-17.3.1921 tarihli M K.
2/4, 2/5, 7-8.4.1921 tarihli M K.
2/6, 3/5.5.1921 tarihli M K.
2/7, 2-3.8.1921 tarihli M K.
2/8, 2/8/1 ve 2/8/2, 16-17.11.1921 ve 10.11.1921 tarihli Radek'in bir mektubu.
2/13, 2/14, 1923 tarihli M K.
Merkezin ve Politbüronun Tutanakları.
3, 18.8.1921, Merkezin, Heckert'in Komünist Enternasyonalin III. Kongresi hakkındaki raporuyla.

3/1, 24.5.1921'den 21.12.1921'e kadar Merkezin.
3/2, 7.12.1921'den 15.2.1922'ye Merkezin .
3/1/5 Eylül Aralık 1921 Politbüronun.
3/1/6, 1922 Merkez.
3/1/7, 3/1/22, 3/1/27, 1923 Merkez.
3/1/14, Brandler davasının stenosu.
3/1/15, 12/16.9.1921 Politbüronun.
3/1/16, Örgütlenme meseleleri konusunda yürütme merkezinin raporu.
3/1/17, 1921-1922 dönemi yürütme merkezinin siyasi raporu.
3/1/25, Merkez genelgesi (1921).
3/1/27, Merkez genelgesi (1923).
3/2, 1922 Merkez.
3/2/39, Örgüt genelgeleri 1922.
3/2/40, Örgüt genelgeleri 1923.
3/3, 1923 Merkez (12-16.9.1923, 12.10.1923).
3/8, 1921 Kasım Merkez Komite.
3/10, Genel grev ve Kapp'a karşı mücadele hakkında 22 bölgenin raporları.
539, Komünist Enternasyonal Yürütmesinin 22/23.2.1921 tarihli toplantısı.
538, Genelge no. 1, 1921, Merkez.
10/14, Curt Geyer'in yürütme hakkında merkeze raporu.
12/198, Genelge ° 2, 1921, Merkez.
15/1/144, Dresden ve Chemnitz bölge yöneticilerinin Merkeze mektubu 7.5.1923.
17.1.151, Zwickau bölgesi liderlerinin raporları (1923).
I.M.L "K.P.D kaynakları" içinde, Moskova, 1923 yılının eksik bilgileri 495/19/70 kısmında bulunabilir.

D. KONGRE TUTANAKLARI.

a. *U.S.P.D.*

Protokoll über die V erhandlungen des Gründungsparteitags der U.S.P.D 1917 Gotha içinde. *Ek: Bericht über die gemeinsame Konferenz der Arbeitsgemeinschaft und der Spartakusgruppe van 7.1.1917 in Berlin,* Berlin, 1921, s. 129. (Kısaltılmış: *Protokoll U.S.P.* 1917.).

Unabhtingige Sozialdemokratische Partei : Protokoll über die Verha,ndlungen des aussenordentlichen Parteitags in Leipzig, von 30. November bis 6. Dezember 1919, Berlin, n. d., s. 560.

Vnabhtingine Sozialdemokratische Partei: Protokoll über die Verhandlungen des aussenordentlichen Parteitags in Halle, vom 12. bis 17. Oktober 1920, Berlin, 1920, s. 310. (Kısaltılmış: *Protokoll U.S.P. Halle.).*

b. K.P.D.(S), V.K.P.D., K.P.D.

Bericht über den Gründungsparteitag der Kommunistischen Partei Deutschlands (Spartakusbund) vom 30. Dezember 1918 bis 1. Januar 1919, Berlin n. d. (1919), s. 56. (Kusaltılmış: *Bericht* 1...).

Der Gründungsparteitag der K.P.D. Protokoll und Materialen (Paul Levi'nin arşiv belgelerine göre Hermann Weber tarafından sunulmuş ve bir araya getirilmiş) Francfort/M., 1969, s. 346. (Kısaltılmış: *Der Gründungsparteitag.).*

Bericht über den 2. Parteitag der Kommunistischen Partei Deutschlands (Spartakusbund) vom 20. bis 24. Oktober 1919, s.1. (Berlin), n. d. (1919), s. 68. (Kısaltılmış: *Bericht* 2...).

Bericht über den 3. Parteitag der Kommunistischen Partei Deutschlands am 25. und 26. Februar 1920, s.·l. (Berlin), n. d. (1920), s. 90. (Kısaltılmış: *Bericht 3...).*

Bericht über den 4. Parteitag der Kommunistischen Partei Deutschlands am 14. und 15. April 1920, s.1. (Berlin), n. d. (1920), s. 110.

Bericht über den 5. Parteitag der Kommunistischen Partei Deutschlands (Sektion der Kommunistischen Internationale), vom 1. bis 3. November 1920 in Berlin, Berlin, 1921, s. 196. (Kısaltılmış: *Bericht 5...).*

Bericht über die Verhandlungen des Vereinigungsparteitags der U.S.P.D. (Linke) und der K.P.D. (Spartakusbund) abgehalten in Berlin vom 4. Bis 7. Dezember 1921, Berlin, 1921, s. 334.
Bericht über. die Verhandlungen des 2. Parteitags der Kommunistischen Partei Deutschlands (Sektion des Kommunistischen Internationale), abgehalten in Jena vom 22. bis 26. August 1921, Berlin, 1922, s. 454. (Kısaltılmış: Bericht *II* (7) ...).
Bericht über die Verhandlungen des III (8) Parteitages der Kommunistische Partei Deutschlands (Sektion der Kommunistischen Internationale), abgehalten in Leipzig von 28. Januar bis 1. Februar 1923, Berlin, 1923,. *s.* 454. (Kısaltılmış *Bericht III (8)...).*

c. *Uluslararası*
Der I Kongress der Kommunistischen Internationale. Protokoll der Verhandlungen in Moskau vom 2. bis 19. Marz 1919, Hamburg, 1921, s. 202.
Der zweite Kongress der Kommunistischen Internationale. Protokoll der Verhandlungen vom 19. Juli in Petrograd und vom 23. Juli bis 7. August 1920 in Moskau, Hambourg, 1921, s. 798. (Kısaltılmış: *Protokoll des 'II...) Protokoll des III. Kongresses der Kommunistischen Internationale* (Moskova, 22. Juni bis 12. Juli 1921), Hamburg, 1921, s. 1 086. (Kısaltılmış: *Protokoll des III...).*
Protokoll des vierten Kongresses des Kommunistischen Internationale Petrograd-Moskau vom 5. November bis 5. Dezember 1922, Hamburg, 1923, s. 1 088. (Kısaltılmış: *Protokoll des IV...).*
Protokoll fünfter Kongress des Kommunistischen Internationale (17. Juni bis 8. Juli in Moskau), Hamburg, 2 Cilt 1925, s. 103.
Protokoll des Internationalen Konferenz des Drein Internationale Exekutiv Komitees, Viyana, 1922, s. 52.

d. *Sendikalar*
Protokoll der V erhandlungen des 10. Kongresses der Gewerkschafte Deutschlands, Nürnberg Juni-Juli 1919, Berlin, 1919, s. 699.
Protokoll der Verhandlungen des 11. Kongr. esses der Gewerkschaften (1. Bundestag der A.D.G.B.), Leipzig, Juni 1922, Berlin, 1922, s. 640.
Die vierzehnte ordentli(:he Generalversammlung des Deutschen Metallarbeiterverbandes in Stuttgart 1919, Stuttgart, 1919, s. 447.
Die funfzehnte ordentliche Generalversammlung des Deutschen Metallarbeiterverbandes in Jena 1921, Stuttgart, 1921, s. 478.
Verband der Deutschen Buchdrucker. Protokoll der 10. Generalversammlung,. Juni 1920 in Nürnberg, Berlin, 1920, s. 335.
Verband der Deutschen Buchdtucker. Protokoll der 11. Generalversammlung, Juli 1922 zu Leipzig, Berlin, 1922, s.239.

e. *Konseyler*
Allgemeine Kongress der Arbeiter-und Soldaten-Rate Deutschlands, vom 16. bis 21. Dezember 1918 im Abgeordnetenhause zu Berlin, Stenographische Bericht, Berlin n. d. (1919), s. 216.

f. *Parlamento Tartışmaları*
Verhandlungen des Reichstages. XIII Legislaturperiod. II. Session. Stenographische Bericht, Berlin, 1914-1918 (Kısaltılmış: *Stenographische Berichte...).*
Verhandlungen des Reichstages. I. Wahlperiode 1920, vol. 306 a 310, 340, 351. (Kısaltılmış: *Verhandlungen des Reichstages.).*
Verhandlungen des Süchsischen Landtags. 2 Wahlperiode, I ve II. Cilt.

E. GAZETELER, BÜLTENLER, ÇAĞDAŞ DERGİLER.

Dze Aktion, ed. Franz Pfemfert, Berlin-Wilmersdorf 1918 (7 yıl), 1923. *Arbeiterpolitik,* Wochenschrift für wissenschaftlichen Sozialismus, Bremen, 1916-1919.

Der Arbeiterrat. Organ der Arbeiterrate Deutschlands. Berlin, 1919-1920.
Bote der Russischen Revolution. Organ des auslandischen Vertretung des Z.K. der S.D.A.P.R.(B) no. 1, 11 (15 Eylül-28 Kasım1917).
Bulletin communiste. Üçüncü Enternasyonal Komitesi'nin ardından S.F.I.C Komünist Partinin Organı (1920), 1921-1923.
Bulletin des IV. Kongress der Kommunistischen Internationale Moskova, 1922, no. 1-31 (11 Kasım-12 Aralık).
Bulletin der Erweiterten Exekutive deri Kommunistischen Internationale, Moskova 1922, no. 1-16, 8-26 Haziran 1923.
La Correspondance internationale, Komünist Enternasyonal Bilgi Bülteninin Fransızca baskısı, 1920-1923, bkz. *Internationale Presse-Korrespondenz.* (Kısaltılmış *Corr. Int.).*
Correspondenzblatt der Generalkommission der Gewerkschaften Deutschlands, Berlin, 1918-1919, *Korrespondenzblatt des Allgemeines Deutschen Gewerkschaftsbundes,* Berlin, 1920-1923.
Deutsche Allgemeine Zeitung, haber gazetesi (konzern Stinnes), Berlin, 1918 (47 yıl)-1923.
Das Forum, W. Herzog tarafından yayımlanan aylık dergi, Berlin, 1919 (ZC yıl) 1920.
Freiheit, U.S.P.D.'nin ve sonradan 15 Kasım 1918'den 30 Eylül 1922'ye kadar gazetenin merkezi organı.
Graphischer Block, grafik endüstrisi sendikası organı, no. 6, 1 Eylül 1919-1920.
Hamburger Volkszeitung, U.S.P.D Hamburg gazetesi, sonra K.P.D.'nin, 1919-1923.
Die Internationale. Zeitschrift für Praxis und Theorie des Marxismus. NO. 1, 15 Nisan 1915, 30 Mayıs 1919'da K.P.D.'nin teorik organı olarak yeniden ortaya çıkıyordu, Berlin, 1919-1923.
Die Internationale, Zentralorgan der U.S.P.D. (Linke), U.S.P.D. solunun gazetesi, Berlin, 27 Ekim-31 Aralık 1920, 8 Aralıktan 31 Aralığa kadar V.K.P.D.'nin organı.
Internationale Presse-Korrespondenz (Inprekorr), LC gazete bülteninin Almanca baskısı, Berlin, *1921-1923.*
Die Junge Garde, çeşitli alt başlıklar altında Komünist Gençliğin haftalık gazetesi: S.J.D.'nin merkez organı (27 Kasım 1918'den Ağustos 1919'a kadar), F.S.J.D.'nin (Eylül 1919-Ekim1920), K.J.D.'nin (Ekim 1920-Ocak 1921), 1921 Ocak ayından itibaren Komünist Gençlik Uluslararası bölümü, *K.J.D.'nin,* Berlin, 1918-1923.
Die Junge Genosse. Internationale Zeitung für Arbeiterkinder. I.C.J. yürütmesi tarafından yayımlanan, Berlin, 1921-1923.
Jugend-Internationale. Kampf-Organ der Komunistischen Jugend Internationale. Haziran ayları yayımlanan, 1919, 1923.
Der Kämpfer. Organ der K.P.D. Bezirk Sachsen Chemnitz, 1919-1922.
Kommunismus. Zeitschrift der Kommunistischen Internationale für die Lander Südosteuropas; Zeitschrift der K.I. (19 Haziran 1920-16 Ekim 1921), Viyana, 1920-1921.
Der Kommunist. Flugzeitung der Internationalen Kommunisten Deutschlands, Bremen, 1918-1920.
Die Kommunistin. Frauenorgane der Kommunistischen Partei Deutschlands. Stuttgart, Mayıs 1919, 1923.
Kommunistische Arbeiterzeitung. Organ der K.A.P.D., Berlin, 1921-1922.
Der Kommunistische Gewerkschafter. Wochenzeitung für die Tätigkeit der Kommunisten in der Gewerkschaften und Betriebsräten, 1921 Eylül ayından itibaren, für die Kommunisten in der, vs., Berlin, 1921-1923.
Die Kommunistische Internationale, Komünist Enternasyonal'in yürütme komitesi organı, Petrograd, sonra Moskova, 1919-1923 (Fransız baskısı, *L'Internationale communiste;* Rus baskısı: Kommunistitchesku Internatsional).
Kommunistische Partei-Korrespondenz, Leipzig, Berlin, no. 1-13, 15 Nisan-10 Temmuz 1919; 1 Ekim 1921'den Ağustos 1923'e kadar iki haftada bir.
Kommunistische Räte-Korrespondenz, haftalık, Mayıs 1919– Aralık1920.
Kommunistische Rundschau, Däumig, Stoecker, Geyer, U.S.P.D. (Linke), Berlin, no. 1-6 Ekim-Aralık 1920.

Leipziger Volkszeitung, U.S.P.D günlük gazetesi, Leipzig, daha sonra V.S.P.D.'nin, 1917-1923.
Ivloscou, Komünist Enternasyonalin 4. Kongresi'nin Fransız Organı, Moskova, 1922 no. 1-44, 11 Kasım-12 Aralık.
Der Parteiarbeiter. Monatschrift für die Praxis revolutionärer Organisationsarbeit (K.P.D. yöneticilerinin dergisi), 1923. *Ruhr-Echo*, U.S.P.D Essen gazetesi., sonra K.P.D.'nin, 1919-1923.
Die Rote Fahne, Spartakus Birliği'nin merkez organı, ardından K.P.D. (S).'nin V.K.P.D.'nin ve son olarak K.P.D.nin, Berlin, 1918-1923.
Sozialdemokratische Partei-Korrenpondenz, 1918-1923.
Sozialistische Politik und Wirtschaft, sosyal demokrat solun organı, ed. Paul Levi, Berlin, 1923-1928 (Kısaltılmış: *S.P.W).*
Sozialistische Republik, U.S.P.D., ardından K.P.D.'nin Köln gazetesi, 1923.
Spartakusbriefe, S.E.D.merkez komitesi I.M.L. tarafından yeniden yayımlanan Berlin, 1958, s. 475.
Unser W eg (Sowjet). Zeitschrift für Kommunistische Politik. (1921 Mayıs Haziran: *Sowjet*. Kommunistische Zeitschrift. İki haftada bir, Berlin, 1922 (3 yıl)-1922.
Vom Burgerkrieg, E. Schneller tarafından yayımlanan yasadışı organ, Berlin, 1923, no. 1-4.
Vorwarts. Berliner Volksblatt. Zentralorgan der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, C.P.D.'nin gazetesi, 1917-1923. *Vossische Zeitung*, haber gazetesi, 1918-1923.

F. BASILI BELGELER.

Beinert, Heinz, *Zum 50. Jahrestag der Ermordung van Rosa Luxemburg und Karl Liebknecht*. Eine Dokumentation der Liebknecht-Luxemburg Gesellschaft, Doğu Berlin, 1968, s. 81.
Bericht der Exekutive der Kommunistischen 'Internationale (15. Dezember 1922-15. Mai 1923), Moskova, 1923, s. 82.
Bericht uber die Tatigkeit des Prasidiums und der Exekutive der Kommunistischen Internationale fur die Zeit vom 6. Marz bis 11. Juni 1922, Hamburg, 1922, s. 142.
Beschlusse des zweiten Parteitages der K.P.D. abgeordneten vom 22. bis. 26. August im Jena, Berlin, 1921, s. 39.
Ueber die *Bildung der kommunistischen Zellen und Arbeitsgruppen*, Hamburg, 1921, s. 16.
Die *Bildung der linkssozialdemokratischen Regierung in Sachsen*. Eine Materialzusammenstellung, Berlin, 1923, s. 58.
Degras, Jane, *The Communist International 1919-1943*. Belgeler. I, *1919-1923*, Londra, 1956, s. 463; Cilt II, *1923-1928*, Landra, 1960, s. 584.
Dokumente und Materialen zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung, Reihe II (1914-1945): Cilt I, *Juli 1914-Oktober 1917, Doğu* Berlin, 1958, s. 760; Cilt II, *November 1917-Dezember 1918*, 1957, s. 770; Cilt III, *Januar 1919-Mai 1919*, 1958, s. 500; Cilt VII, yarım-Cilt 1, *Februar 1919-Dezember 1921*, 1966, s. 651; yarım-Cilt 2, *Januar 1922-Dezember 1923*, 1966, s. 523. (Kısaltılmış: *Dok. u. Mat.).*
Der Dolchstossprozess in Munchen, Oktober-November 1925. Eine Ehrenrettung des deutschen Volkes. Zeugen und Sachverständigenaussagen. Eine Sammlung von Dokumenten, Münih, 1925.
Drahn, Ernst et Leonhard, Susanne, *Unterirdische Literatur im revolutionaren Deutsch/ands wahrend des W eltkrieges*, Berlin, 1920, 200. *Di Enthullungen zu den Marzkampfen: Enthulltes und Verschwiegenes*, Halle 1922, s. 40.
Gankin et Fisher, *The Bolsheviks and The World War; The Origins of the Third International*, Stanford, 2< ed., 1960, s. 856.
Grünberg, Carl, *Die Internationale und der W eltkrieg* I, *Vor dem Kriege und wahrend der ersten Kriegswochen*, Leipzig, 1916, s. 318.
Hannover-Drück, Elisabeth, et Hannover Heinrich. *Der Mord an Rosa Luxemburg und Karl Liebknecht*. Dokumentation eines politischen Verbrechens, Francfort/M., 1965, s. 185.

Haussmann, Arno, *Morgenrot über der Spree. Feuilletons und Reportagen aus der Berliner Arbeiterpresse 1918-1933*, Doğu Berlin, 1933, s. 185.
Jahrbuch fur Politik = Wirtschaft Arbeiterbewegung, Hamburg, 1922-1923, 1923-1924.
Kolb, Eberhard (R. Rürup'la birlikte), *Der Zentralrat der deutschen sozialistischen Republik*, 19. Dezember 1918-8. April 1919, vom ersten zum zweiten Rätekongress, Leyde, 1968, s. 830. (Kısaltılmış: *Der Zentralrat.)*.
Konnemann, Erwin, "Protokolle Albert Südekums aus den Tagen nach dem Kapp-Putsch", *BzG*, 1966, no. 2, s. 262-278.
Lay, K., *Appelle einer Revolution*. Das Ende der Monarchie. Das revolutionäre Interregnum. Die Rätezeit. Dokumente aus Bayern zum Jahr 1918/1919, Münih, 1968, s. 125.
Der *Ledebour-Prozess*. Gesamtdarstellung des Prozesses gegen Ledebour wegen Aufruhr... vor dem Geschworenengericht Berlin Mitte Mai-Juni 1919. Auf Grund des amtlichen Stenogramm, Berlin, 1919, s. 831.
Die Lehren des deutschen Ereignisse. Das Präsidium des Exekutivkomitees der Kommunistischen Internationale zur deutschen Frage 1924, Hamburg, 1924, s. 120. (Kısaltılmış: *Die Lehren...)*.
Manifest, Richtlinien, Beschlusse der ersten Kongresses. Aufrufe und offene Schreiben des Exekutivkomitees bis zum zweiten Kongress, Hamburg, 1920, s. 379.
Matthias, Erich, et Morsey, Rudolf, *Die Regierung des Prinzen Max von Baden*, Düsseldorf, 1962, s. 784.
Matthias, Erich et Pikart, Eberhard, *Die Reichstagsfraktion der deutschen Sozialdemokratie 1898 bis 1918*, Düsseldorf, 1966, 2 Cilt, Cilt II, s. 600. Matthias, Erich (coll. Rudolf Morsey), *Der Interfraktionnelle Atmchuss 1917 /1918*, Düsseldorf, 1967, 1 s. 624.
Matthias, Erich (Susanne Miller ve H. Potthoff'la birlikte), *Die Regierung der Volksbeauftragten 1918-1919*, Düsseldorf, 1969, t. I, s. 408., t. II, s. 400.
Der Meuchelmord an Karl Liebknecht und Rosa Luxemburg (T *atsachenmaterial)*, K.P.D.(S), s. 1., n. cl., s. 16.
Michaelis H. et Schraepler E., *Ursachen und Folgen vom detttschen Zusammenbruch 1918 und 1945 bis zur Staatlichen Neuordnung Deutschlands in der Gegenwart*, Berlin, grand in-8°: Cilt 1, *Die Wende des ersten Weltkrieges und der Beginn der innerpolitischen Wandlung (1916- 1958)*, 1958, s. 454; II, *Der militärische Zusammenbruch und das Ende des Kaiserreichs*, 1958, s. 594. ; III, *Der Weg in die Weimarer Republik*, 1958, s. 628; IV, *Die Weimarer Republik. Vertragserfüllung und innere Bedrohung 1919-1922*, 1960, s. 439. ; V, *Die Weimarer Republik. Das kritische Jahr 1923*, 1960, s. 571.
Der Mord an Karl Liebknecht und Rosa Luxemburg. Zusammenfassende Darstellung des gesamten Untersuchungsmaterials mit ausführlichen Prozessberichten, Berlin, 1920, s. 115.
Neuberg, A., *Der bewaffnete Aufstand*. Versuch einer theoretischen Darstellung, Zurich, 1928: Fransızca Çeviri, Paris, 1970, *L'Insurrection armee*, s. 284.
Die proletarische Einheitsfront. Aufruf der Exekutive der Kommunistischen Internationale und der Exekutive der Rote-Gewerkschats Internationale (Moskau 1. Januar 1922). Leitsätze über die Einheitsfront (einstimmigenommen von der Exekutive der Kommunistischen Internationale am 28. Dezember 1921), s. 1., 1922, s. 25.
Protokoll der Konferenz der Erweiterten Exekutive der Kommunistischen Internationale (Moskau 12.-23. Juni 1923), Hambourg, 1923, 336 p. Ritter, Gerhard, A., Miller, Susanne, *Die deutsche Revolution 1918-1919*, Francfort/M., 1968, s. 380.
Schmolze, Gerhard (ed.), *Revolution und Räterepublik in Munchen 1918/ 1919 in Augenzugenberichten*, Düsseldorf, 1969, s. 426.
Schneider, Dieter et Kuda, Rudolf, *Arbeiterräte in der Novemberrevolution*. Ideen, Wirkungen, Dokumente, Francfort/M., 1968, s. 173.
Schulthess Europäischer Geschichtskalender, Munich, 1919, s. 616, 1920, s. 416, 1921, s. 680, 1922, s. 881, 1923, s. 718.
Stern Leo, *Die Auswirkungen der grossen sozialistischen Oktoberrevolution auf Deutschland*, Doğu Berlin, 1959, Cilt 4:, s. 2 031.

Stresemann, Gustav, *Vermächtnis.* Der Nachlass in drei Bänden, H. Bernhard, Cilt I, *Vom Ruhrkrieg bis London,* Berlin, 1932, s. 643. *Die Tätigkeit der Exekutive und des Präsidiums der Exekutivkomitee der Kommunistischen Internationale vom 13. Juli 1921 bis 1. Februar 1922,* Petrograd, 1922, s. 410.
Tivel, A., *Pjat' let Kominterna v reshenüakh i tsifrakh,* Moscou, 1924, s. 123.
Weber, Hermann, *Der deutsche Kommunismus.* Dokumente, Köln, 1963, s. 629.
Weber, Hermann, *Die Kommunistische Internationale.* Eine Dokumentation, Hannover, 1966, s. 416.
Der Weg der Revolution, Berlin, 1920, s. 20. (Leoine'ın mektubu, yürütmenin genelgesi, Thalheimer'in önsözü.).
Zeman, Z.A.B., *Germany and the Revolution in Russia 1915-1918,* Documents from the Archives of the German Foreign Miniruy, Londres, 1958, s. 157.

G. BİYOGRAFİLER.

Becher, Johannes, R., *Walter Ulbricht. Bin deutscher Arbeitersohn,* Doğu Berlin 1958, s. 228.
Beradt, Charlotte, *Paul Levi.* Ein demokratischer Sozialist in der Weimarer Republik, Francfort/M., 1969, s. 156.
Besson, Waldemar, *Friedrich Ebert.* Verdienst und Grenze, Gottingen, 1963, s. 94.
Brandt, Willy, et Lowenthal, Richard, *Ernst Reuter. Bin Leben fur die Freiheit.* Eine Politische Biographie, Münih, 1957, s. 760.
Brede!, Willi, *Ernst Thalmann.* Ein Beitrag zu einem politischen Lebensbild, Doğu Berlin, 1950, s. 168.
Dahlem, Franz, "Warum er'Genosse Zelle' hiess" (illbricht hakkında), *BzG,* 1963, no. 2, s.264-270.
Deutscher, Isaac, *Troçki, Cilt* III, *The Prophet Unarmed,* Londra, 1959, s. 490.
Dornemann, Luise, *Clara Zetkin; ein Lebensbild,* Doğu Berlin, 1959, s. 457. Erpenbeck, Fritz, *Wilhelm Pieck.* Ein Lebensbild, Doğu Berlin, 1951, s. 172. Frolich, Paul, *Rosa Luxemburg. Gedanke und Tat,* Paris, 1939,– s. 269. ; Fransızcadan çeviren *Rosa Luxemburg,* Paris, 1965, s. 390.
Gross, Babette, *Willi Münzenberg.* Eine politische Biographie, Stuttgart, 1967, s. 352.
Gruber, Helmut, "Levi and the Comintern", *International Communism in the era of Lenin,* s. 391-407.
Hammer, Franz, *Theodor Neubauer.* Ein Kampfer gegen den Faschismus, Doğu Berlin 2. Basım, 1967, s. 204.
Hohendorf, Gerd, *Revolutionäre Schulpolitik und marxistiscbe Pädagogik im Lebenswerk Clara Zetkins,* Doğu Berlin, 1962, s. 196.
Ilberg, Hanna, *Clara Zetkin.* Aus dem Lehren und Wirken dner grossen Sozialistin, Doğu Berlin, 1956, s. 220.
Kerff, Willy, *Karl Liebknecht 1914 bis 1916.* Fragment einer Biographie, Doğu Berlin 1967, s. 337.
Kiessling, Wolfgang, *Ernst Schneller.* Lebensbild eines Revoliltionärs, Doğu Berlin, 1960, s. 243.
Kotowski, Georg, *Friedrich Ebert.* Eine politische Biographie. CitI: Der *Aufstieg eines deutschen Arbeiterfuhrers 1871-1917,* Wiesbaden, 1963, s. 280.
Ledebour, Minna, *Georg Ledebour.* Mensch und Kampfer, Zürih, 1954, s. 169.
Leipart, Theodor, *Carl Legien.* Ein Gedenkbuch, Berlin, 1929, s. 187. Lerner, Warren, *Karl Radek.* The Last Internationalist, Stanford, 1970, s. 240.
Maslowski, Peter, *Thälmann,* Leipzig, 1932, s. 94.
Mehnert, Wolfgang, *Der Beitrag Edwin Hoernles zum Schulpolitischen und Pädagogischen Kampf der K.P.D. in der Zeit der W eimarer Republik (1919-1929),* Doğu Berlin 1958, s. 176.
Meyer, Karl W., *Karl Liebknecht : Man without a Country,* Washington, 1957, s. 180.
Millier, Sonja, *:beodor Neubauer,* Doğu Berlin, 1964, s. 127. Netti, J.P., *Rosa Luxemburg,* 2 Cilt, Londra, 1966, s. 984.

CE! ssner, Fred, *Rosa Luxemburg, eine kritische biographische Skizze,* Doğu Berlin 1951, s. 21.
Ossietzky, Carl von, "Paul Levi", *Die W eltbuhne,* no. 8, -18 Şubat 1930, s. 280-282.
Osterroth, Franz, *Biographisches Lexikon des Sozialismus,* Cilt I, *Verstorbene Persönlichkeiten,* Hannover, 1960, s. 368. + 35.
Schleifstein, Joseph, *Franz Mehring.* Sein marxistische Schaffen 1891-1919, Doğu Berlin, 1959, s. 356.
Schumacher, Horst, *Sie nannten ihn Karski, Doğu* Berlin, 1964, s. 194. Schumacher, Horst, et Tych, Feliks, *Julian Marchlewski.* Eine Biographie, Doğu Berlin, 1966, s. 345.
Schurer, H., "Radek and the German Revolution", *Survey,* no. 53, Ekim 1964, s. 59-69, no. 55, Nisan1965, s. 126-140.
Stern, Carola, *Ulbricht.* Eine politische Biographie, Köln, 1964, s. 357.
Werner, Paul (namı diğer P. Frolich), *Eugen Levine,* Berlin, 1922, s. 58.
Zeman, Z.A.B., et Scharlau, W.B., *The Merchant of Revolution. The Life of Alexander I. Helphand (Parvus) 1867-1924,* Londra, 1965, s. 306.

N. B. – El yazmasını verirken, Walter Stoecker'in biyografisinin yayını duyurulan ilk bölümünü henüz okuyamamıştık:
Stoecker, Helmuth, *Walter Stoecker.* Die Frühzeit eines deutschen Arbeitersführers 1891-1920, Doğu Berlin.

H. OTOBİYOGRAFİLER, ANILAR, HATIRALAR.

Beckers, Hans, *Wie ich zum Tode verurteilt wurde. Die Marinetragodie im Sommer 1917,* Leipzig, 1928, s. 116.
Braun, Otto, *Von Weimar bis Hitler,* Hamburg, 1949, s. 311.
Buber-Neumann, Margarete (namı diğer Faust, Margarete), *Von Potsdam nach Moskau: Stationen eines Irrweges,* Stuttgart, 1958, s. 477.
Globig, Fritz, ... *aber verbunden sind wir mächtig.* Aus der Geschichte der Arbeiterjugendbewegung, Doğu Berlin, 1958, s.336.
Groener, General Wilhelm, *Lebenserinnerungen. Jugend-Generalstab-Weltkrieg* (Hiller von Gartringen), Gottingen, 1957, s. 584.
Guilbeaux, Henri, *Du Kremlin au Cherche-Midi,* Paris, 1933, s. 270.
Haupt, Georges ve Marie, Jean-Jacques, *Les Bolcheviks par euxmemes,* Paris, 1969, s. 398.
Hoelz, Max, *Vom "Weissen Kreuz" zur Roten Fahne: Jugend-Kampf und Zuchthauserlebnisse,* Berlin, 1929, s. 392.
Jannack, Carl, *Wir mit der roten Nelke.* Ein Arbeiterveteran erzahlt, Bautzen, 1959, s. 288.
Heckert, Fritz, "Leoine ile görüşmelerim", *Olduğu Gibi Lenin. Çağdaş Anılar,* t. II, Moskova, 1959, s. 802-809.
Jung, Franz, *Der W eg nach Unten,* Berlin, 1961, s. 482.
Keil, Wilhelm, *Erlebnisse eines Sozialdemokraten,* Stuttgart, 1947, s. 477 ve 1948, s. 726.
Krivitsky, Walter G., *In Stalin's Secret Service.* An expose of Russia's secret policies by the former Chief of the Soviet Intelligence in Western Europe, New York, 1939, s. 273; Fransızca çeviri *Agent de Staline,* Paris, 1940, s. 320.
Levine, Rosa, *Aus der Münchener Rätezeit,* Berlin, 1925, s.76.
Lobe, Paul, *Erinnerungen eines Reichstagspräsidenten,* Berlin, 1949, s.173. Luttwitz, Walter, Freiherr von, *Im Kampf gegen die Novemberrevolution,* Berlin, 1934, s. 139.
Maercker, Ludwig R. G., *Vom Kaiserheer zur Reichswehr.* Geschichte der freiwilliger Landjager Korps, Leipzig, 1922, s. 398.
Max, Prinz von Baden, *Erinnerungen und Dokumente,* Stuttgart-Berlin, 1928, s. 699.
Muhsam, Eric, *Von Eisner bis Levine.* Die Enstehung der bayerische Räterepublik. Personlichen Rechenschaftsbericht uber die revolutionare Ereignisse in Munchen vom 7.XI.1918 bis zum 13.IV.1919, Berlin, 1929, s. 70.
Muller, Hermann, *Die Novemberrevolution,* Berlin, 1931, s. 286.

Muller, Richard, *Vom Kaiserreich zur Republik*, 2 Cilt: I, *Ein Beitrag zur Geschichte der revolutionären Arbeiterbewegung während des Weltlerieges*, Berlin, 1924, 219 p. ; II, *Die Novemberrevolution*, Berlin, 1925, s. 296.
Muller, Richard, *Der Bürgerkrieg in Deutschland*. Geburtswehen der Republik, Berlin, 1925, s. 244.
Munzenberg, Willi, *Die dritte Front*, Berlin, 1930, s. 398.
1918. Erinnerungen von Veteranen der deutschen Gewerkschaftsbewegung an die Novemberrevolution 1914-1920, Berlin, 1949, s. 446.
Noske, Gustav, *Von Kiel bis Kapp*. Zur Geschichte der deutschen Revolution, Berlin, 1920, s. 210.
CEhme, Walter, *Damals in der Reichskanzlei*. Erinnerungen aus den Jahren 1918-1919, Doğu Berlin, 1958, s. 366.
Ehme, Walter, *Die Weimarer Nationalversammlung*. Erinnerungen, Doğu Berlin, 1962, s. 404.
Paetel, Karl 0., "Der deutsche Nationalbolschewismus 1918-1932" ; Ein Bericht", *Aussenpolitik, Nisan* 1952, no. 4, s. 229-242.
Payer, Friedrich, *Von Bethmann-Hollweg bis Ebert*. Erinnerungen und Bilder, Francfort/M., 1923, s. 304.
Poretski, Elisabeth, *Bizimkiler. Bir Sovyet ajanının yaşamı ve ölümü*. (Ignace Reiss), Paris, 1969, s. 304.
Radek, Karl, "Nojabr', Iz vosporninanü", *Krasnaja Nov'*, 1926, no. 10, s. 140-176; Almanca çeviri: "November. Eine kleine Seite aus meinen Erinnerungen", "Karl Radek in Berlin" d'O. E içinde. Schüddekopf, *Archiv fur Sozialgeschichte*, Cilt II, 1962, s. 119-166.
Radek, Karl, "Avtobiografija", *Entsiklopeditcheskii slovar'*, Cilt XLI, 2. Kısım, Moskova, Institut Granat, 1929, s. 138-169. Fransızca çeviri (bazı kesintilerle) Haupt ve Marie içinde, *a.g.e.*, ek, s. 321-339.
Reichenbach, Bernhard, "Moscow 1921. Meetings in the Kremlin", *Survey*, no. 53, Ekim 1964, s. 16-22.
Scheidemann, Philip, *Der Zusammenbruch*, Berlin, 1921, s. 251.
Scheidemann, Philip, *Memoiren eines Sozialdemokraten*, 2 Cilt, Dresden, 1928, s. 443.
Serge, Victor (namı diğer Kibaltchich), *Memoires d'un revolutionnaire*, Paris, 1951, s. 416.
Severing, Carl, *1919/1920 im Wetter-und Watterwinkel*. Aufzeichnungen und Erinnerungen, Bielefeld, 1927, s. 253.
Severing, Carl, *Mein Lebensweg*, 2 Cilt, Köln, 1950, s. 465 ve 525.
Toller, Ernst, *Eine Jugend in Deutschland*, Amsterdam, 1933, s. 287.
Troçki, Leon, *Ma Vie*, 3 Cilt, Paris, 1930, s. 220, 272, 344.
Unter der roten Fahne. Erinnerungen alter Genossen, Doğu Berlin, 1958, s. 332.
Valtin, Jan (namı diğer Krebs), *Out of the Night*, New York, 1941, s. 749; Fransızca çeviri *Sans Patrie ni Frontieres*, Paris, 1947, s. 788.
Vorwarts und nicht vergessen. Erlebnisseberichte aktiver Teilnehmer der Novemberrevolution 1918-1919, Doğu Berlin, 1958, s. 584. (Kısaltılmış: *Vorwarts und..)*.
Witzmann, Georg, *Thuringen van 1918-1933*. Erinnerungen eines Politikers, Meisenheim/Glain, 1958, s. 184.
Wollenberg, Erich, *Als Rot-Armist var Munchen*. Reportage aus der Münchener Räterepublik, Berlin, 1929, s. 160.
Wrobel, Kurt, *Der Sieg der Arbeiter und Matrosen im Dezember 18 in Berlin*. Berliner Arbeiterveteranen berichten über ihren Kampf in de Novemberrevolution, Berlin, 1958, s. 64.
Zeigner, Erich, "Politischer Rückblick auf <las Jahr 1923", *Sozialistische Einheit*, 24 mars 1956.
Zetkin, Clara, *Erinnerungen an Lenin*, Viyana-Berlin, 1925, s. 85; Fransızca çeviri *Souvenirs sur Lénine*, Paris, 1926, s. 67.
Zeutschel, Walter, *Im Dienst der Kommunistischen Terrororganisation*.
Tscheka in Deutschland, Berlin. 1931. s. 159.
Zikelsky, Fritz, *Das Gewehr in meiner Hand*. Erinnerungen eines Arbeiterveteranen, Doğu Berlin, 1958, s. 197.

I. ÇAĞDAŞ YAZILAR.

Adler, Max, *Demokratie und Rätesystem*, Viyana 1919. Fransızca Çeviri *Democratie et conseils ouvriers*, Y. Bourdet'nin önsözüyle, Paris, 1966, s.164.

Adler, Victor, *Briefwechsel mit August Bebel und Karl Kautsky*, Viyana, s. 680.

Barth, Emil, *Aus der Werkstattder deutschen Revolution*, Berlin, 1919, s. 158.

Bernstein, Eduard, *Die deutsche Revolution, I. Geschichte der Entstehung und ersten Arbeitsperiode der deutschen Republik*, Berlin, 1921, s. 198.

Brandler, Heinrich, *Durch die Räte zur Einheit der Arbeiterklasse und zum Kommunismus*, Chemnitz, 1919, s. 14.

Brandler, Heinrich, *Die Aktion gegen den Kapp-Putsch in Westsachsen*,.
Berlin, 1920, s. 93.

Brandler, Heinrich, *War die Märzaktion ein Bakunisten-Putsch?*, Berlin-Leipzig, 1921, s. 88.

Brandler, Heinrich, *Der Hochverrats-Prozess gegen Heinrich Brandler var dem ausserordentlichen Gericht am 6. Juni 1921 in Berlin*, Leipzig-Berlin, 1921, s. 46.

Braun, M. J. (namı diğer Bronski), *Die Lehren des Kapp-Putsches*, Leipzig, 1920, s. 32.

Bremer, Karl, *Der nahende Zusammenbruch der deutschen Bourgeoisie und der K.P.D.*, Hamburg, 1921, s. 36.

Crispien, Artur, *Programm und Taktik der U.S.P.D. in ihrer Geschichtliche Entwicklung* (konuşma), Berlin, 1920, s. 86.

Däumig, Ernst, *Das Rätesystem* (U.S.P.D.'de konuşma Mart 1919), Berlin, 1919, s. 38.

Dittmann, Wilhelm, *Revolutionäre Taktik*, Berlin, 1920, s. 32.

Eichhorn, Emil, *Meine Tätigkeit im Berliner Polizeipräsidium und mein Anteil an den Januar-Ereignissen*, Berlin, 1919, s. 104.

Eisner, Kurt, *Die halbe Macht den Räten.* Ausgewählte aufsätzen und Reden, Köln, 1969, s. 292.

Fischer, *Die Revolutions-Kommandantur Berlin*, Berlin, 1922, s. 84.

Frank, Karl, *Der Fall Levi in der Dritten Internationale*, Viyana, 1921, s. 15. Friesland, Ernst, *Zur Krise unserer Partei*, Berlin 1921, s. 32.

Frolich, Paul, *Zehn Jahre Krieg und Burgerkrieg*, I. *Der Krieg*, Berlin, 1924, s. 243.

Frolich, Paul, Schreiner, Albert, *Die deutsche Sozialdemokratie. Vierzehn Jahre im Bunde mit dem Kapital*, Berlin, 1928, s. 173.

Geyer, Curt, *Sozialismus und Rätesystem*, Leipzig, 1919, s. 32.

Geyer, Curt, *Fur die dritte Internationale! Die U.S.P.D. am Scheideweg.* Berlin, 1920, s. 77.

Geyer, Curt, *Der Radikalismus in der deutschen Arbeiterbewegung. Bin soziologischer Versuch*, Jena, 1923, s. 111.

Geyer, Curt, *Drei Verdeber Deutsch/ands. Zur Geschichte Deutschlands und der Reparations/rage 1920-1924*, Berlin, .1924, s. 230.

Gorter, Hermann, *Die Klassenkampforganisation des Proletariats*, Berlin, 1919, s. 88.

Gorter, Hermann, *Der Imperialismus, der Weltkrieg und der Sozialdemokratie*, Münih, 1919, s. 135.

Gorter, Hermann, *Offenen Brief an der Genossen Lenin. Eine Antwort auf Lenins Broschure "Der Radikalismus, ein Kinderkrankheit des Kommunismus*, Berlin, 1920, s. 88. Fransızca çeviri *Reponse a Lénine*, Paris, 1920, yeni basım 1970, s. 112.

Goussev (Gussew S. *).), Die Lehren des Bürgerkrieges*, Hamburg, 1921, s. 96.

Gruber, Helmut (ed.), *International Communism in the Era of Lenin.* A documentary History (Komünist Enternasyonal belgelerinden alıntılar, Lénine, Radek, Levi, Frolich, Szanto, Bettelheim; Gorter, Serrati, R. Fischer, Brandler, vs.), New York, 1966, s. 512.

Heckert, Fritz (Gekkert), "Germanija v oktjabre 1923 k istorii K.P.G.", *Kommunistitcheskii Internatsional*, 1934, n 5, s. 55-64.

Hoelz, Max, *Anklagerede gegen die burgerliche Gesellschaft.* Gehalten vor dem Moabiter Sondergericht am 22. Juni 1921 in Berlin, Berlin, 1921, s. 20.

Ist eine Einheitsfront mit dem Kommunisten möglich? Denkschrift über die Verhandlungen der Gewerskchaften mit den Arbeiterparteien über den Schutz der

Republik (A.D.G.B. Yayınları), Berlin, 1922, s. 280. Karski, Julian (namı diğer Marchlewski), *Die Sozialisierung des Bergbaus*, Essen, 1919, s. 31.
Kools, Frits (ed.), *Die Linke gegen die Parteiherrschaft*, Olten et Fribourg/ Brisgau, 1970, s. 640. (Pannekoek'in metinleri, Gorter, Laufenberg, Wolffheim, Rühle, Schroder, Hoelz, vs.).
Korsch, Karl, *Arbeitsrecht fur Betriebsräte (1922)*, yenibasım, Francfort/M., 1967, s. 152.
Landauer, Gustav, *Aufruf zum Sozialismus*, 3' ed., Berlin, 1920, s. 155. Laufenberg, Heinrich, *Zwischen der ersten und zweiten Revolution*, Hamburg, 1919, s. 48.
Laufenberg, Heinrich, *Die Hamburger Revolution*, Hamburg, 1919, s. 32. Laufenberg, Heinrich, *Massen und Fuhrer*, Hamburg, 1919, s. 27.
Laufenberg, Heinrich, *Arbeiterklasse und Staatsgewalt*, Hamburg, 1919, s. 15.
Laufenberg, Heinrich, *Was heisst Sozialisierung ?*, Hamburg, 1919, s. 16.
Laufenberg, Heinrich et Wolffheim, Fritz, *Revolutionärer Volkskrieg oder konterrevolutionärer Burgerkrieg?* Erste kommunistische Adresse an das deutsche Proletariat, Hamburg, 1919, s. 16.
Laufenberg, Heinrich et Wolffheim, Fritz, *Moskau und die deutsche Revolution.* Eine kritische Erledigung der bolschewistischen Methoden, Hamburg, n. d., s. 48.
Laufenberg, Heinrich et Wolffheim, Fritz, *Nation und Arbeiterklasse*, Hamburg, 1920, s. 20.
Lénine, *CEuvres, çeviri*, Moskova Yayınları.
Levi, Paul (namı diğer Caius), *Generalstreik und Noske-Blut-Bad in Berlin*, Berlin, 1919, s. 19.
Levi, Paul, *Unser Weg. Wider den Putschismus.* Ek: Karl Radek, *Die Lehren eines Putschversuches*, Berlin, 1921, s. 64.
Levi, Paul, *Was ist das Verbrechen? Die Märzaktion oder die Kritik daran?* Berlin, 1921, s. 44.
Levi, Paul, *Zwischen Spartakus und Sozialdemokratie.* Aufsätze und Reden (Charlotte Beradt'ın sunduğu metinler), Francfort/M., 1969, s. 338.
Liebknecht, Karl, *Klassenkampf gegen den Krieg*, Berlin, n. d. (1919), s. 109.(Kısaltılmış: *Klassenkampf.)*.
Liebknecht, Karl, *Politische Aufzeichnungen aus seinem Nachlass* (Franz Pfemfert tarafından sunulan 1917-1918 yıllarına ait yazılar) Berlin, 1921, s. 160.
Liebknecht, Karl, *Gesammelte Reden und Schriften*, Doğu Berlin, Cilt VIII, *August 1914 bis April 1916*, 1966, s. 655, Cilt IX, Mayıs *1916 bis 15. Januar 1919*, 1968, s. 734.
Liebknecht, Karl, *Militarisme*, savaş ve devrim (seçme metinler), Paris, 1970, s. 270.
Lozovski A. (Losovskii), *Aufgaben und Entwicklung der Betriebsräte in Russlan* (Berlin Fabrika Konseyi Kongresinde Konuşma), Berlin, 1920, s. 31.
Lozovski A., *Eroberung oder Zersti:irung der Gewerkschaften ?* (Berlin'de yapılan konuşma), Leipzig, 1920, s. 14.
Lozovski, A. et Brandler, Heinrich, *Der Kampf der Kommunisten in den Gewerkschaften*, (Komünist Enternasyonal Yürütmesine verilen rapor, Şubat-Mart 1922), Berlin, 1922, s. 35.
Ludwig, E. (namı diğer E. Alexander), *Die Rolle der Arbeiterräte in der deutschen Revolution*, Berlin, 1919, s. 19.
Luxemburg, Rosa, *Massenstreik, Partei und Gewerkschaften*, Leipzig, 1919, s. 68.
Luxemburg, Rosa, *Die Krise der So:rialdemokratie* (Junius-Broschüre), Berlin, 1916, s. 96; Fransızca çeviri *La Crise de la social-democratie*, Brüksel, 1970, s. 250.
Luxemburg, Rosa, *Brief e aus dem Gefängnis*, Berlin, 1920, s. 48.
Luxemburg, Rosa, *Die russische Revolution.* Eine kritische Würdigung (Giriş: Paul Levi), Berlin, 1922, s. 120.
Luxemburg, Rosa, *Brief e an Freunde*, Zurich, 1950, s. 226.
Luxemburg, Rosa, *Im Kampf gegen den deutschen Militarismus*, l.M.L., Doğu Berlin, 1960, s. 264.
Luxemburg, Rosa, *Ich war, ich bin, ich werde sein* (Kasım devrimi üzerine yazılar ve konuşmalar), Doğu Berlin, 1958, s. 144.
Luxemburg, Rosa, *Ausgewählte Reden und Schriften*, 2 Cilt, Doğu Berlin, 1951 s. 751-741.

Luxemburg, Rosa, *Politische Schriften* (O. K. Flechtheim), Francfort/ M. I. 1966, s. 232., II., 1966, s. 208., III., 1967, s. 246.
Marchlewski, Julian, *Das Rätesystem,* Essen, 1910, s. 16. Marchlewski, Julian, *Was ist Bolschewismus ?,* Bale, 1920, s. 20. Marchlewski, (bkz Karski).
Münzenberg, Willi, *Von der Revolte zur Revolution.* Eine Antwort auf Kautsky›s "Weitertreiben der Revolution", Berlin, 1919, s. 32.
Neubauer, Theodor, *Aus Reden und Aufsätzen* (Miiller ve Sieber), s. I., n. d. s. 156.
Neumann, Paul, *Hamburg unter der Regierung des Arbeiter = und Soldatenrase.* Tatigkeitsbericht, erstattet im Auftrage der Exekutive der Arbeiter rats Gross-Hamburgs, Hamburg, 1919, s. 143.
Pannekoek, Anton, *Die taktische Differenzen in der Arbeiterbewegung,* Hamburg, 1909, s. 132.
Pannekoek (bkz Kools, *a.g.e., supra,* Bricianer § Etudes).
Pannekoek, Anton, et Gorter, Hermann, *Organisation und Taktik der proletarischen Revolution* (M. Bock tarafından seçilen ve sunulan metinler), Francfort/M., 1969, s. 254.
Paquet, Alfons, *Der Geist der russischen Revolution,* Leipzig, 1919, s. 110. Pawlowski, Eugen (namı diğer E. Varga), *Der Bankrott Deutschlands,* Hamburg, 1921, s. 189.
Pieck, Wilhelm, *Gesammelte Reden und Schriften,* Doğu Berlin, Cilt I, *August 1904 bis Januar 1919,* 1959, s. 24-527; Cilt II, *Januar 1919 bis April 1925,* 1959, s. 18-539.
Preobrajensky, *Ot Nepa k Sotsialismu,* Moscou, 1922; Fransızca çeviri *De la* N.E.P. *au socialisme* (Rusya ve Avrupa'nın geleceğine ilişkin görüşler), (P. Naville'in önsözüyle), Paris, 1966, s. 123.
Radek, Karl, *In den Reihen der deutschen Revolution 1909-1919,* Münih, 1921, s. 464.
Radek, Karl (v. Struthahn).
Radek, Karl, *Die Entwicklung der Weltrevolution und die Taktik der Kommunistischen Parteien im Kampfe für die Diktatur des Proletariats,* Berlin, 1919, s. 66.
Radek, Karl, *Zur Taktik des Kommunismus :* Ein Schreiben an den Oktober-Parteitag der K.P.D., Berlin, 1919, s. 12.
Radek, Karl, *Die Masken sind gefallen.* Eine Antwort an Crispien, Dittmann und Hilferding, s. I., 1920, s. 38.
Radek, Karl, *Der Weg der Kommunistischen Internationale,* Hamburg, 1921, s. 86.
Radek, Karl, *Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht, Leo Jogiches,* Hamburg, 1921, s. 48.
Radek, *Soll die Vereinigte Kommunistische Partei Deutschlands eine Massenpartei der revolutionarer Aktion oder zentristische Partei des Wartens sein?* Hamburg, 1921, 2. Basım, s. 120. (Kısaltılmış: *Soll de V.K.P.D.?*).
Radek, Karl, *Genua, die Einheitsfront des Proletariats und die Kommunistische Internationale,* Hamburg, 1922, s. 78.
Radek, Karl et Thalheimer, August, *Gegen den Nationalbolschewismus,* s. I., 1920, s. 48.
Radek, Karl, Frolich, Paul, Reventlow, Graf Ernst, et Moller Van den Bruck, *Schlageter. Eine Auseinandersetzung,* Berlin, 1923, s. 60.
Radek, Karl, *Vorwort,* pp. VII-XXVII de Reissner, Larissa, *Oktober,* Berlin, 1932, s. *522.*
Reissner, Larissa, *Hamburg ruf den Barrikaden 1923,* Berlin, n. d., s. 85. Tekrar basım Doğu Berlin, 1960, s. 174.
Schneider, Josef, *Die blutige Osterwoche im Mansfelder Land.* Tatsachenmaterial aus den Märzaktion, Viyana, 1922, s. 96.
Sender, Tony, *Diktatur über das Proletariat, oder Diktatur des Proletariats.* Dar Ergebnis von Moskau, Francfort/M., 1920, s. 16.
Struthahn, Arnold (namı diğer Radek), *Die Diktatur der Arbeiterklasse und der Kommunistische Partei,* s. I., 1919, s. 15.
Struthahn, Arnold, *Die Entwicklung der deutschen Revolution und die Aufgaben der Kommunistischen Partei,* Stuttgart, 1919, s. 64.
Struthahn, Arnol: l, *Die Auswartige Politik des deutschen Kommunismus und der Hamburger National-Bolschewismus,* Berlin, 1919,.
Szanto, Bela, *Klassenkampfe und die Diktatur des Proletariats in Ungarn.* (Karl Radek'in önsözüyle), Viyana, 1920, s. 100.
Taktik und Organisation des revolutionaren Offensive. Die Lehren der März-Aktion, Leipzig-Berlin, 1921, s. 146.

Thalheimer, August, "Der proletarische Klassenkampf in Deutschland im Jahre 1922". *Jahrbuch für Politik-Wirtschaft und Arbeiterbewegung 1922/1923,* Hamburg, s. 607-611.
Thalheimer, August, "Die Arbeiterparteien in Deutschland 1922 bis 1924", *Jahrbuch für Politik, Wirtschaft, und Arbeiterbewegung 1923/1924,* Hamburg, s. 591-605.
Thalheimer, August, *1923, Eine verpasste Revolution?* Die deutsche Oktoberlegende und die wirkliche Geschichte von 1923, Berlin, 1931, s. 32. Troeltsch, Ernst, *Spektator-Briefe.* Aufsatze über die deutsche Revolution und die Weltpolitik 1918/1922, Tübingen, 1924, s. 321.
Troçki, Leon, *Pjat' let Kominterna,* 2 Cilt, Moskova, 1924-1925, s. 612. İngilizce çeviri: *The First Five Years of the Communist 'International,* Cilt I, New York, 1945, s. 374., Cilt II, Londra, 1953, s. 384.
Troçki Leon, "Ekim Dersleri", Cahiers *du bolchevisme* içinde, no. 5 (19 Aralık 1924) ve 6 (25 Aralık 1924), Paris, s. 313-336 ve 396-411 ve *Staline contre Troçki* içinde Paris, 1965, s. 30-82.
Troçki, Leon, *L'Internationale communiste apres Lénine,* yenibasım 2 Cilt Paris, 1969, s. 592.
Ulbricht, Walter, *Zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewe-g-ung,* Cilt I, *1918-1933,* 8. Basım, Doğu Berlin, 1933, s. 688.
Umbreit, Paul, *Die deutsche Gewerkschaften im Weltkrieg,* Berlin, 1917, s. 122. Varga, Eugen, *Die Krise der kapitalistischen Weltwirtschaft,* Hamburg, 1921, s. 64.
Warski, Adolf (namı diğer Warszawski), *Rosa Luxemburgs Stellung zu den taktischen Problemen der Revolution,* Hamburg, 1922, s. 38.
Der Weg des Dr Levi, der Weg der V.K.P.D. (Gorter'e atfedilen K.A.P.D. Broşürü) Berlin, 1921, s. 32.
Der Weisse Terror. Skizze aus dem Blutherrschaft Ebert-Scheidemann-Noske, Stuttgart, 1919, s. 16.
Werner, Paul (namı diğer Frolich), *Die bayrische Räterepublik.* Tatsachen un Kritik, Petrograd, 1920, s. 195.
Wlfolffheim, Fritz, *Betriebsorganisation oder Gewerkschaft ?,* Hamburg, 1919, s. 14.
Zetkin, Clara, *Der Weg nach Moskau,* Hamburg, 1920, s. 31.
Zetkin, Clara, *Der Kampf der kommunistischen Parteien gegen Kriegsgefqhr und Krieg,* Hamburg, 1922, s. 54.
Zetkin, Clara, *Um Rosa Luxemburgs Stellung ZW' russiscben R:evohttion,* Hamburg, 1923, s. 224.
Zetkin, Oara, *Gegen Poincare und Cuna.* Eine kommunistische Antwort im Reichstag auf der Regierungserklarung der Reichskanzlers Cuno, Berlin, 1923, s. 20.
Zetkin, Clara, *Ausgewäblte Reden und Scbriften,* Doğu Berlin, Cilt I, *Auswabl aus den Jabren 1889 bis 1917,* 1957, s. 799; Cilt II, *Auswabl aus den Jabren 1918 bis 1923,* 1960, s. 748; Cilt III, *Auswabl aus den Jabren 1924 bis 1933,* 1960, s. 640.
Zinoviev (Graphie allemande valable pour le nom de cet auteur: Sinowjew), *Der Krieg und die Krise des Sozialismus,* Viyana, 1924, s. 667.
Zinoviev, G., *Brennende Tagesfragen der internationalen Arbeiterbewegung,* Petrograd, 1920, s. 107.
Zinoviev, G., *Die Weltrevolution und die Kommunistiscbe Internationale* (Halle Kongresinde Konuşma), s. I., 1920, s. 68.
Zinoviev, G., *Zwolf Tage in Deutscbland* (Halle Kongresi sırasında Almanya'daki ikametinin hikâyesi), Hamburg, 1921, s. 91.
Zinoviev, G., *Probleme der deutscben Revolution,* Hamburg, 1923, s. 109. Zinoviev, G., *Funf Jabre Kommunistiscbe Internationale,* Hamburg, 1924, s. 75.

J. TARİHSEL ÇALIŞMA VE DENEMELER.

Abendroth, Wolfgang, *Au/stieg und Krise derdeutschen Arbeiterbewegung,* Francfort/M., 1964, s. 144.
Abendroth, Wolfgang, *Sozialgeschichte der europäischen Arbeiterbewegung,* Francfort/M., 1966, 2. Basım s. 191.

Anderle, A., *Die deutsche Rapallo-Politik. Deutsch-sowjetische Beziehungen 1922-1929*, Halle, 1962, s. 248.
Anderson, Evelyn, *Hammer oder Amboss. Zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung İngilizce çeviri*, Nürnberg, 1948, s. 244.
Angel, Pierre, Eduard Bernstein ve Alman sosyalizminin evrimi, Paris, 1961, s. 462.
Angermüller, Hans Heinrich, "Die Bedeutung der I. und II. Kongresses der Kommunistische Internationale für die Entwicklung der K.P.D. zur revolutionären Massenpartei" *Wissenschaftliche Zeitschrift der Martin Luther Universität Halle-Wittenberg* (Gesellschaft und sprachwissenschaftliche Reihe, 1958-1959, s. 47-60).
Angress, Werner T., *Stillborn Revolution : The Communist Bid for Power in Germany*, 1921-1923, Princeton, 1963, s. 514.
Angress, Werner T., "Weimar Coalition and Ruhr Insurrection, March-April 1920 : a Study of Government Policy", *The Journal of Modern History*, XXIX, no. 1, Mart 1957, s. 1-20.
Arndt, Helmuth, Seifert, Gerhard, "Zur Gründung der K.P.D.", *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx Universität*, 1957-1958, no. 4, s. 313-324.
Ay, Karl Ludwig, *Die Enstehung einer Revolution. Die Volksstimmung in Bayern während des Ersten Weltkrieges*, Berlin, 1968, s. 230.
Badia, Gilbert, *Çağdaş Almanya Tarihi*, t. I, *1917-1933*, Paris, 1962, s. 342.
Badia, Gilbert, "Savaşın ilk günlerinde sosyal demokrat solun tutumu (Ağustos 1914-Nisan 1915)", *Le Mouvement social*, no. 49, Ekim-Aralık 1964, s. 81-105.
Badia, Gilbert, *Spartakistler. 1918: devrimde Almanya*, Paris, 1966, s. 298.
Badia, Gilbert, *Spartakizm. Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in son yılları 1914-1919*, Paris, 1967, s. 438.
Badia, Gilbert, "Almanya, Kasım 1918: Kurt Eisner Berlin konseyleri yürütme komitesi önünde", *Revue d'histoire moderne et contemporaine*, XV (1968), s. 340-361.
Bartel, Walter, *Die Linken in der deutschen Sozialdemokratie im Kampf gegen Militarismus und Krieg*, Doğu Berlin, 1958, s. 640.
Bartel, Walter, "Die Spartakusgruppe im Kampf der deutscher Arbeiterklasse für die schnelle Beendigung des Krieges nach dem Januastreik 1918", Z/G, 1964, no. 5, s. 799-816.
Bauer, Roland, "Die besten Deutschen verteidigten die Oktoberrevolution und lernten von ihr", *BzG*, 1962, no. 4, s. 901-915.
Bauer, Roland, "Ueber den Charakter der Novemberrevolution", *ZfG*, 1958, no. 1, s. 142-168.
Beckert, Siegfried, "Die Linken in Chemnitz im Kampf gegen den Opportunismus für die Herausbildung einer revolutionären Partei", *BzG*, 1967, no. 1, s. 109-118.
Beckmann, E., *Der Dolchstossprozess, in Munchen vom 19. Oktober bis 20. November "1925.* Verhandlungsberichte und Stimmungsbilder nach Berichten in die Münchener Zeitung, Münih, 1925, s. 232.
Benoist-Mechin, *Histoire de l'armee allemande*, 2 Cilt, Paris, 1936, s. 470-684.
Bergsträsser, Ludwig, *Die Geschichte der politischen Parteien in Deutschland*, Münih, yeniden gözden geçirilmiş 10. Basım, 1960, s. 363.
Berlau, Joseph A., *The German social-democratic Party 1914-1921*, Oxford, 1950, s. 374.
Berthold, Lothar et Neef, Helmut, *Militarismus und Opportunismus gegen die Novemberrevolution.* Das Bündnis der rechten Führung mit der O.H.L. (November-Dezember 1918). Eine Dokumentation. Doğu Berlin, 1958, s. 218.
Berthold, Lothar, "Die Erforschung der Geschichte der Arbeiterbewegung in der Weimarer Republik", Z/G, 1960, özel sayı, s. 358-380.
Berthold, Walter, "Die Kämpfe der Chemnitzer Arbeiter gegen die militarische Konterrevolution im August 1919", *BzG*, 1962, no. 1, s. 127-138.
Beutel, Horst, "Die November-Revolution von 1918 in Leipzig und die Politik der Leipziger U.S.P.D.-Führung bis zum Eimarsch der Konterrevolutionären Truppen des Generals Maercker am 12 Mai 1919", *Wissenschaftliche Zeitschrift der Universti: it Leipzig.* G.u. S.R. VII, 1958, s. 385-411.
Beutel, Hans et Zeitz, Alfred, *Die Novemberrevolution 1918 und die Gründung der Kommunistischen Partei in Brandeburg*, Brandenburg an der Havel, 1958, s. 63.

Beyer, Hans, *Von der Novemberrevolution zur Raterepublik in München*, Doğu Berlin 1957, s. 184.
Bock, Hans Manfred, *Syndikalismus und Linksfommunismus von 1918 bis 1923*. Zur Geschichte und Soziologie der Kommunistischen Arbeiterpartei Deutschlands (K.A.P.D.), der Allgemeinen Arbeiterunion (A.A.U.D.) und der Freien Arbeiterunion (F.A.U.D.). Meisenheim/Glain, 1969, s. 480.
Borkenau, Franz, *Der europaische Kommunismus*. Seine Geschichte von 1917 bis zur G genwart. Bern, 1952, s. 540.
Borkenau, Franz, *World Communism. A History of the Communist International*, yenibasım Michigan, 1962, s. 442.
Bosl, *Bayern im Umbruch. Die Revolution von 1918, ihre Voraussetzungen, ihr Verlauf und ihre Folgen*, Münih, 1969, s. 603.
Bracher, Karl Dietrich, *Die Auflosung der W eimarer Republik*, Stuttgart, 1955, s. 754.
Brauer, Erwin, *Der Ruhraufstand von 1920*, Berlin, 1930, s. 112. Braunthal, Julius, *Geschichte der Internationale*, Hannoer, Cilt I, 1961, s. 404, Cilt II, 1963, s. 618.
Bricianer, Serge, *Pannekoek ve işçi konseyleri*, Paris, 1969, s. 306.
Brjunin, V. G., *Die erste Widerhall in der deutschen Arbeiterbewegung au/ die Grosse Oktoberrevolution und den Friedenvorschlag der Sowietregierung*, Doğu Berlin (Rusça çeviri), 1957, s. 44.
Buber-Neumann, Margarete (namı diğer Faust, Margarete), *Kriegsschaupli: itze der W eltrevolution*. Ein Bericht aus der Praxis der Komintern, 1919-1943, Stuttgart, 1967, s. 522.
Bucher, Hermann, *Finanz und Wirtschaftsentwicklung Deutschlands in den Jahren 1921 bis 1925*, Berlin, 1925, s. 203.
Buchheim, Karl, *Die W eimarer Republik. Grundlagen und politische Entwicklung*, Münih, 1960, s. 140.
Buchot, J. C., *Erich Wollenberg raconte : la "revolution" allemande de 1923* (D.E.S. Grenoble, 1968, s. 110).
Burgelin, Henri, *La Societe allemande 1871-1968*, Paris, 1969, s. 440.
Buse, D.K., "Ebert and the Coming of World War I: a Month from his Diary", *International Review of social History*, 1968, no. 3, s. 430-448.
Carr, E.H., *TJ,e Bolshevik Revolution 1917-1923*, 5. Bölüm, *Soviet Russia and the World, Cilt* III, Londra, 1952, s. 614.
Carr, E. H., *The Interregnum 1923-1924*, Londra, 1954, s. 932. Castellan, Georges, *L'Allemagne de Weimar*, Paris, 1969, s. 444.
Chelike, V. F., "Natchalo Martovskhikfi boev 1919 v Berline", *Noiabr'ska Ia Revoliuaja* Moskova, 1960, s. 169-198.
Colloti, Enzo, "Sinistra radkale e spartachisti nelle socialdemocrazia tedesca attraverso le Spartakus-Briefe", *Annali*, 1961, s. 11-89.
Colm, Gerhard, *Beitrag zur Geschichte und Soziologie der Ruhraufstandes vom März-April 1920*, Essen, 1921, s. 142.
Comfort, Richard A., *Revolutionary Hamburg*. Labor Politics in the Early Weimar Republic, Stanford, 1966, s. 226.
Coper, Rudolf, *Failure of a Revolution*, Cambridge, 1954, s. 294.
Danner, Lothar, *Ordnungspolizei Hamburg: Betrachtungen* zu ihrer Geschichte 1918 bis 1933, Hamburg, 1958, s. *252*.
Davidovitch, D. S., *Revol1utsionnii Krisis 1923 g. v. Germanii i Gamburskoe vostanie*, Moskova, 1963, s. 336.
Degras, Jane, "United Front Tactics in the Cominter 1921-1928", *International Communism*, St-Antony's Papers, no. 9, s. 9-22.
Dix, Rudolf, "Deutsche Internationalisten bei der Errichtung und Verteidigung der Sowjetmacht 1917-1921", *BzG*, 1966, no. 3, s. 491-506.
Dorst, Tankred et Neubauer, Helmut, *Die Munchener Räterepublik*. Zeugnisse und Kommentar, Francfort/M., 1966, s. 192.
Drabkin, J.S., *Die Novemberrevolution 1918 in Deutschland*, Berlin 1968, s. *593*.
Drachkovitch. Milorad et Lazitch, Branko, *The Comintern: Historical Highlights*, Essays, yeni seçkiler, belgeler, Stanford-Londra, 1966, s. 430. Drechsler, Hanno, *Die Sozialistische Arbeiterpartei Deutschlands* (S.A.P.D.).

Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung um Ende der Weltkrieges, Meisenheim/Glain, 1965, s. 406.
Dünow, Wilhelm, *Der Rotekämpferbund*, Berlin, 1958, s. 101.
Ehrt, Adolfet Schweicert, Julius, *Entfesselung der Unterwelt.* Ein Querschnitt durch die Bolschewisierung Deutschlands, Berlin, 1933, s. 326.
Eildermann, Willi, "Die Marzaktion 1921 im Mitteldeutschland und ihre Lehren", *Einheit*, 1951, no. 10, s. 648-659.
Einhorn, Marion, "Zur Rolle der Rate im November und Dezember 1918", *ZfG*, 1956, no. 3, s. *545-559.*
Emige Probleme der Novemberrevolution 1918 in Deutschland unter besonderer Berucksichtigung der Ereignisse im Kreis Weissenfelde, Zurn 40. Jahrestag der Novemberrevolution und der Gründung der K.P.D., Weissenfeld, 1958, s. 24.
Eisner, Erich, *Gegen die Burger in Marxpelz.* Die anti-Autoritaren "Linken" in der Arbeiterbewegung, Köln, 1968, s. 94.
Erdmann, Lothar, *Die Gewerkschaften im Ruhrkampf* (A.D.G.B.), Berlin, 1924, s. 224.
Erger, Johannes, *Der Kapp-Luttwitz Putsch.* Ein Beitrag zur deutschen Innenpolitik 1919-1920, Düsseldorf, 1967, s. 365.
Ersil, Wilhelm, *Aktionseinheit sturzt Cuna.* Zur Geschichte des Massenkampfes gegen die Cuno-Regierung 1923, Doğu Berlin, 1961, s. 400.
Eyck, Erich, *Geschichte der W eimarer Republik*, Stuttgart, t. I, *Vom Zusammenbruch des Kaisertums bis zur Wahl Hindenburgs 1918-1925*, 1954, s. 468.
Fabian, Walter, *Klassenkampf um Sachsen.* Ein Stuck Geschichte 1918-1930, Lobau, 1930, s. 200.
Finker, Kurt, "Aus dem Kampf der Internationalen Arbeitershilfe in Deutschland", *BzG*, 1964, no. *5*, s. 928-936.
Fischer, Ruth, *Stalin and German Communism.* A Study in the Origins of the State Party, Cambridge, Mass., 1948, s. 688.
Flechteim, Ossip K., *Die K.P.D. in der W eimarer Republik*, Offenbach, 1948, s. 296.
Fiechtheim, Ossip K., *Die K.P.D. in der W eimarer Republik* (Hermann Weber'in önsözüyle), Francfort/M., 1969, s. 360.
Freymond, Jacques, *Contributions a l'histoire du Comintern*, Geneve, 1965, 265 p.
Friedlander, Henry Egon, "Conflict of revolutionary Authoritiy: provisional Government versus Berlin soviet", *International Review of Social History*, 1962, no. 2, s. 163-176.
Gast, Helmut, "Die proletarischen Hundertschaften als Organe der Einheitsfront im Jahre 1923", *ZfG*, 1956, no. 3, s. 439-465.
Gätsch, Helmut, *Die Freien Gewerkschaften in Bremen 1919-1933*, Breme, 1969, s. 169.
Gatzke Hans W., "Russo-German military collaboration during the Weimar Republic", *The American Historical Review*, LXIII, no. 3, Nisan 1958, s. 565-597.
Gehler, Joachim, "Die Novemberrevolution 1918 und die Bewegung der Lehrerrate, dargestellt am Beispiel der Lehrerbewegung in Leipzig", *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx Universität Leipzig*, 1965, no. 2, s. 197-203.
Germanskoe rabotchee dvijenie v novejsee vremia, Moskova, 1962, s. 313.
Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung-Chronik, Doğu Berlin, Cilt I, *Von den Anfängen bis 17*, 1965, s. 366, Cilt II, *Von 1917 bis 1945*, 1966, s. 552.
Gessler, Otto, *Reichswehrpolitik in der W eimarer Zeit*, Stuttgart, 1958, s. 582. Golovacev, F. F., *Rabotchee dvienie i sotsial-demokratija Germanii v gody pervoj mirovj vojny* (avgust 1914-oktjabr' 1918 g), Moskova, 1960, s. 565.
Gordon, Harold J., "Die Reichswehr und Sachsen 1923", *Wehrwissenschaft liche Rundschau*, 1961, no. 12, s. 677-692.
Gordon, Harold J., *The Reichswehr and the German Republic 1919-1926*, Princeton, 1957, s. 480.
Garlitz, *November 1918. Bericht über die deutsche Revolution*, Hamburg, 1968, s. 224.
Gorski, Gunter, ."Zur These vom "ersten deutschen Arbeiterrat" in Leipzig und über das Ausmass des Mitteldeutschen Antikriegsstreiks 1917", *BzG*, 1964, no. 4, s. 634-640.
Gotsche, Otto, *Die Märzaktion 1921 in Mitteldeutschland und ihre historische Bedeutung*, Doğu Berlin, 1956, s. 84.

Gottschalch, Wilfried, *Strukturveränderung der Gesellschaft und politisches Handeln in der Lehre von Rudolf Hilferding*, Berlin, 1962, s. 287.
Grau, Roland, "Zur Rolle und Bedeutung des Roten Soldatenbundes", *Zeitschrift für Militärgeschichte*, 1968, no. 6, s. 718-732.
Grebing, Helga, *Geschichte der deutschen Parteien*, Wiesbaden, 1962, s. 184.
Grotewohl, Otto, *Dreissig Jahre später. Die Novemberrevolution und die Lehren der Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Berlin, 1952, s. 168.
Grundrisr der Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung, 4. Basım, 1964, Berlin, s. 304.
"Grundriss der Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung". Kritik einer Legende. (Contributions de F. Schaeppler, H. Skrzypczak, S. Bahne, Kotowski), Berlin, 1964, s. 83.
Die Grundung der Kommunistischen Partei Deutsch/ands. Protokoll der wissenschaftliche Tagung des Instituts für *Gesellschaftswissenschaft* der Parteihochschule "Karl Marx" und des Instituts für Marxismus-Leninismus beim Z.K. der S.E.D. am 22-23. Januar 1959 in Berlin anlasslich des 40 Jahrestages der Gründung des K.P.D., Berlin, 1959, s. 244.
Guillen, Pierre, *L'Allemagne de 1848 a nos jours*, Paris, 1970, s. *255.*
Gumbel, E. J., *Vier Jahre politischer Mord, Berlin*, 1922, s. 152.
Habedank, Heinz, *"Der Kampf fur die zehn Forderungen des A.D.G.B. im* Jahre 1921" *Die Arbeit* (Doğu Berlin), 1963, no. 9, s. 46-49.
Habedank, Heinz, *Zur Geschichte des Hamburger Aufstandes 1923*, Berlin, 1958, s. 250.
Haffner, Sebastien, *Die verratene Revolution*, Munich, 1970, s. 364. Hagelweide, Gert, *Die publistische Erscheinungsbild des Menschen im Kommunistischen Lied.* Eine Untersuchung der Liedpublizistik der K.P.D. (1919-1933) und der S.E.D., Berlin, 1968, s. 371.
Haimson, L.H., *Russian Marxists and tbe Orig,ins of Bolshevism*, Cambridge, 1955, s. 256.
Hallgarten, Georg, *Hitler, Reichswehr und Industrie.* Zur Geschichte der Jahre 1918-1933, Francfort/M., 2. Basım, 1955, s. 139.
Hammer, Franz, *Freistaat Gotha im Kapp-Putsch.* Nach Dokumenten und Erinnerungen alter Mitkämpfer erzählt, Doğu Berlin, 1955, s. 123.
Hanisch, Wilfred, *Die Hundertschaften der Arbeitewehr. Die proletarischen Hundertschaften 1923 in Sachsen*, Berlin, 1958, s. 105.
Hartenstein, *Der Kampfeinsatz der Schutzpolizei bei inneren Unruhen.* Schilderung der Hamburger Oktoberunruhen 1923. Berlin, 1926, s. 193.
Heidegger, Dr Hermann, *Die deutsche Sozialdemokratie und der national Staat (1870-1920).* Unter be, sondere Berücksichtigung der Kriegs und Revolutionsjahre. Gottingen, 1956, s. 401.
Heidorn, Gunter et Kretzchmar, Rudolf, *Rostocker Arbeiter schlugen den Kapp-Putsch nieder*, Rostock, 1955, s. 127.
Heininger, Konig et Tuchsheerer, *<Ekonomisch = historische Aufsatze zur Novemberrevolution und zur Grundunt, der K.P.D.*, Berlin, 1958. S. 136.
Hennicke, Otto, *Die Rote Ruhrarmee*, Berlin, 1957, s. 120.
Hermann, Rudolf et Schmücking Arnult, "Die Ausnahmegericht zur Unterdrückung der mitteldeutschen Marzkämpfe im Jahre 1921", *Wissenschaftliche Zeitschrift der Martin-Luther Universitat Halle Witten berg, özel sayı* 1958-1959, I, s. 127-140.
Roegner, Wilhelm, *Die verratene Republik.* Geschichte der deutschen Gegenrevolution. Münih, 1958, s. 397.
Hortzschansky, Gunter, *Der nationale Verrat der deutschen Monopolherren, wahrend des Ruhrkampfes 1923*, Berlin, 1960, s. 327.
Hübsch, Hans "Der Entwurf eines Handelsvertrages zwischen der Sowjetunion und dem Freistaat Sachsen vom 19. Oktober 1923", *BzG*, 1965, özel sayı s. 135-139.
Hulse, James W., *The Forming of the Communist International*, Stanford, 1964, s. 276.
Humbert-Droz, Jules, *Der Krieg und die Internationale.* Die Konferenzen von Zimmerwald und Kienthal. Zürih, 1964, s. 262.
Hunt, Richard N., *German social-democracy 1918-1933*, Londra, 1964, s. 292. *Illustrierte Geschichte der deutschen Revolution*, Berlin, n. d., (1929), 21 X 27 cm, s. *528.* (P. Frolich, Lindau et Thomas'nın kaleme aldığı) (Kısaltılmış: *Ill. Gesch.).*

Illustrierte Geschichte der Novemb(!rrevolution in Deutschland (I.M.L.), Berlin, 1968, s. 391. (Kısaltılmış: *Ill. Gesch.* II.).

Imig, Werner, "Zur Hilfe Lenins für die deutschen Linken bei der Durchsetzung der marxistisch-leninistischen Staatsauffassung 1915 bis Oktober 1918", *BzG*, 1963, no. 5-6, *s.* 803-819.

Ittershagen, Siegfried, "Die Leitsatze des 2. Parteitages der K.P.D.", *BzG*, 1963, no. 5-6, s. 829-839.

Ittershagen, Siegfried et Wimmer H.K. W., "Zur Entwicklung der Strategie und Taktik der K.P.D. der Novemberrevolution bis zur Brüsseler Konferenz", *BzG*, 1963, no. 1, s. 32-52 ve no. 2, s. 228-246.

James, Cyril L. R., *World Revolution 1917-1936.* The Riseand Fall of the Communist International, Londra, n. d. (1937), s. 429.

Kabaktschieff, Christo, *Die Enstehung· und Entwicklung der Komintern.* Kurzer Abriss der Geschichte der Komintern, Hambourg, 1929, s. 174. Kleen, Walter, "Ueber die Rolle der Rate in der Novemberrevolution", *ZfG*, 1956, no. 2, s. 344-366.

Klein, Fritz, *Die diplomatische Beziehungen Deutschlands zur Sowjetunion 1917-1932*, Doğu Berlin, 1953, s. 190.

Knittel, Fritz, "Die mitteldeutsche Marzkampfe im Jahre 1921, ihre Bedeutung und ihre Lehren", *Einheit*, 1956, no. 3, s. 251-262.

Kochan, Lionel, *Russia and the Weimar Republic*, Cambridge, 1950, s. 190.

Koenen, Wilhelm, "Zur Frage der Moglichkeit einer Arbeiterregierung nach dem Kapp-Putsch", *BzG*, 1962, no. 2, s. 342-352.

Kolarov, Vassil, "V.I. Lenin na Ill. Kongresse Kommunistitcheskogo Internatsionala", *Voprosy Istorii K.P.P.S.*, 1960, no. 2, s. 189-191.

Kolb, Eberhard, *Die Arbeiterrate in der deutschen Innenpolitik (1918*-1919), Düsseldorf, 1962, s. 432.

Kolbe, Helmut, "Die Herausbildung der Kommunistischen Partei Deutschlands unter der Einfluss der grossen sozialistischen Revolution", *ZfG*, 1958, özel sayı, s. 84-109.

Kolbe, Hemut, "Aussenpolitisches Programm des Gründungsparteitages der K.P.D.", *Deutsche Aussenpolitik*, 1958, no. 11, s. 1033-1041.

Kolbe, Helmut, "V.I. Lenin Werk "Der 'linke Radikalismus', die Kinderkrankenheit im Kommunismus", eine bedeutende Hilfe für die junge Kommunistische Partei Deutschlands", *BzG*, 1960, no. 2, s. 255-275.

Koller, Heinz, *Kampfbundnis an der Seine, Ruhr und Spree.* De gemeinsame Kampf der K.P.F. und K.P.D. gegen die Ruhrbesetzung 1923, Berlin, 1963, s. 348.

Konnemann, Erwin, "Zur Problem der Bildung einer Arbeiter regierung nach dem Kapp. Putsch" *BzG*, no. 5/6, 1963, s. 904-921.

Die Kommunistische Internationale. Kurzer historischer Abriss (I.M.L. Moskova), Doğu Berlin, 1970, s. 718.

Koszyk, Kurt, *Zwischen Kaiserreich und Diktatur.* Die sozialdemokratische Presse von 1914 bis 1933, Heidelberg, 1958, s. 276.

Krivoguz, I.M., "V.I. Lenin i germanskoe levye sotsial-democraty v gody pervoj mirovoj vojny", clans *V elika sila leninskhikh idej*, Moscou, 1960, s. 342-368.

Krivoguz, I. M., *"Spartak" i obrazovanie kommunistitcheskoj partii Germanii*, Moscou, 1962, s. 239.

Kruppa, Reinhold, *Die Niederlausitz grifft zur Waffe.* Die Abwehr des Kapp-Putsches in der Niederlausitz, Berlin, 1957, s. 80.

Krusch, Hans Joachim, *Um die Einheitsfront und eine Arbeiterregierung Zur Geschichte der Abeiterbewegung im Bezirk* Erzgebirge-Vogtland unter besonderer Berücksichtigung des Klassenkampfes im ZwickauElsnitzer Steinkohlrevier von Januar bis August 1923, Doğu Berlin 1963, s. 400.

Krusch, Hans Joachim, "Zur Bewegung der revolutionären Betriebsrate in den Jahren 1922-1923", *ZfG*, no. 2, s. 374-376.

Krusch, Hans Joachim, "Zur Losung der Arbeiterregierung Anfang 1923", *BzG*, 1964, no. 2, s. 267-278.

Krusch, Hans Joachim. "Zu den Ergebnisse der Einheitsfrontpolitik der K.P.D. im Industriegebiet von Zwickau unter besonderer Berücksicptigung der Lage in der S.P.D. (Ende 1922 bis Mais 1923 ", *BzG*, 1965, özel sayı, s. 37-55.

Kuckuk, Peter, *Revolution und Ri:iterepublik in Bremen*, Francfort/M., 1969, s. 182.
Kuczynski, Jürgen, *Die Geschichte der Lage der Arbeiter in Deutschland von 1789 bis in die Gegenwart*, Cilt I, II. Kısım (genişletilmiş 7. Basım), Berlin, 1954, s. 353.
Kuczynski, Jürgen, *Der Ausbruch der ersten W eltkrieges und dfr deutsche Sozialdemokratie*. Chronik und Analyse. Doğu Berlin, 1957, s. 252.
Kuczynski, Jürgen, *Die Geschichte der Lage der Arbeiter unter dem Kapitalismus*. Cilt 5, t. I, *Die Geschichte der Lage der Arbeiter in Deutsch land vom 1789 bis zum Gegenwart. Darstellung van 1917/1918 bis 1932-1933*. Berlin 1966, s. 279.
Küster, Heinz, "Die Rolle der 'Roten Fahne' bei der Vorberdtung der Gründung der K.P.D.", *Z/G*, 1963, no. 8, s. 1466-1484. A ulinytsch, I. M., Koschyk, M. M., *Die deutsche Spartakusgruppe in der Ukraine 1918/1919*, Doğu Berlin, 1961, s. 128.
Küster, Heintz, Nimtz, Walter, Wimmer, Walter, "Der Knmpf des Spartakusbundes in der Novemberrevolution 1918 für die Losung der nationalen sozialen Lebensfragen des deutschen Volkes", *BzG*, no. 5/6, 1964, s. 789-802.
Lammel, Inge, "Zur Rolle und Bedeutung des Arbeiterlieder", *BzG*, 1962, no. 3, s. 726-742.
Lange, Günter, "Die protestaktionen der Zwickauer Arbeiter gegen den deutschen Militarismus aus Anlass des Mordes an Walter Rathenau im Sommer 1922", *BzG*, no. 4, 1962, s. 950-964.
Laschitza, Horst, "Zurn internationalen Widerhall von Karl Liebknechts Kampfaktionen 1914/1915 gegen den imperialistischen Krieg", *BzG*, 1962, no. 1, s. 102-106.
Lazitch, Branko, *Lénine et la III. Internationale*, Neuchatel, 1950, 226 p. Lenzner, S. I., "Berlinskij Savet v period martovskikh revoljutsionnykh boev 1919 g. v Berline", *Germanskoe rabotchee dvijenie v novejsee* içinde s. 7-42.
Leuna Ki: impfendes: Geschichte des Kampfes der Leuna-Arbeiter, Cilt I, 1916-1933, Doğu Berlin 1961, s. 608.
Lindau, Rudolf, *Revolutioni: ire Ki: impfe 1918-1919*. Aufsatze und Chronik, Doğu Berlin 1960, s. 268.
Lipinski, Richard, *Der Kampf un die politische Macht in Sachsen*, Leipzig, 1926, s. 95.
Losche, Peter, *Der Bolschewismus im Urteil der deutschen Sozialdemokratie 1903, 1920*, Batı Berlin, 1967, s. 306.
Lowenthal, Richard, "The Bolshevisation of the Spartacus League", *International Communism* içinde, St-Antony's Papers, no. 9, s. 23-71.
Lucas, Erhard, *Frankfurt unter der Herrschaft des Arbeiter-und Soldatenrate*, Francfort/M., 1969, s. 150.
Lucas, Erhard, *Marzrevolution im Ruhrf!.ebiet*. Bewaffneter Arbeiteraufstand Marz/April 1920, Francfort/M., 1970, s. 360.
Luther, Karl Heinz, "Die nachrevolutionare Machtkampfe in Berlin November 1918 bis Marz 1919", *Jahrbuch fur die Geschichte Mittel und Ostdeutschlands*, 1959, no. 8, s. 187-221.
Lutz, Ralph Haswell, *The German Revolution 1918-1919*, Stanford, 1968, s. 186.
Malanowski, Wolfgang, *Novemberrevolution 1918*. Die Rolle der S.P.D., Francfort/M., 1969, s. 190.
Mammach, Klaus, *Der Einfluss der russischen Februarrevolution und der Grosse Sozialistischen Oktoberrevolution auf die deutsche Arbeiterklasse Februar 1917-Oktober 1918*, Doğu Berlin 1955, s. 152.
Die Marzkampfe 1921, Doğu Berlin, 1956, s. 188.
Meisel, Gerhard, "Zur Entwicklung der Ratebewegung von 1919 bis 1921, unter besonderer Berücksichtigung der wirtschaftlichen Organisation", *BzG*, 1966, no. 2, s. 209-226.
Mitchell, Allan, *Revolution in Bavaria 1918-1919*. The Eisner Regime and the Soviet Republic, Princeton, 1965, s. 374.
Morenz, Ludwig et Munz, Erwin, *Revolution und Rateherrschaft in Munchen*, Munich, 1969, s. 135.
Mujbegovic, Vera, *Komunisticka Partija Nemacke v Periodu Posleratne Krize 1918-1923*, Belgrat, 1968, s. 493.
Muller, Hermann, "Die Bedeutung der Grundung der I.A.H. im Jahre 1921 für die Entwicklung der Solidaritat der deutschen Arbeiterklasse mit Sowjetrussland", *BzG*, 1962, no. 3, s. 642-656.

Naumann, Horst, "Ob edinenie revoljutsionnogo kryla nevazisimoj sotsialdemokratija partü c K.P.G." *Germanskoe rabotchee dvijenie v novejsee vremia içinde*, s. 74-97.
Naumann, Horst, "Die Bedeutung des II. Weltkongresses der Kommunistischen Internationale für die Vereinigung des revolutionaren Flügels der *U.S.P.D.* mit der K.P.D.", *BzG*, 1960, no. 3, s. 466-487.
Naumann, Horst et Voigtlander, Fred, "Zurn Problem einer Arbeiterregierung nach dem Kapp-Putsch", *BzG*, 1963, no. 3, s. 461-474.
Neubauer, Helmut, *Munchen und Moskau 1918-1919*. Zur Geschichte der Ratebewegung in Bayern, Münih, 1958, s. 100.
Neubauer, Helmut (ed.), *Deutschland und die Russische Revolution*, Stuttgart, Berlin, Köln, 1968, s. 112.
Nimtz, Walter, *Die Novemberrevolution 1918 in Deutschland*, Berlin, 1962, s. 248.
Nipperdey, Thomas, *Die Organisation der deutschen Parteien var 1918*, Düsseldorf, 1961, s. 454.
Nojabrs'kaja Revoljutsija v Germanii, Mokova, 1960, s. 514.
Nollau, Gunther, *Die Internationale. Wurzeln und Erscheinungsformen des proletarischen Internationalismus*, Köln, 1969, s. 344.
Norden, Albert, *Zwischen Berlin und Moskau*. Zur Geschichte der deutschsowjetischen Beziehungen, Doğu Berlin, 1954, s. 387.
Noske, Gustav, *Erlebtes aus Auf stieg und Niedergang einer Demokratie*, Offenbach/M., 1947, s. 323.
Obermann, Karl, *Die Beziehungen d.ts amerikanischen Imperialismus zum deutschen Imperialismus in der Zeit der Weimarer Republik*, Berlin, 1952, s. 168.
CEckel, Heinz, *Die revolutionlire Volswehr 1918-1919*. Die deutsche Arbeiterklasse im Kampf um die revolutionäre Volkswehr (November 1918 bis Mai 1919), Doğu Berlin, 1968, s. 328.
CEckel, Heinz, "Ueber die Militärpolitik der K.P.D. in der Periode der revolutionären Nachkriegskrise 1919-1923", *Militärwesen*, 1964, no. 1, s. 75-84.
CErtzen, Peter von, "Die grossen Streiks der Ruhrbergarbeiterschaft im Frühjahr 1919", *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, 1958, no. 2, s. 231-262.
CErtzen, Peter von, *Betriebsrlite in der Novemberrevolution*. Eine politikwissenschaftliche Untersuchung über Ideengewalt und Struktur der betrieblichen und wirtschaftlichen Arbeiterräte in der deutschen Revolution 1918/1919, Düsseldorf, 1964, s. 377.
Opel, Fritz, *Der deutsche Metallarbeiterverband während des ersten Weltkrieges und der Revolution*, Hannover, Francfort/M., 1958, s. 144.
Osterroth, Franz et Schuster, Dietrich, *Chronik der deutschen Sozialdemokratie*, Hannover, 1963, s. 672.
Ostwald, Hans, *Sittengeschichte der Inflation*. Ein Kulturdokument aus den Jahren des Marksturzes, Berlin, 1931, s. 280.
Petzold, Joachim, *Die Dolchstosslegende*. Eine Geschichtesfälschung im Dienst des deutschen Imperialismus und Militarismus, Berlin, 1963, s. 148.
Plener, Ulla, "Die Märzkonferenz der Spartakusgruppe-ein Markstein auf dem Wege zui: Gründung der K.P.D.", *BzG*, 1961, no. 4, s. 821-841.
Polzin, Martin. *Kapp-Putsch in Mecklemburg*. Junkertum und Landprole tariat in der revolutionären Krise nach den 1. Weltkrieges, Rostock, 1966, s. 333.
Prager, Eugen, *Geschichte der U.S.P.D.* Enstehung und Entwicklung der Unabhängigen Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, Berlin, 1921, s. 240.
Puchta, Gerhard, "Der Arbeiter-und Soldatenrat Leipzigs von November 1918 bis vor den II Rätekongress Anfang April 1919", *Wissenschaftliche Zeitschrift der Universitlit Leipzig*, 1957-1958, s. 363-384.
Raase, Werner, *Zur Geschichte der deutschen Gewerkschaftsbewegung 1919-1923*, Berlin, 1967, s. 166.
Radczun, Günter, "Einige Probleme der Haltung Rosa Luxemburgs zur proletarische Revolution (Zu Flechtheims Rosa Luxemburgs Edition "Die Russische Revolution")", *BzG*, 1966, no. 1, s. 9-22.
Reichenbach, Bernhard, "Zur Geschichte der K.A.P.D.", *Archiv für die Geschichte der Sozialismus und der Arbeiterbewegung*, Leipzig, 1928, XIII, s. 117-140.

Reisberg, Arnold, "Die Leninsche Politik der Aktionseinheit und ihre Anfänge in Deutschland", *BzG*, 1963, no. 1, s. 53-71.
Reisberg, Arnold, "Lentn, die K.P.D. und die Konferenz der drei Internationalen in Berlin 1922", *BzG*, 1963, no. 2, s. 247-263.
Reisberg, Arnold, "Um die Einheitsfront nach dem Rathenaumord", *BzG*, 1963, no. 5/6, s. 995-1009.
Reisberg, Arnold, *Lenin und die Aktionseinheit in Deutschland*, Doğu Berlin, 1964, s. 200.
Reisberg, Arnold, "Zur Genesis der Losung Arbeiterregierung in Deutschland (Das Jahr 1921)", *BzG*, 1965, no. 6, s. 1025-1038.
Reisberg, Arnold, "Lenin und die Zimmerwalder Bewegung", *ZfG*, 1964, no. 5, s. 777-798.
Renouvin, Pierre, *L'Empire allemand 1890-1918* (4 Cilt şablon çoğaltıcıyla). Retzlaw, Karl, *Spartakus, Gezeiten der Revolution*, Münih, 1969, s. 500.
Ritter, Gerhard, *Die Arbeiterbewegung im Wilhelminischen Reirh.* Die S.P.D. und die Freien Gewerkschaften 1890-1900, Berlin, 1959, s. 225.
Rosenberg, Arthur, *Entstehung und Geschichte der Weimarer Republik*, Francfort/M., 1955, s. 502.
Rosenfeld, Gunter, *Sowjetrussland und Deutschland 1917-1922*, Doğu Berlin, 1960, s. 423.
Rosmer, Alfred, *Lenin idaresinde Moskova. Komünizmin kökenleri*, Paris, 1953, s. 316.
Roth, Gunter, *The Social-democrats in Imperial Germany.* A Study in Working-class Isolation and National Integration, Totowa (E.-U.), 1963, s. 352.
Rückert, Otto, "Die Linken im Reichstagswahlkreis Potsdam-Spandau-Osthavelland (unter besonderer Berücksichtigung des Wirkens Karl Liebknecht im Wahlkreis)", *BzG*, 1965, özel sayı, s. 84-101.
Ruge, Wolfgang, *Die Stellungsnahme der Sowjetunion gegen die Besetzung des Ruhrgebietes*, Doğu Berlin, 1962, s. 198.
Runkel, Ferdinand, *Die deutsche Revolution.* Beitrag zur Zeitgeschichte, Leipzig, 1919, s. 232.
Rürup, Reinhard, *Probleme der Revolution in Deutschland 1918/1919*, Wiesbaden, 1968, s. 59.
Ryder, A. J., *The German Revolution of 1918.* A Study of Getman socialism in War and Revolution, Cambridge-Londra, 1967, s. 304.
Sayous, Andre, "1914-1918 arasında Almanya'nın ekonomik zayıflığı", *Revue historique*, Ocak-Mart1940, s. 66-75.
Schabrod, Karl, *Generalstreik rettet die Weimarer Republik.* Wie der Arbeiterschaft vor 40 Jahren der Kapp-Putsch zerschlug, Düsseldorf, 1960, s. 44.
Schade, Franz, *Kurt - Eisner und die bayrische Sozialdemokratie*, Hannover, 1961, s. 200.
Schneider, Kurt, "Die Herausbildung der Leipziger Liebknechtgruppe und ihre Entwicklung zu einem Glied des Spartakusgruppe (1914-1916), *BzG*, 10, no. 5, s. 763-776.
Schneider, Kurt, "Der Streik der Leipziger Arbeiter gegen den impetialistischen Krieg im April 1917 und die Haltung det Leipziger U.S.P.D. Führung", *BzG*, 1963, no. 2, s. 274-281.
Schorske, Carl E., *The German Social-democracy 1905-1917. The Development of the Great Schism*, Cambridge, 1955, s. 358.
Schreiner, Albert et autres, *Revolutionäre Ereignisse und Probleme in Deutschland während der Periode der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution 1917 /1918*, Doğu Berlin, 1957, s. 354.
Schröder, Wolfgang, "Die erste "rbeiterregierung" auf deutschem Boden. Das Sachsische Kabinett Zeigner", *Wissenschaftliche Zeitschrift der Hochschule für Verkehrwesen*, 1958-1959, no. 1-2.
Schröder, Wolfgang, *Klassenkampf und Gewerkschaftseinheit.* Die Herausbildung und Konstituierung des gesamtnationalen deutschen Gewerk-, schaftsbewegung und der Generalkommission der Gewerkschaften Deutschlands, Leipzig, 1965, s. 400.

Srhüddekopf, O. E., · *Linke Leute von Rechts.* Nationalbolschevismus in Deutschland, von 1918 bis 1953, Stuttgart, 1960, s. 548.
Schüddekopf, 0. E., *Das Heer und die Republik.* Quellen zur Politik der Reichswehrführung 1918-1933, Hanovre, Francfort/M., 1955, s. 326.
Schüddekopf, 0. E., "Karl Radek in Berlin", "November", *Archiv fur Sozialgeschichte.* V. Radek (Biyografiler).
Schüller, Richard, Kurella Alfred et Chitarov, *Geschichte der Kommunistischen Jugendinternationale,* Berlin, 1929-1930, 3 Cilt, 22-t, 256, s. 240.
Schulz, Eberhard, *Dokumente und Materialen zur Geschichte der Arbeiterbewegung im Beztrk Halle,* t. I *(1917-1933),* Halle, 1965, s. 181.
Schulz, Eberhard, "Die Entwicklung der K.P.D. zu einer revolutionare Massenpartei und die Rolle des linken Flügels in der U.S.P.D. im Bezirk Halle-Merseburg (1920)", Halle, 1958, s. 85.
Schunke, Joachim, *Schlacht um Halle.* Die Abwehr des Kapp-Putsches in Halle und Umgebung. Doğu Berlin, 1956, s. 110.
Schwaab, Dagmar, "Die Sachsischen Organisationen des Verbands der ausgeschlossenen Bauarbeiter Deutschlands und die Forderung nach einer Arbeiterregierung", *Wissenschaftliche Zeitschrift der Hochschule fur Architecktur und Bauwesen,* Weimar, 1966, no. 1, s. 1-4.
Schwarz, Albert, *Die Weimarer Republik,* Constance, 1958, s. 232.
Schwenk, Paul, "Lenin, Mehring und das Niederbarnimer Referentenmaterial", *BzG,* 1960, no. 1, s. 158-163.
Seidel, Richard, *Die Gewerkschaftsbewegung und das Ratesystem,* Berlin, 1919, s. 64.
Seleznev, K.L., "Bolchevitskaja agitacija i revoljutsionnoe dvijenie v Germanskoj Armii vostosl;moe fronte v 1918 g", *Nojabr'skraja Revoljucija,* s. 271-328.
Slonimski, M., *Eugen Levine. Erzahlung.* Doğu Berlin, 1949, s. 103.
Spectator, *Die Geschichte der Berliner Funftagregierung,* Leipzig, 1920, s. 96.
Spethmann, Hans, *Der Ruhrkampf 1923 bis 1925,* Berlin, 1933, s. 274.
Stampfer, Friedrich, *Die ersten 14 Jahren der deutschen Republik,* Karlsbad, 1936, s. 636.
Stern, Leo, *Der Einfluss der grossen sozialistischen Oktober revolution auf Deutsch/ and und die deutsche Arbeiterbewegung,* Berlin-Est, 1958, s. 384.
Stern, Leo, *Die Auswirkungen der grossen sozialistischen Oktoberrevolution auf Deutschland,* Doğu Berlin, 1959, Cilt I.
Stern, Leo, «, Zur Vorgeschichte der Gründung der K.P.D.", *Wissenschaftliche teitschrift der Martin-Luther Vniversitat Halle-Wittenberg,* 1954, no. 1, s. 11 28.
Stern, Leo, "Razgrom Kappovskogo puttcha. Resultat edinstva dejstvij rabotchego klassa", *Germanschoe rabotchee divjenie.., s.* 44-72.
Tjaden, K. H., *Struktur und Funktion der "K.P.D.-Opposition" (K.P.O.).* Eine organisationssoziologische Untersuchung zur "Rechts"-Opposition im deutschen Kommunismus zur Zeit der Weimarer Republik, Maisenheim/Glain, 1964, s. 235.
Tormin, Walter, *Zwischen Ratediktatur und sozialer Demokratie.* Die Ges chichte der Ratebewegung 1918-1919, Düsseldorf, 1954, s. 150.
Uhlemann, Manfred, *Arbeiterjugend gegen Cuna und Poincare.* Das Jahr 1923, Doğu Berlin, 1960, s. 336.
Varain, J. *Freie Gewerkschaften, Sozialdemokratie und Staat.* Die Politik der Generalkommission unter der Führung Carl Legiens (1890-1920), Düsseldorf, 1956, s. 298.
Vermeil, Edmond, *L'Allemagne contemporaine, sociale, politique, culturelle (1890-1950),* Paris, 1952. Cilt I, *Le Regne de Guillaume II* (1890-1918), s. 384. Cilt II, *Weimar Cumhuriyeti ve Üçüncü Reich* (1918– 1950), s. 444.
Vietzke ve Wohlgemuth, *Deutschland und die deutsche Arbeiterbewegung in der Zeit der Weimarer Republik* (1919-1933), Doğu Berlin, 1966, s. *523.* Vidil, Charles, *Alman Donanmasının İsyanları* (1917-1918), Paris, 1931, s. 207.
Volkmann, E. 0., *Alman Devrimi (1918-1920),* Paris, 1933, s. 310.
Wagner, Raimund, "Zur Frage der Massenkampfe in Sachsen im Frühjahr und Sommer 1923", *ZfG,* 1956, no. 2, s. 246-264.
Wagner, Raimund, "Ueber die Chemnitzer Konferenz und die Widerstandaktionen der sachsischen Arbeitermassen gegen den Reichswehreinmarsch im Oktober 1923", *BzG,* 1961, Özel sayı, s. 188-208.

Wagner, Raimund, "Der Kampf um die proletarische Einheitsfront und Arbeiterregierung in Sachsen unmittelbar nach dem VIII. Parteitag der K.P.D.", *BzG*, 1963, no. 4, s. 647-657, et no. *5/6*, s. 922-932.
Wagner, Raimund, "Die revolutionare Bewegung in den Bezirken Hessen-Frankfurt und Baden im Herbst 1923", *BzG*, 1965, no. 1, s. 84-95.
Waldman, Eric, *The Spartacist Uprising of 1919 and the Crisis of the German Socialist Movement*. A Study of the Relation of Political Theory and Practice, Milwaukee, 1958, s. 248.
Weber, Helmut, "Neue Dokumente zur Politik der deutschen Linken 1915 und 1916, *BzG*, 1965, no. 4, s. 661-669.
Weber, Hermann, *Von Rosa Luxemburg bis Walter Ulbricht*. Wandlungen des deutschen Kommunismus, Hannover, 1961, s. 112.
Weber, Hermann, *Ulbricht fälscht Geschichte*. Ein Kommentar mit Dokumenten zum "Grundriss der Geschichte der deutschen Arbeiterbewe gung", Köln, 1964, s. 180.
Weber, Hermann, "Zu den Beziehungen zwischen der K.P.D. und der Kommunistischen Internationale. Dokumentation" (Rosa Meyer-Levine'in özel arşivlerinden alınan belgeler), *Vierteljahrshefte fur Zeitgeschichte*, Munich, 1968, no. 2, s. 178-208.
Weber, Hermann, *Die Wandlung des deutschen Kommunismus*. Die Stalinisierung der K.P.D. in der Weimarer Republik, Francfort/M., 1969, Cilt I,. s. 466., Cilt II, s. 428. (Kısaltılmış : Weber, *Die Wandlung.)*.
Wenzel, Otto, *Die Kommunistische Partei Deutschlands im Jahre 1923* (Tez, Universite libre de Berlin, 1955).
Wheeler-Bennett, J. W., *The Nemesis of Power*. The German Army in Politics (1918-1945), Londra, 1954, s. 829.
Wimmer, Walter, *Das Betriebsrätegesetz von 1920 und das Blutbad vor dem Reichstag*, Berlin, 1960, s. 68.
Winkler, Erwin, *Die Bewegung der Berliner revolutionären Obleute im ersten Weltkrieg*. Enstehung und Entwiklung bis 1917, Doğu Berlin, 1964, s. *53*.
Winkler, Erwin, "Die Berliner Obleutebewegung im Jahre 1916", *ZfG*, 1968, no. 11, s. 1422-1442.
Wohlgemuth, Heinz, *Burgkrieg, nicht Burgfriede!* Der Kampf Karl Liebknechts, Rosa Luxemburg und Ihrer Anhanger um die Rettung der deutschen Nation in den Jahren 1914-1916, Doğu Berlin, 1963, s. 320.
Wohlegmuth, Heinz, *Die Enstehung der Kommunistischen Partei Deutschlands*, Doğu Berlin, 1968, s. 364.
Wollenberg, Erich, *Der Apparat: Stalins* Fünfte Kolonne, Bonn, 3. Basım, 1952, s. 148.
Wrobel, Kurt, *Die Volksmarinedivision*, Berlin, 1957, s. 144.
Zeisler, Kurt, *Aufstand in der deutschen Flotte*. Die revolutionare Matrosen bewegung im Herbst 1918, Doğu Berlin, 1956, s. 91.
Zeissig, Eberhard, "Der Entwurf eines Aktionsprogramms für die Chemnitzer Konferenz vom 21. Oktober 1923", *Bz.G*, 1964, no. 6, s. 1060-1065.

Adı Geçen İsimler Dizini.

(İtalik isimler ve italik sayfa numaraları biyografik notlara atıfta bulunur).

Œlssner, Fred 39
Œrter, Sepp 82, 242
Œser 308
Œttinghaus 319

A
Abramovitch, Rafael 344, 498
Abramovitch-Zaleski 344
Adenauer 142, 147
Adenauer, Konrad 142, 147
Adler, Friedrich 245, 497, 498
Adler, Max 244
Adler, Victor 46, 63
Albert, R. (takma ad) 147, 229, 499, 523, 609, 627, 641, 645, 660, 661, 676, 680, 682, 703, 846, 864, 868, 878, 879, 880
Albrecht 212, 344, 814
Albrecht (Abramovitch-Zaleski'nin takma adı) 212, 344, 814
Alexander, Eduard (E. Ludwig) 38, 533, 634, 848, 866, 869
Andler, Charles 29, 34
Andre, Edgar 61, 879
Appel, Jan (Hempel) 304, 345, 361, 441, 457, 467
Arendsee, Martha 54, 527, 533
Arens, Albay 298
Arnim, General Sixte von 207
Artelt, Karl 127, 242
Aufhäuser, Siegfried 311
Auslander, Fritz 239

B
Baade, Fritz 233
Baake, Curt 152
Bachmann, Otto 398, 533, 538
Bade, Maximilian von Baden 15, 532, 536, 616, 647, 766
Baier, Karl 128, 163
Bakunin, Mihail 272, 428, 582
Ballin, Albert 17, 251
Barmine, Alexandre 634
Barth, Eduard 111, 118, 120, 122, 123, 124, 131, 132, 133, 134, 136, 138, 139, 155, 158, 160, 176, 179, 200, 203, 204, 511, 868
Bartz, Wilhelm 669
Bauer, Albay Max 504
Bauer, Otto 245
Baumann, Frederick 150, 641
Bebel, August 20, 22, 23, 24, 26, 28, 30, 33, 34, 40, 46, 93, 738, 740, 868
Becker, Karl 192, 196, 230, 267, 269, 272, 273, 281, 322, 336, 529, 571, 580, 603, 757
Beckers, Hans 95, 866
Beerfelde 155, 170, 171
Bergmann, General 289
Bergmann, Hermann 155, 299
Bernstein, Eduard 25, 27, 31, 34, 75, 78, 81, 96, 291, 363, 394, 708, 868, 872
Berten 64
Bethmann-Hollweg 75, 120, 867
Bettelheim, Ernst 244, 245
Bismarck 15, 19, 24, 26, 580
Bittel 533
Blenkle, Konrad 536
Block, Hans 39, 46, 284, 398, 862
Blumental, Paul 99
Böhm, Josef 111
Bombacci, Nicola 401, 402, 403
Borchardt, Julian 60, 67, 68, 69, 73, 77, 80, 84, 180, 186, 836
Bordiga, Amadeo 340, 365, 401, 402, 403, 407, 408
Borodine, Michel 338, 345, 353
Borsig, Ernst von 304, 523, 622, 623, 666
Böttcher, Paul 378, 521, 569, 584, 601, 610, 642, 666, 668, 678, 808
Bovitsky 284
Bracke-Desrousseaux 498
Brandes, Alwin 242
Brandler, Heinrich 868, 869
Brass, Otto 44, 66, 131, 179, 228, 234, 289, 319, 320, 371, 378, 410, 434, 460, 479, 482, 484, 501, 714, 820, 833, 838, 850, 855, 859

Braun, Justus 33, 50, 100, 103, 134, 217, 299, 311, 315, 328, 529, 641, 667, 866, 868
Braun, Otto (komünist-sosyal demokrat) 33, 50, 103, 134, 299, 529, 641, 667
Breitmeyer 230
Breitscheid, Rudolf 177, 623
Bremer, Paul (Radek'in takma adı) 43, 54, 60, 68, 397, 819, 841, 868
Brühl 132
Büchel 139, 159
Buchrucker, Binbaşı 303, 603, 648
Buck 551, 569, 584
Budich, Willi 104, 181, 182, 300, 325
Buharin, Nikolay 71, 110, 164, 247, 260, 267, 333, 334, 337, 367, 370, 388, 389, 393, 399, 401, 411, 444, 446, 447, 483, 484, 491, 498, 500, 508, 557, 558, 581, 588, 617, 618, 619, 631, 632, 633, 639, 690, 691, 692, 709, 711, 726, 729, 730, 731, 734, 736, 740, 743, 795, 850, 857
Bulian, Otto 641
Büchner 91, 740

C

Cachin, Marcel 579
Canaris, Wilhelm 11, 223
Casper-Derfert, Cläre 99, 118, 133
Charpentier, Fritz 315, 483
Chliapnikov, Alexandre 487
Clemenceau, Georges 702
Cohen, Adolf 69, 88, 89, 90, 91, 103, 135, 155, 166, 167, 172, 216, 219, 222
Cohen-Reuss, Max 135, 155, 166, 172
Cohn, Oskar 111, 134, 215
Crispien, Artur 36, 54, 56, 64, 66, 286, 291, 292, 293, 295, 307, 308, 311, 313, 328, 350, 351, 353, 354, 362, 363, 364, 365, 366, 368, 369, 370, 371, 373, 374, 377, 498, 500, 506, 868, 870
Cuna, Wilhelm 871, 874, 880
Cünow, Heinrich 56
Curzon, Lord Alfred 589, 590, 780
Czernin, Kont 110

D

Dahlem, Franz 483, 528, 585, 590, 816, 865
Dan, Fedor 498
Däumig, Ernst 118, 184, 294, 357, 377, 510
David, Eduard 28, 49, 51, 87
Debs, Eugene 702
Degoutte, General 573
Dengel, Philip 586
Denvignes, General 591
Deutsch, Felix 504, 861, 863, 868, 872, 875, 877, 880
Dimitrov, Georges 724
Dissmann, Robert 44, 64, 66, 283, 284, 291 374, 396, 541, 596, 619, 852
Dittmann, Paul 82, 91, 94, 95, 100, 101, 120, 128, 131, 132, 134, 138, 150, 162, 173, 179, 204, 220, 291, 354, 362, 363, 364, 365, 366, 368, 370, 371, 372, 584, 679, 868, 870
Dittmann, Wilhelm 868
Djerzinski, Felix 186
Dornburg 251
Dorrenbach, Heinrich 166, 202, 203, 206, 212, 214, 221, 242
Drach 213
Dresel 207
Duncker, Hermann 64, 174, 195, 533, 717, 814
Duncker, Käte 195
Düwell, Bernhard 234, 284, 378, 470, 484
Düwell, Wilhelm 68, 128, 129, 315

E

Eberlein, Hugo (namı diğer Albrecht ya da Albert) 64, 700
Ebert, Friedrich 33, 151, 250, 702
Eckmann 155
Egelhofer, Rudolf 243, 244
Ehrhardt, Gemi Kaptanı 232, 242, 243, 298, 299, 304, 332, 648
Eichhorn, Emil 111, 134, 135, 158, 159, 200, 201, 204, 206, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 221, 242, 378, 483, 641, 768, 822, 868
Eildermann, Willi 68, 705, 874
Einem, General Karl von 34
Einstein, Karl 609, 833
Eisler, Gerhard (namı diğer Gerhard) 273, 580, 587, 588, 725, 817
Eisner, Kurt 142, 233, 243, 872
Emel, Alexandre (Lourie'nin takma adı) 488
Ende, Adolf 529, 864, 874, 876
Enderle, August 514, 533, 631, 660, 754
Engels, Friedrich 13, 19, 21, 23, 24, 26, 27, 108, 193, 296, 581, 703, 751, 849
Eppstein, Eugen 528, 585, 587
Ernst, Eugen 134
Ernst, Josef 44, 303, 316, 319
Erzberger, Mathias 116, 151, 251, 477, 776
Escherich 8, 419, 422, 516
Eulert, Karl 281, 327, 332
Ewert, Arthur 570, 571, 587, 641, 725, 816

F

Falkenhausen, General Alexandre von 355
Faupel, Albay Wilhelm von 11, 147, 242
Fehrenbach 251, 418, 772, 776
Fellisch 679
Ferchlandt 146
Fernbach 217

Fest 233
Fimmen, Edo 492
Fischer, Anton 204, 208, 214
Fischer, Richard 56, 64, 138
Fischer, Ruth (Elfriede Eisler) 25, 97, 273, 275, 317, 332, 378, 385, 399, 409, 424, 440, 442, 460, 474, 475, 476, 481, 485, 487, 488, 489, 490, 508, 520, 521, 527, 529, 530, 531, 547, 548, 558, 559, 563, 568, 569, 570, 571, 575, 580, 581, 582, 585, 586, 587, 588, 590, 608, 609, 610, 616, 617, 619, 621, 623, 624, 626, 628, 631, 632, 633, 635, 636, 637, 639, 640, 642, 644, 645, 659, 662, 675, 676, 680, 685, 687, 690, 699, 700, 704, 712, 718, 816, 817, 834, 846
Fleissner, Hermann 82, 663
Flieg, Leo 534, 536, 643, 700, 757
Florin, Wilhelm 585
Foch, Mareşal Ferdinand 116, 589, 590
Fraina, Louis 338
Franken 423, 447, 452, 482, 737, 859
Franke, Otto 70, 121, 122, 131, 132
Frank, Karl 641, 868
Franz, Rudolf 43
Frasunkiewicz 128, 230
Frenzel, Max 523
Friedländer, Elfriede (Ruth Fischer'in diğer adı) 56, 64, 138, 817
Friedländer, Paul 273
Friesland, Ernst (Reuter Ernst'in diğer adı) 325, 399
Frolich 865, 866, 868, 870, 871, 875
Frolich, Paul 865, 868, 870
Frossard, L.O. 500, 579, 727
Fuchs, Eduard 246, 335, 336
Fugger, Karl 529

G

Gäbel, Otto 54, 64, 378
Gäbler, Fritz 536
Gallifet, Marki General 884
Galm, Heinrich 538
Gandorfer 129, 244
Geithner 64
Gerhard (G. Eisler'in takma adı; bkz bu isim) 488, 580, 587, 588, 725, 864, 872, 873, 877, 878, 879
Gerhardt 155, 816
Gerstenberg 231, 232
Geschke, Ottomar 70, 307, 440, 488, 514, 571, 590, 623, 641
Gessler, Otto 314, 516, 648, 649, 666, 668, 669, 678, 874
Geyer, Anna 167, 179, 234, 235, 242, 287, 291, 305, 311, 367, 368, 370, 371, 378, 392, 399, 401, 416, 434, 440, 460, 476, 478, 484, 501, 723, 725, 821, 860, 862, 868
Geyer, Curt 868
Giesberts 315
Globig, Fritz 65, 67, 79, 117, 122, 866
Gmeiner 643
Goering, Hermann 11
Gollmick 483
Gordon, James (namı diğer Rubinstein ya da Reich, Thomas da denilen) 335, 640, 679, 874
Gorev 640
Gorter, Hermann 38, 278, 321, 337, 340, 343, 344, 377, 393, 394, 441, 468, 827, 847, 868, 869, 870, 871
Gramsci, Antonio 390, 401, 402, 407
Graul 315
Graupe, Georg 541, 550, 584, 663, 666, 671, 673, 674
Groener, General Wilhelm 91, 92, 151, 152, 201, 202, 207, 297, 304, 866
Gromulat, Albert 641
Grosse, Fritz 88, 93, 536, 873, 877
Grothe, Hermann 70, 118, 488, 523, 599, 612, 625, 627
Grube, Ernst 528
Grumbach, Salomon 370, 372, 610
Grütz 82
Grylewicz, Anton 70, 211, 287, 289, 370, 488, 632, 636, 641
Guesde, Jules 26, 702
Guilbeaux, Henri 84, 257, 866
Guillaume II (II. Wilhelm) 880
Guntzel 155
Guralski, August 416, 530, 571, 577, 619, 632, 694, 827, 841

H

Haase, Hugo 33, 49, 290
Haberland 214
Habersaath 133
Häbich, Werner 536
Haenisch, Konrad 32, 44, 51, 63, 131
Hahn, Sepp 229
Haifiz (namı diğer Guralski ve *Kleine*) 416, 827
Halbe, Erna 527
Halle 44, 76, 130, 145, 146, 228, 230, 234, 235, 255, 260, 284, 288, 301, 371, 372, 375, 376, 378, 379, 380, 393, 398, 419, 420, 421, 483, 484, 514, 525, 526, 528, 532, 533, 537, 597, 598, 599, 600, 626, 628, 699, 703, 720, 730, 733, 768, 774, 809, 811, 813, 815, 826, 828, 843, 845, 846, 852, 858, 860, 863, 871, 872, 875, 880
Hammer, Arthur 231, 865, 872, 875
Hanecki 85, 112

Harbou, Binbaşı von 202
Harden, Maximilian 504, 609
Hartlaub (P. Levi'nin müstear adı) 85, 831
Hartstein (P. Levi'nin müstear adı) 84, 112, 257, 258, 831
Hausen, Erich 529
Hauth 481
Heckert, Fritz 44, 87, 130, 598, 623, 663, 671, 723
Heffte 15
Heilmann, Fritz 534, 536
Heine, Wolfgang 308, 309, 740
Heinze 679
Helfferich, Karl 17, 87, 91, 153, 251
Heller, Gustav 134, 155
Hempel (J. Appel'in müstear adı) 457
Henderson, Arthur 372
Henke, Alfred 76, 82, 128, 180
Hentig, Hans von 641, 643
Herfurt 237, 239
Hertel 155
Hertling 119, 120
Hertz 623
Herzog, Wilhelm 288, 353, 367, 392, 739, 740, 746, 862
Hesse, Max 33, 488, 532, 571, 632, 636, 856
Heuck, Christian 641, 643
Heymann, Stephan 641
Hilferding, Rudolf 285
Hindenburg, Mareşal Paul von Hindenburg 86, 92, 119, 151, 201, 202, 297, 298
Hintze 119, 504
Hirsch, Paul 188, 208, 307
Hirsch, Werner 158, 483, 757
Hirt 155
Hitler, Adolf 11, 20, 156, 250, 299, 522, 523, 576, 602, 603, 648, 667, 673, 680, 681, 683, 707, 757, 811, 821, 835, 845, 866, 875
Hoelz, Max 302, 420, 423, 777, 866, 868, 869
Hoernle, Edwin 45, 65, 67, 229, 327, 533, 568, 571, 606, 631, 632, 723
Hoetzsch, Otto 504
Hofer 82
Hoffmann, Adolf 73, 91, 98, 134, 378, 410, 434, 477, 478, 484
Hoffmann, Martin 529
Höllein, Emil 669
Hugenberg, Alfred 17, 153, 242, 251, 592
Humbert-Droz, Jules 363, 365, 579, 610, 646, 875

I

Ignatov 164
Illner, Arthur 641

J

Jacob, Mathilde 45, 473, 533, 598, 599, 631
Jahnke 576
Jakobs, Hermann 536
Jannack, Carl 68, 230, 866
Jaures, Jean 885
Joffe, Adolphe 885
Jogiches, Leo 39, 43, 54, 63, 67, 72, 80, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 117, 135, 170, 171, 175, 185, 187, 188, 195, 199, 215, 219, 223, 228, 240, 243, 246, 247, 257, 258, 260, 367, 460, 483, 740, 769, 810, 818, 823, 832, 841, 870
Jörn 232
Juchacz, Marie 311
Julich 155
Jung, Franz 345, 361, 421, 866

K

Kabaktchiev, Khristo 401, 402, 403, 408, 724, 729
Kaehne, von 660
Kaganoviç, Lazare 702
Kahle, Hans 641
Kahr, von 648, 649, 673
Kaiser 116, 131, 514
Kaliski, Julius 161
Kallweit 128
Kamenev, Leon 435, 447, 736
Karrusseit, Gottfried 317
Karski (*Marchlewski*, Julian da denilen) 38, 39, 63, 64, 111, 232, 241, 833, 866, 869, 870
Kasper 488
Katz, Iwan 533, 571
Kautsky, Karl 22, 23, 24, 27, 28, 29, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 45, 46, 52, 53, 63, 74, 75, 76, 78, 81, 96, 112, 113, 120, 153, 169, 253, 259, 286, 287, 291, 293, 350, 352, 363, 364, 365, 373, 701, 740, 833, 834, 838, 841, 868, 870
Keil, Wilhelm 36, 56, 147, 866
Kempin (Utzelmann'ın takma adı) 421
Kerenski, Alexandre 330, 498
Kerff, Willi 585, 865
Ketteler 20
Kilian, Otto 130, 483
Kippenberger, Hans 223, 529, 641, 676, 677, 700, 757
Kirdorf, Emil 17
Kleine (*Haifi, Guralski, August* da denen) 416, 521, 530, 534, 570, 571, 577, 632, 640, 687, 694, 719, 841
Kleist, General Erwin von 242, 740
Klöppel, Rudolf 238
Knief, Johann 68, 79, 114, 180, 183, 186, 188, 228

Kobis, Alwin 95
Koenen, Bernhard 234
Koenen, Wilhelm 45, 179, 228, 234, 235, 287, 307, 378, 463, 622, 691, 723
Kolarov, Vassil 453, 562, 724, 876
Koller 876
Kollontai, Alexandra 65
Kollwitz, Hans 585
Kollwitz, Käthe 534
Konig, Arthur 875
Kornilov, General 328, 650
Korpus, Lily (daha sonra Becher) 488
Korsch, Karl 378, 530, 539, 664, 700, 869
Kostrzewa, Wera 694, 696
Kotter 885
Köhler, Max 117
Körsten, Alwin 90, 121
Kraatz 99, 128
Krause, Alfred 313, 536, 641
Krebs, Nicolas (Rakov, F. Wolf da denilen) 110, 185, 855, 867
Krestinski, Alexis 590
Krivitsky, Walter 641, 866
Kruger, Franz 293
Krupp, Alfred 11, 17, 129, 242, 251, 578, 580, 604, 656, 797
Kuhnt, Bernhardt 128
Kun, Bela 416, 448, 712
Kurella, Alfred 535, 880
Kuusinen, Otto 617, 630, 631, 636, 639, 691, 692, 724

L

Lamp'l, Walter 202
Landauer, Gustav 45, 244, 869
Landsberg 138, 160, 162, 202, 205, 242
Lange, Paul 63, 65, 66, 170, 171, 192, 195, 300, 312, 370, 501, 518, 562, 877
Lapinsky 417
Lassalle, Ferdinand 26, 106, 746
Laufenberg, Heinrich 66, 68, 129, 142, 165, 167, 186, 230, 237, 267, 271, 272, 273, 276, 277, 278, 280, 281, 322, 334, 354, 355, 376, 712, 855, 869
Laukant 66, 82
Ledebour, Georg 36, 49, 56, 66, 70, 73, 74, 76, 77, 78, 81, 82, 87, 98, 100, 118, 124, 125, 132, 134, 135, 136, 139, 155, 161, 167, 173, 179, 183, 186, 196, 197, 198, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 222, 237, 258, 287, 290, 350, 370, 502, 864, 865
Legien, Carl 23, 28, 33, 291, 299, 300, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 314, 326, 327, 328, 522, 542, 623, 711, 716, 772, 812, 865
Leibbrand, Robert 703
Leinert, Robert 165, 216, 219
Leipart, Teodor 517, 865
Lemke 284, 419, 421
Lemmgen 214
Lemper 155
Lengnink 641
Lénine 367, 401, 859, 867, 868, 869, 871, 877
Lensch, Paul 44, 54, 62, 712
Leon, Daniel de 702, 867, 871
Leow, Willi 104, 700, 757
Lequis, general 201, 203, 204, 207, 789, 790
Lettow-Vorbeck, General Paul von 354
Leventzow, Amiral von 302
Levien, Max 243
Levine, Eugen 866, 880, 881
Lévine-Meyer 520, 569
Levi, Paul 63, 64, 67, 80, 84, 85, 114, 115, 117, 122, 169, 171, 175, 177, 182, 183, 185, 188, 190, 195, 206, 215, 219, 222, 239, 252, 256, 258, 262, 269, 270, 273, 277, 283, 291, 303, 305, 312, 319, 322, 324, 329, 333, 345, 346, 357, 365, 366, 370, 380, 385, 387, 399, 409, 414, 433, 439, 444, 445, 446, 450, 451, 454, 455, 461, 462, 470, 470, 473, 476, 478, 485, 487, 501, 502, 534, 596, 619, 700, 713, 715, 720, 722, 723, 725, 727, 728, 731, 732, 733, 736, 737, 738, 742, 748, 751, 755, 769, 833, 859, 860, 863, 865, 866, 869
Lichtschlag, Kaptan 231, 233, 241
Lidtke 155
Lieberasch, Arthur 90, 242, 667
Liebknecht, Karl 26, 34, 36, 37, 40, 43, 44, 49, 52, 54, 55, 56, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 73, 74, 75, 76, 78, 81, 83, 92, 97, 99, 100, 111, 112, 116, 121, 122, 123, 124, 125, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 151, 161, 165, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 186, 189, 191, 195, 196, 197, 198, 200, 203, 206, 209, 210, 211, 212, 213, 215, 217, 219, 221, 222, 223, 228, 236, 257, 258, 334, 436, 499, 501, 535, 580, 610, 614, 703, 716, 725, 733, 741, 760, 761, 762, 763, 767, 768, 787, 791, 793, 813, 819, 825, 831, 832, 833, 835, 840, 841, 844, 852, 863, 864, 865, 869, 870, 872, 879
Liebknecht, Wilhelm (Karl'ın babası) 40, 832
Liebmann, Hermann 663
Limbertz, Heinrich 232, 233
Lindau, Rudolf 66, 67, 68, 79, 570, 571, 875, 877
Lindner (Waltz'ın takma adı) 124, 132
Lipinski, Richard 142, 306, 551, 877

Liubarsky (namı diğer Carlo) 408
Lloyd George, David 702
Löbe, Paul 142, 207
Lojewski, Max von 163
Longuet, Jean 370
Loriot, Fernand 257, 702
Lossow, General Otto von 648
Loucheur, Louis 577, 604
Lourié, Moïse (namı diğer A. Emel) 488
Louzon, Robert 527
Löwenstein, von 576
Lozeray, Henri 579
Lozovski, Salomon 374, 869
Ludendorff, General Erich 86, 104, 116, 119, 120, 210, 213, 298, 431, 516, 575, 576, 603, 648, 683
Ludwig (diğer akma adı: Ignace Reiss) 641
Ludwig, E. (namı diğer *Alexander*) 533
Lukacs, György 340
Lündemann, Hermann 167
Lunsmann 146
Luther, Hans 659, 666, 858, 872, 875, 877, 880
Lutovinov 487
Lütterbeck 591, 604
Lüttwitz, General Walter von 207, 215, 238, 239, 297, 298, 299, 301, 304, 315, 332, 333
Luxemburg, Rosa 11, 20, 25, 27, 28, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 54, 56, 61, 63, 64, 66, 67, 71, 72, 78, 81, 86, 105, 106, 113, 114, 115, 119, 139, 149, 150, 164, 165, 169, 170, 171, 174, 175, 177, 178, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 188, 191, 192, 193, 194, 195, 198, 199, 204, 206, 209, 210, 214, 215, 219, 220, 221, 222, 223, 227, 228, 236, 246, 256, 257, 258, 260, 334, 347, 348, 367, 373, 377, 379, 382, 383, 385, 436, 499, 527, 534, 535, 610, 614, 640, 641, 702, 705, 707, 709, 710, 713, 725, 727, 728, 733, 738, 740, 761, 763, 768, 786, 791, 792, 810, 813, 824, 825, 831, 833, 834, 835, 841, 851, 854, 855, 856, 859, 863, 864, 865, 866, 869, 870, 872, 881
Lvov, Prens 330

M

MacDonald, James Ramsay 372, 498, 500
Mackwitz, Marie 477
Maercker, General Ludwig 207, 235, 242, 299, 866, 872
Mahlow, Bruno 488
Malzahn, Heinrich 70, 99, 155, 212, 214, 269, 284, 285, 313, 370, 371, 378, 384, 417, 422, 425, 434, 447, 452, 460, 461, 475, 479, 481, 482, 484, 501, 533, 714, 737, 810, 850, 854
Malzan, von 503, 744
Manuilski, Dimitri 695
Marchlewski, Julian (namı diğer Karski) 36, 38, 43, 44, 54, 63, 66, 75, 108, 111, 795, 866, 869, 870
Markowski 111
Marloh, Komutan 240
Martov, Jules 370, 372, 374, 399, 498
Marty, Andre 110
Marx, Karl 13, 23, 24, 34, 93, 108, 117, 133, 193, 280, 337, 370, 373, 581, 703, 705, 744, 751, 784, 849, 858, 872, 874, 875
Maslow, Arkadi (Isaac Tcheieminski de denilen) 391, 399, 409, 433, 440, 442, 460, 475, 485, 487, 488, 489, 521, 522, 530, 563, 569, 570, 571, 587, 588, 619, 628, 632, 633, 636, 639, 686, 691, 700, 704, 712, 723, 730, 757, 816, 817, 831, 834, 851
Maslowski, Peter 181, 511, 570, 587, 865
Maynz, Max 155, 163
Mehring Franz 886
Melcher, Erich 396, 533, 613, 641
Melchior 251
Menne, Bernhard 529
Merges, August 66, 130, 142, 267, 355, 361, 362, 367, 376
Merkel 64
Meseberg, Karl 130, 146, 230, 235
Mesnil, Jacques 408
Metz, General 574
Meyer, Ernst 36, 39, 44, 63, 65, 66, 69, 75, 77, 79, 82, 111, 115, 117, 123, 132, 170, 171, 183, 195, 196, 217, 247, 327, 332, 335, 357, 363, 364, 365, 366, 367, 391, 411, 414, 441, 452, 477, 481, 482, 485, 486, 487, 489, 490, 520, 521, 522, 528, 533, 545, 549, 550, 558, 562, 569, 570, 571, 619, 664, 700, 718, 719, 722, 725, 726, 740, 777, 865, 881
Michaelis, Georg 90, 864
Michalak 457
Micves, Peter 585
Milioukov 330
Miller, Sepp 201, 232, 285, 864
Minev (Stepanov, Lebedev, Lorenzo Vanini, Chavaroche de denilen) 724
Minster 66, 188
Mirabeau 679
Mirov-Abramov 643
Modigliani 364
Molkenbuhr, Brutus 138, 155, 161, 216, 219
Monatte, Pierre 610, 694, 702
Monmousseau, Gaston 390, 579
Moser 201
Möller Van den Bruck 608, 609

Möller, Werner 180, 188, 213, 214, 217
Mühsam, Erich 886
Mussolini, Benito 886
Mussolini, Benito 400, 401, 576, 638, 778
Müller, Herbert 529
Müller, Hermann (Müller-Franken) 77, 120, 124, 131, 132, 133, 134, 136, 147, 155, 156, 159, 216, 314, 317, 319, 772
Müller, Richard (Leichenmüller) 44, 69, 70, 89, 90, 91, 92, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 1180, 124, 131, 136, 139, 142, 154, 155, 156, 160, 161, 162, 164, 165, 167, 169, 170, 173, 179, 196, 197, 212, 213, 234, 237, 238, 269, 283, 284, 285, 287, 346, 370, 378, 384, 460, 461, 484, 533, 807
Münzenberg, Willi 45, 65, 84, 181, 229, 262, 267, 272, 416, 536, 700, 865

N

Naumann, Frederick 20, 288, 300, 311, 878
Neubauer, Theodor 643, 664, 757, 865, 870, 873, 878
Neuendorf 70, 99, 132, 139, 155, 170, 212
Neumann, Heinz 488, 529, 534, 587, 700, 725, 757, 816, 817
Neumann, Paul 66, 70, 155, 378, 434, 452, 460, 484
Neurath, Aloïs 581, 606
Neuring, Gustav 144, 242
Ney 663
Nickel 319
Niederkirchner, Michael 284, 370, 482, 483
Norden, Albert 536, 878
Noske, Gustav 34, 127, 615
Nowakowski, Richard 179

O

Ohlhoff 66
Osterloh, Hermann 110, 185
Oven, General von 243

P

Paasche, Hans 155, 159
Pabst, Kaptan Waldemar 203, 204, 222, 297, 298
Pankhurtst, Sylvia 337
Pannekoek, Anton 37, 38, 39, 42, 43, 60, 68, 278, 279, 280, 322, 337, 340, 343, 344, 393, 394, 461, 819, 827, 869, 870, 873
Paquet, Alfons 248, 262, 870
Parvus (Alexander Helphand'ın takma adı) 38, 702, 866
Péri, Gabriel 579
Peter, Friedrich 128
Peters, Bruno 70, 92, 269
Petersen 150
Petzold 243, 878
Pfaff, Nicolas (namı diğer Dr Winkler) 643
Pfeiffer, Hans 70, 488, 521, 529, 570, 571, 587, 644, 725, 816, 817
Pfemfert, Franz 45, 281, 321, 322, 376, 861, 869
Pflugk-Hartung, Komutan von 223
Piatakov, Iouri 675, 709
Piatnitsky, Ossip 690
Pieck, Wilhelm 44, 63, 64, 65, 68, 117, 122, 123, 124, 125, 130, 131, 132, 134, 136, 139, 168, 170, 171, 177, 179, 184, 195, 211, 212, 215, 217, 219, 222, 223, 256, 257, 275, 300, 310, 312, 313, 315, 316, 317, 319, 326, 328, 377, 378, 424, 436, 437, 478, 479, 481, 507, 521, 525, 526, 533, 537, 539, 547, 570, 619, 627, 690, 691, 693, 695, 700, 715, 723, 812, 819, 847, 853, 865, 870
Pilsusdski, Josef 356
Platten, Fritz 478
Plattner, Albert 304
Pogany, Josef (namı diğer John Pepper) 416, 724
Pohl, Käthe (Katarina ya da Lydia Rabinovitch'in takma adı) 481, 534, 577, 578, 579, 841
Poincare, Raymond 871, 880
Portner 155
Preobrajensky, Eugene 870
Preuss, Hugo 152, 249
Prouchniak, Edward 693
Pütz, Heinrich 536

R

Raasch, Irmgard (eş Enderle) 527
Racovski, Christian 164, 364
Radbruch, Gustav 626
Radtke, Fritz 202, 203
Radek, Karl (Bremer, Struthahn da denilen) 35, 65, 79, 85, 97, 185, 195, 245, 248, 262, 335, 382, 475, 501, 504, 609, 700, 706, 709, 739, 746, 859, 865, 867, 869, 870, 880
Rakov, Nicolas (Krebs, Felix Wolf da denilen) 110, 185, 855
Rasch, Fritz 269, 313, 355, 377, 393, 421
Rathenau, Walther 17, 153, 251, 503, 504, 515, 518, 521, 558, 562, 600, 648, 778, 877
Rau, Heinrich 533
Rehbein, Gustav 483, 538
Reibnitz, Max 504
Rcichenbach, Bernhard 441, 867, 878
Reichpietsch, Max 93, 94, 95, 528, 764, 813, 815, 827

Reich (Thomas'nın gerçek adı?) 335
Reinhard, Albay Wilhelm 137, 240, 879
Reiss, I. 641, 867
Reissmann, Gustav 528
Reissner, Larissa 677, 870
Remmele, Hermann 234, 287, 378, 481, 483, 484, 521, 571, 609, 662, 676, 687, 690, 691, 694, 700, 715, 757, 785
Retzlaw, Karl 117, 879
Reuter, Ernst (namı diğer *Friesland*) 110, 185, 336, 819, 865
Reventlow, Kont Ernst zu 354, 608, 609, 870
Rieger 192
Riesser 251
Roehm, Ernst 602
Rogg, Ulrich 229
Röhrig 232
Roland, Alfred 38, 41, 42, 210, 337, 339, 703, 872, 875
Roland-Holst van der Schalk, Henriette 887
Rosenberg, Arthur 111, 173, 195, 197, 208, 209, 221, 378, 440, 442, 487, 488, 530, 539, 597, 700, 879
Rosenberg, Marcel 111
Rosenfeld, Kurt 289, 307, 311, 619, 879
Rosner, Alfred (Griot'unun takma adı) 367, 393, 401, 444, 452, 459, 498, 500, 610, 694, 722, 733, 795, 879
Rossbach, Albay Gerhard 648
Ross, Colin 133, 137, 156, 158, 159, 201
Rotter, Franz (namı diğer Krause) 536
Rubinstein (Thomas'nın gerçek adı.) 335
Runge, Oskar 222, 223, 791
Rusch, Oskar 155, 158, 212, 284, 300, 370, 396
Rutgers, S.J. 338
Rück, Fritz 80, 82, 125, 229
Rühle, Otto 49, 67, 74, 79, 84, 122, 150, 188, 191, 192, 267, 281, 321, 355, 361, 376, 468, 717
Rykov, Alexis 590

S

Sabath, Gustav 623
Sachse, Willy 93, 528
Saefkow, Anton 536
Safarov, Georges 79
Sagorski 111
Salomon, Ernst von 372, 515, 518
Scheidemann, Philip 33, 49, 50, 51, 55, 72, 75, 87, 91, 92, 100, 101, 102, 113, 116, 120, 121, 131, 134, 135, 138, 164, 168, 172, 178, 183, 189, 191, 194, 198, 205, 213, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 223, 236, 250, 251, 258, 259, 292, 297, 330, 346, 350, 515, 552, 702, 768, 770, 786, 867, 871
Scheüch, General von 152
Schiffer, Eugen 152, 299, 304, 306, 307, 314
Schlageter, Leo 578, 607, 608, 609, 610, 611, 646, 745, 752, 780, 781, 870
Schlecht, Paul 488
Schleicher, Binbaşı (sonra General) Kurt von 11, 201, 202, 666
Schliestedt, Heinrich 370
Schloer, Jakob 483, 528
Schmidt, Felix 183, 481, 528
Schmidt, Karl 230
Schmidt, Robert 626
Schneider, Josef 421, 864, 870, 879
Schnellbacher, Friedrich 82, 130, 272
Schneller, Ernst 110, 601, 640, 643, 679, 757, 863, 865
Schneppenhorst, Ernst 243
Scholem, Werner 488, 529, 570
Scholze, Paul 70, 92, 99, 100, 155, 168, 179, 184, 196, 211, 213, 221, 222, 371, 378
Schöttler, Arthur 118
Schreiner, Albert 94, 147, 229, 641, 676, 703, 868, 879
Schroder, Karl 869
Schubert, Hermann (namı diğer Richter) 700
Schulte, Fritz 700
Schulz, Karl 171, 181, 528, 880
Schumacher, Kurt 39, 64, 163, 241, 866
Schumann, Georg 45, 65, 66, 67, 272, 539, 852
Schwab, Alexander 441
Schwenk, Paul 54, 64, 806, 880
Seeckt, General Hans von 297, 304, 306, 332, 505, 516, 576, 648, 659, 678, 683, 744
Seger, Gerhard 234
Seidel, Richard 230, 880
Semard, Pierre 579
Sender, Toni 289, 870
Serge, Victor 523, 590, 645, 671, 867, 873
Serrati, Giacinto Menotti 400, 401, 402, 403, 406, 407, 408, 409, 410, 412, 434, 450, 498, 727, 795, 868
Severing, Carl 143, 241, 315, 316, 317, 319, 420, 452, 480, 601, 615, 616, 628, 634, 667, 867
Seydewitz, Max 541, 643
Shmidt, Vassili 632
Siemens, Friedrich von 17, 153, 237, 251, 398, 656, 823
Siering, Gustav 69, 88, 89, 90, 91, 103
Sievers, Max 411, 429, 439
Sievert, Robert 528

Simons, Walter 152, 506
Singer, Paul 33
Sklianski, Ephraïm 684
Skoblevski (namı diğer Rose ve Gorev) 632, 640
Sloutski 701, 702
Sokolnikov 257
Solf, Wilhelm 152
Sollmann, Wilhelm 626, 646
Sommer (Winternitz, Lenz, Josef de denilen) 581, 597, 866, 877, 880
Sorge, Richard 539
Souchon, Amiral 127
Souvarine, Boris 632, 694
Spiero 200
Stadthagen, Arthur 74
Stadtler 153
Staline, Joseph 866, 871
Stambulisky 780
Stampfer, Friedrich 148, 157, 880
Stassova, Helena (namı diğer: Lipnitskaja, Herta, eş Wilhelm) 478, 534, 719
Steinhardt (Gruber'in takma adı) 247
Stein (Manfred Stern'in takma adı) 641, 849
Stein (Rus Menşevik) 96
Steklov, Iouri 423, 582
Stemmer, Josef 303
Stephani, Binbaşı 217
Stern, Manfred (namı diğer Stein, Kleber) 60, 70, 104, 110, 111, 641, 864, 866, 880
Stetski, Alexis (namı diğer Georg) 641
Stinnes, Hugo 17, 149, 153, 199, 251, 522, 576, 577, 590, 592, 594, 604, 610, 646, 647, 648, 666, 862
Stoecker, Walter 45, 65, 75, 117, 288, 289, 586, 866
Stolzenburg, Albert 234, 569, 570, 586
Stomoniakov 669
Stöcker, Papaz 20
Stresemann, Gustav 149, 251, 626, 627, 628, 646, 647, 648, 666, 668, 669, 678, 782, 865
Strobel 155, 156
Ströbel, Heinrich 44
Strötzel, Max 641
Strouvé, Pierre 22
Struthahn, Arnold (Radek'in takma adı) 245, 290, 346, 841, 870
Stülpnagel, Albay von 576
Sturm, Fritz (Zaks Gladniev'in takma adı) 273
Suppe 200, 209, 788
Sült, Wilhelm 392, 423
Süsskind, Heinrich 481, 482, 529, 757
Surge, Richard 539
Szanto, Bela 346, 868, 870

T

Tarnschik 240
Tenner, Albin 664
Terracini, Umberto 402, 457, 458, 731, 732, 743
Teuber, Heinrich 44, 241, 284
Thaelmann, Ernst 332, 378, 422, 455, 457, 458, 476, 489, 515, 570, 571, 580, 586, 588, 590, 632, 633, 636, 639, 677, 690, 691, 694, 699, 701, 704, 733, 757, 818, 820, 822, 823, 837, 843, 844, 846, 847, 849, 850, 853
Thalheimer, August 43, 44, 54, 65, 66, 73, 125, 126, 147, 170, 171, 175, 195, 258, 277, 293, 294, 295, 300, 312, 325, 328, 331, 335, 336, 378, 379, 396, 409, 410, 414, 423, 424, 434, 443, 444, 447, 448, 449, 460, 461, 477, 481, 484, 485, 491, 521, 542, 550, 571, 580, 581, 582, 619, 628, 632, 636, 645, 663, 674, 684, 685, 687, 688, 689, 692, 693, 694, 695, 696, 700, 704, 711, 714, 715, 717, 719, 731, 743, 755, 835, 837, 850, 865, 870, 871
Thalheimer, Bertha 66, 73
Thiers, Adolphe 24
Thomas (Reich ya da Rubinstein'ın takma adı) 335
Thomas, Wendelin 851
Thyssen, Fritz 11, 17, 199, 242, 251, 575, 577, 578, 666
Tirard 574
Tirpitz 99
Tittel, Hans 65, 528, 589, 603, 604, 717
Toller, Ernst 243, 867
Tomann, Karl 110, 399
Torgler, Ernst 488
Tost, Otto 70, 90, 99, 202, 284, 370
Toukhatchevski, Michel 356
Triebel, Oskar 315
Troçki 23, 37, 50, 97, 205, 247, 252, 253, 390, 393, 394, 425, 432, 439, 444, 446, 447, 450, 451, 452, 453, 456, 457, 458, 459, 471, 474, 476, 491, 504, 507, 550, 554, 557, 570, 588, 617, 631, 632, 635, 637, 638, 639, 640, 659, 682, 684, 685, 686, 690, 693, 694, 700, 702, 715, 724, 726, 727, 728, 730, 732, 733, 736, 737, 739, 741, 743, 745, 746, 748, 751, 752, 753, 754, 758, 777, 783, 785, 795, 816, 822, 844, 851, 854,
Tsiouroupa 631
Turati, Filipo 359, 364, 400, 403, 412
Tür, Wilhelm 550, 551
Tyszka (Jogiches'in takma adı) 702, 825

U
Ulbricht, Walter 531, 550, 571, 628, 640, 641, 699, 700, 701, 703, 704, 705, 706, 707, 812, 815, 847, 865, 866, 871, 881
Umbreit, Paul 51, 153, 871
Unger, Otto 536, 590
Unschlicht, Josef 632
Urbahns, Hugo 392, 489, 522, 530, 570, 586, 621, 676, 677, 700
Urich, Max 155, 370, 619
Utzelmann, Peter (namı diğer Kempin) 421

V
Vandervelde, Emile 498, 499, 500, 501, 559
Van Overstraeten, War 340
Varga, Eugene (namı diğer Pawlowski) 450, 508, 574, 870, 871
Villain, Raoul 49
Vogel, Teğmen 223
Vögler, Albert 149, 153, 232, 242
Vogtherr, Ewald 91, 94
Volk, Robert 156, 477, 528, 700
Vollmar, Georg von 26
Vorochilov, Klementi 684
Vorovski 85, 112, 589, 590
Vuyoviç, Voya 498, 641, 645, 646
Vychinski, Andrei 746

W
Wahnschaffe, Arnold 88, 120
Walcher, Jakob 300
Walecki, Henryk (Maximilian Horwitz'in takma adı) 694
Walter 45, 117, 153, 251, 261, 288, 289, 483, 504, 515, 518, 529, 531, 538, 571, 579, 640, 641, 700, 701, 703, 704, 705, 706, 707, 849, 852, 865, 866, 867, 871 872, 874, 876, 877, 878, 880, 881
Waltz, Teğmen 124, 132, 138, 155, 156
Warski, Adolphe (Warszawski'nin takma adı) 417, 694, 702, 859, 871
Watter, General von 232, 233, 234, 301, 315, 316, 317, 319, 332
Weber, Hans 528
Wegmann, Paul 70, 132, 139, 155, 159, 170, 198, 378, 411, 440, 484, 714, 859
Weimburg, General von 355
Weinberg 424
Wels, Otto 133, 134, 137, 138, 139, 156, 158, 159, 182, 200, 201, 202, 203, 204, 299, 300, 306, 498, 500, 623, 624, 625, 679
Wendel, Friedrich 188, 267, 269, 272, 277, 468
Wengels 82
Werner, Paul (Paul Frolich'in takma adı) 180, 188, 213, 214, 217, 346, 483, 488, 706, 707, 757, 819, 823, 836, 846, 866, 871, 872, 876, 878
Westmeyer, Friedrich 36, 44, 54, 64, 65, 824, 851
Weyer, Paul 70, 165, 184, 198, 284
Wijnkoop, David 60, 339
Wild 317
Wilson, Woodow 116, 119, 120, 207
Winguth, Fritz 70, 198, 284, 482, 484, 714
Winnig, August 55, 61, 204, 712
Wirth, Joseph 251, 515, 517, 518, 545, 776
Wissel, Rudolf 207
Wittorf 822, 837, 846, 851, 852
Wolf, Felix (Krebs, Rakov da denilen) 110, 185, 344, 384, 414, 478, 480, 482, 501, 719, 740, 819, 856
Wolff, Fritz 162, 201, 202, 213, 217, 460
Wolffheim, Fritz 68, 129, 267, 268, 271, 272, 273, 276, 277, 278, 281, 334, 354, 355, 376, 468, 614, 830, 869
Wolff-Metternich, Kont 201, 202
Wolfstein, Rosi (eş Frolich) 80, 222, 527
Wrangel, General Baron 356, 415, 432, 775
Wurm, Emmanuel 81
Wuschek 100

Z
Zaisser, Wilhelm 110, 641
Zaks-Gladniev (namı diğer Fritz Sturm) 273, 335, 850
Zander, Josef 578
Zeigner, Dr. Erich 541, 550, 551, 584, 589, 596, 646, 654, 661, 662, 663, 665, 666, 667, 668, 669, 673, 675, 676, 678, 679, 685, 690, 691, 780, 782, 783, 808, 809, 823, 867, 879
Zeller, Friedrich 128
Zetkin, Clara 37, 54, 56, 63, 64, 65, 87, 96, 113, 115, 117, 187, 195, 198, 258, 260, 285, 322, 327, 337, 338, 370, 378, 399, 403, 407, 408, 409, 410, 415, 417, 425, 426, 427, 428, 429, 432, 434, 439, 444, 447, 452, 453, 454, 455, 456, 460, 461, 462, 473, 474, 475, 477, 480, 481, 488, 490, 498, 499, 500, 501, 527, 542, 570, 571, 586, 607, 619, 632, 690, 691, 692, 693, 695, 722, 723, 727, 731, 732, 733, 735, 736, 737, 741, 743, 754, 755, 786, 814, 854, 857, 859, 865, 867, 871
Zietz, Luise 82, 94, 132, 215
Zimmermann 99
Zinoviev, Grigori 10, 31, 337, 353, 370, 371, 379, 462, 492, 520, 596, 618, 646, 682, 871
Ziska 370

Adı Geçen Yazar İsimleri Dizini

(Çağdaşlar için, adı geçen isimler dizinine bakın)

Œckel, H. 146
Œhme, W. 884
Œlssner, F. 39
Œrtzen, Peter von 69, 70, 231, 234, 235

A
Abendroth, W. 872
Adler, Max 46, 63, 76, 244, 245, 497, 498, 500, 501, 869
Anderle, A. 872
Anderson 872
Andler, C. 29, 34
Angel, P. 873
Angermüller, H.H. 873
Angress, W. 477, 507, 508, 520, 570, 575, 585, 609, 610, 613, 614, 615, 617, 631, 632, 633, 634, 639, 640, 647, 665, 666, 669, 676, 678, 680, 685, 706, 707, 873
Arndt, H. Ve Seifert, G. 873
Ay, K.L. 98, 281, 873

B
Badia, Gilbert 54, 55, 64, 86, 87, 116, 119, 151, 153, 201, 220, 221, 575, 873
Bahne, S. 876
Bajanov, B. 631, 632
Bartel, W. 34, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 75, 103, 104, 256, 873
Bauer, Roland 91, 120, 245, 250, 251, 297, 304, 308, 310, 314, 315, 320, 504, 703, 771, 873
Becher, Johannes R. 866
Beckert, S. 68, 80, 873
Beckmann, E. 873
Beinert, H. 864
Benaerts, P. 249
Benoist-Mechin, J. 873
Beradt, Charlotte 67, 85, 122, 177, 185, 256, 257, 262, 426, 427, 474, 866, 870
Bergsträsser, I. 873
Berlau, J. 873
Bernhard, H.J. 93, 94, 128, 234, 287, 378, 421, 460, 484, 529, 599, 815, 828, 829, 843, 865, 868, 879
Berthold, Lothar 260
Berthold, L. Ve Neef, H. 152, 201, 873
Berthold, W. 873
Bessedovski, G. 633
Besson, W. 866
Bettelheim, C. 17, 244, 245, 818, 869
Beutel, Horst 873
Beutel, H. Ve Zeitz, A. 873
Beyer, H. 243, 244, 873
Bock, H.M. 60, 61, 67, 206, 213, 228, 268, 270, 275, 277, 280, 283, 284, 304, 317, 321, 345, 355, 361, 376, 393, 394, 420, 421, 441, 457, 468, 841, 871, 873
Borkenau, Franz 52, 73, 97, 245, 340, 415, 416, 644, 874
Bourdet, Y. 244, 245, 869
Bracher, K.D. 874
Brammer, K. 101, 102
Brandt, W. ve Lowenthal, R. 110, 155, 164, 185, 325, 336, 416, 447, 475, 476, 478, 479, 482, 484, 534, 811, 866
Brauer, E. 874
Braunthal, J. 20, 245, 287, 874
Bredel, W. 866
Bricianer, S. 38, 60, 195, 197, 278, 871, 874
Brjunin, V.G. 874
Brouckère, Louis de 301
Buber-Neumann, M. 366, 867, 874
Bucher, R. 874
Buchot, J.C. 580, 874
Buharin, Nikolay 796
Bunyan ve Fischer 97
Burgelin, H. 18, 874
Buse, D.K. 50, 874

C
Carr, E.H. 97, 104, 110, 111, 335, 357, 368, 391, 416, 505, 570, 588, 611, 614, 617, 618, 622, 636, 670, 684, 686, 689, 692, 737, 874
Castellan, G. 595, 874
Chatel ve Guerin 539
Chelike, V.F. 239, 874

Collins, K. 33
Colloti, Enzo 859, 874
Colm, G. 874
Cornfort, R. 145, 146, 150, 230, 232, 874
Coper, R. 156, 158, 201, 239, 241, 874

D
Danner, L. 676, 874
Davidovitch, D.S. 110, 590, 629, 640, 641, 665, 671, 676, 679, 680, 874
Degras, Jane 361, 376, 394, 433, 445, 507, 683, 685, 695, 864, 874
Deutscher, I. 7, 156, 512, 638, 866
Dix, R. 109, 110, 874
Dornemann, L. 37, 866
Dorst, T. 244, 874
Drabkin, J.S. 70, 116, 122, 124, 138, 139, 144, 147, 148, 153, 154, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 170, 192, 198, 207, 213, 214, 215, 216, 219, 254, 255, 874
Drachkovitch, M. Ve Lazitch, B. 874
Drahn ve Leonhard 864
Drechsler, H. 874
Dünow, W. 874

E
Eberlein, A. 64, 65, 66, 170, 171, 178, 195, 246, 247, 257, 270, 276, 335, 411, 420, 421, 423, 440, 479, 480, 481, 526, 571, 636, 687, 700, 716, 721, 724, 758, 859
Ehrt, A. ve Schweigert, J. 874
Einhorn, M. 145, 146, 875
Eisner, E. 81, 129, 142, 213, 233, 243, 281, 810, 853, 858, 867, 869, 873, 875, 878, 880
Erdmann, K. 875
Erger, J. 298, 299, 300, 304, 306, 307, 875
Eyck, E. 875

F
Fabian, W. 875
Farbman, N.V. 859
Finker, K. 305, 875
Fischer, L. 111
Fischer, Richard 56, 64, 138
Fischer Ruth 25, 97, 273, 275, 300, 317, 332, 378, 385, 399, 409,424, 440, 442, 460, 474, 475, 481, 485, 487, 488, 489, 490, 508, 520, 521, 527, 530, 531, 548, 558, 559, 568, 569, 570, 571, 575, 580, 581, 582, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 608, 609, 610, 616, 618, 619, 621, 622, 623, 624, 626, 628, 631, 632, 633, 635, 636, 637, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 659, 662, 668, 676, 680, 685, 687, 690, 699, 700, 704, 713, 719, 721, 817, 818, 834, 835, 847
Flechtheim, O.K. 416, 644, 699, 737, 870
Freymond, J. 875
Friedlander, H.E. 154, 155, 156, 163, 164, 875

G
Gankin ve Fisher 257, 864
Gast, H. 600, 601, 642, 643, 644, 665, 875
Gätsch, H. 875
Gatzke, H. 875
Gehler, J. 875
Goetz-Girey 510
Golovacev, F.F. 875
Gordon, H.J. 335, 679, 875
Görlitz, M. 713
Gotsche, O. 875
Gottschalch, W. 875
Grau, Roland 875
Grebing, H. 876
Gross, Babette 161, 181, 188, 237, 262, 344, 416, 866, 871
Gruber, Hermann 258, 866, 869
Grünberg, Carl 50, 51, 56, 859, 864
Guillen, P. 876
Gumbel, E.J. 876

H
Habedank, H. 598, 662, 669, 671, 673, 676, 706, 876
Haffner, S. 876
Hagelweide, G. 876
Haimson, L.H. 876
Hallgarten, G. 522, 576, 648, 876
Hammer, F. 231, 866, 872, 876
Hanisch, W. 876
Hannover, H. Ve Hannover-Drück, E. 222, 864
Hartenstein 876
Haupt, G. Ve Marie, J.J. 867
Haussmann A. 865
Heidegger, H. 876
Heiden, K. 523
Heidorn et Kretszchmar 876
Heininger, Konig ve Tuchsheerer 876
Hermann ve Schmücking 876
Herting, G. 859
Hohendorf, G. 866
Höhle, T. 37
Hortszchansky, G. 526, 618, 619
Hübsch, H. 669, 876
Hulse, J.W. 287, 338, 339, 876
Hunt, R.N. 876

I
Ilberg, H. 866
Imig, W. 112, 113, 876

Ittershagen, S. 420
Ittershagen, S. Ve Wimmer, H.K.W. 877

J
James, C.L.R. 4, 335, 876, 877

K
Karol, K.S. 696
Kiessling, W. 866
Kleen, W. 141, 877
Klein, F. 877
Knittel, F. 398, 424, 877
Kochan, L. 506, 507, 508, 582, 877
Kolb, Eberhard 117, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 137, 142, 144, 146, 149, 152, 154, 162, 163, 164, 208, 229, 234, 235, 242, 865, 877
Kolbe, H. 877
Koller, H. 877
Konnemann, E. 865, 877
Koszyk, K. 877
Kotowski, G. 33, 866, 876
Kriegel, A. ve Netti, J.P. 733
Krivoguz, I.M. 111, 112, 115, 877
Krupp, Alfred 798
Kruppa, R. 877
Krusch, H.J. 511, 541, 543, 549, 600, 622, 625, 877
Kuckuk, P. 877
Kuczynski, J. 18, 877, 878
Küster, H. 878

L
Lammel, I. 535, 878
Lange, Gunter 518
Lange, H.M. Ve Meyer 562
Laschitza, H. 878
Laurat, L. 244, 245
Lay, K. 865
Lazitch, Branko, bkz. Drachkovitch ve Lazitch 874, 878
Leibbrand, R. 703
Leibrock 153
Lenzner, S.I. 154, 155, 878
Lequis, general 790, 791
Lerner, W. 335, 740, 866
Lichtenberger, H. 11
Liebknecht, Karl 788, 792, 794
Losche, P. 878
Lowenthal, R. 110, 155, 164, 185, 325, 336, 367, 416, 419, 447, 475, 476, 478, 479, 482, 484, 534, 706, 707, 719, 728, 729, 866, 878
Lucas, E. 878
Luther, K.H. 659, 666, 859, 873, 876, 878, 881
Lutz, R.H. 878
Luxemburg, Rosa 787, 792, 793

M
Malanowski, W. 878
Mammach, Klaus 88, 89, 90, 92, 878
Marchlewski, Julian (namı diğer Karski) 796
Marie, J.J. Ayrıca bkz. Haupt ve Marie 41, 477, 867, 868
Matthias, E. 865
Matthias ve Morsey 865
Matthias ve Pikart 865
Mehnert, K. 866
Meisel, G. 878
Meyer, K.W. 36, 39, 44, 63, 65, 66, 69, 75, 77, 79, 82, 111, 115, 117, 123, 132, 170, 171, 183, 195, 196, 217, 247, 327, 332, 335, 357, 363, 364, 365, 366, 367, 391, 411, 414, 441, 452, 477, 481, 482, 485, 486, 487, 489, 490, 520, 521, 522, 528, 533, 545, 549, 550, 558, 562, 569, 570, 571, 619, 664, 700, 719, 720, 723, 726, 727, 741, 778, 866, 882
Michaelis et Schraeppler 865
Michels, R. 29, 30
Miller, Susanne 201, 232, 285, 865
Mitchell, A. 243, 244, 878
Morenz ve Munz 878
Mujbegovic, Vera 268, 270, 385, 399, 410, 411, 416, 417, 424, 452, 477, 480, 485, 513, 515, 533, 587, 601, 633, 636, 639, 878
Muller, Sonja 460, 867, 868, 878

N
Naumann, H. Ve Voigtlander, F. 878, 879
Neubauer, H. 643, 664, 758, 866, 871, 874, 879
Nicolayievski, B. 335, 401
Nimtz, W. 878, 879
Nipperdey, T. 879
Nollau, G. 223, 879
Norden, A. 536, 879
Noske, Gustav 792, 794

O
Obermann, K. 879
Opel, Fritz 284, 879
Ossietzky, Carl von 867
Osterroth, Franz 867, 879
Ostwald, H. 879

P
Paetel, K.O. 868
Paris, R. 11, 23, 24, 58, 62, 106, 115, 163, 247, 391, 401, 402, 573, 574, 579, 591,

631, 637, 646, 728, 733, 741, 742, 819, 835, 840, 841, 859, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 876, 880, 881
Payer, F. 120, 868
Petzold, J. 243, 879
Pikart, E. 865
Plener, Ulla 66, 879
Polzin, M. 879
Poretsky, E. 641
Potthoff, H. 865
Prager, Eugen 51, 56, 74, 75, 76, 77, 78, 82, 168, 286, 287, 289, 290, 291, 309, 368, 374, 879
Procacci, G. 859
Puchta, R. 879

R
Raase, W. 398, 512, 513, 514, 538, 879
Rabenau, F. von 505
Radczun, G. 879
Raphaël, M. 17
Regula, J.A. 686
Reisberg, Arnold 246, 399, 448, 497, 498, 501, 515, 516, 517, 518, 519, 521, 545, 547, 548, 549, 550, 706, 728, 879, 880
Renner, K. 24
Renouvin, P. 14, 15, 16, 17, 880
Retzlaw, K. 117, 880
Ritter, G. 865, 880
Ritter, G. Ve Miller S. 201, 232, 865
Roegner, W. 876
Rochler, E. 625
Rosenfeld, G. 289, 307, 311, 620, 880
Rosmer, Alfred (Griot'unun takma adı) 796
Rückert, O. 880
Ruge, W. 880
Runge, Oskar 792
Runkel, F. 880
Rürup, A. 865
Ryder, A.J. 880

S
Sayous, A. 61, 86, 880
Schabrod, K. 880
Schade, F. 880
Scharlau, W. 38, 867
Scheele, G. 89
Scheidemann, Philip 787
Schleifstein, J. 37, 867
Schmolze, G. 865
Schneider, D. Ve Kuda, R. 865
Schorske, Carl 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 43, 51, 55, 56, 74, 76, 81, 82, 83, 880
Schroder, W. 870
Schuddekopf, O.E. 354, 641, 868, 880
Schüller, Kurella ve Chitarov 881
Schulz, E. 171, 181, 528, 881
Schumacher, Horst 39, 64, 241, 867
Schumacher, H. Ve Tyks, F. 867
Schunke, J. 881
Schurer, H. 38, 42, 85, 740, 742, 745, 746, 867
Schwaab, S. 881
Schwarz, A. 881
Seidel, R. 230, 881
Seleznev, K.I. 109, 881
Serrati, Giacinto Menotti 796
Skrzypczak, H. 876
Slonimski, M. 881
Spethmann, H. 231, 881
Stampfer, F. 148, 157, 881
Stern, Carola 867
Stern, Leo 60, 70, 104, 110, 111, 641, 865, 867, 881
Stoecker, H. 45, 65, 117, 287, 288, 289, 291, 293, 307, 311, 354, 365, 368, 370, 371, 378, 409, 410, 411, 414, 423, 434, 452, 528, 540, 571, 577, 586, 716, 718, 724, 735, 758, 863, 867
Stoljarowa, Ruth 246
Suppe 789
Sworakowski, W. 859

T
Tivel, A.A. 866
Tjaden, K.H. 261, 294, 639, 881
Tormin, W. 69, 120, 142, 167, 881

U
Uhlemann, M. 535, 597, 881
Umbreit, P. 51, 153, 872

V
Valtin, J. 868
Varain, H.J. 299, 300, 314, 881
Vermeil, E. 17, 18, 20, 881
Vidil, C. 95, 881
Vietzke et Wohlgemuth 881
Voigtlander, F. 879
Volkmann, E.O. 133, 152, 298, 881

W
Wagner, Raimund 550, 583, 584, 597, 598, 649, 680, 881
Waldman, E. 214, 882
Walter, Gerard 45, 117, 153, 251, 261, 288, 289, 483, 504, 515, 518, 529, 531, 538, 571, 579, 586, 640, 641, 700, 701, 703, 704, 705, 706, 707, 850, 853, 866, 867, 868, 872, 873, 875, 877, 878, 879, 881, 882
Weber, Helmut 882
Weber, Hermann 189, 520, 525, 526, 527,

528, 631, 636, 639, 696, 705, 721, 809, 861, 875
Weber, Max 29
Wenzel, Otto 610, 614, 623, 628, 631, 632, 633, 637, 638, 640, 644, 647, 882
Wheeler-Bennett, J.W. 148, 882
Wimmer, W. 877, 878, 882
Winkler, E. 62, 69, 70, 643, 882
Witzmann, G. 868
Wohlgemuth, H. 63, 64, 65, 66, 67, 72, 84, 881, 882
Wrobel, K. 200, 202, 868, 882

Z

Zeisler, G. 93, 882
Zeissig, E. 666, 882
Zeman, Z.A.B. 866, 867
Zeman, Z.A.B. Ve Scharlau, W. 38, 867
Zetkin, Clara 787
Zeutschel, W. 644, 868
Zikelsky, F. 216, 868

Daha önce *İspanya'da Devrim ve İç Savaş* adlı kitabını yayımladığımız sendikacı, tarihçi ve devrimci militan Pierre Broué'nin (1926-2005) 1971'de basılan *Almanya'da Devrim* adlı eseri, 1918-1923 yılları arasında Almanya'da yaşanan, geçmişi şekillendirirken hiç kuşkusuz bugüne de etki eden bir mücadelenin tarihini mercek altına alıyor. Bu hacimli çalışma devrimci hareketin iki unsurunu aynı anda anlatıya dahil eder, Pierre Broué girişimini şu sözlerle izah ederken bu iki unsura da ışık düşürür: "1918'den 1923'e kadar, devrimcilerin Almanya'sında mücadele, her gün sokak savaşı, barikat saldırısı şeklinde gerçekleşmez, yalnızca makineli tüfekle, havan topuyla, alev makinesiyle yürümez. Aynı zamanda ve bilhassa fabrikalarda, madenlerde, halk evlerinde, sendikalarda ve partilerde, mitinglerde ve komite toplantılarında, politik-ekonomik grevlerde, sokak gösterilerinde, fikir savaşlarında, kuramsal tartışmalarda da kendini gösterir. Bir sınıf kavgası, öncelikle de işçi sınıfının bağrında bir kavgadır; hedefi ise Almanya'da ve dünyada dönüşüme kararlı devrimci bir partinin inşasıdır."

Arketipi Fransız Devrimi olan kendiliğinden devrimlerden ya da 1917 Ekim Devrimi gibi ayaklanmalardan farklı olarak Alman devrimi; işçi, asker, köylü veya denizci konseyleri, hatta işsizlerin Kızıl Ordusu şeklinde örgütlenmeler aracılığıyla, Bolşevik esinli merkezi ve hiyerarşik parti modelinden başka bir şey önerecek, devrimin biçimi meselesine yeni bir soluk getirecektir...

AYRINTI • TARİH
ISBN: 978-605-314-497-7
9 786053 144977

KDV'den muaftır. 120 ₺